

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ספר

לבוש עיר שושן

הוא הלבוש החמישי מלבושי המלכות אשר חבר הנאון
מוה"ר מרדכי יצ"ו נקרא יפה וקרא שמו לבוש
עיר שושן על שם הפסוק ומרדכי יצא וגו' והע"ר
שושן צהלה ושמחה והוא כולל כל דיני מסונות ומשא
ומתן ההויים ונעשים בין בני עיר המלאה לה שושנים
ומתנהגים על פי התורה אשר יורום כמו שהם
כלולי בשור חשן המשפס כמבואר בהקדמה
הראשונ' הנדפסת עם שנים לבושים
הראשונים אשר המה
לבוש התכלה ולבוש
החור ע"ש :

נרפס פה קק פראג הבירה

תחת ממשלת אדונינו הקיסר רומי רודולפוס יר"ה ותתנשא מלכותו אב"ל

פיוס יוס' ג' קשוי ט"ע לפ"ק

על ידי משה בן מהר"י בצלאל כ"ץ זצ"ל מחוקק

הקדמה

כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו שכרו ואכולו אכלו טוב והתענגו ברשן נפשכם
נפש בינה תדען עצם הן אמת חפצתי נכספה גם כלחה נפשי לקרב אל פלאגת אבודת
הקודש להציא הספר הזה במחברת הקודש להרפיסו קניית לזכות את הרבי נתתי את לבי לחוקקי
ישראל החוקקים חקקי בספר במחוקק בעש ברזל ועופרת נדולים חלקי לב ככל הבהוב זנדפס
פלפנים ונתפסט בכל המדינות ששו ושפחו כעל יום מחן הורה הקהילות המהוללו ברוב השבחות
והעיר שאשן צהלה ושמתה כי ליהודים היתה אורה כל תורה הנצו פרחיה וגדלו שושניה של
הספר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ירינו ומאז באתי לדבר ולקרוא ואביע ואודיע תהילת הספר הלז
מתוך כדבש נפת צופים לכל הוד התוקה אשר עשה המחבר הנאון מוהרר מרדכי יפה נרנ יאיר
כאור שבעת הימים בלשח צח וקל להבין כל דין ודין על אופניו מזוקק שבעהים כטוב טעם אמרי
נועם ישמעשע כל הקורא בו וימצא מרגוע לנפשו ויטא אוהו המיר כל איש הספר הזה נגר פניו
וכאזור יהיה רבוק על מחניו אף הבעלי בתו ידעו יבינו מתוכו איך יתנהגו במצות הנהגות וכדינים
חקים ומשפטים ישרים גם אלה לחכמים ינעם כי בו ימצאו כל מבקשים לא יחסר כל בו בלות
סימני הדינים אשר בקל ימצא בכל סיפון וסעיף ויהי על מצוה תמיד כחשן המשפט
ואתם הישרים בלבותם זכו במקח טוב ישמח הקונה ויגל המוכר היא העולה על

רוחי ושיחי לההעסק במלאכת עבודת הקודש בהדפסת ספר הזה

והפן ה' יצליח בידי למצוא חפצי קייתי ישלח

עזרי מקדש ומציון יסעדני ידריכני

ינחני כמעגלי שכיילי

האמת והצדק:

נאם יוסף סופר בלא"א שלמה הלוי זל ה"ה ט"ק פוזנא :

הלכות דיינים

א' מיני השופטים בארץ ובתוצה לארץ ובנו סעיפים:

א' עול שבר מצות הדיינים העוסקים במשפט כבר ידוע ומפורסם ואינני צריך להאריך בו דלא לדרכה קאתינא אך אני ר' אהרן הכהן בכתב אמת מקום מקור מוצא הדינים ושעמם וסברתם להגיד לך ארת מה טוב ומה ה' דורש מעמך כי אם עשות משפט זכר אצל אין העולם מתקיים אלא על הדין ועל האמת ועל השלום ודרשוהו בממה פסוקי מפורסמים אין צריך להביאם אך דבר א' יראה לי להדגיש ע'ד צחות הדרש שאיפשר לומר שזהו מה שרומזה התורה גם כן בתחלת בריאת העולם התחתון מיד אחר הגלות הארץ שהיתה ראויה ליחשב הכ"ה והארס אמר יתברך תרשא הארץ רשא עשב מזריע זרע למיני והאי רשא מיתר הוא שהיה לו לומר תרשא הארץ עשבים מזריעי זרע למיניהם דכיון שכתוב למיניהם לא היה צריך לכתוב מלת רשא ליתכנס לדוחקו של רש' שפי' על רשא עשב לא רשא לשון עשב כו' כמו שהוא בפירושו אלא יראה לי רמזה לנו התורה כשתרשא הארץ רשא שהיא ר'ת דין שלם אמת הוא העשב המזריע לנו זרע השלום למיני הנפץ יתן פרוי הארץ יתן ויבולה וגו' והוא מה שסיים וחזר לכתוב פעם שנית וירא אלקים כי טוב אף ע'פ שכבר נאמר ביום הזה כי טוב פעם אחר ויחד ירצה שנית כי טוב כפני עצמו לומר כי הוא הטוב הנמור שהעולם קיים עליו נ"ל ואף ע'פ שאין עיקר מצות הדיינים אלא בזמן שהיו מומחין דאלקים בתל' בפ' משפטים נבי דיינים ואין אלקים אלא מומחין בעניין שנאמר והייתם כאלהים יודעי טוב ורוע וגומר ש"ס שהיו יודעים נקרא אלקים סתם ואנן הדיינות אנן כדילפינן בבמה מקומת בנמר' פקראי דהאידינא ליבא סמיכה מ' מהנו קדמוניו ואנן אחריהם בזמן הזה לרזן כל הדיני' שיתבארנו בע' בתורת שליחותיהו דקמאי משום תקון העולם כדי שלא ילך כל אחד בשרירות לבו ויעשה הישר בעיניו לומר מאיזו דין אותו ולא יוכל העולם להתקיים אלא מ' כל דין המתעסק בהם שכרו אתו ופעלתו לפניו אפי' בזמן הזה כמו שנתבאר לפי כל הקודם לרזן ולשכר מלחעות רשעים להוציא בלעו ונזילתו ספיו הרי זה זריו ונסכר כדי לנעול דלת בפני עושי עולה ולפי דלא עבדינן שליחותיהו אלא משום תקון העולם לא עבדינן שליחותיהו אלא בדברים המצויין תמיד ויש בהם נ' חסרון כים אבל דברי שאינ' מצויין תמיד אע"פ שיש בהם חסרון כים או דברי שאין בהם חסרון כים אע"פ שהן מצויין תמיד אין לנו עסק עמם ואין דנין אותם אם לא לצורך גדול ומגדר מילתא כפי ראו' עיני חכמי הדור כמו שיתבאר בע"ה וע'פ הכללים הללו דנין בזמן הזה הודאות והלוואות כגון שתובע אותו בעדי הלואה שהלוח לו בפניהם או שהורה לו בפניהם וכן כתובת אשה וירושית ומתנו' ומניק או נוזל ממון חבירו וכן אדם שהזיק בהמת חבירו הוא מצוי דנין אותו וכן מי שנכב מנבין ממנו הקרן שכל אילוהם מצויין חדיר ונס יש בהן חסרון כים שננס מתנות בכלל חסרון כים יחשבו דאילא הוא ליה הגארה מיניה לא הוה יחיב ליה סתנה :

ג' וכן שור שהזיק את אדם אינו מצוי ואין דנין אותו אבל אדם שהזיק את שור וכן שור שהזיק שור או שאר ממון של חבירו מצוי הוא ודנין אותו בד' שהזיק בשן ורגל והולדותיהן בין שור שהזיק לבהמה כגון שנהחכך בה בין שהזיק אוכלין שחיי עליה נזק שלם כגון שאכל פירות שדרכו לאכול וכיוצא באלו מצוי ה' ודנין אותו אבל אם הו' בקרן ותולדותיהן אין דנין אותו שאם הם הוא ק' ל פלגא נזקא קנסא ואין דנין דיני קנסו' כמו שיתב' בסמוך ואם מועד אין מועד בזמן הזה שאינו נעט' מועד אלא בפני מומחין וסמוכין דאלקים כתיב בפר' זעור כיון דמגדלו דתמות לא מיתנין ליה לבי דינא משו שאין דנין דיני קנסות היכיבא לירי מועד' כל קנס אין דנין אותו בזמן הזה שאין קנס אלא ע' מומחין וסמוכין בין מה שקנסה הדור' כגון המשלם יותר ממה שהזיק או המשלם פחות ממה שהזיק כגון חצי נזק אין גובין אותו חוץ מחצי נזק צדירות דהלכ' גמירא לה דמסון הוא וגובין אותו לפיכך מי שנכב או גזל גובין ממנו הקרן ולא הכפל והחומס בין קנס שקנסו חכמי' כחוקע להבית וסוטר לחבירו וכיוצא בהן אין גובין אותו בזמן הזה :

ד' דיני גרמי אינן קנסות כגון עדים שהעידו שקר והוציאו ממון על פיהם והוזמו ואי אפשר להחזיר אף ע'נ שלא עשאוהו כידים ממש חייבים לשלם וגובין אותו בזמן הזה וכן דין המסור אף ע'פ שלא עשה מעשה בידים אלא בפני ודמיה קצה לקנסות מ' גובין אותו משום הקוצה העולם :

ה' וכל אילו שאמרנו שאין דנין אותו בזמן הזה אם הפש הניזק דבר מה שהוא של מזיק בשיעור מה שראוי לו ליטול אפי' הפש בעדים לא מפקינן מיניה ואם הפש יותר מכדי נזק שמין לו בד' כדי נזקו ומצייאין ממנו המותר ואין זה דנין דיני קנסות שכב' נפרע מנזקו כתק' ד'ל שאמרו אי הפש לא מפקי' מיניה ואין דנין אלא להחזיר המותר שיהו אם בא הניזק לב' קודם שהפש ואמר השומן לי הנזק מיד כדי שאדע כמה יש לי לתפוש אם אוכל אין נזקקין לו כלל שזה הוה דיני קנסו' ממש ששמיך כדי לגבות אבל אם הפש שמין ואמרו לו כך וכך תחזור אם הפש יותר ולא קור' שתפש דהוי במי ששמיך לו מה שיתן לו ואם בא הניזק לב' ואמר לא תשומי לי כלום אלא קבלו עדותי שאם אהפוש משלו היום או למחר שלא יוציאנו פזי אין בד' נזקקין לו לקבל עדותו דכיון דאין דנין דיני קנסו' כבבל אין נזקקין גם כן לקבל עדותו כלל אע"פ שאין בו עת הוצאות ממון מ' הא לבסוף אם יתפוס יבא לידי כך אבל אם הפש הניזק ותבעו המזיק לב' אומרים לניזק שיבא עדים אם יראה לכי' דין שבדין תפש אומרים למזיק אין אנו דנין לך קנס אלא אם חרצה לפרות מה שתפש משלך הן לו כך וכך מסון ואם הפש יותר אומרים לניזק החזר המותר ואם לא הביא עדים שראוי לזכות בהם כדון אומרים לו להחזיר לו כל מה שתפש ויפה כח הניזק בזמן הזה ממה שהיה בזמן השופחין וסמוכין שבזמן שהיו מומחין אם בא המזיק לב' והודה על חיוב קנסו היו פוטרין אותו דמורה בקנס פטור דכתיב אשר ירשיעון אלקים ולא שהודה מעצמו וזמן הזה אם יבא ויודה אין פוטרין אותו ולא מהני הודאות לפטור אותו אלא כשיודה בפני בית דין מומחין וסמוכין והם הנקראים אלקים בפרשה וזמן הזה דליכא מומחין וסמוכין אין הודאתו בפניהם הודאת וה'ל כמדה חוץ לב' בזמן כ' שלא נפטר בכך הודא דומיא דהרשע' בעינן דהיינו בפני כ' דאשר ירשיעון אלקים כתיב דהיינו בפני כ' בין הודה קוד' תפישה בין הודה אחר תפישה : ואף על פי שאין נזקקין לניזק לא לשום הנזק ולא לקבל עדותו כמו שאמרנו מכל מקום נהנו קדמונינו וראשי ישיבות כיראו היזק וחורכה גדולה יוצא במה שאין דנין דיני קנסות ועשות הקנה לגדות המזיק עד שיפויס בעל דינו א אבל אין מדקדין עליו לומר כך וכך קצבנו עליך לתת לו ונס לזה קצבנו ליטול כך וכך כי זה היה דיני קנסות כמש' אלא

משמש ככרמלית שאסור לצאת בו אפה לא הצרכוהו להניח
 מלוחו שם וליכנס לביתו ערום משו בכבודו ועל ריבוי התכל'
 סיוג סעף ג' וכע"ס ש"ג ועיין בג' פ"א שם חכמה ב"ש
 כיון שהם בני אברהם ויצחק ועקב המחזיקים בתורת אמת
 שיהיה זהיר הדין שלא להרוס כבוד אם לא להוסיף כבוד
 המקולבל וכדי שלא ישעו לומר שדנין דינין הללו בזמן הזה
 אין דנין המהחייב שמש כפי מה שחייבוהו התורה שלא עובש
 אחר כבודו הורג נפש במזיד שנהחייב מיהה מן התורה עכ"ל
 אין סמיתין אותו אלא מכהין את עינו וכה"ג כיוצא בו לקטוע
 לו אבר אפי' בלא התראות ולא להיזקלל לנסך בדין תורה ומעשה
 באימנה שנתעבר' מגו והיה הענין מפורסם והסכים הרא"ש
 לחוקק חוטמה כדי לשחת התואר פניה ושתהנה על כנאפיה
 וזכר זה יעשי לה פתאום כדי שלא תצא לתרבות רעה להציל
 עצמ' וגם טוב לקנסה עוד במטונה לפי עושה לאורני העיר
 ולעניי העיר וכה"ג רש"אין כ"ד שבכל עיר ועיר לרדת זלייסק
 בכל מיני רדיון ונריון הסרכ על הקנת' ואם הוא אלם ופריץ
 חוכסין אותו ע"ג גוים שאומרים לו עשה מה שישראל אומרים
 לך ואם הוא עני ואינם יכולין לעונשו כמסן רש"אין לעונשו
 במלקות וככל מיני הרופות עד שיהא ציית לדינא ולתקנתם
 לפי צורך טעה ליסגדר מלתא וכעשה בא' שהיה חיי לחברין
 מנה והקנה נכסיו לקטן כדי להבריהם סביל חובו ואמת
 שאין הקנתו הקנאה ורש"אין הצבור לעשות כן לגדור גדר
 בפני בעלי פרצ' כדי שלא ירגלו לעשות כן דהפקר כ"ד הפקר
 וכ' צבור שהקנו שכל מי שלא יביא ז' וחז' חוק ימי החכיות
 שאיב' זכורו שוד' הדין שכל מי שלא היה בע' ולא שמע ההכרז'
 אינו דין שיפסיד ואם המכיסו הקהל בפ' שכל מי שלא יקרא
 תוך הזמן בין שמע בין לא שמע בין יורש בין אחר והקנו כן
 לפי שראו שיש בזה תיקון הפדינה להרחיק תרעומת ובעל
 ערמית כלמה שהקנו והסכיסו והנהיגו כהסכמת כולם או
 רובם מה שעשו עשו בין כדן בין שלא כדן רש"אין הם והפקר
 הפקר ועל בלוש עשרת חזב ס' סלד :

משערין בלבם שיעור קרוב ואין מגיין אותו ומגדין הפזיק עד
 שיפיים לניזוק ורואין עד כמה מגיע מה שרצו ליהן לו אם הוא
 קרוב לאשר בלבם והניזוק אינו רוצה לקבל אומרים לו אין בנו
 בה לנדונו יותר שכן וכתיבין לו את נידונו ואם הוא רחוק מסת
 שיעורו בלבם אין מתדיין אותו עד שיקרב לאותו שיעור
 וכסמטערין צריכין לשער כל מה שמגיע לו מדין תורה כגון
 כפל בגנב' וה' כשיבט וסובר וכה"ג הכל צריכין לשער כמו
 שיה' לקטן סי' ש"ט בע' הוכן המכייש את חבריו בדבר אע"פ
 שאין דנין אותו כמו שנתבאר לעיל סעף ב' ועוד דהא ק"ל שהוא
 פטור ממלקות כפני שהוא לאו שאין בו מעשה כמו שיתבאר
 בסמוך מ"ס מגדין את המכייש עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו
 דיח' ה' בשה דברים מכה של חלה שאין דבר גדול מלשון
 הרע י"ב שאר' מציא על הבריו וקונסין אותו ומכין אותו מכת
 מידה שיעבר על לאו דלא הונן איש את עמיתו אע"פ שהולאו
 שאין בו מעש' שאין לוקין עליו מ"ס תקנו חז"ל להכותו מכות
 מ' ד' או שיפיה עצמו כמסן לפי ראות עיניה והכל לפי הענין
 ופי' המכייש והמתכייש וכבר הסכיסו האחרונים הגדולים
 שבדורינו למגדר מלתא שפדין המלקו הוא בעד ל' ש' הוכים
 ולא מדינה אלא לפי צורך שעה ולפי ראות הדיינים אם הוציא
 עם רע על חבריו כהוב' שיהן סך כמסן המכני' שנתחיי'
 יתר על כל העונשין והפיוסם שצריך לעשר למחני' והמכייש
 ת"ח דינו מבואר בלוש עשרה זהב סימן רס"ג סעף ז' :

ב כ"ד מכין ועונשין לצורך טעה ובו סעף א' :

א אע"פ שאמרנו שאין דנין בזמן הזה דיני נפשות ולא דיני
 מכות ולא דיני קנסות אם רואין הב' ד' צורך טעה הוא
 שהעם פרוצים בעכירות קבלו רבותינו ז"ל רמסותיקן וישוב
 העלים או לעטות חזוק לקום התורה דנין בין מיתה בין כמון
 בין כל מיני עונשין ולמהרה סקרא דעזרא דכתיב הן למות הן
 לשרוש הן לענש נכסין ולאסורים ויומר ואם הוא אלם
 חיבטין אותו ע"ג גוים ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים
 לך ובלבד שיהיו כל מעשיהם לשם שמי' ולא לכל הדייני' ניהן
 הרשות הזה אלא דוקא לגדול שבדורו או טובי העיר שהם כהם
 רכים עליהם ואפילו אין בדבר עדות נטורה שיה' מתחייב על
 פיהם כדן כזמן שהיו דנין דיני נפשות אלא שיט' רגל'ם להכר
 וקלא דלא פסיק ואומדנא דמוכח שגרא להם שיש צורך טעה
 בכך לדינו בכך אפילו על פי עדים קרובי' או עד מפי עד וכה"ג
 הרש"ו בירם כדי לעשו סייג לתורה שכיון שרואין שפרצו העם
 בדברים להם לגדור ולהחוק הדבר כפי מה שיראה להם הכל
 הוראת טעון ולא שיקבעו הדין לדורות וכנ' יש להם להלקות
 אדם שסמועתו רעה והעם מרגנים אחריו שהוא עובר על
 העירוי' דכתי' גבי בני עלי אל בני כי לא טובה השמועה וכיון
 דכתי' אל בני לאו יש כאן מדברי הקבל' ופלקין אותו עליו כי לא
 טובה השמועה והוא שיהיה קול שאינו פוסק ולא יהיו לו אויבי'
 שמוציאין עליו דבה רעה וכנ' מבזין את מי שסמועתו רעה
 ומבזין את יולדיו בפניו כדי שיכחיתוהו וכן יש להם רש' להפקר'
 מסן שיש לו בעלים ולאבדו כדכתי' וכל רכבו יחרם והב' כפי
 מה שרואין לגדור פרצת הדור ולקנוס אלם ולגדותו ולהחריטו
 ולקללו ולהכותו ולתלו' שעריו ולאסרו בכית האסורי' ולהשביעו
 בשם על כרתו שלא יעשה ושלא עשה כל אלו הדברי' כפי מה
 שיראה לרייז' טה צריך לכך והשעה צריכה לכך וככל
 יהיו מעשיו לשם שמים ולא להוסיף כבודו אלא להוסיף כבוד
 המסן וגם לא יהא כבוד הבריות קל בעיניו שהרי הוא רוחה
 לא העסה אפי' של תורה בשב' ואל מעשה כדילפי' מולאחותו
 לענין שומאה כגון אם היה לבוש כלאים דרכיהם כשוק אין
 כופין אותו להוציא כשוק אע"פ שעובר בלאו דלא תפודו כגון
 שהלך ונפסק ציצ' מליתו בשבת דשוב אינו נק' מלבוש והל'

ב במה דיינים דנין וכו' סעי' :

א מן ההורה אין נקרא כ"ד אלא ג' מנחין דג' כתי' אלקיס
 בפ' משפטים ואין אלקיס אלא דין סופחה כמ' שכתבנו
 אבל משים הקח העולם אחז' שכל ג' יקראו בית דין וכשרים
 לדיני ממונות ואפי' הדיוטות ואולי הג' דנין לאדם בעל כרתו
 כד' כשהנהבע מסרב לירד לדין או שאינו רוצה להק' עמו
 התובע בעירו ודוחה אותו אבל אם רוצה לדין עמו בעירו אלא
 שאין חפץ באלו הג' שיכחור התובע אז זה בורר לו אח' זוהו בורר
 לו אחד כו' כמו שיתבאר בע' ה' ס' ג' ודווקא כדיינים שאינם
 קבועים אבל אם ישנן דיינים קבועין בעיר לא יוכל לומר לא
 ארון בפניהם אלא בפני זה בורר לו אחד כו' דאל' כל א' יתחם
 חברו ויסיכנו כדי לישמט מדנין :

ב זכיון דסקראי ליפני' שצריכין להיות ג' מדמכב ג' פעמים
 אלקיס בפ' רשה ליפני' פחית מנ' אין דיניהם דין עמל'ם
 קבלים עליהם ואפילו הם סמוכין כא' ואפילו אם לא משו
 והתיראה שטידים בפניהם היו כפי סמודה חזק לכ' כפי סמך
 עדים רעלמא שאינה הוראה אלא אם כן שיאמר אתם עדיכמו
 שיתבאר בע' ה' סימן פ' ויכולין להתלוי' שטענותיהן
 שטענו בפניהם וכן הכופר בפניהם ואחר כך באו עדים לא
 החזק כפין מה שאין כן כשהם ג' שאף ע"פ טענים סמוכים
 התיראה כפניהם היו הודאה ככ' וכן הכופר בפניהם ואת
 באו עדים החזק כפין ואינו יכול לחזור ולשען כמו שיתבאר
 בע' ה' סימן פ' :

ג וכמו שתקנו חז"ל שג' הדיינות יכולין לדין האדם בעל
 כרתו כן תקנו שיחד מוכחה לרבים יכול ג' לכך אפי'
 האדם

שיתבאר כע"ה ודווקא שרצה להציל את שלו שנולו כבר כדפריסי' וכל טבן טבא לנולו עכשיו והוא עמר עליו ומכחו להציל את שלו ות' נמי אם יש לו פקדון או משכון של חברו וחבירו חייב לו מסון שהלהויהכול הוא לעבדו עד שיגלם לו אכל אם היה חברו חייב לו מסון ואין לו משכון או פקדון מפניו אין לו רשות למשכנו בשביל חובו דהא לא התחייב החברה לעבדו עכשיו אפי' בשוקא אלא לטליח כ"ד ב"ה שיחבאה בע"ה ס' צ"ז סעיף ו' ואפילו אם היה לו פקדון או משכון בידו ועכס או שהפיש דבר משלו ועבדו אין העככה מועלת לו סיהא להלם לו לחלוטין עד שישימיהו לו כ"ד ויחליטיהו לו כ"ד א' כתיב' שיש לו דין עם יחיד חברו אבל יחיד הסריון עם הרב' כנון בעסקי המס או בענין כיוצא בו שיש ליחיד הבעית על הקהל ורוצ' להחזי' כמה שכירו של הקהל הקהל עושי' דין' לעצמ' ונכין ממנו את חובו אם יורעין שהדין עמהם ואפילו אינם יכולין לברר הדבר בפני דייני' בי אינם יכולין להעיד שכולם נונעין ברב' הקנה חכמים הוא שהקהל יקראו שיתוקים לגבי היחיד וצריך לתת להם משכון קודם שירדו לדין אם יש לו הבעית אחרת על הקהל וזאת מסי' ובענין מסים יכולין לבקו' אותו אפי' על ידי גוים ולהפסידו אם אינם יכולין יהיצי' מסנו בע"א ואח"כ יחבע היחיד מהם אם הביעו שאם לא כן יבואו הקהל לירי הפסד שמתוך מהם רבים יעצלו לתוכנו שכל אח' ישמיש את עצמו ועד שאחז'ל קירדא דבי שוהפי לא חמימי ולא קרירי ב' ולכך חסו חכמים להפסד רבים ואמרו שלעולם יהיו הרבים הם החזיקים והתופסין נהבעין ולא הובעין כי ודאי היחיד לא יתעצל בחביעתו ויציצ' לאר' משפטו וכל זה בשאין אותו היחיד ה' אכל אם הוא ה' שהורתו אמונתו ויש לו דין כזה אפי' מחמת מסים אין צריך לתת להם משכון וגם אינה נקראין מוחזקין כנגדו כדי שלא יבא לידי ביטול הורתו ע"י שיצטרך הוא להעמידם כדן :

ה באיזה יום דנין ובאיזה זמן ביום וכו' ה' כעפי'

א דבר תורה כל הימים ראויין לדין כהם יבטלים הצורך מצוה הוא על הדיינים לדין ככל יום שהרי לא חלקת התורה כומני יומי' דינא אבל מ"מ אסרו חכמים לדין בשבת ויום טוב משום נטרה שמא יתבדו טענו' והשובו ופסקי דנין וכה"ל ואם עבר ודין כהם בין שנגזר בין מזד' דני' דין :

ב אין קובעין זמן לדין בע"ש ועי' מפני שהעם שרודין להכין צרכי' שבת וי"ש ואפילו אם הזמנו לבעל דין לכא' לב"ד אין צריך לבא בר' א' לשלוח אחריו אבל אם באו סאליהן מותר לדיינים לקבל טענהיהם ואם הוביניו לבעל דין בע"ש וי"ש לבא לדין אחר השבת וי"ש ולא בא אין קנסין אותו דאמרין אנכ' שרדת רזמנת צרכי' שבת וי"ש שכתובא זכר' שהוסמיהו וכן אין קובעין זמן לבא לדין בניסן והשרי' מפני שרדות המיערות מיהו אין דומה שרדות רמיערה שיש להם זמן להכין כל ימיות החדש כמו שרדות הכנה ע"ש לפיכך אם הזמניהו להג' בניסן והשרי' לבא אחריהם ולא בא קנסין אותו אבל בסיון כזמנין ודינין אע"פ שיש בו ג"כ מועד העצור' כיון שא' נו' אלא יום אחד לבני ארץ ישראל ושני ימים אפי' לבני הנגרות אין שרדהו כל כך שרדהו וגם בניסן והשרי' לא אמרין שאין קובעין אלא להזמין לבא מעיר לעיר אבל משהוא בעיר קובעין לזמן ודינין אותו וגם מעיר לעיר אם נראה לדיינים שיש בו חשש דחייה וימאו' קובעין ודינין בזמן הזה נוהגין שהכין אפי' בע"ש ועי' אם רואין שיש בו קצת צורך משום ביטול מלמדים וכה"ל וכתב טורי הרמ"א ז"ל ודווקא לענין מסון יש להקל דהפקר כית' דין הפקר אבל בדבר איסור כנון לסדר נש' או חליצה בע"ש משו' ביטול מלמדי' אין להקל ודווק' באקראי בעלמא אכל לקבוע זמן כ"ד כיום זה אין לחקל :

אדם לדין בפניו בעל כרחו מיהו אף על גב שמותר לו ליחיד מומחה לדין נחידו מ"מ אפי' קבלהו עליהם מצות חז"ל הוא שיושיב עמו אחרים שאין דין יחיד אלא אחד ב' ה' וכן אפילו הם שלשה שהוא כ"ד שלם כל זמן שהם רבים הר"ה משוכ' ומטב שיחזק הדין בי"א מכו' וטוב שיהיו כל הדייקים בכ"ד ה"ח וראויים ואסור לאדם חכם שישב ברין עד שיעדו מי שישב עמו שמה ישב עם אנשים שאינם הוגנים שנתצא הוא בכלל קשר בוגדים ולא בכלל כ"ד כתיב לא יסור שכל מיהור' ומחיק מבין רגליו גנ' ולא יסור משמע לעולם אפי' בזמן הגלות שאין מלכי' יהודה לישראל מ"מ יהיה לאותו שבט שורה וממלה על ישראל לפיכך אמרו לא יסור שבט מיהודה אילו ראשי גלויות שבכלל שרודין את ישראל בשבט ומחיק מבין רגליו אילו בני בניו של הלל שסלמים חורה ברב' מ' ובני בניו של הלל הם נשאי ארץ ישראל ואילו דם מזרע דוד אלא שאילו שבכלל הם מן הזכרים שבניו של דוד ואילו שבכ"א הם מן הנקבות כנות דוד ולכך דרשו מלת שבט שהיא לשון שררה ויור על אותם שבכלל ואמרו שאילו שבכלל הם חשובים בשררותם יותר מאילו שבכ"א ונקראים ראשי הגולה אע"פ שאילו שבכ"א ישראל גדולים כתורה יותר אבל מ"מ בזמן הגלות אין שררותם וממסלות שהיה להם אלא ע"י כתר ורשות שהיה להם קטלים האומות כמו ממלכי פרס אשור היו תחת ממסלתם ולמרו ז"ל מפסוק זה שעי' אותה הברית להם כח ורשות לאותו ראש הגולה שבכלל ולנשיא שבכ"א רדון את ישראל ולהשתרר עליהם בכל מיני פמילה וגם יש להם כח להושיב דיינים עליהם כפי רצונם אפי' אינם מומחים והגונים כל כך ודווקא אילו שהם מזרע דוד שיש להם להשתרר ע"י רשות שיש להם ממלכי האומות שהאומות הריירה להם מן הפסוק הזה אבל לשאר בני אדם אסור להם לדין ע"י רשות המלך אם לא שקבלו אותם הקהל ברצונה על פי כתב המלך ואפילו הם מומחים אבל המתמנה על פיראש' הגולה או על פי הנשיא מותר לו לדין אפי' אינו מזרע דוד ואפילו מומחה כל כך מ"מ צריך להיות מומחה קצת בנוד' דמסיר ולא סביר אבל אם אינם מומחים כלל ולא קבלהו עליהם בעלי הדינים הרי הם בעלי זרוע ולא כ"ד ואין דיניהם דין אפי' נתמנה מפי ראש הגולה ואפי' אם לא טעו וכל אחד מהם שבעלי דינין אם ירצה חוזר ודין בזני' כ"ד אחר דלאו כל כמיניהו דראשי גולה להכשירם לדיינים והתורה פסלתם שהמקדש בעל מוס' למזבח אין קדושת הנוף חלה עליו :

ד כיצד אדם עושה דין לעצמו וכו' סעיף א'

א אחר' יכול אדם לעשות דין לעצמו כיצד כנון אם זואה את שלו ביד אחר שנולו יכול לקחתו מידו ואם הא' עומ' כנגדו למחות בו יכול להכותו עד שיניחנו ליקח את שלו מידו לא מבעיא אם הוא דבר שאם לא יקחנו עתה מידו עד שילך לב"ד יתיהו הפסד כנון שהאחר יוציא אותו ושוב לא יוכל הוא להוציא' מידו דפשיטא שעי' שה דיין לעצמו ופשו' על מה שמכחו ואפי' חבל בו ולקחו מפניו עי' גוים פטור אם לא היה יכול להוציא'ו באופן אח' אלא אפי' אם הוא דבר שלא יפסיד אם יפתין עד שיעשירו כדן אלא שאינו רוצ' לשרו' להעמיתו כדן צ"ה כיון שכירו לו שהדין עמו ויכול להוציא'ו מידו בזוינים ויש לו רשות להציל את שלו אפי' על ידי הכאה אם אינו יכול להוציא'ו בענין אחר ואם בעל דיני יתרעם עליו אח' כג' כ"ד ומצאו שעשה זה כהלכ' אין סוהרין את דינו ופושטין אותו אבל אם אינו יכול לברר שכרין עשה מציצ'ו אותו ממנו זמחייבין אותו על ההכאה דלאו כל כמיניה לומר שלי הוא גלהציל את שלי אני רוצה כרא' שיש עדים שלקח מידו ככה וליכא מינ' אבל אם אין עדים בדבר נאמן במגו דלהר"ם כנו

אם חחר הנחבע ותבע מן התובע פחות משה פרושה בזקקים לו דאי לחובע אחר הל' תחלת דין לגבי דידת ואי' פ' שיטבו כבר ברינים אחרים אין נוקקים לזה כלל שתובע פחות ג' פ' אבל לנחבע שאינו אלא משיב על מענות התובע ופ' שיטבה בכללן לומר אדרבה הוא תיב ליוכה ג' נוקקין לו :

ד פ' ראוי לרוך והפסולים כחמת שגאה וקורבת וכו' סעיפים :

א כל ישראל כשרים לרוך ואפילו ממזר ואפילו כל שלשה שושבין בדין הם כמזרע כשרים :

ב אבל נר פסול לרוך שנאמ' מקרב אחיך שום תשים עליך מלך ריבה הכתוב כשימות הרבה לומר לך כל משימו' שאתה משים עליך אפי' דיון בעלמא לא יחא אלא מקרב אחיך וממזר מקרב אחיך מיקרי ולא נ' ואפי' ברני סמונת משמע שפסול בר'א שהוא עצמו נר שנהגיו' או שהוא מזרע גרים משינו צדדין מאביו ומאמו אבל אם הוא מזרע ישראל מצד אחד בשר דמקרב ישראל הוא לא סבעי'א אם אביו מ' ישראל ומשר' דהא כנן זה כשר הוא אפי' לכהונה אלא אפי' אינו מזרע ישראל אלא מצד אמו כשר לדון דמקרב אחיך קרינן ביה ביון שצמנו מ' ישראל ואפי' סלחתם גרים שאמותיהם מ' ישראל בשרים ונר משינו צדדין דאמרינן דפסול לא אמרן נמי אלא לדון את ישראל אבל לרוך את הנר חבירו כשר דדרשינן עליך דהיינו על ישראל הוא שצריך להיחזק מקרי יס'אל אבל על דגריבול להו' דיון אפי' נמי' שאינו כלל מ' ישראל לא מאביו ולא מצמו ג' קטן פסול לרוך כיון שאינו בן מצות ואם הגיע ל'ג שנת אפי' לא הביא שהי' שיעור'אם הוא מפולפל ובקי בחודי תורה ראוי לרוך בין להשיב אותו קם אחרי' בין מ' ישראל

ג משה ר'א אפי' הכי'א שתי שערות אינו ראוי לרוך עד שיהיה בן י'ח שנת שמו הוא יודע כשיב' ששא ומתן סבין הברות שכן מצינו ביאשיה מלך יהודא שכל דין סדן מכן שטפה שנעשה מלך עד שהגיע לכן י'ח החזיר שקוד' לכן לא המשיב דינו להיות דין סומא בשתי עיניו פסול לרוך דכתיב על פי'הו יהיה כל ריב וכל ננע הקישה התורה ריבים לננעים מה ננעים שלא בכוסם דכתיב לכל מראה עיני הכהן אף ריבים שלא בכוסם מיהו אע"ג דלננעים אפי' סומא כמזרע מצינו פסול דלכל מראה עיניו משמע עד דאיכא כולה מראה פ'ס ללכך סומא כמזרע מצינו כשר דלא נרע ראיות סומא ב'א' משנת ביום מראית כל האנשים בלילה דאמרינן לעיל דהתורה התורה נמי דין בלילה הלכך סומא כמזרע מצינו שאי מפסול לו לראות כענין אחר כשר אפי' ביום ואפילו לתחלת דין וצ'עני' לכתחילה דאל' כ'אלא לגמר דין כיצד יבא לגמר דין בלילה תחלת דין :

ד י'א דשתי יין מותר לרוך דיני סמונת שלא אמרת התורה שתי יין אלא להוראות איסור והיחר שכן בתל' להבדיל בין הקדש ובין החול וגו' ולהוראת את בני ישראל אפי' החקים ונטר ואלו משפטים לא כתיב וכל שכן בזמן הזה דיינות שלנו אינם חזקים כל כך דאם שתי מה' ולא הגיע לשכרות הרבה שמתר' לרוך :

ה אשה פסולה לרוך אפי' נ' דהוק'א אשה לאיש לכל התורה לרוך פסולה משום דהקפידה התורה נבי עסקי דיתים עליה אנשים וק'א דכתיב ועמדו שני האנשים וגו' א' מ' מ' ויסארו שני אנשי' במחנה ואנשים דכתיב מותר הוא למעשה נשי' והחם נבי ע' זקנים סביר מטה להיו' דיינים על ישראל כתיב וכת' הרי דבורה דכתיב והיא שופטה את ישראל על שני הריבוי ולכבוד השכינה ששיחה עליה שאני א' כ' ח' ד' ד' בעצמ' אלא היחה סלמרת שופטי ישראל דבר תורה אין עד נעשה דין אפילו ראה העדות כשעה שחזת ר'א' להיות דין שגאמר

ז דבר חודה אין דנין אפילו דיני סמונת אלא כיום ולא בלילה ודוקא תחלת דין אבל גמר דין דנין אפילו בלילה וילפינן לה מקראי דרמינן אהרדי דכתיב ושפטו את העם בכל עת אפילו בלילה משמע וכתיב ויהי ביום הנחילו את כניז שכותמו לום כל דיני נחלות ובנחלות משפט כתיב והיינו דיני סמונת וש' דיני סמונת יהיו כיום הא כיצד יום לתחלת דין וליילה לגמר דין ואיכא ליכא לשימר דתחילת דין עיקר ועוד דכיום הנחילו את כניז על כרחך ר'ל ע' עדים שיקבלו העדות שכן צוה וקבל'א ערות הוא בתחילת דין ואם כן ושפטו את העם בכל עת אפילו בלילה רוצה לומר לגמר דין וביון שאין תחילת דין בלילה אין מקבלין ג'כ עדות בלילה דקבלת עדות תחלת דין הו'אם קבלה בלילה י'א שאין דנין עליו והיו כאלו לא קבלוהו כב' ר' וי'א דאפי' אם עברו ודנו בלילה אפילו תחילת דין ונטרוהו דיניהם דין דהא בכל עת כתיב מ'ס לקטן ס'סן כ'ה סעיף כ'ה כתנתי באיזה דין אמרו שהוא דין אבל קבלת עדות אפילו אם קבלוהו בלילה אינו עדות ע'ש הדיינין אין צריכין ליישב כדיון כל היום כולו מהבקר עד הערב אלא מקצת היום שכן אמרו רז'ל נביי ועמוד העם על משה מהבקר עד הערב וכי תעלה על דעתך שכשה יושב ודן כל היום כולו תורתו אימתי נעשית אלא לומר לך כל דיון שדן דין עשת לאמתו אפי' שעה אחת מעלה עליו הנהוב כאלו נעשה שעה להקב'ה במעשה בראשיה כתיב הנא ויעמוד העם על משה מן חבקר עד הערב וכתיב והם יהיו ערבי והיו בקר יום אחד ופירושו ע'ל ס' ח' סוף כע' ב' ואותו מקצה צריך להיות בבקר קודם שיאכלו וישהו שעדיין אינו עת שכר'ה שכן אמר ש"כמה ע'ה אוי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבק'אכלו אסיריך ארץ שמלכך כן חזיון ושריך בעת יאכלו בנבורה ולא בשתי בנבור' של תורה ולא בשתייה של יין ואין מלכך אלא דיינין סג' מלך כמשפט יעמוד ארץ על כן אמרו חז'ל שזמן ישיבת הדיינין מהבקר עד הסעודה שהוא תחלת שעה ששית על היום ומכאן ואילך אין צריכין ליישב :

ח אבל אם ירצו ליישב זמנו כל היום דהא בכל עת כתיב מ'ס אמרו חז'ל שלא יושב לדין סמוך למנחה גדולה והיינו מתחילת שעה שביעי' ולמעלה ואפי' לגמר דין לא יושבו סמוך למנח' גדולה רק שיחפלו קודם לכן דשמי'א יס'ודן הרין ויעכו' זמן תפילת המנחה ואם התחילו סמוך למנחה גדולה אפילו תחלת דין אין מפסיקין אפילו לכשיגיע זמן מנחה קטן' וב'לבר שיהי' להם שהות להתפלל אחר שיגמור הרין אבל אם התחילו סמוך למנחה קטנה אפילו גמר דין מפסיקין מיד ומתפללין :

ז ומצימתי הו' התחל הרין שאמרנו שאין צריכין להפסיק כשהתחילו סמוך למנחה גדולה משיתחילו כעלי הדיינין למען או משיעטפו הדיינין והתיישבו להת' דעתם על דיניהם עיני בלבוש התכיה סימן דל'כ :

ד על כמה דנין וכו' סעיף א' :

א אין הדיינים צריכין ליישב כדיון על חביעת פחות משה פרושה דק'ל לגבי גז' דפהח משה פרושה אינו נקרא גז' וילפינן לה מקראי דכתיב נבי נזול הקדש ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואמרינ' ואת ריבוי הוא דכל אתי' נ' מ'ין רבויין הו' ואת' לרבות פחות משה פרושה להיטבון ומדאצטריבנ' ההורה לרבות נבי הקדש פחות משה פרושה להיטבון ש' נבי הרום אינה צריך היטבון ושעמ' דסתם בני אדם מוחלין זה לזה על פחות משה פרושה ואין חביעתו תביעה ואף כי זה נתבע אינו רוצה לסחול בטלה דעתו אצל כל אדם ואין משיחין בו וכצ'עקרו ואפילו הזקקו כבר ליישב על שוה פרו'ה אין נזכרין אותו על פחות משה פרושה י'א סאם דתחילו בפרושה צריכין לגמרו כפ' משה פרושה וה' כנן

נמור פסול הוא מן התגר ויכול הבעל דין לפוסלו ואפי' ברעבר
 אין דינו דין שנא' והוא לא אוים לוינו' ואמרו חז' ל דהאי והוא
 לא אויב לו על כרחך לאו ארוצח קאי דהא כבר כתיב והוא לא
 שונא לו וקראי אחרני טובא גבי רוצח כתיבי אלא אדיין קאי
 והכי קאמר והוא לא אויב לו פי' הדיין אז ידוננו הא אויב לו
 פסול הוא מן התורה ויכול הבעל דין לפסלו ולא ידוננו וכיון
 שהתורה פסלה שונא נמור פסול' הוא דה' אהב גפור שהוא
 שושבינו ורענו גם כן הוא פסול מן התורה ואין דינו דין ואיחזק
 שונא שאינו יכול לדוננו כל שלא דבר עמו שלשה ימים מחמת
 איבה' ואם הבעל דין אומר שהדיין שונאו ואין הדיין מודה'
 לו אין הבעל דין יכול לפוסלו ולדון אלא אם כן יביא עדים
 שלא דבר עמו ג' ימים מחמת איבה :

ח כ' ח' השואל זה את זה אסורין לישיב יחד ברין סמתוך
 שטונאים זה את זה דעת כל א' מהם למתור דברי חברו
 ומתוך כך כל אח' ממה את חברו מדרך האמת יוצא מכניהם
 משפט מעוקל ואסמכוה ג' אקרא דכתיב והוא לא אויב לו
 ולא מבקש רעתו למה לי אלא לשני דיני' שלא מבקש רעה זה
 לזה ידונו אבל כשבקש' רעה זה לזה הדיינו שונאי' לא ידונו
ט כל הפסולים להעיד מהמת קורנא כמו שיחבאר לקמן
 בהלכות עדות סי' לב סעיף ב' כס' פסולין גם כן לרון
 דכמו דרשינן לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים כו' כך
 דרשינן ליה לא יומתו בדין בנים' וכן לא יהו הדייני' קרובי'
 זה לזה כסו בערי' רמ' ש' וכן לא שאפי' הדיינים והעדים לא
 יהיו קרובים זה לזה כשעם זה דמ' ש' ביון סחרין נחמד על פי
 הדיין והעד יחד הרי עיקר הדין נחמד על פי קרובים והתורה
 פוסלהו' ועוד דהיה ליה עדות שאי אתה יכול להוימת שלא
 יקבלו הדיינים הזמה על קרוביהם' מחוהגים כגון אבי החתן
 ואבי הכלה אע"פ שמעידין זה לזה לא שאין דיין זה לזה ויכול
 הבעל דין לפוסלו לומר אינו מקובל לי כי לא יהפוך בזכותי'
 כד'א' בדיין קבוע או שהקהל והראים נחמים דיינים לשני
 בעלי דינין אבל כשזה בורר לו אחד זה בורר לו אחד כמו
 שיתבאר בע"ה סימן י' כל אחד יכול לברור את אוהבו או מי
 שירצה ואין חביחו יכול לפוסלו אם לא בפסול נמור שהו' פסול
 מן התורה שכיון שעיקר הדין הלוי בסלישי הסכרע אין לפסול
 אותם המבוררים אף על גב דמתקריב דעתיהו לנבי כווריהם
 דכלאו הכי כל הסתברר מאחד אף ע"ג שאין לעשות כן מדינה
 כמו שיתבאר בע"ה מ' דרכו הוא לתת לכו יותר לדברי מי
 שבירר אותו ולהפך פזכותו יותר ולהבין דבריו להשעמו לדיין
 חברו והשלישי יכריע כניהם לאמתה הדין' אבל פסולים
 נמורי' פשישא שיכול כל אחד לפסול דין חברו אפי' כזה בורר
 כמו שיחבאר לקמן בע"ה' הרב יכול להיות דין לתלמודו
 שאינו אוהבו יותר מחמת שהוא תלם דו'כל הפסולין לרון
 משום אהבה או שנאה או קורבה מ' יכולים הם להיותיב
 החתיהם אחרים הכשרים לרון שידונו אותו הדין' המנרת
 את חבריו מפני שולול בכבודו יכול לדונו שאין זה נקרא שונא
 אלא שמענישו על פקרוהו ועל סי' ל'ג סעיף ו' כל הפסולין
 להעיד מחמת עבירה משום שנ' אל תשת ירך עם רשע וגומת
 פסולין גם כן לרון דחר טעמא הוא :

ודיין שירע בחכיה שהוא גזלן או רשע אין לו להצטרף
 לישיב עמו בדין שנא' אל תשת וגומר וכתיב מרבר שקר
 תרחק' וכן היו נקיי הדעת שכירוסלים עושין לא היו יושבין
 בדין אלא אם כן היו יודעים מ' ישב עמהן כדי שלא יצטרפו
 לדיין שאינו הגון :

יא צדיק הדיין שיהיו בו שבעה דברים הללו חכמה ענוה
 יראה שנאת ממון אהבת האמת אהבת הכרית
 להם בעלי שם טובי' שכל אלו הדברים הם מפורשו' בחז"ח
 אמר הכתוב חכמים ונבונים הרי חכמה' ויודעים לשבטיכם
 אלו שהבריות נוחים מהם כי יודעים מלשון ולנעמי' מודע'
 וכנסת

שנאמר ועמדו שני האנשים אלו העדים אשר להם הריב אלו
 הבעלי דיני' לפני ה' אילו הדיינין ש' מדעדי לחוד ודיינין לחוד
 וצריין העדים לעמוד לפני הדיינין בעת שיעירו' ועוד שכל
 עדות שאי אתה יכול להזימו אינו עדות נמור ומאוי' ואם
 געסה על לדיין עדות שאי אתה יכול להזימו הוא שלא יקבל
 הזמה על עצמו לפיכך אין מכניסין העד במניין הדיינים כד'א'
 בער שמעיד בהגדה כגון שהעיד אתה או שנים מן הדיינים
 לפני חברו על מעשה שראה אע"פ שראה אותו המעשה כיום
 בזמן שהיה ראוי להיות דיין טוב אינו יכול להצטרף עמם
 לרון על אותו מעשה כגון אם היו מוסין את העד הוא לא
 יכנס עמם במניין לקבל הזמה אבל אם אין שום אחד מעיד
 בפניהם כגון ששילטה הדיינין ראו בעצמן המעשה אפילו אם
 כוונת ראייתן בתורת עדות אם ראוהו כיום שהוא זמן שהיה
 דאויים לרון נעשים דיינים ודינין הן עצמן על אותו מעשה
 שראו אפי' כיום אחר ואימתי שירצו שכיון שראוהו בעת שהיה
 דאויין להיות דיינים חסבינן אותה ראייה כאילו באותו פעם
 יטבו ברין ושמעוהו מפי עדים בתורת עדות שאין שמיעת
 העדות גדולה מראיית עינים ועדות שנתקבל ככ' יכולין לרון
 עליו אימתי שירצו ה' יכולין לרון על ראייתן שחזקתן
 עדותן בכל עת שירצו ומשעם שהוא עדות שאי אתה יכול
 להזימו אין לפוסלו כיון שכל הדיינים יודעין בכירור שזה
 העדות אי' איפשר להיות כיום שכלם יודעים שכולם ראו לא
 שיק' להם לזה מה שאין כן בשאחר או שנים מהם הם עדים
 והשלישי אינו יודע בכירור כמותם נ' אבל אם ראוהו כלילה
 בזמן שלא היה ראוי לרון באותו פעם אע"ג שאין שייך כאן
 טעם עדות שאי אתה יכול להזימו אפי' אין דיין על מעשה
 זה ע"פ עצמן מפני שאי אפשר לקיים כאן ועמדו שני האנטי'
 לפי ה' שכשיטבו למחר לרון זה על כרחך יצטרכו לחזור
 להגיד עדותן בעת הדין שאין שייך כאן שלא תהא שמיעת
 גדולה מראי' שאין ראייתן כלילה חשוכה כקבלת עדות בפני
 דיינים ע'י טמועה דאפי' ברעבר אינו עדות בלילה שערית
 התלה דין הוא כמו שנתבאר למעלה ויתבאר עוד לקמן סימן
 כ' סעיף כ' ע"ש לפיכך צריכין דיינים אחרים שיעירו הם
 בפניה' על זה המעשה וידונו הדיינין עליו ואם היה שם גם כן
 אחרים שראו המעשה כלילה אע"פ שגם הם ראוהו יכולין
 הם לרון על פי עדות ראייה האחר' שיעידו בפניה' כד'א' שלא
 היומנו הם כשעת מעשה להעיד אבל אם הזמנו גם כן
 להעיד אף בעדות האחר' לא ידונו שכיון שחם העדי' שהזמנו
 הוי להו עדים ואין ער נעשה דין משום ועמדו וגומ' : ויא'
 שאפילו הזמנו להעיד יכולין לרון כעדות האחרים דהא מ' מ'
 עדות שאינה יכול להזימה הוא וגם ועמדו שני האנשים לפני
 ה' יש כאן' כד'א' שאין ער נעשה דין כדינו דאורייתא אבל
 ברבר שהוא דרכן ער נעשה דין :

נ ש שתובעין אותו לדין לפני דין שהוא קטן ממנו הדעת
 ניתן שאין הדיין יכול לכוף לילך לפניו שיש בזה חילול
 כבודו אלא שמכנפין מאן דאיכ' התם מתכיו ומעיינין בדיני' :
ז אסור לאדם לזון לבתחלה לסי' שהוא אוהבו ואפילו אינו
 שושבינו ורעו אשר כנפשו לא ידונו שמתוך אהבתו אינו
 רואה לו חובובן לא ידון למי שהוא שונא אע"פ שאינו אויב לו
 ולא מבקש רעתו שמתוך שנאתו אינו רוא' לו זכות ולא משום
 חשד רשע ופושע אסור לרון אוהב ושונא אלא דקי' לתו לחכמי'
 שעניין הזכות והחובה מבצבצא באדם בלא כיון רשע אלא
 מתוך אהבה מועפת הלב נוסה לזכות ומתוך שנאה מועפת
 הלב נוסה לתוכה אבל מ' אם דנו דיניהם דין ואפי' לבתחלה
 אין אחר סכעלי הדינין יכול לפוסלו אלא שאסרו חכמי' משום
 פדת חסידות לא ידונו לפי שצרי' שיהיו השני בעלי דינין שוין
 בעיני הדיינים ובלבם ואם לא היה הדיין מכיר את שום אחד
 מהם ואת מעשיו אין לך דין צדק כמותו אבל אם הוא שונא

במה יהיו אהובים לבריות בזמן סוהר בעלי עין טובה ונפש
שפלה וחכרתן טוב' ומשמן כנחת עם הבריו' לחלץ הוא
אומ' אנשי חיל סיהיו גבורי' במצו' וסרקדקי' על עצמן וכובשי'
את יצרם שלא יהא להם סוס נגאי ולא סס רע ויהיו פרקי נאה
ובכלל אנשי חיל סיהי' להם לב אמיץ להציל עשוק מיד גוזלו
בענין שנאס' ויקם משה וישיעו וכל זה וכיוצא בו הוא בכלל
בעלי סס טוב , ורצי אלקים כמסמעו , סונאי בצע כמסמעו
להיות עניו , ורצי אלקים כמסמעו , סונאי בצע כמסמעו
שאף מסון שלהם אינם נבהליו עליו ולא רודפי' לקבץ מסון
שכל מי שהוא נבהל להון חסד יבואנו . אנשי אמת סיהיו
רודפי' הצדק מחמת עצמן כדעתן , אוהבי' את האמת ושונאי'
את החסם ובורחין מכל מיני עול . ועל סי' ח' סעיף א' :

יב - כל דבר שיש לדיין צר הנאה בו אינו יכול לדון עליו
דוראי' לבו נושא אחר הנאות ולא ימצא זכות למתנגדו
לפיכך בני העיר שננגב להם ס' ה' אין דנין אותם בדיני' אותה
דעיר אלא אם כן יש להם ס' ת אחרת לקרות בה שכיון שיש
להם ס' ת אחרת יכולין לסלק עצמן מזו שננגבה ולקבל עליה'
אפי' יזכו בה שהם לא יקראו בה עולמית רק כאחר' ואז יכולין
לדון על אותה שננגבה שאין להם ס' הנאה בה ואפילו אם
יקראו בה הקהל בעודם ככ' ת הבגס' והם ישמעו הקריאה אין
זת הנאה להם כיון שיש ס' ת אחרת בבית הכנסת שיכולין
הקהל לקרו' בה ולא אפי' הם עצמן יכולין לקרו' בהו אם קורין
אותם לס' ת דלא סיקרי הנאה כיון שיש ס' ת אחרת בכ' ה'
שיכולין הם לקרות בה ועל סי' ד' אס' א' מחזיק בשלה דעבדי
דינא לנפשייהו ועל סי' ל' סעיף י' וכ' וה' ה' בדון כ' ה' שיש
פחלוקת עליה יכולין לדון דיני' אותה העיר אף על פי שכולם
נכנסים לתוכה אם יש כ' ה' אחרת באותה העיר כמו שכתבנו
בדון ס' ה' , והאומר תנו מנה לעניי עירי אין דנין בדיני'
אוהו העיר לפי שמושל עליהם לפרנסם ואפי' בעניי' שיש להם
קצבה אין פועיל להם לבני העיר סילוק לומר אנו נוהג להם
קצבתן בין יזכו בין יתחייבו וידונו אותה כדיינים שבעירנו או
הדיינין יאמרו אנו נוהג להם לעניים קצבתן המגיע עלינו בין
יזכו בין יתחייבו ואין לנו הנאה בזכותן אפילו הכי לא ידונו
הדיינין שבעירם מפני שיש להם הנאה לדיינין ולבני העיר
שיהיה להם לעניי עירם פרנסה בריוח כיון קמוטלין עליהם ,
וכן כל ענייני המש' אין דנין בדיני' אותה העיר לפי שיש להם
חלק בו ונהנין מסנו' , בד' א' כמס' כללי כגון להעיר או לדון
על אדם אח' אם הוא ספורעי' המס' במקום ההוא אם לא שהו'
דבר שאין לו קצבה שסי' יודע פתח שנים יהיה אותו הפורע
המס' שמעידין עליו או שדנין עליו ואין יכולין הערים או
הדיינין לסלק עצמן לומר אנו נוהג חלקנו ולא נהנה מן המס'
שלו כיון שאין לו קצב' אבל מס' פרטי כגון שודעי' שלא ינהג
אלא זמן קצוב יכולין הערים והדיינין לסלק עצמן ולום שיתנו
הם להקהל בלי ערמה וסרפה כפי החלק המגיע להם באותו
הסך בין יזכו בין לא יזכו ואז דנין להם בדיני' אותה העיר
אחר שנסתלקו הערים והדיינין ואם עשו חקנה או שיש מנהג
בעיר שדייני' העיר ידונו אף על ענייני' חסמים דיניהם דין כמי
שקבל עליו פסול או קרוב לדון שדיני' דין ; ועל סוף סי'
ל' סעיף כ"ב :

ה שאם למנות דין שאינו הגון וגודל שטר

הדיין ועונשו וכו' ה' סעיפים ;
א - אין למנות דין שאינו הגון לדיין אע"פ שהוא בעל סודות
טובות וכלו מחמדים אלא שאינו חכם בתור' ובקי בדינים אין
למנותו וכל ששמענו דין אפי' דין כזה עובר בלא העשה דלא
תכירו פנים במספ' דהא לא תכירו ע"כ לא מירוי בדיין עצמו
להזהירו שלא יכיר פני אחד מן הבעלי דינ' להצדיקו שלא
כדין ולעשות עול דהא כפרשת מינוי הדיינים כתיב שופטים
וסוברים תתן לך וגו' ועוד שכבר נאמרו בפת לארץ ואזהרות

על זה לא תעשה עול לא חשה משפט חל לא תהדר ולא תהיה
פני גדול וכמה לארץ אלא על כרחך אינו מדבר צ"ל בסנהדרין
או מלך או ראש גולה או בכל מי שיש כח בידו למנות דיינים
שלא יכיר פני אדם ויאמר איש פלוני נאה הוא או שיכנו דין
או איש פלוני גבור הוא או שיכנו דין או איש פלוני קהני
או שיכנו דין או איש פלוני יודע בכל לשון או שיכנו דין נמצא
פחייב מה הזכאי ומזה את החייב לא מפני שהוא רשע אלא
מפני שאינו יודע לכך נאמר לא הכירו פנים במשפט ואפילו
ע"פ שישראל כל דין ודין שיהא לפניו פני דין חכם שבעיר
אסור להושיבו שכיון שאינו בדין בדינים אי אפשר לו להציע
ולהטעים דברי טענות הבעלי דינים לפני החכם בשאלותיו
על כגון ואפשר לו לום' שעל כיוצא ביה אחזל כל המעמי' דין
על הצבור שאינו הגון כאלו נופע אסרה כישראל שכ' שופטי'
וסוברים תתן לך וספיך ליה לא תטע לך אשה כל עז ועז
דין הוא דכתי' כי אדם עץ השרה ומוקמינן ליה בתלמיד ואמר
רב אשי ובמקום שיש ת' ח' כאלו נטעה אצל המזבח שנ' אצל
מזבח ח' אלקיך ותלמידי חכמים מכפרין כמזבח ע"כ וכל
שכונת רב אשי לומר על זה הדרך שימנה אוהו אפילו ע"פ
שישאל את החכם אפ"ה הוא בנוטע אסרה אצל המזבח דאם
לא כן מציקא משמע לן רב אשי דמה לי נוטע אסרה סתם
או נוטעה אצל המזבח בתרווייהו דלאו הוא אלא על כרחך
כיונתו לומר על זה הדרך שישראלנו ורריש אצל המזבח כלומר
שיהיה אצלו המיד שישראלנו לת' הנמסל למזבח אפ"ה אסור
מיהו באותן העיר וההקטנו שאין כול' חכמים הראוי' להיות
דיינים או שכולם עמי' דארץ וצריכים להם דינים שלא יכול
בפני הערכאות של גוים מוטב שימנו הטובים והחכמים שבהם
אע"פ שאינם ראויים לדון משילכו בפני הערכאות שיש בו עון
גדול וחילול השם וכיון שקבלו עליהם אין אחרים יכולין
לפוסלן , והוא הדין בכל אזור בעת הצורך יכולין למנות
עליהם אפילו שאינם ראויים מדון תורה ובלבד שיכווננו לשם
סמ' אך לא ימנו שום דין כשביל עשרו וכל המתמנ' כשביל
עשרו אסור לעמוד לפניו ולא עוד אלא שמצו' להקל בו ולזלזל
ואסמכוהו אקרא דכתיב לא העשון אתי אלקי כסף ואלקי זהב
ודייקנן הא דעץ שרי בהמיה ומשנינן אלקי הוא לשון דין
והק' קרא לא העסו דייני' כסף ודייני' זהב כלומר כשביל עושה
כסף וזהב אשר עמהם והוקשו לאלקי כסף וזהב לומר שמשנת
להקל בו ולזלזלו כגון האלילי כסף זאלילו זהב . ועל סוף
סי' ג' :

ב וכל בית דין מישראל שהוא הגון שכינה עמה' שנ' אלקים
נצב בעדת אל לפי' צריכו' הדיינים לישב כאימה ובראות
פאית השכינה שעמהם וכבוד ראש וכעשיפת שליח כד
שלא יפטר ראשן לכאן ולכאן והוא דעה' מיושב עליהן ומשע
זה גם כן אסור לדין להקל ראש ולישב ולספר כדברי בשליש
בכ' כרי שלא יסיה דעתו מן הדין רק ידבר בדברי תורה וחכמים
יודעת הדיין כאלו חרב מונחת לו על צוארו וכאלו ניהעם
פתוחה לו מתחתיו שאם יעוות הדין יפול כהרב או כגית
ואסמכוהו אקרא דכתיב הנה כפתו שלשמה פירוש מקום
שכינתו של הקום הנקרא שלמה מלך שהחלום שלו נקרא לך
מפתו מפני שהו' טוכן טס בין הדייני' כמו שאמרו אלקי' כצב
בערת אל ששים גבורים סביב לה טולם אחזי חיב ר' ל להפחד
הדיינים ומסיים מפתד בלילות ר' ל גם מפתו הניהגם ה' ומה
ללילה , וידע את מי הוא דן את בני ישראל שנ' בהם כיה
ויוב ריבם ולפני מי הוא דן שהרי הקב"ה יושב עמו ורואה ומש
הוא עתיד לפרע במנו אם הוא נוטה מקו הדין שנאס' וכו' כ
אלקים ישפוט ר' ל שהוא י' דן בין הדיינים איהו שיטה מק
הדין וכת' דא' סה אהם עוש' כי לא לאדם תשפוטוכי לאלקי
ר' ל מפני שמסריה אותו י' להחזיר המסך לבעלים אם ישל
גמוט שלא כדן . וכל דין שאינו דן דין אמת לאמתו ג' פ
לסכינה

לשכנה שהסתלק מישראל סנא' מסוד עניים מאנק' אכונים
 ונו' עתה אקוץ יאמר ה'ר'ל אסתלק מסער כ'ד ואם נושל ממך
 שזה לא כרין ונותן לזה הק'כה נושל ממנו את נפשו שנאמר
 וקבלתם קובעיתם נפש ושמא יאמר הדיין מה לי לצרה הזאת
 שאם אשעה איענש ה'ל ועמכם בדבר המשפט כלומר אמר
 להם והנפש לדיינים אף לכם לרא ולמנוע מן הדין כשכיל
 זה כי לא היענשו כי עמכם בדבר המשפט כלומר אם השפטו
 מה שעם לככם על פי טענותיה ודבייהם לצדקם ולאפתם
 טוב יא תיענשו כי אין לדיין אלא מה שעניו רואות ולא עור
 אלא סכל ריין סדן דין אמת לאמתו גורם לשכנה שתשרה
 בישראל סנא' אלקים נצב בעדו' אל ונעשה שותף להכה
 במעשה כראשית אפי' אינו דן אלא שעה אחת ביום ואלו
 לה מקרא דכתיב נבי משה ויעמוד העם על משה ויהי עמו
 הערב ובי תעלה על דעתך שמשא יושב דין כל היום כולו
 חוררו מתי נעשית אלא לום' לך כל דען סדן דין אמת לאמתו
 צפי' שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להכה
 במעשה כראשית דכתיב הכא ויעמיד העם על משה מן הכקר
 עד הערב וכתיב החם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ונ'ל דהכי
 דריש לקרא ויעמוד העם על משה ונוטר ר'ל דקאי אפסוק של
 מעל ממנו וישב משה למפוז את העם ר'ל שיב' משה שעה
 אחת או שתיים לדון ביניהם ואמר הכתוב והתורה היה שכרו
 של משה בזה שהיה לו וילכל העם עמידת וקום' בזכותו בכל
 מה שכאפי' בו עיפ' ובקר דדינו כל מעשה כראשית נתקיים
 כשכיל זכות המשפט שדן לאשתו אפילו שעה אחת :

ומפני טורול כ'כ עונש הדיין המטה הדין כמו שאמרנו
 אע"פ שגם שכרו מרוב כשיחיון לש' שהיה דרך החכמי'
 הראשונים כודחין מלח השניות ורוחקין עצמם הרבה שלא
 ל'ט' בדון פון יכשלו ואסמו ויצא שכרם כהפסידם ע'כ נסנעו
 עד שידעו שאין שם ראוי כמותן ואם ימנעו עצמן כהדין
 החקלקל השור' ואע"כ לא היו יושבין בדון ער שהיו מכבדי'
 עליהם העם והזקנים ומפצירים בהם :

ואסור לדיין להתנהג כשר' ונסות החזק על הצבוק אלא
 בענוה ויראה וכל פרנס המטיל איפה יתירה על הציבור
 שלא לשם שמים אינו רואה בן ת'ל לעולם שנאמר לכן יראוהו
 אנשים לא יראה כל חכמי לב רצח לומר מי שגורם
 שיראו ממנו האנשים שלא לשם שמים לא יראה בן שיש לו
 חכם לב וכיון אסור לנהוג כהם קלות ראש אע"פ שהם עמי
 הארץ ולא יפסיע על ראשי עם קדש' פירוש כשהצבו יושבין
 ציפי' לא ילך הדיין דרך עליהם על האצטבא' לישיב במקומו
 שנה' בפסיע על ראשו דרך גאוה ואסמכיה אקרא דכתיב
 לא תעלה כמעלות וסמוך ליה ואלה המשפטים כלומר אף
 לטופטים אני מזהיר לא תעלה וגו' כי אע"פ שהם הדיונות
 ושפלים בני אברהם רצחק ויעקב הם וצריך שיסבול שורה
 הצבור וסמאן כמו שדרשו ו'ל' צום אל בני ישראל ע"מ שיהיו
 מקללין אתכם וסוקלין אתכם באנשים ובעם שנעשה הדיין
 לנהוג כמדה זבוב מצוה בצבו לנהוג כבוד כדין ויהיה אימתו
 עליהם וכתיב ואצוה את שופטי כעת ההיא דמשמע שהיה'
 החכמים להדריך העבד על כרחם וכתיב ואצוה אתכם בעת
 ההיא דס'מע שהזהיר הצבור עצמם ומה הוציך להזהיר
 אלא ה'פ' אוהרה לדיין שיסבול את הצבור ואוהרה הצבור
 שהיא אימת הדיין עליהם ופס' הוא לא יתבוה ולא יתנו קלות
 ראש לפניהם ואח"ל שכיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור
 אסור לו לעשות מלאכה בפני נ' כדי שלא יתבוה בפניהם
 לפיכך דין שאין לו מי שישימשנו אסור לו לקבל עליו להיות
 דין ומעתה הרי ק'ז' אם מלאכה ברבים אסור לו ק'ז' לאכול
 ולשתות ולהשתכר בפני רבים ובכניסת ע'ה ובסעודה מריעות
 אפי' להם לאותם הדיינים שנהגו ככך ומועלין בתורת משה
 ובינו ע'ה שכחו דיניה והשפילה עד לארץ והניעוה עד עפר

ונרפו להם רעה ולבניהם בעולם הזה ובעולם הבא :
 ה ואף בשליח כ'ד ששלחין להומין הבעלי דיני' לדין אסור
 לנהוג בו קלות ראש והמצער והמכונה אותו ומבייטו ויש
 להם לבית דין רשות להכותו מכות מדרת ומהר לשליח כ'ד
 להגיד לכ'ד שזה ציער אווה או הקלה את הבית דין ואין בזה
 משום ליטנא כיסא דכתיב נבי משה העיני האנשים הנקר
 וגו' ומיחזין ידע משה שהם אסרו כו' אלא דאי השליח הגיד לו
 כן ש'פ' סמותר שאם היה בו משום ליטנא בישא לא היה
 פשה מקבל גולא היה נותבו בתורה והשליח נאמן בשנים
 להגיד לכה' שהקלה אותם כדי שיגדוהו וגם השליח כעצמו
 אם ירצה יכול לעשות דין במסרב בו להכותו ואם הזיקו פטור
 אפי' היה יכול לכפוה או להציל בדבר אה' שע"מ בן שלתוה
 הבית דין ועל סימן יא סע"ף א' :

שלא לקח שוחד והתר' שכר בטלה ובזוה"ס :

א. פאר מאד צריך לזהר הדיין שלא לקח שוחד אפי' לזכות
 את הזכאי ולחייב את החייב שכן ארז'ל לא הקח שוח' מה ת'ל
 אם לטרם שלא לזכות את החייב (שלא לחיי' את הזכאי פשיט'
 הרי כבר נאמר לא תטה משפט וכמה לאוין שלא לעשות עיל
 במשפט אפי' בלא שוחד אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב
 את החייב לכך נאמר לא תקח שוחד ואם לקח צריך להחזיר
 כשיחבענו הנתן שיאמר שלא מחלו לו אלא שירא ממנו
 שלא יקלקל דגו לבך נחטנו לו אבל אם אינו תובעו אינו צריך
 להחזיר שודאי בלב שלם נחטנו ומחלו לו וכשם שהלוקח צריך
 עובר בלאו ולא תקח שוחד כן הנתנו עובר בלאו דלפני עור
 לא נתן שכשול שהרי מכשול את הדיין לקבלו ממנו ואין פי'
 שוחד שיהר ממנו לבר דא' כ' הוה ליה למכרב בצע לא תקח
 אלא אפי' שחד דברים שאין לסו'ן שוחד אלא שהוא חד כלום'
 שעושה הבעל דין עמו דבר שלבו מהק'ב ומתאחדת להסוג'
 אליו להצדיקו לפיכך אפי' לא דבר לו דברים טובים אלא
 שעשה מעשה לפני הדיין שרצה להחניף לדיין כגון דכנת
 גרפא ארישא דדינא ונתא איהו ושקיל ליה או דשרי רוקא קמי
 דדינא את' איהו וכסיהו וכל כיוצא בזה צריך הדיין להרחיק
 עצמו פריטו של זה לכן כל דין שצריך לשאול כלים משכנת
 ורגיל הוא לשאל מהם המיר פסול להם לדין אבל אם אינו
 רגיל לשאול מהם אלא באקראי בעלמא או שגם הוא יש לו
 להטאילם כשר שמה שמטאילים להאינו אלא פרעון על פס'
 שמטאיל הוא להם ואם הוא באופן שהשגנים מתחנין בזה
 במה שהוא שואל מהם שיש להם חשיכו' לשכנים ומתחשבי'
 בעיני הבריות שזחכסם יש לו עסק עמהם אפילו אינו חוזר
 ומטאילם כשר להם ואפי' מרת חסידו ליכא להרחיק מדין' :

ב. ואם הוא מפורסם באחד שיש לו דין עם חבירו וקדם
 התובע קודם שיומין את הנתבע לדין ושלה מנחה לדיין
 אין הנתבע יכול לפסולו מכל מקום אם פרגיש הדיין בעצמו
 ויודע שנתקרב דעתו לזה מהמת המנחה הזאת מרת חסידות
 הוא לדין שירחק עצמו מדין זה :

ג. נהגו ברוב מקומות לעשות קופה לכ'ד שפוסקין ממון
 לפרנסת כ'ד כמה עולה בשנה ומגבין אותה כחחילת
 הטנה או בקופה ואין בזו משום חורת שוחד או חורת אגרא
 ולומר דהוה ליה כדיין הגושל שכר לדון שרינו בשלין שאין
 זה נקרא שכר כי וזכת הוא על ישראל לפרנס דייניהם
 וחכמיהם שנאמר והכהן הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו וגם
 עם יש שם גרבות או הקדשות מהם לוקחין מהן שאין צדקה
 והקדש גדול מזה אכל יותר טוב הוא לנכות אותו בתחלת
 הקנה שהוא מוכן להם כדי שלא יצטרכו להחניף או להתוין
 פוכה לשום אדם שיגבו אותה להם :

לבוש עיר שושן הלכות דיינים

ד כל דין שיושב ופגרו סכר לחזנים ולסופרי' ולשמשים הריזה בכלל הנוטים אחרי הבצע טעמ' בכני שמואל ולא הלכו בדרכיו וישו אחרי הבצע ופירושו שלא הלכו בדרכי אביהם שהיה אביהם שמואל הצדיק מחזיק בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם והם לא עשו כך רק ישבו בבתיהם ושלחו אחריהם כדי להרבות שבר לסופריהם ולשלוחיהם המזפנים לדין והכתוב קראו בצע :

ה הגוסל שכר לרון קנסוהו חז"ל שכל דיניו שדין יהיו בשלי' שכך אמר להם משה לישראל ראה למדתי אתכם חקים ופספסיתם ונאמר כאשר צווינו ה' אלקי ולשון ראה פספסו ראה פספסו ונאמר אתם העשו כמנינו מה אני למדתי כחכם אף אתם תלמדו והשפטו כחכם ולא דוקא אותו הדין שידוע לנו שנטל בו שכר שבטל אלא כל דיניו שדן בשלים שסתמו נטל שכר על כולם לפיכך סתמא כל דיניו הם במלים אכל אם ידוע שלא נטל בהם שכר דיניו דין ואפי' אם לאחר שדן את הדין אם בא בעל הדין ליתן לו מחנה על שדפך בזכותו אסור לו לקבלו כן כתב מורי מהרמ"א ז"ל והוא דקבל רב פפי מבר חמא כרניא דכולי שני כפ' זה כודר משום שהפך בזכותו דכ פפילא היה דין אלא הלין בעוד נגד ריש גלותא שה' דין וזה שרי נ"ל וכן לא אסר הכתוב אלא בנטל שכר הדין אכל אם אינו נוטל שכר הדין אלא שכר בשלחו מותר והוא שידה ניכר לכל שאינו נוטל אלא שכר בשלחו כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות בטעה סמכשין מסנו לרון ואומר לבעלי הדין תנו לי מי ישעיה מלאכתי במקומי או תנו לי שכר פעולה של אותה מלאכה שאכתבל סמנה אז הוא מותר אבל אם נוטל יותר מכדי כיסול מלאכתו מה שהוא יותר מכדי כיסול מלאכתו הוא שכר דינים וכבר אמרו הנוטל שכר לרון דיניו בשלים והוא שיקבל שכרו מסינייה בשוה שאם נוטל מא' יות' מחבירו הוי כמו שחוד אפי' אינו נוטל אלא שכר בשלח ואם אינו ניכר שנוטל שכר בשלחו כגון שאין לו מלאכה ידועה אלא שאמר שמה יודמן לו שכר בקניית סחורה או בספרות וכשכיל זה מבקש שכר אסור :

ו אין לדין להניח תלמיד כוד לייסב לפניו בשעה שדן שלא ישא ויתן עמו וישנה מדרך האמת מתוך גורותו ועל זה נאמר מדבר שקר תרחק :

ז וכן תלמיד הוישב לפני רבו ורואה זכות לעני והרב ירצה לחייבו צריך התלמיד ללמד עליו זכות ואם שותק עובר משום מדבר שקר תרחק ואל יאמר אשתוק מפני כבוד הרב שעל זה נאמר לא תגורו מפני איש שפירושו לא חבנים דברך שלא לאומרם פפי כבוד איש דהאי תגורו לשון בניית קהוא כמו אונר בקין ונמר :

ח וב' שלא ישתוק וכתתו לבזיון ונאמר הרב או הדין כגון תלמיד הוישב לפירכו ורואה שרבו טועה כדן אל יאמר אשתוק עד שינמור הדין ואסתרנו ואחזר ואכלנו כדי שיקרא על שמי שזה נ"כ הוא ככלל מדבר שקר אלא קודם שינמור הדין יאמר לו דרך כבוד ר' כך וכך לפרחני :

להיות מתון כדן ושימלך בגדול ממנו וכו' ד' סעיפים :

א צריך הדין להיות מתון כדן שלא יפסקנו עד שיחמיצנו וישא ויתן בו וידה כבוד לו כשמש כי כבוד משא ומתן יד לעופקו כמו שאמר אסף כי יתחמך לבבי וכליוחי אשהתנו ר"ל שמתמין מה שבלבו ומסתין מלאמרו וישא ויתן בו עד שכליוחי ישתוננו וינוחו סתיושכו הדברים בלבו אבל הנס לבו בהוראה וקופץ ופוסק הדין קודם שיתקרנו הישב כינו לבין עצמו עד שיהא כבוד לו כשפשהי זה שושה רשע ונס רוח שפני שמינס לבו הרי הוא שושה ונס הוא רשע סכיון שפוסק הדין בלא חקירה אינו חושש לעוות הדין והרי הוא רשע נמור :

ב וכל מי שבא לידו דין אחד ומדמה לדין אחר שבא לידו כבר ופוסקו ויש עמו חכם בעיר שיכול להיפל' בו ואיננו נמלך בו אע"פ שחקר ונשא ונתן בו הישב מכל מקום הרי הוא גוש' שפחמת שמות נסות הרוח שבו איננו נמלך כחכם האתי' :

ג עוד דרשו חכמי ז"ל מ"ד כירכים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ר"ל כי שמו הפילה מלקח נפל כלומר מי שהוא נפל שלא מלאומיו בחורה רכים הם חללין שהורג בהוראותיהם הקולקלת ועצופים כל תרונה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה פ"י כי עצומים הוא לשון ועוצם עיניו כלומר המתעצפים ומחרישין ומהאפקים מלהורות הורגין יאת בני דורן שע' לפחרישין כמה קלולים נעשו כדנינים והם שותקים והוא שידה הדור צריך לו אבל אם יודע שיש אחר ראוי להורא' ומונע עצמו מן ההוראה הרייה משובת וכל שהגיע להוראה ומונע עצמו מן הדין כמקום שיש שם אחר פורק ממנו אביה ונזל וסבועת שוא :

ד לא ישים הדין חילוק בין דין קטן לגדול אלא יהא בעיניו דין של פרוסה כדן של ק' מנה שנ' כקטן כגדול השמעון שאין ר"ל קטן הדין או שפל וגדול וארס גדול שר ונגיד או חשוב שכבר נאמר בין איש ובין אחיו וכין גרו אלא ר"ל דין של דבר קטן כגון של פרוסה ודין של דבר גדול כגון משה סנה חשמעון הכל בשוה :

א' כיצד מזפנים לדין ועל פי מיובו' סעיפים

א וכיצד מזפנין את בעלי הדינים לדין כך נחננו קדמונים שולחין לו ב"ד שלוחם שיבא ליום המזמן לדין לא בא מזמינין אותו פעם שנית דשמא כפעם הראשון היה אגוס מלבא לא בא כפעם שנית דיינינן ליה עוד הפעם לזכום ופ"י לא היה יכול לבא ומזמינין אותו עוד פעם שלישיה לא בא ונס בפעם שלישיה מיד ממתינין לו כל היום שמא יבא ראובן אמרינן ודאי אפקירות' ככי דינא הוא ומנדין אותו מיד למחרתו כד"א מי שהיה יוצא ונכנס לכפר' ואינו מצוי תרדי בעיר אבל מי שהוא מצוי בעיר אין קובעין לו זמן אלא פעם א' ואם לא בא כל אותו היום מנדין אותו למחרתו ואם הלך הכ"ד ממקום קביעתן למק' אח' צריך לילך אדחייה דעכר ליה לאיש מלות ואם לא הלך מנדין אותו והסליח נאמן לומר לא רצה לבא אפי' הקלני או בזה לבד ופנדין אותו על פיו ולנבו נידוי הימנוד לשליח כבי תרי אבל אין כותבין הנדוי על פיו עד שיעידו עליו שבי' שלא רצה לבא מפני שהנזון חייב לסלם לסופר שכר הכתיבה והנה ליה הוצאות ממנו ואין מוציאין ממנו על פיו עד א' עד שיהיו שנים שאין כח בכית דין להימנה כבי תרי כזה שהתורה אמרה על פי שנים עדים ונמר מי שצומר שאינו חושש על נזידת בית דין או חכם אע"פ שמא לבית דין מנדין אותו והאיל ואופר' שלא בא מחמת נזידתו הרי אפקירות' ועיין בע"ז סימן שלד' ואם בא ואמר לא אדון בפניכם אלא כפני כ"ד אחר עיין לקחן פ"י ד' מי שלא יוכל לבא לבית דין צריך לילך לפרהקים יש לו להודיע לבית דין ולשו התנצלותו לפניהם ולבקש זמן אחר ואם לא עשה כן מנדין אותו שיש כזה אפקירות' אע"פ שלא היה יכול לבא מי שקבל עליו כ"ד של סני' והזמיננוהו ולא בא מנדין אותו כמו בבית דין של של

ב ואם הזמינו הסליח ולא הזמינו על שם שלשתן ולא בא אין מנדין אותו שאמר הייתי סבור שאין שלשתן שם עד שיזמינו על שם שלשתן בד"א שאין כיניהם חכם המניינים לרכים אבל אם יש חכם המטחה לזבים והזמינו על שם מנדין אותו שדאי היו שם שלשתן אלא שחלק הסליח כבוד למטחה' ונס כשהזמינו על שם אחד שאין מנדין אהו לא אמרן אלא שהזמינו ביום שאינו יודע ליישב' הדיינין אבל אם הזמינו

הזמינו כנס הודוע שהדיינים יושבין בו לרזן הכל יודעי שכל הדיינים מקורבים עם ואע"פ שבא השליח בשם אה' כאילו בא בשם שלשתן :

ג' מזמינין לרזן על פי אשה ושכנים ההולכין לפי תומן אצל הנתבע אע"פ שאינם שלוחים לשם כך אלא אמרו להם הבר' או השליח בר' לפי דרכך שאחיה הולך אצל פלו' הזמינו לרזן שיבא שהביה דין קבעו לו שיבא סומכין עליהם שיעטו שליחותם ומגדן אותו אם לא בא רחוקה שליח עוש' שליחותו וכל ט"ק על פי שליח בית דין שמגדן אותו אף ע"פ שלא חזר לומר עשיתי שליחותי בר' א' אסומכין על פי נשים ושכנים כשלא היה הנתבע בעיר ואמרו לא לו הודיעוהו לכשיב' שיבא לבית דין אבל אם הוא בעיר אין סומכין עליהם שמא יאמרו בלבם כבר מצאוהו ואמרו לו ואפילו אינו בעיר דווקא כשיש לו לבא בו ביום ואין דרכו עוברת על פתח בית דין אבל אם אין לו לבא בו ביום לא טמא שכחו מלומר לו ואם דרכו שיבא שם לעיר עוברת על פתח ביה דין אין סומכין עליהם אפילו כשיש לו לבא בו ביום שיאמרו טמא בעברו על פתח בית דין אמרו לו :

ד' מי שכתבו עליו נידוי על שלא בא אפילו אמר אבא אין קורעין הנדוי עד שיבא דכל כמה דלא אתי אפקירותא כבי דינא הוא עושט . אבל מי שכתבו עליו נידוי על סתיה מסרב לעשות ציווי בית דין מיד כשאמר הרני מקבל עלי לעשות ציווי בית דין קורעים הנדוי אע"פ שעדיין לא קיימו אמרינן דלמא לית ליה זוז השת' ולשרח אוזו ואתו שכתבו עליו הנדוי הוא נותן שכר הסופר שהוא פטע בעצמו ספקר בכ"ד . מי שכתבו עליו נידוי או סרבנות וטען אח' כ שלא שמע אינו נאמן דמעשה בית דין יש לו קול :

ה' נשים יקרות אות' ח' שתורתן אומנתן אם מזמינין אותן לבא לבית דין וכן אם הנתבע יכול למנות שליח שיהא במקומו לכ' יתבאר כס' א' וסעיף ו' ובס' קכ"ד בע"ה :

ו' הדיין יכול לחתום בשטר הזמנה מן הצד אע"פ דבשאר שטרות פסלינן כה"ג כמו שיתבאר בהלכות שטרות בע"ה בהזמנה לא קפדינן דליכא למיחש למידי דיופא :

ז' דיינין שכתבו לפנין שני בעלי דינין כל זמן שלא שמע דבריהם או שמע דבריהם ועדיין אינו יודע להיכן הדין נושה כי לא יודע עדיין לעומקא דינא רשאי לומר אינו נזקק לכם שמא יתחייב הקשה וירדפני אבל משמע דבריהם ויודע להיכן הדין נושה ויודע להיכן הדין נושה אינו נזקק לכם שנתמר לא תגורו לפני איש והאי לא תגורו ע"כ לאחר ששמע דבריהם ויודע בו שיווי דאי קודם שידע הית לו לומר לא היראו אבל לא תגורו שחי לשונ' משמע לשון יראה כמו מנור מסביב ולשון כניסה ואסיפה כמו אונר בקיץ לפיכך פירשוהו לומר אחר ששמעת דבריהם יודעת להיכן הדין נושה אל תאסוף דבריו יאלא לאומרם מפני היראה שאחר שידע להיכן הדין נושה שייך לומר לשון אסיפה ולא קודם לבן וליכא למימר דילמא למכניס דבריו לחוד אתא ולתלמיד היושב לפני רבו אתא כמו שכתבתי למעלה סוף סימן ס' דא"כ לא תכניס או לא תאסוף מכעי ליה אלא ש"מ תרתי יראה ואסיפה שהוא ענין דבבא דאית ביה תרויהו ודתלמיד דלעיל אסמכתא בעלמא ועי' פקרא דמרבך שקר תרחק ילפינן לה לעיל נ"ל בר"א בדין שאינו קבוע וממונה לרבים יכול להשמש אבל הממונה לרבים חייב להזקק להם . ובאינו ממונה לרבי נמי לא אמרן שיכול להשמש אלא באחד רך ואחר קשה שמא ירדפנו אבל אם שניהם חזקים וקשים צריך ליוקק להם שאם האחד ירדפנו

השני יעזרנו יומ' ס בזמן הזה שנברו המסורות ויש לרזין לחוש מפני סכנת מסירות ישאופרים שיכול הדיין להשמש אפילו הממונה לרבים ואפילו שניהם חזקים שאין מטיל על הדיין לסכן נפשו פן ימסרנו למלכות או לשרדתו :

ב' מצוה לדיין להתחיל להם לבעלי דינים בפשרה שיאמר לבעלי דינים כמה אהם רוצים יותר בפשרה או בדין אפי' אם שמע דבריהם ויודע להיכן הדין נושה כל זמן שלא נמר הדין לומר פלו' אתה זכאי פלו' אתה חייב יכול להתחיל בפשרה ואין בזה פסול' משנה עור שפטעה את הזכאי לפתוחו בפשרה כיון שבזה מרבה את השלום שנ' אמת ומשפט שלום שפטו בשער יכבש והלא במקום משפט אין שלום ובמקום שיש שלום אין משפט אלא איזהו משפט שיש בו שלום הוא אומ' ביעוץ ר' ל' פשרה וכן הוא אומר בדור יודו דוד עושה משפט וצדקה והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה צדקה אין משפט אלא איזו משפט שיש בו צדקה הוא אמר זה ביעוץ בר' א' קודם נמר הדין אבל לאחר נמר רזן שכבר אמרו פלוני אתה זכאי פלוני אתה חייב אין הדיין יכול לעשות פשרה כגון שישע את הזכאי לומר לו אע"פ שזכיתך בדין שמא טעית ויבאו אחרי' ויחזרוני וכיוצא בדברים כאלה אסור לדיין לעשות כן להסעו את הזכאי כדי לעשות פשרה בר' א' הדיין בעצמו אבל אחר שאינו דיין יכול לעשות פשרה ביניהם אפילו לאחר נמר הדין ובלבד חוץ לבר' שלא כמו שב בר' משו' זילוחא דבי דינ' מיהו אם יש עסק שבוע' ביניהם רשאי אפי' דיין בעודו בכ"ד לעשו' פשרה ביניה' אפילו לאחר נמר הדין כדי ליפטר מעונש שבועה אך לא יכופ' הדיין ליכנס לאחד לפניו משורת הדין אע"פ שנראה לו שהוא מן הראוי ויש חולקין וכל דיין שעושה פשרה תמיד הרי זה פשוטה שנאט' אמת משפט שלום ונ' אין לדיין להזקק לשום דין שנעשה פסק עליו כבר טאין שלום וצא ממנו אף ע"פ שנותן אח' אמתלא' לדרכיו שבפניהו לרזן וכה"ג אין להזקק לו רבי דינא נחר בי דינא לא רייקי שאם כן אין לדבר סוף :

ג' וכסם שפוזר הדיין שלא להשות לז' כך מותר שלא יראה נושה בפשרה לאחד יותר מלחבירו שנאמ' צדק צדק תרדוף שני פעמים אחד לדין ואחד לפשרה שתצדיק הפשרה לפי ראות עיניך ולא תרדוף את האחד יותר מחבירו :

ד' צריך הדיין להקרחק מאוד שלא יקבל עליו לרזן דין חורה כי פאר נתמעט הלכות דאמר ר' שמעון בן יוחאי לית דחכים בדין ור' יוסי בן הלפתא באו לפניו ב' אנשים ואמרו לו ע' שתרדננו דין חורה אמר להם איני יודע לרזן את' דין חור' ואם בדורות הראשונים כך בדורותינו אילו על אחת כמה וכמה ה' אע"פ שנתרצו הבעלי דינין בפשרה יכולין לחזור בהן כל זמן שלא קנו מידם דפשרה צריכה קניין אפי' בג' כמו שיתבאר שעמא בסמוך אבל אם קנו מידם אינם יכולים לחזור בהם אפי' ביחוד ולא דווקא קניין אלא ה'ה' אם קבל הנתבע גזירתם ועשה עליו שטר הן בלשון הודאה הן בלשון חייב או אחד משאר דרכי הקניין אינו יכול לחזור בו אבל מחילה אינה צריכה קניין שמידי שמחל לו אינו יכול לחזור בו ושעמא דטסמבר הוא דמילתא שהארס מחל לחבירו דבר קצוב מעות שיש לו כדור מיד כשמוחל לו זכה זה כמה שבירו ואם כן קניין לפה לי ועל' סיסן רמ' אבל פשרה אפי' נעשית הפשרה ונגמרה ואמרו פלוני אתה חייב בכך ואתה זכאי בכך על פי פשרה ואפילו נעשית בפני' ובררו אותם לעשות כמו שיאמרו הן למחול הן לשלם ולא קנו מידם קודם לבן אין כאן מחילה ויכול כל אחד מהם לחזור בו מיד קודם שקבלו עליהם את הפשרה אפילו אותה שיאמרו לו שימחול מפני שיוכל לומר לא הייתי יודע שיאמרו לי למחול כל כך או שפא נודע לו שהדין היה עמו ויאמר אילו הייתי יודע לא הייתי מחל ולא דמי למחילה דעלמא שידע מה שמחל ובלב שלם מחל אבל אם קנו מניה לא יוכל לחזור בו אפילו אותו

אפילו נתנו משכון ביד הפשטנים ואמרו להם אם לא נשלם מה שהטילו בינינו זכו בה למי משנינו טעמוד על פשתת אפילו הכי לא עשו כלום ויכולין לחזור מהם שזהו אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא אלא אמרו בפ' דלא כאסמכתא אז שאמרו זכו מעכשיו ואם לא הניחו למשכון אלא שמרי חובות אפי' כמעכשיו אינו כלום סאיז שטרי חובו קננין אלא בכתוב ובמסירה ועל סימן רז :

טז ראובן שהיה חפץ בקרקע של שמעון באלמות ולא היה יכול שמעון להוציאו מידו וא' ראובן לשמעון מחוללי הקרקע ועשה לו שטר מחילה ואמין לך סאה דינרין ותסתלק מן הקרקע ועשה שמעון כן וכתב ב' בלשון זה ואחד כך בא שמעון יטען בשטר זה לא קנינה שלא הקניתי לך בו קרקע ואף על פי שסלקתי ידי ממנה אין כנך כלום אתה במתקנתה אותה הדין עם שמעון שיחזיר לו ראובן הקרקע אבל שמעון חייב גם כן להחזיר המעות שלא נתנם לו ראובן אלא על מה שתהא הקרקע שלו והיו מחילה בשעות . ולא סבביא שאינה נקנית בלשון מחילה אלא אפי' מי שיש לו חפץ של חברו בידו ואמר לו המפקיד או המשיאל הרי הוא מחול לך אינו כלום סאיז שייך לשון מחילה אלא כמעות שנחננו להוצאה ולא בפקדון ועל סימן עג :

יז הכיפר בפקדון ונהפשה עמו ומחל לו ואח' מצא עדים יכול לחזור בו שמחילה זו באונס היתה שהיה רוצ' לכפור בכל . וכן הכיפר במלוה כגון שהיה חייב לו מצא דינרין ולא רצה להודות לו בשום פנים ואמר לי עשה לי מחילת שמיס ומחילת כרי' ואח' לך דינרין ועשה לוכן אפי' קנו מידו אין המחילה כלום דמחילה באונס הוא ואם ימצא עדים וראי חייב לשלם לו ואפילו לא ימצא עדים אין הלוה יוצא ידי שמים ואף ע'פ' שעה לו מחילה שמים הרי בשמים ערו ושהרו במהמ' שאני היה ולא עוד אלא אפי' לא אנסו אלא שהיה סבור שאני לו בידו יותר ונמצא שיש לו מחילתו בטלה דכל דלא ידע לא מצא מחיל ואע'פ' טבות' לו הריני מחול לך בדלא שנויי ובללא אנסנא אין ברבריו כלום אם לא שיכתוב לו יודע אני שיש לי בידך יותר ואפי' הריני מחול לך אז דבריו קיימין .

יח יש חלוק בין פשר' לדין דברין אזלינן בתר הרוב ובפשר' אם רבים הם הפשטני' צריך שיסכימו כולם דאומין דעתן הוא שלא סמוך על פשרה' אלא א' יסכימו כולם ולכך צריך להחנות כשמקבלין לפשר ביניה' שיעמו' ע'פ' שיסכימו הרוב . מי שנתחייב שכונה לחבירו ופיסו דחובע למחול לו ואמר לו יהא כדבריכם וראי זה לטון מחילה ואינו יכול לחזור בו דיני פשרה עיין עוד בס'מ' ב'ה :

דג כיצד בוררים הדינים כשאין בעלי דינים מסכימין יחד ובו ז' סעיפים :

א לא נתרצו כפשרה אלא בדין ורצה לדין בעירם אלא שאי' מסכימים בפני איזה ג' ידונו אז כל אחד מבעלי דינים בורר לו דיין אחד והדיינין שכרוו בדרו להן שלישי שאי' כ' ד' פחות מ'ג' כמו שנתבאר סימן ג' ואין צריך שיהא השלישי ברצון בעלי הדינין דשפא לא יוכלו להשוות על האחד ויבא לידי עיניו הדין להובע שהנתבע ידחה אותו לעולם כדי להשטם מן הדין מה שאין כן כשיבררו הדיינים ומתוך שזה בורר לו אחד וזה בורר לו א' הבעלי דינין צייתין להם וגם הדיינים כל א' נוה לו להפך בזכות אותו שכבר אותו בכל מה שאיפשר מצד הדין והשלישי שיוסע דבריו שניה' ומכריע בגי' לפסוק דין אמת ומידו לא יטעה הדיין לומר כיון שנתנו חכמ' רשות לבעלי דינים לברור לו כל אחד דיין שלו ופלוני ברר אותי מושל עלי להפך ובזהו אפי' כדברים שאינם כדיון שהרי אנכי עומד במקומו חלילה לחלילה לעשות כן וכל דיין העושה כן הרי

אותו שאמין לו לשלם ואפילו אם לא בוררו אלא פשרן אחד ואע'ג' דהשתא נמי דאיכא קניין הוי כמו קניין בשעות אלימו רבנן מלתא ספי בקניין מבלא קניין ולא דווקא שחזרו בהן בפירוש אלא אפי' נגמרה הפשרה ואמרו פלוני אתה זכאי בכך ופלוני אתה חייב בכך ושהקו הבעלי דינין והלכו להם ולא קנו מידם יכול לחזור בו מידו דווקא אותו שאמרו לו לשלם אבל אותו שאמרו לו למחול לא יוכל לחזור בו כמו במחילה דעלמא דהואיל ושמע הדיין ידע ושתק מחל מידו ו' שאפילו אותו שאמרו לו למחול אם שחק והלך לו יוכל לחזור בו כל זמן שלא קנו מידו ולא דמי לשאר מחילה שאינה צריכה קניין דמחילה שעל ידי פשרה אע'פ' שידע מה מחול דומה למחילה בשעות לפי שמוחל על פי עצתם של דיינים שהשיאו אותו למחול וגם דרך הפשטני' לאיים עליהם ויכול לומר ראיתי שסא יחייבוני שלא כדיון לפיכך צריך לאלם ולהחזיק הדבר ע'י קניין ו' י'א כשקנין מהם אין לעשות הקניין כשאר קניינים כי צריך להקנות לו חפץ כפי שלא יהא קניין דכרי' שיתבא' לקמן סי' ר'ג' שאינו קניין ולא שצריך דווק' קניין אחר הפשרה אלא אם אחר שנזהר הפשטנים פשרהם קבל הנתבע גזירתם וכתב עליו שטר הידאה או חוב בעדים אפילו בלא קניין צריך לשלם ולא יוכל לחזור בו :

ז מותר לב' ד' לחתר במסון היתומים כפשרה אפי' שלא מן הדין כדי להשקט מריבות וקששות ואפילו אם הגדילו היתומים ובאו למחות גזרין ומחרימם אותם לקיים אותם הפסרות דאל' כ מה כח ב' ד' יפה :

ח ניתן רשות וכת' לדין לעשות דין בעין פשרה כדי שלא יוצא הדין חלוק מתחת ידו כי צריך הדיין לגמול ולהשלי' הדין כרי' להשיל שלום בעולם :

ט וכמקום שאין יכולין הדברים להתברר בראיות ובעדות יכול הדיין לפסוק לפי אומדן הדעת ולפי ראות עיניו או לעשות פשרה כפי ראות עיניו . ובלכך שיכיון לבו לשמים כדי שלא ירבו המחלוקת ויתווד השלום ביניהם :

י שנים שקבלו עליהם פשטנים בקניין ובקנס ואחר שעשו הפשרה אמר אפי' מהבעלי דינים אשלם הקנס ולא אקיי' הפשרה אין כדבריו כלום כי צריך לקיים הפשרה מכח הקניין לא הושל הקנס אלא שאם יסרב אחד מהם יוקנס בזה הקנס וגם יבדילו אותו בחרמות וניהויין לקיים הפשרה מחמת הקניין יא ואם הטילו הפשטנים על אחד מהם דבר מה לעשותו ולא קבעו לו זמן בפשיטתם ואמר האחד אעשה אותו הדבר לזמן שארצה אני או כשזדמן אין כדבריו כלום כי צריך לעשותו מיד או יחרימיה דאם כן אין לדבר סוף שיאריך הזמן עד סוף ימי עולם וירבו מחלוקת :

יב מי שהובעין אותו מסון שהוא מחזק בו אסור לבקש צדדים והואנות להשטם כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה ומחול לו על הסאר ואם עבר ועשה אינו יוצא ידי שמים עד שיהן לו את שלו ולא יאמר הרי כבר פשרתי עמו ומחל לי סאיז מחילתו מחילה דהוי מחילה בשע'ובאונס שהיה מתייר' שפא יפשרתו על הכל מחמת צדדי התואנות שבקש :

יג אם הפחד ראובן את שמעון למסרו לנו' אם לא יתן לו דמים שהיה רגין עליו ואין לו בו זכות כפי הדין ועשו פשרה בקניין וכישול'מודע' יכול לחזור שהרי אונסו ג' לוי לפנינו הרי הכישול מודע' נעשה ג' באונס :

יד שנים שהיו חלוקים בקרקע ככניין ועשו פשרה ביניהם בלא קניין והחלי כל אחד לבנות בשלו אינם יכולין לחזור בפשרתם שכבר קנו כל אחד בחזקה ונ'ל שאפי' לא בנה אלא אחד קצת לא יוכל שניהם לחזור בה' שכיון שהאחד קנה בחזקה גם השני קנה בחליפין :

טו וכיון דקיימא לן פשרה צריכה קניין ואם לא קנו מידם וכולין לחזק בהם : משום דלא סמכי דעתיהו לפיכך

אם נמצינו שניהם... רוב הדין הגדול כפי צרכי הדור

אם נמצינו שניהם... רוב הדין הגדול כפי צרכי הדור

אם אחד ממעלה אומר נלך לבית

לא נמצינו שניהם... רוב הדין הגדול כפי צרכי הדור

אם נמצינו שניהם... רוב הדין הגדול כפי צרכי הדור

כמה הוא בכלל ספה מספיקי... כן הדין הגדול כפי צרכי הדור

ואם כיוון לתובע... רוב הדין הגדול כפי צרכי הדור

אם כה האחד לפסול... רוב הדין הגדול כפי צרכי הדור

לביש עיר שושן

הלכות דיינים

הדיינים יעתיקו הפענוח ושניהם נוהגים שכר המופר ומיהו
אם אחד מהבעלי דינים או מהדיינים רוצה לשלוח למרחקים
ויש חכם סמוך להם הראוי לרזן שולחין לסמוך אע"פ שהרחוק
יותר חכם ולא כל כמינה לנרם הפסד לבעל דין להרבות
שכר השליחות וכל שכן אם יש חכם אחר הראוי לרזן בעירם
שאין שולחין חוץ לעיר ואם שני חכמים סמוכים בשוה הלכין
אחר הגדול:

איש אומרים ששם יש שני תלמידי חכמים בעיר אחת אפי'
אחד גדול מחבירו יכול כל אחד מבעלי הדינים לומר לא
אדון בפני זה אלא בפני זה ואף על פי שהוא קטן בממון כיון
ששניהם בעיר אחת ולא ישרהנו יותר ואם סילק אחד מהם
עצמו מן הדין כמאן דליתיה דמי ואם הזמינו השני זלא בא
מגריז אותו וכל מקום שאינו צריך לבא לפניו לרזן אין צריך
לחוש כלל להזמנתו ואין צריך לבא כלל:

אף על פי שהאחר מהבעלי דינים נסתלק מבית דין
שבעירו לבית דין הגדול ויצא חייב אין צריך לפרוע
לכשנגדו ויצאוהו שהוציא לילך עמו הנאיל וברזן
יכול להסתלק ואין כאן סירוב כדדיינין שבכאן והוא שאינו
פסרב לירד לדין אלא שאמר לילך לבית דין הגדול אבל אם
פסרב לירד לדין והוצרך הובוע להוציא עליו הוצאות לטפו
לירד לדין צריך לפרוע לו כל יציאותיו שהוציא משע' שנעשה
שרבן יש אומרים כמה דברים אמורים שחייב לשלם
ויציאותיו אם סירב לבא לדין הני סילי שיצא הנהבע חייב
ברזנו אבל אם יצא וזאי פטור נס. על ההוצאות דהא איתברר
הדבר שכדין סירב מלכא שלא היו עליו לזה דין ודברים

מי שסירב ברזן והוכרח הובוע להובוע. כפני הערכאות
ותבעו כרשות בית דין בפני הערכאות כראיחא לקמן והוצרך
להוציא הוצאות להוליכו ולסמור מליצים ולהת לפסק דינם
חייב הנחבע הכל לשלם מדינא דרמי' מי שאמר לחבירו
שילך לרזן עמו במקום אחר ואמר לו לך ואני אבא אחרך
והלך ולא הלך הסני אחריו צריך לשלם לזה כל יציאותיו
וכשמחייבין המפרכן לשלם ההוצאות אין אומרים שישבע זה
כמה הוציא וישלם אלא צריך לברר כמה הוציא או הבד' יסימו
לו הוציא אותו וזכה ושלם לו דלאו כל כמיני להוציא מה שירצ'
על דעת שזה ישלם לו הכל:

כל מה שכתבנו שיוכל אחד מהם לשלם עצמו מרזן
שבעירו לבית דין אחר זהו מדינא דנמרא ואסמכיה
אקראי דוקסת ועלית אל המקום ונומר ועל פסוק צדק צדק
הדרוך ה"ך אחר בית דין יפה אבל בזמן הזה שאין לנו בית
דין הגדול הקבוע שנאמר עליו וקסת ועלית אל המקום
ונומר או צדק צדק ונומר נהגין באילו הארצות שכל מקום
שיש בית דין בעיר אין אחד מהם יכול לכופ חבירו שילך עמו
לבית דין אחר אפילו הוא גדול ממנו בחכמה ובכניין מעני
תקון העולם חה שאם היה כח לחיוב לומר לנתבע שילך
עמו לבית דין אחר שהוא גדול ממנו יהנו עניים עיניהם
בעשירים ויחבעוהו לילך למרחוק והעשיר כרי שלא יצטרך
ללכת עמו כי לא יוכל לטרחה יתן לו מה שירצ' שלא כדן ואם
היו נותנין כח לנתבע שיצטרך לנתבע ללכת עמו לבית דין
אחר שגדול ממנו היה כל אחד נסמט ונדהה סחכירו ולא היה
יכול להביא לדין לעולם לפיכך נוהגין כל מקום שימצא אחד
את חבירו במקום שישם בית דין כופין אותו לרזן עמו שם
ואם הם שני יושבי העיר שהובעים זה את זה ויצטרך האחד
שאין לו פנאי עכשיו והוא מתלא לדבריו ויכול לדוהו עד
שלושה ימים ולא יותר ואז מדי צטרך לכא לפני הדיינים או
יבררו דיינים

במה דברים אמורים שחכל לדוהו היינו
וקקא לבא לרזן מהסת שיאמר שאין לו פנאי לכא אבל אם
בא לרזן ומען הנתבע יבקש הנתבע זמן להשיב על פענתו
אין נותנין לו זמן להשיב שודאי זה הוא דמאז וכו' וכו'

לדחותו שכל אחד יכול לומר הן או לאו על מה שהובעים אותו
אם לא שיראה לדין שהביעה זו תביעה פתאומית היא וצריך
הנתבע לחשוב ולסום הדברים אל לבו לזכור מה היה בית
לכין חבירו ולדקוק בחשבותיו ואז נורגין לו זמן קצת לפי
ראות עיניהם ונהנו בקצת מקימות להת לו זמן סעת לעת
ואם אכפנאי תובע אחר מבני העיר או שני אכפנאים תובעים
זה את זה שסצאו שם צריך לבא לרזן מיד ולא יוכל לדחותו
כלל פיזן שהתובע אכפנאי צריך ללכת לדרכו ולא יוכל לעבד
אין מאחרין אותו וכן אם בן עיר יחבע אכפנאי שבא לעיר
צריך לכא מיד פנישמט ממנו וילך לדרכו ואם אחד יסרב
אפילו הוא אכפנאי מהדיינין אותו וזכופין אותו בכל מה
שאפשר כמו לבן עיר וכל זה כשיש בית דין בעיר האגבאל
אם אין בית דין שם כל אחד יוכל להכריח את החסד שילך
עמו לבית דין הסמוך או לבית דין השיך לעיר האמת
ואם הנהבע הוא בעיר אחרת צריך התובע ללכת אחריו לרזן
עמו שם ואף על פי שבעיר התובע הבית דין יותר גדול
מבעיר הנתבע אין יכול לכופו לבא הנה לעירו שסמט
דפרישת דאם בן כל אחד יתן עינו כעשיר כו' ופפילו היה
לנתבע סעית או נכסים או פרקון בעיר התובע צריך ללכת
אחריו אך יכול התובע לעכב סעות הנתבע על הדרך שיכתוב
לקמן סימן ע"ג בע"ה ואז מודיעים הדבר לנתבע והתובע
נהג שבר השליח וצריך לבא לרזן בעיר שסעותיו שם דנכסו
של אדם ערפאין ליה וצריך הוא לפצות ערכיו עשיר שהיה
מתוק ואלס בעירו מוציאין אותו לרזן בעיר אחרת אף על פי
שהבית דין שבעירו יותר גדול ממנו שמתירא ממנו ולא ילך
להוציא דינו לאמתו אב שיש לו תביעה על בנו כופין את הרזן
לבא למקום שהאב שם אע"פ שהוא הנתבע מסוס כבוד אביו
ע"ן בע"ז סימן רכ"ו:

כעל דין שאמר לדין כחוב לי מאיזה טעם דנתנין שם
אלך לבית דין הגדול או לבית הווער לסחור הדין בחבתי
ונותנין לו וכן אם יראה לדין שהבעל דין הוסיף שמת
הדין כנגדו צריך להודיעו מאיזה טעם דנו אפילו אם לא
ישאל הבעל דין כדי שיהא נקי מה' ומישראל אבל מכל מקום
על כל פנים נובין ממנו מיד מה שחייבותו ולכשיבא ויסתור
הדין יזוירוהו לו כפי מה שיהא ברזן שטעה סיסול'ה
ודווקא אם דנו אותו על ידי כפייה אבל כלאו הכי אין סתרין
לו וכשכותבין לו מאיזה טעם דנורו אין קביעת זמן לרזן
אלא כל זמן שבא לכתוב כוהגין ונהגין לו ואין צריכין לכתוב
לו רק השענות והפסק דין כי השענות שעליהם הייבחה
נקיאו טעם הדין אבל ראויחא אין צריך לכתוב להראות לבית
דין אדר כי אם ירצו הבד' האחר למהו ויעיינו הם בספרותם
ויכתבו לו אם דינו ויודיעוהו לדיין זה אם טעה ואז ישיבולת
לדין ואין צריך לנלות להם טעמו ראשונה פן יקש עמו סת'
שלא יוכלו לעשות כן קודם שידעו ראיהו וזה פשוט והוא
צריכין לכתוב לו אלא מכיה דין קטן לכה גדול דחיישי' למעשה
טעו אבל כד' כדנו אין צריכין לכתוב לו דלא חיישי' למעשה
דאם לא כן אין לדבר סוף והא דאמרינן שכותבין ונהגין לו
הני סילי היבא דאיבא חשרא אבל בעל רזן סמלגל על הדין
לא מרדעינן ליה טעשא דרינא ואדרבה מסמתינן ליה כבודא
דמפקר כבי דינא:

תייבהו כד' לפרוע ויצא וחזר ואמר פרעתי אם הוא נאמן
יהבאר כסיפן ע"ש ב"ה:
ואם יש כירו פסק דין כחוב שחכרו חייב לראש הלוה
נאמן לומר פרעתי כסיפן ל"ט:
איה דין דנין תחילה ודין מרומה וכו'
קע"פ:

צריך הדיון שיקרה הדיון שנא לפניו תחלה לדון רחלה ש' קצמן כנדהל הטמעת פירש שהיה חביב עדיף דין של פירש דין של מאה מנה ופסקתו למאי רצה לימר והא חביב אי לעינו בית ולפסקיה פשיטא אלא לאקדומיה שאם בא לפניו דין של פירש ראשונה ואח"כ בא לפניו דין של מאה מנה פירש לתוך הדין הבא לפניו ראשונה אפילו אינו אלא של פירשהואם תלמיד חכם בא לדון אפי' בא בסוף דיון אותו תחלה דעשה דכבוד היה עדיף ואפילו פתחו בדין אחר שכולין להפסק ולדון התלמיד חכם בדין שלא יתבטל מהרמורו.

במה דברים אמורים שיהיה עדיף חכם כעצמו בא לפניו אבל אם קיימו של תלמיד חכם בא לדון שצריך הדיון גם כן לכבודו בטביל כבוד התלמיד חכם קיימו ותהו נמי עשה דכבוד תורה יקדים דינו גם כן אם לא פתח בדין אחר אבל אם פתח לא יפסק שאם יראה כעל דינו שמכבודו אותו כל כך יסתחמו שנתנהו שלא ידע שבטביל התלמיד חכם קיימו מכבודו אותו כך מה שאין לחוש לזה בתלמיד חכם עצמו שידע כעל דינו שמחוייבין לכבודו ואין שעטתו מסתמך בך וגם נראה ליה שיקדים לדון תחלה וכן מצוה על הדיון להפך בזכותו של תלמיד חכם יותר בכל מה שיוכל דחקוהו שלא יעשה עול וכדאייס לו זכות.

היו לפניו דינים הרבה מקדימין דין היתום לדין האלמנה שנאמר ששמו ריכו אלמנה ודין האלמנה קודם לדין תלמיד חכם מדהורי עליה הכיבוד בפירוש ודין תלמיד חכם קודם לדין עם הארץ משום כבוד תורה כדאמרינן ודין האשה קודם לאיש שבוסת האשה מריבה וזויה הוא לה שהאשה כל כך כבדה דין קשה הובע. חד לדון ששית מצלי ואינו נוהג לו שבכבודו נוקדן לו שאף על פי שאין לו יוד לזכות מן מילו במצוא והפקר שאין רעה אחרה מקנה לו אבל בדבר שהיא שיוראו שהיין לו בשבירותו שיעז אחרת מקנה לו חיובים לשלם לו ואין על הקמן דין שאם כבר לחיבו בנתיבה ואברה ראש חביב כפירש סימנים ולא קמן.

דין שנא לפניו דין פרומה לא יאמר אחרבנו ויהיה העון תלוי בצואר העדים והוא ליה כפשיע לרבר עבירה אלא יררנו ויחקרנו היטב היטב אם אז יראה לפי דעתו שאין בו רמאות חוץ הדיון על פי העדים אבל אם לכונקפי שיש בו רמאות או אין דעתו סימכה על דברי העדים אף על פי שאינו יכול לזפסלן או שדעתו נשטת שבדיון תרמא הוא ובעל ערמה והשיא את העדים אף על פי שהם כשיים ולפי הוסם המעם שהעידו או שניארו לו מכלל דבריהם שיש שם דברים אחרים כמותרים שאינם רוצים לגלותם כל אלהרברו וכיצא בהם אסור לו לדיון לתתן אותו הדיון אלא יסלק עצמו ממנו דכתב מרבר סקר הרחק ורוננו מי שלכו שלם בדבר הרף הדברים מסורין ללב והכתוב אומר כי המשפט לאלקים הוא וכשהיה דין כזה בא לפני הראש"ל שהיה רואה באומרה דמוכה שהדין פרומ היה כהוב וניתן כדי הנתבע שאין לשום דיון להשרה בדין זה.

במה דברים אמורים כשהנתבע רמאי אבל אם הנתבע רמאי כל שכן שישתהל בו הדיון ואינו יכול להסתלק שלא ישתכר הרמאי ברמאותו אלא יהיה ויחקור יפה לכטל רמאותו ואם נראה לו באומרה דמוכה שהוא חייב יחיבונו אם הוא סימכה וכן אם יראה לדין שהנתבע יכוון להיטיב יבול הדיון לומר לו שלא יחד לזמן עד שיעביר ערבות ויכול אפילו להשיבועו במקום שאינו חייב שבועה מצוה דין כי אין לדין דברים אלו קטנה מה שעניו רואות כרי לברר האמת.

פרומה דמיא יש כח לדין לדון דיני פמינות על פי הדברים שדעתו נשטה להם שהם אמת והרבר חזק בלבו שהוא כך אף על פי שאין שם ראיה ברורה אבל משרבו

כתי דינים שאינם הנונים וכעלי בינה הכנימי סל דפנו שבועה אלא כראיה ברורה ולא יפנו שטר ופסיו וחקקו על פי עדות אשה או קרוב אף על שדעתה סימכה עיר דבריהם וכן אין מציאין פהיתוסים אלא כראיה ברורה לא נדעת הדיון ולא באימרון המה או השוען שלא יאמר כל הדיוס והדיוס לבי מאמין לרבר זהודעתו נכמכה עדין ואף על פי כן אם הע ד אדם נאמן ביאה מבר הדברים ונשטה דעה הדיון שימכה הוא אומר יסתין כדון ולא יתנה עניונו וישא ויין עם רבעלי דיני עד שידרו לרבר הער ורדוש וחקקו עד שירברו הרבר או יעשה פשרה או יסתלק מן הדיון כמו שנתמאר למעלה וכן אם רצה לכת דין שאחר נזיל חכיו ולא יכיר להוציא ממנו כדיו יבולין לזר על שאר בני אדם שלא יסאו ויהנו עמו ואם הוא אשה שלא תנטא לאיש לא יעסקי בט חוכיה עד שתוציא מידה מה שאינו שרה :

טז כמה זמן נותנין להביא ראיה ודין הטלת חסותה סעיפים :

אמר אחר מבעלי הדיון יש לי עדים ושאל זמן להביא נותנין לו זמן שלשים יום שכן הוא זמן בית דין בכל מקום מפני שצואו הרבה דברים כהודה שקבעה זמן שרישים יום כנון כבוד ויפה תואר בו עכרי שלשים יום ולא הביא עדים פוסקין הדיון וכפין אוהו לקיימו ואף על פי כן אם מביאין אחר כך יסתור הדיון ואם נלוו יודע לביח דין שפליגי ופליגי הם עדים בדבר זה והדודקו נדוד נותנין רוזמן עד שיוכל להביאם כדי להוציא הדיון לאמרו ואם ידע לביח דין שלא יוכלו להחברר הדברים הוך שלשים יום ואין ידוע להם שפליגי ופליגי הם עדים בדבר אין נותנין לו זמן דאם כן הות ליה דחקת ל' יום הללו להנס ולכסיל העיון לקמן התרת סימן צ"ח סעיף ד' :

והא דיהיבין זמן שלשים יום לחיוב דוקא א' כ כשתבעוהו לנתבע החילה בלא ראיה וחיובות בית דין שיבעע ושען התובע יש לו ראיה ואינה מצויה עית בדי ואינו רוצה לקבל שבועה אז נותנין לו זמן שלשים יום ולא יותר ואם לא יביא עדים הוך הרישים יום ואמר א' הנתבע אני אשבע כדי להפטר משום דזיווי נכס וכדאי נוונא כמו שהיבאר בע"ה סימן כ' צריך התובע לקבל שבועתו או לפיטרו משבועה מכל מקום אם יביא אחר כך עדים יסתור הדיון וחיוב הנתבע לשלם אף על פי שנטבע אבל אם שיען התובע החילה שלו ראיה ואינה מצויה עתה כדי מה צורך ליתן לזמן לכשיבא עדייו ואיחיו ישיב לו הנתבע וכל זמן שלא יביא לא ישוב לו הנכס שבעה יאם חזר ואמר התובע אין לי ראיה ושיב לו דנתבע בלא ראיה או אם יחיובוהו הבית דין שבועה נשבע ינפטר ואין התובע נאמן עוד להביא ראיה כיון שאמר מהחלה אין לי ראיה אף על פי שאמר כן כדי שישיב לו הנתבע הוא הדין שאין ירו עוד עדים ופסל עליובל העדים וראיות שיש לו ונתנין זמן לנתבע להשיב כבתבי בכר בסיון ל' וכל מקום שאיפשר להביא ראיה בזמן מעט אין מעכבין הדיון לכשתיה להל לו זמן מרובה אפילו בדבר שאין לו פסידה שוה הוא עינו הדיון :

מען אחר מבעלי הדיון יש לו זכות כעדים או כראיה ואינו ידוע ברמי הוא חייב הדיון להטיל חס על מי שיודע שיש לו זכות כעדים או כראיה שיראה אותו לדין אפילו אם הזכות של העדים ותראייה כיר מי שכנגדו חייב להגיד דמאי שנא הוא מאחר אורבה כל שכן הוא כיון שיש בידו וכתמו של כנגדו והוא הובע ממנו שלא כדיו היאך כ ב ב ב ב ו אבילות

לבוש עיר שושן הלכות דיינים

האנשים רמסעם העדים בעמידה אבל הדיינים כישיב בני מילי בזמן מומהין אבל בזמן הזה לבתחלה צריכין לישיב אבל ברעבר אם עמרו הדיינים אפילו יושבו העדים דיניהם דין דליכא מומחין :

ב תלמיד חכם ועם הארץ שכתב לדין משיבין את החכם ואיכתיב לעם הארץ שישיב גם הוא ואם לא ישיב אין מקפדין ככך וכן מקבלין עדות מן התלמיד חכם אפילו לבתחלה במישב רכבוד תורה עדיף ואפילו אם יש לתלמיד חכם עצמו דין מותר לקום מפניו ולא הייטיבן שמה יטהמו מענות שבגדרו שידע שתייבין לקום מפניו :

ג ונהגו עבשיו בכל כתי דינין שבישראל אחר ההלמוד שמושיבין כל הבעלי דינים וגם העדים כדי להסיר המחלוקת שאין נכו כח להעמיד משפטי הרה על הלם :

ד אם התובעים הם רכים שהם שותפין ברבך אחד והנתבע אומר אני חפץ שישיבו אוהבי וקרובי אצלי כשאני פוען עמכם כרי שלא יתחמו מענותי כי אחם הרכים הדין עמו והשותפין יבררו להם אחד מהם למעון בשביל כולם והנתבע יטעון גם כן לבדו ולא יסייעוהו קרוביו או יטעון כל אחד לעצמו זה אחר זה וגם הנתבע לא יקח אוהביו וקרוביו אצלו :

ה אסור לדיין לשמוע בעל דין האחד שלא בפני בעל דין חבירו וכתוב שמוע בין אחיכם שיהיו שניהם יחד משמע וכתוב לא תשא שמע שוא ומהמא שכל מה שמוען אחר שלא בפני חבירו הוא מטעים אה זכריו ואינו בוש מלום שקר ומכיון ששמע דבריו לבדו לוב הדיין נוטה אליו לזכותו ושוב אין לבו מהפך בזכות השני כל כך ודווקא שידע הדיין שיהיה דין ברבך זה אבל אם שמע מענות האחר ולא ידע שיהיה דין ברבך זה ואחר כך נתרצו השני לדין לפניו מחוץ להיות דין ברבך . וכן לא יכתוב שום חכם פסק דין לאחד פבעלי דינים בדרך אם כן . או שיכתוב לו דעתו בלא פסק דין כל זמן שלא שמע דברי שניהם שמה מתוך דבריו ילמוד לשקר וכתוב מדבר שקר הרהק . ועוד שמה אחר כך יטעון השני בדרך אחר ויצטרך לכתוב להפך הדין על פי המענות השניות ואיכא זילותא לחכם . וכן הבעל דין מזהיר שלא יסמיע דבריו לדיין קודם שבא חבירו מדכתוב לא תשא שמע שוא קרי כיה נמי לא תשא ועוד שיחשדוהו לרבר שקר וכתוב מדבר שקר הרהק לפיכך הלמד שיש לו דין לפני רבו לא יקדים לבא קודם בעל דינו שלא יראה שמקד' כדי לסדר מענותיו שלא בפני חבירו ואם יש לו קבוע עת לבא ללמוד לפניו ובא העת ההיא מותר שלא יחשדוהו שיאמרו עכשו עת קבוע לו ללמוד הוא :

ו לא יהא הדיין שומע המענות ספי מתורגמן אלא אם כן היה מכיר לשון הבעלי דינים ושומע מענותיה דלח' גבי העדאת העדים על פי שנים עדים וגומר רמסעם על פיהם ולא על פי מתורגמן הוא הדין הכי גבי מענות ויהא מהיד בלשונם שידע ויבין עיקר דקרוקי מענותיהם . ואם אינו מהיר בלשונם כל כך שידע להשיב להם ולהודיע להם פסק הדין מבואר יעמיד תורגמן שידוע אות' הפסק דין ומאחה טעם חייב את זה וזכה את זה ואם אחר רוצה למעון כלשון זה והאחר בלשון אחר אין אחר פהם יכול לכופ את חבירו שיטעון כלשונו שלא יוכל כל אחר לרבר לשון חבירו אלא כל אחד טוען כלשונו הרגיל לו והדיין או המתורגמן מודיע ומטעים לכל אחר דברי חבירו להשיב עליו . ועל סימן יג' סעיף ג' אם טוענין בכתב :

ז צריך הדיין לשמוע דברי הבעלי דינים ולשנות אותם שנאמר ויאמר המלך זאת אומרת בני החי וגומר ומצדיק את תרין בלבו . ואחר כך חתכו שנאמר ושפטתם צדק צדק את הדין בלבך ואחר כך חתכו .

ה דיין

ואמילתו דבר אסור להנכותו ממנו שאינו שלו אלא מוקיקין אוהו לרראות כל מה שיש בידו זכות לשכנגדו . ועיין לקמן סימן ע"א סעיף ז' וח' כיצד נוהגין חרם וציון לקמן סימן צ"ב סעיף א' אם זה שכנגדו טוען שהוא פסול לישבע אם נותגין חרם על זה :

ח האומר לחבירו שטר שבידך זכות יש לי בו אם הלה מודה שיש לזה בו זכות חייב להוציא בבית דין ובית דין יעתיקו מה שכתוב בו שזכותו אבל אם הלה אומר שאין בידו שטר יהא בו סום זכות לזה אין מחייבין אותו להראות שטר ולטום אדם שאין אדם רוצה שיעמרו בית דין ולא סום אדם על זכיהו ועל שטרותיו אבל אם ירצה זה להחריס חרם כהם על מי שיש בידו שטר שיש לו זכות בו שירצנו לבית דין יחריס ואם טען זה ברא שהוא יודע שהשטר שיש לו זכות בו הוא אצלו הרי זה נשבע דיבה שאינו אצלו . ועל סימן יג' סעיף ג' .

ט הוציא שטר על חבירו והלה טוען שיש בו זיוף וסאל טיתנו לו השפסח הסטר כדי לדקדק בו יש אומרים שנותנין לו אף על פי שכתוב בו כלא רפיסה שופס מזה השטר שכיון שטען טענת זיוף נאמר שמה זה שכתוב בו כן הוא עצמו זיוף לפיכך צריך לתת לו שופס ממנו . וי"א שאין לפזיסיין סום שטר לפי שחובע ויאמר שיש לו זכות בו אם לא שיאמר בפני בית דין דברים שיש להם אמהלא אז יראה השטר לדיינים ויראו אם ימצאו בשטר הזכות שטען זה וכעניין אחר אין כופין לאדם להראות שטר כל שכן להטפוסו בדכתיבנא טעמא לעיל סימן יג' סעיף ג' וכן נל עיקר :

רז לחשות הבעלי דינים בכל דבר ובוליב סעי'

א צריכין הדיינים לחדר שיטו שני הבעלי דינים ולא יסבירו פנים לאחד לדבר אתו וכהא נזנא יחר פלחבירו ולא יאמר לאחד דבר כל דבר ואלאחר קצר דבריו שנאמר בצדק תשפוט עמיהך ואם יכדו אחר יותר מהחבירו יתחמו מענותיו של זה ואין זה משמש צדק וכן אם האחד לבוש בגדים פחורים וכוויים והשני לבוש בגדים נאים ואמרו לו לבוש כמותו או הלכישו כמותך שלא יסתהמו דבריו שיחשוב שאנו נושאין לך פנים כשכיל בנדיך . ולא יהא האתר יושב והאדר עומד אלא שניהם עומדים משום כבוד בית דין מיהאם ירצו בית דין להושיב שניהם משיבין ולא יהא האחד יושב למעלה והשני למטה אלא זה כצד זה זה כצד זה ברא בשעת ששע ומתן של המענות אבל בשעת נטר דין צריכין להיות שניהם בעמידה וכתוב ועמרו שני האנשים לפני ה' וגומר . ואף על גב דפסוק זה בעדים מירי נטר דין ועדים דמיין להדין שאין הנמר אלא על פי העדים פיתו היינו לבתחלה אבל ברעבר שישיבו אפילו כנמר דין לית לו כת . דעיקר קרא לאו כבעלי דינים כתיב שאינו אלא אסמכתא ואסמכתא כן לבתחלה דווקא ואיזהו נמר דין פלוגי אתה זכאי פלוגי אתה חייב והעדים לעולם כעמידה שתחלה ועד סוף דועמדו בהם טיירי ועפידה על ידי פטיכה קרייה גם כן עמידה לענין זה מיהו גם העדים דוקא לבתחלה אבל אם העידו כישיבה עדותם עדות הדין על פיהם בזמן הזה דליכא מומחין דהאי שאמרה תורה ועמרו וגומר הדינו לפני ה' ר'ל מפתין וזו אפילו ברעבר אם ישיבו אין עדותן עדות ואין דיניהם דין אבל בזמן הזה דליכא מומחין אינו אלא מדרכנן לפיכך דווקא לבתחלה אבל דרעבר עדותן ודין עליה וכן הדיינים שצדיקין לישיב לדין מדכתוב ואמרו שני

כיצד נוהגין בפסק וסדר כתיבתו וכו' ג' סעי'

א ואחר שנשאו ונחנו ברכ' מכניסין את הבעלי דינין והגדול שבדינין אומר איש פלו' אתה זכאי איש פלו' אתה חייב' ואסור לדיין לומר בשיצ' מבר' אני הייתי מזכה אבל מה אעשה שחכירי רבו עלי והעוסי' בן הוא מרבה מחלוקת בישראל והוא ככלל הולך רכיל וסגולה סוד :

ב שאל' מבעלי הדינין שיכתבו לו הפסק דין אין מזכירין לא שם המזכין ולא שם המחייבין **משמע** שכתבתי למעלה אלא בזהבין סתם פלו' בא עם פלו' בעל דינו לבית דין וברכיהם יצא פלוני זכאי ופלוני חייב :

ג ואחר שקבל עליו את הדין ואפילו לו לשלם והלך ולא שלם אין מגדירין אותו מיד אלא מהחייבין לו וסותרין בו בה' ובאחר כך סגרו אותו עד שיתן מה שצוה הייב ואם עמד שלשים יום ולא פרע נידויו מהרי"ם אהרן כד' א' שקבל עליו הדין כדאמרו אבל אם אינו שקבל הדין מתחילה מגדירין אותו מיד משום אפקיחתא דבי דינא' מי שהשליש שטר' כד' בית דין והתנה שאם לא ישלם הנאו ליום פלו' יתנו השטרות לבשנגדו ועבר היום ולא השלם והוא בענין שאין בו משום אסמכתא וזה הובע שיתנו לו השטרות והלה שוען שיתנו לו זמן אין נוהגין לו זמן רק נוהגין השטרות לבשנגדו מיד שעבר הזמן :

ד **עד מתי יכול להביא ראיה לסתור הדין וכו' סעיף אחד :**

א מי שנתחייב בבית דין ומצא אחר כך עדים או ראיה לזכותו מביא לבית דין וסותר הדין וחוזר אפילו אחר כמה ימים ואפילו אם פרע כבר כל זמן שהוא מביא ראיה סותר אפילו אם אמרו לו הדיין כל זכות שיש לך הביא תוך שלשים יום ולא הביא אלא לאחר שלשים יום סותר הדין ואפילו התפוס זכותיו בבית דין ואמר אם לא אביא תוך זה הזמן מעכשיו יבטלו זכותי אפי' הכי אם יביא אחר כך יסותר הדין אם לא קנו מידו בכית דין חשוב כי מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים ובנ' בשביל זה יפסיד את דינו אנוס הוא אבל אם אמר לו הדיין הביא עדים או ראיה ואמר אין לי עד' וראייה הרי הוא הודה כאילו פסל כל עדותיו וראיותיו והוראות בעל דין כמה עדים רמז ואף על פי שמצא אחר כך לאו כלום הוא ואין צריך לומר אם אמרו לו יש לך עדים ואמר אין לי עדים יש לך ראיה ואמר אין לי ראיה ודנו אותו וחיבבוהו וכיון שראה שמתחייב אחר פלוני ופלוני קרבו והעידונו או שהוציא ראיה מתוך אפגרתו אין זה כלום ואין משגיחין עליו שודאי יש בו ערמה מיהו אם כששאלהו שתק ולא אמר אין ליראייה ואחר כך כשמתחייב אמר קרבו איש פלוני ופלוני והעידונו מעידין וסותר הדין' **גם** בטאמר אין לי עדים אין לי ראיה לא אמרן שאין משגיחין בו אלא בשעתה הראייה אצלו והעדים עשו במדינה אבל אם אמר אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר מכן באו לו עדים שמדינת היס' או שהתה דסקיא של אביו שיש שם השטרות או אפילו שטרות שלו מופקדים ביד אחרים ונא זה שהפקדון אצלו והוציא לו ראיתו הדין **ג** פביא וסותר מפני שיכול לומר זה שאמרתי אין לי עדים ואין לי ראיה מפני שלא היו מצוין אצלי וכלכך שביצ' עדים שאותן השטרות שמראה עכשיו לראיותיו היו באותן השטרות שהיו מופקדין ביד אחרים וכל זמן שיכול לתת אמתלא לדבריו ולומר מפני כך וכך אמרתי אין לי עדים ואין לי ראיה והיה כשם בכרתי' **תקנה** לא סותר מענותו וסותר הדין לפיכך אם פירש ואמר אין לי עדים כלל

לא הנה ולא כמדינת היס' ואין לו ראיה כלל לא בדין ולא ביד אחרים אינו יכול לסתור הדין' כמה דברים יאמרום בגדול אבל יורש שהיה קטן כשמת מורישו ובאו עליו מענות מחמת מורישו אחר שהנדיל ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה כלל לאחר שיצא ככ' חייב אמרו לו אחרים אנו יודעין עדות לאביך שסתתור בה דין זה ואו שאמר ליה אחר מורישך הפקיד ראיה כאן וכאן הרי זה מביא מיד וסותר שאין דרך יורש קטן לידע כל ראיות מורישו ולכך אמר מהלה אין לי עדים ואין לי ראיה כלל' **ונס** בגדול לא אמרן שוין יכול להסור פשאכר אין לי עד' או ראיה כלל אלא כסתמא אמר' גדול יודע במילי דאבו' אבל אם נס הגדול הבי' אחר כך אייה ועדים שלא ידע מאלו עדים שמביא אחר כך או שכאו עדים ואמרים שהם יודע' כשטרות של אביו לא היו בידו ולא ידע בהם כשידע לדין משגיחין בהן וסותר הדין :

כא **מי שקבל עליו להשלים הדין לעם יודע ונאנס וכו' סעיף אחד :**

א מי שקנו מידו טאם לא יבא ליום פלו' וישבע והיה חבירו נאמן בשענותו וישול כל מה שמען בלא שבוע או שאם לא יבא ביום פלוני וישבע וישול אבד זכותו ואין לו כלום ויפטר חבירו ועבר היום ולא בא נתיקמו ההנאים ואבד זכותו מיד ואין נוהגין לו זמן יותר ואם הביא ראיה שחיה אנוס באותו היום הרי זה פטור מקניין זה וישבע עוד כשיחבטנו חבירו כשן שחיה מקודם וכן כל כיוצא בזה והוא דקנו מידו בכל השבוע אבל לא קנו בבית דין חשוב לא דהוה ליה אסמכתא ועיין לקמן סימן ר"ז :

כב **מי שקבל עליו קרוב או פסול ודין שבועה וחפזות וכו' סעיפים :**

א אף על פי שקרוב או פסול פחסת עכדת פסולין בין לדין בין להעיד בין כדני נפשות בין כדני ממנות ככו' **ב** שיהבא לקמן בהלכות עדות בע'ה מכל מקום כל הנאי שבמסקן קיים לפי' מה שקבל עליו קרו' או פסול בין להיתנו דין בין להיותו עד עליו אפי' קבל אחד מהפסולים כעבירה כשני עדים כשרים להעיד עליו או בבית דין של שלשה מוסמחין לדין לג בין שקבלו על עצמם לשב' זכותו ולסתול ע'פ' הם מה שהיה שוען בין שקבלו עליו שיתקבל מה שישוען עליו חבירו בעד' זה הפסול או כדניו אם קנו מידו על זה לא תכל לחזור מואם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמור הדין ועיין לעיל סימן י"ב איון פקדי נמר דין' ולענין עדות מיד שהעירו לא יוכל לחזור בו והדין נמי כי נגמר הדין שאינו יכול לחזור בו והוא שלא נודע שמש' ואם הם פסולים בעד' ושב' העיר אינו יכול לחזור בו אפי' קדם נגמ' הדין ככן נוהגין שכל מה שאדם מקבל עליו לפני ראשי השדר שלא יוכל לחזור בו' **ויש** אומרים דרוקא אם קבל קרוב או פסול כדנין אהר או בעד אחד הוא דאינו יכול לחזור בו אחר נמר דין או אחר העדאת הקולות דליכא אלא חדא ריעוהא והוא הדין אם קבל כשר אחר כמקום שנים אבל אם קבל עליו הפסול כהרי דאיכא הרתי לריעוהא וכן אם קבלו בשלשה פוטחין אפילו אהר נמר דין או העדאת העדות יכול לחזור בו מיהו דרוקא בלא קנו גזרו אבל אם קנו מידו בכל ענין לא יוכל לחזור בו ואם קבל עליו הפעל דין בעצמו שהוא נאמן עליו כל זמן שיאמר שלא פרע' הרי זה נאמן אפילו עדים מעידין שפרעו' **דדי** האמינו עליו ופסל כל העדים המכחישי' ובריו' כד' כשאמר בן בשעת הלאות דהוה ליה תנאי וכל תנאי שבמסקן קיים אבל אם אמר לו בן לאחר הלאות צריך קניין וכלא קניין אינו

נשתנה דעת הדיין ממה שהיה כבר ואפילו אם יאמר כדלוי שלא נשתנה דעתו וגם כבר אמרתי כן אינו נאמן דשם משום שנשתנה דעתו אומר כן ונוגע בעדות הוא שמעיד על עצמו דהכי הוה שואר מהחלה ואינו נאמן אבל דין ההלוי בטענות לא שייך ביה נאמנות שלפי השענות שטענו יזכה הזוכה ובלבד שלא יסתור בטענות הראשונים ובל זה דווקא כדיון אחד כגון מומחה או יחיד וקבלוהו עליהם והוא הר"ן בפסדה כגון שקבלו עליהם פשרון לזמן כל מה שאומר הדין הזמן יהא נאמן והוא שלא כתב הפסדה ונתן להם אבל אם כבר כתב ונתן להם הפסדה אין לו רשות להוסיף או לרדוף אפי' תוך הזמן אעפ"י שאומר שכך היה כוונתו בתחלה אינו נאמן אבל שנים נאמנים לעולם דאין סברה לומר שנשתנה דעת שניהם וגם אינם חשובים כנוגעים בדבר ואפילו אם יש ב' עדים שמכחישי אהותם הם נאמנים יותר מהעדים הרם רמז אנפשיהו ומדברו שפי מן העדים ששמעו מפיהם ואין זה כשתי כתי עדים המכחישי זה את זה והתם שתי הכחות ששמעו העניין זאת אומרת כך שמענו או ראינו וזאת אומרת כך שמענו או ראינו אבל כאן שהדיינים שמעו דברי בעלי הדין ודקדקו בדבריהם לידע להכין הרין נוסח יותר דם זכורים ורודעים אמתה הפסק רין מן העדים שבשמיעה אחת שמעו והלכו להם ותלינן טעות כהו :

בד שנוקקי לתובעתחלה וכו סעיף אחד

א אין נזקקין אלא לתובע החילה שא"ש חפץ ודרשינן ולא חומץ ועוד דאורייתא נמי הוא דבתיב פי בעל דברים יגש אליהם יגיעו דבריו אליהם החילה ואי זילו נכסי ונתבע נזקקין לו תחילת דעכשו חזר הוא להיות בעל דברים ויגש הוא תחילה והנה הרבה פירושים יש בזה וכולהו אליבא דהלכתא פירוש חדא כגון ראובן תובע שמעון מנה שהלוחו בשטר בענין שאין שמעון יכול לטעון פרעתי ושמעון משיב הפשה משלו כך וכך החזר לי מה שתפסת או משכונ היה לי בידך ונצחת מדמי ומבקש זמן להביא עדים יותר משלשים יום שהוא זמן בית דין אע"פ שאנו יודעים שיש לו עדים שיודעים בדבר בחילה נזקקין לטענות ראובן ומציאין לו המנה ויחזר כך נזקקין לטענות שמעון לרזן על התפסת והמשכון לכשיביא עדים ואי זילו נכסי שמעון כגון שהיה צריך למכור נכסיו כדי לשלם ליהאו שיש לו קני' לחפץ שחובע מראובן ואם לא ידונו לו להוציא מידו ילכו הקנינים מכאן ויצטרך אחרי כן למכור כוול נזקקין לו תחלה ומיירי כגון ששמעון הנהבע אסר שיש לו עדים פלוני ופי' שיודעין שהוא כדבריו רק שאינו מצויין לו להביאו עד אחר שלשים יום ואין ידעין שאומר אמת שפלוני ופלוני יודעין בדבר שאם לא כן אפילו זילו נכסי אין ממתינן לו יותר משלשים יום ואלו אמר להביא עדים תוך שלשים יום פשיטא שמתנין לו אפילו אי לא זילו נכסיה כדן כל הנתבע שנתנים לו זמן שלשים יום להביא ראיה אע"פ דלעיל סימן י"ו סעיף אחד אמרינן כשבית דין יודעים שפלוני ופלוני עדים בדבר נוהגים לניזון אפילו יותר מל' יום עד שיוכל להביאם אפי' בלא זילוי נכסי התם מייירי שתבעו בעל פה בלא שטר ויפול הנתבע לטענת פרעתי או לא היו דברים מעולם דהוי תביעות הרווייה ספק לבית דין אינו מהם טוען אמת לכך צריכין לתת זמן ולהמתין עד שתכיר הדבר אבל הכא מייירי שיש לחובע שטר ואין זה יכול לטעון פרעתי או לא היו דברים מעולם הרי תביעות הנתבע ודאי שהרי שטר לפנינו ותביעה הנתבע ספק לפיכך דווקא אי זילוי נכסיו וגם אנו יודעים שפלוני ופלוני עדים בדבר נזקקין לו או נותנין לו יותר משלשים יום עד שיוכל להביאם אבל אי לא זילוי נכסיה אע"פ שאנו יודעים שפלוני

אינו נאמן שיוכל לחזור בו מיהו אם אמר לו בפני עדים אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני וקבל עליו בעדים אפילו שלא בשעת הלוואה אין צריך קנין דבקבלה לחזר סני ולא יפרענו אלא בפניהם ולא היא אלא כמתרה בוגל ועיין לקמן סימן ע"א סעיף א ואם כופר וא"ל קבלתי עלי לעד או לדין ואין בו עדים בדבר ישבע שלא קבלו עליו אפי' אם מכחישו הדיין ואמר שקבלו עליו בעל דין אחד שהניח טעות ביד דיון אחד שהוא קרוב לבעל דינו שיקיים את דינו לא אמרינן שבזה קבלו עליו גם כן להיות דיון שאף על גב שהאמינו בטעות לא האמינו שידון בניניהם קבלו עליהם דיון אחד וטענו בפניו ונסתלק הדיין והנצרכו לבא לפניו אחר יס לו לרזן על פי טענותיהם הראשונות :

ב אם קבל עליו ערות גוי כמי שקבל עליו ערות אחד מהפסולים אבל אם קבל עליו גוי להיות דיון אפילו קנו מיני אין הקניין כלום ואסור לרזן לפניו משוואויביט פלילים אבל אם כבר טענו בפניו ודין ביניהם לא יוכל לחזור בו :
ג מי שנתחייב לחבירו שבועה בכל דין שבועה דאורייתא בין שבועת היסט ואמר תובע לנתבע השבע לי בחיי ראשך והפטור או שאמר נתבע לתובע השבע לי בחיי ראשך מה שתטעון ותתן לך קנו מידו אינו יכול לחזור בו לא קנו מידו יכול לחזור כל זמן שלא נשבע נשבע אפילו חוץ לבית דין אינו יכול להחזירו וכן מה שלא היה חייב שבועה ואמר אשבע לך שבוע עם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו אף על פי שקבל בבית דין חזר עד שיגמור הדין ומי שמחוייב שבועה בבית דין ואמר לפני בית דין אינו רוצה לישבע אלא הרני משלם משיצא חוץ לכ"ר אינו יכול לחזור בו וזה הוי גמר דין רדיה ויש אומרים לעולם יכול לחזור אפילו לאחר שיצא חוץ לבית דין עד שקנו מיניה אבל פי שנתחייב בכ"ר שבועה דרבנן שכול להפכה על שכנגדו ושחק ויצא מכ"ר ולא הפכה ואח"כ אמר שירצה להפכה על שכנגדו לדבריו הבל הרשות ביה ששתיקתו לא חשיב כגמר דין :
ד מי שיש עליו שבוע דאורייתא ואמר לחבירו אפילו שלא בכ"ר השבע וסול ונשבע זה כאלקי ישראל בלא נקישה חפץ ואפי' חוץ לכ"ר לא יוכל לחזור בו ולומר מה שאמרתי השבע וסול לא אמרתי אלא שתשבע כך שבועה חסודה כמו שהיתה מושלת עליו שבועה דאורייתא בנקישת חפץ ובפני בית דין ועתה הרי כאלו לא נשבעת וחזרתי בי ואני אשבע לא יוכל לומר כן שהרי אדם יודע שבועה דאורייתא אינו יכול להפך על שכנגדו ואם כן כשאמר לו השבע וסול לא כיון להפך עליו שבועתו אלא כך אמר לו אם השבע הרני מאמינך בשבועה שהרני עמך וביין שהאמינו בשבועה ונשבע אף על פי שלא נשבע אלא שבועה קלה לא יוכל לחזור בו מיהו צריך ה לחזור ולישבע בנקישות חפץ כחומר שבועת הפשטה כדי לאיים עליו ואם זה כופר ואמר לא האמנתי מעולם ישבע היסט שלא אמר לא כן ואח"כ ישבע עיקר שבועתו ש"ד שהיא מושלת עליו ויפטור :

בג עד מתי נאמן הדיין לומר לזה זכיתי וכו סעיף אחד

א כל זמן שהבעלי דינים עומדים לפני הדיין נאמן לומר לזה הייבתי ולזה זכיתי שכל זמן שהם עומדים לפניו רמיא עליה למיזכר טענותיו וזכיותיו של כל אחד ואחד אבל אם נסתלקו מלפניו תולא רמיא עליו לפיכך ואינו נאמן לומר לזה הייבתי ולזה זכיתי אם אין ביח פסק דין במה דכרי אמורים כשורא דרינא דהיינו דבר שאינו תלוי בטענות אלא כראות הדיין כגון שיראה לו שרעת הנתן היתה קרובה לזה יותר מזה וכה"ג כהא חיישינן אם נסתלקו מלפניו שטא

דכרי השני או שפסגה המעשה בעולם כדברי השני כל זה נקרא טועה בשיקול הרעת והוא דינא הכי אם זה הדין מוסחה ונשל רשות מריש נלוהא אפילו לא קבלוהו עליהם ודן יחידיו או הם שנים או יחדר שלא נשל רשות אבל קבירתו אותו הבעלי דינים עליהם הואיל ונשל רשות או קבלוהו והוא מומחה אע"פ שדן נודד או שנים לא קנאו רכנן לשלם אפילו נשא ונתן ביד אלא חזר הדין שהרי טעה ואם א"א להחזיר כגון שזה שנשל הפסון שלא כדון הלך למדינת הים או שהיה ארם או שמיא דבר שהחזיר חזקוהו או שהורה בכשרה שהיא טריפה והאכילוהו לכלבים וניצא בזה הדין זה נס כן פשור מלשלם וכיון שנשל רשות על דעת כן רשאוהו והפקר ב"ד הפקר וכן אם קבלוהו עליהם על דעת כן קבלוהו לפסוק כפי ראות עיניו :

2 ואם היה הטועה מוסחה ואפילו הם שנים מומחה ולא נשל רשות מ"ל ולא קבלו אותו הבעלי דינים עליהם או שלא היה מוסחה ואפילו הם שנים שמיא מוסחים אבל קבלו אותן הבעלי דינים עליהם לדון להם כדון והוא טעה בשיקול הרעת אם נשא ונתן לזה בידו מה שעשה עשוי וישראל מביאו והואיל ונשא ונתן בידו הוי מדיק בידים וחיוב לשלם אע"פ שהוא שונא הא ק"ל אדם מועד לעולם כיון שונא בין מיד וכל שכן שננח הלמד שעולה דון ולא יוכל לומר לא הוא ודא אחר שנדול בסנו לזה סנתן לו החזר לו או לי מת שנתתי עבירך לבעל דינך כי פיעתי שבוהי"כר לומר הבעל דינ מ"ל דין פסקת כחד מ"ד ואני אחזיק בסמוך שנחת לי על פי אתוהמ"ד ולא אוציאו מהות ידי והדין קנסוהו רכנן שלא היה לו לדון יתדיו או אפ"שנים עד שהיו שלשה ואם לא נשא ונתן ביד יחזור הדין וטעמא דהשו"ת חכמים להפטר הבעל דינ שנחן מסונו שלא כדון דכיון שלא היו יכולין לקטס חדין שהרי לא עשו כלום בידים לפיכך לא רצו לומר מה שעשה עשוי לחפסיד הבעל דינ מ"ל אם אי אפשר להחזיר כגון שזה שנשל הפסון הלך למדינת הים כן קנסוהו לדין ג' כל שלם מביאו אע"פ שלא נשא ונתן ביד הואיל ולא נשל רשות ולא קבלו אותו הבעלי דינים וי"א דאפילו איפשר להחזיר אע"פ שלא נשא ונתן ביד קם דינא ומה שעשה עשוי דהא מ"ל דינא אליבא דחד מ"ד הוא וגם קנסוהו שישלם מביאו :

3 אבל מי שאינו מוסחה ואפילו הם שנים ולא קבלו אותו הבעלי דיני עליהם אע"פ שנשל רשות הרי הם בכלל בעלי דיוע ואינם בכלל דינים ואין דינם דין כלל בין טעה בין לא טעת וכל אחר מבעלי דינים אם רוצה חזור ודן בפני בית דין אחר ואפילו כשענות אחרות ואם טעה ונשא ונתן ביד הרי הם מדיק ב"ד וחיובי' לשלם מביאם וקלקלחן תקנתם והואיל ואין דיניהם דין חוזרים ולוקחים מבעל דינ' מה שנחננו לו שלא כהלכה והיו כמו שקבלו סגולת שחיוב להחזיר שהרי אין זה דין ואם לא נשא ונתנו ביד חזר הדין ואם אי אפשר לו להחזיר כגון שזה שנשל הפסון הלך כו' חיוב לשלם מביאו דנכמי שזה מתכוון להזיק הוא ונ' הדיוט' דינם כדיוט' מוסחה דהיינו אם נשל רשות מריש נלוהא אפ"ל לא קבלום עליהם או שלא נשל רשות וקבלום עליהם וטעו חזר הדין ואם אי אפשר להחזיר פטורים כלשלם אפילו נשא ונתנו ביד וכן הדין בשלישה מומחין אפילו לא נשא וכו' ואם לא נשל רשות ולא קבלו עליהם אם נשא ונתנו ביד מה שעשו עשוי וישלמו מביאם וישלמו מביאם אם הסכימו כולם לדעת אחת משלשין בין שלשתן ואי נפר דינא בחיי מיניהו שהרי הם הריב ובמלו דעת השלישי משלמי הנך חרי שני חלקים והשלישי פשור דהא הוא לא טעה ובעל דינ' מפסיד השלישי שיאמרו הם הא אי לא היה השלישי בהדן לא סליק דינא כדידן כלל השלישי ואם היו הדינים ארבע אוה' וגמר דינא אשליפת

שפלוני ופלוני עדים בדבר נותנים לו זמן אפילו יותר מל' אם צד שיוכל להביאם אפ"ל בלא זיילי נכסי התם מיירי שתבעו בעל פה בלא שטר ויכול הנהבע לטעון פרעתי או לא היו דברים מעולם דהו' תביעות הרווייהו ספק לבית דין איזו מהם טוען אמת לכך צריכין לתת זמן ולהסתין עד שיחבור הדבר אכל הכא פיירי שיש לחובע שטר ואין זה יכול לטעון פרעתי או לא היו דברים מעולם הרי תביעות התובע ודאי שהרי שטר לפנינו ותביעה הנתבע ספק לפיכך דווקא אי זיילי נכסי וגם אנו יודעים שפלוני ופלוני עדים בדבר נזקקין לו או נהננין לו יותר משלש' יום עד שיוכל להביאם אבל אי לא זיילי נכסיה אע"פ שאנו יודעים שפלוני ופלוני עדים בדבר אין נהננים לו זמן יותר משלשים יום דאין ספק לבית דין מוציא מידי ודאי לבר' ל' פ"א ועוד ג"מ אפ"ל אסר להביא עדי' תוך שלשים נזקקין לתובע החלה מיד לפסוק הדין ואם יביא עדים תוך שלשים יום יסתור הדין ואם לא יביא אותם נמצא שהתחילו השלשים יום סנותנ' לו לפרעון מומן הראשון שנפסק הדין עפ"י ג"מ בסה שזקקין לתובע תחלה שסומעין דבריו ומקבלין עדותו תחלה אפילו אם ימותו עדיו של נתבע או ילכו למדינת חים בעוד שמקבלין עדותו של תובע עוד פירוש אחר כגון לראובן שתבע טעמון לדין ולא מצא עדים לדבריו וחדין נוסה לדבריו שטעון לזכותו ואמר ראובן שאינו רוצה שיפסקו לו הדין כי שטא היום או מחר ימצא עדים או שטעון יודה לו ושטעון תובע שיפסקו הדין נזקקין לראובן שתבע תחלה ושטעון לו שלא לפסוק הדין ואי זיילי נכסי מחמת שהוציא עליו קול שהו' חייב לו נזקקין לטעמון לפסוק הדין לפשוטו לכלל הקול שעליו נכח אם פסקו שבעה לטעמון וראובן אומר שלא יקבל השבעה עכשיו רק כשירצה הוא שטעון לו וכן אם שטעון אומר הרי יש לו הרבה טענות עליו שטעון כולם ואחר כך אשכח לו וראובן אומר איני רוצה לתובע עכשיו תביעות אחרות רק את ז' אין סכריחין אותו שיחבע יותר וכל כיצא בהאם לא דזיילי נכסי הנתבע או שיש לנתבע היוק בזה כפי ראות עיני הדינים בזקקים לנתבע ועיין לקמן סימן פ"ז סעיף כ"ד ויש מפרשים עוד כגון שתובע ראובן לטעמון שחבל כו' ושטעון משיב שיש לו תביעות אחרות עליו מנכין תחלה לראובן דפי תבלתו אפילו שטעון אוקר שיביא עדים היום או למחר אין ממוענן לו כלל דק"ל דאין נותנין זמן לתכלות :

כה דין שטעת מתי חזור ומשלם וכו' ה' סעיף

א ריין שדן דין וטעה אם הטעות הוא בדברים פשוטים ויודעים כגון דינים המפורשי' בפ"ב משנה או בהלמוד או בדברי הפוסקים המפורסמים כיון שהטעות גדול כל כך הוי גם כן קלקלחן תקנתו ולא יחשב לדין כי אין כאן דין כלל וחזר הדין אפ"ל נשא ונתן ביד ודין אותו כהלכה ואין חילוק בין מוסחה לשאינו מוסחה . ואפילו שלשתן מוסחין ואם אי אפשר להחזיר כגון שזה שנשל הפסון שלא כדון הלך למדינת הים או שהיה ארם או שמיא דבר שהחזיר חזקוהו או שהורה בכשרה שהיא טריפה והאכילוהו לכלבים וניצא בזה אם נשא ונתן ביד הוי מדיק בידים וחיוב לשלם ואם לא נשא ונתן ביד פשור משלם אע"פ שגרם להזיק לא נתכוון להזיק ויש חולקין ומצויכין גם בזה דינא דגרמי וגם בטעמא דהשו"ת דמנן להפטר הבעל דינ' :

ב ריין שדן דין וטעה עם הטעות הוא בשיקול הרעת כגון בדבר שהוא מחלוקת בעתנאים או אמרצ' ולא נפסק הלכה כאחד מהם כפי' והוא פסק כאחד מהם וסוגיא דעלמא מולא כאידך כגון שטעת וחלשוד צ"ל פירק ממילת' או ביוצ' בזה או שרוב הדינים נראת להם

בשיקול הרעת זכה לפוס הנך אנפי דפרישנא בטועה
 בשיקול הרעת ואידך פלנא דפיש נביה לא שנא טעה בדבר
 משנה לא שנא טעה בשיקול הרעת לא שנא מוכחה לא
 שנא הדיוס לא נפקין מיניה לפידעת הרף והרמב"ם
 דקיימא לן כוותיהו בדניס הללו כמו שכתבנו :

בן שלא לדון בדנינים וכו' ד' סעיפים :

א אסור לדון בפני דינינים ובערכאות שלהם אפי' בדני
 כדניס בדני ישראל שנאמר ואלה המטפשים אשר
 תשים לפניך ודרישין לפניך רצה לומר לפני דיני ישראל
 ולא לפני גוים ואפילו אם נתרצו שיבעלו דינים לילך לפני
 דיני גוים לדון בפניהם אפי' בדני שרנים כדנינו אסור דהא
 לסניהם ההויה החורה ומנרין ומחרישין אותם אם ילכו לדון
 בפניהם ואפילו קבילו ק"ס על זה לדון בדני גוים אין בקניין
 זה שהוא לעבור על דברי התורה כלום ואפילו ישבו ריח
 למלוח שיריח בפניהם מה שלא הריח בדנינו אפילו הכי
 אסור ואין לו על המליה רק דין ישראל כי כל הדן כדניניהם
 הרי זה רשע וכאלו חייף ונידף והרים ידו בתורה משה רבינו
 עליו השלום שנאמר כי לא בצורינו צורם ואויבנו פלילים
 כשאוויבנו פלילים כלומר כשאנו מקבלים אורם עלינו
 לסופטים הרי זה גורם שיאמרו אין תורה לישראל ומייקד
 עם עבודה זרה ואומר כי לא בצורינו צורם והרי זה חילול
 השם יתברך :

ב מיהו בזמן הזה שיר הניוס הקיפה ואין יכולת בידינו
 לכיף כל המעוים והסרבנים והאלמים אם הנחבע אלם
 ואין יכולין להוציא ממנו בדיני ישראל כפני שאין אימתם
 עליו ירבענו חתלה לפני דיני ישראל ואם אינו רוצה לבא
 נושל רשות מכית דין והולך בפני דיני גוים וביצל את שלו
 מכעל דינו בדיני גוים דהבי אמרי אינטי קרית חברך ולא
 ענך רמי גורא רבה שרי עלויה ואסמכיה אקרא דכהי יען
 שהרחיק ולא סדרת מטומאתך לא הטרדי עוד הכי נמי
 כשקראו לו לפני דיני ישראל שהוא דרך הרה והוא לא
 רצה לשהר ולבא לא יסדר עוד רק דין בדיני גוים וכל שכן
 אם דן בפני ישראל וטען בפניהם ופסקו ביניהם ואינו רוצה
 לקיים הדין שיוכלו לכיף אורו עלידי גוים ככל מיני כפיות
 עד שיאמר רוצה אני לקיים דין ישראל ויש לו רשות לבית דין
 לילך בפני דיני גוים ולהעיר שזה חייב לזה ומצוה לעשות
 כן כיון שאינו רוצה להיות ציית דין ישראל ובלא דהבי אסור
 ואם התובע אלם ותבע את ישראל לפני גוים יש לבית דין
 להתרות בו החלה שלא יעשה כן ואם אינו הושט יש להם
 לנרדוהו ולהחרימו עד שיסלק יד גוים מעל הבירובן כחרימין
 המחיק את ידי ההולך לפני גוים ואפילו אינו דן לפנייהם אלא
 שוכפחו על ירי גוים ליראו שיעמוד עמו בדנין ישראל ראוי
 למותחו על העמוד שאין זה אלא כרי להראו אלמותו ולהפתיח
 את הדינים להטות הדין אילו וכיוצא בזה :

ג שי שקבל עליו סאם לא ילך לדון בפניהם יהיה עליו כך
 וכך לעניים אע"פ שאסור לילך לדון בפני גוים נרדו חל
 וחייב לתת לעניים מה שקבל עליו רהוה ליה נרדו נרדו חל על
 דבר מצוה ואם אחד הלך ברצון טוב בפני גוים בין הובע בין
 נחבע ונתחייב בדניהם ואחר כך חזר והובע לפני דיני
 ישראל אף על פי שכדנינו היה זוכה אין נזקקין לו ואסמכות
 אקראי כרי רשעתו רשעה אחת אהה מחייבו ואי אהה מחייבו
 שהי רשעות ואפילו לשלם חבירו מה שגם להפסידו
 כדנייהם אין נזקקין לו משום מינדר מילתא :

ד כבר אפרנו שאפילו קנו מינה לדון בדניהם אין בקניין
 זה כלום שהוא לעמוד על דברי תורה לפיכך מסר שכתו
 בו שיוכל לתובעו בפני גוים לא פכעיא שאסור לתובעו

בשלשה מהם שהיו מסכיפין לדעת אחת משלמין השלטה
 הכל ולא מצי למימר אי לא אחת לא הוה סליק דינא בידון
 השלטה וכולין לדון את האדם בעל כרחו אי נמי היו שלטה
 גמרי דינא בשנים וחד מהנך תרי מומח' משלמי הנך חרו כולה
 דמצי דינא לשני' כהנך חרו ביון חד מינייהו מומחה מצי
 למידן ליה בעל בתיה וכל זה בשלא קבלום עליהם בין לדון
 בין רשעות אבל אם קבלום עליהם בין לדון בין רשעות או
 ג"כ הוה שמכרתיין הקהל וסמניש דינינים בעל כרחם על פי
 רה"ם או בקנס שהיו דינינים לא ישלמו אפי' טעו דמה יש
 להם לעשות מכוח' הים מ"ט יש להם לחזור אם טעו ואם
 אינם רוצים לחזור צריכים לשלם על הדרך שכתבתי :

ה דין שטעה וחייב טבועה למי שאינו חייב בה ועשה זה
 פטר' עם בעל דינו כדי שלא יסבע ואח"כ נודע לו שאינו
 בן טבועה אע"פ שקנו מידו על הפטרה אינו כלום דקניין
 בטעות הוא וחוזר וכן כל כיוצא בזה ורוקא טבילה בועתו
 טמאת וראת השבועה היא מתפטר ואם לא היה השבועה
 לא היה מתפטר ולא עוד אלא אפי' חייב שטעה חמורה למי
 שלא היה חייב אלא טבועה קלה ועשה זה פטרה כדי שלא
 יעשה השבועה החמורה ואח"כ נודע שטעה הריין חזר זה
 בפטרה אפילו קנו מידו דקניין בטעות הוא' כל דבר הנמצא
 בפוסקים והטובות ושעה בהם הדין הו' כטועה בדבר משנה
 נחזיר שכל חכם כדורו לאו קטל קנה כאנמא הוא ודבר הנמצ'
 בדברי האחרונים שחולקים על הראשונים יודעו דבריה' הולכים
 אחר האחרונים דקיימ' לן הלכה ככתראי מאביו ורבי ואידך
 מפני שהאחרונים ידעו סברת הראשונים וסברתם והכריעו
 בין הסברות ועמדו על עיקרו של דבר ואם נמצא לפעמים
 עברים שחולקים בהם גם האחרונים ואין לנו הכרע ביניהם
 לא יאמר הדין אפסוק באיזה מהם שארצה ואם עשה כן הרי
 זה דין שקר שמוציא מסון מחבירו מספק שלא כדן דכל הוכח
 דאיכא ספיקא דינא אין מוציאין מסון מיד המיחזק אלא אם
 הוא חכם גדול נמר' וסביר ויודע להכרי' בדברי האחר בראיות
 נכחות הרשות בידו ואפי' אם פסק גדול אחר בענין אחד
 יבול החכם לסתור דבריו בראיות כחות' ולחלוק עליו אפילו
 להוציא מסון שפחה כדורו כשמואל כדורו ואין לך אלא כל
 שופט ושופט אשר יהיה בימים ההם ויכול לסתור דברי
 חכמים הראשונים ובלבד שלא יהיו דברי המבוארים בתלמוד
 מסדרו רבינא ורב אשי ואי לאו בר הכי הוא ואיכא ספיקא
 דינא יניח המסון ביד המוחזק ואם היא בהוראות איסור
 וזהיר והוא איסור דאורייתא ילך לתומא ואם הוא דרבנן
 הוי ספיקא דרבנן לקולא ורוקא אם כ' החולקים שוין אבל אין
 סימכין על דברי קסן במקום שיש גדול ממנו בחכמה ומניין
 אפי' כשעת הרחק אלא אם כן היה גם כן הפסד מרובה וכן
 אם היה יחיד כנגד רבים הולכים אחר הרבים בכל מקום
 ואפי' אין הרבים מסכימים מטעם אחד אלא כל אחר יש לו
 טעם בפני עצמו והואו והם מסכימים לענין הדין מיקרו
 רבים ואוליגן בתרייהו ואם לא ידע הדין או הפוסק כמתלוקת
 הגדולים ופסק דינו מסברת עצמו ואח"כ נודע לו המחלוקת
 הוא לאו בר הכי שיוכל להכריע או שאינו וידע להכריע אם
 נראה כדברי האחד לרוב החכמים והוא עכד כאידך היינו
 טעה בשיקול הרעת ואם אי אפשר לעמוד על הדבר אין כאן
 טעות ומח' שפסק פסק ואם היה המנהג בעיר להקל בדבר מה
 מפני שחכם אחד הורה להם כך הולכין אחריו ואם חכם אחר
 בא לאסומ' שהם מתירין צריכין לנהוג איסור דאל הטופט
 אשר יהיה בימים ההם כתיב דין טעוה ולא הספיק התובע
 לאפוקי מינה דנתבע עד דאתכרר דטעה לא שנא הדיוס לא
 שנא מומח' לא שנא טעה בדבר משנה לא שנא טעה בשיקול
 אדעת כל מה דלא זכי תובע בממונו הדר דינא ואפילו זכח
 פלג' ופש פלנא נביה אידך התוא פלנא דוכה ביה אם טעה

NABUCCADREZAR

HERITAGE

de feu R. Isaac ben Shimon

N. B. B. B. B.

לבוש עיר טוֹשֵׁן הלכות דיינים

פסוק דדוסיא דחרש בעיניו מה חרש בחיים אף כל בחיים לאפיקי מה :

ב ובכל אילו סחייב איני הייב עד שקלל בשם שכן מציע בקבלת הסוטה שהיו אומרים להיזהר אהך לאלה וניכר שמע מינה דכי קללה בעיניו שם ומדבר בה ההורה בסוטה שם המיוחד וכאן כהכה סהם לא תקלל משמע דשקלל בכל אחד מן השמות הייב בין בשם המיוחד בין בכינוי לפיכך המקלל חבירו בין בשם המיוחד בין באחד מן הכינויים חייב ועל כל לשונות הכינויים חייב אפילו על השמות שהניח קוראין להקדוש ברוך הוא הם ככלל הכינויים וחייב עליהם ועיין לעיל בעשרה זהב סימן רפ"א ואם אמר ארור יהא הוילשון קללה דבתוב ואלה יעמדו על הקללה ובתוב ארור האיש אשר יעשה וניכר ואף על פי שקללה אין בו כל כך מעשה וקיימא לן לאו שאין מעשה אין לוקין עליו עקמת שפתיו מעשה היא ולוקין עליה כיהו אין חייבין עליו מלקות עד שיהרו בו בפני עדים ככל שאר הייבין לאוין אבל אם לא היה שם התראה או שקלל בלא שם ובלא כנוי כנון שאמר מקולל פלוגי ארור פלוגי או שהקללה באה מכלל דבריו ואינו מקלל בפירוש אף על פי שיש בו שם או כינוי כנון שאמר אל יהי פלוגי ברוך ה' או אל יכרכהו' וכיוצא באלו אינו לוקה אבל איסור' מהא איבא אף על פי שאינו לוקה הוא מכל מקום מכלל דבריו קללה שמעינן אל יהי ברוך אלא מקלל ואם חייף הלמיד חכם מנדין אותו ואם רצין ביה דין להכותו מכית סדרות מכין אותו ועונשין איתו כפי מה שיראו שהרי כזה את החכם ואם היה המחנף עם הארץ עונשין אותו כפי שהענה צריכה כפי המתנף והמתחרף והמקיל אף על פי שהחל המחקלל על קללתו הן חכם הן שאר כל אדם אינו פוטר מן המלקות ומכין אותו שכבר חטא ונתחייב מן ההורה ואין כח בשום אדם למחול עליו אבל מי שחייב נדויו מפני שהפקיר בבית דין ורצו בית דין למחול על כבודם שלא לנהוהו הרשית בידם והוא שלא יחא ברבר הפסד בכבוד הכורא אבל אם היה בדבר הפסד בכבוד הכורא כנון שהיה העם סבעשין כדני תורה וכדיניהם הואיל ופקרו העם ברבר צריכין לחזק ולענוש כפי מה שיראה להם :

בפניהם אלא אפילו למסור לגוי שיהבענו בדיניהם אסור ואם עבר ומסרו לגוי צריך המוסר לקבל עליו כל אונכא דמתיילד ליה ואם יעבור עליו הגוי הרך ויוציא ממנו יומר ממה שהישראל יכול להוציא ממנו כדון ישראל באוהו השטר או אם בא לו הווק מפני שהבעו הגוי כדנין שלהם והוצרך לטבור מלין שיטעון בעדו וכל כיוצא כזה אריך הכל לטקס עליו וכל זה שיכול לכופו כדון ישראל אבל אם הלוח אלס מותר למוכרו לגוי וגוי המוכר שטר הוב לישראל על ישראל אחר אם יכול לרונ כדון גוים עיין לקמן סיף סימן שכ"ט הא דאסרינן ככל מקום הינא דמלכות דינא ואזלינן בתריה לא אכרו אלא ברברים שהם מריני המרכות ואין נוהגין בן בערכאותיהן כי כמו שהיה לנו משפטי המלוכה בזמן מלכות ישראל כמו שאמר שמואל לישראל ביהושיב להם כלך כך יש בין האומות דינים יודעים למלכים שיש למלך דגאה כרם או כבוד וכיוצא כזה ועליהם אמרו דינא דמלכות דינא אבל דינים שרונים בין הערכאות דנין הם לעצמם כמו שימצאו בספרי הדיינים שלהם ואוהם אין לילך אחריהם ואם כן בשלה חס ושלום כל דיני ישראל ואפילו כמקום שרולכין במנהגי הערכאות בהרבה עניינים אינם יכולין לכופו לדון כמנהגם בכל דבר כן הסהם כנון הנושא אשה במקום סוהגין בהרבה עניינים לרון על פי ערכא' ומהא אשה היא בניס לא יוכל אבי האשה או יורשה לומר שהבל יודעים שאנו הולכין אחר ערכאות אם כן כל הנושא אשה פה במקומינו יחזור הנדוניא אפילו אף' כמה שנים כי בן הוא פנהגי הערכאות פה והוי כאילו ההנה שיהנו גם הוא כן חלילה לומר כן לעקור דבר תורה שהבעל יורש את אשתו ודאי אם הוהנה כן מהחלילה כל הנאי שבכמו קיים אבל לנהוג כן מן דסתם התול ונוהגין כן בין הערכאות ודאי הוא איסור גמור לפי שהוא מחקה את הגוים בכל כיוצא בזה והתורה אמרת לפנייהם ולא לפני גוים ואף על פי ששניהם רוצים ככך ומנדין אוהם אם ינהו כך מן הסהם וככל כהאי גינא שאם כן מה לנו לספרי הקדש המקודשים שחברו לנו חכמינו זכונם לברכה אם ילמנו את בניהם דיני הגוים ויבנו להם כמות מלואות נבית מדרשי הגוים חלילה חלילה לא ותהא כזאת בישראל ;

הלכות עריות

בד שלא לקלל דיין ולא לשום בר ישראל וכו' ב סעיפים :

בח כיצד מאיימין העדים ואין מקבלין שלא כפני בעל דין וכוכו בעיפים :

א כל מי שיודע עדות לחבירו והוא כשר להעיד לו יודע לחבירו תועלת בעדותו חייב מן התורה להעיד לן דכתיב והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא ונטמר שמע מינה שהוא חייב להגיד ואם ככש עדותו ולא העיד פסוק מריני אדם כלומר שאין מחייבין אותו לשלם אפילו לפאן דדאין דינא דגרמי שלא חייבה ההורה להעיד אלא סמדת גמילות חסדים כמו השכת אבידה לפיכך אין בו חיוב השלומין כדנין אדם אבל חייב הוא כדנין שמים דבתוב ואם לא יגיד ונשא עונו ואין חילוק בין אם הוא לבדו יודע בעדותו בין אם יש אחר עמו שכשם ששני עדים חייבין אותו כך האחר מחייבו שכועה ורלמא לא הוי משחבע לישקרא ומשלם ונמצא מרויח זה בעדותו לפיכך יכא ויגיד וצד לא יגיד ונשא עוט סיהו אינו חייב להגיד עד שיתבענו בפני בית דין שיעיד לו ואם אינו מעיד חייב כדנין שמים

א אסור לקלל הדיין והמקללו עובר בלאו שנאמר אלקים לא הקללו וכן המקלל אחר מישראל עובר בלאו שנאמר לא הקלל חרש והוא חרש לאו דווקא דילפינן לה סכה הצד דאכיו קלל ונשיא בעכך לא תאור' והוא הדין כל אדם ופרש לן כחרש לא שטעינן שאף על פי שאינו שומע ואינו מצעד בקללה אפי' הבי לוקין עליו וכל שכן השוכע ומצטער על קללתו וא"כ המקלל את הדיין עובר בשני לאוין משום לא תקלל חרש ומשום אלקים לא הקלל ואפי' לפאן דאמר דהאי אלקים קרש הוא יליף לה מדכתיב לא הקלל ולא כתיב לא תקלל שמע מינה תהיה נראה לי פירושו שכיון שאם קרש הוא אינו אלא אזהרה למכרך את השם ולא שאינו לאו גמור אלא אזהרה קיימא לן דסני בני לוי מילהא בעלמא ואם כן הוי סני ליה אי לא כתב אלא אלקים לא הקל כהר למד ומדכתיב לא תקלל סמע מינה שכולל שנים דאלקים לשון רבים הוא וכולל השם יתברך וגם הדיין ועלייהו וגרווייהו קאי לא הקללי דאם לא כן מאי אולכיה הקלל דהכא מהקלל וחרש ושאר קללה שבתורה דילף מינה חרתי נראה לי והמקלל עצמו חייב גם כן משום השטר לך ושמור נפשך וגו' אסקל את רשן חייב ולא גרע מחרש והמקלל את הסת

שמים דכיון שתבעו ואסרו לו בית דין שיעיד על פי הבעיתו והוא אומר שאינו יודע להעיד רצוב אינו יכול לחזור ולהעיד משום דכיון שהגיד טוב אינו חוזר ומגיד כמי שיתבאר לפנינו הרי עבר על ואם לא יגיד לפיכך וכשא עונו אבל אם חכעו חזן לבית דין שיעיד לו והו' אומר אולי יודע להעיד אין לחוש שהרי יכול לחזור ולהגיד בבית דין דקרא הכי משמע אם לא יגיד במקום שאם היה מגיד היה מחייבו ממון או שבועה או ונשא עונו לאפקוי אם בכש עדותו חזן לבית דין דאפילו אם היה מגיד לא היה מחייבו לא ממון ולא שבועה אין בו נשיאות עון וכבית דין מיד ששאלין אותו שיעיד מה שידע ואומר איני יודע עדות זה חייב בדיני שמים אפי' לא השביעוהו אע"ג דגבי אם לא יגיד כתי' ושמע קול אלה ושמע קול אלה לא קאי אלא אקרבן שבועה וה' קרא כשעובר על שבועה קול אלה בדבר שאם לא יגיד הוא נישא עון אזי יביא קרבן שבועה אבל נשיאות עון איכא אפילו כלא שבועה ועד אחד לא יעיד אלא בדבר ממון דאף על גב דאינו מחייבו ממון מחייבו שבועה וכן כדי להפריש אחד מאיסורא יכול להעיד אבל אם כבר נעשה האיסור לא יעיד יחידי שהרי אין עונשין אותו על פי אחד ולא הו' אלא כמציא שם רע על זה שמעיד עליו . ואסור לארס להעיד בדבר שאינו יודע בעצמו אע"פ ששמעו מפי אדם נאמן בעיניו שאינו משקר לא יעיד דשם עכשו שקר לו לפיכך אמרה תורה וראה או ידע ולא ששמעו מפי אחרים ואפילו אמר לו אחר בא ועמוד עם עד אחד שיט לי ולא העיד רק כדי שיפחד בעל חובי טיג' טישלי שני עדים וודה לי לא ישמע לו שזה הוא בכלל מדבר שקר תרחק להוציא ממון על פי עד אחד שלא כדון תורה :

תקנת חכמים הוא שרשאי כל אדם להחרים בבית הכנסת על כל מי שידע לו ערות שיבא ויעיד אבל להשביע לא יוכל שום עד מן התורה אלא שואלין אותו בואם לא יגיד ונשא עונו מכל מקום אם נראה לבית דין שיט צורך שעה להשביען שיגידו הרשות בידם ועיין לעיל סימן י"ז סעיף ג' ולקמן סימן ע"א סעיף ו' וה' שיש אומרים כשנתחנן חרם בערות שאף הקרובים יבאו ויעידו שאף אם לא נוציא ממון על פיהם מכל מקום מחסיצין את הדין על פיהם ואפילו חבעל דבר בעצמו צריך להעיד ויש חולקין וכת' מורי מהרש"א זכרנו לברכה שכן עיקר שאין הקרובים בכלל החרם שאין החרם חל עליהם ולא על בעל הדבר / ובלבוש ע"ז סימן רל"ב כתבתי סלך שצוה לתת חרם בעדות מהאנן ביה עיין שם . בעל דבר שבקש מן בית דין שיחרמו בבית הכנסת אם שום אדם ידע שמתנגדו זה עבר על חשבוהו ופסול לישבע וכיצא בזה על סימן צ"ב סעיף ו' :

ג נוי התובע לישראל ויש עד אחד ישראל שידע עדות לגוי נגד דישראל ואין עד אלא הוא אם הוא במקור שדיני הגוים הוא לחייב ממון על פי עד אחד אף על פי שהגוי תובעו להעיד אסור להעיד לו להוציא ממון על פיו שכיון שהוא נגד תורתנו ואם העיד משמתין אותו על חציפתו אבל אין מחייבין אותו לשלם שיכול לומר אמת העדותי אבל אם יכול זה לכרר ששקר העיד חייב לשלם משום דינא דגרמי ואם הבעל דבר מודה שאמת העיד אין משמתין אותו שהרי הודאתו מחייבו אפילו בדינינו במת דברים אטורים שלא יחדו הגוי מתחילה לזה שיעיד לו אבל אם יחדו הגוי מתחילה להו' עד בדבר איכא חילול השם אם לא יעיד לו לפיכך יעיד לו אפילו יחידי ולחייבו ממון על פיו :

ד ואם הישראל תובע לגוי והגוי כופר ויש לגוי עד אחד מותר להעיד לו אם יתבענו אע"פ שלא יחדו לעד שאינו מפסידו שלא כדון שהרי גם בדינינו העד המסיעו פוטרין וכל שכן ששנים עדים שידעו עדות לגוי אפילו הוציא ממון שיכולין להעיד אפילו לא יחרם שהרי גם בדינינו יתחייב

על פי שנים עדים וכן במקום שנים הם אין מוציאין ממון ע"פ עד אחד יכול להעיד . ושני קרובים הו' כעד אחד ולא יעידו במקום שמוציאין הגוים ממון על פיהם כיון שבדינינו אין מוציאין :

ה תלמיד חכם שידע עדות לישראל ותבעו שיעיד לפני בית דין שקטן ממנו אם הוא עדות ממון אינו חייב לזלול ככבוד תורתו לילך להעיד בפני בית דין הקטן ממנו אלא אם שולחין אליו ומעיד אבל אם יש בערותו צד אפרושי מאיסורא כגון אשה הבאה לפני הכס להתירה לינשא וחרמיה זהירודע שבעלה חי חייב לילך ולהעיד כדי שלא הבא האשה לירי איסור שאין חכמה חסונה לנגד ה' דכתיב אין חכמה ואין עצה ואין חכונה נגד ה' כלום במקום שיט לחוש לחילול השם אין חולקין כבוד רב . מדין התורה כל מי שיט לו ראייה בעדים משפל בהם להביאם לבית דין המוציא מחכירו עליו ראייה פכל מקום אמרו חכמים ז"ל אם ידעו בית דין שבעל דינו ארס וטוען התובע העדים מתייראין ממנו מלבא להעיד כופין את הבעל דין שהוא יביא את העדים ויעידו מת שידעו ואם יאמרו שלא ידעו בלו' יפטרנו האלם וליבא למימר השתא נמי כיון דמתייראין מפניו מלבא יבאו ויעידו שקר מפני יראתו של האלם דתרתו לא עברי הרא שיכתוקו ולא יבואו מתחילה מפני יראתו ויעבדו על ואם לא יגיד ונומר ועיד לכשיביאם הוא שיעירו עדות שקר מפני יראהו או שיאמרו אין אנני יודעין אף על פי שיורעין כולי האי לא חיישינן וכן כל כיוצא בזה בדינינו לאלם ודווקא שיט הוכחה שהעדים יודעים עדות כזה ומתייראים מלבא כגון שאומרים מה לנו ולצרה שנכניס עצמינו על זה או דכריס כיוצא באילו אבל אם אין רגלים לרבר לא דאם לא כן כל מי שיט לו דין עם ארס יאמריש לי עדים ואינם רוצים לכא כדי שנהחייב האלם להביא העדים ואם כן לא שבקת חי לכל מי שיאמרו עליו שהוא אלם :

ו כתיב ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' וקבלו רבותינו זכרונם לברכה בנזירה שוה דשני שני בעדים הכתוב מדבר כתיב הכא שני וכתיב התם על פי שנים עדים ונומר / מה התם בעדים אף כאן בעדים לפיכך אמרו שצריכין העדים להעיד מעיטר דהא כתיב ועמדו סמך לשני משמע דעליה קאי מכל מקום כיון דעיקר משמעות דקרא בבבלי דינים קא משתעי אמרו דדווקא לכתחילה צריכין להעיד מעומד אבל בדיעבד אם העידו במיושב עדותן עדות ועוד דלא כתיב ועמדו אלא לפני ה' דהיינו משהו ועכשו אין מומחין לפיכך בדיעבד כשר בישבה ואם העד הו' תלמיד חכם מוסיכין אותו לכתחילה דהאי עשה שיעמדו העדים דכתיב ועמדו והאי עשה לכבוד התלמיד חכם דכתיב את ה' אלקיך תירא לחבות תלמיד חכם ועשה דכבוד חודה עדיף והריינין לכתחילה צריכין להיות יושבים כשעת קבלת העדות דלפני ה' הם הריינין דכתיב ועמדו שני האנשי' ונומר לפני ה' משמע העדים יעמדו והריינים יושבו מיהו הכא נמי משמע דווקא לכתחילה ובדיעבד שקבלו עדות בעמידה כשר ונראה לי טעמא מרלא כתיב בהדיא ישיבה נבי הריינים משמע להו' לחכמים ז"ל דדווקא לכתחילה משמע ולא לעכב בדיעבד נראה לי . ומדכתיב על פי שנים עדים ונו' משמע על פיהם משולא מפי המתורגמן לפיכך אמרו שצריך שיבינו הריינין לשון העדים ולא ישמעו מפי המתורגמן כלומר שלא יעמדו מליץ ביניהם מיהו אם הריינים מכניסין מה שהערום אומרים אפילו אינם נקיים באותו לשון כל כך עד שיזכרו להשיב להם די כזה ומותר להעמיד המתורגמן כגינתם להשיב להם מה שהוא רוצה להקור מהם ועל סיכין יז' סעיף ה' :

* לבוש עיר שושן הלכות דיינים *

ידע שלא יסמוך על דברי הבעל דבר אם לא היה מזכר חושב
לא היה מעיד על פי דבריו אלה שמזכירו :

טו אמרה תורה והעד כבעליו ופירשהו יבא בעל השור
ועמוד על שורו פירש כשמעידין עליו מכאן אמרו חז"ל
שלא יקבלו עדות שלא בפני בעל דין ואם קבלוהו שלא
בפניו אין דנין על פיו ושמעא רמסתבא הוא ספני שבפניו
לא יוכל להעיד וישים על לבו אמחה הדברים להגיד האמת
מש"כ כשמעיד שלא בפניו ואם העידו שלא בפניו החזין
ומגידין בפניו ואם כוונת עיוות עם הראשונה עדות קיימת
לא אמרינן גונעין בעדותן הן כיון שגשבעו בעדות ראשונה
ולא מחזיקי נפשיהו כרשיעיה ואם סנו בעדותן בפעם שני
משה שהגידו כראשונה הולכין אחר העדות השני שהגידו
בפניו אע"פ שהגידו כראשונה על פי החרם הכל שלא בפניו
כחזין לבית דין דמי ולא דקדוקו כו' והחזין ומגידין בפניו
דחוקה מה שיגידו בפניו מדקדקין ומגידין האמת ויש חולקים
ואומרים דמרבנן הוא והשעם כמו שכתבתי וקרא אסמכתא
בעלמא הוא לפיכך כתבו ואמרו הואיל ומדרכנן הוא שאין
מקבלין ס'א בפניו מקלינן בה ואמרינן לא אמרו אלא
לכתחילה אבל אם נתקבל העדות שלא בפניו כשר בדיעבד
ולכן אם קבעל דין הוא אלם והעדים יראים להגיד לפניו
מקבלין העדות שלא בפניו והנין על פיו ופיהו אם אפשר
לכופ האים כדרך שנהבאר לעיל סימן זה סעיף ה' עדיף מפי
יש אומרים דלא אבדו אין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין
היינו בדיני פסגות אבל בקטטות וכו' כוח שיש לחוש שצמ
יעידו בפניהם יתקוטטו עם העדים ונס יתקוטטו זה עם זה
בשעת נכית העדות בפני רב' הקנו הנאוני שמקבליה העדות
שלא בפניהם נס לא יגלו לבעלי דינים מהם העדים וכר'כ
מהו מהרמ"א ז"ל על זה לא לשנו ולי נראה דוק בשאין הבית
דין הוצין לרזן אחד מהם ע"פ הדין ולענות ואין כוונתם רק
להקיש הקטט ולהרוות כפי צורך המריבה והשעה אבל
כשרוצים לענות ולרזן אחד מהם כפי הרצון אין לקבל העדות
אלא בפניו ע"ל ועל בלבוש הבגין וארנמן סימן ז' סעיף ד' :

טז היה הפעל דין חולה ויראה שכא ימית ומבקש שיקבלו
העדות בחייו כי הוא יוכל לעדים לכין את העד' יומת
או שהיו עדים חולין ומסוכני' שסא יסוהו מקבלין העדות מיד
שלא בפני בעל דין ואין צריכין להמתין אפילו עד שיכלתו
אחריו שאין אנו שליטין כרוח וחוששין שמא בין כך שיכלתו
אחריו ויסוהו ואם העדים מבקשין לילך למדינת הים הרי יש
שהות לשלוח אחריו לפיכך עין גובין מיד עד שיכלתו אחריו
ואם שלחו אחריו ולא בא מיד גובין שלא בפניו וכן אם לא
הוריעוהו ויש להיש שהעדים לא יסתינו עד שידיגוץ אין
ממתנין וגובין מיד שלא בפניו ואם היה הנחפע חלה ואמל
החוב שיקבלו עדותיו בחיי הנחפע שלא בפניו כדי שיחזקוהו
בנכסי הנחב' בחייו מפני שהשם שאם ימות יצטרך להסתחן
עד שיגדלו היתומים כי לא ישמעו העדות בעודם קטנים כמו
סיהבאר בסימן ק"י אין שומעין לו לקבל העדות שלא בפניו
לחוב ליתומים שלא כדיון כי מזל רע שלו גרם עהלה הנחפע
ואין מקבלין העדות שלא בפניו ויש אומרים דהוא הדין נמי
כשפתחו ליה כרינא ושלחו אחריו ולא בא אפילו אין העדים
מבקשין ללכת למדינת הים כיון ששלחו אחריו ולא בא פושע
הוא ומקבלין שלא בפניו והוא דפתחו ליה כרינא פירש
שכבר טענו לפני הדיינים והביא התובע את עדיו ושלחו בית
דין לנחפע שיבא וישמע ערי החובע ולא בא אפילו לא
פתחו ליה כרינא וצריך לרזן בפני אות' דיינים כדרך שכתבתי
בסימן י"ד ושלחו אחריו ולא בא גובין שלא בפניו וע"ל סימן
ק"ם סעיף י' :

ראובן

ומאיימן על העדים בפני הכל סנידו האמת ומודיעין
איהו כח עדות שקר שעונשו מרובה וכשת המעיד בה
בעולם הזה ובע"ה ושהוא בווי בעיני השוכרו עצמו שכן כהיב
והישיב כ' אנשים בני בליעל ונומ' הרי שיועצי המלך אהאב
שהיו יועצים לשוכרם על נכות היו עצמם קורין להם בני
בליעל כראמרי אינטי שהדי שיקרא אצמריהו זול :

ז ואחר כך מציאין את כל אדם לחזן כדי לחקור העדים
לכדן שחקירה כזו ערפא וכן בודקין את העדים כל
אחד לבדו שלא ישמע מה שחבירו אומר ולימוד ממנו לשקר
לפיכך מציאין גם העדים לחזן ומשיריים את הגדול שבעד'י
לכדו ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה אם
אמר הוא אמר לי חייב אני לו אינו כלום דעביד איניס ואומר
פלוני נשא בי כדי שלא יחזיקוהו עשיר וכן אם אמר העד איס
פלוני שהוא עד כשר ונאמן בעיני אמר לי שהוא חזב לו לא
אמר כלום דנבי עד או ראה אוריע כתוב ואין זו לא ראה ולא
ידיעה וראית דסמא חבירו שקר ואינו עדות עד שיאמר שהוא
בעצמו ראה סהלה ללא שיאמר בפני הודה לו שהוא חייב לו
והאמר אתם עידי כאשר יתבאר בע"ה :

ח ומכניסין אחר כך העד השני ובודקין אותו נ"כ אם העיד
כמו חבירו טשאים ומהנין כדבר וגומרין הדן :
אם העדים אופרים ערותן מכוונת בלשון אחד ממשי יש
לחוש שמסקרים ובעצה אחת בווננו לטונס וצריך לחקור
ולדרוש אותם וכן אם העד האחד אומר עדותו והשני אומר אף
אני כמוהו ידעתה לא מהני דשם' אם יאמ' עדותו יוכלו להכחישו
אלא אם כן צריך לילך למדינת הים ואי אפשר לו להעיד בפני'
סתמה שהוא בהול ונתחין לדרכו :

ט העדים ששלחו ערוהו ככתב לבית דין אינו עדות לדין
על פיו דכהיב על פי שנים עדים על פיהם דחוקא ולא מפי
כתבם ויש מכשירין בהתם עדים דכיון שראויין להגיד מפייהם
גם עדותן ככתב עדות דהא ק"ל כל הראוי לבילה אין בילה
מעכבה הוא דדין נפי הבא ולא מיעטה חתורת מפייהם ולא
מפי כתבם אלא אלם שיכול לכתוב שכיון שאינו יכול להגיד
בפניו גם עדותו ככתב אינו עדות שאין כאן הראוי לבילה כו'
וגומרינן כסברא ראשונה :

יב מיהו תקנת חכמי' הוא שזאכין דיני ממנות בעדות
התומים כשטר אף ע"פ שאין העדים קיימים כדי שלא
תנעול דלת בפני לווין ולקמן סימן ס"א סעיף ב' וס' מ' סעיף
י' יתבאר בע"ה איזה דבר מקרי סטר :

יג כל זמן שזוכר האדם עדותו יכול להגידו לעולם ואין
לו לחוש שסא מתוך שנתייסן הדבר אינו זוכרו על
בדיו אלא כיון דעדין רמי על נפשיה ומדבר יכול להעיד
ואפילו אינו נזכר לעדות פעצמו אלא מתוך כתב שכתב לו
בפנקטו כשמסרו לו העדות לזכרו דכרי' בעלמא פלוני העיד
אוחי על ענין זה כיום פלוני כך וכך ושכח הדבר מחזן ואינו
נזכר אלא מתוך הכתב יכול להעיד והוא שיהא זוכרו על יד
הכתב אבל לא יסמוך על הכתב לבדו כשאינו זוכרו מבחזן
דרהמנ' אמרה מפייהם ולא מפי כתבם ואפי' לפי היש מבחזרין
בסתם עדים דלעיל הכא מודו רבהאי גוונ' דמיא לאלם שאינו
דאי להגיד כיון שאינו זוכרו כלל אפילו אחר שרואה הכתב
וע"ל סימן מ' סעיף י' :

יד וכן אם נזכר הדבר על ידי אה' שמזכירו לו יכול להעיד
אפילו היה המזכיר העד השני דכיון שהוא עצמו זוכרו
על ידי סזה מזכירו קרינן סה שפיר אידע ונומר' אבל אם
הבעל דין בעצמו מזכירו אף על ג' שזוכר לא יקבלו עדותן
רשמא הבעל דין השערה כפי כדבר מה שלא ירניש וזה סומך
עליו אבל אם העד הוא תלמיד חכם אף על פי שבעל דין
הוא בעצמו מזכירו שפיר דמי דאמרינן כיון דתלמיד חכם הוא

קבלוהו בלילה בדיעבד אינו עדות וחוזרין ומנידין ביום ואפילו שינו ערותן לא הוה חזר ומני' דערות כל לילה אינו כיום דבהעידו חוץ לבית דין דמי כיהו אסרבעלי דינין קבלו עליהם לקבל עדותן בלילה מקבלין אפי' לכתחלה דלא גרע מנאמן עליו אבא ואבך דמכשרינן :

כו אין מקבלין עדים קודם שיסב הנחבע לתביע' התובע לפי שאולי יודה הנחבע ולא יהיו צריכין לעד' ואשרותו כי דינא בכרו לא מרחינן :

כז כבר כתבנו בסעיף ו' שהדיינים צריכין להיות יושבין בדין בשעת קבלת העדות ודווקא לכתחלה אבל אם קבלוהו מעוד מה שעשו עשוי ואם היו נסמקין על העסוד מותר לקבלו אפילו לכתחלה דסמיכה כשיביה וכבר נהבאר בס' ס' י' שעכשיו נהגו להושיב העדים :

בט שלא יוכלו העדים לחזור וכו' ג' סעיפים :

א כתיבואם לא יגיד ונשא עינו משמע דאגדה המחייב אותו שהעיר עליו קפיד קרא כלומר שאם היה מעיד מחייבין אותו על פיו דהיינו בפני כ"ד אבל חוץ לכית' דין לא מקרי הגדה דמי יחייבנו שם ומשמע נמי דלא קפיד קרא אלא אגדה קיומא אבל אחר שהגיד פעם אחת טוב אינו חוזר ומגיד מכאן אמרו חכמים ז"ל אה' שהעיד הער בבית דין והוא לאחר כדי דבור טוב אינו יכול לחזור בו ולומר דבר שסותר עדותו אבל אם הגיד חוץ לבית דין יכול לחזור בו וכן אם העיר בפני בית דין וחזר בו תוך כדי דבור לגמר עדותו יכול לחזור בו דתוך כדי דבור דבור דמי ואחר כדי דבור אין שומעין לו כיצד אם אמר אחר כדי דבור מוטעה הייתי שונג הייתי ונזכרתי שאין הדבר כן או לפתוך עשיתי אין שומעין לו אפילו נחן שעם לדבריו וכן אינו יכול להוסיף בעדותו הנאי שכיון שכבר נחקרה עדותו ונמרו דבריהם ובהנאיזה שאומרים מתכשל עדותן כל זמן שלא נחקים חתנאי ה"ל חזרין ומנידין ולא מהימני ויש אומרים שיוכל להוסיף חתנאי בעדותו דס' ל' דמה שהוסיף חתנאי אינו סותר כוה עדותו הראשונה אלא מפרש דבריו ולא מקרי חזר ומניד ועל' לסימן פ"ב סעיף י"ב ואם חזר ואמר יכר שמוכח שטעה כגון שהזיקקוהו כ"ד להביא עדים שאי'ו רמאי והלך והביאם ואמר להם הכית' דין יודעים אתם בו שהוא רמאי ואמרו העדים הן ואמר להם הכעל דין וכי רמאי אני ואכרו לו לא אמרנו אלא שאינך רמאי שומעין לדבריהם הצחורנים פסום דמסתמא אין אדם מביא עד להביא חיבהו וכדאי' שעו בדבריהם ואין זה חזר ומניד וכן בכל שעות שהעדים מצויים לפעות בו נאמנים הם בעצמם ואין בזה משום חזר ומניד' וכן אם אינו סותר עיקר דבריו הראשונים כגון שהדברים סתומים וסובלים כיאור אחר משני ענייני משמעות אחד קרוב ואחד רחוק כל שאנו יכולין לפרש הדברים לכיון דברי העד כדי שלא יהא עדותו מוכחשת יש לנו לכיון דבריו בשם שיש לנו להרץ דברי שני עדים הגראי' מבחישים זה את זה כדי שההא עדותם מכונת ה"נ הכא מתרצינן בדבוריהם וכשנחנים חרם ככית' הכנסת על כל מי שיודע עדות שיבא ויגיד קודם שיצאו מבית הכנסת ויצאו קצת מהם ולא הנידו ולאחר שיצאו באו קצת ואומרים לא שמנו לבנו אז להעיד ועמה אנן זוכרין יכולין לחזור ולהעיד דהואיל ומתחילה שחקו ויצאו ולא אפרו אין אנו יודעין אין חזקרא חזר ומניד מחמת ששחק שהרי לא הגיד ולא עוד אלא אפי' אמרו כבר ככית' הכנסת אין אנו יודעין ונהנינן אמהלא לדבריהם לפה אמרו כך חזרין ומנידין הואיל ולא אמרו כבר בהיפך ממה שאמר'ו באחרונ' אלא אמרו אין אנו יודעין זה לא מקרי הגדה שהרי לא הגיד כלום אע"פ דנש' עון דואם לא יגיד לא עשה מעש' של עכיר' אלא שב ואל העש' איכ' הכא והא

ין ראובן שתובע את שמעון ועדיו במקו' אחר ואמרו הבית דין לשקעון אם ירצה לילך למקום העדים שיעידו שם בפניו ילך ואם לא ירצה יקבלו הבית דין שבמקום העדים העדות שלא בפניו וידועו לבית דין שבמקום הכעלי דינין וידונו על פי אותה קבלה וכן אם מצא עריו בעיר אחרת ואין שהות לשלוח אחריו או שלא ימצא העדות אחר כך גובין אותו הב"ד שלא בפני בעל דין ודינן על פי עדות ההוא וכן אם העדים אינם במקום אחד אלא זה במקום אחד וזה במקום אחר וצריך לצרף עדותן והוא הדין כל שכעל דין אינו מצוי כאן מקבלין שלא בפניו שלא אמרו אין מקבלין שלא בפניו אלא שהבעל דין מצוי כאן וככל מקום שמצ' אדם עריו בעיר אחרת ואין בעל דינו שם הרי זה מביא העדים בפני חכמי העיר ומקבלין עדותן וכותבין שכך העידו פלוני ופלוני ושפיר דמי וכן נוהגין אף על פי שיש חולקין וס' ל' דאפי' במקום שיש לחוש שיפסיד העדות אם לא יקבלו אותו שלא בפניו אין מקבלין אלא אם כן שלחו לו תחילה אין נוהגין כן במדינות אלו אלא כמו שנהבאר :

ית לא אמרו אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו אבל המביא עדים לפטור את עצמו מקבלין :

יט אין מקבלין עדות על הקטן אפילו בפניו רכין דקטן הוא אפי' בפניו כשלא בפניו דמי שהרי אינו סבין מאי קאמרו ויהבארו פרשי דין זה בס' ס' ק"י :

ך שנים אפי' הם מו'מים אינם ראויים לקבל עדות דקבלת עדות צריך כ"ד ושנים אינם נקראים בית דין ואם קבלו לא עשו כלום רלא היו אלא עדים והוה עדותן על הערות שקבלו בעד מפי עד שאינו עדות כמו שיתבאר בע"ה :

כא קבלת עדות צריכה שלשה שופחין יודעין הלכות עדות איזה כשר ואיזה פסול והזרין בקבלתן לכיון עדות כל אחד כרתנן הוי זריר בדברין שמא מהובין ילמדו לשקר וכל המקבל עדות ואינו הראוי לדון כאילו קבל עדות שקר ואינו ראוי לדון על פי אותו ששרר אלא חוזרין ושואלין העדים וסומכין על העדים עצמן :

כב נכון למקבלי עדות לפרסם בשטר קבלת העדות מי הם העדים שידעו הכל שהם כשרים מיהו בדיעבד שלא כתבו מי הם אלא כתבו סתם לא הפסידו וסומכין על בית דין המקבלים שזראי חקרו שמבשרים קבלו עדותם :
כג צבור שהקנו שהשני סופרים יקבלו העדות ויגנו אותם לדון על פיהם וכן אם הסכימו ורצו שאם יפטר העד שהוזמן להעיד עם הסופר שבעיר שחעלה חתימ' הסופר בשני עדים תקנת ס קיימת שכל דברים כאלה רשות לצבור לתקן בעירם הטוב בעיניהם לצורך קהלם שבעירם :

כד מי שטוען בפני בית דין שיש לו שתי כתי' עדים והביא הכת' אחת ואמרו שהם אינם יודעים כלום לא הפסיד בזה זכותו שלא חוזק בזה למיהדד אחר עדות שקר שהוא היה סובר שהם יודעים לו עדות ומביא אח"כ הכת' השנייה :

כה אין מקבלין עדות אלא כיום דכתוב והיה ביום הנחילו את בניו שאין פירושו ביום צואתו להנחיל דשמא יתקין ליה עלמא בלילה היוצאה בלילה וכל שכן שאין לפרש ביום הנחילו את בניו ביום מהו שינחיל את בניו דשמא ימות בלילה אלא וראי' פירושו ע' עדים שיעידו כב"ד שכן צות להנחיל וכתוב ביום דדיוקא יהא ביום ולא בלילה לפיכך אם קבלוהו בלילה אפי' אם היו העדים רדופין לילך למדינת הים אין דנין על פי אותה קבלה ועל' ס' ה' סעיף ג' ואף על נב דמסקינן לעיל באוהו סעיף דאפילו דנו תחלת דין ונמרוהו כלילה דיניהם דין היינו שדנו דין ונמרוהו על פי שענותיהם ולא היו צריכין לעדים ודווקא דין משום דושפטו ככל עת דכתוב אבל בקבלת עדות דבתרי' ביום הנחילו כתבי אפילו

ס' ווער' המעידים על דבר איסור דלא שיכי טעמי דלעיל
עין בלבוש הכותב והארנבן ס' ל' סעיף כ"א וסימן ס"ב סעיף
ד' וסימן ל"א סעיף ר"א אם צריכין דרישה וחקירה :

ב אע"פ שאין עיר דיני פטונות צריכין דרישה וחקירה אם
היה נראה לדין שרין כזושה והוצרך לכא לידו דרישה
וחקירה להוציא הדין לאמהו כמו שאמרנו בסעי' הקודם
ודרש וחקר והכתב שזה אה זה בדרישות או בחקירות עדותן
בטלה והזקא בכתיבתו זה אה זה הכחשה גטורה ערוהן
בטלה אבל אם אמר אחר באיזה יום באיזה שעה כו' והשני
אומר אינו יודע אין זה הכחשה גטורה אע"פ דכדיני נפלה
כה"ג ערוהן בטלה כדילפינן מקראי בגמ' בריני ממונות אפר'
כדין מרומה לא התמירו כל כך ששים נעילות דלחות שאמרנו
דעיל ואין ערוהן בטלה וסכע דרישות וחקירות שאמרנו
כולם הם בגוף העדים ויכולין העדים לכא על ידוהן לידו
הזכה שיאמרו להם עמנו היהם כו' אבריש עיר דרישות
אחרות בעדות שאינם יכולים לכא על ידוהם לידו הזכה
וקראום כדוקיה וילפוח מקראי דכתיב נבי ערוה אם אמה נכון
הדברנו' שיהא פטון ולא נכחש בכדוקיה כמו שיהבאר
לפנינו אנב דברנו בע"ה כאוהן כדוקיה אע"פ דכדיני נפשות
בכולן ערוהן בטלה אם הוכחשו בהן כדיני פטונות אפילו
הוכחשו בהן אין ערוהן בטלה בכולן כיצד אחד אומר בנימן
לוח כמנו והשני אומר לא כי אלא באיור לוח היפנו או שאמר
האחד בירושלים והשני אומר לא כי אלא כלור עידותן בטלה
שאין זה נקרא עדות נכון שהרי הכתיבו זה את זה ובעדות
אמה נכון הדבר כתיב כל' שיהא עדות נכון ועדות כזה אי
ע"פ שר לכווננו כי מוכחש הוא וכן אם אמר האחד הכותב של
יון הלודו יהשני אומר של שמן היה צאי אפ"כ לכווננו ובטלה
אפילו אם הבעו שניהם ואפילו כבועה אין כח"כין שנאמר
הריני לו עד אחר על כל הכית שהרי העדים מכחישין זה
את זה וארד מהם חסוד שאין דרך לשעות בהבי אבל אם
אמר האחד כנה שחור שהמעות שהלוח דוסחרו פחמת
יוטנן הו' והשני אומר מנה לבן היה בין הבע התובע אחד
כהם כין הבע שנידס עדות קיימת ופסלם מה שאין כאן
דכחשה לעד מן התובע דטעו אינשי כהייעל חד כנה הם
פעידים אלא סעד אחד טועה בין שחור ללבן וכן אם זה אומר
כדוישא העליונה היה כשהלוחו והשני אמר כדוישא

ג ההתונה היו אם המקומות קרובים שאיפשר לראוה מזה לזה
עידות קיימת דטעו אינשי בהני ועל דא הלואה הם מעידין
ואפילו אמר האחד מנה הלוחו והשני אמר מאהים והוא תובע'
מאחים דאלו אינו תובעו אלא כנה העד הכעיד מאחים הוא
מוכחש מן התובע עמנו שהרי הו' מודה שאין זה הי'לו אלא
מנה והודאת בעל דין כנאה עדים ועדות רמאים אין נחשב
לכלום ואין כאן אלא עד אחד על כנה וכח"כין שבועה
כמו שיבאר בסעיף ז' אבל אם הכעו מאחים ואת' מעיד על
כנה ואחד על מאחים אין כאן הכחשה לא מן התובע ולא מן
העד השני שיכול להיות שנידס אמת וחייב לשים כוה בכלל
המאחים דהשנייהם מעידים שאו שהלוחו מנה לפתי דנככל
כאחי' מנה ועל הכנה יש לו שני עדים ופסלים וכן אם אמר
האחד דפי חבית של יין יש לו כידו והשני אומר רמי הבית
של שמן והוא תובעו שניהם משלים כפחות ככרמים וכו' כל
כיוצא בזה כללא דמילתא כל מקום שנוכל לוישכ ולכוין
דכריה עדים שאין פכחישין זה את זה ונס לא את התובע
פיישבין דבריהם ועדוהן קיימת וכמו שנתבאר בסופן כ"ט
ולקמן סעיף ז' :

ד ראינון חכע פשטעון אלה וחק זהובים ומכוא ה' עדים
א' אומר ראיתי שהלוחו לו ק' ואחד פעיד על ראיתו פעיד
על

ערוה אמתלא לדבריו מה שאין כן כשהניד כבר ואחר כך סורר
ערוהו אע"פ דנחן אמתלא לדבריו אינו חודר ומניד דמסוי
פשיה רשיעא כה ניר שקר :

כ עדים שאמרנו שקר הערנו אע"פ שאינם נאמנים לנבי
הכעל דין נאמנים הם כהודאתם על עצמם וחייבין
לשים כל מה שנידו זה להפסיד בעותהם מרינא דנרמי :
ג אע"פ דאמרנון בכל מקום לא ראיה אינה ראיה היונו
היכא דאיכא למימר זה ראה זה לא ראה אבל היכא דתרווייהו
כי הרדי ניהו כי אמר אחד לא ראיתי ה'ל באומר לחכירו לא
ראית והיה ליה הכחשה והנ"מילי שטניהם הודו שהיו כחד
כאותו זמן שמעידין עליו אבל אם אומר העד האחר שפלוני
היה עמי ואותו הפלוני אומר שלא היה עמו אין זה הכחשה
דאין כל אדם מוקדם פי הוה עמו כשעת ראיתי דבר עידות :

ל אין עירי ממונות צריכין דרישה וחקיר' ועיריך
להיות עדות שלם וכ"ג כע"פ' :

א מן התורה כל העדים צריכין דרישה וחקירה דכתיב נבי
דיני נפשות ודרשת וחקירה הוטב ונמר וילפינן דיני
פטונות מיניהו שצריך גם כן דרישה וחקירה דכתיב משפט
אחר יהיה לכם וניסר הן דיני פטונות הן דיני נפשית משפט
אחר יהיה לכם בכל דבר אבל כסראו ח'ל שיהיה זה גרם
ניגלה דלת כפני לווין שהיו נמנעים מלהלוות שמא יכחשו
העדים על ידו דרישות וחקירות וכן כשאר עיסקי ממונות
וזהו זה סנה לרבות עושי עול שה' עושין עולה זה לזה והיו
סומכ'ם שלא יתחייבו על העול אשר הם עושים מפני שהעדי'
לא יכווננו עוהתם מתוך דרישה וחקירה לפיכך חקנו ח'ל
טובל דיני פטונות בכלל הן עירי הודאית והלואות הן עדי
ירושית וצרכות מהנות ונדלוה יכ' וצא בהן לא יהיו העדים
צריכין דרישה וחק' כה כדילפינן דלת בפני לווין עושי עול
ודוקא כאלו הקנו מפני שהם שכחים ומצויין ויש בהם
משום תיקון העולם אבל חבלות דלא שכחי איקי אדאורייתא
שצריכין דרישה וחקירה ולא חקנו בה כלום ומפני שאין דיני
נפשות נוהגין עכשיו וכן חבלות לא שכחי ולא עכרינן
שיחיותיהו כמו שנתבאר לעיל סימן א' לפיכך לא אצריך
לפרש איזה רבנים נקראים דרישת וחקירות רק אכתוב כללם
שאם לצעמים יכחשו העדים כאחר מהם וק'ל גם עכשיו
אין עדותן ערוה כמו שיכתב בסעיף ב' שתדע איזה נקרא
הכחשו ויבית ח'ל לסוד מקראי דרישות וחקירות הן שבע
ואילו הן באיזה שבועה באיזה שנה באיזה חרט בכמה בחדש
באיזה יום באיזה שעה באיזה מקו' פ' כונן שאחד או כמא' בחדש
ואחר אומר כו' כהרש או את' אומר בשעה אחת כיום ואחד
אומר כנה ה' אלו מיכחישין ועדותן בטלה אבל אומר כשע'
אתה ואת' אומר בשתי' עדות קיים' דעבדו אינשי רשעו כהני
וכן אחר אומר בסני' בחדש ואת' אומר כנה עדות קיים' שוה יודע
בעיניו של חרש וזה לא יודע והו' שכיונו היום מימי השכת
וזהו עדי חצי החודש אבל אחר חצי החודש כנון זה אומר כ' וזה
אומר כ' אע"פ שכיונו שניהם יום אחד מימי השכת עדותו
בכח' שפון שבאח' חצות החודש אי אפשר שלא ידעו העול'
א' שחיותהם ראש התורם . ואם ערא' אומר קודם הנך
דחשבו' אחר אומר כהנך החסה עדותן כשילה אע"פ שהוא
שעני' כחש' ש' כי נכר לכל אם הנך החסה אם לא הנך יוכן
דרי' אם י' ל' ש' קיעת' כל אלו שהוכרינו נקראים דרישות
כמה מנינן וזו נהיה כדדיני פטוני' כיצד אמרו העדים בפנינו
ה' וזהו כהנך העליוני כסנה פלוני אע"פ שלא בונון חחדש
ש' ל' וזהו כהנך ש' שהלוח כולא המנה שהלוחו אם היו
א' וזהו כהנך ש' כדדיני עדות קיימת מיהואם נראה לדין
פ' וזהו כהנך ש' ורישה וחקירה להוציא הדין לאמתו ועל

על ש' ואחר על ת' ואחר על ת'ק אם העיד כל א' מהם בעדות
 שיוחרת כגון שאמר הראשון באחד בניסן בשנה ראשונה
 הלווה לו והשני אמר בזמן אחר וכן כולם ומעידין כאופן
 שאינם מכחישין זה את זה מצרפין כל העריות באופן שמעלין
 את העוונות על היותר שאיפשר להועלת התובע ולהקיקו גם
 כן שבו' דאורייתא באופן שנוכל לנגלג עליו ג' השבוע' על
 המתור כל הסך שלא נוכל לצרף עליו עדות כיצד נצרף עד
 של הת' עם עד של הת'ק ויתחייב על פיהם ת' ואח' נצרף
 הק' שנשארו מן הת'ק עם ק' של העד המעיד על ט' ויתחייב
 בק' ששני עדים הרי עדות נמור על ת'ק ואח' נצרף הר' של
 העד השני עם הר' שנשארו מעד הש' ויהיו בין הכל עדות
 נמור על ת' שהעד הראשון של הק' נשארו יחירו מעיד על ק'
 חזקק לשבועת התורה על הק' וינגלגו עליו שבועה על
 הת'ש הנתורים אבל אם העידו כולם על יום אחד כהכחשה
 שזה אמר ת'ק וזה אמר לא כי אלא ת' הלווה וכן כולם העידו
 כן אינו משלם אלא ר' שהרי יש כאן שני עדים שאין הלו' זו
 יותר עלר' והם עד המעיד שלא הלווה אלא ק' ועד המעיד
 שלא הלווה אלא ר' וכל מה שמעידו אח' כ' שהלווה יותר אפי'
 היה ק' כולם מוכחשי' מאלו השנים ועדותן בשלה ואין צריך
 לשלם יותר פר' וה' אם העידו סתם על יום אחד בלא לא
 כי דנין הרבר כמכחישין להקל על הנתבע שהמציא מחבירו
 עליו הראיה :

ך עד שפעיד ראייתו דבר זה ופלוני היה עמדי ואותו פלוני
 אומר לא ראייתו לא הייתי עמך אין זו הכחשה ולא
 רפיא עליה דמהא למכר מי היה עמו בעדות דאע"פ שזה
 זוכר זה אינו זוכר ועל ס' כ"ט סעיף ג' :

ה מי שחבע את חברו שיש לו בירו כפקדון זה הוביס
 להטביח לו והלה כופר בכל ועד א' מעיה שהיה בירו
 חפשים ועד א' מעיר שש' ספיו שה' לו ק' והובין אף על פי
 שמכחישין זה את זה כסך המעות מ' לדברי שניהם יש לו
 לזה אצלו והוא כפר ככל והרי הוחזק כפרן לאותו ממון דליכא
 למיטר הכא לאשתמוטי קטיכוון עד דבחישי ואשכ' ליה שהרי
 לא חפץ מבורר תובעו אלא מעות או שוה כסף הוא תובעו והרי
 זה מן הדין חייב שבועה דאורייתא דהא לדברי שניהם יש לו
 בירו חפשי' וה' כמורה במקצת כמו שיתבאר לקמן בהלכות
 שבועה בעה' וה' זה מחייב שבועה מן התורה ואינו יכול
 ליטבע הואיל והוחזק כפרן לאתו ממון הלכך משלם ר' זהוביס
 עוד יש קולא ברני ממונות מכדיני נפשות דברני נפשות

אין עדות עדות עד שיראו שני העדים המעשה באחד
 וילפינן לה מקראי וברני ממונות אע"פ שלא ראו שני העדים
 המעשה כאחד עידותן מצטרפת כיצד אמר הא' בפני הלוה
 ביום פלוני או בפני הורה לו ביום פלו' ואמר השני בפני הלווה
 ביום אחר או בפני הורה לו ביום אחר הרי אלו מצטרפין וכן אם
 אמר האחד בפני הלווה והשני אמר בפני הורה לו או שאמר
 הראשון בפני הורה לו שחייב לו כבר והשני אומר לאחר זמן
 הלווה בפני הרי אלו מצטרפין דאע"ג דאמנה דקא מסהיר
 האי לא קא מסהיר האי מ' תריוויהו מסהירי שזה חייב לזה
 מנה ורבתה רחמנה דכתבה נבין קרבן שבועת העדות והוא
 עד או ראה או ידע דהאי אוראה או ידע יותר הוא דבכלל
 והוא עד הוא רע' הראייה והידועה נעשה עד אלא בא לרבו'
 כל זוננו ראייה או ידועה ושני עדים שמצטרפים אפי' ככהאי
 גוונא דאסהיר תרי סהירי אתרי מנה כל אחד על מנה בפני
 עצמו דלא נאמר כיון שאין לו על כל מנה אלא עד אחד
 נחייביה שבועה כדון עד אחד במקו' אחר אלא מצרפין העדי'
 לחייבו לשלם מנה אחד מתוך השנים ובעדות דבר איסור
 אי מדמינן ליה לעדות דדיני נפשות או לעדי דדיני ממונות
 עיין בלבוש הבין והארמגן סי' י"א וסי' קמ"ג סעיף י' :

והא דאמרינן דעירי הלוואה אחר הלוואה מצטרפין אע"פ
 שהן ודאי שתי הלוואות וחד סהרא מסהיר אהך הלוואה

וחד מסהיר אשנייה אפ' אמרינן דרבתה ההורה לחייבו
 לשלם מנה אחר מתוך השנים ה"מ היכא דלא מכחישי המלוה
 לחד מיניהו כגון שתבע מיניה שנים מנים אחד שהלוה לו
 בניסן והפנה השני בתשרי והביא שני עדים אחד על הראשון
 ואחד על השני דאע"ג דאמנה דמסהיר האי לא מסהיר האי
 מצטרפין לחייב הלוה מנה אחר מתוך השנים אבל אם המלי'
 מורה דלית ליה נכי אלא חד מנה ואתו הרי סהירי חד אסהיר
 דאית ליה נביה חד מנה וחד אסהיר דאית ליה נכי חד מנה
 חזינן אי איכא למימר דשעי חד מיניהו בזמנא דהלוואה כגון
 שאמר האחר כשני בחודש ואמר בשלישי בחודש וכן
 כשמכחישין זה את זה ביום אחד עד חצות החודש כדאמרינן
 לעיל דאיכא למיטר דתרווייהו אחר יומא מסהירי וסעית
 בעיבורה ריחא מצטרפי דאימור אחד מנה מסהירי אבל אי
 הוכרז דבתי מנה מסהירי ואי חד מניירו שקרא
 קא מסהיר דהא מלוה מורה דלית ליה נביה אלא חד מנה והו'
 נאמן על עצמו ובהרי סהרא שקרא למה לן ואין כאן אלא עד
 אחד אמט וליכא למיטר דעדותן בשלה דהא יש כאן הכחשה
 כיון שאין העדים מכחישין זה את זה דמצד העדים יכול
 להיות דסניהם אמט רק ההובע מכחישי אה' מהם והשני אומר
 אמט הלכך משתבע לה שבועה דאורייתא על פי העד אחד
 ומפטר וכל זה לא מיירי אלא בהלו' אחר הלו' ובראמון אבל
 בהודאה אחר הודאה אף על גב דאשנימיס רחוקים זה מזה
 מסהירי ואשתי הודאות מסהירי והמלוה אינו תובע אלא מנה
 אחד מצטרפין שאין כאן הכחשה מן המלוה לאחד מן העדים
 דאיכא למיטר הואיל ולאו על עיקר ההלוואה הם מעידים
 איפ' שלום סוה לא הלווה אלא מנה ואות' המנה הורה לו בפני
 זה וחז' לו בפני זה וקושט' מסהירי דליכ' הכחש' כן הדין בהודא'
 אחר הלוואה שכבר אפשר שאותו מנה שהלווה בפני זה הוא
 שהורה לו בפני זה וליכא הכחשה ואפילו בהלוואה אחר
 הודאה אפשר לומר שהיה מחזיר ללות ממנו והורה לו בפני
 זה קודם שלוח לו ולא נזדמן ללות לו בו ביום ואחר יום או
 יותר הלווה לו בפני אחר אותה מנה שהורה לו בפני זה וליכא
 הכחשה ומצטרפי' עד אח' מעיד שראובן נתן קרקע לשמעון
 בקנין ועד אחד מעיד ששמעון החזיק בקרקע זו כראוי
 מצטרפין שהרי שניהם מעידים על קרקע זו שהיא של שמעון
 וה' בהודאה אחר הלוואה דמצטרפי' :

ז וכן הדין לענין פרעון כגון שתובעו' בשטר ואמר לו
 פרעת'ך ומביא שני עדים אחד אומר בניסן פרעו מנה
 והשני אומר בתשרי מצטרפין שאם נעשה השטר קודם ניסן
 נחזיקנו שהוא פרעו ממנה שהרי שניהם מעידים שפרעו מנה
 אחר שהלוה לו זה החוב הכתוב בשטר ואין זה יכול לומר
 ססראי נינהו ממלוה על פה שהיה חייב לי בלא זה השטר או
 משטר אחר שהיה לי עליו שהחזרתיו לו כיון שיש לזה שני
 עדים שפרעו הם המרעין כחו של שטר זה ושענות ססראי
 אינה אלא טענה על פה ודווקא שמעידין שניהם על פרעון
 שנעשה אח' הזמן הכתוב בשטר כמו שאמרנו אבל אם נעשה
 השטר אחר ניסן זה שמע' שבניסן פרעו מנה ודאי לאו אהאי
 שטרא מסהיר דהא אבתי ססראי לא הוה בעולם ולא הורע
 השטר אלא בעד אח' שיתבאר דינו בעה' וכן אם הורה בפני
 אח' שפרעו מנה בניסן והוה בפני השני שפרעו מנה בתשרי
 או אחר מעיד שפרעו מנה בפניו והשני מעיד בפני הורה
 שפרעו מנה בכל ענין מצטרפין ולא יוכל המלוה לומר
 ססראי נהו :

ח עוד יש קולא ברני ממונות מכדיני נפשות דברני
 נפשות אין עדותן עידות עד שיעידו שניהם כאחד בתוך
 כדי דיבור כמו שלמדו מקראי ברני ממונות אין צריך שיעידו
 שני עדים כאחד בכית דין אלא יכא אחד בפני בר' ושומעין
 דבריו היום וכשיכא העד השני לאחר הזמן שומעין דבריו
 1 2 3 ומצטרפין

הלכות עדות

לבוש ייד שושן

ממונות אין חילוק בין מילתא דעבידא לגלויי ללא עבידא לגלוי :

לא דין הרבה נתי עדות ובוד טעמים :

א שהיכתי עדים מכתושיה זו את זו בנות אחת אומרת פלו' ליה מפלוני מנה כיום פלוני והאחרת אומרת לא לזה כי לא זה ידו מהוך ודינו כל אהו היום ודיענו שלא ליה באותו יום הרי על כרחך אהת מהן מסקרת ואין אנו יודעין איהו כהן לפיכך דכתי שיהיה בשלים לעדות זו דאוקי הרי לברדי הרי ואוקי למינא כחוקה מריה אבל לעדות אהת כל אחת באת בפני עצמה וכעידה ומקבלין עדותה דבשהיא בפני עצמה בפנינו על כל אחת אמרין היא כחוקה כשרות והשניה הוא ששקרה כבר אבל אהת מכת זו ואהת מכת זו שהעידו אחר כך בעדות אחת אינו כלום שהרי ודאי אהת מהם הוא טקון לפיכך שני מלוים ושני שטרות אפילו על לזה אהת ואה' סאילו הכרות היוםים על שטרות של זה והשניה על שטרות של זה שניהם כשרים וכל שטר בפני עצמו כשרין ליה :

ב מלוה אחד שיש לו על לזה אהת שני שטרות סאילו השתי נכות אחת חרומה כשטר זה והשני' חתום בשטר שני אהר של מנה ואהר של מאהים וכפר הלוה בשני השטרות אם הוציאו הכל' כאהר בפני הכ' ד' בעל השטרות על ההחנ' שהרי ודאי אהת מרן הוא פסול הילכך אינו נוכח אלא שטר הקטן שכה' דהיינו מנה דמס' מנה הוא חייב לו לכ' רבכלל מאהים מנה והשטר של מאהים מוציאו אותו מידו וקורעין או שורפין אותו דשמא הוא הפסול וכספיק' אין מוציאו מכוון שהמ' מיהו הלוה צריך לישבע על השטר כנקישה חפץ כדון סודה מקצת שריי' עדים כמקצ' הכסון ולפיכך ישבע שאינו חייב לו אלא מנה דפטר ואם המלוה פקח הוא יוציא שטר אחד בלבד בכ' אהת החילה ונכה אותו ויוציא אהר כך שטר השני בכ' אהר ונכה אותו נ' שהרי כבר אמרנו שכל אחת בא בפני עצמה וכעידה ומקבלין עדות אכל בכ' אחת לא יוציא שניהם אפי' בזה אהת ויהא משום שב' אהת יקרעו או ישרפו לו שטר אהת דהא אמרין לקטן סעיף ג' דבזה אהת זה אפי' בכ' אהת נוכח שניהם אלא נ' דל' דעצה טובה קמ' לן דאי פקח הוא לא יוציא שניהם בבית דין אהת אפילו בזה אהת זה הדא דכיון שב' אהת ידונו ידעו שינכה זה שניהם אע"ג דמדינה צריכין לפסוק לוכן כיון שכל אחת בנכותה היא לבדה בפנינו מ' ואמרנו למלוה אע"ג שבדין נכות בשניהם אנו יודעין שאינן יוצא יד שמים דהא מ' הר' כמינא דאיסור' אית נבך מלוה זה וכדין שמי' לך להחזיר לו אהת מהם או הראשון או האחרון ואם לא יחזיר אהת יחזיקוהו לנכר' דשעת שאינו רוצה לצאת ידי שמי' מה שאין כן בשני כתי דינין שלא ידעו שנכה שני שטריו חובת סאילו הכרות לכך טוב לו ררך עצה טובה שלא יוציאם בכ' אהת אפי' בזה אהת זה אף על פי שהוא יודע בעצמו שהאמת אהת הכ' לא יאמינו לו ויחזיקוהו לנכר' דשיע' נ' ועו' נ' ל' טובה אהרינא לסלוה בשני כתי דינין מבכ' אהת ועצה טובה היא לו דלכהתלה לא יוציא שניהם בכ' אהת אפי' בזה אהת זה שפני שבכ' אהת קרוב הדבר יותר שיתברר ויתגלה ויהלכן בפניהם איהו סן השטר' הוא פסול ויקרעוהו לו מפני שב' אהת יחקרו היטב היטב שלא יצא מהתת ידם דבר שאינו מתוקן שהרי על כרחם יוציא בוראי מסון אהת מלוה אהת שלא כדון ותרי' הם מחזיקין ידו בעבירה ודאית דרא מס' אהת מן השטרות פסול הוא לכך יחקרו היטב כתי לברר וללכז דכירוס' ושמא מתוך כך יתגלה ויהלכן אמתת הדברים על איהו מן השטרות שהוא פסול ויבא לידי שלא יבנו מה שאין כן בשני כתי דינין שכל אהת יכול לחלות הדבר בבית דין אהת לומר אנו ריי' אמת פסקנו ולא יחקרו כל כך וינכה שני השטרות בל' פסקון

ומצטרפין זה לזה ומציאו בהם המבון אע"ג דכריני נפשות אינם מצטרפין היינו משיח' חמרא דנפשו' אבל כריני ממונות אי בעית אימא קרא איבעית אימא סברא מצטרפין איבעית אימא סברא דהא ביקא מסהרי נמי כהדי הדילאו כתר פומא קא מסהדי אלא מצטרפין להו א"כ מאי טנא בזה אהת זה כמט או בזה אהת זה לאהר הזמן איבעית אימא קרא דכתיב והא עד או ראה אידע אם לא יניד ונשא עינו והוקשה הגדה לראייה מה ראייה אפי' בזה אהת זה ולא אהת הזמן מצטרפין כדילפי' לעיל מיתור' דקרא אף הגדה אפי' לא אהת זמן מצטרפין וכן אם היה עד אהת ככתב אפי' בקנין ועד אהת בעל פה מצטרפין להיות מלוה על פה שאינו יכול לומר להרם אבל יכול לשעון פרעתי וגם אם מודה אינו נוכח אלא מכני חרי ולא שמשעבדי דאף על גב דעד אחד חתום בשטר לית ליה קלא דנימא הוה ליה ללוקח למסנע מילוק' דלא ערוף קלא דעד א' מקרא דכתי' דו דאינו נוכח אלא מכני חרי ולא שמשעבדי שש' דלא ידע ולא שמע האילוקח דלי' ליה קלא ה'נ כחתימות עד א' ליה ליה קלא כיון שעד א' הוא בעל פה מיהו אם העד הזה שלא כתב פרעתי אופ' אנו קניה' כידו על דבר זה ולא בא המלוה הזה ולא שאל מכני לחתום לו שניהם מצטרפין לעשות המלוה כשטר ואינו יכול לומר פרעתי דכיון שזה הלוה יודע שהקנה לו בפני שנים ודאי לא פרעו דאם פרעו היה מכקט השטר ממנו דסתם קניין לכתיבה עוסד כמו שיכתאר בע"ה ולפיכך אע"פ שאין חתום בו אלא עד אהת אמרין שטרך כירי מאי בעי לענין שחייב לשלם אבל למינכי ממשעבדי יס להסתפק דשמא גם בכה' נ' ליה ליה קלא כיון שאין שניהם חתומים בשטר לפיכך אין נוכח בו לא מן הורשין ולא מן הלקוחות דהמ' על סיס' לא :

יא העיד אהת בבית דין זה והשני העיד בכיה דין אהת יבאו כ' אצל כ' ויצרפו עדותן אכל אחרי' ששמעו זה הענין בשני כתי הדינין וכאו לבית דין שלישי והעידו על דבר זה ששמעו באילו השני כתי דינין אין מצטרפין העידות ואין דינן על פיהם דהוה ליה עד מפי עד :

יב ואם העידו שני עדים בבית דין והלכו להם ולא דנו עליו ואח' חזרו אילו העדים והעידו עוד פעם שנית בכ' אהת וגם הם הלכו להם ולא דנו עליהם ואח' חזרו העדים והעידו בכ' שלישי והלכו גם הם ולא דנו עליו יכולין לבא אהת מכל כ' ויצרפו יחד לעשות בית דין חדש וידונו על מה ששמעו כשישבו כל אחד בכ' שלו דהא כל אהת שמע העדות מפי העדים בעצמו בכ' ודן עליו אבל דיין שהעידו שנים לפניו כהיותו בכ' אינו מצטרף עם אהת מן העדים שהעידו לפניו שאין הדין מהם שוה זה דן על מה שראה או ששמע מפי הבעל דין בעצמו והדין אינו דן אלא על פימה שהעידו העדים בפניו והיאך יצטרפו :

יג צריך שיעיד כל אחד על דבר שלם דכתיב על פישנים עדים יקום דבר דבר שלם ששמע אבל אם העידו על חצי דבר אינו כלום כיצד שני עדים שבאו להעיד על ארס א' שהוא גדול והעיד אהת שראה לו שער א' בימינו והשני העיד שראה לו שער בשמאלו אינו כלום וזה נקרא חצי עדות וחצי דבר ופשיטא שאין מצטרפין ואינו כלום שהרי כל אהת לא העיד אלא על מקצת סימנים אלא אפילו העידו שנים בשער אהת ושנים בשני אינו כלום שהרי כל כת לא העידה אלא על חצי דבר אבל אם העיד עד אהת שראה שתי שערות בימינו ועד א' העיד שראה שתי שערות בשמאלו הרי כל אהת מעיד עד דבר שלם שהרי שתי שערות הם ס' מן גדולות אף על גב דאשערות דמסה' האי לא קא מסהדי האי מצטרפין והוי עדות מעליא וכן כל כיוצא בזה מצטרפין :

יד עדות בידועה שלא בראייה יכתאר דינו כסי' צ' וכריני

לבוש עיר שושן

הלבנות ערות

כך כשמוציא השני צריכין גם כן לקבל עדות השנייה ונכות שניהם :

ד פיסהביא עדים על הביעה והוכחשו מתו' עדיהן ואחר כך הביא עדים אחרים על אות' התביעה והוכחשו גם הם וכן אפילו עד מאה בתות ואחר כך הביא עדים אחרים ונמצא עדות מכוונת דנין על פיהם ולא אמרין כבר הוחזק התובע הנה להביא עדים שקרנים על הביעה זו ולא נאמן גם לאילו דאטו משום דהוחזק הוא לחזור אחר עירי שקר כל ישראל י' י' ל' שמוע' לו להעיד שקר לא אמרין הכי אלא אמרין שהם ישראל בחזקת כשרים הם ועדים אלו שלא הוכחשו ודאי קושט' קצמרי אבל הביעה שבא לפנינו בשטר וכאו שני עדים ואומרים ממנו שאל בעל השטר הזה לזיוף לו שטר זה אע"פ שנתקיים השטר בחותמו אין גובין בו דאמרין הואיל ושרת לזיוף שטר זה שרת חזיוף כתיבת ידי אילו העדים ואע"פ שקיים חתימתה חייטין שמה זיוף עד שלא הנישו עדי הקיום אלא צריך שיבאו בפנינו עדי השטר בעצמם ויעידו הם בעצמם על כתב ידם ואז גובין לו בו :

לב המודה בפני עדים ואמר משטה אני כך (ובב' סעיפים :

א ראובן סאמר לשמעון בפני עדים חייב אני לך מנה לא ועידו העדים בפני כ"ד שהם שמענו ממנו שהודה בפניהם שהוא חייב לשמעון מנה אלא יאמרו הרביר' כהויהן לפי שאפשר לומר כרבים כהויהן להפטר בשענה משטה הייתי בו או בשענת שלא להשביע את עצמי נתכוונתי על הדרך שיתבאר בסיומן פ"א והבית דין יבחינו הרבירים אם הם בענין שיעוילו טענות אילו או לא :

ב השיכר עידי שקר פטור מרינו אדם והייב בדני שמים פ"א ז' הכוונה ששוכר עדי שקר שיעידו לעצמו להוציא ממנו מחברו שזה אם הוציא וראי חייב להחזיר גדולה הוא כידו אלא מיירי שראובן שוכר עדי שקר לשמעון להוציא לו ממנו שליו והעידו שקר והוציא שמעון ממנו מלוי אז אם יש שמעון בכאן ויש לו לשלם אם יודה חייב להחזיר את הגדולה וראובן עבר על מדבר שקר תרחק אבל אם אין לשמעון לשלם או שהלך למדינת הים או שאינו מודה פטור ראובן בדני אדם שאין זה אלא גרמא אבל בדני שמים חייב לשלם ללוי והוא שהאמת הוא שליו לא היה חייב לשמעון אבל אם האמת הוא שליו היה חייב לשמעון אלא ששמעון היה סתמיר' שיכפור לו והלך ראובן ושכר עידים שקרים שיעידו ויאמרו שהם יודעים שחייב לו והם אינן יודעין אע"פ שבוה ג"כ עבר ראובן על מדבר שקר תרחק מכל מקום פטור הוא אפי' בדני שמים שהרי לא הזיקו כלום שהאמת היה שחייב לו וכן הדין אם לא שכרן אלא פתה אותה בדברים שיעידו שקר וכל זה שאין העדים מודים אבל אם העדים מודים שהעידו שקר א"ע פי שראובן ושמעון יאמרו שכרין הוציאו העדים חייבין לשלם מדינ' דגרמי כרלעיל סי' כ"ב סעיף ב' ולקטן סי' ל"ח :

לג פסולי עדות מחמת קורבתו ועבר ובני' סעיפים :

א כל הפסולים לדון פסולין להעיד חוץ מאיזה שנינו אף על פי שפסולין לדון כמו שנתבאר ששמה לעיל סימן ז' סעיף ז' וה' כשרים הם להעיד שלא נחשו ישראל להעיד שקר מתוך אהבה או מתוך שנאה :

ב ואילו הם הפסולי' בין לדין בין לעדות מהן מחמת קורבת (שהן מחמת עבירה ושהן מחמת שאינן מתנהגין בדרך ישוב

פקפוק לכך טוב לו שלא יבא בפני כ"ד אחד כיון שהוא יודע שהאמת אתו נ"ל מיהו כשבא לנכות הגדול אפי' אם יוציאנו בתחלה לברו אי הלוח פקה הוא לשעזן יכול להשביעו אם אין בידו שטר אחר שאחר מאלו הכתות חתומין עליו וכדכתבנו לעיל סימן ט"ז סעיף ד' מי שיש לו זכות של נתבע בידו כו' וזה גם כן בכלל זכות הוא לפיכך לא שטיב לו להובע שיטרוף שטר הקטן תחלה ואח"כ יתבע הגדול שאם ישביעהו הלוח על זה אם יש לו עוד שטר א' מאילו השתי כתות יוכל ליטבע בקושטא שאין לו בידו שטר אחר מכת השנייה אבל גם כזה י' לפקפק שמה ישביעהו הלוח או יחרים עליו סתם אם לא היה בידו שטר כזה והוא שרפהו כדי לנכות הגדול וכן הקשה רבי בעל הבית יוסף ז"ל והניחו בתמיה ולי נראה שאין כאן תימה כל כך דודאי כשהשני שטרות הם בפנינו או אפילו אינם בפנינו אלא שעודם בעולם תחת ידי התובע אז יש עכשו ריעותה בשטר שבפנינו שיכול להתכרר והואיל והורע אותו השטר שהוא בפנינו ע"י שטר אחר שהוא בעולם ועומר לברר הרביר' יכול הלוח להשביעו כדי שלא ישלם אלא הקטן שבהם ולא עוד אלא אפי' אינו בעולם אם התובע הזהכבר נבה מזה הלוח באחר מן השטרות הללו בכ"ד אחר או בכ"ד זה ואינם זוכרים ממנו איפשר שיכול הלוח להשביעו ג"כ שלא נבה כבר ממנו באחד מן הכתות הללו והרי מן הדין לא היה הוא חייב לשלם לו אלא הקטן שכשניהם לפיכך לא יגבה הגדול אפילו בשבועה דכיון שיש ריעותה לפנינו או הוא מודה שכבר הוציא ממנו ממון ע"י אה' מאילו הכתות מזה הלוח אין סברא לומר שיטלם לו גם זה השטר דהא מס' יהיה לו ממנו של לוח זה בידו שלא כרין או הראשון או האחרון אבל כשיטרוף הקטן תחלה ולא יגבה בו כלום אפי' אם יחרים עליו הלוח אם לא שרף שטר כזה יכול הוא לומר לו מה היה לי לעשות האמת הוא שאהיה חייב לי שניהם ע"י עדות אילו העדי' כי לא ידעתי מפסולו העדים כשהתמהמים ולא שרפתיו אלא מפני שהייתי חושש שמה ששביענו ואצטרך להוציא שניהם ויפסלו לי שטר זה שהוא הגדול שעודנו בידו ויקרעוהו והאמת הוא שאתה חייב לי ששהם ונטבע על שטר זה שכן הוא האמת שחייב לו וגיבה בו אפילו הוא גדול דנאמן הוא בשבועתו במנו שהיה יכול לומר לא שרפתי שטר אחר מעולם שהיה לי מאילו הכתות עליך ואין זה מינו להוציא כיון דמ' יש שטר בידו אף על פי שהוא גרוע ואפי' אם כתוב בו נאמנות בשטר זה יכול להשביעו על זה כיון שהורע חזקת כשרותם של אלו העדים וכמו שכתוב בסמוך גבי שני פלוי' כו' נ"ל שני מלוי' שהוציאו כל אחד שטר על לוח אחד שאילו הכתות חתומין בו כל אחד בשבע ונוטל ואפי' אם טוען לכל אחד אין לך בידו כלום כל שכן אם טוען אחד מכם יש לו בידו ואיני יודע איז' מכם שכל אחד נטבע ונטל ואפי' אם יש נאמנות בשטר צריכין ליטבע ואיני נוטלין כלא שבועה כיון שהורע כח השטר' ואין חילוק בזה בין באו לנכות באחד בין באו לנכות זה אחר זה לעולם אינם נוטלין כלא שבועה כיון שהורע כח חזקת שטריו :

ג מלוח אחד שהוציא על שני לווין אם הוציאן באחד הרי ידעינן כודאי שאחד מן הלווין פטור שדרי שטר אחד פסול הוא והנה ליה התובע המוציא מחבריו ועליו הראיה לגרר איזה שחייב לו לפיכך ישבע כל אחד היסת ויפטר ואי מודה חד מנייהו שהוא החייב אינו גובה ממנו אלא מבני חורי ולא מסעברי דלאו כל כמיני' לחיי' הלקוחות כהודאתו ואם הוציאם המלוח בזה אחר זה מנבין לו שניהם שהרי כבר אמרנו שכל אחת מעידה כפני עצמה יש אומרים שאין שייך לחלק בין לוח אחד לשני לווין שהרי גם בלוח אחד כשעה שהוציא הראשון לברו ואין הלוח פקה לשעזן שיטביעהו אם יש לו עוד שטר אחר מאלו הכתות צריכין הב"ד לקבל עדות אמת והתומה באותו שטר כפני עצמה ולהגבות לו חיובו ואהרן

העולם ומהן מחמת קטנות ומהם מחמת ריעותא שבנופס ומה' סחמת שיש להן צד הנאה בדבר עירותן ואילו הן הפסולין סחמת קורבה התורה פסלה כל הקרובים בין לדין בין לעדות בין לזכות בין לחוב דכתיב לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות והקטו חכמינו ז"ל מה ת"ל אם ללמד שלא יומתו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות הרי כבר נאמ' איש בחטאו יומתו וחרצו אלא מאי לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים כלומר לא יומתו האבות כשיעידו עליהם כגרים וכן ובנים לא יומתו על האבות לא יומתו הבנים כשיעידו עליהם האבות מדכתי' אבות ובנים לשון רבים ולא כתיב לשון יחיד לא יומת האב על הבן ובן לא יומת על האב דרשו עוד ואמרו אבן כ'אחין משתעי קרא ובנים בכני אחים משתעי והכי קאמר קרא לא יומתו אח' מן האחין שהם האבות כגון ראובן ושמעון בעדות בניהם פירש ראובן לא יומת בעדות בן שמעון וכן שמעון לא יומת בעדות בן ראובן ואחר כך הקטו ואמרו אשכחן בנים לאבות פירש בן שמעון פסול לראובן שזה פי' לא יומתו אבות על בני' בעדות בנים וכן אבן לבנים פ' ראובן פסול לבן שמעון שזה פי' ובנים לא יומתו על אבן וכ"ש שלא יומת ראובן בעדות בניו של שמעון וכן שמעון וכ"ש נמי שהאחין עצמן לא יומתו א' בעדות אחיו דהא הבנים סבח דידהו קאתי ופסלן הכתוב כל א' לאחי אביו כ"ש האחין שפסולין זה לזה בנים לבני' מנלן כלן בן שמעון מנלן שפסול לבן ראובן או איפ' ותיירצו א"כ ליכתו קרא לא יומתו אבות על בן פירש דהא אמרנו אבות שני אחים משמ' ועל כרח' הוה משמ' בניו של כל אחד וא' הוה פסול לשניהם מאי בנים אלא לומר דאפילו בנים פירש בני אחים להדרי נמי הוה פסולין ואחר כך הקטו עוד אשכחן בנים להדרי שפסולין בנים עלעלמא מנלן פי' שיהיו שני קרובים פסולים להעיד על אדם אחד מן השוק מנלן ותיירצו אם כן ליכתוב קרא ובן על אבות אי נמי הם על אבות מאי ובנים אלא לרבות אפילו בנים לעלמא שיהיו פסולין עוד הוקטו אשכחן קרובי האב קרובי האם מנלן ותיירצו אמר קרא אבות אבות תרי זמנא ולא אמר ובנים לא יומתו עליהם אבות שני למה לי אם אינו עניין לקרובי האב תניהו עניין לקרובי האם אשכחן לחובה לזכות מנלן אמר קרא יומת יומת הרי זמנא ולא אמר ובנים לא על אבות יומתו שני למה לי אם אינו עניין לחובה תניהו עניין לזכות אשכחן בדיני נפשות בדיני ממונות מנלן אמר קרא משפט אחד יהיה לכם כלומר המשפט יהיה שוה לכם בכל דבר בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות עוד אמרו ז"ל הבעל כאשרו כלומר בכל מקום שהאשה יהיה פסולה להעיד אם יהיה היא זכר גם בעלה פסול לאותו עדות וכן האשה בעלה בכל מקום שהוא פסול לאיש פסול גם לאשתו וילפוח מקרא דכתיב בעדות עדות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דוהך היא והקטו והלא אשת דודו היא וקראה הכתוב דוהך אלא ש"מ דאשה בעלה לענין עדות וה"ה בעל כאשרו ואשה כבעלה לענין עדות מכלל מה שאמרנו תוכל ללמד איזה הם הקרובים והפסולים זה לזה והם אילו והאחים בין מן האב בין מן האם פסולים הם והם נקראו ראשון בראשון וכן בני האחין גם כן פסולים זה לזה והם נקראו שני בשני ובני בניהם נקראו שלישי בשלישי זה עם זה והתורה לא פסלה קרובים אלא עד שני בשני אבל שלישי בראשון כשר ואין צורך לומר שלישי בשני שהוא כשר אבל שני בשני פסולים ואצל שני בראשון שהוא פסול כיצד האב עם בנו ראשון בראשון ועם בן בנו נ"כ פסול שזה נקרא ג"כ שני בראשון שהאב עם בנו נקרא ראשון בראשון כמו שני אחים שנקראו ראשון בראשון וה"ל בן בנו שני בראשון כמו בן ראובן לשמעון אבל עם בן בן בנו שהוא רביעי מסנו כשר שלישי בראשון וכן הדרך כנקיבו' כיצד שתי אחיו או אחותו בין מן האב בין מן האם נקראו ראשון בראשון ובניהם בין זכרים בין נקבות נקראו שני בשני

ובני בנות בניהם או בני בנות בנותיהן נקראו שלישי בשלישי ויש אומרים שלישי בראשון פסול אלא שנחלקו בפסולו : י"א שהוא מן התורה ויליף לה מדכתיב ובנים לא יומתו ובנו בולו ולא כתי' בנים לא יומתו אלא בא לרבות שלישי בראשון ויש אומרים דאסמכתא הוא שאין יו"ז מיותר דלישנא דקרא הכי הוא ואין שלישי בראשון פסול אלא מדרכנן וכחכ מורי מהרמ"א ז"ל ח"ל וכן ראוי להורות שאינו פסול אלא כד יכנן אף על גב דסארי קרובי' פסולים מדאורייתא וגם לענין עקי' קידושין כמו שנתבאר בלבוש הבין וארגמן סימן מ"ב וי"א דקרובי האם נמי אינם פסולים אלא מדרכנן דס"ל שכל מה שאנו דורשין בפירו' הכתוב הוא מדאורייתא ומה שגורש באם אינו עניין כיון שפ"ש הכתוב אינו מורה עליו מיקרי דברי סופרי' ולא דרשוהו אלא לאסמכתא בעלמא ואף על גב דבין לחובה בין לזכות נמי מורש מאם אינו עניין מ"מ כיון דפ"ש הכתוב מיירי בחובה וש"מ שפסלה התורה עדו' קרובים לחובה סברא הוא דכ"ט דלזכות לא מהימני וה"ל האי אם אינו עניין באילו כתוב בפירוש בהורה :

ג כבר אמרנו דילפינן מקראי דאשה כבעלה ובעל כאשתו לפיכך כל אשה שאתה פסול לה אתה פסול לבעלה שהבעל כאשתו וכן כל בעל שאתה פסול לו כך אתה פסול לאשתו אם יש לה דין עם אחר מן השוק מהם' נכסי' מלוג שלה אע"פ שאין לבעלה הנאה מהם ולדעת הפוסלי' שלישי בראשון אינו פסולין אלא לו אבל לאשתו ככשירין מפני שהוא מופלג כדרא ולא מקרא דעתיה אבל אם דנין על מסוג שיש לבעלה הנאה ממנו פסול להעיד לה דמה שקנתה אשה קנה בעלה והוא כמעיד לבעלה שהוא פסול לו :

ד אף על גב דעיקר קרא דילפינן מיניה דהוי בעל כאשתו בשני בראשון הוא דכתיב דהא באשת דודו כתי' שהוא שני בראשון ושמשע דדווקא חד בעל כאשתו אמרינן' כי הכא מכל מקום סבירא ליה לקצת רבנותא לענין עדות דהוא הדין לתרי בעל כאשתו ואמרו כסם שאדם פסול להעיד לבן אחות אשתו משו' בעל כאשתו נם הוא פסול להעיד לבעל בת אחות אשתו דהוי תרי בעל כאשתו ומה שלא אסרה ההור"ה אלא חד בעל כאשתו נ"ל שמעיה דהיינו לענין עדות דלא שייך ההם הרי בעל כאשתו כיון שהתורה דתורה לענין עדות דשאר בשר אפ"ת אחיו לא שייך לאסור אשת אחי אבי אשתו דהוי אשתו בת אחיו ומותרת' עצה לאחי אביה והיאך יאסר הוא באשת אחי אבי אשתו משום שאר בשר דאשתו אבל לענין עדות שאדם פסול לבן אחיו וכתו פסולין ליה גם כן לבעל אהות אבי אשתו דה"ל תרי בעל כאשתו נ"ל וכ"ש דבראשון בראשון כגון שלקח זה אשה וזה בהה וכן בעלי שתי אחות אכרי' הרי בעל כאשתו ופסולין זה לזה ובשני בשני כגון בן ראובן לנשו' בה שמעון פסולים ג"פ זה לזה והוה ליה חד בעל כאשתו אבל שני בשני והרי בעל כאשתו כגון בעלי שתי בנו אחיו או אחיות מעידין זה לזה דתרי בעל כאשתו בשני בשניהם רחוקים זה מזה ולא מקרבי דעתיהו כ"כ וכחכ מורי מהרמ"א ז"ל מ"מ לכתחילה לא יחתמו על שטר א' רק כשנעשה הענין בפניהם ואין כאן עדים אחרים עדות' עדות' וי"א דאפי' בראשון בשני לא אמרו' תרי בעל כאשתו ובשר אדם להעיד לבעל בת אחות או אחי אשתו וכחכ מורי מהרמ"א ז"ל שכן נ"ל להורות ונ"ל דשעמא דמסתברא הוא דכיון דלא כתבה החור' דבעל כאשתו אלא בדורתו שהיא אשת אחי אביו ש"מ ככה"ל דווקא הוא ולא כע"א לפיכך מעיד אדם לבעל בת אחו' או אחי אשתו וכן מעיד הוא לבן בעל אחות אשתו שיש לו מאשה אחרת אע"ג שאינו מעיד לבן אחות אשתו משום קירבת אחות אשתו ואחות מ' אשתו היא נ"כ פסולה לזה מפני שהוא חורנה שהוא כמו בנת הוא מעיד לו מפני שאין לו עמו קורבה כלל :

ה וכן כל איש שאין אתה מעיד לו מפני שהו' בעל קרובתך כגון חתנך ובעל אחותך או בעל אחות אביך או אחות אמך

ואהרן אינם כשרים להעיד זה לזה מפני גזירת הכתוב לפיכך האהוב והשונא כשרים להעיד כמו שכתבנו בסעיף א :

יא הגרים שנתגיירו אין להם קורבה אפילו שני אחים חאומים דמטה אחת היא ונחלקה לשני וליכא למיחש ששא אמו זנתה ואינן אחים מאב אפ"ה כשנתגיירו מעידין זה לזה דגם שנתגייר אחר הוא ובקטן שנולד דמי וה"ל כל אחד כמו שנולד ביום מילתו מאין אמו ואין כאן אחוה כלל :

יב כל מי שאין אתה מעיד לו משום שהוא בעל קרובותך אם מטה האשה בשלה הקורבה כגון אם היה חתנו ומטה בתו אע"פ שיש לו בנים ממנה כשר לו :

יג כתיב גבי עדות והוא עד אוראה וגו' מטמע שצריך שיהא כשר ודראוי להעיד בשעת ראיה ובשעת הגדה אע"פ שהיה פסול בנתיים כיצד היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פסול לו שהרי פסול הוא בשעת הגדה וכן אם ראה העדות כשהיה חתנו ומטה בתו פסול ג"כ שהרי היה פסול בשעת ראיה אבל אם ראה העדות קודם שהיה חתנו ונעשה חתנו ומטה בתו כשר אפ"ה להעיד לו על מה שראה קודם שנעשה חתנו כיון שהיה תחלתו וסופו בכשרות דהיינו בשעת ראיה ובשעת הגדה אע"פ שנפסל בנתיים ואם תבע זה בעל דינו בעוד שזה היה חתנו היתה לה התביעה כלא עד כיון שזה היה פסול לו באותו פעם ונפסק לו דינו כתביעת בעל פה או שהיה עד א' אחר חוץ מזה ונמנר דינו על פי עד א' ועכשיו כשמת בתו רוצה לחזור בו מפני שתהיה לו עכשיו תביעתו בשני עדים כשרים אצלו ויכול לחזור בו הואיל וכבר יצא דינו :

יד ט"מ טענה בפני עדי הקרובים לו ורחוקי' מכניו כגון שהם עמו שני בשני וה"ל נבי בניו ג' בשני אפ"ה אין הצואה כלום שכיון שהיה קרובים בטעה שנמסר להם העדו' פסולין ויש מכשירין וצ"ל טעמ' דכיון שעיקור העדות לא נמסר להם שיעידו על הש"מ שהם פסולין אלא על הבני' אחר מותו אם יפול מחלוקות ביניהם ולבנים נם עכשיו הם כשרים והווי להו כשרים אפי' בשעת ראיה וכ"ט בשעת הגדה נ"ל :

טז והא דבעינן תחלתו וסופו בכשרו דווקא כפסול קורב' שהוא פסול הגוף וכן מש"ל שיש דוחו' עד או דאה וגו' דכפסול התלוי בגוף קמירי אבל בפסול הבא מחמת ממון כגון שנוגע בעדות מחמת הנאת ממון לא בעינן ביה תחילתו וסופו בכשרו' אלא דיו שאינו נוגע בדבר בשעת הגדה לפיכך אם היה נוגע בדבר בשעת ראית העדו' מפני שהיה לו הנאה בדבר יוכל להסתלק בעניין שלא יהא לו עוד הנאה כדבר ויעיד :

טז עדי הקרובים לערב פסול לאלה הערב חשוב כמו לזה עצמו דהא אי לית ללוה אזיל בתר ערבה ל"ט אם הלוה בא לפטור בטענת כפירה והם מעדי' עליו סלוה או אם טען שפרע והם מעידים עליו שיודעוים שלא

פרע כגון שהורה בפניהם הודאה גמורה שלא פרע : קרובי הנרצח יכולין להעיד על הרוצח שהרגו דפלגינן דיבורה שמעידין שיודעוים שהרג אדם ואין צריכין לומר את מי הרגו ונס אינן נוגעין מחמת שיגיע הנאה לנרצח קרוביהם שאין הנאה מגיע לקרוביהם הנרצח גמא שיהרגו גם הרוצח וכן קרובי המכה יכולין להעיד על המכה לקנסו ולגרשו מבית הבגסה או שאר עונשין הרומף לזה שאין מגיע תועלת לקרובי המכה בעדותו :

יז העדים שקרוביה לזה או שקרובים לדייני' פסולין דהא נמנר הדין ע"פ עדות קרובים והתורה אמרה לא יומחו אבנת בערות בנים משמע באיזה אופן שיהיה שיגרום עדות אבות עונשאו חייב לבנים לא יעשה בו דין :

יח קהל שמינו עליהם עדים ותקנו שלא ישהו שום עדות בעיר זולתם כשרי' להעיד אפי' לקרובי' כיון שקבלו עליהם אבל אם מינו עדי' סתם בעיר אין כוננתם שיעידו לפסול' וכן דיינים

אמך וחתימה אחס מעיד לטאר קרוביו כגון אחיו או בנו מאשה אחרת וכן כל אשה שאין אתה מעיד לה מפני שהיא אשת קרובך הרי אתה מעיד לטאר קרוביה שאין לך עמהם שום קורבה :

יז אבי חתן ואבי בלה אין להם שום קורבה וקירובו הרעת לעניני עדות מחמת בנייהם ומעידים זה לזה י"א אף על גב דלעדות אין להם דין קרובים מחמת חתונם אכל לענין דין פסולם חכמי' ז"ל מפני שיש להו קירוב הדעת ופסולין לרוח זה לזה כמו שנתבאר לעיל סימן ז' סעיף ט' ואם דנו דיניהם דין :

יז אחי האב כגון ראובן שהיה לו בן מרחל שמו נמואל ומטה ונשא אה"כ לאה וגם לאה היה לה בן שמו יסין מאיש אחר וואח"כ ילדה לאה בן לראובן שמו אוהד נמואל ויסין כשרים זה לזה אף על גב דאוהד הוא אה לשניהם לזה סז האב ולזה סז האם וגם שניהם פסולים לראובן וללאה מחמת שהם חורגיהם אינו מקרבן לפסול עדות שהרי אין ביניהם קורבה כלל :

יח כבר אמרנו דילפינן מקרא דבעל כאשתו ואשה כבעלה לענין עדות לפי' אין אדם מעיד לחורגו שהו' בן אשתו מאיש אחר ולא לאשת בנה משום דאשה כבעלה ולא לבתה ולא לבעל בתה משום דבעל כאשתו ולא לאביה שהוא חמו ולא לאמה שהיא חמותו ולא לבעל אמה דה"ל הא בעל חורגתו וכן לא לאשת אביה אבל מעיד הוא לבן חורגו או חורגתו וקשה ליה הא כ' אמרינן בעל כאשתו על כרחיך משום דחשבינן לה כנופו דמשמע זה פסולין לעיל בן אחות או אחי אשתו משום דחשבינן איש ואשתו כחד גופה וה"ל בן אחות או אחי אשתו ראשון בשני ופסול לבע' דאי תימא איש א' ואשתו חשובים ראשון בראשון ה"ל אחות אשתו שני בראשון ובן אחות אשתו ראשון בשלישי ואנן כבר אמרנו דק"ל שלישי בראשון כשר הלא ק"א וא"כ ה"נ גבי חורגו למה מכשרים בן חורגה הא הוה ליה ראשון בשני כמו בן אחות אשתו ויש לומר דלגבי אחות אשתו או אחי אשתו שהוא בחד דרא עם אשתו חשבינן איש ואשתו כחד גופה דמקרי דעתיהו טפי אבל גבי חורגו דהוה ליה תרי דרא עם אשתו כיון דאתפליג דרא לא מקרי דעתיהו כל כך ולכן מכשרין בן חורגו ס"מ צריכי' אנו לומר דעדיין קרובים טפי בראשון בראשון דאי ראשון בראשון חשבות להו אמאי פסולין אשת חורגו או בעל חורגתו הא ה"ל חורגו ראשון בשני עמו ואנן כבר אמרנו דק"ל דבראשון בשני לא אמרינן תרי בעל כאשתו ובעל חורגתו ואשת חורגתו ה"ל תרי בעל כאשתו אלא ע"כ עדיפין טפי בראשון בראשון נ"ל :

יט הארום פסול להעיד לארוסתו דכיון דקרשה לא נרעה מקרובתו שפסולה לו ס"מ אינה ממש כאשתו ואפילו בקרובת ראשון בראשון אינה נחשבת ולכך אינו פסול אלא לעצמה אבל לקרוביה כגון לבנה ולבתה ולבעל אחותה אינו פסול עד שישאנה מיהו גם בעודה ארוסה לא מכשרין קרובי' אלא בדיעבד אבל לכתחילה לא יקבלום לעדות ודווקא ארוסה ממש שנתקרשה אבל ע"י שדוכין בעלמא כשרים ומיהו אם יעיד בממון שתזכה בו ה"ל נוגע בעדות ופסול דהא תבניסנו לו :

ס מה שפסלה התורה עדות קרובים לא מחמת אהבה שבניהם פסלת' להיוחס נששים להעיד שקר לקרוביהם וכן בכל הקרובים שאמרנו בהם שהם כשרי' משום דשרדקי דעתיהו או שהם פסולים משום מקרי דעתיהו לא משום דמחמת קירובם חשדינן להו להעיד שקר אמרנו כן אלא שאילו חשבוין רחוקים מן התורה וכשרים להעיד ואלו חשוכים קרובים ופסולים להעיד מגזירת הכתוב דאי משום חשד הרי פסלתם התורה בין לזכות בין לחובה ואפילו משה

דיונים המפגנים בעיר כחם לא ידונו לקרוביהם וכן נוהגין :

לד ערים הפסולים מחמת עבירה וכו' לה סעי'

א דשע פסול להעיר סג' אל תשת ידך עם רשע להיות עד ועיקר משמעות פשוטו של זה הכתוב נל' דהכי משמעו שתצוה החורה לעד כשר שיודע כחכירו שה' רשע ואין הדייגין מכירין רשעו טוה הכשר לא יסית ידו עמו להיות עד כלומר לא יעיד עמו אע"פ שהוא יודע שהעדות שהוא מציד הוא אמת שנעשה כן בפני שניה אפ"ה אסור מפני שהוא גורם שהדייני' יפסקו הדין על פיו ועל פי הרשע שעמו וזהו מה שסיים הכהן' ואמר חמס פ' אם אתה עושה כן שהעיד עמו גורם אתה חמס כלו' שיפסקו הדייני' על פיו ועל פיך להוציא ממנו מזה לזה וזה יהיה חמס שיוציאו ממנו שלא כרין כיון שהערך פסול הוא אף ע"פ שהעניי' אמת וה' כל דבר שיפסקו הדיינים ויעשו על פי הער הפסול ואפ"י אינו דבר של מסון נקרא חמס כיון שנעשה שלא כדין זהו ג'ל פירוש של מקר' זה לפי מה דקל' כל רשע פסול לעדות אפ"י אינו רשע דחמס שפירושו רשע רמסון כמו שיתבאר לפנינו בע"ה וא"כ קו' בהרריני' בעצמם יודע' שער אחר הוא רשע שלא יקבלו עדותו ולא ידונו עליו כלל' וכיון שעיקר משמעו' פשוטו של מקרא זה הוא שחצוה החורה לעד כשר שלא יעיד עמו אפ"י הוא ערו' אמה אצל ער בשר שהוא יודע בערו' להכירו ויודע שהער השני שמעיד עמו הוא מעיד שקר כיום' שהוא יודע שהער השני לא היה אצל העניי' ואינו יודע כלו' מהרבר שמעיד ומעיד וחרי אע"פ שהערו' אמת ס"ס זה הוא כבוד שקר שאסור לו להעיד עמו מפני שגורם לפסוק הדין בעל פ' שנים ואין כאן אלא עד אחד שהפסול הוא כמו שאינו ועל זה נאמר מדבר שקר תרחק :

ב ואיזהו רשע פל שהוא עבר עבירה שחייבין עליה מלקות וזהו רשע ופסול שהרו החוץ קראה לפחוייב מלקות רשע שנ' והיה אם כן הבות הרשע ואצל בחו' אמת סמיתת ב"ה שהו' פסול שנ' אשר הוא רשע למות וחייבי כריתו' בכלל חייבי מלקות הם ל"ט אם עובר העבירו לתאיבון ל"ט להכעיס במלך נקרא רשע שהרי בכלל חייבי מלקות אומית' אס' התרו בו ולעניין פסול לעדות פסול אפ"י לא התרו בו דמכל מקום רשע הוא :

ג ואם עבר עבירה שאין בה מלקות אף על פי שהוא אסור דאוריית' אינו פסול אלא מדרבנן ונ"מ על ס' ל"ג סע"ף ב' וב"ש שאם העביר' שיעבר עליה אינו אלא מדרבנן שאינו פסול אלא מדרבנן כיצד אבל בשר בהמ' כחלב או חילול' שראשון פסול מן החר' אבל בשר עוף כחלב או חילול' יש שני פסול מדרבנן וי"א דרבנן שהוא דרבנן אינו פסול אלא אם כן עבר עליה מטום היסור ממנו שיש לחוש בו כיון שעבר עבירה זו מטום היסור ממנו יעיד נפ' כן שקר מטום חסוד ממנו אבל כלאו הביא ע"פ שעבר עבירה אחרת לא חשדיגן ליה שיעיד גם כן שקר :

ד אע"פ שמחלל' יש ראשון פסולי' מן התורה קוברי' המת אפ"י ב"ש ראשון בשרי' ואפ"י מדרבנן לא פסול ואפילו נדדו איתם והם הורו ושנו באיולתם אפ"י כשרים מפני שהם סוברי' ומצו קעבדו אע"פ שיודעים שכבר נדדו אותם מחמת זה הם חושבים שלא נדדו אות' אלא להיות להם כפרה על עביר' שהם עוברי' בחילול' יש אבל הם סוברים ומצו הקבור' אפילו ב"ש ראשון עריפא וכו' ה' כשאר דברי אסור' שנבול לוישכח לומר שהם עוברי' מכח שניית סבורי' התיר' לעצמם ועל סעי' כ' דיהמגביה ידו על חביון להבות נקרא רשע דכתי' רשע למה הכה רעד ופי' שלא הכזו עדיין אלא הגביה ידו עליו וקראו משה רשע לפיכך פסולו ורבנן נ"כ לעדות :

ה העובר על השבועה אחר שבועת שוא אזה' שבועת שקר של מסון וכי' שיו' רשע הוא ופסול לעדות ואפילו עובר על

החרם שהחרימו הקהל ובשבועת כי' שיו' דלהכא יש כח מחלוקת בין הפוסקי' אימת הוא פסול לעדו' משום דתרי' גוונ' יש בשבועת' כי' שיו' דלהכא כיצד אם נשבע שלא לאכול ועבר עליה ואכל הרי זה נקר' שבוע' כי' שיו' וה' אם נשבע לאכול היום ועבר עליו ולא אכל הוי' נ"כ שבוע' כי' שיו' אלא שכשנשבע שלא לאכול ואכל הרי עבר עליו' במעט' חייב מלקות וכשנשבע לאכול היום ועובר עליה ואינו אוכל הרי עובר עליה בשב' וא"ל העשה ואינו חייב מלקות על לאו שאין בו מעשה והנה סבורא להו' למקצת רבנתי' הואיל ואסתחן בשבועה זו מלקות בכל אופן שעבר עליה רשע הוא ופסול לעדות וי"א שאינו כהו' לעדות אלא במקום שהי"ב עליה מלקות כנון בלהכא ונשבע שלא לאכול ואכל וה' להעב' כין נשכ' אכלתי ולא אכל בין נשבע לא אכלתי ואכל דבשעה שמיצי' השבוע' מפיו לשיקרא משהב' אבל בלהכא שנשבע לאכול וזא אכל שאין בה מלקות' ונס בשעה שהוצי' השבוע' מפיו אי"ב לסימ' דבקושטא משתבע טמא וקיימנה אינו נקר' רשע ואינו פסול לעדו' כשכיל זה מיהו אפ"י לדעת ה' א' י"א העובר על החרם של הקר' שמחרימים בלהכא כנון שהחרימו על כל מי שיו' דבר זה יבא ויגיד ועבר א' עליו ולא בא ולא הגיד הרי זה נפסל לכל שאר הרמות שמחרימין בלהכא כיוצא בזה ואפ"י אם נשבע בלשעבר' לא שבקינן ליה ופסול וכיון דפסלינן ליה לזה פסלינן ליה לכל דבר מי שבאו עליו עדים שעבר על שבועתו אינו נאמן לומר שזוג' הייתי או אנוס הייתי כדי להכשיר את עצמו שא"כ אין לך שום חסוד מן התורה אפ"י בשבועת' העדות שכל אח' יכול לומר' שכתתי וסבור הייתי שכן היה וכן עדים זוממ' למה חייב התורה לשלם הם ואסרו סבורי' היינו' שכן היה וסוג'ם היינו' אלא ס"ס לא מהינן להכשיר עצמו :

ז הבא על הערוה או על הזכר פסול לכל ערות אבל החשוד על העריות שרגיל עם העריות ומתייחד עמהם וקול יוצא עליו שפרץ בהם כשר לעדות אחר ופסול לעדות אשה בין להכניסה לבעלה בין להוציאה מבעלה דכיון דחשוד על העריות אם מעיד להכניסה לבעלה כלום' שמעיד עליה שהיא מקוד' סת' רזה אין מחזיקין אותה לכקודשת על פיו ומה שהוא מעיד שהיא מקודשת חיישינן מחוך שיצרו חוקפו לבא על ערוה וסחם ערוה לא שכחה ליה ועושה כסת' לפי' כל אשה שיצרך לבא עליה בסתר היא לו מיס' גנובים ויטריקו לו ולכך מעיד על זו נ"כ שחיי' מקומ' אע"פ שאינה מקודשת כדי שלא היא שכחה לו שהרי' תחתי בעלת' צריך לזנות עמה בסתר וביום גנובי' יתקלו לו וכשמעו' עליה להוציאה מבעלה כלומר שמעיד שבעלה נרשה חיישינן שמא שקר' הוא מעיד ועדיין לא נתגרש' ומהן שיצרו חוקפו לבא על ערוה משם הוא מעיד עליה כדי שהיא שיכח' לו וזנה עמה והיא אשה איש' מבח שיצתה נכילה או טרפה מתחת ידו פסול עדות רשע הוא שמאכיל איסורים לישראל ואינו חושש ללאו דלפני עור' תומ' ועל בלבוש ע"ז סימן ק"ט :

ח נבבונזלן אע"פ שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות' האציל ולוקחים ממנו שאינו שלהם בחמס פסולין דכיון דחשידי' אממונא מסהירי' נ"כ כשיקר' ומהחזיל פסלותו סעת שננב או גזל וכן בחזר' סג' ב' יקום עד חמס באישונו' אע"פ שהחזיר לא נחכשו בכך דהא מ' מ' עברו על הלאו ואינם בשרים עד שיעשו תשוב' ודוק' הננכ' או הנזלן עצמו פסולין אבל המקבל מסנו או אפ"י החולק עמן אינו נפסל שהוא לא עשה חמס ועל ס' כ"ט ולקמן ס' צ"ב הכופר בכפקדן אימה נפסל :

ט עד זוממ' פסול לפרע' משעה שהעיד אורו' עדות כנון אש' העיד בניסן והחם בחשיו' על אורו' עדות כל מה שהעיד מניסן ואילך פסול דכעידנא דאסהיד רשע הוא וההרה' אמרו' אל תשת רשע עד ופסול הכל ואע"פ ששילם עכשיו מה שהע' עליו לא נתבשר למעלה אלא משעה ששילם ויעשה תשובת' ו

ואם יתא' עדו' בשטר והזמם עליו פסול מיום שהחם בשטר והני טליו' שנתברר בעדים מתי חתם אבל אי לא ירעין מתי חתם לא פסולין לית מימנא דשטר רכיז דייף איכא למיטר השת' הוא דחתם על זה ולא מפסדינ' לשטרי דאינשי שהוא חתום עליהו מספק ואם החזוק שטר זה שמזימין אותו בו בכ' ד נפסל משהו שהחזוק השטר בכ' ד ואפי' אם הם עצמם אמרו בכ' ד שטר זה בזמנו כתבנוהו ולא אחינוהו וחזמו אם ישי' עדים שירועים שחתמו על זה השטר בו כיום או שיש עדי' שראו זה השטר וחתימה ידם בו כיום ביד פלוני כיון שהזמנו גפסלו למפרע מיום שנו' ע' שחתמו על השטר שעדי' התחמו' על השטר כמו שנחקרה עדותן בכ' ד בעת החתימה דמי אבל אם אין עדים שראו עדותן ולא ראו ג' השטר מקודם אף ע"פ שהם עצמם ואמרו שחתמוהו בזמנו ולא אחרוהו אינ' נפסלי' אלא מעת שהעידו בכ' ד שזה כתבין ואמרו בזמנו כתבנוהו שאפשר שמיים זה שהעידו בכ' ד בו כיום חתמו על שטעה שזמנו מכס' שני' והם שקרו ואמרו בזמנו כתבנוהו אבל אם לא אמרו כן אע"פ שזמנו של שטר בא' בניסן בירושל' ובאו עדים והעידו שעדי' השטר היו עמהם בככל בא' בניסן השטר כשר והעדי' כשרי' שאפס' שכתבוהו ואחרוהו וכשהיו בירושלם בא' באדר כתבו שטר זה ואחרו זמנו וכתבו בא' בניסן ועדי' שחתמו עצמן על שטר מוקד' כמזיד השטר פסול כמו שיתבאר לקמן סי' פ"ג ונס' העדים פסולי' לעדו' דהיי' כאלו העידו שקר כיון דמעת החתימ' כמו שנחקרה עדותן בכ' ד דמי והרי עדותן שקר :

המלוה ברבית פסול א' המלוה וא' המלוה שנס' הלוה עובר בלאו דלא תשקך אם ברבית קצוצה פסולין מן התורה ואם ברבית דרבנן מדבריהם והערכו והעדי' והסופר אע"ג שנס' הם עוברים על לאו דלא תשימוז עליו נשך אינם נפסלי' אפי' ברבית דאוריית' דשונגין הן ולא דלא תשימוז לאינשי במלוה ולוה משם' להו ולא בעירב ועדים וסופ' ונס' הם אינם נהנין כלום דנימא מינו חימוד ממון עבדי והל' עדי' חסם והוא שלא נפסלו שטר על חתימתן וערכותן ל' ח' דבאבק רבית נס' הלוה' אינו נפסל דסל' דבאבק רבית ליבא איסור אלא לפאן דסקיל ליה לא לסאן דיהיב ליה ועל בעז' סי' ק"ס :

א' אפסורפ' המלוה מעות יתומי' אפי' ברבית קצוצה לא נפסל בכך דאע"ג ראייהו ודאי קעבר על לאו דלא תשימוז והא' איהו קעביר שימה מ'ס כיון דהו' אינו נהנה ואדרב' איהו סבר מצוה קעבדינא להרוח נכסי יתומי' לא פסולי' ליה :

ב' עד החתום בשטר ומת והעידו עליו שהלוה לישוראל ברבית קצוצה אם הוא מפורסם שהיה אפסורפו או סנסר סל גוי הולין דשל גוי הלוה ברבית וכן אם היה אפסורפוס ליתומים הולין דשל יתומים הלוה ברבית והיה מורה היתר לעצמו דמצו' קעבדי' אבל אם אינו מפורס' בכך אין הולין שבהיתר עשה ופסולי' ליה עד שיהברר שבהיתר עשה פה פעשה ואם העידו על האדם שהו' מפורס' בכשרו' שהלו' ברבית לא נפסל שתולין לומר בדרך שאין בו איסור הלוה או שהיה מועה וכסור שאין איסור בדרך שהוא עושה :

ג' העובר על גזל של דבריה' בנזן שנזל מציא' חסו' או החסמן והוא שילקח קרקע או פסוליס' שלא כרצון הבעלים אף ע"פ טוהה' הרמ' פסול מדרכנן ולא מן התורה דלא תחמוד בלא דמי משמע וכן הרועים אחד רועי בהמה דקה וא' רועי בהמה נסה של עצמן סתמן דרי' הם פסולים שחזקתן פושטת ידיהם כנזל שמניחין לרעות בהמתן כשרו' ובפרדסי' של אחר' אפילו לא ראינו סעשו כן אבל רועים בהמות של אחרים אינם פסולין עד שראינו שטרעין בשדות של אחרים ומסתמ' חזקה' אינן טרעין בשל אחרים שאין אדם חושב ולא לו :

ד' המוכסים סתמן פסולי' מפני שחזקתן ליקח יוח' מהקצוב להם ברין המלך אבל נבאי שנת המלך סתמן כשרי' מפני שהו' נוסל שברו קצוב מאוצר המלך ונוכה שנת המלך מכל אח' פה

טמושל עליו ומכתמא אינו נוסל יותר ואם נודע שלקחו אפי' פעם אחת יותר מהראוי להם לנכו' פסולי' וא' שפי' של כוכסי' דאמרי' בהו סתמן פסולי' היינו שנוב' המכס שהטיל המלך על היהודי' לתת כך וכך לפי ממונ' לפי אומר דעתו ורוב' דמוכסי' הללו נושאין פנים למקצתן ומקלין עליהן ומכבידין למקצתם יותר מן הראוי ואמרו קרמוני חז' ל עליהם שהם נזלני' ופסולין לעדות ומכאן אמרו האחרוני' ז'ל אילו טמאי העיר שמעריכו' המס' של בני העיר לפי אומר דעתן וכן ראשי הקהל שמישימי' מס' לפעמי' לפי אומר דעת' כל בא' וא' יהיו נזהרי' שלא יחניפו לא' ויכבידו על האח' שלא יפסילו עצמן לעדו' ולשבוכה' :

טו' אריס שלקח דבר מועט מהפירו' שכברו בימיו ניסן ויוסי השרי' שבניסן ימי קציר' ובתשרי ימי בציד' והוא נוסל מה' דבר מועט קודם שנגמר מלאכתו אע"ג שלקח טלא' מדעת בעל השרה אינו נקר' נכב וכשר מפני שבאילו הימים שצריך הבעל לפועלים אינו מקפיד על זה וכן כל כיוצא בזה אבל כשנגמר מלאכתו מקפיד עליו וחשב נגיבה וי' אדרב' דכל טלא' נגמר מלאכתו אין דרך פועל ליק' ממנו ובטוה' נוסל אין לו רב' שיוכל לתלות בו היחר ונגב הוא ופסול אבל כשנגמר מלאכתו מטי' נפשיה כפועל ומורה לעצמו החירה וסביר לא קפיד בה וכשר

טז' עיר פסלו' מז'ל לערו' אנשים שאינם עוסקי' ביישובו של עולם ואילו הם המשתקק בקיבו' והוא שאין לו אומנו' אחר אלא הוא והואיל ואין לו אומנות אחר' אלא הוא ואינו עוסק ביישובו של עולם דרי' אינו יודע כמ' שורח האר' אחר הממון ונקל בעיניו להעיד שקר להפסיד ממון חבריו ולפי' אם יש לו אומנות אחר' כשר ולא אקוביא כלבר' אמרו אלא אפי' המשתקל' בקל' צי' אגוזי' וקלפי' רימוני' וכן המשתקים בינו' שמפריחי' אותם עי' בלים העשיין לכך סמרי' גילין אות' כהם כרי' שיפחתו מדרה ואומ' זה לזה אם הקדים יונתיו לשלך למקום פלוני התן לו כך וכך ואם שלך הקדים אתן לך כך וכך ולא כיונים בלבד אמרו אלא ה' המשתקים בכמה חיה ועוף ואומרים כל הקוד' לחבריו או כל היוצא את חבריו יסול' כעליו את שניהם וכל כיוצ' בשחיק זה פסול והוא טלא' תהיה לו אומנות אחר' אלא שחוק זה כמו שאמרנו ופסל מדבריהם ועל סי' טע' סעיף ג' וכן יש מפריחי' יונים שמגדלין אותם בכיתם ומלמדי' אותם להביא עכה' יוני' אחרים ממקימן לנת' בעליהן על כרחם וזהו כיון נזל כישוב מפני דרכי שלום' אגחלים יונים של אחר' אבל במרבר מורה שכל היונים אשר שם הם הפק' וכן סוחרי' שביעי' והם כני' אדם שיוטבים נטלים כל השנים ובטבא' שביעית פושטים דיהם וכחחילי' לישא' וליהן בפירות שחזקת' של אילו סתם אוספי' פירות שביעית ועושין בהן סחורה כל אילו פסולים מדרבנן' וכן כל מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דרי' זה בחזקה רשע ופסול לעדות מדבריהם שבין שירד לכך חזקה שיעובר על רוב עבירות שיבאו לידו לפיכך אין כוסרין עדות לע' כלו' אין מומינים אותו לשמוע דבר ולהעיד עליו ונס' אחר שהזמין אוהו אין מקבלים ממנו העדות אלא בחזוק שהוא עוסק במצות וכנס' ח' ונהג' כדרכי' הישרים ויש בו דרך ארץ שאז מקבלי' ממנו עדות אע"פ שהוא ע' והוא לא במקר' ולא במשנה נמצאת אומר כל ה' הוא בחזקה כשרות עד שיפסל וכל ע' בחזקה שרוא פסול עד שחזוק שהגלך בדרך הישרים וכל מי שמקבל עדות מע' קודם שהיה לו חזקה זו או קודם שיביאו עדים ויעידו שהוא נזהר' במצות וכדרך ארץ הרי זה הדין ועתידי' ליתן את הדין שהרי סאבר' סמונ' של ישראל על פ' רשעים :

י' הכוזבים והם אנשים שאין להם בושט פנים ואין מקפירי' על כבודם פסולים מדרבנן' והואיל ואינן מקפידים על כבודם אינן בוש' נס' כן מלהעיד שקר כנון אילו אנשים שהולכין בשוק ואוכלין בפני' כל העם שזה הוא נגאי' וישו' כוש' ופגז' אילו שהולכי' ערומים כשוק בעת שהם עסוקים

לבוש עיר שושן

הלכות עירות

עסוקים במלאכתן מנוולת וכיוצא באילו שאין מקפידין על
הבושת כל אילו חסוכין ככלב' ואין מקפידין ג' במלהע' עדו'
שקר והסקל' צדקה מן הנוים בפרהסיא ואינם מתביישים
והיה אפשר להם שיוזנו בצנעא הם ג' כמלל אילו שהרי הם
מכזים עצמם בפרהסיא ואינם כושים ופסולי ג' כמבירחס
אבל אם אי אפשר להם להתפרנס בצינעא כשרים כחכ מור'
מהרמא' ז' מי שיעוד ערות לחבירו ואינו רוצה לבא להעיד
עד שיתן לו זה שכר שיעוד לו ערותו כשלה כמו הגויל שכר
עד שנתבאר לעיל ס' ט' סעיף ה' דרין וערות טוין הם ואין
צריכין הכרז' אלא הדין והעדו' כשל מעצמו ואם החזיר המסון
שקבל בשכירות ריניו ועדותו קיימין שאין זה כשאר פסולים
שצריכין הכרזה והשוכ' שאין זה נפס' מחמת עבירה אלא
קנס שקנכותו חכמים הואיל ועבר על מה שדרשו מה אני
כחני' כו' י' יהיה כל מעשיו כשלין כל זמן שמכשול השכר
החת יודווקא בעדים שכבר ראו המעש' שמחוייבים להעיד
ואם לא יגיד וגו' . כמו שמחוייבים הריינים ג' לרין בין אדם
לחבירו במקצת עשה אבל קודם שראו המעשה אינן מחוייב'
לילך ולראות כדי שיעידו ואם מותר להם לישול שכר טילכו
לראות ויבא אחר כך ויעידו על מה שראו . כל מה שהאדם
סעיד לסכה יסורין ויראה אין בו משס :

יט נוי ועבר פסולים לערות נוי מרכיב שקר ענה כמחוי
ש'ם דנבי ערות אהיו בעיניו נוי לאו אהיו הוא ועבר אף עלגב
דאחינו הוא כמצו' התור' פסלתיה מקו' דאסה דמה אש שהיא
ראויה לבא בקהל פסולה לעדות דתלי נבי עדים זוממי ועמדו
כ' האנשי' ונו' וארז'ל רבעדי' הכתוב מדבר וכתיב אנסי' ומסמ'
ולא נשים עבר שאינו ראוי לבא בקהל אינו רין ספסול לעדות
מה לאשה שכן אינה ראויה למילה תאמר בעבר שהוא ראוי
למילה ויוכשר ג' לעד' גלג' יוכיח שראוי למילה ופסול לעדו'
דכתי' על תשת ירך עם רשע ונו' אל הסת רשע עד מה לגלג'
שכן מעשיו גרמו לו תאמר בעבר שאין מעשיו גרמו לו אשת
תוכיח שאין מעשיה גרמו לה ופסולה ה' עבר וחזר הדין לא
ראיזה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן שאינה
זהירי' בכל המצו'ה מפני רשעו וזה מפני שלא נצטו' ופסולין
להעיד אף אני אביא עכר שאינו בכל המצות שיהא פסול
להעיד :

ך השנא לחבירו וז' בפני רבים ארך וגמסר סמוך פסול
לעדות רסדחציף כולו האי לומר כן כמרי כפני רבי' ואינו בוש
הרי הוא ג' כחזקת שאינו מתבייש מלהעיד שקר ופסול על
שנהבדר שמהחר' ועשה השוכה ואצל מי שמס' ממון חבירו
ספסול להעיד אע"פ שהמסר מחל לו לאהחזוק' לכשרותו עה
שעשה תשובה :

כא ממזר ופצוע דבא וכרות שפכה אף ע"פ שאינם ראויים
לבא בקהל כשרי' הם לערות שהרי ישנן בכל המצוות
ונס אין מעשיה' גרמו להם וכן ערל שמתו אחיו מחמת מילה
כשר לערות שמה שאינו מקיים המילה אין זה משום רשעו
שהחזרה התירו לו הוחי בהם ולא שימות בהם :

כב המסורים והאפיקורסים והפנינים והמסומדים לא
הוצרכו חכמים למנותן מכלל פסולי עדות שלא מנו
אלא רשעי ישראל אבל אילו המורדים והכופרים פתחיהם הם
מן הנוים שהנוים לא מורדין ולא מעלין ויש להסיריהם חלק
לעולם הבא ואילו מורדין ואין להם חלק לעולם הבא ופשיט'
שפסולים לעדות שיהו משום שחזר בו וקבל עליו תשובה
נתכשר מיד כשר ואיזכור שחזר באמת אף ע"פ שעדיין לא
עשה כל החשובה שהמלו' עליו :

כג כל הפסול מן החור' מחמת עבירה כגון גולן האורייתא
וכיוצא אם העיד עדותו כשלה אע"פ שלא הכריזו על
פיסולו בכתי' כנסיות ובכתי' מדרשות שכיזן שהתורה פסלתו
מה לנו ולהכרזתו אין לנו כה להבשיר פסולו מסו' שלא הכריזו

עליו אבל הפסול מדבריהם כל עדות שיעיר קודם שהכריזו
עליו לא פסלוהו כדי שלא לאבד זכו' העם שלא ידעו שהו' פסול
עד שיכריזו עליו וידעו העם לזהר ממנו שלא לסמור לו עדו'
מירו אם העניינים ברכים על עבירה כגון שהוציאם מב'ה
סחמת שלא נהג ככורה בעבירה זו הוי כאילו הכריזו עליהו
וגם בפסולין ההור' אין לפוסלו אם העיר אלא כשיודעין בודאי
שעבר עביר'ו כגון שהעיד בכ' רואח' כ באו עליו עדים שעבר
עבירה סנפסל עליה מן ההור' קודם שהעיר אבל אם אין יודעין
אם עברה קודם שהעיר או אח' סיקמ' נכרא על הזקתו עד
עכש ונוים עכשיו הוא דמפסיל וכל מה שהעיר עד עכשיו ג' שר
כד' כל מי שהעיד שני עדים שעבר עבירה פלוגית אף ע"פ
שלא התרו בו והרי אינו לוקה מ'ם הוא פסול לעדות דהא מ'ם
רשע הוא כד' א שעבר עד דבר שפשוט בישראל שהוא עביר'
כגון שנטבע לשקר או לטוא או גזל וכיוצא בו אבל אם ראוהו
עדי' שעובר על דבר שקרוב העושה אותו להיות שוגג צריכי'
להזהירו ואם אינו משגיח אז נפסל כיצד ראוהו קושר או מתיר
בשכ' צריכין להודיעו שפחיל שבת בזה מפני שרוב העם אינן
יודעים זה וכן אם ראוהו עושה מלאכה בי'ט או בשבת צריכין
להודיעו שהו' שבת שמה שכה הוא וכן המשתק בקובי' תמיד
או מי שנעשה טוכס או נבאי שמוסיף לעצמו צריכין העדים
להודיעו שהעושה דבר זה הוא פסול לעדות שרכי העם אינם
יודעים דברים אילו וכן כל כיוצא בזה כללו של דבר כל עביר'
שהדברים נראים לעדים שזה יודע שהוא רשע ועבר בזרין אף
ע"פ שלא התרו בו ואינו לוקה מ'ם הוא פסול לעדות :

כד אין אדם נפסל לעדות מחמת עבירה שמעיר על עצמו
שעשאה אלא ע"פ עדי' שיעידו עליו כיצד הרי שבא לבד' ואמ'
על עצמו שנכב או גזל או הלוה בריבית אע"פ שששלם על פי
עצמו אינו נפסל וכן אם אפר' טאכל נבילה או שבעל בעילה
האכור לו אינו נפסל עד שיהיו שם שני עדי' טאין אדם משו'
עצמו רשע דאדם קרוב אצל שם שני עדי' טאין אדם משו'
לכתחלה כדלקמן סי' צ' כסעיף ה' ואין אדם נפסל מחמת קול
וחשו בעלמא כגון מי שהשוד על עריות שרגיל עם עריות
ומתייחד עמהם וכיוצא עליו קול בישא מ'ם כשר לערות חוץ
מלעדות אשה כיון שהו' חשוד על אותה עניין וכן בכל עבירה
שהוא נחשר עליה פסול לאותו דבר שהוא נחשר עליו ועל
כלבוש עשרת זהב כדיון החשושים סי' ק"ט :

כו ליה שהעיד על המלוה שהלוה לו בריבית ויש עד אחד
עמו מצטרפין לפוסלו ע"פ ש'עושה עצמו רשע שלוח
ברבית פלגינן ריבוריה ומאסיקין אותו לגבי מלוה ולא לגבי
עצמו וכאם העיד א' ואמר פלוגי' רבעני בין אמר לאונסי בין
אמר לרצוני או שבא על אשתו הוא וא' מצטרפין לפוסלו
דפלגינן דיבורי' וכן הדין בפלוגי' רבע את שורי וכן הנגזל יכול
להעיד על הגזלן לפוסלו כמו הלוה על המלוה ובלבד שלא
יהא להם קנאה סעדות :

כז הנשבע להקחי' העד העה' גאווה שנשכ' לו מצטרפין
להעיר עליו לפוסלו דלא חשב' כנגע בדבר כיון שכבר נשבע
לו ונפטר ממנו וה' האם נשבע לשנים הם מעירי' עליו לפוסלו
כיון שכבר נפטר מהם ואין נוגעין בעדות ואין חילוק אם נשכ'
להם כאחד שבלל עניין שניה' בשבוע אהת או נשבע בזה אח'
זה ויש חולקים ואומרים שאין העד שנשבע כנגדו ולא הבעל
דין שכנגדו יוכלו לפסלו ואין א'ם היו ב' בעלי דיני' ולכל א'
עד א' עמו אין מצטרפין לפוסלו אלא שערט כיון ונשבע על
עדותו וש'עם שכיזן שהתור' דאמינאו להכי' ש'אות' בשבועתו
הרי האמינתו התור' בשבועתו יוה' מה' בתבי' אשתיה' געבוסיה'
והיאך שוכ נאמין אוהם לפוסלו לפיכך כל זמן שלא הביאיהו
לידי שפוע' כגון ששניהם אומרים ויורעים אנט' בזה שהו' גלג'
מפני שא' מה' יודע שגזלו לאונק' והשני יודע שהו' גזל לשמעון
פלגינן דבוריהו ולא מסבעינן ליה ומצטרפין ב' עדות הללג'
שהו'

ובעת שהוא בריא כשר שיש לו דעת ואחר הנכפה בזמן לזמן או הנכפה המיד בלא עת קבוע והוא שלא היה דעתו משובש חסיד שיש נכפיו' שנים בעת בריאות' דעהם מסודרת וצריך להתיישב בעדות הנכפיים הרבה :

א תפתאים ביותר שאינן מכריזין הדברים שסותרין זה את זה ולא יבינו ענין הדבר כדרך שיבינו שאר העם וכן הפכהלין ונחפזין בדעהם והמשתגעים ביותר הרי אילו בכלל הסוטים ודבר זה לפי מה שראה הדיין שאי אפשר לבזק הרעת ככהב :

יא חרש שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כשוטה לבר דבריו לפי שאין דעתו נכונה וזה הוא שאינו חייב בפצות ופטיסא שאינו שייך בעדות כלל אלא אפילו המדבר ואינו שומע או שומע ואינו פדרכ אף על פי שראיתו ראיית מעולה ודעתו נכונה פסול הוא לעדות מפני שצריך הער להגיד בכ"ד דרמהנא אמרה אם לא יניד ונומר ושומע ואינו מדבר ואינו יכול להגיד וצריך גם כן שיהא ראוי לשמוע דברי הדיינים והאיום שמאיימין עליו וכתוב ושפעה קול אלה וזה הרי אינו שומע לפיכך סניחה פסולים ולא דווקא חרש שהיא כן מהחלת תולדהו שפסול מן השמע שאמרנו אלא אפי' היה נולד ונהגדל כשאר כל אדם ואח"כ נהחרש על ידי חולי או גטתחק פסול הוא לעדות נהחרש ששים שאינו שומע האיום כמו שאמרנו ונשחק ג"כ אע"ג שמהמא יכול לכתוב עדותו ככהב שלימד לכתוב כפקחותו והוי כמו הגדה התורה פסלהו ג"כ דמתיב מפיכם ולא מפי כתכם לפיכך אלם שנשתתק אף על פי שנבדק כדרך שבדוקין לענין גיטין וגמצאו מעדותו סמונת והעיד בפנינו ככהב ידואינו עדות כלל הוץ מעדות אשה שבעיניה הקילו :

יב סימא כשתי עיניו אף על שהוא מכיר הקול והאנשים וערוהו סמונת התורה פסלהו דמתיב והוא עד או ראה וזה אינו רואה אכל כוסא באחד מעיניו רואה הוא וכשר :

יג היה חרש או שוטה או סימא כשעה שנמסר לו העדות ובריא כשעת העדאת העדות או בריא בשעה שנמסר לו העדות וחרש או שוטה או סימא בשעת העדאת העדות פסולים אבל אם היה ברי בשעה שנמסר לו העדות ובשעת העדאת העדות אף על פי שנאכצע נהחרש או נשחטה או נשחבא כשר הוא ילהחילו וסופו הם ככשרות שלא הקפידה התורה אלא משעת רראיה ואשעת העדאת העדות דמתיב ודוא עד או ראה :

יד פכר אמרנו פעמים דועטרו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר וכתוב אנשים פשמע אבל לא נשים ונאמר גם כן גבי ערוה על פי שנים ערים ונומר ושנים לסון זכר הוא ומשמע שנים אנשים ולא שתי נקבות לפיכך אז"ל אשה פסולה לעדות וכן הטימטום והאנדרונגס פסולים מפני שהם ספק אשה וכל מי שהוא ספק כשר ספק פסול הרי הוא פסול שאין עד כא אלא להוציא מסון על פי או להייב על פי ואין מציאין מסון מספק ואין עונטין מספק וכל זה סדן תורת לפיכך פסולים כל אילו אפילו במקום דליבא שם אנשים כשרים שיעידו אבל יש אוברים שהקנת קדמונים הוא דמקום שאין אנשים גיולין להיות כנון כבית הכנסת של נשים או בשאר דבר של אקראי שאשה גיולה לדקדק עליו ולא איש כנון אשה שאומרת בנדים אלה לבטה אשה פלונית והן שלה שזה אין דרך לאנשים לדקדק עליו לפיכך נשים נאמנות ויש מי שכתב עיד דאפילו אשה יחידה או קרובא קסון נאמנים בענין הכא' וכוננת או שאר קטשות ומסירות לפי שאין יכולין להזמין בכל פעם עדים כשרים לזה ונכ אין פאני להזמין לפיכך האטעום פשוט הקון העילם שלא ילך

ומצא'לו שתי שערות הרי הוא בחזקת גדול משעה שהיו לו י"ג שנה ומכשרינן למפרע כל עדות שנמסר לו משהיו לו י"ג שנה ואם נהפלא זקנו מלמעלה טוב אינו צרי' בדיקה כלמטה רודאי איש הוא :

ב הגיע לעשרים שנה ולא הביא שתי שערות ונולדו בו סימני כריס הרי הוא גדול ועיד לא נולדו בו סימני כריס לא יעיד דעריין קסון הוא בשבעו עד רוב שנתיו והיינו בן ל"ו כי ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו' :

ג בן י"ג שנה ליום אחר שהביא שתי שערות ואינו יודע בשיב משא ומתן אין עדותו ערוה כקרקעו אבל כמט'צלי ערוהו עדות ושעמא דכיון דאינו בקי בשיב משא ומתן אינו מדקדק בעדות קרקע כולו האי שאינה נחשבת בעיניו אבל בעדות מטל'שלים מדקדק בהן שחשובין בעיניו :

ד ואפי' לאח' שהגדיל הקטן אינו יכול להעיד על מה שרא' בקטנותו כיון שהיה פסול בשעת ראיית העדות וה'ם עדות נסור אבל יש דברים שהבטירותו להעיד עליה בגודלו אע"פ שלא ראה אותם אלא בקטנותו ואילו הן נאמן לומר זה כתב ידו של אבי או של רבי או של אחי כדי לקיים את השטר אע"פ שכבר מתו בעוד שהיה קטן דכיון דקין' שטרות מדרכין דיפנות רבנן כדרכנן כשיש אחר עמו ודוקא על אילו נ'מעיד מפני שהוא גדול בהם מאור שהוא מצוי אצלם הרייר אבל אם מעיד על אחר לא :

ה ונאמן לומר כשיגדיל זכרני באשה פלונית כשנשאת געשה לו כמנהג החולין ונוכה על פיו כחוכהה מאה' ושעמא כיון שרוב נשים בתולות נשאת אין עדותו ארא גלוי מילתא בעלמא לפיכך היסטורה ונאמן לומר המקום הזה הוא בית הפרס שהוא שומאה הרבנן והיסטורה דרבנן כדרכנן :

ו ונאמן לומר אפילו הוא לבדו עד כאן היינו באים בשבת והוא תחום דבין דתחומין דרבנן המטורה והוא הדין בשאר איסורי דרבנן ונאמן לומר שהיה פלוני יוצא סכית הספר לשכול לאכול תרמתי לערב ומאבלין אהו תרומה דרבנן על פיו ושהיה חולק עמנו תרומה דרבנן אם הוא מוחזק לכהן וכן נאמן לומר שהיינו מליכיין חרה ומתנות לפרינו שהוא כהן וכן נאמן לומר אכלנו הקצצה של פלונית שהוא איזה סימן שעשה לנו אחיו של פלוני שנדע שאחיהם נשא אשה שאינו הוננת לו ולא יתחלף זרעו בזרעינו כמו שנבאר בלבוש הבוין והאנמן סימן ב' וכן נאמן לומר אמר לי אכא משפחה זו פסילה ומשפחה זו כשרה וכשיש עוד אחר עמו השכינן ליה לזה ג"כ לעד כשר שאין זה עדות נסור אלא גילו יחייב משפחה :

ז ובכל אילו שמעיד בהן הגדול שרע בהן כשהיה קטן אם היה גוי או עבד כשראה דברים אילו ונתגייר או נשתחרר אינו נאמן להעיד עליהם ושעמא בעי אף על גב דהוה דעתיה לאגייריה כיון דגוי הוה בההיא שעתא לא דמיא נפשיה ולא הוה דייק דמילתא דלא רמיא עליה הויה וכעבד אף ע"ג הויה שייך במצית ודייק מניו פכל מקום כיון שאין כידו להסתחרר אינו מעלה על דעתו שישחררנו רבו ואינו מדקדק בשים דבר ועיד אפילו הוה בידו להשתחר' כיון דאינו חייב בכל המצוין בניו הטב' ליה :

ח שוטה פסול להעיד ושעמא דמסתבר היא דכיון דלאו בר דעת הוא היאך נסמך על עדותי מיהו לאו דווקא שיהא שוטה נסיר כנון שיהא הילך ערים ומטבר כלים וזורק אבנים וכיוצא בזה שזה פשוט שהוא פסול אלא אפילו כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משיכשת המיד בדבר מהדברים אף על גב שהוא מדבר ושואל בענין כשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטה יחשב :

ט הנכפה בעת כפייתו הוא פסול שאין לו דעת כאותו עת

אלך כל אחד בשירותו לבו לעשות מה שירצה ויאמר שכנגדו לא ימצא עדים כשרים עליו והוא שהתובע טוען כריא :

החתומים בשטר כפי שנחקר עדות כבד דמי מ"מ הא עדיין לא העיד בפני כ"ד ואנן תרווייהו בעיני כדכתבנו בסמוך ועל פי מ"ה סעיף י"ג שטר שחתום עליו בעל דבר בעצמו עם העדים בשטר כעדים שאין בעל הדבר תותם להעיד אלא להודות :

לו רבים שהעידו ונמצא אחד מהם קרוב או פסול וכו' כ' סעיפים :

ב אם העיד קרוב עם רחוק ואין ריחוק יורג בקרבנו של זה י"א שעדות הרחוק כשרה ומתייבבו שבועה ונאמן לומר שלא הכיר בקרבנו של זה והוא שצינו רגיל אצלו אבל אם הוא רגיל אצלו אינו נאמן ויש כי שחולק על זה ואומר שאפילו לא הכיר בקרבנו של זה נהבטלה גם העדות הרחוק כיון שהעיד הפסול עמו בכ"ד והתורה פוסלתו כהם ולא הלה בדיעה ובהכרע :

א כתיב על פי ב' עדים או ג' עדים יופת גומו ורקדוקו ה"ל אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב כג' אלא להקיש שלשה לשנים מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו כשלמה אף שלשה נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותו כשלמה מניין אפילו מאה הלימוד לומר עדים כלומר חד עדים מותר הוא דהוה מצוי למכהב על פי שנים או שלשה עדים וגו' אלא בא לרבות אפילו הם מצא עדים ונמצא אחד מהם קרוב או פסול כל העדות כשלמה ואין חילוק בזה בין דיני סמוכות לדיני נפשות דמטפס אחד כתיב לפיכך עדים רבים שהעידו כעדות אחת ונמצא אחד מהם קרוב או פסול העדות כשלמה כד"א שנכתבונו כולם להעיד אכל אם לא נתכוונו בולם להעיד תהקיים העדות כשאר וכיצד כדקין אותן אמרו להם כ"ד כשראיתם דבר זה באתם כדי להעיד או כדי לראות בלבד כל מי שאומר להעיד באתי מפרישים אותם יחד וראים אם נמצא כאלו שנכתבונו להעיד קרוב או פסול אפילו לא ידעו הם זה מזה עדותן כשלמה שהתורה פסלתן ואם לא נמצא כשילו שנכתבונו להעיד בתחלת הראייה קרוב או פסול אף על פי שיש פטולים היכה בחוך הבאים שבאו לבית דין להעיד בטעת קבלה העדות אין מנשלין העדות מחמת צותן הפסולים שבאו עכשו להעיד וחובתן הדין על פי אותן העדים שכוונו להעיד בשעה שראו המעשה אם אין בהם פסולים מיהו אפי' אם אין פסולים בתוך אותם שבאו להעיד בראיית המעשה וישנם כן כשרים אחרים שבאו לכ"ד בטעת העדות חותכין הדין על פי כל הכשרים הנמצאים שם בין אותן שנכתבונו להעיד בראיית המעשה בין לא נתכוונו להעיד כשראו המעשה חותכין הדין על פי עדותן והווקא בשעידו ככ"ד חותכין הדין אפילו על פי אותן שלא כיוונו להעיד אבל אינם יכולים לכתוב שטר על כך אף על פי שראו הקניין וסתם קניין לכתובה עומד לא יכתבו שטר אלא אם כן הזמינים להעיד ושעמא על סיסנ' ל"ט סעיף ה' וי"א שאפילו צוין לראות כהחילה כדי להעיד אינו מכשל את העדו' בעדותו אלא א"כ כיון בתחילה לראות כדי להעיד וגם בא לכ"ד כדי להעיד והעיד דתתי בעיני שאז יתכשל העדות אכל אם לא כיון לראות כדי להעיד אפי' בא לכ"ד והעיד או שכיון לראות כדי להעיד ולא העיד ככ"ד אינו מכשל העדות בעדותו ושעמ' דמסתברא היא נ"ל דהא עיקר קרא דעדות אחרווייהו קאי אשעת עדות ואשעת ראייה דכתיב והוא עד או ראה עד היינו בטעת הערות וראה היינו טעת ראייה ועליוהו קאי ע"פ שנים עדים או שלשה עדים וגו' רמיניה ילפינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול כו' אע"ג דכתיב בפרשה אחריתי עליה קאי ואם הזמין החובע עדים ועמדו שם עדים קרובים או פסולים אפי' אם כיוונו להעיד והעידו לא נתכשל העדות של כשרים דכיון שהזמין עדו הכשרים והוציא את האחרים מכלל העדות לאו כל כמיניהו לבטל העדות וכן כשאדם צריך לעדות ומצוה להחרים כב"ה כל מי שיועד לו עדות שיבא ויעיד והעידו כשרים ופסולין לא נתכשל עדות הכשרים שלא היה כוונתו אלא בראוים להעיד כתיב מורי מהרמא' ז"ל שטר שחתום עליו עד פסול ונתכשלה העדות מ"מ אם העדים הכשרי' עדיין זיכרי' העדות ע"י ראיית השטר יכולין לחזור להעיד בפני עצמן בלא הפסול כגני כ"ד וכ"ד יכתבו עדותן וחשוב שטר כשר ראה אין הפסול עכשו עמהם עכ"ל ונראה שעמא דאף ע"ג שכבר היה תוס' עמהם בסטר עדיין לא העיד בכ"ד ואף ע"ג דעדים

לד הפסולים מחמת הנאה וכו' כ"ב סעיפים :

א כל עדות שיש לו לאדם הנאה בופסול להעיד שצינו מניד אלא לעצמו ולא מטום דחשרינן ליה אלא מטום דאדם קרוב אצל עצמו לפיכך קרקע של שני שהפזין וכו' אחר להוציאה כהתת יד האח' לומר שאותו שמכרה להם גזלה פסנו אין שוחפו מעיד לו עליה לפסול עדי המערער כדי להעמידה כיד שוחפו ואפילו על חלק השותף לא יועיל עדותו דכיון שעדו' זו נוגעת גם לחלקו ועל חלקו וראי בשל הוא שאינו מעיד לעצמו והוי ליה כמו עדות שבשלה מקצתו שהתורה פסלתו ובשלה כולו ה"נ בשלה גם עדותו לגבי חלק השותף אלא אם כן סילק השותף המעיד עצמו ממנו וקנו מידו שנחתו לשותפו שאין לו עוד בטרדה זו שום זכות שאז מעיד לו דכיון דקנו מידו וראי נמר והקנה לו דקניין בכדי לא עכרי אינשי ואע"פ שלא סילק עצמו עד לאח' הערער לא היישינן לקנוניא שיעיד לו ואחר כך יחזור לשותפתו דלא חשרי דאנשי בהכי דסתמא כל אדם כחזקת כשרות עומד אבל צריך השותף המעיד לקבל עליו אחריות להם שותף שנהנו לו אם יבא בעל חובו לפרוף שדה זו פסנו בשביל חובו שהיה חייב לו קידם להקנאה זו שהוא יסלקנו במעות שאם לא כן אכרי נוגע בעדות הוא רשמא הוא מעיד להעמידו ביד שותפו כדי שאם יבא בעל חובו יכתוב חובו מחצי שדה זו שהיה שלו ולא יהיה לזה רשע נגד בעד' אובו ואם יתקיימו דברי המערער שאומר שלו היה שדה זו שננזלה ממנו לא יוכל בעל חובו למרפה וישאר הוא לזה רשע אבל כשמקבל עליו אחריות לסלק בעל חובו במעות שפיר קמעיד לו נגד המערער ולא נוגע הוא כלל דמאי איכת ליה בעדות זו אי להעמידה לפני בעל חובו שרא יקרא רשע אם לא ימצא אצלו מעות לשלם לו שינכה שדה זו הא לנבי שחפזוה שנתנו לו באחריות גם כן מקרי רשע אם היה הכעל חוב נוטלה ממנו כיון דקבל עליה אחריות נגדו וצריך גם כן להתנות שאינו מקבל עליו אחריות נגד מערער זה הבא לחשפה ממנו עכשו בשענו' אחרו' לומר שהיתה שדה זו נזולה בידו וכיוצא בזה שאם יקבל עליו אחריות באלו גם נגד המערער פשיטא דלא יעיד לו לפסול עדותו דהוי נוגע בעדותו דכי מפ' ליה מניה עליה דידיה הדר' כד"א שהמערע' טוען על כל השרה בכלל כמו שאמרנו אבל אם אין המערע' טוען על כל השרה אלא על חלק השותף בלבד כגון שטיען שזה השותף מכר לו חלקו יכול זה להעיד לו עליה שאז אינו נוגע בעדות כלל לא אכרינן שטא נחא ליה שורפות של זה משה שיסתחף עם המערער דבשביל הנאה טועסח כוז אין אדם מעיד סקר ולא מקרי נוגע בעדות בשביל זה :

ב שדה שהיא של ראובן וכא שמעון לעורר עליה אם יש בה פירות בשדה אין אריסו של ראובן מעיד לו על שדה זו דשאם רוצה האריס להעמיד הטר' ביד ראובן כדי שיסול חלקו בידו ואם אין בו פירות מעיד לו עליה דמה הנאה יש לו בעדותו אי

משים שישראל ארץ כשדה זו ממים הנאה זו אינה מעיד שקר
כשרות לאריות שכיח ומצא במקום אחר מ' צריבן לחקור
אם אין לו הנאה אחרת כזה :

ג עדים שהעידו לראובן על חוב שהובע ממעון ואחר
שהעידו הודו ואמרו שיש להם חלק באותו חוב ונוגעין
הם אין כאותה הודאה ממש דרא עכשיו כפסידין לראובן
שלא יג' הוכי והוי כחחרין ומנידון אכל אם אמרו כן קודם
שהעידו הודאה הנוגעים הן ועדותן כשלה אף על פי
שראובן מבחששים :

ד ראובן שהובע שנים שהלוה להם וכפר אחר מהם והשני
הודה עליו ועל חברו שהם שנידים הייבום לו אם אמר
שילקחו אותו המסון יהי כשחפה הרי סן הדין יכול ראובן
לחבו' כל המסון מאחר מהם והואיל שהודה הכל הייב
ל שלם הכל שנאמן על עצמו ואינו נאמן על חברו טרתי
נוגע הוא טרצה שישלם חלקו עמו :

ה הפוציא שטר חוב ע שלשה וטענו כולם פרענו אם
מפורש בשטר על כל אחד בפני עצמו כמח הוא הייב
בפני עצמו ואין חברו מסותף עמו בחובו לשלם כל אחד
מעיד על חברו לפטור אותו ואם כולם אמרו שכל אחד יודע
בחוב של חברו שפרוע הוא הרי יש לכל אחד שני עדים
ששטר זה פרוע הוא מחובו וכולם פטורים ולא חיישינן
לנומלין כלומר שעשו קנויניא להעיד זה לזה שקר לפוטרו
דלא שירא על כך מסתמא :

ו ראובן שהובע את השותפין ושען אחד מן השותפים דבר
שהוא הייב לו ולחברו הרי הוא על חלקו כמודה וחיוב
ועל חלק חברו נאמן כער א' לחיוב שכונה או לפטור
משכונע את שכונד' ואם השותפין הם רבים ושנים מהם הודו
על דבר שהוא חובת' הרי הם נאמנים על עצמם בהודאתן ועל
חבריה' הם בפני עדים לחיובם ועיין לקמן סי' ע"ז סעיף ה' :
ז המוכ' שטר חוב לז' החתוב' בו שפ' דמי ולא חשוד
שחשם שקר מתחלה כדי לקטנו או עשה קנוי' מתחלה
דאם כן חברו למחרת ועל סימן ס' סעיף כ"א וסימן קכ"ג
ו"א וי"ב אם מירשה וקרובים יכולים להעיד :

ח פשרנים או ריינים או אפטרופסי' כשרים להעיד ועל
סימן כ"ג ולקמן סימן ס' סעיף ד' ולקמן סימן ר"ץ :

ט הנזכרים כל זמן שאין להם ולא לקיוביה שום זכות
פנכסי הקדש ולא בפירותיהם הרי הם כשרים להעיד אף על
פי שהנזכר מחלק המסון למי שטוב בעיניו אינם נקראים
מגע' בשביל זה שאין טיבת הנאה נקרא מסון ואע"פ שנוחזן
אחר כך מזה ההקדש ג' לעניים שהם קרוביהם אין מכסלון
הערות בשביל זה כיון שלא היתה ההנאה נזכרת בשעת
העדאות העדות :

י וכן כל עדות שעכשו אינו נוגע בעדות אע"פ שאיפשר
אם יתעשה הנה בעדותו כשר להעד כיון דעכשו אינו נוגע :
יא ראובן שיש לו שטר חוב על שמעון ונתנו ללוי בכשיבה
ומסירה והיה שמעון מעידו הסתנה פסול דשמעון
נוגע הוא ששום טענה דהשנינו לו יותר מן הראשון ועיין
לקמן סימן ס' סעיף כ"ב :

יב השיכר בית או שדה מחבירו וכאו מערערין על הבית
או השדה אם הטובך לוקח השכירות בידו ואמר כל מי
שיהקיים קרקע זו בידו יטול השכירות הרי זה מעיד למשכיר
ואם כבר נתן השכירות למשכיר' אינו מעיד לו דנוגע בעדות
הוא שהרי אם הצא הקרקע למערער חייב לשלם השכירות
פעם אחרת ואף על גב ששם הצא הקרקע בידו ליד המערער
יהחייב לשלם לו השכירות פעם אחרת וכול הוא לחזור
ולהבוע המשכיר הראשון שהחזירו לו שכירותו שהשכיר לו בית
שאינו שלו מכל מקום לא ניהא ליה למיקם כדינא ורייני
לפיכך נוגע הוא ואינו מעיד ואם לוקח המשכיר השכירות

בפנינו ומחזירו לשוכר כדי שיתנהו למי שזכה בדין הרי' אות'
פעיר לו שאינו נוגע בלא שהשוכר עורנו דר בבית או
יצא ממנו ויש עדים שדר בו אבל איליכא עדים שדר בו
וכא והעיד אני דרתי בבית זה בכח זה המשכיר' שנים
שני חוק' ונתתי לו השכירות נאמן בכל עניין כמג' דאי בעי
הוה סתק :

יג לזה שכאו עליו מערערין להוציא קרקע שלו מידו אם
לא ישאר בידו קרקע אחרת כנגד החוב שיש למלוה
עליו אין המלוה והערב יכולין להעיד לו להעמידה בידו מפני
שהם שניהם ננועים המלוה מעיד נדו לנבות הובל' מעט
והערב כדי שלא יחזור המלוה עליו בשלא ימצא כלום ביד
הלוה אבל אם ישאר קרקע אחרת ביד הלוה כנגד החוב
מעידים ולא חיישינן ששא אף על גב שיש לו קרקע אחרת
חוששינן לכה אחר הקודם לזה שינכה אותה קרקע קודם לו
והוא ינכה הייב מזה הקרקע שאין דרך לחוש אלא על מה
שעומד כנגד אחריותו ולא יותר אלא כל זמן שראוי אחריות
שלהם קיים אינו חושש אם יש לו ללוה שום כ"ח אחר אם לא
שאיין דרך בני אדם לחוש כל כך במשאם ומחנם שאם לא כן
אין לך אדם שיקח קרקע מחבירו ואף על גב דנכי מוכח
סדירו שלא באחריות אמרינן שאינו מעיד לו עליה דחיישינן
שלא דעתו להעמידו בפני בעל חובו אף על גב שאין אנו
יודעים אם יש לו טום כ"ח שאנו התם דחיישינן ששם המוכר
בעצמו יודע שיש לו בעל חוב ומעיד כדי להעמידו בפני
הליכך אפילו אית ליה ארעא אחרת' אין מעיד דחיישינן
לכ"ח גדול שחובו יותר משהה האחרת שיש לו מפני שהוצא
יודע האמת ורוצה להעמיד את זו בפני כ"ח אבל גבי אחרים
כגון מלוה וערב וכן גבי לוקח דבסמוך אין חוששינן כל כך
לפיכך מעידין אפילו אם הקרקע הנשוארת ביד הלוה היא
זיבורית והקרקע שמעידין עליה היא כינונית לא חיישינן
שלא מעיד עליה כדי לנבות פסנה דין כ"ח כינונית
דלא חשוד להעיד שקר משום חילוק שבין כינונית לזיבורית
כיון שכונצא לנבות כל חובו' בלא כסתם ערב אבל אם
הערב קבלן טמן הדין יכול המלוה לנבות הימנו החלה אינו
מעיד אפילו אם ישאר קרקע אחרת ביד הלוה מפני שהוא חשף
שימצא המלוה לנבות בריוח מן הלוה שמתוך כך לא יחזור
עליו ואפילו אם הסדה שמעיד עליו עדיית או זיבורית שיאמר
הקבלן ששם ניהא ליה למלוה לוקח בזיבורית שפי פודהא
ולא יחזור עליו או ששם ניהא ליה ללוה ליתן בעדיית בצד
פורחא ויסקלנו ממנו ואין להקשות מ' סאי נפקא ליה מיניח
כיון שיש לו קרקע ללוה או אחו מלוה ושרוף את של קבלן
אחוקבלן ושרוף את של לוח כיון דאית ליה ארעא אחרת
דטריחא ליה מילחא למיקם בדינא ודייני אבל כשיהיו ללוה
קרקעו הרבה לא ינכה המלוה מן הקבלן הואיל ויכול לנבות
מן הלוה בהרחה :

יד לוקח ראשון מעיד ללוקח שני להעמידה בידו והוא
דאית ליה ארעא אחרת' כיצד כגון ראובן שפכר שרת
אחת ללוי באחריות ואחר כך מכר שדה אחרת ליהודא נס כן
באחריות ואתא איניש דעלמא ומערער על של יהודא לומר
ראובן נזל ממנו מעיל' לו ליהוד' והיינו לוקח ראשון שהול' ל
ללוקח שני שהוא יהודא שהוא של ואלא של מערער והוא
דאית ליה ליהודא עוד קרקע אחרת שלוקח מראובן כדי שיוכל
כ"ח דראובן לנבות חובו הימנו כדון כ"ח שנוכ' מלוקח האחרון
תחילה ואם אין לו נובה משלפניו והילכך כיון דאית ליה
ליהודא עוד קרקע אחרת המטועבת לכה דראובן מעיד ליה
ליהודא על שרה זו שמערערין עליו שאין לו הנאה ללוי כמח
שתלא' השדה זו ביד יהודא כמו שיתבאר בסמוך אינסי אע"פ
שאין לו ליהודא קרקע אחרת שקנת מראובן אלא יס' לראובן
עצמו

בדמיה וכן הדין אם לא סברה הנזק ומת והיתה הטלית ביד יורשי ראובן אין כסעין סעיד לו עליה מפני שאם תעמוד ביד היורש סופה רחזור לו דקיימא לן רשות יורש לאו כרשות לוקח דיוורש כרעיה דמירישוהו והריו אין כאן אלא יאוש נרדא בלא שינוי רשות ולא קנאה היורש וחייב להתורה ואפי' כשמת והיא ביד הילקח דאסרין סיכול כסעין להעיד בד' א' כסלא הניח ראובן אחריות נכסים אבל אם הניח ראובן אחריו נכסים חייבים היורשים להתורה דמיה ונמצא שזה ננוע בערות ו אינו סעיד והאינדא דהקינו רבנן לבעל חיוב לכנפי אפילו כסעין סעיד דיהמי אף על פי שמת הנזקן ולא הניח אפרישות נכסים אין הנזל סעיד דאכתי ננוע בערות הוא שהרי ינבח דמיה כסעין דיהמי אם השאר ביד לוקח וכל זה סעיד כסעין לא בא להעיד רק שהורה או הטלית אינה של לוי המיערער כנון שפוסל שטרן או עדין אבל אם סעיד שהיא של ראובן בכל עניין יכול להעיד שכיון שהורה בפני ב' שהיא של ראובן שוב אינו יכול לערער עליו לומר שהיא שלו ואין לו אפי' דמיה ולא הוה ננוע בערות :

יח אדם שבא לערער על שים דבר שהוא כשותפו של בני העיר כנון כרחין או רחוב העיר או כל דבר שהי' צורכי העיר ואין אחר מהם יכול להעיד עליו שכולם ננועין בערות הם וכן אינו נעשה דין עליו עד שיסלק עצמי ממנו כנון שים להם לבני העיר הזאת עיד מרחין אחר בעיר או רחוב אחרת והיא מסל' עצמו מזו כל מה שיש לו בה שלא יהא לו עוד חלק בו ולא ירחין בזה עוד כל ימיו אולא יב' לרחוב הזו עוד ולא יהנה ממנו או דאזיל למתא אחריתא או סעי' להם אורן אהם אף על פי' שלא היה החילתו וסופי בכשרות הא אסרין לעיל סימן ל' ג' דכפסול מסון לא כעין החילתו וסופו בכשרות עיין שם סעיף טו' :

יט וכן הדין בבני העיר שננב להם ספר תורה שלהם אין אחר מהם יכול להעיד או לרין עליה דלשמיעה אכידת וכו' נהנין מסנה כשקראים בה והיו ננועין בערות עיד שיסלק עצמו ממנו כנון שילך לעיר אחרת או שים להם ספר תורה אחרת והוא מקבל עליו שלא לקר' בזו אלא באחרת ועל' סוף סעיף י' :

ך מי שנתייב מנה לעניי העיר אם עניי העיר סמוכין על בני העיר אין מביאין להם ראיי' מאנשי עירם לא מביאין אם דרכם לפרנס איהם בכל צרכיהם ולכשיכלה המנה שנב' לצרכם הם חוזרים ונבין כדי לתת להם כל מחסורם דפולין לעדות דודאי כולם ננועין אלא אפי' אם ריבון לפסיק עליהם צדקה על כל אה' מהם כמה שיש לו לתת לעניים ככל חדש או שנה ואם לא יספיק לכל צורכין אין נובין יות אפי' אין מביאין ראיה מנשי העיר אפי' אם אמרו שנים מכני העיר אני ניתן הרבר הקצוב עלינו ונעיד אין שומעין להם מפני שהם נהנין במה שיהיה ריות לעניהם הנאיל וסומכין עליהם והזולתו ננועין בערות :

כא כל הדברים דהוו ננועים בעדות שאמרנו וכל כיוצא בהם כולם הם הלויים כרעה הדין ועוצם בינתו שיכין עיקרי המשפטים ויודע דבר הנורם לדבר אחר ויודע להעמיק לראות אם ימצא לזה העד שום צד הנאה בעולם בעדות זו אפילו בדרך רחוקה ונפילת הרוי זה לא יעיד בת וכן לא יהיה דין בדבר שבוצא בזה שיגיע לו שום צד הנאת בעולם :

כב וכל מה שנחבנו הוא מדינא אבל האינדא ננועין ככל ישראל משום הקנת הצכור אין מביאין ערות מחין לעיד להעיד על הקנתם והסכתם אלא מקבלין עליהם עידת העיר על כל עניניהם ועל ההקדשות שלהם ומכשירין אות' אפילו לקרוביהם כיון שקבלים על הם אנשי העיר הוה ליה כמי שאדם נהנין עליו אכא נאמן על אכך כ' אסאם לא יתנוג להכשר

פוען שראובן בעצמו נזילן או מעיד לו מסום שאין לו שים צד הנאה מעדותו או אפי' שיען המערער שראובן הכוכר בעצמו נזילן ממנו והיא מן הדברים שאין בהן הקנת הטוק כנון אם ננכזרע בחובו אינו נכזרע בהקינו שאז הוי דינה אם יזכה המערער שנוטלו ואינו ניתן כלום ללוקח כיון שלא עשה בזה הקנת הטוק וגם הלוקח אינו יכול להזיר על ראובן שיחזיר לובעותיו והא מכרו לו שלא באחריות לפיכך יכול ראובן להעיד לו דלאו ננוע בעדות הוא שאין לו הנאה מעדותו אבל אם שוען המערער שראובן בעצמו ננכה או נזלה ממנו והיא כדברים שים בהן הקנת הטוק פירו' שהוא מהדברים שאם יזכה המערער שזה לוקח חייב להזיר לו הסלטי' חייב הוא להחזיר לו ללוקח מעותיו כשים הקנת הטוק וחזר המערער והובע מעותיו מן הנזילן שקנאו זה הירוקח ממנו אז אין ראובן מציד לשמעון דנוע בעדות הוא שהויש טמא יצטרך הוא לחזור המעיה ללוי המערער אף על נכ דלשמעון ככר' שלא באחריות מכל מקום ללוי חייב להחזיר לו כשותיו לפיכך אינו סעיד לו :

ק ראובן שנזל סלית או שדה משמעון וכא לוי לערער להוציאה מיד ראובן ואיסר שדה זו או סלית זו שילי הוא ומביא שטר או עדים שהיא שלו אם יבא שמעון ויעיד שידע שדה זו או סלית זו היא של ראובן מקבלין עדותו שהרי אינו ננו' בעדות זו שכיון שהורה בכית דין שהיא של ראובן שיכ' אינו יכול להזיר להוציאה מיד ראובן אכר' אם אינו סעיד שהיא של ראובן אלא טבא ומעיד הוא ואחר עמו לפסול השטר של לוי או מוים אה העדים ואז מסילא ישאר השרה או סלית ביד ראובן הנזל אינו יכול להעיד דידאי כוונתו ל

שיעמידה ביד ראובן הנזל כדי שיוציא' אחר כך ממנו כראיות או כשטר שיכ' אחר כך כהוא שלו ושראובן נזלה ממנו ולא אמרין כיון שים לו ראיות שהיא שלו מה הנאה יש לו במה שהשאר ביד ראובן שהרי גם אם יוציא' לוי כראובן יכול הוא אחר' להוציאה מיד לוי המערער כראיותו שים לו כמו שיכול להוציאה מראובן הנזל דחיישין שמה ראובן נה לו ולוי קשה לו כל' שאיפשר שהוא חושב טניה לו להוציאה מיד ראובן יותר משיאפשר לו להוציא' מיד לוי מפני שהוא בעל רין קשה יותר מראובן ולכך הוא כעיד לו להנאתו וכן הדין אם מכר ראובן השדה הנזלה ליהודה לוי הורישו לו וכא לוי זערער על יהודא להוציא' מירו כשענה שהיא שלו בעדים או כשאר אין כסעין סעיד לפסול השטר או להזים את העדים להעמיד השרה ביד יהודה מן השעם שאמרנו שחושש ואומר זה נות לי וזה קשה לי להוציאה ממנו שכשם שיכול להוציאה מיד הנזילן כן יוכל להוציאה מיד הלוקח לפיכך אינו מעיד כסעין ליהודא אפילו אם נתייאש מן הקרקע קודם שכברה דאובן ליהודא שאין כאן אלא יאוש נרדא ויאוש נרדא לא קניא דשנוי רשות אין כאן שמה שהוא ביד יהודא לא חשיב שניי רשות כקרקע דקרקע אינה ננזלת אבל אם מכר ראובן השרית הנזול ליהודה וכא לוי לערער וס' ראובן וס' עינין היה לשמעון הנזל דמייאש הרוי יש כאן יאוש ושינוי רשות ואז יכול שמעון להעיד ליהודה הלוקח להעמיד הטלית בידו שאין לו שים הנאה בזה העדות שהרי אפילו אם השאר ביד יהודה לא תחזור לו שקנאה יהודא כיואוש ושינוי רשות וגם דמיה לא יחזור לו כיון שמת ראובן מי יחזור לו הרמים אבל אם ראובן חילא יעיד שמעון ליהודה אף על הטלית מפני שהוא נהנה בעדות זו שחשאר ביד יהודה שאם יזכה לוי בטלית זו אהנלי למפרע שסעוים לא היתה סלית זו של שמעון ולא יהיה לו שים הכיעת על ראובן אף על פי שנזלה ממנו שאינו שילי אבל אם השאר ביד יהודה יהיה לוראיה שהיתה שלו אלא כראובן נזלה ממנו ונהי שהטלית אינה חוזרת לו שקנאה אחרת כיואוש ושינוי רשות מכל מקום ראובן פתחייב לו

משועבדים לפי שאף ע"פ שהם ברשות דקונה הם משועבדים לבעל חוב של המוכר מעת שהלווה ונכסיו בני חורין הם נכסיו הלוה וקרקעותיו שלא מברם ומהטעם אמרו דמלוה ע"פ אינו נוכח אלא מנכסים בני חורין ולא משועבדים משום פסידא דלקוחות שלא ידעו שזה המוכר חייב כלום ואם היו יודעים לא היה קונים מידעתם שזא יטרפו מהם אבל כשהיא מלוה בשטר כיון דאיכא חרתי שטר ועדים מפקי לקלא ולקוחות אפסידא אנפשייהו כיון שידעו שזה היה חייב והם הלכו וקנו סמנו ואחא נקרא מלוה ע"פ המלוה את חברו בעדים ולא נתן לו שטר או שהודה לו בפני עדים שחיי לו זהו נקרא מלוה ע"פ ואינו נוכח מהמשועבדים אלא מכני חורין והמלוה את חברו בעדים ובשטר אפילו לא כתב לו אחריות נכסיו שלא כתב בשטר שמשעבד לו קרקעותיו אפ"ה נוכח מן המשועבדים דקיים לן אחריות טעית סופר הוא פ"י שאנו אומרים אע"פ שלא כתב בן בשטר הכופר הוא טעיה שלא כתבו אבל המלוה וודאי לא הלוה פעותיו בלא אחריות נכסים דלא שרי איניש זוויה בכדי וע"ל ריש סי' ר"ח ואם יש עדים שקנו מידו אפ"ה לא נכתב השטר כלל נוכח ממשעבדי דסתם קניין לכתובה עומד ויש לו קלא וע"ל סי' ס"א סעיף ב' ו' איהו נקרא שטר :

ב המלוה את חברו בפני עדים אף ע"פ שאמר להם אתם עדי לא יכתבו עדות ויתנולמלוה דש"מ אין הלוה רוצה שיהא לזה שטר עליו עד שיאמר להם בפ"י כתבו שטר וחתמו לו וי"א שאף ע"פ שאמר להן בן כתוב וחתמו וחתמו לו והם עשו וחתמוהו לא יתנו לו השטר מיד דש"מ רוצה לחזור בו אלא צריכין לחזול המלך בלוה ואח"כ נוחתים אותו למלו' וי"א שאין צריכין להמלך בוכו בנהנין :

ג בד"א כשלא קנו מידו אלא היה הכל בהודאת דברים בעלמא אבל אם קנו מידו שהוא חייב לו מנה אף ע"פ שלא ראו ההשגחה אלא הודה כן בקניין הרי אילו כותבין ונותנין אע"פ כלא אמר להם כתבו שסתם קניין לכתוב עומד דכיון שהקנהו אין לך ופיו כח גדול מה וסתמא רוצה שיכתבו לו ואפילו אם נשתהה זמן מרובה ואח"כ בא המלוה וכתבעם שיכתבו לו הרי אילו יכתבו ויתנו ואין צריכין לחוש סמא פ"ע וודאי כיון שידעו דעדים כתבו ליה שטר א"כ זמן שירצה המלוה לא היה נותן לו סעותיו עד שזה היה מחזיר לו שטר או לקח כמנו שובר ואם פרעו ונתן לו שובר עליו אין מפרדין אותו כלום בכתובה שאם יוציא זה שטר ויוציא זה שובר ואם לאלקח שובר איהו דאפסידא אנפשיה לפיכך כשיכתבו לו השטר יכתבו בו זמן הקניין שאם יכתבוהו פה"י יפסידוהו שיאמרו שטר זה מחוב אחר הוא ואין השוכר על החיוב זה שהרי השובר קודם לשטר חוב ואם אין זוכרין זמן הקניין יכתבו שטר רנא אחרונהו וכתבנהו ואז ידעו הכל שהשובר קאי על זה השטר ואפילו מת הלוה קודם כתיבת השטר ואפילו קבע לו זמן ועבר הזמן יכולין לכותבו אחר מותו וכך אם מת המלוה ובאו הורשין לעדים שיכתבו להם השטר כותבין להם שאין מפרדין ללוה כלום כמו שכתבנו מעמא ויש חילוקין ואומרים דאי משך מילתא ספיי מטלשים ויש אין כותבין דסתם הלוואה פורעין לשלשים יום וחיישינן שמא פרע והאמין לזה שאמר לו שאין לו שטר ולא לקח שובר ואם קבע זמן לפרעון אין כותבין אה' אותו זמן דש"מ פ"ע בזמנו והאמין לו שאין לן שטר :

ד ואפילו בקנו מידו אם יבא הלוה לעדים קודם שכתבוהו וסותה בהם שלא יכתבו השטר אין כותבין לו אף ע"פ שלקח קניין וסתם קניין לכתובה עומד ה"ם כשלא מוחה דלא בעו לאמלוכי ביה אבל אם מוחה שלא לכותבו לא יכתבו וכותבו בעל כרחו ושעמא משום דאית ליה קלא לשטר ויתר פלקניין ולא ניחא ליה דלפשו ששרא עלויה מסום דזילי נכסיה אבל מ"ם מעשה הקניין צריך לקיים וע"ל סימן דמ"ג

להכשיר עדיהם כאלו לא יהיה לעולם היקון לצרכי צבור מ"ם לא הכשירו אלא פסולו קורבא אבל הפסולים משום רשעה לא שייכו להכשיר לפיכך קהל הממנים עליה ראשי וסו"ב הקהל הרי הם דינים ואסור להשיב ביניהם מי שפסול משום רשעה דבהזקת הישוב וכדומה לזה מצרכי העיר דנין אפ"י על פי עד אהר ועד מפי עד מפי הקבלה דהא בלאו הכי כולן נוגעים ברבר ועל סי' קנ"ז ס"ג מניין אלו ובלדבר התלו במנהג בני העיר אין אומרים כותרי כמאה אלא אזלינן ביה כתר רובא וכן כל כיוצא בזה בדבר שאין אנו צריכין עדות מסם וכן לא אמרנו ככיוצא בזה לא ראינו אינו ראיה אלא הוה ראיה דכיון שמוען אחר שהוא דבר של מנהג והם אומרים לא ראינו מנהג זה וודאי אין מנהג בן ביון שלא ראוהו גם הם :

לח קצת דיני הומה וכו' סעיף אחד :

א שנים שהעידו באחד שחייב מנה לפלוני ובאו שנים אחרים והזימון שאמרו באותו שעה שאחם אומרים מלוה עמנו הייחס הרי זה פטור משלם רעות הראשונים בטלה שהתורה האמינה לעדים המימי' שאומרים עמנו הית' וא"כ מה שהעידו שזה לוח מזה ודאי שקר מעידים והטעם שהאמינם התורה למיזמים יותר מלזומים משום כיון שמעידין המיזמין על גופן של העדי' המיזמין הן אינם נאמני' על עצמם לומר לא היינו עמכם כשם שאינם נאמנים לומר לא עשינו כך וכך כיון : אם באו שני עדים והעידו על שנים או אפ"י על מאה שהרגו את הנפש או שחללו את השב' מאמינין לעדים להרגם ואינם מאמינים לאלו שאומרים שלא עשו כך וכך דאדם קרוב אצל עצמו ואינו מעיד על עצמו ה"כ אין מאמינים לאלו שיאמרו לא היינו עמכם שמעידים על עצמם אלא מאמינים למיזמין המעידים על גופן ופטרין אותו הפלוני ולא עוד אלא שהעדים המזומים חייב לשלם לאותו פלוני כפי מה שרצו להייבן וכתוב ועשיהם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וכתב' התורה בפ"י שחייבים לשלם ממון שהיו רוצים לחייבו לשלם דכתיב ויד ביד וגו' ומקשינן כיון דכתיב ועשית' לו כאשר זמם יד ביד למה לי אלא לרבות דבר הניתן מיד ליד דהיינו השלומין ולא נאמרינן שיש עליהם חיוב מלקות משום לא תענה כריעך עד שקר לא נתחייבים ממון קפ"ל יד ביד לחייבו ממון ולא מלקות ומשלמין הפמון כיון שניהם עדים שהעידו בב"ד באחד שחייב לחבירו מנה ואחר כך באו ואמרו שקר העדנו עדותם הראשונים קיימא שכין שהניד שיב אינו תחר ומניד מ"ם נאמרי' הם על עצמם במה שאומרים שקר העדנו על פלוני שאם הפסידוהו חייבים לשלם לו כל מה שהפסידוהו מרינא דגמרי :

הלכות שטרות

ל"ט כותבין שטר ללוה בלא מלוה ועל איהו כותבין וכו' סעיפים :

א דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחר מלוה על פה נוכח מנכס' משועבדים דק"ל שיעבדא דאורייתא כלו' מיד שמלוה המלוה מעות לחבירו משועבדים כל נכסיו למלוה מן התורה בעד הלוואה זו דכתיב והאיש אשר אתה גושה בו יוציא לך את העבוס החוצ' ונושה בין בשטר בין כעל פה משמע ואמר תורה יוציא לך את העבוס ש"ם שכל משלשיו משועבדי' לו והוא הדין אקרקעות דב' שהוא שדרך המלוין לסמ' עליהן יותר אבל חכמינו ז"ל תקנו דמלוה על פה לא יגבה משועבדי' אלא מכני חורי כמו שהבא' טעם ב"ע' ואיהו הם משועבדים כגון שמכר הלוה קרקעותיו לאחרים אחר שלוח מזה ונקראו

לבוש עיר צדוק

הלבנת שטרות

מ"ם אם יאמר המלוה כיון שאינך רוצה שיכתבולי השטר תחזיר לי מעותי שומעין לו כי ודאי לא הלוה לובקנין אלא אדעהא שהיא לו השטר בידו לראייה לטרוף ממטעבדי וכל זמן שאינו מחזיר לו מעותיו אם עדין רוצים לילך למדינת הים יש מי שאומר שהולך לפני ב"ד ומעידין והב"ד כותבין לו אלא שהעדים אינם רשאים ליכתוב כיון שמיחה בהן ולב"ד אינו יכול למהות דאלים כחיהו ויש מי שאומר שאפי' עומד וצווח לעדים אל הכתבו לו השטר כותבין על כרחו ואע"פ שאין עדין רוצים לילך למדינת הים דשטא יבא הדבר לידי שכחה י"א דלא אמרינן שהם קניין לכתיבה עומד אלא שקנו ממנו בפני המלוה דכיון דיפה כחו בפניו ודאי על דעת לכוהבו לו קנה אבל אם קנו ממנו שלא בפני המלוה אין כותבין ובעו א לאיסלובי ביה ויש הולקין בזה :

ה אין העדים צריכין להיות מזומני' לשם העדות אלא כל שראוי יכולין להעיר אבל מ"ם כשהזמין אחרים בקניינן אין אילו יכולין לכהוב לו דכי אמרינן שהם קניין לכתיבה עומד ה"ם אילו דמיהדי ועשאן שלוחין ואפי' אלו דפיהדי אם נהבו אינם יכולין לכתוב פעם שנייה כיהעדים שעשאן סליחותן אינם חוזרים ועושין שליחות אחרת וכו' האחרים שראו הקניין ולא נעשו שליחים בכתובת השטר והדך נתן כן שאם כן אם היו שם הרבה בני אדם כל שנים יכתבו לו צטר ונוכ' החוזר ונובה אלא לעולם אין כותבין אלא המזומני' שעשאן שלוחים אבל אם אילו האחרים מעירין בע"פ סקבלין אותן ועדותם עדות שאם כפר זה בעיקר הדבר הוחזק כפרן על פי עדות אילו אבל באומר פרעתי נאמן ואף עלפי שראו שקנו ממנו בפני האחרים דשטא אותן האחרים כתבו שטר וזה פרע והחזיר לו שטר ולא עוד אפילו תוך זמנו נאמן לומר פרעתי ובשבעה היסת משום דרוע טענתו של מלוה שהיה לו להיות שטר בידו ואין לו חוששין שטא נהאזע והחזיר אף ע"פ שאם אין סם לא קניין ולא שטר והעיקר שהוא תוך זמנו נובה על פי עדים אילו ואינו נאמן לומר פרעתי שאני התם דמעלייא טענת חתובע דחזקה שאין אדם פורע תוך זמנו :

ז בכל מקום שאמרנו שלא היה לעדים לכהוב ולחתום והם עברו וכתבו וחתמו ונתנו למלוה אינו נחשב כשטר אלא כפנקס של זכרון דברים בעלמא ואם טנין פרעתי נאמן כשבעת היסת דשטא פרע ולא בקש שיחזיר לו השטר או שיתן לו שובר שהוא לא ידע שיש עליו שטר שסמך שהעדים לא יכתבוהו כיון שבדין אין נותבין מיהו יס אומרים שאם נהקיים השטר בבית דין דנין על פיו דודאי ידע מן הקיום דאית ליה קלא ועל סימן מ' סעיף ו' ובמקום שצריכין לומר כתבו וחתמו היינו כשפחויב עצמו בדבר מה אבל כשמוחל דבר לתבירו או פטרו דבר אין צריך לומר כתבו וחתמו ועיין לקמן סימן ע"א :

ז כל שלא קנו מירואפילו הודה בפני ב"ד של שלשה אם לא היו דיינין קבועין ולא שלחו לו אפילו קבץ אותם והושבם והודה בפניהם ואמר הוה עלי דיינים אם בא אחר כך התובע ובקש שיכתבו לו הודאתו אין כותבין דכל שלא שלחו אחריו לדונן ואינם קבועי' לכך לא נעשו ב"ד אלא עדים דאמרו דילמא אילא הוה אלא תרי הוה נס כן מודי ליה קמיהו ולא הוה מהירי אחר בת דין לפיכך אפילו הם שלשה אין כותבין דשטא זה יפרע לו וי"א ידע שיש עליו שטר ונמצא זה יתבע אותו אחר כך בשטר ויצא מפניו פעם שניה אבל אם היו ב"ד של שלשה וישבים מעצמם במקום הקבוע להם ובא התובע וקבל בפניהם ושלאו שליח אצל התובע ובא תודה בפניהם הרי אילו כותבין הודאתו ונותנין לבעל דינו אפ"ל אמר אתם עדים דב"ד נמור הוא וכל שנעשה בפני בית דין נכוד לא שייך למשעון עליו בלום לא טענת מטסה אני כך שאין משמין

בפני בית דין ולא טענת שלא להשיעו את עצמו ולא שטא טענה בעולם הואיל ועומד בדין בפני דיינים הודא נכורה היא וכפפני עדים שהזמינו לכך הוא והוא שיגדרו הב"ד את שניהם כדי שלא יערימו שניהם לחיי' איש אחר וזה הוא לטון הרמ"ב מביאו השו"ר בסימן זה והבי פירושו הלוה פשיטא שצריכין להכירו על כל פנים בשמו דשטא מעלה שני בשם אחר ומחייב את איש אחר אלא צריכין שיכירו גם את שם המלוה שאם לא יכירו שם המלוה אלא את שם הלוה לברו יש לחוש דשניהם יבאו לפנינו בערמה לחייב איש אחר כיצד שטא זה שהוא לפנינו ואמר שהוא המלוה יעלה שמו בשם אחר ויחן השטר לאותו שהעלה שמו על שמו ואתו האחר יתבע בו את איש אחר ששמו בשם זה הלוה א"כ האישה הזה מעצמו שיעו' עצמו למלוה יקח הרטאה מאותו איש שהעלה שמו על שמו ויתבע בו את איש אחר ששמו בשם זה הלוה שהוא לפנינו אבל כשמכירין שניהם בטמותם ליכא למיחש למידי דלמאי ניהו' שם' יש עו' איש אחר ששמו בשם זה המלו' ואח' ששמו בשם זה הלוה ויערימו שניהם לתת השטר לאותו האיש ששמו בשם זה המלוה שיתבע בו אותו ששמו בשם זה הלוה פשיטא דכולי האי לא חיישינן דלחד שידמין שטא כשטא חיישינן לתרו לא חיישי' מאי איכא למיחש שטא יעשו קנאית שהמלוה הזה בעצמו יתבע בשטר זה שהוא בידו את איש אחר ששמו בשם לזה זה כיון שאנו מכירין את שניהם ליכא למיחש ליה טע' שמכירין שם שניהם פתפרסם הדבר מלוה זה נחתיב לפלוני זה מה שאי' הן כשאין מכירין שם זה האיש הבא לפנינו עם הלוה ועושה עצמו למלוה שקשה לברו בשיצא השפ' מיד אחר ודא דאמרינן לקמן סעיף י"ג כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו והוא מסתב שליטה ומשמע אע"פ שאין מכירין את המלוה הרמ"ב אינו מפרש' כן אלא ס' ל' פירושה דמכירין גם את המלוה אף ע"פ שאינו לפנינו ואתא לאשמעינן דכותבין אע"פ שאין עמו בפניו ולא חיישי' שטא לא ימסור לו השטר מיד אלא לאהר זמן ויבא לטרוף לקוחות שלא כדון דמיריו בשטר הקנאה וכיון דשטר הקנאה הוא ליכא למיחש ליה דאף על פי שלא ימסרו לו מיד אינו טורף לקוחות שלא כדון כיון שהוא שטר הקנאה הנכסים קנייין לו מעכשיו אף על פי שלא בא השטר לירי אבל כשטר דלאו הקנאה אין כותבין בשטאנו עמו שאין הנכסים נקנין לו ער שיכא השטר לירי ואי' למיחש לזה כמו שכתבתי בסעיף י"ג וה"ה כשהוא עמו ואינו רוצה למסור לו בפניו מיד גם כן אין כותבין והא דנקש בשעינו עמו משום דשטמא כשהוא עמו מסור לו מיד זהו רעת הרמ"ב והוא סובר דלעול' צריכין הב"ד או העדים שכותבין השטרות להכיר שם שניהם אפילו בשטרי הקנאה ולא סגי כשיכירו שם הלוה לברו כשעמא שכתבנו אלא שרברי רבינו בעל שולחן ערוך שכתב כאן והוא שיהיו ב"ד מכירין את שניהם כדי שלא יערימו שניהם לחייב איש אחר עכ"ל ולקמן בסימן מ"ט סעיף ב' כתב צריך שיכירו העדים ששם הלוה פלוני בר פלוני כו' ומשמע שם דבשטר הקנאה אין צריך שיכירו שם המלוה וכן כתבתי אני אחריו ומשמע לי שהוא ספך על דברי השו"ר שכתב בסימן זה כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו וכלכך שיכיר שם הלוה ולא הזכיר המלוה וכתב עליו הרב ב"י וה"ה לשונו נראה שהוא סובר כדברי הרב המגיד כו' עד כאן לשונו אבל לי נראה שאין מכאן ראייה דס"ל לטור רב המגיד שהרי סיים דבריו בכאן ואמר כדאיתא לקמן סימן מ"ט ולקמן הכה בפירוש הלוה והמלוה ופשיטא שרצה לומר גם ככאן הלוה והמלוה אלא שקצר כאן דבריו ומסך על מה שכתב לקמן סי' מ"ט נ"ל אבל מכל מקום על רבינו בעל השולחן ערוך תישאר הקושיא שדבריו מותרין אילו את אילו ואפשר לי לומר שהוא כחלק בין ב"ד לעדים דבכ"ד שכוהי רבים כמו שיש

המודה ולא חשבינן ליה לשטרא מעליא לטרופ בו לקוהת אבל לנביה מיני שטרא מעליא הוא ולא יוכל לכפור דשקרא ודאי לא כתבוהו חתמו :

יב במה דברים אמורים שהיה כתוב בלשון שמוכיח שלא היה בית דין כגון זכרון ערוה כו' שהוא לשון עדים אבל אם כתב בלשון בית דין כגון זכרון דברים שהיה בפנינו או בפנינו בית דין הודה ואין החוסים בו אלא שנים ואין כתוב בו וחד ליתיהו פסול דשטא מעו לומר שנים השוכים בית דין אלא אם כן מוכח מתוכו שהיו שלשה כגון שכתבו בו שנעשה בפני מוסחה אף על פי שהוא לא ישב עמהם אלא כתוב בו הוא אמר לנו שנכתב ונחתום שהוא לך היה טועה לומר בית דין בשלם אי נמי הוא היה עמרם בישיבה ולא היה לו פנאי לחתום ואמר לנו שנכתב ונחתום אנתנו הדי מוכח שהיו שלשה :

יג כוהנין שטר ללוה להיות מזומן בידו לחתו למלוה כשילוה לו מעות אף על פי שאין מלוה עמו דליכא למיחש שיבא מזה הפסד ולקוחות שכיון שהוא בעצמו מצוה לכתוב שטר חוב על עצמו הרי הוא מוכח לונכסיו מעכשיו כמו שכתבנו וכלכד שיכירו הכ' את הלוה שהוא הוא המצוה לכתוב השטר על עצמו ואינו מחייב איש אחר כיצד אמר לעדים קנו מכסיו שאני היב לפלוני כך וכך וכתבו השטר והניו אותו בידו הרי אילו כותבין ונותניו אותו לירו של הלוה ולא יזכה בו המלוה שהל' נכסיו משועבדים לו עד שיצא מתחת יד הלוה שימסרו הלוה מצמו או שלוחו לידו של מלוה אבל אינם ראין ליהנו לפלוה בלי רשותו של הלוה דשטא הכו' ללות בו וזה עדיין לא הלוהו ויוציא מכסו שלא כדון אבל כשיצו' שיתנהו למלוה נותניו לו דאפילו אם תמצא לומר ששטא עדיין לא הלוהו ויבא לטרופ בו מלקוחות שלקחו קודם שלוחו כיון שבא שטר לידו לא היו שלא כדון שכבר ה' נשחעברו לונכסיו הלוה משעת הקניין כיון שהל' צוה לכהבו ולתנו לו וקבל עליו קניין הרי הקנה לו נכסיו מעכשיו מיהו אם המלוה מוסחה שלא לכתוב השטר ללוה מפני שאינו רוצה שיצא עליו קול שהוא משופע בנכסים אי נמי כדי שלא יהבע אותו הלוה בו כמו שכתבנו בסעיף יז אף על פי שלא יהתייב מ'ם אינו רוצה לבא עמו לדין עמו אין כותבין בעל כרחו ואין כותבין שטר למלוה עד שיהא לוח עמו ואפ' אם אמר המלוה לעדים כתבו השטר וחתמוהו ויהיה בידכם ואם יבא הלוה ללות ממנו היום תתנהו לו כי לא יהיה שטר מוקדם כיון שהיום יתחיל השעבוד ואם לאו הקרעוהו אין שומעין לו ושעפא דהא דהא ודאי לא ינחא ליה ללוה שיצא עליו קול שהוא צריך ללות מעות דזוילי נכסיה וגם מטיק לו במשאו ובמתנו שלא ישאו ויהנו עמו הבריות בהקפה וזה כרוך ועוד משום דאיכא למיחש שטא ותאחר הלוה ולא יבא היום אלא ליום אחר ויצא קלקול מתחת ידם שיבא לטרופ לקוחות שלא כדון דהא כיון שאין הלוה עמו לא יקנה נכסיו מעכשיו דמי יקנה אותה לו וכשיבא אחר כך השטר לידו על פי הלוה שילוח לו אחר כך לא יהיו הנכסים קנויים לורק משעת הלואה והוא יטרופ מן הלקוחות מעכשיו מזה הכתוב בשטר שהבית דין לא ידעו שנכתב קודם הלואה והרי מעכשיו יטרופ הנכסים ויפסיד הלקוחות שלא כדון במה דברים אמורים שכותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו בשטר שיש בו קניין שמשעה שקנה מידו נשתעברו נכסיו למלוה אף על פי שלא ימסרנו לידו עד לאחר זמן והשתא כי שטר כדון שטר או שכתוב בשטר בהדיא שהנכסים יהיו משועבדים לו מעכשיו אף על פי שלא קנו מידו כיון שהקנס לו בשטר בפירוש זכה בהן מיד אבל שטר שאין בו קניין אפ' מסר מעות ללוה בפנינו אין כותבין אפ' ללוה עד שיהיה מלוה עמו ויתן השטר ביד המלוה בפניהם דאז הנכסים קנויים למלוה מעת שימסרו לו השטר

בן בפירוש בנמרא פ'ק דב'מ נבי נפלות השטר מה שאין כן בפני עדים דלא שכיח רבים לפיכך הכא דמירי כב' דשכיחי רבים חשש לזשש ר'ר'ב'ם שצריך להבי' שניהם כדי שלא יעדימו להיב איש אחר אם אין מכירין שניהם דכיון דשכיחי רבים חוששין לתרי יוסף בן שמעון ולקמן בס'מ'ן מ'ט מירי בעדים דלא שכיחי רבים קפיהו וסני בהכרת הלוה שלא יערים שאפ' בהכרתו לבדו לא חיישין לתרי יוסף בן שמעון כיון דלא שכיחי רבים ולפי התירוץ הזה כתבתי גם אני כאן דמירי בבית דין כמו שכתב השולחן ערוך וצריך שיכירו בית דין את שניהם מ' ולקמן בס'מ'ן מ'ט דמירי בעדים כתבתי גם כן כמו שכתב השולחן ערוך שאין העדים צריכין שיכירו שניהם רק הלוה לבדו ואף כי מדבריו שבפני' בבית יוסף אין נראה שהוא מחלק כן ל' ועוד דהודא' בפני בית דין אלימא היא כמו שכתבנו לקמן סימן פ'א סעיף כ' לכך צריכין ליתור בה יותר ולחשוש מה שאין חוששין כן בהודאה בפני עדים נ' :

יד והא דאמרינן שאין כותבין ההודאה כל זמן שלא קנו מידו הני מילי כשהודאה במשלמלין אפילו הם בעין ואפילו הם של פקדון דשטא יחזירים זה ויוציא עליו אה'כ' שטר אבל אם הודה לו בקרקעות כגון קרקע שהיה ראובן מוחזק בה והודה לשמעון שהיא שלו אפ' בפני שנים אע"פ שלא קנו מידו ולא אמר להם בתכונתו הרי אילו כותבין ונותניו שאין כאן לחוש ששטא יתן לו וזה יחזיר ויתבענו פעם שנייה שהרי הקרקע היא בפנינו :

טו הא דאמרין שבשהודא בבית דין הוי כמלוה הכתובה בשטר ולפיכך כותבין ונותניו לבעל דינו ה'ם כשלא קבל עליו את הדין עד ששלחו הבית דין אחריו והביאוהו כמו שכתבנו אבל שנים שבאו לדין והבע אחד מהם את חברו ואמר לו מנה לי בידך ואמר לו הנתבע הן בין שאמרו הדייני' חייב אתה ליתן לו בין שאמרו צא תן לו ויוציא ואמר פרעתי נאמן וישבע היסת שפרעו ואף על גב דאמרינן לעיל דערות בבית דין או הודאה בבית דין כמלוה הכתובה בשטר דמיא הני מילי היכא דלא ציית דינא עד ששלחו אחריו ויביאוהו לדין א'נ' ציית לדינא ונתברר דלא פרע אבל היב' דציית לדינא כגון הכא שבאו מעצמם לדין ונפיק מבי דינא ארעת' דקבליה עלייה לדינא ובא ואמר פרעתי נאמן לפיכך אם חזר התובע לדיינים ואמר כתבו לי הודאתו אין כוהנין לו דשטא פרעו ואפילו למאן דאמר שנאמן לומר פרעתי נגד פסק דין הכתוב וחתום כמו שכתבנו בסמוך אפילו הכי אין כותבין לו דשטא כבר פרעו ואמרוהו לכו דינא חנם למח' לן וזולא דבי דינא הוא :

יז י'א אם יש פסק דין כתוב וחתום ביד התובע אין הלוה נאמן לומר פרעתי דהוה ליה ליקח הפסק דין ממנו ולקרעו ואם זה איתר כמה ימי' עם הפסק דין שכידו ולא תבעו סבא הוא מרשתת כולו האי שפרעו והדייני' יש להם לומר לנתבע שנתנו הפסק דין לתוב' ואם לא אמרו לו נאמן לומר פרעתי שלא ידעתי שהיה לו פסק דין עלי ואם שכתבו הב' ד' אמרו לו או לא חזקה שאמרו לו דבר דאי עשו כמו שהוא הדין ויש חולקין ואמרים דבכל עניין נאמן הנתבע כשנועת היסת לומר פרעתי אפילו נגד פסק דין כתוב וחתום מבית דין דלאו ארעתיה למשקליה מצינה בשפרעו וכן נהנין :

יח שטר הודאה שיצא לפני כ' ד' וחתמו בו שנים ולא פרשו בו שאמר להם המודה כתבו וחתמו לו כטר דפסהמא לא היו כותבין אלא א'כ' צוה וי'א ה'ם בישיהם שהיו הסופרים בקיאים וידעו שאם לא אמר כן כתבו וחתמו שלא היה ראוי לכתוב ולחתום אבל סופרים שבזמן הזה שאינן בקיאים בדיני דשטרא חיישין שטא הם כתבו וחתמו אע"פ שלא אמר להם

שצריך לומר לעדים שכתבו בפניהם חתמו עליו וגם העידו שנמסר בפניהם :

השטר אבל אם לא ימסרנו לו בפניהם חוששין שמא יכתוב עתה ללוה בניסן ולא ילוה ממנו עד השרי או לא ימסור לו השטר עד תשרי ונמצא המלוה שורף בשטר זה בניסן שלא בדיו שהרי לא הגיע לידו עד השרי ואם אמר קנו ממני שאני חייב לפלוני כך וכך וכתבו לו השטר או אפילו אמר קנו ממני לפלוני כהם הרי אילו כותבין ונהניגן למלוה ולא ללוה דסתם קניין לגתיבה וליהנו ליד המלוה עומד אם לא שיאמר הלו קנו ממני וכתבו ונהנו לידו או לא יתנהו למלוה :

ב דין מי שנמחק או אבד שטר חוב וכוד' סעיפים :

א חייב עצמו לשנים בקניין ואמר לעדים שיכתבו השטר והגיו לידו וכן עשו ומסר החייב את השטר לאחר מהם אע"פ שיא ידע האחר מזה המסירה ואפי' לא ידע מסירה זו לעולם מכיון שזכה בו האחר בשטר שכתבו לו זכה גם השני בתלקו ויגבנו בו יחובים חלקם :

מי שכלה שטר חובו והוא הולך להחזיק אבל רישו עדיין ניכר וירא שמא ימחק למרי עד שלבסוף לא יוכל לקדוהו כלל מעמיד עליו עדים שמכריון ההרכיכות וכא לביח דין והם עושים לו קיום כמו שיהבאר בסמוך ויא אפילו נמחק לגמרי שנשטש או שנפל עליו מים מעמיד עליו עדים היודעים מאימתי נכתב ומה היה כתוב בו ועדות זו שמעידין על השטר אינה צריכה להיות בפני בעל דבר שאינו אלא כמו שאר קיום שטרות דעלמא שאין צריכה להיות לפניו כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ד ובאין לבית דין ומעידין שראו ביד פלוני שטר מחוק שהיה כתוב בו כך וכך והביח דין עושין לו קיום אבל ערי השטר עצמן אין כותבין לו שטר אחר אף על פי שנמחק בפניהם מפני שהם כבר עשו שליחותם אלא באין לבית דין והב"ד עושין לו קיום כיצד הוא הקיום הבית דין מצווים לכתוב שטר אחר וכותבין לבעל השטר הזח אנו בית דין פלוני ופלוני ופלוני הוציא פלוני בן פלוני שטר מחוק לפנינו שהיה כתוב בו כך וכך וז"ל היה ביום פלוני ופלוני ופלוני עדי השטר ופלוני ופלוני העידו עליו שנמחק ואם כתבו והתקנו לעדותם ונמצא ערוהם מכוונת נובה בשטר זה שכתבולו מזמן ראשון ואין צריך קיום אחר ואם לא כתבו כן צריך להביא ראיה על עדים הראשנים עד שתתקיים עדותם ואם אינו מקיים הוי דינו כמי שכוציא שטר שאינו מקיים שיהבאר עוד לפנינו בע"ה ישישי שאומר שצריך לכתוב בקיום שקרעו שטר הראשון דאם לא כן פסול הוא דשטא ילך לב"ד אחר ויעשו לו קיום אחר ויגבה ויחזור ויגבה ודוקא בשאר שטרות אבל בשטר מהנה שנמחק כותבין לו אחר אף על פי שלא נקרע הראשון דלא נפיק מיניה חורבה שאינו אלא להעמיד פתנה בידו אבל אם היה במתנה אחריות וכן בשטרי מקח וממכר צריך לקבוע הראשון או לכתוב בפ"י בשטר השני זה השטר לא נכתב לנכות בו לא ממשכדין ולא מבני חורי אלא כדי להעמיד שדה זו ביד מקבל מתנה או הלוקח שלא יוציאנו ממנו הנותן או המוכר וכשכותבין לו שטר אחר כותבין בו זמנו הראשון ולא זמנו הראשון דיש לחוש שמא חזר ומכרה למיכר ויוצא אחר כך שטר זה עליה שכתבו לו שכתבוהו כדי להעמיד בידו ויאמר השטא הוא דזבינתא מינך והרר טרף שלא כדון :

ב עדים שראו קצו שקנו מידו לא יכתבו עליו שטר שאין בקניין קצו כלום ועל סי' צ"ו :

ג עדים שראו דבר לזכותו של ראובן ואין זכותו נגמר כזה עד שיביא עוד עדים אחרים שראו עוד דבר אחר דמסייע לזכות זה אם אילו העדים כותבין ונהניגן מה שראו עיין לקמן בסימן ר"ה :

ד לוח שכתב לבית דין בשטר חוב שכירו על עצמו ואומר שהמירה אמר לו שיביא לו שטר כזה ואז ילוה לו מנה עד זמן פלני וסו'ען הלוה שיכפו את המלוה שיקיים הבטחתו וילוה לו עד הזמן שקבע לו אפילו המלוה מודה שכן הוא שהבטיחו כך אלא שעשה חזרו בו ואינו רוצה להלוות לו יכול להזכיר בו ואינו יוכל לכופו שילוה לו וכל שצריך להחזיר לו שכר המספר שנתן מדינא דגרמי דכיון שמודה לדבריו כל אבא אם שיביא לו משכון וילוני על המשכון וזה הביא לו המשכון והמלוה נשלו והחזיק בו לא יוכל לחזור בו וצריך להלוות לו דבמשיכון במשכון קנה זה הדמים שנידל לחיותו בכל מקום שהם שמחליפי המשכון ככל השטרות קל שהלוה נותן שכר המספר דהא הנאה שלו היא שזה מלוה לו ואפילו בשטר עיסקא שנתא מלוה למחצית שכר ויש גם כן הנאה למלוה אפילו הכי נותן הלוה שכר המספר דעיקר הנאה היא שלו ואם המלוה אבד השטר וצריך לשטר אחר הוא נותן השכר :

מ דין המחייב עצמו לחבירו וכו' ב' סעיפים :

א והא דאמרינן שעושין לו קיום כשנמחק דוקא שיש עדים שנמחק באונס אבל אם מחקו מלה מדעת או שהניחו במקום שאינו משתמר ונמחק אין עושין לו קיום דכיון שהניחו במקום שרבוני למחול ודאי פרעיה ורוצה שיעשו לו קיום כדי שיגבה בו פעם שניה :

א המחייב עצמו במשון לחבירו בלא הנאי אף על פי שלא היה חייב כלום הרי זה חייב כיצד האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אף על פי שאין שם עדים אלא שהוא כתב ידו ומסרו לו או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אף על פי שלא אמר אתם עדיי והאיל ואמר בשטר הרי זה כמו שאמר הוו עלי עדים דמי וחייב לשלם אף על פי ששניהם מירדים וגם העדים יודעים שלא דוה לו אצלו כלום חייב שהרי חייב עצמו ונשתעבר כמו שנשתעבר הערב וכל שכן כשנת' לאח' קבלתי מך כך וכך על החוב שיש לי בידך רהי מחילה אע"ג דידענין שלא קבל כלום :

ב לוח שכתב בכתב ידו שחייב לפלוני מנה והחתים בו עדים הרי זה שטר כשר וכן אם כתב שטר כתב ידו אף על פי שאין בו עדים אלא שכתבו למלוה בפני עדים הרי זה מלוה בשטר והיא שהיה כתב ידו שאינו יכול להזדיף שאם יכול להזדיף יש לחוש שמא יזיפו המלוה ואינו גובה בו מלקוחות וגם צריך שיקראו אותו עדים כשנתנו לו בפניהם שידעו שזה השטר הוא ומה כתוב בו שעל ידי זה מפקי לקלא בשטר מעליה לטרופן בו מלקוחות ויש שהנאונים שהרוח

ג מי שהיה לו שטר ואבד ובא לבית דין שיכתבו לו שטר אחר אין כותבין לו אפילו אם הבי' ערי השטר הראשון ומעידים שהם כתבו ונהנו לו הראשון דאיכא למיחש שמא פרע אם הוא שטר ח"ב או שמא חזר ומכרו לו אם הוא שטר מקח וכהאי גוונא על כן אין לבית דין לכתוב העתקה שום שטר אם לא יראו שיש בו צורך כי ההיא דנמחק שטר חובו דלעיל ואם כירבו לאחר תופש שטר א' וכו' לפני בית דין אין בית דין נוקקין לו עד שיוציא נוף השטר אם לא כתבו בו טעם למה עשו שטר אחר כי ההיא דנמחק שטר חובו וכיוצא בו כגון

הראוי לעמוד ימים רבים ואם יכולין לזיפו אין זה יכול לעמוד ימים רבים לפיכך לא מכריזין אפי' לאלתר ודווקא שטר היב וכיוצא בו שטר העומד לראייה שנעשה מהחלה לעמוד ימים רבים אבל שטר אקנית' כשר שלא נעשה אלא להקנות בו ועל ס' מ' סעף א' :

ב ונתת בכל לשון וכל כתב ובכל שדקדק הסופר בכתב ההוא שלא יהא בו שום שינוי :

ג תיקן שטיות היא שצריך להתכונן כיוון וזוין שלא יהיו רחוקים בין התיבות ששא זיף והוסף וזו או זיין ולא יהיו מרחקים ששא חק אות אחת כגון ה' או ח' והגניח הגלה א' במקום ו' וכל כיוצא בזה מדקדקין בו בכל לשון ובכל כתב לבן צריך הסופר להזהר בכתוב' השטר שתהיו אותיותיו דוסיות זו לזו ויהיה הכתב מיושר ושוה בכל דבריו שלא ירחיק האותיות זו מזו וית' מדאי ואל ירחיק הכתב יותר מדאי ואל ירחוק במקום א' וירחק במקום אחר' לפיכך אין העדים רשאים לחתום עד שידקדקו היטב בכל אותיותיו ולפיכך כשיבא השטר לפני הדיין צריך לעיין בכל אותיותיו ולראות אות לאות ואם רואה בו שום שינוי לא יגבהו עד שיכדוק הדבר היטב וכל דבר שנכל לתרות במחק תלינן' ואם צריך לנזק את בעל השטר ולהכיתו כדי שיוודה ועשה כדי שיוצי' הדין לאמרו ויש' שאומר' הנימילי היכא דאתי לאפקי מירשים או פלקוחות דקייסא לן טוענין לירוש ושוענין ללוקח אבל היכא דאתי לאפקי מלוה או מסוכר ונתון נזיפיהו ולא טענין נתבע כההיא ריעוה' דאשתכח בשטרא לא טענינן ליה ד דאי לא זיף דאי זיף הוה טענין ריה הנטבע ויא' דאף עף פ' כו' שלא יטענין הנתבע חייב הדין לשעזר ולדקדק להוציא הדין לאמרו דטמא הנתבע כעצמו טמא :

ד צריך הסופר לזהר שלא לכתוב בסוף השטת משלש עף עשר ששא יעשה משלש שלישים וארבע ארבעים וכן עד עשר ועשה עשרים ואם נזדמן לו בסוף ששה סחור הדבר פעמים רבות עד שיכתיב כח' השטה ואם כתב שלשה או עשרה שפיר דמי דליכא למית' לזיף וכן אם כתב כסוף השטת שלישים או ארבעים או חמשים השטר כשר ולא אמרינן ששא היה כתוב שליט או ארבע וחמש וזיף דחוקה על העדים שעזי' כהנין ואם היה כתוב שליט או ארבע לא היה חותמין' וזהר הסופר שלא יכתוב החשבון באותיות כגון ב' או ר' שלא יעשה כף או ריט' וכו' כשאר אותיות ואם לא עשה כן הוי שטר שאיפשר לזיף ופסול אבל איכתב נימסריאיה או ראשי תיבות כגון יב' יג' כשר שאי אפשר לזיף וליכא למיחש ששא היה כתוב ב' או ג' והויסיף הדין משעמא דאמרינן חזקת על העדים שעזי' כהנין ואם היה כתוב ב' או ג' לא היו חותמין :

ה היה כתוב בו למעלה דבר א' ולמטה דבר אחר ואיפשר לחק ולקיים שניהם אפילו הם לשינוי מרחוקים זה מזה מקיימין אותם ולא פסלינן לשטרא דלאו איחזיקיה לסחור' דבריו תוך כדי רכור ובוודאי רצה בו עניין אחר אבל אם הם סותרים זה את זה כגון שכתב למעלה מנה ולמטה מאתים או איפכא הולכים אחר החתום דאיכא למיטר חזר בו מן העליין והוא שלא יהיה החתום כשטה אחרונה ולא כתב בו והכל שריר וקיים שאין למיין ששטה אחרונה אם לא כתוב בו והכל שריר וקיים דהיישנין ששא אחר שנחתם נכתב וזיף הוא כמו שיכתבאר עוד בסימן ס' ד בעה' ודווקא לגביה כו' אין למיין ששטה אחרונה אבל לאפקיעי מבעל השטר עצמו למיין אפילו משטה אחרונה דוודאי לא כתב וזיף חובתו כמו שיכתבאר בסימן ס' ואם נמחק סכים של משה הכל פסול דששא לא היה כתוב בו למטה רק דינר אחר' יש מי שאומר שאם למעלה היה פורש והולך ולמטה היה כתוב סך הכל וכך וכך ופ' ת' א' הוסיף בזה אנו אומרים ודאי טעה בחשבון של חסך

כגון שידוע לעדים שאכר ולא נפרע אבל אם אין ידוע לעדים לא יכתבו לו וראו דוקא נגאכר ממנו שבוהבין דאפי' כגאכר שפני בערים ג' כן א' כותמין לו דששא ימצאנו ויחזו' ויגבה בו אלא רצה רוס' נאכר מן העיר' כגון שמעדין שנישף או נפל לים ואינו בעולם שאי אפשר להצטא ודוקא בשטר הלואה אבל שטרי מקת'סתנה בלא אחריות כותבין לו אפילו אהי שנאכר דליכא למיחש למידי' שהרי אפילו ימצאנו לא יגבה בו כולם' וסויה אם היה השטר ביד אחר ונאכר ממנו כותמין לו אחר' אפילו כשטר הלואה דליכא למיחש כ' ששא ימצאנו הוא דלמה נתיחש ששא ימצאנו הוא יותר מהלוח' בעצמו דבשלמא כשנאכר ממנו ששא הוא מכיר ונזכר כאיזה מק' נאכר ממנו וכו' לחזו' אחיו עד שימצאנו ויגבה בו שנית אבל כשנפל בו מיד אחר למת נתי' שימצאנו הוא' ואם הלוח במקום אחר והמלוה חושש להזיף שיזו בידו ששא יאכר ממנו בדרך בא לב' שבעירו וכותמין לו אחר והוא מניח שטרו ביד בית דין שבעירו והם מודיעין לבית דין שבמקום הלוח שגוף השטר' שנית בידם והולך יגבה חובו מן הלוח וכה דין שבמקום הלוח שם יודעו לבית דין שבמקום המלוה שהיא נפרע מחובו וקריעין השטר הראשון שבידם ואם נאכר שטר המיטפס כהליכתו לבעל חוב וידוע זה בעדים הולך רפני כ' שבעירו ויעירו לפניהם שנאכר מן העולם ויחזירו לו שטר שבידם ועל דרך אחר אין משפטי' שטר חוב וכל שטר' מ' שמשפטי' ומעתיקין אותו אות כמות משטר הראשון יכותמין בו שהוא העתק אין צריכין כ' להעתיק' אותו שטר אפי' שנים יכולין להעתיקו' שטר צושה שכתוב בו פתנית לרבים וכא' לב' שיכתבו לו ולכרו חלקו של המתנה כותבין לו דהא לאו לגובינא קאי שהרי לאו שטר הוא והיתומים או אפשרופסים יכולין לומר פרענו :

ך מי שהיה לו חוב על חבירו כשטר ואבר השט' אפי' הער' קייסין וקנו מירו' אם טוען הלוח שפיע' הריזה נשבע היסת ונפטר ואפילו היה הח' כלום ועדיין לא הניע הזמן להפרע אפילו הכי נאמן אף על גב דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו הכא טענת החובע נרע טפי האילו והיה לו שטר ואינו בידו אנו חייסין לומר ששא פרעו ולפיכ' קרע השטר או שרפן לפיכך נאמן לומר פרעתי אפי' תוך זמנו ואפי' אם היה השטר אצו' מתחת יד אחר והלוח טוען ממני נפל אחר שפרעתי אף ע'פ' שהוא כתוב זמנו נשבע היסת ונפטר שכיון שאין השטר ביד המלוה שנפל ממנו ולא שמו' אין שם חזקה דקייסא לן שאין אדם פורע חו' זמנו דנתנרע כוחו של שטר כנפילה ששא פרוע הוא ולכך לא שמו' אבל אם הפקידו המלוה אצל אחר הוא יוצא מח' ידי הנפקד אין הלוח נאמן לומר פרעתי ואתה מצאתהו שהרי לא פשע בו המלוה ושמו' כראוי ביד הנפקד לפיכך לא נרע כח השטר ואף ע'פ' שלא הפקידו אצלו כעדים נאמן הנפקד לומר שהמלוה הפקידו אצלו כגנו שהיה מחזירו לו כינו לכינו' מי שהיו שטרותיו בעיר שבבשורה כרכים וידוע שהיו לו שטרות של כך וכך מסתמא הם בחזקת אבורים וכותבין לו שטר אחר ואפילו הלוח עומד ואחה אין משנהין בו :

מב שכותבין השטר בכל לשון ודין אם אין המטבע מפורש בו וכו' ט' סעיפים :

אין כותמין שטר חוב על דבר שיכול להזיף ואם כתבו עליו פסול אפילו לגביה כו' לאלתר אע"פ דאיכא למיטר כיון שבא לגבו' בו מיד אם היה בו שום זיף היו העדים נזכרים לדבר אפי' פסול מנזירת הכתוב דכתיב וניהם ככלי חדש למען יעמרו ימים רבי' שמע מינה דבעינן בשטרות דבר

רסך הכל ואחר הפרט אנו הולכים והא דאמרינן שהולכים
אחר ההתחנה הם כשאין הא' הלוי בחבירו דאיכא למימר חזר
בו סן העליון אבל אם היה כח' מאה שהם מאתים או מאתים
שהם מאה אין שייך באן לומר שחזר בו אלא שעות הוא ואינו
גובה אלא מאה שהוא הפחות שבשניהם דיד בעל השטר על
התחנה שהמוציא מחבירו עליו הראיה :

אם נמחק מהתחנה אות אהת שאיפשר להבין ענינו
מהעליון למדון ממנו כגון שכתוב למעלה שהיב
להנני ולכמה כתב שחייב לחנן ואנו רוצין מהק אצלו והשטר
הוא ביד שלישי והשליש אינו יודע למה הננו ילמד התחנה
פעליון ואמרינן הודו היא שנמחקת ונתן הספר להנני אבל
אם נמחקו שני אהיות כגון למעלה כתוב הנני ולכמה הנני
כהק אצלו אין למדון מן העליון שכיון שחמקו שני אהיות
משם שר בעלה חיישין שמה לא נמחק אלא אות אחת ולכך
החזיר מהחילה הסופר דבריו כדי לטענה שם ושם אחר היה
ואם לא היה נמחק היינו צריכין לילך אחר ההתחין כמו

שנהבאר בסעיף הקודם ואפילו אם יש בתיבה העליונה
ששה אהיות ולא נמחק בהתחנה אלא שנים ורונה דשמה
עדין קיים אפילו הכי אין למדון ממנו מן הסעם שכתבתי
ובין שאין למדון ויהי' ששנמחקו אין אנו יודעין למה ינתן
והשטר פסול ואין נוכין בו כלום אבל אות אהת למדון אפילו
אין בעליון אלא שנים אהיות וצריך אנו ללמוד חצי התיבה
מן העליון אפילו הכי למדון ואם היה החסרון כראי מהק אלא
שהסופר כתבו כן מהחילה אם לא חסר אלא אות אחת כגון
שכתב למעלה הנני ולכמה הנני אמרינן הסופר הוא ששעה
ושכתב לכתוב הודו למטה וילכר ההתחנה פעליון וינתן להנני
אבל אם כתב למעלה הנני ולכמה הנני לא הלנין כשעות ד
הספר דכתיב אהיות לאו אורח דספרי למטעם אלא חזרה
הוא שחזר בו ואיכא למימר שהתחיל הלוח לכתוב השטר על
שם הנני מפני שהיה בדעתו להיות כמנו וחזר בו ולא הלוחו
והלוח מתן ונמר השטר על שם חן ולא נזכר רפחוק אולחקן
שם הנני דכתוב למעלה לפיכך ינתן לחן אי נמי אם איש
אחר הוציא שטר חייב וכתיב בו למעלה הנני ומלמטה חנן
גובה פחנני ולא מתן ואם כתוב למטה חן יגבה מתן ולא
פחנני דאמרינן אחר שהתחיל לכתוב השטר להלוות להנני
חזר בו ולא הלוחו והלוה לחן ונמר השטר ולא נזכר פחנני
הכתוב למעלה להנני :

ואם יש לחלוט המחק בנזכר כגון שלמעלה כתוב קפל
ולמטה ספל יש מפרשים דספל וקפר שני כלים הם
וקפל הוא הפחות ויא' דקיצור לשונות בניסריקון הס' וקפל
הוא קב ופלא וכפל הוא סאה ופלא וזהו ליה ג' כ' קפל הוא
הפחות ואיכ' למימר שמה זכוב מחקרל הקוף של קפל ונעשה
ככוס' והרי הוא ספל הודין לומר שהיה קפל ואינו גובה בו
אלא קפל שהוא הפחות וכן כל כיוצא בזה דיד בעל השטר על
התחנה :

ככל הנני דאמרינן לעיל שיר בעל השטר על התחנה
אי תפיש משלשלין ידו על העליונה ולא מפקינן מיניה
וכל שכן שאמרינן בשובר יד בעל הסובר על העליונה הנאול
והיא כוחוק :

לא אמרינן ד בעל השטר על התחנה אלא בכל כי
הנני נוגע דלעיל שאין השטר בשל לגמרי אבל בדבר
שהשטר כשל בו לא אמרינן ד בעל השטר על
התחנה דאם כן לפאי נכתב כגון שטר שכתוב בו פלוני
חייב מנה לפלוני לפורעו לפסח אינו יכול לומר לא אפרענו
אלא לפסח דבא אהדון דאם כן היה השטר בשל לגמרי
ולבאי כתבוהו אלא צריך לפורעו לפסח הבא ראשון ויש
אמרינן דהיינו דוקא בדבר דלכא לשהלי בשעות אבל בדבר
שאפשר שטעה בו הנתן כגון שאמר לשון דלא

מהני כמהנה אמרינן בעל השטר על התחנה אף על פי
שהכתב השטר והכתבה כולה דלכא למימר אם כן לבאי
נכתב שהוא היה סבור שיעיל לשון זה וכתבו בשעות ואין
באמתנה :

הרכה מהמפרשים כתבו דעכשו שנהנו לכתוב דלא
כאמכתבה ודלא כמאפסי דשטיא אלים כוחו דשטרא
שפי ובכל לשון כסופק שיש בו אמרינן ד בעל השטר על
העליונה וכל לשון שהוא כולל יותר לופיו כח בעל השטר
וסתמו משמע כך לפי דעת השומע' דנין אהו כח אפ' לופיו כח
בעל השטר :

היה כתוב בשטר פלוני חייב לפלוני מטבע פלוני
דאינון כך וכך ונמחק אהוה הסכום עד שאינו ניכר
אין לו אלא שנים פאיהו מטבע דלשון דאינון לשון רבים הוא
ועל כהך יותר פאחד הם ומיעוט רוב שנים שאם יאמר
הסלוח יותר היו צריך להביא ראיה דהמוציא מחבירו עליו
הראיה :

אם כתוב בשטר פלוני חייב לפלוני סלעין מלוה
אומר חמיס ולוה אומר שתיס נותן לו שתיס ונשבע
היסת על השאר ואף על גב דקיימא לן שאם נהחייב
בדין במקצת הטענה הוה ליה כסידה מקצת וכחייבין ליה
שבועה דאורייתא שאני הכא דלא מחייבין ליה השתיס על
ידו שעותו או משום הודאתו אלא משום שכן הוא משמעית
השטר ואם כן באה לו השבועה על ידו השטר ושטר
הוי שיעבוד קרקעות וכשם שאין נשפלין מן התורה על
כפירה קרקעות כדלפינן מקראי לקמן בהלכות שבועה כך
הודאותן אינה ככתיב לידו שבועה לפיכך אינו נשבע שבועה
דאורייתא וסבועת היסת מיהא בעי מדרבנן ואי הפיש מיניה
הסלוח שלא בעדים בעד אהון השלש לא מפקינן מיניה
דנשבע הסלוח היסה ונפטי' כמנו דאי בעי אמר לא הפשתי
כלום ואי הפיש בעדים דלכא הכא מנו מפקינן
מיניה :

כבר ידעת דבכל הלשונות שבשטר הולכין אחר
הפחות שבמשמעות לשון השטר דיד בעל
השטר על התחנה שהמוציא מחבירו עליו
הראיה לפיכך אמרו אם היה כתוב בשטר פלוני לוח מפלוני
כסף נותן לו חתיכה של כסף דהוא פחות שבמשקולות שכן
הוא משמעותיה כתוב בו מטבע של כסף אם פרושות של
כסף יוצאות באהומקום נותן לו פרושה של כסף היוצאות
שם ואם אין פרושות של כסף יוצאות שם נותן לו מטבע של
כסף הקטן שיצא שם ואם כתוב בו דינרין כסף או כסף
דינרין נותן לוב' דינרין של כסף ואם כתוב בו כסף כדנרין
נותן לו כסף ששה שני דינרין של זהב היה לשונם כימיהם
כשרצו לומר של כסף היו אמרינן דינרין עם נ' אחרונה וכשרצו
לומר של זהב היו אמרינן דינרי כלא ג' אחרונה ואם כתוב
בו כסף כדנרין נותן לו שכרי כסף ששוח שני דינרין של
כסף ואם כתוב בו זהב נותן לו החיבת של זהב פחות
שבמשקולות ואם כתוב בו מטבע של זהב נותן לו מטבע
הקטן היוצא של זהב כתוב בו זהב דינרי או דינרי זהב
נותן לו שני דינרי זהב ואם כתוב בו זהב כדנרין נותן לו זהב
ששה שני דינרין של כסף מעם כל אילוי שכן היה לשונם
ביניהם ועכשו בזמן הזה אין חילוק בין דינרי לדינרין ולעולם
נותן לו הפחות שבמשמעות הלשון לפי הלשון הנרנן
בינונו :

ואם אין טום מטב' מפורש בשטר הולכים אחר המשמע
של אותה המקום שנכתב בו אם נכתב בכלל נותן לו
מטבע של ככל ואם נכתב בארץ ישראל נותן לו מטבע של
ארץ ישראל דסתמא מטבע של המקום שנכתב

לבוש עיד שושן * הלכות שבתות * בר

בחס שני נמצא שרכיבי בשבת היה בארבע ועשרים להרש
ועיד שבת בשנים ועשרים יום להודו וסנים ועשרים יום
להרש הוא שמיני עצרת שאין ישראל כותבין בו ואפילו הכא
הקשרוהו ושעמא אי מטום דשנים ועשרים יום הוא יום שמיני
עצרת הא הנן שטר שנכתב בשבת או כעשרה כהש"י כפר
דאמרינן אחרונה ושטר מאחר הוא כשר כמו שהבאר ואי
מטום שרכיבי בשבת לאו היינו שנים ועשרים כחדש אלף
ארבע ועשרים בהכי נשיל לא כסלינן ליה דישלופר הסופר
מעיה לפי שלא היה בקי בעיבורו של חדש ונקיבועו והיה
סבור דמעברין לאלול וקבעו ראש השנה ביום שלישי ורכיבי
ומענה נסי בזה שירע דקימא לן שני ימים של ראש השנה
קרושה אחת הן וכזמא אריכא דמיין והיה סבור הסופר שהוא
הדין נמי לענין מספר ימי החודש סנינן הכי ומנה שלישי
ורביעי ליום אחר ומנה מטום ואילך וכמצא יום רביעי בשבת
הוא שנים ועשרים בחדש ואמר דכל כבי האי נוונא ברני
ממונות תלינן לקולא בשעיתה דסופר כדי להכשירו :

שטר של כתב יד אין צריך לכתוב בו זמן והוא לא שרף
בו משפעדי אפי' יש בו זמן ואם כן הזמן אינו מעלה
ואינו מוריד בו :

שטרי חובות המוקדמין קודם שהלוח פסולין אף על נפ
שנחממו ביום שנכתב בו הזמן לא אמרינן עדיו בהחטוי
זכין לו וכונן שאמר לא ישהעבדו לו נכסי עד שיליה לי
לפיכך פסולין מפני שיבא לשרוף בהן לקוחות שלא כדין פי'
דבעי למשרף לקוחות מוזמן הכהוב בו ועדיין לו הלוח ישרו
הלקוחות קדמו ללוח וזה מוציא אסורות שהוא קודם והוא
שקר ולפיכך קנסו אותו חכמים שלא יגבה בו בשטר מוקדם
אפי' מלקוחות שקנו אחריו נזירה שמא ישרוף בו מוזמן
שהקדימו דאיכ' דלע מסיק אדעריה לרקרק כ"כ בזמן הלוח
לומר לפלו' שטרך מוקדם ומקחי קודם להלואהך מיהורא
פסול השטר לגמרי ונזכה בו מכני חירין ואם ישעון הלוח
פרעתי דינו כשוען כן בשאר שטרות דא' לשרך כדי מאי
בעי ונשבע מלוח ונושל ואם יש בו נאמנות נושל בלא שביעה
ואם שוען הלוח להרס' החזוק כפרן ע' שטר זה ויא' שפסול
השטר לגמרי ועשאוהו כחרס הגסבר שאינו נחשב לכלום
והביעחו אינו אלא כהביעת החוב שבעל פה :

וגם למד' שג בה מבני חורין בר'א בשלא הקדימו עדים
זכנו ככוונה אבל אם הקדימו בכוונה כנון שכהנהו
בניסין וכתבו בו שכתבוהו בתשרי הקודם לו ודאי אפי' מבני
חורין אין נזכין שהרי העדים פסולים שחממו שקר ויא'
דהעדים נאמנים כזה לומר שלא בכוונה עשינו אע"פ שכתב
ידן ויצא ממקום אחר וה' בכל מעות שהעדים מצויין
לשעות בו נאמנים העדים לומר שטעו והחולקין ס' לדין
שהניד שוב אינו חוזר ומניד :

מעשה בשטר פתנה שהיה לו לכתוב בשנת ג' וכתב
בשנת ג' ומוכיח מהוכו שהוא טעות סופר שכתב בו
וחנו לפלו' חתני ובשנת ג' עריין לא היה חתנו וחתו' כשטר
גברא רבה בחורה ובחסידוהו ואשרו שאין כל זה מציל מלפסול
השטר שהוא מוקדם וא"א אם העדים קיימין ואין כתב ידן
יוצא ממקום אחר ואינו יכול לקיים החימתן מנו דאי בעי
אמרן אין זה כתב ידנו יכולין נ"כ לחתום שטר אחר טומן שני
ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר יכול השטר זה להתקיים
כלא הם ואין להם מנו אין נאמנים לחתום שטר אחר ואם
יש עדים אחרים כשרים שראובן שקנו מידו בשנת ג' הם
יכולים לכתוב לו שטר המתנה משנת ג' דעדי המהנה אין
צריכין שהיו מוזמנים ומיוחדים לעדות כמו שכתבנו לעיל
סימן ל"ט סעיף ה' אניעידו כפני כ"ד והם יכתבו לו שטר
מעשה כ"ד בקבלת עדים אלו א"נ הכי שולוקנה למקבל
המתנה אם אין כתב ידן יוצא ממקום אחר הוא בעצמו יודח
ויאמר

ענכתב בו הלוהו ואם אין מפורש בו באיזה מקום נכתב נותן
לו מרכשכע הקטן היוצא באותו מקום שמוציא אותו הסמ' ו
ואם שוען הלוהא מעות שאני חייב לו הן פחותין מזו המטבע
דואיל וכיצא הסטר במקום זה וגם הלוה הוא ככאן ישבע
דמלוה ויטול דאמרינן כאן דרו ונשאו ונתנו מעולם וכאן
גקבב השטר מיהו אם הביא הלוה ראיה שהיו דרין מתחילת
במקום שהמטבע פחתה מזו נותן לו הפחות :

היה כתוב בו חשבון פתח הולכין אחר המנהג שרגילין
לעשות בו באותו מקום סכום חשבונם פה הוא שטרא
דהנה כתיב ביה שית ראה וזוזא דאיכא לספוקי כסית מאת
איסתרה וזוזא או כסית פאה זיזי וזוזא דאמרינן שיתן לו
שית פאה איסתירא שהוא הפחות אבל אין לספק בו בשית
פאה פרוטות לפי שאין עושין סכום חשבון מפרוטות וכל
כיוצא בזה כל לשון שרגילין לכתוב בשטרות אפילו אינו
מתיקן חכמים וזרונם לכרחה אלא לשון שנהגו בו ההדיוטות
במקום ההוא הולכים אחריו ואפילו לא נכתב דנין אותו כאלו
נכתבוהו הדין תקנות הקהל או דבר שהוא מנהג בעיר
הולכין אחריו מ' שמנדל יהום כהוך ביה וכתב עליו שטר
פלוני בני או היהום פתח על המנדלו אבי או אמי לא מקרי
שוויף וכשר הא הואיל ונדלוהו ראוי לכתוב כך :

מ' שצריך לכתוב זמן בשטר וכל דיני האיחור והקדימה בפרוטות ובו כ"ט סעיפים :

א כתבין בשטר זמן ההלואה כדי שנדע סאתה לקידמ
יסרף שהלקוחות שקנו קודם זמן הלואתו אינו יכול
לשרוף שהם מכל מקום אפילו לא כתב בו זמן הסטר כשר
לנכות בו פ' הבעל החיב עצמו מבני חורי אבל אינו יכול
לשרוף מהלקוחות שיכולין לומר קנינינו קדמה להלוואהך
יש מי שאומר שאם קנו אחר טראו עדים את השטר כתיב
וחתום היו כאלו נכתב אותו הזמן שראוהו העדים בשטר
שהם ספקין ליה לקלא ושרף מן אותן הלקוחות שקנו את
כר' שובר שאין בו זמן כשר ויד בעל השובר על העלינה
הואיל והוא מוחזק :

ב אם כתב הסופ' שנת חמשת אלפים ושלוש מאות וארבע
וחמשים ולא כתב לבריאת עולם או אפילו השמיט גם
האלפים כנון שכתב שנת שלש מאות וחמשים וארבע או
אפילו השמיט גם המאות ולא כתב אלא הפרש קטן כנון
שכתב שנת חמשים וארבע או שהשמיט גם העשרות וכתב
שנת ארבע בכל אלו כשר השטר מפני שהכל יודעין שאנו
פנינן לבריאת עולם וגם יודעין מניין השנים שהם מבריאת
עולם עד עכשיו וידעו שהסופר קצר ולא רצה לכתוב האלפים
המאות או העשרות מפני שהוא מפורסם לכל אבל אם כתב
האלפים וגם הפרש קטן ורילג המאות או העשרות כנון שכתב
חמשה אלפים וארבע וחמשים או חמשת אלפים ושלוש מאות
וארבע או חמשת אלפים וארבע או חמשת אלפים ושלוש
מאות וחמשים בכל אלו שטר מוקדם ופסול כמו שהבאר
טעמא שפוסלין שטר מוקדם :

ג ואם כתב אלפים ושלוש מאות וארבע וחמשים ולא הזכיר
חמשת השטר כשר שהכל יודעין דמספר אלפים שכתב
חמשה הן :

ד אם כתב ברכיבי עשרים יום להודש שבט ודלג
בשנה שהיה לו לכתוב ברכיבי בשבת כשר דאף על נכ
דלא נכתב בשבת הלשון מוכח דמלת ברכיבי איסי השבת
קאי דאם לא כן ברכיבי עשרים יום כו' מה פירושו ועל כרחך
ר' ברכיבי בשבת וכשר שהכל יודעין זה :

ה מעשה שטעה הסופר וכתב ברכיבי בשבת בשנים
ועשרים יום להודש הש"י ואותו השנה היה ראש השנה

* לבוש עיר שושן * הלכות שטרות *

מעליא הוי היה שופרו שלא יפול ממנו וסדלא שפרו שפר נרוע הוא ואינו נכבה עד שיביא ראייה שכא לידו מזמן הכתוב בו אם אין בו קניין אכל אם יש בו קניין נכבז בו דהא הנכסים משועבדים לו משעת הקניין אף על פי שלא בא השטר לידו ביום :

טז אם נכתב בלילה ונחתם ביום שלאחריו כשר שדיום הולך אחר הלילה וחר יומא הוא אבל אם נכתב ביום ונחתם בלילה פסול דמיקדם הוא בדא כשאין עסקין באותו עניין אבל אם עסקין באותו עניין כש' דכיון דעסקין באותו עניין הל' כאלו חתמו מיר שבכל פעם היו כמיני' לחת' דווקא שלא לקח מיר בקניין אבל אם לקח מיר בקניין אפילו לא חתמו אלא לזמן מרובה כשר שהשעבוד מרחיל ג' שעת הקניין ואין השטר אלא לראייה לפיכך עדים טראו הקניין ואיהו לכהבו עד אחר זמן אם זכרים לזמן הקניין וכהבו הזמן מאותו היום שקנו בו ואם לאו וכהבו מיום הכתיבה :

יז יט' ש' שאמר דהא דאמרינן דעסקין כאותו עניין כשר היינו דווקא בשטרי הלואה דזני משעבדי ליה הנכסים וכיון שהם מזמנים לחתום איכא קלא אבל בשטר חיוב שהוא מחייב בקניין או בשטר לא משכרונן ליה אפילו עסקין באותו עניין דבמאי מחייב ביום יאף על נכ דאיכא קלא במילי בעלמא לא כשתעב' בניו שים מעשה :

יח כשזוכרין זמן הקניין שכותבין יום שקנו בו במי שכתב' כסעף ט' כוסכין יום הכתיבה לאותו יום וכותבין קניט ספרי' ביום פלו' וכתבנו וחתמנו ומסרנו ליר פלוני כ' וכשכותבין יום שעי' מדים בו שהוא יום הכתיבה סומכין הכתיבה לאותו יום שחוזמין וכותבין קניטו פלו' וכתבנו ביום פלוני וחתמנו ומסרנו לפלוני ואי לא כתב הכי מחו' כשקרא מידו אם כתבו סתמא קנינו מפלוני במקום פלוני לא סחי כשיקרא :

יט אם העדים אינן זכרים ליום הקניין לא יאמרו ברור לנו שקנינו ממנו בתשרי ואין אנו יודעין בכמה בו ולפיכך נכתב בתחלה חשון שזה מ' יחיו' כשקרא דהא ידעי שלא נעשת הקניין בחשון ואיך יכתבו שקנו ממנו בחשון י' מי שאומר שאם זכרים שקנו ממנו בתחלת חשון או בסופו או באמצעי וכתבו בשליש הראשון של ח' פלו' או בשליש האמצעי או בשליש האחרון דהטרא כיון שהזכיר שם החדש שקנו בו ושם החלק שהתירש שקנו בו אע"פ דלא ידעו אותו היום מס' לא כז' כשיקרא :

ך עדים שנמסר להם העדות כפרייה אה' וכתבו במדינה אחרת אין נוהגין בשטר מקום שנמסר בה העד' דמהד' כשיקרא אלא יכתבו מקום שכ' בו בו החיטת יום דווקא כשאין זכרין זמן הקניין שדינא הוא ככותבין זמן הכתיבה כמו שכתבאר אבל אם זכרין זמן הקניין וכותבין אותו אז יכתבו המקום שנעשה בו הקניין אע"פ שעומדין בזמן הכתיבה במקום אחר שאם יכתבו במקום הכתיבה נמצא משקרין שהרי לא נעשה שם הקניין ופסול וכשכותבין מקום הכתיבה יכתבו כך אמר לנו פלוני וקנינו מיני' וכתבנו במקום פלוני אבל כשכותבין מקום שנמסרו שם הדברים כותבין אמר לנו פלוני וקנינו מיני' במקום פלוני וכתבנו וחתמנו ומסרנו לפלוני כ' ולעולם קרא במקום פלו' אהא דלעיל מיניה ומה שכתוב אחריו מלתא באנפי נפשיה הוא :

כא והא דאמרינן שכותבין מקום הכתיבה אף על פי שקנו במקום אחר דחוקא כשאין המטבע משתנה במקום הקניין למקום הכתיבה או אפילו משתנה בלבד שכתוב ל' בשטר שהלוח לו המטבע שיוצא במקום פלוני אבל אם המטבע משתנה ממקום מסירת העדות למקום הכתיבה ואין כתוב בשטר המטבע שנתחייב לו לא יכתבו אלא שם המקום שנמסר להם העדות שם המטבע אותו המקום נשתעבד ל' ואם

דאמר ששטר זה פעות הוא והשת' ירא נאטן במנו דאי אמר דאי שטר' מעליא הוא וכשנת ג' קנו מירו ואע"פ שהעדי' בעצמן אומרים עכשיו שלא קנו מירו אלא בשנת נ' ח' אינם זאמנים דכיון שהגידו שוב אינם חוזרים ופנידים ואפילו יש עדים טעמיהם בפני' חתמו שטר זה בשנ' נ' דעכשיו אין למקבל המתנה כנו דאי בעי אמר בשנת ג' חתמו ס' עדיין יש לו מנו לומר בשנת ג' קנו מירו ובשנת נ' ח' חתמו :

כב שטר מוקדם שחתמו בו בניסן וכתוב בו שקנו ממנו בתשרי הקודם לו וכתוב ביה מקמי חתימת סהרי שטר' דגן איכתבין ביום פלו' ולא יאחזיקו עד יום פלו' כשר : ואפילו ראו עדים שהלוח לו ואמר הלוח כתבו וחתמו השטר והנו ביד המלוה והם לא כתבוהו בו ביום אלא אחריו מלכותבו אם היה שם קניין כותבין היום שנעשה בו הקניין דמשיעת הקניין נשתעבדו למלוה נכסיו ואם לא היה שם קניין אין הנכסים משתעבדין לפרוף מן הליקוחות מעת ההלואה אלא מעת שימסר לו השטר לפיכך יכתבו כשטר יום שנמסר בו ולא יום שהלוח לו דהלאות המעות אין לו קול אלא מסירה השטר ספיק לקלא :

כג שטרי חיוב המאוחרים כשרים דטבא עביד ללקוחות שהרי הרוע כוחו של בעל השטר עצמו שאינו שורף ללקוחות אלא מזמן הכתוב כשטר ואע"פ שלא כתבו בו שהוא מאוחר הרי זה כשר בדא שכתוב דאיכא אבל אם לא כתבו בו דאקנה פסולים אלא אם כן מפורס וכתוב בו ושטרא דגן אחרונה וטעמא משום טמא לוח בניסן וקנה קרקע כאייר ואיהו וכתבו הזמן מסיון ואחר כך חזר ומכר אותו הקרקע שקנה כאייר ונמצא אלו היה כותבין הזמן בניסן לא היה שורף הקרקע שקנה כאייר כיון שלא כתב לו דאיכא ובשכיל האיות' שכתבו מסיון נובה נס אות' שהרי קנאה קודם הזמן הנכתב כשטר והשיעבוד שבשטר קאי נ' על זו הקרקע דקאי על כל מה שהיה לו כעת שנכתב השטר והרי שודפה שלא כיון שזו הקרקע אינה משועבדת לו אבל כשכתב שטרא דגן אחרונה ידעו שלא ינכה בו משעבדים מזמן הכתוב בו דטמא קנה אחר ההלואה ומכרה קודם שנכתב מידו לכתחיל' לא יאחרו שום שטר דמחוי כשיקרא :

כד הא דשטרות המאוחרים וכתב בהם דאקני כשרים ואף על פי שלא כתבו שהוא מאוחר דווקא בשטרי ההלואות ובדכתוב בהם דאיכא וכתבנו אבל שטרי מקח וממכר אפילו מאוחרים פסולים אם לא נכתב בהן שהן מאוחרין דטמא דלוקח חזרו כמור אותה לומר עצמו וכתב לו שטר על פבורה ואחר כך יוציא שטר זה ויאמ' שחזר ולקחו ממנו לפיכך כל שטר מאוחר פסול בשטרי מקח וממכר אלא אם כן כתוב בו בפירוש שאיחרוהו שאז לא יוציא בו שנית אפי' ממכר עצמו כשיהיה לו שטר מכר ממנו :

כה שטר שכתוב בו זמנו כשכתב או בעשרה בתשרי שהוא י' כ' מקמינן העדים על חזקתם ותלינן לומר שאיחרוהו כלומר שכתבוהו בימים שלפניו וכתבו זה הזמן ושטר מאוחר הוא וכשר ונוכה בו מזמן הכתוב בו ואין חוששין לומר שמה פוקדם הוא ויבא אחר בשב' שאחר שכתב זה נכתבו או כ' א' בהשרי נכתב אלא מעמידין השטר על חזק' כשרותו שהדבר ידוע שסתם בני ישראל אין כותבין בשבת ולא ביום הכפורים ולפיכך רמי' איחרוהו ויש מי שאומר ראי אמר האי אישתבע לי חייב לישבע דווקא בשטר מקויים אוקמינן ליה אחזקתי' ואי אמר אישתבע לי נשבע ונוטל אבל אם אינו מקויים על בעל השטר להביא ראייה דאמרינן ליה קיים שטרך ואת לדינא ואע"פ דליב' מערע' אנו שענינן ליה :

כו כל שטר הבא לפנינו אנו תולין שנמסר בזמן הכתוב בו חוץ מהיכא דאיתרע כגון שנפל וסצאו אחר רכיון דאיתילד בו רועותא בנפילת אמרינן אם האי עמי' טמא

ואם יפתוב פקום אחר היה מסתעבר במשבע היוצא במקום כתיבת השטר זה שקר :

כב שטר שלא נכתב בו מקום שנכתב בו 49 על פי שנעשה הקניין והכתיבה והחתימה ומסירה השטר הכל בו כיום וכאורו המקום כשרא ע"פ שער' טאי אתה יכול להוסי' הוא טאין יכולין לומר להם עמנו היתהם בשר לרנינו משונות ועל סימנ' :

כג ראובן ושמעון שיש להם אחד מהם שטר על לוי בשל ראובן כהוב בה ניסן ובשל שמעון כהוב בניסן סהם ואין ללוי אלא שדה אחד שאין בה כדי חובית שניהם נוהגין אותו לראובן דשם שטרם של שמעון היה אחר ה' בניסן והל' גבי האיסדה ראובן וראוי שמעון ספק ראובן ספק שמעון מירי וראוי וכן אין שמעון יכול לטרוף מרקחות שקנו מלוי מאייר ואילך שיאמרו לו זמנך היה קודם ה' בניסן והשדה שנשל ראובן בחובו היה משיעבר לך ואם כן הנחנולך למקום לנכית חובך וראובן שלא כדן נכה שאתה מקדם לו ואין לך עלינו כלום לפיכך אם יכריבו ראובן ושמעון הרשאה זה לזה וידונו עם הלקוחות שמאייר ואילך לא יוכלו להחית את המורטה שהוא יבא עליהם במענת ממה נפשך שאם ראובן כדן נכה הרי השטר' שלקחה הם משיעברם לשמעון ואם ראובן שלא כדן נכה אלא אותו השדה הוא של שמעון כדן הרי שדותיכם משועברים לראובן לפי גובה מס' מן הלקוחות שקנו מאייר ואילך :

כד לזה שיש לו שגבר אע"פ שאין כהוב בשיכר לא עדי השטר ולא זמן כיון שסכום המעות של השטר ושל הסוכר שנים פמילא אמרינן שהשיכר נכהב על אותו השטר **כה** לזה שיש עליו שטר חוב וכתב בו בניסן סהם והוציא הלוה שטר מחילה שמחל לו המלוה כ"ח בניסן ישכח במחילה זו לבשל החוב הישיל והוא מוחזק לדיד בעל השטר על התחוננה אנו אומרים שהשטר היה קודם י"ח בניסן והמחילה היתה אחר כך על זה השטר :

כו ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שזמנו כתיוב בו ביום כך וכך ושמעון הוציא שוכר על ראובן שמחל לו כל הכיעת קמין שיהיה לו עליו והשיב כתיוב נ"ב ביום שנכתב השטר חוב ושמעון ראובן שהמחילה נעשית לרברים אחרים שהיו בניניהם ורוצה לחזק טענתו באמרו אין הדעה סובלת שמיד שנשטעבר לו מחל לו הרין עם שמעון אע"ג דמילחא ולא שיכחא הוא ששטר חוב והפטר נעשה ביום אח' מ"ט אינו נאנע להיות כן כי מקרי בני אדם רבים הס' וברנע יקרה מקרה אחר והוא הפך מה שהיה קודם רנע זה ושטר מחילה הכוללת הכל הוא גינדי שקרה אותו מקרה וחיישינן למחילת בה יומא ויד בעל השטר על התחוננה :

כז ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שכתוב בו ה' בניסן ושמעון הוציא שוכר על ראובן שכתוב נ"ה' פניסן וכהוב בו שמחל ראובן לשמעון כל חכיעות שהיה לו עליו ועל היום הזה ראובן גובה ששני דכיון שכהוב בשוכר שמחל לו כל חכיעותיו עד אותו היום אין אותו היום בכלל המחילה דבלטין העולם עד ולא עד בכלל אבל אם היה כתיוב כשוכר שמחל לו כל חכיעותיו שיש לו עליו עד עכשיו או מספקא לן אי הוי בהחילת היום או בסופו וגם השטר מספקא לן באיזה שעה היה ביום אסכן לא ידענא איזה פהם היה קודם ומספיקה לא מפקינן ממנו :

כח שני שטרות שנעשה בטנה מעוברת באחד כהוב בו אדר סהם ובאחד כתיוב בו אדר השני ואין ללוה נכסים בנגד שניהם נותנים למי שכהוב בו אדר סהם דסהם אדר הוא הראשון ואם כתיוב בשניהם אדר סהם או אפילו באחד כתיוב אדר סהם ובשני כתיוב אדר ראשון הוי כמי שנכתב בשניהם אדר ראשון ונהגין לש' שזמנו קודם כבספר ימי

החדש ועל בלוש החור סימן תכ"ח ובלבוש הכוז והארנפז סימן קנ"ו כל זמן הכהוב בשטר כנון עד חפסח עד הקציר דנין אותו כמו כנדרים ועל ברכוש עשרת זהב סימן ר"ך : **כט** אם כתוב בשטר עד אחר פסח פירושו עד שיעברו חוב הימים שבין פסח לעצרת וכיון דפסח ועצרת שייכי להרדי שסופרין ספורה פסח עד עצרת הם כולם נחשבים כמו שבוע אהרובמו שבשבוע עד יום ג' קרינן אחר השבת ומשם ואילך קרינן קודם השבת השני הכי נמי בפסח ועצרת ג' שבועות אחר הפסח שייכן לפסח ונקראו אחר הפסח ומשם ואילך נקרא קודם שבועות :

מד

דין חזרת השטר בשיטה אחרונה וכיצד מקיימין המחוק והתלוי וכו' י"א סעיפים :

א תקנו חכמים שלא ילמדו כלום משטה אחרונה שבשטר והטעם מפני שהכל כשרים לעדות ואין הכל בקיאין ומוסחין לאמין יריהם בחתימתו וילכהוב כתב מיושר כמו כהב הסיפר שכתב השטר ומתוך כך אין כל אדם יכול לצמצם שיחתו סמך לכתב הסופר ויש לחוש שמא העדים לא היו בקיאין בכהיבה והניחו חלק כדו שטה בין השטר לחתימתם וכתב המזיף שם מה שרצה וע"כ אמרו שלא ילכד משטה אחרונה שבכל השטרות ואפי' שכתב אור כדו שטה בין הכת' לעדו' שאז ודאי לא הוסיף בו דבר א"פ א"ן למדין משט' אחרונ' גזירה אטו שאין אור כ"ל לעדו' ומפני טראו שלפעמלי תיפיק חורב' מהקנה זו דשט' תרמו עדים בקיאין בחתימ' ויריהם ויחתמו סמך לכתב הסופר בכתב מיושר כמו כתב הסופר אונאפי' ניתנו אור כדו שטה וכבר אמרו שאין למדין משטה אחרונ' א"כ יפסידו א"ל העד' אם בעל השט' מכל מה שכתב בשטה אחרונ' לכך אמרו ח"ל שיחזיר הסופר בשטה אחרונ' מענייניו של סטר' כלום חזור וכתוב בשט' אחרונ' דבר מה שכתבו כבר למעלה בשטר שהשט' הכל מזוקן שאם יהיו העדים בקיאין ומוסחין בכתב ויחתמו בכתב מיושר סמך לכתב הסופר לא יפסידו בעל השטר כלום שחזר כל מח שכתוב בשטה אחרונה כתב ג"כ כבר למעלה בתוך השטר ואם לא ילמדו משט' אחרונה ילמדו אותו דבר סמה שכתוב למעלה ואם לא יהיה העדי בקיאין ומוסחין בחתימתו וירחקו החתימן כדו שטה מכתב הסופר לא יוכל בעל השטר לזייפו לכתוב כלום באיתו שטה שלא תועיל לו שהרי כבר אמרו שאין למדין משטה אחרונ' ומשטה אחרונה של עכשיו שהי' כתב הסופר אין צריכין ללמוד ממנה כלום שהרי החזיר בה מה שכתוב כבר למעלה מ"מ אם לא החזיר אין השט' נפסל ככך אלא שאין למדין משט' אחרונה של עכשיו והא דאין למדין משטה אחרונה היינו במקום שיש להישט' א"ף בעל השטר דבר שהוא חובה על נוחן השטר שהרי השטר היה בידו אבל אם כתיוב בשטה אחרונ' דבר שהוא לחיבת בעל השטר למדין ממנו וודאי הוא לא יזיף דבר שהוא חובתו ואם הוא חובתו ודאי אמת הוא שהשטר היה בידו :

ב אם השטר כולו הוצא מכתב ידו של מי שנחתמו לו למדין בו משטה אחרונה בין מה שהוא חובת נוחן השטר בין מה שהי' חובת בעל השט' מה שהי' חובת בעל השטר למדין דהא השט' היה בידו וכבר לקבלו ומה שהי' חובת נוחן השט' דהא הוא כתב הכל ולא יוכל לומר שזה זייפו אבל אם היה השט' כתב יד אחר והחייב חתום למטה ג"כ בזה אין למדין משטה אחרונ' דשט' הוא לא היה יכול לאמין ידו והניח חלק וזה זייף :

ג אם חתמו העדים באמצע שטה ונמצאו כתיוב דבר כאות' חצי השטה שלפני חתימת העדים או בשט' שעליה אין למדין מכל מה שכתב בחצי השט' שלפני חתימתו ומכל מה שכתב בשטה השלימה שעליה כמו שהכתב טעמא בסימן טאחר זה ודווקא שחתמו העדים זה חתם זה אבל אם חתמו כשטה

* לבוש עיר שושן הלכות שטרות *

כבר העידו העדים על כל מה שכתוב בו שהוא כן ואולי שננרנו כל כך בדקות עד שלא ניכר עבסו מקומו :
יא שטר שיש בו מחקים ושכחו העדים ולא קיימום בסוף השטר וכתבו שריר וקים וחתם העד האחר וקודם שיחתום השני מצאו שלא קיימו המחקים תקנתו של שטר זה שיכתבו אנו סהרי לכתר החתים חר בינו ער שלא קיימנו כך וכך מחקים דאית ביה קיימונס בדקא חזי והכל שריר וקים ויהו ויהתמו שניהם וכל שכן אם כתוב איזה דבר למטה מחתימת העדים והזרו וחתמו דבשר :

ב) שחעדים צריכין לקרות השטר מקודם שיחתמו ודין שטר הבא על הנייר ועדין על הכתובו כג' סעיפים :

א אע"פ שאמרה החתמה על פי שנים עדים ונוטר ודרשו בו מפה ודא מפי כתבם היינו הערות שצריכין להעיר בפני בית דין בתורה הנדה אבל ערות שמיחידים לכתוב שטר לראייה כבר נלה הכתוב שהוא עדות גמיר דכתוב ואקח את ספר המקנה שצירושו שטר שחתום בעדים ואמרו חכמים ז"ל שאינם העדים חתמין בשטר למטה החתם הכתוב ולא מן הצדדין ולא מלמעלה ושעם כל זה צריך פירוש ארוך ולא ארוך בכאן כי כבר הארכנו בו בלבוש הבין וארגמן סימן ק"ל בדני חתימת הגס וה"ה בשאר שטרות וע"ש :

ב וצריך שהעדים היוודעים את הנינין הנעשה בפניהם יקראו את השטר קודם שיחתמו שידעו בודאי יש שבשטר נכתב המעשה כמו שראו ולא יסמכו על אחרים שיקראוהו לפנים אפי' הם שנים שמא יתקרו לפנים ואין כתיב בשטר מה שקראו כמה דברים אפורים בסתם בני אדם אבל ראש בית דין שהיה יודע ענין השטר וקראו לפניו הסופר' שלו הואיל והוא מאמין אותו בכל דבריו ונס אימתי מוטל עליו וירא מפניו שלא ישנה ממה שכתוב לפניו הרי זה חותם השטר אע"פ שלא קרא הוא בעצמו דודאי מתוך וראתו לא שנה אבל איניש דעלמא וסופר של ראש בית דין או הראש בית דין וסופר אחר אין באן אימה על הקורא לפיכך אין לסמו' עליו ונס בראש בית דין וסופר שלו דווקא שהראש בית דין יודע הענין מקודם והרי הוא עצמו העד ואינו סומך על הסופר' רק כמה שכך כתוב בשטר כמו שקרא לפניו אבל אם אינו יודע הראש בית דין את הענין רק על ידי שיקרא אותו הסופר' לפניו מהודך הכתב הרי זה אסור לחתום עד מפי עד שהתורה פסלתו וי"א דאם העדים יודעין את הענין הנעשה בפניהם והקוראים לפנים את השטר הם שנים יכולין לסמוך עליהם שכן כתוב בשטר ולחתום ואפילו אם אינם מכינים לשון השטר ושנים הקוראים מתרגמין להם לשון השטר והם הותמין כשר וכתב מורי מהרר רבי משה איסרליש זכרונס לברכה וכן נראה לי עיקר' יש אומרים כל מה שקורין לפני הצבור חותמין עליו אף על פי שלא קראוהו שידאום לשקר לפני הציבור :

ג הודאה בחוה"מ דיו והשטר נעשה בנופן של גוים והדבר ברור שהחתום אינו יודע לקרות ויש עדים שחתם עד שלא קראו מכל מקום מחייב הוא בכל מה שכתוב בו כיון שלא חשש לקרותו וסמך על הסופר שכל הסומך על נאמנות לאחרים ודאי גמר בדעתו להתחייב בכל מה שיאמר אורג' שהאמין על עצמו :

ד ואם אין העדים יכולין לחתום אין מקריעין נייר חלק כדי שהם ימלאו הקרעים דיו שאין זה עדות מעליא מפני שאין זה אלא חתימת של אחרים שפי' מקרעים יש מפרשים שאחרים מסרטיין להם שריטיות על הנייר בעין אותו והם פשיטין על השריטות דיו ואם כן עיקר החתימה היא של המסירטין

אחת זה אחר זה כל השטר פסול כדלקמן כפי' שא"ז בסעי' י' ד הוכא דכתוב בשטר שריר וקים כאחרונה למדין מכל מה שנכתב קודם שריר וקים אפי' היא שמה אחרונה ואין צריך לחזור בשטה אחרונה מענינו של שטר והוא שיש עכשו צויר חלק שמה בין העדים כמו שיהבאר טעם' בסעיף ח' ונהנו כן משום שלפעמים צריכין למחיק ולתלות אחר' שנמך כל השטר וכבר כתבו וקנינא ומקיימין המחקי' והתלויות בסוף השטר שאינם רוצים לחזור ולכתבו כודו וכותבין שריר וקים ה אם יש מחקי' בשטר או תלויות או היכות שהעביר עליה' הקולמוס צריך לקיימם קודם והכל שריר וקים ואין צריך לכתוב ודין קיימיהן שאינו אלא שופרא דשטרא ואם לא קיים' אינו פוסלין השט' אלא שאין למדין מהס' וי"א דבמחקי' ולא נהקיימו פסול כל השטר דשם' היה כתוב בו חוב' לבעל השטר ונמחק א"כ מוכח מהודך השטר מה היה הכתב אז לא נפסל כל השטר ואם היו המחקים או התלויות או העברה הקולמוס בנופו של שטר דהיינו בשם הלוח והמלוח והמעות נפסל כל השטר אם לא קיימם ואם היו בזמן ולא קיימם הוה כשטר שאין בו זמן :

ו שטר שיש בו גרר סאהריו או ביני שטה אפילו במקום שנהנו לכתוב הפרעון סאהריו או ביני שטה כשר אלא יש לאיים על בעל השטר ויש פוסלין אותו לגמרי דשמה היה בו פרעון ונמחק :

ז יש מי שאומר שאין לקיים המחקים אלא בכתב שהוא ככתב השטר ולא בכתב דקה יותר מכתב שבשטר שיש בו חשש זיוף שמה מתק השטה או תיבה מכתב השטר וכתב במקומו שהי היכות דקות או טפות דקות :

ח אם היה המחק בשטה אחת סמוך לשטה אחרונה והוא כשיעור שריר וקים או יותר אע"פ שחזר וקיימו למטה כשטה אחרונ' פסול דחיישינן שמא במקום המחק היה כתוב שריר וקים והעדים חתמו והניחו שמה חלק והוא מחק את השריר והקים וכת' במקומו דבר זיוף וחזר וקיים כדיוח שהיה בין הכתב והעדי' וכת' בו שריר וקים אחר וה"ם כשאין עכשו אור שטה בין עדים לשטר דאיכ' למיחש שמא הוסיף באותו האור שהניחו העדים אבל אם יש עכשו אור שטה כשר ולא חיישינן שמא הניחו מתחילה אור שני שטין והוסיף זה וזיוף מה שרצה כשטה אחת ונטאר עוד ש"יה אור דחזקה על העדים שעושינן כל דבריהם כהונן ומסתמא לא הניחו שני שטין וכיון דהשתא איכא שטה ריח לא חיישינן למדי וה"ם בשעה עדים כוחזקים שהם יודעים הא לאו הכי חיישינן :

ט י"א שצריכין לכתוב קיום המחקים והתלו' קודם שיכתו' וקנינא לפני שטה אחרונה דאלכ' אין למדין מהן דהל' כל הקיימם בשטה אחרונה והאיר' אנו נוהגין לכתוב קיום מחקים ותלויות אחר וקנינא ושעמא דידן לפי שהורגנו עתה לכתוב בכל השטר' שריר וקים דאי אפשר לזיוף ולמדין משטה אחרונה ואין צריך להחזיר מענינו של שטר משום הכי שטר שאין בו שריר וקים לא יחתמוהו העדים אלא א"כ כתוב בו שריר וקים שאם יחתמו בלא שריר וקים ימחקו למעלה חובתו ויכתוב על המחק מה שרצה ויקיימו בשטה אחרונה בשריר וקים וילמרו ממנה וע"ל סעיף ז' וח' מכל מקום אם כתוב בו חרי שריר וקים כשר דאין לחוש שמא לא היה השטר ראשונה אלא ער שריר וקים הראשון והרתיקו העדים וחתמו וזה הוסיף אחר כך ער שריר וקים השני דבולי האי אין חושדין העדים שירחיקו כל כך מכל מקום לכתחילה לא יעשו בו דמתו לזוופא :

י שטר שנמצא כתוב בקיימונו דעל הנרר ובדקו וחפש השטר אות כמות ולא נמצאו מקום איתן שתי אותיות נגרדין השטר כשר דלמאי נחוש ליה כיון שנתקיים כחותמו

ח הרחיקו פחות משי ששין בשר דהא ליבא למיחש אלא לזיף של ששה אחת דו שני ששין שכתוב ברוחק לא חיישינן שנוכל להרגיש ובחדא ששה ליבא ים חשוינפא דהא אין למדין משה אחרונה ושני ששין אלו משערין בכתובת ידי העדים שהיא גסה ולא בכתובת יד הסופר שכל המזויף אינו הולך אצל הסופר :

ט ושני ששין הרחקה שהשטר נפסל כהן אינו נפסל אלא א"כ הרחיק שני ששין ושלישה אורן כנון ל' ק"ב בששה עליונים וק"ב בששה אחרונה חתת דק' העליונים זהו שני ששין ונ' אורן :

י ישימי שאומר שאם סיים השטר באמצע השעה והניחו אותה השעה ועוד אחרת והתחילו לחתום בשעה שלישיה הוא פסול מפני שיכול לכתוב באותה חצי שעה מה שירצה ויחזור מעניינו של שטר בשט' אחרונ' כדי שלא נלמד מפנה כדנה וממילא נהכש' מה שכתב בחצי השעה שלפני' וכן אם מסיים בסוף השעה והרחיקו העדים ששה שלימה התחילו לחתום באמצע ששה שנייה פסול אם יחתמו זה אחר באותה חצי השעה מפני שיכול לכתוב בחצי השעה החלק שלפני חתימתו פלוגי לוח כפלוגי מנה ויהא שטר הבא הוא ועדיו בששה אחת שהוא כשר ויחתוך כל הכותב העריון אבל אם חתמו זה החת זה כשר דלמאי נחוש שאם יכתוב בחצי השעות שלפני חתימת שני העדים בכל חצי שעה פלוגי לוח מפלוגי מנה ויחתוך אותה לשנים ויהיו שני עשיות משני עדים על איש אחד בכל אחד עד אחד ונצטרפ יחד לנכות בו הא קיימא לן שני עדים בשני שטרות אין מצטרפין וכל שכן כשהם בחיובין יחד בחתימה אחד שנינו נהשכ' לשטר כלל ולשטא יכתוב דבר זיוף בששה דש"מח שעריהם וכחצי השעה שלפניהם יתור מענינו של ששה כדי שהיחשב לששה אחרונה שאין למדין מפנה והוציא צ' ליטור מששה השלישה שעליה לזה לא חיישינן דדינא לאו הכי הוא דכל כו' האי גימא אין למדין מהצי ששה אחרונה וגם השט' שלימה שעליה כמו שכתבאר לעיל ס"ג כ"ד סעוף ג' לפיכך אין לחוש לזיוף כלל וכשר ואין ליטור דניפסריה ששים שיכול לכתוב לפני החתימה כל עד אני החתום חיוב לפלוגי מנה דלא פסלינן שום שטר אלא כשיכול לזיף ולעשות ממנו שטר שיש עליו שני עדים להוציא ממון מאחרים אבל מ"ס' שיכול לעשות שטר שהעד עצמו הייב לולא פסלינן ליה לשטר' דאיהו דאפסיד אנפשה שרת' במקום שכולין לעשות שטר עליו ככל מה שכתבנו יצא לנו גם כן שאם סיים השטר באמצע השעה שיכולין העדים לחתום לכתחילה באותה חצי השעה הנשארת זה אצל זה ואז למדן אפילו פהצי שלפניהם וכל שכן מששה שעליהם ואפילו אין כתב כשטר שירינקים דאין לחוש לשום דבר דלמאי נחוש שמה הניחו העדים חק ששה שלימה' שעליהם וההצי שלפניהם או החצי שלפניהם לכתוב והוא ככתב שרצה אין חיישינן לזה דחוקה שאין העדים חותמין זה אצל זה באמצע השעה ובפניהן חלק לפניהם שהיו יודעים **ב** שפסליהו כמו שכתבתי אבל זה החת זה לא יחתמו באמצע השעה סמוך לסיום השטר כשיסיים השטר באמצע השעה דהא אם עשו כן והניחו חלק לפניהם מבשינן ליה כמו שכתבתי ואם כן יש לחוש שטא עשי כן הניחו חלק וחתמו באמצע השעה כיון שדעו שלא פסלו השטר וזה הוסף מה שרצה :

יא וכן צריכין ליהדר כשחתימין ויש חלק לפני חתימתן שלא יחתמו אחר זה כששה אחת דשטא יכתוב בחלק שלפני חתימתה מה שירצה ויחתוך העליון ויהיה שטר הבא הוא ועדיו בששה אחת וכיצד ועשה וישישנו בדת ולא

האמרין והם לא עשו כלום אל מלוי הדיו כעלמא פפני שהשטר לא היה מתקיימת זמן אחד ולא היה יכולין לקראו אצל עבדיו קני חתימה המתקיימת זה היה אחרים גם כן יכולין לעשותו ואין ניכר שהוא חתימת ידם ויש ספרשים שחוקחים ניוו אה' ומקריעין בו שסית העד' מעבר אל עבר ושימין אותו על הנניר שהשטר בתיב בו וזכאין העד' ומלאין זה הקיעים דיו וניכר' הכתיבה פסולה אבל גם זה אינה חתימה מעליה שכל אדם יכול לעשות זה ואינו ניכר שהם עשו מה שאין בן כשרם עצמן החסין שאימון עקימת ויהיה בקי' מוס' ניכר שיש הגדר' בינו לשאר עקימות ואע"ג שדברים אלו התירו נכס הי"ל' מטום עוננה אבל בשאר שטרות לא רצו חכמים להחירו לפיכך אמרו אפ' עכרו עדים ועשו כן מכין אותו מכות מרדות ע"י שערך על דברי חכמים וגם השטר פסול ואין גובין בו ויש אומרים אע"פ שמכין אותו מכות מרדות מכל מקום ערות הוא והשטר כשר :

ה מקום שנהנו שהסופ' חיהם על פי העד שכתב פלוגי כר פלוגי חתם במסירת קולמוס מפלוגי כר פלוגי או שכתב פלוגי כר פלוגי צוהו לחתום אם קבלו בני העיר עליהם לעשות ערותו בעדות העד כשר דלא נרע מנאמן עלי אכא נאמן עלי אכ"ך כל דמכשינן בהלכות עדות עיין ס' ואם לא קבלו עיריהם אינו כלום דהיה ליה בעד מפי עד שאינו ערות / כל שטר הבא לפניהם מעדים מעידים על חתימת העדים מקיימין אותו ואין חיישינן לרועיה שטא נעשה כן שחוקה שאין העדים חותמין על השטר אלא אם כן קראוהו וידעו לחתום ואי איתניהו לסהדי קסין וקסין לן בהו דלא ידעו יסקרו אף על גב דאסהירו אחרות ידוהו דייקין בסהדותיהו על פה אי אמרו אקרי למאן דידע למקרי סמכין עליוהו ואי לא אמרי הכי דייקין בסהדותיהו על פה אי סכוני למה שכתוב כשטרא מקיימין להו :

ו שידקרקו העדים שלא ירחיקו מהכתב דחכ שני ששין דאיכא למיחש שטא יגזו כל מה שכתוב למעלה ויכתוב בשני הששין שטר אחר לפיכך אם הרחיקו שני ששין פסול אפ' ככתוב שיר וקיס ואפילו ידוע שלא הוסיף ולא זיף בו שום דבר פסול דכיון שלא נעשה מתחילה כחקנת חכמים נפסל ושיב לא ווכשר דכל שלא נעשה כתיקון חכמים אינו שטר והא דאמרין לעיל סימ' כ"ד סעוף א' ע"ג שצריך להחזיר מענינו של שטר בששה אחרונה אם לא החזיר כשר אלא שאין למדין ממנו משום דהת' אינם צריכין עדים אחרים להכשירו שהרי שטר עצמו ודאי כשר דהא ליבא למיחש ביה דלמא זיף אלא שאין למדין מששה אחרונה אבל הכא השטר עצמו נעשה בפסול וצריכין עדים שיכאו ויעירו עליו שלא נזדייף בו כלום כדי להכשירו לפיכך אף על פי שבאו עדים והעירו עליו לא יוכשר האיל ולא נעשה כתיקון חכמים שיכולו להכשירו מתיב כלא עדים ואפילו טיישוהו כדיו על אותו אור של שני הששין פסול שיכולין לומר העדים על חטויטא חתמו ולא על עיקר השטר בלומר העדים מעידים שבפניהם נעשה חטויט על ניוו החלק ולא יחשבו בעל השטר שחוק החת השיטא איזה דבר חיוב שה כתוב בו עליו אבל על העיקר מה שכתוב למעלה כשטר אין מעריין ואפילו לא היה אלא מלא נקודות והלכך נראה בין נקודה לנקודה חיישינן שטא מעידין כך הליכך פסול לעולם :

ז והא דאמרין שאם הרחיקו שני ששין פסול היינו למגבי משישכר' אי נמי מכני חזרי אם הלוח אמר פרעתי דלאו שטרא הוא כדי שיוכל המלוה לומר * שטרך כדדי מאי בעי אבל יהד' אינו יכול למעון נגד שטר זה כיון שנהנה עדותו להשביח אילו מלאוהו בקרובים והוא כמו המלוה לחבירו בעדים בלא שטר שיוכל למעין פרעתי ואינו יכול לומר לא איה דברים מעולם :

אם המלוה מלאהו מדעת עצמו לא מתכשר בחכי דכיון דפסול רבנן האי שטרא כחרקה שני שטין נמצא שהלוה שטר פסול גחלו וכימטוי ליה מלוה שטר כשר בלא רעת הלוה לא נשתעבר הלוה באותו שטר :

ט והא דמכשרינן במלאוהו קרובים חוקא שמלאוהו הקרובים או הפסולים ביום שנכתב ונחתם אבל אם מלאוהו למחר וליומא אחראפי' במצו הלוה פסול דרא לא אהכשר להשתעבר בו אלא מטעה שמלאוהו בקרובי והשטר נכתב במקום והרי הוא שטר פוקדס ופסול וה'ט' בטש' שאין בו קניין אבל כשטר שיש בו קניין הרי משע' הקניין הוא משהעבר ואפי' לא נכתב השטר אלא אחר כמה ימים אחר הקניין כשר ונזכה מיום הקניין כמו שנכתב למעלה כ'ט' הכא **טז** אם אחר שפרעו טוען הלוה שהשטר היה פסול לפי שהרחיקו העדים יותר משהאחת אין בדבריו כלום דכיון שפרעו הוי כאלו הודה שלא נודייף :

יז אחז'ל הבא מכח גוי הרי הוא כגוי לפיכך ראובן שהיה לו שטר חוב על גוי אחר והרחיקו העדי' חתימתן שני שטין מן השטר וספיעון קנה קרקע מאותו הגוי ובא ראובן לטרוף הקרקע שספיעון בפני ב'ד' ישראל כשט' זה שהיה לו על הגוי קודם שלקח שספיעון הקרקע מן הגוי אם נהגו הגוים לנכות בשטר זה גם אין שספיעון יכול לפסול השטר מחמתן הרחקת העדים דהא אם היה בא ראובן לנכות קרקע זו מן הגוי היה גובה אותה ה'נ' הוא גובה אותה קרקע מספיעון בדנינו דלא עדיף שספיעון מן הגוי דהבא מכח הגוי הרי הוא כגוי :

יח שטר הבא כולו בשטה אחת ועדי' בשטה אחרת פסול דחיישינן שפא היה לו שטר כבר שהרחיקו העדים שטה אחת ואותו השטר כשר היה כדכתיבנא לעיל סימן מ'ג סעיף א' והוא חתך כל אותו השטר וכתב זה השטר באותו שטה ונמצאו העדים חתומין עליו וכן אם היה השטר שני שטין אלא שאין שטה הראשון כתחלה בראש הקלף חיישינן שפא היה לו שטר שסימיוהו באמצע השטה והניחו הנשאר החלק ונס' השטה שליטה שהתחיה וחתמו העדים בשטה שלישי' זה תחת זה דאמרינן לעיל סעיף י' שהוא כשר והוא חתך כל אותו השטה וזייף שטר זה בחצי השטה והשלימה שתחתיה וכתב מה שרצה ונמצאו העדים חתומים עליו :

יט היה השטר כולו עם כל עדי' בשטה אחת כשר דליכא למיחש למידי אבל אם השטר ועדי' שנים בשטה אחת ועוד למטה סמנו בשטה אחרת שני עדים יש לחוש שפא כל השטר העליון שהיו העדים התחתונים חתומים עליו והרחיקו שטה אחת שהיה כשר חתך ובשטה שהיה בין השטר לעדים כתב שטר ועדי' ובעדים שבשטה שנייה יאמר כיוונתי להרבו' בעדים לפיכך כשיבא שטר כזה לפנינו אין מקיימין אותו מעדים שבשטה שנייה אלא מעידים שבשטה ראשונה :

ך שטר הבא הוא ועדי' על המחק כשר והוא שלא יהא שום שינוי בין השטר למקום חתימת העדים שאם יש שום שינוי יש לחוש שפא מחק וכתב מה שרצה ולפיכך הוא משונה שהרי מהקו שני פעמים ואינו דומה מה שנמחק שני פעמים למה שנמחק פעם אחד על כן לא יחתמו העדים על שטר שכתוב על נייר מחוק אצ'כ' נמחק הכל בפניהם שא'לכ' יש לחוש שפא מקו' החתימה נמחק ב' פעמים והם לא ירנישו כי לא יתנו לב על זה ופקוק השטר אינו נמחק אלא פעם אחד וכשיחזור בעל השטר וימחק פעם שנייה ויכתב מה שירצה נמצא השטר מקו' חתימת העדים יהיה שוה הכל מחוק כ'פעמי' ויכתיבו לפני ב'ד' וינכתבו ואם כתבו וחתמו על נייר מחוק צריכין לזהר שידעו העדים שנמחק הכל פנים א' דאינו דומה נמחק כן יומא לנמחק כן שני ימים ואם יש בין חתימת חצר לשני

לא אמדינן דאמיטא חתימו אלא היכא שהמיטא עומד בין השטר לעדים אבל לא יחתמו אמיטא שבאחה שורה שלפניהם ואם ההחילו לחתום באמצע השטה וחתכו החלק שלפני חתימתן פסול דשפא היה כהוב שם חובתו או שום תנאי וזה החכמו' ומיהו אם כתוב למעלה בסוף השטה שרי' וקום כשר ובלבר שיהיו העדים חתומים זה תחת זה אבל אם חתומים זה אחר זה כשטה אחת פסול דשפא היה זה החתוך שטר הבא הוא ועדי' בשטה אחת וחתכו והיה כל הגייר חלק למעלה וכתב עליו כל השטר הזה :

יב ענה שהיו עדי' מרובים ונמצא אחד מהן קרוב או פסול או שהיו בהם שנים קרובים זה לזה והרי אין ועדים קיימים כדי לשאל אותם מאיזה טעם התמו אם כדי להעיר או מטעם אחר אם יש שם עדות כרוה שכולם יסמו בהחלה לחת' הרי זה ודאי נתבוננו להעיד וה'ל' בעדים רבים שהעידו ונמצא אחד מהן קרוב או פסול דק'ל' שהעדות כולו נשלה כדכתיבנא לעיל סי' ל'ו סעיף א' ואם לא נכתב' שישבו כולם בתחלה לחתום חתימם העדות בשאר שהרי אפטר לומר שהתמו הכשרים והניחו מקום לדק'ש' מינייהו ובא זה הקרוב או הפסול וחתם שלא פדעהם אע'פ' שהער הראשון החתום בשטר הוא הפסול וכזו שהוא חת' בהחילה הרברים בראש שהוא עיקר העדות אפי' הכי השטר כשר מטעמא דאמרינן רוח' שבק' למאן דק'ש' מיניה ובא זה וחתם מיהו לבתחילה לא יחתום שום קרוב או פסול על השטר דאיכא לפי'ח' שפא יאמר הרואה לשם עדות חתמו ויבא להכשיר קרוב או פסול בעלמא ויש אומרי' שאין להכש' שטר שחתומין בו פסולין אצ'כ' שנים אחרונים הם כשרים ד'חלינן' לומר דבשרים אע'פ' שהתימין הן כאחרונה חתמו בתחלה ורווחא טביק' לפאן דק'ש' מינייהו ואתו הפסולין אצ'כ' ומלאוהו נדי' להכשיר השטר כמו שיכתבאר בסעיף י'ד' בסמוך ולא לשם עדות דהמו אבל אם שנים האחרוני' קרובים או פסולין השטר פסול דוודאי לשם עדות חתמו דאי לאו לשם עדות חתמו לסאי חתמו וה'ל' עדות שבטלה מקצתם בטלה כולה :

יג וצ' נפסל השטר על ידי חתימת פסולים אם הכשרים זוכרים העדות ע'י' ראיית השטר יכולין להעיד בעל פה וב'ד' יכתבו העדי' כמו שכתב' בשטר וחשוב כמו שטר הראשון קודם שחתמו הפסולים ושטר מעליא הוא צ'משום חתימת הפסולים לא פסלינן אלא השטר אבל עדות הכשרים לא נפסל ע'י' עדות חתימת הפסולין אע'פ' דגבי העידו רבים ונמצא אחד מהן קרו' או פסול פסלינן כל העדות גבי חתימה בשטר הקילו וחולין לומר כשתתמו חתמום לכרם ונמנר עדותם ואצ'כ' באו הפסולים לחתום לפיכך אע'פ' שפסולין השטר אינן פסולין עדותם א'נ' חתם כיון שהנידו בפני ב'ד' נפסל עדותן טוב אינן חחרין ומנידן כדילפינן מקרא דכיון שהניד טוב אינו חוזר ומניד אבל החתימה אע'נ' דחשיכה הנדה לענין שלא יוכלו אח'כ' להעיד דכר מה שהוא מכחיש חתימתן מ'מ' לא חשיכה כהנדה שמשל לענין שכשנפסל ע'י' עדים אחרים שלא יוכלו להציד פעם אחרת דהא עדיין לא חנידו אלא חתמו לפיכך יוכלו הם להניד פעם אחרת להחזיק עדות הראשונה נ'ל וע'ל' סימן ל'ו סעיף א' :

יד היה העדים מחוקים מן הכתב יתר על שני שטין וכאו שני עדים קרובים או פסולין ומלאו אותו הרעח אע'פ' שאם לא מלאוהו היינן פסולין אותו השטר' כשתחתמוהו אי' הפסולים הוכשר השטר שהרי עכשו אינו יכול להזדייף ב'ד' א' כשמלאוהו קודם שנראה השטר בכ'ד' אע'פ' טעשאו הסלות שלא מדעת הלוה אבל אם נראה השטר בכ'ד' קודם שמלאוהו בקרובים או פסולים טוב אין לו חקנה דהואיל ונפסל בכ'ד' טוב אינו חוזר להכשירו ויא' אפי' קודם שנרא' בכ'ד' לא הוכשר פסולין קרובים או פסולין אלא כשמלאוהו מדעת הלוה אבל

ושב אין הלוחות כול לומר שום דבר :

וכיצד הוא הקיום באים עדי השטר ומעידים לפני ג' אפי' הם הרושפות שזאת היא חתימתן וכוהיבין למטה במוחב תל' כהדא הוינא ואת' פלוגי פלוגי ואסהידוד קדמין אחתימת ידיהו ומדאתבר לנא דדא היא חתימת ידיהו אשרגוהו וקיימנהו כדחזו ואלו השלשה חותמין לפטה :

ד ואין מקיימין אלא בפני שלשה שהיא כמו פסק דין שאם קיימורהו בפני שנים לא הוי בד' אלא עדים והו' להו אילו השנים עדים מפי עדים והתורה פסלתו אבל אם הם ג' שהם בד' הו' כפסק דין יש מי שכתב מאחר שנוהגין שרב ההופש ישיבה מקיים השטר ביחודי מנהג כזה מבטל הלכה וכן הסנהג פשוט במטרות אלו וכתב מורי מהרמ"ז ז"ל וז"ל וכל הטעם דסבירא לן לעניין קיום שטרות שהוא דרבנן דיחיד מופחה דינו כג' הרושפות ונקרי בד' כמו שכתבאר לעיל סי' כ' הואף על גב דק"ל שאין בושן הזה יחיד מוסחה מ"מ לעניין קיום שטרות שהוא דרבנן יש לסמוך עליו עכ"ל וכן נוהגין וכיון דקיום שטרות הוא דין אין מקיימין שטר' בלילה דהא אין דנין בלילה כמו שכתבאר לעיל סיפ"ה :

ה מקיימין השטר אפי' שלא בפניו הבעל דין ואפי' עומל וצווח מזוייף אל הקיימהו אין שומעין לו דקל הוא שהקילו חכמים בקיום שטרות משום דמדין תורה לא היה צריך קיום דק"ל מן התורה עדים החתומים על השטר נעשה כמו שנתקרה ערותו כבד רמי דחוקה הוא מן התורה על כל אדם שאינו מעיר להוציא שטר מזוייף בפניו בד' כ"ש שאין העדים חותמין שקר רכל אדם כחוקה כשטרות אלא שחז"ל כיון שראו הדורות מתפרצים אפי' בישיהם וב"ש בדורות הללו שרבו המתפרצים הקנו לקיים חתימת העדים וכל זמן שאינו מקיימים יכול הלוח לשעון כל השענות הנזכרים בסעיף א' :

ו וס"מ אע"פ שהוא מקיים אם אין מכירין חתימת העדות ולא חתימת הדיינים יכול הלוח לערער עליו ולפסלו ומיהו ג"מ בקיום כיון ששני עדים חתומים עליו ו' דיינים יותר בקל וכל המלוה למצא מי שמכיר שנים מחתימת העדים או שנים מן דייני הקיום האילו ששאלו לא חזי חתומים בורק ב' עדים :

ז באחד מחמשה דרכים יכולין לקיים השטר האחד שיהיו הדיינים בעצמן מכירין כתב ידו העדים או הם כותבין ומעירין שהוא כוזב ידם והשני שחתמו העדים בפניהם או הם כותבין ומעירין שכפניהם חתמו ואע"ג דאמרין לעיל קיום שטרות דין הוא וק"ל בעלמא אין עד נעשה דין גבי קיום שטרות שהוא דרבנן הקילו השלישי שיכאו העדים בעצמם החתומים בו ויאמר כל אחד זה כתב ידו ואין צריכין שיעיד כל אחד על כתב ידו ועל כתב ידו של חברו אלא די' בשכל אחד מעיד על כתב ידו לכד דק"ל על מנה שבשטר הם מעידים והרי יש כאן שני עדים שמעידין על המנה שחייב לו כד"א כשזוכרין ההלואה אפי' שאין זוכרין אלא ע"י ראיות השטר יכול להעיד אבל אם שכחו ההלואה ואין זוכרין לה כלל אפי' ע"י ראיות השטר זה יכתבאר בסעיף י' בע"ה הרביעי שיכאו עדים אחרים ויעידו שנים על כל חתימת מאלו חתימות שהוא כתב ידם של אלו העדים ועדות זה יכולין להעיד אפי' סתו כתבם ואין צריכין להעידו בפניהם דק"ל הוא שהקילו כ' שהוא דרבנן החמישי שטר שאין כאן מי שמכיר חתימת העדי' אם כתב ידם יוצא משטרות אחרים מעריכין הכית דין ומרסין זה הכתב לאותו הכתב שבשטרות האחרים אם יראה להם שכתב ידו אילו הוא כתב ידו אלו הרי השט' הזה הוא מקיים ומקיימין אותו ובשקיימין אותו משטרות אחרים אין מקיימין אותו אלא משני שטרות של סתי שדות שאכלו בעליהם שלט שניאבילה גלויה נכונה בלא שום יראה ונחר מחביע בעולם בדרך שאוכלים כל בעלי שדות משדותיהם וה"מ שפקיימין

לשני לוח כשיעור כתיבת אנחנא סהרי חתמנו על המחק והשטר על הנייר פסול ומה שהיה השטר על הנייר ועדיו על המח' והיה כתוב בין חתימת העדי' אנחנא סהרי כו' וזה כשר כמו שכתבאר ב' ע"פ הסמוך והוא מחקו ומחק גם השטר וכתב על המחק מה שרצה אה' כוהרי נמצאו העדים ג' חתומים על המחק ואמרין שרוא כשר אבל אם לא היה כאן רושם מחק כלל השטר כשר אע"פ שיש בין חתימת לחתימה רוח גדול הליכא למיהש לזיזא בין חתימת העדים :

ח שטר שהוא על נייר ועדיו על המחק פסול שמה מחוק השטר וזייפנו ונמצאו הוא ועדיו על המח' ואם כתבו העדים אנח' עדים חתמנו על המחק והשטר על הנייר כשר והוא שכתבו בין חתימות עד הראשון לחתימת עד השני שאז אם יחוק גם זה אנחנו עדים חתמנו בו שכתוב בין חתימת העדים ויחוק למעלה ויכתוב שטר אחר ויניח הרווח שבין העדים המקום שהיה כתוב אנחנו עדים והיה זה לנו לסימן והיכר שטר זה נזדיף וכמו שכתבנו בסעיף הסמוך שקודם זה אבל אם כתבו כן לפני חתימתו או אחריה לא פהגי שמה יחוק הכל חזן מחתימת העדים ויכתוב על המחק למעלה מה שירצה והיה שטר הבא הוא ועדיו על המחק דמכשרינן ליה וללא ירא לנו היכר שנזדיף השטר :

ט שטר שהוא על המחק ועדיו על הנייר פסול אפי' כתבו אנו העדים חתמנו על הנייר והשטר על הנייר מחוק דכופי סוף יחוק השטר עוד פעם אחת ויחזור ויכתוב מה שירצה אף על פי שיהא נחק שתי פעמים לא ירא ניכר כיון שכלו יהיה מחוק שתי פעמים ולא יהיה אצלו מקום שמחוק פעם אחת שעי' זה יכולין להבחין בין זה לזה וכת' וליתי בגילתא אחריתי ולבחוק ולידמוי לא דמי מחקא דהא מגילתא לפחקא דהא מגלהא פשוט שזה עכוזה קליש ואין המחיקו דופות :

י במקום שנוהגין לכתוב פרעון ביני שתי צדיק ליהודי שלא ירא שום גרר ביני שתי דאיכא למיהש שמה היה בו פרעון ומחקו וכ"ש אם הפרעון שביני שתי הוא על המחק דאיכא למיהש שמה היה יותר ופחוק וכתב מה שרצת גאמיש עדים שהפרעון הוא כתב יד הלוח כשר דתו ליכא למיהש למירו :

בין עדים שאמרו קטנים היינו או פסולים היינו או שטר אמנה היה וכל דין קיום שטרות ובו ל' סעיפים :

א המוציא שטר חוב על חברו כל זמן שלא נתקיים חתימת יד העדים יכול הלוח לומר מזוייף ומעולם לא צויתו לכותבו ונשבע היסת ונפטר ולא עוד אלא אפילו אם מודה ואומר אמח הוא שאני צויתי לכותבו אבל פרעתיו או אמנה הוא פירוש שאומר שכתבו ונסרו למלוה שאם יצטרך ללות ללוה לו והאמינו שלא יתבענו אא"כ הלוח או שאוכר א בהכתיו ללות בו ועדיין לא לויתי וכל כיוצא בזה נאמן הלוח על טענתו כשכועת היסת כמנו דאי בעי אמר לא היה דברים מעולם וישבע היסת ויפטר לפיכך הקנו חכמים ז"ל שצריכין לקיים השטר ואם קיימו המלוה אח"כ כבד הרי הוא ככל השטרות הידועים שהם כשרים ועל ריש סי' פ"ב :

ב יש אומרים דהא דמהימנין ללוה בשענות שאין מאמיני' לו אלא ע"י מינו כנון במודה שכתבו היינו דוקא כשאין פתוח בו נאמנות למלוה אבל אם יש בו נאמנות למלוה עליו לא מהימנין ללוה דמיר שא"כ שכתבו הרי שוב האמינו למלוה עליו ויא' דאפילו אם יש בו נאמנות למלוה נאמן הלוח על טענתו במינו דאי בעי אמר מזוייף הוא וכתב מורי מהרמ"ז ז"ל והכי מסתב' לכך הקנו חכמים לקיים כל שטר

לבוש עיר שושן הלכות שטרות

כתיבת ידו וצרכיו שנים אחרים להעיד על כתיבת ידו והואיל והדבר בן שטר שיצא בכית דין וכאו עדים ואמרו כתב ידו הוא זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אני זוכרין שנת לוח מזה או כבר לו לא נתקיים השטר והרי הם כחרשים עה שזכרו עדותן וכל מי שאינו דן כן לא ידע דבנינו סמוכות בין ימינו לשאלו אבל אם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר או שהיו סם עדים אחרים שזה כתב ידן מקיימין השטר ושון פשוטין על דבריהם של אלו שאומרים אין לנו זכרים הער' הואיל ומתקיים השטר שלא על פיהם ומפני טעם זה אנו מקיימין כל השטרות ואין אנו צריכין להביא העדים ולשאל אותם אם הם זוכרים העדות אם לאו שאפילו באו ואכתו אין זוכרים אותה אין שומעין להם והואיל ואפשר לקיימו שלא מפיה' כל אלה דברי הרמב"ם ז"ל וטעמיה דהרמב"ם הוא משמע דס"ל כשהם מכירין שזה כתב ידן ואומרים שלא יוצאו כלכם זכרין כלל למעשה זה הוא דבר רזר שלא יזכרו כלל ואנו הושרין אותן שיעידו ורוצין להזור בעדותן ולבטל אותן והוה ליה בעדים שאומרים קטנים היינו או פסולים עדות היינו שאינם נאמנים כמו שיתבאר בסעיף ל' וכיון שהם נחשדים בעדות זו הרי הם כפסולים ואין מאמנים אות' כלום בעדות זו להיות נחשב אפילו כעד אחד על חתימת ידי עצמם אלא צריכים שנים אחרים להעיד על חתימתן לקיימו אבל יש חולקין ואומרים שאפי' אין זוכרים שולו או שחתמו מעולם על שטר זה אינם נחשדין בשביל כך ונאמנים ואפילו אין כתב ידן יוצא ממקו' אחר כיון שבעירי' שזה כתב ידן מקיימין השטר על פיהם אלא טיש חילוק בין זוכרים העדות לשאינם זוכרים דכשהם זוכרים העדות ק"ל רעל סנה שבשטר הן מעידין והיו שיעיד כל אחד על כתב ידו ואין צריך שיעיד על כתב יד של חברו כמו שנתבאר בסעיף ז' אבל כשאין זוכרים העדות ששכחו הכל ואינם זכורים כלל שחתמו כשטר זה שאינם יכולי' להעיד על סנה שבשטר' אלא שמכירין שהיה כתב ידם מכל מקום לא נרעו מעדים אחרים שמכירין כתיבת ידם וכמו שכשמעידין עדים אחרים צריכין שיעירו שנים עדים על כל חתימה וחתימה הנ' כשמעידים הם עצמם שהיא כתב ידם אלא שאינה זוכרים העדות צריכין אז שיעיד כל אחד על כתב ידו ועל כתב יד חברו והוא ליה שנים על כל חתימה או שיצטרף עמהם א' שיעיד על כתב ידו שניהם יהיה ליה נמי שני עדים על כל חתימה וחתימה :

יא אמר אחד מן העדים זה כתב ידו והעיד הוא ואחר עמו על כתב יד השני לא נתקיים רכיון דקיימא לן על סנה שבשטר הם מעידין אם כן פשוה אומר זה כתב ידו ודי ויצא על פיו חצי המכון וכשמצטרף עם האחר על חתימת ידי השני חוזר ויוצא רביע הממון על פיו ונמצאו שלשת רביעי הממון יוצאין על פיו עד אחד ואנן על פיו שנים עדים יקים דבר בעינין חצי דבר על פיו של זה וחציו על פיו של זה :

יב וכן אם העיד אחיו או אביו של האח' עם אחר על כתב ידו של השני לא נתקיים שהרי שלשת רביעי מסון יוצא ע' קרובים :

יג וה' אם מת אחד מן העדים החתומים על השטר והחזי הנשאר זוכר ההלואה ע' ראיית השטר ומעיד על חתימתו צריך שנים אחרים מן השוק שיעידו על חתימת השטר ואין העד החי הנשאר יכול להצטרף עם אחר להעיד על חתימת המת שאם כן יוצאו שלשת רביעי הממון על ידו ואם לא נמצא אלא עד אחד שיכיר חתימת המת עם זה העד החי כיצד יעשה אם יש עדים אחרים שמכירין חתימה זה החי יבאו ויעידו ויקיימו חתימתו ולא יצטרך הוא עצמו להעיד על חתימתו ואיכול החי להעיד עם עד אחר על חתימת המת ונתקיים השטר ואם אין כאן עדים שמכירין חתימת החי אז זה העד החי כוהב חתימת ידו בפני עדים אפי' על החרס ומשלים :

פשתו כתובות מנסים שיטבו תחת בעליהן שלש שנים בשופי שאכילות פירות של המחזיק שלש שנים בשופי וכן כתובות אשה שיטבה תחת בעלה שלש שני' בשופי מעידין וסוכי'ן ששטר כשר הוא אע"פ שלא נתקיים בקיום כ"ר אבל שני שטרי חובות או שני סוברי' אם לא נתקיימו כ"ר אין סקיימין מהן דליכא מידי דמחזיק להני שטרא דאפשי' דזייעינהו פרויהו ולא ידעי בהו הנך דלהביענהו מיניה ואותם השני שטרות שסקיימין מהם צריכין שיצאו מתחת יד איש אחר ולא מהת ידי זה שמקיים שפרו' רכיון שהם כידו חייבין שמה שניהם מוסיפים או כיוון חייף וצריך נמי דווקא שני שטרות שסקיימין אע"פ שיוצאין מתחת יד איש אחר אבל ששטר אחד אין מקיימין אע"פ שיצא מת'ר איש אחר דצ"ל למה ששמה אותו עצמו שאנו מקיימין מתוכו שמה מזוין הוא כיון שעדיין אינו מקיים אבל בחר לא חייבין שיהיו שניהם מוסיפין דכולי האי לא חייבין אפי' אינם מקיימים כיון שיוצאים מתחת יד איש אחר ולא נודע עדיין שום מערער עליו אבל בשו"ע אין פתחת ידו אפי' הם שניהם מקיימים אין מקיימין מהם דשמה בין זויף ויש חולקין ואם יש כאן שטר שקראו עליו ערער והוחזק עליו כבית דין וקיימהו מקיימין סנה לבדו ואין צריך שנים רכיון שקראו עליו ערער וקיימהו הבית דין ודאי דקר קו חקרו ונתברר לבית דין דשטר כשר הוא וקיימהו אבל אם לא קראו עליו ערער אף על פי שנתקיים בבית דין אין מקיימין מתוכו כיון דלא קראו עליו ערער שמה קיימהו ולא דקדקו היטב ויש חולקין אפי' לא קראו עליו ערער רק שמקיים מקיימין מתוכו דוודאי לא קיימהו הבית דין אלא א"כ עמדו עליו ונתברר להם חתימ' עדין ועינן לעיל מעיף ל' יש אומרי' מקיימין חתימת מספר שכתב זה הסופר ולא חייבין שמה גם זה ראה אותו הספר וזיף מתוכו שאין אדם יכול ליקט האותיות וחד ולזיף אבל אין מקיימין מאגרת שכתב לפי שאין אדם נוהג כשכותב מאגרת בחתימה והוא משתני' לפי הקולמוס והנחץ ולא דפי' מספ' אין מקיימין מן האותיות שבתוך כתב הספר א"כ חתם סבו בסוף הספר שהוא כתב אז מקיימין מאגרת חתימה :

ח בית דין שכתבו בכותב הלואה הווינא ונתקיים שטר זה בפנינו הרי זה מקיים אע"פ שלא פרשו באיזה עניין נתקיים אם העירו העדים בעצמם על חתימתם או אם העידו אחרים עליהם שאין חוששין לבית דין שיעי'ן שמה שפועל וכו' גהנו הבתי רינין שיכתבו הדרך שנתקיים בה השטר כפניהם ולעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אם פעה אם לא פעה אלא מחזיקין כל הבתי דינין כחוקה בקיאי' שלא טעו אבל בורקין אחר העדים שאין כל העדים בקיאי' :

ט כשהשטר מתקיים ע' עדים אחרים שאינם חתומין עליו שמעידין על כתב ידן של אלו העדים החתומין בו אם אחר מעיד על חתימת האחר ואחר על חתימ' השני לא נתקיים השטר כוה שאין אלו העדים מעידים על סנה שבשטר אלא על החתימה ואנו צריכין עדות שלם רהינו שני עדים על כל חתימה וחתימה בפני עצמה והרי עכשיו אין כאן אלא עד א' על כל חתימה מהם ואם יש שלישי עמהם שמעיד על חתימת שני העדים הרי הוא מצטרף עם שניהם ויש כאן שני עדים על כל חתימה מהם ונתקיים השטר :

ס מי שחתם על השטר וכתב להעיד על כתב ידו בבית דין והכיר שזוהו כתב ידו בודאי אבל אינו זוכר העניין הסעשה שכתוב בו לא ימצא זכרון כלל בלבו שזה להמהו מעולם או שנעשה זה בפניו אפילו על ידו ראיית כתבו הרי זה פסול להעיד גם על כתב ידו שהוא זה שכשארם מעיד על כתיבת ידי עצמו בסתם ק"ל שעל סנה שבשטר הוא מעיד כדכתיבנא לעיל מעיף ז' כלומר שהוא מעיד שזה חייב לוח סנה ואם לא נזכר העניין כלל אינו מעיד על הסנה רק על

הלכות שטרות

לבוש עיר שוטן

שמיאל שם שרישות דין שיכולין לראות בין השרישות שלפ
 היה בתוב שם שום דבר החת השרישות אבל אם פילא כל
 החלק דיו פסול יש לחוש שמה היה שם שטר אחר וקיימה
 והוא כתב שטר זה בלויין שלמעלה וחתם היליים והרי הקיים
 מקיימין אותו ויש פוסלין גם כשרישו הפל גם בדינא חתמא
 אטווא וסמא אטווא חתמו כדאמרין גבי עדים לעיל סי'
 פ"ה סעיף ו' :

לג שטר הכא הוא וערו על החק והקיום פלסמה על
 הניר אין מקיימין אותו מריני הקומארא יעדים
 שלמעלה שמה הקיום היה רחוק מהשטן הרבה וזהו הדעת
 מרא שרישית של דין וחדך גוף השטר וחקק השרישות וחתם
 השטר הוא וערו על החק ולפי היס פנמלין בשרישית משום
 דסבירא להו דבי דינא נמי אטווא חתמי כדלעיל בסמוך
 הכא מכשירין לקיימי מדייני הקיום דוואי לא היה שם שטר
 מקיים טקיימו רחוק מהחתימות ומלאותו בשרישית דהא
 לדידהו אן מקיימין שטר ככהאי גוונא סמא יאמר בי דינא
 אטוישי חתמו ומעולם לא קייפיהו :

לד חתם בשטר קודם שנעשה גזין ואחר כך נעשה גזין
 ונפסל לערות הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו שהרי
 הוא פסול להעיד אבל אחרים מעידין על כתב ידו שמכירין
 אותו וכשר השטר והוא שראו חתימ' שבשטר זה קודם שנעשה
 גזין אבל אם לא ראווה עד שנעשה גזין לא דאיכא למהיך
 שפא עתה זיף וחתם ואם אין כאן עדים המכירין את החתמתו
 הוא כותב את החתימה על החרס וכחוקקה בבית דין ומקיימין
 השטר ממנה כמו שנתבאר לעיל סעיף י"ג וכן הדין אם נשתמר
 לאחר החתימה שחתם כתב ידו בבית דין ומקיימין פסנת
 שהוא אינו מעיד כלום כדלעיל :

לה חתם בשטר ער שלא נעשה חתמו ונעשה חתמו הוא
 אינו יכול להעיד על כתב ידו טפסול משום קורבא
 אבל אחרים מעידין שמכירין החתימה אפילו לא ראוהו עד
 שנעשה חתמו ומה שפסלה התורה קרובים לא משום דלא
 מהכני פסליתן רק גזירת המלך הוא לפיכך אין חוטשין הכא
 שפא עתה זיף דלא חשור ככך אלא טפסול להעיד משום
 קורבא לפיכך אחרים מעידין עליו שהיא חתימת ידו אפילו לא
 ראוהו עד אחר שנעשה חתמו ושפא דמכשירין חתימת קרוב
 אף על פי שהשטר יוצא לפני בית דין בזמן שהוא פסול לפי
 שהעדים החתומין על השטר כמי שנחקקה עדותן דמי וכיון
 שבשעה שחתמו כשרים היו הוה ליה כאלו קבלו בית דין
 עדותן באותה שעה ועדים המעידין על חתימתו כאילו הם
 מעידין שראו סכית דין קבלו העדות של אילו בשעה שחתמו
 ונמרו הדין על פיהם לפיכך יש מי שאומר דהא דמכשירין
 השטר כשעדים מעידין על כתיבת ידו אפילו לא ראוהו עד
 שנעשה חתמו היינו דווקא כשהשטר יוצא מתחת יד אחר
 שבין שיצא כבר מתחת ידי העדים אמרינן כאילו ראוהו בית
 דין כבר וחקרו עדותם אבל אם עדיין השטר יוצא מתחת יד
 העדים לא שייך למימר חקרוהו בית דין כבר אלא עכשיו
 שהוא יוצא מתחת ידם ובא לפני בית דין ועכשיו הרי הם
 קרובים ופסולין להעיד לפיכך גם עדות אחרים שיעידו שהוא
 כתב ידו אינו מועיל והשטר פסול :

לו חתם בשטר כשהיה בריא ונשתתק הוצא אינו יכול
 להעיד על כתב ידו אפילו ברמיות או על ידי כה"ק
 דרמנא אמרה מפייהם ולא מפי כהנים אורמית אבל אתרים
 מעידין עליה שהיא כתב ידו :

לז שנים החתומין על השטר ומתו ואין כתב ידם יוצא
 מפקוס אחר ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא זה אבל
 קטנים היו או פסולים היו אילו נאמנים במינו שהיו אומרים
 אין זה כתב ידם או שהיו שותקין לנמרו וקורעין השטר על
 פיהם אלא אם כן שמועין בעל השטר שיקבעו לו זמן ויקרי
 אצ

החכם עמהם שאין זה אלא גילוי דברים דמעיקרא כשר היה
 ולא היה פסול מעולם ולא נתבטל וועד הראשון ובערער דגב
 וגזלן נמי דער שלא חתמו חתם עמהם דווקא שהעידו עליו
 שחזר בתשובה אבל אם ערערו עליו שנים שנכב או גזל ובאו
 שנים אחרים ואמרו שלא נכבאו לא גזל מוה לחזרי והרי
 ולא נתבשר בהכי רק נשאר כשפך כשר ספק פסול ומספקא
 פסלינן ליה לדין :

כח כתבו קיום ואחר כך נמצא אחד מדייני הקיום פסול
 לא נפסל השטר בכך אלא יתחבו אותו הקיום והשטר
 נשאר בכשרותו :

כט שליטה שיטבו לקים את השטר ומת אחד מהן צריכין
 לכתוב במותב תלמא הוינא נחר ליתוהי כדי שלא יאמר
 הרואה כ"ר של שנים קיימיהו ואתו למשעי לומר כ"ר של שני'
 פני לקיום שטרות ואף על גב שנכתבו במותב תלמא הוינא
 צריכין לכתוב חד ליתוהי שאם לא יכתבוהו אתו למשעי ולום'
 שאין צריכין כ"ר לקיום שטרות כיון שאין חתימין אלא שנים
 ומה שרהוב בו במותב תלמא הוינא לא לשם בית דין נתכוונו
 אלא שהיו כדעת' לרבות ולא נודם להם אלא השני' שחתמיהו
 והם ישבו לבדן אבל כשכתבו וחד ליתוהי תו ליכא למישעי
 פיהו דווקא לכתחילה יכתבו וחד ליתוהי אבל אם לא כתבוה
 אלא במותב תלמא זרילנו וחד ליתוהי לא סיפסל בכך אבל
 אם כתבו במיתב ב"ר דינא הוינא ולא כתבו תלמא צריכין
 לכתוב וחד ליתוהי ואפילו בדיעבר אס לא כתבוהו מפסלי
 בכך שיצטרו המדימו ששנים נקראו בית דין . ואם יש בו
 פשמעות אחר שהיו שליטה כגון שכתו' פליגו זה והוא מופסח
 לרכים יאמר למשע' שבשטר ונתקיים השטר או שנעשה זה בפני
 שוכ אינו צריך וחד ליתוהי דודאי הוא לא טעה לומר ששנים
 נקראו כ"ר ומ"ם גם כתיבו בו בי דינא וכמותב תלמא כגון
 שבמותב כמותב תלמא כי דינא הוינא וכו' הולא צריך וחותמין
 שנים מהם ודאי ואם כל השליט' חתימין צריך לכתוב במותב
 תלמא הוינא דכיון דשליטה חתימין לא חיישי' סמא לאו במותב
 חד הוי יתבי כשחתמו דזה אין דרך לשעזת כל כך ואפילו אין
 כתוב כל רק שטר זה נתקיים כראוי די בכך :

ל יש אומרים אפילו כשלא מת אחד מהם חתימין שנים
 וכתיבין וחד ליתוהי כדי להקל מעליהם שלא יחזרו
 אחרי השלישי ולא יחתמו בו רק שנים ג' אם כתוב בקיום
 בשיחב תלמא כי דינא הוינא נ' וחתימין כו' שליטה ונמצא
 אחד מהן קרוב או פסול יש אומרים דכשר דתלינן לופ' שרשת
 כשרים ישבו ולא יחתמו מהם רק שנים והיה אז הקיום כשר
 כמו שאמרנו לעיל והשלישי הקרוב או הפסול חתם אה"כ כמו
 שנבאר לעיל סימן פ"ה סעיף י"ב גבי שטרות ויש אומרים
 דהכא פסול שלא יאמרו פסולים כשרים לקיום שטרות / קיום
 שכתוב בו אנחנא סהדי כו' כשר דאף על גב דקיום שטרות
 דין והם כתבו סהדי מכל פקו' הוואיל וחתמו שליטה אנדרואין
 שהיו בית דין ומה שכתבו סהדי משום שהם בעצמם הכירו
 החתימ' והרי הם עדים וביה דין וכבר אמרנו דבקיום שטרות
 קיימא לן דער נעשה דין :

לא צריך שיהיה הקיום סמוך לחתימת העדים ואם היה
 בין הקיום ושטר רוח טטה אחה ושני אורדים הקיום
 לבדו פסול והשטר כשר אלא שאינו מקיים דחיישינן שפא
 יחתמו השטר שנתקיים וזיף באותה טטה שטר ושני עדים
 בטטה אחת דקיימין שהוא שטר כשר כדלעיל ונמצא הקיום
 מקיימו והרי מוויף הוא אם הנייר קצר למטה ולא יוכלו לקיימו
 חתם הכהב ימלין לכתוב הקיום מן הצד או מאחוריו :

לב הרחק הקיום מהשטר שמה אחת או שתיים או יותר
 ומלא כל הריחו שרישית דין כשר שהרי אינו יכול לזיף
 ואין לומר שהבית דין קיימו השרישות כדאמרין גבי עדים
 דבי דינא אטווא לא חתמי אלא על גוף של שטר ודווקא

אח השטר על פי עדים אחרים קובעים לו זמן ואם אינו טוען לא סענינן ליה דלא חיישינן להכי ואם יש עדים אחרים שצ"ל כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ע"ר והחזק בבית דין אין קורעין אותו כמו שיתבאר שם בסמך ויש מי שאומר שאין צריך שקרא עליו ע"ד דבהחזק בבית דין לבדו סגי אפילו לא קרא עליו ע"ד דמסתמא לא קיימיהו אם לא שנחבר הרבר בפניהם מיהו אף על נכ דלא מקרעין ליה נס מנכילא מגבינן ביה דהא העדים האחרים המעידין שהיא כתב ידם או הקיום שמקיימין אוהו משטר א' הוא כאילו יאמרו שהשטר כשר דאף על שנים מעידים בפירוש שלא היו קטנים או פסולים מכל מקום העדים החתומים הם בחזקת כשרות דכל ישראל בחזקת כשרות הן והשטר כשר והעדים שיאמרו שקטנים או פסולים היו אינם מעידים אלא על השטר שהוא פסול כיון שאינם מעידים על גוף העדים שהרי סתו כמו שיחבא בסמך ואם כן היה העדות על קיום שטר זה אם הוא כשר או לא תרי ותרי נינהו ונשאר השטר בספק כשר ונפקא מינה שאם הפס בעל השטר מטלפלין לא מפקינן מינה ואפילו תפש בעדים דלית ליה מינו לא מפקינן מינה דהסוציא מחכיר ע"י הראיה ודוקא מטלפלין אבל מקרקעי מפקינן מינה דקרקעי לאו בני הפישה נינהו דכל מקום שהן כרשוח בעליהן הן וכל זה דווקא בשכר מחו העדים דכיון שמתו לא על גופן של עדים הם מעידים אלא על פנה שבשטר הם מעידין אבל אם העדים עריין הינם וכאו שנים עדים לפוסלן ואומרים טפסולין הם גם השטר נפסל ממילא אף על פי שכתב ידם יוצא ממקום אחר דהא מעידין על גופן שהם פסולין ויש חולקין ומכשירין השטר לעולם ושעמא משום דקיימא לן חזקה שכל שטר שנכתב ונחתם נחתם בכשרות בלא שום פסול הלכך אפילו אי אמרי פסולי עדות הם עכשיו לא מהמני לפסול השטר למפרע כיון שכתב ידם יוצא ממקום אחר שזהו עדות אחרת היא . עדים שכתב ידם יוצא ממקום אחר או שיש עדים שזה כתב ידם אינם נאמנים להעיד בעל פה מה שחזק נגד השטר לבטל דבר ממנו דהוה ליה חוזר ומגיד אבל אם יצא כתב ידם יוצא ממקום אחר ואין יכולין לקיימו אלא על ידי עצמן ואמרו כתב ידינו הוא זה ובתוך כדי דיבור חזרו ואמרו אנוסים היינו מחמת נפשות כלומר שהיו מוכרחים פחמת סכנות נפשות לחתום שטר נאמנים כמינו שהיו אומרי' הן זה כתב ידינו כיון שחזרו תוך כדי דיבור ואין כאן מגיד וחזר ומגיד דלאחר כדי דיבור הוה ליה חוזר ומגיד ואין נאמני' ואין כזה גם כן משום אין אדם משים עצמו רשע טאינה געשע רשעים כזה שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש ! וכן אם אמרו תוך כדי דיבור קטנים היינו בשחתמנו או פסולי עדות מחמת קורבה היינו ועכשיו נחרקנו או מסר מודעא בפנינו או תנאי היה בדבר ולא ראינו שנתקיים התנאי הרי אילו נאמנים ואפילו עד אחד אומר לא היה תנאי ועד א' אומר היה תנאי ולא נתקיים הוא נאמן כמו אותו שאומר לא היה תנש והרי הם מוכחשים ודל עדים מהכא ונחבטל השטר כל זמן שלא נתקיים התנאי ונשבע הנבע העיסת כמו בחביעת מעל פה כמו שכתבאר לקמן סימן פ"ב סעיף י"ב ולא אמרינן שהעד שאומר לא היה תנאי הוא נאמן יותר מהעד שאומר דהתנאי כמו שכתב הרמ"ה מביאו רבינו בעל השור כאן בפנים ולא אמרינן הכא אוקו חד לכהרי חד דכיון דאיתו שאומר לא היה תנאי התורה האמינה להביאו לידי שבועה וכל מקום שהאמינ' חורה לעד אחד הוה ליה כשנים והאי דקאמר תנאי היה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים כן הוא דעת הרמ"ה אבל לא סבירא ליה הכי אלא העד האומר תנאי חוששין לדבריו כמו שחוששין לרברבי האומר לא היה תנאי והרי הן מוכחשים ועדותן בטלה והשטר בטל

והוה ליה חביעת בעל פה ואין כאן אלא שבועת היבט ואם כתוב בשטר ואנו שהדי מכהדי דלא הוה שויר בשטר אינם יכולים לומר תנאי היה בדבר דהוה ליה חוזרין ומגידין מיהו אם אומרים פירוש למה שכתוב דלא הוה שויר ואומרים שכוונה מה שכתוב בשטר לא היה צו שויר לא נאמר שכתבו כן כדי שיתבטל התנאי רק לומר שלא היה שויר בגוף המכר הרי אילו נאמנים וכן יכולין לפרש כל דברי השטר באופן שאינו סותר דבריהם אבל אם אמרו שהיו אנוסים מחמת פסול או שהיה שטר אמנה או שהיו פסולין בעבירה אינם נאמנים שבכל אילו משוי נפשיהו רשעים שלא היה להם לחת' שטר מחמת כל פסול טבעולס וכן שטר אמנה לא ניתן ליכתב דנפיק מינה חורבה והרי הם אומרים שעשו שלא כדון וכל שכן כשיאמרו שהיו פסולי עדות מחמת שעשו עכירות דמשונו נפשיהו רשעים ממש על כל אילו אינם נאמנים דקיימא לן שאין אדם משים עצמו רשע דאדם קרוב לעצמו ואפילו אם אומרים עשינו חשובה ועבשנו אנו בשרים אינם נאמנים כיון שהעדות מתבטל על ידי שעושין עצמן רשעים הוה ליה כחוזרין ומגידין מיהו אף על פי שאינם נאמני' לבעל השטר שכל מקום לגבי דיורה נאמני' דהודא' בעל דין כפאה עדים דמי וחייבין לטלס ללוה כל ההפסד שבא לומכה חתימתן שחתמו שטר מדינא דגרמי ואם אומרים שבשעו שחתמו לא ידעו שהיה אמנה ואחר כך נתברר להם שהוא אמנה נאמנים שאין זה כחוזר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנידע להם אחר כך והל' כמעידים על השטר שהוא פרוע או מחול שזה ודאי כשר לכ"ע שאינו מבטל כזה עדות הראשון אלא עדות אחרת הוא וכשר הכי נמי הכא . ואם מהב ידם יוצא ממקום אחר או שיש עדים שזה כתב ידן אין נאמנים בשום דבר שיאמרו לבטל השטר הוין פלוני בכנינו מסר מודעא בגוף אם שטר מכר הוא ואמרו העדים דההימין בו המוכר פסד מודעא בפנינו והראנו אונסו והברנו בו נאמנים דכבר זה נהוה לכתב ואחרת פסוה קטברו כדי להציל האנוס מדי אונסו :

לית עדים החתומים על השטר שאמרו שחלוה היה קטן באותו שעה אינם נאמנים דכיון דקיימא לן חזקה אין העדים היהימין אלא אם כן נעטה בגדול צריכים הם לברוק אם הוא גדול יוכל שאומרים שלא ברוקו משו נכשיהו רשעי ואין אדם משים עצמו רשע יש אומרים הא רעדים החתומים על השטר כמי שנתקרה עדותם בבית דין דמי ואינן יכולין לחזור היינו דווקא כהם שנים חתומים דהוה שטר מעליא אם הקרוהו בית דין אכל עד אחר החתום בשטר אינו כמו שנתקרה עדותו לבדו שאין בית דין חקירין עד אחר ויכול לחזור בו :

בין מי שטוען אמנה הוא או פרוע הוא וכו' ב' סעיפים :

א מלה שאמר על שטר שכירו שהוא אמנה או פרוע אם אינו חייב לאחרים שאינו מפסיד כהודאתו לאחרים נאמן הוא וחבא עליו ברכה ואם הוא חייב לאחרים ואין לו מכה לפרוע אלא מזה השטר והחזק בשטר בבית דין ויש בו נאמני' או שהוא ביד שליט אינו נאמן כיון שבא לחוב לאחרים שהם היו יכולין לגבות מזה משום דרבי נתן לאו כל כמיניה ואפילו לא נודע בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים ונודע אחר כך אינו נאמן כיון שבא לחוב לאחרים ואין לומר נהימני' שהוא אמנה או פרוע כמו דאי בעי מחליל ליה שאין דעתו למחול ולהפסיד חזבו פירש שאם היה מחול לו לא היה יכול לחזור

לבוש עיר שושן חלבות שטרות

לחזור ולנבחהו לעולם שכבר כחלו אבל אם היר טיען אמנה או פרוע יש לו דרך שיכול הוא אחר כך לחזור ולהנבע שטר זה כמו שיהבאר בהפ' סעיף זה והוא ליה מנו זה מגו גר ע ואפילו אם הוא מפקיד גם יעצמו כגון שהייב לאחרים מה זה שטר שנוהג בו שהוא פרוע המאתים אפילו הכי אינו נאמן דחיישינן לקניניא ודוקא שהזקוק בכ"ר אבל אם לא היה זקוק בכ"ר מן זמני דאי בעי מצנע ל הל' שטר' ודוקא שיש בו נאמנות בשטר אבל אם אין בו נאמנות כיון שרמילה שהשטר בדוריא היה יכול לנכות אלא בשבועה גם המלוה שלו הבא הנגה מזה שטר נהן אינו יכול לנכות עד שישבע המלוה שרשטר' כיון והרי הוא אומ' שהוא פרוע מיהו צריך הוא לישבע שבועה הפירה רמילה שלו שכבריו כן הוא שהשטר פרוע או אמנה ואם אחר שאמר שטר אמנה או פרוע פרע הוא רבצל ה' נובי הוא לנכות שטר המלוה שלו רואין אם כשבא בעל הינו לנכות מזה השטר אמר הוא שהשטר אמנה הוא או פרוע הוא או דמי לא היה כוונתו אלא לרתוח בעל חבו והחזר וניכה את חובי זה אבל אם מצמו אמר שטר אמנה או פרוע הוא בלא הביעת בעל חובי אינו חוזר ונובה בו הדוראה בעל דין כמאה עדים דמי :

ב אם אמר רמילה זה השטר אמנה הוא והעדים כיון חתמוהו שהלות שלו צוה ליכתוב את השטר כסך כך שכתוב בו אלף זהובים אלא שהוא האמין כי שלא אהב עמנו כי אם ה' דנין השטר כשר וזו פותח שטרו שיהבאר בס' פ' גע' אבל אם אימר שהעד' טעו וכתבו אלף דינרין ואין החוב כל כך הרבה הרי הוא כהרס שאין בו כפי' אע"פ שיש בו נאמנות בשטר נטבע הלוח היסת ונפטר שכיון שהוא עצמו מידע שהעדים שקר חתמו אם כן אין לו עדים ואין הכי עתה אלא בעל פה ואלו אימר על שטר שבידו שהוא של אחרים עיין לעיל ס' צ"ט :

בח שכותבין טופסי שטרות ובו סעיף אהד :

א סופר שבא לכת' טיפסי שטרות כדי שיהיו מצויין אצלו הרשות בידו ויכול לכתוב הכל שם היות והמירו והמעות ואין בו משום מיחזי כשיקרא כל זמן שאין עדים החומים בו רק שיניח מקום הזמן שלא יהא מוקדם וצ"ל שטר שנכתב על הלוחית ונפרע אינו יכול לחזור ולרלוה בו ואפילו אם הוא הכל ביום אחד שאינו מוקדם וכיון שנכתב שיעבודו נכתב הקניין של העדים החת' מים על ויכשרזר ולוה בו אין נכסיו חוזרין ומשהעבור ביופילו אם לא נפרע אלא מקצת החוב ונשאר שיעבוד השטר על המקצה הנשאר אינו חוזר ליה באותו שטר אותו המקצת כיון שכבר נמחל שיעבודו של אותו המקצת ויש מי שאמר הא דנמחל שיעבודו היינו שהקניין הראשון בטל אבל אם חזר וקבל קניין בפני עדי החתימה החתומ' עליו חזר השטר לתקפו ויכול לחזור וללוח בו אם הוא בו כיום שחתמיהו או אפילו אם לא חזר וקנה לו בקניין רק שלקח הלוח השטר מן המלוה וחזרו מסרו לו בפני עדים סני דמ' ערי מסירה עקר בשטרות ועל סימן נ"א וכל דכל זה לא מירוי אלא בשטר שנחתם בעדי קניין שהוא נעשה לטרופ' בו משום שיעבודים דכיון שנמחל שיעבודו דהאי שטרא אם יבא לטרופ' בו מן הלקוחות ישיף שלא כדון שהרי אין לו טוס שיעבוד דין קדימה על קרקע זו כחמה שטר זה שאף ע"פ שהלוחית זו אמר אינה אלא כמלוה על פה שיש לו עדים שלא פרע דאל"ב שטרך כודי מאי בעי אלא שישעבוד שטר אין כאן לטרופ' בו מן המשועבדים שהרי כבר נמחל שיעבודו אבל לנכות בו מן הלוח עצמו נ"ל דנוכה מטע' שטרך כודי מאי בעי ולא נרע מטענ' שטראי שיהבאר לקמן ס' נ"ח ע"פ א' ואפילו אם תמצא לומר דלא דמי לשטראי דהתם לא

נמחל שיעבוד השטר וערוה העדי שבשטר עודנו בחזקתו אבל הכא נמחל ערות העדים לענין השיעבוד וכיון שנכתב מקצה העדות נכתב כולו ונעשה שטר זה כד"ס הנשטר מ"פ כשהובעו בשטר כתיבת ידו שיש בו נאמנות ושוען הנכתב שכבר פרעו והתובע אומר אמת הוא שכבר פרעתי אבל הזרתו והליתיה לך על שטר זה נ"ל שנוכחו שהיה לא היה כאן שיעבוד קרקעות דמיא שטר שנמחל שיעבודו הוא דבפרעון הראשון לא נכהל שם שיעבוד שהשטר הזה אינו אלא לראיה בעלמא ומ"ש שטר' דאיה על חלואה ראשונה או שנייה שהרי אין כאן שייך לומר ב שול עדות כלל וכו' בשטרות המכר' מא שנהנין עכשיו כאלו הארצות שיוכל להנבע בהם איזה חוב שירצה ולא יוכל לומר הנכתב לא מסרה המפרט' על סמך זה והואיל והאמינו להת לו חותמו בגליון לכתוב עליו מה שירצה האמינו לכל מה שיאמר בין על מלוה זו בין על מלוה אחרת תדע דהא נהנין לנכות בה לכל מי שיוציאה כחתימו בלי שום הרשאה וכלי כתיבה ומסירה אף על פי שידוע שמהחלה לא נהנה מעולם לאיש זה שיוציאה וע"כ טעמא משום ק"ל מסהמא הואיל והאמין למי שנכתב לו שיכתוב עליו מה כל מה שירצה האמינו לכל דבר שיכתוב עליו ושיעכד עצמו לכל אדם ולכל דבר ולא שייך למיטען עליו שטר שנמחל שיעבודו הוא נ"ל מיהו נ"ל אף על גב שאין צריכין כתיבה ומסירה נכתבו ממס' וכל מי שיוציאת סתחת ידו יכול לנכות בה מ"פ הממסכן או המפקיד שטרי ממס' אצל חבירו בעדים לא יוכל לרעון אח"כ הלוחית עליה עד כדי דמיהן אולקוחין הן כודי אע"ג שלא ראו עכשיו כודי ויש לו מנו דהחזרה אפ' הכי אינו נאמן לשעון עד כדי דסידן אולקוחין הן כודי אע"ג דבשאר מטלפיון יכול לשעון הכי ככנו דהחזרתו כמו שכתב בס' מ"ג ע"ג סעיף י"ח הכא מנו דהחזרתו מנו גרוע הוא שמתיירא לשעון החזרתו שחושש שפא יצטרך להנבע הלוח לדין ותלה הדבר שהיו של זה והיא ישעון החזרתו ולהרס' נמי לא יוכל לשעון שררי הפקידו אצלו בעדים לפיכך נטבע המפקיד דחס שאינו חייב לו עליהם כל כך או כלום וצריך זה להחזיר לו נ"ל ועל סימך ע"ב סעיף י"ח ואין להקשות לפי טעם זה אפ' הפקיד או השכין המכר' מי בלא עדים נמי נימא הכי דאע"ג דיש לו מנו דלהרס' הכנו גרוע הוא שמתירא לומר לרד' דחייש שבא יהנהג' הדבר לא דמי דהתם הטענה עצמה טענה מעלייתה הוא דהו הממס' דברים שאינ' עשויין להשאיל ולהשכיר הם והייצג' באו לידו של זה לפיכך נאמן בשבועה עד כדי דמיהן נ"ל ומסר' מא הואיל ולא הכרו בה הראשונים מחסת שלא חז צריכין לו שלא היו נהנין בה ואחז' לדין נימא בה מילתא ואת הנ"ל ע"ד אכתוב ו נופה של המסר' אם כך הוא הלוח חותם שמו על נייר חלק בצד אחד ואין כותב בו כולם באורה צד דק החימו ונכד השני כנגד החימו ממס' כותב עליו בפני הלוח סכים המעות שהייב לו זמן חפרעון שכיון שכתב זה כנגד החימו ממש בצד השני אין כאן חשש זיוף כלל כאם אינו מכת' כנגד החימו אפשר לזייף שיכול לחתוך כל מה שכתוב מצד השני ויכתוב נגד החימו מה שירצה ומה שפניח חיק בצד החתימה ולמעלה ממנו הוא כדי להר' רשית ללוה שיכתוב למעלה כל שיפירי דשטר' כגון נאמנות המכתוב וסאר עניינים שהוא טובח המלוה ועל כל זה הוא מאמינו כמה שנייה לו נייר חלק במקום החימו ולכך פוסקין על המס' אם כל דין נאמנות וחוקף וחזקת כל השטרות על הסך וזמן הפרעון הכתוב בצדו השני והוא שכתוב בצדו השני כך כמו שכתבתי דהיינו סך חוב זה כך וכך וזמן פרעונו כז' כך וכך ולא יורה ופילו אם הוא כתב יד המלוה לית לן בה ופוסקין לו בכל מה שכתוב עליה שיהא נאמן הואיל והאמינ' והוא לתת לו החימו ידו על נייר חלק אסרין וראי בפ' נ"ח וכדיעה

וכידועתו כתבו והאמינו על כל שופרי דשפרא אבל אם כתב בצדו השני סך חוב זה כך וכך חזן פרענו ביום כך וכך ואח"כ כחוב ועוד חוץ על סך כך וכך חזן פרענו ביום כך וכך או שאר עניינים כתובים עליו אחר זמן הפרעון מה שהוא לטובת המלוה והלוה כפר בו נשבע הלוה היסת על השאר ונפטר מן השאר שאיפשר ויכול להיות שלא נחזן לו הלוה הפטראם רק על סך הראשון והמלוה כתב כל זה אחר כך פעצפו בלא ידיעת הלוה והלוה לא האמינו אלא על סך הראשון וזמן הראשון ואפי' הוא כתב יד אחולא כתב יד המלוה אין מאמינין לו עליו אם לא שהוא כתב יד הלוה בעצמו מיהו אם כתובים הרבה עניינים קודם זמן הפרעון נגזן סך חוב זה כך וכך ועוד כך וכך ובהנאי כך וכך וכה"ל ולכסוף כתב חזן הפרעון ביום כך וכך מאמינין למלוה על הכל דכיון שלא כתב זמן הפרעון אלא לכסוף הוא הוכחה נמורה שהכל נכתב בידיעת הלוה וברשותו וכ"ש אם הוא כתב יד הלוה שנאמן המלוה על הכל שהיה הכל בידיעת הלוה ונתנו ליד המלוה והאמינו על הכל ואע"ג שכתבתי כשהיא כתובה כהילכהה אפילו היה מה שבצד השני כתב יד המלוה כשרה אפי' יראה לי מסר'מא שבא לפני בר' וחתום עליה שם ראובן או שמעון מצד אחד ובצדה השני היא חלקה לגמרי ולא כחוב עליה מצד השני כלום וזה שהיא בידו טוען שזה שחתום עליה חייב לו כך כך והאמינין לי שלא אכתו' יותר אלא שעדיין לא כתבתי והביאותיו חלק בפני הב"ד מפני שסמכתי על המנו דאי בעית הוה יכלנא לכתוב עליה עשר פעמים ויה' אלכך לא כתבתי כלום עליה וזה טוען אמת הוא שהוא חתימה ידו אבל כתבתיה ללות בה ולא ליתתי ונפלה ממני ומצאת סאם ליתתי בה לא הייתי מוציאה מתחת ידי כך שיכולין לכתוב עליה הרבה יותר ממה שיש לי כי לא הייתי מאמינין לשום אדם שיכתוב עליה מה שירצה / יראה לי דשענ' הנכתב בזו טענת מעליות היא שכן דרך לחתום מרמ'י שתהא מוכנת בידו לכשילוו לו שיכתו' עליה הסך והזמן ופטרח למצא מי שילווה לו ולא מצא ושמא האמת הוא כן שכיב כך וכין כך נפלה ממנו וזה מצאה ואומר אני שכל דיון שבאה לפניו מסר'מא כזו אין לו לפסוק עליה כלום ויכתוב עליה בצד השני כנגד החתימה שמש טכך היא באה לפניו ואין לטוס דיון להיות עסק עמה עד שיתבר'הדבר היטב דלדעת חזקה גדולה היא זו שאין שום אדם מוציא מסר'מא כזו מתחת ידו שיהא המלוה יכול לכתוב עליה כל מה שירצה ושיאמינו אפילו בסך הממון והזמן דיו במה שיכתוב בפניו הסך והזמן ויאמינו על השאר ראשו בשופטני עסיקנן השוטה שבכני אדם לא יעשה כן ולרידי חזקה זו עדיפא מכל החזקות שאמרו חז"ל שמוציאין עליהם ממון כגון חזקה שאין אדם פורע תוך זמנו וכיוצא בזה הרבה חזקות שאמרו לסמוך עליהו עדיפא מכולם להחזיק בממון וראייה ל'ל ממה שאמרו פ"ב דכתובות לא ליהתם איניש שמיה על סוף מגילתא כו' דלמא משכחא איניש דלא מעלי ויכתו' למעלה כו' הרי בפירו' דלמא יכתוב למעלה חששו אבל לשמא יביאנו לפנינו כך כמו שהיא חלקה ויחבענו בה בעל פה לומר כך וכך ח'ל לא חששו והיינו טעמא מ'ו' רפ'טו להם שאין פמ'ש באות' טענה ולא נסמוך אהאי מנו דאי בעי הוה יכול לכתוב עליו כבר קודם שהביאו לפנינו מה שהיה רוצה משום דהאי מנו גרוע הוא מחמת חזקה זו שאמרתיה שהיא כנגדו והוי כמנו במקום עדים א"ג משום דק"ל מנו להוציא לא אמרינן וזה נמי אע"ג שיש שטר בידו כמו מנו להוציא הוא ל'ל וכיון שהלוה נאמן בטענת חתמתי ללות ולא ליתתי כמו שאמרנו וראה לי עוד שאפי' אם טוען ליתתי בה כך וכך ופרעתיה או שטר אמנה היא או ריכית הוא נאמן הלוה ג"כ כמנו דאי בעי אמר לא ליתתי בה ונשבע היסת ונפטר ואם מודה מקצת נשבע שביעה דאורייתא כשאר מודה מקצת דבעל פה וכ"ש אם כופר ואומר שאינו כתב ידו ואין זה יכול

לקיימו דנשבע היסת ונפטר ואם כפר בכתב ידו ונתקיים כתב ידו ככ"ד או עדים מעידים שהוא כתב ידו בזה אני מסתפק אי נימא הוה דינא כמו בכתבת יד שנכתב עליו למעלה גוף הסטר סך כך וכך כו' חזן כו' דאמרינן לקמן סי' ס"ט סעיף ב' דהחזק כפרן ומשלם והוי דינא שנשאל המלוה אפילו בלא שבועה כראיתא לקמן סימן ע"ט סעיף ח' או דלמא רוקא התם שהשטר כתוב כדניו ודרך לספור ששטר כזה ליד מלוה ושטר מעליות הוא אמרינן שהחזק כפרן לאוחו סך ממון הכתוב בשטר ומשלם אבל הכא דנייר חלק הוא בפנינו ולא החזק שום סך ממון בשטר וק"ל לקמן סימן ע"ט סעיף ה' החזק כפרן לממון זה לא החזק כפרן לממון אחר וכיון דהכא יש לחוש שסא מלוה תובע יותר ממה שהלווה נימא אף ע"ג שהחזק כפרן על החתימה לא החזק כפרן לכל מה שיאמר המלוה אלא לדבר טעם והמותר ה'ל כממון אחר או לא ועוד שפא אפי' אותו הדבר מועט לא יטול המלוה אפילו בשבועה אף ע"ג דהחזק כפרן כיון שכבר אמרנו דחזקה הוא דאין שום בר דעת מוסר מסר'מא כזו ליד מלוה וצ"ע ואף על גב שראיתי כמה פעמים שהסוחר' עושין כן שטולחין מסר'מא הן לירידים להקיף עליהם סחורות ולכתוב עליה מה שמקיפין לו וכוסרין אותו לאותו הסוחר שאינו דומה להכא דהתם אינם שולחין אותו אלא ע"י מי שהם נאמנים אצלם ביותר שידועין שיחזרו להם הסמ'מאם או יביאו להם הסחורה ולא יוצאו הפטראם מתחת ידם לתתם ליד הסוחרים עד שיכתבו עליה סך חוב זה הוא כך וכך וזמן הפרעון ביום כך וכך אבל שיתן הלוה ליד המלוה כך נייר חלק מסני צדדין ואינו חותם בורק חתימת שמו מצד אח' הוא אצלי נסמנע בעיני בני אדם וקרוי בני אדם אפילו לקורעה ע"י חזקה זו רמי הוא זה שיאמינין לשום אדם למסור כתב שיכול לכתוב עליו כל מה שירצה אין זה אלא פתי המאמינין לכל כו' או משונע וככלל שושים יחשב ואין כמעשים של אדם כזה כלום ל'ל :

מ"ט שיכירו העדים שם הלוה והמלוה והדין טעות השמות והמכוס וכו' סעיפים :

א כשכותבין שם הלוה והמלוה בשטר אם יש להם שני שמות אין צ"ל לכתוב אלא שם העיקר ומיהו אם כתב שם הספל לחוד כשר' ואין צריך לכתוב החניכה או כהן או לוי אלא אם כן יש בעיר שנים ששמותיהן שוין שידועו לשם א"זה מהם נכתב :

ב כשכותבין שטר שיש בו קניין צריך שיכירו העדי' ששם הלוה שבא לפניהם לכתוב שטר על עצמו הוא פלוני בר פלוני אף על פי שאין מכירין שם המלוה ואינו לפניו דיו כיון שאנו מכירין את הלוה שמחייב את עצמו ומודה שזהו פלוני ששמו כך מה צורך לנו להביר את המלוה ועל סי' ל"ט סעיף ז' וי"ג וכן בשטר מכר אם אנו מכירין המוכר שמחייב בעצמו ומודה שמכר שדהו לפלוני ששמו כך וכך מה צורך לנו להביר את הלוקח אבל כשכותבין שובר שהוא בא להפקיע שיעבודו של זה מזה צריכין שיכיר שניהם שם הלוה ושם המלוה בין שניהם לפנינו בין אין לפנינו אלא אחד כדי שידעו מי הוא הפוסר ומי הוא הנפטר שסא ישקרו ויעשו קנוניא שהמלוה הזה יפסוד לזה אחר שאינו חייב לו כלום אלא חייב לאיש' אחר ששמו בשמו והוא יפטרנו שלא כדיון מה שאין לחוש לזה כשמכירין את שניהם וכן אם כותבין שטר הלואה שאין בו קניין צריכין שיהיו שניהם בפנינו וכשיכירו שניהם כמי שנכתבאר לעיל סי' ל"ט סעיף י"ג . ומיהו כשאין מכירין אינו צריך עדות נמורה אלא אפילו אשה או קרוב סני לומר שכך הוא ששם הואיל ומלתא דעבידא לגלויי הוא והיכא דסמוך העד אאשה או קרוב ואשתבה טעות אי צריכא מדרבנן הוא העד

לקרוע שטר זה ולחזו' ולכוחבו בשילוש השמות של אביהם זקנים או אביהם בסימן אחר היה הרשות בידם גם עכשיו בערוסם הם מחזיקים בח שטר זה שהיה נחשד לשטר מעליא אבל אם אין עירו השטר בעצמן כאן שיעירוויש עדים אחרים שהעידו לא נחזק השטר בזה ואין לו אלא דין מלוה על פה ומה תקנהם וכתבו שם זקנים כגון שמעון בן יוסף בן יעקב חייב ליוסף בן אברהם בן ואם גם שם זקנים שוים יכתבו שום סימן כגון יוסף גיץ או לבן או ארוך ושתור או כהן ולוי וזה ישראל וכל כה' ואם הם משני עירות בוחבין יוסף בן שמעון מעיר פלוני חייבוב' והרי זה סימן ואם הם מעיר אחת אם האחד מת אבינו השני חיאכיו אם כתב על בן הפת זל או על בן החי שלי' או נר' הרי זה סימן בד' רשלי'ט או זל הוי סי' כשהוא כתב העדים בעצמו אבל אם אינו כתב העדים אע"פ שהעדים התימלמטה אין זה סימן דשמא יוסף השני העדים דכתוב בך והעדים לא דקדקו בך שאין דרך דקדק בך ולא אכולא מילתא קא מסהרי ואם אחר מהם היה קמץ בזמן הכתוב בשטר גובין מן האחד שהיה גדול באורו פעם דהא קל חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן יודעין שנעשה גדול אבל הם מוציאין שטרות על אחרים ולא יוכל האחר לומר לו לא נכתוב לך אלא לחבירך ששמו כשםך שכל מי ששטר יוצא מהחיה יודו מחזקין ליה כשלו אבל אם אין השטר יוצא מהחיה יודו אף ע"פ שמודה לאחד מהם ואינו מודה למי מהם אינן יכולין להוציא ממנו כלום אלא א"כ יתנו הרשאה זה לזה רבלא הרשאה אמר לכל אחד אינני חייב לך כלום אבל בהרשאה לא יוכל לדחות ההובע שתובעו ממנו ואם יש בידו טובר מאחר מהם אף על פי ששניהם תובעין אותו שיש לכל אחד שטר חוב בידו עליו אין שום אחד מהם יכול להובעו שיאמר לכל אחד מהם אתה כתבת לי זה השוכר ומיהו אם יכתבו הרשאה זה לזה ינכה אחד מהם שהרי הוא מודה שלא פרע אלא לאחד מהם והרי הוא הוד חייב לשניהם שהרי שניה יש שטר בידם ואם ישעון פרעתי זניכם וצויתני לכתו' שוכר אחד כי הוא יספיק לו להראותו לכל מי מבם שיבא ויתבעני בעד חובו שנתענה ואלא הועיל הרשאה ולא הני אלא הבעיה שעכ"פ :

ח בר'א כשאין משולשים לא כשטרות ולא בשובר דמלות הוא דאפסיד אנפשיה דאזויף בשטר שאיני משולש אבל אם הם משולשים בשטר ולא בשובר כל אחר נוכה בו דבין דבעל השטר יש לו הוכחה בתוך שטרו שזה חייב לו ובעל השובר אין לו הוכח' מתוך שוברו שפרע לזה דשם' לאחר פרע ושטר זה מעליא הוא לפי' יד בעל השובר על החתומה וצריך להביא ראיה שטילם ואם אין לו ראיה צריך לשלם לשניהם וכל עב'ל אחד צריך לישבע וישלם אפי' יש נאמנות בשטרות דהא יטענות דשובר כנגדן' ל :

ט מלוה אחד שהלוה לשני יוסף בן שמעון בשני שטרות והיו משולשים שניכר שטרו של כל אחד ואחד ונמצא שובר מקויים אצל המלוה ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע ולא היה שוכר משולש ונמצאו שני השטר' בין שטרותיו של המלוה הקרוע' הרי הורע בתן של השטר' במה שנמצאו בין שטרותיו דקרועים ושניהם כחזקת פרועין שלא יוכל לתבוע אחר מהם שכל אחד יכול לומר זה השובר על שמי נכתב ואם נמצא השובר ביד אחד מן הלוי' אע"פ שהשובר אינו משולש והשטר משולש שטר של הלוה שהשובר בידו הוא בחזקת פרוע נ'ל דמחזקין ליה בשלו כולעיל סעיף ז :

י שני יוסף בן שמעון שלוה א' מהם מאה ונמצא מהן שדה שקנה מיוסף בן שמעון השני אחר הזמן שצנת' בשטר חוב של המלו' או שהיו שותפין בו אין המלוה יכול למרוף השטר ולומר אם לך הלוי' מוש' ואם לחביר הלוי' כיון שאין לחבירך כני חזרין הרי לקחת שיעבורי וכן כשהם שותפין לא יוכל לנכות החזני

הער שטעה על ידי אשה או קרוב שהשעורה לכתוב ראובן ליה ואינו אלא שמעון וסודה מקבלינן מינה משום שאין דרך צירבא מרבנן לדקדק כל כך בדברים ואין בו שמים תזרין נגיד ולגברא אחרינא לא מקבלינן דארהיה למידק ואמרינן והאי מדקדק והסתא הדר ביה ומסקר ואם הסופר טעה ומוכת בשטר שטעה השטר בשר דהלינן בשעת כדאמרינן באחריו' טעות סופר הוא על ריש סי' ל"ט י"ט סי' טאום הא דרצורבא פירכנן מקבלינן מינה היינו דווקא שטעה באטה שאין דרכו לדקדק בה שמו' שא' דרך ת'ת להסתכל בנשים כמו שנכתב' בלבוש הכותן וארנגן סימן ק"י אבל כשאר דברים אין חלוק בין ת'ת לשאר גברי ועל סי' כ"ט :

ג כל שהחזק שמו שלשים יום בעיר בוחבין אוהו שם ואין חוששין שמה שינה שמו כדי לעשות קנוניא אבל כל זמן שלא החזיק שמו וכא' לב' ד' ואמר כהבו עלי שאני חייב לפלוני כך וכך אין בוחבין עד שיביא ראיה ששמו בד' וכך שמה מעלה שמו בשם אחר לחייבו :

ד זכפתית מל' יום נמי אי קראו ליה ועני מחזקין ליה בהוא שמה לחובתו כגון שקרא עצמו ראובן וכתב שטר עליו ראובן ליה משמעון וטעון השת' לאו ראובן שמי אי קראו ליה ראובן ועני אע"ל דלא אתחזק שלשים יום בהאי שמה חייב :

ה שטר הבא לפנינו וטען הלוה ואמר אינו חייב לו כלום שמה אחר שהוא רמאי העלה שמו בשמי והודה לזה שהיב לו מאחר שלא החזיק בעיר עיר אחר ששמו כשמו אין חוששין לדבריו שחזקה אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ מבירין אותו הנזכרים כוונ' שלא יוכל לטעון ולומר לא לזה אני חייב אלא לאחר וזה רמאי הוא והעלה שמו בשם בעל חובו דכיון שהשטר יוצא מהחת' ידו וראי' מחזקין ליה שהוא שלו והוא הגלוי' שתלוהו כמו שיתבאר בסעיף שיהל זה נבי שני יוסף בן שמעון :

ו מי שהחזק שם בינוי בעיר וכתבו עליו שטר באותו כינוי וצחק כך נרע שהיה לוכינוי אחר או שטעה בסם הלוה או המלוה וכתוב ראובן במקום שמעון או שמעון בסכום המעות וכל טעות כיוצא בזה יכתבו שטר אחר ולא אמרינן כבר עשו העדים שילוחותן שבין שנינו מן האמת והוא טעות דמוכח עדיין לא עשו שליביתן ק"א שאפי' אם לא כתבו שטר אחר אם יתכרר הדבר שהוא טעות סופר כשר ויא' טאפילו כתבו שטר כשר לא שייך לומר כלל בשטרות עשו שילוחותן שלא אמרו חז'ל העדים עשו שליביתן ואינם יכולין להקים שנית אלא נבי נש' משים דכתיב וכתב לומר שהבעל צריך לכתוב את הנש' הוא או שלוחו דשלוחו כמיתו וצריך שיאמר לעדים שחתבו וכיון שנעשו פעם אחת שילוחותן וחתימו אינן רשאין לכתוב נש' אחר ולחיתמו בלי צווי הכעל פעם שנית ואם חתמו הנש' פסול שאין כאן גירושין מן הבעל מה שאין שייך לומר כן כשאר שטרות שאינן אלא לראייה בעלמא מה חשש יש כדבר אם יכתבוהו ויחתמוהו כמה פעמי' כיון שזה צוה להם שיהיו עדים ברבר ובלבד שיהיו נזהרין דלא ליפוק מיניה חורב' ללוה שינכה ויחזור וינכה לכך לא יכתבו דעולם שטר אחר א"כ קרעו את הראשון ועל סי' נ"ד סעיף א' ולעניין לחזור ולכתוב שטר ככר על סי' רל"ט :

ז היו שנים בעיר ששמותיהן שוין כל א' יוסף בן שמעון אין שום א' מהם יוכל להוציא שטר על חבירו שיאמר לו שטר זה שאנה מוציא עלי שלי היה עליך והחזרתני לך כשפרעת לי החוב שהיה לי בידך ולא אחר יוכל להוציא שטר חוב עליהם שכל אחד יכול לומר לא עלי נכתב שטר זה אלא על חבירי אלא א"כ שכאו ערי השטר בעצמן ואכרו זה השטר שהעידנו עליו וזה הא' שהעידנו עליו כהלואה והווקא שעירי אשטר בעצמן מעידין בן על שטר זה שבין שנים היו רוצים

אחד וידוע שלא נמסר רק בפני עד אחד אין מצטרפין לטריף ממסעברי דכיון שידוע שלא נמסר רק בפני עד אחד ליה לית קלא והעד החתים בעצמו כשר לומר שלא נמסר בפני שאינו מכחיש עדותו בכך ואין זה חזר ומגיד ;

ב לא אע"ג דק"ל המלוה להכירי בעדים אינו צריך לפרועו בעדים ויכול לומר פרעתי וכו' המלוה בעד אחד שיכול לומר פרעתי ונשבע היסת ונפסו ככו שבהבנו בס' עה ה"ס בעדים המעידים בעל פה שאינו מכחיש העדים בטענתו ונס אין כאן הוכחה שלא פרעו לפיכך נשבע היסת ונפטר אבל בטסר אפילו שטר שלא חתום עליו אלא עד אחד אע"פ שאם טוען להר"ם נשבע שבועה דאדויות להכחיש העד ונפטר אם טוען פרעתי יכול הסנה לומר א"כ שטרך בידי מאי בעי למח לא לקחהו מסני כשפרעה לי ונשאר עדות העד בחזקו ואם רוצה זה ליפטר בשבוע היה צריך לישבע שבועה להכחיש העד שלא אמרה הורה ליטבע נגד עד אחד אלא להכחישו כמו שיתבאר בהלכות שבועה כע"ה והרי בטענתו זה אינו מכחישו אלא אוכר שפרע ה"ל מחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלים כמו שיחבאר לקמן בע"ה בהלכות שבועה ולא דמי לכתב ידו שאם טוען פרעה נאמן ונשבע היסת ונפסו והה"ס טעמא משום דאי הוה מודה לא הוי נבי אלא מבני חורי ולא חש להניחו בידו דהא איבעייהיב וזכרון כולוה גכסו ולא טריף בידי אם כן הכי נמי נימא בעד אחד ויאי הוה מודה לא טריף ממשעברי ויהא נמי נאמן לומר פרעתי כמו גבי כתב ידו ולא דמי דנבי כתב ידו כיון שאין שום עד בו לא משמע דאנשו דלהוי שטרך יתחייב בו אלא של זכרון דברים בעלמא פן ישבח אחד בהם סך המעית הוא שבוהכין בן הלכך לא חש להניחו בידו אבל שטרך עליו עד א' כיון שרוא' טמחתימין עליו כן השק סובר שדין שטרך יש לו ולפיכך כשפורע אינו מניח בידו הילכך יכול למיכר ליה שטרך בידי מאי בעי וה"ל מחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלים ואם טוען ואכר ישבע לי שלא פרעתי הוה זה נשבע ונטול ויהא שנס וס' אומ' פרעתי נאמן בשבועה כמו בפרהיכת ידו דא"ף ע"ג דלא משחבע להכחיש העד ס"ס משעמא דכמרך ביה מאי בעי לא מחייבי ליה דרוב בני אדם אינם חושבין ליה בשטר דא"ף והכי מסתבר וע"ל סעיף א' ;

ג שטר שחל"מין בו שני עדים בלבד ונמצא עד א' מהם קרוב או פסול ואע"ג שיש שם קוד' פסידה הרי השטר כחרס הנשבר דהא מוויף מרובין וק"ל עדות שבטלה פקצתה כטלה כולה כמו שחבאר לעיל בהלכות עדות וי"א שדינו כשטר שאין בו אלא עד אחד ולא שבטלוג ליה כולה דאכריגין רוחא שבקלמאן דקטיש מיניה ואתא הפסול וחתם כמו שיהבאר בסעיף הכתוב ;

ד שטר שרין עדי' מרובים חתומים בו ונמצא א' מהם פסול או קרוב ואין העדים קיימים לטואל אותם אם יש עדות ברורה שכולם ישנו לחתום הרי נתכוונו להעיד והרי זה עדות בטל ואם לאו ההקיים העדות בשאר שהרי איפסר שחתמו הכשרים והניחו מקום לגדול לחתום וכא זה הקרוב או הפסול וחתם שלא מדעתא וע"ל ס"ס ה' סעיף ר"ב ;

ה צוואה שנמצא א' מעידיה קרוב או פסול ונתבטלה הצוואה בדרך שחבאר שישבובלים לחתולא כתבטלה אלא שטר הצוואה אבל העד שאינו קרוב אם זכר העדות על פה יבא לפני בית דין ויעיד ואם יש עוד עד אחד שש"מ הצוואה מכתוב מצטרף עמו להעיד אף על פי שלא יחדוהו לעידי דהא מכל מקום סמך הצוואה ואף על נכ שהשטר בטל מכל מקו צוואה אינו בטלה ;

ו הכותב כל נכסיו לסני בני אדם בכת אחת ובעדות אחת והעדים קרובים לאחד ממקבלי הפתגה והחוקים שהשני תרי השטר פסול מפני שהיא עדות אחת וכיון שבטלה

החצי פסה נפשך לפי שאין נכסי בעל חוב משועבדים אלא מס' ערב והערב אינו משהעבר אלא במקום שיוכל לתבוע מהיה עצמו ומ"ן שאינו יכול לתבוע מהלוה עצמו אינו יכול לגבול בנכסיו / נמצא שהערב לשינוי יוסף כן שמעון בין לטני מלרים בין למלוה אחד כשם שאינו יכול לתבוע מהם כך אינו יכול לתבוע מן הערב ;

ב שטר שכתוב בו לותי כמך מנה וכו' סעיף אחד ;

א שטר שכתוב בו אני פל"גן פל"לוייתי ממך מנה וחתימים בו עדים הרי כל המוציא נובה בו אבל אם אין בו עדים אלא שהוא כתב ידו בלא עדים החתומים עליו מהוך שיוכ' לומר פרעתי נאמן ג' לומר לא לותי ממך אלא מאחר ונפל מסני ואתה מצאתו / והוא הר"ן פסק דין שכתוב בו פלוני נחייב לבשגרי חייב לט"ל למי שמוציאו / וכך שטר שכתוב בו פל"ל חייב לפלוני או לכל מי שמוציאו חייב לשלם לכל מי שמוציאו מיהו צריך שיבא בכח הרשאה מחמת אוהו פלוני המפורש בו שכן הוא משמעות לשון זה שהוא עיקר הב"ח א"כ כתוב בו בפירוש בן בא מחמתו או שלא מחמתו ואם נכתב שוכר משום אדם על שטר זה אחר כך אין שים אדם יכול לנכות בו דכמו שהחוב הו' כללי כן הוא השוכר כללי ופוטרו מכל העולם ואם כתוב בשטר שמשעבר עצמו נגד המוציא ט"ח זה עליו אע"ג שידוע שלא היה חייב לזה מעולם מכל מקום חייב לשים לו דהא מכל כקום נשתעבר נגדו כמו שכתבאר לעיל ס"ס וע"ל ס"ס א' סעיף ;

ג שטר שאין בו אלא עד אחד או אחר מהם פסול וכו' וסעיפים ;

א כבר אמרנו בסיומ' ק"ח סעיף י"ב שחקנו חז"ל לחתוך הדיון על פי עדים החתומים בשטר לפיכך אמרו חכמים ז"ל רה"ה עד אחד החתום כשטר חשוב עדו ואמרו שטר שאין חתום בו אלא עד אחד זה טוען להר"ם צריך לישבע שבועה דאדויותא ואם יש כאן שטר שחתים בו עד אחד ועד א' מעיד על פה שההלוואה נעשה בפניו אבל בלא קניין הרי אלו ש מצרפין לחייבו לענין שלא יוכל לומר להר"ם דהא מ"ס יש על פה שני עדי' שמשעמדים שהלווהו והוא נבי אלא מבני חורי ולא משעברי דכיון דליה חתום ביה אלא חד מהרא' בשטר ליה ליה קלא ולא ידעו הלוקחות לימנע מלקח קרקע כן הלוה ואם אינו טוען להר"ם אלא פרעתי נשבע ונפטר ולא יוכל לו' זה שטרך בידי שאנ' בעי כיון שאין חתום בו אלא עד א' והעד השני פעיר שנעשית ההלוואה בלא קניין לא חש להניח / השטר בידו אבל אם אמר אוהו שלא כתב עדותו קנינו מידו על ההלוואה ולא בא המלוה ולא שאל ממני שאכתוב ואח"כ לוי מצטרפין שניהם שנעש' מלוה כשטר אפילו לענין שאינו יכול לומר פרעתי שיכול זה לומר לו שטרך בידי מאי בעי למח הנחתו בידי בשפרעת לי אי פשם שלא חתום בו אלא עד א' אין זה טענה שחדי יודע שעשה קניין בפני שני עדים וסתם קניין לכתובה עומד והיה לו לחוש שמה חתמו שניהם / מכל מקום עדין אין זה שטר לנכות בו משעברי שבין סעדין לא חתמוהו שניה' לית ליה קלא אבל אם אוחו שפעיר על פה אומר גם בפני נמסר השטר הרי זה שטר נמור לנכות בו אפ"י ממשעברי טכיון שנמסר בפני העד שלא נחתם אמריגין / מחתמא נמסר גם כן בפני העד החתום והרי נמסר בפני שני עדים ויש לו קול ורווקא שיוכל לומר שנמסר בפני ב' העדים כמו שאמרנו אבל אם לא נמסר רק בעד אחד אפילו היו כאן שני שטרות שנעשו על הלוואה אחת וכל אחד חתום עליו עד

א מי שיטל שטר על חבירו במנה ובא לכד ואמר עשו לי במקום שטר זה שנים של חמישים חמישים אין שומעין לו דמגרעין ליה זכותו של לוח שזכות הוא ללוח שהיה הכל בשטר א' טאם יפרענו מקצה נמצא שטרות פגום ולא יפרע אלא בשבועה וכן אם היה לו שני שטרות של המשי חמישים ואם לכד שיעשו לו א' טל מנה אין שומעין לו שזכו הוא ללוח להיות שנים שלא יבוקף לפרועו פירש דכשהוא בשטר אחד כשיפרע ליה חצי חובו יהיה בוכרז לפרוע גם השאר מהרה כי ידאג הלוה פני יפסיד שוכרו ויתבענו המלוה כל החוב וכהם ב' שטרות כיון שפרוע חצי החוב קורעין השטר הא' אינו מסהר לפרוע השני שאין כד המלוה שטר יותר על מה שחייב לג הלכך אין משנין שום שטר מכח שהיה אלא ברצון הלוה וכל זה מיירי אע"פ שידוע לנו שאין השטר הראשון נפרע אע"פ כן אין משנין אותו אבל אם אין ידוע לנו אם השטר הראשון נפרע אם לא אפ"ש לו שטר א' טל כאה ובא לכד ואמר שיקרעוהו יעשו לו א' טל אין שומעין לו דכסא פרע לו אותו של מצאת ומתבלו עליו שובר וזה יוציא עליו שטר זה של נ' שעשו לו ויאמר זה החוב אחר הוא ויגבה בו :

נד

דין אסכתא ואם כותבין שובר וכיצד כותבין אותו וכו' סעיפים :

א מי שפרע מקצת חובו ומתירא המלוה שסא יצא הקול דשטר זה פרוע הוא ולא יוכל א' ח' כלנכו בו ממסעכרס ולך אצל כד ויקרעו אה השטר הראשון ויעשו לו שטר אחר מסה שנסאר חייב לו ויתכבהו מזמן ראשון ורוקא כד יכולין לעשות זה דאליס כחז לאפוקי מסנא לגבות מזמן ראשון אבל העדים הראשונים אינם יכולין לעשות שטר על הסותר מזמן ראשון אפ"הוא מרצון הלוה דכיון השטר הראשון נתכשל ה"ל שטר זה מוקדם ופסול אבל מזמן הפרעון וא"לך אם הוא מרצון הלוה שאומר להם שיכתבו לו שטר יכולין לעשותו ואם אינו מרצון הלוה אינם יכולין לכתוב שטר אחר אפילו מזמן הפרעון וא"לך שהם כבר עשו שליחות ואין להם עובד לעשו יותר ועל סיפן מ"ט סעיף ו' ואם לא רצה המלוה לשנו' ולגרועי כח שטר הראשון יכתו' לו שובר ללוח וישאר שטר שלם ככח שהיה והמלוה יהן שכר הסופר לכתוב השובר שהרי הוא למזכותו כדי שלא יגרע כח שטרות החוב הוא חוב כעל פ"ח ואין שטר למלוה והלוה מבקש ממנו שובר על אהוה המקצא שפרע לו הלוה נותן שכר הסופר שהרי הוא מבקש אותו ואין למלוה נפקותא בו :

ב הבא לפרוע חובו ואמר המלוה אבד לי השטר אין הלוה יכול לומר לא אפרע לך עד שתחזיר לי שטרי אלא הרי זה יכתוב לו שובר ויפרע לו כל חובו אך מפני שהושש הלוח שמא יאבד שובר זה ימצא השטר ויתבענו פעם אחרת יכול הלוה להדריס סתם על מי שכובש שטר ושותן שאבדו ואם טען הלוה פענת ודאי ואמר ידעתי שהשטר אצלו ונתת הניחא בכיסו ישבע המלוה היסת שאבד השטר ואחר כך יפרע חובו ויכתוב לו שובר :

ג אפר המלוה אין שמריעתה בידי כי הוא כעיר אחרת ואכתוב לך שובר יש מי שאומר שאין שומעין לו ויכול לומר לו לא אפרע לך עד שתחזיר לי שטרא שכיון שהוא בעולם יש לחוש שמא יאבד השובר וזה יתבענו שנית וכל שכן אם שטר בידו ואינו רוצה להחזירו לו עד שישלם לו שאינו חייב לשלם לו עד שיחזיר לו שטר ואפילו נשבע הלוה לשלם לו בו ביום פטור מן השבועה כיון שאינו רוצה להחזיר

מקצתו בטלה כולה ואע"ג דלתרי נפיהן פוערין ובהרי נפיה לא סייך לומר בטלה מקצתה בטלה כולה נזרז בה פסול דאהי לאחלוני בשטרות דעלמא שיאמר קרוב כטר להעיר לפיכך אם נסתלק אותו שהעדים פסולים לו מאותו מסון הרי אין צריך לעדותן אלא אותו שהם כשרים לו ועדותן עדות תם אם לא יסתלק לא נפסל אלא השטר אבל אם הם זוכרי העדות בע"פ מעידין בע"פ בפני כד לזה שהם כשרים לו ועדותן עדות שלא נפסל אלא השטר משום נזרה כרכתבנו אבל אם כתב בשטר א' נתתי לראובן שדה פלו' ולשמעון שדה פלו' ונמצאו העדים קרובים לזה ורחוקים לזה זה שהם קרובי' לו מהנתנו בפלה וזה שהם רחוקים מהנתנו קייב' סאילו שתי עריות הן אע"פ שהם בשטר אחד וליכ' למינזר הכא כלום וכן בכל כיוצ' בזה אם היו כתיבים בשטר שנים או נ' דברים אם נתבטל השטר בדבר א' השאר לא נתבטל :

ו הלכהא עדי מסירה כרתו בין בנשין בין כשאר שטרות לפיכך שטר שאין עדים החומים בו ונסטר בפני שני עדים נובח בו ממסעכרי שאף על פי שאין העדים החומים בו יש לו קול ומכל מקום אם יש עדים החומים בו ונמצאו העדים החומים בו פסולים ואפ"י ער אחר מהם השטר פסול אף על פי שנמסר בפני עדים כשרים מפני שהוא סוויף פתוכו :

נב

שטר שיש בו ריבית או קרוע וכו' שנים סעיפים :

א שטר שיש בו ריבית מפורש שכתוב בו פלו' לוח פלוני מנה לזמן פלוני בכך וכך ריבית אף על פי דודאי הריבית אינו נוכח מ"מ נוכח בו את הקרן אפ"י ממסעכרי שאין מעדים נפסלים בכך אפילו היה כהוב בו ריבית קצוצה שחא ריבית דאוריית' אף על נב דעברו אלא דלא השימוע עליו נשך לא תשימוע לאינשי במלוה לוח וערב מסמע להו ולא מעדים קאי לפיכך כיון שהריבית מפורש בו וליכא למיחש לחורבא שמא יגבה הריבית נוכח בו את הקרן אבל אם אינו מפורש אלא כלל הקרן עם הריבית השטר פסול ואין נוכח בו כלל משום דנפיק מיניה חורבא שגובה בו גם הריבית מיהו יש אומרים אם החייב מודה צריך לשלם לו את הקרן ויש אומרים דפטור דקנסינן ליה למלוה ואין צריך לשלם לו מיהו אם לא הלוה המלוה בעצמו אלא ע"י שליח והשליח עשה שטר וכלל הקרן עם הריבית נוכח הקרן ואין קונסין המלוה דיכול למיטר לתיקוניו שדרתי שלוחי ולא לעוותי לכלול הקרן עם הריבית וכלל דיניס אלו מפורשים בלבוש ע"ז סימן קס"א י שטר שבא לפנינו קרוע קרע בית דין והוא שקרוע במקום העדים והזמן והתורף או שקרוע שתי וערב פסול דודאי מטוס שידעו שנפרע קרעוהו ואם ניכר שנעשה כסכין אפילו לא נקרע שתי וערב פסול נקרע לשנים גרע מפני מקרע בית דין ופסול א דודאי פרוע הוא לכך קרעוהו כך ואם יש עדים שנקרע באונס דינו כגון שנמתק שטר חובו שנתבאר לעיל סי' מ"א ואם היה נקרע שלא בקרע בית דין או נראה לחיזן שהיה בו קרע בית דין והאיסוף על הקרע באופן שנראה שעשו כן כדי להעלים הקרע בית דין אין נובח בו אבל קרעים אחרים שאפשר שיכאו מתוך שמשלשל הנה והנה אין חוששין להם :

ב נסחק או נשמשש או רישומו ניכר כשוראם לאו פסול הריקב ונעשה כככרה כשר ואם אכלו עש או עכברים בראשו כל שניכר המלה חלילה ועיקר הענין בסופו שכשרינג ליה :

נג

שלא לשנות השטר וכו' סעיף אחד :

בניקוז קוד שנעשה החזק מחייבין את הגוים לפלג החזיקת ואם נודע לבד שהיהוה שלא כרין אין דנין על אותו השטר ואם לא נודע לבית דין עד שהוציאו כן הלוח כל מה שנכתוב בשטר ואח"כ נודע שהחזירו השליש שלא כרין השליש פשוט דהוי גרמא בכניקין :

במה דברים אמורים דכשתגיע הזמן ולא נתן שנתחנן השטר לבעל דינו בשאמר אם לא פרעתי כיום פלוני יהיו הפעול שנתתי מתנה וישאר השטר קיים בחזקו בכחלתה שאם לא כן הוי שטר שנמחל שיעבורו במקצת כרי המעות שנתן ושטר שנמחל שיעבורו אפי' במקצת נחלש כחולו ואינו נובה בו פמשעכרי כלום ממנו אלא מכני חורי דנזרינן שמה יגבה בו גם החצי האחר שפרע ואין להקשת היכא דהדין נתן שכתבין השטר למיזה והוא נובה כולורדי מ המקצת שנתן מחזי כריבית דאנר נטר רחא זמן פרעון היה כשהשליש שטרו וכשכיל שהמחין לו לזמן שקבע ולא נתן פחזירין לו שטרו תובה הכל נמצא מה שקבל כבר הוי ריבית דאין זה רב'אלא מקרי זה אנר נטר רחא אלו פרע לוח למלוח במשלם זימני' שקבע לו מאי דאשאר ליה פהאי שטר' הוח שקיל לי' מלוח כלא הוספו אשהכח דלא משי ליה הנאל'מלות פחמה האי זימנ' דארווח ליה רחא כי פשי זימנא לא יהיב ליה פירי אלא דפהדר לי' שלי' שטרו ונבי ליה כולו אבל כודאי אלו היה פרווח ליה זימנא אחרינא ה'ל הוא הוספת מחזי כאנר נטר דההו' זימנא דקא פרווח ליה ואסירי' ראובן ליה פשמעון מנה בא' בניסן עד יב' חדשי עש' לו שט'מכר פשרהו מעכשיו בלא שם הנאי ושיוור אלא שהשלי' ראובן שטרו ביד לוי ואמר לו אם לא אפרענו מכאן ועד זמן פלוני הן לו שטר מכירת זו וראובן אוכל הפירות חוץ הזמן כדינו דדינ' הכי הוא שאם היה פשעון אוכלת הוי ל' ריבית שהמסתנת מעותיו שיש לו ביד ראובן בהור' הלואה ובהרוך הזמן כבר שמעון השד' ליהוד' קוד' טובה בשטר דמכירה שכרד השליש שוכר נגיע הזמן ולא פרע ראובן נתן השליש השטר מכירה לשמעון החזיק יהודא כשרה ואכל פירותיה ונאובן להוציא יהודא מן השדה בשכ' שלקהה קוד' טובה שאעון בשטר ואמר שעריין לא היה שם כח לשכעון למכר' ואין ממכרו ממכר אין כומעין לו לפי שכשנתן השליש השטר ליד שמעון זכה כשרה למפר' משעת כתיבת השטר שו'א'י נעשה המכר מעכשיו בקניין סבלי שום הנאי ושיוור ולא הוי אלא כמי שפכר שדרו מעכשיו ואמר דמיה ללוח לכשיהוילך פעות אחזירנו לך דק'ל שם גם כן שאין הלוקח אוכל הפירות חוץ הזמן משום רביה דחשבינן המעות שנתן לו הלואה עד שיחזירה לו כלכשהיו לו ואם אינו נוהגלו בוסנו עמר המכר קיים מיום ראשון שעשה שדרו מכר

בח דין שלישות וכו' סעיפים :

א שליש בזמן ששליש אהו בידו נאמן כשני עדים אפי' אם הוא קרוב ואין צריך לישבע שכיון שעשאוהו שליש ביניהם אמרי' דאי ע"פ כן קבלוהו עליהם ואפי' כתבו ענין השלישות בשטר ונהנהו לשליש לא נאמן שלא סמכו על דבריו השליש אלא על השטר אלא גם בזה נאמן השליש ולא נכריב השטר אלא לזכרון בעלמא יאף ע"פ שעבר הזמן השישיה שהיה לו להחזירו לא מהם ולא החזיר עדיין שלישיה הוא נאמן ואפילו הכתישו אחד מהם ואמר שלא עשאו שלישי השליש נאמן לא מיבעיא אם טוען שלא עשאו שלישי השליש נאמן לא שאין מעיל לבטל השלישית הוציל והוא מודה שהאמינו עליו דרך פקוד דרי הוא נאמן נגדו בכל מה שאמר אלא אפי' טוען נולח ממני והלה אומר לא כי אלא שלישי מניהני בניך וכו' פלוני נאמן בד'א כשאין ביניהם הכחשה בסך מסון שהחת ורו אלא שאחר מהם אומר או אפילו שניהם אמרי' דרך נזילה

ישפיר יש בו חסם ערמה ופשיטא שלא עלה על דעהו לישבע שישלם אפילו בכהאי גוונא . ואם המלוה נכ' אינו מאמינו ללוה ינתן השט' ביד שלישי עד אחר הפרעון . מי שיש לו שטר על חבירו במנה וסודה לו בחמישים ובחמישים האחרים יש לו מענה עליו ובעל השטר אומר תן לי החמישים שאחת פינה לי בהן ואכתוב לך שובר עליהן ועל החמישים האחרים אביא רציה והנתבע אומר לא אשלם לך כלום עד שהחזיר לי שטרי אם יוכל התובע להביא ראיותיו עכשיו ולרדן הדין עם קנתכע דלאו כל כמיניה ותובע לתחזיק השטר בידו ולכתוב לו שובר כיון שיכול להביא ראיותיו מיד אבל אם אי אפשר להביא ראיותיו עכשיו או לרדן עכשיו כפי הנראה לבית דין ונראה לבית דין שאין ערמה בדבר או שהבית דין צריבין להיו'סתנין כדיו עם התובע צריך לשלם לו מיד מה שכורה לו ויהן לו שובר והכי מסתבר . שטר סבהוב בו שיהא בהוקפו כל זמן שאינו קרוע קרע כיה דין או ברלא כתוב עליו תברא אפי' שהגוי שובר רכל זה פיו שטרות הוא . כשכתובין שובר אם זוכרין זמן השטר יכתוב בשובר על שטר שזמנו כך וכך ואם אין זוכרים הזמן יכתבו סתם על שטר שסבוכו כך וכך ולא יכתבו זמן בשובר שמה אחר העדים זמן ההלואה בשטר נמצא שלפעמים זמן השובר קודם לזמן השטר ויחזור דיוצאי שטר חובו המאוחר ויטרון בו לפיכך אין לעדים לכתוב זמן בשובר אלא זוכרין זמן ההלואה . ושובר שנכתב סתם פלו' פרע פלוני מבטל כל שטר שיש לו עליו שיד בעל השטר על התחזונה מסום שהמוציא מחבירו עליו הראייה וכן אם יש ללוה עדים שיש לו שטר פרוע אצל פלו' אינו יכול להוציא עליו שום שטר ולומר ששטר אחר פרוע היה לו עליו ואינו בידו אלא כל שטרותיו בחזקת פרועים :

ד אם הזמן והשובר נכתבו כיום א' ונהנו נהבאר כסימן ס"ג :

ה שובר שנכתב בו שפרע לו דינרי סתם מבטל כל השטר שיש לו עליו ואף על נכ' דנבי שטר שכתוב בו סלעין דינרין כתיבין לעיל דסתם דינרין לא הוי אלא שנים ההוא כשטרא הלואה איחמר שהוא נכתב להוציא דאמרינן כיה דיועי עדים יוד בעל השטר על התחזונה אילו היה יותר משנים היו כותבין בפירוש כמה אבל בשובר סבא להחזיק בשעות אדרבה אמרינן איפכא דלמא לא ידעי סבום השטר ונכתבו סתם לכלול הכל שלא יוציא מיורשו שלא כרין אבל שובר שכתוב בו כך וכך דינרין ונמחק הסכום ונשאר דינרין או שכתוב הסכום על המחק ולא נתקיים אין דנין בו אלא פחו' שכל שונות כדי שלא יבאו להערים ואין דנין נמחק אלא אם להורעות כחו של מוציאו . מי שפרע מקצת חובו והשליש את השטר ואומר אם לא אתן לו כיום פלוני הן לו שטרו ויגבה כל חובו והגיע הזמן ולא נתן לו לא יתן השליש את השט' שזו אסמכתא היא ולא קניא כמו שיחבאר בס' ר' ז' בע"ה ואם קנה פירו עליה בכית דין חשוב דרי זה קנה והוא שיהפס זכותו בכ'ד פירש שהתפס הלוח שטרו לב'ד ואמר בפני כ'ד אם לא נתן ביום זה שהנבל יתבטל כל זכותו והגיע הזמן ולא נתן יחזירו השטר למלוח והוא שלא יהיה אנוס כיצד דרי שהתפס שטרו או שיכיר בכ'ד טקנו מידו שאם לא יבא כיום פלוני ינתן זה לבעל דינו והגיע היום ולא בא ואין לו אונס הרי אילו פותנים ראסמכתא קניא היכא דלא אמיס אם קנו מיניה בכ'ד חשוב ואם עכבו נהר או תולי מלבא הרי זה אנוס ולא יתנו וכן כל כיוצ' בזה והוא שיהיה בכ'ד חסו' דאלומי כוחן לאפקועי פמונא מן הלוח וכוין לו למלוח והכי דמי בי' דין חשוב שלשה דבקיעי בריני אסמכתא שהבארו בע"ה בס' ר' ז' ויא' דלא גענין שהתפס שטרו מאחר רקנו פנייה בבית דין חשוב :

שליש שהחזיר שטר למלו' שלא היה לו להחזירו משמתינן לפלי'עד דמקבל עליו כל אונסו שאירע ללוה מזה דכל גרמא

הפקידו החייב אצל זה והשני שמא לא לזה בו מעולם והתנאי על העדים שקנו מידו שיהנו השטר לידו ולא ליד השלי' שלא זכה בו המלוה לענין שיעידו בו העדים עד שיצא מתחת יד המחייב וגם לא יחזרנו לורשי הלוה שמא אמר לעדים סתם קנו ממני לפלוני וכתבו השטר או שמא אמר בפירושו וכתבו לו השטר ונמצא שזכה המלוה בו בעוד היותו ביד העדים ואפשר שטעו ומסרוהו ללוה שלא כדון :

ז שליח הנעשה ע"י שליח כגון שבא הלוה עם אחד שכירי משכון או שט' ואמר לו המלוה עסאני שליח להבי' אליך משכון או שט' זה למסורו בידך על ענין כך וכך וקבלו השלי' מיד השליח בהנאי כך וכך ואח"כ בא המלו' והכחיש הסליחות ואמר שלא עשאו שליח לדבר זה מעולם אלא שלא בדעת נכנס לביתי ולקחו וכיון שאתה יודע שהשטר שלי ואני לא עשיחיד שלישי עליו אלא שפלו' נזלו ממני וכחש לך על שמי החזילי שלי יעשה השליש מה שא"לו השליח שהרי השליש נאמן שכך אמר לו השליח וגם השליח היה נאמן בשע' שיצא השטר או הפסדו מתחת ידו במנו' אם היה רוצה היה אומר על הנאי כך הושלש בידו' ואם לא הכחישו ענין השליחות רק השליש לא רצה לקבל השליחות ונשאר ביד השליח אין לשליח דין שלישי אלא כשליח בעלמ' שהרי הורה שאינו שליש אלא שליח ויהן למי שנתן לו והשלישי יעשה המיד כפי מה שהושלש בידו אע"פ שיש לאחד אה"כ טענה בדבר כיצד הרי ראובן שהשטח עצמו עם שמעון החייב לו על זמנים והפקיד השטר ללוי והתנהאם לא יפרע זמן אחד יחזיר לו לוי שטר ויגבה הכל בפעם א' ולא פרע לו שמעון זמן אחד יחזיר לו לוי שטר אע"פ שידוע שהיו לשמעון טענות על זה כי אין לוי דין בדבר רק שליח לכן יחזיר לראובן שטר לקוי' שליחות מיד קודם שיצאו מידו יאמר לפני עדים היאך בא השטר לידו ועל איזה הנאי והעדים יכתבו ויחמסו הענין לשליש ולא ימסרנה לשמעון והוא יסעון אה"כ מה שירצ' ולכן כל שהחזיר השליש השטר אין לחוש שנעשה שלא כדון ושלא היה בקי בדין השליחות אצ"כ אתיליד ריעות' :

ב **אשה הנושאת והנותנת בהתק הבית ובן סעיף אחד :**

א אשה הנושאת והנותנת בהתק הבית ואפשרופים הממונה על נכסי בעל הבית ומת בעל הבית ויודעים שהיו לבעל הבית נכסים של אחר' והכמות הנשאר בידם של מי הם חייבי' להחזיר לכל אחד מהם את שלו לקיים מצות השבה ולפנע היתומים מאיסור גדול ואם לא החזירו וכאלו לכו' ד ועודם ביד' מהמני במנו' שאם היה רוצים היו מחזירים :

ב **דין שטר פרוע ובנו' סעיפים :**

א אסור להשהות שט' פרוע כתוך כוחו וה' שטר שנמחל שיעבודו דיכול לבא לידי עולה לחובכו שנית וכהיב לא ישכון באהליך עולה ואם אינו רוצה להחזיר שטר פרוע ראוי לנדרתו עד שיתירנו ואין לו לעכב השטר אפי' בטביל פשיטי דספרא היבא שהלוה נותן שכר הסופר ובמקום שאין הלוה נותן שכר הסופר אין צריך להחזילו השטר אלא יקרענה אבל מותר להשהות שטר של מנה אע"פ שאינו חיילו אלא חמשי' והוא שיכתוב שובר על נכיו משה שנפרע או שיכתוב שובר בפני עצמו וימסרנו ללוה דליכא למיהש שיבא לידי עולה :

ב שטר שלוח בו ופרעו אינו חזר ולוה בו כמו שנכתב בס"י מ"ח ואם אמר לו הלוה פרתני והשיב המלוה כן אבל החזרתיו לך המעות הרי מודה שנמחל שיעבדו ואינו נובה בו פמשעברי אפי' החזירו לו בו כיו' שהלוהו אבל אם אפי' החזרת

פגשתו והוא אומר שהשלישו כידו אבל אם יש ביניה' הבחשה בסך הכמות שהוא אומר לא השלחתם בידו אלא כך וכך והם אומרים או אחד מהם אומר וזה היה כיון שהוא חייב להם שבועה הוה ליה נוגע בדבר ואינו נאמן במקום שאין לו פנו אבל במקום שיש לו פנו נאמן ויכולין להשביעו אפי' בשענת שמא מתקנת חכמים כמו בשותף כיון שהאמינהו מהחילה שטר שהיה ביד שלישי והוציאו מהחת ידו כב"ד ואומר פרוע ה' אע"פ שהשט' מקויים נאמן במנו' שאלו היה רוצה היה שורפו או קרעו ולא הראהו לב"ד וכן אם מת השליש ונמצא כת' ויצא מתחת ידי השליש בין הוא כתיבת ידי השליש בין הוא כתיב' ידי אחר ששטר זה המונח אצלו פרוע הוא הרי ה' כחוק' פרוע אע"פ שאין עדי' על הכתב כת'ירו מי הוא דודאי בדעת השליש הרשימו לו לזכרון והרי הוא נאמן וע"ל ס"ס ה אבל כת' ויצא מתחת ידי המלוה ששט' פלו' פרוע הוא אפי' היה כתב ידי המלוה אינו אלא כמשחק / התובע משלם שכר השלישות בניין שהוא תובע וצריך לו השכר עליו מוטל *

ב הכחישוהו עדים ואמר' לא על תנאי זה היהם שלישי בנייהם העדים נאמנים בין שהזמינו העדים שיעידו על השלישו' בין שלא הזמינו' אלא שאירע שהיו באותו מעבר וראו ככל ענין אין השליש נאמן בדי' כשאומר השליש כיום פלוני נמכר בידו השלישות בהנאי כך וכך והעדים מכחישים אותו אבל אם אימר סתם בהנאי כך וכך הוא בירי אף על פי שאובי' העדים שכסנמס' לידו לא היו ההנאי' כן השלי' נאמן דשט' אה"כ באו לפנו והתנו בענין זה אע"פ שאין השליש טוען בפירושו כן הוא לא יהיב אדעתא ואנן טענינן ליה כן בדי' שלא יהא שיכחש סן העדים שכיון שהימנהו מהחילה וראי הוא אימר אמת ואין חילוק בענין השלישו' בין אם שניה' יחד נהנהו וידו או שהמלוה נתנו בידו להיות שלישי בנייהם (גמלוה) שלישי מקרי ונאמן על כולם :

ג כשמוציא השליש השלישות מתחת ידו אין לו ליתן השלישות מהת' ידו אלא בפני ב"ד ויפרש להם ענין השלישו' דשט' יפול בנייהם מחלוקות ואם יוציא השלישות מהת' ידו לא יהיה נאמן אלא בעד אחד ועבשיו עדיין הוא לבדו נאמן על כל מה שיאמר בענין השלישות לפיכ' צריך שיכתבו הב"ד מה שיאמר ויחמסו הענין והא דנאמן בעד' בשאין שלישותו בידו דוקא כששניהם נסתלקו מעליו ואין להם הרעמות עליו אבל אם יש להם הרעמות עליו בענין השלישו' שהיה בידו הוה נוגע בעדות ואינו נאמן כלל וכן אם היה קרוב או פסול :

ד שטר שיוצא מתחת ידי שליח והלוה טוען שהוא מזויף או פרוע אם אין יכולין לקיים חתימת העדים אף על פי שהשליש מעיד שהמלוה והלוה מסרוהו לו ואמרו לו שכן וכך נשאר עדיין חייב לפרוע משטר זה אינו נאמן שאין השליש נאמן בטביל הפיסהו יותר מבעל דבר בעצמו דהא דמהימנין לשליש היינו מטעם מנו' ראי בעי הוה מסרו לפלוה ואילו היה השטר ביד מלוה כיון שאינו יכול לקייפו אינו כלום דק"ל המורה בשטר שכתבו צריך לקייפו ה"נ נבי שליח אין כח ביה חשליש לעשות משטר מזויף כשר אלא כשיהקיים השטר ע"י עדים או הוא נאמן על שלישותו :

ה שליח שהושלש שטר בידו שפרענו לזמן פלוני ועכר הזמן ושעז' הלוה שפרעו בזמנו הרי הוא בחזקה שאינו פרוע ומחזירו לו מלוה שאילו פרעו היה מודיע לשליש בפני המלות והיה תובע ממנו ששרו ולא היה מניח ששרו בידו מיהו אע"פ שמוכיח ממנו שאינו פרוע עם מת הלוה לא יפרע המלוה אלא בשכיע כדיו' הבא ליפרע מן היתום שאפ"ש שפרעו וארעו אונס או שכתב להודיעו לשליש' מי שמתיב עצמו בשטר בקניין להכירו והפקידו החייב ביד אחר כסתם ולא פירט לו באיזה ענין מסרו לו ומת המפקיד לא יתנו למלוה משני שעמים הא' סמא לוח בו ופרעו לעיכ' נשצא כידו של המחייב

שיות פרע חובו ממה שיתן לו אם טלו במהנ' ולכך אמר' ודאי
 בבורת פרעון נתן לוואתרע שטר' וכה' מרוב בהרמ' י' וכן
 ז' עקר שהפיעו' כחכירו עליו הראיה וכל זה שנתנו לו בפני
 שני עדים אבל בפני עד אדר לא אתרע שטר' דלא פרעין
 שטר' ע' פרע אחד ועל סימן ע' :

ז ואם אמר הלוח והוא שטר חוב זה הוא מחמה דמי שות
 שיקחתי ממך ואחה נבית' פעות אילו מדמי בשרו ואמר
 לו בעל השטר כן הוא שטרמי אותו השטר היו שלקחהו ממנו
 ואני קבלתי אוחס הפעו' אבל מחמת חוב אחר שהיה לי אצלך
 קבלתי' הואיל ופודה שהשטר הוא שטרמי השור' וסרמי הוא
 נפרע ככל השטר דמסתמא בפרעון אותה השטר נשלים דהכי
 אורחא דמלוא וכל זה דוקא שיש עדים שפרעו מדמי השור
 אבל אם אין עדי' שפרעו מדמי השור נאמן לופ' סרמי גינהו
 במנו דלא נהפרעתי מדמי השור ואם יש עדים שנתן לו קצת
 הדמים על חוב אחד לא יוכל לומר על האחרים שנתנה לו
 חוב אחר שכיון שהתחיל לפרוע חוב זה אמרין ודאי כל מת
 שנתן נתן על אותו החוב שכן הדרך להשלים פרעון חוב אחד
 כולו בהחילה ואחר כך מהחיל באחר :

ד מי שנשנה בחכירו שני חובו' ופרע לו הלוח סתם הרשות
 ביד המלוה לומר מחוב פלוני לקחתי ולא עוד אלא אפי'
 אם אמר לו לוח בשעה פרעון הילך מעות אילו בשביל חוב
 פלוני והמלוה קבל ושהק' יכול המלוה אחר כך לומר שבשכיל
 מלוה ע' או בשביל חוב אחר הנשט' והוא דרתיק לאו משום
 דאודווי אודי ליה אלא פקה היה כדי להפיש ואח' שהפיש בורר
 דעתו בשחיקתו ועל סימן פ' :

ח נחן הלוח למלוה מנה ליהנש לבעל חוב אחר רשאי
 להופשט ולעכבס לעצמו :

ט שטר מקיים והלוח טועו פרוע וכו'
 סעיף אחד

א מלוה שהוציא שטר חוב מקיים וטוען הלוח שח' פרוע
 והמלוה אומר אני יודע כיון דלוה טוען כריא וסלות
 טוען ששא אוקי ממנא כהזקת פריה ואינו גובה כוואם חזר
 ואמר עיינתי בחשדתי וזכור אני בברי שאינו פרוע חוזר
 ונוכח בו :

ט דין שעבוד מטלטלי אגב מקרקעי ודין
 שעבוד דבר שלא באלעולם וכו'
 סעיפים

א הבא לנבות חובו כשטר מהלות ולא הפיק כל הנמצא
 לו כנגד שטר חובו הרי זה שורף מקרקעו' שהיו לו בשעת
 שלוח מזה ומכרם או נתנם אחר' מפני שהלה שעבודו עליהם
 בשעת הדלוא והוא קדמה למכירה או נתניה של זה אבל
 קרקעות שקנה אחר שלוח מזה ושבר' או נתנם לאחר אינו
 שורף מהם ולא חלה שיעבודו עליהם בשעת הדלואה ואם
 כתב לו בשטר מתחלה בשעת הדלואה שהוא משעבד לו נכסיו
 דקיניא ודאנא עתיד למיקני הרי מיד שקנה אותם הלוח הלה
 עליהם שיעבודו וא' התחיל שיעבודו קודם שמכרם או נתנם
 לאהר' ונוכה מהם אבל מטלטלין אף ע' דין התורה נשם הם
 משועבדים כמו שכתבנו לעיל סיפן' ל' סעיף א' אין להם
 דין אחריו' כיון שאין דעת הפלוה סמוך עליהם ואין השיעבוד
 חל עליהם מיד אפי' כתב בשטר דלא כאסמכת' שמפני שכול
 לשלשם ולסוכר ולנחנם לפי שירצה קוד' שיניע זמן הנבייה
 ואפשר שהפלוה לא ידע לפי יסכרם או יתנם ולא יבטא אותם
 אין דעתו סופכת עליהם והוא כאלו פחל שיעבודו של עכשין
 לנש' :

לך המעות שהחליפס לי מפני שלא היה יכול להוציא המעות
 אלא על ידי הרחק השטר קיים והיו כאלו לא נפרע ונוכה בו
 אפי' משמעכדי :

נח מי שהוציא שטר חוב על חכירו וכו'
 סעיפים :

א הוציא ש' מקיים על חכירו ואמר לו פרעתוך והשיב לו
 אמת שפרעתני אבל הסרמי גינהו פי' מלוה אחרת יש לו
 עליך על פה וכשבילה קבלתי' וזה השטר ערין כחוקתו עומד
 אם לא נתן לו בפני עדים נאמן במנו דלא נתת והשטר ערין
 כחוקתו ואם יש בו נאמנות נוכח בו בלא שבועה ואם אה' כ'
 שתבענו שיקח ממנו שלא כדון נשבע היסת ונפטר ואם אין בו
 נאמנות אינו נוטל אלא בשבוע' ובשבועה מיהא נוטל שיאמר
 א' כ' שטרך בידי מאי בעיוואם לא פרעו הלו' בעצמו אלא שלחם
 על שית' חייב השליח לפרועו למשלח משו' שבטע שנתן לו
 המעו' והגה' השטר בידו כדא' שהזכיר לו השטר ואמר ליקח
 השטר ממנו ל' אמר לו קח השטר ותן לו המעות ' ש' אמר
 לו תן המעו' וקח השטר לעולם הוא פושע במה שהניחו בידו
 וחייב לשלם למשלח אבל אם לא הזכיר לו זה א' כלל וגם לא
 אמר לו שיתן המעו' בפני עדים פטור השליח שהו' חסוב שהם
 שאמנינים זה לזה ויאמר אני סמכתי על האמנה שבניכסם ;
 וכן מי שהפקיד פקדון ביד אחר ואמר הנפקד שהפקדתי הי'
 של פלוני אחר ואותו פלוני חייב לו אם טוען שבשליחו' אותו
 פלוני נתן לו המפקד אותו הפקדון יכול לטעון עליו עד כדי
 דימיו בפני דהחזרתו אף ע' שהמפקד יצטרך לשלם לאותו
 פלוני שיכול אותו פלוני לומר אין אני חייב לו כלום ואהה'
 שטעת למה הפקדת לו את שלי שלא בעדים והרי הוא פושע
 לעצמו וחיי' לשלם אבל אם הנפקד מודה שלא הזכיר לו אותו
 פלוני הפקדו בידו סתם אלא שהוא טוען שהפקדון הוא של
 פלוני לא יוכל לעכבו הואיל ולא יוכל לברר שאותו פלוני חייב
 לו ' ויש אומרים דוקא שמודה הנפקד שבא לידו בתורת
 פקדון מן המפקד שאז הוא חייב לעשו' הסבה למפקד' לפיכך
 לא יוכל לעכבו אבל אם טוען שתפשו מיד המפקד ויש לומר
 שגון שתפשו שלא בעדי' יכול לעכבו ולומר שאותו הפקדון של
 אותו פלוני שחייב לו הוא כרי דפיו כמנו דלא לקחתיו והמפקד'
 אם אומר שהפקדו בידו חייב לשלם שהרי פשע שהפקדו
 שלא בעדים אבל אם טוען ואומר שזה תפשו ממנו בכח ולא
 פשע נשבע גם הוא ונפטר :

ב ואם אמר הלוח או השליח הלא פרעתוך בפני פלוני
 ופלוני וכמו אילו והערעו שפרעו בפניהם אלא שלא
 הזכיר לו השטר והשיב המלוה על חוב אחר קבלתי' שהיית'
 חייב לי הרי השטר בטל כיון שאין לו ממנו דלא נתת לי כלום
 שהרי יש עדים שנתת לו ויש אומרי' שאין השטר בטל לנמרי
 אלא דלא מנכינן ביה ולא קרעין ליה ואם הפש' לא מפקינן
 שניה וכתב מר' הרמ' א' ז' שכן נראה לו עיקר ;
 כדא' בשהערעו שנתן לו כחורת פרעון אלא שאינו יודעין
 אם על השטר זה אם על חוב אחר אבל אם ראוהו נוה' לו
 מעות ואין יודעין אם כחורת פרעון נתן לו או בתורת פקדון
 או כחורת מתנה אם אמר המלוה לא היו דברים מעולם הרי
 החזוק כפרו' על אלו המעות וכשל השטר ואם אמר פרעון של
 חוב אחר הוא הרי זה נאמן ונשבע ונטל' מה שבשטר שהרי
 לא פרעו בעדום שאין העדים אומרים שבהורות פרעון נתן לו
 ומני' שיכול לומר כמתנה נתנם לו ויכל לומר פרעון של חוב
 אחר הוא ויש אומרי' דאפילו כבי ראי נוונא אהרע שטר'א
 דסבירא ליה שאין המלוה רוצה לומר כמתנה נתנם לו ואין
 פאן מנו ושמעא משי' דשענה מהנה נרועה טענת סרמאי
 אמתנת לא שכיחי וכ' ש' במקום שחייב לו ודרך בני אדם הוא

לבוש עיר שושן הלכות שטרות

חיי מריסס אע"פ שפי' על סולחנו ולא על שלחן אחר מסמך
 דלא התנה בן אלא כרי שלא יחייב לתת לו דמי מזוננו במעות
 בכל מקום שהוא שם אם יצא לאכול שם כמו שכתבנו לעיל
 סעיף ב' גבי נתחייב לזוננו מהם אבל סולחן הירישים הוא כמו
 שולחנו שהם באים מכחו :

ה שנים שנתחייבו לזון אחר דינו כדון שנים שלוו מאחר
 שכל אחר הייב בחלקו ותחלק חבירו ועל בלוש הבון
 וארגמן ס' פ' ק' ד :

ז המתחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם או שאינו מצוי
 אצלו חייב אף על גב דקיימא לן שאין אדם מקנה
 דבר שלא בא לעולם הנימלי כשהקנהו לו בלשון מכר או
 בלשון מתנה שזה שמשע שמקנה לו אותו הדבר כמט והרי
 אינו בעולם או אינו ברשותו והיאך שייך עליו לומר שהקנה
 לו על מה יחול הקניין ואפילו כתב לו שיעבור על שדיהו או
 קבל אחריות על כל נכסיו או אפילו נתן לו משכונן עליו אינו
 בלום רכיון דלא חל המכר או המתנה על מה יחול השיעבוד
 והאחריות בדאמרינן פריטי אין כאן נסכ' אין כאן אבל בלשון
 חייב שמתחייב את עצמו לזה כגון סאמר לעדים הוו עלי עדים
 שאני מתחייב לפלוני כך וכך הרי לא שעבר אלא נופו לעשות
 דבר זה וכל השיעבוד על נופו וחייב לעשותו והוא שקנו מידו
 שחל הקניין על עצמו ואוכן שהוציא שטר בקניין על שמעון
 שכתוב בו מחסה שנתתי לו מאה זהובים ושעבדתי לו כל
 נכסי כאלו המאה זהובים שיגבה אותי מהם אבל לא שעבד
 עצמו להתחייב וטוען שמעון שבטעון שכתבו על עצמו לא
 היה בידו ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וגם העדים
 החתומים בשט' אומרים שאינם יודעים אם היו זהובים בידו
 אם לא אם זהובים שכשטר הוא מטבע שנושאין ונותנין בו
 אין מטבע נקנה בחליפין ואם אין נושאין ונותנין במדינה
 באותו זהובי הרי הן כפירות ונקנין בחליפין אלא שצריך שיהיו
 ברשותו בשעת קניין דאם לא כן במאי מקנה אותם ואם אין
 הדבר ידוע אם היו ברשותו בשעת קניין אם לא על התובע
 להביא ראיה לפיכך אם טוען התובע שענות כרי שידוע שהיו
 ברשותו בשעת קניין צריך זה ליטבע היסת שלא היו בידו
 וגם נאמן לומר נתיי לו אע"ג שיש לזה שטר מתנה בידו לא
 יכול למימרא' שטרך בידו מאי בעי דנאמן כמנו דאי בעי אמ'
 שלא היו ברשותו ואם אינו טוען התובע אלא טענת שמא
 מחרימין לו סת' על מי שנתן זהובי במתנה וכתבנו שהשיעבוד
 ששיעבדו אינו בלום דכיון שהמתנה אינו בלום גם השיעבוד
 לא חל מיהו כל זה לסברת הר"ף וקצת רבוותא אבל רבים
 חולקים על זה וסבירא ליה שכל האומר נתתי לפלוני כך וכך
 הרי הודאח בעל דין במאה עדים דמי ואין אנו צריכין להקדק
 כיצד נתן דמאחר שהודה אמרינן דודאי נתן באופן המועיל
 וקנה המקבל מתנה :

ז ראובן הלוח לשמעון מנה ואחר זמן כתב לו שטר בקניין
 מחמת שליתי מפלוני כך וכך ונתחייבתי לו בהן
 ומשכנתי לו קרקע פלוני זכה במשכונא ולא אמרינן כיון
 דמלוה להוציא נהג' לא קנה הקרקע שהשכון לו בעדה דכיון
 דמנה אין כאן משכונן אין כאן ולא נשעבדא דכמה זוכה בת
 וכ"מ אם מכר הלוח אחר כך אותה הקרקע לאחר מכר קיים
 ואין המלוה יכול להוציא מיד הלוקח דלא הוה אלא כמלוה
 ע"פ ולא טרפא ממשעבדי לא אמרינן הכי דהא אפ"ל חיי' לו
 בלום אם היה מתחייב לו כבודאיתו היה חייב לו והיה הקרקע
 זו משעבדת לו :

ח ראובן הוציא שטר שכתוב בו שלוחה שסעון מלוי וטען
 ראובן שלוי שלוחו היה וכשליחתו הלוח וכחכ השטר
 על שם ולא הקפיד עליו ושמעון טוען לאו בעל דברים דידי
 את

לגבי הלקוחות לפיכך אינם מטועברים למי' לעניין שישרוף
 אותם מן הלקוחות ואפי' משלשין שהיו לו בעת שלוחה
 שמכרם או נתנם לטנתו אין בעל חוב סורף אותם מיהו אם
 כתב לו בשטר שהוא משעבדו משלשלי שיש לו אנב סרקעי
 דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי הרי גם המשלשין
 שסועבדים בקנין אנב כמו שיתבאר בע"ה בס"מ ק' נהרי זה
 טור שהמשלשין שהיו לו כשלוחה כשם שהו' סורף סרקעי
 ואם כתב לו בשטר ששיעבדו משלשלי אנב סרקעי דקנינא
 ודאנא עתיד למיקני דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי
 סורף אף שמשלשין שקנ' אחר שלוחה וסכרם או נתנם לאחר
 כשם שהוא מו' ס' הקרקעה זהו דין מדין ההלמוד אבל עכשיו
 אע"פ שנהנין לכתוב בכל הסטרו שהו' משעבד לו במשלשלי
 אנב סרקעי נהנו שאינו סורף שמשלשין שמכר אותן או
 מסבון לאהרי' מפני הקנת הסוק בלום' שאם ישרוף כמשלשלי
 אין לך אדם שיקנה דבר המשלש' מחבירו לפחדו שם' שיעבדו
 לאחר כאנב ויב' ויטרפנו מידו ויתבטל כל משא ומתן שכשוק
 ואפילו לפי פנה זה אם היה ללוח שטר חוב על אחר וכבר
 דאחר כא בעל חובו ונובה מבני שלא עשו בשטרות הקנת
 הסוק מסום דלא סכרחה ועיד שלא יצא השט' מרשותו למדי
 שהרי עריין נשאר בידו כח למחול השטר הילכ' חשיב שפיר
 מסונו לגבות בעל חובו ממנו וכן אם נתן כל נכסיו לאח' ולא
 שייך לעצמו כלום' אומרא דמוכח הוא דלהכריח עשה ולא
 שייך ביה חקנת הסיק ועל ס' צ"ט סעיף ר' :

ב המתחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון המחיי' עצמו לזון
 את חבירו או לכסותו ה' שנים אע"פ שנתן קצבה לשנים
 אין זה קצבה דמי יודע כמה יהיו מקחן שבא יתייקרו או כמה
 צריך כזה הזמן כתב דרמ"בם כיון שאין בו קצבה כמה
 שנתחייב לו לא סכרחה דעתיה ולא נשתעבד אף על גב
 דקנה סיניה אבל חלקו עליו כל הבאים אחריו ואמרו שהוא
 משעבד כיון שקנו סיניה והכי נקטינן ועיין לקמן ס' פ'
 סימן ר' :

ג המתחייב את עצמו לזון את חבירו סתם המהחייב אומר
 אתן לו פירות וענייני סאכלים לסזונותיו והלה אומר
 מעו' אני רוצה להתפרנס מהם הדין עמו וצריך ליהן לו מעות
 שזה אין צריך לאכול מה שזה נתן לו אלא הוא יקנה לעצמו
 מה שלבו תאב ואם התנה עמו בפירושו לזוננו על שולחנו והוא
 אינו רוצה לאכול עמו אינו חיי' ליהן לו אלא לפי ברכת הבית :
 מיהו אם אין העיכוב מחמת הנזון אלא מחמת
 המהחייב גם כזה צריך לתת לו כל רמי' המזונות ו ואם חלה
 הנזון אינו חייב במזונות סל רפואתו שזה לא קבל עליו רק
 כדמי' המזונות כמו שהיה ברי' יש אומרים שהמקבל עליו
 לזון חבירו סתם צריך לזוננו כל יפי חייו ואם קבל עליו לזוננו
 סתם או יהן לו כמה זהובים לשנה או זנו שנה אחת נפטר
 פנדרו דהכי משלשון זה שאמר לשנה לכסוף שנם כחלה
 כשקבלו לזוננו סתם לשנה קאמר המקבל עליו לזון את חבירו
 לפי כבודו ב' ד' שיימי כפי מה שהיחזיקהו קודם לכן ומלבושים
 אינן בכלל מזונות אלא אם כן אמר אזון ואפרנס דמלבושים
 ככלל לטון פרנסה הם' פי' שכתב לחבירו לזוננו זמן מה
 שולחתי לו מאה דינרין וזנו קצת הזמן ופסק אינו חייב לתת לו
 כל הק' דינרין אלא יגבה לו מה שנתן לו פזונות ומשלים לו עד
 ק' דינרין ולא יותר דודאי לא כיון כשקבל עליו ק' דינרין אלא
 אם לא יזוננו כלל' ראובן שקבל עליו לזון את שמעון ואשתו
 והחיל לזונן וסתה אשת שמעון פטור ממזונותיה ואין צריך
 לתת לשמעון כלום סתמת מזונותיה שלא נתחייב אלא לזונה
 כל זמן שהיא צריכה למזונות ועכשיו אנה צריכה ואפי' קצב
 סך מה למזונותיה אפ"ה פטור מחלקה :

ד המתחייב לזון את חבירו כיון שמתחייב סתם בין לזוננו על
 שולחנו וסת' המתחייב חייבים הירישים לזוננו כמו שהיה

פמח נס זה בכלל הדין עם שמעון כן כתב בשלחן ערוך והוא פתשבות הרשב"א ונ"ל דמיירינן כן כצוה ראובן בשעת הפטרה שלא יתנו את השטר ביד לוי אלא לידו כמו שכתבנו לעיל בסעיף הסמוך אבל אם לא אמר כן בשעת הפטרה ונא לוי ורבע את שמעון בשטר זה למה נפטרו והוא התחייב את עצמו לו ולא לראובן נ"ל :

יא המלוה את חברו על משכונות קרקע וצוה לכתוב הקרקע בשם בנו הקטן ועכשיו שוען הלוה למלות לאו בעל דברים ידיו את לכשיגדל בנך אדע מה אשיב לו אין בדבריו כלום וצריך הוא לפרוע למלוה שהלוה לו בשם בנו ואפילו אם תמצא לומר שהם של בנו הקטן שהקנס לו מכל מקום בלי ספק ששייר לעצמו האפשרופסות כי מי קרוב להיות אפשרופס יותר ממנו והרי תובעו בכח אפשרופסות שיש לו בהן :

יב אשה שמוענת על הקרקע שהניח בעלה שחצייה הם שלה כמעות שנפלו לה מבית אביה והשטרות כתובי' בשם שניהם כיון שהשטרות כתובים בשם שניהם הדין עמה וחצים שלה דאם לא כן מה היה לו לבעלה להזכיר אותה בשטר ואם כתובים בשטר בטרם לכתוב כולם שלה :

סא **כמה דינין מענינין השטרות ובו ט"ז סעיפים :**

א קהל שחקנו שלא יועיל שום שטר אם לא יהיה מכתובת ידי סופר העיר ובחתימת ידי העדים המיוחדים בעיר אין בכלל זה מחילה שכתב ראובן לשמעון וחתום עליה ראובן בחתימת ידיו אע"פ שגם גוף הכתב אינו כתיבת יד הסופר ולא כתיבת ידי ראובן שאין כוונת חקנה בזה בקהילות רק בשטר הצריך לעדים שחוששינין לעידי השקר שמא יחתמו שקר אבל ברודאות עצמו סני בחתימת ידו :

ב טופס דשטר שביד הסופר ולא העתיקו וחתמו העדים על הטופס אין לאותו שטר דין שטר לגבות בו ממשעבדי שאין לשטר בזה קול לגבות בו שלא כתבו הסופר אלא לזכירת בעלמא ולא לשם שטר וסיהו אם המנהג בעיר שיהיה לו דין שטר הולכין אחר המנהג וי"א דבלא מנהג סני בשטר כזה שהעדים בחתימתן מפקינן ליה לקלא :

ג אשה שנתחייבה לישבע בהקנת הנאונים שחקנו ללוח אם יש לו משלשין שיפרע מהם והיא פסרבת מנדין אותה ער דצייה' דינא כשם שעושין לאיש דהא ילפינן מקראי דהוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבהורה ומאי דתיקון רבנן בעין דאורייתא תיקון :

ד שטר שכתוב בו שכל המוציא יוכל לגבות בו אף בלא הרשאה אם אין מנהג בעיר שלא לגבות בו בלא הרשאה הנאו קיים ונובה בו בלא הרשאה ואפי' כתוב בו שנתחייב לכל מוציא בין יהודא בין נוי לא אמרינן סדלגבי נוי ליתא כתנאי דסחמא לא היתה הכוונה לתתו ביד נוי אלא לשופרא דשטרא כתובין לאלוסי מילחא בעלמא ואף אם היתה הכוונה לתתו ביד נוי לא היינו מניחין לו דעכירת היא בידו שהרי הניו יתבענו בדיניהם ואפילו הלוה מתרצה בכך מחינן בידו שלא לייקר שם ע"ז ואי לא ציית סמתי ש משמתנין ליה ונימא רנבי יהודאי נמי ליתא לא אמרינן חכי דנבי יהודי מועיל התנאי ודוקא שהמוציא היה ילוד בשעת ההלואה שנשתעבר לו על ידי שהיה כללי אבל אם נולד לאחר שבאין לא שלא היה יכול להשתעבר למי שלא היה בעולם :

את שהרי אין לך הרשאה מלוי ולא מכר לך שטר זה ולא נתנו לך אם הורה לוי לראובן בפני עדים ששלוחו היה ואינו חב לאחרים בהודאתו הרי נתנלה הרב"ר שמעון זה של ראובן הוה והוא המלוה והלוה נשתעבר לו אף על פי שלא נכתב השטר בשמו וכופין הלוה לפרוע לו ויפטר בכך ואין צריך ראובן כתיבה ומסירה על שטר זה שלא הוצרכו כתיב ומסירה אלא למי שבא לזכות ממנו לאחר מי שלא היה לובו שום זכות ער עתה אבל כאן כיון שזה מודה לדבריו ואינו חב לאחרים בהודאתו יש לנו להאמינו לפיכך אף על גב דבמזכר שטר חוב להבית וחוץ ומחלו מחול הבא אם בא לוי למחול ללוה אינו מחול כיון שיש כאן מסירה והודאה זכה ראובן בשלו ובאלו הלוה ראובן לשמעון מידו לידו ואין צרי' הקנאה חדשה :

ה ראובן הלוה מנה ללוי ובשעת ההלואה אמר ללוי שיכתב השטר על שם שמעון אך שיתנו העדי' השטר ליד ראובן וכשתבע ראובן מלוי כזכרנו שוען לאו בעל דברים ידיו את כי נתחייבתי לשמעון במצוהיך והשטר נכתב על שמו וראובן שוען ממני קבלת המעות ואני הלויתי לך ואהה חי' להחזירו לידי ולא הלויתי אותה ההלואה בשם שמעון אלא כרי שלא להשביע את עצמי הרק עם ראובן ולא מבעיא אם הודיע רב"ר זה ללוה ולעדים שלצורך דבר שכלבו הוא הולה ההלואה בשמעון ושמעון אינו מערער כלל ברב"ר אלא אפי' עשה ענינו בסתם ושמעון מערער ואומר אף על פי שלא היה הסמון שלי זכיתי בו מאחר שצויתי ללוי להשתעבר לי בקניין ונכת' השטר על שמי הרי נתת אותו לי אין ממש בדבריו הואיל ואמר ראובן שיתנו השטר לידו ולא לשמעון הרי גילה ברעתו שאינו לא לשון זכיה ולא לשון הודאה שהי' של שמעון שהרי לא הוציא כספתיו אלא שעשה השטר על שם שמעון מדרך אמנה שסומך עליו ולא זיכה לו כלום וכיון ששמעון מודה שלא נעשית ההלואה מסמנו כופין הלוה לפרוע לראובן שהלוה לו ואם תבע ראובן לשמעון מאחר שהשטר נכתב על שמו יחזור ויעשה לו שטר מכר ממנו אין לופין אותו דמצי אמר ליה לא יקרא דירך בעינא ולא זילתא דירך בעינא ולא עוד אלא אפילו אם הודיעו לשמעון בשעה שכתבו על שמו שעל מנת כן כתבו על שמו שיחזור ויעשה לו שטר מכר עליו אין כופין אותו שהרי לא עשה מעשה שהיקיים התנאי ביניה' ואף על פי שהודה לו לעשותו אינו אלא כמפליג בדברים ויכול לחזור בו אבל אם אמר ללוה בשעת ההלואה על מנת כן אני מלוה לך שתעשה לי השטר בשם שמעון אבל לכשארצה תחזירנו לי על שמי כופין אותו על כך שהרי על מנת כן הלוה ועל מנת כן קבל המעות ולא עוד אלא אפי' לא ציר' דבריו ולא אמר לעדים בפני הלוה עוד שטר אחר שכתבו לי על ההלואה זו מחייבין אותו לכתוב שטר אחר על שמו :

שטר שהיה כתוב על שם ראובן וכתוב בסופו ואילו המעית אם מחכרות הקהל ושוען ראובן שהם שלו שהרי כתובים על שמו ואומר שהקהל נתנו לו שטר זה על מעות שהיה לו אצל הקהל והקהל מכחישינן אותו אף על פי שהשטר בידו אינו נאמן והדין עם הקהל דמה שכתבוהו הקהל על שמו מינותו עליו כרי שהיא יתעסק עמו לגבותו ולא יהא כקידרא דכי שותפים שכן דרך הקהל לעשות ולא יוכל לשוען הכא שהם שלו וכת' שהם של הקה' כרי שלא להשביע את עצמו כראמרי' מתחילת כעיקר זה שאין דרך היחיד לתלו' מעותיו בקהל משום שלא להשביע את עצמו נ"ל :

ו שמעון שיהיה חייב מנה לראובן ונתפטר בבינה' שיעשה שמעון שטר חוב ללוי מעשרים דיגרים ואחר כך נתרצה ראובן לשמעון ועשה לו שטר מחילה גמורה מכל תביעו' מסמון שיש לו עליו ועכשיו שוען שמעון שכיון שלוי לא הלוהו שום ממון אלא ראובן הוא שרלוה ועכשיו כיון שמתל לו כל תביעו'

לביש עיר שושן חלבות שטרות

אכיו ועיד שהרי ראובן בא כחוך הזמן הזה לחלבות העיר
 זזהה לו להוציא ולא הוציא אין השטר נפסל בכך שנכחין
 להיות כמה אמהלאן שלא היה יכול להוציא עד עכשו מ
 יש דין להקור ולדרוש ולהוציא הדין לאסרו ואם יראה לו
 באומדנא דמוכח שהדין סוכה וקרי יכתוב ויהיה שואן
 לשם דין ישראל להשתדל כדן זה ויהן ביר הנהב וכן כל
 שטר ישן יש לביה דין לחקור ולפשפש אחריו אף ע"פ שכתוב
 בו שלא יהא לנהב לפעין שום טענה נגד השטר וקבלו עליו
 בתרם ושבועה אפילו חכי ב"ד צריך לחקור אח' זה כדי להוציא
 הדין לאסרו :

ה שטר שכתוב כלשון זה ביאור מה שהורה בפנינו ראובן
 שיש עמו ממכון עובק יעקב כך וכך אין לו דין שטר
 לנכות בו ממשיעברי שאין זה שטר חוב אלא הודאה בעלמא
 הוא ומכוח הלשון שלא כווננו ככתובה זו אלא לזכרון דברים
 ולא לשם שטר שכתבו ביאור מה שהודה בפנינו ולא כתבו
 העידנו על עצמו כמו שרנילין לכתוב בשטרי הלואה ולא הורה
 בפנינו כמו שכתובין בשטרי הוראות :

א לוח שפרע למלוה ואין המלוה רוצה להחזיר לו שטר
 יש לנדותו עד שיחזירונו לפי שיעור על לאו דדברי
 קבלה והוא לאו דאל תשכון באהליך עולה ועל
 סימן נ"ז :

ב שטר שנפרע או שחל שיעבורו צריך המלוה להחזיר
 השטר ללוה לצור על פי צלוחתו דגופו של נייר של
 לוח הוא שהוא נתן שטר הסופר ועיין לעיל
 סימן נ"ז :

ג מי סטען על כתובת אשתו שהיה עם הארץ ולא חכי
 בשקראו הכתובה והתנאי אין שומעין לו דמסתמא
 שאל וידע ונחא הדין ככל השטרות בקרקקים
 שיש לרקק סחוכו לא אמרינן דהאי נברא לא דרקק כ"כ דכל
 הגזון סומך על כל מה שיכתוב הסופר ובודאי שאל וידע וכמו
 שיתבאר בסמך :

ד מי שיש בידו שטר מתנה שמן הדין אינו נוכה בו והלה
 טוען שיכתפו אותו להוציא אותו השטר אין כופין אותו
 דהבא וודאי מקבל המתנה נתן שטר הסופר הואיל
 והיה כל ההנאה שלו והרי השטר שלו ולמה יוציאנו
 מהחת ידו :

ה סדקרקין כלשון השטר ודין על פי אותו הדקדוק ולא
 אמרי' האי נברא לא נכור כולי האי והיה סבור שהדין היה
 בענין כך ופגני כך כתו' אותו הלשון לא אמרי' כן שאם אתה
 יודע לוח כל אחד יאמר כך וכך היחה כוונתו כלשון זה ולא
 יהיה לך שטר כשר בעולם אלא כל אדם סומך על כל מה
 שיכתוב הסופר ויהיה העדים :

ו יש מי שאומר שתנאי שאדם מתנה עם חברו אין
 חלוקין אחר הלשון הכתוב אלא אתר כוונת
 המתנים התנאי :

סב דין אשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובו סעיף א'

א אשה הנושאת והנותנת בתוך הבית והיא שטרות פקידה
 הקרקעות ועבדים או שטרי חובות כתובים על שמה
 והיא אופרת שלי הם אפי' השטרות הם תחת ידה עליה להביא
 ראייה בעדים שהיא כדבריה שהי' לה פסין מיוחד דמסתמא
 כל מה שיש לאשה הוא של בעלה ולפי טה' נושאת וניהנת
 בתוך הבית הניחה לכתוב השטר על שמה ואין צריכין שיעידו
 העדים על אלו השטרות שהם שלה אלא כשתיבא עדים שהי'
 לה פסין מיוחד נאספ' לומר אילו השטרות פאוות המסנת רע
 הן :

כל דבר שנהגו כמדינה לכתוב הן נאמנית הן ככתובה
 בשוקא הן שאר שטרי דשטרי שנהגו הסיפרי' וכתוב
 על מי שמקנה בסודר לכתוב שטר דעתו שיכתבנה כמנהג
 המדינה ואין צורך לפרש שיכתבו כל לישיני שפירי ראתי בית
 זע"ל סיפ' ע"א והאי באן דמקבל למיכתב שטרי ככל
 לישנא רוכוהא אף על נב דלא ידע ספרי לאחזוקי כראוי כיון
 דכתב כיה ואחריות שטרא דגן קבילות עליו ככל שטרו דנהוג
 בישראל דלא באסמכתא ודלא כטופסי בשטרי קאי לכל כללא
 דבהחלת עניינא אבל הנאים בנגן נאכנות כהלואה או ביטול
 פורע' כמתנה לא כחשבינן עד דספרכי ביה ועל סימן
 ע"א סעיף י"ד ודוקא דברים שהם כטוס שטרי דשטרי
 אמרינן שקבל עליו אבל קנס שכותבי בו בנגן שכתב שאם
 לא יפרע בזמנו יפרע ההוצאות על הכלל וכהאי גונא דבר זה
 חוי אספכתא ואינו נוכח ואף על נב דכתב בה דלא
 באסמכתא כו' ועל סימן ר"ז כדיני אסמכתא מהו כל דבר
 שנהגו בו בני המדינה בשטרות אף על פי שאינו בהיקון
 חכמים הולכין אחריו :

ז שלר שכתוב בו שיש רשות למלוה לירד לנכסי לוח בין
 בפניו בין שלא בפניו בלא רשות ביה דין וכרא טומא
 דדבריה אינו רשאי לעבור על דברי תורה לירד לנכסיו בלא
 רשות בית דין ושופט בית דין דקייס' לן דבר תורה המלות
 אה חבירו לא ימסכנו אדא כביה דין כמו שיתבאר במקומו
 בעל הדיני עבוס ומה שנהגו בן לכתוב בשטרות שיוכל
 המלוה לירד לנכסי לוח היינו בנגן שלא מצא המלוה דין
 שרצה לדונן או יש לו רשות לעשות דין לעצמו ולירד לנכסיו
 ולפסכנו כמו הדיין וכן מה שכתבתי למעלה סעיף ד'
 בשכתוב בשטר שנתחייב לכל מוציא בין יהודי בין נור
 ואמרנו דחייבין ביה להרוג לנו ולמאי הלכתא נהגו לכתוב לא
 לעקר על דברי תורה כתבו בן אלא אי נברא אלמא הוא ואין
 כח כדיני ישראל לכופו או יש לו רשות להביא אותו כדיני
 אומות העולם שלא יפסיד מכונו לבך כותבין כן לא לשם דבר
 אחר :

ח שמעון שכתוב שטר עליו לראובן בעדים באחד בניסן
 שנתחייב לו ככל סך סמון עד ארץ זבובים שיודה
 שמעון אחר זמנו של שטר זה שיש לראובן עליו וכתוב
 בחתימת ידו בהודאה זו והוציא ראובן כתב ידו של שמעון
 שהודה שיש לראובן עליו מצא והובים זמן כתב ידו הוא
 בכ"ז בניסן ונתקיים חתימת שמעון כאחד באייר גובה ראובן
 פמשיעבדי ע' השטר שבידו מזמן שטריו והיינו מא' בניסן
 לפני טאו יצא הקול שנתחזק שטר שמעון בארץ זהו לראובן
 והיה להם ללקוחות לחוש שמה לא לתר ימסור שבוען כתב
 ידו לראובן כי אין קול יוצא יכתב ידו שיאמרו אין אנו צריכין
 ליודע אלא עד שימסור לו שמעון כתב ידו כי דוקא העדים הוא
 דמפקי ליה לקלא :

ט ראובן תבע את שמעון דין ואמר לו אתה הודיתא
 בפני עדים שאתה חייב לי כמה חוב גמור בשטר
 יקני סידך קניין נמיר ועשה נבנו מסני השטר ונהגוהו לך
 הן לי מסוני והשיב שמעון אתה לא מכתתה לי כלום ולא
 הלייתני בלי' אלא לוי נתן לי משכון ושאל ממני לכתוב עליו
 שטר חייב כשכר והו' החזיר לי השטר והחזרתה לו משכוני
 נאסן שמעון בשבועה שכן הוא במנו שהיה יכול
 לומר לראובן לד' פרעתי ואתה החזרת לי השטר והיה נאסן
 בשבועה ביון שאין השטר ביד ראובן נס עתה נאסן הוא
 כמטענה זו שמעון עתה :

י ראובן הוציא שטר על שמעון שאביו של שמעון היה
 חייב לו והוא ירשו ויחייב לשלם לו ושמעון טוען
 שטר זה חודאי פסול הוא דאם לא בן לפה לא הוציאנו כתי

זוכרים שחתמו סגן ואין ראובן יכול למעון פרעתי דמחשבינן להאי שטרא שטרא מעליא למימר כיה טטיך בידו מאי בעי כיון שזוכרים ההלואה וכן אם אינם זוכרים ההלואה אלא שהם בעצמם מעידים שזו היא חתימתן או אחרים מעידים עליהם שראו שחתמו גם כן בידו בראובן קיום אחר כנון ס' שאחרים מעידים שמכירין שזו היא חתימתן אינו כועיל דכיון שרואה מהדר אויפה הייטינגן שמת זייף עד שזכורין אחרים שהיא חתימתן ואומרים שמכירין אותה ויש אומרים דאפילו הם בעצמם אומרים שהיא חתימתן לא מהני דעבידו אינשי דטעו בהכי אלא אם כן זוכרים שחתמו או זוכרים ההלואה מיהו דוקא שטר זה כפליגין ליה דחיישינן שמא מנה הית אצלו כע"פ יורצ שטרא יכפור אבל שאר שטרותיו שיש לו על אחרים אפילו מכך זה או אפילו על שמעון ואינם מזה הסד הריקם בחוקתן שלא היוחזק לזייף שאר שטרותיו ואם לא הזכירו העדים מהזכיר להם שם הלואה וסכום המעות אלא שבקש מהם שיזייפו לו שטר סהם כל שטרותיו אחריו ולא מנבי' כרו:

ב וכשאין נובין כהלא משהינן כידיה דולמא מייית להו ואזיל ומפיק ביה מיתמי כבי דינא אחרניא דלא אהכיר נבייהו דהוה מהדר אזינא אלא מוקסינן ליה כיד שלישי עד דאתכר סילתא כשהרי עי' אחד מן הקושים שזכרו:

סד נפקד שרצה לעכב בחובו שטרות הפקדון ובנוסעיה א':

א מי שהפקידו בידו שטרות ומת המפקד וסוען הנפקד מחיים הפשתי אחסם למשכנן בסביל חוב שיש לו על המפקד ראילו לנכוחם לא היה מועיל תפיסה במסירה בלא כתיבה אם יש עדים שהבעם סמנו המפקד בחייו ולא רצה להחזירם לו ואז היה הפיסה ואי לא לא וסירי שיש עדים ת שהפקדום בידו גם יש עדים שראים עתה בידו שאם לא כן היה נאמן בסמו דנאנסו או לא היו זכרים מעולם וכל זה לדין דגמרא אבל האידנא לא יתיקין רבנן שנובין ממטלטלי' דיתמי שטרותונם כן מסולחן הן ונובין שטרותיהם אפילו לא תפשי כתיב:

טו דין שטרות שנמצאו ודין שובר שנמצא ביד שלישי ובוכד סעיפים:

א המיצא שטר אצלו ואינו יודע מה סיכו ששכח אם הסלוח הפקידו אצלו או הלואה או אם הפקידוהו ו שניהם בידו בהורת שלי' נות ובקצתו פרוע אם לא יהא מונח עד שיבא אליהו ואם סעה והחזירו לאיתו שכחוב על שמו לא יפה עשה שעבר על דבריו הכמים ואם זה שהשטר עתה בידו מבחיש דבריו אותו שנתנו לו יכול לנכות בו ואם הוא מודת שזה החזירו לו ונתנו לידו צריך להחזירו לו ויהא מונח עד שיבא אליהו ועיי' בסעיף זה סעיף ט"ז ואם שטר פשכונא הוא שנמצא בידו ואינו יודע מה סיכו ואיך בא לידו אף על פי שבעל המשכונא הוא מחוקק בקרקע אינו מועיל לו כלום לשום טענה לא לומר לקוחה היא בידו ולא לומר ממושכנא היא בידו בכך וכך כיון שידוע שבזורת משכונא באה לידו ואין השטר בידו רק ביד שלישי הורעה כת המשכונא ואיפשר שנפרע ותחזור הקרקע לבעלה דקרקע בחזקה בעליה עומדת ואין לזה תביעה עליו רק כפלוה על פה והשטי' הא מונח עת שיבא אליהו לא מקרעין ליה ולא מנכינן ביה עד שיתכרר הדין וכל זה דוקא שנמצא השטר ביד אחד שאינו שייכות עם אחר מבעלי השטר אבל כן שמוצא שטרות של אביו בידו ואינו יודע מה סיכו או האב שמוצא שטרות של אחר

ה' האם נמצאו לה מטלטלי' ברשות עליה להביא ראיי' בעדי' שה' לה מסון מיוחד ואז נאמנת לום סקנתה אלו המטלטלין בעד אותו המסון ואם אינה נושאת ונותנת הוד הבית היו שטרות כתובי' על שם הם שלה דודאי הבעל לא צוה לכותבם על שמה ואם היו כתובים על שם שניהם על שמה ועל שם בעלה הרי הם של שותפות שניהם והציים שלה וסתם אשה מקרית נושאת ונותנת בחיד הבית אשה שכחבה לאחרים שמה שחתמה ידיה הוא של אחרים אם ידוע שהיה לה מסון שאינו כולו בעל נאמנת ואין הבעל יכול לומר שהוא שלי' ויש מי שאומר שאם היה שטרות כתובים על שמה אף ע"פ שהיא אינה נאמנת הראיל והיא נושאת ונותנת הוד הבית מכל מקום אם מהה טוענין לזרשיה שהוא שלה וכמו שיתבאר טעמא בפסוק לענין האחין וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וכן נראה לי עיי' לעיל בלבוש הארנמן סימן פ"ו וכן אהר"ן האחין שנושאת ונותנת בהוד הבית ושטרות עשויין על שמו ואומר שלי הם שנפלו לי מכות אמי או מציאה מצאתי או סתנה נתנה לי עליו להביא ראיה בעדים ואם מת והניח יתומים אז צריכין האחין להביא ראיה דטענינן ליתמי שמת השטרות כיון שנתבנים על שם אביהם אמיתות הם והם באמת של אביהם אף על גב דבעלמא לא טענינן ליתמי מאי דאבוהון לא כצי מעין הכא אם אבוהן קיים אמרי' אם איתא דנפלו לו פכות אמו וכיוצא בו כסתנה או כמציאה היו לו עדים כדבר אבל בכנוי כיון דאיפשר דאילו אבוהון הוה קיים הוה מייתי ראיה בעדים אלא דיתשלי לא ידעי מאן ידע כמלתיה דאבוהון וגם השטר יוצא בשמו משים הכי אמרינן גבי יהמי על האחין להביא ראיה מיהו זה דוקא בדבר שאינו ידוע אם היה של האחין אבל בדבר שהוא ידוע שהיה של אחין על היתומים להביא ראיה ואם חלוקין בעיסתן או בשום דבר אז על האחין להביא ראיה אפילו בחייו ואפילו אם השטרות יוהר מכדי הדבר שהלקו אמרינן מעיסתו קמן ואפילו אומר מכות אביו נפלו לי נאמן במנו דאי בעי אמר מעיסתו או סאוהו דבר שחלוקין קמן במה דברים אמורים שזמן השטרות אחר זמן החלוקה כנון שהיה שיהפין מתחילה ולא היו חלוקין בעיסתן ואחר כך חלקו עיסתו ועודם שוחפין אם זמן השטרות האלו אחר שחלקו עיסתו אמרינן שמת מעיסתו קמן אבל אם זמן השטרות הוא מקודם שחלקו עיסתן אף על פי שעשה הם חלוקין מעיסתן עליו להביא ראיה שנפלה לו בו דהא ליכא למיתלי במעיסתו קמן וכל זה דוקא שהשטרות כתובים על שמו אבל אם כתובים על שם האחין או על שם אביו אף על פי שהם בידו לא יוכל לומר דשלו הם ואפילו מת על היתומים להביא ראיה בעדים וכל זה גם כן דוקא באשה או אחד מן האחין מפני שחוקתן ששומסין זה מזה אבל כן בית שנושאת ונותנת בעל בית כל מה שהפקידו או שנמצא תחת ידו הוא בחזקה שהוא שלו אפילו אינו אומר ידוע שלא היה לו שום דבר חוץ משל בעל הבית דשמת מציאה מצא ואם מת ניתנין לזרשי' אם לא שידוע שהוא של בעל הבית:

טז מי שהועד עליו שמתו אחר זיוף ובו ב סעיפים:

א עדים שכחו והעירו על ראובן שכא להם ובקש מהם שיזייפו לו שטר של מנה על שמעון ואחר כך הוציא ראובן על שמעון שטר של מנה אין נובין בו אלא אם כן עדי אשטר מעידים שראו ההלואה אף על פי שאינם מעידים על חתימתן דכיון שמעידים שראו ההלואה אף על פי שאינם

לבוש עיד שושן הלכות שטרות

א עם הלוה מודה יחזיר דליכא למיחש למדי שאין שייך בו לקוחות :

ב וכן אם יש ללוה בני חורין שמספיקן לשיעבד החוב אם היה חייב מודה יחזיר שלא יסרוף בו לקוחות כיון שיש כאן בני חורין וכן אם נמצא בו כיום שנכתב וכתב בו הנפק שקייסוהו בית דין כיון שקייסוהו ביו דין ודאי ליה כו אפילו החייב מודה שלא פרע יחזיר למלוה אבל אם אין החייב מודה אף על פי שזכנו בו כיום לא יחזיר דחיישין לפריעה אפילו ביום ויש מי שאמר דהא דאמרינן שאם נמצא כיום שנכתב יחזיר הני מילי אם אין הלוה לפנינו ולא מעין מירי מסתמא לא חיישי לפריעה כת יוצא אבל אם הלוה לפנינו ומועין פרעתו ומסני נפל אפילו ביום לא יחזיר שפא אמת הוא שפרע אפילו ביום ה :

ג מצא בשוק שטר קרוע ושמר חוב שעינו קרוע כיניהם לא יחזירנו לא למלוה ולא ללוה שאף על פי שהוא בין שטרות קרועים לא אמרינן כשכיל זה דודאי פרוע הוא כיון שאינו קרוע ואם יש עמחם שובר עליו אפ"כ לא ערים יחזירנו ללוה שמה שהוא נמצא בין שטרות קרועים ונס כתוב עליו שיבר הוא הוכחה שזוראי פרוע הוא אף על פי שלא חתמו עדים על השובר :

ד המוציא שטר בכליותינו לסי שנותן סימן בכלי ווע"נ שאין מועיל סי' בגוף השטר היינו מפני שהיה השטר כיד הלוה וביד המלוה ושניהם יודעים הסימן אבל כשנותן סימן בכרי שהיה בו הוא הוכחה נסורה שהוא טלו ומסנו נפל ואפילו אם אין נותן סי' בכלי אלא כשהו שטר מצאתי בע זה ואמר מצאתי בכלי פלו אם אין דרך העולם ליתן שטר באותו כלי הוי סימן :

ה מצאנ' שטרות או יותר כרוכין זה על זה או שאחד כרוך בראש חביו יכרו כהם שטרות מצאתי ולמי שאמר לו מניינס יחזירם ואין צריך שאמר היאך היו כרוכים ומניינס הוי סימן ודוקא ש' שה שטרות יותר יחזיר לפי שאמר מניינס אבל שנים שטרות לא הוי מניינס סי' שכיון שזה הכרוך שטרות שיעש רבים שנים ואין כאן סימן אבל הכריכה לחוד אפילו כש'שה לא הוי סימן אם כל השטרות היו של מלוה ולוה אחד אף על גב דבעלמא קיימא לן קשר הוי סימן שאין כל הקשרי' דומין זה לזה ופי' שזדע כך וכך הוי קשרים ודאי מיהא שרפ' טלו אבל הכא שכל השטרות הם של לוח זמלוה אחד ואפשר לומר שהשטרות הוי כיד שניהם ושניהם ידעו היאך הוי כרוכין דשטא הלוה פרעם בפעם אחת והמלו' נתנם לו כרוכין או כשלוה הלוה שטא לקח המעות כפנו בפעם אחת ונתן לן השטר' כרוכין והרי יכול להיות ששניהם ידעו אופן כריכתן ואפשר גם כן לומר שאוחו שרכן סכר ככריכתו והאחר לא נתן אל לבו לפיכך אפילו אם אחד נתן סימן בכריכות והשני אינו יודע אין נותנין לאותו שידע אבל בפנין דרך בני אדם לדקק לפיכך אם אחד איכר המניין והעצי אינו יודע מניינס נותנים לפי שאמר מניינס נ'ל :

ו מצא שליטח שטר' על לוח אחד שלוח משלחה אנשים והם מקיימים יחזירם ללוה אף בלא סימן ולא יהגש למלוה אף אם יתן כהם סימן שבין שהם מקיימים ודאי הוי ככר כל א' ביד המלוה והיאך ימצאו יחד אלא ודאי הלוה פרעם והא כרכם יחד ומסנו נפלו ולא ס' המלוים ואם אינם מקיימי' לא יהגש אלא לפי שנתן בהם סימן שבין שאינם מקיימים איפשר לומר שמיד הלוה נפלו ועדיין לא לוח ולכן אינם מקיימים ואיפשר גם כן לומר שלוח וכבר באו ליד המלוים והמלוים הלכו לספרא דדייני ונתנום לו שיקיים אותה והוא כיבס יחד ומסנו נפלו כך קדם שקיים אותם בפני הדיינים ואין לומר גם כן ברישא למה יחזיר ללוה אף על פי שאינו נותן בהם סי' נחוש גם כן שפא חוי ביד המלו' וס' ספרא דדייני

שטר מבניו בידו והוא סמוך על סולחנו והוא הדין כל שאין להם חזקה זה על זה כמו שיתבאר לקמן סימן קס"ט כל אילו הם כאדם אחד והוי כאילו נמצא תחת יד עצמו ככל אחד שאילו הוי כאפוסרופא ומפקח על נכסי השני והכל כאדם אחד הם וכן האשה בנכסי בעלה והאיס בנכסי אשתו דין אחר לכולם :

ז ובן יורשי הנפקד לא יחזירו שום שטר שנמצא ברשות אביהם אא"כ יודעים מה שיבו ויש מי שאומר שאם דמלה בעצמו לקחו קוד' שכא ליד אחר הרי זכה כולא אמרי' ביה שיהא מונח ואפי' לקחו מבית היורש קדם שכא ליד היור' הכל זה בישר שטרות אבל יורש המצא כהיבט אכה אצלו יחזירת לאטה שכן דרך הנשים להפקיד כהיבטן ולא חיישין שהיא פרוע כל זמן שהבטוהו קיימת :

ח יש אומרים שאפילו סניהם רוצים לא יוצאו המוציא מר חת ידו אלא קרוע דחיישין לקניניא :

ט יש מי שאומר דלא חיישין לקניניא ולא לסמא כהם ללוה בניסן ולא ליה עד תשרי אלא בטשר שנפל דאיתרע בנפילה ואיכא לפימר משום דהוה ביה ריעותא לא נזהר כשטירתו אבל שטר הכופקד לא אהילד ביה ריעותא אלא שאין הנפקד זכור מכה מי בא לידו אין זה ריעותא בטשר ואם סניהם רוצים יעשו כמאמר פירס אם יתפסרו ביניהם שיאמין האחד לתבירו בשכועה כי המלוה יכול להשבי' ללוה שהיא פרוע כולו או מקצתו והלוה יכול להסכים למלוה שרא נפרע אפי' שיש בו נאמנות הרי אין הנאמנות בידו וכל זמן שלא נתפסרו והיא מונח :

י ואם יבענו היורשים על כמר עמיצים כרשות אביהם שאביהם הלוה עליו מעות למלוה אף על פי שאינו יכול לנביתו מהלוה בלא כתיב' ומסירה מ' לקחו למשכון מענהם מענה אבל אנן לא מענינן להו בין שציו להם כתיב' ומסירה אע"נ דמדינא מענינן ליהמי כל מה שאביהם היה יכול למעון הני מילי מילתא רכביחא אבל דבר זה מילתא דלא יכניח הוא להיונה מעות על שטרות שאינו יכול לנבוהם ומילתא דלא שכיח לא מענינן ליהמי :

יא ראובן שמח ונמצאו ברשותו שטר' של אחותו קטורים יחד מקצהם הם לזכותם דהיינו שטר' נדונייה ומטרי פרקעותיה ומהם הם לחובת' כנון שטר מהנה שנהנה קרקע לבעלה אף על פי ששטר נדונייה הוא כשאר שטרי חובות וס' הדין לא היה לנו להחזירו לה כמו שאמרנו בסעי' א' וב' בשטר חובות ככל מקום כיון שהוא קשור עם שטרי פרקעותיה שהם ודאי שלה הוי כאילו נודע שהיא הפקדה ומחזירין אותה לת או ליורשיה ומפעם זה גם כן כשר המחנה שנתנה קרקע לבעלה כיון שראו קשור עם שאר שטרי פרקעותיה אנו מחזיקין שהיא הפקדתו ומחזירין אותה לה או ליורשיה דאמרינן שהיא צויתה למתבו והיה לו לבעל לכתוב לה דבר אחר כנגדו ויחכינה היא זה הכתב שהיא מזומן בידה בשיעשה הבעל מת שיש לו לעשות לה והבעל לא עשה עדיין וגם היא לא נתנה לו המהנה :

יב המצא שטר חוב אף על פי שיש בו נאמנות ואפילו הוא ערך זמנו ואפילו אין בו אחריות ולוח מודה לא יחזיר כיצ' דנפל אחרע ליה דחיישין לפריעון ולקניניא שיסרוף בו לקוחות שלא כדון שאף על פי שאין בו אחריות נכסים הא קיימא לן אחריות שעות סופר הוא ואף על פי שאין כתובים בשטר סרוף בו ואפילו אמר הלוה או המלוה נקב יש בו בצד אות פלוני אין זה סי' ל' יחזיר לא לזה ולא לזה שררי נסתהא ביד המלוה וידע בו הסימן ואפשר שהוא פרוע והחזירו ללוה ונפל מיד הלוה וגם הלוה שיוכל לכתוב שטר אף על פי שאין מלוה עמו עומד בזה הסימן כעודו בידו ואיפשר ונפל מיד המלוה ואם שטר' בשטר כריחא שאינו חייב באחריות

נפלו אחי שקיימה בני היינים קודם שהחזירה למלוי שאין
 אדם משהא שטר מקיים בידו אלא מהזירו סיד לבעליו ואם
 מצא ג' ביחד מנ' לזין שלוש פסלו' אחר והם כתיבת יד שלשה
 סופרים יתנם למלוה אף בלא סימן דאל"כ סי כרנס יחד אם
 לא שכולם היו בידו ואם הם כתיבת יד סופר אחד יתנם לפי
 שיתן בהם סימן שהרי אפשר לומר שמיד הסופר נפלו קודם
 שנתנו לזין ועדיין לא לזה בהם או שפא סיד המלוה שחיו
 בידו כבר נפלו לפיכך מי שנתן בהם סימן יחזירם לו ודין זה
 לאו דווקא כג' שטרות אלא היה ככ' שטר' סב' לזין או כ' מליון
 דחר טעמא הוא :

יב מצא אינרות שוסא ששמו בד נכסיה לזה לפלוה ואנרות
 מזון שקבל עליו לזון בת אשתו או שמכרו ב' דין קרקע
 למזון האשה והכנות ושטרי חליצה ומיאונג וכל מעשה בית
 דין כגון שטרי חלסא שהחליטו ב' דין נכסיה לזה לפלוה יחזיר
 לבעליו דליכא לפיחם לטמא נמלך שלא יתנם דבי דין אף
 כותבין אלא ברבר סקייים :

יג המוצא שטר שיתרו'אם אין הארון מודה בו לא יחזיר לא
 לזה ולא לזה דסמא כתבו הרב ועדיין לא נתן לא והרי
 מינו ששחרר ואם הארון מודה שלחנו לעבר להשחרר בו
 יחזירנו לעבר שהרי אם לא שחררו כבר עדיין יכול לשחרר אותו
 שיהו דווקא לענין השחרור פועיל שמתר בבח ישראל אבל
 אם יבא העבר לטרופ בו ממה שמכר אדונו מנכסיו אחר הזמן
 הכתוב בשטר צריך להביא ראיה שהגיע לידו זמן הכהו בו
 דכיון דאתרע בנפילה אישינן שפאל לא הגיע לידו ער עכשיו
 דשחף הלקוחות שלא כיון שבשעת שלקחו הם מארנו היה
 כתב' בידו למוכר שעידין העבר לא זכה בהן וסיהו במקו' דקיימ'
 לן שעידיו בחתום וכן לו כדרך שנתבאר לעיל ס' ל"ט אין
 צריך העבר להביא ראיה על זה לכשבא השטר ליד העבר
 נכה בנכסים לספרע משעה ראשונה שנכתב השטר דעידיו
 פחותמיו זכין לו וק"ל זכות הוא לעבר שיצא מחת יד רבו
 לחירות ואם כן העדים כשחתמו זכו לו אפי' שלא בפניו :
יד המוצא שטר מתנת כריא או שטרי מבר אפי' אומר הנותן
 או הפוכו שיתנהו ולמקבל מתנה או ללוקח לא יתנו לו
 קשטא כתובים היו ונמלך עליהם שלא יתנם ' ויבא לטרופ
 לקוח' שמכר להם אחר מתנה או מכירה זו שלא כדן דסמא
 צרי עושה קנוני על האחרון שנהג או שמכר לו וחזר בו ומודה
 לזה אכ"כ פירש במתנה ששיר לעצמו כח שיוכל לחזור בו כל
 שאין כגון שנתבא מהיום אם לא אחזור בו כל ימי חי שאז כיון
 ששיר לעצמו כדי שיוכל לחזור בו תו לא מצו מקבל מתנה
 למיטרף לקחת' כיון שמכר הנותן כל נכסיו אחר כך לאחר עד
 שלא נשארו לו נכס' שיגבה מהם המקבל מתנה נמצא שחזר
 בו הנותן והמתנה כשלה ולא יועיל לו כלום כשחזרו לו
 שטר המתנה ואם הוא שטר הקנאה שפ' בו שהקנה לו נכסיו
 פיר אף על פי שלא הגיע השטר לידו יחזירנו לו אפילו לא
 שיר כח לעצמו שיוכל לחזור דהא משעת שקנו מידו זכה
 בהן אפי' לא מטא שטר' לידיה וכי טריף בדין טריף : המוצא
 שטר מתנה ש'ם אם הנותן קיים ואמר שיתנהו למקבל יתנוה
 לו ולמאי ניהוש שאם נתן לאחר והדר ביה ש'ם בר מיהדר
 נטו וצי נמי יהיב' לאינש אחרנא לית בה פסידא דהאי
 פתרא זכי דהא הדר ביה מקמא אבל אם מת הנותן ובנו אומר
 שיתנהו לו לא יתנהו לו דאמרינן דילמא כתב אכזה להאי
 ואמילך ולא יהיב' ניהליה ובתר אבוא כתב איהו לאינש
 אחרנא ויהיב' ליה והשתא הדר ביה וקעביד קנוניא להפקיע
 נכסיה האחרון לזיכך לא יתנוהו לו אלא אם כן יהא חטט' שטר
 הקנאה כרפיריט' :

יז מלוה ולוה שהם אדוקי' בשטר כל א' אומר שלי הוא
 וממני נפל וחזרתו ומצאתו ואתה הופש בו שלא כרין
 אפלות אומר מוצאתו להפרע ממך ונפל ממני ולא פירעת

והלוה אומר פרעתו והחזרתו ליוממני נפל אם אינו יכול
 לקיימו הלוה נאמן בשטנו דאי בעי אמר מזויף הוא ויטבע היסת
 ויפטר ואם הוא סקייים ואחוזין בו שניהם כשהו או כתופש את
 בתורף או ששניהם אחוזין בגליון ואפי' התורף קרוב יאחד
 יותר מלכתביו ד שניהם שות בו וזה ישכע שאין לו בו פחות
 מחציו וזה ישכע שאין לו בו פחות מחציו כמו שיהבאר טעמא
 בס'מן קל"ח גבי שלית ויפרע לו הלוה הצי שיווי השטר כפי
 מה ששלה למוכרו לא הצי ההוב כפי מה שהוא חייב לו אלא
 שמיז אם היו מוכרין שטר זה כשה היה שות ונתן לו הלות
 הצי השומא ואפי' אם יש נאמנות אינו נותן אלא החצי שביזן
 שנפל הורע כותו ' ואם אחד אחוז בתורף ואחד בתופש
 האוזן בתורף נוטל יתרון הממון ששלה התורף יותר על התופש
 והשאר יחלקו בשבועה שאין לו בו פחות מחציו כו' כדלעיל
 וכיצד שמיז זה היה הדין שמיז כמה שות שטר טי"ש כוזמן יותר
 פשטר שאין כוזמן ' שטר טי"ש כוזמן גבי מטבע כדרי שאין
 בו זמן לא גבי מטבע כדרי וכל שטר סתם יש בו שני עניינים
 תורף ותופש התורף הוא בשטר טי"ש בו זמן והתופש הוא
 בשטר שאין בו זמן אלא דסכל מקו' לא תורף ולא תופש ראוי
 לנכות זה בלא זמן שהרי אם היו מחתכין אותו לטניס היו
 שניהם פסולי' מכל וכל ואין כאן שטר כלל שבתורף אין עדים
 כשנתהך והתופש אין שם כי אם סופרי דשטרי אלא טי"ש
 החתיו עדים והחזרים על כל מה שנכתב למעלה הן בתורף
 הן בתופש ומ' התורף שיה יותר שהרי יש בו זמן והתופש אין
 בו זמן לפיכך בעיקר השטר הן טוין ומה שנתורף שיה יותר
 בסביל הזמן שבו נוטל אותו שהוא מוחזק בו החלה והשאר
 יחלקו בשוה ובשבועה שאמרנו שאין לו בו פחות מחציו כו' *
 ואותו שהתורף בידו שאמרנו שנוטלו החלה צריך ג' לכלל
 בשבועהו שהוא שלו כמו שיהבאר ס'מן קל"ח סעיף ג' וכיצד
 כשטמין שטר כזה על זה הלוה וסך החוב הוא אלף זהובים
 שמיז כשיש על לזה זה שטר על אלף זהובים ורצין למוכרו
 מה דוא שוה אם הוא שטר בזמן שיכול לנכות מסשועבדים
 הוא שיה ט' פאת וכשיש עליו שטר בלא זמן אינו שוה אלא
 שמונה כאו' פ' שהתורף בידו נשבע ונוטל החלה מאה זהובי'
 מה שהתורף שוה יותר מהתופש ואם הוא ביד לזה נפטר מק'
 זהובים ובמותר ה' פ' מאות משלם החצי והוא ד' מאות ואם
 הוא ביד פלוה נשבע וצריך הלוה לשלם לו החלה מאה זהובי'
 ואחר כך ישלם החצי מה ששלה השטר בלא זמן דהיינו עוד
 ד' מאות זהובים וכי תימא אם כן שאין יכולין לינכות בו זמן
 בלא זה הרי חזרו להיות שניהן טוין אין זה קשיא דהא מכל
 שקום מי שהיא התורף בידו יש בידו הזמן וקנאו כיון שהפוס
 בו וומיא להא דאמרינן בגמרא גבי שנים אחוזין בטלית אמאי
 לא אמרינן כשהו אחוז בצד זה והשני בצד השני היעשה
 צד שביד חבירו שכנגדו כפי שמונתה על גבי קרקע וכן הצד
 יכידו נגד חבירו והא כמו שמינה על גבי קרקע ולא יקנת
 לא זה ולא זה ימתרצי' דהיינו טעמא דאמרינן גביית כל אחד
 מהני נס כן לחבירו דמנו דזכי לנפש זכי נמי לחבירו ושמע
 מינה קניין של זה מהני לחבירו אם כן הכינסי אמרינן הכי
 אע"פ שמי שהתורף בידו הוי כשטר שאין בו עדים ולא קנת
 אלא מחמת העדים החתומים תחת התופש שהוא ביד השני
 אפילו הכי מסייע לו לזמן שבידו שקנאו נוטל היתרון ששות
 התורף יותר מן התופש מחמת הזמן שבו וכל שכן אם יש כאן
 עדי המסירה ואין עדים החומין בו שכל אחד בפני עצמו בין
 תרף בין תופש בשר לנכות בו על ידי עדי המסירה ויש עילוי
 יותר להתורף על התופש משום זמן שבו ונכזה ממטעבדי' בלא
 סיוע מה שביד בעל התופש שנוטל בעל התורף אותו העילוי
 וירוע שבשטר ששניהם אדוקין בו הלות והמלוה ואין עדים
 חתומים בו ויש כאן עדי מסירת יתרון שיווי עילוי שבתורף
 שבו על התופש שבו דהא יותר פיתרון עילוי התורף על
 התופש

לבוש עיר שוטן

הלכות שטרות

דאפילו אסנבובו כתרדין ואחר כך נודע בעדים שנפל פחזירין ביה דין הרין ומוציאין מן המלוה להחזיר ללוה אבל אם פרע הלוח מעצמו ואחר כך באו עדים שנפל אין מוציאין מידו דהואיל ופעצמו פרע יודע היה שאינו פרוע ועכשיו שמצ' עדים שנפל רוצה לומר פרוע ואינו נאמן ומהניא הפישת למלוה שהרי בריו טעדיין ת יב לו ונפילו אם פרע ליורשי המלוה שאין התפישה ברורה להם שהיא כדן אפילו הכי מהניא להם הפישה כיון שמדעת הכעלים באה לידם ועיין לעיל ריש סימן זה :

ין מי שהוציא שטר חוב על חבריו ותלכעו בבית דין שפרע לו ויצא דינו שישלם ואחר כך נאבד השטר והרובע צעק ומרדף על עבדיו ומקונן על השטר שנאבד ממנו ובהרדף כך בא הנתבע ואומר אני כבר פרעתי ופי' שצאנו יהזירנו לי כי מפני נפלו ויש כאן כמה אומדנו' ורוכחות דכוכחי שלא פרע הנהכעת מעולם אלא בשביל ששמע שהחובע רודף אחר אבדו השטר הוא בא עליו כמרמה ואומר אהה לא אבדתי כלום אורכה אני פרעתיך וממנו נאבד השטר פהויבים ב' דלכהוכ מעשה ב' דנרין שטר שנכחק ולקיים דשטר כבר חילה ולכף אתה לא פרוע :

ית המוצא שובר בשוק בזמן שהמלוה מודה שנתנו ללוה יהזירנו ללוה ואם אינו מודה לא יחננו לא רזה ולא לזה דאי אפשר לעמוד על הדבר כמי נפל ואם נמצא ביד המלוה שובר על אחד משטרותיו אינו כלום לירוע כח השטר אפילו הוא כהב יד המלוה דאיפא סבר דילמא איהרמי ואתי כין הטמשה וקא פרע לי ואילא יהכנא ליה תברא לא יהיב לי זוזי אכתוב אנא תברא דכי מייתי לי זוזי אתן ליה ואפילו אם הוא כהב יד המלוה לא אמרינן כיון שהוא כהב יד המלוה ונמצא ביד המלוה הרי ודאי נתחבבו יחד המלוה והלוה ויש לומר שפרע חמיון ושכה השכר בבית המלוה אלא אורכה אמרינן כיון שכתב יד לוח הוא ודאי נתחבבו יחד המלוה והלוה ולא פרעו אלא חשש כרעיל דילכא איתרמי ואתי כין השמשהו כן ואמר ליה מלוה ללוה לכתביה ולנחי ביד המלוה דכי אתי מייתי זוזי ליתובי ליה ושקיל זוזי לפיכך שובר שנמצא ביד מלוה בין הוא כתב יד המלוה או כתב יד הלוה אינו כלום אלא אם כן השטר שהשובר כתוב עליו מונח בין שטרותיו הקרועים אף על פי שהוא אינו קרוע מכל מקום איהרע דאיכא תרה לרעותא הלכך סמינין אשובר אפילו אין על השובר עדים אבל אם לא נמצא עליו שובר אע"פ שנמצא בין שטרותיו הקרועין לא נרע וירשין נובין בו דאיכא איתרמוי איתרמי כך . ואם עדים חתומים על השובר כנמצא ביד המלוה ישאלו העדים אם יודעים שהשטר פרוע יעשר על פיהם . ואם אינם יודעין או שאין העדים לפנינו אינו כרום דאמרינן שמא הפסד שטרנו והיה ירא כשיבא הלוח אם יא יתן לו השובר מיד לא יפרענו וילך לו לכך כתבו כדי שיהא מוזהר בידו . ואם השובר מקיים אז ודאי הוא כשר שהפסד אינו מקיים דמה צריך לו לפיכך אמרינן ודאי נתנו נדה והלוח קיימו וחזר והפקידו בידו :

ית ואם השובר ביד השליש ואומר שהוא פרוע לא מיכ עיני אם לא ראוהו בידו כבר דנאמן השליש לומר פרוע הוא בסמו דאי בעי יהביה ניהליה אלא אפילו ראוהו ביה דין ביד דהו ליכא מינו ואפילו אין עליו עדים ואפילו מת השליש אם השטר הוא גם כן ביד השליש עם השובר השובר כשר ומחזקינן לשטר זה שהוא פרוע אפילו לא שמענו מן השטר בחייו אם הוא פרוע אם לא אבל אם אין השטר בידו ואין עדים על השובר אינו כלום דלא עדיף שלישי מלוה עצמו שהוציא שובר בלא עדי' שאינו כלום דמי יושר דשייה שדיש ואם יש עליו עדים אף על פי שאינם באן שוכלו לשאול

התופש בשטר ששניהם אדוקין בו וחתומין בו עדים שכשאיין עדים חתומים בו ויש כאן עדי מסירה כעל התורף אין צריך כלל למה שכיר כעל התופש אלא לעידי המסירה וכשיבואו עידי המסירה ויעידו ויעידו על כל השטר הן על התורף הן על התופש וממילא יבא יתרון לבעל התורף מחמת הזמן שבו שהיא כירו והיה יכול לנכות בו משמעוכדים אפילו אם היה חייתו מן התופש ואין צריך כלל למה שכיר כעל התופש וכיון שכן הרי התורף הו' שיה לבעל התורף הרבה יותר מן התופש לבעל התופש שהרי אין בתופש שום עילוי שיכול לנכות שיווי מיתרון התורף מחמת הזמן שבו אבל בשטר שעדים חתומים בו הרי בעל התורף צריך למה שכיר כעל התופש דהיינו לעדים החתומים בו תחתיו כמו שאמרנו ואם היה מחהכין אותו היה כל השטר פסול ולא היה נובה בו כלום לפיכך כשטמין עילוי התורף מחמת הזמן שבו צריכין גם כן לשום עילוי התופש מחמת העדים החתומין תחתיו שהם כיר בעל התופש ואוהו העילוי צריך לנכות לו מעילוי הזמן שבתורף והרי לפניך שעילוי הזמן שבתורף על עילוי התופש בשטר שחתומין בו עדים בששניהם אדוקין בו אינו סוה כל כך כמו בשטר שאין בו עדים ויש בו עידי מסירה ששנים אדוקין בו ואין בו עדים חתומים ויש בו עידי מסירה דוכה למלוה ששנים אדוקין בו ויש ביד אחד מהם חלק שהוא פוזרוב וכיר הסני אין בו אלא חלק מלית שאין בו שום זהב שוה נוטל מה שכירו וזה נוטל מה שכירו שאותו שכירו הזהב נוטל הרבה יותר מן השני כן הוא בשטר שיש בו עדי מסירה ואין עדים חתומים בו אותו שהתורף בידו שוה הרבה יותר ממה שיש ביד בעל התופש . ושטר שעדים חתומים בו ואין בו עידי מסירה הוא דופה לפלית ששנים אדוקין בו והו' מזהב משני הקצוות אלא שצד אחד יש בו זהב הרבה והוא בידו של אחד סרס וכצר השני יש בו זהב מעט והוא בידו של השני שוה נוטל מה שכירו וזה נוטל מה שכירו אע"פ שאין מח שכיר האחר שיה יותר הרבה ממה שכיר השני שהרי צריך לנכות שיווי זהב המעט מן הזהב הרבה כן הוא השטר שעדים חתומים בו מרסטה ושנים אדוקים בו בעל התורף אין לו יתרון הרבה יותר מבעל התופש שוה יש בידו עילוי הזמן והיש בידו עילוי העדים שהוא שוה ילר מעילוי תופש בשטר שאין בו אלא עדי מסירה דשטא ולכו העדי מסירה למרינה היס או ימותו . נמצא שטר ששניהם אדוקין בו ויש בו עדי מסירה וגם עדים חתומים בו אם היו שמין עילוי התורף על התופש מחמת העילוי שיש לו עדי המסירה לכו וילקה פרח דינו של בעל התופש שהיה בעל התורף מנכה לו הרבה מחמת הזמן שבנואין לבעל התופש שום עילוי כננדו לפיכך כשטמין שפין שיווי התורף לכו מה שה' טוה על ידי עדי המסירה ואחר כך שמין התופש בעילוי שיש לו על ידי עדי החתומים באם עדי המסירה ילכו לסדינת היס או ימותו ואותו עילוי מנכין מסומת שווי התורף ששמו כבר מחמת עדי המסירה ומותר שיווי התורף אחר שניכו זה נוטל בעל התורף תחילה והשאר שהוא עיקר השטר חולקין זהו הריאה לי כוננת בעל השטר שככאן ופירוש לטונן עיין בפנים . וככל מקום שאמרנו יחולקו ושיפרע הלוח חציו לא שישלם כך חצי החוב כמו שהוא כחוב בשטר כי יש לפעמים פאיתים שאינם שוים מאה אלא אומדין כמה שוה השטר למכרו ולפי אותה השומא יתן הלוח חלק המגיע למלוה :

ית המחזיר שטר שמתן הדין לא היה לו להחזירו יש מי שאומר שהוא כשר ואין מוציאין אותו מתחת יד אבעלים ונוכין בו . ויש אומרים כיון שהחזק בפסול בבית דין או נודע פסולו בעדים בשל ואין נובין בו . ויש אומרים

א אותיות כיון שאין בהן ממש על מה יחול הקניין לפיכך אמרו הכפ"ז ל שצריכין לאלושי קנינם ואמרו שאין ניקנין אלא בכתיבה ומסירה הילכך האי מאן דמזבן שטרא לחבריה ומסורו ל צריך למכתב ליה גס כן קני לך איהו וכל שיעבוד ראייה ביה ואם לא כתב לו כן לא קנה המלוה שבו ואפילו הגייר לצור על פי צלוחתו לא קנה שהרי עיקר דעתו לא היתה לקנות הנייר אלא מה שכתוב בו לפיכך לא הוי אלא מקח טעות ומחזור לו הנייר וזה יחזיר לו הדמים מיהו יכול זה להפסד הנייר עד שיחזיר לו דמיו וכן אם אין למוכר לשלם ללוקח מוציאין מן הלוה ונותנין לקונה מדד'נתן כדלקמן סימן פ"ו אף על פי שלא קנה השטר : וכן אם קבל עליו המוכר אחריות אם לא יגבה הלוקח השטר' צריך המוכר לקיים מה שקבל עליו אף על פי שלא קנה הלוקח השטרות ובמקום שלא קנה הלוקח השטר ושוען הלוקח הואיל וקנאו חייב המוכר עדיין לכתוב לו ולמסור לו השטר בכתיבה ומסירה כדי לקיים דבריו והמוכר חוזר בו יש אומרים שאינו חייב לקבל מי שפרע ויכול לחזור בו אף על פי שקבל המעות לא היה כאן אלא קניין דברים ודברים אין בהם משום מחוסרי אסנה : יש אומרים שטר שכתוב בו אני משעבד לך ולכל מי שמוציאו שטר כזה נקנה כחליפין או במסירה בלא כתיבת כיון שכבר שיעבד הלוה עצמו לכל מי שמוציאו אבל אם לא כתוב בו כך דק סבכתב על סם הלוקח סתהלה צריך כתיבת ומסירה ובלא כתיבה ומסירה אינו קונה השיעבוד שהיה על הלוה למלוה אף ע"פ שהיה נכתב על שמו כבר ודוקא שידוע שהיה השטר של מוכר כהחלה רק שהוא צוה לכתובו על סם הלוקח אבל אם אמר סתהלה לעדים כתבו השטר ללוקח והגנו לו דעיקר הכתיבה היתה ללוקח אין צריך כתיבה ומסירה ועיין בסעיף הסמוך לזה :

ב ואפילו אם מסר לו השטר לירו וקנו מידו בקניין שמוכר לו כל השיעבוד שבו אינו כלום אף על גב דסתם קניין לכתובה עומד ונס כתבו לו העדים הקניין אינו כלום אלא צריך שיאמר לעדים שיכתבו שטר מוכר על השטר ושיקנה באותו כתיבה שטר זה וכל שיעבודו שהכתוב' שהשטר נקנה בה הוא הקניין בעצמו שכזה הכתיבה נקנה השטר כש מסרו לו וכל זמן שלא נכתב לא קנה אבל הכתיבה שכזה בין העדים שראו הקניין אינה אלא לראייה בעלמא לפיכך אם לא נכתב השטר מוכר בשעת הקנאה שהקנה לו אין כותבין אחר כך ואפילו אם כתבו לו העדים אחר כך אינו שטר הקנאה אלא שטר של ראייה ויש מי שאומר שאפילו נכתב בשעה שהקנה לו לא קנאו עד שכתב לירו אותה כתיבה :

ג הנותן נכסיו לאחר במתנת ברי מטלטלין אגב מקרקעי בקניין והיו לו שטרות אע"פ דשטרי בכלל נכסיו אינן לא קנאם ואע"פ שהיו השטרות בכית ראוהו והקנה לשמעון כל נכסיו ונמצ' שקנה הבית שהשטרות בתוכו ויש באן כתיב' והחצויה והיו כמסירה א"ל לא קנה השטרות כיון שלא כתב לו קני לך איהו וכל שיעבודא ראייה ביה :

ד ישימי שאומר שצריך מסירה השטר קודם כתיב' השיעבד' דהשיעבוד לברו אינו נקנה קודם שיזכה בשטר החוב עצמו דהשיעבוד לא מהניא לקנות גוף הנייר ואע"פ שמוסרו לו אחר כך כיון שלא קנאו בשעה שמסרו לו שטר הכתיבה השט' בסת יקנה השיעבד' שבו ואם שט' הנכס' לא היה מצוי אצלו והקנה לו בקניין חליפין ואחר כך כתב לו קני לך איהו וכל שיעבודא ראייה ביה אינו חשוב כמסירה וכתיבה דחליפין אינו חשוב כמסירה אלא אם כן ימסור לו גופו של שטר וכתוב לי אה"כ קני לך איהו כו' :

ה ראובן הפקיד מעות ביד שמעון להתעסק בהם ונתחלו רשות להעלות השטרות על שמו ואה"כ נתנם לו כמתנה בלא כתיבה לא קנה ככו שכתבאר בסעיף א' וכל שכן ראובן

אותם אם הוא פרוע אם לא ואם הוא מקיים כשר שודאי מיד הלוה בא שהניחו לקיימו קודם שהשליש ואם אינו מקיים יתקיים בחוחמיו ומ"מ עדיין אין השובר כשר כיון שהלוה לא הניחו לקיימו אלא אחר שנתקיי' נאמן השליש לומר שהוא פרוע וכל זמן שלא נתקיים גס השליש אינו נאמן דהא באין שטר בידו מיירי אלא השובר לברו וכיון שלא נתקיים הוה ליה כאין עליו עדים דאמרינן שאינו כלום אבל כשנתקיים איכא תרתו ונאמן השליש ואם השליש מת לא יחזור לא ללוה ולא למלוה אפילו שהחייב מודה שהמלוה הפקירו ועדיין לא נפרע החוב לפי שחוששין לקנוניא לפיכך אין נוכין בשטר זה שוה השובר יוצא עליו מסשעברי וגם אין קורעין אותו שטא יוכל להתברר עוד :

ו שטר שנמצא בו שובר כתוב בגוף השטר בין מלפניו בין מלאחריו שטר זה פרוע או שנפרע ממנו כך וכך עושין כמו שכתוב בשובר שאם לא היה פרוע לא הוה טרע לשטריה לכתוב שובר בגופיה : והוא הדין אם נמצא כתוב בפנקסו שטר פלוני הוא פרוע עושין כמו שהוא כתוב בפנקסו דכיון דעל פנקסו כתבו ודאי לקושטא דמילתא וזוכרין כתבו :

ז ראובן נפטר ונמצא באחד משטרותיו ככתב ידו שטר זה פרוע או שנפרע כך וכך עושין כמו שכתוב בשובר ונראה לי פירושו שנמצא כתב כזה סוגח בתוך אהוה השטר ולא נכתב בגופו של שטר דאם לא כן פשיט' היינו מה שכתוב בשעיף הקודם :

ח מי שמת ונמצא באחד משטרותיו ככתב ידו שטר זה חציו לפלוני אין לאותו פלוני חלק בו ולא דמי לשטר שנכתב עליו פרעון דהתם השטר מנרע בכך דכשהשטר יוצא בבית דין לגבות בו רואין עליו פרעון הלכך אמרינן לא היה כותב אותו ואם אינו אמת אבל מה שכתב עליו שיש לאחד חלק בו אינו מנרע כח השטר בכך הלכך אין בו ממש שהרי אפילו היה אומר לו בפני עדים זה השטר חציו שלך אם לא היה אומר אתם עדי יכול לומר ג'לא להשיבוע את עצמו עשה ואינו אמת ולא עדיף זה מה שיכתוב בו מאילו הודה לו בפני עדים :

ט האומר שטר בין שטרותי פרוע ואינו יודע איזה כל שטרותיו פרועין שהרי לכל אחד מבעלי חובותיו שתוכע אותו אינו יכול לחובעו בברי אלא בשטא וידו על התחתונה ואם נמצא לאחד עם שנים הרי זה האיש על ברהך חייב לו אחד משטרותיו שלא הודה שפרוע אלא אחד משטרותיו הכי נמי יד החובע על התחתונה ואמרינן הגדול פרוע והקטן ישלם לו ואם נמצא שובר ביד הלוה על הקטן צריך לשלם לו הגדול ודאי גס הוא לא הודה אלא על הקטן דמוכח עליו השובר ולא על הגדול וכן אם לא אמר אחד פרוע אלא אומר שטר אחד מחול לך הקטן מחול ולא הגדול דבשלמא גבי פרועה כל השטר לפרועה עומד ויכול המלוה לומר פרעתי הגדול אבל גבי מחילה לאו כל שטרא למחילה עומד והיי הלוה כמו המוצי' דהמלוה הוא מוחזק בשטרות ואם שלא מחל אלא הקטן ועל הלוה להביא ראייה שהגדול מחל לו דמסתמא המחל הקטן הוא מחל ולא הגדול :

י האומר לחכירו שטר שלך בידו שהוא פרוע הגדול פרוע והקטן אינו פרוע כדלעיל אבל אם אמר חוב לך בידו שהוא פרוע כל השטרות שיש לו עליו פרועים שבלשון חוב שאמר כלולין כל החובות שיש לו עליו דשם חוב כולל כולה :

סו דין מכירת שטרות ואונאתו וכו' מ' כע"פ :

* לביש עיר שושן חלכות שטרות *

שיש לו שסמעות שמה' מופקדין כירו וסמעות מחל לו עליהם שלא קנאן ראובן / שטר שהוא של ראובן וסמעות ביהוד' סנתן להם המלך רשות לנבו הנכנסת בפר אחד והאחד טען שחבירו פחל לו חלקו והשטר הוא תחת ידו אין טענתו טענה רשמה כה אין נקנה אפילו בכתיבה ומסירה הואיל ואין בו סעבוד כלל רק שהמלך נתן להם רשות מיהו אם כבר נכה האחד וטוען שהשני מחל לו מה שנכה נשבע היסת ונפטר :

ז שטר העשוי בערכאות של גוים אם הוא עשוי בעניין שהוא בשר ברינינו וכן שטר של כתב ידו נקנין גם כן בכתיבה ומסירה ולא אמרינן דליה סב' כמלוה על פה שאינה נקנית אלא במעמד של'שתן דסטר העשוי בערכאות של גוים אם עשוי בתוקנו נובין בו אפילו משעבדו לפיכך הוי שטר מעליא לקנותו בכתיבה ומסיר' וכן שטר של כתב ידו נהי דלא חשיב כשטר לנבות בו משעבדו מכל מקום נובין בו מבני תורי והוי חשיב שטר לקנותו בכתיבה ומסירה :

ח ושטרי הקנאת שטרות הנעשין בנופן של גוים אם כתוב בו לשונות המספיקין לנתינת גוף הנייר והשיעבוד הרי הם בשטרות שלנו :

ט שטר משכונא יש אמר' כיון שיכול לסלקו במעות הרי הוא כשאר שטר הלאה וצריך כתיבה ומסירה ו'ם דהא דהוי דמסירה כלא כתיבה לא מהניא דבמה קנה השיעבוד שבו אבל כתיבה מחניא אפי' בלא מסירה דכיון שהיא מוחזקת בקרקע וכתב לו קני לך שיעבורי בו' שהוא כירו לא דמי לשאר שיעבור שיש לו על קרקע שביד תבירו על ידי שטר לפיכך אף על פי שלא מסר לו שטר המשכונא קנה והוקא במשכונא שהיא מיחזקת כירו כמו שכתבנו טעמ' אבל אם אינה מוחזקת הויא כשאר מלו' אבל שטר חוב על מסכונ של משללין כיון שמכר לו החוב ומסר לו המשללין קנה החוב שעליו במסיר' המשכונ אע"פ שלא מסר לו השטר ולא כתב לו שום דבר קנה החוב שעליו במשיכת המשכונ :

י והאי מסירה שאמרנו נבי שטרות לא סני במסיר' לחדא שימסרנו המוכר ליד לוקח במסירה בעלמא שלא אמרו וז'ל דמסירה לברה סני אלא בבעלי חיים וספינה דמסירה דידהו קניין מעליא הוא דמיא למשיכה דכשאוחז הספינה בחבל ומנענעה בל שה' הולכת מכתו וכן בבעלי חיים הלכך אמרו סתם כמסירה קונה אפילו בלא ניענוע בין דסתמא על הרוב היא מנענ' אבל בשאר משללין לא קנה מסירה לברה ואפילו בשטרות כתיבה עם המסירה לא קנה אלא אם כן יש הנכחה עמה או משיכה אם הוא שק מלא שטרות שאין דרכו להנבירה והא דקרי ליה מסירה אע"פ דבעי משיכה או הנכחה עמה משיח רבעינן מסירה מיד ליד עם ההנבירה או עם המשיכה מה שאין כן בשאר מקומות במקום שקנינן בהנבירה או במשיכה וטעמא מטיס דבעינן קניין חשוב לקנות שיעבוד השטר כמו שכתבנו טעמא בהלכות דה'סימן אי נמי אפי' לא בעינן מסירה מיד ליד נקט לשון מסירה משיח דבעינן דעת אחרת מקנה כמו שאר מסירה שחבירו מוסר לו לפיכך הוזכר בשטר הפקר שחבירו הפקיר שטר אינו קונה המלוה הכתובת בו כיון שאין כאן דעה אחרת מקנה :

יא וקניין אנב קנין חשוב הוא דילפינן ליה מקראי כמו שיכתב' בע"ה לפיכך המקנה לחבירו קרקע כל שהוא והקנה לו על נכה שטר חוב הרי זה קנה השטר ככל מקום שה' ואין צריך לא כתיבה ולא מסירה והוא שיאמר לו על פה קנה לך איהו וכל שיעבודא דאית ביה דוקא שהשטר שמתקנה לו באגב הוא כבר נכתב אבל אם לא נכתב לא יוכל להקנות לו אותו השיעבוד באגב כהשעבוד אין בו ממש שנאמ' עליו קנהו באגב דעל מה נופל לומר דבר זה נקנה באגב :

יב מי שהוציא שטר חוב על חבירו וטוען שהמלוה מכרו לו בכתיבה ומסירה והשטר שהיה כתוב בו המגר נאכד פטמו אינו צריך עוי' לעניין קנייתו שהרי הוא בידו אבל צריך

העדים לענין תביעתו שהרי הנתבע יכול לומר לו מי יאמר לי שבעל דבר' שלי כתב ומכר לך ולוא בעל דבר' דידי את לפי' ראובן שהוצי' שטר חוב שיש לווי על שמעון וטוען שלי כהנו לו בכתיבה ומסירה ואכר השטר שהקנה לו בו או שטען שהקנהו לו על נבי קרקע נגד לוי אינו צריך עדים ואין לוי יכול להוציא ממנו לומר שלא נהנו לו כיון שהוא בידו של ראובן ונשבע היסת ונפטר מלוי ואם תובע בו את שמעון אם אין שמעון טוען מי יאמר לי שבעל דברים דידי את מאן יימא

סבעל דברים שלי כתב ומסר לך אלא מאמינו גובה אותו משמעון ואע"פ שהמלוה טוען שלא מכרו אין חוששין לדבר' ויתבע הוא את ראובן ואם לוי מודה שמכרו לראובן בכתיבה ומסירה או שיש לו ראייה לראובן שקנהו בכתיבה ומסירה ושמעון טוען שפרע ללוי ואם יטבע לוי שלא פרתתיו יטבע לוי לשמעון ואח"כ ינכה ראובן משמעון ואם אין לוי רוצ' לישב' חייב לשלם לראובן כל מה ששהו השט' ולא יוכל לומר אחר' לו המעות טנתן לי בעדו שהרי מכר לו כל זכות שהיה לו בו וכן אם הודה לו שפרעו ישלם לראובן את הכל מת לוי המוכר יורסיו נשבעין שבעות היורשין שלא פקדנו אבא ונוטל ראובן הלוקח משמעון ואם לא רצו ליטבע משלמין ללוקח טען לוי שלא מכר ולא נהן ט'ט'ז'ח וראובן תובעו שישלם לו סתמ' שלא רצה ליטבע ואין לו לראובן ראייה שמכרו לו נשבע לוי היסת ונפטר וי'א דאפילו לעניין קנייתו אינו נאמן ולוי יכול להוציא מראובן בטענה שלא כרתיו לך מעולם ושלי הוא ואע"פ שהוא בידו של ראובן ואפילו ל'ה היה השטר יוצא בבר' מעולם מחת' יד ראובן אינו נאמן במנו דאי בעי אמר לא הית בידי שט' שלך מעולם דבשטר אין זה מנו מעליא שאם הית אומר כן היה מתירא אח' כ' להוציא ולהבוע בו את הלוה פ' יודע למלוה והרי הוא כבר אמר שאין שטר שלו כירו וההוצק כפרן ואין זה כנו טוב דמנו טרוע כטענתו הוא וניחא ליה לטעין טענתו שטוען לקהתי מטענת המנו לפיכ' אינו נאמן וצריך ראייה שקנאו בכתיבה ומסירה ואם אין לו ראייה יחזיר השטר ואם אח' יתבע את' לוי יטבע לוי שבעות היסת וכתב מורי מהרמ"א ז'ל וכן נ'ל עיקר לעניין הילכתא ואם היה השטר מינח החת' יד שלישי אע"פ שרש"יש נאמן נגד המוכ' שעשאו שלישי אינו נאמן לכדו נגד הנתבע שיאמר ל'צו בעל דברים דידי את ואין הלוקח יכול לנבות ממנו בשטר זה בלא כתיבה ומסירה :

יג אשה המכנסת שטר לבעלה אינו צריך כתיבה ומסירה דכל מה שיש לאשה הוא של בעלה ואלימור רבנן שיעבודה דכתיב וככסור דמי' / וכן אם היה מלוה על פה אינו צריך מעמד שלשתן להקנותו ולואפי' אם הוא נכסי פלוג :

יד וכיון דאין אותיות נקנינן אלא בכתיבה ומסירה הנהיג מחנה לחבירו והחזיר לו השטר לא חזרה מחנהו עד שיכירוב לו קני לך איהו וכל שיעבודא דאיהו ביה :

יז אין שטר נקנה בכתיבה ומסירה אלא שטר חוב שעי' אותו השטר נשתעבד הלוה למלוה וכן שטר של קנייה שכתוב בו שרי מבדור לך שהוא עיקר הקניין וכו' קנה השדה ולפיכך כשמסרו הלוקח לאחר וכתב לו קני לך איהו וכל שיעבודא דאית ביה קנה על ידו הקרקע / אבל אם קנה הקרקע בכסף או בחזקה או בקניין סודר וכתבו לו שטר ראייה אם מפרד לאחר וכתב לו קני לך איהו וכל שיעבודא כו' לא קנה שהרי נ' הראשון לא קנה השדה באותה שטר והיאך יפה כח השני לקנותו באותו שטר ולא דמי לשטר חוב דהתם לא שייך ביה קניין אלא ממון שהלותרו נתייב לו על פה אלא שהשטר נכתב לו לנבות בו משעבדו או מבני חורי ובמסירה השטר חוב קנה בו שיעבדו אותן הנכסים ונס החוב כהקנה חכמים וכיון שקנה החוב קונה גם כן שיעבור דגבסיה הכרוכים בשטר אבל בקניית שדה לא אליס כח שני לקנות בשטר דבר שגם לוקח ראשון לא קנה בו : טו לוקח

לבוש עיר שושן * הלכות שטרות * לח

ח יא שאם יקפו עליו במלוה וכתב לו ששטר אחר על שמו... עזרת חכמים... לו על מלוה בין בחוב בעל פה בין בכתב... ואמר לו מנה יש לי בידך הנהו לשמעון ואמר לו קן במעמד... ונשתעברו לו הלקוחות כמו שנתעברו לראובן אלא שאין... שפעון הזוכה יכול להוציא גוף השטר מירו של מלוה שאחריהו... מהם נקנה בהקנאת חבירו אלא שמעון הוא חובע ללוה ואם... כופר לו או שהוצרך לנבות מן המשועבדין בית דין דוקא... למלוה להוציא לו השטר ודין לו על פני שהרי ראובן... הזוכה היא אצל המלוה ואין ביבשתין לו עדותו וראייתו... פרע הלוה לשמעון הזוכה מוציאין גוף השטר מיד המלוה... ומחזירין אותו ליד הלוה :

ד ראובן הפקיד שטרי חובות אצל שמעון ואמר לו שטרות... שהפקדתי בידך הנם אותם ללוי במעמד שלשתן והבא... בין שהבעלי חובות בעצמן לא היו במעמד לא קנה השיעבוד... שעליהם אלא שמעמד שלשתן של בעל הסטרות עם הנפקד... והמקבל הוא במסירת השטרות ליד המקבל בלא כתיב לפי... כל זמן שלא חזר כוונתו לשמעון ליתן ללוי חזר בו יש לו... להחזירה לו שכל זמן שלא קנה השיעבוד סבה לא קנה נופן... בין במסיר בין בחליפין בין במעמד שלשתן ואם כתב לו... והקנה לו הכול השיעבוד סבה והמה זה אצל אותו שהם... מופקדים בידו המחאה זו הוי כמו מסיר ונמצ' שהם קנויין לו... בכתיבה ומסירה :

כא ראובן היה לו שטר חוב על שמעון ולוי חתום בו ומכרו... ללוי העד אין לוי חשוב נוגע בדבר ולא חיישין לחטא לומר... שהוא חתם לו שקר כדי שיקנינו ממנו אחר לפי שהעד האחד... לא היה סכמים עמו להעיד שקר בשביל הנאתו של לוי אבל... אם מכרו לשני העדים החתומים עליו חיישין להכי ואם אין... הלוה מודה בו אין יכולין לנכותו ובעד אחד נמי דוקא שהוא... חתום על השטר הוהו כמו שנחקר עדותו בבית דין משעת... חתימה אבל שיבין עכשיו ויעיד בעל פה עם העד השני לו... מהמניין ליה דעכשיו חשידין ליה אף ע"פ שיש אחר עמו אין... כאן אלא עד אחד ואולי השעוהו :

כב ראובן שיש לו שטר על שמעון ונתנו ללוי ככתיב ומסיר... והיה שמעון אחד מעידי המתנה ואחר עמו ורצו ראובן לחזור... מן המתנה ושוען שהשטר מכיר פסול הוא לפי ששמעון נוגע... כעדות שרוצה להעיד כדי שיפטר מבעל דינו שהשני נוח לו... הדין עמו והרי הוא חשוב נוגע בדבר דשמה השני נוח לו :

כג המוכר שטר חוב לחבירו כדניו והלכתו בכתיב ומסירה... וחזר המוכר ומחלו ללוה מחול ואין צריך הלוה לפרוע ללוה... כלום ושעמ' דמילת' שאין מכירה שטרות פכירה נמורה כמו... שאר מכירו' טאף לאחר שמכרם נשאר למוכר כח מח על הלוה... ואותו יכול למחול וכיון שהוא מחול מחול כולו ואפילו למד'... מכירה שטרות דאורייתא כמו שיתבאר בסעיף כ"ה א' למוכר... למכור כל השיעבוד שיש לו על הלוה שיפקע כל שיעבוד הלוה... מן המלוה ושאר משועבד ללוה לבדו זה אי אפשר לפי ששני... שיעבודי' של מלוה על הלוה הא' שיעבוד נופו של לוי שחזר... מחוייב לפרוע במצות עשה דהן שלך יהיה בצדק כמו שיתבאר... לקמן סימן ק"ו והוא עיקר השיעבוד והשני שיעבוד על נכסיו... של לוי שאם לא יפרע יגבה מנכסיו מדין ערב ונכסותיו דבר... איניש אינו ערבין ליה ושיעבוד הנגף שיש למלוה על הלוה... לאו בר מכירה הוא דהיאך ימכור זה את נופו ואם כן כחוא... מוכר השטר אינו מוכר אלא שיעבוד הנכסים בלבד ושעבוד... הנגף אף ע"פ שאינו נמכר לא פקע ממנו ועדיין הוא משועבד... למלוה

טו לוקח שקנה מהמלוה שטר חוב שיש לו על הלוה ומת... הלוה אם אחר שלקחו מה הרי נשתעבד הלוה ללוה... בעודנו חי לפיכך נשבע הלוה לירשי הלוה שלא אמר לו... המוכר כלום וסאינו יודע ששטר זה פרוע ונובה בו מטעמא... דשטרך בידי מאי בעי ואפי' יש בו נאמנות נראה לי שצריך... הלוה לישבע לירשי הלוה שהרי לא האמין הלו' בלא שבע'... אלא למוכר שהוא מלוה שלו והנאמנות לא שייך בו מכירה... ודוקא שמת גם המוכר אבל אם הוא חי גם הוא צריך לישבע... קודם שיגבה הלוה ואין להקשות כיון שהמוכר כבר נתחייב... שבעה אם כן גם כשמת המוכר למה יגבה זה בשבעה שלא... אמר לו המוכר כלום כיון דליתיה למוכר שישבע ואין אדם... מיריש שבעתו לאחר דכיון שמכרו שוב אין לו עוד שיעבוד... על הלוה שכבר סבר איהו וכל שיעבוריה כו' ונשאר הלוה... משועבד ללוה השטר לפיכך נשבע לוקח כשמת המוכר אלא... שכשהמוכר חי משיבעין אותו מפני שעדיין יש לו שייכות בגייה... שהוא נאמן לומר פרוע כמנו שיכול למחול דקיימא לן המוכר... שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול כמו שיתבאר בסעיף כ"ג... לפיכך צריך גם כן לישבע כשהוא חי וכן נמי אם הלוה קיים... ושוען שהוא פרוע ואין בו נאמנות בשטר אם המוכר קיים... ישבע ונובה הלוה ואם אינו רוצה לישבע לא יפרע הלוה... וצריך המוכר לשלם ללוה ואם מה המוכר והלוה קיים ושוען... פרוע נשבע היורש שלא פקדני אבא ואם אינו רוצה לישבע... חזר הלוה עליו ואין לום' הבא נמי נימא ישבע הלוה שלא... אמר לו המוכר כלום כו' כמו שאמרנו בחלת סעיף זה דלא... דמי דההם מת הלוה והיורשין שוענין שפא' פרוע הוא ואם לא... ירצו יורשי המוכר לישבע לא יוכל הלוה להוציא מירשי... המוכר כלום בטענת שמה שטוענין יורשי הלוה לפיכך תקנו... דפני כמה שישבע הלוה שלא אמר לו המוכר כלום ויגבה... מירשי הלוה אבל הכא הלוה קיים ושוען ברי פרעתי למלוה... אלא דמטעמא שטרך בידי מאי בעי השילו שבועה עם השטר... לפיכך השילו השבעה על יורשי המוכר ואם לא ירצו לישבע... יחזור הלוה עליהם דהא טוען הלוה ברי שפרע למירשיהם... ואם מת הלוה קודם שלקח זה הלוה את השטר ואחר כך... מת המלוה גם כן אין הלוה גובה כלום מן היורשים אפילו... כשבע' דלא אלים מכירת השיעבוד שעל היורשין שישתעברו... הם ללוה כמו שיתבאר טעמא בסעיף כ"ג . אלא כשהמלוה... חי ישבע הוא ויכול הלוה מהם ואם אינו רוצה לישבע... משלם ללוה :

טז ואם אחר שמכר לו המוכר ללוה השטר חוב כראוי... בכתיבה ובכספיה באין המוכר והלוה לתובעו מהלוה... פשיטא שכתיב דין אומרי' לו ליתנו ללוה מיהו אם קדם הלוה... ופרע למוכר נפטר הוא כמה שפרע למלוה שלו ואין ללוה... עליו אלא תרעומות וכתיב דין מחייבין את המלוה ליהן ללוה... מה שגבה מהלוה ואם אינו יכול להוציא מן המלוה כגון... שהוצי' וכוז' מה שגבה מן הלוה יצ' שאין הלוה חייב ללוה... כלום ויש אומרים שלא נפטר הלוה מן הלוה וצריך לשלם לו... שנית כיון שידע שזה סבר שיעבודו שעליו לא היה לו לשלם... לו שהרי הוא משועבד ללוה :

זן לוח שפרע ללוה שמסר לו המוכר את השטר ולא כתב... לו קני לך איהו וכל שיעבוריה אבל אמר לו כן בעל פה... אינו חייב למוכר כלום שאע"פ שאין הסכר כלו' מכל מקו' כיון... שאמר לו כן בעל פה אם הפש' הלוה אין מוציאין מידו אבל... אם לא אמר לו קני לך איהו כו' אפי' על פה אפי' נפש מוציאין... מידו ויש מי שאומר בד"א שאם הפש' הלוה אין מוציאין מידו... ה"מ שידע המוכר שגבאו הלוה רכיון שידע ושחק מחל אבל... אם לא ידע המוכר אף ע"פ שאמר לו בעל פה קני לך איהו כו'... חזר ונזכ' מבעל חוב דא' לא היה לך ליתן לו חובי עד שהיה... ע"א' ד' שקנאו ממני כדון קניית' ש' מיהו אם אין הלוה יכול... לשי' בין המוכר וכו' להוציא מן הלוה כלום הואיל וחפש' :

לבוש עיר שושן הלכות שטרות

הרי זה הלוח היה משועבד גם ללוקח זה מדרכי נתן לפיכך אין המוכר יכול למחול ועל כן ואם הקנה לו החוב עצמו אנכ קרקע יש אומרים שאינו יכול למחול דקניין אנכ קניין אלים הוא ויש חולקין . ויש אומרים שאין כאן קניין כלל שאינו נקנה באנכ ולא בחליפין מפני שהשעבוד אין בו משם ובמה יקנה ועל סימן רג סעיף ס' :

כז נתן השטר הוב לאחר במתנה שביכ מרע ומת הנתן טוב הירוש אינו יכול למחול דאלמך רבנן מתנה שביכ מרע כרי שלא תטרף דעהו לפיכך הוא עצמו אף על פי שנתן במתנה שביכ מרע יכול הוא לחזור בו ולמחול :

כח מכנסת שטר חוב לבעלה אפילו בלא כתיבה ומסירה אינה יכולה למחול דאלים כח שיעבודיה רבעל מכח הלוקח שהרי ידו כידה ואין קניין לאשה בלא בעלה ואפילו הכינסה לו סלוה על פה בלא מעמר שלשתן או שרוו ממנה אחרים אחר נישואה אפי' מכנסת סלוה שלה אינה יכולה למחול מטעמא דאין קניין לאשה בלא בעלה :

כט הנתן שטר חוב לחבירו או מכרו לו במעמר שלשתן טוב אינו יכול למחול דכיון שהיו במעמר שלשתן ומעמר שלשתן קנה מתקנת חכמים אמרינן הואיל דעל ידי מעמר שלשתן הקנהו פקע השעבוד שהיה למלוה על הלוח אפילו על גופו מן הלוח ללוקח ונהרוקן המלוה כסנו סכל וכל אפילו מן הנף :

ל המוכר שטר חוב לחבירו ויש משכונ בירו ומסר גם הפשטן ביד הלוקח פשיטא שאינו יכול לחלול ללוה מה שכנגד המשכונ שביד הלוקח שכבר זכה הלוקח במשכונ עד כדי דמיו אלא אפי' אם היה משכונ קרקע ביד המוכר וירד הלוקח והחזיק בה יש אומרים שגם כזה אינו יכול למחול כיון שהיתה הקרקע ביד המוכר ומסירה לזה בחזקה ויש מי שאומר שבקרקע יכול למחול הואיל ויכול הלוח לסלקו במעות אין לו למוכר זכות בגוף קרקע ואינו יכול להקנו ללוקח מה שאין כן במשכונ של משלילין סכל מי שהם בידו קנה כנגד מעותיו רבעל חוב קונה מטכין כמו שהבאר :

לא לוקח שטר רוב שחזר ומכרו למלוה אינו יכול למחול שיעקר קניינו של שטר דהיינו השיעבוד של נוף הלוח נשאר כהחילה אצל המלוה שמטעם זה היה יכול כבר למחול אותו כמו שכתבנו בסעיף כ' לפיכך עכשיו נהרוקן החוב לגמרי למלוה ולא נשאר אצל הלוקח שם זכות ולא עוד אלא אפי' אם מכרו לוקח ראשון ללוקח שני טוב אין הלוקח ראשון יכול למחול שהרי לא נשאר לו שום זכות בשטר סכל מה שהיה לו בו כבר מכרו לשני :

לב וכשמוחל המלוה הוא או יורשו צריכין לשים ללוקח כל מה שנהוב בשטר חוב מהיפה שבנכסים ואם מת המחול בנו משים חתהיו שאין זה קנס לומר שלא קנסו לבנו אחריו אלא ממון נסוד הוא ומשלם מדיני דגמרי שהרי גרם לו לאבד הסטר והרי הוא כמו ששיפרו ומיהו אינו משים כל מה שהיה כתוב בשטר דהא מהוסר גוביינא הוא ודבר ידוע שאינו נמכר בכל הדמים הכתובין בו אלא שמינ מה שהזיקו כפי מה שהוא כגוף אם הלוח נכרא אלמא דלא ציית דינא או שאין לו נכסים וכהאי גוונא ואם מכר לו שטר חוב של נוי וכחציו צריך לשים לו אף הריבית טעיה עריו עד הנה כפי מה שהיה סוה למכור דהא בכל זה הזיקו שהגוי היה צריך לשים לו מירד דווקא שהגוי היה חייב לו באמת אבל אם נודע שפרוע הוא אע"פ שהוא היה יכול לחזו ולנכות כן הגוי פשור המחול שאין זה בכלל דיני דגמרי כיון שגם הדין הגוי לא היה חייב לו כלום ולא גרם לו הפסד ממנו כמחילתו :

לג כמה דברים אמורים שהמחול חייב בתשלומין בזמן שהשטר כשר והמלוה ראוי ליפרע ממנו אבל אם טען הלוח שהיא מזוייף ואינו יכול לקיימו או שהלוח אלם ולא ציית דינא

למלוה שלו לפיכך אם חזר המלוה ומחלו פקע שיעבוד הנף לזיון ששיעבוד הנף פקע פקע נכ אבי שיעבוד הנכסים דהא אינו משועבדים אלא מדין ערב וכיון שנפטר הלוח נפטר הערבות אכ' נשמת הלוח אפי' בחיי מלוה הרי פקע שיעבוד הנף סל לוהולמח' נשמת הנכסים משועבדים ולא ינבה מן הירוש' דהתם נשמת ללוה אע"פ ששיעבוד גופו פקע שיעבוד נכסיו לא פקע לפי שיעקר ערבותו של נכסים לא נעשה אלא כעניין זה שכל זמן שלא ימצא הלוח שישלם לו שירד המלוה לנכסיו ויפרע מהם אבל כשפקע סחמה המלוה עצמו וזן שיעבודו של נכסים נפקע לפיכך יכול המלוה למחול ומאי הקנתיה של לוקח יפייכ ללוה שיעשה לו שטר על שמו או יקבל עליו הלוח בקניין או בהודאתו בפני עדים שזקפו עליו כמילא ללוקח והרי ישמעבר גופו ואז לא יוכל המלוה למחול שאף אם שיעבודו יפקע לא יפקע שיעבודו של לוקח ואם לא עשה כן אפי' אם הנה' עמו שלא למחלו לא מרני ואם מחלו מחול דכיון שמוחלו המוכר אע"פ דשלא כדן עשה מ"ס הרי הוא ממילא פקע השיעבוד מן הירוה ומאי לו ללוה להנאים שלהם שהם עשו ביניה המוכר והלוקח ואין כאן עוד שיעבוד עליו והבע הלוקח את המוכר טעשה שלא כדן נגדו ואפי' אם סלק עצמו המוכר מן החוב לגמרי וריקן כל כחו שבשטר לקונה אפי' אם מחלו מחיל שאין בידו כח לשעבר נוף הלוח ללוקח ואפי' הירוש' של המוכר יכול למחול מן הטעם שכתבנו ומיהו אין הירוש' יכול למחול לעצמו כדי להפסיד ללוקח כיצד ראובן הלוח לבנו בשטר ומכרו לשמעון ומת ראובן לא יאמר הכן הואיל ואני יורש החזקתי למחול לעצמו ואין לו לשים כלום ללוקח מדינא דגרמי שאני לא כוונתי להזיק ללוקח אלא לפשור עצמו אלא פורע כל החוב ללוקח ויש מי שהולק ואומר שאף לעצמו יכול למחול : וראובן שצוה לכהוב שטר שיו על שם שמעון אין שמעון יכול למחול הואיל ואין הממון שיו אכל ראובן יכול למחול כי הוא נקרא בעל השטר ואפילו לא מחלו בפירוש רק שמחל ללוה כל מה שכירו או כיצא כזה גם שטר זה נמחל אע"פ שכתב על שם שמעון מ"ס ידוע דשלו הוא ועל סימן ס' סעיף ח' :

כד יש מי שאומר בכל מקום שיכול לחליל יכול לעשה שיכר שמורה בו שניפרע אע"פ שלא פקע שיעבודיה פכל מקו' הודאתו הודאה לגבי לוקח שנפ' יוכן יכול להארך זמן הפרעון ומשלים ללוקח כפי מה שהזיקו :

כה נוי שמכר שטר חוב שיש לו על ישראל אחד לישראל חבירו שמי טאומר כיון שבדיניהם כל זכותו מכר לו בדיניהם ריינין ליה טאם חזר ומחלו אינו מחול וכן כל שנתן בדיניהם אפילו בלא כתיבה ומסירה משלים וישראל שמכר שטר חוב שיש לו על ישראל חבירו לנוי דיט כאילו מכר לישראל דלעולם הלוקח לא ערף ולא גרע מכחו של המוכר דק'ל מכיר' שטרות מדאוריית' הוא דמרטעשה התורה מכירת שטרות מאונאה מקרא דוכי תסכרו ממכר דרשינן כל דבר המטייל וגופו ממון יצאו שטרות וכו' ט"מ אונאה היא דלית להו אכל מכירתן מכירה לפיכך אפילו מכרו לגוי מכירתו מכירה ויש לנוי כח הישראל שמכרו לו :

כו יש אומרים שאם כתב לוח למלוה משהעבדינך ולכל דאתי מחמתך ומכרו אם מכרו לסי שהיה נולד בשעת ההלוואה חל השיעבוד גם על זה הקונה כיון שהיה בעולם והוא השעבוד לכל מי שיש בעולם לפיכך לא יוכל המוכר שוב למחלו אבל אם לא היה הקונה נולד בשעת ההלוואה לא חל הקניין עליו שאין משעבר עצמו ומקנה לסי שיהיה בעולם ויכול למחול ו' ו' שאפילו היה נולד יכול למחול מן הטעם שכתבתי בסעיף כ' וכן מסתבר יש אומרים הא דמוכר שטר חוב יכול למחול היינו שהמוכר לא היה חייב ללוקח או שישלו במה לפרוע אבל אם היה חייב לו ואין לו במה לפרוע

ועד אחד כך הם פטורים משבועות השמיים דקרא בפרשת שומרים כתיב וכיון שהוציאן ההרה מדין שומרים בשבועות פטורים מכל דיני שומרים דכילל כל מה שנ' באותה פרשה נתמעטו ובאותה הפרשה חייבה התורה השופרים בפשיעה והרי מעשה והוציאה בה שמהות ככלל ופרט וכלל שבה וא"כ פטילא נחמעטו שמהות גם מדין פשיעה לפיכך אם היה שומר חנם או שופר שכר או טואל עליהם ונגנבו או נאבדו אפילו בפשיעה פטור מלשלם מכל מקום שאמר שכר נ' פשיע שכר עד שיסבע טממר בראוי דסברא הוא שיפסיד שכרו בין שלא סמר בראוי שהשכר הוא בשביל שישמור נראוי והרי זה לא שפרם בראוי ובסה יהנו לו שכרו וגם בפשיעה לא פטרינג ליה אלא מפשיעת שמירה שפשע בשמירה ועל ידי כך נגנבו או נאבדו אבל אם היוזקן בידים מן שטרפן או השליכן לנהר וכיוצא בזה מזיק בידים הוא וחייב ואם קנו מידו שיתחייב בכל דין השופרים חייב ודווקא להחתיב כ בהשלומין משהעב' על ידי קניין מן אסי יש עדים בשומר חנם שפשע וכל טכא שלא שמר פגניבה ואכידה חייב לשלם אבל לענין שבועה שיתחייב אם אין עדים לא מהני הקניין דאין פועיל הקניין אלא על שיעבוד היוב תשלומין ועל סיסף ש'א וסיספ צ'ה :

כא ולענין חילוק שטרות כנון אחין או שותפין שבאין לחלוק ויש להן שטרות יטמו בית דין כל השטרות לפי שוויון כל אחד לפי קירוב הזמן או ריוחוק הזמן ולפי נכסי הלוה ואלמותו ויחלקו בגורל שבכל רכד שייך בו דין חלוקה ואם אין בו טיעור חלוקה יש בו דין דגוד או איגוד ובשטרות נמי אית בהו דין חלוקה על פי שושת בית דין ואם הוא שטר חוב אחד שאין יכולין לחלקו כל אחד יכול לומר גוד או איגוד ואם אחד ששמו בבית דין וחלקו בגורל נתקלקל שטרות כל אחד מהם מזלרע דידיה נרם מכל מקום פחמת חששא זו שיאמר אחד מהם שטא יתקלקל אחד מן השטרות אין לבטל החלוק' מעיקר' בשביל זה :

כב אמר אחד נכסי לפלתי שטרות בכלל נכסי' הם לפיכך אף על גב דבכרייא לא קנו אלא בכתיבה ומסירה כמו שאמרנו וכרי שאמר נכסי לפלוני אינו כלום עד שימסרם לידו ויתן לו כתוב מכל' שקום נפקא מיניה בשמיב פרע שוכריו בכתיבין ובמסורין דמי אם אמר נכסי לפלוני גם השטרות בכלל וכאלו כתב לוימסרם לידו דמי ובן בעל 'שילק' עצמו מנכסי אשתו אף שטרות בכלל ומסולק גם בן שטרס ידושה שיש לה מאביה כנון שטר חצי זכר שלה / אבל אין שטרות בכלל משלסלין לפיכך אם אמר שכוב פרע משלסלי לפלוני אין שטרות בכלל א' דאמרינג לעיל שטרות בכלל משלסלי דיתמי ניהו דמשתעבדי לבעל חוב ה' לענין טיעבוד ה' משועבדים מתקנת הגאונים כמו שאר משלסלין אבל אינם נכללי' כלשון בני אדם בכלל משלסלין ובצואת שכוב פרע וזולתו בתר לישנא דאינשי כל :

טז דיני שמטה ופרוזבול ובו לה פעיפים :

א מן אחרה' ויכל אינו משמש אלא קרקעות שכן משמע פשטא דקראי הנאמרים ביוכל יעויין בפרשה אבל שמשא משמטת אפילו כספים דבתב טמוס כל בעל משהידו וגו' שפירושו הלוואות וזה היתה דווק' בזמן שהיה בית המקדש חשבו ישראל על ארצם דכתיב ביוכל וקראתם דהור לכל וישביה וגומר ודרשו בו בזמן שיושביה עליה ולא בזמן שאין חסביה עליה ובבית שני אף על פי שלא היו כל וישביה עליה שהרי רובן נשארו כבכל ובצרפת ובספרד ובשאר ארצות פפל מיק' בין שפצינו שבשחרו ועלו מבבל עם עזרא נמצאו שם

דינא אז שהוא עני ואין לו אינו חייב לשלם לו כלום הואיל ולא נרם לו הפסד פמון במחילתו שלעולם אינו חייב פחמת מחילתו עד שיתברר שאין החוב נפסד ללוקח אלא פחמת מחילתו של זה :

לד בני היבד בעלמא אמרינג אחריות טעות סופר הוא חני נמי אמרינג נקי שטר חוב אחריות טעות סופר הוא לפיכך אם בא בעל חוב של שוכר וטרף זה החוב או שכא אחר נהביא ראייה ששטר זה סלו או שילקחו פחמלה תחלה וכל פיוצא בזה חזר הלוקח ונובה דמי השטר מהמוכר או מנכסיו מדין האחריות ואם הוציא הלוה שוכר ששטר זה פרעו עו שמחלו לו המלוה קודם לכן הרי זה מקח טעות והמעוה חוזרין ואם הח הלוה עני כשעת מכירה הרי זה ככלל אונאה הוא אם שכרו ביותר שכדי שויו ואין לשטרות אונאה דילפינג מקראי דאין אונאה אלא ברבר שגופו שכור וגופו קנוי ושטרות אין גופו שכור ואין גופו קנוי שאין עומדין אלא לראייה שבהם ואם העני אה'כ ואינו יכול להוציא ממנו כלום אין זה ככלל אחריות אפי' קבל עליו סתם אחריות בפי' דמזל דידיה נרם : **לה** הפוכר שטר חוב ופחלו אף על פי שקבל עליו אחריות אין הלוקח נובה מנכסיו שמכר אחר כך אפילו אחר המחילה שכל אחריות שפקלין בשטר היינו אם נמצא שמכר דבר שאינו שלו או אם שטרפו בעל חוב מוקדם אבל אינו פקבל עליו אחריות אם יעשה סוס הווק כמג שמכר לו כנון שאם שכר לו בית וקבל עליו אחריות ושרפו המוכר אחר כך אינו נובה משמעכרי אלא מעמידו בדין ונובה ממנו כאילו היה נובה פאיש אחר ששרפו ומוכר שטר חוב ומוחלו נמי הוי אמילו שרפו בכות' טעה שפחלו ואין המחילה מכסתת השטר פעיקרו רלימא חספא בעלמא זבין ליה אלא שטרמ מעליא הוה עד ההיא שעתא דמחלו ועל אותה טעה הוא מתחייב מסירה אם כתב מוכר ללוקח כשעת מכירה אם אחזור ואמחול חוב זה הריני משעבד עצמי ונכסי לשלם דמי חוב זה נובה מהמשועבדי ואפי' מלקוחות שקדמו למחילתו שהרי טיעבד עצמו לאחריות זה בשטר :

לו יש מי שאומ' שהגונח שטר חוב לחבירו בכתיב ומסירה חזור ופחלו חייב לשלם לו כדין המוכר שטר חוב לחבירו חזור ופחלו :

לז נר שיש לו מלוה על ישראל בשטר ומכר אותו השטר לאחרים ומת הגר הרי פקע שיעבו' הגר שהיה לו על גופו של הלוה ונפטר ליה הלוה שהוא בעצמו זכה באותו החוב ואין ללוקח השטר עליו כלום :

לח המוכר שטר חוב לחבירו סיגבה בו מן הלוה אין בו דין אונאה כדכתיב' לעיל דילפינג מתימכרו ממכר וגופר דווקא דבר שגופו שכור גופו קנוי יצאו שטרות שאין גופו שכור ואין גופו קנוי ואין עומדין אלא לראייה שבהם לפיכך אפילו מכר שוה אלף כדינר או שוה דינר כאלף אין לו עליו אונאה ויש חולקין ואומרי' דאונאה אין בהם עד כרי חצי טוויין ולא חצי טוויין בכלל כנון שמכר כוה מאה בקצ'טאו שוה מאתים במאה ואחד אבל ביותר כנון שוה מאה במאתים או יותר או שוה מאתים במאה או פחות קרוי ביפול מקח וחוד וצריך להחזיר לו מעותיו :

לט וכמו שיעש החוב שטר' מאונאה כך מיעטן משבועה שאין צריך לישבע עליה דילפינג מכלל ופרט וכלל דעל שור על חמור ונומר דבר המישלשל וגופו ממון יצאו שטר' כו' לפיכך אם הודה במקצת או שיעט עליו עד אחר הרי זה פטור משבועת החורה אבל נשבעים עליהם שבועת היסת אם היתה שם טענת ודאי : וכן שבועת הגילגול אף על פי שתיאמן החורה נשבעין עליהם על ידי גילגול כמו שיתבאר לקמן סימן צ"ה בע"ה :

ל אשם סתם פטורין מן התורה משבועת מדה מקצת

לבוש עיר שושן הלכות שמטה ופרוזבול

מלוא מטעה שפרע והרי שביעית משמטתו :

כל דבר שביעית משמטתו משמטה גם כן שבועתו כגון
זוה דבר השמטה כלומר אפי' דיבור שמטה משמט ואיזה
דיבור זו שבועה לביכך שבועת הדיינין וכיוצא בה שאם היה
מודה בו היתה שביעית משמטתו משמט גם כן שבועתו אבל
שבועת השומרי' והשוהפין וכיוצא בהם שאם היה מודה כרס
לא היתה שביעית משמטתו לפי שהם פקדון ולא כמיהה אין
שביעית משמטתו גם כן שבועהו : כי שחייב לחבירו ונשבע
לשלם לו אע"פ שהגיע זמן פרעון ההלוא' קודם השביעית והוא
נשבע שיפרענו ליום פלוני והגיע היום ולא פרעו ועבר על
שבועהו ובהודך כך נכנס השביעית לפי עו שביעית משמטתו
שלא נשבע זה לפרוע אלא כל זמן שהוא חייב לו לפרוע והכס
אפקעתא דמלכא הוא ששפרו ולא גרע משאלו הוא עצמו
מהל לו חובו שאז אין השבועה חלה עליו שהרי זה יכול
להריר שביעיתו שלא על פי חכם כאילו אמר ההקבלתי הכי
נמי הכא מכאן ואילך אין איסור השבועה חלה עליו שהתורה
פטרתו ואפקעתא דמלכא הוא ואע"פ דשמטתו בזה דרכך
והשבועה היא דאורייתא אין השבועה חלה דהפקר בית דין
הפקר גם כן מדאורייתא כדלפינן לה מאלה הנחלות אשר
נחלו ראשי האבות ונומר :

הבעו וכפר ונשבע לו והגיע שמיטה והוא בכפירתו ולא ת'
שעברה השמיטה הורה או באו עדים אינו משמט דהא
בשעת שמטה לא היה זה יכול לכופו לשלם לו על פי בית דין
שלא היה יכול לנשבו בדכתו בשבועה ולקח בעליו ולא ישלם
כיון שלקח בעליו השבועה לא ישלם ולא קרינן ביה לא יגוש
ג' השמטה אינה משמטת ואח"כ כשמוד אחר שעברה שמטה
כאילו מלוא חדשה באה לו עליו וחייב לו לשלם אבל אם כפר
ונשבע והוד אח"כ או שכחו עד יקודם סוף שביעית נעטה עליו
מלוא קודם שהגיע זמן השמטה שאין שביעית משמטת אלא
בסופה וכשכא סוף שביעית משמטת ע"ל סי' ל' :

הבעו כמון וכפר והביא עדים וחייבוהו ב' דוכתו לו פסק
דין הרי זה נכבוי ואינו משמט דכל מעשה ב' ד נכבוי דמי :

המלוא את חבירו והתנה עמו ע"פ שלא השמטנו שביעית'
שביעית משמטתו שאין השביעית מסורה בידו שיכול
הוא להתנות עליה שלא תהא השביעית משמטת והרי זה מהנה
על מה שכתוב בחזרה והכחנה על מה שכתוב בהורה הנאו
בשל שאין זה בידו אבל אם אמר ע"פ שלא ישמט הוא חוב זה
אפי' בשביעית הרי זה קבל על עצמו לחייב עצמו בממון כה'
שלא חייבתו ההורה אין שביעית משמטתו שחייב הוא לקיים
הנאו שקבל על עצמו שכל הנאו שבממון קיים שכל אדם יכול
לזוחר על ממונו שזכרה לו התורה וכן אם כתב כשטר לשון
פקדון אינו משמט ויהיה כתב לשון זה של פקדון כדל' שלא
ישמט והרי זה קבלו על עצמו שהוא אצלו כחורת פקדון שהיית
עצמו עליו אחריות : ומכאן נהפכת היתה במדינות אילו
שנובין כל השטרות שעברה עליה שביעית שממטתו על יפוי
לשונות הרבה שאנו נוהגין בשטרות שבדעהם לפרשם או
כאילו אמר ע"פ שלא השמטנו בשביעית או שמפרטין אהו
בל' פקדון כאלו קבל עליו הלוא' שהוא אצלו כחורת פקדון
שקבל עליו אחריות וכגון אבל באמת טועין הם שאין לשונות
השטרות משמטתו כן ולא יפה הם עושין שכתב כתב דרשב"א
שאף במקום שנהגו לכתוב בשטרותיהן אהר מאילו הלשונות
שאינו משמט ואפילו אם היה כיונהם משום שלא ישמט
בשביעית ובשטר אחר שלא נכתב הנאי וזה בפרט לא
אמרינן כמאן דנכתב דמי אף על גב דלענין שאר דברים
אמרינן כן כדלעיל סוף סימן מ"ב הכא לא אמרי' הכי שצריך
להתנותו בפירוש דלא דמי שביעית לאחיות דהתם שהמט'
דעתיה אחריות דלא שדי איניש זוזי בכדי אבל לענין שביעית
אפילו

מכל שנים עשר שבטים ובנו בית שני וזכו לחזור עשרת
המלכות ליושנא יש אומרי' שהיה נחשב כאילו היה כל יושביה
עיריה והיה היוכל נוהג וכל שכן שמטות אבל בזמן הזה אחר
חורבן בית שני שלינו בעוונותינו מארצנו ולא נשארו שם
מכל השבטים כי אם מעט מזער אחר סעיר ושנים משמטה
ואין כל יושביה עליה אין היוכל נוהג וכיון שהיוכל אינו נוהג
גם שמטת כספים דהיינו שהם שביעית כגון איסור הרישה
וזריעה וכיוצא בהן אינה נוהג' דהוקטן להדדי דכתי' זה דבר
השמטה שמטנו ונ' כלל הלשון רוב' שבשתי שמטות הכהוב
מרב' בשמטות קרקעות ובשמטות כספים ושמטה קרקעות
היינו יוכל שאין נוהג בו אלא השמטת קרקעות והקטן הכתו'
לחדדי לומר שבזמן שמטת קרקעות דהיינו היוכל נוהג גם
שמטה כספים דהיינו שהם דיני שבועות נוהג אבל בזמן שאין
היוכל נוהג כגון בזמן הזה שאין יושביה עליה גם שמטת
כספים אינה נוהגת מיהו רוב הפוסקי' הסכימו שאף ע"פ שמן
התורה אינה נוהגת בזמן הזה מ' הקנת חכמי' הוא שמטת
כספי' היא ונהגת זכר לשביעית שלא השכח תורת שביעית
פי' שאל אע"פ שמטת קרקעות לא הקנו שיהא נוהג זכר ליוכל
היינו משום שלא היו רוב הציבור יכולין לעמוד בו ליאסר
בעבודה קרקע יתרו שנים רצופות אבל שמטת כספים תקנו
שתהא נוהגת זכר לשביעית וכי היסא א"כ נמצא הלוא' נזק על
פי התקנה וה' לזה רשע ונומר אין זה נזירה דהפקר בית דין
הפקר דירפינן ליה מקראי דכל אשר לא יבוא לשלשה ימים
בעצת השמים והסננים יתרום הוא וכל רכושו נז' א"כ מהכא
דכתיב איה התננות אשר נהלו ונומר ראשי האבות וגו' מה
ענין ראש' אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם
כל מה שירצה אף הראשים מנחילין את העם כל מה שירצו
דהפקר ב' דהפקר ולפי זה אפי' מן התורה הפקר בית דין הפקר
קרקע דאלה הנחלות בתורה קייב :

ב כתבנו שמיטה ואשר יהיה לך את אחד השמט ירך
ופירושו מה שהוא שלך והוא כד' אחד כחורת הלואה
דהא על כל בעל משהו קאי השמט ירך-ממנו ולא של
אחד בידך מכאן אמרו המלוא את חבירו על המשכון אינו
משמט הנה ליה של אחד בידך וכן פקדון אינו משמט אף
ע"פ שה' שלך ביד אחד לא בא ליהדות התורה הלואה אבל
כל מה שהוא ביד חבירו כחורת הלואה משמט בזמן בית
המקדש מן ההורה ובזמן הזה מרבנן אפי' מלוא כשטר שיש
לו אחריות נכסים לא אמרינן הרי הוא נכבוי והוה ליה כשל
אחיד בידך אלא שלך כד' אחד הוא והא מחוסר נוכינא
ומשמט ומשכנתא במקום שדרכם לסלק המלוא בכל עת
שיבוא מעותיו שביעית משמטתו שאין זה קרוי של אחד בידך
שיכול לסלקו בכל עת שירצה ומקום שאינו יכול לסלקו עד
סוף זמנו אין שביעית הכא כחוד זמנו משמטתו דזה של אחד
כידך הוא ואם אינה משכנת' כיהו אלא שסיים לו שדה
בהלואה אינו משמט שיחד לו שדה זו לחובו הרי הוא נכבוי
מיהו גם כזה יש אומרי' דה' באתרא דלא מסלקי ליה ולא
באתרא דמסלקי ליה וכל שאינו יכול לסלקו אפי' יום א' הרי
הוא נכבוי ואינו משמט :

ג מי שיש לו עסקא משל חבירו שביעית השמטתו פלגא
דהא על עסקא פלגא מלוא ופלגא פקדון לפיכך אהיה
פלגא שהוא מלוא משמטת :

ד מי שהיה שותף עם חבירו והתקדמו יחד בסחורה
ובשמטתו ונשאר ביד אחד מהשותפין דבר מהשוחפות
אין שביעית משמטתו שאין שביעית משמטת אלא מלוא ויא
פקדון ככתבנו סוף כ' ועסקי שותפין מה שיש לאחד בידו
מן השוחפות פקדון הוא :

ה ערב שפרע למלוא וקודם שנתפרע מהלוא הגיע שנת
השמטה אינו נכבוי חבון מן הלוא שכבר נעשה חצי

* * * לביש עיר שושן * * * הלכות שמטה ופרוזבול * * * מ

השם וכשהיה לו פרוזבול למלוה לא היה אותה הלואה
הלואה שממטת והיו עירש לשון פרוזבול פרום הוא לשון
תקנה ובול הם עשירים והיו פרוש פרוסכול הקנה הוא
לעשירים שלא ימנעו עוד מלהלוה העכרו על מה שכתוב
בתורה ואותו הפרוזבול כיון שהלמפקיע כח הלוה צריך שהיה
נכתב בבית דין חשוב דהיינו בפני ששה יהיה בקראין בהיני
ובעניין פרוסכול ויודעים ענין שמטה והסחוס רבים עליהם
באותה העיר ויש אומרים דבזמן הזה שאין האבטת ארא
פרובנן נכתב בכל בית דין שהם שלשה וכתב מורי מהרמ"א
זכרנו לברכה שבין יש להקל בזמן הזה :

יב וזה נוסח לשונו פלוני ופלוני ופלוני הדיינים שבסקוס
פלוני מוסרני לכם כל חוב שיש לי על פלוני ועל פלוני
שאנבנו כל זמן שארצה וכותבין דברים אלו לחותמין למטה
שלשה דיינים בעצמן שנעשה כפניהם או שנים עדים טראו
העניין כמו שכתבאר בסוף ב"א ויכול לסיר להם כך בין
חובותיו שבטורות בין חובותיו שבעל פה ואז אינן משמיטין
כיון שהם ביד בית דין ולנושט ולא הוא וכי תימא אם כן מה
לצורך לתקנה הלא דאורייתא הוא דקרא איש את אחיו ולא
בית דין כדכתבין סעיף לא דמדאורייתא צריך שיהיה
שטרותיו בידו ולמסורין ליד בית דין שהם יגבותו ועוד היכות
שבעל פה לא היה יכול למסור לבית דין ומן התקנה ואילך
אפי' לא מסר לבית דין שטרותיו אלא כתב להם כן דין ו'א
אפי' לא כתב אלא אמר להם כן בעל פה סגי ועוד באמירה זו
יכול גם כן למסור להם חובותיו שבעל פה מן התקנה ואילך
ועוד יש כו' קלות אחרות שיתבארן לפנינו בע"ה :

יג חלמרי חכמי' שהללו זה את זה ומסר דבריו לתלמידים
ואמר מוסרני לכם שכל חוב שיש לי שאנבנו כל זמן
שארצה אינו צריך לכתוב שום פרוסכול בפני שהם יודעים
ששמטת כספים בזמן הזה מדבריהם וברברים בלברי היא
נדחות ו'א שכל אדם גם כן יוכל לומר דבריו בעל פה בפני
בית דין ומהני ואין צריך לכתוב פרוסכול ואין חילוק בין אם
המלוה בעיר הדיינים או לא ולא עוד אלא שיוכל לומר בפני
שני עדים אפילו שלא בפני הדיינים אני מסור חובתי לבית
דין פלוני שבעיר פלוני וכו' :

יד יש מי שאנו עניין פרוסכול כך הו' הולך המלוה אצל
ג' עדים ו'א אפי' לשנים ואומר הונ עלי סדרי והונו
דאנא מסרנא פרוזבול קמי שלשה דיינים דאינין פלוני ופלוני
ופלוני דיינים שבסקוס פלוני ודילו אם יחתמו אותם עדים
בלשון זכרון עדות כו' ואי חתמו ביה דייני בלשון דיינים כנון
בי דינא הוינא כו' טפי מהניא ומעלי ואין צריך שם עדים :

טו אין כותבין פרוסכול אלא על הלוה שיש לו קרקע
כסוס דאז חשוב החוב כגנוי כיד ב'ר ולא קרינן ביה
לא יגיש מיהו אפי' קרקע כל שהוא סגי דהקילו בה רבנן מסו'
דקרקע כל שהוא שיה' כל רחוק דאין אונאה לקרקעות ואפילו
אין לו אלא עציץ נקוב כונח על גבי היתרה באויר אע"פ שאין
מקום היתדות שלו סגי ואפי' אין ללוה קרקע כלל ויש למי
שחייב לו שגם הוא משתעבר למלוה משום דר' נתן או שיש
לו קרקע לערב או למי שחייב לו כותבין ואפילו אין לזה ולא
לזה ויש לו למלוה או למי שחייב לו ומזכהו ללוה אפי' על ידי
אחר ואפי' שלא בפניו הרי הוא כאילו היה של מלוה דקיל
הוא שהקילו חכמי' בפרוזבול דאע"פ שחוב הו' לו יכול לזכותו
והריני לו קרקע ללוה וכותבין עליה פרוסכול מיהו אם הלוה
בפנינו וצווח שאינו רוצה לזכות בקרקע של אחרים אין מוכין
לאדם בעל כרחו :

טז אפי' השאילו ללוה מקום שיעמיד עליו תנאי או כיריים
כותבין עליה פרוסכול וכן השבירו לו קרקע כותבין :
טז וכן אם היתה לו טרה שפושכנה בכתבין עליו פרוסכול :
כה כותבין :

אפי' אם כתב אחד מאילו הלשונ' ברור הו' דלא אסיק דעתיה
אשביעית בטעה שהלוה ולא כיון בלשונות אילו אשביעית
אם לא שפירש כן בפירוש שכותבין כן מטום שלא ישמט
בשהיעית ומנהיגו שאין אנו חוששין כלל לשביעית קולא
גדולה היא לעבור על דברי חכמים שיש בה מיתה בידו שמים
וישבנו נחש וגדולי חכמים האחרונים הם רבינו יוסף קולין
בשורש צ"ב ורבינו ישאל הנקרא רבי איסרל בעל הרומת
הדשן ח"ל בס' ש"ר ההרדרכים לקיים המנהג אבל הם
דחיקים מאוד וגם דחזקה תרווייהו ליהינהו אליבא דהלכה
ועיין שם בדבריהם והמצא שאין לנו על מה לסמוך וקל
לפיהחטבון הצורך שעכשו בשנה זו שהיא שנת שנה היא
שנה השמטה :

יז המלוה את חברו וקבע לו זמן דעשר שנים או פחות או
יותר באופן שודאי הגיע שנת השמטה תוך הזמן אע"פ
לסף אתי ליריגניטה השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגיש
ואין שביעית הבאה בתוך הזמן משמטתו :

יח כתיב לא יגוש איש את אחיו משמע איש את אחיו לא
יגוש כשביעית אבל ב'ר' גושין לפיכך אמרו המוסר
שטרותיו לכ'ד ואמר להם אהם נכו' חובי אינו משמט דלא
קרינן ביה לא יגוש אלא הכ'ר הם הנושטים :

יט המלוה על המשכון אינו נשמט דהו' ליה של אחיך
בידך ויש אומרים דקרא מה שבנגד המשכון חשיב
בידך ואינו נשמט ומה שהלוהו יותר משמט ויש אומרי' אפי'
המשכון אינו שותף אלא זהו הדין הלוהו אלף זהו אגו משמט
דעל ידי המשכון חשיב ככולו בידך :

כ ואפילו משכנו שלא בשט' חלואתו על ידי בית דין ולקח
ממנו כליס אע"פ שצריך להחזירם בדניי הסבה העכוש
מ'קטוים לו אלא שהוא חזר ומשאלם לו כסות יום כיום
וכסות לילה בלילה ואינו משמט דה'ל' של אחיך בידך :
כא הקפת חנות שהוא מקיף לו סחם מעט מעט
שישלם לו וככל יום הוא זמנו אינו נקרא הלואה ואין
זה בכלל בעל משה ירונומר לפיכך אינה משמטת ואם זקפת
עליה במלוה פ' שקבע לו זמן לפרעו והגיע הזמן קודם שפ'
שביעית היו בכלל הלואה ומשמטת ויש א'מרים שסיר שבא
עמו לכלל חשכון וכהם כפנקסו כל חשכון וחד מה שהקיף
לו מעט מעט סיר מקרי הלואה אע"פ שלא קבע לו זמן
לחשולמין ומשמט :

כב וכן שכר שכיר גם כן אינו בכלל משה ירו ואינו משמט
ואם זקפו עליו במלוה משמט :

כג וכן קנס של אינם ומפתה ופוציא סם רע אינן בכלל
משה ירו ואינן משמיטין ואם זקפן במלוה משמיטין
ומאפתי הוי זקופה דידהו לקרות פלוה משעת העמרה כדן
ז' המנרט את אטרו קודם השמיטת אין כהוכחה נקראה
מלוה ואינה משמטת ואם פונמת כותובה נעש' הסות'
במלוה וכן אם זקפהה עליו כמלוה שנתנה לו זמן לחשולמין
הריזה מלוה ומשמטת קל' הבא מכח הגוי הרי הוא בנוי לפיכך
מי שקנה שטר מן הגוי על ישראל חבירו אין השביעית
משמטתו דהא הגוי לא הוי משמיטין וכן מי שערב בעד
חבירו נגד הגוי ופרע לגוי ולקח השטר מן הגוי והקבע את
חבירו באותו השטר אין השביעית משמטת קיש לו כח הגוי
אבל אם פרע סתם בעדו ולא הבעו באותו כח שיש לו מן הגוי
הוי כהלוהו הוא ומשמטת :

כד כבר כתבנו בס' ע"א דהפקר ביה דין הפקר הוא מן
התורה לפיכך כטראו חכמים ז"ל שנמנעו העם
מלהלות זה את זה דחששו פ' עכבנו מלשלם עד השביעית
ואז חבא השביעית ותשטשו והיו עובדים על מה שכתבו בתור'
השטר לך פ' ויחה דבר עם ל'כך בליעל ונומר עמנו וההקינו
לפתוב פרוזבול כמו שכתבאר נוסחא בסעיף הס'ך בעזרת

* לבוש עיד שושן חלבות שמטח ופרובול *

בא ונאמר פרוסכול היה לי ואבד דהת' נאמן אע"פ שאני יודעין הוסיף שכתוב בו ה' הכא נאמן שקודם לפרובול הלוח : לו המחיר שטר חוב שעברה שפטה צריך שיאמר לו המלוה שפסע אני וכבר נפטרה ממני ואם אמר לו הלוח אע"פ כן רצוני שתקבל יקבל ממנו פירו לא יאמר לו בתובי אני נוהג לך אלא יאמר אע"פ שרשתי הם במתנה אני נתן לך החזיר לו חובו ולא אמר לו כן יכול להיות עניו חלוות בו ומסבב עמי דברים עד שיאמר לו טלו הם ובמתנה נתתם לך ואם לא אמר לו כן לא יקבל ממנו אלא יהוה וישלם מעותיו וילך לו

בג לן שטר חוב שעברה עליו שביעה ולא נכתב עליו פרוסכול הואיל ונמחל שיעבורו של שטר דרי גופו של שטר הוא של לוח שהוא נתן שטר הסופר וכוציאין השטר מהמלוה ומחזירו ללוח :

כז לח המוכר שטר חוב לחבירו והעביר עליו שפטה לאחר המכירה אין הלוקח חוזר על המוכר שהרי הלוקח פשע בעצמו ואילו דאפסיד אנפשיה שלא עשה פרוסכול אבל אם כבר היה עברה עליו שפטה בשמכו שוענין ללוקח שהמוכר שמכרו לו פרוסכול היה לו ואבד שכל מה שיכול המוכר לטעון שוענין ללוקח ואם הודה המוכר שלא היה לו פרוסכול אם אין למוכר נכסים אינו נאמן שאין אדם נאמן בהודאתו לחוב לאחרים ואם יש למוכר נכסים נאמן ונפטר הלוח והמוכר ילמס ללוקח שהרי המעשה שמכרו לו שטר שנמחל שיעבורו בחוקת שהיה קיים כתב הרא"ש בתשובה כיון דהאידנא לא שכיחי כותבי פרוסכול ונס אין אסור דהשכחת כספים ידוע להסון העם ולא מחויקין ליה לאיסורא דחררו כבר חזירה ולכתוב פרוסכול כשהיה בא לפני אחד ושוען פרוסכול היה לי ואבד הייתי שואלו מהו פרוסכול ולמס כתבה אותומי הוא שכתבו לך עד שהיה נהפש בשקת ומעולם לא זכתי בפני אדם כאשכנזי בטענה זו עד כאן לשונך וכן ג' שיש לזון כמדויקה אילו שידוע שרובם או כולם ואפי' לאמדים אין נוהגין בו לל' תעם דמנהג דידן עיין בתיובת הדעת סי' ש' וכמה ק' שורש צ' ב' ע' ל' מה שכתבתי בפעם

סח דין שטרות העשויין בערכא' על גנים וב' כ' עיפים :

א שטר שכתוב בכל לשון ובכל כתב אם הוא עמו כחוקן סטרי ישראל שאינו יכול להודיף ולא להוסיף ולא לנרוע והוא עדין ישראל שיודעים לקרואו וידעו מה שכתב בהי הוא כשר ונבנה בו כהמשועבדים דבעדים שראו וחתמו הלוי העניין הנעשה ומה לנו ללשון שבו או לכתב כיון שאינו יכול להודיף והעדים כשרים אבל כשרות שחומצין בו גויס פסולים שהרי אין כאן עדים כשרים שנעשה זה העניין בפניהם חוץ משפרי מקה ומסכרו שטריו חובות דאין קניין השיעבול נעשה על ידי עדי השטר אלא על ידי נתינת המעות ואין השטר אלא לראייה לפיכך מכשרינן ליה ושהמניין למח שכתוב בו אף על פי שהמורה גויס והוא שנתן המעות בפניהם וכתבו בשטר בפנינו מנה פלוני לפלוני כך וכך דמי המכר או כך וכך הלוח לו כפנינו ונתן דווקא שיהא השטר נעשה בפני הערכאות דהיינו עדי גוים החומצין על השטר ואחר כך יביאו השטר אל הערכי שהא דין מסנה על פי המלך ותקיים אוהם דחוקה דאי לאו דיהבי זוזי קמיהו לא הו' מרע נפשייהו וכתבו ליה שטר הוציל וירעי שהשופט המסונה צריך לקיי' אותם וגם המפצ קיים אותם ודאי קושטא קותמי וצריך גם כן עדי ישראל שיעידו על אילו הגויס שהם עדי השטר ועל ההשופט שלהם שקיים עדותם שאינם ידועים בקבלת שטר וזה נובין פגני חזרין ולא פשעברי רעדי גוי' לא

כתבין לאיש פרוסכול על נכסי אשתו ולאשה על נכסי בעלה וליתומים על נכסי אפטרופוס :

בז חסמה שלום מאחד אפילו יש לו שטר על כל אחד ואחד בפני עצמו ר' ל' בפרוסכול אחד שיכתוב מופרני לכס כל חוב שיש לי על פלוני ופלוני כ' והוא שיש לו קרקע לכל א' ואחד ואם לוח כשטר אחד אפי' אין קרקע אלא לאחד מהם כותבין פרוסכול על כלם דהא ק' ה' שלוח מאח' נעשו אחראין וארבעין זה לזה והוא לוח כלה אחד :

כח כז וה' שלוח לאחד כל אחד צריכין פרוסכול :
כח יתומים קטנים שיש להם פלוה ביד אחרים אין צריכין פרוסכול כסוד דק' ל' אביהם של יתומים ושטרותיהם זכ' אשר להם כמסורין ל' דמי ואין שש' משמטה חובותיה פי שחייב לקופה של צדקה אינו משמט דלא ינוס איש באחז פתיב ואין צדקה נקרא אחז :

כט יתומים גדולים שיש להם פלוה שירסו מאביהם ביד אחרים טענינן להו סמא היה לאביהם פרוסכול ואינו ששט' או שפא התנה אביהם שלא ישמטנו בשביעית דקל הוא שהקילו בהשפטה כספים בזמן הזה שהוא דרבנן :
ל אע"ג דשאר דיני שפטה מהחילין בהחלת השנה השביעית ונוהגין כל השנה כדמשמע שפסא דקרא השמטת כספים אין שביעית שפסא אלא בסופה שכן הוא ששפיעת פשטיה דקרא דכתיב מקץ שבע שנים העשה שפטה וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו דמשמע כל פשהירו אינה משמט אלא מקץ שבע שנים דהיינו בסופה לפיכך המלוה את חבירו אפי' בשביעית עצמה נובה חיובו כל השנה אפילו בכ"ד וכשתקע החמה כליל ראש חשנה של פוצאי שביעית אבד החוב ונשמש :

לא ולא זמן שהוא יכול לנבות החוב יכול לכתוב פרוסכול וכן הוא המנהג באי' וסביבותיה לכתוב פרובול אפילו בעיב ראש חשנה של מוצאי שביעית קודם שקיעת החמה וכל שכן קודם לכן אפילו הוא תוך שנה השביעית :

לב פרוסכול אינו כיעיל אלא לחוב שקדם לו ולא לחוב שנעשה אחר כתיבת הפרובול דהיאך ימסרנו לכו' והוא עדיין אינו חייב לו לפיכך פרוסכול חמאחר כגון שעומד בניסן וכתוב בו זמנו מאירי פסול מפני שכאיהרו יפה כח הפלוה שלא ישמ' אפילו החוב כגן שיעשה מיום הכתיבה עד היום הנכתב בפרוסכול זה אינו בכחו ולא כל כפיניה למכור לכ"ד חוב שעדיין אינו בידו אבל המוקדם כשר דמנרע כח המלוה שאינו משמט אלא החובות הנעשים קודם זמן הנכתב בפרוסכול והחכ' שעשה אחר אותו הזמן הוא משמט והרי גרע כחו והע"כ :

לג נאמן אדם לומר פרוסכול היה לי ואבד אפילו בלא שבע' רבין דדבר איסורי' כגון והקנינו ליה רבנן פרוסכול סיבא לו בהיתר חזקה היא דלא שכיח התירה ואפילו איסורה ולא עוד אפי' אילא טעין פוחחין לו מטום פתח פיך לאלם ואומרים לו שמה פרוסכול היה לך ואבד ואם אמר כן נאמן בלא שבעה ר' א' שצריך שבעת היסת מיהאי ואם לא פתחו לו הבית דין ויצא מכ"ד והור' ואמר פרוסכול היה לי ואבד אם הוא קודם פסק דין נאמן דאמרינן מדבר הוא דארכר אנפשיה אבל לאחר פסק דין אינו נאמן שאנו אומרים כיון שסתק בשעת פסק דין דהי הוא כמורה שלא היו לו פרוסכול ועשויי טענת' שקר' אנמורה :

לד וכן אם אמר המלוה הנאי היה כינינו שלא חשטמני בשביעית או הקפת תנות או שאר דברים שאין שביעית' פשטמנ' נאמן במני דאי בעי אמר פרוסכול דהי לי ואבד :
לה וכן אם הוציא פרוסכול בפנינו השען הנכתב ואמר פלוה ו' שהוא תובע אותי בה אחר שנכתב פרוסכול אח' דהת' נאמן ו' השען כמנו דאי בעי לא היה פוציא הפרוסכול

לא מפיק קלא בין היהודים ולא ידעוה לקוחות להזהר ואם זכרו ששרי הגוים דבר מכל אילו הרי הם כחרס וכל שכן שטרות הנעשים במקום קיבוץ פליליהם בלא קיום השיפוט שלהם שלא יעילו כלום ואפי' דנו כבר הערכאות על פי אותו השטר והחזיקו הקונה במקומו אינו כלום ומוציאין המקח מיד הקונה ויא רחם ערכאות לא מקבלי שיח' וכיון שנעשה בפניהם אפילו בלא גירי מסירה ישראל נוכח אפילו שמשעבדי מפני שמה שנעשה בערכאות נעשה בפרפוס ויש לו קול ואפילו אין השיפוט תחום לקיים עדי השטר אלא כל שנעשה בפני הערכאות לא מרע נפשיהו לשקורי ואפילו נפיק עליהו קלא דמקבלי שוחד להטות משפט מכל מקום לעדות שקר לא מרעי נפשיהו ואין צריך טיהא כתוב בו שראו נתינת המעות אלא שאנו סומכין על חוקה שלא כתבו אלא אם כן ראוי ואין חילוק בין חתום עליו עד אחר גוי או שנים כיון שנעשה לפני השופט אבל אם כתבו סופר הסמונה מפי השופט שלא בפני השופט אינו כלום דהסופר אינו מוחזק לכתוב אמת מיהו סופר המיד' במקום שיש ריגא דמלכותא להכשיר שטר הנעשה על ידי סופר המלך כשר משום דיגא דמלכותא ועיין לקמן סימן שס"ט וספר הערכי שכתבין בו כל דבר כשר בשטר הערכי דמסתמא לא היה כתבו בספרו אלא אם כן הוא אמת דלא מרע נפשיה וספריה וכל זה דווקא בשטרי מקח וממכר ושטרי חובות שאינם אלא לראייה כמו שאמרנו אבל שטרי מתנה כגון שרי נתונה לך שקר הקניין נעשה על ידי השטר וקם חתום בו וכך שטרי הודאו שפלוני הודה לפלוני שחייב לו שאין השיעבוד שעליו חל אלא על ידי ההודאה שהודה בפניהם שהרי לא ראו נתינת המעות וכן פשרות שנעשים בעדים שלהם שכל אילו אינו משתעבד בהם אלא על ידי שנעשה בפניהם שחרי אם היה נעשה בלא עדים כלל לא היה בהם ממש לפיכך אע"פ שיש בהם כל הדרכים שמנינו בכשרות הערכאות ואפי' נמסרו בפני ערי ישראל שיכולין לקרותו וקראוהו הרי רס כחרס וכאלו נעשו בלא עדים דמו כיון דלאו בני בריח נינהו אע"פ שנמסרו בפני ערי ישראל כיון שכתוב בחתמו עדי גוים היה ליה כשטר שמוזייף מתוכו דמודה ביה רבי אליעזר שאין עדי מסירה כרתי דילמא אתו למיסר קמיהו הכא נמי חיישין דילמא אתו למיסר קמיהו ולא יסמרו בפני ערי ישראל ולא יהיה שום ממשות בקניין וישלנו שלא כדון ושטרי מחילות שנעשים בפני הערכאות וכן שטרי הודאות פיעין שנעשו בפניהם כשרים שרברים אילו נס כן אין השטרות אלא לראייה דהא אם היה מודה בהם שישאו בלא עדים היה צריך לקיים ולא איבר סהדי אלא לשקורי וכן שטרי מתנות שכתוב בהם שנתנ' לו בחזקה או בקניין סודר ולא הקנה לו כשטר זה הני שטרות גם כן אינם אלא לראייה כמו שטרי מכר והלוואות וכשרים וכן ציואת' ש"מ דדכריי ככתובין וכמסורין דמו ואין השטר עושה הקניין אלא דבור המצות עושה תקניין ואין השטר אלא לראייה בעלמא הערבי מעיד שכך צוה ונאמן דלא מרע נפשיהו והיה ליה כשטר מכר וכשר ומקום שמנהיג המיד' שלא יעשו שטרות אחרים אלא יכתבו הכל בפני הערכאות כל השטרות העשויין בפניהם כשרים אפילו שטרי מתנות משום דיגא דמלכותא ועיין לקמן סימן שס"ט כדון דיגא דמלכותא וכל שטר שכתבין משום דיגא דמלכותא אם לא נכתב כהונן לפי דיניהם אע"פ שנכתב כהונן לפי דיננו פטול דלא נכשיר שטרות שלהם יותר מהם עצמם :

ב אם לא ידעו דיני ישראל לקרות שטר זה הנעשה בערכאות של גוים שהכשרנו למעלה נוהגין אותו לקרותו שני גוים וקניין אותו זה שלא בפני זה והל' כמסיתים לפי הימין ומגבי ביה מכני חורי משום דלית ליה קלא ולפי ה"א אפי' משעבדי כיון שנעשה בערכאות דאית בהם פרסום

שטר שעדי גוים שנתנו הלוה ליד מלוה או המוכר ליד לוקח בפני שני עדים מישראל כיון שאינו אלא שטר ראייה אע"פ שאינו עשוי בערכאות של גוים אלא כהדיוטות ואין בו כל הדרכים שמנינו הרי זה נוכח מבני חורין דלא נרע מהודה בפני הישראלים בעל פה ואמר אתם עדים ולא גזרינן הכא דילמא אתי למסמך על העדים החתומים בו דאמרינן הואיל ושטר ראייה הוא לכשיב' לבלל שיצטרנו לראייה הבית דין יחקרו היטב אם נמסר בפני כשרים או אם העדים החתומים כשרים אם לא מה שאין כן בשטרי קניין שאין צריכין להיות שם אלא בעלי הדבר והעדים אז גזרינן דילמא אתו הבעלי דבר לסמך על אילו העדים החתומים למיס' קמיהו ולא יהיה ממשו בקניין כמו שכתבנו למעלה והוא שיהיו העדים שסמך בפניהם יודעים לקרות וקראוהו כשמסרו בפניהם ויהיה כתיקון שטר ישראל שאני יכול להזריף ולא להוסיף ולא לגרוע בו כגון שלא הניחו חלק הרבה בין השטר לעדים וכו' וישאומרים דהא דאמרינן כשמסרו בפני ערי ישראל דגיבה כו"מ כשהעדים החתומים בו הם שמות מובהקים בגיות ואין דרך ישראל לקרות באוהן שמות או במקום שאין ישראל רגילין לחתום בשטרות כלל או הם כשרים לגבות בו שכני חורי כמו בשטרי מכר העולים בערכאות ולא אמרינן כיון שהעדי גוים חתומים בו הוה ליה מזויף מתוכו דאמרינן לעיל בשטרי קניין שפטולין לכ"ע דאפי' רבי אליעזר מודה בו דטעמא מאי פסלינן כשעדים פטולים חתומים בו משום דילמא אתי למסר קמיהו והכא כיון שהחתומי' בו הם שמות מובהקים שהם של גוים וכן נמי במקום שאין ישראל רגילין לחתום ליכא למיחש דילמא אתו למסמך עליהו שיחשבו שהם ישראלים שהכל יודעין שהחתומין שבו הם גוים ולא אתו למסמך עליהו אבל בשמית שאינן מובהקין לגיות דווקא כגון שרגילין לקרות באוהן שמות ישראל גם כן כמו לגוים והוא במקום שרגילין ישראל לחתום אפילו נמסרו בפני עדי ישראל פסלינן להווא ולא נבי בהו אפי' מכני חורי אם יכפור הלוה דחספה בעלמא נינהו דגזרינן בהונסי דילמא אתו למיסמך עליהו שיחשבו שהם ישראל אבל למיגור כמובהקין אטו שאינן מובהקין או אתרא דאין רגילין ישראל לחתום משום אתרא דרגילין כוליהו לא גזרינן • שטר העשוי בערכאות והלוה גזר' בו נאמן השופט להעיד שהוא כתבו דודאי לא מרע נפשיה להעיד אם לא היה כתב ידו • שטר העשוי בפני גוים אפי' הדיוטות והלוה בעצמו חתום עליו אף על פי שאינו יודע לקרותו חייב ככל מה שכתוב בו דהרי ודאי קראוהו בפניו והוא האמינו ומר' בדעהו להתחייב בכל מה שכתוב בו ועל דעת זה חתם כבר כתבנו למעלה דשטרי הודאות שנעשו בפניהם לראייה כגון שטרי הודאות פרעק שהודה בפניהם שפרעו כשרים ג' דווקא שכתוב בו שפלוני בעצמו עמר בפניהם והודה שפלוני פרעו דלא מרעי נפשיהו אם לא היה כן האמת שהוא בעצמו עמר בפניהם והודה אבל אם לא כתוב בו שעמד בעצמו בפניה' אלא כתוב בו ראינו כתב ידו בעדים שהעידו עליו או ראינו שטר בעדים שהיה כתוב בו כן וכמו בפנינו יהודי' כשרים והעידו על השט' שכך היה כתוב בו שפלוני פטר את פלוני כו' והעתיקו שטר זה בפנקס' למען יעמוד ימים רבים לראייה וכן כל ביוצ' בזה ונאכד השטר של יהדות והנתבע חצה לפשרו עצמו כפנקסה ג' אפי' חתם עדי השופט וכל הערכאות הסמוני' מפי המיד' בעצמו והם מוחזקי' לכל כנאמנ' ושאינם מקבלים שוחד אין כזה ממש שכיז שכדיניהם חס מכשרין לעדות אפי' קרובים אפי' פטולים חיישין שמא אוהן היהודים שהעידו בפניהם קרובים או פטולים ואין בערוהן ממש כדיני ישראל ולא כל כמיניהו אפילו כדיני דמלכות לאכשורי פטולים או קרובים דה"ה פלתינהו בישראל נגד ישראל ואם כתיב בפנקס בפירוש נקיבת

לבוש עיר שושן הלכות דין פתב יד

נקיבת שמתם פלוגי ופלוגי העירו על השטר שהוא כשר בכל דיעוי הנהגים בישראל אז ודאי לא מערי נפשיהו ואמת הוא שפלוגי ופלוגי עמדו בפניה והעידו ואם אנו טבירין אותו פלוגי ופלוגי שהעידו שהם כשרים לעדות הריזה כשרואם לא ואין בו מסס נל :

דין הוציא עליו כתב ידו מקוים או בלתי מקוים ודין טענת פרעתי ומודה טקצת וכו' ו' סעיפים :

א כי שלוח פחירו ולא עשה לו שטר כעדים אלא כתב לו בכתב ידו שהוא חייב לו אלעג דמן התורה היה לו לבנות אפי' מן המשיעבדיו והא קל שיעבודה דאורייתא נדכתיבנא לעיל סימן ד' סעיף א' רבנן הקנו שלא יכתב אלא סבני חודי ולא מסעבדיו משו' דלית ליה קלא והלקוח' לא ידעו להזהר ואין חילוק בין שכתב אני פלוגי הכא על החתום מודה שאני חייב לפלוגי מנה וחתם שמו למטה בין שכתוב בכתב יד אחר והוא חתם למטה וה' אם לא חתם שמו למטה אלא כתב אני פלוגי כן פלוגי חייב לך מנה אלא שכתב יש חילוק שכתחם למטה אפי' כל העליון הוא כתב יד אחר נובה בו אבל כשהתם שמו למעלה צריך שיהא הכל בכתיבה וידוע שמה חתם הוא שמו בכדי בראש המגילה שלא ל'סם חוב ומצאו זה וכתב החתימה שרצה הוא או אחר אבל כשהכל הוא כתב ידו ליכא למיחש לזיופא ואפי' לא כתב שמו בראש השטר ולא חתם למטה אלא שכתב בכתב ידו אני חייב לפלוגי כך וכך כיון שהוא כתב ידו חייב לפיכך הפיתקית שמוציאין השימפין זה על זה הואיל והוא כתב ידו אפי' אין בו חתימה כלל אלא קבלתי כיום פלוגי כך וכך גוכין בו סבני הירין רכיון דכתב ידו מעיד עליו הוי הודא גמורה ואינו נאמן ליכר עליה להדי'ס מיהו אין בו אלא דין מלוה על פה בעדים שיכול לשעין פרעתי :

ב אפילו נתקיים בב' ד' שהוא כתב ידו אינו נובה לאמן הירשים ולא מן הלקיחות אלא ממנו סבני חוריאם הודה שלא פרע אבל אם שעין פרעתי נאמן ונטבע היסת ונפטר ואפי' כתב לו בכתב ידו חתימת ידו דלמטה העיה עלי כמא' עדים כשרים אפי' הכי לא הוי אלא לשטר כתיבת יד ונטבע ונפטר ואינו יכול לומר שטרך בידי שאי בעי שאינו חויטש להניחו בידי כיון שאינו שטר גמור כעדים ואם מודה לו מקצת נטבע שבעה דאורייתא כמו שיתבאר בעירת השם בדין מרה מקצה סימן פ' ואם כופר ואמר שאינו כתב ידו ומעורם לא הלוח לו אם נתקיים ככית דין או מעורם מעידים שהוא כתב ידו הוחזק כפרן ומסלם ואם לאו נטבע היסת ונפטר רהוה כמלוה על פה שהם בלא כתיבת יד דמי וימר שזה כתב ידו ואם טוען ואמר אמת הוא כי הוא חתימתו אבל מעולם לא חתמתי על הודאת הלואה אלא שכתתי מה שאמרו חז"ל לא ליחתום איניש אריש מגילתא וכו' וחמתי שמי בכדי בסוף מגילה אחת והיתה חלק למעלה ואיפשר שמצאה וכתב עליה מה שרצה אבל כרי לי שלא לוית' ממנו נטבע היסת ונפטר כמנו שאם היה רוצה היה אומר פרעתי ונטבע היסת ונפטר מיהו לא מהניא טענתו כמנו אלא בטוען ודאי לא לוית' ולא חתמתי לשם הודאה ונטבע בוראי שלא ליה ושלם חזם לשם הודאת הלואה מעולם אבל אם טוען טענת א' אינו יודע על הלואה לא מהניא דה'ל החתימה ודאי וההלואה ספק ואין ספק מציא מרדו ודאי וכן אם טוען אמנ' היה הודאתו זאת ביני לבנו אבל לא לוית' הלואה וז מעולם נאמן נכ' בהיסת כמנו שאם היה רוצה היה אומר פרעתי ואם כתב בו נאמנות אם נתקיימה חתימתו אינו יכול לומר פרעתי דהא האמינו עליו לומר שלא נפרע ואילו פיעה לא היה מניהו בידו

שהו' סתייר' שמה יתבענו שניה בין שיש בו נאמנות ואם לא נתקיימה חתימתו ושעין פרעתי נאמן בשבועת היסת כמנו שאם היה רוצה היה אומר שזויף הוא ואין זה חתימת ידו ונס הנאמנות לא נתתי לך ואין טענתו שאמר פרעתי סותרת הודאתו בכתבו שהאמינו עליו לומר שאינו פרוע שאפשר אלע' שהאמינו פרעו ולא חב'ע ששרו לפי שהיה בשות בו שלא יוכל לקיימו אלא על פיו והוא נאמן לומר פרעתי כמנו דמזויף הוא ועל סימן קכו' סעיף י' נ' יד' אם נאמן לומר טעיתי כמנו דפרעתי :

ג כתב ידו שהחת' עדים אחר חתימתו לא לקיים החתימה החתימן אלא לקיים הענין והרי הוא שטר גמור ואינו נאמן לומר פרעתי מטעמא דאם כן שטרך בידי מאי בעי :
ד פנקס טל השבון שחתמו עליו כעלי הוכר והחתימו עד אחר עשהם הרי זה העד הוא כמו שלישי בינותם ועדיף מעד אחד דעלמא כיון שהם עצמם חתומים בו והוה ליה כשטר גמור ואינו נאמן לומר פרעתי כל זמן שהפנקס ביד חבירו שהוא כמו שהיה ביד שלישי מחמת העד שבו :
ה הוציא כתב יד הלוח על יורשו אלע' שהם מודים שהוא כתב יד אביהם אנו טוענין להם שמה הוא פרוע ופטורים אף משבועת היורשים שלא נתקנ' שבועת היסת אלא לנטען אבל לא על היורשין והא דתקנו שהיורשין נשבעין שבועה שלא פקרנו אבא היינו כשבאין לנכות בשטר שהניח להן אביהן אבל להזיק מה שבדס אפילו שבועה לא בעו אלא מחרימין סתם כמעט היורשים שכל מי שיודע כמטון זה אם הוא פרוע שיודה ואם אינו פרוע שיעיד ונס היורשים יאמרו אם יודע' שאינו פרוע ואם הוא הוך הזמן של הפרעון שכתוב בו הואיל ומודים שהוא כתב יד אביהם או שנתקיים כתב יד אביהם נובה מהם ואם אין מודים שהוא כתב יד אביהם ונס לא נתקיים כתב יד אביהם אף עפי' שהוא הוך הזמן חייטינין שמה פרע ופטורים אלע' שחזקה אין ארס פרוע הוך זמנ' הני טילי בשטר גמור ולא ככתיבת יד אלא מחרימין סתם כמעט היורשים אם שום ארס יודע שאביהם חייב חוב זה ולא פרע ואם הודה החייב וצוה בהלוי שהוא חייב לו כך וכך בכתב ידו או טנידוהו כדי שישלם ומת כנידויו ולא שלם בכל ענין חייבים לשלם :

ו ראובן שהוציא פסק דין על יורשי סמעון שאביהם נתחייב לו שבועה על עסק חביעת ממון והיורשי' אומרים שמה נטבע לך או שמה פרע לך פטורים נכ' אף בלא שבועה אלא מחרימין סתם כמעט היורשים כדלעיל / כתב לו בכתב ידו שחייב לו ונתנו לו בפני עדים הרי זה שטר חוב גמור דהא קיימא לך עדי ססירה כתיי בכל הטטרות ואינו נאמן לומר פרעתי ונוכה בו אפי' מסעבדיו :

דין מלוה על פה ואם אמר לו אל תפרעני אלא בפני עדים וכו' ו' סעיפים :

א אמרו חכמים ו' לאסור לאדם שילוח מעות לחבירו בלא עדים אפי' לתלמיד חכם שיש לחוש שמה מחמת טירדת שיבאו ללוח'או התלמיד חכם יהיה מרוד בנירסיה יבא הלוח לידו שכחה שישכח כמה הלוח' לו או לפעמים ישכח אפי' אם הלוח' לו כיום או לא וכשיהכענו וישעון לא היה דבר מעולם מחמת שכחתו ויבא לידו מחלוק' ולכן אמרו חכמים ז'ל הסל' לחבירו בלא עדים עובר משום לפני עור לאתתן מכשול וגורם קללה לעצמו כי מתוך שכחת הלוח' כשיתבענו לא זו שיסכח וישעון לא היו דברים מעולם ולא ישלם לו אלא אפילו ברירות יקלוהו על שתובע מזה דבר שלא הלוח' מעולם לפיכך לא ילונו אלא על משבון שכשיש לו משבון לא יוכל הלוח' לטעון שכחתו ועוד שהמלוה יהיה נאמן בשבועה כמת הלוח'

חוב אחר נתתי לו והאיל ולא פרעו בפני אותם העדים פלוני ופלוני שיחד לו המלוה נאמן המלוה לומר בשבעות היסת שמתווייב אחר קבלם וחייב לשלם לו זה החוב ואם אוחז העדים שאומר שפרעו בפניהם אינם בפניהם אלא מתו או הלכו למדינת הים ככל ענין אינו נאמן אפי' לא אמר המלוה בחוב אחר קבלתיה אלא אומר שלא פרעו צריך לשלם לו ואין המלוה צריך ליטבע שמפני זה יחדלו עדי שצא יוכל לדחותו ולומר לו פרעתוך בפני אחרים ואם אומר פרעתוך בפני פלוני ופלוני שיחדת לי והם מתו או הולכו למדינת הים נשבע היסת ונפטר שהרי אמר שקיים תנאו' ואם מודה שלא פרעו אלא שאומר לא אפרעך עד שיבאו פלוני ופלוני שיחדת לי ואפרעך בפניהם כדי שלא תחזור ותחבבני סנית והאמר מה שאחך לך עכשיו על חוב אחר נתתי לך אין שומעין לו אלא פרעו בכ"ד והם כוחבין לו שפרעו בפניהם וריו דנהי שהתנת עליו שלא יפרעני אלא בפני עדים אילו ולא בפני עדים אחרים על בית דין לא התנה שלא יהו נאמנים :

ד אמר לו אל חפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ופרעו ביני לביני והוא מודה לו אלא שאומר שקבלם בתורת פקדון ולא בתורת פירעון עד שיבאו פלוני ופלוני שיחד לו לעדים ובתוך כך נאנסו המעות מידו והוא לא היה עליהם אלא טומר חנם ותובעו שיחזיר ויפרענו אין בדבריו כלום מאחר שקבלם והלה לא בתורה פקדון מסרן לו הוי פרעין ודברים שאומר זה אינם כלום :

ה פי שנפחק ששרו וכתבו לו כיה דין שטר אחר על דרך שכתבנו לעיל סימן ס"א דינו כמלוה בשטר ואינו יכול לטעון פרעתי דהוי ליה טוען אחר מעשה בית דין וק"ל ב דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום ויש מי שאומר דהוא הדין אם טבע את חכירו על פה ונתחייב לו בדין ולא היה כידו לפרשו וכתבו לו מעשה בית דין אם טען אחר כך פרעתי אינו נאמן ונוכה אפילו מהלקוחות' מי שמכר שדהו באונס ומסר מודעה קודם לכן בענין שהמכר בטל הסעית של האונס שביד המוכר שנחן לו בעד השדה יש להם דין מלוה על פה ואינו טורף ממסעכדי ככה השטר שבידו שאין לו דין שטר כלל כיון דשלא כרוין כתבוהו שלא ניהו ליכתב ונס נאמן לומר פרעתי וכן הדין בכל שטר שלא ניתן ליכתב שאין בו מסס כלל ואפי' לראייה בעלמא אין בו ממשות לפיכך ראובן שמכר בקרקע לשמעון וכתבלו שטר מכירה עליה ומסרו לירו אבל עדיין לא החזיק בקרקע והקונה עשה שטר הודאה בעדים למוכר שכל זמן שיפרענו הוא חייב להחזיר אוהו שטר מכירה ושאותה מכירה אינה כלום וכטלה היא למפרע ולקץ הימים בקש שמעון הקנית ליריד לתוך הקרקע והוציא עליו הסיכוי שטר ההודאה וטוען שכבר פרעו וחלע ממנו שטר מכירה שהניח בידו על אסנתו דינא הוא שאין באותו שטר המכירה מסס דהואיל ואין המקח מקח לא ניתן השטר ליכתב והסעית שביד המוכר אינם אלא כמלוה בעל פה ויכול לומר פרעתי ונשבע היסת ונפטר :

ע לזה שהאמין למלוה בעל פה למת מעיל נאמנות ובוב'ג סעיפים :

א מלוה שהתנה עם המלוה שיהא נאמן לומר שלא נפרע אע"פ שטוען המלוה שפרעו לא שטניחין ביה והריזה נוסל בלא שבעה דכל תנאי שנמסן קיים ואפילו היא מלוה על פה והוא טייס למלוה עדים שהאמינו עליו אבל אי ליכא עדים שהאמינו והלוה מודה שהאמינו אבל פרעו נאמן במנו דלא האמינו ועיין לעיל סימן ס"ט סעיף כ' וגם כשיש עדים למלוה שהאמינו והביא הלוה עדים שפרעו אינו נוסל כלום שלא האמינו אלא עליו ולא על העדים ואם התנה עמו שיהא נאמן

הלוה עד כדי דמי המשכון כמו שיכתבאר בע"ה אבל המלוה בשטר הרי זה משוכח ויותר ממלוה על משכון דגם כמשכון איפשר שיטבח כמה לזה ממנו ויבאו לידי מחלוקת לפיכך המלוה בעדים ובשטר הוא טוב יותר ואם הלוהו בעדים בלא שטר ובלא קניין והונקרא מלוה על פה ואין צריך לפירעו אחר כך בעדים ויכול לטעון ולומר פרעתוך שלא בעדי' וישבע שבעה היסת ויפטר אבל אם קבל קניין בפני עדים אפי' בלא שטר לא יוכל לומר פרעתי דהוי כשטר משום דהא קיימא לן בשב' קניין לכתוב' עומד ואם פרעו היה לו לחוש שמא כתבו העדים ונתנו לו השטר והיה לומר לו חן לי שטרי או חן לי שוכר לפיכך אינו נאמן לומר פרעתי בשקבל קניין ויש חולקין ועיין לעיל סימן ל"ט סעיף ה' וכל מקום שנאמן לומר פרעתי נאמן לומר מחלת לי אע"פ שטענה מחילה טענה גרוע היא מ'ס נאמן במנו שהי' כול לומר פרעתי וישב' היסת ויפטר ב טען ואמר פרעתוך בפני פלוני ופלוני לכתחילה אוסרים לו ברר דברך והביא אותם העדים ויהיה גם כן תועלתו בשיביאם שלא יצטרך ליטבע ויפטר מ'ס כיון דקיימא לן שאין צריך לפורעו בעדים הוי ליה הפריעה לפני העדים מילתא דלא רמיא עליה דאניש ולא אדעתא ויכול להיות שפרעו שלא בעדים והוא סבור שפרעו בעדים לפיכך אם לא באו העדים או אפילו באו והכחישו ואמרו לא היו דברים מעולם לא פרעה בפנינו ישבע היסת ויפטר מיהו אם אומר שהוא הזמין לכך שהיו עדים שפרעו אם באו והכחישו הוי חייב לשלם דהא דאמי כפרן הוא ועל ריש סי' ע"ה :

ג אמר לו אל הפרעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים ואם אמר אחר כך פרעתוך שלא בעדים אינו נאמן והמלוה נוכח ממנו בלא שבע שכוין שהתירה בו שלא לפרעו אלא בפני עדים אכן סהדי דאילו פרעיה לא הוי פרעיה אלא בפני עדים וכיון דליכא עדים אכן סהדי דלא פרעיה ובמקום דאגן סהדי אין מקום לשבעה ולהאי טעמא אין חלוק בין שאמר לו אל הפרעני אלא בעדי' בשעת הלואה בין שאמר לו כן לאחר הלואה דעבר לזה לאיש מלוה ובכל עת שיאמר לו כן ואפילו לא קבל עליו לעשות כן אינו רשאי לסנוח ואם אמר ושיניה ופרעו שלא בעדים אגן סהדי דשקודו קמשקר ונוכה טעמו בלא שבעה טען ואמר עשיתי כן כמו שאמרה ופרעתוך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים או מתו הרי זה נאמן ונשבע שבעות היסת ונפטר ובן אם אמר אל תפרעני אלא בפני תלמידי חכמים או בפני רופאים סתם ולא פירוט בפני איזה ואמר כן עשיתי פרעתוך בפני תלמידים חכמים או בפני רופאים ואותם שפרעתוך בפניהם מתו או הלכו למדינת הים הרי זה נאמן ונשבע היסת ונפטר דכיון שאומר שקיים התראתו ופרעו בפני עדים מה לו לעשות יותר כל העדים סופו למ' וכי בשביל זה יפסיד וזה אין סכרה לומר שיחייב לכתוב שוכר ולשומר לעולם ואין להקשות א"כ כי טען פרעתוך ביני לבינך בלא עדים והא נאמן לומר כן במנו דאי בעיאמר פרעתוך בפני פלוני ופלוני ומתו או הלכו למדינת הים דאין זה מנו טוב דיותר נוה לו לומר פרעתוך ביני לבינך ושכחתי דההראה שהתירתי בי לפרעך בעדים ממה שיאמר פרעתוך בפני פלוני ופלוני ומתו כי יאמרו עליו הכריות הרוצה לשקר ורחיק עדי' וצ"נ מי לפי הטעם שכחתי לעיל דכיון שאמר לו אל הפרעני אלא בעדים אגן סהדי דלא פרעתי שלא בעדים אין כאן ממנו כלל דהל' סנו במקום עדים .

ד אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ואמר לו פרעתוך בפני אחרים אם באו אוהם אחרים והעידו שפרעו בפניהם נאמנים ופטור דלאו משום שפסל עדים אחרים אמר כן אלא הראה לומקום בפני אילו והוא הדין אחרים רק שלא יהא נאמן לומר שפרעו ביני לבינך עצמו מיהו אם יאמר המלוה אמת פרעתי מעות בפני אלו העדים אבל על

* * * לבוש עיר שושן הלכות הלואה * * *

וחמורה ושום נילגול בעולם אין צריך ליטבע לא בתחילת פרעון ולא בסוף הפרעון : שטר שכתוב בו שיהא המלוה נאמן עליו כל מן שלא נכהב עליו חבראה כו' לא עליו על השטר מסט קאמר אלא עליו על החיוב קאמר ואפילו נכהב במקום אחר סני אלא אם כן פירש בהדיא שיהא השוכר כתיב על זה השטר מסט שאז צריך לקיימו הנאו' מכל מקום אם הביא עדים שפרעו בפניהם מהני דהוי כאילו אמר אל הפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ופרעו בפני עדים אחרים ובאו והעידו שפרעו בפניהם שפטרם כדכתיבנה לעיל סיפן ע' סעיף ד' וע"ש :

א ואין הנאמנות מועיל שלא להחרים חרם סתם ואפילו אם פירשו בפירוש שפטרם משבועה ומחרם ובא הלוח לחרים סתם אין המלוה יכול לעכב עליו ולומר הוציאני מן הכלל שלא האמינו לגזול את שלו וואם לא נזל אין עליו עונש חרם ולמה א"כ יעכב אבל להדירו בקבלת נדר אינו יכול שכיון שפטרם משבועת נדר בכלל שבועה הוא :

ב וכי מחרים סתם לא לימא כל מאן דגזליה אלא יאמר כל מאן דאיהיה לגזיליה בידיה ולא מהדר ושעמא דלישנא דכל מאן דגזליה מסמע שאינו מבקש אלא לקלל הגזלן על שגזלו אף על פי שלא יחזיר לו ולפי האמת אין זה כוונתו אלא שישוב לו את הגזילה ולפיכך יאמר כל מאן דאיתיה לגזילה בידיה ולא מהדר הכי והכי ליהוי כדו סמיראה העונש ישוב את הגזילה :

ג יש אומרים שאין רשות לבית דין ליתן רשות להחרים בצבור לכל מי שינא ויאמר כתבו לי פתק דלשותא ותנו לו רשות להחרים בצבור אלא אומרים לו אם אתה תובע אדם ידוע הרי דין ביניכם ואם לאו שאינך תובע אדם ידוע אלא אתה תושב קצה בני אדם הבא את כולם לבית דין ושם תקלל אותה כצונך אבל כציבור מה לנו לקלל עבודך אבל ליתומים שבאו בשטנה אביהם או האפטורפוס ואמרו אין אנו יודעין אצל מי יש למורישנו כלום כותבין פתקא דלשותא ומחרימין להם בצבור ויש אומרים שנותנין רשות לכל אדם להחרים בצבור אחר עדותו וכן נוהגין עיין לעיל סימן ט"ז סעיף ג' ואם אחר רוצה לצאת מבית הכנסת כשזה מחרים יש לבית דין לומר לו ולמה אתה יוצא כרי להזהירו אבל מכל מקום אם לא רצה להתעכב אין מונעין אותו מלצאת שאפילו יצא בשעת החרם חל עליו חרם שכל חרם שבית דין גוזרין אותו אין צריך לבעל דין לענות אסן ואף אם יהיה במצולת הים החרם חל עליו :

ד שטר שיטבו נאמנות והלוח מוציא כתב יד המלוה שקבל ממנו סכום פלוני ביום פלוני וסכום פלוני ביום פלוני ולפי אותו כתב לא נשאר לו אלא כך וכך והמלוה שועץ שאותו הכתב הוא מעסק אחר אבל שטר זה עדיין כתוקפו ובנאמנות אין שומעין לו דמה דכותבין נאמנות כשטר מועיל לענין שלא יוכל הלוח להשביע את המלוה שלא נפרע שטר אבל אינו מועיל כנגד עדים דשפי סעדים לא המניה כמי שכתבנו בסעיף א' דהיכא דאיכא עדים דפרעיה לא מהיסג למימר שטראי נינהו וה"ל שכהב ידו מעירו שקבל ממנו כך וכך אינו נאמן לומר של עסק אחר היה :

ה שטר שיטבו נאמנות למלוה נגד הלואה ויצא מתחת יד אחר יש מי שאומר שאין הנאמנות מועיל :

ו שטר היה לראובן על שמעון ומת ראובן קודם שהגיע זמן הפרעון הבחוב בשטר יתבעו היורשים את שמעון לפרוע השטר ושמעון שמעון שכבר פרע לראובן לפני מותו ומראה כתב פרעון ועדים חתומים עליו ושואל אדרבה ויחזירו לו את השטר שפרוע הוא ויורשי ראובן אומרים שעדים שחתמו על הפרעון עוי שקרהם ונחנין

נאמן כשני עדים אף על פי שהביא עדים שפרעו ואפי' הביא מאה עדים שפרעו בפניהם המלוה נאמן יותר מהם ונושל בלא שבועה שכיון שהאמינו בשנים שהוא עדות שלם וקיים לן בכל מקום ששנים הם כמאה לא אמרינן הכא העמד אילו כנגד אילו ודל כל העדים מהכא ותור להיות מלוה על פה בלא עדים אלא כיון שהנהנה שהאמינו היה ליה כאילו פסל הלוח על עצמו כל עדים שכעולם ולא יהיה נאמן עליו שום אדם אחר רק המלוה בעצמו ואפילו אם היה ללוה שום מנו שהיה אפשר למיפטר עצמו כשענה אחרת לא מהכנינן ליה שפרע אפילו במינו כיון שהשענה כעצמה שפרע הוא נגד הנאמנות שהאמינו עליו הוה ליה כמנו במקום עדים דכיון שהאמינו עליו והלה אומר שלא פרע הוי כאו אמן סהרי ולא פרע ב"א דאמר ליה מהימנת לי בכי חרי ההוי עדות שלם ואין צריכין יותר אבל אם אמר מהמניה לי כלהא ופרעיה בפני ד' הר' נאמנים יותר ממנו שכיון דסתם עדות כשנים סני והוא נחת לדעות לומר כבי הלתא הרי דעהו סמוך על רוב דעות ולא על סתם עדות וארבע עדיפי מתלהא ומהני יותר ממנו :

ב הא דמהני נאמנות בלא קניין דווקא שהאמינו בשעת הלואה רודאי שעל מנת כן הלוחו ואם לא היה האמינו לא הלוח לנאבל אם האמינו לאח' הלוח ולא קנו מיניה לא משהעבד וע"ל סי' ס"ב סעיף א' :

ג הא דמהני נאמנות כנגד עדים ה"מ כשעדים בפנינו פרעו שהרי לדרבך זה האמינו ופסל כל העדים אבל אם העידו עדים בפנינו הודה המלוה שפרעו נאמנים שלא פסלה אלא לפירעו אבל הודאה מילתא אחריתי היא ולזה לא פסלם וכן אם הערו שסחלו לו החיוב בפניהם נאמנים יותר מן המלוה דזה רודאי מילתא אחרת היא ולזה לא פסלם וכן כל כיוצא בזה דאין הנאמנות אלא למה שהאמינו עליו ולא יותר כגון מי שקבל מעות בעיסק' והאמינו לנחות עליו ועל יורשיו לומר שלא אירע הפסד באותו מסון ובכל אשר יאמר' בעיקר המסון יהא נאמן א"כ נפטר המקבל והניח מסון ביד אחר והנותן אומר שהוא מעסק השותפות ושהוא שלו לגבות ממנו מעות שותפתו ושהוא נאמן על זה מחמת שהאמינו המקבל עליו ועל יורשיו אינו נאמן בוה אפי' היה המקבל חי שזה לא נכיל כלשון הנאמנות שהאמינו שלא אירעו הפסד אבל לכל מה שכתוב עליו נאמנות מהני כגון אם כהב לו שיהא נאמן כמה הוציא הוצאות ושחרים מהני כמו שמהני לעיקר הקרן שכל הנאי שבסמן קיים :

ד והטרקדיקס אם האמינו את המלוה עליהם במלוה על פה כשפורעין אותו עושין שוכר מכתב ידו של מלו' על הנאמנות ותו ליכא לסיחש למדי ואם לא האמינו הלוח את המלו' עליו אלא הלוחו סתם אם הוא מלו' על פה נשבע היסת ונפטר ואם הוא מלוה בשטר והשטר בידו והלוח שועץ פרעתי לא נפטר הלוח בשבועת היסת דאם כן יאמר הלוח שטרך בידי מאי בעי אלא כיון שהשטר בידו נשבע המלוה שלא נפר' וצריך זה לשלם לו ואם האמינו עליו גובה בו בלא שבועה :

ה ואם פרעו בפני עדים ואחר כך חזר המלוה ותובעו ואומר שלא נפרע מחייבין אותו שצריך לפרועו שנית מחמת שכבר האמינו הלוח ופסל כל העדים מיהו אף על פי כן יכול הלוח לחזור ולהביע את המלוה לדין ואומר לו כך וכך אתה חייב לי מפני שפרעתיך שני פעמים אם הודה חייב לשלם ואם כפר יטבע היסת על כך שלא פרעו אלא פעם אחת ואע"פ שפרעו תחלה בפני עדים אינו יכול להוציא ממנו על פי אותן העדים כיון שכבר פסול עליו כל העדים שיאמרו שפרע זה החיוב והאמינו למלוה מכל מקום מה שהאמינוהו כבר קיים ושלם לו פעם שנית והביעה זו לא נרעה משאר הביעה דבעל פה צריך ליטבע דסת ולפיטר לפיכך אם כתב לו כנאמנות שיהא נאמן עליו בלא שום שבועה קלה

תותנין כמה אמתלאות מוכיחות לדבריהם חזא חזקה אין אדם פורע חוץ זמנו ושאר אמתלאות מוכיחות ששאר הפירעון מווייף הוא יתברר הדבר כדרישות וחקירות דאף על גב דקיימא לן הקובע זמן להכירו אינו נאמן לומר פרעתי תוך הזמן היינו משום דסהם בני אדם אינן פורעין תוך הזמן אבל אם יש עדים שברע אין להכחיש עדים בשביל חזקה שאין אדם פורע בהוך זמנו דלפעמים נמצא שפורע אפילו הוך זמנו וכן בשביל אמתלות אפי' מוכיחות אין לפסול עדים ולהוציא סמון באמתלאות אלא אם אחרי הדרישות החקירות יראה לבד שהעדות מכוונת חייבים להתזיר השטר ללוה :

יב שטר אף על פי שיש בו נאמנות אינו נובה מהחומים הקטנים כי אולי כשיגדלו יחקרו וימצאו שובר או עדי פרעון :

יג שטר שיש בו נאמנות ונמצא המלוה כפרן בעדים בדבר אחר מענייני השטר אף על דקל הוהזק כפרן למטון זה לא הוהזק כפרן למטון אחר הכא אכר כ נאמנותו מכל השטר דאנן סהדי שוודאי לא האמינן לכפרן שמה שדרך הלואה להאמין למלוה משום דמן הסתם כל ישראל כחזקת נאמנות קיימי וזה אורויע גרעיה לנאמנותו מכאן ואילך לכך אינו נאמן עוד :

יד שטר שיש בו נאמנות ומנהג המקום הוא שהרבה סופרים כותבין נאמנות בלא שאלת והמלכת הבעלים אלא לשווא דשטרא כותבין והלוה טוען שנכתב בלא רשעהו וציוויו אם העדים עצמם הם כאן בפנינו ואומרים שלא כתבוהו בציוויו אלא מפני שהסראו שבשאר שטרות היה כתוב כן כתבוהו גם הם כן נאמנים ואין זה חוזר ומגיד דאיכא למימר אטאר פילי חתימו לפיכך אף על גב דכתבי ביה וקנינא מינה על כל סאי דכתבי לעיל אין סומכין על הנאמנות כיון שאילו מנהג פשוט כל כך לכתוב כן בכל השטרות והוא הדין בשאר לישגו שופרי דשקרי כבוצא בזה הוה דינא הכי ועיין לעיל סימן ס"א סעיף ה' ואם כתוב בו בפירוש וקנינא מינה על כל סאי דכתבי ומפורט לעיל ובענין הנאמנות מפורש ואחר כך אמרו העדים לא אמר לנו הלוה מעולם לכתוב זה הנאמנות או בטעות כתבוהו זה הוי ודאי בכלל כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואינו נאמן לכך מנהג טוב לכתוב בשטרות קניין על הנאמנות מפורש ושוב אין לפקפק :

טז במקום שנהגו שלא לכתוב נאמנות אלא בציווי הלוה כשמצוה הלוה לכתבו מעיל אפילו בלא קניין והוא סצה כן בשעת ההלואה כמו שכתבנו בסעיף ב' בס"ז אבל שלא בשעת הלוה וכן במקום שכותבין אותו בלא ציוויו אלא מן הסתם לא משתעבד בלא קניין :

טז שטר שיש בו נאמנות וכתוב בו זמן כקובע לפרעון אף ע"פ שעבר הזמן הנאמנות עדיין קיים וטעמא דמסהבר הוא דאטו משום שהוא עבר זמן פרעונו יאבד זה נאמנותו בתמיה :

יז כמה דברים אמורים דמהני נאמנות תתם לפושטו משבועה הני מילי בעוד שהלוה חי ובא לנקות ממנו אבל אם מת ובא לנקות מירשיו לא מהני אלא אם כן פירש שהאמינו עליו ועל יורשיו שאז נובה בלא שבועה אפילו מן היורשים ואם כתב תהא נאמן עליו ועל באי כחי גם יורשיו בגלל באי כחו הם וכן מקבלי מתנתנות להם נכסיו במתנה בגלל באי כחו הם :

יח שטר שמת הלוה בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה יורשי המלוה נהנין מירשיו הלוה כשבועת היורשים והוא שנשבעים שלא פקדנו אכא ששטר זה פרוע הוא שכיון שאיכהם היה יכול לנקות מהם בלא שבועה על הדרך

שיתבאר לקמן סימן ק"ח בעזרת השם אין זה ככלל אין אדם מוריש שבועה לבניו שהיה נשבעים שבועה עצמם שלא פקדם אביהם והיכי דמי אין אדם מוריש שבועה לבניו כגון שמת הלוה בחיי המלוה שלא היה יכול אביהם להפרע מן היורשים אלא בשבועה ואחר כך מת המלוה שאין יורשי המלוה נוכחין כלום מירשיו הלוה אפילו בשבועה מטעם דאין אדם מוריש שבועה לבניו ועיין לקמן סימן ק"ח סעיף י"א אבל אם כתב בו נאמנות מפורש שהאמין את המלוה ואת באי כחו עליו ועל באי כחו אפילו מת לוה בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה יורשי המלוה או מקבלי מתנה מן המלוה נוכחין בין מירשיו הלוה בין ממקבלי מתנה ממנו כ"א שבועה :

יט והואק מירשיו הלוה או ממקבלי מתנה ממנו נוכחין אם יש ככאן שטר דלא עדיפי מהוא עצמו דאמרינן אם לא כן כשורך כירי מאי בעי אבל לבני לקוחות שלקחו מן הלוה אפילו נאמנות אינו מועיל ואפילו אם התנה הלוה עם המלוה בפירוש שינכה המלוה מלקוחות שלו בלא שבועה אינו נובה מהם בלא שבועה דלאו כל כמיניה דלוה להאמין המלוה על לקוחותיו שלקחו ממנו דחיישינן לקנינא וכן הדין בכל מה מוקדם שכא לנכות קודם מלוה המאוחר ממנו אינו נובה בלא שבועה אף על פי שיש נאמנות בשטר דלאו כל כמיניה דלוה להאמינו על מלוה מאוחר שלו :

ך יסאומרים שאין נאמנות מועיל שלא לפרע בפני הלוה דאמרינן שהאמינו משום שחשב שלא יעז בפניו אבל שלא בכניו לא האמינו דשפאיעין ועוד שמא מפני הנאמנות פרעו כעדים אוגשיביר ואם היה בפנינו היה מביא ראיה שפרע אלא ביה דין משביעין אותו ומגבין לו ואם פירש שיהא נאמן עליו ולא ישבע לא לו ולא לבאים מכחי אין ביה דין משביעין אותו שנסם הם באין מכחו ועל סימן ק"ו :

כא כמה דברים אמורים דנאמנות סהם אינו מועיל לנבי יורשים הני מילי כשהאמין הלוה למלוה סהם וכת הלוה אין המלוה נאמן על יורשיו וכן אם מת המלוה אין יורשיו נאמנים אפילו על הלוה בעצמו בלא שבועה שלא פקדנו אכא אבל מלוה שהאמין ללוה שיהא נאמן לומר על השטר שהוא פרוע מועיל גמי אפילו לנבי יורשין שאם מת המלוה ובאין יורשיו לנכות מלוה נאמן לומר כנגדם שהוא פרוע וטעמא משום שכבא שטר זה ליר היורשים הרי זה כקרוע מטעם הנאמנות שיש ללוה דמאי יטענו היורשים הוה לך למיקרעית לשטרא או למיכתב לך שובר יאמר לו אהימנחא דאיה ליקא סמכנינא ולא חששתי ומיהו הלוה צריך לישבע שבועת היסת שהוא פרוע ואפילו בחיי מלוה צריך לישבע היסת אם לא כתב לו בפ"י שיהא נאמן בלא שבועה דכיון דלא כתב שיהא נאמן בלא שבועה דילמא הכי קאמר ליה מהמניו לי לבטולי שטרא ולהוי כמלוה בעל פה הוי במן דטעני מנה על פת ואמר ליה אידך נהניו לך דמשתבע אידך שבועת היסת ונפטר הכי נמי הוי ליה כמלוה על פה וצריך לישבע שבועת היסת שלא ועיל לו הנאמנות אלא לבטל השטר אבל לא ליפטר משבועה אם לא שפירש בפירוש שיהא נאמן בלא שביעין ואין חילוק כשטר זה כשטוען הלוה פרעתיו כולו לכשטוען פרעתיו מקצתו ומקצתו עודנו חייב לעולם אינו נשבע אלא שבועת היסת ואין צריך לישבע שבועה דאורייתא אפי' במורה מקצת דכיון שהאמינו פשוט אפי' משבועה דאורייתא ואם התנה עליו שיהא נאמן בלא שבועה אינו נשבע כלל וכן נאמנות הלוה מועיל גם כן ליורשיו שאם מת הלוה אינו נובה מירשיו דטענינא ליה

לבוש עיר שושן הלכות הלואה

כמו פרע אביהם וכ"ש שאינו נוכח מן הלוקחות ואפילו בתי הלואה ואפי' אם מודה ואומר שלא פרע אין המלוה טורף בשטר זה מן הקצות דחיישינן לקנוניא :

כב וכיון שהאמין המלוה ללוה לומר שהוא פרוע נאמן לומר אפי' בז' הזמן שהוא פרוע לפיכך אם מת הלוח הדין הזמני לא סאין גיבין מן הירש' שאנו טוענין להם שמש אביהם פרע שהרי אם היה חי היה יכול לומר פירעתי אפילו ה' הזמן וכל מה שהוא יכול לטעין טענינן להו להומי' וסוהו מחרימין מהם ולא ידעו דפרע ולא טכיון שמת בהדין הזמן חייבים לפרוע הדוקה אין אדם פרוע חוד זמנו ולא כבעיא דלא טענינן להו אלא אפי' אם אמרו היהומים ושענו בבירור אבינו אמ' לנו שהוא פרע שטר זה אין ברבריהם כלום שיכול המלוה לו להס לאב בס האמנתי בשהיה אומר שהוא פרע כי ידעתינו שלא היה מעיו לומר פרע אם לא פרע אבל להס לא האמנתי ואני אומר שלא אמר להם אביכם מעולם כלום ואפי' בשביעה איני מאמין להם כי לא היה עסקי עמכם ואתם לא מהמנתי לואפי' בשביעה אבל אם הביאו עדים שאביהם אמר לפניהם שהוא פרע נהבטל השטר :

כג סדר סתוב בו נתחייב פליגי לפלוגי או לפילו והאמין למי ש יוציא השטר ובא א מהם והוציא השטר וטעין הלוח שפרע לרבירו והבירו מוד' וכיון שהאמין למי ש יוציא השטר לאו כל נמי היה לומר שפרע כל זמן שזה יוציא השטר ואם היו טוחפין בחוב כיון שארד מהם מידה שפרע אם יש נכסים למודה נפטר הלוח ובית דין יורדין לנכסי המודה ופריעים לחבירו חלקו ואם אין לו נכסים למודה אינו נאמן להפסד לחבירו מחס' שהשטר בידו אלא על חלקו הוא נאמן וכ הדין כגון לחבירו את חלקו מן הלוח והלוח יהא דינו עם המודה :

עב דין מלוה על המשכון והרבה דינים משבועות וכו' מה סעיפים :

א המלוה את הבירו על המשכון צריך לזהר שלא ישרמש בייספני שהוא בסו ריבית ואם הלוח לעני על מרא ופסל וקורדוס וכיוצא בזה ששכרו מרובה ואיני נפתח אלא סעש יכול להשכירו שלא ברשות בעלים ולנכות לו דמי השכירות בחב דצוק קעבד דשנא ליה עב דוהוה כמשיב אביד' ללוה ודוקא מרא ופסל כו' אבל דבי' אחר' דנפיש פחתיהו וזוטר אנרייהו לא י' יטי' שאמר דאפי' בסרא וקורדוס כו' דוקא לאתריס יכול להשכירו אבל הוא לא ישתמש בהם וינכה לו בחיבי משום חסדא שיאמרו חבירוה שאינו מנכה לו כלום וזה דוקא בשלא התנה עמו תחילה שישתמש בו וינכה לו בחובו אבל אם התנעמו מחלה שישתמש בו וינכה לו בחובו מותר שאין בו חסדא כ' שררד לפרסם שע' מכ וזלוהו וליכא חסדא ועיין בע' סימן קע"ב וקס' ו' י' א' טאין חולקין בין ספר' לשאר דכרי' ואם למד בספרים שהלוע' עליהם מיקרי שולח יד בפקדון שהוא נקרא נולן ויש מהירין ללמוד בהן משום דמצוה קעבד וינחא ליה ללוה דלעביד מצוה כמסנינה ובלבד שלא יפסיד ועיין בע' סימן קע"ב :

ב המלוה את חבירו על המשכון ה' עושה מצוה ונסילות חסד ולא כבעיא בשמלוהו מעות דקעבד מצוה אלא אפילו הלוח פירות דיש לומר דמהוד שמתירא שסא ירקבו הפירות הוי מלוהו ולא משום מצוה דאדרבה להנאת עצמו מלוהו אפילו הכי מצוה הוא בין משכנו בשעת הלואהו בין משכנו אחר שהלוהו הרי זה מצוה שנומל חסד עמו מלוהו לצורכו וכיון דמצוה קעביד אם היה בא אליו עני בשעה מ' שמתעסק בהלואה זו או במשכון שמנעו שלא יפסיד היה פטור מלתת לו דקיימא לן העוסק במצוה פטור מן הפגיעה

והרי יתר על המצוה שעושה הוא מריח אוחו פרושה שחי צריך לתת לעני כשבא אליו לפיכך אמרו רז"ל דהמלוה את חבירו על המשכון הרי זה שומר שכר עליו דהנה ליה כאילו קבל אוחו פרושה בשכרו ויש לו דין שומר שכר לפיכך אם אבד המשכון או נגנב חייב בדמיו כדון שומר שכר שחייב בגניבה ואביד' ואין חילוק בין אם פירשו שקבלו למשכון בכדי שווי בין קבלו מהם ואם אבד והיה שוה המשכון כנגד דמי החוב אין לאחד על הבירו כלום שינכו זה כנגד זה ואם החוב יתר על המשכון משלם הלוח היתרון ויש אומרים שאם פירש ויאמר בשעת הלואה אף על פי שאין המשכון שוה בעד כל החוב אקבלנו בעד כל החוב אפילו אם קבל קהא רמנלא כ' ביאלפא זוזי אבד המשכון אבד הכל ואם דמי המשכון יתרים על החובנות המלו' ללוה היתרון ואם נאנס המשכון כגון שנלקח בלספין מזוין וכיוצא בו אחד משאר אונסים הידועים ישבע המלוה טנאנס וכבר ידוע דשומר שכר פטור מאונסים והוי באחריות הלוח להפסידו וחייב הלוח לשלם למלו' כל חובו עד פרושה אחרונה ויש אומרים שאם מלוה על המשכון שומר שכר אלא מה שהוא כנגד חובו שהוא עיקר המצוה אבל מה שהמשכון יתר מדמי החוב אינו עליו אלא שומר חנם לפיכך אמרו דמי המשכון יתירים על החוב ונאבד מן המלוה אין המלוה נהנה ללוה היתרון אלא מעותיו מפני שהוא שומר שכר עליהם אבד אוהם ולא יוחזר וכיון דאיכא פלוגתא דרבנן כספיקא לא כפקינן ממונא ואין לחי בהמלוה לשלם היתרון אלא אם כן ידוע שנאבד או נגנב כפשיע' שזה חייב לדברי הכל ואם נאבד באונס ישבע המלוה כדון השפרים טנאנס ממנו ונוכה כל חובו כמעטא שפירשתי :

ג וכיון דמלוה על המשכון ש"ש הוא לפיכך המלו' להבירו על המשכון וחזר המלוה והפקידו ללוה ונגנב או נאבד מבית הלוח שלא פסע בו הדין דינא כאלו נגנב או נאבד מביתו אף על גב שבדי הלוח אבד כיון שבחזרת פקדון נהני לו אכתי כריתתא דמלוה קאי וזוה השעם אם ראובן לוח מעות משמעין על כנדי אשהו וחזר והסאילן לו עד לאחר המועד ומת ראובן במועד ומאיסת דמוסל מסיה האשה את אשר לת לשמעין וגם הבגדים ההם ואח"כ החזיר לה שמעון הכל הוץ מאותן הבגד' הדין עם שמעון שיכול להחזיק בגדיה שהמשכון אותה בעלה אע"פ שאין אדם רשאי לכבו' בגדי אשתו וסמא בלא רשותה השכין אותה אחזקו אינש כנגבי לא מחזיקינן ומסתמא ברשות' משכנס בעלה וכיון שבחזרת שאלה החזיר לה ראובן עד אחר המועד ולא בחזרת חזרה ושתייה ההלואה בלא משכון עדיין הם ברשות שמעון ואין האש' יכולה לטעון הפשחים בעבור כהובתי ואני הייתי מוחזק בהם כשמשתי לך מלבושי מאיסת' המושל ואם היית עדיין מוחזק בהם היתה נטבעת שבעלה משכנס בלא רשותה אבל עכשו אינה נטבעת להוצי' ראובן שתנן משכון לשמעון למשכנו לצורכו של ראובן אצל גוי והלך שמעון ולוה מן הגוי ונחן לו משכון אחר לגוי ועבכ משכון של ראובן בידו נעשה עליו שום שכר כאילו הלואהו עליו :

ד המלוה על המשכון נתן לו רשות להשתמש בו ונאנס י' א' שאפי' כנתנת רשות לבדו הוה עליו שואל וחייב אף ע"ג עדיין לא נשהמש בו :

ה מי שנתמסכן ע' נאמני הקהל על חלקו הסניע מהמס ונגנב או נאבד המשכון אין לקהל ולא לנאמן דין ש"ש שפירע' המס אינם חייבים זה לזה כלום שנחשיב הקהל במשכנים על חוב עצמם אלא כל יחיד חייב חלקו לשלשון והשרטין מעט ד אותם נאמני ואפ' שרופין על כל יחיד ויחיד ופרע לשלשין ואפי' שהם כבר פרעו לשלשין אין נביית' כפי שגובין חו' עצמן אלא הם הלוח לשלשן ועתה גיבין לו חובת' וסתפרעי' :

לבוש עיר שושן

הלכות הלואה

מד

וסתפרעים מחס ואם יש סנדג יודע בעיר בהפך זה הולבין אחריו :

ז המלוה על המשכון ומת אף בנו נעשה עליו שופר שכר בההוא הנאה דתפיש ליה אזוזיה :

ח המלוה על המשכון וכשעת קבלת המשכון אומר אני איני מקבל אחריותו עליו לא הוי עליו אפילו שח ופסור אפילו מפשעה דהא לא קבל עליו שום שמירה :

ט ראובן שאל משמעון סייף שהיה לו במשכון מגו ואברו זמסעון שאל מסנו ממון הרבה כמו ששואל ממנו הגוי אין צריך לשלם לו אלא דמי שזווי דסתם סייף בעלמא שהרי אף לו עסק עם הגוי ואם הגוי אונסו שלא כדון אף ראובן חייב בוה :

י הואיל זנפסק הלכה שהמלוה את חברו על המשכון הרי זה כשומר שכר לפיכך המלוה לחבירו על המשכון ואבר אוננב בלא אונס והרי נתחייב המלוה ברמי המשכון כמו שנתבאר ואמר המלוה סלע הלויתוך עליו ולא היה שנה אלא שקל שהוא חצי הסלע ושואל מן המלוה עור שקל כי הלוהו סתם ולא פירש שמקבלו כשכיל כל החוב והלוה אומר סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה ואומר תן לי משכוני ואני אתן לך סלע הרי המלוה נשבע תחילה שכועת השמירם שאינו ברשותו ושכועתו אינה מן התורה אלא חכמים ז"ל תקנוה פטים שמה עינינו נתן בה והוא שכועת המשנה שצרי' ליטבע אותה בנקיטת חפץ כגון שיתבאר בעזרת השם בהלכות שכועת ואחר כך נשבע המלוה היסת שהיה שוה כנגד החוב ונפטר ורווקא המלוה נשבע החלה ואחר כך משביעין את המלוה שאם ישבע המלוה תחילה חיישי' שמא לאחר שנשבע יוציא הלה את המשכון ורא' שלא היה שוה כל כך ונמצא שם פטים מהחלל לכך ישבע המלוה תחלה שאינו ברשותו ולא יוכל אחר כך להוציאו :

יא אמר המלוה סלע הלויתוך עליו ושקל היה שוה והלוה יהודה במקצת ואומר סלע הלויתני ולא היה שוה אלא שלשה דינרין והרי לפי הודאתו חייב לשלם לו המקצת שכור' לו והוא דינר וסלע הוא ארבע דינרין ישבע המלוה תחילה שכועת המשנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ואחר כך ישבע המלוה שכועת התורה כמה היה שוה שצרי' הודה במקצת וישלם לו הדינר שהודה :

יב אמר המלוה סלע הלויתני עליו ושקל היה שוה והלוה אומר סלע הלויתני עליו אבל איני יודע כמה היה שוה ישבע המלוה שכועת המשנה שאינו ברשותו ואי לא מדין גילגול שכועת היה נוטל השקל בשכועת זו ולא היה צריך ליטבע יותר שהרי והאי הוא חייב לו ואינו יודע אם פרעו אם לאו שוה חייב לשלם לכולי עלמא אלא שמדין גילגול שכועת שיתבאר בעור' השם מגלגלין עליו שיכולו בשכועתו זו שיא היה שוה אלא שקל וישלם לו המלוה שצי דינרין ואם יש למלוה עדים שנעבד דעכשיו אינו צריך ליטב' שכועת שאינו ברשותו נוטל שקל בלא שכועת מטעם שאמרנו אלא ס"מ כיון שיש ללוה טענת פסק על המלוה שאם היה שוה יתר תקנו הגאונים שיכול המלוה להחרים סתם על מי שנשלם ממנו שלא כדון וה"ה אם מאמינו המלוה שנאבד שאז גם כן אינו צרי' ליטבע שאינו ברשותו שנוטל שקל בלא שכועת וזה מהחיים סתם על שווי המשכון :

יג ואם המלוה תובע לפלוה ואומר סלע הלויתני עליו וסתת' היה שוה ותובעו שישלם לו מה שהיה המשכון שוה יתר על מה שהלוהו סתם שפשעת בשמירתו וכבר אמרנו סוף סעיף ב' שאם נאבד או נגנב כפשיעה חייב לשלם ללוה ולדברי הכל והמלוה אומר לו הוי כרכיך שפשעתי הרי המשכון לא היה שוה אלא סלע כמו שהלויתוך ואין אני חייב לך כלום אם תלוה מאמינו שנאבד מסנו ואינו ברשותו או שיש

לועדים שנאבד ממנו ואינו עוד ברשותו והרי אין כאן שכועת המשנה שהיא בנקיטת חפץ ליטבע שאינו ברשותו נשבע המלוה היסת ונפטר כדון כופר בכל ואם אין המלוה מאמינו וגם אין לו עדים שנאבד הרי צריך ליטבע המלוה שכועת המשנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ומגלגל עליו שכועת זו שלא היה שוה יותר כמה שהלוהו ואם המלוה מודה במקצת שאומר המלוה סלע הלויתני עליו וסתת' היה שוה ואמר המלוה שלא היה שוה אלא חמס' דינרין משלם לו הדינר שמוד' ויטבע שכועת התורה שלא היה שוה יותר מחמשה דינרין כדון כל מודה מקצת ואם אינו מאמינו שנאבד וגם אין לו עד' שנאבד ממנו מתגלגל עליו בתוך שכועתו ליטבע שאינו ברשותו ואם אמר לו הילך הדינר שהוא היה שוה יותר ממה שהלויתוך או שאבד לו יש לי בידך בכדי שהיה שוה יותר על החוב הרי אין כאן מודה מקצת ואינו נשבע אלא היסת כדון כופר בכל ונפטר אם זה מאמינו או יש לו עדים שנאבד אבל אם אינו מאמינו ואין לו עדים הרי חלה שכועת המשנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ומגלגל עליו באות' שב עה אם היה שוה יותר מחמשה דינרין ואם אמר המלוה סלע הלויתני עליו וסתתם היה שוה המלוה אומר איני יודע כמה היה שוה ואם לא היה כאן גילגול שכועת היה המלוה נשבע היסת ונפטר ועכשיו שיש כאן שכועת שאינו ברשותו דא"פ שהיה כדורבנן וחכמות היא מהיסת הא קיימא לן לקמן סימן צ"ד סעיף ט' דשכועת היסת מצרפינן אפ"י לשכועת הודויהא כ"ס לשכועת דרבנן לפיכך ישבע המלוה שאינו ברשותו ומגלגל עליו ליטב' שכועתו זו שאינו יודע שהיה שוה יותר מרמי החוב ויפטר כן הוא דעת השו"ב בלי שום חולקהם רבוי הרמב"ם פרק י"ג ממלוה ולוח וגם בעל השלחן ערוך הביא סתם להלכה ואין לחמוה מכאן על מה שכתבנו לקמן סעיף ט"ו ע"ש ורא' דלא אמרי' בשכועת הבאה על ידי גילגול פתיך כו' אלא ישבע היסת על הגילגול או מהפכה כו' ויש אומרים מחייב שכועת ואינו יכול ליטבע הוא ומשלם ו' כאן כתבנו שמתגלגל שאינו יודע ונשכ' שכועת זו ונפטר דלא בשום אחד מדעות ה"א שבס"י ע"ה סעיף ט"ו שוה אינו קשה דס"ל כמו שכתב הרב הכניד על דין זה וז"ל ואם הייתה שכועת שאינו ברשותו מהמה טענת בריא אם היה טוען איני יודע היה חייב לשלם אבל כיון שאינה אלא מהסת ספק כלום שזלה' שביעו על שאינו ברשותו פכה פסק סמא הוא ברשותו ועינו נתן בה לכך נשבע שכועת זו גם על ש הגלגול שאינו יודע ונפטר וא"כ ה"ל מה שכתבנו כאן בדעת הסברא האחרונה שבסימן ע"ה סעיף ט"ו ועל סימן צ"ד סעיף ט' ואם יש עדים שנאבד או שהמלוה מאמינו נשבע היסת שציני יודע שהיה שוה יותר מרמי החוב ויפטר ואם השיב המלוה יודע אני שזיה שוה יותר מרמי החוב אבל איני יודע כמה הרי זה כמי שמודה מקצת ש"פחות היה שוה פרוטה יותר מרמי החוב והוי ליה מודה בפרוטה ועל השאר אומר איני יודע והוי ליה מחייב שכועת ואינו יכול ליטבע ומשלם לו סלע ואם רצה המלוה מהרים סתם על מי שנוטל ממנו כה שלא היה לו לשול מן הדין ואם שניהם תובעין זה את זה שאמר המלוה סלע הלויתני עליו וסתתם היה שוה והמלוה אומר שיא היה שוה אלא שקל נשבע המלוה היסת שלא היה שוה פתו' מסלע כמו שהלוהו ונפטר והמלוה נשבע שכועת המשנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ומגלגלין עליו ליטבע גם כן בשכועת זו שלא היה שוה יותר מסלע ואם היה המלוה מאמינו שנאבד אי שיש לו עדים הרי אין צריך ליטבע בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ואם הוא לא יטבע אלא דרסה שלא היה שוה יותר מסלע :

יד הוי שניה מודים זה לזה כגון שאמר המלוה סלע הלויתני עליו סלע היה שוה והמלוה מודה שכן ובא זה לפרותו ונפטר המלוה שאבד אם אין לו עדים ואין המלוה מאמינו נשבע יותר מסלע :

* לבוש עיר שושן * הלכות הלואה *

שבועות המסנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ויצא זה בזה ואם יש עדים שננב והיה שוה יותר על החוב והמלוה טוען שלא פשע בו וכבר אמרנו בסעיף ב' שאם לא פשע אינו חייב לשלם היתרון שאינו על היתרון אלא שומר חנם לדעת היש אופרים והלוה טוען שפשע בו ושואל ממנו היתרון ישב המלוה כשאר שומר חנם שלא פשע ונפטר :

קד ואם הלוה חובקו ביארוץ שהיה שוה יותר על דמי החוב ויש עדי' בזה שהיה שוה יותר או שהמלוה מורה לו אלא שטוען שנאב באונס ותובע כל דמי חובו וישבע המלוה שבועת החרה כשאר שומר דהיינו שלא טלח בו יד ושאינו ברשותו ונמאבר באונס וגיכה חוכו מהמלו' שהרי אין הלוה יודע כיצד נאבד וה'ל כה'לוהני ואינו יודע אם פרעה'ך שחייב לשלם : כן כל הוכח שהמלוה צריך ליטבע שאינו ברשותו אפילו שאמר הריני משלם כפי שהבע הלוה ואינו נשבע אין טומעין לו דחייש'שכא עניו'נתן בו ואם היה דבר שכל מינו שוה וס' ד' ב' שיק' לקנות כמוהו באותן דרמ' שרוצה לשלם הרי זה משי'ם ואינו נשבע דכיון שהדבר הוא כצוי לקנות למת נחשדי'ן ליה שס'א עניו'נתן כה מה לו זה מה לו אחר שיקנה כ'א כשהשכועה מוטלת על המלוה לבד ואין על הלוה שום שבועה אבל בזמן שהלוה נשבע כמה יהיה שוה כדי ליטול או לפטור אז לא ינצל המלוה לעולם מליטבע שאינו ברשותו אפילו אם מאמין הלוה דמלוה שנאבד ואפי' אם יצעה לשלם והוא דבר המצוי לקנו' דחייש'שכא מצי' המלוה את המשכונן אחר שבועת הלוה יבצא ש'ש מתחלל וע'ל סוף סעיף ט' :

טז המלוה את הבירו על טבעת שיש בו אבן ונאבד ונמצא אצלו דוכה לו ביד שולחני אם הלוה מודה שאותו שביד השולחני שוה לשלו' פטוש הוא שנג'ך אחר שוכת הבקיאים אבל אם טוען הלוה דשלו היתה שוה יותר והמלוה טוען כרי שלא היתה שוה אלא כזו וזו היא שוה יותר כמה שהלוה הרי זה מידה טע' ונותן לו מה שהוא מודה ונשבע על השאר ואם המלוה אינו יודע כמה היתה שוה יותר והלוה טוען כרי שהיתה שוה יותר כך וכך הרי המלוה הוא כמורה מקצת ועל השאר או איני יודע דעכ'פ היה שהקצת כמה שטוען הלוה'ל מחוייב שבועה שאינו יכול ליטבע ומשלם כל מה שא' הלוה שהיה שוה ס'פ הבד צריכין לחקו' היטב ולאיים על הלו' שלא ישקר לשום אמתה יותר משולח :

יז ואם הוא בעניין שאין המלוה יכול לטעון לקוח הוא בירי או ולהד'ם או החזרתו לך שעכ'פ צריך המלוה להחזירו ללוה אפילו לא היה מודה שלוה עליו כמו שיתבאר לקט' ס'צ' אם כן ה'ל הלוה כשילו היה מיחזק בחפץ שלב ואין למלוה עליו אלא טענת על פה נשבע הלוה שבועת התורה כדון מוד' מקצת שלא הלוהו אלא שקל ופדע לו ונושל כיצד דברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר ואין לו עדים לו היאך באו לידו אפי' ראוהו עדים עתה בידו נשמן לו' וכך הלוהי עליו במנו דלקוח בו וכן אפי' דברים העשויין להשאיל ולהשכיר או שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אלא שיש עדי' שבאו לידו כהור' טאלה ואין עדי' טראוהו עתה בידו יכול לו' החזרתו לך או להד'ם כדברי' העשוי' להשאיל ולהשכיר אין עדי' שכסרם לידו אבל דברי' העשויין להשאיל ולהשכיר איש עדי' טראוהו עתה בידו אינו יכול לו' לקוח כ' או החזרתו לך / יא כשמחייבין אותו משו' ראוהו בידו לא בעי'ן טראוהו בידו בשעה שתבעו לבד' אלא אפי' ראוהו קוד' לכן ביח ואותו פ' טען סיר לקוחין או טענה אחרת שרוצ' להחזיק בהן ושלא להחזירם לפי אמתה השענ' שוב אין לו מנו לו' כך וכך הלוהי עליו במנו דהחזרתו אצ' דאנן שהרי כיון שגילה דעתו כבר להחזיק בהן וודאי לא דחזירם והוה ליה מנו במקום עדים / וכן אם הוא מפורסם שהוא בירו אף על פי שאין כאן עדים טראוהו בידו לא יוכל לומר לקוחים הם בידו שהרי אין כאן מנו שהיה יכול לומר החזרתו דהחזרתו מנו נרוע הוא בכאן שירצה לשנות הודע שיתחזקוהו שקרן ואפילו אסר בשעה טראוהו בידו עדים

שבועות המסנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ויצא זה בזה ואם יש עדים שננב והיה שוה יותר על החוב והמלוה טוען שלא פשע בו וכבר אמרנו בסעיף ב' שאם לא פשע אינו חייב לשלם היתרון שאינו על היתרון אלא שומר חנם לדעת היש אופרים והלוה טוען שפשע בו ושואל ממנו היתרון ישב המלוה כשאר שומר חנם שלא פשע ונפטר :

קד ואם הלוה חובקו ביארוץ שהיה שוה יותר על דמי החוב ויש עדי' בזה שהיה שוה יותר או שהמלוה מורה לו אלא שטוען שנאב באונס ותובע כל דמי חובו וישבע המלוה שבועת החרה כשאר שומר דהיינו שלא טלח בו יד ושאינו ברשותו ונמאבר באונס וגיכה חוכו מהמלו' שהרי אין הלוה יודע כיצד נאבד וה'ל כה'לוהני ואינו יודע אם פרעה'ך שחייב לשלם : כן כל הוכח שהמלוה צריך ליטבע שאינו ברשותו אפילו שאמר הריני משלם כפי שהבע הלוה ואינו נשבע אין טומעין לו דחייש'שכא עניו'נתן בו ואם היה דבר שכל מינו שוה וס' ד' ב' שיק' לקנות כמוהו באותן דרמ' שרוצה לשלם הרי זה משי'ם ואינו נשבע דכיון שהדבר הוא כצוי לקנות למת נחשדי'ן ליה שס'א עניו'נתן כה מה לו זה מה לו אחר שיקנה כ'א כשהשכועה מוטלת על המלוה לבד ואין על הלוה שום שבועה אבל בזמן שהלוה נשבע כמה יהיה שוה כדי ליטול או לפטור אז לא ינצל המלוה לעולם מליטבע שאינו ברשותו אפילו אם מאמין הלוה דמלוה שנאבד ואפי' אם יצעה לשלם והוא דבר המצוי לקנו' דחייש'שכא מצי' המלוה את המשכונן אחר שבועת הלוה יבצא ש'ש מתחלל וע'ל סוף סעיף ט' :

טז המלוה את הבירו על טבעת שיש בו אבן ונאבד ונמצא אצלו דוכה לו ביד שולחני אם הלוה מודה שאותו שביד השולחני שוה לשלו' פטוש הוא שנג'ך אחר שוכת הבקיאים אבל אם טוען הלוה דשלו היתה שוה יותר והמלוה טוען כרי שלא היתה שוה אלא כזו וזו היא שוה יותר כמה שהלוה הרי זה מידה טע' ונותן לו מה שהוא מודה ונשבע על השאר ואם המלוה אינו יודע כמה היתה שוה יותר והלוה טוען כרי שהיתה שוה יותר כך וכך הרי המלוה הוא כמורה מקצת ועל השאר או איני יודע דעכ'פ היה שהקצת כמה שטוען הלוה'ל מחוייב שבועה שאינו יכול ליטבע ומשלם כל מה שא' הלוה שהיה שוה ס'פ הבד צריכין לחקו' היטב ולאיים על הלו' שלא ישקר לשום אמתה יותר משולח :

יז ואם לא נאבד המשכונן אלא שחלוקין בעיקר ההלואה המלוה אומר שהיהוה סלע והלוה אומר שלא הלוהו אלא שקל אם הוא בעניין שהיה המלוה יכול להחזיק במשכונן ולטעון לקוח הוא בירי או לא היה דברים מעולם או החזרתו לך נאמן לומר שהלוהו עליו עד כרי דמינו במנו דאיבעי אמר לקוח כ' ובשביע' בנקיטת חפץ אף ע'נ דאם היה טוען לקוח הוא בירי וכן השאר טענות לא היה צריך ליטבע אלא היסת לא אמרינן כיון דסה'מיני'ן ליה בעד כדי דפיו מטעם מינו דלקוח בו הכי נמי לא היה לו ליטבע רק שבועת היסת דמנו לאפסורי' משבועה חסורה לשבועה קלא לא אמרינן ופעמא שכיון שאם היה טע' עדים שהוא משכונן בידו כמו שהוא טוען ולא היו העדים יודעים בכמה היה צריך המלוה ליטבע בנקיטת חפץ שהיא שבועת המסנה שכיון שיש טע' עדים שכתורת משכונן בא לידו שוב אין כאן מנו דלקוח הוא בירי דהוה ליה מנו כפקיס עדים נס כשאין טע' עדים שהיא בירו בתורת משכונן אף על פי שהיה נאמן בהיסת בטענה דלקוח הוא בירי לא הקילו ממנו שבועה של נקיטת חפץ שהיה עליו אם היו טע' עדים לפיכך צריך ליטבע בנקיטת חפץ וכן הטע' שאמרנו אינו צריך ליטבע בנקיטת חפץ אלא כשהופס' המשכונן בעצמו שצריך להחזירו לבעליו וישול מעותיו שהרי אם היו עדים שהוא משכונן לא היה יכול לטעון לקוח כ' אבל אם הפס' מעות ואין כאן המשכונן נשבע וחסת ונפטר דלא

לבוש עיר שושן **הלכות הלואה** **מה**

באז כבר שחייב לו כך וכך אותה טענה כעצמה שהוא טוען עכשיו בכ"ד לא מהימן במנו דהחזרתי אחר כך דהא ודאי לא החזירו כיון שהיתו לו אותה טענה עליו ובאותו פעם פשיטא שלא היה יכול לומר החזרתי ראה ראוה וכל זה דוקא שראוה עדים קודם שחכעו בכ"ד אבל אם הראוה אחר שנפלו הטענה והסתלוק ביניה בכ"ד לא אבד המגו שלו שהרי היה יכול לטעון כן בשעה שטער ומטען בנ"ד ואם יש עד אחד בזה י"א שאין המלוה נאמן בזה דהא ה"ל סתווי' שבועה להכחיש העד ואינו יכול שהרי טוען טענה אחרת לפמור עצמו וה"ל סתוויב שבוע' ואינו יכול לישבע ומשלים בקלקמן סימ' ע"ה וע"ט סעיף י"ג ולקמן כפימ'ן זה סעיף כ"ג וע"ל סי' נ"ח אם אדם יוכל לטעון על מה שתחת ידו כחם אחר ולא מחמת זה שנחננו כידו והא דאדם יכול לטעון לקוח הוא כידו או היותו עליו היינו דוקא כשהחפץ תחת ידו אבל ראובן שהפקיד דבר אצל שמעון ולוי הביא עדי' שהוא שלו או ששמעון מודה לו וטוען שראובן חי' לו עליו וראובן אומר שלקוח הוא בידו מלוי אין ראובן נאמן דליתום מגו לא לה'ם או החזרתו דאין יאמ' לה'ם ושמעון מודה שהוא של לוי וראובן נחננו לו או איך יאמר החזרתי ואינו תחת ידו להתחייב על סעיף ל"ט אבל אם שמעון אומר שידו' שראובן לקוח מלוי נאמן במנו שהיה אומר שהוא עצמו לקחו מלוי ואז היה נאמן הואיל וליכא עדים הי"ך כאל דו או שלא ראוהו כידו ואם אינו טוען לקוח הוא בידו רק שראובן נתנו לו למשקון והוא של לוי על סימ' ט"ז שחייב לפרותו משום תקנת הסוק' וצ"ל סי' ק"ג עוד מדינים אילו :

נ ודברים העשויו' להשאל ולהט' להרמב"ם הם הכל' שדרך החלת עשייתם נעשה להשא' ולהשכ' ולהר'ף ז"ת אינו צריך טיהא החל' עש' הם נע' להשאל ולהשכ' אלא כל דבר שמקפידין עליו מלהשאלו מפני השיכותו או שמהקלקל הוא דבר שאין דרכו להשאל ולהשכ' ושאר כל הדברים קרויו' דרכן להשא' ולהשכ' והוא שיהיה שהחפץ בידו רגיל אצל בעל החפץ ונס' שהי' בעל החפץ רגיל להשא' כליו לאחריו והכל תלוי באהב' האיש ושנאתו לפי מנהגו ומנהג המקום לפי ראות הדיון לפי מה שהתובע והנתבע הם בני אדם כיו"ש אדם קשה שאינו משאל כליו לשם אדם ויש שמשאל לרגילי' אצלו ואינו משאל לטאיני' רגילין אצלו :

ך המוחזק במשכון שלא בעדים שאמרנו שזכר לטעון עליו עד כרי דמיו אם אינו שוה רשמת הניקיים ההצי שהוא טוען עליו ואומר אני אמלנו בחובי לפי שר' טוה בעיני כרי חובי והאח' כופר שאינו חייב לו כלום ואע"פ שאינו חייב לו אפ"ר הוצא לסלקו בדי'ם שהוא שוה לשאר בני אדם י"א שהדיון עם בעל הכלי שהרי לא האמינו להחזיק אלא ל בטביל תפישתו לפיכ' אינו נאמן אלא בכרי הפי'טו ולא יותר ולפי שלפי דבריו בעצמו שאינו אמ' משכון אצלו יהיו לו לפדותו בדי' טויו לשאר בני אדם ויקנהו אם ירצה וי"א שהדיון עם המחזיק וכתב מורי מהרמ"א ז"ל דהכי מסתברא ליה משום דהמוציא מחבירו עליו הראייה :

כא ואין חזקת המחזיק פועלת לטעון עליו כדי דמיו אלא בדבר שאינו יכול לילך מעצמו שהוא עומד תמיד תחת ידו בעליו כגון מטלפלין ועב' קטן שאינו הול' על רגליו ובהמה המשמרת ביד הרועה דכיון שדרכו שהוא שמור ביד בעליו וזה שוחזק בו מוכחא מילתא שזה מסרה לו ונאמן לטעון עליו עד כדי דמיו אבל עבדים גדולים ובהמה שאינה מסורה לרועה אלא מעצמה הולכת ורועה אינו נאמן לומר לקוחה היא בידו או משכון היא בידו דטמא מעצמה בצה לרשותו אלא כשביא זה עדים שהם שלו וחזיר לו העבד והבהמה והוא ישבע שלא מכר ולא משכון לו כלום לפי שאין תפיסתם חפשי' שמעצמם הולכים אנה ואנה ובכל מקום שהם ברשות בעלים הם ואם נתחזק זה בחס' ג' שנים ויש לא עדי' בכך היו זה נאמן וישבע

היסת שלקחה ממנו או שפסדה לו בחינו' :

כב אם המלוה כופר במשכון וטניהם מירדים בהלואה זה אומר הן לי משכנו ואין פועל זה אומר הן לי מעותי כילא נתת לי משכון וישבע המלוה היסת שלא הניח בידו המשכון והלו' ישבע היסת שהוא חופש משלו כנגד חובו אם טוען שהיה משכנו כנגד חובו או יותר ואע"פ ששוה יותר כבר נפטר המלוה ממנו במה שנשבע שלא הניח בידו משכון ואם הלוח מודה שהיה שוה פתא ממה שהלוחו נשבע שמשכנו היה שוה כך וכך וישלם השאר :

כג ראובן שטוען שהוא משמעון עשרה דינרים על משכון והיה עד אחד בדבר שידע המשכון והחוב אבל אינו יודע כמה היה החוב ושמעון אומר שטעמים דינרים הלוח לו אם הוציא טבעת המשכון בפני ביה דין או בפני עדים קודם שנפלה הכחשה ביניה הדין עם ראובן דעכשיו אין לו מגו כמו שכתבתי בסעיף י"ח וכיון שיש כאן עד אחד מהייב שבועה ואינו יכול לישבע שאם ישבע כנגד עד אחד צריך להכחישו בשבועתו ועכשיו הרי הוא מודה לדברי העד ואינו מכהישו הלכך סחזיר המשכון ויביא ראיה על המעות וישלם או ראובן ישבע היסת שלא לוח אלא עשרה ונפטר אבל אם קודם ל שהוציא שבועת המשכון בכ"ד נפל מחלוקה ביניהם שמעון נאמן ונשבע בנקיטת חפץ שהיא שבועת המשנה ונוטל וע"ל סעיף י"ח בס' זה :

כד ראובן שטוען שדינרין על המשכון ואח' כ'אמר לו פרעתיך פעם אחד ב' דינרים ופעם שני' דינרין ופעם שלישי' דינר והשיב שמעון אינו זוכר אלא מהדינר רבך הדין עם ראובן מפני שגוף המשכון שלו ונפצא כשהוא הובע פשכנו שבען משיבו אינו יודע י"א יש לי עליו שום דבר אם לא זכיון שכן אין שמעון יכול לתבע מספק בנכסי ראובן ואם עד א' מעיד שלא דברו שטעון נשבע שמעון נגד העד וניטל המשכון במה שהוא אומר הואיל והפליה אינו יודע :

כה התופש חפץ מתחירו וטוען שיטל עליו עד כרי דמיו מעסק משה ומתן שביניהם נכון הוא שאומרי להופש שיכרר דבריו היצד נהתייב זה לו משום דנפיש רמאי ואולי מתוך דבריו יתברר רמאותו ועיין לקמן סי' זה סעיף ט"ז ולקמן סימ' ע"ה :

כו מי שישק'ו משכון מחבירו ודחקו לפדותו ואמר לו הלה ה' המשכון שלך בחובך לא קני ליה בדברים אילו דלא כיון אלא דרחומו שלא ירחקנו עור אבל דעתו לפדותו לכשירצה :

כז משכון שנפתחו דמיו ביד המלוה וטוען הלוח ברילו שנפתח מהמת שנתקב או אכלוהו עכברים או עש אם טוען המלוה ששפרו במקום שמשמרת מעכברים ורקבון וניערו כראוי אם כן אנוס הוא ונשבע היסת שהוא כדבריו ונפטר ואם מודה שלא טם אותו במקום המשמרת מעכברים או לא ניערו כראוי חייב לשלם הפחת דהא פושע הוא ואם יש מחלוקה ביניהם זה אומר נפתח כך וכך וזה אומר לא נפתח כל כך אם הלוח מודה שמהללה לא היה שוה אלא כרי החוב כגון שהלוחו עשרים והיה שוה עשרים ועתה שוה עשרה ורוצה הלוח להחליט המשכון ביד המלוה בעד מעותיו מ שהלוחו שהרי היה שוה כמו שהלוחו ויצא בנה והמלוה אומר שמתחילה לא היה שוה אלא חמשי' עשר ואני הלוחותיך עשרים אם תחלוש המשכון בידו הן לי החמשה שהלוחותיך על פה יתר על דמי המשכון הרי הלוח כפר בכל ונשבע הלוח היסת ונפטר וי"א על פי שהוא מודה מקצת שהרי מודה שחייב לו עשרה בעד המשכון אין זה מודה מקצת דהמשכון הילה הוא אבל המלוה אינו צריך לישבע בכלום שהרי הלוח מודה שגם מתחלה לא היה שוה אלא כדי חובו ואינו שואל פמט כלום ואם יש מחלוקת ה' ג' ה' ב' ב' ב' ביניהם

הלכות הלואה

לבוש עיר שושן

היה שיה ולא הלוה לו עליו אלא שני דינרין ושאל ממנו שני דינרין ושמעון אומר כלא היה שוה אלא ג' דינרין ואינו חייב לו אלא דינר ונמצא שמעון מודה מקצת וצריך לישבע שלא היה שיה אלא ג' דינרין ואינו חייב לו אלא דינר עוד צריך לישבע שבועת השאמר שאינו ברשותו ושנאנס ממנו ליפטר מהדינר וזה אי אפשר לו לישבע כיון שפסרו ליד לוי ולוי אינו יכול לפטרם בכוונתו שנאמר כי יאמר לו זה שנתה מהימין לי ולוי לא מהימין לי לפיכך הוה ליה מחוייב שבועת ואינו יכול לישב ומשלם וכן הדין אם נפתח המטבחן וש מחלוק ביניהם כמה שיעור פחיתותו ופורה שמעון שגפחת ואינו יודע אם בפשיעות לוי נפתח או באונס הוה ליה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ואם רצה שמעון להחריס על כל אדם שיודע שמשכנו אינו שוה כמו שטוען הרשות כידו ואם יש עדים שפסרו לוי כראוי ונאבד ממנו באונס נפטר שמעון שרדי אין כאן עסק שבועת כנייהם דניס' איהו לא מהימין לי בשבועת או מהוך שאינו יכול לישבע משלם ואפי' אין עדים והיה דרך ראובן להפקיד פקדונותיו ביד לוי שנמצא שורכו להאמין לו ולא יוכל למרר לוי אינו נאמן לי בשבועה וטוען לוי שנאבד ממנו באונס ישבע לוי שבועת השימרים שאינו ברשותו ונאנס ממנו ויפטר שמעון ואם פשע לוי בשפירת המטבחן ואין לו ממון לטלם אף על פי שיאובן רגיל להפקיד פקדונותיו אצל לוי שמעון חייב לשלם אותו הדינר אם שישבע שלא היה המטבחן שוה יותר משלשה דינרין שרדי שמעון הוה בעל דבר של ראובן והוא נשע כמה שנתנו ללוי כיון שלוי אין לו לשלם וישאר לו הדינר חוב על לוי הפושע ועיין לקמן סימן רצ"א:

לא ראובן שאל שמעון מטבחן שמשכן בירו השוב שמעון בנך הקטן בא אלי ושאל אותו בשמך ונתתיו לו וראובן אומ' שלא בא לירו שמעון פושע הוא שפסרו ליד בן ראובן אפילו אם היה גדול וכן דעת לשאפו לא היה לו למסרו ליד אחר כי אם ליד ראובן עצמו דאף על נכ דאמינן דכל המפקיד על דעת אשתו וכניו הוא מפקיד היינו דוקא לבני ביהו של הנפקד ואין המפקיד יכול לומר לא מהימין לי בשבועה שלא פשעו משום שאין דרך כל אדם למסור ולסנוד כל חפציהם בעצמם לחיבות ואדעתא דהכי הפקיד דיניהו ביד אשתו וכניו מכל מקום אם פשעו באשתו וכניו חייב הנפקד לשלם אבל לענין השכר צריך להחזירו ליד המפקיד בעצמו כל שכן הבא ששלחו לו ביד בנו הקטן דאבידה מדעת היא וחיי לשלם ויכול להחזיר על המפקיד שלא שלחו להביאו לו לבן ראובן היה לו מעות ביד שמעון ובקש ממנו לוי סילות אהם ולוותר הצעה להלוות לו ונתן לו בהם מטבחן ושלח ראובן כתב לסמעון שיהן המעות ללוי ונהנם לו ונאבדו המטבחנות ביד ראובן הרי זה דין פלוה על המטבחן יש לו כיון ששמעון נתן המעות שהיו בידו משל ראובן ללוי כצווח ונהחיי' ראובן כשמיר' המטבחנות ומיהו לא נתחייב בשמירתה בשוכר שכר עד שעשיה ההלואה דרדינו אחר שהגיעו המעות ליד לוי ואם נאבדו המטבחנות מיד ראובן שלא בפשיע' קודם לכן פסור ראובן לפיכך אם ישבע ראובן שננבנו ממנו קודם שבאו המעות ליד לוי חייב לו ליתן מעותיו כי עדיין לא נתחייב בשמירתן כשומר באות' שעה ולא היה עליהם רק כשומר הנס שפטר מנגיבה ואבידה ואינו חייב אלא בפשיעה ואם הוא מסופק ואינו יכול לישבע אם ננבנו ממנו קודם שבאו המעות ליד לוי או אחרי בן אמן מוציאין המעות מיד לוי כשפיק דמספקא לא מפקינן ממנו רק מוקמינן להו אחזקתיהו: לנ ראובן חובע ללוי ספרים שפסדן לשמעון ואמר שמעון דהמחה אצל לוי לתת אותם לו בשבילו כשחזן לו המעות כמו שהם משישכנים וכשהוציא לוי הספרים לתתם לראובן אחר ראובן שנפתחו ונפסרו ביד לוי ותבעו לשלם לו הדין

בניהם כפחת ובשווי המטבחן מתחלה על דרך זה שניהם פוהים בהלואה כמו שאמרנו שהלוהו עשרים וטוען הלוה שיה שיה כ"ה ועתה שוה עשרה ושואל ממנו עיר חמשה כדי שיווי המטבחן מתחלה לפי דבריו ויחליטנו לו או שיחזיר לו מטבחנו והוא ישלם לו חמשה שהרי הויקו בש"ו לפי דבריו והמלוה טוען שמתחילה לא היה שוה אלא ש"ו ועתה שיה י' ושואל מן הלוה שיטלם לו הה' שהלוה יות' על שווי המטבחן גשבע הלוה שלא הלוהו מתחלה יותר משיווי המטבחן ונפטר והמלוה נטבע שלא היה שוה כל כך כמו שהלוה וכלא פשע רק בחמשה ואם בן יט לו עוד ש"ו אצל הלוה שהרי הלוה עשרים וינכה לו מהם חמשה ששע בעם ונאמן ה' בשבועתו זאת להחזיק המטבחן שאינו שוה אלא עשרה דהא קיימא לן שארם נאמן בשבועה עד כרדימו' ואם לרברי שניהם היה מתחלה שוה יותר מכרדי החוב כגון שטוען הלוה שיה שיה שלשים והלוה עשרים ועתה אינו שיה אלא ש"ו ושואל הלוה ממנו' מה שהיה שיה המטבחן יותר ממה שהלוה וצוה להחליט לו המטבחן בעבור שפשע בו והמלוה אומר שלא היה שיה אלא כ"ה ואין לו ליתן אלא ה' פחמת שהיה המטבחן שוה המטה יותר מכרדי שהלוה ואתם ה' תפדה פשונך והנכס לי בחובי שהלוה עשרים והשאר לי חיי' עוד ש"ו ואם בן לא נפת עיר המטבחן בפשיעתי רק עוד בעד חמשה הנכה אוהם גם כן בחובך והשאר לו חייב עשרה חן ליעשרה וקח משכונך שהוא שוה עכשיו ש"ו כי לא נפתח בפשיעתי רק עשרה נשבע המלוה טכ' הוא כרבריו שלא נפתח אלא עשרה ומנכה לו הה' שהיה רוצה לבנות מן הלוה מחמת שהלוה יתר פרטי המטבחן ועוד ינכה לו חמשה כמה שהוא שוה המטבחן עכשיו שהם ש"ו וננכה עשרה מן המטבחן דהיינו כשפודה המטבחן יתן עשרה ויקח מטבחנו שהוא שוה ש"ו וכל שכן אם אפי' אחר שגפחת שוה כדי כל החוב והם חלוקים כפחת כגון שניהם טורים שהלוה עשרים והמטבחן עכשיו גם כן שוה עשרים אלא שהלוח אומר ל' היה שוה ונפתח בפשיעתי עשר' הנכה לי עשרה בחובי ואפדה המטבחן בעד עשרה והמלוה אומ' כ"ה היה שוה ונפתח בפשיעתי אנכה לך ה' והתן לי ש"ו וקח המטבחן או שאמר המלוה אמת הוא שגפחת אבל אינו יודע כמה נפתח שנטבע המלוה היסת ונפטר והשתא יש לו מנו שהיה יכול לומר עשרים הלוה ויש' ה' היה שוה ולא נפתח כלל אצלו וזה המנומנו פעליה הוא מכל המטבחנות הראשונות שהמשכין מסיעו' ומה עצטבע היסת ולא שבוע' דאורייהא שרדי מודה מקצת הוא או בטענת אינו יודע כמה נפתח למה לא נאס' מהוך שאינו יכול לישבע משלם כל מפני שהלוה חייב לפדות המטבחן מן המלוה ויכול המלוה לו' ללוה בכל מה שיודה לו שינכה לו מחובו והוה ליה כמו הילך שפטו' משבועה דאורייתא נראה לי:

פת פלוה אומר שלע הלוהתיך עליו ושלם' דינרין היה שוה ויש לי אצלך דינר ולוה אומר מכתיו לך בשלשה דינרין ולא נתת לי המעית ותובע אותו בהם שניהם נשבעין שבועת היסת זה נשבע שמשכונה הוא כידו ונתן לו המעות ח' נשכ' שמכרו לו ואינו חיי' לו כלום ואם רצו להפך שבועתן זה על זה הופכין ואם הם חלוקים על ההיפך זה אומר אני מחפכה זה אומר אני מהפכה עומד הדבר עד שיתרצו לא

נתרצו שניהם נשבעין:
ב"ב מלה שטוען שנאבד המטבחן באונס והלוה אומר ברי לי סאתה מכתו ולקחת דמי נשכ' הלוה היסת ונפטר כמנו שאין לך בידי כלום או פרעהיך:
ל ראובן שמשכן מטבחן ביד שמעון והלך שמעון ומשכנו ללוי או נהנו לו במתנה מה שהיה לו עליו ונאבד מיד לוי באונס ותובע ראובן משכנו מיד שמעון ואמר כי שלע

לבוש עיר שושן הלכות חלואה מז

לז וכן הדין אם יש לו שער משכונה על קרקע של ישראל ומוחזקת בידו ונתן ובא ישראל אחר והחזיק בה לא עשה ולא בלום שפד בשפת הנר פקע שיעבודו וברשות בעליה היא עומדת :

לח נכרי שהלוה לישראל על המשכון ונפל ממנו ומצאו ישראל אחר חייב להשיבו לבעליו דהיינו לישראל זה שמשכנו לפי שנוף המשכון שלו ולא היה לו לגוי עליו אלא שיעבוד וכיון שצפל ממנו פקע שיעבודו דאסור להחזיר אבדתו לגוי כמו שכתבנו בפעם בהלכות אבידה בע"ה כסיפן רס"ו ואם הוציא בא לומר משום קדוש השם אחזירנו יקדש השם בשלול ולא יקדש השם בשל אחרים בלי דעתם יאדה"ט שלא זכה המוציא באותו משכון היינו כשהיה המשכון שיה יותר מחובו שלא הוחלט המשכון כיז הגוי וכיון שלא הוחלט כמה שהוא שנת יותר מחובו לא הוחלט גם כן כמה שז'לכנגד חובו אבל אם הוחלט כל המשכון לגוי כגון שעלה הקרן והריבית יותר בשווייה הרי זכה הגוי בכלולו וזכה בו גם כן המוציא מן הגוי והבא מכח נוי הרי הוא כגוי וכיון דינייה דגוי דבנה ערבא אזיל ה"ג הבא בכחו ונבטוהו דבר איניש אינון ערבין ביה וב"ש בפשטן שבידו עכ"ל ויש מי שאומר שהוא הדין למעות שהלוה לישראל לנכרי על משכון ונפלו המעות מהנכרי ומצאם ישראל אחר יחזירם לישראל המלוה ונתבס מרי שהרמ"ז ז"ל וז"ל ולי נראה דבמעות הם של המוציא דמעות להוצאה ניתנה וכבר יצאו לנכרי מירשאה המלוה עכ"ל ומעמא דמסתברא הוא נ"ל :

לט משכנו של נר ביד ישראל ומת הנרו ואין לו יורשים וכבר ידעה דנכסי הנר כשאין לו יורשים ומת כל נכסיו הם הפקר ובא ישראל אחר והחזיק במשכנו של זה זה קנה כנגד מעותיו שהיה הנר חייב לו וזה קנה השאר במה דברים אמורים בשהיה המשכון בחצר שאינה משהמרת ולא היה המלוה בחצירו בשעת מירת הנר שאז פד כשמת הנר ופקע רשותו מן המשכון וזה במקום שאינו משתמר ונעשה הפקר וזכה בו זה אבל אם היה המלוה בחצירו או אפילו לא היה בחצירו והמשכון בחצר המשהמרת זכה לו חצירו בכל המשכון ראובן שהיה בידו משכונות של שמעון וכת שמעון ובאו יורשיו וחבצו ממנו המשכונות ושוען ראובן אוחז המשכונות אני תופש בשלל שאמר לוי שחפי שמעון ה" חייב לו כדמי השתפפות ורוצה ליטבע על משכונות שבידי כי אומר הפישתי בחפשי שהו וידי כידו ככל עסק השותפות וכשליחותו אני הופש אוהם ויכול הוא ליטבע על תפישתי כאילו היה הוא הופש בהם דינא הוא שאין לוי יכול ליטבע על המשכונות שביד ראובן שחבצו כי אם היה ראובן שוען שמעון היה חייב לו מעות ואני תופש המשכונות בשביל המעות היה נאמן כמנו דלהד"ס או החזרתו לך אבל לוי אין כאן מנו כי אין מנו אלא במה שבידו לטעון אבל במה שביד אחר לטעון אין כאן מנו כי ששא חבירו לא היה לסקר ולומר להד"ס או החזרתו לך ועל כפי זה סעיף י"ח :

מ משכנו של גוי ביד ראובן ואמר ליה ראובן תן לי מעותי ואל הגוי הפשטן אותו לישראל אחר והלך ומשכנו לשמעון ונתן לו שמעון המעו שהגוי חייב לו והפשטן שנת בפליים מהחוב ומת הגוי וזכה שמעון בכל המשכון דכבר סלק ראובן כל רשהו ממנו :

מא והוא שמשכנו ראובן אצל ישראל האחר וקבל מעותיו אמר דאסתלק כחו של ראובן ממנו אבל אם משכנו של גוי ביד ראובן והפקידו ראובן ביד שמעון ומת הגוי בזה יש להסתפק אם זכה שמעון במת שהמשכון שנת יותר מהחוב שאין שיעבודו של ראובן עליו או נישא כיון שסבת ראובן הוא הופש אותו עדיין כחו של ראובן עליו ולא קנה ונראה דה"ה ואין מוציאן ממנו מספק לישראל שישלן מספק

לוי ואמר לאו בעל דברים דידי את כי מטי שקלתי הספרים הוא הרשני ללמוד בהם כל זמן שהיו ברשותי וצוינו לכשתחן לי המעות שאתנם לך אם תרצה ליתן לי המעות אתנם לך ואם לא ישארו הספרים אצלי עד שיבא שמעון ויפרם ממני זה שביד ראובן משעה שחמתי אצלך לא היה לך ליגע בהן ובנדך למד בהן אח כבענין שנפחתו ויש לך לשלם לי הפחת חיי דינא הבימה שמוען לוי לאו בעל דברים דידי את מי צנתן לי הספרים הרשני ללמוד בהן מענה זו היתה פועלת לו אילו היה סבור שהיו הספרים של שמעון אבל עכשו שהוא היה יודע שהספרים היו של ראובן כי שמעון צוהו ליתנם לראובן כשתחן לו המעות הלכך אף אם הרשו שמעון ללמוד בהן לא היה לו לשמוע לו כי מהכח יש לו לשמעון להרשות ללוי להשתמש בהן בלא רשות ראובן ואפילו אם הרשה ראובן לשמעון ללמוד בהן אין כח ביד שמעון ליתן רשות לאחר ללמוד בהן הלכך ה"ל שלח בהן יד שלא ברשות וחייב לשלם כל מה שנפחתו הספרים בהשמיש שנשחמש בהן ולא מצי למסר לאו בעל דברי דידי את איך לך דין כי אם עם שמעון וה"ל כגזול ומאכיל לאחר רצה מזה גובה רצה מזה נכה דהכא שהוא מוציא את שלו הוא נוסלו :

לך יורש שהוציא שטר ש"ש למורישו וכך ממון אצל פלוני ויש לו פלוני משכון בהן ביד המוריש ושוען אירוש שהמשכון נאכד מיד מורישו באונס ותובעו המעות נשבע הנתבע היסת שלא החזיר לו המוריש המשכון ושהיה שזה כנגד חובו נמצא שאין לו אצלו כיום ויפטר ומה שמוען אירוש שנאנס מיד מורישו לאו כל כמיניה שהרי אם היה המוריש חי היה צריך ליטבע שנאנס ושאינו כרשותו ושלא שלח ביד והוא שבעה לא מצי אירוש ליטבע שאין אדם פוריש שבעה לבניו דהוא צ"ל מצי למשחבט ולא אמרין הבא ש"סבע הירוש שבעה הירושין שלא פקדני ויטול כמו בישאר שטרות דשאר שטרות היו שמעות הירוש ודאי והפרעון ספק לכך נשבע הירוש שבעה הירושין ונטול אבל הכא כיון שהגיע משכון ליד המוריש כנגד הלוואתו אלא שספק לנו אם נאכד באונס או בפשיעה לפיכך השטר אינו חוב ודאי ומספיק לא ספק'נן ממנוא מכל מקום כיון שיש כאן שטר צריך זה ליטבע היסת שלא החזיר לו המשכון ושהיה שזה כנגד חובו ויפטר ועל ס' ק"ח סעיף י"ד :

לה ראובן הניח משכון ביד שמעון ומת שמעון והניח בנים קטנים ובא ראובן לשאול משכנו מיד יורשי שמעון ואמר שהיא ממושכן ביד אביהם בחמשים ושועטין איתוסיס כי אביהם צוה שהוא ממושכן בעד מאה החמשים שראובן סודח יתמיד ליתוסיס והחמשים האחרים יתן ביד שליט עד שיגדלו היתוסיס וישבעו שבעות יורשין שלא פקדנו אבינו ושלא מצאנו בין שאריותו שמשכון זה פרוע ויטלו החמשים מיד השליט ב"ה כשהיה המשכון שזה מאה והרי יש להם חזקה במשכון בעד מאה ואם לאו אין עליו לתת אלא כדו דמי שהיה יכול שמעון ליטבע אם היה ח"ע עד כדי דמי והכי שועטין ליתושיעל השאר אין להן תביעה על ראובן בלא בעל פה וכיון שחזירשים שועטין כרי שאביהם צוה שר"י אייב מאה ישבע ראובן היסת ויפטר שהרי גם אם היה אביהן חי לא היה יכול לטעון עליו יותר מכדי דמי ב"ה שאין המשכון מדברים העשויין להשאיל ולהשביד אבל אם הוא מדברים העשויין להשאיל ולהשביד אינו מסלם אלא החמשי' שמודה ואפילו אם המשכון שוה יותר שהוא נאמן כמנו דאי בעי לפטר שהוא שאול כידו ועל ס' ק"ג סעיף ד' :

לז משכנו של ישראל ביד הנר ומת הנר ואין לו יורש וכע ישראל אחר והחזיק בו מוציאין אותו מידו וכחזירין ונא לא בעליו שכיון שמת הנר פקע שיעבודו וחזר המשכון לרשות בעליו לישראל שמשכנו אצלו :

* לבוש עיר שושן * הלכות הלואה *

פשכון של גוי כידו ואמר לו הגוי שיתן הכסף ל ישראל אחר בשבילו במהנזמת הגוי קוד' טוה נהגו לישראל האחר וכה זה במשכון שבדו ואין צורך להגן האחר דג' מבי משוואי לידו אסתלק והמקבל מתנה לא קנה עד דמטיך לרו והכא הא לאו פשיך בחיי הגוי וכה כו זה שהוא בידו ואם היה הגוי חייל לישראל אחר על ריש סי' פ"ו :

כב המחזיק בקרקע של חבירו ואוכל פירותיה וסוען כי במשכנו יוד בה והיה לו שטר פמאחד נרי שהלוה לו עליה ועכשיו נאכד ממנו והלה סוען שלא היה השטר כי אם מחמשים דג' ריני דינא הוא שאם לא החזיק בה המלוה שני חזקה הלוה נאסך דקרקע כחזקת בעליה עומדת ואין ההכיעה אלא על פהומשתבע לוח כריז שאר מורה מקצת זנושל קרקעו אכל אם החזיק בה שלטה שנים הרי היא כחזקה המלוה ונאסך המלוה בשבועת היסת וסקול סאת דקחבע מפירות הקרקע כמנו דלקח היא כריה דהא אית ליה שני חזקה :

מג המלוה את חבירו על המשכון ופרעו ואמר לו חן לו משכני אמר ליה לך עתה ובה למחר ואחורינו לך וכתוך כך נגנב המשכון אם נגנב קידש הזמן שקבע לו לבא בשבילו חייב המלוה כריז שומר שכר כסו שהיה כבר שכל זמן שלא השיבו לו מחמת כח הלוואתו שהיה לו עליו נשאר בחיוב' סמירתו שהיתה עליו בעד שלא נהג לו העציה שחיה שומר שכר עליו משום פרושה דרב יוסף וזה עירנו עליו . ואם לא בא בזמן שקבע לו רבא בשכירו פקע מיניה שפירה דשומר שכר ואינו עירנו אלא שומר הנס ואם נגנב ממנו אחר הזמן שקבע לו לבא בשבילו פטור לפיכך אם יש עדים ללוה טכא בזמן שקבע לו ולא נהגו לו חייב המלוה ואם אין עדים ישבע המלוה שלא בא בזמן שקבע לו ופטור :

מד ראובן שהיה לו משכון ביד גוי המלוה כריביתא שמעין הוצרך למעות ובקש מראובן שירשהו ליה על אותו משכון ועשה כן ונשך המשכון ביד הגוי פטור שמעין מילטלס לראובן דמי המשכון שמעילס לא קנה כלום בניף המשכון שיהא עומד באחריותו :

מה ואם המשכון הוא בעין ואינו שוה ויעור מעותו יכול הלוה לבופו לפרוע לו מעותיו :

ע

כמה זמן סתם הלואה וכמה פרטי דניי הלואה ובין סעיפים :

א שיעור חכמים ז"ל לפי חכמם וראוהם בהנהגת משא ומתן שבין הכריות שהמלוה לחבירו סתם דעתו שיליה לו לשלמים יום שבין שפלוה להוצאה ניהגה ודאי צריך הוא להוציא אילו הפעיות וכתוך שלשי' סתדל להחזירם לו לפיכך אמרו רז"ל המלוה לחבירו סתם ולא קבע לו זמן יש לו זמן ליום שאינו יכול לחיבועו קידם בין במלוה כשטר בין במלוה על פה בין במשכון בין בלא משכון ואפסכיה אקרא דנתיב קריבה שנת הטבע שנת השמטה מסמטע שנאמר קריבה שנת הטבע אינו יודע שהוא שנת השמטה אלא מה הל שנת השמטה לומר לך יש ששמה אחרת שהיא כו ואינו זו והמלוה אח חבירו סתם שאינו רשאי לחיבועו פחות משלשים יום ואע"ג דמלוה במשכון אין ששמה מסמטל כאן לא חילקי שאינה אלא אסמכתא וס' עור שלשים דווקא אינו אלא מסכרא כמו שכתבתי לפיכך במקום שיש מנהג או שהתנה עמו שיתבע כל זמן שירצה הולבין אחריו שכל תנאי שבפמון קיים ויכול לחיבועו אפי' ביומאם הלוהו סתם ורוצה המלוה שיכתוב לו שטר צריך לכתוב ואם הלוה טחה שלא ליתן שטר למלוה והוא מבקש ממנו צריך להחזיר לו מעותיו שיעור פסחא לא הלוה לו אלא כרי שיכתוב לו שטר אע"פ

שלא התנה דלא רמי איניש חזוי בכר בלא עדים שמא יפול דבר שכחה או מחלוקת בכר ויחיה השטר לראייה וכיון שזת אינו רוצה ליתן יחזו' לו מעותיו מיד וכל זה במלוה אבל טאלת סתם זמנה לאלתר ויכול לחיבועו מיד :

ב המלוה את חבירו וקבע לו זמן לפרועו אף על פי שלא קנו פדו כל תנאי שבפמון קיים ואינו יכול לחיבועו קידם הזמן בין במלוה על פה בין במלוה בשטר בין במשכון בין שלא במשכון בין שמת מלוה בין שמת לוה והוא שיהיה הזורשים אמורים כמותו שאם אינם אמודי' יכול לומר לאביכס האמנחילוכס לא אאפינ' טען המלוה ואמר הזיס סוף הזמן טקבעתי והלוה איבר עוד עשרה ימי' יש לי טקבעת לו נשבע הלוח היסת ואם היה שס עד א' שהיזס סוף זמנו הרי זה נשבע טכועת התורה כשאר הטענות :

ג זה אומר חמשה ימים נשאר מהזמן וזה אומר עשרה ימים אימרים למלוה שימתין עד סוף ה' שהרי אפילו לפי דבריו עדיין לא הניע זמנו לחיבועו וכשיגיע זמנו להוכיעו הרי הוא כופר בכל מה שחובעו דהיינו כל החמשה ימים ואז ישבע הלוה היסת שנשארו עוד ה' וישתין לו נס' ה' ימים :

ד כדא' במלוה על פה בלא משכון אבל אם היה מלוה ב' בשטר או על המשכון וטען המלוה שלא קבע לו זמן אי שהיזס סוף הזמן שקבע לו ישבע המלוה היסת שהוא כמנו מחזוק וינכה חיבו מיד :

ה ראובן נשבע שלא למכור משלו כלום לפרוע חובותיו ואחר כך נשבע לשמעון לפרועו בזמן פלוני וכשהגיע הזמן לפרוע אין לו מעות וכבר נשבעתי שלא למכור כלום משלי לפרוע חובי שהי שבועתי הללו מכתישין זו אחת זו שהרי כשנשבע שנית שיפרע לשמעון לזמן פלוני היה בכלל שאם לא יחזו לו מעות לאותו הזמן שימכור משלו כדי לפרוע דו' והוא נשבע כבר שלא למכור לפיכך אם לא ימכור כדי לקיים שבועתו הראשונה נמצא השנייה שבועת שוא וכפיין אותו עליה סכות מידות ואם יתחרט מתוך השלקות יוצא פתח לשבועה הראשונה יתירוה לו וימכור וקיים שבועה שנייה כדא' שקדמה שבועה הראשונה לחובו של שמעון והו' נשבע סתם שלא למכור משלו בשביל שום חוב שיחתיב אבל אם קדם חובו של שמעון לשבועתו של ראובן לא חלה השבועה הפנייה כלל דה"ל נשבע לבטל המצוה דמושבע ועומד הוא מהר סיני לפרוע חוב שלו ומכין אותו עד שתצא נפשו אם אינו רוצה לפרוע :

ו ראובן נחתיב לשמעון מנה לזמן פלוני ונשבע לפרועו קודם שיצבור הזמן שקבע לו ושמעון לא תבעו כהודך הזמן עד טעבר ופניין ראובן אמת שאני חייב לך אבל לא מבח השבועה שכבר בשלה כיון שלא תבעת אוהי בזמני מחלת לי עליה אין מענהו שבעה כי עדיין השבועה במקומה עומד' כי מסר' הזמן לא נעשה אלא לזרוו שיפרע לפרועו לא על דעת זה שכשיעבור הזמן שחתייה השבוע' נמחלת כי עיקר השבועה היתה על הפריעון ונהי שלא עבר על השבועה כיון שלא תבעו שום אדם אומר שכח ולא עלרה על דעתו או באמת המלות סותרת לו להאריך הזמן מ'ס חומר השבועה עדיין פוזרה עליה ועומד כשבועתו לפרוע לו כשכתבע לו מיד דהוא אמלוה לזמן אם לא פריעו לו באותו הזמן לא נפסל זה מחובו בהעכרת הזמן ה' לעניין השבועה ועל כלבוט ע"ז סי' הל' סעיף פ' א"ו סי' רל"ב סעיף י"ב :

ז הנשבע לחבירו לפרוע לו כיום כך וכך כחדש פלוני ואירע שכא אותו היום ביום השבת וטען הנשבע כיון שנשבע ליתן ליום פלוני ואנס שאינו יכול לפרוע מ' ביום מחסת שהוא סכת נפטר מן הסביעה החובע טען לא היתה הכוונה שיפרע דווקא באותו יום אפילו יורה שכת יה"ל נשבע לבטל

לבוש עיר שושן

הלכות הלואה

מוד

ומזה נשתרכב המנהג לעקל המעות אף על פי שאין בו צורך כולו היא ואם הנתבע הוא מעיר אחרת ויש לו מעות בכאן זנראה לכ"ד ששן הראוי לעקל מעותיו של הנתבע בכאן מעכבין אותן המעות בכאן וצריך הנתבע לבא לכאן לדון עם התובע בעירו להוציא מעותיו ועל ס' י"ד אבל אם נראה לבית דין שהנתבע ציית לו דינא בעירו ולא זנכרא אלמא הוא לא יעכבו לו מעותיו אף על פי שהם בעיר התובע אלא ילך החובע אחר הנתבע וכשנראה לכ"ד לעכב המעות צריכין להודיע לנתבע ברלקסן פ' ק"ו ולוה שהיה דר עם המלוה בעירו ויצא משם והניה מכונו בעירו שיצא משם אפילו אינו זנכרא אלמא יכול התובע לעכב ממנו שיבא וידון עמו בעירו שלא יהא כל אחד לוח והולך לכדינת הים ויאמר התובע ילך אחרי לדון כדן התובע הולך אחר הנתבע ויגעלו דלת בפני לוויין לכך מעכבין אותו שיבא לכאן וכ"ד מדיעין לו ז"כ תהלת שאם לא יבא יעכבו לו ממנו ועל ס' ק"ו :

יא הקינה שדה מחבירו ויצאו עליה עסיקין ובא לבית דין ושוען הקינה הושש אני שמא תצא השדה מידי ואהא האבד ממינך ולא אמצא רך כרום שאנבה בעת מחקי ממנו קנה לך באוהו מסון קרקע שאוכל לשרוף איהו שימעיין לו ודווקא לקינה עם המוכר דנין כן דפס. סא אכרינן שאם היה יודע שיצאו עליה עסיקין לא היה קונה איהו ולא היה מניח ממנו על קרן הצבי שזה יציאנו ורא ימצא ממה נבנות אבל בלוה ומלוה או שאר טענות שמא התובע דוסר דושש אני שמא יזכבו ויאבד מעיתו בלי שום אמהלא וקנה בהם קרקע כולאין שומעין לו כל זמן שלא הגיע זמנו ליפיע דכיון שהאמינו כבר ואותן המעות לאו לאנתיי בחיבה האמינו רק להתעסק בהן יאמין לו עיד עד שיגיע זמן הפרעון אם אין לו שום אמהלא זנכרא שמאכר מעותיו :

יב ולאחר שעבר הזמן שקבע לו או שעברו שלשים יום במלוה בסתם אם דלוה על המשבון יכול למיכרו על פי בית דין ואם דלוה בעיר יודיעוהו ב"ד שאם לא יפרע לו יהנו רשות למכור המשבון ואם אינו בעיר אין ב"ד נזקקין ליכר לו המתן עד שיבא הלוה וישעין שהרי הו' יודע שכרה הזמן ולמת לא יבא ויפרוה :

יג ואם המשבון כלה והולך יכול למכרו בכית דין אפ"י חוץ שלשים יום בין שהיו בעליו שם בין שלא היו שם :

יד יש מי שאומר שאע"פ שעבר הזמן שקבע לו בהלואה צריך להמתין מלכפור המשבון עוד שלשים יום אחר החביעה ואין צריך להביאו לבית דין ולהתרות בו שיפרנו או שימכרנו אלא אם התרה בו בינו לבינו והלוה מודה בכך סני ואם התרה בו בינו לבינו והוא דוחה מיום ליום וירא אחר כך שלא יודה לו יתבענו בכני עדים שיפרענו ויפרנו ואחר כך יעכבוהו ל' יום וימכרהו כתב מורי מהרש"א ז"ל ו' דבמקום שהמנהג שהמלוה לגוים לא יוכל למכרו בפחות משנה דנין כן גם כן בישראל שהלוה לחבירו על המשבון דאולינן כזה אחר המנהג עד כאן לשונו ונ"ל דמיירי בשיש המנהג כן כשמלוה לגוים בלא ריבית א"כ בריבית והלוה לישראל גם כן בריבית כגון שהלה משכנו בניו ואמר לו שלוה לצורך גוי אבל כשיש המנהג כן במלוה לגוים על המשבון בריבית שלא יוכל למכרו בפחות משנה כשמלוה לישראל בלא ריבית למת נכופ אותו שימתין לו שנה וחז"ל לא נהגו זמן אלא ל' יום מה שייד לתלות בהלוואת הגוים וזה דוחק לומר כשמלוה לישראל בלא ריבית משאם שכר המצוה דהמלוה על המשבון שקבלו עליו כאלו הלוה לגוי בריבית שאין פכרא לומר כן נ"ל. פי שנתן משכון לצדקה בעד מה שחייב הנכאי ויכול למכרו כדון ההדיוט שמלוה על המשבון :

טו וכשיגיע זמן שיכול למכור משכון שבירו לא ימכרו אלא בב"ד רוצה לומר ב"ד של ששה הדיוטות שישאפו אותו

לבטל המצוה שהשבועה לא הלה אלא חכונה היתה שלא יאהר הפרעון מאותו היום וכיון שאותו יום בא כשבת יפרע לו קודם שבת ואז יפטר משבועתו הדין עמו וצריך לפרוע קודם שבת ואם לא פרעו קודם שבת צריך ליתן לו משכון ביו' השבת ששנה כנגד חובו ויכולין לשומו ביום השבת וליתנו לו בפרעון חובו לקיים שבועתו אע"פ שנשבע לפרעו מעות דשוה הכסף בכסף והפצי שמים הוא שקיים שבועתו והנביא אמר גבי שבת מצאצא חפצין אסורין ולא חפצי שמים והנשבע לחבירו לפרוע לו לזמן וכתב כך הגיעה השמיטה או שמחל לו החוב פטור גם משבועתו שלא היתה השבועה אלא לקיים פרעון החוב שחייב לו בעוד שהוא חייב לו אבל כשיפטר מדון הפרעון אינו חייב לשלם מכה השבועה :

טז הנשבע לחבירו לפרועו ביום פלוני והגיע הזמן והמלוה אינו בעיר פטור הוא עד שיבא המלוה או שרוחו דשלוחו של אדם כמותו וישול את שלו וליחז אותם ליד אשתו וכנו אינו צריך שהיה אפי' נתנם בידם אינו נפטר בכך שאין זה פרעון שהרי הוא חייב באחריותו ולהוליכין אחריו למדי אינו חייב שלא אמרו כן אלא גבי גזל וכפר ונשבע לו משום שנאמר והשיב את הגזילה וגומר אבל נשבע לשלם לא והו' המעות בהורח פקדון גבי עד דאתי מריהו ושקיל להו דה"ל כאלו אמר ליה המלוה ליהויה פקדון בידך עד דאתנא מכל מקום צריך שיהיו המעות טובנים בידו באוהו יום שקבע לו ואינו ראוי להוציאם כדי שיהיו מעותיו מצויין בידו מיר כשיבא לפרוע לו והא ואמרינן שנפ"ל הלוה משבועתו כשאין המלוה בעיר היינו דווקא שלא היה המלוה בעירו במקו' שהיה דר תחלה כשנשבע הלוה בין שיצא משם לדר במקום אחר בין שיצא לצרכיו בעסקיו אבל אם הוא בעיר שהיה דר תחלה כשנשבע הלוה והלוה הוא במקום אחר צריך להוליכו אחריו דאדעת' דהכי נשבע תחלה להביאו למקום שהמלוה עכשו שם בשעה שנשבע ו' א' שאפילו אם עקר דירתו ממקו' למקום אם אותו המקום אינו רחוק מן הלוה יותר מחלה וגם אין סכנת הדרכים יותר צריך להוליכו אהריו. מי שנשבע ריתן נדוניא לחותנו ובתוך זה הרגיל קטשה עם בתו ויש לחוש אם יתן לו הנדוניא שירגיל יותר קטש' אין צריך ליתן לו דמסתמא אדעתא דהכי לא נשבע לו מי שנשבע לחבירו לשלם לו אף על גב דמדינא לא היה יכול לכופו כגון בטענת אין לו וכהאי גוונא חייב לשלם לו מכה שבועתו ועל ס' צ' עיף ש' ס' עיף ל' וס' ס' עיף ד' :

טז הנשבע לחבירו לפרוע לו ב"ד פלוני ואותו ה"ח הוא שני ימים חייב לשלם לו ביו' החדש הראשון דבשבועה הולכין אחר לטון בני אדם ובלשון בני אדם ראש חרש הבא הוא אף על גב שהוא יום אחרון שחדש שעבר ולא דמי למי שנשבע לפרוע ב"ד שהוא יום אה' שאי אתה מחייבו לפרועו מהחלת היום דשאני הבא שהימים מוחלקים ושני ימים הם והעולם קורין לו ר"ח כפני עצמו לכך יש לחוש ולהחמ' בספק שבועה דאורייתא :

יז אף על פי שאמרנו סעיף ב' המלוה את חבירו וקבע לו זמן לפרועו אינו יכול לתובעו קודם הזמן מי שיש לו אשטר על חבירו לזמן ובא לב"ד בתוך הזמן ואמר הלוה שלו מבזבז נכסיו וכה' ג' כגון שרוצה לילך למדינת הים באופן שיש לחוש בשיגיע הזמן לא יוכל להפרע ממנו ואומר הסלו' מצאתי מנכסי בעל חובי ביד אחרי' וחוששני שאם יבואו לידו יכריחם ממני ולא אמצא מקום לגבות חובי הקנת חכמים הוא משים שלא יגעלו דלת בפני לוויין שאם רואה הדיין שום אמהלא לרבירו שאמת הוא שלא יוכל זה לגבות חובו כשיגיע הזמן מצוה על הדיין לעכב המזון ביד האחרים עד שיגיע זמן הפרעון או שיעמד לו ערבות מספיק וה' בכל מקום שנראה לכ"ד לעכב מעות הנתבע יכולין לעכבו לפי ראות עיניהם

חלבות חלואה

לבוש עיר שושן

אדם חפץ ביד חבירו ואומר לו אני מוחל לך החפץ לאו כלום הוא אלא צריך שיאמר לו נחננו אני לך במתנה :

ד ראובן תבע משמעון משכנו ושמעון משיב הלוייתך לזמן פלוני וכשהגיע הזמן הוזהרתך לפדותו ואמרת לילך ומשכנו ומשכנתיו על פיך בריבית כי הבנתי פתוך דברך אילו שאמסכן אוהו בריבית וכן עשיתי חפרע הקרן והריבית יחזירו לך משכונך אין כלשון הוה במשמע שישמשכננו בריבית וצופרע הוא הריבית אלא שיבקש מי שילוח לו המערך בחנם על המשכון ומה שהוא אומר שהכין מדבריו שישמשכננו בריבית דברים שבלב אינן דברים ולא היה לו לסמוך על מחשבתו עד שיפרש לו שיפרע הריבית וכיון שלא פירש אינו מחוייב לו רק הקרן וזה יחזיר לו משכנו :

עד באיזו מקום נתנה מלוה ליפרע וסדר חפרעו וכו' וסעיפים :

א דמלוה ניתנה ליתבע בכל מקום שימצאנו שאפי' הלוה בישוב והגיע זמנו לפרוע ומצאו במדבר יכול להובעו שם במדבר ולכופו שיפרענו שם אם יש לו מעות לפרוע שם ולא יוכל לומר לו לא אפרע לך עד שאגיע לישוב כיון שהגיע זמנו לפרוע והוא שיש בידו מעוה כדי לפרועו וכדי שישיאר לו סיפוקו עד שיגיע לישוב שאם אין לו כדי שיפ קו הא קל שאפי' בישוב מסדרין לו ונותנין לו מזון כמו שיתבאר לפנינו בעת כסי' צ"ט ואם המלוה טוען כרי ליש' לו כדי לפרועו וכדי סיפוקו והלוה טוען שאין לו אלא כדי סיפוקו ישבע היסת טען בידו ספק הפרעון חיובו ודווקא שהמלוה רוצה שיפרענו אבל אם בא הלוה לפרועו במדבר ואין המלוה הובעו אם ירצה המלוה לא יקבל ממנו לפי שיוכל לומר לו לא אקבל ממך אלא ביישוב כדרך שנתתי לך ביישוב כי אין רצונו לקבל עליו צחתי' המעות בדרך מיהו בכל מקום יישוב יכול לכופו לקבל אפילו אינו מקום המלוה ולא מקום הלוה ולא מקום שהלוה ואפילו יש כמה מדברות קודם שיגיע למקומו דכסמקים ישוב שכח למצא סיירות וחכרות שילכו יחד עד מקומו ואין כאן סכנת קבלת אחריות כל כך ושירא במדבר נמי מקרי יישוב / הלוה במדבר יכול לכופו לקבל ממנו במדבר ואפילו הלוה ביישוב ואמר לו הלוה אני רוצה לצאת למדבר ואמר לו המלוה גם אני רוצה לצאת למדבר הוי כאילו הלוה במדבר וצריך לקבל במדבר דכיון דאמר ליה המלוה בשעת ההלוואה גם אני רוצה לצאת למדבר והוא לוח ממנו בחוץ אותן הדברים הוי כאילו התנה עמו שאם ירצה לשים לו שם שיקחנו ממנו :

ב קבע המלוה זמן ללוה ורוצה הלוה לפרועו כדי להציל עצמו מן האונסין העתידים לבא כגון חילוף הבטבע ונזירות הפסים וכו' צא בו כדי שלא יעמוד המסון באחריות ער הזמן והמלוה אינו רוצה לקבלו אם הגיע הזמן אף על שהלוה משהר לפרוע חובו כדי להציל עצמו מן האונסין הדין עמו שאין הקלקלה נראית עתה והשילום מעליה הוא אף על גב שדוע שעתיד לבא לפחד או בו ביום לאחר הפרעון אין לו להשניח על הקלת חבירו דהא הגיע זמנו לפרוע וסולו של מלוה גרמה שדבר זה נולד לו עכשו ואין זה דומה לפריעת כדבר דהתם מעשיהם גרמה ואין שייך לומר מזלו גרמה אבל אם לא הגיע הזמן אם מצוי וניכר לעינים חילוף המטבע מיד ונזירות הפסים והתשחורת ומפני זה רוצה הלוה לפרוע כיד כדי להציל עצמו מן הסכנה ולהכניס בה חבירו ועדיין לא הגיע זמן הפרעון הוי זה כפריעת מדבר ואין ראוי לפרועו קודם זמנו לקללה ולהפסו של מלוה אבל אם אין ספק אחד מכל החששות הללו מע'פ שטוען המלוה שאין רוצה לקבל מעותיו קודם הזמן כדי שלא יהיו באחריותו ער שיגיע הזמן אין שומעין לו מפני שקביעת זמן הוא לחקת הלוה בכל

אוחו בשה היה כוה למוכרו בשוקו ומכרנו כאותו שומא שיחנו לו רשות הבקאים בשומא למוכרו ומשיאין לו עצה למוכר בעדים כרי שלא יאמר הלוה שמכרו ביותר מהשומא דכיון שמכרו על פי שלשה הדייטות ולא על פי בית דין פוסחין אף על פי שהמכר סבר המ' כשמכרו לאחרים אבל לא יוכל לומר מקחנו לעצמי כאילו המעות שסכחונו כמו שיתבאר בסעיף שאחר זה ואם מכרו לאחר' ביותר צריך להחזיר המותר ללוה ואם מכרו שלא בשומא של שלשה שמאים בקאים לא עשה כלום והמכר במל אף על פי שלא טעה וצריך הלוה להחזיר שהלוה ראוי במשכנו יותר מאחרים ואם הוא בעניין שאי אפשר להחזיר המכר כיון שמכרו שלא כשימת נ' בקאים אף על פי שחוריע ללוה שיפרנו או ימכרונו אינו סבר וחייב לפרוע ללוה כמו שהיה שיה בשעת המכירה אם יש עדים שידעו ככה היה שיה באותה שעה ואם יאמרו שהיה שיה יותר מחובו יפרע לו המותר ואם אין עדים והמלוה אומר שהיה שיה כך וכך יותר מחובו ישבע שהוא כדבריו ופרע לו ואם אינו יודע כמה היה שיה או אינו רוצה לישבע ישבע הלוה כמה היה שיה ויפרע לו המלוה מה שהיה שיה יותר על חובו וכן הדין אם המלוה אומר שהלוה ציוהו למוכרו והלוה כופר גשבע המלוה :

ין המוכר משכון שבידו על פי שלשה הדייטות הבקאים בשומא אף על פי שהמכירה מכירה אינו ראוי ללוהו לעצמו משום הטר כדיון נבאי צדקה שאין פורעין לעצמם אבל בשמעתך על פי בית דין פוסחין יש מי שאומר שראוי לרוקח לעצמו שהכ' הם המיכרים ואינם נחשדים :

ין המלוה את חבירו על המשכון על מנת שאם לא יפדנו לזמן פלוני שינכה כדי חובו מהמשכון והמותר יהיה מתנה מעכשו אין זה אלא אסמכתא ודין אסמכתא יש לו שיתבאר דינא בע'ה בס' ר' ה' וה' ל' כיון שהזכיר מותר הוה כמו אם אוכיר ולא איבעיד אש'ם אלא זוי שזו היא אסמכת' גמורה אלא אפילו אם לא הזכיר לשון מותר אלא אמר שהם אם לא אפדנו לזמן פלוני יהא המשכון מיהל'ט בידך הוי נמי לשון אסמכתא דכל דאי אסמכתא היא כמי שהבאר בע'ה אבל אם אמר לו קנה מעכשו אם לא אפדנו עד זמן פלוני יש מי שאומר דלא הוי אסמכת' כיון שאמר קנה מעכשו בחתלה בלא דאי ואם הלוה טוען לא יצא מפי בעולם קנה מעכשו נאמן המלוה בשבועה בטנו דלקוח הוא בידו מי שיש בידו משכון מחבירו וכשהגיע הזמן אמר לו הלוה צא ומכרו והלך ומכרו והא' כ' בא הלוה לבטל המכר ואומר שלא כיון אלא לדחותו כל זמן שלא הקניתי לך בקניין אין בדבריו כל' והמכר קיים שלא החכר קניין אלא לקיים סבר או מחנה או שכירות אבל מה שאדם מצות לחבירו לעשות דבר זה וההילוך ועושה צויוו שילוחו הוא ואין צריך קניין מיהו כל זמן שלא עשה שילוחו שלא מכרו יכול לחזור בו ולומר שלא ימכרנו :

ית כשנגמר שיש למלוה למוכרו אם אמר לו המלוה ללוה אין נוהגין בו אלא עשרים זהובים ואמר לו הלוה הנהו וגזמן לו דרך למדי והולכו עמו ומכרו שם בשלישים זהובים הכל ללוה שכל זמן שלא נמכר הוא ברשות הלוה ואף על פי שאמר לו שהנהו בעשרים לא מכרו לא כזה גם המלוה לא כיון לקנינו אלא שאמר לו הנהו כך למי שרוצה לקנותו הילך כלום של ליה הם דאין חילוק כזה אם מכרו כאן או מכרו בכדי אלא אם הוציא הוצאת ושכר חמור להוליכו בו למקום היוקר יפרע לו הלו' סבר הוצאתו אבל שכר טרחו אין צריך לשים לו דמצות קעביד כיון דבלאו הכי אית לי' אורח' להחם : וכן ראובן שבא לפדות משכנו שביד שמעון ואמר שמעון כבר מחלת לי אין בדבריו כלום דלשון מחילה אינו נזכר באן דלא שייך לשון מחילה אלא בשארם חייב לחבירו מנה חה בוחל לו עליו דהוי המחילה במק' פרעון אבל בשיש

לבוש עיר שושן הלכות טוען וצניען

ובנתים נפסל המטבע מטבע שנפסל אינה נקרא מטבע וצריך ליתן לו מטבע ה'יצ' בזמן הפרעון כמ'רברים אמרו' כשהמטבע הישנה נפסלה מכל וכל שאינה יוצא בשום מקום או צריך ליתן לו מן המטבע החדשה אבל אם נפסל כאן ויכול להוציאה במדינה אחרת אם יש לו למלוה דרך למקום שיוצא שם המטבע הנפסל צריך לקבל אותה המטבע שנפסל שאומר לו לך והוציא אותה שם במקום פלוני ואם אין לו דרך לשם או שיש לו דרך לשם והמלוכה מקפידות שמכאשר על כל מי שיש לו מטבע הנפסל מולך אותה צריך ליתן לו ממטבע ה'יצ' באותה שעה וכן הדין בכתובה וקל זה בשהנה עמו ליתן לו מעות אבל אם הלוחה סתם ולא התנה כלום נוהג מטבע שהלוחה בכל ענין אפילו אינו יוצא בשום מקום ואם התנה ליתן לו מעות הוציאן בהוצאה חייב ליתן לו מעות ה'יצ' בכל ענין ואם הקן המלך כיצד ישלמו החייבים דינא דמלכותא דינא וכפי מה שתקן יתלם ויש חולקין • ועל בסי' ס' ט' ברין דינא דמלכותא ועל ב' לבוש ע' ס' ק' ה' מדינה אילו לענין ריבית :

הלכות טוען וצניען

עה אם המלוה והלוחה צריכין לברר הטענות וכל דיני הכהו"ב שבועה מן התורה או מדרבנן ומי שאינו יכול לישבע וכל שטוען התובע והנתבע ברי ושטא וכו' כ'ה טע'פים :

א והיובע את הבירו כב' מנה לי בידך הקנה חז'ל הוא ט'אמרו לו דב' בר דברך משה חייב לך הלויחה אהו הפקדת ב' דואו הויק ממונך וכה נ' מפני שאיפשר שהו חושב שחייב לו ואינו חייב לו מן הדין וכן הנתבע אם משיב אין לך בידי כלום או אינו חייב לך כלום צריך לברר דבריו דשמא שיעה וכבר ט'אני חייב לו והוא חייב לו מן הדין דלאו כוהא עלכא דינא נמירו ואפ'לו היה הכס גדול אמורים לו אין לך הפסד שחייב על טענתו והודיענו כיצד אין אתה חייב לו דחי' ש'נן שמא טענה הוא אף על פי שהוא חספ גדול אין אדם רואה חיבה לעצמו או שפא'רמאי הוא ומתוך בידור דבריו יתגלה רמאיהו או טעותו ואם אינו רוצה לברר דבריו אם נראה לדין שיש רמאות בדבריו פסידנו ואם לאו אלא שנראה לדין שאינו יכול לברר וכיוצא בזה אין מחייבין אותו מ'שים שאינו מכיר דבריו שאין אמורים לו ברר דברך אלא בשום כדי להוציא ה'ן ל'אמתו משום דנפישו רמאים :

ב הטוען את הבירו מנה לי בידך והלה הודה לו במקצת כפר לו במקצת חייב מן ההוד' לישבע על מה שכפר ויפטר דכתיב על כל אב דהאשר יאמר כי הוא זה ונומר ופירשוהו ז'ל דה'קרא אשר יאמר הנתבע כי זה הוא מה שאני חייב לך וזה אינני חייב לך ועלה קאי גם כן מה שאמר בפרשה שאחריה שביעת ה' ה'היה בין שניהם ונ' וישלם מה שהודת ויפטר בשביעתו ממה שכפר ואם יס'לו לנרבע עד אהז המסייעו ישאמרים שפ'סרו מן השביעה ומביאין דאיהו מדרשינן מקרא דכתיב נבי עד אחד לא יקים עד אחד באיט לכל עון ולכל השאת ואמרינן לכל עון ולכל השאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשביעה כמו שיהבאר עוד בפנינו בע'ה ולא חילקו בין לחיוב שביעה בין לפטור משביעה ש'ם דכמו שעד אחד מחייבו שבועה כן פטורו משביעה ועוד ק'ו הוא דאיהו כח סיובה כח המוחזק או כח שאינו מוחזק הו' אומר כח המוחזק א' כ'ו הוא מה בשעד מסייע למי שאין מוחזק ונקק את המוחזק לשביעה כשהוא מסייע למוחזק אינו ש'פטרנו

בכל מקום שהרי אם לא היה זמן היה שיבת המלוה שהיה יכול לתובעו בכל עת שהיה רוצה ומשום הזמן אינו יכול לזכור עד שיגיע הזמן אע"פ שעכשו הזמן הוא קלקלחו של המלוה מוליה נרמה שאינו מצוי הוא ואין אדם מעלה על לבו בטעת החלואה לוח שאמר למלוה טול מעיתך והיא ביהך הזמן והמלוה אינו רוצה לקבלם והם צרורים ומניחים ביד לוח ונגנבו או נאנסו באחריות הלוח נאנסו וחייב לשלם דהא אי מיתרמי ליה עיסקא פ'לא זבין בהו הלכך חייב לשל' אבל פקדון בכי האי גונא פטור רמכי אמר לו טול את שלך כלתה שמירתו :

ג חוב דמשיכא שמשכן לו חבירו קרקע שאכל ממנה הפירות נכנית' לזמן והוא באתר דלא מסלקי עד שיגיע הזמן הו' כמי ש'יקח הפירות עד הזמן ואם רוצה המלוה אינו מקבל המעות קודם הזמן אלא אם כן מניה לו לאכול הפירות עד הזמן :

ד המלוה את חבירו לזמן ובא הלוח לפרוע תוך הזמן בפרוטרוט דינר דינר י'א שאין המלוה יכול לעכב ולומר ה'ן לי כל חובי כפעם אחת דאף פרעון של דינר דינר נקרא פרעון אלא שיש למלוה חר' וזמרה עליו דאמר ל האפסרהינהו מנאי שאני מוציאה אח' א' כמו שתהנה לי ולא נודע כי באו אלי ודווקא בתוך הזמן אינו יכול לעכב המלוה פרעון של דינר דינר אבל אם הגיע הזמן פשיטא שיכול לומר ה'ן לי הכל צבת אחת ואני רוצה ליקח חובי שאתה חייב לי לפרועו עכשו בולו דינר דינר וה'ה אם משכן לו שרהו או אפילו שהי שדות אינו יכול לכופו אפ' בחוד הזמן שחזיר לו חצי המשכונה בחצי המעות שיאמר לו על כולה נתתי המעות ואינו מחזיר לך משכונך עד שתפרע לי כולו :

ה ראובן הלוח לשמעון עשרים זהובים על משיכונת ששוו' לו אין שמעון יכול לומר לו שיקח מן המשכונת מה שיגיע כנגד חובך ותחזיר לי המותר כי יאמר לו ראובן אין לי מעות לקנות הפצ'י שלך ואינו רוצה לשרוח למכור הפצ'ד וכ'ש מ'כין לו ראובן בית לשמעון ור' בו בנכית ואמר ראובן לי לשמעון שיקח קצת מהכית כחובו בשומת בית דין והמותר יחזיר לו שאינו יכול לכופו ואינו יכול לבטל שיעבורו שבהב לזור בו עד שיפרע לו כל מעותיו ולא עוד אלא אפילו אין המשיכונת או הבית שהשכין אצלו בנכית' טוין יוחר מן החוב ויש לו שטר עם המשיכונת שהלוח לו עליהם או שטר שעל הבית ואמר הלוח קח לך המשיכונת או הבית בחובך והחזר לי שטרי אינו יכול לכופו שיאמר לו המלוה אין לי מעות לקנות בהם משכונת שלך או ביתך אני הלוחיך כשאצטרך מעותי שתפרעני אינו רוצה ליקח לא בטלשלין ולא קרקעות גם אינו נוגשך שתפרעני אם תרצה שאחזיר לך שטרך מכור משלשלין וביתך ותפרענו :

ו לוח שהגיע זמן פרעונו ובא ואמר אין לי מעות ולא משלשלין אלא קרקע טול אותם בחובך והמרוה אומר איני חפץ בקרקע שלך ואני רוצה להמתין לך עד שיהיו מעות בידך ואם תרצה לפרוע לי מיד מכור הקרקע ותן לי המעות דודאי אם הייתי תובע אותך לפרוע הייתי צריך ליקח קרקע כיון שאין לך מעות אבל כיון שאני אינו תובע אותך אינך יכול לכופני ליקח ממך בפרעון דבר שאיני חפץ בו הדין עם המלוה שכל זמן שאינו תובע חובו אינו צריך ליקח דבר שאינו חפץ בו אלא ישמור שטרו עד שיהיו לו מעות כמו שהלוחה ואם הלוחה על המשכון ישמרו עד שיהיו לו מעות כמו שהלוחה דמצי אמר ליה אילו הו' ליה זוזי לא הוה זכינא קרקע שלך כי אינני צריך לה ובטביל שמעותי אצלך תכופני ליקח בהך קרקע בתמיה :

ז המלוה לחבירו על המטבע פירוש שמכר לו סחורה או הלוח מעות והתנה עמו שיתן לו מטבע לזמן פלוני

הלבות טוען ונטען

לבוש עירשדשן

פ'ז סעיף ה' וס'י שמ"ד סעיף ו' !

1 לא חייבה תורה שבועה אלא לבופר במקצת ומדה במקצת כדמשמע מאשר יאמר כי הוא זה כלומר שאומר זה הוא שאני חייב לך ולא יותר וטעמא יחבאר עוד לפנינו בעזרת השם אבל כופר בכל לא חייבהו התורה ליטבע דחזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו לכפור הכל לפי הכוונה במקצת ונתנו לו כיר ואומר לו אין לך בידי אלא כך והלך היה ליה על השאר כופר בכל ופטור משבועה מן התורה אבל חכמים ז"ל הטילו עליו שבועת והיא הנקרא **שבועת היסט** כלומר חכמים הסיתו הרחיבים להטביעו אולי יחת ויחבאר עוד כל זה בסיומן פ'ז בע"ה :

2 כבר אמרנו דכופר בכל לא חייבוהו התורה שבועה לפיכך הטוען את חברו מנה לי בידך והשיב אין לך בידי כלום או שטוען יש לי בידך כנגדו כסות או כלום במכיר או בפקדון או שאמר אמת היה לך בידי ופרעתי או החזרתי או אתה חייב לי כנגדו או שטוען אהה נתת לי כסתנה או מחלתו לי כיתן שכופר בכל פטור משבועת התורה ונטבע היסט * ואפילו שנים מעידים שהלוהו ואינם יודעים שפרעו נאמן בשבועת היסט לומר פרעתי או יש לי בידך כנגדן או מחלתו לי ועל סיכין פ'ז בל חילוקי דיני היסט * אם הוציא התובע מדו של נהבע בעדים בעל כרחו או על ידי גוים מה שהבע כסגנו לא אבד מפני זה חזקתו דלאו כל כמיניה ונטבע הנהבע דישת חה מחזיר לו מה שהוציא מסגנו בעדים ואם הוציא ונטפנו שלא בדיים מתוך ש' יכול לומר לא לקחת ממך יכול לומר לקחתני וברין לקחתני ובטוען יש לי בידך כנגדו כסות או כלי' בפקדון צריך לומר שידע בבירור שהם בעין באותו טעה ביד הנפקד אבל אם אין יודע בבירור שהם בידו עתה והאי טוען כנגדו חייב זה לפרוע לו מנה וזה נשבע שאנאסו דה' זה שמת וזה ברי וברי עדיף : לוח ששלח למלוה סחורה שימכנו לו וישלח לו המעו והמלוה מכרה והופש המעות בחובו הדין עמו ואפילו אם יתבע אותו הלוח אחר כך לדיני גוים יכול לשעק בפניהם סתם ודקדקתי בחשבוניו ואין לך אצלי כל' ולישבע עליו הדין סילוי גבי מלוה ומלוה אבל מלוה ופקדון הנפקד יכול לישבע סתם אין לך בידי כלום אבל המפקד אינו יכול לישבע כן דשמת נאנס הפקדון והיה לו אצלו ההלוואה אבל אם הנפקד כופר לו כפקדון יכול גם המלוה לישבע סתם רכל האומר לא הפקדת' לי כאומר לא נאנסת מדמי ושפיר קמשתבע וה"ק זוזי וזוזי אבל זוזי ומשלטלי דבר שהנפקד צריך להחזיר בעיניו אין הנפקד יכול לישבע אין לך בידי כלום שהרי צריך שומא ומאן שם ליה אלא ישעון הדבר כצורתה לומר יש לי פקדון שלו בידי ואני תופשו בעבור שיש לי אצלו כך וכך וישבע על דבריו ואז ישפוט לו הפקדון וינכה לו חובו :

3 מנה לי בידך שגולחני או ננכת ממני והלה אומר לא היו דברים מעולם אף על גב דלרבי התובע ננכ או גזלן הוא אפילו הני משביעין אותו כמו בשאר חביעות בכופר בכל שבועת האסת וכמורה מקצתו או ער אחר מעיד שגולח משביעין אותו שבועת התורה דאף על גב דחשיד אלאוהן דמפאנא בגזילה ונגיבה לא חשיד אשבועתא דשבועת חמירא להו לאיניש ולא משתבע כל כך לשיקרא :

4 מנה לי בידך מהלוואה פלוג' כך וכך ומנה מהלוא' אחרת שהלויתך בוסן אחר כך וכך והנהבע משיבו אין לך בידי כלום לפי שמהלואה הראשונה פרעתך כך וכך ומהלוא' השנייה פרעתך כך וכך ומתוך סענות הכתות הכירו הב' דעדיין חייב לו מאוחן שתי הלואות עשרים והובי' ה'ל כשנים מעידים אותו שישבירו חששם זוז שהרי הב' דהס עדי' במה שהלוה שנטאד עליו וישפ' מן התורה על השאר ודוקא שהכירו הבית דין שהודה שעדיין חייב לו מקצת לפי חשבתו אבל אם חייבוהו במקצת סתם שאינו נאמן בדבריו לא יפקדוהו במקצת ולא עדים שהעירו במקצת ועל סימן

שיפטרנו מן השבועה ויש חולקין ואומרים שאינו פוטרו ועיין לעיל ס' פ'ז סעיף ו' :

5 ודוקא שחבירו תובעה מנה ותוא מורה מקצה או פחייבין ליה שבועה על השאר כדאמרן אבל אם לא תובעו אדם אלא הוא מעצמו אומר לחבירו מנה היה לאכ"ך בידי ונתתמלו חמשים ונשאר לו חמשים בידי פטור אף מסבועת היסט דארכה הע"כ רמשיב אכירה הוא זהא איבעי שתיק וגם אילו החששים לא היה מחזיר אם היה רוצה להחזיר במסנו טל זה שלא כדון וכדואי קושט' קאמר :

6 ואם תובעו חבירו מנה והוא כופר ככל ועדים מעירים אותו שחייב לו חמשי' יטלם חמשים ועל שאר החמשי' חייב לישבע נ"כ מן התורה מקו' טאם על הודאת פיו במקצת חייבוהו התורה שבועה ק' שחייבתו שבועה על פי העדאת עדים דהא בהר"ב עניינים מחייבין ליה יותר על פי העדאת עדים מעל פי הודאת פיו כגון קנס וסיתה ופסול רשעה וכיוצא בהן הרבה עניינים ויא' דוקא כשהעדים מעידים אותו על פה ובלי קניין אז מחייבין ליה שבועה אבל אם כתבו עדותן ב' שטר או שיש כאן קניין אין העדים מחייבין אותו שבועה דשטר או קניין הוי כמו הילך ובהילך יחבאר לקמן שאינו חייב שבועה ויש מי שהולקו על ריש' פ'ז : בה"א דבהעדאת עדים במקצת מאמינים אותו בשביעה על השאר כשהבעו מנה כל מלוה שהלוה לו דאף על פי שכפר בכל והעדי' מעיד' אותו בחמשים לא הוחזק כפרן בכך דכיון דמלוה להוצאה ניתנה אמרינן מפני שלא היה לו לשלם עבשו והש"ש שמת יכפוהו אשתמטי קא משהי"ט וכפר עד שיהיו לו מעו' שישים אבל אם חיבעו פקדון שנתן לו חצי' שוים מנה בפקדון והלה אומר אין לך בידי כלום ועדים מעידין עליו שראו עבשו בידי מאוחן חפצים שוים חמשים זוז הרי הוחזק כפרן שבקש לגזול את המקפיד ונעשה גזלן ופסול לטביעה והתיבע נשבע ונטול כדון כל הפסולים שיחבאר לפנינו בע"ה דשכנגדו נשבע ונטול * ודוקא כשמעידין שראו אותם בידי או בביתו בשעה שכפר אותם אבל אם אינן מעידין שראו אותם בשעת הכפירה אלא שמעידין שידעו ששפקד מקצת הפקדון בידו לא נעשה כפרן שכפר בכל ואינו פסול לישבעו דאמרינן שמת טמן אותו במקום אחד וטבח וכופר בכל כרן שיחפש אחריו וכשימצאו יחזירוהו לו והלכך יטבע על השאר ויפטר לפי' אם היה הפקדון דבר שמתר לשלוח ביד כגון שהושלשו בידי מעות להשיבחן לשוכת המפקד והוא אינו חייב באחריותן זבא המפקד ותיבעו וכפר בכל ובאו עדים והעידו על מקצת הפקדון אף על פי שלא ראוהו בשעת הכפירה אלא בשעה ששפקד אצלו או שהודה בפניהם ואמר אתם עדי הרי זה מחויב שבועה על המותר מה שלא העידו עליו העדים ואינו יכול לישבע שהרי הוחזק כפרן במקצת שהעידו עליו העדים לפיכך נשבע ונטול דליכא למימר הנא מפני שלא היו המעות עבשו בידו כפרה בכל להשתסס עד שיהיו לו מעות כמו נכ' מלוה שהרי אינו חייב באחריותן ולמה היה לו לכפור שהרי לא יוכל המפקד לבוף אותו לפרוע עד שיבאו לידו מה שאין כן גבי מלוה :

7 מנה לי בידך מהלוואה פלוג' כך וכך ומנה מהלוא' אחרת שהלויתך בוסן אחר כך וכך והנהבע משיבו אין לך בידי כלום לפי שמהלואה הראשונה פרעתך כך וכך ומהלוא' השנייה פרעתך כך וכך ומתוך סענות הכתות הכירו הב' דעדיין חייב לו מאוחן שתי הלואות עשרים והובי' ה'ל כשנים מעידים אותו שישבירו חששם זוז שהרי הב' דהס עדי' במה שהלוה שנטאד עליו וישפ' מן התורה על השאר ודוקא שהכירו הבית דין שהודה שעדיין חייב לו מקצת לפי חשבתו אבל אם חייבוהו במקצת סתם שאינו נאמן בדבריו לא יפקדוהו במקצת ולא עדים שהעירו במקצת ועל סימן

* לבוש עיר שישן - הלבוש טוען ונטיען * מט

התובע ולישבע שאינו חייב לו מתוך שאינו יכול לישבע על השאר שהרי אומר אינו יודע משלם והתובע אינו צריך לישבע אלא אם ירצה הנהבע יחרים סתם חרם על כל מי שנוטל ממנו שלא כדון אבל אם השיבו חמשים ליתו כסף ופרעתוך וחמשים האחרים אינו יודע אם לויתו אם לא אין באן הודאה במקצת אלא כמו כופר בכל וישבע היסת שהחמשים פרעו ושהחמשים האחרים שהובעו בהם אינו יודע אם לוחם לא יופטר והא דאמרינן במקום שאינו יכול לישבע מתוך שאינו יכול לישבע מטרים ילפינן ליה מקרא דכתיב שבעות יי' חהית בין שניהם דהאי שניהם מותר הוא והל' למיכרב שבעות יי' חהית והו לא שניהם לפה לי אלא מיעושה הוא ואתי למעט בן שניהם תהיה שבעות יי' דהיינו בין שני הבעלי דינים כלומר בעודן קיימים ולא בין הורשים ופרכינן הכי דמי אילימא דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמסין אית ליה וחמסין לית ליה פה לי הוא ומה לי אבוא כלומר מאהר שהוא טעון טענת כרי למה לא יישבע כמו שאביו היה נשבע ומשנינן אלא דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמסין ידענא והמסין לא ידענא דאביי כי האי נונא חוי מחוייב שבעות דהא מדה מקצת הוא והוה אמרינן ביה מתוך שאינו יכול לישבע שאינו חיילו להכחישו בטענתו והא טעון שאינו יודע משלם וסיהא מיעטה רחמנא את הורשים דלא אמרינן בהו מתוך שאינו יכול לישבע משלם ואין להקשות הכא נמי נימא מ'ס יורשים מתוא עצמו לפה לא נאמר ג'כ נבי יורשים מהוך שאינן יכולין לישבע משלמים כמו נבי אבירון דכאא שעמא רבא איכא אבוהון הוה ליה לירע ולסוס אל לבו ככה הלוהו וכיון שלא נתן אל לרבו אמרה תורה שישלם אבל לגבי היורשים לא שייך למיסר הוה להו לירע דמאי דעי הסכמילי דאבירון מה שאין כן בשבעות כשטוענין כרי שאין אביהן חייב למה לא יישבעו כמו שאביהן היה נשבע ומראיצ שריכא רחמנא לפעושי את היורשים דלא נימא בהו מתוך שאינו יכול לישבע משלם מפילא שמענין דנכי אבוהן שחם הבעלי דינין עצמן חוי דינא מהוך שאינו יכול לישבע משלם דאם ג'כ אביהם פטורין קרא גבי יורשים למה לי פטימא שהם פטורים כיון שאביהן פטור ומינה ילפינן בכל מקום שאינו יכול לישבע משלם :

יד לא אמרינן מחוייב שבעות שאינו יכול לישבע משלם אלא היכא דמחוייב שבעות מן ההוריה כדילפינן כקרא לעיל בסעף הקודם אבל אם אינו חייב שבעות מן התורה ששמן התורה הוא פטור בלא שבעות אלא שחכמים הסילו עליו שבעות לא אמרינן בה מהוך שאינו יכול לישבע משלם והנה נמי גבי שבעות על ידיעד אחר היכא שאין השנים מהייבין אותו ממון אלא על שבעות התובע שצריך לישבע וישול היכא דאיכא חד כהרא א דכתייב שבעות ליפטר והוא אינו יכול לישבע נמי לא מיקרא מחוייב שבעות דנימא ביה דמהוך שאינו יכול לישבע משלם :

טו יש אומרים דלא אמרינן בשבעות הכאא על ידי גלגול מתוך שאינו יכול לישבע משלם אלא יישבע היסת על הגלגול או מהפכה על כנגדו בין שלא היה יכול לישבע על עיקר השבעות הבא עליה הגלגול שצריך לשלם עיקר התביעה בין שיכול לישבע על עיקר התביעה ושעל ידי גלגול אינו יכול לישבע כיצד חרי טענו כנה והשיב לו אין לך בידי אלא חמשים וחמשים אינו יודע והתובע גלגול עליו דברים אחרים והשיב הנתבע על הגלגול אין לך בידי כלום אע"פ שאינו יכול לישבע על עיקר התביעה ודינן בה מתוך שאינו יכול לישבע משל' אין דינן כך על הגלגול אלא ישיב היסת על

לטלם ואין התובע צריך לישבע אפי' שכנת היסת דכין שיוודע שהלוהו הוה ליה למיסי אנפשיה אם החזירו אם לאו אבל אם ירצה יחרים סתם חרם על כל מי שנוטל ממנו שלא כדון ואם חזר א'כ' ואמר נזכרתי שפרעתוך נאמן בשבעות : ואם לא תבעו שום אדם אלא מעצמו אמ' לחבירו הלויתני גזלתוך או הפקדה בידי ואינו יודע אם החזרתיו לך פטור ואם באלצאת ידי שמים ישלם אבל אם בלא תביעה אמר אינו יודע אם הלויתני או אם גזלתוך או אם הפקדת אצלי הואיל ואין שום אדם הובע פטור אף לצאת ידי שמי' :

א אמר לו חייב אני לך מנה והלה אומר ודאי לי שאינך חייב לי כלום פטור אף על פי שיוודע בודאי שהוא חייב לו הוה כאלו סחל לו ואין זה מחילה בטעות דביון שאמר לו אני חייב לך היה לו להשי' אל לבו ולדקדק ולא עשה כן אלא אמר כידאי אינך חייב לי מחל לו בלב שים :

ב לקמן ז'תבא בעורת הצור שעד אחד מכיאו ג'כ לשבעות ועיקר השבעות שצריך לישבע על פי העד האחד הוא שישבע להכחיש מה שאמר העד וכשיש כאן עד אחר שמעיד עליו והוא טעון טענה להפטר ואינו יכול לישבע להכחיש מה שיאמר העד הוה ליה מחוייב שבעות מן התורה ואינו יכול לישבע השבעות הכופות עליו מן התורה לכך מחייבין אותו לשלם כיצד טענו מנה לי כידך שהלויתוך והלה אמר אינו יודע אם הלויתני אם לא ועד אחד מעיד שהלוהו הרי מן הדין היה זה מחוייב שבעות להכחיש העד ולישבע שלא ליה וזה אינו יכול לישבע שהרי אומר אינו יודע אם אסת הוא מה שיאמר העד אם לא ומתוך שאינו יכול לישבע משלם :

ג וכן הטוען לחבירו מנה הלויתוך והרי עד אחד מעיד כרכרו והלה אימר כן הוא ה'זוהני אבל פרעתוך או שאמר אתה חייב לי כנגד אותו מה אם זה העד מעיד שיוודע שעדיין לא פרע אותו מנה הרי זה נם כן מחוייב שבעות להכחיש העד בכל דבריו נם על מה שמעיד ש'זה צריך לישבע שלא ליה ואינו יכול לישבע שהרי הוא מידה ש'זה אלא שאומר פרעתו ומתוך שאינו יכול לישבע ומשלם ודוקא שיוודע העד בודאי שלא פרעו כגון שמעיד שלא זה ידו מהחית ידו או שהוא מעיד שהוא ח'ך זמנו וקיימא לן חזקה שאין אדם פורע ח'ך זמנו אבל אם אינו יודע אם פרעו אם לא אוהו לאחר זמנו אפי' הו' שנים מעידים שהיה חייב לו נאמן לומר פרעתו דקיימא לן המלוה חבירו בעדים או המפקיד לחבירו בעדים אין צריך לפירעו בעדים וכן אינו צריך להחזירו לו בעדים וכן נאמן לומר יש לי בידך כנגדו ממנו דפרעתו וכן הדין בטוען לחבירו מנה והלה כופר ואמר לה'ס והביא עליו זה עד אחד והבחישו וחזר זה ואמר אין לית ופרעתו כיון שאם היו שנים היה מחוייב לשלם שכל האומר לא לויתני כאומר לא פרעתו והשוא דאיכא חד כהרא הוה ליה מחוייב שבעות להכחיש העד שלא ליה ואינו יכול לישבע שהרי מידת שלוה ג'כ פרעתו לא יוכל לישבע שהחזוק כפרן שכבר אמר לא היו דברים מעולם וכל האומר לא לויתני כאומר לא פרעתו דמי לפיכך חייב לטלם וכ'אם טענו חספת חפץ שלי מידו ויש לו עד אחד שחשפו והוא אומר אין חשפתי ורידי חשפתי ז'הרי זה מחוייב שבעות להכחיש העד שלא חשף וזה אינו יכול לישבע שכבר הודה שחשף ומתוך שאינו יכול לישבע משלים י'א דוקא ככה'ג שהעד מעיד שחשפו ממנו ואינו מעיד שבא לידו שלא זה בתחלת בתורת משכון וככה נא אבל אם מעיד שבא לידו בתורת משכון ואינו יודע כמה הלוה לו עליו נאמן המלוה כשביעהו לומר כמה הלוה עליו שאין כאן מחוייב שבעות ואינו יכול לישבע דמשלם הואיל ומתחלה בדין ובהיתר בא לידו ויש חולקין ועל ס' ע"ב סעיף י'ח מנה לי כידוך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר אינו יודע הרי זה ג'כ כן חייב שבעות על חשא' מן התורה להכחיש

* לבוש עיר שושן הלכות טוען ונטען *

שתי כסף ופרוטה שהוא כשעור הסחוייב שבועה מן התורה כמו שיהבאר לפנינו בעזרת השם או שטענו מנה והלה אומר אבתי ליהי ממך ואני יודע כמה יטלית דין לחקור ולשאל לו אף ער פי שאינך יודע הסכום מנוון אהה יודע לכל הפחות שאהה חייב לו פרוטה ואם הודה הרי הודה במקצת ומהיך שאינו יכול לישבע משלם ודיוקא שטענו דבר שהוא אכזר בזומחיים סהם על מי שלקח ממנו מה שאינו חייב לו ואם אומר אפילו פחות משהו פרוטה אינו יודע בודאי הרי זה נשבע היסת ונפטר מדיני אדם ויש אומרים אפילו לא שאלוהו הבית דין חייב לשים שהרי אם באת לנבות ממנו הודארו אינו פהות משהו פרוטה שהוא הפחות שבממון והרי הודה כפרוש ומהיך שאינו יכל לישבע ומשלם :

ד אע"ג דנבי נחבע אמרינן שיש חילוק לענין השוכת טענה ספק בין הנחבע עצמו ובין יורשו כמו שנחבאר בכע"ף י"א גבי הובע איז חילוק בין הובע עצמו ליורשו דכמו שאין נשבעין על טענת ספק של הובע כך איז נשבעין על טענת ספק של יורשו כיצד אם טענו הירוש סכור אני שיש לאבא מנה בידך לא שנא הובע ללוה בעצמו לא שנא הובע ליורשו איז ר"ל עליהם שבועה כלל אלא חיס סהם ואפי' כמודה מקצת איז לו עליהם שבוע דארבה הרי זה כמשיב אבידה ל"ל להיבע עצמו ל"ל ליורשו כיון שאינו טוען ודאי סכורם אבל אם טוענו כרי לוי סמנה לאבא בידך אז אם הודה במקצת נשבע שבועה ההורה ואם כופר בכל נשבע היסת ל"ל אם הובע ללוה בעצמו לא שנא הובע ליורשו ואיז חילוק ביניהם אלא כמשיב הירושנ' ידענא ונ' לא ידענא כדב' בינו לעיל פע"ז גבי תביעה הלוה בעצמו :

כא האומר להכירי אמר לי אבא שיש לו בידך מנה והלה אומר איז לו כידי אלא חמשים יט אומרים אע"פ ששכח פפי אביו כיון שהוא בעצמו אינו יודע האמ"ל הוי אלא טענת ספק ופסור אף כשביעת היסת ודוה ליה כמשיב אבידה ויש אומרים כון ששכחו פפי אביו הוי נשבעת כרי וחייב לישבע שביעה התורה וע"ל סעיף כ"ג :

כב ואם אמר נצאתי כהוב בפנקסו של אבא שאהה חייב לו מנה וברור לי כהב ידו לרברי האומר בשמע פפי אבא ומודה מקצת כשביעין אותו שבועת התורה ה"ג כפוצא כהוב בפנקסו אם מודה מקצת חייב שבועה דאורייתא וכופר בכל שבועה היסת :

כג נטעו בספק על פי העד כגון פלוני אמר לי שנמלת כשני מנה והוא כופר אם פביא העד לפנינו וסעי' כ"ז כשביעין אותו שביע דאורייתא על פי העד דעד אחר מחייבן שבועה מן התורה אף על פי שההובע בעצמו אינו יודע אלא על פי העד אבל אם איז העד בפנינו להעיד וההובע טען ששמע ממנו והוא עצמו אינו יודע לא סיקרי טענה כרי סה שאמר ששמע מפי אררם ואיז מסביעין על טענה זו דהוי טענת ספק וי"א דכל שאומר שהוגד לו מפי נאמן אפילו הוא קרוב שלו מסביעין אותו היסת וככה כדרי שהרמ"א ז"ל שכן נראה לי להתרות ודיוקא שאוהו שאומר ששמע מפ' ז איז נטע בעדות עכ"ל :

כד האומר להכירי מנה לי בידך והלה אומר איז לך כידי כלום או פרעהיך ואמר הובע השבע לי היסת והשוכב הנחנע ח"א יש לך שטר עלי ואהה רוצה להשביעני החלת ואח"כ תוציא שטר הפרוע והנהבו בו אומרים לזהבא השטר ואם יאמר הובע לא היה לי שטר מעולם או היה לי שטר ואבר אומרים להובע כשל כל שטר שיש לך עליו קודם לזמן הזה ואחר כך השביעוה היסת אי חחרים סהם ואחר כך צא ויבקש שטר :

כה מי ששפקו לו שישבע ואמר אינו נשבע עד שחבטל כל עדים שיש לך עלי מהביעה זו איז שומעין לו אף על גב דבשטר אמרינן שצריך לחבטל כל שטר בו שאני שטר שיש לו גביוה :

על הנגיל או הפכחה על שכנגדו וכן אם טענו מנה והודה לו חמשים וכפר לו חמשים וכשבא לישבע גלגל עליו דברים אחרים והשיב על הנגיל אינו יודע וישבע שבועת התורה על החמשים שכפר והוסת על הנגיל שמינו יודע בהם ויש אומרים שכיון שנהחייב שבועה מן התורה על הכפירה והוא טוען ע"י הנגיל אינו יודע והרי גלגל שאינה הוא דאורייתא קיינן ביה שפיר מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם על סימן ע"ב סעיף ב' :

כז והא דאמרינן לעיל סעיף ט' שכשהשיב הנחנע אינו יודע אם פרעהיך אם לא שחייב לשלם הני סילי בלוה נפיה דהוה למרסיה אנפשיה אבל אם הכעו ליורש של הלוה אפילו אמר אני יודע שאני חייב לך מלוה על פה אבל אינו יודע אם פרעהיך אם לא פטור כיון סהם היה האב קיים היה יכול לומר פרעהיך אכן נמי טענינן ליה ליורש שאביו פרע ופטור סכל ואפילו שבועת היורשים כגון שלא פקדני אבא אינו צריך לישבע שאין חייב שבועה על היהומים אלא כרי לנבות אבל ליפטר איז צריכים לישבע וע"ל ס' ס"ט סעיף ה' דק"ל שככל דבר שאביהם היה נשבע ונפטר הם פטורין בלא שבועה לפיכך הרובע ליורש מלוה על פה לא שנא אם אומר הירוש אינו יודע אם ליה אם לא ויש עדים סלוה לא שנא אם אומר אינו יודע אם פרעו אם לאו לא שנא אם אמר חמשים ירענא וחמשים לא ירענא ככל ענין פטור אפי' בלא שבועה אלא שסחייים החובע סתם על כל מי שירע שמו שו חייב לו כלום אבל אם טוען הירוש טענה ודאי והודה בחמשים וכופר בחמשים ואומר יודע אני שחייב לך חמשים ולא יותר הדין הוא כשאר מודה מקצת וחייב לישבע שבועה דאורייתא בכל מודה מקצת דמ"ש :

ע כל טענת ספק איז מסביעין עליה דהיאך נשבע הנחנע וההובע עצמו מספק בדבר כיצד אמר לו כדומה לי שיש לי אצלך מנה או מנה שהלויתיך כדדוכ' לי שלא פרעהני פטור אף משבועת היסת ואפי' לצאת ידי שמים אינו מחוייב כיון שההובע אומר שאם והנחנע אינו מודה לו ואומר כרי לי שאני חייב לך וכן האומר להכירי נתחייבת לי מנה מפני שהודית לי שלקחת משלי אבל לא היתה ההודאה בעדים אן זה טענת כרי שאין זה יודע שחייב לו אלא כהודא' פין והודאה שלא בעדים או אפילו בעדים ולא אמר אהם עדי אינו כלום שיכול לומר ששטה אני כך אבל אם טוען להכירי הודית לי בעצמך שאהה חייב לי כך וכך ואמרת לי עדים אהם עדי או אהה אמרת לעדים אהם עדי שאני חייב לו ואיז העדים כאן אע"פ שהוא עצמו אינו יודע מכל מקום הוה ליה טענת כרי על פי ההודאה בעדו ויכול להשביעו היסת שלא אמר לעדים אהם עדי ואם יהפכנה עליו וישבע הטוען שרודה לו באהם עדי וישל ויש אומרים דמסביעין היסת על טענת שמא נשים הנלים לדבר כגון שהיה שמען בבית ראובן ומצא ראובן תיבהו פרוטה וניט' מפנה מה שהיה בהוכה והוא חוסר אה שמעון יכול להשביעו היסת ונהב עליו סורי א שהרמ"א ז"ל וכן נראה לי להתרות עד כאן לשונו ונראה לי שמשביעין אותו היסת בעל כרחו ואינו יכול להפכ' על הובע אלא או ישבע או ישלם כיון שיש הנגיל לרברגל :

יח טענו שניהם ספק כגון שטוענו הלוייך ואני יודע כמה והשיבו אמת שהלוייך ונס אני אינו יודע כמה כיון שאינו טוענו בודאי אלא באינו יודע איז הנחנע צריך לישבע אפילו היסת ומשלם לו מה שכרור לו ויצא כו אף ידי שמים דלא אמרינן לצאת ידי שמים אלא בטוענו כרי וי"א כיון שזכר סלוה אינו יוצא ידי שמי' עד שתפטר עם דמריה מה שיוכל ובין כך ובין כך יכול הסלוה להחדיש סתם על כל מי שירע שחייב לו ואינו פודעו :

יט טענו אינו יודע כמה הלוייך אבל לפחות הלוייך

* * * לבוש עיר שושן הלכות טוען ונטען * * *

לכדו על חלקו שיוכל כל אחד לומר לא נתחייבתי אני אלא במחצית המסון לא אמרין הכי אלא שניהם נשתעבדו יחד וכל אחד נשתעבד בעדו ובעד חברו להיות ערבים זה לזה ככל דין ערב בעד חבירו מיהו בסהם לא נעשו ערבי קבלנים זה לזה אלא כסהם ערב שאם לא ימצא נכסים לאחד מהם בעד חלקו נובה מחבירו הכל אהל אם יש לו נכסים לא יתבע הערב תחילה אלא נובה מכל אחד החצי שהוא מוטל עליו אלא אם כן פירש בפירוש שהם ערבים קבלנים זה לזה שאז חובע לא יזהר מהם שירצה ואם פרע אחד מהם כל הוצא אע"פ שלא הרשהו חבירו לפרוע חוזר ונובה מחבירו חלקו ואין חבירו יכול לומר לו לאו בעל דברים דידי את אלמה פרעת שלא בהרשאתי כדאמרין בשאר ערב סתם אלא כיון שלוח יחד הוה כמו הרשהו וחיוב להחזיר לו כל מה שפרע בעדו ואין זה בכלל הפרוע חובו של חבירו שיתכאר לפניו בעזרת השם מיהו טענת אני פרעתי כבר למלוא ונכהאי נונא כל מה שיכול למעון כל לוח כנגד ערב סתם גם זה יוכל למעון :

ב שותפין שליח אחד מהם לצורך השתתפות השני משעבד במה שלוח חבירו אע"פ שלא היה עמו כקניין בטעת ההלואה והזקא שהוא מורה טמה שלוח שותפו היה לצורך השתתפות שאז אע"פ שלא היה בטעת ההלואה ואע"פ שלא באה ההלואה לתוך השתתפות משתעבד ולא גרע משלוחו שהשתתפין הם כשלוחים זה לזה ונעשה בערב כעדו אבל אם כבר השתתף ואמר שפעולם לא לוח חבירו הלואה זו לצורך השתתפות אין הוראות שחפז שאומר שילקחו לצורך השתתפות מזיקו לכלום שהוא אינו נאמן עליו דנוגע בערוה הוא עד שהביר הדבר על ידי עדים כשרים שלצורך השתתפות לוח מה שלוח זהו דעת הרמב"ן אבל הראש אומר דלעולם לא חל השיעבוד על השותף השני דהיאך ישתעבד זה במאמרו של זה ואע"פ שזה השותף בעצמו מודה שידע שלצורך השתתפות לוח חבירו מה שלוח או אפילו שעדים מעידים שלצורך השתתפות לוח ויש עדים סבא לתוך השתתפות אלא שטוען כבר חלקנו או כבר נשל הוא חלקו ואין לו אצלי כלום אינו צריך לשלם שאין עליו דין ערב שאינו משתעבד כלל אלא אם כן היה עדיין ממון השתתפות ביד השותף השני או יגבה המלוה חובי מאוקו מסון מחלקו של הלוח מדרכי נח"מ אם יש כאן עדים שהלוח זוכר או באת לתוך השתתפות ועדיין היא בעין ואי אפשר לטוס אחר מן השותפין להכחיש כגון שזא שחורה מסויימת אע"פ שכבר חלקו או שטוען זה שאין לחבירו כלום כהוך השתתפות חייב להחזיר זהו הנ"ל לפי דעת הראש אך מורי מרמ"א ז"ל כתב כאן בהג"ה וז"ל ויא דאם לא נחנר הדבר בעדים רק שהשתתף מודה אין צריך לשלם אלא אם כן היה מסונו בשתתפות שאז המלוה נובה מחלק הלוח וכנראה לילירוהו עד כאן לשינוי הרי שהוא מחלק בין נחברה על ידי עדים להורה השותף ומשמע טרצה לומר שהשותף הנתבע מודה טמה שלוח חבירו לצורך השתתפות לוח דאין רצה לומר שהשותף שלוח מודה כן פשיטא זה שאין צריך לשלם דלאו כל כמיניה וליכא דחלק על זה דנוגע בעדות הוא אלא ע"כ השותף הנתבע קאמר ועלה קאמר אם לא נחברר בעדים כו' ומשמע הא התכרר בעדים שמת שלוח השותף לצורך השתתפות לוח חייב השותף הנתבע לשלם ולפי טעם הראש שאין השותף ששתעבד במאמרו חבירו כל זמן שהוא עצמו לא היה בשיעבוד כו' יש לחמוה על מורי ז"ל מאי שנא הורה השותף מאי שנא נתכרר על ידי עדים דאף על גב שיעדו העדים שהיו בכעמד כשלוח זה ושטעו שאמר שלצורך השתתפות לוח או אפילו שיעדו סבא ההלואה או הסתירה לתוך השתתפות אלא שעכשו אינה בעין פת בכך הא לא משתעבד זה במאמרו חבירו לפי דעת הראש גם אין לפרש דעת מורי ז"ל טמה שאמר דאם נחברר בעדים

בביתו ואם זכר ויודע כל מה שיש לו בכיתו מזכותיו אבל הבא בעדים אמרין שמא יש לו עדים ואינו זוכר עכשו ולמה ובשלנו יתום שתבע את בעל אמו שבאו לידו מעותיו ושהורה בעצמו שהיה בירו משלו ושהיה כותב שמו עליהם והלה שוען לא היה דברים מעולם או שטען אמת שכתבתי שם עליהם ולא מפני שהם שרף אלא שלא להשביע את עצמי נתכונתי או בטביל הערמה אחרת משמע שהוא כרכריו ופטר :

עד אחד שלוח משנים בע"פ מזה מאהומהר' וכל אחד תובע'ר' ובג' סעיפים :

א אחד שלוח משני לבת אחת מזה מנה ומזה ר' והודיעהו משל מיהו המנה ומשל מי היה ר' וכסבאים לתובעו אומר כל אחד שליח הר' והוא אינו יודע איזה הוא בעל מנה ואיזה בעל הר' צריך לתת לכל אחד ר' שכיון שהודיעהו מתחלה אין שלק' נאות של הר' הנה ליה איזה פרע בעצמו שלא דרק בדבר ואיזה דאפסד אנפשיה ומה ליה כאומר ליתא מאחד מכס' ר' ואינו יודע מיהו והוכיחו כל אחד בר' שצריך לתת לכל אחד ר' הכי נמי צריך לתת לכל אחד ר' דכל כי האי מילה דהאי ידע דהאי לא ידע נשבע האי ידע ושקיל שאין ספק מוציא מידי ודא יוש אומרים אפי' אלא הבעו ליה חייב לשלם לכל אחד ר' בבא לצאת ירי שמים במלוה על פה אבל במלוה בטבר כהאי נאנא שעש' שטר עליו מחזיק והודיעהו דשל אחד ר' ושל אחד ר' נוהן לוח מנה ולוח מנה מה שאר יהא מנה עד שיבא אלהו שכיון שטעשו שותפין בהלוא' אחת ובשיעבוד אחד וסמכו זה על זה והאמינו זה לוח כתפיש' השטר שהרי הוא יוצא מיד אחד מהם ואותו שהשטר יוצא מחמת ידו יוכל לנכות בו כל החוב בלא הרצא הרי לא פשע הלוח בכלום ולא הרי ליה למידק ולכתו כנפגסו מי בעל הק' ובי בעל הר' לפיכך נתן לכל אחד ר' והשאר יהא מנה עד שיבא אליהו ועל ס' ע' סעיף פ' ו' ש מצילו הדינים :

ב היו שנים תובעים אותו כל אחד אומר הלוחין כנה והוא אומר ליתיה מנה מאחד מכס ואינו יודע מאיזה מכס צריך לתת לכל אחד מנה מפני שהוא פושע שהיה לו לזכור ממי לוח :

ג ואם לא תבע ליה אלא הוא בעצמו אומר א' מכס הלוח ליה מנה ואינו יודע איזה פטור אף מידי שמים ויא' שלצאת ידי שמים צריך לתת מנה לכל אתר :

עד דין שנים שלוח מאחד ודין שותפים שלוח אחד לבדו ובוי"א סעיפים :

א שנים שלוח כאחד או שלקחו מקח אחד או שקבלו פקדון ביחד בין בשטר בין בעל פה נעשו שניהם ערבים זה לזה אף על פי שלא פירשו שהם יהיו ערבים זה לזה אלא נכתב סתם אני פלוני ופ' לוינו מפלוני מנה אפי' הכי אחראין וערבאין זה לזה הדבר זה למרו מקרא דכתוב נביקרבן סביעת הפקדון וכחש בעמיתו בלסון יחיד משמע כשנשבע למפקיד אחר שהפקיד אצלו הוא לבדו וכחשו בו ואם היה מידת היה חייב לשלם לו אלא שנפטר בשבועהו שוכפר או חייב קרבן טבעת אבל אם המפקידים שנים ומבעו אחד מהם נכחש ומטבע לו אינו חייב קרבן טבעת מפני שלא היה צריך לישבע לו שאף אם היה מודה לו לא היה צריך לתת לו הפקדון אפי' חלקו עד שיבא חבירו עמו כמו שיתבאר בעזרת השם בסעיף ט' וש"מ שאחד שנשתעבד לשנים לא יחלק השיעבוד שיהיה מסועבד לכל אחד לבדו אלא חל עליו שיעבוד שניהם יחד הוא הדין נמי שנים שנשתעבדו יחד כגון שלוח או שקבלו פקדון כאחד אין השיעבוד מתחלק על פל אחת

עדים כו' שתייב השותף הנתבע לשלם ר'ל שהעדים מעידים
 שטמעו מפי השותף זה שהוא אמר לחבירו שילך וילוה מפלוגי
 לצורך השותפות ואם כן נעשה זה כשלוהו ולפיכך מתייבגו
 לשלם ודכוחיה בה שאמר רק שהשותף מודה רצה לומר נטי
 שהשותף מודה שבצויו ושליחותו לנה חכירו מה שלוח ראש
 כן אמאי אין צרי' לשל' אפילו פי דעת הר'אש הוא כיון דשלוהו
 הוא וראי נשתעבד בסאמרו של חבירו והראיות בעל דין
 בשמא עדים דמי ובכ'הנ אין חילוק בין נהביר על ידי עדים
 להודה בעצמו וצ' ואיפשר לי לומר שה'א שביא מורי ז'ל
 אינם דעת הר'אש ששביא הסור בפנים אלא דעת אחרת הוא
 ופליגי על מה שכתב רבינו יוסף קארו בש'ע שהוא דעת
 הרמ' בן שהבאתי בתחלת סעיף זה שאמר שאם השותף מודה
 או סיחבר על ידי עדים שמה שלוח שחפנו לוח לצורך
 השותפות תייב לשלם אפי' לא באה הלוואה אל שותפו' מעולם
 מטעמא דשותפין שיוחס זה לזה ומיד שלוח נשתעבר מדין
 ערב ועל זה חולקין הר'אוס' ל' כהרמ' בן בחדא דשות' משתעב'
 כמאמר חכירו ולא כהר'אש אבל פליגי בהדא וס' לראיני
 משתעבד עד שתבא ההלוואה לחוך עסק הסור פוח ומשמע
 לי שגם הר'אש יודה כזה סדרי לא כתב כחשוכה אלא שאין
 שמעון משתעבד כמאמר ראובן ומשמע הא יש כאן יותר
 ממאמר כגון זה שקבל הלוואה לתוך השותפות מדה
 דמשתעבד נ'ל וכזה יש לחלק בין נהביר על ידי עדים להודה
 פעצמו דכנהביר על ידי עדים שבהסכמת השותף ובצויו
 הלך זה ולוה לצורך השותפות ואחר כך טוען זה שלא באה
 ההלוואה לצורך השותפות ולא נשתעבד מעולם אינו נאמן
 וחייב לשלם מדין ערב אפילו אין לחבירו עכשיו בתוך
 השותפות כיום אמרינן מסתמ' שיה' עושה שליחותו וכיראי
 בא לתוך השותפות ונשא' עליו דין ערב אבל אם לא נתברר
 בעדירק השותף מודה שבהסכמתו וצויו לוח לצורך השותפות
 אם מודה גם כן שחלה או' באה לתוך השותפות אע"פ שטוען
 שעכשיו אין לחבירו כלום אצלו חייב לשלם מדין ערב שהרי
 מיד שבאה הלוואה זו לתוך השותפות חל עליו דין ערבית אבל
 אם טוען שמעולם לא באה לתוך השותפות אין צריך לשלם
 דנאמן הוא לומר שלא באה לתוך השותפות במנו דאי בעי
 אמר מחלה מעולם לא הסכמתו עמו סיחה הלוואה זו לצורך
 השותפות ושלא ברשותי לוח ואין צריך לשלם כשטוען שאין
 לחבירו עוד שום דבר בצוך השותפות שהרי לא בא עליו דין
 ערב מעולם והנהג' דעת הר'אש שהבי' מורי ז'ל ואיני דעת
 הר'אש ז'ל ועל זה כתב מורי ז'ל שכן נ'ל להורות וכן דעת
 גוסה להורות כמו שפירשהו דעת הר'אש ונ'ל עוד שהשותף
 עצמו שיה' לעולם צריך לשלם הכל ראע"ג שהמלוה מודה
 שלצורך השותפות הלוח לו לא אמרינן שעל חצי ההלוואה לא
 נעשה אלא ערב וצריך לחבוע השותף השני תחילה וכיון
 שהוא כופר ונסבע נפטר זה מערכותו לא אמרינן הכי שהרי
 זה מודה שלוח לצרכו והוא נעשה ערב בערו וצריך לשלם
 הכל על ידי הדאמתו שלצורך השותפות לוח דאם ראובן מודה
 לטמעון שיועד שלי' לוח סמנו והוא נעשה ערב בשבילו והוי
 כופר בהלוואה אפ' נ'ל גם ראובן מערכותו שהרי הוא מודה
 שלי' לוח והוא נעשה ערב והוא כ'ל דין כמא' עדים מי'נ'ל
 ג' שנים שערכו בעד אחד כשיבא המלוה ליפרע מן הערב
 יפרע כל החוב פאחה מהן שרצה ואם לא ימצא לאחד
 פחם כדי כל החוב תזור ותובע השני כמא' החוב אף על נב
 דבשנים ש'יון מאחד אמרינן כסעיף א' שאינו נובה מכל אחד
 אלא חלקו שאינם בערבים קבלנים אלא כסתם ערבים שנים
 סעברו שאני שכיון שחלה הוא אחד אין הערבות חל
 לחצאין שהרי הם לע נחתיבו מחמת שום דבר שלקחו ממנו
 שנאמר שהמלוה נתן או הפקד לכל אחד חציו אלא הלוח
 ללוח הגל והשכרים לבטחון בענין משגון הם לפיכך אין

השעבוד חל עליהם לחצאין אבל שנים שלוח כאחד נובל
 לומר שכל אחד נעשה לוח כחצי המעות וערב בחצי האחר
 בעד חבירו ומשום הכי לא יפרע הכל מאחד כשיש לשני מה
 לפרו דכיון שכל אחד שנעשה לוח סחצי המעות ל'סח יניח הלוה
 עצמו כדי להיפרע מן הערב דהיינו חצי דאחר שרצה לנבות
 סזה הל' שנינו המולה חבירו ע' ערב לא יפר' מן העד' תחיל'
 ד' ראובן שהוצרך ללוח מנה משמעון ולא רצה להלוותו
 עד שיכנסו יהוד' ולוי ערבים והעני ראובן ונבה שמעון כל'
 חיובי מלוי וחזר לוי להבוע מחצית הסנה מיהודה וטען יהודה
 לא נכנסתי ערב בזה חכסון לך אלא לראובן שפיסני ליכנס
 עמו בחוב בסטר והרי נתייבגו של שתינו לטמעון וא'כ איני
 חייב לך אלא הסליש שנתתייבתי בו לטמעון והמות' הפסיד
 אין שומעין לו שכיון שהמלוה היה יכול לנבות החצי האחד
 מיהודא כמו מלוי על דעה כן נכנסו לערבון מתחלה שאם
 יעני ראובן שיפרע כל אחד ואחד מחצה וכיון שפרע לוי הכל
 תזור ונובה מיהודא החצי שפרע בשבילו :

ה' ראובן שהובע מ'טני' שלוחו כסנו כאחד וכפר אחד והודה
 הסני שלוחו שניהם ממנו בתורת סותפו' הרי זה נתחייב
 ככל אבל אין סקבלק ערוהו על חבירו להיות כער אחד
 ולחייבו שבועה דאורייתא מפני שהוא נובע בעדות וכן אם הרי
 הנתבעין שלשת וכפר אחד והודו השנים כל אחד עליו ועל
 עצמו אינם נחשבים כסני עדים לחייבו כסון על פיהם מפני
 שהם נינעין בעדתן אבל אם הוציא ראובן שטר על שלשת
 שיסלו אצ'ים כך וכך כסון וטענו כולם ואמרו פרענו זה בפני
 זה אם כל אחד ואחד כתוב עליו סך ידוע בפני עצמו כהנדק
 השטר ואין ביניהם שותפות הרי הם כעידן זה על זה ואין
 חושסין לגמולין לפי שאין אחד מהם נודע בערות של חבירו
 וע'ל סיסן ל'ח סעיף ה' ה' :

ו' נבראמרנו בסעיף א' דשנים ש'יון כאחד כל אחד אינו
 משתעבד להיות לוח אלא על החצי ועל החצי השני
 אינו נעשה אלא ערב כסם ואינו יכול להוביע כסנו עד שיחבול
 אה חכירו תחלה ואח' כ'חנע את זה פדיון ערב לפיכך הוה
 הדין שנים שלוחו מאחד כשטר אחד ומחל המלוה לאחד מהם
 לא מחל אלא חלקו דהיינו החצי שהיה יכול להובש בעות
 אבי חלק חכירו לא מחל ונובה חצי האחר מן השני ואם אין
 לו תואר על זה בעד החצי שני כרין ערב והם שלוחו כסתם אבל
 אם נעשו בפירוש ערבים קבלנים זה בעד זה ופחל לאחד מהן
 מחל כל הרוב ונ'פ השני פצור שכיון שיכול להבוע כל אחד
 בעד כל החוב גם כשמחל לו מחלו כולו מיד אפי' בקבלנים
 אם פרע הצהר חצי החוב וכתב התובע התקבלתי
 חצי החוב ומחל לו על כל החבועה שיש לו עליו מחמת שטר
 חוב זה אין חלק חבירו נסחל בזה שלא מחלו לו אלא על
 הערבות קבלנות שהיה לו עליו בעד חבירו אבל עיקר החוב
 לא מחל לחבירו :

ז' ואחר שלוח שנים ומחל אחד מהם כל החוב אין חלק
 חבירו מחול ואפי' שניהם כהוכים כשטר אחד ונתפטר
 הלוחעס אחד מהם לא יוכל השני לומר ככר הודית שאתה
 חייב לנהתפטר גם עמדירק וכל הנהבע לטעון כנגדו זה כל'
 מה שיכול ויאמר לוח ויתרתי ונגדו איני מותר :

ח' אע"ג שאמרנו בסעיף ו' בשנעשו ערבים קבלנים זה לזה
 כיון שיכול להבוע כל רחוב מאה' אם מחל לאחד מהן
 כל החוב מחול וגם השני פצור לא אמרנו אלא בשנים שלוח
 יחד כיון שכח' עיקר שעבוד חוב זה כולו מחול אבל שנים
 שנעשו ערבים כשב'ל אחד אף על פי שיכול גם כן לתבוע
 אחד מהם בעד כל הרוב כמו שכתבנו בסעיף נ' אפי' הכי אם
 פטר המלוה את אחד מהם מן הערבות יש אומרים שיכול
 לנבות עדיין כל החוב מן הלוה או מן הערב השני שכיון
 שעיקר שעבוד החוב שעל חלוחל מחל עדיין שעבוד החוב

שלו לא נכה מנכסי ראוון כלום אלא מנכסי אשתו שהיא נכהה נכסי ראוון מחמת שהיא קודמת לשמעון בנכסי ראוון ראובן שכתב לבנו ואשתו בית וכחכ שלא ינכו אלא שניהם ביחד ומח הכן אשת הכן נובה כתובתה ממנת זו ולשון אחד שכתב לא נא לקעט אס מת האחד אלא שלא ינכה כל אחד המצחה ועיין ב"בוש הכוז וארנסן סימן ק"ב כע"ז ז

שעל הלזה ושענדו שעל הערב הסני קיים ויכול לנכות מהם ועל סיף סימן קל"ב :

כבר כתבנו בסעיף א' דילפינן מקרא דוכחש בעמיתו דשנים שהלוואו או הפקידו לאחרוב ארד מהם לישל חלקו אין צומעין לו עד שיבא חבירו עמו אבל אח"כ ה

ע"ה המוען שפרע תוך הזמן ובו ז' סעיפים :

א חזקה אין אדם פירע תוך זמנו ולואי שפרענו בזמן דקשה להוציא לפיכך התיובע זמן לחבירו לפרוע לו חובו וכו' זה תוך הזמן והובעו ואמר ליה פרעתוך אינו נאמן דודאי לא פרע תוך זמנו וה' דלא יכול למימר מחלת לי דליכא מג דפרעתי וכיון שעדיין לא הגיע זמנו לפרוע ודאי לא מחלו לו ואפילו פירחמי נובה כגון שמת הלוח בתוך הזמן והני' יהאסיס אפילו קטנים נפרעין מהן בלא שכועה אע"ז דקיימא לן הבא לפרע מנכסי יהומי לא יפרע אלא כשכועה היינו במקום אחי שיש לחוש שמא החפישו צריזי אבל הנא ליכא לתיחש להכי שאין אדם מחפיש צריזי אא"כ זה ננטשו לפרוע ובתוך הזמן אינו יכול לנטשו וכל זמן שעדיין לא הגיע זמנו ואינו יכול לנטשו ודאי נס כן לא החפישו צריזי לפיכך נובה בלא שבועת אס היה מלוה כשטר או אפי' מלוה על פה והעמיד את אביה' בדין ונהקבל העדות כפניו נובה מיתומים קטנים שאס לא נתקבלה עדות בפני אביהם אין מקבלין העדות לאחר מותו בעוד היתומים קטנים שאין מקבלים העדות שלא בפני בעל דין וקט' כשלא בפניו דמי' דאילו כמלוה בשטר אפילו לא העמיד אביהם בדין נובה שאין צריך אלא לקיים השטר וק"ל מקיימין את השטר אפילו שלא בפני בעל דין לפיכך הג' מקיימין השטר אף על פי שהיתומים קטנים מה שאין כן כמלוה על פה דמלוה על פה נמי איחא להאי דינא שנוכח מהיתומים אפילו קטנים אס מת תוך זמנו וכלכר שיש עדים בהלוואה וכקביעת הזמן שאס אין עדים היה אביהם נאמן לומר פרעתי בשכועת היסת במנו דלה' דס או לא קבעת לו זמן או כבר עבר הזמן ופרעתוך בזמנו וכל שהיה אכיו נאמן לומר פרעתי אין נוכחין סן היהומים דסוענין ליהומים כמו שהבאר עוד בע"ה ואס תבעו תחלה תוך זמנו ואמר לית פרעתוך דאמרינן שאינו נאמן ומחייבין אהו לפרוע וזוהו והבעו אחר כך אחר זמנו ואמר ליה השת' פרעתוך אינו נאמן שכבר הוחזק כפרץ לשמון זה' דלא אפרינן חזקה זו שאין אדם פורע כו' אלא כמלוה דלהוצאה ניהנת אבל כפקדון צפ"י היו מעותיו מופקדין אצלו ועוסק בהן לצורך אחרים דריתו כסאר פקדון ויכול אדם לומר החזרתי אפי' תוך זמנו שדרך להחזירו ככל עת שרצה המפקיד ושכירות הוציא ואינו משתלמת אלא לבסוף דינו כהלואה ואינו נאמן לומר פרעתי בתוך הזמן יהיו אס שכרו לכרוכ גפר הורה וכלכר כילהא דקפדרי כל קונטר' זמנו מיד הוא ויכול לומר על כל קונטר' פרעתי וכל כיוצא בזה כמלאכת המהפדות :

שעל הלזה ושענדו שעל הערב הסני קיים ויכול לנכות מהם ועל סיף סימן קל"ב :

כבר כתבנו בסעיף א' דילפינן מקרא דוכחש בעמיתו דשנים שהלוואו או הפקידו לאחרוב ארד מהם לישל חלקו אין צומעין לו עד שיבא חבירו עמו אבל אח"כ ה

שעל הלזה ושענדו שעל הערב הסני קיים ויכול לנכות מהם ועל סיף סימן קל"ב :

כבר כתבנו בסעיף א' דילפינן מקרא דוכחש בעמיתו דשנים שהלוואו או הפקידו לאחרוב ארד מהם לישל חלקו אין צומעין לו עד שיבא חבירו עמו אבל אח"כ ה

שעל הלזה ושענדו שעל הערב הסני קיים ויכול לנכות מהם ועל סיף סימן קל"ב :

א חזקה אין אדם פירע תוך זמנו ולואי שפרענו בזמן דקשה להוציא לפיכך התיובע זמן לחבירו לפרוע לו חובו וכו' זה תוך הזמן והובעו ואמר ליה פרעתוך אינו נאמן דודאי לא פרע תוך זמנו וה' דלא יכול למימר מחלת לי דליכא מג דפרעתי וכיון שעדיין לא הגיע זמנו לפרוע ודאי לא מחלו לו ואפילו פירחמי נובה כגון שמת הלוח בתוך הזמן והני' יהאסיס אפילו קטנים נפרעין מהן בלא שכועה אע"ז דקיימא לן הבא לפרע מנכסי יהומי לא יפרע אלא כשכועה היינו במקום אחי שיש לחוש שמא החפישו צריזי אבל הנא ליכא לתיחש להכי שאין אדם מחפיש צריזי אא"כ זה ננטשו לפרוע ובתוך הזמן אינו יכול לנטשו וכל זמן שעדיין לא הגיע זמנו ואינו יכול לנטשו ודאי נס כן לא החפישו צריזי לפיכך נובה בלא שבועת אס היה מלוה כשטר או אפי' מלוה על פה והעמיד את אביה' בדין ונהקבל העדות כפניו נובה מיתומים קטנים שאס לא נתקבלה עדות בפני אביהם אין מקבלין העדות לאחר מותו בעוד היתומים קטנים שאין מקבלים העדות שלא בפני בעל דין וקט' כשלא בפניו דמי' דאילו כמלוה בשטר אפילו לא העמיד אביהם בדין נובה שאין צריך אלא לקיים השטר וק"ל מקיימין את השטר אפילו שלא בפני בעל דין לפיכך הג' מקיימין השטר אף על פי שהיתומים קטנים מה שאין כן כמלוה על פה דמלוה על פה נמי איחא להאי דינא שנוכח מהיתומים אפילו קטנים אס מת תוך זמנו וכלכר שיש עדים בהלוואה וכקביעת הזמן שאס אין עדים היה אביהם נאמן לומר פרעתי בשכועת היסת במנו דלה' דס או לא קבעת לו זמן או כבר עבר הזמן ופרעתוך בזמנו וכל שהיה אכיו נאמן לומר פרעתי אין נוכחין סן היהומים דסוענין ליהומים כמו שהבאר עוד בע"ה ואס תבעו תחלה תוך זמנו ואמר לית פרעתוך דאמרינן שאינו נאמן ומחייבין אהו לפרוע וזוהו והבעו אחר כך אחר זמנו ואמר ליה השת' פרעתוך אינו נאמן שכבר הוחזק כפרץ לשמון זה' דלא אפרינן חזקה זו שאין אדם פורע כו' אלא כמלוה דלהוצאה ניהנת אבל כפקדון צפ"י היו מעותיו מופקדין אצלו ועוסק בהן לצורך אחרים דריתו כסאר פקדון ויכול אדם לומר החזרתי אפי' תוך זמנו שדרך להחזירו ככל עת שרצה המפקיד ושכירות הוציא ואינו משתלמת אלא לבסוף דינו כהלואה ואינו נאמן לומר פרעתי בתוך הזמן יהיו אס שכרו לכרוכ גפר הורה וכלכר כילהא דקפדרי כל קונטר' זמנו מיד הוא ויכול לומר על כל קונטר' פרעתי וכל כיוצא בזה כמלאכת המהפדות :

כבר כתבנו בסעיף א' דילפינן מקרא דוכחש בעמיתו דשנים שהלוואו או הפקידו לאחרוב ארד מהם לישל חלקו אין צומעין לו עד שיבא חבירו עמו אבל אח"כ ה

איניט דפרע ביום פישלים זיסניה ואם היא מלח כשטר דינו כמלוה בשטר שלא קבע לו זמן ויא דהא דאמרינן בתובעו ביום שנשלם בו הזמן ואמ' ליה פרעתיך דנאמן הי' כשחובעו בסוף היום אבל קודם לכן אינו נאמן אפילו בשבועת היסת דחזקה כו' וכי אמר בסוף היום פרעתיך בסוף זמני נאמן כשטבעת היסת דסנו דפרעתיך היום ויא דווקא דטען איהו אבל אם סת לא טענינן כן ליהמיה דכל מידי רלא שכיה לא טענינן ליהמי :

ד תבעו אחר זמנו או בסוף יום שנשלם זמנו וטען שפרעו בזמנו נשבע הלוה היסת ונפטר בסנו דפרעתיך היום :
ה נפטר הלוה תוך הזמן והוציאו יורשים כתב פרעון סתם שפרע כל חובו לראובן קודם מותו נתבאר בסימן ע"א ועל בסימן פ"ד סעיף ב' וסימן פ"ה סעיף א' :

ו מי שיש לו שטר על חבירו לפרוע לזמן פלוני ואבר סמנו וכא וחובעו חוד זמנו וכן אם הסטר יוצא מהחת ידי אחר וזה תובעו בתוך זמנו והלה טוען ש מסני נפל ופרעתי לא אמרינן ככי האי נונא אין אדם פורע בתוך זמנו הואיל ואיתרע ליה שטרא כנפילה על סימן מ"א :
ז הא דאמרינן חזקה אין אדם פורע חוד זמנו היינו ווקא בקובע זמן אבל כסתם הלוואה אף על פי דקיימא לן סתם הלוואה זמנה שלשים יום נאמן לומר פרעתיך חוד שלשים יום רעביד איניש בסתם הלוואה אי איתרמי ליה זווי דפרעתיך שלשים יום :

עט דין האומר לא לועתי וחילוק שכח צאתו לו או חייב אתה ליתן לו ובדי סעיפים :

א הטוען אה חבירו בכ"ד סנה הליהיך והלה אומר בפני ב"ד לה'ס וכו'א עדים שהלוהו ופרעו והנלוה אומר לא נפרעתי הרי זה חייב לשלם שכל האומר לא לועתי כאומר לא פרעתי דמי שכיון שלא לוה לפי דבריו היאך פרע ונאמן כל אדם עצמו יותר ממאה עדים וסנה שהוא אומר לא לוה הרי הוכחש בעדים וחייב לשלם ואין המלוה צריך לישבע הואיל זה הוחזק כפרן ואפילו אם לאחר שפרעו חוזר זה והוכעו ואומר פרעתיך סני פעמים אין סמכינין אורו היסת על טענה זו הואיל והוחזק כפרן למטון זה :

ב ההובע מחבירו סנה בב"ד והטיב לו יתכן שאתה חייב לי גסו כן הסעות שאתה תובע ממני יש מי שאומר דהוה אומר יתכן שאתה חייב לי ואני איני חייב לך והרי כבר נכאומר לא פרעתי דמי :

ג מי שהודה בכ"ד שחייב לזה הובע מנה ואחר כך אמר נזכרתי שפרעתי לו הוכיח זה שזריתי כו' והרי אילו עדים שפרעתי הרי עדות זו כועלת לעושים על פיהם שהרי זה לא הבחישו עדות ואינו כאומר לא לועתי מעולם ודוקא שטען נזכרתי שפרעתי קודם שבאו העדים אבל אם באו העדים תחילה ואמר שפרעו טוב אינו נאמן לומר שפרעו דהא הוא הודה שחייב לו ושלא פרעו והודעת בעל דין כמאה עדים דמי ועכשיו מפני שסמע מן העדים הוא אומר כן ואם יכול לומר טעיתי בהודאה במקום שיש סנו על סימן פ"א סעיף כ"ג וסימן זה סעיף י"ד :

ד אמר לו בפני ב"ד סנה הלוהיך בפני פלוני ופלוני והלה אומר לא רצו דכריס מעולם וכא' עדים שמנה לו מלח אף על פי שאינם יודעים אם דרך הלוואה נתנה לו או דרך פתנת הרי זה הוחזק כפרן ואם יש עוין אחר כך דרך מהלח נתנם לי או דרך פרעון שהיה חייב לי ויאיני נאמן וכי טאם אמר פרעתיך אחר כך שאינו נאמן דהא כבר כפר הכל אבל אם טוען מהחילה אמת שקבלתי מסך מנה בפני פלוני ופלוני אבל במתנה היו או בפרעון חזפי הרי או פרעתי נאמן כיון

סאינו מכחיס העדים ונטבע היסת ונפטר ודוקא שלא ידע העדים אם דרך הלוואה או דרך מהלח הוה אבל אם הזמין לו עדים כבהון ושבעו שנהנם לו דרך הלוואה זה טוען לא הרי דברים מעולם ודאי זה הוחזק כפרן על פי העדים אבל אם טוען אני לא קבלתי מסנו אלא בפרעון שלי וספני שלא הייתי יכול להוציא לכני הודיתי לו כל מה שאמר כדי להוציא דבי ולא חששתי להודילו שהיו דרך הלוואה כיון שלא ראיתי עדים טענרו טענה ונטבע היסת ונפטר :

ה טענו בכ"ד מנה ליביד והשיב להם וכא' עדים והעידו שהלוהו וחזר ואמר פרעתיך הרי זה הוחזק כפרן לאורו ממון והייב לשלם ואין המלוה צריך לישבע והואיל והוחזק כפרן ודוקא לאורו ממון הוחזק כפרן אבל לא לממון אחר רבהכיעת מסון אחר נאמן בשבועתו כשאר כל אדם :

ו וכן אם טענו מהחלה לא היו דבריו מעולם והוציא המלוה שטר בעדים שהלוחו הוחזק כפרן ואין המלוה צריך לישבע אפילו אם אין נאמנית בשטר :

ז וכן נמי אם הוציא עליו כהב ידו שהוא חייב לו והשיב הלוה לה'דם זה אינו כהב ידו אם הוחזק כתביו כבית דין או שבאו עדים והעידו שהוא כתביו הרי זה הוחזק כפרן ומשלם ואינו נאמן לומר שוב פרעתי דהא לדבריו לא לוה והיאך יפרע עד שזודה לו בעל דינו או שיביא עדים שפרע בפניהם :

ח כל מי שהוחזק כפרן שכנגדו נוטל בלא שבועה ואם ירצה יחריס סתם על מי שנוטל ממנו שלא כדין :

ט אינו מוחזק כפרן אלא אם כן כפר בכ"ד ובאו שני עדים והכחישוהו אבל הטוען לא היו דברים מעולם וחיובות שבועה וכסבא לישבע חזרו וטען ליתוי ופרעתי או איני יודע או שטען מהחילה אני יודע וחזרו וטען ליתוי ופרעתי הואיל ולא הכחישוהו עדי' אלא שמדקדק בשבועתו לעשותה כחיקונה אין זה חזר וטוען ששתי הטענות באיה לפי שטר ונאמן כמנו דאיכני עוכד בטענתו הראשונה שאין לך סג' השוכן ויהר מזה וישבע שהוא כטענתו האחרונה ויפטר דמה לו לשקר אם היה רוצה לשקר היה עוכד ככפירת טענה הראשונה אלא ודאי בקושטא קמשהבע ואפילו אם הכחיש עדים נמי אם לא היתה הכפירה בבית דין לא הוחזק כפרן אם לא שתבעו בעדים חוץ לכ"ד וכפר ואומר ההובע לעדים שכפר בפניהם אמת עדי שטען לא לועתי ושתק הלה ואחר כך חזר ואמר פרעתיך קודם לכן אינו נאמן אבל אם אמר פרעתיך אחר כך נאמן שרא הוחזק כפרן כיון שלא כפר בכ"ד אלא שאינו נאמן לומר שפרע קודם לכן כיון שהודה באמת עדי שלא לוה וכאומר לא פרעתיך דמי אבל אם אמר שפרע אתה כן נאמן ונטבע ונפטר :

י טענו בפני עדים מנה לי ב' דך ואמר ליה הן למחר אל בפני ב"ד הנהו לי אמר לו נתחיו לך נשבע היסת ונפטר אבל אם אמר לו למחר מעולם לא היו לך בירי והעידו עדים שהודה לו בפניהם הוחזק כפרן שכבר הודה שהיה לו כב"ד בירו והודאתו כמאה עדים דמי אבל אם אמר ליה למחר אין לך בידי סתם לא הוחזק כפרן שיכול לתקן דבריו ולומר אין לך בידי שאמרתי לך היינו לומר שפרעתי לך וה'ה נמי אם אמר אינו חייב לך או שקר אהה דובר או שאומר איני יודע מה אתה אומר בכלל יכול לתקן דבריו ויאמר כוננתי לומר שהתרתים לך או שפרעתי לך ואין זה הוחזק כפרן :

יא אמר לו מנה הלוהיך בצד עמוד פלוני והשיבו לפר עברתי בצד עמוד פלוני מעולם וכאו עדים שראוהו שעבר בצד אבל לא ראו שהלוהו לא הוחזק כפרן דמילתא דלא רמיא על' דהא ולאו אדעתיה ונאמן לומר אה' כ' אין עברתי ולא ליתוי או ליתוי ופרעתי ואינו כפרן בכך וכן אם אמר פרעתיך

* לְבוֹשׁ עֵדֶךָ שׁוֹשֵׁן הַלְבוּשׁ טוֹעֵן וְנוֹטֵן * נב

פרעתך בפני פלוני ופלוני ואתו הנהו פלוני ופלוני ואמרו
 לך' ו' וחזרו ואמרו לו פרעתך בפני אחים או כיני לכיך זה
 היו נמי סילתא דלא רמא כ' דכיזן שאין חייב לפורע בעדים
 אינו נותן לכו בפני מי הוא פורע ולא הוחזק כפרן ונאמן בטענ'
 שפרע אלא שלכתחילה צריך לברר רבריו כפיו שנתבאר לעיל
 סימן ע' :

יב אבל אם אמר פרעתך מנה בסחורה פלונית שהיה
 השער שלה בכך וכך והביא הלה עדים שלא היה
 שוה כל כך ותובע ממנו הסוחר וחוזר וטוען אחר כך ואמר
 פרעתך או באותה סחורה או בריב אחר הוחזק כפרן שדרך
 בני אדם נוהגים רעתם לזכור סכום השער לפיכך גובה ממנו
 המלוה מה שטוען שנשאר לו חייב אותו החוב בלא שבועה :

יג הוראה שנעשית מפי בעל דין אחד בפני ב' ד' וכן עדות
 שנתקבל ב' ד' על אחד הרי הוא כמלוה בשטר ולפיכך
 נוחבים ונותנים אותו לבעל הרבר והוא בידו כשטר נסור
 ואינו יכול לטעון עליו פרעתי כל זמן שהסטר קיים כדא'
 כשהיה מסרב בדין ונחעצמו ויש בו הב' ד' ושלחו אחריו במקו'
 הקבוע להם והביאוהו לפניהם כמו שנתבאר בסימן ל"ט אבל

שנים שבאו לדין בלי סירוב ותבע אחר מהם את חבריו ואמר
 לו מנה לי בידך והודה לו זה אלא שהיה הכול מה ביניהם בין
 שאמרו הב' ד' חייב אתה ליתן לו או צא הן לו ויצאו ואח"כ חזר
 ותבעו ואמר פרעתי נאמן לפי שאין חסון העם ספרישים
 ומבדילים בין צא הן לו ובין חייב אתה ליתן לו כי הכל נראה

להם לפסק דין ועבד דפרע וישבע היסת שפרעו ונפס' לפיכ'
 אחר שיצאו מ' ד' אם חזר התובע לדיינים ואמר כתבולו
 הודאתו אין כותבין לו שטא פרעו ויבא לנב' ממנו פעם שנית
 ע' שיראו הוראה כתובה מ' ד' ביד התובע ועל סימן ל"ט
 מעיף ט' ו' ואם לאחר שיצאו יאמר פרעתי באו עדים והעירו

שודעים שלא פיעו כנון שלא זוהירו מחתת ידם וראו שלא
 פרעו בזה יש חילוק שאם אמרו לו ב' ד' צא הן לו ויצא ואמר
 פרעתי והעדים מעידים אותו שלא פרעו הרי הוחזק זה כפרן
 לאותו מכון מפני דלישנא צא הן לו הוא פסק דין גמור וליכא
 לפיטר אשחמוטי קאמיטתמיט לפיכך כשיפסקו לו עכשיו

שנית על פי אילו העדים שיטלם ויצא שניה וביא ואמר פרעתי
 אף על פי שעכשיו אין עליו עדים שלא פרעו אינו נאמן אפילו
 בטובעו על פענתו פרעתי מפני טככר הוחזק כפרן למסין
 זה אבל אם לא אמרו ב' ד' אלא חייב אתה ליתן לו ויצא וחזר

לכית דין ואמר פרעתי אע' פ' שעדים מעידים אותו שלא פרעו
 כי לא זה ידו מחתת ידם אפ' לא הוחזק כפרן מפני דלישנא
 דתייב אתה ליתן לו לאו פסק דין נסור הוא אלא כאילו אמרו
 הב' ד' הדעת הראשון נותן שחייב אתה ליתן לו ויכול להיות
 אם יעיינו בדין זה היטב שיפטרנהו לפיכך כשיאמר הוא

פרעתי לאו לקויטא דמילת קאמר הכי אלא סבור אישחמוטי
 קפיטתמיט' עד דמעייני רבנן בדינאי ואין זה כפרן לפיכך
 עכשיו אם יפסקו לו ב' ד' שיטלם ויצא וחזר וביא לפני ב' ד' וטוען
 עכשיו פרעתי ואין כאן עדים שמכתישין אותו פעם שניה

הרי זה נשבע היסת שפרעו ונפטר ובצא הן לו נמי לא אמרן
 דהוחזק כפרן אלא כשאומרים בודא שלא פרעו עד עכשיו
 כנון שיאמרו לא זוהירו מחתת ידינו וכדאמרן אבל אם לא
 אמרו לא זוהירו מחתת ידינו אלא אמרי בפנינו תבעו ואמר
 לו פרע לי אחר שאמרו לו ב' ד' צא הן לו ולא פרעו באותו פעם
 לא הוחזק כפרן ככך דשמא לא היו לו סמיות באותו פעם ואח"כ
 נזדמנו לו סמיות ופרעו ולא עיד אלא אפילו העין והשיב כ

זה או שלא ישבע לי א"א בפני עדים מיוחדים :
ק כמה דברים אמורים דציית דינא אכל אסיצא מלפני
 ב' ד' בסרבנות ושמהוה או שטען בכית רין שאין בידו
 לפרוע והטכיעוהו ב' ד' עד שיודמן לפרעו אינו נאמן שיה
 לומר פרעתי ונזכה אפילו מסשעברי שכל העומר בדין ומסרב
 כמלוה בשטר דמי לפי שיש לו קול לפיכך כותבין למלוה
 אפילו בלא דעת הלה . מי שקבל עליו בפני בית דין לפרוע
 לחבירו ואחר כך בא ואמר כפר היה זה חייב לי כנגד זה החוב
 אינו נאמן דאילו היה כך ודאי לא היה מקבל עליו בבית דין
 לפרוע אף על גב שיש לו מנו שיוכל לומר פרעתי במקום
 חזקה אלימ' כ' האי לא אמרינן מינו ושעיהו אינו נאמן
 דבכגון זה אדם מעיין ונזכר היטב קודם שיתרצה לעשו' דבר
 כזה בפני ב' ד' :

ב באיזה ענין טוען וחוזר וטוען וכו' ב' סעיפים :

א מי שטוען בבית דין טענה אחת ונחדיק בה סיב אינו
 יכול לטעון טענה אחרת שסותרת את הראשונה ואפ' י
 יש עדים על טענה השנייה לא מהני דטענה הראשונה הוי
 כמו הודאה בבית דין וכבר אמרנו לעיל ריש סימן ע"ט

דהודאת בעל ריף היא יותר ממאה עדים אבל אם בא להקין
 טענה ראשונה ולומר כך נהכונתי כמו שאני אומר עתה אם
 יש במשמעות' לטון שמוכל זה התיקון שומעין לו ב' ד' א"א
 יצא מבית דין אבל אם יצא מבית דין אין שומעין לו אפילו

להקין אותה דשמא למדהו להקין טענתו הראשונה בטענת
 שקר אבל כל מה שטוען חוץ לבית דין יכול לחזור ולטעון
 אפ' לסתור טענתו הראשונה לפי שאין אדם מגלה טענתו
 אלא לבית דין כדי שלא ידע בעל דינו מה שירצה לטעון

והטוב שקרים על טענותיו להשיב במה דברים אמרו שאינו
 טוען וחוזר וטוען לסתור טענותיו הראשונה דוקא בשנתחייב
 בדין בטענתו הראשונה אבל אם יכול לזכות כדון גס' כ

בטענתו הראשונה יכול לחזור ולטעון טענה אחרת אף על פי
 שאין מתקן בה כלום מטענתו הראשונה אלא טוען לזכות
 בטענה האחרת דכתבנונא טעמא לעיל בסימן הקודם פ' ע' י
 ש' במנדקאי על טענה הראשונה ואף על פי שאינו נהיג
 אמתלא ותיקין לטענה הראשונה ואף על פי שצא מכיה דין
 וחזר יכול לחזור ולטעון ולהפך כל הטענות שירצה מפור
 לפסור עד שיבאו עדים שיכחישיהו ועל סימן ע"ט ש' ע' י

אבל אם באו עדים ומכחישין טענתו הראשונה שסומך עליה
 שוב אינו יכול להשיא לטענה אחרת אלא אם כן נתן אמתלא
 ותיקין לטענה שפמך עליה ויש במשמעה ככו שהשיא בזאת
 הטענה האחרת והוא שלא יצא מבית דין שלא למדהו שקר
 וכל מה שאמרה שאינו יכול לחזור ולטעון דווקא לאחר כדי
 דיבור אבל תוך כדי דיבור יכול לחזור ולסתור טענתו הראשונ'
 כמו שירצה דחוק כדי דיבור נמלך הוא טעמה :

ב יש אומרי' שלאחר שבהב טענתו בשטר אינו יכול לחזור
 ולטעון אפילו בנותן אמתלא ואפילו לא הוכחש דאמר'
 כיון דכתבי טענתו טעני בדווקא ומידק דייקו והדר כתבי
 לפיכך יש אומרים שלעולם יכתבו הב' ד' הטענות כדי שלא
 יוכלו לחזור ולטעון :

ג אם הודה מעצמו מתי יכול לומר משטת אני כך וכו' ב' סעיפים :

א אמר לחבירו מנה לי בידך ואמר ליה בפני עדים הן למחר
 אמר ליה הנהו לו והשיב משטת הייתי כך כמו שהשטות
 בו לשאול מסני דבר שלא היה לך בידו כן השטיתי אני כך
 להודות

הלבנות טוען וצטען

לבוש עיד שושן

ח אמר בפני שמים הריני מודה בפניכם שיש לפלוני מצלי מנה ואמר כן דרך הודאה גמורה ולא דרך שיחה אף על פי שלא אמר אהם עדי ואעפ שאין התובע עמוהרי זה עדות גמורה ושלם על פיהם דהשאה לא מצי אומר משפחה אני כך כיון שאמר דרך הודאה גמורה :

ט והיא שמורה בפני עדים כשרים הודאה גמורה והיא ליה סהדי אחריני וחבכו אח"כ אע"ג דליתיהו לעידי הודאה כי אהו עדי ראיה ומסדרי דאודי קמי הגך סחוייב לשים דהודא כהלוואה דמיא וכי הוי רבני הלואה לא בעינן עד דמקבל להו להני סדרי אפפשה אלא מכו חזי ליה סחוייב דאסחויי עליה נבי הודאה נמי אע"ג דלא מקבל לאחריני עליה מהיכניה דמסעת הודאה איהייב עליה והני גילויי פולחנה בעלמא נהנה :

י וכן הודאה בפני עד אחד הוי כהלוואה בפני עד אחד כך ליטבע על פיו אם נפר כיון לפרוע אם הודה שהודה בפניו ולא יכול למיפר מילי דכרי הווי כיון שלא היו כאן שנים לא חששתי :

יא החביא לו עדים אחריי הנדר ואמר ליה מנה לי בידך א"ל הן א"ל רצונך שהודה לי בפני עדים והשיב לו הויית מדה לך בפני עדים אלא שאני מהירא שמא תכפניי שאשלים לך מיד אע"פ שהעדים שהחביא שוכעים כל זה פסור שכיון שהוא לא רא העדים אמרי' משפחה היה בולא אסיק אדעתיה שהחביא לו עדים :

יב ודוקא בהדאה אבל בהלוואה כו שראו עדים ההלוואה אפי' בהכנסת מעורים עדיה וחייב דהא רצה שהלוה לו :

יג החביא לו עדים בכילה וא"ל מנה לי בידך אמר ליה הן א"ל ערי ושכני ליתיי סהדי עלך א"ל לא כיון שאמר לא אין הודאה הראשון אלא דרך הטמאה אמרה אבל אם שהק הויית הודאה ודוקא כיהא נהנה דא בעי ליה לאסוקי אדעתיה שיש טעם עדים דא"ל למא אמר דאי ערי ושכני ליהווי סהדי עלך אם לא שהיו שם עדים אבל אי לא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה כגון שאבר אתם עדי וזה אינו רואה ואינו יודע שיש שם עדים ושחק אין הודאתו הודאה :

יד לא הבעו טוס אום אלא הוא בעצמו הודה דרך הודאה בפני עדים מנה לפלוני כדי וכשהבעו אחר כך אמר ליה אין לך בידו כיום שלא הודיתי אלא שלא להשביע את עצמי כיומר כדי שלא אראה כעשיר הודיתי נאמן ואין חילוק בזה בין עני בין עשיר דעשירים נ"כ עשויין לדבר כן כדי שלא להשביע את עצמם כיון שהיה בריא כשהודה בין שהיה שכיב מרע ויש אימרים שזה דוקא כשהודה כן בפני העדים ושלא בפני התובע שכן הוא דרך הבריות לדבר שלא בפני התובע אבל אם כשהודה כן בפני העדים היה התובע עמהם אינו נאמן שוב לטעין לא הודיתי אלא שלא להשביע את עצמי שאין דרך לומר כן בפני התובע אבל אם אומר פרעתי נאמן כסנוע' היסת ויש מי שאומ' שאפי' היתה ההודא בפני התובע נאמן לטעין לא הודיתי אלא כדי שלא להשביע את עצמו דארי' עשירי שלא להשביע את עצמו אפ"ל הודה בפניו בלא חביעת דלענין סבוט' אם טעין הן ליהמנה שאתה חייב ליואם הרצת לכפור הרי פלוגי ופלו' שאכרח בפניהם שאהה חייב ליה אע"פ שהוא טעין טענ' שלא להשביע את עצמי צריך ליטבע היסת דדל עדים מהכא והרי זה טוענו טענת כרי שחייב לו ונזידיב ליטבע על חביעתו אבל אם אמ' ליה הן לי מנה שאסרת בפני פלוגי ופלוני שאהה חייב לי וזה טוענו טענת שלא להשביע את עצמי הרי זה הלשון של החביעה משמע שאינו טוענו בריא שהא חייב לו אלא הובעו שפא טעם שהוא אמר לו כן וזה טוענו כדי שלא להשביע את עצמי אמריה כן אף סבוט' אינו צריך ואפי' אי לא טעין טענינן ליה אנן כיון דארם עשירי לעשות כן תל סעף כ"א וצ"ד :

להודות לך לדבר שלא היה לך בידו נאמן וצריך ליטבע שהוא בדבריו שהיתה כוננתו להשטות בו ואפילו לא טען מסטה הייתי כך אלא טען להד' לא הוחק כפרן כמה שהודה כבר בפני עדים שכיון שלא היתה הודאתו הודאה מסט לא נזכר דמילי דכרי לא דכרי אינסי :

כ כר'א בכריא אכל בשכיב טרע שתבעו חכירו והודה אינו יכול לומר אחר כך מסטה הייתי כך שאין דרך האדם להשטות בשעת מיחה וה' אחרים שהורו לו או ששהקו לצואתו הווי כהורו לו ולא יכולין למיפר אחר כך משטה היינו כגברי שלא להכעיסו ותטרף דעתו שאין דרך בני אר' להודות חייבה כשכיל זה :

כג ובכריא נסי לא אמרין דטענה משטה מהני אלא דוקא כשטען איהו נפיח אכרי אי לא טען איהו אלא מודה שהורה לו בפני עדים ואמר סהם אף על פי שהדיתי לא כאמ' הודיתי ואינו נוהן טעם לדבריו למה הודה לא טענינן ליה אנן לומר שמא משטה היה כך שאם היה דעתו להשטות היה טעין כן אבל הטוען את חכירו כשהו' כרי מנה לי בידך והודת לו ימה נתבע את הורשים טענינן להו לירשים שמא לא כיון אכ הם אלא להשטות אף על פי שהם בעצמם אינו טענינן כן שכל מה שראה אביהם יכול לטעין אם היה חי טענינן אנן ליתומים שמא אביהם היה טוען כך ולא אסיונן טענת משט' אלא כיהוד המודה אכל לא ככיומר המידים שאין דרך ציבור להשפיל מי שאמר להנהו העשיר הלמוד עם בניך ואינו אשלים לך פטיר כיון דלאו עני הוא וכלאו הכי הוא חייב ללמוד עם בניו יכול זה לומר מסטה הייתי כך וחכא אפילו אי לא טעין טענינן ליה אנן דוראי זהלא כיון אלא להשטות ולרוב פשיטתו אצלו אינו טוען הוא כן :

כד יש מי שאומר שאם הובע הפוש מסין הנתבע בשעת הודאתו כנגד המנה שהוא כודה לו בו אף על פי שיש עדים שהוא ממונו של זה הנתבע ואין כאן מנו לחופש גמילי הכי אין הנתבע יכול לטעין טענת השטאה שהחפיט' סיכחה שהיתה ההודאה הודאה גמורה שכיון שטרח והפש יש כו היכחה שלא השטה בו אלא בקושטא קחכע והיאך יטעין הנתבע שוב כפי שהשטית אהה כן הייתי משטה אני שכיון שראה שזה ההאמן כנגדו להפוש ממנו בעל כרחו לא היה לו להודות לו אדרבה הווי לו לומר למא אהה נושלת את סלי ואין אני חייב לך כלום :

כה לא מני טענת השטאה אלא כשזה הבעו החלה והוא הודה לו וכמו שהבתי טעמא בסעף א' אכל אם לא הבעו זה והוא מעצמו הודה ואמר אני חייב לך מנה אינו יכול לטעין שוב משטה הייתי כך דלמה היה משטה בו תנסו וע"ל סיסן זה סעף י"ד :

כו אם כשתבעו הודה בפני ב"ד או שהודה בפני עדים וחדום לעדים כן שאמר להם הנהבע אתם עדי בהודאה זו או שאמר התובע אתם עדים ואמר הנהבע כן הווי עדים או ששהק הנהבע טיב אין יכול לומר הנהבע משטה הייתי כך שאין זה דרך השטאה אבל יכול לטעין אח"כ פיעהי :

כז והא דמהני אהם עדי דוקא כשתבעו מנה וא"ל הן ואח"כ אמר אהם עדי ושחק ליה אכל אם אמר לו מנה לי בידך וזלה שחק ואמר התובע לעדים אהם עדי ושחק הנהבע אין שריקו כלום דלא הווי שחיקה כהודאה שכשהודה לו החלה ואמר ליה הן וכשאמר התובע אהם עדי שחק לא יכול לומר לא חששתי להשיבך דא"ל כמה השיכו סתחילה הן לך אמרי' שהיקרו הודאה היא אבל כששהק סתחילה ועד סוף יכול לו' לא השפתי להשיבך ולא משום הודאה שחקתי מי שהתנת עם כהור אחד ללמוד אם כן חכירו בפני אבי הן ואבי הן שחק ה' שחיקה כהודאה דמיא דהווי ליה לאכ למחוח כפי שיתבאר סעף י"ג :

* לבוש עיר שושן * הלכות טוען ונטען * נב

לאודוי בהא מילחא אבל הכא שחה בעלמא דנא ולא הודאח שהרי היה יכול לומר אינו שלך ולא היה צריך לסיים דבריו אלא של פלוני לפיכך אינו אלא שפת יחר ואינו מזיק ויש חולקין וס' ל דהוה הודאח מיהו ויכל אחר כך לומר לשני טעיתי בהודאחתי ושל אחרים הוא במגו דהחזרתיו לך אבל לא יוכל אח' כ לומר לשני טעיתי בהודאחתי ושלי הוא אע"פ שיש לו סגנו דהודאח' פיו מהני לענין זה דהוה עליו בעד' שאינו שלו ובהודאח' נקודה בפני עדים לא יוכל אח' לומר טעיתי אף ע"ג שיש לו סגנו מהו בחשבון שכתב על פנקסו ויכל לומר טעיתי אף ע"ג דליכא מגו דמעוה כזה מצוי הוה ועל' ס' קכ"ו טעף יג' :

כד ראובן שאמר לשמעון חייב אתה מנה ללוי ואמר שמעון כך ואמר ראובן אתם עדי הוי הודאח וכשיב' לוי לתובעו אינו יכול לטעון לא מענת השמאה ולא מענ' שלא להשביע אף על פי שלא בא ראובן בהרשאה לוי ולא עוד אלא אפי' לא אמר ראובן אתם עדי אינו יכול לומר ללוי משמיה אני כך שהרי לוי לא תבעו שיאמר לו שהרשאה בו שישיטה בו גם הוא בהודאחו :

כה ראובן שאמר לשמעון ולוי מנה לי בידכם ואמ' שמעון הן ולוי שתק אם אמר ראובן לעדים אתם עדי ושהק שמעון הריא הודאח שמעון הודאח לגביה דידיה אבל לגבי לוי לא הריא הודאח דמה לו ללוי להודאח שמעון ואפילו היו שמעון ולוי שהפני' אין האחד כחודיב בהודאח חבירו :

כו המודה לחבירו מנה לך בדי והילך מהם חמשים ולא אמר אתם עדי יכול לומר אחר כך מטטה הייתי כך לגבי החמשים האחרים שעדיין לא נתן ומה שנתן נתן :

כז המודה מעצמו לפני שכיב מרע שחייב לו מנה אינו יכול לטעון מענת שלא להשביע דלמה יאמר כן לשכיב מרע אדרבה לכריאית היה לו לומר ועל' פעיף ב' :

כח אכר מנה לפלו' בידי ולא אמר אתם עדי וקפץ ונטבע על הודאחו ובה המלוה וחבכו והשב' שלא להשביע את עצמי נתבוננתי והשכועה היתה לסקר אין שומעין לו וכן אם ישמעון ויאמ' שכחתי ונטבעתי כי הייתי סבור שהייתי חיי' לו ועכשיו נזכרתי שאיני חייב לו כל' אין שומעין לו דחוק' אין אדם נשבע אלא באמת וכבירור ותקיע' כך הוי כשכועה ודוק' כשמוד' בדבר שניזכר או תקע כפוי או איכא עדים אבל אם כופר או אמר על הנאי כך וכך נשבעתי נאמן :

כט המודה לחבירו בפני עדים קלתי מסך כך וכך מחוב שיש לי עליך אין צריך לומר אתם עדי בין היא מלוה כשטר בין שהיא מלוה על פה שאין שייך כאן לא מענת השמאה ולא מענת השבע' הא למה זה דומה לפירע חובי בפני עדים שהמעשה נגמר בראייתם ואין צריך לומר אתם עדי שהמחיל' היא כפרעון וכשם שאין צריך לומר אתם עדי כך אין צל כתובו שאין צל כתובו אלא כשהוא מחייב עצמו בהודאחו שלא תהא עליו כמלוה בשטר אם לא שיצוה לכתוב אבל לענין מחילה ופסור אין צריך :

ל המתעסק בשל חבירו ונוהג לו ריוח בכל שנה ולבסוף טען שלא היה שם ריוח ורוצה לחשוב מה שנתן לו בשביל קרן אם נתן הריוח בפני עדים איכסי מודה ליה דכי יהיב ליה כשם רוחא יהיב ליה לאו כל כמיניה השת' למיחשב ליה לשם קרנא ונבי ליה כוליה אע"ג דלא אמר אתם עדי מיהו אם יוכל לברר שטעה טענתו ונא יהיב ליה בסתמא משחבע שבועת השותפין דלא היה ביה רווחא ויחשב מה שנתן לו בקרן ויש מי שאומר שאפילו נתן הריוח בפני עדים אם לא אמר אתם עדי אפילו נהגם לשם ריוח ישבע עכשו שלא היה ריוח וכל מה שנתן לו יעלה לשם קרן :

לא ראובן נתן מנה לסמעון ולוי להתעסק ועש עליהם שטר ונטבעו שיחגו לו חצי הריוח אחר כך שאל מהם ראובן מעותיו ונתנו לו מנה טאל מהם הריוח אמרו לו כך וכך ורחחגו

מא לדעת האומר שאפילו היה התובע בפניהם יכול לטעון מענת שלא להשביע אפי' אמר התובע אתם עדי ושהק אנתבע אפילו הכי יכול לטעון אחר כך שלא להשביע הודתי בין שמעצמו חודה ויש חולקין שאמר התובע אתם עדי לא יוכל שוב לומר כרי שלא להשביע הודתי ושתיקתו הוי כהודאח נקורה שאין עליה מענה :

מב טענת שלא להשביע אינה מועלת אלא כשמודה מעצמו אבל אם תבעוהו והודה אינו יכול ליפטר בטענת שלא להשביע שלא היה לו להודות לטענת חבירו משום כרי שלא להשביע את עצמו אלא טענת מטטה אני כך שייכא כשתובעין אותו שכן דרך השט' בחבירו להודו' לו כשתובעו מה שאינו חייב לו וזה הכלל כשתובעין אותו שייך לומר השמאה ולא שלא להשביע וכשמודה מעצמו שייך לומר שלא להשביעה ולא השמא' לפיכך ב' ד שהכריזו על כל מי שבידו של יתומים יודיע לב' ד הוא או שלוחו והודה אחד לסליח בית דין לא יוכל אח' כ לומר שלא להשביע הודתי שהרי לא הודה פעצמו שהרי חיתה עם קצת חביעה גם לא יוכל לומר מטטה הייתי כך שהרי לא היתה עם חביעה מבעל דבר עצמו ולא שייך למיטר הכא כמו שהשמיח בי כן השמיח אני כך ב' דהכרות הכ' ד לאו השמאה היא :

מג מי שהודה ככתב ידו שחייב לפלוני מנה או שהוד' בקנין או במעמד שלשהו' אינו יכול לפסור עצמו לא בטענת השמאה ולא בטענת שלא להשביע שאין דרך לעשה רבים כאלה להשמא' או כרי שלא להשביע והא דאמרי' דככתב ידו אינו יכול ליפטר עצמו בטענת השמאה או השבעה היינו דוקא ככתב ידו שנתן עליו ליד חבירו אבל אם נמצא כתב ידו אצלו שפטר זה שיש לי על פלוני הוא טל פלוני או שכתב שם פלו' על הפץ פלוני יכול לומר שלא להשביע את עצמי עשיתי כן וכמו שכתבאר לעיל סוף ס' ס' ס' טעף כ"ב :

מד מי שמט' ונמצא כתוב בא' משטרותיו שטר זה חצי לפלו' לא זכה אותו פלוני בחצי השטר וכן אם הודה כן בפני עדים בלא קניין אע"פ שאמר להם כתבו שטר אם לא אמר אתם עדי לא הוי הודאח :

מז אבל המוסר לחבירו שטר שכתבו' שהוא חייב לו מנה אע"פ שלא אמר אתם עדי הוי הודאח : המודה לחבירו שהוא חייב לו או מסר לו שטר בעדים ועדים חתומים עליו ואחר כך נתברר הדבר ששעה לאו הודאח הוא ולא אמרינן הואיל ועשה מעשה אלים כוונתו לחייב עצמו אע"פ שטעה דעשו ארם דעבדי הכי :

מכ אע"פ שכתבתי עדים אינו עדות וכן המודה מעצמו ועדים שומעין אותו וכן האומר לחבירו בפני עדי' מנה לי בידך ואמר לו הן מ' ככל אילו הרברים וכיוצא בהן אומר' כ' ד לנחבע למה לא תתן לו מה שיש לו אצלך אם אמר אין לו אצלי כלום אומרים לו והלא אתה אמרת בפני אלו כך וכך או הודית מעצמ' אם עמד וטלם מוטב ואם לא טען אין טוענין לו אבל אם טען ששט' חיתי כו או לה' מ' או שלא להשביע את עצמי נתכוונתי פסור ונטבע היסת כמו שכתבאר ו'א שאפילו לא אמר אלא איני חייב לך כלום פוטרו הדין וחולה הודאחו ז'מה שאדם עשי שלא להשביע את עצמו אע"פ שהוא לא טען כן לפי שאע"פ שאדם עשויו לעש' כן שלא להשביע אינו זוכר לטעון כן בשעת חביעה לכן טענינן ליה אגן :

מכ כל מה שאדם מודה בפני ב' ד טל' בין שהודה מעצמו בין שכתבוהו והודה לו אינו יכול לחזור בו ולא לטעון טענת השמאה ולא טענת השבעה אלא חוק כרי דיבור וכל שפני ב' ד ארם מרקק במה שאמר לו הצמת :

מנ חבכו כחפץ והשיב אינו שלך אלא של פלוני אפי' אמר כן בפני בית דין אינו הודאח שיצאו אותו הפלוני מיד דכי אמרינן הודאח בבית דין הודאח נקורה הוא ה' כי מכין

* **לבוש עיר שושן** * **הלכות טוען ונטען** * *

ואפילו אם גם חלוקה הסיב אינו יודע אם הוא טרוע מ'ס' יש לו הוכחה בטור שזה חייב לו ואם היה פרעון השטר על זמנים ולאחר שעברו מקצת זמנים אמר הלוח פרעתיך הזמנים שעברו ובהתחיל להשטר כסוס הזמנים העתירים והמלוה אומ' שלא נפרע ביום נשבע המלוה גם כן וניטל דהלוה אירו דאפסד אנפטיה דהל' לכתוב שובר או להחליף שטר אחר או למכתב הפרעין על השטר :

ב וכשטוען הלוח שטרע השטר ואמר ישבע לי המלוה וניטל אופרים לו הבא מעותיו ואח' כישבע וישול ונעם טען הלוח שאין לו מה לפרוע ויטען הלוח שאין לו כשחשש ירו וישבע המלוה שלא פרעו ואז יתן לו שכל זמן שאין המען בפנינו אינו חייב לישבע כי שבעתו הוא שיטבע וישול ושמה ישבע ולא ישול שהרי הלוח טוען אין לו לפיכך צריך הלוח לישבע ראשונה שאין לו וא לשלם :

ד ואם הוחק הלוח כפרן באותו השטר כגון שאומר לא הודברים מקולם ואחר כך באו עדים ונהקיים השטר וחייבוהו בית דין לפרוע טוב אינו יכול לומר השבע לי שלא פרעתיך אף על פי שאין בו נאמנות שכבר הודה שלא פרע שכל האומר לא לויתיה כאומ' לא פרעתי דמי אבל אם יתירם מהם על מי שנטל פסנו כפון שלא כרין אין מוחזן בידו .

וכן אם טוען הנחבע שטר כזויף הוא והביא זה עדים וקיימו ואח' אמר הלוח פרעתי לא שהוחק כפרן ואינו נאמן ונכחה בו ברא שבעה שכיון שאמר כזויף כילו אמר לא לויתיה דמי ואיך יאמר אח' פרעתי אם לא לויתיה לא פרע ויש חולקין ואומרים דלא דמי כזויף לשענת להרם דהא הכא לא כפר בהלאה רק שאומר שהשטר כזויף הוא יכול להיות שההלוח' אמת היא שהלוח' בלא שטר וכוננו במענתו היתה לפרסם שזה כזויף שטרות הוא ואם יקיימו או ידון עמו עליו לפיכך אם יטען שוב פרעתי אין זה סותר מענתו הראשונה וצריך המלוה לישבע וליטול כיון שהשטר בידו :

ה אם כשאמר כד' ללוח שלם לו ולא טען השבע לי אלא טאל הלוח לכ' מה הוא חייב לו ואומרים לו מה אצתה רוצה שיתחייב לך אם אמר רוצה אני שיטבע לי משביעין אותו ואם לאו אין פותחין לו :

ו והה המלוה ח' אין משביעין אותו שאין אנו חושדן אותו שצוה שטר פרוע מ'ס' לא מבנין ליה אלא אי תפיס משל לוח לא מפקנן מיניה ואם לא תתפס והוא עצמו רוצה לישבע כרי דנכות את שלו שאפעין לו :

ז ואם המלוה והלוח שניהם ת' יס' מי שאומר שחתך הדין לכמות שהיה ואי טעין אישהבע לי אמרנן ליה זיל אשהבע ליה :

ח אם פת המלוה וירשו מוציאין השטר הלוח טוען שהרי פרוע נשבעין הירשין שבע' הירשין דהיינו שלא פקדני אבא ושלא מצאנו בין שטרותין ששטר זה פרוע דא ונושלח ועל כיון ע' סעיף ה' :

ט היה המלוה חשוד' א שהנחבע נשבע היסת ונמטר וי' כיון ששטר מקויים בידו אלא רבנן הטילו סבועה עליה לא יפס' בשב' ל שאינו יכול לישבע אלא נוטל בלא סבועה והכי סהברע ואם אין המלוה חשוד' אלא שאינו רוצ' לישבע ורוצה להפך השבועה על הלוח אין שומעין לו דכיון ששבע' זו לישבע וליטול היא הויא שבע' חסור כעין דאורייתא ואיסי יכול להפכה כמו שאין יכול להפך שבעה דאורייתא כמו שהב' עוד כע' ת ואם יאמר המלוה אי איפסי בתקנה זו שתקנה חכמים להנאתו שאשבע ואטול ואני אין רצוני לישבע סבוע' חסירה אלא תהא תבעתו זו כמ'וה ע' וישבע הלוח היסת ויפטר ואמר הלוח מאחר שאתה מטיל עלי שבעה היסת לפי דבריך החזרת אותה לישבע היסת איני רוצה לישבע אלא חרני כהפסה עליך דהא ברבנן סתפנן חרין עמו ופתח' ביד' תהבע

הרווחנו ולא יחר אמ' ראובן לשמעון אתה אמרת לי שהרווחת ח' אמר לו שמעון לא אמרתי לך כלום ומפני שהיה ראובן צ' חזק במנה וכשטר שלא היה כתוב בפרעון המנה היה דגא' שנשבע ראובן שכך אמ' לו שמעון וכיון שכך אל' שיתנו לנכ' זהובים כמו שהותנה בשטר נכפני כת השטר שהיה לו עליהם ולא היה כתוב בו סוס פרעון' הוצרכו ליהן לומר שהשאר עתה בא לוי ותבע לראובן שילקח מהם ריוח שלא כדן כי לא הרווחנו והוצרכנו לפרוע נכח השט' השיב ראובן מה שילקחתי מריוח לקחתי כפי מה שאמר לי חכירך הרי רינא כיון שהיה ראובן לשמעון ולוי בשהפ' נעשו אחראין וערבאין זה היה והיה כת לראובן לתבע כל החוב מאיזה מהם שרצה כמי שנתבאר לעיל ס' ע' ס' ע' כ' והנה תבע ראובן לשמעון ונטבע ראובן לשמעון אמר לו שהרווח כ' זה והחליקו ונתנו לו הואיל ונטבע ראובן שכך אמר לו שמעון הרי נסתלק ראובן משמעון ולוי שפרעו לו חיובו מרעה' על פי מאמר שמעון שאמ' הו' עצמו לראובן שכך וכך הרווחו ומה שטעין לוי שהיו אנוסי' פחת השטר אינה טענה להוציא כיון שאינו יכול לברר .

לב ראובן תבע לשמעון ריוח החוב שהיה לו עליו מכסת שנים ואומר שהתנה עמו לתת לו ריוח שמעון פטור מ'יהן ריוח ואפי' טבעת אינו צריך שהרי אף לרברי ראובן לא היה הנאי זה בשעה שנתחיי' שמעון החיוב ואף אם אמ' שמעון אחר כך אני אתן לך ריוח דברים כעלמא הם בלא קניין ויכול להוצר בו וכיון שהוא כופר אינו צריך שבעה שהרי אף אם לא יוצא לישבע ויודה יכול לחזור בו ואם כן סבועה לשה :

פב **דין שטר אמנה ופרוע או ריבית ודין תנאי השטר והשבועה וכו' י' סעיפים :**

א מלה שהוציא שטר שאינו מקויים ואינו מוצא עדים לקיימו והלוח מודה שכתבו אלא שטוען פרעתי נאמן במנו דאי הוי בעי לסקד לא הוה מודה ליה שכתבו אלא הוה טעין כזויף הוא ואפילו אי כתוב בו נאמנות אינו מועיל לו כלום לבעל השטר דשטרא דלא מקויים הספא כע' למא הוא אמאי סמכת אלוה הא איתו אמר דפרוע וה' נמי ככל מה שישטעון כודכר שמבטל השטר כגון אמנה או כתבתו ללוח' בו ולא לויתיה אלא נפל ממני והוא מצאו או נעשה על תנאי ולא נתקיים התנאי או שאמר קמן הייתי כשנכתב השטר נאמן כמנו דאי הוה כעי משקר לא היה מודה דדאי שטר חספא כעלמא הוא אמאי קסמכה אלוה ואירו מבטל ליה ואם אחר כך מצא המלוה עדים לקיום השטר בכ' ד הרי הוא כשאר שטחה ונובה בו :

ב ואם השטר מקויים וטען הלוח פרעתי כולו או מקצתו והמלוה אומר לא נפרעתי כלום אם יש בו נאמנות אינו נאמן ואפי' אם אמר השבע לי אין שמעין לו ונובה בלא שבעה ופירו' אם יש בעל חוב מאוחר ממנו לא יגבה אלא כשבעה שצ' לישבע לבעל חוב המאוחר שלא נפרע מחובו כלום ואין המוקדם יכול לומר למאוחר לא אשבע עד שתטבע כלא נפרעת מח' כך דלמה ישבע זה חנם שמה ישבע המוקדם רשול הכל אבל מחיים פתח על מי שידע אם הבעל חוב המאוחר פרוע הוא ומשביעו כחנם ואפילו אם יש בו נאמנות שצ' רש' הוא מאמינו כנגד בעל חוב המאוחר אף ע' כן צריך לישבע ולא כל כמ'ניה דלוח להאמין את המלוה אפי' נגד בעלי חובותיו המאוחרים ואם אין בו נאמנות כל זמן שלא יטעון הלוח השבע לי שלא פרעתיך אין משביעין למלוה אלא אומרים ללוח זיל שלים ואם אחר כך טען ישבע לי שלא פרעתי משביעין אותו כנקיטת חפץ וישול שכיון שהוא נוטל כשבעתו זו הצריכותו נקיטת חפץ . והוא שיטען הלוח כרי שהוה פתע אבל אם בא בשענת שמה לא משביעין ליה כלל

אחר נאמנים שאין זה חוזר ומגיד דהא לא עקרו עדות הראשון אלא מילתא אחריתא הוא שאומרים הכתוב נעשה באמת אלא שכתנאי נעשה לפיכך נפטר הלוה אפי' בלא שבועה שהרי יש לו עדים ואם אחד פעדי השטר הנאי היה ואחד אומר לא היה הנאי הרי נעשו העדי' מוכחשים ונתבטל השטר ונשבע הלוה היסת ונפטר אבל אינו נשבע שבועת התורה להכחיש העד שאמר שלא היה שום תנאי בין שהעדים מכחישים זה את זה שדיניהם פוכחשין ואין כאן אפילו עד אחד ועל סימן כ"ט סעיף א' ובסימן מ"ו סעיף ל"ז :

ג טען הלוה על שטר מקויים שחציו פרוע והמלוה אומר שלא נפרע ממנו כלום ואח"כ באו עדים ומעידים שכולו פרוע דרי שטר זה איתרע ליה כחו מחסת העדים מ"מ הואיל והלוה בעצמו מודה שלא פרוע כולו לא פסלינן ליה לגמרי וחשבינן להביעת המלוה כהביעה בעל פה ויש כאן דין מודה מקצת בעל פה שמשלים החצי שהודה דהודאת בעל דין ערף סמאה עדים ונשבע על חציו שאופר שהוא פרוע ולא אמרינן כיון שהעדים מעדים שפרעו כולו דליתיה במשיב אכירה על הנ' שהודה ויפטר משבועה על השטר שלא הודה מחילה אלא מפני השטר שעליו ואין זה משיב אכירה אלא כשמודה מעצמו בלא יראה עדים או שטר וליכא רמי'ר נמי מכל מקום נפטריה משבועה כיון שהעדים מעידים שפרע לפחות חציו דבכלל סאהים מנה והרייש לו עדים המפייעים לו ולמה נשביענו דכיון שהעדים הוכחשו מפי עצמו לא יועילו כלום בעדותן ולגבי דידיה כמאן דליתיהו רמיו ולא אמרינן נמי כיון דלגבי דידיה כמאן דליתיהו רמיו א"כ לא נאמיניהו כלל אפילו בשבועה כנגד השטר כדון כל חוב שהו' בשטר דכולי האי לא מגרעין עד תיהו שדרי אפטר לומר שהם זכורים מהענין יותר ממנו כיון דהכחשתו לאו הכחשה לגמרי הוא לפיכך אין סומכין על עדותן לגמרי ולא על השטר לגמרי אלא מספיקא דגין ליה כאילו לא היה כאן לא עדים ולא שטר אלא הביע' בעל פה דיינינן ליה וכדון מודה מקצת השענה שמשלם מה שמודה ונשבע על השטר ואין המלוה נוכח אוהו החצי אלא שכני חרי שיאמרו הלקוחות אני נסמך על העדים והם אומרי' שנפרעת מפלו' בד"א שאין בו נאמנות או שהאמינו על עצמו ולא כשני עדים אר"ל אם האמינו כשני עדים נוכח כל חובו שכני חורי בלא שבועה ולא שמשעבדו דלאו כל כמיניה דלוה להאמינו נגד הלקוחות / מלוה שאבד שטריו ובא עדי' והעידו שיודעים שהיה לפלו' שטר על פלו' מכך וכך מעית והוא טפ' שמועיל וראוי לגבו בו בפני כל ב"ד שכעולם אין לזה אלא דין כל ה על פה ויכול לטעון פרוע הוא שהרי אין השטר בפנינו ומאן לימא לך דשטרי מעליא הוא לאו כ"ע כל דיני שטרות גמרי עך שגראנו דשמא אם היה בפנינו היינו פוסלין אותו !

התיבע אם ירצה ישבע היסת ויטול ואם אמר התיבע אינו נשבע ואינו נוטל אלא אחרים סתם הרשות כירו ואין הלוה יכול לומר או השבע וטול או הוציאני מכלל החרם דהא אף אם יוציאני מכלל החרם אם הוא חייב לו אינו רשאי לעכבו דלא האמינו לגזולו ואם יצא הלוה מבית הכנסת ולא רצה לטעון החרם אין מגדן אותו בכך שהרי אין בחרם לא אזכרה ולא אמן לפיכך מחרימין שלא בפניו וכוללו בכלל החרם :

ואם אין הלוה טוען פרוע אלא טוען טענת אחר' לבטל השטר כגון שהוא מזויף או אמנה הוא פי' שאום' כתבתי וסמרתיו לך שאם אצטרך ללות אלוה מסך והאמנתך שלא שהבענו אם לא אלוה והרי לא ליתיה או שאמר כתבתיו ללוה ולא ליתיה כואלא נאבד ממני ואתה מצאתי או שאומר שטר שיש בו ריבית הוא או כיוצא בטענות אילו שאם היה המלוה מודה בו היה השטר בטל והמלוה עומד כשטרו ואומר שזה טוען שקר ואמר הלוה ישבע ויטול אין שומעין לו להשביעו דלא דמי לטוען שהוא פרוע דכשהוא טוען שהוא פרוע בלבד חוששין לדבריו ומשביעין המלוה משום דכל שטר לפרעון הוא עומד והוששין שמא האמת אהו לכך משביעין המלוה אבל בכל אלו הטענות לא שכיחי' הם שיבטלו וקצתם לא ניתנו ליבט' והוא בא לעקור אותו לגמרי ולא כל הימנו לבטל שטר שהיא מקויים אלא ישלם החילה אפילו אין בו נאמנות ואח"כ יטעון הוא על המלוה מה שירצה אם יודה יתור לו מעותיו ואם רופר ישבע היסת ויפטר :

א ואם טען הלוה מחלת לי חוב שבשטר זה יש מי שאומר שדינו כמו שטוען פרעתי דהא אינו בא לעקור השטר כמו בטענות פרעתי שאינו עוקרו וכל רעדף טפי מטענת פרעתי דאלו טענת פרעתי אם כתוב בו נאמנות אינו יכול לטעון ופטענת מחלת יכול לטעון אף על פי שיש בו נאמנות דהנאמנו לא קאי אלא על הפרעון משו' דסתם שטר לפרעון עומד ואסיק ארעהיה הך טענה לכך כוחב כיה נאמנות אבל מחילה לא אסיק ארעהיה ולמה כתוב עליה נאמנות לפיכך המרקוקים פורעין אותו בשטר וכותבין שלא יהא נאמן בכל עניני' חוב זה / ויש מי שאומר דמחילה הוי כמו שטוען אמנה או ריבית ואינו יכול להשביעו על זה מפני שאין סתם שטר עומד למחילה מ"מ יכול להחרים עליו או ישלם החילה ואח"כ יטעון עליו כדלעיל בסעיף הסמוך :

ב טען הלוה השטר נעשה על תנאי שאם אקיימו איפטר וקיימתיו כבר והמלוה אומר שלא היה שום תנאי בדבר אם כתוב בו שנעשה בלא שום תנאי ובל"א שום שיוור בעו'ם אין הלוה נאמן לומר בתנאי נעשה ואם אינו מפורש בו שכלא שום תנאי היה והלוה אומר שבתנאי היה וקיימתו ואין המלוה מודה לו שהיה שום תנאי ביניהם ואין העדים בפנינו נשבע המלוה כעין של חורה ונטל חובו שהרי אינו עוקר בטענה זו נוף השט' והרי הוא בטענה פרעון דהא תנאי לא עוקר השט' כיד אלא לאחר זמן דהיינו לאחר קיום התנאי ולא דמי לאמנה וריבית ולשאר טענות הבאות לעקור השטר מעיקרו ואפי' אם יש בו נאמנות אינו מועיל שהנאמנות אינו רק כנגד הפרעון דכי הימניה מפרעון הימניה ולכל מאי דעקר שטרא מיד אבל תנאי דלא עקר שטרא אלא לאחר זמן והוא מילתא אחריתי לא הימניה / ואם הודה המלוה שנעשה על התנאי אלא שאום' שעדיין לא קיימו הלוה הואיל ומודה לך ברי הלוה וכו' להוציא מן הלוה על המלוה להביא ראיה שעדיין לא נתקיים התנאי ואינו נאמן כמגו שאין אומרים מגו להוציא ממנו ואם אין לו ראיה נשבע הלוה היסת ונפטר ואם יש ללוה עדים שבתנאי נעשה ואין המלוה מודה לו מקבלין עדותן שאפי' עדי השטר עצמן נאמנים לומר תנאי היה דבריהם לא מיבעיא אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר דנאמנין משום מגו דאי' כעי' לומר אין זה כתב ידנו אלא אפילו אם אין כתב ידם יוצא ממקום

ב דין מלוה שהודה בשטר שהוא מזויף ובו ד' סעיפים :

א אם המלוה מודה שקבל ממנו דמי השטר אלא שאמר שקבלם בשביל מלוה על פה שהיה לו עליו ואין הלוה מודה לו באוהו מלוה נתבאר בסימן נ"ו :

ב ואם הלוה מודה כשתי ההלוואות ושתייהן עבר זמנן ונהן לו מנה סתם ולא פי' על איזה מהם והמלוה אומ' שירצה לחשוב אותו בפרעון החוב שאין בו כת כל כך לגנושו ללוה כגון שיש לו ערב על ארד מהם ועל השני אין לו ערב ורוצה המלוה לחשוב אותו על החוב שאין לו בו ערב והלוה רוצ' לחשוב אוהו בפרעון החוב שיש לו בו ערב כי אומר שלאותו נתכוין אין שומעין לו ואפי' אומר הלוה כפי' לא אפרע לך אלא מחוב פלוני שיש לך ערוב והמלוה אומ' לא אקבלם אלא בחוב פלוני שאיני בטוח ממנו כל כך הריץ עם המלוה שהרי עכד לוח

הלכות טוען ונטען

לבוש עיר שושן

לזה לאיש מלוה והוא מחייב לשלם לו איזה שירצה המלוה
 דאשנה ואפילו אם שתק בשקבלם והלוה פי' ואמר בעד חוב
 פלוני אני נותנם יכול אחר לומר מה ששתקתי כדי שתתן לו
 המעות שתקתי אבל כוונתי היה שלא אחשוב אותה אלא על
 חוב פלוני . וכן אם שלח הלוה עם המלוה מעות לאחרים
 וקבלם בשתיקה יכול לומר אחר כך לעצמי קבלתים ומת
 ששתקתי כדי שתתן לי המעות שתקתי . ונ"ל דווקא ששלחה
 הלוה עם המלוה וקבלם בשתיקה או יכול לומר דמתחלה
 לא זכה בהם לאחרים אלא לעצמו ומה ששתק כדי שתתן לו
 המעות אבל אם שלח הלוה מעות עם אחר ששלם עכורו
 להרכה מלוין ונתנם השליח לאחר מן המלוים לא יוכל אותו
 המלוה שנתנה לו לומר אקבלם כולם לעצמי בשביל חובי
 מחייב לי הלוה הזה גם חוב אחר שכבר זכה השליח במעות
 אילו בשביל כולם וצריך לתת לכל אחד חלקו ששלח לו ואפי'
 אם הפסד א' מהם מן השליח מוציאין מינו וחולקין ביניהם כל'
 ואם יש מחלוקת ביניהם שהלוה אומר מחוב פלו' ששלח'
 ערב בו נתתם לך ואתה ע"ס כן קבלתה והמלוה אומר
 מעולם לא נתתני לקבלם אלא מחוב פלוני שאין לי בו ערב
 וראין אם החוב שאמר הלוה שפרעו הוא מלוה על פה נאמן
 הלוה בשבועת היסת לומר פרעתי ונפטר הערב אפילו היה
 קבלן . ואם עני החובות יש לו עליוהם שני שמרות אם לא
 פרעו בעדים נאמן המלוה בבגד דלא קבלתי כלום מעולם
 ונטען על השני ונטען אם אין נאמנות בשטר ואם יש בו
 נאמנות נוטל בלא שבועה ואפי' אם פרעו בעדים שמעידים
 שבחורה פרעו נתנם לו ואינם יודעים מאיזה שטר נאמן לומר'
 שקבלם בשביל החוב שאין לו . בו ערב ונטען ונובה חובו
 מהלוה או מהערב בלא דמי לפרע חוב שיש עליו שטר לחבירו
 ונתנו לו בפני עדים וטוען המלוה ספראי נינהו וכעד הוב
 אחד קבלתים דאמר' איתרע ליה ואינו נשבע ונוטל דשאני
 דתם שאין המלוה יכול לברר דבריו שיש לו עליו חוב ממקום
 אחר והוא טענתו נרועה כיון שהפרעו ודאי שהרי נתנו לו
 בפני עדים והחוב האחר שאומר שקבלם בשבילו ספק ואין
 ספק מוצי' פירו ודאי אבל הבא הרי המלוה יכול לברר נס ההופ
 האחר שאומר שקבלם בשבילו שהרי יש לו שני שמרות והרי
 הט' שטוען עליו הלוה שהוא פרע עומד בחזקתו ולא איתרע
 מחמת הפרעו' שבבעדים שזה אינו מכחיש' אלא שאומר בעד
 שטר האחר הם לפיכך אם אין בו נאמנות נשבע ונוטל ואם יש
 בו נאמנות נובה בלא שבועה מהלוה או מהערב :

א כתוב כי פרעון ביני שמי עריך שפי משיבך ולא חשיב
 כפונם שטר לחיובי שכות' שטר שכתוב בו פרעון ביני
 שמי ה' זהובים על הנר וטוען הלוה שפרע יותר והמלוה
 נר מקום הפרעון וחור וכתב מה שרצה אם כתב הפרעון הוא
 כתב יד הלוה הרין עם השלוח דאם איתא דפרעוה יותר לא
 היה נוהג לו אלא היה נכ' כותבו כמו שכתב זה :

ב הפותח שטר נפרע ישיא בשבועה כיצד היה שטר ארץ
 זו וטוען הלוה פרעתי כוליה המלוה אומר לא נפרעתי
 כל' אבל איך חייב לו אלא ת"ק כי לא הלוייך אלא ת"ק ומה
 שכתב ארץ אפנה היה בינינו הרי זה כמשיב אבירה וארץ ע"פ
 שאין כתוב בשטר נאמנות נפרע שלא בשבועה אלא אם כן
 יאמר הלוה השבע לי . ועל בלבוש הבין וארמזן סימן
 צ' סעיף י"ד טען המלוה לא נפרעתי כלום אבל לא הלוייך
 אלא ת"ק והעדים טענו וכתבו ארץ זו חרי זה מורה שהעדים
 מעידים שקר והשטר חספא בעלבא הוא והחוב כמלוה פה
 ונטען הלוה היסת ונפטר ולא אמרינן להימנינן למלוה כפג
 דאי בעי אמר ארץ זו דכיון שהשטר חספא בעלבא הוא הוה
 ליה מנו להוציא ומנו להוציא לא אמרינן כדלעיל בס' הקדמ'
 סעיף ד' :

ה עד אחד מעיד בשטר שהוא פרוע לא יפרע אלא בשבועה
 אפי' לא טען הלוה ישבע לי כד' כשעבר זמנו יש לחשב
 שטא פרעו כמו שמעיד העד לכך לא יפרע אלא בשבועה . אבל
 אם הוא תוך זמנו שיש כאן חזקה ושטר נפרע שלא בשבועה
 אלא א"כ טען הלוה ישבע לי . עד אח' מעיד על שטר שעבר
 זמנו שהוא פרוע ומת המלוה עד שלא נשבע כיון שהוא לא
 היה יכול לנכותו אלא בשבוע' אין יורשיו נוכין בו כלום שחרי
 הם אינם יכולים לישבע שאינו פרוע שאינם יודעים ושבועה
 שלא פקדנו אבא לא שיקא הבא דהא אפילו אם פקד שאינו
 פרוע אינו נאמן בלא שכתבה ולא דמי למה שכתבנו לעיל כ'
 פ"כ סעיף ח' שנטבעין היורשים שלא פקדנו אבא ונביג אף
 ע"נ שאביהם לא היה יכול לנכות בלא שבועה דהתם שבועה
 קולא היא דהא אילא טעין לזה לא משבעינן לזה לכך לא
 רצו חכמים להפסיד ליתוסים מחמת אותה שבועה שאינה
 אלא הקנת חכמים אם ישעו וכן הדין בעד אחר סעי' שהוא
 פרוע והוא בחוד זמנו כן פונם שטרי שהוא בחוד זמנו כמ'
 שיהבער לקמן סימן ק"ה סעיף י"ד אבל הכא שעבר זמנו ואיכא
 עד אחר שיש כאן שבועה דאורייתא וכן פונם שטר והוא
 לאחר זמנו שאפי' אי לא טעין הלוה צריך לישבע כדאמר'
 לפיכך גם החתומים מפסידו כיון שאינו יכולין לישבע .
 ועיין לקמן סימן ק"ה סעיף י"ד :

ו הוציא עליו שטר חוב והלוה טוען ששטר ארץ זו וטוען
 הלו' פרעו כולו והמלוה אומר לא נפרעתי אלא מקצתו לא יפרע
 השאר אלא בשבועה כעין של תורה שכן תקנה בעלי משנה
 אפילו היו עדים בטעת הפרעון ורצו או שכתב לו שובר במה
 שפרע ולא אמרינן אם איתא דפרע שפי בעדים הוה פרע ליה
 כדפרעיה מעיקרא או היה צריך לו שובר כמו שכתב לו כבר
 דשם נהסין לו מעיקרא לפרעו בעדים או בשטר ואח"כ פרע

ז הוציא עליו שטר מקוי' ואמר הלוה מווייף הוא או אשת
 הוא או פרוע הוא ואמ' המלוה כן הרבר כמו שאתה אומר
 אבל שטר כשר היה לו ואבד נשבע הלוה היסת ונפטר דהאי
 שטרא חספא בעלבא הוא ואין כאן אלא הבעיה בעל פה ולא
 פהמינינן למלוה כמנו דאי בעי אמר שטר מעלייא הוא שהרי
 דאי מקויים לפיכך יהא נאמן לומר שטר היה לו ואבד דאמא
 ספקת ארץ שטרא האי שטרא חספא בעלבא הוא והוה ליה
 האימנו כמו מנו להוציא ומנו להוציא לא אמרינן :

פר' המונח או פוחת שטר או עד אחר מעיד שהוא פרוע ובוה סעיפים :

א המונח א"כ שטר לא יפרע אלא בשבועה אף ע"פ שיא
 טען הלוה השבע לי כיצד הרי ששטר ארץ זו וטוען
 הלו' פרעו כולו והמלוה אומר לא נפרעתי אלא מקצתו לא יפרע
 השאר אלא בשבועה כעין של תורה שכן תקנה בעלי משנה
 אפילו היו עדים בטעת הפרעון ורצו או שכתב לו שובר במה
 שפרע ולא אמרינן אם איתא דפרע שפי בעדים הוה פרע ליה
 כדפרעיה מעיקרא או היה צריך לו שובר כמו שכתב לו כבר
 דשם נהסין לו מעיקרא לפרעו בעדים או בשטר ואח"כ פרע

בה' הוציא עליו שטר חוב והלוה טוען שמכר לו שדרו ובוה סעיפים :

א ראובן הוציא שטר חוב על שמעון ושמעון הוציא שטר
 שראובן מכר לו שדרו אחר שהגיע זמנו של שטר וראובן
 לו פרעתיך שטרך ואח"כ קניתי ממך את השדרה וזהו הל' הובחא
 וראייה

לבוש עיר שושן

הלבנות שבועה

נה

מכך כדי שאנכה מסך העידית בחיוב שהרי אין לך קרקע אחרת ואני אנכה אותך הזיבורית שלי אחכ בחובך שאפילו אם לא לזה מסמנו והיה חובקו כדי היה יכול לנכות ממנו העידית שלו בחובו שהרי אין לך קרקע אחרת ואם היה מסמנו כדו להנכותו הזיבורית שלו אין דרך בני אדם ללות כדי למכור נכסיהם ואם יאמר אע"פ כן אני כוונתי למכור ושאיפיע ממנה המעות כך היה יכול ללות מאחר כדי להנכותו אח הזיבורית שלו ואם הוא באתרא דכתבי שטר ואהדר יתבי זוזי שאמרנו לפי ה"א שאינו יכול לומר היה ליפרע מחובך ושני השטרות שטרות מעליא נגהו אז כל אחד נובו חובו

לפי שטר מירו אין הרין כסענת ראובן שאמרנו לפי הס"ד שאם יש לראובן זיבורית ולשבע עידית דהוה ס"ד דראובן שלוח משמעון כדי שינכה הוא העיריה משמעון וינכה הוא הזיבורית שלו לשמעון ורחינו שטרותיו כן השעמי' שנהכארו דאפילו בלא אותן הרחיות לאו רינא הכי הוא כס"ד ושעות הוא כידו אלא הכי הוא דינא אם יש לטניהם עידית או בינוני' או זיבורות או שיש לאחד עידית או בינונית ולשני זיבורית עוסר כל אחד בשלו שאפילו אם יבא בעל הזיבורית החלה לנכות מדעידית או מהבינונית של חבירו ולהנכותו זיבורית שלו אין שומעין לו אלא כיון ששניה' חובעין זה את זה מגבין בעל העידית או בינונית מדבורית של זה וחסעיה הבינונית שלו עידית דק"ל דבשלו הן שמי' וחוזרין ומגבין לזה מזיבורות שלו' וכך אם יש לזה בינונית זיבורית ולזה זיבורית עומד כל אחד בשלו שהרי הבינוני' חושב לו כעידית ובשלו הן שמי' ונמצא מנכיהו מזיבורית אבל אם יש לזה עידית ובינונית ולזה זיבורית אפי' היו שני החובות' שוין אין אומרים יעכב זה מלוות חבירו בשביל מה שהלווהו שחטם כל המלוה לחבירו על דעת לנכות סקרקע שלו הוא מלווהו אם לא יפרע לו מעות מוזמנים לפיכך ב"ד יודיין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו וזה נובה וזה נובה משה נפשך שאם ינכה בעל הזיבורית החלה ינכה בינונית של זה ותחזור הבינונית הזה שכא לירו עידית

וזיבורית שלו בינונית ומגבין לו מסנה ואם ינכה בעל הבינונית החלה הרי נובה הזיבורית ק"ש לו עכשיו עידית ובינונית זיבורית וכשיבא זה לנכות מסנוינכה מסמימ' הבינונית כרין בעל חוב שנוכה בינונית ואם זמן השטר שסוציא שמעון על ראובן היה קודם שהגיע זמן פרעון שטריו של ראובן אז בכל עניין כל אחד נובה חובו על הדרך שאמרנו שאין יכול לומר לו היה לך ליפרע מחובך שהרי עדיין לא הגיע זמנו ואפי' היה כיום אחרון כנון שאיבן הלוח לשמעון בשטר לחמש שנים וכיום שנשלמו החמש שנים בא ראובן ולוח משמעון לעשר שנים אין שמעון יכול לומר לראובן אילו הייתי חייב לך למה שאבדח עצפך כשכיל וים אחד לפי שאדם עשוי לשעבר עצמו להיות עבד לוח לציט מלוח כשצריך למעות אפילו כשכיל' ליום אחד ונוכה זה שרו' לסוף ה' שנים וזה שרו' לסוף עשר שנים ראובן שהוכע משמעון כשטר לשלם לו והשיב שמעון הלה אתה פרעת לי כוון השכוע ולמה לא עככת בחובך וראובן אומר האמנתיך נאמן ראובן בסמו דהוה יכול לומר לא פרעתיך או עדיין לא הגיע זמנו או שחפרעני' אטה שהקרישה נכסיה וצווחה ש' דוד כנותיה כבתים שלה ויחננו שכירות ואחר כך הביאה בת אחת שטר מתנה מקדם לשטר מתנה של הקדש ושאר הוורשים אומרים צילו היה שטרך אמת למה נחת שכירות אם הבת נותנת אמתלא על השכיבות הדין עמה ואם לאו הדין עם הוורשים עכ' למורי מהרמ"א ז"ל :

והוא מת אתר מהם והגיה יחומים קטנים ולא הגיה קרקעות פרינא דגמרא מפלטי' דחמילא משהעבדי לכ"ח לפיכך היתומים נובים מן השני מפלטי' והוא יפסיה שאין לו משה לנכות ואם פקח הוא ינכה אותם קרקע וחוזר

ודאיה שאם הייתי חייב לך בשקניה מסך את השרה היה לך ליפרע ממני ורא למכור לי סדך אם הוא במקום סנוהנין שמי שקנה סדה נותן מעות ואח"כ מתבין לו שטר מעותו מענה שלא היה לו לחוב שטר המכירה אחר שקבל המעות ונאמן הלוח לומר פרעתי ושכר היה לי ואבר ואפי' שיש בו נאמנות דהוכחה זו עדיפה ואם הוא שוען שזיין הוא ישמי שאומר שאינו נאמן כיון שהשטר מקויים ויש אמרים שהוא נאמן במנו הפרעתי ואם עדיין לא הגיע זמן שטרך כשקנה ממנו השרה אינו יכול לומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע את שרך שהרי עדיין לא הגיעה זמנו והיה צריך למע' ואם הו' במק' שכוחבין את השטר ואח"כ נותנין המעות אע"פ שהגיע זמנו אין מענתו מענ' שזה יאמר לו לא מכרתי לך את הסדה אלא כרי שהיה לי משה לנכות ממך חובי כי יראתי פן חאמר אין לך כמה לשלם ולכך הוכרחתו לחכות לך שטרך ולהחיל לך את השרה אע"פ שהייתה חייב לי ואין זה יכול לומר לו היה לך למכור סודעא קודם שכתבת השטר שזה יאמר חברא חברא אית ליה ויראתי פן יודעוך לך הרביים ותחזור כך המקח כאמרך אין לך מעות :

והוא הלוח מכר קרקע למלוח אחר שהגיע זמן פרעתי שטרך יכול לומר לו אילו הייתי חייב לך היה לך לשרוף הסדה בחובך כשמכרתי לך ולמה נחת לי מעיה ולא סיבעיא באתרא דכתבי שטרך והדר יתבי זוזי דשצי אמר ליה היה לך לעכובי זוזאי בפרעון אחר שככתתי לך את השטר אלא אפי' היכא דיהבי זוזי והרוו כתבי שטרך מצי ליה למיטר היה לך לנכות קרקע בחובך ברין בעל כרחי קודם שנחת לי המעות כרי שלא אקח המעות ואוציא אותם ולא יהיה לי משה לפרוע לך חובך ודווקא בקרקע יכול לשעון כן אבל אם מכר לו הלוח משלטיין לא יוכל לומר לו אילו הייתי חייב לך למה לא תבעתם ממני בחובך שזה יוכל לומר לו יראתי אם אתבעם מסך מחובי לא המכרה לי כלל ואנכי הייתי צריך להם והוצרתי לקנותם ממך :

ראובן הוציא שטר על שמעון וחזר שמעון והוציא שטר על ראובן והו' מאוחר לשטר של ראובן וגם הגיע זמן הפרעון של ראובן קודם שלוח משמעון יכול שמעון לומר לראובן אילו הייתי חייב לך לא היה לך ללות ממני אלא היה לך ליפרע בחובך והו' ששטר של ראובן הו' ברור ואין בו פקפוק אבל אם יש מענת על השטר' כנון שיטבו חשש אסמכת' וכיצ' בה יכול לומר יראתי שמש לא אוכל לנכותו משעם הסענה שהיה לך עליו ואני הוצרתי למעות ולא היה לי פנאי לרון ולננוש אותך והיכא שיכול שמעון לשעון אילו הייתי חייב לך כו' ל"ש באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרך ל"ש באתרא דכתבי שטרי' והדר יתבי זוזי ועולם יכול לומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע מחובך ולא דמי למוציא שטר חוב על חבירו ומכר לו הסדה דאמרינן בסעיף א' דבאתרא' דכתבי שטרך והדר יתבי זוזי שאינו יכול לומר לו אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע מחובך דשאני התם שיכול לומר חשתי שפא תוציא המעות ולכך מכרתי לך השרה שאוכל אח"כ למטכך בו אבל הכא אפי' באתרא דכתבי שטרך והדר יתבי זוזי כשזה שוען אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע מחובך אין לזה שום מענה כנגדו דכיון שהשטר ברור כך נקל לו לחובקו כרין וליפרע ממנו כמו שיכול לפתוחו שלוח לז' א' דה"ג באתרי דכתבי שטרי' והדר יתבי זוזי אינו יכול לשעון היה לך ליפרע בחובך שאמר המלוה הוצרתי למעות ולא יכולתי לעכב ולרון עמך ולא יכול הלוח למשעון הכי אלא במקום שהמלוה נותן ללווה המעות ואת כ' כותב לו השטר שאינו יכול שמעון לומר לראובן אילו הייתי חייב לך למה כתבת לי השטר כשהיו המעות כידך היה לך לתופשם בחובך' ואפילו אם יש לראובן זיבורית ולשמעון עידית אינו יכול לומר לוית

* לבוש עיר שושן הלכות טוען ונטען *

א שיש לו נכסים במדינה אחרת נובין מלוי ונותנין לראובן ואין מטריוחין את המלוה ללכת למדינה אחרת הואיל ומצא בכאן אבל אם יש לו נכסים במדינה זואין בית דין נזקקין להוציא מזה ולהת' לזה אלא נובין לו מנכסיו שבמדינה זו :

ב ואף כזמן שאין לסמעות נכסים אין ראובן יכול לכופר שיהבע מריו ויפרענו שכיון שלוי נעשה הב"ה לראובן מן החורה מלאשר אשם לו אין מוסר על שמעון זה הטורה אלא על ראובן לטורה ולהוציא שה'ובעל חובו :

ג ישמי שאומר שאם מה שיש ביד לוי הם מעות מוכנים בעין כגון שהם פקדון בידו אע"פ שיש לשמעון נכסים ליפרע ממנו יכולין הבית דין להחפיש המעות מלוי ולנגוש אוהו שיפרע לראובן שכל שיש לו מעות אינו יכול לומר שול קרקע :

ד ואין שמעון יכול למחול ללוי ולא להרויח לו זמן שהרי פקע השיעבוד שיש לשמעון על לוי ונשתעבד לראובן וכן אם אמר שמעון שטר אמנה או פרועה הוא אינו נאמן להפסיד לראובן ועל סימן מ' ואם אחר שנתחייב לוי לראובן בכ"ד הלך ופרע לשמעון חי' ב' לחזור ולפרוע לראובן פעם אחרת הואיל וכבר נתחייב לו בכ"ד נסתרק לנמרו שמעון וכן המסרב לירד רדן או ירד לרין ונתחייב ואינו הוצח לעשות ציווי ב"ד ועכבה ב'ד ממנו שביד אחר ועבר אותו האחר על מצוה והחזירו למסרב אם לא מצא הובוע ממה לנבות מן המסרב חייב הנפק' ליתן הממון פעם אחרת לתובע מה שהחזיר למסרב :

ה ודיוקא שעכבו המעות ביד לוי ע"י ציווי ב"ד אע"פ שמיחה ראובן בעצמו בלוי שלא יפרע לשמעון לא מיקרי ראובן מוחזק בהכי דלא משתעבד לוי לראובן מדר' נתן עד שיחברו בבית דין ששמעון חייב לו :

ו אם מת שמעון ונשארו יורשיו וטוען לוי פרוע הוא נשבעין היורשים שביעה היורשים דהיינו שלא פקדנו אבא ונוכין מלוי וחוזר ראובן ונוכה מהם בשנועה אם היה חוב ראובן נשטר ועל' סימן פ"ב סע"ף ח' וסימן פ"ד סע"ף ה' ואם לא רצו היורשים לישבע אם יש להם נכסים אחרים חוזר זה עליהם ולא יוכלו לומר דון עם לוי שהוא כעל חובך מדר' נתן הואיל ויש להם נכסים אחרים ואם אין להם נכסים אחרים וטוענין שאין יכולין לישבע שבועה זו מפני שאינם יודעים אף על פי שאינו יכול להשביע אוהו אם יודעים אם לא דהוה ליה טענהו בזה טענה שמא נגדמ' מ' משביעים היסת שאין כידם ממה לפרוע חוב מורישם :

ז ראובן הלוח לשמעון על פה ושמעון הלוח ללוי ב'שטר ומכר לוי כל נכסיו וכו' ראובן לטרופ מן הלקוחות של לוי בכח השט' שיש לשמעון על לוי אע"פ ששמעון היה יכול לטוען לראובן פ'רעתיך אין הלקוחות של לוי יכולין רדחות לראובן ולומר לו פרוע אתה שמעון ואע"פ ששמעון יודה שלא פרע אינו נאמן לנו בהוראתו עלינו שלא פרע טעשהם קנוניא עלינו לפי שסוף סוף הלקוחות חייבין לפרוע לשמעון שהוא מלו' של המוכר' שלה והואיל ויכול שמעון לטרופ מהם גם ראובן מלו' שמעון שורף מהם מדרבי נתן הואיל ושמעון מודה לו :

ח ראובן יש לו חוב בשטר על שמעון ושמעון על לוי אחי' וכו' ראובן רגבו מלוי וטוען לוי אחי' גמליני חסד והלויני להחזיר ידי והחנה עמי שלא יכפני לפרוע אלא כשארצ' אני אם הנאי זה מפורש בשטר אין מוציאין מלוי לראובן שאין לוי משועבד יותר לראובן מלשמעון אבל אם אין הנאי זה מפרש בשטר אף ע"פ שידוע הוא לב"ד ששמעון לא היה נוגש את' לוי לפרוע מ' הרצות בידו שבכל עת שירצה יגבנו מלוי אחיו ואותו כח יש לו לראובן שככל עת שירצה יכול לכופר שיפרע לו מ' שיש לו כידו פקדון של נוי או של מטומר והם חייבין לאתרים וכו' הב"ה להוציא מיד המחזיק בנכסיה והמחזיק אומר

ונובה אוהו מהם ועכשיו שהקנו הנאונים שנובין ממטלמי דיהמי כל אחד עומד בטלו אפילו לא הניח להם אביהם כלום שאם יגבו מזה חוזר ונובה אוהו מהם אחר שהקנו הנאונים שנובין ממטלמי דיהמי :

ה ואפילו היהומים הם קטנים אין אימרים שהם יגבו מיד וזה לא יגבה בהם עד שיגדלו משו דק'ל שאין נזקקין לנכסי יהומין עד שיגדלו ורשעמא שאין נזקקין לנכסי קטנים הוא משום השטא דילכא צריי' אתפשה והבא כיון שהפש סחוי אביהם משום דק' חטטא לא מפיקין מיניה למיתב ליהמי :

ו שנים שיש לכל אחד מהם שטר על חבירו במנ' והוה בעניין טרדן היה נוהג לפי מה שאמרנו סעי' כ' שיעמוד כל אחד ביש'ו ומכר אחד מהם חובו לאחר והלוקח בא להביעו וטוען הרוה כיון שהרין בינינו כל אחד עומד בשלו הרי השטר הוא כמו פרוע וכשם שהוא לא יכול להוציא ממני כך אתה שבאת מכחו לא הוציא ממני כלום אין שומעין לו שאין השטרות כחוקת פרועים אלא שאין ב"ד נזקקין להם משום אפוכי מסרתא למה לי לפיכך הכא הכי דיינינן ליה הלוקח את השטר נובה מן הלוח וחוזר הלוח ונוכה מן המוכר מבני חרי' אם יש לו ואם אין למוכר נכסים אם גבה לוקח השטר קרקע מן הלוח חוזר ונוכה הלוח ממני כחוב שיש לו על מכר שהרי הוא משועבד לו להוכו מחמת המוכר שחייב לו ואם גבה ממנו ששטרין רואין אם שיעבד לו המוכר מטלמי אנב סקרעי שקבה ושיקנה חוזר ונובה אותם ממנו ואם לאו אינו שורף ממנו כלום :

ז ראובן נתחייב לשמעון ק' ושמעון לראובן מנה ושמעון עמד כבר בדין עם ראובן על המנה ונתחייב בבית דין ואמר שמעון לראובן אתה חייב לי ק' תחסר לי מהם המנה כנגד מנה זה הש ב' ראובן אני לא עמדתי עמך בדין על הק' וכמרומה לוי שיש לראובן שאני פטור מהם אם שטריו של שמעון מקויים הדין עמו שאין צריך לפרוע לו לראובן ויחזור אחר' אחריו לרדן עמו אלא ירדן עמו מיד ואם יזכה יזכה :

* ראוכל נושה בשמעון ושמעון בלוי מוציאין מלוי ונותנין לראובן וכו' סעיפים *

א כריכ ונהג' לאשר אשם לו ופי' אשם הוא הקרן כלימך מי שהקרן שילו ודקדקו חל' והוא ר' נתן מדכתוב לאשר אשם לו ולא כתיב לאשר הלוהו כאל' למד מי שנשה ברביו מנה וחבירו בחבירו שמיצאין מזה ונותנין לזה וזהו לאשר אשם לו למי שהקרן שלו וזהו מה שאמרנו בכל מקום חייב מרדכי נתן מפני שהוא כעל המאמר הזה לפיכך ראובן שנשה מנה בשמעון ושמעון בלוי מוציאין מלוי ונותנין לראובן ל'ש אם נתחייב לוי ככר לשמעון בטעה שלוח מראובן שחל השיעבוד שיש לראובן על שמעון מיד לוי ל'ש נתחייב לו אחר כך ואין חילוק בזה בין מלוה בשטר למלוה על פה כיון ששני הלויים מודים כל אחד למלוה שלו הרי זה ככלל ונתן לפי שהקרן שלו שהוא ראובן ומוציאין מלוי ונותנין לראובן בכל ענין שיתחייב לוי לשמעון בין דרך הלואה שהלוה לו בין דרך פקדון בין דרך שכיחוח שכל זה הוא בכלל לאשר אשם לו ולא כתיב לאשר הלוהו ואפילו ראובן שיש לו משכון מן הגוי והגוי חייב לשמעון יש אומרין טיובל שמעון לפרות המשכון מראובן וניתן לו קרן וריבית טעלה עליו ונוכה חובו מן המותר שזה נס כן ככלל לאשר אשם לו הוא ובהב על זה שורי מהרמ' א"ל ז"ל וכן נראה לי מאחר שאין לגוי לפרוע בעניין אחר יש לו כל זכות הגוי עכ"ל :

ב כר'א כשאין לשמעון נכסים ליפרע ממנו כגון שסדרו לו כ"ד והשביעוהו ולא מצאו לו אלא חוב זה ואף על פי

הדיינים על אותו המקצת שמורה לו הילך זה המקצת שאני מודה ביהוה על חשאר כופר בכל ופשוט שבועת התורה . ואינו נקרא הילך אלא אם כן היא המקצת שהיה שורה לו מינן ומזמן בידו כשיאמר הילך ונתנו לו מיד בפני הכהן אבל אם אמר הרי הוא בכיתי ואתנו לך לא ואפילו אם יתן לו משכון על מה שמורה בו לא חשיב הילך שאין נקרא הילך אלא מה שה' פרעין נמור וזה איננו פרעון אלא אשר מושי קמי שרמיט ויש אופרים דמשכון חשוב הילך ואפילו שטר כגון שאמר לו על המקצת שמורה בו הרי לך שטר עליו הוה הילך דחשב פרעון ולא מסתבר לו דשטר יהא נקרא הילך דקשה להוציא אפילו בשטר ג' :

ב הבעו שנים כלים והודה לו באתר פהם ואמר לו הילך וטוען הרובע או שהוא ידוע שנשתכס בזה שהורה לו ונפחת פרמי אין זה הילך שהרי עדיין חייב לשים אותו הפחת וה' עדיין דין מודה מקצת הבעו מהמים והורה לו במנה והוא בענין שלא היה יכול לכפור באותו מנה כגון שאם היה כופר בו היה טוען אחר מעשה בית דין אין לו דין מודה מקצת ופשוט שבועת התורה משום דהוא מנה שהוא מודה בו ה' הילך כיון שאין לו טענה ליפטר ממנו ואמרך מנה ה' ל כופר בכל :

ג אם נראה לדין שהנתבע מעדים לומר הילך כדי ליפטר מהשבועה דאורייתא לא יפטרנו אלא יחייבנו שבועת התורה :

ד טענו מנה וכלי ויש לי בידך והשיב אין לך בידי אלא הכני וזהו והילך ואמר החובע אין זה הפלי שלי הרי זה ככופר בכל ונשבע היסה וכולל בשביעתי שזה הכלי של ואת הורה הנהבע שאין זה הכלי שלו אלא שנהחלף לו אף על פי ששה כמו כלי שלו אין זה הילך אלא מודה מקצת וצריך לישבע שבועה דאורייתא על הכנת זה לפי הדעת שכרבנו בסעיף א' דמשכון אינו נקרא הילך אבל לפי ה' דמשכון חשיב הילך לא נרע זה כמשכון והוא שמה זה כמש כמו שהיה סוה הכלי שחובע אותו או יותר אבל אם אינו שוה כל כך כמו הכלי שחובעו ה' מודה מקצת על מה שהיה שוה הראשון יותר וחייב שבועת התורה :

ה אין שביע' למורה מקצ' אלא במודה כדבביו כפי' שהוא חייב מקצת שכן כתיב אשר יאמר כי הו'ה שיאמר הוא כן שוה הוא שחייב לו אבל אם הו' כופר בכל אלא כמותך טענתו מתחייב במקצת אין זה בכלל אשר יאמר כי הוא זה שו' לא אם כלום ביצד כגון שהבעו מנה והוא איסר לא ליתמי ובאו עדי' טלוה חששים וחזרו ואמר אין ליתמי חששים ופרעתוך שהחזוק כפרן לאותו ממון וחייב לשלם המש'ם וזה טענה הראשון' נרמ' לו שאמר לא ליתמי דאם לא ש'ען כן הו' עכשיו יכול לומר פרעתו רק' להטוה חבירו בעי'ם אין צריך לפרועו בעדים לפיכך אינו צריך לישבע על השאר מן התורה וכן המתחייב במקצ' מהוך טענה הכפירה שכפר בכל אינו מחוייב שביעה מן התורה על השאר ועל סימן ע'ה סעיף ה' :

ו אחל' כשם שעד אחד מחייבו שבוע' מן התורה כך פוטרו מן השבוע דמדדו שני' לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה משמע בין לחייב שביע' בין ליפטר מן השבוע' דמ' ועוד קו הוא דאיזה כח מרובה כח המחזק או כח שאין מחזק הוא אופר כח המחזק א' קו הוא מה כשהעד כפי'ע לשי' שאין מחזק זוקק את המחזק לשבוע כשהעד מסייע למחזק קו' שיפטרנו מן השביעה לפיכך אם הבעו במנה והודה לו בנ' ועד אח' סייעו פשוט מן השבועת וכן כתיבה יד החובע הוי כמו עד ואם מסייע לנתבע פוטר מן השביעה ויא' דה' כל היכא דהוי דינא נשבע ונטל איש' לו עד המסייע נטל בלא שבועה . ומי שנחייב שבועת והקנה על שגבגדו ויש לו עד עד המסייע פוטר מן השבועת

אומר שמתירא להוציא הנכסים מתחת ידו פן יכא הנני או חששמו לחזור ולנקות ממנו הדין עמי דמח לו להכניס עצמו לסכנת הדין עבירם והם יפרעו ויחזקום :

פד דיני שבועת היסת ושבועת דאורייתא וכו' לט' סעיפים :

א מדכתיב בתורה כפ' שומר חנם כיתן איש אל רעותו כסף או כלים לטמור ונ' על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה ונ' וכתוב בפ' שנייה שבועת ה'תהיה בין שניהם ונ' רשנו דל' דהאי שבועת י' תהיה בין שניהם קאי נ' למעלה על פסוק אשר יאמר כי הו' זה ואמר ש'ין חייבין שבוע' מן התורה אלא כשמודה במקצת השענה וכו' במקצתה שכן ס' שביעות פירוש הפסוק של אשר יאמר כי הוא זה כיומר אשר יאמר הנשען כי דבר זה הוא מקצת ספה שנתת לי לשאר והמותר נגנב ממני והוא שטר חנם עליו נשבע שלא פסע באוהו מקצת שאמר שנגנב ממנו ונפטר וה' לכל טענות וחביעות שטוענין ממנו וחייב מודה מקצת שחייב שבועה מן התורה וכן אם כופר בכל ועד אחד מכתשי' למדונ' מק' שחייב שבועה מן התורה דכתי' לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת והאי לכל עון ולכל חטאת מותר הוא דה' למכתב סתמא לא יקום עד אחד באיש דהוה משמע לבל דבר לכל עון ולכל חטאת למת לו ורש'ה' קרא לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשביעה פ' ככל מקום ששני עדים מחייבין אותו משכון לשים עד אחד מחייבי שביעה' לפיכך החובע מחבירו ממון או חפץ שהיה יכול להחזיק בו כמענת לא היו דביים מעולם או החזיקו לך אי לקוח חייב בידי אם הוא מודה מקצת ועל השאר טוען טענות אלו חייב שבועה מן התורה וכן אם כופר בכל ועד אחד מחייבו שבועה מן התורה ואפילו אין החובע בעצמו ידוע שחייב לו אלא על פי העד שהגיד לו שוה חייב לו מחייבין אותו שבועה מן התורה על פי העד אחד ודווקא במודה מקצת אע"פ שאין אחד שכתשו מחייבין ליה שביעה מן התורה מפסוק כי דאז זה וכן הטעם שיחבאר כסמך בע'ה אבל כופר בכל ואין עד אחד מכתיש לא חייבוהו תורת שבועה בין במלות בין בקרן דהתורה לאו ברשיע' עסיק' אלא בכני אדם בינוניים וחזקת דפס' בני אדם אין מעיזין פניהם כולי האי לכפור הכל בפני החובע שזרע שמשקר וכיון שזה הוא כיפר הכל חזקת דקוש' קאמר ואפילו שבועה לא חייבו מן התורה אבל מודה מקצת חייבין בכלי בעי' דליכפירה אלא שלא היה יכול להעז' פניו כל כך בפנימי' שזרע בשקר ובכלי בעי' דלדורי ליה אלא דלית ליה מעיה לשלם וסבר אישחמושי קמי' חשיב' עד דהנה לו זוני והרר פרענת לכך השילה עליו תרת שבועת אולי יודה ולא ישכע דחמירה שבועה בין הבריות ולא משחכתי כ' לשיקרא דחשיד אדש' אסמנא ולא חשד אשכיעתה לפיכך מודה מקצת חייבוהו תרת שבועת וכופר בכל פוטרנו מ' אול' חשו לרש' ע' המצוי' בכל דור ולא ינשי דלא מעי' זה חיתו הדיינים להשכיע כל הנתבעים הכופרים בכל היא שקראוה שבועת היסת על ש' הסתמם שהמיהו הדיינים להשביע הנתבע הכופר בכל כמו שיתבאר לפנינו בע'ה ולא מבעיא במקום דאיכא דררא דמאנא כגון מנה לי בידך וחלת אומר פרעתי הכל שחייבוהו שבועה בין רמ' מודה שהיה לו עסק עמו כמזון אלא שאומר פרעתי והששו שמא לא פרעו אלא אפילו במקום הליבא דררא דמסונה כגון ששענו מנה לי בידך והיה אומר להר'ס אפה' חייבוהו שבועת היסת ופליכר שחכעהו טענת וראיכמו שנתבאר לעיל ס' ע'ה ובמידת מקצת נמי לא אמרן דחייב שבועה מן התורה אלא שאומר מקצת אני חייב לו ואש'ם לו ומקצת איני חייב לו אבל אם אפר לו כפני

הלכות שבועה

לבוש עיר שושן

היסת היתה התקנה מתחלה שיוכל להפכה על שכנגדו ולומר אני רוצה לישבע שהרי התורה פטרתי אלא שתקנו חכמי התלמוד שאישבע אני והריני מהפכה עליך הטבע אתה וכול או סוקמין הנהבע אדאורייתא ופטרין ליה משבות' ורפינן השבועה על התובע אם ירצה ואם לא ירצה ילך לו נמצאת אומר שאין שבועה מתהפכת אלא של היסת בלבד ואף היסת אין מהפכין אלא כשאין כאן גילגול אצל הנתבע אבל אם יש בה גילגול אין מהפכין כדי שיוכל לגלגל עליו שבועה אחרת כמו שיתבאר בע"ה :

יב אע"פ שהנשבעין ונוטלין אינם יכולי' להפך השבועה על שכנגדן שלא מדעת הנתבע אפי' אמר התובע אי אפי' בהקנה זו שתקנו לי חכמים לטובתו אלא הריני כשאר התובעים וישבע לי הנתבע היסת טומעין לו דהכי קיימא לן כל האומר אי אפי' בהקנה חכמים שעשו לטובתו כגון זו טומעין לו שאין זכין לאדם בעל כרחו ואם אי יחזור הנהבע ויהפך השבועה על התובע הרטובכידו כשאר מתווייבי שבועה ואם לא ירצה הלה לישבע ילך לו ונפטר הנהבע :

יג ועוד יסביניהם דבשל תורה אם היה הנתבע חשוד על השבועה שכנגדו נשבע ונוטל ובשל דבריהם אם היה הנהבע חשוד פטור בלא שבועה כמו שיתבאר בס"ז ב"ע ה' וטעמא דבשל דבריהם לא מהפכין על שכנגדו שישב' וישול היינו משם דהא דבשל תורה מהפכין אינו אלא הקנה שעשו חכמים ז"ל להחזיק שבועת התורה ובשבועה של דבריהם היא גופה תקנתא היא ואי הוה מהפכין לה הוה תקנתא להתקנתא ותקנת' לתקנת' לא עבדינן ואין להקשות אם כן שבועת היסת מ"י יוכל להפכה הא היא גופה תקנת' היא דהתם לא מפכין אלא מדעת הנהבע ואין זה תקנתא לתקנתא כיון שהנתבע מתרצה ברצונו הטוב ויאמר השבע וטול אבל הכא אי הוה מהפכין שישבע התובע משום שהנתבע הוא חשוד אינו רצון דנהבע אלא על כרחו וב' תקנות על כרחו של נתבע לא עבדינן אבל מ"ס אם רצה התובע להחרים סהם מחרים ואין מונעין אותו ואם הנשבע ונוטל חשוד יתבאר לקמן בע"ה ועוד יש ביניהם דבשל תורה צריך נקיטת חפץ ובשל דבריהם א"צ נקיטה חפץ והקנו הגאונים שכל שבועת המטנה אפי' שיהא על דבריהם תהיה בנקיטת חפץ כעין של תורה שההמירו חכמים בהקנות כעין של תורה וא"כ אין שבויע שאינה צריכה נקיטת חפץ אלא שבועה היסת דהקילו בה כיון שאינה תקנת חכמי המטנה וכהב טורי מהרמ"א ז"ל ואם בשבויע שצריכה נקיטת חפץ השביעוהו בלא נקיטת חפץ או שפסקו בו בשבויע היסת שישבע בנקיטת חפץ ולא רצה לישבע ושלם הוה טעוה בדבר מטנה וחזור ע"כ באן לשנוי : והאידיא נהגו הכל בסדיניות אלו להשיבע אפי' שבועת היסת בנקיטת חפץ אלא שנושין שיעור במסמן טאם השבועה במסמן מועט מביעין בלא נקיטת חפץ ובמסמן מרובה בנקיטת חפץ ואיזה נקרא מסמן מרובה או מועט עושין קצבה כל מקום ומקום לפירצונו נדא נהרא ופשיטה ונ"ל שאין לפתח בידם דהא חזינן שהדר פרוץ הוא ומקילין סאד בשבועה לכן יש לאיים הרבה על הנשבע ואם רוצין לאיים ביותר פוסקין לוליטבע בנקיטת חפץ וגם כ בפתיחת דארון הקודש כדי שיראה הס"ת לפניו אולי יודה ולא ישבע :

בד"א שעד המסייע פוטר מן השבע' היינו דוקא שמוען הנתבע טענ' שיאפשר להאמינו בלא מינו אבל אם אין כאמינן אותו אלא מכח מנ דאי בעי לשקר היה מוען טענה אחרת צריך לישבע באלו מוען אות הטענה האחרת שהרי על אות הטענה האחרת אין לו עד מסייע :

יד שבועה שמחייבין ב"ד לסי שנתחייב שבועה היא נקראת שבועת הדיינין בין שהיא חייב שבועה מן התורה בין פרכרי סופרים ושלשה מיני שבועות חייבין מן התורה מודה סקציה וכופר בכל שעד אחד פכחישו ושבועת השימרי' ששען שאנד הדבר שהפקירו אצלו או נגנב או מה או כיוצא בו הרי זה נשבע מספק אע"פ שאין בעל הפקדון מכחישו כודאי שהוא אינו יודע אם מוען אמת אם לא :

טו וכל שבועה חוץ מאלו השלשה הם פרכרי סופרים ומ"ס הם נקראים שבועת הדיינין ובשל דבריהם יש טני מיני שבועות יש מהם על טענת וודאי וכפירה כגון שבועת שכיר ופונם סמרו וכיוצא בהם ויש מהם על ידי טענת ספק כגון טענת טהופין ואריסין וכיוצא בהן ויש שבועה אחרת שנתקנה בדורות אחרוני' מחכמי' התלמוד והיא הנקרא שבועת היסת שנתבארה לעיל סעיף א' ואף על פי שגם בית דין משביעין אותה אינה נקראת שבועת הדיינין והטעם מפני שהשבויעת הראשונה הו' מהקנים בימות החנאים קודם שיסר רבינו הקדוש המטינות וכשחכר רבי את הכסניו' כללן בשם א' כמטינות וקרא כולן שבועת הדיינין כמסכת שבועות ויחד להן פרק בפני עצמו והוא פרק שבועת הדיינין ושבועת היסת לא הזכיר שם בשום משנה מפני שעדיין לא נתקנה רק אח"כ בימי חכמי התלמוד הוסיפו' וכך קראוהו בשם בפני עצמה ופ"ל טון היסת כבר כתבתי לעיל :

טז ואילו דברים שבין שבועה דאורייתא לשל דבריהם מי שנתחייב שבועה דאורייתא ולא רצה לישבע ב"ד יורדין לנכסיו ונהנין לתובע מה ששבע שכן הוא משמעות התורה או ישבע או ישלם ומי שנתחייב שבויע דבריהם אם הוא מהנשבעי' ונפטרין כגון הנשבעי' על טענת שכא או שבועת היסת ולא רצה לישבע הקנו חכמים שיהו מנדין אותו לו אם לא בא ולא תבע נדויו מבין אותו סכ' מרדו' ומתירין לו נדויו ואין יורדין לנכסיו שיא תקנו חכמים שישלם אם לא ישבע אלא ישבע ומותר לקרואו עברין אם לא ישבע שהרי עובר על דברי חכמים :

יז וא"ש שחייבוהו שבויעה דרכנן שהיא שבועת המטנה במקור' שאמרו שישבע וישול ולא רצה לישבע וקדם והפשו לא מפקי' מיניה כי היכי דנבי היסת לא נחתין לנכסיה אלא כפינן ליה לישבע מ'ס מכין אותו מכה מרדות כדכתיב' בנכסיע' הקודם להכבא ועל כסו' ס"ז סעיף י"א :

יח ועוד יסביניהם שבועה דאורייתא אם הפכה על שכנגדו ואמר לו השבע וטול אין שומעין לו דלאו כל היסטו אם הלוה אינו רוצ' לישבע אלא שאומרים לנתבע התורה הטילה עליך שבועה או השבע או תן לו וכן הדין בשבועת הדייני' אם דימן הנשבעין ונוטלין בין חפש בין לא חפש אע"פ שהיא מדברי' ה' אינו יכול לה להפכ' על שכנגדו ולפ"ל השבע והפטר אם אינו רוצה שיוכל לומר לו לא תקנו חכמים שיוכל להפכה עלי' אלא שתשבע אתה וחטול ואם לא תרצה לישבע אין לך עלי' כלום ושבועת חשופין וכיוצא בה מסכות המטנה שבאות על הספק לא סייך בהן לומר שיוכל להפכה שהרי זה מוענו טענת ספק ואיך ישבע אלא ישבע זה בהקנת חכמים או פייסנו' מיהו יש מי שאומר דאי טעין האי לישבע לי דחשידנא ליה בכך הדין עמו דהא לא רמי עליה שבועה דלא יוכל לאישתכועי' אבל יכול התובע לחזור ולומר איני חפץ פסק רק שבויע היסת שהיא קרה יותר כדי שגם הוא לא יהפך עליו רק שבועת היסת כדרך שיתבאר סעיף י"ב וכשאר שבועה מדבריהם טחיא מן הנצבעין ונפטרין כגון שבועת

יט כפר הכל ונשבע היסת בלא נקיטת חפץ ואחר כך חזר הלא והביא ע"י אחר צריך לישבע פעם אחרת שבויעת דאורייתא בנקיטת חפץ וכן אם נשבע שבועה דאורייתא להפטר ונודע אחר כך שהיה חשוד ולא היה ראוי להאמינו על שבועתו אלא היו מהפכין על שכנגדו או שהיו מצריתין אותו לשלם אין שבועתו כלום ופוסקין לו ריבנו מתיר' ע"י לקמן סוף סימן צ"ב :

אינה בנקיטת חפץ ולא חזרו לו שאר הפוסקי' ואמרו בשכחת
 חוסת אינה צריכה להסם ולא בינוי אלא בשביעה סהם או
 באחר ולעיל סעיף יג' נכתבו מנהגיו ;
 יא שבוורות האחרות בטלה שביעי בטם לפי שגינות
 גדול ונהגו להשביע באחר דאורז בו שביעה כדילפ'נן
 מקרא לעיל ;

בשביעין אזהר בכל לשון שהוא כבין כדי שיכין מה
 שהוא אמר וישים ודאח הנ'נד פניו ולא ישבע ויאיימו
 עליו קודם שישיבעוהו ואמריים לו הוי יודע שכל העולם
 גזרעו בטעה שאמ' הק'בה לא השע את שם יי'אלקך לשוא
 ובכל עבירות שבהוריה נא' בהן ונקה וכאן נא' לא ינקה וכל
 העבירות שבהורה נפרעין כמנו לבדו וכאן כמנו ומשפ'רתו
 שנ' אל ה'הן אח פיד לחטאי' אה בשרך ואין בשרו אלא קרוב
 טנ'וכבשרך אל תעלם ולא עיד ארא שגורם ליפ'ל'משנאיה'
 של ישראל שכל ישראל ערבים זה לזה וכל עבירו' שבהורה
 אם יש לו זכות הולין לו שנים או שרשה דורה וכאן נפרעין
 מסנומיד שנ' והוצאתי נאם ה' צבאות ונל' ובאו אל בית הנגב
 ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בהוך ביתו והוצאתי
 לאתר משמע ובאה אל בית הנגב זה הנגב דעת הבריות
 שאין לו מסון אצל חבירו וישענו שביעו ואל הנשבע בשמי
 לשקר כששמעו ולא עוד אלא אפ' דכר' שאין אש ושים מבלין
 איתן שבתות סקר מכלה איתן שנ' ולנה בהוך ביתו וכלתו את
 עציו ואת אבניו' אם אכר איני נשבע ח'שרין אותו מיד כדי
 שי'א יחזור ב'ינותן מה ששענו חבירו ואם אומר היני נשבע
 והבירו עימד והיבע העימידים שם אומרים זה לזה סורו נא
 מעל אהלי האנשים הישעים האלה ששניהם נקראו רשעים
 התובע כמו הנהבע דכריב שביעת ה' תהיה בין שניהם כל'
 עונש השביעה חלה על שניהם ששניהם נענשים כה הנהבע
 אם נשבע לשקר והתובע מפני שלא דקוק לפסור מכוננו ביה
 איש נאמן ונרם לבא לודי הילול השם וכל שאן אם הנשבע
 נשבע באמת טיש עונש חשבועה על התובע ומשכיני חנם
 והנשבע יש עליו היסר שבועה' שהוצרך לישבע ואמר' לו לא
 על דעיהך אנו מטביעין אותך אלא על דעחינו ועל דעת בר'
 ואם נראת לרין שיש בו צד רמאות יש לו לפרש בשביעהו כל
 צד רמאות שיש לחשוב בלבו וכן יש לדיין רשות להשביע
 בנקיטת חפץ במקום ששענו צריך וכן לאיים עוד נדברו' אחר'
 אם יראה לו שיש צורך ברבר ;

אין מאיימין אלא בשביעות הריינין שהיא ע' שעת
 ודאי וכפירה בין שהיה מן התורה בין שהיה מדבריה'
 שבין שזה טוען ודאי חוששין לדבריו שמה הימת אתו לכך
 מאיימין על הנהבע שלא ישבע אולי יחזובו ולא ישבע לשקר
 אבל על שבועה שנחתייב בה בשענה ספק בין של תורה בין
 של דבריהם וכן כשבועת היסת אפ' בטענת ודאי אינו צריך
 איום ואע"פ כן צריכין הריינים לפצור בקעלי דינים אולי יחזרו
 בהם עד שלא תהיה שם שביעה כלל ;

כל מי שנחתייב שבועה בין של תורה בין של דבריהם
 אפילו היסת יש לו רשות להחריס סהם קודם שישיבע
 לו על כל מי ששותן עליו דבר שאינו חייב בו כדי להשביעו
 חנם ויענה המשביע אמן ;

כל שבועה מן הדין צריכה להיות בפני הלה שכנגדו
 מפני שזה שכנגדו ששענו ברי' יודע האם אם נשבע
 באמתו או בשקר וכמא יתבייש ממנו ולא ישבע ואם
 ההובע נעצמו אינו יודע האמת אלא על פי העד אינו צריך
 לישבע בפני ההובע אלא בפני העד שיועד כשקרו ושם
 יתבייש ממנו ולא ישבע וכן יכול ההובע להשביעו במקומו
 ובפני רבים כדי שיתבייש מהם ולא ישבע מיהו אם השביעהו
 שלא בפניו או שלא בפני העד שלא במקומו ושלא בפני רבי'
 אם נשבע בחי'קונו ועל דעת כ'ד נפטר דכיון שגשבע נשבע ;

ודאמר' רסבועה התורה צריך נקיטת חפץ ילפי' מקרא
 דכתי' שים נא ירך תחת ירכי' וצ' שביעך ביי'אלקי השמים
 זנמר שפי' שאמר לו אברהם לאליעזר טים נא ירך תחת ירכי
 ר'ל דאהפטיה כמילה בחורת חפצא מפני שהיה לו מצות
 ראשונה לאיים עליו והשביעו בה' אלהי השמים ונמר מפני
 שלא היה להם מצוה אחרת היו שחוקים מצות פילה בחורת
 אנקוטי חפצא אבל אנו מנקיטין חפץ הותר חשוב שיש לנו
 זהו הס' ונהנין אותו לוי הנשבע ולא שאמר אני נשבע
 כספר תורה אלא שאוזה הס' בידו לאיים עליו ויאמר אני
 נשבע ביי' אלהי ישראל כמו שאמר אברהם שים נא ירך תחת
 ירכי שהיא המילה ואחר כך השביעו בה' אלהי השמים ונמר
 ולא כמילה כן הוא דין' בעיקר שבועה לכתחלה כיהו אם לא
 נתן בידו אלא הפילין אין צריך לחזור ולהשביעו ותלמד חכם
 שיועד ח'סרת השבועה מק'לינן ליה ואף לכתחלה אין צריך
 לאחז בידו אלא הפילין ויש מי שאומר דה'מ כשנשבע בפעם
 ראשונה אבל מכאן ואילך הרי הוא כשאר כל אדם וכס'ת'
 ויטאסרים דאפילו בשאר כל אדם ס'ת' שאמר לאו הווקא
 אלא הוא הדין שאר ספרים שיש בהם ס'ת' רכולין הוה חפצי'
 של מצו' כמו פילה דאברהם ויא' שנהנין כשם שביעין שבועת
 הריינין שנהנין הס'ת' לפניו ומניח ידו עליה אבל אינו נוטלו
 בזרועו וכבר כתבתי שאנו נוהגין לאיים גם כן ולהשביעו
 בפתיחת הארון וכשרוצין להחמיד עליו מצד צריך להניח ידו
 לתוך הארון על הס'ת' ונשבע וכן עושין בנשבעין על דבר
 גדול כגון פסים ושופ'ין וכ"ט בחיוב שבועה דאורייתא אבל
 בשאר שבועה כגון אשה שנשבעת על כתיבתה נוהגים
 שנשבעת על ספר אחר ;

ין וצריך לישבע בשם או באחד מכל הבינויים דכה' אלקי
 ישראל כתי' ואלהי הוא כינוי וצריך לישבע מעוסר כדי
 שישים אל לבו פחד ירכיניו נאנונו וכ' דיו ואם נשבע מיושב
 אינו חוזר ונשבע' ות' ח' בין של תורה בין של דבריהם בין על
 טענה ודאי בין על טע' ספק נשבע אפילו לכתחלה במיושב
 דאימת שמים עליו בכל עת' שנים סנהעצמו ר'דן נשבעו
 שלא ישענו אלא האמת ואחר כך נחתייב אחד מהם שבועה
 לחבירו מסוך הטענית יא' שאינו נפטר בשביעה הראשונה
 לפי שהשביעה הראשונה בשעה שנשבע עדין לא יצא דבר
 שקר מפיו ושבועה אחינה שצריך לישבע שפרע או כוונתו
 על דבר שכבר נעש' ואם לא היה כמו שנשבע ידיו הוא נשבע
 עכשיו לשקר ומציא שבועת שקר מפיו והמיר' עליו שפי' יא'
 שאם נשבעו מתחלה בנקיטת חפץ וברין שבועה אין צריכין
 לחזור ולישבע אלא מאייסין עליו ומזכירין לו אותה שבועה כדי
 לאיים לו בה ועל סעיף ל' ;

ין סדר שבועת הריינין בין היא של תורה בין היא של
 דבריהם בין על טענה ודאי בין על טענת ספק כך הוע
 הנשבע איתו ס'ת' או חפץ אחר בזרועו ועומד ונשבע בשם
 או בכינוי בשבועה או כאלה מפיו או מפני הריינים כיצד מפיו
 אומר ר'ריני נשבע בשם ה' אלהי ישראל או הריני נשבע כמי
 ששמו רחום או כפי ששמו חנון שאינו חייב לזה כלום וכן אם
 אמר הרי הוא ארור לה' אלהי ישראל או הוא ארור למי ששמו
 רחום או למי ששמו חנון אם יש לזה אצלו בלום' כיצד מפני
 הרייני' שיאמרו אני מטביעין אות' בשם אלקי ישראל או במי
 ששמו חנון או כפי ששמו רחום שאין לו לזה בידך כלום
 והוא עונה אמן או שיאמרו לו הרי פלוני כן פלוני ארור לה'
 אלקי ישראל או למי ששמו חנון או למי ששמו רחום אם יש
 לפלוני אצלו סמך ולא יודה לו והוא עונה אמן יא' שצריכה
 להיות השביע' בפני מניין אנשים או ביום הבניסה כדי לאיים
 עליו יותר ואין נוהגין כן ;

להדמ' כם אף שבועה היסת צריכ' שם או כינוי או שבועה
 או אלתואין בינה לשבועת הריינין אלא שביעת הס'

הלכות שבועה

לבוש עיר שושן

על פי שהוא בעצמו מודה שנשבע שבוע' זו לסקר כיון שמתחיל דרך חטובה הך מקצת מחזיקין ליה שעל השאר באמת נשבע ואם הודה שלא על דרך חטובה כיון שמעצמו מודה ששבועתו היתה לסקר אין באותה שבועה ממש וכאילו לא נשבע דמי לפיכך מה שמורה משלם ונשבע פעם שנית על השאר ולא נפסל על פי עצמו לדוננו בחשד על השבוע' ויהא שכנגדו נשבע ונוטל שאין אדם ממש עצמו רשע כנ' ללפרש לישנא דנאון ומה שכתב כאן הבית יוסף נל' דאינו נכון שאם ברבריו אין חילוק בין הודה על דרך השבחה להודה שלא על דרך חטובה ומה היה צריך הגאון לחלק ביניהם לא היה לו לומר אלא בין הורה על דרך חטובה בין הורה שלא על דרך חטובה נפטר מהשאר שאינו נפסל מהשבועה על פי עצמו וכ"ה מה יועיל שנשבע פעם שנית אם כבר נשבע לסקר גם עכשיו יטבע לסקר י' שבועת הגאון לומר שמאיימין עליו ביותר בפעם שנית דשם מש' שלא אייביו עליו הרבה בפעם ראשון לא חס ליטבע לסקר ועכשיו כשאימיו עליו הרבה לא יטבע וישלם נ' :

כ"ט מי שכפר בכל ועד אחר מכחישו ונשבע להכחיש העד ואחר כך הביא החובע עוד עד אחד מצד עם הראשון ומשלם לו זה המסמך אע"פ שנשבע עליו ולא אמרין קנאו זה בשבועתו פדתיים ולקח בעליו ולא ישלם שיש מפרשין אותו כיון שלקחו בעליו השבועה מזה שוב לא ישלם אפילו באו עדים אחר כך דאנן מפיקין הך קרא לררסא אחרינא לכל הנשבעין שבהורה נשבעין ולא משלמין הוא דאחא כמו שיתבאר בע"ה סי' פ"ט פ"א אלא עוד אלא שנעט' עוד חשד' מיר' ע"פ שני עדים :

ל וכיון שאין השבוע' קנה לו המסמך אע"פ שנשבע הנשבע ונפטר על פי כ"ד אם הפטח החובע א"כ בשל הנשבע בלא עדים ומוען שחופש אותו על אותה הבעיה שנשבע לו עליה מפני שלא נשבע לו באמת הדין עם החופש ונאמן במנו שלא הפטחי משרך כלום כיון שאין לו עדים ונשבע היסת ונפטר ואצל' טאם הביא החובע עדי' אחר' שנשבע בין שבועה דאורייתא בין שבועת הים' שמוציאין מידו ונותנין לזה ונעשה עוד חשד' על פי עדים :

לא טען שיש לו אצל חוב בקניין או בשטר ואבר והוא צומר פרעתי או אינו חייב לך כלום ונשבע ואחר כך באו עדי הקניין או שהוציא השטר ונתקיים הרי זה משלם אחר שישבע הסלוח שחייב לו ככל מקום אין זה נעשה חשוד על שבועתו שהרי לא העידו שלא פרע ולא טען הנשבע לא היו דברים מעולם ויכול להיות סמה שאמר איני חייב לך כלום רצה לומר גם כן שלוח ופרע אלא דמהימנין למלוח על שבועתו משום דאמרין ללוח אם פרעת למה לא אמרת שיתן לך שובר על השטר או על הקניין אהה הוא דאפסידת אנפסך ואם יש גאמנות בשטר או בקניין נוטל המלוח בלא שבועה :

לב ראובן הוציא פסק דין על יורשי שמעון שאביהם נתחיי' לנ' כב"ד שכוע' ואומר שלא נשבע הורשי' אינם צריכים לישבע כלום שאין אדם מוריש שבועה לבניו מ"ס יכול ראובן להחרים סחם במעמד הורשי' שכל מי שרוע במסמך זה אם הוא פרע שיודה :

לג אין לדין להשביע היכא דאיכא למהי' שיתברר הדבר דנגאו הוא לכ"ד שישבעו ואחר כך יתברר שהשביע לשיקרו ומוטב שימתין עד שיתברר הרבר ואם אין חתובע רוצה להסתין יבטל כל העדים שיטלו על זה העניין ול"ה יביאם א"כ לפוסלו :

לד החוקק כפי לחבירו לא נפטר משבועה כד"א שחשק לו כפו לפרוע לו מה שחייב לו וא"כ אם שפרעו צדד לישבע לו שפרעו ולא אמרין אם נחשדנו שלא פרעו ולכך נשביע

וכן לכתחלה יכול החובע להשביעו במקו' עצמה שם העסק מפני שאיפשר שיסגן שם בני אדם היודעים כדבר שמא לא יטבע שם מפני הבושה מידו אם אין עכשיו דרך לנתב' ללכת שם אינו יכול לכוף ללכת שם עכשיו עמו לישב' שם אבל אם ירצ' החובע שלא להשביעו עכשיו הרשות בידו ויכול להסתין עד שיבי' שם ואז צריך לישבע שם ולא יוכל לומר לא אשבע אלא בעירו :

כד המוען את חבירו טענות הרבה ונתחייב שכוע' על כל טענה אין משבועין אותו אלא שבועה אחת על הכל נתחייב שני' שבועות על שתי טענות אחת קלה ואחת חמור' ששביעין אותו כהמורה וסגלגליו בה השאר / מי שמוען על חבירו שהוא חייב לו ואומר שיש לו עוד תביעות אחרות עליו שאינו רוצה לתובעו עתה אומרים לו שיטען עליו הכל ביחד וישבע לך אחת על כולן ואם אינו רוצה והנתבע אומר שאינו חייב לו כלום נשכ' ונפטר ממנו מכל תביעות שהיו לו עליו עד אותו היום עכ"ל במד' ז' כל' ואם יתבענו א"כ כדבר שאמר שהיה חייב לו קודם שבועה זו והוא יכפור לא יצטרך לישבע שכתב נפטר בשבועה זו :

כה כל המוען לחבירו טענה שאפילו אם הורה לא היה פתחייב ממון אף על פי שכפר אין פתחייב אותו היסת כיצד אמרת ליתן לי סנה והוא משיב להר"ם אין משביעין אותו לא היסת ולא חרם שהרי אף אם הורה אינו חייב לו כל' שדכול לחזור בו וכן אם אין לו לשלם מה שהובעין אותו והוא כופר אין משביעין אותו ולמה נשביענו שררי אף אם הורה אין לו לשלם וכן אם טענו אתה קללת אותי אתה הוצאת שם רע עלי וזה טוען להר"ם אין משביעין אותו ואין פתחייבין על זה וכל כיוצא בזה שלא נתקנה שבועה היסת אלא על תביעות פסוק ויא' שמחיימין על זה כיון שאם יתברר שהוא אמת קונסין אותו כרי שלא יזללו בני אדם בכבוד חבדיהם ה"ל תביעת פסוק המוען על חבירו נזלתי או נגבת ממני והוא כופר אף ע"פ שלפי טענת החובע פסול לישבע הוא אפ"ה נשכ' לו שאין כונתו לפוסלו אלא תובע ממנו וחייב לישבע ודווקא שחובעו פסוק ואין עיקר תביעתו אלא משום מסמך דחשוד אדם אמנו' ואינו הישר אשכנת' אבל אם עיקר התביעה משו' האיפור אין משביעין אותו שלא עשה האיפור דכל ישראל בחזקת כשרות הן ולא נחשדו שעשה האיפור כדי להשביעו ועוד שאם הוא חשוד שעשה איסור גם הוא חשוד על השבועה והיאך נשביענו וכן אשה שהובעת א' סנדר לה באתננה והוא כופר חי' לישבע שעיקר תביעת הוא המסמך :

כו טענו שעשה לו דבר שאינו חייב עליו אלא קנס אין זה תביעת ממון ואינו נשבע היסת שהרי שילו הודה היה פטור דק'ל מודה בקנס פטור אבל אם טענו שהעמידו בדין על הקנס והביא עדים עליו בכית דין וחייבוהו כית דין לשלם והלה אומר לא היו דברים מעולם הרי זה תביעות מסמך וצריך לישבע היסת :

כז מי שנתחייב שבועה בכ"ד ויצא מכ"ד ואחר זמן תבעו חבירו שישבע לו שבועה זו ספיקו עליו ואמר כבר נשבעתי אם ה' מהנשבעין ונפטרין נאמן ואין משביעין אותו שבועת היסת ולא ניתקנה שבועת היסת אלא על תביעת פסוק ואם אחר בו לא תישבע אלא בפני עדים צריך לישבע שנית אם עדים מעידים שלא נשבע באותו יום שאומר שנשבע בו כגון שאומרים שלא זה יום שנתן ידו והחוקק כפרן לאותה שבועה ואינו נאמן לומר נשבעתי א"כ מיהו כוסמ' הז' שנוהטין לישבע בכית הכנסת ובפני השמש או עדים אינו נאמן לומר נשבע עד שיביא ראיה לדבריו :

כח נשבע היסת ואחר כך הודה מעצמו במקצת אם ורד חטובה הורה שמתחרט על מה שנשבע לסקר מה שמורה מ"ס ומשהשאר כבר נפטר בשבועתו וראשונה אף

לבוש עיר שושן **חלבות שבועה** **נח**

כשיבוע אחוזו הרי אנו חושדין אותו סעובר על תקיעת כפו תקיעת כף הרי הוא כשבועה וא"כ הא חשוד על סמון זה שישבע לשקר עליו דשבועה זו חמירה ליה עכשו שיוציא שבועת שקר מפיו אם לא פרעו והוא ישבע שפרעו מח שלא היה בן כשנתו לו התקיעת כף שיפרע לו וכדכרבינן טעמא לעיל סעיף י' לפי' כיון שחייב לו לפרוע זה הממון בלאו הכי אפילו אם לא נתן לו התקיעת כף הראשונה שהרי חייב הוא לפרוע שזו סאובר שפרעו אינו חשוד אלא אמסינא שירצה להחזיק בו שלא בדין וחייב לישבע שבועת היסת שנהקבה על זה אבל אם טענו שנתן לו התקיעת כפו ליהן לו מתנה ורואו כופר פטור מן השבועה שכיון שאינו חייב לו סמון זה אלא ע"י שתקע לו כפו צריך לקיימו ואם לא תקע לו כפו לא היה צורך לקיימו ואם נשבענו צריכין אנו להשביעו שלא תקע לו כפו וה"ל שבועה על שבועה ועל זה לא נהקבה שבועה שאם הוא חשוד שנובר על תקיעת כף חשוד גם אשבועה זו ולמה נשבענו מ"מ וזהירו אותו ה"ב' על שבועתו וכן הדין אם טענו שנשבע לו שבועה לתת לו איזה דבר וזה אופר שמתל לו ואו שהיה על תנאי כך וכך או שנתן לו התקיעת כף על תנאי כך וכך ולא נתקיים התנאי נאסר בסמו שהיה יכול לכפור השבועה או התקיעת כף מכל וכל :

ב וכל מקוש שאמרה הורה כסף לאו דוק' כסף כמש אלא ה"ה שיה כסף כראמרין בעלמא כסף ישיב לבעליו לרבות שוה כסף ככסף והוא בנין אבל לכל התורה לפיכך הכא נמי אם לא תכעו כסף דוקא אלא מיני פירות או סחורו והודה לו ספקת' שמין הכפירה וההודאה אם יש בכפירה שני מעין ובהודאה פרוטה אחת חייב :

ג ומדפרשה ההורה כלים בפני עצמן והוציאם מכלל כסף ושוה כסף טעם מינה דבכלים לא בעינן דוקא הודאה פרוטה והכפירה שני מעין אלא כתביעת הכלים אפי' הודאה והכפירה ככל שהוא חייב ואין לומר דלעולם אפילו בכלים בעינן ההודאה פרוטה והכפירה שני מעין כמו בשאר שוה כסף והא דכתבה התורה כלים בפני עצמן משום ההיקש דאצטריך לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים דאם כן כי יתן איש אל רעהו כפפים לשמור מבעי ליה למכתב ולא בעי כלים ואנא אמיןא מה כפפים שנים ודבר חשוב אף כל שנים ודבר חשוב כלים למה יצאו אלא לומר לך דבכלים חייב אפילו בכל שהן לפיכך אם תכעו שני כלים והודה לו באחד מהן אין צריך שיעור אלא אפילו היו עשרה סחמין בפרוטח והכעו שנים והודה לו באחד מהן חייב ואע"ג דאמרין נמי כנסרא ואקושינן כלים לכסף ואמרין מה כסף דבר חשוב אף כלים בעינן דוקא דבר חשוב ל' דלא אתי למעוטי אלא דבר פחות גאד כגון שכרי סחמין וכיוצא בהן דברים שאינן חשובין כלל / תכעו כסף וכלים הודה בכלים וכפר בכסף הדינא כדון הודאה פרוטה וכפירה כסף דהיינו אם יש בכפירה שני מעין חייב אע"פ שאין בהודאה פרוטה כיון שהוא כלי ואם אין בכפירה שני מעין פטור וכן אם הודה בכסף וכפר בכלים הדינא כדון הודאת כסף וכפירה כפפים דהיינו אם יש בהודאה פרוטה חייב אע"פ שאין בכפירה שני מעין דכיון שהכפירה כלי חייב אפי' בכל שהוא :

ד והא דבעינן כפירה שני מעין דוקא כסודה במקצת דכתוב בית קרא דאמרין אבל ככומר בכל ועד אחד מבחישו שחייבתו גם כן התורה לישבע כראמרין לעיל סי' פ' ז סעיף א' אפילו לא כפר אלא בפרוטח חייב לישבע דעשת' בתורתה עד אחד לחיבו שבועה כשני עדים לחיבו סמון שכלל מקום ששנים מחייבין אותו מסון עד אחד מחייבו שבועת והואיל דאם היו עצים מעידין על פרוטה הדין מחייבין אותו מסון לפרוע דהא שוה פרוטה סמונא הוא עד א' מחייבו שבועה :

ה שבועת השומרים י' שנים כן אינה צריכה כפירה שתי כסף אלא אפילו הפקיד אצלו פרוטה או שוה פרוטה וטעו שאברה נשבע משום דס'ל דכיון דעקרין קרא רבי הוא זה וגו' דכתוב כפר אמרו ואקשינן ליה אמלית ולא אמרין דאמרין

כשיבוע אחוזו הרי אנו חושדין אותו סעובר על תקיעת כפו תקיעת כף הרי הוא כשבועה וא"כ הא חשוד על סמון זה שישבע לשקר עליו דשבועה זו חמירה ליה עכשו שיוציא שבועת שקר מפיו אם לא פרעו והוא ישבע שפרעו מח שלא היה בן כשנתו לו התקיעת כף שיפרע לו וכדכרבינן טעמא לעיל סעיף י' לפי' כיון שחייב לו לפרוע זה הממון בלאו הכי אפילו אם לא נתן לו התקיעת כף הראשונה שהרי חייב הוא לפרוע שזו סאובר שפרעו אינו חשוד אלא אמסינא שירצה להחזיק בו שלא בדין וחייב לישבע שבועת היסת שנהקבה על זה אבל אם טענו שנתן לו התקיעת כפו ליהן לו מתנה ורואו כופר פטור מן השבועה שכיון שאינו חייב לו סמון זה אלא ע"י שתקע לו כפו צריך לקיימו ואם לא תקע לו כפו לא היה צורך לקיימו ואם נשבענו צריכין אנו להשביעו שלא תקע לו כפו וה"ל שבועה על שבועה ועל זה לא נהקבה שבועה שאם הוא חשוד שנובר על תקיעת כף חשוד גם אשבועה זו ולמה נשבענו מ"מ וזהירו אותו ה"ב' על שבועתו וכן הדין אם טענו שנשבע לו שבועה לתת לו איזה דבר וזה אופר שמתל לו ואו שהיה על תנאי כך וכך או שנתן לו התקיעת כף על תנאי כך וכך ולא נתקיים התנאי נאסר בסמו שהיה יכול לכפור השבועה או התקיעת כף מכל וכל :

ו אין נשבעין היסת על תביעת סמון של טובת הנאה אפילו לס' טובת הנאה סמון הוא כיון שאין בו כמש לא פקיד סמון לישבע עליו כיצד כגון אם תכעו בחירו שהיו' לו סמון של צדקה שהפקיד אצלו והו' יחלקם לעניים וזה משיב שכבר החזיר לו פטור בלא שבוע' שהרי אין לתובע זה בסמון זה אלא טובת הנאה שיחלקם לעניים / וכל דה"ה נמי אם משיב לו כבר אלקתים אני לעניים שאין צורך לישבע שגם זה אין לו עליו תביעה אלא על טובת הנאה נ"ל / וטענת וסגר שדככות וכה"ג מסון הוא וצריך לישבע עליה :

ז שנים או שלשה שיט להם תביעה אחת על אחד ונשבע לאחד מהם פטור מהאחרים נ"כ דשבועה של בולם שוה היא והוא כבר נשבע ונפטור וכן אחר ישיב לו תביעה אחת על שנים או על שלשה נשבע אחד מהם איזה שירצה התובע והאחרים עומדים אצלו ועונין אמן על שבועת האחד ונפטרין ואין צדיקין כולם להוציא השבועה ספיהם כדי שלא להרבות בשבועות שאינן צריכות דעונה אמן כשוציא שבועה מפיו דכתיב ואמרה האשת אמן נ"ל :

ח אחר' לא יסרו ב' שבועה' למי שהוא רץ אחר שבועת שיכין שהוא רץ אחריה חוששין שאם מר' לו היתר בה' / אף כראה לדיינים שהטענה של הקובע מרומה אין להשביע לתובע רק סממטין על מי שחייב ופינו סודה וכן אם נראה לו שהטענה נרוע אין משביעין היסת במקום דליכא דררא ממנא :

ט יש מי שאומר שהמזכיר שם שמים לבטלה חשוד הוא על השבועה ושכנגדו נשבע ונטול :

נח **דין כפירה והודאה ושתהא ממין הטענה וכול' ג' סעיפים :**

א כתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור תומר והא כסף פירושו לפחות מעת כסף שאי אתה מוצא כסף פחור בתורה פחות ממעה שוה נרה כדמתנגמין עשר' נרה עשירים מעין לפיכ' אמרו חז"ל שאין כסף זה פחות ממעה וסדרהוק כסף זה לכלים דכתיב כסף או כלים אחר' שהוא דומא דכלים מה כלים שנים דמיעוט רבים שנים אף כסף האמור כאן ר' ל' שנים וכתוב כהן פרשהא אשר יאמר כי ל' דשמעין מיניח דמירי כסודה מקצת הטענה ועליה קמו כפירה שאחרית שבעת א' תהיה בין שניהם וש' דמדת

לבוש עיר שושן הלכות שבועה

הכעו שזה דינר אלא דינר דווקא שאין אדם עשוי לטום שצד
דברים בדינר זהב זהב ואפילו הוזהב במטבע של חצי דינר
לא חשיב ממין הטענה ופטור :

והוא דאמרינן שאם תבעו דינר כסף או דינר זהב הוי
כאלו תבעו שזה דינר כסף או שזה דינר זהב לא דה"ט
דווקא כשהבעו בפלוה אבל כפקדון דווקא קאמר דינר כסף
או דינר זהב דמח שהפקדון אצלו הוא חוזר וחובע ממנו דווקא
קאמר ויש מי שחולק ואמר שדון הפקדון שזה לרין מלוה
דאמרינן דסה"מ ליתא כל מי שתובע את חברו הוא שוען
טענה מעולה שיכול לשוען בעניין שהחייב בו הנחשב שבועה
וכבר אמרנו שההובע שזה אפילו משיב הנחשב דווקא חייב
שבועה לפיכך אמרינן נמי זה המפקד דראי שזה קאמר כדי
שיתחייב הנחשב שבועה :

א הכעו מנה דברים מסמכע פלוניה והשיב אין לך ביד
אלא המשי' כמטבע אחר לא חשיב ממין הטענה אלא
אם כן יאמר לו נהתי לך דינר זהב להתליפו לי כמטבעות אלו
והובע אותם המטבעות והוא אומר נתתים לך הוי כמטבע
פלונית שנסארתו חייב לך מהם כגון זה הוי כמין הטענה אבל
בעניין אחר לא מחייב אפילו הובעו דינר זהב זהב והודה לך
כמטבע של חצי דינר זהב ואין צל הבעו דינר או ליטרא זהב
והודה כסף שזה חצי דינר זהב שהוא פטור :

ב תבעו שני דברים כגון חטין ושעורין והודה לו באחד
מהן הרי זו גם כן חשיבה הודאה ממין הטענה וחייב
לתת לו מה שהודה לו ונשבע על השאר אבל אם תבעו חטין
והודה לו בשעורין נשבע היסט על החטין ופטור אף סדמני
שעורין הכי מסיק כנפרא ויש מי שאומר הטעם דכיון דחובע
חטין ולא שעורין ולפי דבריו הובעו והודאה הנחשב אמרינן
דראי יש לו אצלו שניהם ואמרינן כיון שאינו תובעו אלא חטין
ודאי מחל לו על השעורין ולפיכך אפילו אם יביא עדים על
השעורין פטור ואפי' הנחשב עצמו שידע שחייב לו השעורין
פטור לשלם לו השעורין דהא מחל לו בפנינו ועל ס' ע"ה
סעיף א' ויש מי שאומר דדווק' כשאמר ליה הלוייתך חטין
ביום פלוני וכשעה פלונית והלה אומר כאותו פעם שעורין היו
שהלוייתני אז הוא פטור דודאי מחל לו ראם איתא דלא מחל
ליה היה שוען אותו בעד שניהם כיון דבכת אחת הלוהו אבל
אם אינו שוען כן בודאי חייב לשלם לו השעורין שסודה בה
שכשארם הובע לחברו כתביעה אחת לא אמרינן מפני זה
שפחל לו על שאר התביעות אלא דווקא ככה ג' שהלוהו בפני
אחת שני דברים והובעו בעד אחד אמרינן ודאי מחל לו על
השני / מיהו אם הפש' התובע דמי' השעורין לא מפיקנן מינית
כיון שהוא מוחזק שיכול לומר לו כרו לי שלא מחלתי אלא
שלא רציתי לתובעו עכשיו בעדם / ויא' דווקא אם הפש'
קודם שהבעו כדיון אז מהניא ליה תפישה ולא אמרו התפישה
היתה מחמת החטין אפילו יש עדים שחפשו ואין כאן מג
דכיון שהטעם שפטור מן השעורין הוא מט' שהודה לו שאין
בידו שעורין מפני שמחל לו עליהם וכיון שחפשו לא חשיב
בהודאה מחילה שיכול לומר לו מה שלא תבעתי שעורין
מפני שמחלתי רק מפני שהייתי מוחזק בהם אבל אם תפש'
אחר שהודה לו שוב לא מהניא תפישה דכיון שכבר הודת
שאיין לו בידו שעורין היאך תיהי ליה תפישה אח' וכבר
מורי מהרמ"א ז"ל וכן עיקר והוא שחפשו בעדים אבל אי לא
תפש' בעדים לא מפיקנן מיעד דאף על גב שאינו יכול להתקין
במה שחפשו בעד השעורין דאנן שהיה דמחל לו כיון שלא
תבעו וה"ל מנו במתקן עדים מכל מקום יכול להחזיק על ידי
שבועת היסט כמה שחפשו בעד החטין במנו דאי בעי אפס'
לא תפסתי ל' :

ג השוען לחיבו מנה חלוייתך והלה אומר אין לך ביד
אלא חמשי' או שנתה אותה לי לזהבם דמי' בחפץ פלתי
והרי

דאמרינן עיוב פרשות כתיב באן וקאי פסוק דכי הוא זה
אפרשת דאם כסף תלוה וגו' ולא אפרשת זו דכתיב בה שהיא
פרשת שומרים ה"נ קרא דכתיב כסף או כלים דולפינן מיניה
דבעינן שרי כסף אף על גב דכתיב נבי שומרים עקרינן ליה
משומרים וקאמרינן ליה אמלוה ואמרינן עירוב פרשות כתיב
באן אבל השטר הייב שבועה אפילו בפחות משתי כסף והוא
שיהא כרשונה פרוטה ראוילו פחות מסוה פרוטה אינו נקרא
פסוק ואין ב"ד נזקקין לו דקיס' לן דירשאל מהלי אהררי דבר
שהוא פחות משוה פרוטה וי' א' רבשבעות שומרים נסי בעינן
שתי כסף דע"ג דדרשינן לקרא אמלוה מ"מ לא עקרינן ליה
מקומו לגמרי דהא עיקר קרא רכסף או כלים בסומרים הוא
דכתיב / ואמרינן נמי גבי שומרים מה כלים שנים אף
כסף שנים דהיינו שני מעין ולא בפחות וכן פסוק דכי הוא זה
אף על גב דדרשינן ליה נמי אמלוה דהיינו אפרשה דאם כסף
תלוה מ"מ לא עקרינן ליה ממקומו לגמרי אלא ק"ל דשומר
פקדון ג"כ אינו חייב שבועה מן ההודאה אלא במודה שקצת אבל
כופר בכל פסור משבועה מן התורה וכתב מורי מהרמ"א ז"ל
וכן כל עיקר :

ז ושבית היסט כיון דלא תקנהו אלא כדי להציל עני
מגזולו ודאי תקנו אותה בכל דבר אפילו בפחות משני
מעין והוא שיהא בה שיה פרוטה דאיה ביה משום גזילה
דאילו בפחות אין בו משום גזילה דמחלו עליה ואין בית דין
נזקקין בה :

ח מדכתיב אשר יאמר כיה הוא זה הרי מיעוטי הוא וזה
מטעם דווקא כלומר אינו חייב שבועה אלא כשיטעון
כך כמו שהו סמטעות הפרשה דהיינו שזה שוענו שנתן לו
לטמור או בהלוואה כסף או כלים והוא משיבו על טענתו
בהודאת שקצתה ואומר דבר זה מן הטענה הוא מה שנחת לי
והשאר לא נתת לי והיינו שההודאה היא ממין הטענה לפיכך
אמרנו ז"ל שאין מודה מקצת הטענה חייב לישבע עד שיודה
ממין הטענה כיצד הבעו כור חטים והודה לו בלהך שעורים
או מטענו כור הבואה והודה בלהך קסנית פטור שההודאה
אינה ממין הטענה דשעורין לאו חטין הן וקסנית לאו בכלל
הבואה הן לפיכך פטור דעל מה טענו לא הודה לו כלום
וה"ל גביה כמו כופר בכל ועל מה שהודה לו לא טענו וטמא
זה מחל לו עליו ואנן למה נחייבנו שבועה אבל אם הבעו
בכור פירות והודה לו בלהך קסנית חייב שהקסנית בכלל
פירות הן וכן אם הבעו כור הבואה והודה לו בלהך שעורין
חייב שהשעורין בכלל הבואה הן וכן כל חמשת המינין בכלל
הבואה הן :

ט וכן אם לא תבעו כדבר מסויים אלא אל טוה מנה יש
לי בידך מכל מה שיודה לו השיב ספיר מכין הטענה
שכל דבר הוא בכלל שזה כסף אבל אם הבעו מנה מדבר
מסויים והודה לו בשוה חצי מנה לא חשיב הודאה ממין
הטענה דטוה לאו דבר מסויים וכיון דאיהו טעין האי דבר
מסויים בדווקא א"ל לי נבך וזה אומר בשוה כך אית לך גבאי
ה"ק אין לך בידי כלום בדווקא אלא אני חייב זה שאתה אומר
או שנינו ואתן לך וה"ל מה טענו לא הודה לו ומה שהודה לו
לא טענו לפיכך פטור :

י תבעו דינר כסף אחת חייב לי או דינר זהב אלה חייב
לי הוה ליה כאלו תבעו שזה דינר כסף או שזה
דינר זהב שכן דרך האדם לשום כל דבר כמטבע וכל שיודה
לו זה חשיב ממין הטענה וחייב דווקא כשתבעו במטבע
היוצא בהוצאה כהא אמרינן בסתמא שזה דינר קאמר שכן
אדם עשוי לשום כל דבר כמטבע היוצא אבל אם הבעו
ליטרא זהב או מטבע שנתפס ואינו יוצא בהוצאה לא חשיב
כאלו תבעו שזה / וכן אם תבעו דינר זהב ר"ל דינר
זהב שמועט לו כיון אע"פ שיוצא בהוצאה לא חשיב כאלו

לבוש עיר שושן

הלכות שבועה

נט

סמ יט לי כידך או שאול לו עשר נדים מלאים סמן יט לי בידך והסיב אין לך כדאי אלא עשר נדים ריקנים או שהסיב אין לך כידך אלא סמן המלא עשר נדי' הרי זה חייב שבועה התורה שזה טעמו טניהם הכדים והסמן וזה הודה לו באחד מהם אבל אם טענו עשר כדאי סמן יט לי בידך אין כזה הלשון שטענו אלא הכדים בלא סמן ואם הודה לו בסמן לא הוי סמן הטענה ופסטר :

יב מנה לי בידך הלואה ותלה משיב להד' לא ליתיה ממך מעולם אבל חמשים דינרים יש לך בדיפקודן וכיוצא בזה כגון סמשיב דבי טוה חמשים כשאלה או כשכירית יש לך בדי אף על גב טאינ דינרים של חלוה ודפקודן או דשאלת או דטכירות טוין כיון שטוין הן כפרעון בפשיעה או כגניבה ואבירה חשיכו חדא טענה וסירה פקצה סמן הטענה חוי ישבע שבועה ההורה :

ך חבעו כחוב של אביו והודה לו בחוב של עצמו אין זה כשוענו חטין והודה לו בשוערין דאמרינן דמחל לו על השוערין והכי נמי נימא כיון שהבעו כחוב של אביו לכדו ולא הזכיר חוב של עצמו מחל לו על החוב של עצמו ופסטר אבל דמה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אלא שני תכיעות הן והנה ליה על הוב אכיו כופר בכל ואם טענו ודאי שראו יודע שאביו חייב לו נשבע עליו היסת ונפטר וחוב של עצמו שהורה חייב לשלם :

כא שני בעלי דינים שכל אחד הוכע להביו ואין תכיעתו של זה כתכיעתו של זה אלא אחד אמר מנה הילויחך וזה כודה לו בדניר והשני טיען כור של חטין יט לי בידך וזה הודה לו במקצה וכפר לו בשאר היכי נדייניה לדין זה ריש לדרק כאן פי אמרינן כיון דרלשענתיה דכל חד וחד לא פש לגבי להכריה דהבע ליה מאי דאודי ליה לאו הודאח היא או דילמ' כיון דכסאי דהבע ליה אודי ליה במקצה ולא טעין כבי דינא הפיסנא ליה במאי דהבענה ליה אלא אומר הריני מזומן לפורעני מידה מקצה הוא וחייבין שבועה והסכימו הפוסקים דהכי דינינן ליה אם רודאתו של שני שוגג כך כמו שהורה הראשון פטור משבועה דאורייתא דהא הילך הוא אבל אם הודאחו וזה שהודאתו של ראשון אדם הוא חייב שבועה דאורייתא כיון שלא אמר לו כשעה שתבעו להד'ם שהוי יש לך משלי כנגדו וכשחלוני אני רוצה להפטור אלא הודה לו בדרך הודא' נמול' מודו מקצה ממש הו' יהיב שבע דאורייתא :

כב מי שתבעו מנה והודה כחמשים ומשבע ליטבע שבועה הו' היה טענו כפיני בית דין איני רוצה ליטבע אלא אסי' כל המנהניק ישבע לי היסת טייס לו בדי מנה וזה אימר לא אשבע עד שיפיעני החילה דרבי' עתה יוש ליוקק חת' הדין קעס' התובע שזה צריך ליטבע שבועה התורה או ישי'ם אך אם ירצה יחרים סיס' על מי שטוען עליו דבר שאינו כן ומשלם ואחר שישלם יוכל להשביעו היסת שיטען עליו שנשל ממנו ממון שלא כדון :

כג אין מידה מקצה חייב ליטבע ער שטענו דבר שכמדת ושיבם שקל ושכמניין וזה יורה לו דבר שבכד' וישכמקל ושכמניין שכן הוא משמעות הכהוכים דכי יחן איש אל רעהו כסף או בליים לטמור וגומר והוא משיבו כי הוא זה וגומר כצדך אמר ליה עשרה דינרין או כור תכואה או שני לישראל משי יש לי בידך ותלה משיבו אין לך בדי אלא דינר או לחך או ליטרא אבל אם אמר ליה כים מלא מעות יש לי בידך וזה משיבו אין לך כדאי אלא חמשי' דינרין או שהבעו מאה דינרין זה אומר אין לך בדי אלא צרור מעות שממרה לי ואני יודע כמה הם כלא מניתי' ומה שהנחת אתה נוטל פטור משבועה דאורייתא אלא נשבע שבועה היסת ונפטר :

כד אמר לו בית מלא פירות יש לי בידך וזה אומר אין לך בדי אלא עשרה ברוין ולא הו' התבעת ודבר שכמדת

זה הרי הוא קיים או שהלוחם לי עליו ע'ם שלא להשתלם אלא מניפי או ה' איפכא כגון דטעין ליה אית לי נכך חפץ פלוני דשוייה אפותיקו ניהליה במנה ותלה מידה בחמשי זה דאדוניה בהלואה נרודה יט מי שאמר שזה הוא מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ופסטר כיון מתשלומין בין משבועה דאורייתא אלא משתבע היסת ונפטר :

יד חבעו כור חטין יש לו בידך וקודם שיטלים דבריו לומר ונס כור של שעורים מיהר הנהבע ואמר אין לך כדאי אלא כור של שעורים ואמר הנהבע נס שעורים היה רצוני לטאול ממך אם נראה לדין כמערים שזהר להשיב קודם שינמור זה טענתו כדאי שלא יטעון זה סניהם ויצטרך הוא להודות שעורים מפני שהאמת הוא שחייב לו שעורים ויהיה מידה מקצה מששויתחייב ליטבע נס עכסיו חייב ליטבע דחטביני ליה כאילו חבעו כבר שניהם והוא הודה לו באחר שמשלם מה שהודה ונשבע לו על הסאר ואם נראה לדין טענה בן לפי תומך וכמחויב להשיב על טענתו בלא ערמה פטור משבועה התורה ומן ההשלומין דהנה ליה בטענו חטין זהורה לו בשוערין ולא חייב מידה מקצה הטענה אלא בשהורה במקצה מה שטען התובע כבר טכן ששמע ליטנא דקרא אטריאמר כי הוא זה אפילו אם מיד חוץ כדאי ריבור אחר הודאחו אמר נס אני חייתי רוצה לתבוע ממך השוערין אין זה מודה מקצה הטענה אבל אם לאחר שהורה לו בשוערין אמר התובע ודאי כדכרך כן הוא יט לי בידך שעורים אבל איני טאלם עתה ריק החטין שאני רוצה לשאל עתה כל תכיעתו שיש לי עליך חייב לשלם לו דמי השעורים :

טו קדם הנחבע קודם שהבעו התובע ואמר שעורים יש לך בידו ואחר כך הבעו התובע חטין וכפר אין כאן הודאת מקצה הטענה דנימא דהנה ליה כאילו חבעו חטין ושוערין ביהוד והודה לו בשוערין כיון שהודה קודם שחבעו התובע אלא היה ליה על החטין כופר בכל ועל השעורים מודה שכל אחת טענה בפני עצמה היא ומשלם השוערין שהורה ונשבע היסת על החטין שכפר :

טז וכן אם חבעו החטין והודה בהן ואח' חבעו השעורים וכפר אין כאן הודאת מקצה הטענה דנימא דה'ל כאילו חבעו חטין ושוערין ביהוד והודה לו בחטין אלא כיון שהודה בתכיעת החטין קודם שהבעו שעורים אין זה נקרא מודה מקצה הטענה דהא מחחלה הודה כל הטענה ואח' כפר כל הטענה לפיכך משלם החטין ונשבע היסת על השעורים ו'א דבהא נמי רואין אם הנהבע מידה להודות כמערים שהיה פתיירא שסא יחבענו חטין ושוערין ככת אחת וקדם להשיב קודם שהספיק התובע לחובעו חייב :

יז חבעו חטין והשיב שאינו יודע אם חטין חייב לו או שעורים אין כאן הודאה במקצה הטענה דניחייבה שבועה סן התורה ונס אין טייך לומר כאן מדלא תבעיה בעד השוערין רק בעד החטין מחל לו על השוערין דשמא כמו שהנהבע אינו יודע גם התובע אינו יודע כודאי שחייב לו שעורין לכך לא חבעו ולא מש'ס דמחל לו לפיכך הנה ליה על החטין כטוען בשאר טענה איני יודע על הטענה דנשבע איסת שאינו יודע ונפטר ומשלם לו השוערין דהא לפחות שעורין חייב לו שאינו מספק רק אם חטין אם שעורין וזה לא מחל לו לפיכך נוחן לו הפחות ו'א דאפילו ככה ג' פטור סן השוערין דאמרינן כיון שהחליט טענתו שלא לתבוע ממנו רק חטין מחל לו על השוערין אם לא כבא לצאת ידי סמים וכתב מורי מהרמ'א ז' לוכן נ'ל עיקר עכל :

יח טענו מלא עשר כדים סמן יש לי בידך והשיב לו אין לך בדי אלא עשר כדים בלא סמן הרי זה פטור שזה הלסמן סן התכיעה ששמע שאינו תובעו אלא סמן לכדו כל כך המלא עשר כדים וזה הודה לו בתרסיס' עשר כדים

הלכות שבועת

לבוש עיר שושן

הטענה וחייב שבועה דאורייתא :

לב הוציא עליו שטר חוב שכתו בו סלעין או דינרין סתם מלוה אומר חמש ולוה אומר שנים פטור משבועת דאורייתא שאין זה נקרא הודאה דבילאו הודאתו נמי מיעושו סלעין הכתובים בשטר שנים וכן דינרין ונמצא שלא הודת אלא מה שכתוב בשטר ואין כאן הודאה כמו שנבאר בסעיף כ"ח ואפילו אם אמר הלוה שלשה שהודה לו באחד יותר על משמעות השטר אפ"ה פטור שאין זה דומה לשאר סוגי מקצת דבשאר מודה מקצת אפ"ה פטור בעל המכירה אלא חזקה אין אדם מעיז בו לפיכך אינו נאמן במנו דאי בעי כפר בכל אבל הבא נאמן במנו דאי בעי כפר בכל ר"ל היה יכול שלא להודו אלא בשנים כמשמעות השטר והיינו כופר בכל הודאת השנים הכתובים בשטר אינה נקראים הודאה ואין כאן העזה דנמא אין אדם מעיז בו דהואיל והשטר מסייעו דבין שלא פירש ניכרים דרברים ששנים היו ולא היצרך לפרש דמיעושו סלעין שנים וכיון שאמר נ' משיב אכירה הוא וכל משיב אכירה פטורוהו חכמים מן השבועה אפילו משבועת היסת לפיכך אמר לו מנה לך או לאכרך ברי ופרעתי מתנה והשיב זה לא הייתי זכור אך אחה הזכרתי וידוע אני שרא פרעתי כלום פטור משבועה ואפילו משבועת היסת שאינו אלא כמשיב אכירה דאי בעי הוה שתיק :

לג כשם שהודאת מלוה בשטר אינה הודאה כך הודאת מלוה בקניין ויש כאן ערי קניין אינה הודאה דסתם קניין לכת בה עומר ורינו כשטר לפיכך אמר לו חמשי' דינרין יש לי בידך בקניין וחמשים בלא קניין והודה לו באותם של קניין וכפר באחרים נשבע היסת ופטור דווקא שיש כאן לפנינו ערי הקניין אבל אם אין שם ערי הקניין אע"פ שהלות מודה שהיה בקניין הרי הוא כשאר חביעה שבעל פה ונשבע כשאר מודה מקצת וכדכתיבנו טעמא לעיל סע' כ"ח גבי שטר

טו שהשכיר נשבע ונוטל וכו' סעיפים :

א כל הנשבעין שכתורה נשבעין ולא משלמין אלא נשבעין להפטר וילפינן לה מקרא דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ונ' ולקח בעליו ולא יחלש וקרא יתירה הוא דבין דכתיב אם לא שלח ידו כמלאכת רעהו סמילא דענא דשומר משתבע ונפטר ולקח בעליו ולא יחלש לפה לו על ס' פ' סעיף כ"ט לומר על כל הנשבעין שכתורה שמי שעליו לשלם הוא נשבע דהכי משמע קרא שבועת ה' תהיה בין שניהם וכן כל מקום שיש כפירה ולא יצא לשלם הנשבע יקח בעליו ממנו את השבועה ולא יחלש ר"ל כל' אותו הנשבע שלא יחלש חייב לישבע ולא התובע אבל חכמי' תקנו בקצת תביעות שיהו נשבעין ונוטלין כמו שיבאר טעמא בכל אחד ואילו הן השכיר והנזל והנחבל והחנוני על פנקסו ושכנגדו חשוד על השבועה :

ב השכיר כיצד שעושה מלאכה אצל ב"ה וכא וחבע שכתו ואל בעל הבית פרעתיך והשכיר אומר לא פרעתיך בין אם יאמר לו בעל הבית פרעתיך כל שכרך בין אם יאמר פרעתי קצתו וקצתו עודנו חייב לך נשבע השכיר כעין של הודת דנקיטת חפץ מפני שהוא שכתו המטנה ונוטל וטעמא דתקנת תקנו חכמים לשכיר שיהא נשבע ונוטל משום דלפעמי' ישכח לבעל הבית פעלים הרבה והוא צריך לישלם להם לכל אחד שכרו ביומו ומהוך שהם הרבה פעלים והוא יחזן לכל אחד שכרו הוא שרוד ונמוך כיניהם ולא יזכור לאיזה מהם נתן ולאיזה לא נתן וסתוך שרדתי ויבא לומר למי שלא נתן שנתן לו ומדין התורה היה נשבע ונפטר לכך תקנו חכמים משום כדי חייהם דשכירים טאליהם ישאו את נפשם שהם ישיבעו דנקיטת חפץ שלא נתן להם וישלו ביהם זמרים יותר שאינם שחודים

שבמדה כו' דהא בית סתם קאמר ויש בית גדול ויש בית קטן אע"ג דההודאה ישנה דבר שבמדה כו' או שטענו עשרה כורין וזה משיבו אינו יודע כמה הם כי לא מדדתייה ומה שהנחה אתה נוטל פטור ואפילו הבעו בית זה מלא פירו' יש לי בידך לא חשיבה הרביעה דבר שבמדה כו' שבשהוא סלא ממש מיקרי סלא וכסאינו סלא ממש סלא חסרה מעט מיקרי נ"כ סלא והרי אין כאן בתביעת דבר שבמדה כו' אבל אם הבעו בית זה שהיו בו פירו' עד הווי מסרתי לך והלח משיבו לא היו אלא עד החלון חייב שזה טיענו דבר שבמדה וזה מודה לו דבר שבמדה והוא שהפירות שהוא מודה בהם גם הם אינם כל' לפנינו נגון שהרקיבו בפשיעהו שחייב לטלם והל' מודה מקצת דאם לא כן הל' הפירות שעד החלון שהם בזנינו כמו הילך ופטור :

כה תבעו מנורה גדולה והודה לו בקטנה פטור דשני טינין מנורה הוה טענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אבל אם רבעו מנורה כת עטר ליטרין והודה לו כזל חמשה ליטרין חייב שאיפשר לומר אותה מנור' שהובעו היא שהודה לו אלא שנדר ממנו עד שהקלה מעט' להמשה מה שאין שייך לומר כן בתבעו כגדולה והודה לו בקטנה ואם הבעו מנורה של פרקי' ככל ענין חייב בין הבעו גדולה והודה לו בקטנה בין הובעו כה' ליטרין והודה לו בה חמשה ליטרין דבכולן איכ' למימר מה טענו הודה לו אלא שנדרה או שלקח ממנה חוליא אחת או שתיים או יותר ומודה בשאר :

כו הבעו איזור בין הבעו איזור גדול והודה לו בקטן בין חביעו איזור בת' ליטרין והודה לו בת' ליטרין פטור דמה טענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו דהבא ליבא לפימר נררו שראשית ניכרין ואם תבעו איזור של פרקים חייב בכל ענין שאיפשר ליקח ממנה חוליות :

כז הבעו ירעה של עשר מדות והודה לו בסל חמשה חייב שאיפשר לתובה כה לשנים :

כח אין הודאה בשטר חשיבה הודאה להחייב עליה שבועה מן ההורה על הכפיר' כיצד הבעו מנה חמשים בשטר וחמשים בעל פה לא כביעא אם הודה בחמשים טבעל פה וכפר בחמשי' שבשטר שאין כאן שבועה כלל אלא משלם החמשים טבעל פה שהודה ושל השטר שכפר ישבע בעל השטר ויטול כדינו אלא אפילו הודה בחמשים דשטר וכפר בחמשים דבעל פה אינו נשבע שבועת ההורה בשטר חשב כמו קרקע כיון שהיה על שיעבד קרקעו וכ"ס שאין נשבעין על כפירה שיעבד קרקעה דאמטעינהו רחמנא משבועה כמו שיבאר לקמן בע"ה כך אין הודאתו מחייבת שבועתי כרא' בשטר שהוא יכול לקיימו שועמר לגבות בו אפילו מששועבדן אבל אם אינו יכול לקיימו שאינו עומד לגבות בו הרי היא כהודאת בעל פה ונשבע על הכפירה טעמו אין צריך לומר למלוה בשטר וטוען שטר היה לו ואבר' והודה לו הלוה טאמת הוא שטענה לו שטר וכפר במקצת או שהודה בכל השטר אלא שאמר טקצתו פרוע שנשבע שבוע' התורה בשטר מוד' מקצת שאין כאן שיעבוד קרקעות כיון שהשטר אבר' אלא הודאת בעל פה בעלמא :

כט כרא' בשטר ששורפים בו מה ששועבדים שוהו נקרא הודאת שיעבוד קרקעות אבל אם הודה ככתב ידו אפילו היה יכול לקיימו ואפילו יש בו נכסות כיון שאינו שורף בו מששועבדים דינו כזאר מודה מקצת בחוב שבוע' דאוריית' כמו במלוה על פה :

ל ואם מסר ליה למלוה כהב' דז' בפני עדים דינו כשטר שחתומין בו עדים כמו שנבאר ס' י"ט :

לא תבעו בעל פה מנה הלוחיך בניסן ומנה בתשרי והודה לו באחד מהם אף על פי שלא הלוחי' בנה אחת כיון שהתביעה היא ביחד חשיב שטר הודאת מקצת מסין

עמו כיום שני ער הערב הרי זמנו מן התורה כל ליל שלישי ואם לא הבועו ער יום שלישי שוב אינו נשבע ונוטל ואם הביא עדים שהיה תובעו והולך כל ליל שלישי בלומר שהיה יוצא ונכנס לתובעו המיד כל הלילה של יום שלישי הרי זה נשבע כל יום נ' ומליל רביעי ואילך המ'ה וכן אם הביא עדי' שהיה תובעו והולך המיד כל ליל ד' יום רביעי וליל חמישי הרי זה נשבע ונוטל כל יום ה' וכן לעולם יש לולשכיר נאמנות ליטב' וליטוב יום א' אחר שתבעו ולא יותר ושעמא דמילת' דכל שהו' מהמיד בהביעתו מידק דייק אבל כשנהרש בדבר איכ' למימר נמי דפועל טרוד כעסקו ואפטר שפרעו ואינו נזכר הילכך שיב אינו נשבע ונוטל ;

ד בראש השבוע נשבע ונוטל כשחוקק' על הפרעון דמסו' שהבעל הבית טרוד בתשלומי פועריו אינו זוכר לאיזה מהם פרע ולאיזה מהם לא פרע לכך עקרן השבועה ממנו ונהנה לשכיר ונשבע השכיר ונוטל אבל אם הם חלוקים על הקציצה שהשכיר אומר שלשה קצצת ליו בעל ביה אומר לא קצצתי אלא שהים המוציא מחבירו עליו הראייה דקציצה מדבר דכירי אינשי ונזכר הכ'ה כמה קצצ' וצריך השביל דרביא ראייה שקצץ שלשה מיהו אם לא הביא ראייה אף ע'פ שכבר נתלו השת' והרי הוא כופר בכל או שאמר לו הילך לא סני שיטבע הכ'ה שביעה היסת אלא צריך ליטבע בנקיטת חפץ דאף ע'ג דקציצה מדבר דכירי אינשי כ'מ משום כדי חייו דשכיר שלא ילך בפתי נפס' והוא אילו נשא נפשו חשו חכמים שמא מתוך שהיא טרוד בתשלומי פועריו טכח נמי דקציצת והקנה להטיל עליו שבועה המורה מ'ם לא רצו למרי לעוקרת ממנו כמו דפרעון משום דכרוב פעם ס קציצה מדבר דכיר ואמרו שהכ'ה ישבע כעין דאורייתא ופטר לפיכך כיון דטעו' זו נ'כ' משום הקנה שכיר החכירו בה לא ההמירו אלא כששכרו בעדים ולא ידעו במה פסק לו והבעו בזמנו כמו שהקנו בשבועת דפרעון היבא דשכיר נשבע ונוטל אבל אם שכרו שלא בעדים או שתבעו אחר זמנו אין בעל הבית צריך ליטבע אלא היסת שלא קצץ לו אר'ה'ה שכבר נהן לו או שלא נשאר לו אצלו אלא מה שאומר לו הילך בבנו שלא שכרהו כדון בר השענית ;

ה הנהוג טליהו לאומן והאומן אומר שנים קצצת ליו בעל הטליה אומר לא קצצתי רך אלא אחר אם הטליה כיר האומן יהוה בענין שיכול לטעון עליה לקוח הוא בידי כאשר יחבאר ברין חזקת האומן בע'ה נאמן לטעון עליה שקצץ עכו עד כדי נסיה בכנו דלקוח הוא די מיהו צריך ליטב' בנקיטת חפץ אע'ג דאירו היה משתבע לקוח הוא בירי לא היה נשבע אלא היסת לא דמי דהתם בשטוען לקוח הוא בידי הוא נשבע ונפס' והל' בכל טענות דכופר בכל שנשבע היסת אבל הכא אינו חפץ להחזיק בנוף המשכון אלא שרוצה שהינו לו מעותיו והוא יחזור המשכון דוס' לטענות הנשבע וניטל המבוארים במשנה דנשבעין ונוטלין והל' כמו שביעת המשנה שצריך נקיטת חפץ ואע'ג דמרימנין ליה מטעם שגולקתו כו' לא אמרינן מינה יהקל בשבועה ועל סיסן ע'ב סעיף י' וילא דמי להא דאמרינן לעיל סעיף נ' דמשום דמהימנינן ליה מטעם כינו דאי בעי אמר לא שכרהו היה צ'ך שבועה דאורייתא לפיכך בשטוען פרעתיך צריך נ'כ' ליטבע שבועה דאורייתא התם יהחמיר עליו אמרי' הכי אבל להקל לא אמרי' מנו ג' לאפשרו' כו' ואם אין הטל' כיד האומן או שהוא בענין שאינו יכול לטעון לקוח הוא כידו ה' לא ה' מן המ'ה ואם אין לו ראי' נשבע הבעל הטליה בנקיטת חפץ ולא סני בהיסת כמו שכתבנו שעמא כסעף שקודם זה נבי דין שכיר עם בעל הבית דאומן ושכיר שוין הן ;

ו לכל הנשבעין אין מקליז עליהם ואין פותחין להן לומר אל הצער עצמך השבע וטול וכה'ג' חוץ מן השכיר כשכבש ליטבע

שכרדים וכיון שהוצרכו חז' להתקן הקנה זו בכעל הבית שיט' לו שכירו' הרבה לא פלוג רבנן בין פועל אחד לפועלים הרבה והקנו טאפי' אין כאן אלא פועל א' ואין הבעל הבית טרוד אפ'ה והוא השכיר נשבע בנקיט' חפץ ונוטל ואפילו לא היה שכרו אלא פרוטה ובעל הבית אומר נהה ה נשבע השכיר בנקיטת חפץ כעין של הורה ונוטל ואפילו היה השכיר תובע את הקטן נשבע השכיר ונוטל שנס' בזה עשו הקנה להשכיר בפני שהוא טובהו של הקטן נ'כ' כדי שימצא פועלים שיעשו ללאכתו לכשיצטרך ואפי' אם מה בעל הבית בו ביום ותובע השכיר את היורשים בימי נשבע השכיר בנקיטת חפץ ונוטל מן היורשי' דלא פלוג רבנן והוקא כו' ביום שהוא זמן הפרעון של השכיר מן התורה שכיר יום כדניו ושכיר לילה כדניו ככו' ג' התבאר לקמן סי' של' ע'ש הקנ' זו אבל לאחר שעבר זמנו חזר דינו להיות כשאר הובע שכיון שעבר זמנו ע' סנה מה שוב אינו טרוד בתשלומי פועריו כמו שיחבאר והוקא לשכיר עצמו עשו הקנה זו אבל אם מת השכיר בו ביום לא עשו חקנ' דירושין שיטבעו וטלו דמריהא דלא שכיח לא עשו בו הקנה וכיורשים לא טיך לומר לא פלוג בינם ובין שאר פועלים אלא הם כשאר הובעים וכן לא עשו הקנה זו אלא רגדול וישראל ג' שר אבל אם היה השכיר קטן או עבר או חסור ע' השבוע' לא עשו לו חקנ' ובעל הבית נשבע ונפטר כדון שאר הנתבעין ;

ז בראש השבוע השכיר ונוטל כשיש עדים ששכרו ושעשה עמו המלאכה בו ביום אבל אם לא היו שם שני עדים ששכרו ושעשה עמו מהו שיכול לומר לא שכרהו' אלא עטיה עכדי מלאכה יכול לומר שכרהו' ועטיה עכדי מלאכה ונהתי לך שכרך וישבע בעל הבית היסת אם אומר פרעתיך הכל כדון שאר כופר בבלן אם הורה מקצת ישבע שכור ההור' ואם יט' עד אחר ששכרו ושעשה עמו מלאכה ואין העד יודע אם פרעו אם לא ובעל הבית אומר שפרעו גם בזה לא עשו הקנה שיטבע השכיר ויטול כיון שאין כאן אלא עד אחד מ'מ אע'ג דיעיל סי' ע'ה סעיף י'ג מסקינן דכשער אחר מעיד שלוח והוא טיען שפרע ואין העד יודע אם פרע אם לא נשבע היסת ונפטר הכא לא סני ליתפטר בהיסת אלא צריך ליטבע שבועה חמורה כעין של הורה ושעמא דלא דמי להא דלעיל . דלעיל גם אם הלווה כשני עד ס ואמר פרעתיך נאמן בהיסת דקל המלוה לחכירו כערים אין צריך לפרועו בעדים לפיכך גם אם הלווה כער אחד ואומר פרעתי לא גרע ונשבע היסת ונפטר אבל הכא אם שכרו בעדים ואמר פרעתי לא אמרינן דנאמן אלא השכיר נשבע ונוטל מתקנ' חז' וכשאינן כאן עדים כלל ואומר פרעתיך לא נפטר בשבועה היסת אלא מטעם כמו דאי בעי אמר לא שכרהו' כעולם הוה נשבע שביעת היסת לפיכך בפרעתיך נשבע נמי שביעת היסת הילכך כשיש כאן עד אחד נמי אם נאמן אוהו בשבועה לו' פרעתיך תועיל התקנה שלא נאמן אוהו נמי אלא במינו דאי בעי אמר לא שכרהו' והכא אי היה אומר לא שכרהו' היה צריך ליטבע שבועה דאורייתא נגד העד שאומר ששכרו א'כ' כשנשבע שפרעו צריך גם כן ליטבע כעין של חורה . כבר אמרנו שלא עשו הקנה זו אלא כשחובעו השכיר חוץ זמן השלומין ט'ו שכיר יום כדניו ושכיר לילה כדניו וכמו שיחבאר לקמן סי' של' ע'ה דכיון שהוא חוץ זמנו הבעל הבית טרוד בתשלומי פועריו לקיים מצות כיומו תתן שכרו וכלאו דכל הליון כו' ואז נשבע השכיר וניטל אבל אם תובעו לאחר זמנו ואמר פרעתי אע'פ ששכרו בעדים המוציא מחבירו עליו הראייה ואם לא הביא ראייה יטבע בעל הבית היסת ונפטר דאז אינו טרוד בפועריו וכמה הוא זמנו שבריוס כל הלילה של אחריו ושכיר לילה כל היום של אחריו כמו שיחבאר שעמא לקמן כסי' של' ט'ע'ה . ואם הבועו בתוך זמנו כל משך זמנו עשו לו תקנה ליטבע וליטול ג' אותו היום של דתביעה אע'פ שעבר זמנו כיצד היה עושה

לבוש עיר שושן

הלכות שבויה

לישבע אין מחסירין עליו כלל ואין מגלגלן עליו לישבע עמו על דבר אחר אלא מקלוגין עליו ופוחתין לו החילה ואומרים לו אל תצטרע עצמך השבע וטול כי כן נאה לך וכל זה הקילו עליו משום כדו חיינו ואילו נושא את נפשו ולא ילך בפחי נפש :

י הניקוין נשבעין זנוטלין ודין המכיא כלום מבית בעל הבית זהו אומר שאולים הם ובו ט' סעיפים :

א לנגזל תקנו גם כן חז' לישבע וישול דקנס הוא שקנסו לנגזל והוא שהוחזק נגזל כעדים כיצד כגון שראו עדים שנכנס לבית חברו שלא ברשות למשכנו שזה חטוב כנגזל בין שנחט' שלא ברשות ואמר ד' משכנו נכנס דטוב לא יוכל לטעון לקוח הוא בידו שהרי נכנס למשכנו וכשנכנס ראו שלא היה לו כלום החת כנפיו וכשיצא ראוהו שהיה לו כלום חתה כנפיו ואינו יודעים מה הם ובעל הבית חוכעו חז' לך וכך שגזלהני בין אם יאמר הנגזל כן נכנסתי למשכנך אבל לא ג' שלתי כל' והכלים שהוצאתי חתה כנפיו שלי הם וכן אם יאמר מעולם לא נכנסתי לביחך כדי לישול ממך כלום ובין אם יאמר לא ג' שלתי אלא כלי זה ובע' אמ' נשלח עוד אחרים נשבעו בע' בנקיטה חפץ ונוטל ואפי' הערים מכירין קצת הכלים טראוס חתה כנפיו דיש קצת היכח' שלא היויות' כיון שראו את אילו ולא ראו יורה ובע' אוב' שהיו יותר טמונים אצלו אפי' נשבע בע' בנקיטה חפץ ונוטל כל מה שיאמר בד' שהבע' האמור ככל' שטענו בהם ואיפשר שינטלו חתה בנפיו כגון שטענו הכע' שנשל' כלים קטנים שאדם יכול להסתיר' חתה כנפיו בריו ולא הכירו בהם העדים ואפי' אינו אמר בהם שהיו שלו אלא שהוא איש נאמן ודרך בני אדם להפקיד אצלו בליים כאלה והוא טוען כלים כך וכך היו מופקדי אצלו והוא נשלים נשבע ונוטל ויא' דבעינן נמי שטענו מידי דאורחה לאנחתי במקום שנכנס לשם וכתב מורי ז' דמסתברא ליה הכי ואם טענו דברים שאינו אמר בהם או דברים שאינם נושלים חתה הכנפים או דברים דלא אורחים לאנחתי במקום שנכנס יש מי שאומר שההנבע נשבע היסת ונפטר דלא טיפסל להיות מוחזק כנגזל ליפסול משכונה במה שראו אותו נכנס שלא ברשות ואף ע'פ' שראו אותו טוען דבר חתה כנפיו איפשר דעפר או צרורו היו או עשה עצמו ככוציא דבר חתה כנפיו ולא הוציא כל' ויש מי שאומר כיון שדין נגזל יש עליו הואיל ונכנס למשכנו שלא ברשות א' חסוד הוא על השכונה והרי הוא ככל מי שנחתייב היסת והוא חסוד שאין משכתי' להוציא ש' שלבטלה וקלקלתו תקנתו ומעמיד' אותו על דין תורה שפסוד בלא שבוע אלא שמחרימין סהם על מי ג' כנפ' ממון חברו ואינו מטלם לו אולי יפול עליו איסת קללת החרם וחזיר :

ב אבל אם לא ראו עדים כשיצא אף ע'פ' שראוהו שנכנס שלא ברשות ואמר שיכנס כדי למשכנו או אפי' ראוהו גם כשיצא ולא ראו כלום חתה כנפיו ובעל הבית טוען ואומר כך וכך נשל ממני והוא כופר ואומר לא ג' שלתי כלום הרי זה נשבע היסת בלא נשל כלום והולך שאיפשר שנכנס לנגזל ולא נול' י' א' שאפילו מכחיש את העדים שראוהו שנכנס ואמר מעולם לא נכנסתי נאמן ל' כשבטובה היסת במנו ראי כפי אסר אין נכנסתי ולא ג' שלתי אע'פ' שהעדים אומרים שראוהו נכנס אין זה הכחשה לעדים דאיפשר שנכנס ולא אדעת' דמילתא דלא רצית עליה דאיניש הוא וה' כמנו שלא במקום עדים ויא' שאינו נאמן כיון דמכחיש את העדים ה' כמנו במקום עדים ובעל הבית נשבע ונוטל :

ג ואם היה עד א' מעידו שנכנס למשכנו ורצה כלים חתה כנפיו כשיצא ואינו יודע מה הם והוא אומר לא ג' שלתי

כלום או שאם' בחוכנו נשלתי' אין בעל הבית נשבע ונוטל אלא זה נשבע היסת ונפטר שאינו מוחזק נגזל על פי עד אחד ואין להקשות שאם טוען לא ג' שלתי הרי הוא מכחיש העד ורצה לא להטביעו שבועה ההורה כנגד העד וכן כשאומר בחובי נשלתי הרי הוא מודה לדבריו העד אלא שאם' בחובי נשלתי ואמאי לא אמר' ה' מחוייב שבוע שאינו יכול לישבע ומשלם כדאמרינן לעיל סימן ע'ה סעיף ג' דלא דסי' דהסת' העד מעיד עד' נכור שיועד שגזל והוא אומ' שלא גזל ומכחישו או שטען טענה אחרת ליפטר או מטביעין ליה שבועה החורה להכחי' העד או מחוייב שבועה ע'י עדות נמר שטעיד העד ומתוך שאינו יכול לישבע משלם אבל הכא אין העד מעיד ודאי ועד' נמורה שגזל אלא על פי אומדנ' דמוכח שראוהו שנכנס למשכנו אבל לא ראה בהריא שגזל לפיכך לא הוי זה מחוייב שבועה דאורייתא על פי העד ואין עליו אלא שבועת היסת ג' ס'ה טעמ' של רבינו בעל השו"ב וה' ס'ה דלא מחייבי' ליה שבועה דאורייתא ומתוך שאינו יכול לישבע כו' ג' ועל סעי' טו' :

ד כשם שחקנו שיהא בעל הבית נאמן לישבע וליטול כך הקנו והאמינו לשומר של בעל הבית שישבע וישול ואפי' אשתו של שומר נשבעת שזה נשל כך וכך ומשלם הגזל לבעל הבית אבל לשכירו ולקישו של בעל הבית טלא מסר להם שמירה הבית לא האמינו שישבעו וישול הבעל הבית :

ה כשנכנס זה למשכנו שלא ברשות וראוהו עדים יוצא בכלים חתה כנפיו אם לא היה שם הבע' טיובל לישב' כמה נגזלו וגם העדים אינם יודעים כמה הוציא אין משכיעין את הנגזל מפני שהוא חסוד על השבועה אלא מחרימין חרם סהם על כל מי שנשל כלים מביתו של זה ואינו סידו בבית דין ואפי' אם הודה הנגזל שגזל מקצה שאין דינו לשאר מודה מקצה לומר דה' מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע שהרי נגזל הוא וישלם שהרי אין הבעל בית טוענו ודאי ג' שלתי כך וכך אלא שטוען כך וכך חסר מביתו ומסתמא אהה גולתם ה' טענת שטא ואין נשבעין על טענת שטא אלא מחז' מה שהד' ועל השאר מחרימין סהם :

ו ואפי' לא ראו עדים שגזלו אלא דבריה להו מילת' שזה נגזל י' א' שחייב לשלם כיצד כגון שהעידו עד' שהיו לבע' זה כך וכך כלים בביתו וראו אחד שנכנס לביתו ויצא ולא נכנס שם אדם אחד וקודם שיכנס שם אדם אחר מנו אותם הכלי וכמצאו חסר' ולא היה שם מקום טיפלו בו אולם כלים ישמי שאומר שיטול בעל הבית בלא שבוע' אולם כל' שחסרו מאותו אדם שהעידו עליו שנכנס שם וטעמא דמסתבר הוא :

ז וכן כמרליק אש בשל חברו הקנו והאמינו לניזק לישבע וליטול כל מה שוא אמר שיהיה לו משלו או אם הוא איש נאמן נאמן לומר כך וכך הפקידו כידו ונשבע ונוטל ודוקא שהצית המזיק האש בבית חברו נאמן הניזק בכל מה שישטען שהיה בבית שכן דרך להניח כל מה שיש לו לאדם בביתו אבל אם הצית אש בנדיר של חברו אינו נאמן לישבע וליטול אלא דברים שדרך להניחם בנדיר כגון מורנין וכלי בקר אבל אם טוען שהיה בו שאר דברים אינו נאמן והוא מקום שאר דבר' שהוא טוען כאילו הוא הבואה וכן משלים לו כמה דבר' אמר' כשהצית האש בשל חברו אבל אם הצית האש בשלו והלך ודלק בשל חברו פטור על מה שרצה ממנו בו אפילו מה שדרך להטמין בתוכו שהתורה פטרה ממנו באש בכה' ג' כסו שיתבא לקמן בס' ה' ח' בע'ה :

ח מי שיש עליו עדים שססר ממון חברו ולא ידעו כמה הפסידו והנססר אומר כך וכך הפסידו והפסיד כופר במה שטענו וחבאר בס' שפ' ח' בע'ה :

ט המזיק ממון חברו ואינו יודע כמה חזק חזיק נשבע בתקנה חכמים ונוטל והוא שישטען דברים שהוא אמר בהם כמו שיתבאר בס' שפ' ח' בע'ה :

החזרתו לו שהרי ראו אותם עתה בידו אבל אם לא ראו אותם עתה בידו נאמן לומר לקחים הם בידו כשנו דאי בעי אפר החזרתו לך :

ג והא דאמרינן בדברי שאינם עשויים להשאיל ולהשבי' שהיוצא מן הבית נאמן לומר לקוח' דוקא כשלא ידעו עדים שכחו לידו בהורת שאלה או שכירות אבל אם ידועים שמתחלה בא לידו בהורת שאלה או שכירות שוב אינו נאמן לו לקוחים הם בידו ועל סימ' ע"ב סעיף י"ח וסעיף י"ט אינא הם רברים העשויין להשאיל ולהשבי' :

ד וכל זה לא מיידי אלא כשהיה בעל הבית שם בשעת שנכנס זה והוציא הכלים דכיון שבפניו נכנס ודאי לא נכנס לגזלו אבל אם ראו עדים שנכנס לרשות הכירו ונש"ם שלא בפניו ואמר ואח"כ לקוחין הן בידו בכל גונו אינו נאמן ל"ש הספינס תחת כנפיו ל"ש לא הסמינס ל"ש ב"ה עשוי למכור כליו ל"ש אינו עשוי למכור ואפי' עשנו ואמר נזלתם או נגב'ם פמני בכל עניין אינו נאמן שכל הנכנס לבית הבירו שלא בפניו נטל כליו ממש והוציאן בפני עדים הרי הוא בחזקת נגב או גזלן לפיכך מחזוריכלים לבעל הבית בלא שום שבועה שהרי העדים ראו מה גזל ואחר שהחזירם חזר ונתבע את ב"ה בכל מה שישעו והדין ביניהם :

טו וכן אם חטף חפץ מחבירו ושוען ואומר בחובי נטלתו אינו נאמן אלא אם יש סני עדים שראו שחטפו ממנו מידו או מביתו הרי זה החזוק גזלן וצריך להחזירו ואם אין שם אלא עד אחד והוא כופר ואמר ס"א חטף נשבע שבוע דאוריית' להכחיש העד ואם אינו כופר אלא שאומר שמשכנו בחי' להיות ליה מחוייב שבועה להכחיש העד ואינו יכול לישבע שהרי אינו מכחיש אלא שאומר בחבו נטלו וצריך להחזירו בלא שום שבת' וכן ה"ה בעד אחד מעידו שנכנס לרשות הבירו ונטל חפץ שלא בפניו ועל ס' ע"ה סעי' י' ג' ועל בס' ז"ה סעיף ג' :

טז לנחיל תקנו ג'כ שישבע רשול כיצד כנון שיאווהו עדי' שנכנס תחת ידו של חבירו שלם ויצא חבל ולא ראו בשעה שחל בו זה אומר החל ביוזה אומר לא חבלתי בו הרי זה נשבע בנקיטת חפץ ונטל ואם יש הוכחה שזה חבלו כנון שהיתה החבלה במקום שאי אפשר לזה לחבל בעצמו כנון שהיתה בין כתיפו וכיוצא בזה וננס לא היה שם אחר עשו שצ"חיש שזה אמר לו לחמול בו כדי שיתרעם כב"ר על זה הרי זה נוטל בלא שבועה ואפי' אם יש שם אחר עמו או בידו לעדים שאוהו אחר לא חבל בו כאלו אין עצהם אחר דמי ונטל בלא שבועה וה"ה אי בריר לן דלא איקריב לגבי כותל כל היכא שאינו יכול לחכול בעצמו נוטל בלא שבועה וה"ה דניטל בשבועה בתי' דמנצו אהרד' ונכנס אהרד' מהם לתוך ידו של חבירו שלם ויצא חכול כדאמרן דמנכח מילתא דאיהו חכול ביה כיון דהוה קטפה כיניהו אבל אם לא מנצו אהרד' לא משתבע ושקיל אלא אי בריא מילתא ועל סעי' ו' דה"ה אי בריא פילתא שגזלו אע"ג שלא ראו חייב :

NY חנווני נשבע ונטל ודין פנקסי' וכו' סעי'

א לחנווני תקנו ג'כ שישבע על פנקסו ויטול פשוט שהוא צורך מאד לבעלי בתים ולפועלים שקיף להם החנווני כשיצטרכו לו ונס לחנוני התקנה היא תועלתו שהוא אי אפשר לו למכור חנותו בלא הקפה ואם לא תקנו להם תקנה זו ברוב לא היו מקיפין מן החנות כיצד בעל בית שאמ' לחנווני תן לפועלים מן החנות בעד סלע ואני פורע והוא מידה שאמר לו כן או שיש עדים ברבר והחנווני בא ואומר כבר נתתי להם הפועלים אומרים לא קבלנו פמנו כלום שגיהם נשבעין בנקיטת חפץ כעין של תורה ונטלין מעל בית ואם ישנן שניהם בפנינו צריכין שישבע כל אחד בפני חבירו פועלים בפני החנווני והחנווני בפני הפועלים כדי שהכיישו ויתר

ובנפקד עשנו כן תקנה שהמפקד ישבע ושול כיצד הפקיד אצל חבירו שק צרור ופסע בו ונאכד המפקד אומר חלי זהכומרנליות היו בו והנפקד אומר איני יודע שכא סיג' היה פלא או שמא חול היה בו וישבע בעל הפקדו ויטול שהוא שיטעון דבר שהוא אסור בו או שהוא אסור להפקדו אצלו ושוען הנפקד שמא אבל אם טוען הנפקד כרי ואמר בריאלי שהיה מלא סינים או חול ישבע ופטר ואם אמר הנפקד יודע אני שהיה בו זהב אבל אינו יודע כמה הוא היה מחוייב שבועה שהרי מודה במקצת שאומר שיהיה בו זהב ולפתו היה בו בעד פרוס' זרב ואינו יכול לישב' על השאר כמה היה ונטל המפקד בלא שבועה וי"א שאין זה בכלל מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע שיטול המפקד ברא שביע' דלא הוא ליה לידע מה היה בהוכו שמעשי' בכל יום שאין הנפקד מודקבמה שיש ככים וכסק שמשפיקרין אצלו לפיכך נס מזה נשבע המפקד כמה היה בו ויטול ויתבאר עוד מזה בס' רצ"ח בע"ה :

א פ' שנכנס לביתו של בעל הב' סתם שלא על דעת למשכנו ויצא כלים מטונים תחת כנפיו והעדים רואין אותו ולאח' זמן הבעו בע"ה ואמר לו תן לי הכלים שהשאלתיך והרי העדים יודעים וראו שהוציאת אות' מביתו והוא אומר לקוחים הם בידי שלקחתים מפך אינו נאמן ונשבע בעל בית היסה על שענהו שהשאלין לו ולא מכרן ולא נהגן לו ויחזירו הבד' הכלי לבע"ה ברא בעל בית שאינו עשוי למכור כליו וזה שהוציא הכלי' וחת' כנפיו אין רכבו להצניע ולהטמין כשהוא נישא פשוט שאינו בוש לשאת אותו כליו וצוה הכלים אין דרך בני אדם להצניעם שאין אדם ביש ליש"ם בידו בשוק כפרהסיא והרי הוא נישא אוהם טמונים לפיכך חייב להחזיר' ופוכח פילתא שלא נשא אותם טמוני' היתה בגריו כשהוציא' מכ' הו של זה אלא מפני שהיה כדעוהו וכפרו כרם כשיתבעה רבע"ה ממנו אבל אם הבע' עשוי למכור כליו אע"פ שאין רכבו של זה להצניע כשנושאן פשוט ונס אין דרך אוהם הכלי' להטמיני' תחת הכנפים הרי זה נשבע היסת שהם לקוחים בידו ונפטר שכיון שדרבו של בע"ה זה למכור כליו שמא מכרן לו ובקש ממנו שיציא אותה כך טמונים וכן אם הוציא אוהה טמולים בצני ערם אע"פ שאין בעל הבית הזה רכבו למכור' כליו הרי זה נאמן לו' לקוחין הן בידי דשם נצטרכו לו מעות ומכרן ובשבע היסה ונפטר וכל כד' שלא יהיו אוהם הכלים שהוציא בדברי העשויין להשאיל ולהשבי' אז אמרו' ודאי מכרן לו כיון שהם מיוחקין בידו דאל"כ היאך באו לידו דאחזוקי לגזלן לא מחזק נן ליה אבל אם הם מרכינס העשויין להשאיל ולהשבי' לעולם הם בחזקת בעליהם ואע"פ שזה הוציאם פגולים ונס דרך הבע"ה הזה למכור כליו הואיל וידוע שזה הכלי דרכו להשאיל ולהשבי' אמרו' ודאי זה העשויין או השכירין לו ומציאין אותו מיד זה על כל פנים עד שיבי' ראיה שזה שכרן לו או נתנן לו י"א שאפי' טועה הע"ה נזוליס או ננוכים הם ביד זה שגזלו או שנכנס ממנו דינו כטוען שאולים הם בידו דמהיסינן ליה כששען נזולין או ננוכים הם בידו במנו דאי בעי אמר שאולים הם בידו שהשאלהים לו י"א שלא אפיו אלא כשטוען שאולים הם אבל אם טוען נזוליס או ננוכים הם אין בע"ה נאמן אפי' במנו דאחזוקי אינסי לננכי לא מהזקינן לתו וממעם פנו שלו אין פוציאין זה מחזקתו וכן עיקר אם לא שזה שהם מוחזקים בידו הוא פיוחק ונחפרסס לגזלן או לנגב אז אפי' בעל הבית טוען נזולין או ננוכים הם ממנו דינו כטוען שאולים הם כמנו :

ב והא דזכרבים העשויים להשאיל ולהשבי' שהיפינין לבע"ה דוקא כשיש לו עדים שאילו הכלים היו שלו ודאו אותם עתה בידו של זה שאז לא יוכל זה שהם בידו למען לקוחים הם בידו כיון שדרכן להשאיל ולהשבי' ונס לא יוכל לשען

לבוש עיר שושן הלכות שבועה

וכד שיהא נחשב כשוענו ברי דודאי לא סמכינן אפנקסי של
כל אדם אלא הכא נבי חנווני האמינו הואיל ואיכא רגלים
לדבר כיון שמודה הבעה או שיש לו עדים שכן צוורה רבעל
בית ומ' כיון שאמרו שיוכל לסמוך עליו ולישבע ולשול
היה כל מה שאדם מצא בפנקסו וסומך עליו שהוא אמת
ומצא רגלים לדבר יוכל לסמוך עליו ולישבע :

ה לפיכך יש לדון על פי פנקס של אדם שרגיל לכתוב
בו ענייני ואפי' להוציא מתחמים קטנים היכא שיש
רגלים לדבר שמה שכתוב בפנקס הוא אמת ועל סוף כ' ק"ז
וכן עשה הראש מעשה בראובן שפטר לשמעון אלא ז"ל
לעסקא כלא שטר כסוד קוד' מיהא שמעון שהדעת נוהג' ללא
החזירו לו כל כך כך בזמן קרוב ונפס' שמעון כלא צווא' ואהרי
כות שמעון מצאו פנקס מכתב ידו שהיה כתוב בו זכרת
והמשכונות שיקחתו מהאלף זהובים של ראובן למחצו' שטר
והמשכונות נמצאים כתובי' באותו פנקס והיה כתוב ג' בכל
פתק ופתק שם ראובן והחזיר לראובן מעותיו אף על פי
שהניח שמעון בו קטן :

ו לא האמינו לחנווני בשבועה אלא כשבועה מודה שאמר
לו כן או שיש לו עד' אבל אם אמ' החנווני אתה אמרת לי ליתן
לפועל' מנה ונתתיו ואין לו עד' שאם לו כן ונס' הבעל הבית
כופר ואמר לא אמרת' לך כלום נשבע בעה היסת ונפטר
ורחנווני עושה דין עם הפועלים ואם הבעה מודה בחמשי
נשבע שביעת ההור' שלא צוהו אלא נ' כרין פוד' מקצת ויפטר
ואם אמר לו' צויתך ליתן ונ' לא ידענ' מתוך שאינו יכול
לישבע משלם ואע"ג דבכל אילו השענו אפי' אם היה הבעה
מידה לא היה צריך לשלם ממון עד שיטב' החנווני שנהג' והרי
אינו כופ' לו ממון ומן הדין לא היה עליו סוס שבוע' כיון שאינו
כפיר' ממון מ' כחנווני כיון שאם היה מודה היה נשבע ונוטל
החמירו ג' שבועה על הבעה כשכופר בנ' ל' מעמא :

ז ואם לא נתן הבעה לחנווני קצב כמה יתן לפועלים אלא
אמר לו יתן לפועלים מה שצריך' אם הפועלים אלא
ואזמרים שלא נתן להם כלום או שלא נתן להם יותר משכרן
והחנווני אוב' שנחזן להם יותר משכרן הואיל ולא נתן לו קצב'
ככה יתן להם החנווני נשכ' ונוטל כל מה שיאמ' שנחזן להם
ואם אין הפועלים בפנינו או נתנו החתני נאמן לו' כך וכך
נתתי להם ונוטל מכ' ה' בלא שבועה דחוקה שעשה של חתני
ולפי ה'א' שכתבתי בסעיף ב' לעולם אינו נוטל בלא שבועה
הן קטן ששכר פועלים ואמר לחנווני לפרוע להם החנווני
אופר' נתתי והפועלים אומ' ה' לא נשטרנו יש מ' שאומר
שדינו' שהיה לדין הגדול ושניהם נשבעו' ונוטליו ואע"ג שיש
אנו נזקקין לשאר הביעות שחובעין מן הקטן שאני הכא כיון
דחנווני מכת שכור הוא בא ובסכור כבר אמרנו בס' פ"ט סעי'
ב' שחקנו יד' שישבע ויטול אפי' מן הקטן אוקמיה ג' להנווני
הבא מכחו אתקנתו שישבע ויטול אפי' מן הקטן כמו בגדול
שישיב ג' קצת הנא' לקטן בזה שימצא פועלים ולהר' מכת
דווקא הפועלים נשבעים ונוטליו מן הקטן כמו בסכור שיש
בה הנאה לקטן אבל החנווני אינו נשבע ונוטל מן הקטן
שאין לקטן הנאה כזה כיון שעל כל פנים חייב הקטן לשלם
לפועלים גם כן בשבועה ואיהו החנווני הוא דאפסיד אנפסיה
שנחזן ממנו על פי קטן :

ח בעה' שאמר לחנווני הן לי בניגד' פירות ומדרס' לו וכהנכס
לפניו לדשות הרבים והרי הפירות מונח' ברה והחנווני
חובע' הדינר' ה' לוקח ואמר נתתיו לך השלכנו לחוד כ' כ' כ' כ'
הקנת חכמים הוא שנשבע ה' לוקח' בנקיטת חפץ ונוטל
הפירות להנא' השענת הבעה מעליה מרחווני דהא חנווני
נזפיה מודה ששכר לו הפירות ואינו חובע ממנו אלא דמיהם
ומשום הכי צעל' הבית נשבע ונוטל ולא חנווני נתן ה' לוקח
חרי' לחנווני יבא ליטול הפירות השנחזם ברשות הרבים
לפניו

והיון שתקנו הראשונים כן לחנווני אמרו האחרונים דה' האם
אמר אדם לחבירו הלוי מנה ופרע לבעל חוביזה אימר נתתי
וזה אומר לא קבלתי ישבעו שניהם זה בפני זה וישלם בעל
בית לשניהם וכשנשבעין אין נשבעין כיחד בכת אחת כיון
דלמ' נ' חד מנייהו משתבע לטיקרא והרי אנו שומעין ודאי
שבועת שוא אלא ישבע זה אחר זה דבטעה שכל אחד נשבע
אני אומר דעכשו קושטא קמשתבע :

ב פ'א כששניהם לפנינו ותובעים רבעל בית אז שניהם
נשבעים ונוטליו אבל אם מת החנווני והפועלים לברם
הזבעים או שכתו פועלים והחנווני לבדו הובע נוטר' בלא
שבועה שהרי אין בעל הבית מפסיד כלום שעל כל פנים
הא חייב השלו' אחר או לפועל או לחנווני ועכשו סמת אחד
מהם אינו צריך לשלם לירשיו כיון שלא היה צריך לשלם לו
בלא שבועה והם אינם יכולים לישבע לפיכך צריך לשים
לזה שהוא חי בלא שבועה ו'א' דווקא שאם מת החנווני ואחו
פועלים נוטלים בלא שבועה לפי שבעה האצלם ברי שחייב
להם שהרי הם עשו עמו מלאכה והו' ספק אם פרע להם אם
לא וכל כ' ה' שחפרעון ספק והחובו ודאי חייב לפרוע בלא
שבועה שהרי אפי' בחיי החנווני היה מן הדין שיפרע להם
בלא שבועה שהחנווני אין להם עסה כלום ולא בעל
דברים דפועלים הוא אלא שפני התקנה שעשו שרבה חייב
לשלם לחנווני ע' שבועה תקנו ג' ל' כ' משום פסידה שלו
שאין צריך לשלם לפועלים כי אם כשכוע' אבל במקום שאין
לו הפסד לבעה' סמת החנווני נעמוד לפועל' על דינ' שצריך
הבעה לשלם להם בלא שבוע' אבל אם מתו פועלים והחנווני
בא להובע ואומר שנתן להם כאשר צוהו הבעה לעולם אינו
נוטל אלא בשבועה שהרי מן הדין היה שאפי' בשבועה לא
ישול שרה' לו ליתן להם בפני עדים וכיון שלא נתן בפני עדים
איהו דאפסיד אנפסיה' כ' כאם מנה לי בידך והלה אומר איני
יודע אם הלויתני אם לאו שנשבע היסת ונפטר אלא דמשום
תקנה דהקנו לחנוונים שיטלו בשבועה הוא נוטל מבעה
לפיכך אין חילוק בין אם הפועל לפנינו לאם אינו בפנינו ואפי'
נת הפועל אין החנווני נוטל בלא שבועה דשפא לא נתן
והכי מסתברא :

ג וכל זה לא מיידי אלא בחנווני המקלף לבעל בית ופרע
הוכחותיו ואח"כ חובע את הבה' שפר' לו אבל אם הקדים
הבע' המעות לחנווני ואמר לו הן לפועלים סלע אם המחס'
אצל החנווני במסוד שיסתן והפועלים נ' תרצו הרי נסת' לקו'
לנמרים הבעל הבית לחנווני הילכך אין להם על הבעל בית'
מיום והחנווני נשבע להם היסת כדיון כופר בכל ונפטר ואם
שלא במסוד שלטחם המחס' אצל חנווני נשבע חנווני לבעל'
חבית היסת שעשה של חותנו ונפטר הפועלים נשבעים לבעל
הבית כעין של חורה כדיון הנשבעים ונוטליו ה' נשבעי' שלא
נשלו כלום מן החנווני ונוטליו מבעה' ה'א' שנס' זה היא שמוע'
היסת רכיון דעכשו החנווני אינו נוטל כלום מן הבעל בית
אלא נשבע ונפטר לא עבוד רבנן ג' תקנת שבועה המטנה
לפועלים לישבע הילכך שני להו בשבוע' היסת כיון דמן הדין
אפי' היסת לא היו צריכין' וכן הדין בשי שהוציא הוצאות על
נכס' חבירו ברשות חבירו ותובע ממנו ההוצאו' והנתבע אומר
איני יודע כמה הוצי' נשבע התיבע ונוטל וה' בכל ס' יד' דהא
ידע והאי לא ידע הוציא ברשות נשבע האי דידע :

ד יש מי שאומ' שאפי' אין החנווני שוען כרי שנחזן לפועל'
מה שצוהו אלא אומר שמצא כן בפנקסו שנתן לפועלים
מך וכך הרי הוא כשוען כרי שנחזן ושבע' שכן מצא בפנקסו
ונוטל ואע"ג שהפועל' שועניו כרי שלא נשלו והוא אינו שוען
כרי כיון שנשבע שכן מצא בפנקסיה' ה'א' כ' ו'א'
משום שבכל מה שאדם מצא הוא הוכח' ושענת ברי כנ' כ'
אדם כגון אם ואמר אחד מצאתי בפנקסי' שאהיה חייב ל' כ'
לפניו

לפניו ואמר החנווני דינר זה הוא דמי פירות אחרים שכבר גתתי לך והולכתם להודך בתיך וטוען שכן היה מעשה שקא אליו הבע"ה ולא היה כידו דינר ואמר לו הן לי כדינר פירות ועכשו אביא לך את הדינר ונתן לו הפירות והולכים להודך ביתו ואח"כ חזר אליו ופרע לו את הדינר והבע"ה טוען לא כי אלא קודם שנתייך את הדינר לא לקחתי פירו' מעולם ולא נתתי לך את הדינר אלא בשביל אילו הפירות שהם מונחים לפנינו ברשות הרבים נשבע החנווני בנקיטת חפץ שרא נתן לו בעל הבית את הדינר אלא בשביל הפירות שרק כבר והולכה להודך ביתו ונטל החנווני אילו הפירות שהם מונחים ברה"ט שהם הכנסתו החנווני מעליא טפי משענתיה דבע"ה לפי שלדבריו אין לבעל הבית שום דראא כפירות הללו ובע"ה מה לחנווני שהם שלו אלא שהוא נתן לו הדינר בשבילן א"כ הם יותר בחזקתו של החנווני מבחזקתו של בע"ה וטענתיה דחנווני ערפא מרבע"ה לפיכך אמרו שיהא החנווני נשבע בנקיטת חפץ ונטל וכן דרוק בנותן דינר לשולחני לישול מעות הצבורין שצברין השולחני ברשות הרבים אם הודה השולחני מברם לו אלא שאומ' שעדיין לא נטל הדינר והוקבעו מן הלוקח והלוקח אומ' שנתנו לו נשבע הלוקח בנקיט' חפץ שנתן הדינר ונטל המעות ואם לא הודה השולחני ששכרם לו אע"פ שמורה שלקח ממנו דינר עתה אלא שטוען עדינר זה דמי המעות ששכרם הלוקח כבר והולכים לביתו נשבע השולחני בנקיטת חפץ ונטל המעות המונחים ברה"ט ובל זה מירי שפירות או המעות מונחים ברשות הרבים כמו שאמרנו אבר' אם כבר הכניס בעל הבית לרשותו הפירות או המעות והחנווני או השולחני ונבע הדינר נשבע בעל הבית היסת ונפטר ואם הפירות או המעות עדיין הם ברשות החנווני או השולחני והבע"ה בעל הבית החנווני או השולחני נשבע היסת ונפטר :

צב דין ההשוד על השבועה וכו' סעיפים :

א החשוד על השבועה אין משביעין אותו שום שבועת שהתורה פסלה כפסוק אל הש"ך ירך עם רשע וגו' והא לא נקרא חשוד אלא כשנשבע פעם אחת לסקר כמו שהתבאר וכו' דנשבע לסקר הרי הוא רשע והתורה פסלה רשע להיות עד משום שצריכין להטביעו שלא עיר שקר כדכתיב ושמע קול אלה וגו' וכו' שהוא רשע לא יחיש לטביעת קול אלה ויעיר שקר לפיכך אין משביעין אותו לא שבועת התורה מן התורה ולא שבועת של דבריהם מוכריהם ואפי' אם אימר התובע אני אקבל שבועתו אף על פי שהוא חשוד אין שמעין לו כיון שהתורה פסלה :

ב ונקרא חשוד מי שנשבע פעם אחת לסקר אחד שבועת העדות ואחר שבועת הפקדון ושבועת שוא וכיוצא ואפי' עקר על תחום שר חרימו הקהל נקרא חשוד וי"א דדוקא כשבועת דלשכר הוא דשיד כנון ששבע אכלתי והוא לא אכל או לא אכלתי ואכל לטביעה שיצאה השבועה מפיו יצאה לסקר אבל בשבועת דלהכא כנון שנשבע שיאכל ולא אכל או שלא יאכל ואכל טביעתו שנשבע אינו מסקר אינו נעשה כשביל כך חשוד שיצא להדיא שבועת שוא מפיו ולפי זה גם העובר על תחום שנתן הציבור אינו נקרא חשוד והא לא דוציא שוא מפיו בשעת החכם וכל שבועת העדות מאן פוכח שעקר עליה דילמא אישתלאי ולא מיזד הוא יל דמיירו שהיה העדות כל כך קרוב למעשה שהעיד עליו שאי אפשר לתלות בו הטבח לא אמרינן כזה דילמא אישתלאי להכשירו וכן הפסול לעדות מחמת עבירה בין כעבירה של תורה כנון מלוה בריבית או אוכל נבלות וכיוצא כו' בין של דצריהם כנון ספריהו יונס ומשחק בקביא נקרא חשוד וכל מי שחשוד ליקח ממנו חבירו חשוד נ"כ על השבועה ודוקא

כך דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו :

ה אין אדם נעשה חשוד עד שכאין עליו עדים טעם עבירה שנפסל בה אכל המודה מעצמו שהוא חשוד ושעבר עבירה שנפסל מה אף על פי שחושרין אותו ואין רצו לעשותו עד לכתלה אם נחתיב שבועה להפטר מהביעת שתובעין אותו משביעין אותו שאומרם לו אם אהא אומר אמת השבע ולא מפני שעבר עבירה אסור לך לישבע כאמת ואם שקר אחת אומר הודה לבעל דינך ודוק להפטר שבועה לא מהימין לומר על עצמו חשוד אני אבל אם הוא מן הנשבעין ונטליו נאסף על עצמו ואינו נשבע ונפול דהא להיובי נפטיח במנא קאתי והודאת בעל דין כק' עדים דמי וי"ט מי שאומר שאם נחתיב שבועה להפטר כיון שהוא עצמו אומר שהוא חשוד ודינה בחשוד שכןנו נשבע ונטל כמו שיתבאר ה"כ אם רצה התובע נשבע בעל כרחו של נהבע ונטל :

ו מי שנחתיב לחבירו שבועה ושאל התובע שיחרימו בכה"על כל מי שידע שזה עבר על השבועה כדי לפסולו אין שומעין לו דחלילה וחם לכייס בן ברית בריבם ואף השואל להטיל חרם ראוי לנזיפה שהוציא עליו לעז והזכיר עליו שם פסול מיהו אם אמר בודאי שיש לו ערין עדים שידועים שעבר על השבועה ואינם רוצים להעי' עד שיחייבו בכה"א שהרשות בידו להחריס בכה"א ואתה שידעין צריכין להעיד על כל פנים באם לא יגיד וגו' כמו בשאר עדיות :

ז וכיון שהחשוד על השבועה פסול לטביעה מן התורה כמו שכתבנו בענין א' אם יש לו דין עם אחר ונתחייב החשוד שבועה דאורייתא כיון דמינא היה לנו לתקן לחשוד סחוד קאינו יכול לישבע משלם אפי' בלא שבועה כדי לפיגו מקראי הבאתיו לעיל טעם ע"ה סעיף י"ג חשוד חול דע"ד נא דמהודך שאינו

לבוש עיר שושן

הלבנות שבועה

שאינו יכול ליטב מעלם יקפצו הרב'הובעים על החסוד ויפקיע ממנו כל ממנו וירבו מתוך זה הרבה מחלוקת בישראל והקנו סאם נחתיב החסוד שביעה דאורייתא אותו שכננדו לא יטול בלא שבועה כרינו אלא יטבע בנקיטת חפץ ויטול שאז לא יקפצו כל כך עליהם והובעים כשראו שצטרכו ליטב דחפירא עלייהו איסורא דחוסר שבועה ולפיכך דווקא כשזוען עליו טענת דאי דמל'הייב החסוד שבועה התורה על ידי טענתו אז נטבע התובע ונטול אבל אם טוען עליו טענת ספק שאין החסוד חייב שבועה מן התורה שהרי אין משביעין על טענת ספק חוץ משבועת הסיפורי' שהבאר בסעיף הסמוך אין התובע נטבע ונטול ופטור החסוד בלא שבועה כמו כל הנחכעים בטענת ספק ודו'א דחדש' כשביעת השומרים והבאר בסמוך ואם שניהם חסודים טנם התובע אינו יכול ליטבע וליטול חזרה השבועה לפס'הייב לה דהיינו הנהבע וכוון שהנחכע נ'כ אינו יכול ליטבע שהתורה פסלהו מפני שהוא חסוד אמרינן הכא מתוך שאינו יכול ליטבע משלם דליכא הכא חסוד ששאר יקפצו הרבה חסודים עליו דמל'היא דלא שכיחא הואי ויא' כיון ששניהם חסודים יהלוק ביניהם וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שכן נראה לירון דהמט' ע"כ יא' דהא דבחסוד שכננדו נטבע ונטול דווקא בשלא היה יודע כשהחליל להעסק עמו שהיה חסוד אבל אם היה יודע כשהחליל להעסק עמו לא תקנו לו שיטבע ויטול שאם כן כל אחד יעסוק עמו ויבא עמו לידי מחלוק' לנלגל עליו שבועה כדי שיטבע ויטול אלא פטרינן לחסוד לממרי ויש חולקין :

ד' היה החסוד כוסר וטוען שאבד הפקדון או נגנב והכא אינו שכננדו ויכול ליטבע וליטול שהרי אינו טוענו ודאי שפשע בו או שאכלו ומהך שאינו יכול ליטבע מש'ם נמי לא אמרינן הכא דא' כ' כל חסוד המקבל פקדון מחבירו והיה חייב אפי' בא' נסין מהך שאינו יכול ליטבע ב' א"כ היה נאנס בפני עדים וזה לא רצו חכמים להחמיר עליהם כל כך לקונסו שהיה נ'כ מרבה מחלוק' לפיכך אמרו כיון שאינו יכול ליטבע יפטר שאיפ' שזוהר בו המפקד שלא לתת לו פקדון מה שאין כן בשאר משא ומתן שבין הבריות שאי אפשר לזהר לכל אדם של יתעסקו עמו לכך תקנו להם שיטבע ויטול ונבי מפקד לא תקנו אם לא ש' טוען בעל הפקדון ברי' ואמר בפני שלח כויד שאז חייב אפי' בעונס' כמו שיהבאר בהלכות שומרים בע'ה או שיאמר יודע אני שפשע בו אז התובע נטבע כחקנת חכמים ונטול :

ט' אם החסוד נחתיב בשבועה שהוא מרבייהם אם היא מהנשבעים ונטולים פטיטא שאינו נטבע ויטול שאם כמי שרינו מן התורה להיות נטבע ולא משלם כשהוא חסוד אסרו שכננדו נטבע ונטול כ' ש' במק' שמן הדין לא היה להם ליטבע וליטול כגון שכיר ונזול וחבירו שאמרנו אלא שחכמי' תקילו עליהם ליטול בשבועה שלא תקנו להם להקל להם לחיות נטבע ונטול אלא הנהביע שאינו חסוד נטבע ונטול כרינו ופטור . וכן פ'ננס שטרו שחייב בעל השטר ליטבע פדבריהם או היכא שהלוח טיען אש' רבע' לי שא' פרעתך וחסלות הוא חסוד שאינו יכול ליטבע לא תקנו לו הכא ששבע ויטול אלא הנהבע נטבע היסט ופטור ויא' דפונס שטרו או היכא שהלוח טוען אשהבענו ל' כו' כיון שפריגא היה להם ליטול בלא שבועה מן התורה אלא שחכמי' החמירו ליטבע י' שלא הצריכו שבועה אלא היכא שאיפשר שאינו חסוד אבל כשהוא חסוד שא' לו ליטבע לא תקנו כיון שאינו יכול ליטבע שאבד ממנו והוא יש לו שטר מקויים בידו לפיכך נובה בלא שבועה :

י' חוץ החסוד מן הנשבעים בטע' ספק שיהבארו בס' ש' שאחר זה בע'ה אינו צריך ליטבע לפי שהוא חסוד ושכננדו נ'כ אינו נטבע ונטול שהרי אינו טוען טענת ודאי

שיטבע על טענתו ונפטר החסוד בלא שבועה :

יא' נחתיב החסוד שבועה היסט אין שכננדו נטבע ונטול כמו שאמרנו פעמים שא' חקנו ליטבע וליטול אלא בשבועה דאורייתא שמן הדין היה הנהבע חייב לשלם אפילו בלא שבועת התובע מהך שאין הנהבע יכול ליטבע אלא שחכמים חקנו שבועה לתובע מן המעם שנחבאר סעיף ז' ובשכועת היסט שהיא דרבנן לא תקנו ונס מהך כאינו יכול ליטבע משלם ליה ב' כמו שנתבאר לעיל סי' ע'ה סעיף ז' לפיכך נפטר הנהבע בלא שבועה ונס' מחריסין סהם על מי שכפר במסון חכירו אינו חייב ל' מהיכול לומר הנהבע לחיוב השכנו וטול ואז פטור אפי' כקבלת חרם :

יב' החסוד על השבועה שהוציא שטר על יהוסי' כיון שאין נפרעין מן יהוסי' א"א בשבועה והוא אינו יכול ליטבע ויפסיד כמו נביטת ליה בחיי מלוה ואחר כך מה מלוה שאין בני מלוה נפרעין מן הלוח כיון שאינן יכולין ליטבע :

יג' מי שנחתיב שבועה היסט והיה התובע השטר או הנהבע יכול להפך עליו שבועה שהרי אינו יכול ליטבע אלא או יטלם הנהבע או יטבע היסט ואין שופעין לו לתלות בדבר שאי אפשר וכך הדין בקטן שאין הנהבע יכול להפך עליו שבועה אלא או יטבע או יטלם מי שנחתיב שבועה בין של הורה בין של דבריהם ונטבע ואח' באו עדים שהוא חסוד אין שבועהו שבועה והרי הוא כמו שלא נטבע ואם נטבע ונטול יחזור לבעל דינו מה שנטל ממנו ואם נטבע ונפטר יטבע זה שכננדו ויטול ממנו :

יד' לעולם דנין כזה לחסוד עד שילקה כבד' ואם יש עדים שיקה על ידם ועשה תשובה חוזר לכשרותו בין לעד' בין לשבועה :

צ' דין שבועות ספק ושבועת השותפין וכו' י"ח סעיפים :

א' עוד חקנו חז' ל' שבועה אפי' בטענת שאבד כלומר אע"פ שאינו טוען ודאי אלא שאמר סבור אני שהפסד' מסלי וטעמא יהבאר בסמוך בע'ה ואילו הן השותפין שהיו שותפין ביהוד והאריסין צריכין ליטבע לבעל רבית והאיפטרופסין שמינו אהם כית דין של היתומי' והאשה שהיא נושאת ונותנת בחוך הבית בחיי בעלה או שהושבה בעלה חנונית וכן הכית שה' נושא ונותן בעסקיו של בעל הבית כל אחד מאילו נטבע בנקיטות חפץ אע"פ שאין טוענין עליו ודאי ולא ש' מצ' לקחת משלי והטע' ששם שרובן להורו להם התירה לעצ' שבהירה לוקחים בשביל סכר טרחם לפי' הטילו עליהם חכמים שבועה שירדקו בחשבונו' ומירא לא תקנו להטבע' בטענת ספק עד שיחשדנו התובע בשתי מעין כסף פי' שטענו אני סבור שעכבת משלי שהי כסף והוא כופר שני כספי' דכבר ידעת שכל מאי רתיקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכיון דמדאורייתא אין נטבעין בטענת ודאי במודה מקצת אלא בכפירת שתי כסף כמו שצחבאר לעיל בסימן פ' ח' סעיף א' חקנו נמי הכי בטענת ספק כשטענו ככך בין בקרן בין בריוח אבל אם חושדו בפחות לא חקנו כזה שבועה ושבועה זו צריך ליטבע כל אימ' שירצ' החיובע ואינו צריך להמתין עד שיחלקו ויטבענו לבסוף דכיון שהוא חושדו עכשיו אין צריך להאמינו יותר עד שיטבע :

ב' אע"פ שאין עדים שזה שהפסדו אריסו אלא הוא מודה פעצמו ואמר שותפי אני או אריסו אני או כן כיה אני אבל לא נזלתי ממנו כלום צריך ליטבע בנקיטת חפץ שאין אומרים כמו ליפטר מן השבועה או להקל עליה :

ג' אפילו אם מה שותף ארד הרי הורס ששבע את שותף אבד' או אריסו בטענת שמה :

ד' השגלה
 107
 108

בעל כרחו אע"ג שבדין נלקחה ממנו ועל פי ב"ד שוהזוהרה
 לו בכשיצא לפרותה משום ענמת נפש ואפילו שהתה פיר
 הבעל חוב כמה שנים הדרא למי שגלקחה ממנו וי"א דדוקא
 ללוה ויורשו הדרא שומא כשגבה ממנו בני חובין דנבי ליה
 ויורשו אית בה משום הישר והטוב שיש להם ענמת נפש אם
 לא יחזירו להם אבל היכא שטרפה מן הלוקח לא הדר' איה
 ואין הלוקח יכול לסלק את הבעל חוב ממנה דאדרבה הוא
 עשה שלא כהוגן שנכנס בשיעורו של מלוה ולקחו כמעותו
 די לו שיחזרו ויקבל מעותיו מן המוכר וישאר למלוה שיעבורו
 ואם לא יוכל להוציא מן המוכר איהו דאפסיד אנפשיה שארי
 שיעבור המלוה היה לו קול למה קנאה ודדוקא שמת' קרקע
 הדרא ללוקח אבל שימת משל' לין. לא הדרה דלית בהו
 ענמת נפש כל כך ואין בהם משום הישר והטוב ואם המלוה
 סחר ובנה כרצונו בקרקע ולפי מראית העין לא השכיח' כח
 כלום באותו הבניין אלא שהוא היה חפץ לבנותה כך אע"פ
 שחוציא הרבה אינו נוטל חוצאתו אלא מחצר לו דמי חובו
 גוטל הקרקע ואם השכיח מחמת הוצאה נשבע מה שחוציא
 גנושא ברין כל היורד ברשות ואם השכיח מעליו כגון דאייקר
 י"א כיון דק"ל דשומא חזרתה לעולם הרי המעות אצל הלוה
 עדיין כמלוה ואם ישול המלוה אותו שבח שנתקיר ממילא
 דזת ליה כנטל שכר מעותיו וה"ל כמו ריבית לפיכך אינו נותן
 לו אלא דמי חובו בלבד ואם החול לא הפסיד המלוה שהרי
 כאילו לא היה שול ואם רוצה לסלקו צריך לתת לו דמי חובו
 וי"א שאם הוציא עליה וסחר ובנה כרצונו אע"ג שלא השכיח'
 צריך לתת לו דמי הבניין שכך כתיב בשטר של שומא שב"ד
 הגבוה לו לעשות כרצונו ולבנות ולסתו' וא"ל למה לא יחזירו
 לו הוצאתו ואם הוציא עליו הוצאו' והשכיחה לא הדרה כלל
 אפי' אם ירצה הלוה ליתן לו ההוצאה שהרי השבח לא היה
 פעולם של הלוה ולמה יתנו לו וכיון שהשבח אינו צריך
 ליתן לו גם הנוף אין צריך להחזיר לו ואם נהקירות לא הדרא
 אלא בשעת היקר דלא מסתבר כלל שיצפה הלוה כל ימי אס
 יתייקרו הקרקעות שיפדה קרקעותה ואיכא געילת דלת כפני
 לאין ואע"פ אס החול צריך לתת לו כל דמי חובו ואם קנו סידו
 שלא לסלקו טוב אינם יכולים לסלקו וכל זה דוקא שהגבוה
 ג"ד למלוה אבל אם הלוה עצמו הגבה אותם לבעל חוב בלא
 שומת ב"ד לא מהדרה ליה לעולם דה"ל כמכרה :

באלא מעות והריהן לך אבל אילו קרקע קנו ואנו לא נוכל
 לסלקא ממנה וי"א שאם מת והורישה חזרת דיורש במקום
 מודישו קאי ולא עריף מיניה וצריך להחזירה ג"כ דנביה איכא
 ג"כ משו' הישר והטוב מיהו היינו דדוקא כשאין כאן אלא יורש
 אחד אבל אם היו לו יורשים הרבה וחלקו ונפלה הקרקע
 לחלקו של א' מהם אפי' לא שמוהו לאביהם בחייו אלא לאחר
 מיתתו שמוה ליוורשים קודם שחלקו ירושת אביהם וחלקו
 ונפל זו הקרקע לחלק אחד מהם לא הדרא דהא ק"ל אחין
 שחלקו לקוחות תן ונמצא אותו שחלק לחלקו שדה שהיה של
 אביו מכר חלק שהיה לו בקרקע זו ששמו לאביו כדנבו לאחר
 זה שנפל זו הקרקע ואחיו שנפל זו הקרקע מכר חלק שהיה
 לו בקרקע של אביו וה"ל חלק של כל אחד כמו זבינא דלא
 הדרא דארעת' דארעא נחית מי שנפל חלקו שדה של השומא
 שיהיה לו הקרקע שלו כמו הקרקע של אחיו לאחר ולא שירש
 אחיו קרקע והוא מעות שבו קרקע לאשה ונשאת אח"כ בעל
 בנכסי אשתו פלוקה הוא לפיכך אי שמו לה קרקע ונשאת והא
 הקרקע שלו היא או נכסי צאן ברזל או נכסי מלוג והוא חשב
 כלוקח דארעא דארעא נחית ואין צריך להחזיר ואי שמו
 ממנה ונשאת אס הוא או היה רוצים להחזיר המעות אין
 מחזירין להם שהרי כשיחזרו היתה של הבעל או כצאן ברזל
 או כנכסי מלוג והרי הוא לוקח הקרקע ממנה אחר שכבר שמו
 אותה לאחרים ופשיטא שאין הלוה יכול לפבור הקרקע לאחר
 אחר ששמה לבעל חובו דהא לא מהדרין אלא משום ענמת
 נפש וזה לא שייך אלא כשהשאר בידו מיהו אס מת הבעל
 בחייו וא"כ רצתה להחזיר הרפים מחזירין לה ולא היא אלא
 בלא נישאת מעור' וכן אס החזירו לה קדמים אחר מיתת
 בעלה מחזרת היא הקרקע וי"א הא דרשמו לה או שמו ממנה
 דאין מחזירין דדוקא כשמתה האשה דאז הוי הבעל כלוקח
 בנכסי' והאין מחזירין אבל כל זמן שהאשה חיה הרי היא כאילו
 לא נישאת ומחזירין :

א דיתה השומא בשעות כגון שומר חנם שפשע בפקדונו
 וחיבירו לשלם הפקדון ולא היה לו לשלם ושמו קרקע
 שלו למפקיד ואח"כ נמצא שהפקדון היה ברשותו או שנאבד
 ומצאוהו השומר לא תיבא שומא אפילו מכרה המפקיד או
 הורישה יחזיר זה הפקדון לבעליו ונטל הקרקע ככל מקום
 שהיא והוא הדין אס שמוה לבעל חוב כחובו ואחר כך נרע
 שהיו ללוה מעות פצויים דהוי שומא בשעו' ואם ירצה המלוה
 ויאמר ללוה תן לי מעות ושול קרקע שלך הדין עסוי וכופו
 ללוה שיקחנה ויתן לו מעותיו אבל אס העשיר אחר כך אינו
 יכול לכופו שיתן לו מעות ויחזור ויקח קרקעו דהוה ליה כמו
 קנאה ממנו על תנאו שאם ירצה הלוה שיחזור ויקחנה ואם
 לא ירצה לא יקחנה /

קרקעות ששמו אותה לבעל חוב כחובו ואח"כ חזרו ב"ד
 ושמו אותה לבעל חובו של זה המלוה ששמוה לו כבר
 הרי היא חזרת לבעליה הראשון רא"ל לא עדיפת את מנכרא
 דאתית מיניה דלא שם לך אלא מה שהיה לו בת והוא היה
 חייב להחזיר' לו משום ועשית הישר והטוב גם את' משום
 דגידר והטוב תחזיר' לי מיהו בזה יפה כחו שאם שמוה לראשון
 במאה ושמה לו לשני בק"ק או אס שמוה לראשון בק"ק ולשני
 כמאה לעלים אין צריך להחזירה אלא בק"ק ופעמא משום
 דכיון דמרינא שומא זבינא מעליא הוא אלא דמסום הישר
 והטוב הוא דאמרו רבנן דליחדו לפיכך יד השני לעולם על
 העליונה דאי שמו לבתרא שפי ממאי דשמו ליה לקמא לא
 מיהדר בתרא אלא בזווי דשמו ליה דמשום ועשית הישר
 והטוב לאו דינא הוא דליפסד ואי שמו לקמא שפי ממאי דשמו
 ליה לבתרא מצי בתרא למימר כיון דלא מחייבנא למיהדר
 אלא מפעם דלא עדיפנא מנכרא דאתינה מיניה גם כן לא
 נרענ' מנכרא דאתינה מיניה הלכך אי לא יהבת לי כמה
 דבעית למיתב לנכרא דאתינה מיניה לא מהדרנא לך שמו
 קרקע לבעל חוב ומכרה הבעל חוב אונחנה כמחנה או
 ששקה לבעל חוב לדייה מעצמו בלא ב"ה או ששח' והורישה
 אינה חזרה דכל הני ארעא דארעא נחית ולא ארעא דזווי
 פי' ארעא' שיהא קרקע שלהם ירדו ולא שיקבלו מעות דאילו
 כ' חראית ביה משום הישר והטוב צמרי' לא היה לך עליו

קד דין בעל חוב מאוחר שקדם ונכה או
 ממלטלי וכו' מ"ז סעיפים :

א כבר אמרנו בס' ל"ט דשיעבודא דאורייה' בין כמקרקעי
 בין כמלטלין לפיכך מרינה מי שיש עליו בעלי חובו הרבה
 כל מי שקדם ומן קניין של שפרו הוא קודם לנכות בין כקרק'
 בין כמלטלין דמיד שהלו' לו נשתעבדו כל נכסי הלו' למלוה
 ואפי' מלטלין ואע"פ שכב' אמרנו בס' ס' סעיף א' שכיון שאין
 דעת המלו' סופ' על המלטלין הוי כאילו שחל על שיעבודו
 ה"ם לנבי לקוחות שלקחו אחרי' או לנבי בעל חוב המאוחר לו
 שכבר נכה המלטלין וכמו שיתבאר ג"כ בס' זה סעי' ג' בע"ה
 וכל זה מן הטעם שכתבנו שם ס' ס' מפני שהמלוה חושש
 שמשא ימכרם הלוה או יחנם למי שירצה והוא לא ירע למי
 מכרם או נחנם לכך מסלק דעתו מהם שלא יטרפס מהם אפ'ל
 כשב' לנכות מן המלוה בעצמו כל מה שימצ' ברשותו הרי הוא
 כשיעבודו שקדם לשאר בעלי חובות אפי' מלטלין ואפי' אס

* * * **לבוש עיר שושן** * * * **הלכות גביית המלוה** * * *

הגיע זמן הפרעון של המאוחר קוד' כגון שלוה מראובן כשטר בניסן וקבע זמן הפרעון לסנה וחזר ולוה משמעון באייר וקבע לו זמן הפרעון לחצי שנה א"ע סומן פרעון של האחרון קודם לזמן פרעון של ראשון ראשון שקדם זמן קנייתו הוא קודם לנכות מן הלוה כעצמו בין במקרקעי בין במטלטלין ולנכות מן הלוקוח' או מ"ח מאוחר שקדם ונכה יש חילוק בין קרקעית למטלטלין דבמטלטלין אינו נובה מהם מן הטעם שאמרנו ובקרקעי אם קדם המאוחר ונכה קרקע ואפי' הנבוה לו כ"ר בפני המקדש ושתק אין זה בחילה על שיעבודו דסמך על שטרן וכל זמן שירצ' המאוחר ומוציא מ' דו לפיכך בשבא המאוחר לנכות מבין לו ואי' הראשון יכול לעכב שאין סוּק לו גבייתו של זה שבשיבא ומנו לנכות יבא ויטרף ממנו אבל כשבא המאוחר לנכות מטלטלין כב"ד יכול ב"ח הראשון לעכב שלא להנכות לו שהרי אם ינכה המאוחר טוב לא יוכל המקדש להוציא ממנו כדון ואפי' אם אינו מבקש המאוחר לנכות' אלא שהיו מידועד שניע' זמן של הראשון ויכול לעכב פן יכריחם או יפסידים ודווקא להנכותם כב"ד יכול לעכב אבל הלוה בעצמו נתנם למאוחר י"א שאין ב"ח המקדש יכול למחות לו וכל זה כמלוה בשטר אבל כמלוה על פה אם קדם המאוחר ונכה אפילו קרקע מה שנכה נכה ואין המקדש יכול להוציא ממנו כמו שכתבנו שעמא לעיל סי' ר"ט סעיף א' כן נ"ל כל שיטה זו לרינא סנה' יהיישבו כמה סוניות ושיטות ממנה פוסקים ודעות מחולפות הנאמרים בדין זה כמאמרים סותרים אף על פי דמונ' דדייני לא אולא הכי את הל' לע' ד בחבתי' ואם נכה ב"ח המאוחר בינונית והניח זיכורית לב"ח המקדש מה שנכה נכה דבין שהניח זיכורית ביד בעל חוב ודינו דבעל חוב מן התורה לנכות זיכורית יכול לומר לו הנחתי לך מקום לנכות ממנו ואפילו אם לא הניח לו מקום לנכות ומכר שח' שנכה קודם שהספיק הראשון להוציא מידו אין המקדש חוזר עליו ודלוא בעל דברים רידיה הוא אפילו אם המעות עדיין הם ביד המקדש אין לו שאם שיעבוד לא עליו ולא על המעות אלא הקרקע לפיכך חוזר המקדש על חלקות שיקנו סוד המאוחר ששיעבודו הוא בידם והם יחזרו עליו ואם מכרם לפני ואין המקדש יכול להוציא מידו חייב המאוחר לשלם לו אפילו אין המעות של הקרקע בידו כדנינא דגרמי' והוא הדין אם מכרם לאחר שלא יוכל להוציאם מידו חייב הוא לשלם ליה סדינא דגרמי' שהזיק שיעבודו של חבירו וכן אם הניח ב"ח המאוחר מטלטלין ביד הלוה לבעל חוב המקדש יכול לומר לו נ"כ הנחתי לך מקום לנכות ממנו ופה שנכה נכה שלא יאמרו שהב"ח המקדש קוד' אלא במקום טכ"ח המקדש מפסיד חובו אם נאמר דב"ח מאוחר מה שנכה נכה :

כ בעל חוב שנכה חובו מבתי שמעון ככהב שלטון העיר שעשו הכרזה זמן אחד אח"כ בא בעל חוב המקדש להוציא ממנו וסומן המאוחר ביד שלא ערער' בשעת הכרזה הפסדת כחך כי מחלת אם היה הכרזה יוצא כל מי שיש לו זכות ושיעבוד על הקרקע זו יבא ויערער וכל מי שלא יבא ויערער עתה יבטלו זכויותיו אם נהנו כן דינא דמלכותא הוא זכשלי זכויותיו אבל אם הכריזו בסתם כל מי שיש לו זכות יבא ויערער לא בטלו זכויותיו למי שלא בא דבשביל השתיקה אין כאן מחילה דסמא לא היה נראה לו שישלו מקום חזון לכא באותה שעה ואם הכריזו שכל מי שלא יבא יאכר זכויותו ובא אחר כך אחד ואמר שלא שמע ההכרזה פענתו פענה ולא אמרינן לוח חכרה חכרה אית ליה שאין דרך העולם להקפיד על הכרזה כזו לשמאל על לבו להגידה לאחרים אם אין לו עסק עם זה ובי יגיד לו בעלי חובות שהיו חלוקין על נכסי לוח גוי שהייב להם כל אחד בפני עצמו וצוו להשכין או לעקל נכסי הלוח ולא ידעינן מי הקודם דבדיניהם הקודם לצוות או לעקל הוא וזכה והעיד השופר כדכתיב האחד אם פנה הגוים לסמך עליו נאמן גם כן השופר מסום דינא

דמלכותא וכן אם האחד נכה וסומן השני שלא כדון הגבוך כי לא היה חייב לך כלום הואיל ועל פי דינא דמלכותא נכה מה שנכה נכה :

ג מטלטלין אין בהן דין קרימה לענין שאם קדם המאוחר ונכה אין מוציאין מידו כמו שכתבנו פעמים לא עוד אלא שאם עמד הראשון והפסד ממנו ב"ח המאוחר שקדם ונכה מוציא אותה מידו בבית דין כיון שכבר נכה בהם מדינא הרי הם שלו מיהו אם חפץ אחד מהם שטרות אפילו המקדש אי' חפשה סועלת בה שהרי עדיין היא ברשות הלוח למאוחר ונס אין שייך לומר דין קרימה על השיעבוד כמו אלא יחלקו החוב' עבדים הם במטלטלין ואין להם דין קרימה לכל במטלטלין אף על גב דכל מקום אמרינן עבדים הם כקרקעות מטיס דהקדשו להם שאנו עניין קרימה שאין הב"ח סומך אלא על הקרקעות שאין יכולין ליאבד ולזוז ממקום אבל על העבדים שיוכלו ליאבד לא סמכא דעתיה כמז במטלטלין לפיכך אין בהם דין קרימה י"א שנכר שאינו עתה בעולם ועתיד לכה אח' כלא שייך ביה דין קרימה מפליג עורנו ביד הלוח עצמו ואם קודם שבא הרב' לעולם נשפץ הלוח לתת אוהו לבעל חוב המאוחר צריך לקיי' שבעתו ועל לסימן צ"ט סעיף ב' :

ד לוי הוציא שטר על ראובן וקודם שהזמינו לדין שלח הדיין וסגר הנחות ואח"כ הוציא שמעון שטר מקדש לשל לוי אין כנירות החנות מהמת לוי נקרא גבייה דנימא ב"ח מאוחר מה שנכה נכה ושמעון נשאר בדין קרימתו והו' נובה קודם ללוי שאין נקרא גבייה להיות מה שנכה נכה אלא א"כ שמו ב"ד המטלטלין ונתנום ליד המאוחר ב"ד שעקלו מעות של ראובן שביד שמעון מחמת שחייב ללווי ועבר סמעון ונהנן לראובן על סי' פ"ו סעיף ה' :

ה שעבד לו מטלטלי אבן קרקע יש להם קול כמו בקרקע ששיעבד ודינם בקרקע ואם קדם המאוחר ונכה מה שנכה לא נכה ומוציאין מידו והוא שנחברר בעדים שאילו המטלטלין שנכה המאוחר היו ביד הלוח קוד' שלוה מהמאות' אבל אם לא נתברר כן בעדים מחזיקין להו כלוה ולוה וקנה דק"ל דיחלוקו משום שחל שיעבודם בכה אחת עליהם בעת שקנה אותם ובכל דבר שחל השיעבוד בבת אחת אם באו לב"ד יחד לנכות יחלוקו ואם קדם אחד מהם אפי' המאוחר מה שנכה נכה דכזה אמרינן כל הקודם זכה * יאם קדם המאוחר ונכה מעות אין מוציאין מידו שהרי מטבע אין בו סי' שיוכלו העדים להעיד על אילו המעות שראו אותם עצמם ביד הלוח והו' להו כמו לוח ולוה באגב וקנה שזכה החופש בין אם הוא ראשון או אחרון ואם איפשר הרב' להתברר בעדים זכה הראשון והכל לפי ראות עיני הדיין שקשה מאד לברר במעות שאילו המעות עצמן ראוי ביד הלוח :

ו דא דבמקרקעי שייך קרימה דווקא כשהיו ביד הלוח קודם שלוה שחל שיעבוד הראשון עליהם מיד בעת שהלוח לו אבל אם קנאם אחר שלוה חובות הרבה אעפ"י ששיעבד לכל אחד מהם מה שעתיד לקנות אין בהן דין קרימה שבטעה שקונה אותם אל עליהם שיעבוד כולם בבת אחת וכל הקודם ונכה זכה אפילו הוא אחרון :

ז לוח וכתב לו מה שאני עתיד לקנות יהא משועבד לך ואחר כך קנה טדה ואחר כך חזר ולוה מאחר השדה משועבד לראשון שתכף שקנהו חל עליו שיעבודו של ראשון והוא קודם לנכות ואפילו נכה המאוחר שורפ' ממנו וכן הדין אפילו היו מאה :

ח היו עליו בעלי חובות הרבה כולם ביום אחד או בשעת אחת במקום שכותבין שעות אין בהן דין קרימה וכל הקודם לנכות זכה בין מקרקעי בין מטלטלי ואפילו יש עדים שלוח מזה תחילה וכתב ומסר לו ואחר כך לוח וכתב ומסר

קודמת לנכות מבני חרי דקל שיעבודא דאורייתא וכיון שעדים מעידים דמלוה על פה קדמה מל בשטר מל בלא שטר כל והוא שיעידו העדים נכ שרוע להם שעדיין לא נפרע ואם לא יוכל בעל השטר לסעון שפא נפרע ואפי' בשכועה לא יסול בעל המלוה על פה אם אין לו עדים שלא נפרע ויש חולקים ואומרים אפי' יש לו עדים דכיון דמלוה על פה אין לו קול למה יפסיד בעל השטר והכי מסתבר אבל מלוה על פה מקדמת קודמת למלוה על פה סאותר דכיון שנשחעבדו נכסיו למלוה ראשון שוב אין מלוה על פה מפקעת שיעבודא : עד מלוה שלא מצא נכסיו ללוה ליפרע מהם חובו אלא מח שנתנו לו על הנאי שאמרו לו ואחרדך לפלוני דקל ירד הראשון וכבר אין לשני אלא מה ששייר ראשון דזוקא מכרם שאינם בשעת מוחו כרשותו אין השני יכול לטורפם מן הלקוחות אבל אם שעבדו ועדיין הם בידו של ראשון ומת פקע שיעבודה ונוטלים השני לפיכך אם בא המלוה בחיי ראשון להפרע מנכסים אילו יצאל השני לטחות ואין הבית דין מנביז אותו מנוף הנכסים אלא מקפירות בלבד מת הראשון וכן בעל חוב לנכות מנכסים אילו אין מנכין לו כלום אפילו עשאו אפוחיקי אלא הרי הם של שני :

טו עמים שהלוו לנר כוח אחר זה ואין בנכסיו הנוי כדו לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לנכות שטרן קרן וריבית מען שמעון ריבית שלעה מזמן שהלוויתו לנוי לא תנכה עד שאנכה אני קרן חובי לפי שלא חל חוב הריבית מזמן השטר אלא בכל יו' הוא מתרבה אין בדכרי שמעון כלו' דכיון שמשעת השטר חייב הנוי עצמו כל הריב' שיעלח על מעיהו חל עליו השיעבוד משעה שקבלו עליו על כל הריבית :

טז לוח שאין לו ממה לפרוע ונפל הבית עליו ועל אחד ממורישיו כגון אביו או אחיו ובני הלוה אומרים אבינו מת ראשון וירש את מורישיו בקבר והורישו לנו ואין לבעל חוב ליסול ממנו כלום שהרי אין בה נוטל כראוי והמלוה אומר המוריש מת ראשון ונמצא שזכה הלוה בנכסים מחיים ובעל חוב נוכח מן היורשים הנכסים כחוקת היורשים ועל הבעל חוב להביא ראיה שהמוריש מת ראשון ואם אין לו ראיה לא יסול כלום מאותם הנכסים :

קח דין התופש לבעל חוב במקום שחב לאחרים ובו ו' סעיפים :

א לוח שחייב לשנים או יותר ואין לו כדי לפרוע לכולם וקדם אחר מי שאינו חייב לו ותפש מהמטילין של לוח כדי לזכו' לאחד מבעלי חובות כגון ראובן שחייב לשמעון ולוי ובא יהודא והפסד לראובן בשביל שמעון אף על נכ דזכין לאדם שלא כפניו הקא אינו מעיל לו כלום כיון שישבו חובי ללוי שהרי לא ישאר לו במה שיפרע לוי ואפילו עשאו שמעון שליח וכתב לו הרשאה לא מהני שאין כח באדם לעשו שליח לחוב לאחרים אבל אפוסרופה שתפש בשביל היחומים מהני דכתו עדיפא משליח דידו כיד בעלים היא :

ב ואם הלוה חייב נכ לחופש זה אעפי' שלא תפש לצורך עצמו כלום מהני כמנו דאי בעי זכה לנפשיה זכי נמי לחבריה וכ' אם תפשנס לצורך עצמו אפילו כנגד כל חובו ותפש המותר לצורך חבירו אעפי' שחב לאחרים קנה אעפי' דנבי הפותר אין לו עוד מנו דאמרינן הואיל וזכה בתפיסה אז לעצמו זכה נמי לחבירו :

ג אם הלוה אומר לאדם אחד זכה בחפץ זה לפלוני או חז מנה זה לפלוני זכה לו ואפילו אין הזוכה מכיר לאותו פלוני זכה אפילו יש לו ב' אחרים דזכין לאדם שלא כפניו ואין אחד מבעלי חובות יכולין לנכות ממנו שבתן הלוה לאה שכבר זכה בהם אחר :

מסר לאחר אפי' הן דין קדימה לפי שאין שיעבוד השטר חל אלא משעה שמכוח מתוכו והיינו מסוף היום וכסוף היום הא חל שיעבוד כולם בבת אחת ואין בהם דין קדימה לטרופ' מסועבדים וכת' מבני חרי מיהא נימא ממי שלוח החלה זכה ליתא דכיון שזמנו של שטר אינו ניכר מתוך השטר הוה ל' כמלוה על פ' ומלוה על פ' לית בה דין קדים' ; **ט** ראובן היה חייב לשמעון ולוי ויהודה ושמעון ה' מוקדם לכולם ומכרו ב' ד שדותיו של ראובן להגבות לשמעון חובו מפני שהוא מוקדם ואין בנכסיו ראובן אלא כדי לפרוע לשמעון לוי ויהודה אינן יכולין לטרופ' סאותן הלקוחות שקנו נכסיו ראובן מן הכ' כדי לפרוע לשמעון בטענה שיאמרו לוי ויהודה הרי אנו מתקדמין לאילו הלקוחות שכיון שהב' מכרו שדה זה כדי לפרוע לשמעון כל זכות שיש לשמעון על שדה זו ושל להם ללקוחות אילו שאף שלא הנבו נוף הקרקע לשמעון וגם שמעון כבר גסתלק מראובן כל שזכרו ב' מחמת גביית חוב שמעון חרי ח' כאילו זכות שיעבודו של שמעון קיים על קרקע זו לפיכך כשימכרו ב' יכתבו ללוקח שמכר לו כדי לפרוע לשמעון מחמת חוב כך וכך שהיה ראובן חייב לשמעון כשטר זמנו כך וכך אבל אם הלוה בעצמו מכרו כדי לפרוע לבעל חוב המוקדם אפי' כתב לו בן בתוך השטר כעל חוב סאותר בא וטרופ' מן הלוקח דלאו כל כמיניה דלוה להפקיע שיעבדו ובעל חוב המאוחר ועל סי' קיא סעי' ה' :

י שטר' שזמן כולם יום אחד או שעה אחת במקו' שכתבין שעות ובאו כולם ביחד לנכות וכן בעלי חובות כל אחד מהם קודם לזמן חבירו ובאו כולם ביחד לנכות משלמין או ממקרקעי שאין בהן דין קדימה כגון שקנאן הלוה לאחר שלוח מן האחרון שבהם שחל שיעבודם בבת אחת ואין בנכסים כדי שינכה כל אחד מהם חובו מחלקים ביניהם כיצד חולקין אם בשתחלק הפסון הנמצא על סניינס יגיע לפחות שבהם כשיעור חובו נוטל' כל אחד כשיעור חוב הפחות שבהם ואם ישיותר חוזרים הנשארים מבעלי חובות וחולקים ביניהם כדרך הזה כיצד היו שלסה חובות של זהק' ושל זהק' ושל זה ש' אם היה כל הנמצא ש' נוטלים כל אחד ממה ושעמא דבשיעבודא כל נכסיו הלוה משועבדים לכל אחד מבעלי חובותיו הילכך אם לא היו לו אלא ג' מאות היו כל הש' משועבדים לבעל המאה כמו שהיו משועבדים לבעל הש' וכן לבעל המאתים היו כל הש' משועבדים כמו לבעל הג' מאות דלעולם אפי' בעד דינר אחד כל נכסיו הלוה משועבדין למלוה וכיון ששיעבדים שוה נוטלי' בשוה וכן אם יש כאן בנמצא פחות מש' חולקים בשוה נמצא טס יתר על ש' נוטלין כל אחד ממה ונסתלק שיעבוד המאה ונשאר שיעבוד הנותר' במותר שוה עד כדי חוב המאתים על זה הדרך כיצד נמצאו שם ת' ק או פחות חולקים ש' בשוה ויסתלק האחד בעל המאה חוזרים השנים וחולקים הקק' או הפחות בשוה ויסתלק השני נמצאו שם ת' או פחות חולקים ש' בשוה ויסתלק בעל המאה וחוזרים וחולקים הקק' בין השנים ויסתלק בעל הקק' ותנתין הק' הנשארים או הפחות לבעל הש' ועל דרך זה חולקי' אפי' הם ק' כשיבאו לנכות כאחד :

יא בכל מקום שאנו אומרים כזה יחלוקו או שזכה הראשון הזוכה בנכסים צריך לישבע החלה שעדיין לא נפרע הוא מחובו אפי' אם יש לו נאמנות בשטר דלא שייך נאמנות בשק' שחב לאחר' דלאו על כמיניה דלוה להאמינו על אחרי' **יב** מי שהוציא שני שטרי חובות על אחד שנעשו ביום אחד מסכים אחד ואפילו אותם העדי עצמם החתומים על זה חתומים גם על השני הרי זה נוכח שניהם ואין אומרי' שניהם נעשו על הלוואה אחת דחזקה עדים לא חתמי על חוב אחד שני פעמים אפילו ביום אחד :

יג מלוה בשטר ומלוה על פה מקדמת יא' מלוה על פה

הלכות גביית מלוה

לבוש עיר שושן

ויחזור חוך שלשי יום והמלוה יהן שכר השליחו ויחזור וינכני מנכסי הלוה נוסף על חובו שסזן הדין היה ראוי לירד לנכסיו שיד משום נעילת דלת ואם הוא במקום שאין השליח יכול לילך ולחזור חוך ל יום אין פחוייב להמתין כ' כ' ומנבין לו חובו מיד ובלבד שיטבע המלוה שלא נפרע וישול בין ממקלקעי בין מטלטלין וכל זה פתקנת חכמי' שלא ירא כל א' נוסל מעותיד של חכירו והולך למדינת הים ואתה נועל דלת בפני לויז ואין חוששין לשיכור ואם כהוב כשטר נאמנות כפי' שאפילו יפרע שלא בפניו יחא נאמן בלא שבועה או שכתב בו נאמנות עלת ועל באי' כחו אינו צריך לישבע דב' ד נמי ככלל באי' כחו הם יא שאין נוכיך שלא בפניו רק מן הלוה בעצמו אבל מן היורשין אין נוכיך שלא בפניהם אלא צריך לילך אחריהם ועל סי' ע"ג סעיף י' וסימן י"ד סעיף א' :

ב שלשה ראיית צריך להביא לב' ד ואח' כ' יפרע שלא בפני ראייה ראשונה לקיים שטר שבידו / שנייה שבעל חובו במדינה אחרת דתוק יותר סבדי' שילך השליח ויחזור חוך ל' יום שלישיט שאילו הנכסים בחזקת פליגי הלוה הם ;

ג הבא ליפרע שלא בפני לוח כשם שב' ד יכולין לפרוע מנכסיו שלא בפניו כך הם יכולין למשכון לב' ח קרקע בחובו וזה יותר טוב לו ללוה שיכול לסלקו לכשנא :

הלכות גביית חוב מן היתומים

קד כופין את היתומים לפרוע חוב אביהם וכו' י"ב סעיפים :

א כתיב הין צדק ואיפת צדק ונומר ודקדוקו חזל דהאי הין צדק מיותר הוא שלא היה צריך לפרש כל הכלים שיהיה צדק דפשיט' כשאחד צריך להיות צדק בסדתו ה' האחרים ודרשו בו דהאי הין צדק פירושו סיה' ההן שלך צדק קל' כנון בכל מה שאמר הן או לאו יהיה בצדק כנון סזה הלוה לו והוא הבטיחו לשלמו בזמנו מצות עשה היא עליו סיקיים דברו וכופין אורו לשלם כמו שכופין את האדם על כל שאר מצות עשה דינא הוא שמכין אותו עד שהצא נפשו כדי שיקיימנה וכיון שכופין את הלוה לשלם משום מצוה כופין גם כן היורש שלו לקיים המצוה בממנו שירש ממנו שחלה שיעבוד המצוה על המכון לפיכך אל מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם וכופין אות' בכך כמו שכופין את אביהם כר' א כשהגיה להם אביהם קרקעות טאו נשתעברו נכסים אלו כהיי אביה' לקיים מהם מצוה זו ולא פקעה מהם המצו' ושיעבוד' במיתחו אבל אם לא הגיה להם אביהם קרקעות אלא מטלטלין אין כופין אותם לפרוע חוב אביהם מהם אע"ג דודאי היה גם כן המלוה מטלת על אביה' לשלם מן המטלטלין בחייו מיד כשמה פקע השיעבוד מן המטלטלין דקל דמטלטלין דיהמי לא משתעבדי לב' ח מן התורה אפי' הם מופקדים ביד המלוה או ביד אחרים וכל טעמ' משום דכתיב והאיס אשר אתח נושא כיווציא אלדך וגו' משמ' דוקא שהלוה בעצמו דהיינו האיס אשר אתה נושה בו הוא יוציא וגו' כי מטלטלין משועבדין לך בחייו אבל יורשי' אחריו אינן צריכין להוציא העכוש שאין המטלטלין שירש משועבדים לב' ח של אביהם אבל מ'ס ג' כ מצוה עליה לפרוע מהם חוב אביה' שלא יאמרו עליו אכלי זוזי דאינסי הוא והוא נגאי לו אלא שאין כופין אות' על זה משום דמצו' כיבוד הוא מצות עשה שמתן שכר' כצדה וכל מצות עשה שמתן שכרה כצדה אין כ' ד של משה מוהרין עליה וכל זה מן הדין אבל הנאונ' תקנו שירא כ' ח נוכה מן היורשי' אפי' מטלטלי שהכני' אביהם הולכך האיונא טפיני יתומי' לפרוע חובות אביהם אפי' היא

ד ובמקום שאינו חב לאחרים כנון שאין הלוה חייב כלום לאחרים זכה התופש לב' ח מטעם דוכין לאדם שלא בפניו וחוקא במקום דאיכא פסידא לבעל חוב כנון שראו נברא דמפסיד נכסי או שהעני יורד מנכסיו ואפילו חוך הזמן מהני הפישאה אם אין לו נכסים אחרים ויפסיד המלוה אי לאו דך תפיש' ודוקא דנקיס כ' ח ששרא בידיה דיכול השתא לקיימו כבי דינא ואם אינו יכול לקיימו והלוה מכחישו ס' מהדרינן ממנא למריה ולא מצו התופש למימר קבעו לויזמן דמיתני' דאיייה וכן אם הלוה אמר אין שום אדם יכול לחפוש ממנו בשביל אחר דיכול למימר ליה לאו בעל דברים דידי את ס'ה אית לך גבאיכא המלוה ויתבעני ואשלם לו אם אתחייב לוח :

ה לשון השוה כתב בעל העיטור התופש לב' ח במקום שאינו חב לאחרים הייב באחריותו דשוי נפשי' עבד לוח לאיש מלוה וכיון שקמה נפטר הלוה וחיוב באחריותו עכל' דהאי נפטר הלוה נל' שאין פירושו שאם יבא המלוה ויתבע ללוה שהלוה פטור ממנו לשלם לו יכול לדתוהו על התופש דודאי זה אינו דמה לו למלוה עם התופש אם לא עשאו שליח ואם יש ללוה לשלם למה לא ישלם למלוה וחלוה ויחזור ויהכע התופש אלא ה' ק הבעל העיטור דשוי נפשי' התופש עכד לוח לאיש מלוה ר' ל שעומד בחפץ זה שחפש במקום הלוה ואינו עליו כסום' בעלמא אלא חייב באחריות המשכון אפילו אם נאנס שהלוה נפטר משמירתו מכל וכל שאפילו נאנס מיד התופ' אין לו הפסד בזה אלא שאם יבא המלוה ויתבענו ישלם הוא למלוה ויחזור וינבה מן התופש אע"פ שכבר נאנס ממנו חייב לשלם לו / ועל זה סיים רבינו יעקב בעל השורים ואמר ומדברי א"א הרא' ש' זל יראה שאינו חייב באחריותו וכן מורי מהרמ"א ז' כתב כאן בטע' ויא' שאינו חייב באחריותו ר' ל שהתופש כסתמא לא שוי נפשיה עבד לוח כו' אלא נעשה עליו כשומר חנם או לכל היותר כשומר שכר דשכר מצוה יש לו דמצוה קעביד להציל ולהעשוק כו' אבל באחריות אונסין אינו חייב אלא יקבל עליו כפי' ולפיכך אם יאמר הלוה לתופש קבל עליך אחריות כפי' שתחייב לי באחריות כמה שתפטת אפי' אם יאנס ממך או החזר לי מה שהפסדת' דלא מהימנת לי לומר אח' כ' נאנס ממני שומעין לו ללוה שצריך להחזירו לו או לקבל עליו אונסין ואם יבא המלו' להבוע אותו ויהיה לו לשל' ושלמנו ויאח' ינבה ממנו ולא יוכל לטעון נאנס ממנו כן נל' להלכה ולרין פשוט ולא כדברי קצה שאומרים שעי' התפיש' נפטר הלוה מן המלוה והמלוה צריך להבוע התופש זה אין סבר' כלל ואינו אמת דמה לו למלו' עם התופש אם לא שעשאו שליח או שאין ללוה לשרים או יכול להוציא מן התופש נל' :

ז נפקד שתפש כפקדון התופשו לב' ח במקום שאינו חב לאחרים מועיל לו הפישתו לענין זה שאם מה המפקד אינו נעשה מטלטלין אצל כניו ושבועיה אינו משמשהו ואם נתנו באנב או בקניין סודר או במתנה שכיב מרע אינו נתון ומ'ס א' אין כ' ח כאן אין הנפקד יכול לעכב הפקדון בשבילו ואפי' אם הלוה מודה שהדין נתון בכל פיקדון להחזירו למי שהפקדו אצלו ואם יש לאחרים זכות בו הרי הדין ביניהם ואם מסרו הנפקד ליד מלוה פטור ואפי' אם היה שומר שכר שאומר לו אף אם היה מחזירו לך היה גוברו ממך וא' כ' לא הפסדת' כל' וכדין נתתיו לו כר' נתן :

קו דין הבא ליפרע שלא בפני בעל חובו וכו' י"ג סעיפים :

א מלוה שבא ליפרע בשטר מקיים שבידו שלא בפני הלוה שאין הלוה ככאן אם יכולין בית דין לשלוח לו להודיעו שיעמוד בדין שולחין ומודיעין לו אם הוא כבדי שילך השליח

לבוש עיר שושן הלכות גביית מלוה

ה ואם בא הלוח לבית דין למשכן ללוה או לפרע ממנו יש לבית דין לעטות לודין ולא יאמרו פלוני עני ואין לו ופלוני עשיר ואין צריך לו אלא אין מרחמין בדין שיש עליו כמה לאוין :

ו ואם הלוחו כבר בלא משכון וצא אחר כך למשכנו לא ימשכנו הוא בעצמו שאם משכנו הוא בעצמו עובר בלא דלא חבא אל ביתו לעבוס עכומו אלא כ"ד ישרחו לו שלוחם וע"ל סי' ד' ואף השליח כ"ד לא יכנס לביתו למשכנו אלא אם ימצא לודבר בחוץ יקחנו ולא יכנס לביתו שנאמר בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוס החוצה ודקדקו ר"ל במשמע שנא' בחוץ תעמוד איני יודע שהאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך ונוס' אלא לרבות השליח שנס' הוא יעפור בחוץ מיהו כשימשכנו בחוץ יש רשות לשליח כ"ד ליקח המשכון מיד הלוח כדורע ונתנו לסלו' דאל"כ מה כח שליח כ"ד יפה מנח הפלוה בעצמו אלא כזה הוא יפה כחו ששליח כ"ד יש לו ליקח המשכון מיד הלוח בזרוע ונתנו למלוה והמלוה אין לו ליקח המשכון עד שיתן לו הלוח מרעתו וכיון דאפי' שליח בית דין לא יכנס לביתו למה כתבה החורה על המלוה לא חבא אל ביתו פשיטא דכ"ש הוא אלא אפי' אם בקט המלוה ליכנס לבית הלוח ולכתוב כל מה שיש לו בכיתו אין כ"ד נזקקין לו ליכנס לביתו כלל . וכשימשכנו השליח כ"ד בחוץ שלא בשעת הלואה לא ימשכנו דבר מ' שעושים בו אוכל נפש כנון ריחים ורכב שפסוק מלא הוא לא יחבול ריחים ורכב וכיון שכתבה בתורה כי נפש הוא חובל אתה לרבות כל כלי טייט בו אוכל הנפש שהוא בלא יחבול וריחים ורכב שאמרה תורה היינו דווקא ריחים ורכב של יד שהוא מטלטלין ושייך בו משכון אבל בתי ריחים של מים הרי הם כקרקע ולא שייך ביה משכון אלא גוביינא כשאר קרקעות דלא שייך משכון אלא מטלטלין שאין בית דין ממשכנין ליקח קרקע למשכון אלא לגוביינא ופ"ט אם עבר המלוה ונכנס לבית הריח' של מים ונטל ריחים העליונה או הכרול והסובב והגלגלים מהני ונעשו מטלטלין כדודו ויש להן דין כלי אוכל נפש ופחזיר אוהו :

ז אם ראו כ"ד שתולט הלוח ריחים התחנתה וכיוצא בה מפקוס חיבורה להכריח מבעל חוב וכן אם הוא עוקר נשיות ופותר בניין הכתים להכריח מבעל חוב כ"ד מנבין לו מהם לשעתו שלא יכריח :

ח גלים שעושין בהן אוכל נפש שאמרו שאין ממשכנין היינו שעושין בהן אוכל נפש ממש דומי' ריחים ורכב שאמרה תורה כנון הערכות ויורות שמבטלין בהן ופכין של טחית' וכיוצא בהן (ואם חבל מחזיר על כרחו אבל שאר כלי אומנות כנון זונ' של ספרים ופרות החורשות וכיוצא אין אילו דומיא ריחים ורכב ומותרין למשכנן :

ט היו לו חמשה ריחים אינו רשאי למשכנן אפי' אחת מהן אם עושה מלאכה בטולן ואם אינו עושה מלאכה אלא בא' מהן מותר למשכנן השאר שאינה בכלל כי נפש הוא חובל פמו בריחים שעושה בה מלאכה :

י חבל כלים הרבה של אוכל נפש חייב על כל כלי וכלי ואפי' שני כלים המחוכרים יחד לעשות בהם מלאכה אחת כנון המספרים שנוזין בהן ירק הרי זה עובר כשני לאוין כיון שפרסה התורה ריחים ורכב שהן על דרך זה שעושין בשתיהן מלאכה אחת וחייבין על כל אחד בפני עצמו דיו' דורכב במקום או היא דאל"כ ריחים עם הרכב מכעיליה הנ"ל כלי שהוא מחובר משנים ועושין בהן מלאכה אחת חייבין על כל אחד ואחד :

יא ודווקא הכלי שעושין בו מלאכה אוכל נפש דומי' דרחים ורכב אסרה התורה אבל אוכל נפש עצמו מותר למשכנו וכלכל שיצא לו השיעור שסמדין לו . יב אם

לכשיתרפא שאינו זוכר שום דבר ממה שעשה בשעתו וכתב מורי"ל שהסברא הזו האחרונה נ"ל עיקר :

א אשת איש אם נתחייבה שבועה ליטבע על דבר שאינה ברשותו או שאין לה מטלטלין שאין לבעלה רשות בהן כדי שחפרע מהן משביעין אותה ואם מסרבת מליטבע כופין אותה כמו שכופין לאיש דהוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ונס' מומינין אותה לדין ואין הבעל יוכל לומר אינך רשאי לנגות את אשתו כב"ד דלאו כל כמיניה ליקח הוא של אחרים ולא ינגו את אטחו להוציא מידו ואם אשה חסובה היא שולחין אצלה בדרך שיחבאר לקמן סי' קכ"ד ואם אין לה שלים יכתבו לתובע פסק דין שתשלם לכשתחאלמן או 4 לכשתתגר' אבל אין בעלה חייב לשלם בשבילה אע"פ שגמ' ונתנת תוך הבית אף על פי שיש חולקין ועיין בלבוש הבוץ והארגמן סי' צ"א . ואם תוכעין אותה בעד כלים שהשאלו לה והיא טוענית שנגנבו ממנה והבעל מודה שהבלי' שחובעין אותה בהם פאו לרשותו חייב הוא נ"כ ליטבע שאינן ברשותו ושלם שלח בהן יד ושלם פשע בהן שעי' כן נגנבו דמי מ' שהשאלו לה גם על דעהו השאלו לה דאע"פ שאין הבעל צרי' לשלם בשבילה מ"מ שכוונ' אילו משביעין אותו ואם לא ירצה ליטבע מש"ם ולאחר שנשבע הוא כל השבועות הללו הוא פטור שאינו אלא כסומר חנם עליהם כיון שהשאלו לה בלא דעתו והיא שואלת עליהם וחייבה באונסין לפיכך משביעין אותה מיד שאינו ברשותה ואין אומרים כיון שאין הבעל חייב לשלם בשבילה למאי הלכתא משביעין אותה שהרי אם לא תרצה ליטבע לא ישתלם התובע דמ"מ משביעין אותה אולי תודה ותחזיר מיד ואם לא תרצה ליטבע מחרימין ופנדין אות' פמו שעושין לאיש כמו שכתבתי למעלה : י"א שאין משביעין אשה בעד שהיא מעוברת שלא ישתכן הולד בעונשה :

הלכות גביית מלוה

צד להלוות לעני ושלם לנוגשו והשבת העבוס ודין הסידור וכו' ל' סעיפים :

א מצוה עשה להלוות לעניי ישראל שנאמ' אם כסף הלוח את עמי העני עמך ונומר יכול רשע תלמוד לומר העניק העניק ונומר והיא מצוה גדולה יותר מן הצדקה שהמקבל מצדק' כבר הוצרך להתבייש ולשאל וזה שולח עדיין לא הגיע לידו כך וקרובו עני קודם לעניים אחרים דכתיב מבישרך אל תתעלם ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת דכתיב העני עמך אותו שעמך הוא קוד' ואפי' עסיר שצריך ללוות מצוה להלוותו לפי שעה ולההנותו אף בדברים וליעצו עצה ההוגנת לו וכל זה בכלל גמילות חסדים הוא והתורה הקפידה על מי שימנע מלהלוות לעני דכתיב ורעה עיניך באחייך האביון וגו' :

ב אסור לנגוש את הלוח לפרוע כשיודע שאין לו ואפילו להיראות לו אסור מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משנת לפרוע לו ועל זה כתיב לא תדהא לו כנושה וגו' :

ג ובסם שאסור למלוה לתובעו כשיש לו ללוה כך אסור ללוה לכבוש ממון חכירו כשיש לו שנשאר אל תאמר לריעך לך ושוב וסחר אתך ויש אתך :

ד וכן אסור ללוה לקחת הלואה פחביו ולהוציאה שלא לצורך ולאבדה עד שלא ימצא הפלוה פמה לנכות אוכו ואם עושה כן נקרא רשע שנ' לוח רשע ולא ישלם ונוסר וכשהמלוה סביר את הלוח שהוא בעל סדה זו מוטב שלא ללוות פמה שילוהו ויצטרך לניגשו אחר כך ויעבור בכל פעם משום לא תחיה לו כנושה :

מלאכה (מלאכה)

מלאכה (מלאכה)

* * * לבוש עיר שושן הלכות גביית מלוה * * *

ב אם משכנו הוא בעצמו לא מהני אע"ג דאמרינן לעיל סעיף ז' דמאי דעביר מהני היינו לענין שעש' משלשין בידו אבל לענין חורה לא מהני וחייב להחזיר לו אלא אם כן הממשכן הוא נזכר הקדש או נזכר עניים דרתי כדו השליח בית דין ודוקא כלי אוכל נפש צריך להחזיר כשעה מלאכה אבל אם משכנו הוא עצמן שאר דברים אע"ג שעבר בלאו כ"מ סה טעמיה עשוי ואין צריך להחזיר לו עד שיטלם לו :

ג ואם הלוח מרעהו ססר למלוה או לשליח בית דין כלים טעושי' בהן אוכל נפש מותר לקחתם . שלא אסרה הורה אלא שהמלוה או השליח כ' ד לא ימשכנוהו אילו הכלים שחייב תלויה בהם אבל הוא עצמו לא אסר' לו התור' טיהנת :
ד אלמנה כיון שכתבה הורה בעירו לא תחבול בנדה אלמנה וגומר מטעם שאפילו סה טכאנשים מותר למשכן באלמנה אסור לפיכך בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין במשכנו אותה שלא בשעת הלואה דסת' אלמנה בתיב ואפי' השליח כ' ד בחי' לא יחבול אותה ואם עבר וחבל בנדה אלמנה אפי' בחי' מחזירין בעל כרחו ואם הודה שהיא חייבת תילם ואם הכפור תישבע אבד המשכון או נטרף קידם שיחזיר לוקח וכל זמן שלא נאבד המשכון שאיפשר להחזירו גוינו לוקח דהכתבה היא תקן' המילוקות וכל זה לא איירי אלא במשכנו שלא בשעת הלואה שכן היא פירוש מסייעת הלשון דלא יחבול ולא תחבול שלא בשעת הלואה אבל בשעת הלואה מותר שיקח המלוה בעצמו את המשכון סן הלוח ואפילו ס מאלמנה טלוח' ואפילו כלי טעושי' בו אוכל נפש הכל מותר שאינו אלא כסוכר ולמכור ודאי הכל מותר ה' במשכון בשעת הלואה ואפי' שלא בשעת הלואה נמי לא אסור דאסור אלא במשכון את הלוח בעצמו בהלואה שהלוחו שבן כתיב כי חסה ברעך וגו' לא תבא אל ביתו וגו' אבל לערב מותר למשכן אפילו כיוצא ואפילו שלא על פי בית דין וליכנס לביתו ליטול המשכון ויא' דמ' לענין שלא למשכן כלי אוכל נפש אין חילוק בין ערב למלוה וכל דהכי מטעם פשיטה דקרא שכתב לא יחביל ריחים ורכבונם' כפסוק בפני עצמו קדמ' פרשת כי השא ברעה וגו' כשום האי טעמא דלא יחבול ריחים וגו' מיירי אפילו לערב כל' ואם הוא ערב קבלו דינו כל' עצמו ואם לא היה החיוב דרך הלואה אלא ששום שכירות שהיה שכיר אצלו או שהשכיר לו כהמנו או כליו יכול ליכנס אפילו לביתו שלא על פי בית דין ולמשכנו דהא כי חסה ברעך וגו' כתיב דרך הלואה ולא דרך שכירות ואם זקפו עליו במלוה חזר להיות כמו הלואה :

טו יש מי שאומר שאין שליח בית דין אסור ליכנס לביתו למשכנו אלא כמשכנו להיות כשוח' במעותיו ואין המלוה חפץ שישיקק לו המשכון אלא סעדין לא הניע זמנו וירא לכ' שזה ככונן מעותיו ולא ימצא זה בזמנו לנכות חובו שכן מטעם לישנ' דלא תבא אל ביתו לעבוס עמי' ונמ' דין דהטבת העבוס על כי האי גונא קאי אבל כשהניע זמן הפרעון יבא לנכות חובו וזה אינו רוצה לפורעו והוא כחוקה שיש לו משלשין וסבריהן כנגס שליח בית דין לביתו למשכנו ופרע לזה חיובו שפריעת בעל חוב מצות עשה הוא ופסין אותו עד שתצ' נפסה כדי לקיימה אבל כ' מ' אין כופין אותו להטכ' עצמו ולא לעשה שום מלאכה כדי לפרוע ואפי' התנה עמו על עצמו שיתפוש המלוה את נפשו וכתב לו זה כשטר' אינו מעיל זאינו יכול לא למסרו ולא להשתעבד בו ששים דח' לתנ' על פי' סה' א"כ בהורה שלא אמיה תורה אלא והאישי אשר אהה נושא' צו' אילד את העבוס החוצה ואפי' שליח ב' ד קל' כיון כי' לביתו למשכנו כמו שכתב לעיל סעיף ו' כל שכן שלא ישתחיד בנפשו לכופו להשתעבד לפרוע חובו ועוד כ' לא ימנע התורה שהתורה לא תמירה כזה אלא בנגב שנ' נכבד בליכחו אבל לא בהלואתו וכל שיעבור נפשו רמיא

דונמכר הוא ואסור כלוה כל' שיהו דווקא כל זה כשאין לו לשלם אבל אם יש לו ואינו רוצ' לשלם כ' ד חובשין אותו ומכין אותו מכה מרד' עד שתצא נפשו עד שכופין אותו לשלם וי' שאפי' אין לו לשלם אם נשבע להיות חבוש עד שישלם צריך לקיים שבעתו ועל ס' הסיסן :

טז כתיב ואם איש עני הוא לא תסככ בעבוסו השיב השיב לו את העבוס ככוא הטמט וגומר לפיכך אמרו אב"ד המסכסכן את חבירו כבית דין ואהד' עמשכנו בידו כיוצא אי מדעת הלוח שנהג לו המשכון שלא בשעת הלואה אם עני הוא ומשכנו דבר שהוא צריך לו הרי זה מצוה להחזיר העבוס בעת שצריך לו דהיינו שכתב לו את הכר' בליכת כ' לישן עליו דכתיב ככא השמש השיכנו לו דהיינו כסות לילה שמחזירו בלידה ואת המחוייבה כיום כדי לעשות בה מלאכה והוא הדין לשאר כסות יום שפחזרו ביום דכתיב עד בא השמש תשיכנו ויהיינו כסות יום שפחזרו ביום עד שתבא השמש ואהר' כך חזר ונטלו ואם תאמר אם כן מה מועיל לו המשכון כדי שלא ישמש הה"ב בשביעות דלא הוה ליה משל אחיך בידך ונס' שלא יעשה מטרש' אצל בניו שאם יסות הו' להו' משלשין דיהיבי דלצ' משהעבדי לבעל חוב סן ההור' ואם משכנו יוכל להפרע סן המשכון אפילו אה' שכת הלוח השיעבודו עליו קדם ליושנהם כמה דברים אמורים כמשכנו שלא בשעת הירואתו אבל אם בשעת הירואתו הלוח לו על המשכון אינו חייב להשיכו לו בעת צרכו עד שפרעו וכיוצא דמצות השבת העבוס מצוה עשה הוא דהשב השיב לו וגומר ומתן שכרו כהוכה בעדה דכתיב כסומוא דקרא וברכך ולך יהיה צדקה לפני האלקיך וקל' שכל מצוה עשה סמתן שכר' כהוכה בצדקה אין בית דין של משה מצויין לכופו הרי נמי במצות השבת העבוס אין בית דין של משה מחוייבין לכת' עליה סכל מקום אם רוצים לכופ' סתום איזה טעם שיש להם הרשיה בידם :

יז שליח בית דין כשכא למשכן לא ימשכן דברי טאי' אפשר ליהן אותם למשכון כגון בנד' שעליו וכלים סאוכל בו תמיד וכיוצא באילו שאם צות' ההורה להשיב כסות יום כיום וכס' לילה בלילה כ' באילו שצריכין לו תמיד שאין למשכנו כלל והניח לו משה לישב עליה ונסה ומצע לעשיר הראויים לו לישן עליהם ואם היה עני שאין רכבו לשב על מצע חנית' לו משה ומפני לישן עליו וכל הנמצא בידו חוץ מאילו יוש' לה' למשכנו ואינו מסדר לו בדרך שסדרין לבעל חוב כמו שהבאר אלא נוטלין הכל ומחזיר לו כלי היום כיום ונטל' בלילה וכלי הלילה בלילה וחוזר ונטלו כיום וכן מחזיר לו כלי אימנתו כיום אע"פ שאינו כלי אוכל נפש מחזירו לו כדי לעשה בו מלאכתו כיום וא"כ החילוק שבין כלי אוכל נפש לשאר כלי' אומנו דכלי אוכל נפש אסור למשכנו לכתחילה משכנו כופין אותו כ' ד להחזירו ואם לא החזירו ונשרף לוקח מצ' לא יחבול ריחים ורכב וגומר ושאר כלי אומנות מותר לפשכנו לכתחלה ויש בוסצות עשה להחזירו בעת צרכו ואין בית דין מחוייבים לכופו :

יח היו לו שני כלים אחד שלי יום ואחד של לילה נוטל אחד ומחזיר אחד עשתי הוא חייב להחזיר ולחזור וליקח עד לעולם כל זמן שהחוב רוצה להחזיקו כתור' משכון ואם אינו רוצה להחזיקו עוד יתפאר דינו בפסע' כ' ואם היה המשכון מדברים שאין הלוח צריך להם אין סניחין אותו בידו אלא נוטלו נ' כ השליח כ' ד בתורת משכון ומניחו אצל המלוה ע"פ שלשים יום או ליופדנו ואם אינו פודה כהוד' שלשים יום אצ' משלשים ואילך מוכרו בכ' ד :

יט אם השיכו לו המשכון בזמנו ומת הלוח ועדיין המסכסכ בידו סומטו מעל בניו ואינו מחזיר להם להשב תשיב לו אמרה רחמנא ולא לירוש' בתורה השבת העבוס אלא ימכרם כ' ד וינכה חובו :

ד אפילו הוא עשיר הרבה בקרקעות ואין לו מטלטלים אלא אילו שמשכן צריך להחזיר לו בזמנם שביון שאין לו אחרים לשכב עליו בלילה או ללבוש ביום איש עני קרינן גביה לזה אבל אם יש לו מטלטלים אחרים שאין צריך לאילו אין צריך להחזיר לו אילו דאם איש עני הוא וגומ' אמרה תורה וזה לאו עני הוא :

בא וכשיחזיר לו המשכון יחזירונו לו בעדים ויתרה בו אל החזירהו לי אלא בעדים שאם לא כן נאמן לומר כהיסת החזרתו או פרעתי כמנו החזרתו אע"פ שנתנו לו בפני עדים ובלבד שלא יהא תוך זמנו כמו שנתכאר לעיל סי' ע"ה :

כב כל זמן שהוא מחזיקו בתורת משכון אינו יכול למכרו לעולם אם לא שחזירונו לו על מנת שלא לחז' ולקחתו מחורת משכון דהיינו ששחזיר לו הכר אפי' ביום ומחריש אפי' בלילה ובא לכ'ד ומבקש שיגבילו חובו בהורת פרעון :

בג וכשיגיע זמן הפרעון ובא לנכות חובו בהורת פרעון נמור ק'ל דמסדרין רבעל חוב דילפינן ג' ש"מכה סיכה מעריכין גבי ערכין כתיב ואם סך הוא מעריך . וגבי בעל חוב כתיב וכימוך אחיך ומטה ידו וגומ' וגבי עריכין ילפינן פקראי בפירוש שמשדרין לו ה' מסדרין רבעל חוב וכיצד הוא הסידור אומרו' לו הכא כל המטלטלין שיש לך ולא תניח כל' אפי' מהטא אדתי אפי' כלי אוכל נפש אומרים לו שיביא וחוזרים ונותני' לו מהכל מזון שיש' ויס כדרך שאוכל הבינוני שבעיר אע"פ שכבר אכל כעני לעצמו היה מצמצם ואין צריך לצמצם לפרוע לזה ונותנין לו כסות לי"ב חדש כסות הראויה לו ולא שילבוש בגדי משי ורקמה או מצנפת זהובה אלא אם יש לו מנדים כאלו אפילו היה לביש בהן מעבירין אותה ממנו ונותנין לו כסות הראוי' לו לשנים עשר חדש וה' אם היה כבר מנבל עצמו בנדים משולאים לוקחים לו כסות הראויה לו לי"ב חדש שאם לעצמו היה מנבל אין צריך להתנבל בשביל המלוה לפאעל' ומטה לישיב עליה ומטה ומצע ושאר צרכי המטה כגוף ובר כסות וסדיני' וכסו הראויים לו לישן עליה ואם היה עליו זאין דרכו לישן בכל אילו נותנין לו מטה ומפץ לישן עליו ואין צריכין ליתן כאלו לאשתו ובניו אע"פ שהם קטנים והוא חייב במזונותיהם אין על המלוה להניח להם ונותנין לו :

בד שגדליו ותפילין / ואם הוא אומן נותנין לו כלי אומנתו שנים מכל מין ומין כגון אם הוא חרש נותנין לו שני מעצדין ושתי מגרות היה לו ממין אחד ג' אוד' ומסין אחר לא היה לו אלא אחד מוכר מחמין שיש לו הרבה שלא ישארו לו אלא שנים ומסין שאין לו אלא אחד אין מוסיפין לו שאם כבר לא היה צריך לו יותר והיה יכול לעשות מלאכתו בלא זה נס עכשיו ומה כן וה' אם אין לו כלל מאותו מין אף ע"ז שצריך אותו לאומנתו אין לוקחין לו היה אכר או חמר אין נותנין לו לא צמדו ולא חמוריו וכן אם היה ספן אין נותנין לו ספינתו אע"פ שאינו מתפרנס אלא מאילו אין אילו כלי אומנות אלא נכסים ומכרו בכ"ד עם שאר מטלטלין ופרעו מהם רבעל חובו :

בז ואם תלמיד חכם הוא ותורתו אמונתו אין מיחזין לו ספריו ואפי' ספר תורה לפי שהם כשאר נכסים שבעל חוב גובה חובו מהם ולא אמרו שנותנין לו תפילין אלא לפי שהן דרך מלבוש ומעוה המיוחדת לגופו וכסם שנותנין לו כסותו כך נותנין לו הפירוק מה שאין כן ספריו וס' שהם בכלל נכסיו וכן מקומות גבית הכנסת בכלל נפשי' הם ובעל חוב גובה מהם חובו :

כד ואין צריך ליימם שלא תטיל אשתו למזנותיה להבא אלא אפי' אם הפסדה מנכסיו בעלה כגון שהלך בעלה למדינת הים ותפשה מנכסיו שחיוון מהם מוציאין מידה ונותני' למלוה שאין לאשה מזונתו לא מפקדע' ולא ממטלטלי' עד שיפרע המלוה החלה אפי' היתה קודמת ואפי' הלך בעלה למדינת הים ולתה כשש' ואכלה אע"פ שקדם הלוואח מזונותיה כשש' להלוואחו של בעל השטר אין הלוואח המזונות נגבית

עד שיפרע בעל השטר החילה ושעמ' דמילתא משום דק'ל' שעבדה דמירה הוא דאורייתא ומזונות אשה ובניה מתקנת חכמים הילכך אתי שיעבודה דאוריית' ומכיל שיעבוד דרבנן ואפי' כשהאשה קדמה הלוואח מזונותיה כשטר להלוואחו של בעל השטר הבעל חוב של האש' אין לו שום שיעבוד על בעלה אלא עליה ומנכסים שלה הוא גובה שאם נהגש' גובה כמנ' לפיכך לעולם ב"ח של הבעל קודם לו . בד' א שהבעל חוב של הבעל קודם המ' כשיש לו שטר עליו אבל אם היתה המלוה שעל הבעל בעל פה והיא ליתה לצורך מזונותי' בין בשטר בין בעל פה איזה מהם שיבא לנכות החילה הוא קודם ואם באו שניהם כאחד חולקים ושעמ' כיון שחוב של בעל הוא על פה שיעבוד שניה' שיה' שהרי אין בחוב שבעל פה דין קדימה וכל הבא ראשון זוכה' מיהו אם מעו' נדוניית' עדיין ביד' או בירשו' אכיה אע"פ שהוב הבעל הוא כשטר יכולה הוא לתפוש מעות נדוניית' שביד' או שביד אביה למזונותי' וסיפוקיהו היה הבעל חייב לגוים והבעוהו הגוים נדיניהם ובאתה האשה עם שטר כתובתה לדיניהם וסלקה הבעלי חובות הגוים מפני שכן הוא בדיניהם להנכות לאשה נדונייתה החלה אפי' בחיי הבעל ובא אחר מלוה ישראל לתבוע חובו מבעלה ולהוציא מיד האשה מה שגבת' בדיני הגו' הדין עם הגו' שהרי הכתוב והנדונייא לא ניתנו לנכות מחיים כמו שנתבאר בלבוש הבין וארנסן סי' צ"ג וא"כ מה שגבת' כבר ע'י גוים אינו כלום :

כה בד' שאין נותנין לאשתו ובניו כסות בזמן שלא היו להם בגדים שעשה להם הוא כבר אז אין לוקחין להן מנכסיו ששמן מהם אבל אם היו להם בגדי' שעשה להם הוא כבר זכו בהן ואין בעל חוב גובה חובו מהם ואפי' הם הדושים שלא לכשם מעולם ואפילו מסנדלי' חרשים שלקחן לשמן אין בעל חובו גובה מהם לא מכסות אשתו ולא מכסות בניו ואפי' מספרים שקנה לבניו ללמוד בהם אינו גובה מהם אלא הרי הם שלהם שכבר זכו בהם ואע"ז דאמרין לעיל שנוכחן מספריו לא רמי כפריו הם בכלל' נכסיו אבל מה שקנה לבניו הם זכו בהן ואינו בכלל נכסיו :

כו בד' בכגדו חול אבל בכגדי שבת ומועד גובה אוהח ב"ח ושעמ' משום שאף ע"פ שעושה להם אילו הנגדים המוכרים הם מיוחדים ואין דעתו להקנותה להם על דעת שלא יוכל למכר' באם יצטרך להם לפיכך נס הבעל חוב גוב' מהם ויש חולקין מיהו אם יש בהן שכעות וכלי זהב וכסף לכולי עלמא בעל חיב גובה מהם דאילו ודאי לא הקנה להם לגמרי ובל זה לא מיידי אלא בכגדים שהבעל קונה לה אבל מה שהכניסה לו בין נכסי מלוג בין נכסי צאן כרזל אין בעל חוב גובה מהם שהם שלה אם ירוע שהוא ממה שהכניסת היא או ממה שפסק לה הבעל בשעת נישואין ואם אינו יודע היא נאמנת בשבועה בכגדי ותכשיטים שדרך האשה להכניס לבעלה : ומעות שהכניסה לו נדוניא אינם שלה שהרי נתנה לו להוציאם ובעל חוב גובה מהם ויש אומרים דמכל מקום אם הנדוניא עדיין היא ברשותה או ברשות אביה אין מעל חוב גובה מהם ואפילו נשכה בעלה ופדאוהו אין חוזרין וגובין מאילו הנכסים שהיא אינו חייבת כפירקונו :

כז אין חילוק לענין סידור דב"ח בין מקרקעי' למטלטלי' שאם אין לו אלא קרקעות מניחים לו מהם לצורך כל הדברים האמורים :

כח התנאה עמו על מנת שלא יסדרו לו בחוב זה אף על גב דפירור' בעל חוב דאורייתא דילפינן להבגזירה שיה' מעריכין אין בלשון זה גמטתה על מה שכתוב בתורה אלא הוי בכל הנאי' שבמזון וקיים דומה למאי דאמינן לעיל סימן פ' סעיף ט' דענין שטמה כשאמ' על מנת שלא ישמיט חוב זה בשבילי' דקיים אבל מה ששיעכר לו כל נכסיו אין בזה

כט נותנין ליה אלו חובות חובות הגוים מפני שכן הוא בדיניהם להנכות לאשה נדונייתה החלה אפי' בחיי הבעל ובא אחר מלוה ישראל לתבוע חובו מבעלה ולהוציא מיד האשה מה שגבת' בדיני הגו' הדין עם הגו' שהרי הכתוב והנדונייא לא ניתנו לנכות מחיים כמו שנתבאר בלבוש הבין וארנסן סי' צ"ג וא"כ מה שגבת' כבר ע'י גוים אינו כלום :

כ בד' בכגדו חול אבל בכגדי שבת ומועד גובה אוהח ב"ח ושעמ' משום שאף ע"פ שעושה להם אילו הנגדים המוכרים הם מיוחדים ואין דעתו להקנותה להם על דעת שלא יוכל למכר' באם יצטרך להם לפיכך נס הבעל חוב גוב' מהם ויש חולקין מיהו אם יש בהן שכעות וכלי זהב וכסף לכולי עלמא בעל חיב גובה מהם דאילו ודאי לא הקנה להם לגמרי ובל זה לא מיידי אלא בכגדים שהבעל קונה לה אבל מה שהכניסה לו בין נכסי מלוג בין נכסי צאן כרזל אין בעל חוב גובה מהם שהם שלה אם ירוע שהוא ממה שהכניסת היא או ממה שפסק לה הבעל בשעת נישואין ואם אינו יודע היא נאמנת בשבועה בכגדי ותכשיטים שדרך האשה להכניס לבעלה : ומעות שהכניסה לו נדוניא אינם שלה שהרי נתנה לו להוציאם ובעל חוב גובה מהם ויש אומרים דמכל מקום אם הנדוניא עדיין היא ברשותה או ברשות אביה אין מעל חוב גובה מהם ואפילו נשכה בעלה ופדאוהו אין חוזרין וגובין מאילו הנכסים שהיא אינו חייבת כפירקונו :

כ אין חילוק לענין סידור דב"ח בין מקרקעי' למטלטלי' שאם אין לו אלא קרקעות מניחים לו מהם לצורך כל הדברים האמורים :

כ התנאה עמו על מנת שלא יסדרו לו בחוב זה אף על גב דפירור' בעל חוב דאורייתא דילפינן להבגזירה שיה' מעריכין אין בלשון זה גמטתה על מה שכתוב בתורה אלא הוי בכל הנאי' שבמזון וקיים דומה למאי דאמינן לעיל סימן פ' סעיף ט' דענין שטמה כשאמ' על מנת שלא ישמיט חוב זה בשבילי' דקיים אבל מה ששיעכר לו כל נכסיו אין בזה

כ נותנין ליה אלו חובות חובות הגוים מפני שכן הוא בדיניהם להנכות לאשה נדונייתה החלה אפי' בחיי הבעל ובא אחר מלוה ישראל לתבוע חובו מבעלה ולהוציא מיד האשה מה שגבת' בדיני הגו' הדין עם הגו' שהרי הכתוב והנדונייא לא ניתנו לנכות מחיים כמו שנתבאר בלבוש הבין וארנסן סי' צ"ג וא"כ מה שגבת' כבר ע'י גוים אינו כלום :

כ בד' בכגדו חול אבל בכגדי שבת ומועד גובה אוהח ב"ח ושעמ' משום שאף ע"פ שעושה להם אילו הנגדים המוכרים הם מיוחדים ואין דעתו להקנותה להם על דעת שלא יוכל למכר' באם יצטרך להם לפיכך נס הבעל חוב גוב' מהם ויש חולקין מיהו אם יש בהן שכעות וכלי זהב וכסף לכולי עלמא בעל חיב גובה מהם דאילו ודאי לא הקנה להם לגמרי ובל זה לא מיידי אלא בכגדים שהבעל קונה לה אבל מה שהכניסה לו בין נכסי מלוג בין נכסי צאן כרזל אין בעל חוב גובה מהם שהם שלה אם ירוע שהוא ממה שהכניסת היא או ממה שפסק לה הבעל בשעת נישואין ואם אינו יודע היא נאמנת בשבועה בכגדי ותכשיטים שדרך האשה להכניס לבעלה : ומעות שהכניסה לו נדוניא אינם שלה שהרי נתנה לו להוציאם ובעל חוב גובה מהם ויש אומרים דמכל מקום אם הנדוניא עדיין היא ברשותה או ברשות אביה אין מעל חוב גובה מהם ואפילו נשכה בעלה ופדאוהו אין חוזרין וגובין מאילו הנכסים שהיא אינו חייבת כפירקונו :

כ אין חילוק לענין סידור דב"ח בין מקרקעי' למטלטלי' שאם אין לו אלא קרקעות מניחים לו מהם לצורך כל הדברים האמורים :

כ התנאה עמו על מנת שלא יסדרו לו בחוב זה אף על גב דפירור' בעל חוב דאורייתא דילפינן להבגזירה שיה' מעריכין אין בלשון זה גמטתה על מה שכתוב בתורה אלא הוי בכל הנאי' שבמזון וקיים דומה למאי דאמינן לעיל סימן פ' סעיף ט' דענין שטמה כשאמ' על מנת שלא ישמיט חוב זה בשבילי' דקיים אבל מה ששיעכר לו כל נכסיו אין בזה

כ נותנין ליה אלו חובות חובות הגוים מפני שכן הוא בדיניהם להנכות לאשה נדונייתה החלה אפי' בחיי הבעל ובא אחר מלוה ישראל לתבוע חובו מבעלה ולהוציא מיד האשה מה שגבת' בדיני הגו' הדין עם הגו' שהרי הכתוב והנדונייא לא ניתנו לנכות מחיים כמו שנתבאר בלבוש הבין וארנסן סי' צ"ג וא"כ מה שגבת' כבר ע'י גוים אינו כלום :

בזה תנאי לבטל הסדור שלא חזה בוועתו אלא על הנכסים הראויים לו על פי התורה עד שזכיר בהריא תנאי הסדור ואפי' אמר מגליפא דעל כתפאי לא אמר אלא אם יהיה לו מצטרף בזה מהווי שאינה בטוחה הראויה לו שיכבדוהו ויתנו לו כסות הראויה לגואם אמר על מנת שלא יהא כחוב זה דין סידור אינו מועיל לה'ל' מהנה על מה שכתוב בתורה כמו על קנת שלא תרא שביעיה משכחמו סאינו מועיל כמו שכתבנו לעיל כסיס' הדוכר :

בט י שמי שאומר שאין מסדרין נחוב שאינו דרך הלואה כגון שכירתו ושכירות בהמתו וכיוצא בהן אם לא יקבץ עיניו בסלוה וכן כשבא לפרע מהערב סאינו קבלן ומעט' משם דבאלו לא נאמר כהו מיכה ואין בהן נ'ס' למר' מערכין דלא כתוב כי יבונך אלא בהלואה ופמו שאינם בכלל השבת. העובט כמו שכתבנו כך דין סידור אינו נוהג בהם ויש אופר' שנס' באירו מסדרין וילפינן להו מערכין ומהרואת כמה הצד :

ל הא דמסדרין לב' דווקא כשלא נשבע לפרוע אבל אם נשבע לפרוע דברי הכל אין מסדרין והוא בעצמו חייב למכור כל מה שיש לו ואפי' ח'וק ומנכס' ואבנט שלו לפרוע לבעל חיבו שנשבע לו ויתפלש באפר הא יעבור על שכועתו ואם לא עשה כן הרי הוא עברין ולא יקרא אונס ליפטר מ משבעתו כעוד שיש לו ברשותו איזה דבר שיכבדו אפילו עד סוה פרוטה וע'ל ס' זה סעיף ע'וסי' ע'ג :

צח סדר גביית החוב והמבקן זמן לפסול שטר
ואם לא בא בזמנו ובני' א סעיפים :

א סדר גביית החוב כך היא כשהמלוה מוציא שטר חוב מקויים כראוי אומרים ללוה שלם אפי' שהה כמה שנים ולא תבעו אין אומרים מחל לוכיון ששהה כל כך שנים ולא תבעו ואפי' שמענו שנתייא מרחיב לנמרי ואמר ווי חסרון כים אינו יאוש ואפי' ראה המלוה שבת' הלוה כל נכסיו לכניו ולא כתב למלוה רק קרקע כל שהוא ושתק אפי' לא אמרינן רמחל דאמרינן לא איכפת ליה כמה שעושה חלוה כי שיעבדו לא יכול להקנותו לאחרים ואפי' אין שטר חוב יוצא מהחת ירו אם החייב מודה שהיה חייב לו אלא שאומר ע'י טעמים הללו שכתבנו וראו מחלה לי' אינה שענה :

ב מ'ס צריך הדיין לעשות דרישה וחקירה בשטרות ישנים שמוציאין אות' כפניו לפחלא תבעו עד עתה אולי יתכרר לו צד רמאות כדי להוציא הרין לאפתו :

ג ואין יורדין לגבסי הלוה עד שידועתו תתלה אם הוא בכאן או במקום קרוב ומעט' משום דנכסותו דבר איניש אינו ערבאין ביה וק'ל המלוה על ידי ערב לא יפרע מן הערב תחלה : ואם טעה הרין והוריד המלוה לנכסי לוה קודם שידועתו מסלקין אותו :

ד מען הלוה ואמר שטר זה אף ע'פ שנתקיים בפניכם אני אביא ראיה רמזויף הוא ואבטלנו ויש לי עדים במקום פלוני והם פלוני ופלוני אם נראה לדיינים שיש משם בדבריו קובעין לנזמן להביא עדיו וסתם זמן הוא ל' יום ואם נראה להם שאינו בא אלא בעלילות דבריו ובטענות של דופי' אומרי' לו שלם ואח' כ' א' יש לך ראיה יחור . ואם היה המלוה אלם ושם לא יוכל להוציא מידו מניחין ביד שלישי :

ה קבעו לו זמן להביא ראיה ולבטל השטר והגיע הזמן ולא בא מסתינין לו עוד שני וחמישי ושני לצ' בא כותבין עליו נידוי ומסתינין לו כנידוי חשעים יום ל' קקאי לא נחתין לנכסיה דאמרי' קא טרח בזווי דניחף ליה מיצעאו לא נחתין לנכסיה דאמרינן דילמא לא אשכח לסיף נקא מרח' ומזבין' . בתראי נמי לא נחתין לנכסיה דאמרינן לוקח גופיה קא טרח

בזוי . שלמו תשעים יום ולא בא פתרון לו נידוי ובית דין כותבין לו אדרכתא על נכסיו ופי' אדרכתא פסקדין שטר המלוה לתוך נכסי הלוה ולשלם כחובו פירו אין כותבין אדרכתא מיד אלא ששלחם תחלה ומודיעין לו והוא סיהא קרוב לכ' דיום אחר ויש מי שאומר שני ימים ואם חזה רחוק יותר על זה לא השריחו חקטים להודיעו :

ז בר'א דמשהינן ליה צ' יום דאם' אחיני' אחיני' פ'י' שיהי' נשבע לומר עתה אביא ומביא ראיה ואבטל השטר אבל אם מורד ואומר אינו רוצה לבה לב' ד כותבין עליו אדרכת' סיד' בין על קרקעותיו בין על מטלטלין שלו וכל זה שייך בהלוא' דלהוצא' נותנ' דצריך למיטרח מזווי אים' לאשתמושי איכות' עד דהוו ליה זמן אבל אם התביעה הוא על פקדון דלא להוצא' ניתנת ולא שייך לומר אשתמישי אפילו אם אומר עתה אביא ולא בא אין מסתינין לו כלל אלא אם לא יבא כותבין עליו אדרכתא על נכסיו ביד :

ז זה שאמרנו שאם לא בא בחזף החשעים יום כותבין אדרכתא היינו דווקא על הקרקעות שלא יוכל המלוה להבריחם אם יבא ע'ה ויפסול השטר ויחזינו לו קרקעותיו אבל על המטלטלין אפי' אחר השעים יום כל זמן שהוא אומר עתה אביא ראיה ואבטל השטר אין מורדין המלוה למטלטלין שלו שם יפסידים ויביא זה ראיה ויבטל השטר ואז לא יפסיד מה לישול מן המלוה . ואפי' אם יש למלוה קרקע שיכול הלוה לחזור ולקח ממנו כשביל המטלטלים שיקח ממנו שלא כד' חיישנן שפא התקלקל בעניין שלא יוכל לפרוע' . מיה אע"ג דלא כתבין אדרכתא על מטלטלין והבינן להו כיד שלישי שלא יפסיד אוחם המלוה והבינן ליה זמן הראוי לכ' ד ואמר ליה אי מיע' לשטרא בנו הרוא זימנא לחיי ונחזירה לך המטלטלין ואז לא מיע' ליה כמו זימנא והבינן להו ליד המלוה . ח זמן בקרקעות אם המלוה אלים ולא יוכל הלוה להוציא סויו הקרקעו' אחר שיפסול שטרן מאחר' את האדרכת' עד שידועתו ללוה אפי' אם הוא במקום רחוק הרבה עד שצרי' לשהות עד ג' ימים עשר' חדש לילך שיירא לשם ולבא אבל ס'י' ס'י' ירחי שחא לא מסתינין ליה :

ט כיצד כותבין האדרכתא אם לנכס' בני חורין והרירות כוהבין איש פלוני נתחייב לפלוני כדון כך וכך ולא נתת לו מעצמו וכתבנו לו אדרכת' זו על שר' פלוני שלו ואח' כ' שמיז לו שלש' באות' שרה כנגד חובו ומכריזין עליה כפי מה שיראה עד יפסקו המסופיין ומורדין אותו בחיובו לחלק טשטמו אחר וקורעין שטר החוב אם היה שם שטר' . ואם לא היו נכס' בקר' חורין כותבין האדרכתא כך איש פלוני נתחייב לפלוני כך וכך בשטר חוב שבדיו ולא נחן לו חובו ולא מצינו נכסי בני חורין וכבר קרענו לשטר שהיה לו עליו ונתכנו לפלוני בנות לדרוש ולחקור ולהיות ידו נטויה על כל הנכסים שימצאו לו וכל הקרקעות שמכר מזמן פלוני והלאה יש לו רשות למכור ולחובו מהבל' . ואחר שכותבין אדרכת' זו הולך המלוה ומחפש אם מצא לו נכסים בני חורין ספי' לו מהם מצא לו נכסים מש עכרי' מאחר זמן שטרן שורף מהם וקורעין שטר האדרכת' וכותבין לו שטר השטר' . כיצד כותבין . איש פלוני נתחייב לפלוני זכה כדון לטרף כדון בחוב פלוני חייב לו סהרא כך וכך כשרח פלונית שלקחה פלוני כך וכך מזמן פלוני וכבר קרענו האדרכתא שהיתה נידו והרשינהו לטרף סוה בכך וכך ואחר שכותבין הטרופא לטרף מורדין ג' בקאיין לאותה שרה ושפי' לו ממנו כשיעור חובו מה קן וחצי השכח . ומעמא יתבאר לפנינו בע'ה למח אין גובין שלא חצי השכח ומכריזין עליה שלשים יום כדרך שמכריזין על נכסי יהופים שיתבאר בע'ה כסימן ק'ט ואחר כך משביעין את הלוה שפי' לו כלום אם הלוה הוא עמנו במדינ' וגם משביעין את המורד בקנישת חפץ שלא נפרע חוב והולא מתלו

* לבוש עיר שושן * הלכות גביית מלוה * סד

בשבועה לא מהיפני' ליה דחזקה מל מה שיש לו לאדם בירו הוא שלו ואף על פי שיש לו מינו שהיה יכול להחזירם או לומר להר' אם אינו נאמן דהיינו מינו במקום חזקה ויש חולקין מיהו אם ידועה שיש לו עיסקא מאחרי' נאמן לטעם על מעות שכירו אילו מעסק פלוני הם בגמ' שהיה נוהגם לו ונשבע היסת :

ב ראובן השביע לשמעון שבועה זו בתקנת הגאונים ולא השביעו להבא וזאת כן חכמו לוי ששטרו מאחר והשביעו להבא מה שירויח יותר על ההוצאה הראויה לו יתן לו ואח' כ' בא ראובן ורוצה להשביעו נ' להבא ואומר הואיל ושטרו מקדם הוא יקח החילה ושמעון אומר שרוצה לקיים שכוחו הראשון' ללוי דינא הוא דלא שייך דין קדימה לראובן בדבר שאינו בעולם ועתיד לבא לאחר זמן ואם לא שנסבע היו חולקין שהשעבוד חל בכת אחת בשעה שבא לירו אבל כיון שנסבע לתת לו צריך לקיים שבועתו : ובהב בעל השולחן ערוך שנראה לו סב' וכופו ללוי ליתן החצי לראובן דודאי צריך שמעון לקיים שבועתו לתת לו מכל מקום לוי נוטלו שלא כדון שהרי שעבוד שניהם שוח לכך צריך לחלוק עם ראובן ועל ס' ק' ד סעוף ג' :

ג ראובן נתן חפץ לשמעון למכור ונא לוי בעל חיבו של שמעון ולקחו בחיבו ונא ראובן ותכעו מלוי ואם יש לו הוא אם יש עדים שחפץ זה של ראובן הוא צריך לוי להחזירו לראובן דלאו כל כמיניה ליקח חפץ של ראובן משמעון בחיבו אבל אם אין ידוע בודאי דשל ראובן הוא לאו כל כמיניה לומר שלי הוא ואף אם שמעון מודה לו אינו כלום כי חזקה הוא דכל הנמצא בבית האדם הוא שלו ולא כל כמיניה דשמעון להוציא מיד לוי בהודאתו ואין כאן עסק שבוע' אם לא שישמעון ראובן ללוי אתה יודע בודאי שרשחפץ שלי אז ישבע לוי היסת שאינו יודע שהחפץ של ראובן ואם שמעון הוא סרסור סתם סרסור דרכה להיות ברשותן מטלפלין שאינה שלהם אלא של אחרי' שנוהגין להם למכור לפיכך הסרסור או בעל החפץ נאמני' בשבועת' וכן אם מצא המלוה בבית בעל חובו דכריס העשויו' להשאיל ולהשכיר ונא אחד ואמר שהשאלים או הסכירה לו ויש לו עדים שהיו שלו נאמן ולא יוכל בעל חוב למשכנס בחיבו ואם אין לו אלא עד אחד שהוא שלו אינו פועיל לו להוציא מחזקת כ' שמשכנו :

ד מי שהוחזק עני וכשר והולך בתום והדבר נלוי וידוע לריון ולרוב העם ונא בעל חובו להשביעו בתקנה זו והוחזק התובע שנס הוא יודע בענייתו של זה אלא שהוא מכון לצערו בשבועה זו להצר לו ולביישו ברכים כדי להנקם ממנו או כדי שילך וילווה מן הגוים כריבית או כדי שיקח בנדי אשתו ויח' לו כדי להנצל משבוע' אסור לריון להשביע' שבועה זו שלא תקנו הגאונים שבועה זו אלא מפני הרמאים ומאחר שהוחזק זה שאינו רמאי אקור להשביעו ואם השביעו ביטל לא העטה של תורה לא תהיה לוכנושה ולא עוד אלא ראוי לריון לנער בתובע לטורדו' עני שקבץ ממון בכהב קיבוץ אם צריך לטלם לבעל חוב על בע' ז' ס' רנ"ג :

ה מי שהוחזק רמאי ודרכיו מקולקלין כמשאו ובמתנו והוא אמר שיש לו ממון וטען שאין לו כלום והוא רץ לישבע אין להשביעו ויש לריון לנדונו או לכופו עד שיפרע כללו של דבר מה שיעשה הדיין מדבריהם כאילו וכונתו לרדוף אחר הצדק ולא להעביר הדין על כל אה' שבעלי הדינין הרי הרשות בידו לעשותו ומקבל שכר עליו והוא שיהיה מעשיו לשם שמים / מ' כתבו האחרונים ז' שאין בכל כ' כח לעשות זה אא"ב הוא כ' חשוב ומוחזק בחכמה וחסידות ומשרבו הריינים שאינם מוסחים יש לחוש שלא יהא כל אחד פורץ לעשות לו דרך לרצונו :

החלו ולא מכרו לאחר ואח' כ' מורידין אותו לנכסי הלוקח בשום שלו ובתבין הורדה וכיצד כותבין אחר ששמו לפלוני בשימא שהיתה בירו והכרזנו שלשים יום כראוי והשבועה את זה השורף את הבעל חוב הורדנוהו לשדה פלונית להיות משמש בה כדרך שאדם משתמש בקניינו ומאיסתי אוכל השורף הזה פירות שדה זו מששקו ימי ההכרזת' ואם יש פעות באדרבת' אינן אוכל פירו' אפי' מיום שטלכו ההכרז' : כל אדרכתא שאין כתוב בה קרענו לשטר הלוואה אינה אדרכתא וכל שירפא שאין כתוב בה קרענו לאדרכתא אינה שירפא וכל שומא שאין כתוב בה קרענו לשירפא אינה שימא :

יא כיצר כותבין אדרמת' על נכסי יהומים יתבאר כס' ק' ע

צט כיצר משביעין ללוה אם יש לו ומחרימין מי שיודע לו נכסים ואם הוא כשר או רמאי ואם נתן שלו במתנה ובח' סעיפים :

א לא היה לו שום טענה נגד השטר אלא שאומר שאין לו במה לפרוע דין תורה אם נמצאו נכסים ללוה מסרדין לו ונותנין השטר לפלוני ואם לא נמצא ללוה כלום יתר על מה שמסרדין לו מדין התורה היה לו למלוה להחפישו ולא ליוקק לו כלום ולא להכלימו בשום דבר להביא ראיה שהוא עני משום שנאמר לא היה לו כנושה אך אם נסתפקו בית דין בעניין הלוח ובעסקו יש להם לדרוש אם רמאי הוא שהחזירה צותה לחקור ולדרוש על זה שנאמר עד דרוש אחיך אותו ודרשינן ביה דרשוהו אם רמאי ומשרבו הרמאים וננעלו דלת בפני לוי עמדו הגאונים ותקנו שיהו משביעין את הלוח כעין של תורה בנקיטת חפץ שאין לו כלום יותר על הדברים שסדרו לו ושלא החביא ככתים אחרים ושלא נתן מתנה על מנת להחזיר כדי להברי' מבעל חוב ומה שתקנו שבועה ולא היסת מפני שהיא דומה לשבועה מורה מקצת דכשם שמורה מקצת טעם שבועתו הוא מפני דחשידינן ליה שהוא נשמש מיום דחזקה ליה שעתא ופבר אי הוולו זוזי פרענא ליה ה' כ' מי שטוען שאין לו חשידינן ליה דילמא נשמש משום דחזיקא ליה ורוצה לפרוע מתוך הריוח לפיכך רמוע ליה רבנן בתראי שבועה חמורה כי היכי דלודו וכולל בסביעתו שכל מה שירויח וכל שיבא לידו או לרשותו מאיזר תשיג ידו שלא יצטרך אחר כך לחזור ולישבע להוציא שם שמים תריר לכך משביעין אוהו עכשיו נס' להביא מה שתשיג ידו שלא יאכל ממנו לא לאשתו ולא לבניו ולא לבייש אותם ולא יספיל בהם ממה שישני ידו ולא יתן מהם לאדם בעולם אלא יוציא מכל אשר תשיג ידו' מ' ל' יום לעצמו וכמות ל' כ' חרש מוזן הראוי לו וכמות הראוי לו לא אכילת החוללים והסובאים : או בני פלכים ולא מלבושי הפחות והסגנים אלא בדרכו וכל היתר על צרכיהן לבעל חובו ראשון עד שינכנסו כל חופו : ואם לא כלל בשבועתו על כל אשר תשיג ידו מנאן ולהבא יכול להשביעו סוף כל ל' יום אבל מוטב שיטביעוהו מיד על כך כדי שלא יוציא שם שמים תריר כמו שכתבנו ומחרימין חלה על כל מישודע לפלוני נכסים ולא יודיע לבית דין / ואם יש לו בעלי חובות הרבה אין צריך לישבע שבועה זו לכל אחד ואחד אלא שבועה אחת לכלום מפני ששבועה זו אינה אלא תקנת הגאונים ואין מרקדין להחמיר בה אלא להקל דשבועה לאחד שבועה למאה כמילתא כי האי ואם נראה לו כמון קודם שנשבע או אחר שנשבע שבועה זו שהיו שטרי חובות כתובים על שמו בידו ואומר של אחרים הם או שאומר יחדתים לאחרים שאני חייב להם או עסק היה בידו מאחרים ואינה שלי אין שומעין לו עד שיביא ראיה ואפילו

לבוש עיר שושן הלכות גביית מלוה

רואין ליה ממשמען ונתן כל אשר לו לאתר כדי להפקיע
 חובר לא חועיל ערסתו וינבה שמעון חובו אפי' הוא בעל
 מה שמקבל מתנה וישבע המקבל המתנה על דעת כ"ר בלא
 ערמה ובלא פרמה כמת קבל מחנ' מראובן וינבו ב"ר לשמעון
 את חובו מכל מה שקבל מקבל המתנה מראובן אבל מה
 שהרויח באחרת או בריבית באותה מתנה אין ב"ר מנבין לו
 הרויח דאפילו מקרקעי הסשועבדן למלוה אם אכל לוקח או
 שקבל מתנה הפירות כמה טנים בא בעל חוב ונובה בקרקע
 כמו שהיא ואינו מוציא מידם הפירות שאכלו הנ"ל ש' פיהו
 אם נראה לב"ד שלא כיוונו לערמה רק למחנה נמורה קנה
 המקבל אע"ג שהיתה דעת הנותן להביתה :

הכתוב כל נכסיו לאחר ואח"כ ליה מאחרים ובבא המלוה
 לנבות חובו מצוה להוציא השטר מתנה שקדם לשטר
 החוב והכל רואים שאף על פי שכתב כל נכסיו לאחרים הוא
 מחזיק בהם ונוסא ונותן בהם ומעולם לא יצאו מרשותו ולא
 נתכוון אלא להבריחה מבעלי חוביו שלא ימצאו משה לנבות
 ויאכל ממון חבריו הוכחה זו הוכחה נמורה שלא קנה מקבל
 המתנה והמתנה בפלה ונובה בעל תב את חובו ממנה אף
 על פי שקדמה להלוואה :

מי טקנה קרקעה והנ"כ בשעת הקניין שלא תהא קרקע
 היו קנוייה לו לענין שיעבוד כתובת אשתו וסלא היא
 לאשתו שיעבוד כתובתה עליה או טקנה קרקע וצוה לכתוב
 האשטר על סמ' אחיו כדי להפקיע ממנה שיעבוד כתובתה לא
 חועיל כלום ואשה נובה כתובתה מאותם קרקעות שכל מי
 שבא להפקיע אפילו תקנה חכמים בערמה ובתחבולה כזה
 שרצה להפקיע כתובה שתקנו חז"ל לאשתו וכ"ש מי שכא
 לנזול את חבריו בערמה ובתחבולה חייבים חכמי הדור לבטל
 כונתו אע"פ שאין באן ראייה רק אומדנות המוכיחות חיטב
 וכול לסמוך עליה כדי לשבר מתלעות רשעי' ולהפר פחשבות
 ערומים

המבקש זמן לפרעון כמה זמן נותנים לו ואם לא
 בזמנו והמסרב צווי בד' וכו' ג' סעיפים :

ותבעו שלישים קודם הזמן הקבוע מ' מצריכין ליתן לו זמן ל'
 מיום הזמן הקבוע להם :

שלמו השלישים יום שנחננו לו ולא בא כותבין אדרכתא
 על נכסיו ואם לא ימצאו לו נכסיו אין מנדין אותו שאין
 זה אפיקורתא אלא שהוא נסמך מלפרוע חובו אבל אם יאמר
 איני רוצ' לשלם שהוא מסרב לעשות ציווי ב"ר כותבין אדרכת'
 על נכסיו מירואם אין מוצאין לו נכסיו מותרין בו שני וחשישי'
 שני ואחר כך מנדין אותו ועומד בגדיו עד שישלם לו או עד
 שיטעון שאין לו לשלם כלום וישבע על זה ואם עמד בכדיות
 שלישים יום ולא תבע להתיר נגדו מנדין אותו עוד ל' יום ואם
 עמד בהם מתריסין אותו ומשפטי' הנידוי והחרם נהבאר בע"ז

סימן ס"ה
 מנבין לבעל חוב פעות או מטלטלין ואם תלה
 פעותיו נגדו ואם יש עליו תוכה לנזים וכו' ג'
 סעיפים :

בא לפרוע אם יש לו פעות צריך ליתנם לו ואינו יכול
 לדחותו אצל מקרקעי או מטלטלי' דחסם מלוה לחבירו
 או כל משא ומתן שבין חברות בכל דבר אין דעתם מסמכת
 ליטא וליחן או להלוות אלא ע"מ שיתן לנכסיו אם יהיו לו מיהו
 אם ידוע שאין לו פעות לנתבע אין צריך למנדין ולמכור כדי
 ליתן לו פעות אלא נותן לו מה שיש לו ואם אין ידוע לנו אם
 יש לו פעות או אין לו והוא אומר שאין לו אין משיבין אחרת
 על זה ואפילו חזינן שיש לו פעות והוא אומר אינם שלי' אלא
 של פלוני לא משיבין ליה אבל מתריסין על כל מי שידע שיש
 לו פעות והיא דאמר אין לי פעונ' נמצא שקרן קנסורה דהו' לא
 מהימן בזה החוב לומ' אין לי פעות אלא צריך למסרה ולמזכר'
 ולהביא פעות וכן אם נראה לב"ד שהוא מסקר' ויש לו פעות
 ואינו רוצה לתת פעות כפרעונו כופין אותו שיתן פעות ועל
 סעיף ז' ות' :

ואם אין לו פעות ויש מטלטלין וקרקעות וחפץ המלוח
 יותר במטלטלין מבקרקע צריך ליתן לו מטלטלין שהיא
 פירעון דריף ונקל למכור וכמעט דהו' כמו פירעון פעות מיד
 אין המלוה יכול לומר איני רוצה במטלטלין אילו אלא באילו
 אלא הנחבע נותן לו איזה מטלטלין שיצוה דבמטלטלי' כל
 מיני מוטב הוא ונקל למכור זה פשו' זה לכך צריך התובע
 ליטול מאיזה שיתן לו הנחבע :

אם יש לו פעות וקרקע או פעות ומטלטלין והלוה אומר
 לפרועו במעות אין המלוה יכול לומר איני רוצה פעות
 אלא קרקע או מטלטלין כיון דהחילת משא ומתן שכיניהם
 מסתמא לא היה דעת שניהם אלא ע"מ לתת פעות אם יהיו לו
 ולא כל כמיניה דמלוה לומר שיתן לו מה שלא היה דעתו
 מתחילה והיה לו להתנות וכן אם אין לו פעות אלא קרקע
 ומטלטלין והלוה רוצה ליתן לו מטלטלין אין המלוה יכול לומר
 איני רוצה אלא קרקע דמסתמא מתחילה היתה דעת שניהם
 שאם לא יהיו לו פעות שיתן לו מטלטלין :

ואם אין לו אלא קרקע וכא' ליתנה לו ואמר המלוה איני
 רוצה אותה ואינו מבקש מסך עתה כלום אלא אמתי' עד
 שיהיו לך פעות הדין עם המלוה ועל' סעיף' והיו פעות
 הלוה מופקדין ביד אחר מוציאין אותו ונותנין למלוה אבל אם
 היו בידם בהלואה אין מוציאין מידם קודם הזמן :

אם יש לוה שטרי' חובות על אחרים יכול להנבחה לו
 וישומו אותה כפי מה שהוא הלוה אם הוא אלק וכפי מה
 שהם נכסיו עירית או יבורית ואפיש' לו שאר מטלטלין יכול
 להנבות לו שמו' בשוויים דשטרי' ושאר מטלטלין שיו' הן :

ואם דמוכר סחורה או מטלטלין לזמן בשטר אינו מוריד
 לשמא כלל אלא שנותן לו פעות כמו שהתנה ומאחרת
 מטבע שהתנה וכן כרין דאין סהרין שאין זה מוכר מטלטלין
 וסחורתו עד שיקבל קרקע או טובין בשלם בהלוואה למיגמל
 עמו

ק

לזה שאמר הריני משלם קבוע לי זמן שאלה מאחרים
 או אמטכין קרקע או אסכור ואביא המעות קובעין לו
 זמן שלישים יום שכן דרך סתם זמן שנחננו חכמים דקים להן
 שמספיק לחזר אחר מעות בעד קרקע שיש לו ואם נראה לדיין
 שלא יספיקו לו ל' יום ויסיף לו ואם יראה לו שאינו צריך כל
 כך יפחות לו ואם אומר התובע שצריך לילך לדרכו ולא יוכל
 להמתין על זמן אומריש' לו שיעשה שלוח שימתין עד הזמן
 שבטביל המלוה שהוא דר במקום אחר לא הפסיד הלוה דינו
 בשביל כך ואין מחייבין הלוה ליתן מטכין של מטלטלין
 שאילו היה שם מטלטלין היו ב"ד טובין מיד מהם שאין נתינת
 זמן ל' יום אלא כשאין לו לא פעות ולא מטלטלין אלא
 קרקעות ואם רוצה המלוה להרים על מי שיש לו פעות או
 מטלטלין ומפליג אותו בדברים הרי זה סחריס ואין מחייבין
 הלוה להביא ערב עד שיתן שאם כבר האמינו בלא ערב נק'
 עכשו יאמין לו עוד בלא ערב אלא א"כ נראה לדיין שיש לחוש
 שמש יכרה או ישמש ודווקא לפרעון נותנין זמן שיש לומר
 זה לא הכין לו פעות עכשו כיון שלא היה זמנו קבוע לעכשו
 שאמר אולי אוכל לישמם ממנו עוד עד זמן כך אבל לשבועה
 אין נותנין זמן אלא כיום הכניסה הראשון שיהיה יש לו
 ליטבע דמי יעכנו למה יתנו לו זמן וכן לטאר דבר ששיעבר
 אדם עצמו לעשות דבר כך לזמן פלוני בקנם אין נותנין לו
 זמן אלא מיד כשהגיע הזמן נחתיב בקנס או שיעשה מה
 שנחתיב אם לא שיש כאן עיוב מפורסם :

ב

ואם שהקובע זמן לפרעון חובו והגיע הזמן אין נותנין לו
 זמן אחר ויא' סנה' לזה נותנין לו זמן ל' יום ואפילו בא

דלקמיה פ' שהיא עתה כזול ועתידה להתיקר ואמר ליה הלוח
 אם חביבה היא עלי' קח אותה ביוקרא דלקמיה אין שומעין לו
 וצריך ליתנה לו כזולא דהשתא שלא הנעול דלת בפני ב
 לחין דא' ל אילו הווי לי זוזאי נבי הוינא שקילנא כזולא דהשת'
 ובשביל שמעותי בידך הכופני לקחת אותה וביוקרא דלקמיה
 לכך אין שומעין לו ונוחני לו כזולא דהשתא :

2 ואם אומר תן לי עירי' בציר פורת' אין כופין אורה ליתנה
 לו אפי' ביוקרא דלקמ' רסני ליה שהעלוהו מרינ' מדרג'
 אמת' דהיינו מזיבורית לבינונית אבל שתי מדרגות אין פעלין
 אנהו מזיבורית לעידית דכהא ליבא למימר אילו הווי זוזאי

נכאי כו' דמשום הא לא מיסנע להלוות דלא שכיח כל כך
 למצא עירי' לקנות אפילו הווי ליה זוזי לפיכך לא יסנע עצמו
 מלהלוות כשביל זה אם אין ללוה אלא עירי' אינו יכול
 למכרם ולקנות בינונית להנכות לבעל חוב אלא מביין לו
 מהעירי' שיש לו ונ'ל דילוף לה הכי כיון שהתורה אסרה
 בהשכח העבוס לא השכב בעבוסו וכל דיני דהשכח העבוס
 על כרחך ברבר שהוא שלו קמיידי דאי בשל אחרים שקנה
 עכשיו למת הצריכה להשיבו לו משום כמה יטכבונג' הא
 עכשיו קנהו ובמה שכב ככרי ששכב גם עתה אלא עכ' בשלו
 קמיידי ואם כן מה שאמרה תורה הוא יוציא לך את העכו' נ'כ
 בעבוס שהוא שלו קמיידי שצריך ליתן לו ולא שיקנה מאהרי'
 לתתן למלוה שלו ולא עוד אלא אפילו יש לו עירי' במקומו
 ובינונית במקום אחר אינו יכול לומר שיטול מהבינונית שיש
 לו במקום אחר אלא צריך ליתן לו מעירי' שבמקום הכעל
 חוב שכל זה שמענין מרכתיב הוא יוציא לך את העבוס החוצה
 דמשמע ממה שיש לו אצלו בכיתו יוציא לך הן רע הן טוב
 ולא ממה שיש לו במקום אחר אלא אם כן אין לו כלום בביתו
 ויש לו במקום אחר ודאי צריך ליקח מה שיש לו במקום אחר
 כן נראה לי שפסא דרין זה :

ד אין לו אלא עירי' או בינונית או זיבורית יקחנה כמו
 שהיא מצויה אצלו יש לו עירי' ובינונית יתן לו
 בינונית יש לו עירי' וזיבורית לא יתן לו אלא זיבורית שהרי
 הוא אצלו עכשיו בינונית דהא בשלו הן שסני' וה' אסי' לו
 בינונית וזיבורית שנוחן לו מן הזיבורית שהוא אצלו בינונית
 ברא' שלא היו לו לא בשעת הולואה ולא בשעת פורעון שדות
 אחרות אבל צ'כשעת הולואה היו לו עירי' ובינונית וזיבורית
 ועכשיו בשעת הגבייה אין לו עירי' ששכרה צריך ליתן לו מן
 הבינונית שבירו אף על גב דעכשיו אצלו הוא עירי' וק'ל
 בשלותן שסין מכל מקום כיון שבשעת ההולואה היתה זו
 בינונית שלו ונשתעבר למלוה מה לנו ששכר הוא את העירי'
 הא שיעבדיה דמלוה על זו הסדה הית' מתחלה ולא פקעה
 בשביל שכירתו העירי' :

ה היו לו בשעת הולואה עירי' בינונית וזיבורית והתנת
 עמו לפורעו' מהעירי' הכל לפי הנאי דהנאי
 שבמזון קיים ואם היו לו עירי' ועירי' ובינונית וזיבורית
 והתנת עמו לתת לו מן העירי' ובשעת גבייה נפסדה העירי'
 עירי' ולא נשארו לו רק עירי' ובינונית וזיבורית הרי עירי'
 שלו קיימת עכשיו במקום עירי' עירי' ואינו פורע לו אלא מן
 הבינונית שלו ולא אמרינן כבר נשתעברא לו העירי' דכיון
 דגביית בעל חוב בבינונית אינה אלא מתקנת חכמים כמו
 שאמרנו הולכין בה לקולא לנתבע ואמרינן מה שנתרצה
 מתחלה לתת מעירי' לא היתה רעו' לתת לו אלא מרכנת
 השנייה שיש לו בשדותיו שמעלה למטה ועכשיו עירי' עירי'
 נפסדה נוחן לו נ'כ ממדרגה השנייה שיש לו עכשיו בשדותיו
 שמעלה למטה : הוא הבינונית דמוליה דשלוה גרמה כל :

עמו חסד קסכיון וזה נ'כ בכלל ג' הוא שנוטל ממנו שומא
 מ'כ בסחור' ולפי שעם זה יראה שגם כמלוה שאמרו מורידו
 לשומא לא אמרו אלא כמלוה סתם כשיכת הנאה למול עמו
 חסד אבל המלוה לחבירו למחצית שכר שאין כונתו אלא
 להנאה עצמו להרויח נ'כ אינו מורידו לשומא אלא ככל מה
 שהתנה צריך לקיימו דכל תנאי שבמזון קיים :

אם יש מעו' ללוה ותולה אותה בנוי המלוה חושש שהם
 שלו ואומר כן כדי לדחותו פהרימין על כל מי שידוע לו
 מסון או מעות וי'א שאם הלוה אמר אין שומעין לו וכופין
 אותו ליתן מעות :

ח ואם נודע שהמזון שלו וחלה אותה בנוי ואינו יכול שוב
 ליתן לו כיהנוי מעבב כופין אותו לפבור קרקע וליחז
 לבעל חובו מעות' (וכן) אם הדבר ידוע שיש לנוי ערעור על
 נכסי הלוה וירא חפלוה לישול קרקע מרא' ערעורו של נו'
 צריך הלוה לשרוח ולמכור ליתן המעות :

ט וכל מה שיחזן לו מקרקעי' או משלשלין שומו לו כפי מה
 שזכר למוכרין מיר אפילו דביתו ולפי הסעה ולפי הזמן
 ולא שיצטרך לחזו' לפוכרו בעיריות ובשווקי' או לעכבו עד-
 שימצאו לו קנינים או שיתיקר דא' כנעל דלת בפני לוויין
 ונס הטמאין ששמין ביוקר מכדי שוין לימצר מיר הם מקלקלין
 כדון ועוברי' משום לא העשו עול ולא חשה משפט ונ'ל כל :
 מביין למלוה כל המטלטלין שימצאו ללוה ואם לא
 יספיקו המטלטלין מביין לו קרקע אח' שיתריכו על כל
 מי שיש לו מטלטלין או על כל מי שידוע שיש לו מטלטלין
 ואינו מביאן לב' ר' ואינו צריך לישבע שהרי אין עליו אלא
 טענה שמה' וכיון שאין לו עוד מטלטלין נובין כל הקרקע
 שיש לו אפי' הוא מטועבר לכתוב' אשה או לב' שקדם מביין
 לזה מ' ד ואם יבא הראשון וישרוף וישרוף :

יא היו לו מטלטלין או קרקע ויש עליו חובת לנינים ואומר
 הרי כל נכסי מטועברים לנינים ואם יעו' אותם ישראל
 יצאו הנינים ויאסרו אותי ואהיה כשביה אין שומעין לו ואין
 משגיחין בו אלא ינכה הישראל חובי ואם יאסרתו גנים הרי
 כל ישראל מצווין לפרותו :

קב מאיזה קרקע מביין החוב לבעל החוב וכו'
 ה' סעיפים :

א מדין התורה המלוה נובה מן הזיבורית מרכתיב והאיש
 אשר אתה נושה בו יוציא לך את העבוס החוצה ככיון
 שהתור' צוהה שהלוה בעצמו יוציא את העבוס אין ספק שהוא
 בעצמו לא יביא אלא את הפחות שבכלים ש' דדינה הכי
 אותה שחייב המלוה לישול הפחות שבנכסי הלוה וה' בקרקע
 הזיבורית אלא שחכמים תקנו שיחזן לו מן הבינונית שלא
 לנעול דלת בפני לוויין לפיכך כשיבא בעל חוב ליפרע מן הלוה
 מקרקעו' מביין לו את חובו מן הבינונית שבנכסי הלוה דבשלו
 אין שסין כנון שאם היתה לו עירי' ובינונית וזיבורית אפילו
 אם הבינונית שלו היא טובה בעירי' של שאר העולם מביין
 לו ממנה וכן אם יש ללוה שדה שהיא בינונית לכל אדם
 ואצלו היא עירי' ששאר שדותיהן נדוקות פמנה אין ב'ח
 נובה הימנה דגבי ידיה עירי' הוא :

ב הו'לו של שאר ארבע שדות בינונית לא יכול המלוה
 לומר תן לי מסדה פלונית שהיא חביבה אלי אלא ברשות
 הלוה הוא ליתן פאיזה שרצה דהא ה' יוציא את העבוס כתיב
 מה שהוא רוצה יתן מן המטלטלין ה' נמי כשמגבה קרקע
 יתן מה שהוא רוצה : ואם חפץ המלוה בזיבורית ואומר לו
 תן לי זיבורית שפי' פורתא שומעין לו דהא מן התורה כן הוא
 אלא דלשכותו תקנו לו מן הבינונית והשתא דקאמר לא בעינ'
 לתקנת' שחתי שומעין לו ונטולח כזולא דהשתא לא ביוקר

קג שסין קרקע של לוח ואם טעו בשומא
 ובניא סעיפים :
 יב ב ג ד

הדבות גביית מלוה

לבוש עיר שושן

א ככל שהוא אע"ג דנביה דידיה דיינים הם ולא שלוחים אבל
 בנביית בני חורין מן הלוח למלוה הם דיינים ומשפטים יוכלו
 לדבר עמו אם לא הייתה חפץ בשומא זו לא היה לך להיות לוח
 רשע ולא ישלם וזיה לך להשתדל כפרעון המלוה שלא יצחק
 עליך כפנינו לדין לפיכך אפי' אם שעו מכרין קיים וכ"ש לנב
 מלוה שהם דיינים לו דמכרין קיים וכן בשום היתומים היו
 מעמא הכי ומכרין קיים על הדרך שיתבאר בס' ק"ט בע"ה
 ז אם החוב הוא דבר מעט שאם ישמנו למלוה כנגד חובו
 לא יגיע לו כשומתו חלק הראוי להיות לפי מה שהוא
 קרקע בית או שדה או כרם כשיעור שיתבאר בס' ק"א ואומר
 המלוה ללוה שו מכור לי מהנשאר כך כדי שיגיע לי שיעור
 הראוי להיות בית או שדה או כרם או פרע לי מעותי הדין עמו
 ואם אין המלוה רוצה לקנות יותר מכדי חובו ואומר פרע לג
 מעותי מאחר שמה שהוא בדי חובי אין בו שיעור הראוי נ"כ
 הדין עמו שלא הלוח לו מעותיו שהיו כמו אבודין ממנו שאינו
 ראויין לו לכלום וכופין את הלוח למכור הקרקע או למשכנו
 ויפרע לזה מעותיו ואין חוששין להפסד הלוח ואין מרחמין
 בדין לומר היאך נוציא את הלוח מכירו בשכיל דבר מעט
 כזה שכן הוא מן הדין שיטלם ואם היה הדבר כהפך שאם
 יתנו למלוה כשיעור חובו והוא חלק הראוי לו להיות בית או
 שדה או כרם ומה שישאר ללוה לא יהיה בו כשיעור הראוי
 לו אינו יכול לכוף למלוה שיקחנו כמעט דאסו משום שהלוח
 לו יחוייב ליקח ממנו קרקעותיו יותר ממה שהלוח לו אין זו
 סברא אבל כשהמלוה שורף קרקע מן הלוח וכשינבה חופו
 לא נשאר ללוח כשיעור יכול הלוח לנצו שיקח המתור
 ממנו במעורר חשו לפסידה דלוקח אבל לפסידה הלוח לא חשו
 שאין מרחמין בדין :

ז קרקע שעשו בה ב"ד שומא והכרזה להורידו כו המלוה
 ואידע מה שאירע שנשתהה זמן ולא הורידוהו כה ורוצה
 אחר מן הבעלי דינים שעשו שומא אחרת שמה בזמן ארוך
 בזה נשתנה השומא נתייקרה או ניתולה דינא הוא כל זמן
 שלא החליט ב"ד הקרקע למלוה או אייקר או זול ברשותו
 דלוה קאי וצריך לעשוה שומא אחרת והכרזה אחרת ואם ירד
 המלוה מעצמו לנכסיו לוח בלא הודת כ"ד והחזיק בהן או
 מכרן בלא ב"ד אינו כלום אפילו היתה מסכונה בידו אך
 אפותיקי מפורש כיון שכול לשלם לו מעוה ולפלקו וי"א שאם
 עבר הזמן שקבעו לו לפירעו או שהיא מסכונא פוזקת ביד
 המלוה יכול למכרה אפילו בלא ב"ד :

ח מקום סנהנה לכהונ בשטרות שיוכל המלוה לירד לנכסי
 לוח ולמכור אותן בלא שומא כ"ד ובלא הכרזה אם המנהג
 הוא כן בעיר מה שנהגו נהגו אבל אם המנהג בעיר שאעפ"כ
 נהגו שלא לירד ולמכור כי אם בשומא והכרזה גם זה אף על פי
 שכתוב בשטר שלו שנתן לו רשו לירד אינו יכול לירד ולמכור
 כי אם על פי ב"ד דאע"ג דתנאי שבמסוק קיים תנאי זה הוא
 לעבור על דברי תורה שררי מן התוראין הפלוה יכול למשכנו
 אלא כב"ד משום לא תבא אל ביתו לעבוס עכומו ומה שנהגו
 לכתוב בסטרות שיוכל לירד לא לעבור על דברי תורה כתב
 כן אלא שאם לא ימצא הפלוה דיין שרוצה למשכנו או יש לו
 רשות לעשות לו דין לעצמו :

ט מלוה שירד לנכסי לוח בלא רשו כ"ד אינו כלום מעמא
 שאמרנו לפיכך כל הפירו' שאכל גזולין הם אצלו ומנכרין
 אותן לו מחבנו :

י ב"ד ששמו קרקע לבעל חוב כחובו בין כנכסי לוח בין
 כמשועבדי' שהיו ביד הלוחק ולאחר זמן השיגה ידו של
 לוח או של לוחק שנשרף ממנו או של יורשיו. וחביאו לב"ד
 מעותיו אחז'ל שמשלקין אותו מאומה קרקע ששם שני' ועשית
 הישר והטו וזה ישר ושו' לפני ה' שיקח בקלקחת מן העיר
 בעל

א כאשר יורדו המלוה לנכסי הלוח ויכנסו' שמאים לטוס
 לו בהם כשיעור חובו ואילו שלשה הסמאי' יכולין להיות
 קרובים זה לזה שאין זה דין אלא יאמר דעתם כפי בקיאתם
 בשום' שדה זו וכשישמו לא יכנסו אלא כפי הזמן וכפי השער
 שנמכרין הקרקעות עתה כאותה המקו' ואם החוב היא מעט
 שיעור הקרקע ומנעו למלוה חומס או שתות של הקרקע אין
 שטין את הקרקע כולה כאחד ולהת לו אח"כ חלק ממנה כפי
 שיעור חובו כגון אם הקרקע שיה ח"ק והחוב הוא ק' א"א שחן
 לו חומס הקרקע כחובו אלא שטין כמה שיוכלו למכור בזה
 הקרקע ב"ק והובי' ואותו יתנו למלוה כללו של דבר אין לשום
 למלוה בחובו אלא דבר שיכול לגבות ולסוכרה מיד דהרבה
 חשו הכמי' לעילה דלת בפני לוויין ואין לחוש כלל להפסד
 הלוח ועל סעיף הוצח' ששמוהו סכריון עליה כפי מה שיראו
 עד שיפסקו המוספי' ואם קרק'ו מרף המלוה מן הלוקחות
 צריכין להכריז עליה ל' יום כדרך סמכריון על נכסי יתומים
 על ריש ס' ק' ע' ויש חולקין ואומרי' דה"ה דאם בא לנבו' מבני
 חורין כיון שנמכר שלא כדעתו ככ"ד צריך נ"כ שומא והכרזה
 ל' יום כמו בשל יתומים ובאים הלוקחים וקוצבי' דמי' כרצונם
 אם מצאו בשומא בית דין או יתר לוקחים הדמים ונתנו' אותה
 למלוה ואם רצה המלוה לקחתה כאותה הסך הוא קודם שהרי
 היא משועבדת לו כבר ואם לא מצאו בה כדי שומתן מחליטין
 אותה רמיהו בכדי שומתן וכ"כ כיון שעל כל פנים צריך
 המלוה ליקח אותה כפי שומתן א"כ ההכרזה למה צריכה
 יהנהגו לו מיד כששמו אותה והוא יספיל במכירתו אינה קושיא
 כי ההכרז' היא להפסיד דעת הלוח ולשבותו שאם יתנו הלוקח'
 יותר מכדי שומת ב"ד ישאר המתור ללוה או יקחה המלוה
 באותה שומא ויתן המתור ללוה :

ב ג' שירדו לשום ונחלקו בשומא אחד אומר במנה ושנים
 אומרים כפאתים או אחד אומר בק' ושנים אומרים
 במנה כשל היחיד במיעוטו אחד אומר במנה וא' אום' בשמנים
 וא' אומר בק' נידון ב"ק מפני שאנו מסצעים מה שיש בין
 המועט למרובה ומוסיפין על המועט המצוי' ונורעין פה מוכי'
 המתצית וכיון שבין האומר שנים לאומר ק' יש ארבעים
 כשאתה מוסיף על המועט המתצית ותגרע מן המרובה
 המתצית נמצא שהוא נידון בממה : וכן לעולם כגון אם אחד
 אומר במנה ואחד אומר בחשעים ואחד אומר בק' הרי בין
 המריבה והמיעט נ"כ מ' תחיקם לשנים יהיו כ' הוסיף כ' על
 המועט שהם צ' ותגרע עשירים מהמריבה שהם ק' יהיו נידון
 בק' ועל דרך זו שמיז ביניהם לעולם :

ג שמה' נ' ואמר המלוה ישמו אותו נ' אחרים הבקיא' יותר
 בשומא אין שומעין לו דא' כ' אין לדבר סוף ועוד דאמרינן
 ממאי' דהני בקיא' טפי דילמא הני בקיא' טפי :

ד בית דין ששמו למורף בנכסי לוחק ושעו אפילו בכל
 שהוא מכרן בשל אפילו הכריון מפני שהם בשליח
 ללוקח ולשוף' ויכולין לומר להם שלוחינו אתם ולתקוני' שדרנו
 אתכם ולא לעוותינו אפי' בכל שה' אבל אם היו הנכסי' ששמו
 בני חורין שהגבו מן הלוח למלוה ושעו בשומא אינם נקראים
 שלוחים אלא ב"ד דינא ככ"ד שפכרו נכסי היתומים ושעו
 שיתבאר בס' ק"ט ומעמא דמילתא דגבי לוקח וב"ח נחשבו
 כשלוחים ומכרן בשל אפי' בכל שהוא ונבי לוח ומלוה בכני
 חורין וכן יתומין חשובים לב"ד ואין מכרן בשל בכל שהוא
 משום דגבי לוקח וב"ח אין על הלוקח מושל לפירע החוב הזה
 ולא יוכל לומר לו ללוקח אם לא הייתה חפץ בשומא היה לך
 להשתדל כפרעון המלוה ולפיכך הדין נתון שאינם אלא
 שלוחים ואם שעו בכל שה' יהא בשל בשליח השועה שיכולין
 לומר לו לתקוני' שדרתיך ולא לעוותי אפי' בכל שהוא וכיון
 דגבי לוקח אפי' אלא בשלוחים ומכרן בשל אם שעו לחובתו
 אפי' בכל שהוא גם הוא בשל גבי ב"ח אם שעו לחובתו אפילו

הפירוש
 לפי

חלקו או שיהי שותפו מן הטעם שאמרנו בסמוך :
 וא' מען עדיין שותפין אנתו ויש לי להשביעך במענות
 ספקוהלה פועל לא נשתתפו מעולם והביא רחובע
 עדים שהיה שותפות וחדו הנהבע ואמר חלקנו אין שובעין לו
 שהרי רחובע כתרן לשבועה זו שכבר אמר לא היה שותפו
 מעולם וכצילו אמר לא חלקנו דמי ואיך ישמע עכשו חלקנו
 לפיכך יסבע שבועה השותפין וכן כל כיוצא בזה :

יב' שותפין שטען אחד מהם כך וכך היה הנאי בינינו
 והלה אומר לא היה כך הנאי מעולם או שטוען הקרן
 שלי היה כך וכך והלה אומר אינו אלא פחות מזה או שטוען
 כבר נתתי לך מהשותפות והלה אומר לא לקחתי או שטוען
 שחורה זו שלי לבדי היה והלה אומר שהיא משל השותפות והל
 כיוצא בזה אם יוצא התוכע שלא יסבע עכשו שבועה
 השותפין לכלול בה גם מענה זו הרשות בידו וישביענו בפרט
 היסת על מענה שחובו זה כופר בה ואם יוצא יגלגל עליו
 כל אילו הדברים כשבועה השותפין שישביענו שלא נזלגתי
 פעולם כל ימי השותפות והיה הנאי כך וכך ושאו חסחורה
 מהשותפות וסנהתי לך כך וכך :

יג' ראובן שהטיל לביס ת' דיניין ושמעון הפיל מאתים
 ונשתתפו ונשאו ונתנו עמדם שניהם כמעות אילו ביחד
 ולבסוף בא רמפון כולו ליד ראובן וטען שפתח כל הקרן ת' ק'
 דיניין אין אומרים יסבע ראובן שבועה השותפין שפתחו
 כך ת' ק' דיניין והרי הפתח הוא לאמצע ויניע על כל אחד ר' ק'
 דיניין וישראל ספעת מכוות חמשים שרי מתחלה לא הטיל
 אלא מאתים אלא יסבע ראובן שבועה השותפין שפתחו
 הפעות עד שלא נשאר בידו משל סמען כלום וילך במנת
 שבירו בלבד ואין צריך לשלם לו כלום שאין השותפין מכלל
 הנשבעין ונוטלין ואין צריך לפרס בשבועתו בפירוש שפתחו
 ת' ק' בידו שאינו נוטל משמעון עד השלום כיו חלקו בהפסד
 נשבע סתם שפתחו עד שלא נשאר בידו של סמען כלום
 ונפטר ואם טוען ראובן שגם סמעון יודע בודאי שפתחו כך
 ת' ק' דיניין וכיון שידע שכך חייב לשלם לו החמשים מבידו
 ושמעון אומר שאינו יודע כמה פתח יסביע ראובן אם שמעון
 שבועה השותפין הואיל וגם הו' נשא ונתן במעות ויגלגל עליו
 שאינו יודע בודאי סכום הפתח הזה ואם לא נתעסק שמעון
 בשתתפות זו כלל דהשתא אין צריך הוא ליסבע שבועה
 השותפין יסבע שמעון היסת ששינוי יודע בודאי זה הפסד
 רפטר ולא עוד אלא אם היה זה הפנה הנשאר מן התר ביד
 סמעון אין צריך שפעול לתתו כלום לראובן אצ"פ שישכח
 שפתחו ת' ק' כיון שאין השותפין מן הנשבעין ונטלין כפן
 שאמרנו אלא חולקין אותו המנה כשוה כיון שהוא משל
 השותפות והשתח' לא יפסידו שמעון אלא סאה וחמשים
 וראובן יפסיד שלש מאות וחמשי' שלעולם אין השותף נשבע
 ונוטל אלא נשבע ונפטר או נשבע ונוטל משה שהיא תחת
 ידו : מען שמעון שיש ללוי עליו חוב מזה השותפות מנה אפ'
 היה בידו כזו החוב יהיה יכול ליתנו ללוי נאמן בפניו בדין
 אפ' אין בידו כלום ונותנין החוב ללוי ואחר כך מחשבין ואם
 אין בידו ליתן אינו נאמן להוציא מיד ראובן או מחסחורה
 בידועה לשותפות לתת ללוי שמה קנוניא הם עיטס שמעון
 ולוי על נכסיו ראובן ואפי' דתה מלוה בשטר הוא כתוב על
 שמעון לבדו אין ראובן חייב לשלם ממנו כלום אבל אם טוען
 שראובן יודע בדעתו שהיה החוב שעלי מתנת השותפות הוא
 והחוב הוא עדיין אצלו ולא פרעוהו יסבע ראובן היסת או
 ק' ג' ג' ג' כמג' שירצת שמעון שאינו יודע שחוב כזה אצלו
 יישראל שמעון החוב משלו :

יד' השתח' ביד הברו הפץ למוכרו או כשלה פעות בידו
 לקנות לו סחורה או פירו' אע"פ שלא נהז לו שכר על זה
 ואין לו חלק ולא הנאה בשלותו זו הואיל ונשא ונתן בממון
 חבירו וא' הרי זה כבן בית ויש לו להשביעו מספק שלא עכב
 משלו כלום וישמי שחולק ואומר אם כן שיכולין להשביע את
 השליח בזה שאינו נוטל כלום ואין לו שום הנאה נעילת דלת
 בפני השלוחים לפיכך אין חייב ליסב' אלא כשכא ליטול דבר
 בריח או שהוציא הוצאות וכהאי' גונא ואם בא ליטול אין
 יטול בידו אם גושא שכר או אינו נושא שכר וכן המקבל עסק'
 לפתחיה שכר אע"פ שנתן לו שכר עמלו צריך ליסבע בשאר
 השותפין דמרה נמי התירה לעצמו וא' שלא נתנו לו כראוי
 לפי שרתו לך השילו עליו גם כן שבועה ויש חולקין דכיון
 שגושא שכר אפילו סעט אינו בחשר ואין צריך ליסב' במענות
 שמש' לעיל בסימן צ"א כע"פ ג' ע"ין אימ' שליח נשבע ונוטל
 השותפין שגושאין ונותנין ביהר או שהיה א' סתם נושא
 ונתן ומפקיד הסחורה מן מקצתה או הפעות ביד השני
 בלא משקל ובלא מניין ובלא מדה הרי שניהם נכנסים לספק
 וכול כל אחד להשביע את חבירו אבל אם היה אחד נושא
 ונתן והשני לא נתעסק אין נשבעין אלא זה שנשא ונתן :

יז' חלקו השותפין והאריסין ונתגרטה האשה ונפטר פעליו
 בן רבית והביא לו השליח סחורה שקנה לו או פעות
 שסבר לו שחורו בהם ושחק והלכו להם ולא תבעם מיד אינו
 יכול שוב לחזור ולהשביעם בשענת ספק דאמרינן מחלו לו
 השבוע' ברעתו מ' מחירים סתם על מי שגזלו כלום כשהיה
 שחורו או ארצו או בן ביתו או שלוחו אבל אם היתה לו
 מענת ודאי משביעו על אותה טענו ומגלגל בה כל מה שרצ'
 אפי' המענה שמש אף על פי שכבר שהק בה והלכו להם וכן
 אם לאחר זמן נתחייב לו שבועה מצד אחר בין של חורה בין
 של דבריהם בין של שותפות אחד מגלגל עליו שותפות
 הרצוין דלגלול שבועה דאורייתא וגם בשבועה דרבנן הקנו
 לגלגל כמו שיחבאר בסימן שאחר זה בע"ה :

יח' ישי שואמר דהיינו דווקא שהלוקו סתמא ושהתקו דספק
 אמרינן שמחלו לו כמו שאמרנו אבל אם פטרו בפירוש
 שבועה שוב אינו יכול לגלגל עליו את זו :

יט' חלקו השותפין והלכו להם ונשאר להם חובות אצל
 אחרים אין יכולין להשביע עוד זה את זה מספק שהרי
 חלקו והחוב הנשאר להם אצל אחרי דברי יודע הוא וכשיפרעו
 יקח כל א' מהם את חלקו וכחילוק דמי וכן אם נשאר לא' מהם
 דבר קצוב ביד חבירו אע"פ שלא נטלו הרי זה כצילו חלקו ואין
 משביעין זה לזה אבל כל זמן שנשאר כל שהוא שלא חלקו
 שותפו ואין יודעין משקלו או שנשאר ביניהם צד מהשותפות
 שלא עשו בו חשבון ולא ידע כל אחד מהם כמה הוא חלקו
 עדיין השותפות קיימת ומשביעין זה את זה :

כ' קבע אחד מהם את חבירו ואמר לו השבע לי כי עדיין
 השותפות קיימת והנה בע' אומר חלקנו כבר או שאמר
 התובע כן חלקנו אבל הנאי היה בינינו שאשביעך בכל עת
 שארצה ועדיין לא נשבעת לי אין יכול להשביעו במענת ספק
 אפי' אמר הנהבע חלקנו וכך וכך נשאר לך אצלי ונת קנשאר
 לך אצלי אינו אלא חוב שזקפת עלי' מלוה או הנחה אצלי
 אקראי אינו יכול להשביעו כשעני' ספק וגם אינו יכול להשביעו
 היסת שכבר חלקו או שמעולם לא נשתתפו ואפי' ע' גלגל
 לג' שאין שובעין היסת ולא מגלגלין אלא מענה שאם
 יורה בה היתח חייב ממון אצל דבר שאפי' אם פודה אינו חייב
 לשלם ממון אלא שבועה אינו נשבע עליו אפי' ע' גלגל :

כ"א מענו עדיין שותפין אנתו ונשא לי אצלך כך וכך וזה
 אומר כבר חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום או לא היתה
 שותף מעולם הרי הנהבע נשבע היסת שאין לו ביד כלום
 ומגלגל עליו שלא גזלו פעולם אבל אינו מגלגל עליו סכבר

שמכר ליהודים בהקפה אם הפנה העיר לסכור בהקפה צריך לקבל אותם ואם ירצה יכול להשביע לראובן שאילו ההקפות הם כולם מעסק השוחפות ושעשאו לצורך העסק ולשבתו ואם אין מנהג העיר למכור בהקף אין צורך שמעון ליטול חלקו בהקפה אלא במעות וכסחורה :

צד דין גלגול שבועה וכו' סעיפים :

א אח"ל בניין לגלגול שבועה שהיא סג' ההורה שגא' נגד' פוסה וקמרה האשה אסון אסון שניפעטים אסון למח' אלא מלמד שהבהן הפסבי' מגלגל עליה להשכילה אס' לא זינתה מאיש זה או מאיש אחר וכן טאר טאלוח ועל כולן היא אומרת אמן אמן מאיש זה אמן מאיש אחר וכיון דכין התורה מגלגלת אח"ל שיגלגלו נכ' אפילו בשבועה דרבנן לפיכך אפרו כל מי שנחייב שבועה בכד' אפי' שבועה היסת יכול לבע' דינו ויגלגל עליו כל תביעה שיש לו עליו טאם היה פורה בה היה מתחייב בה מסון כמו שהיא עיקר השבועה שזה דומיא דפוסה שהיתה נאסרת על כעיה אס' דחה מונה עם האיש האחר כטואם היתה מונה עם איש זה אבל אם אין בגלגול חייב מסון אלא חייב שבועה כנון טאמר לונשתהפ' עמי ונתחייבת לי שבועה וזה אומר לא נשתהפתי עמך אם נתחייב שבועה כמקום אחר אין מגלגלין עליו שלא נשתהפ' עמו והא אפילו אם האמת היה שנסתהפ' עכולא היה לו עליו חייב מסון אלא חייב שבועה השותפין אבל שכיר שנשבע ונוטל אין מגלגלין עליו דנבי' שביד שהקנו לשבתו לישבע ויטול הקילו עליו נכ' שלא לגלגל עליו עסה שם שבועה נדכהיכנה לעיל . ויס' מי שכתוב טאם נשבע ונוטל מחמת שהפך הנבע השבועה עליו טאמר לו השבע וטול נכ' אין מגלגלין עליו ושעמא מסוס דהקנתא לחקנתא לא עבדינן דהפוך שבעה תקנת' היא וגלגול שבועה דרבנן נמי הקנתא היא כיון דעקי' השבועה אינה אלא מדרבנן ואי הריכא לנגלגל על הפוך השבועה הוה גלגול הקנתא לחקנתא לא עבדינן והריכא דמגלגלין אפילו לא טבעה החובעה לגלגל בית דין מגלגלין מעצמן דומיא דפוסה שהכהן היה מגלגל עליה מאיש אחר אע"פ שהבעל לא היה מקנא להעליה :

ב אין מגלגלין אלא כשהנבע טוען והוא ונתחייב שבועה כמו בפוסה שהיא טוענת והוא לא נשמהא אבאלאס הנבע טוען עסק ונתחייב שבועה אין מגלגלין עליו טאמן זה דומיא דפוסה אבל על טענת כפק של החובע נגון טבעה השותפין וכן כדאורייתא שבועת השוורים מגלגלין ופליש שידיו רגלים לרבר טהוה מסש דומיא דפוסה שהבעל טשביעה בטענת טמא זינתה ריש רגלים לרבר שנתהיה עמו אבל על רבר טאין רגלים לרבר כנון שנחייב לו שבועה זאפר' לגלגל עליו הכבע לו שלא נגבת לי שום דבר מעות וכה"ל לאפקי' שבועת השוח פין ישראלים לרבר טנשא ונתן בטעותו וכ"כ טביעת השוורים ריש רגלים לרבר טמא פשע וכה"ל :

ג כיון דגלגול טפועה דאורייתא מי טנתחייב טבעה וזלחחיל החובע לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען אותם ככד' וזלשיאה הנרבע טהוה רוצה לגלגל עליו אמ' אינו רוצה לישב' אלא הרגי' פשעו הטען הראשון שנחייבתי על כפדיהה טבעה אין שומעין לאלא אומרים לכתבע אותן לוי' ככל טה טגלגל עליו' פהטענה הודאית או השכע ואפילו רוצה ליהן לר' דמגלגלין לחובע אומר או הן לי אותן הדברים עצמן טאמנכ' חובע או אד' טבע צריך לישבע או ליהן אותן דדברים עצמן חוקא בטענה זלמיות צריך לשלם או לישבע אבל אם רוצה לגלגל עליו טענו ספק רוצה הלה לשלם עוקב חבתי טענו אינו חס' לישלם הגלגלין טהם ספק לו בעצמו :

ד כיון דגלגול טפועה דאורייתא מי טנתחייב טבעה וזלחחיל החובע לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען אותם ככד' וזלשיאה הנרבע טהוה רוצה לגלגל עליו אמ' אינו רוצה לישב' אלא הרגי' פשעו הטען הראשון שנחייבתי על כפדיהה טבעה אין שומעין לאלא אומרים לכתבע אותן לוי' ככל טה טגלגל עליו' פהטענה הודאית או השכע ואפילו רוצה ליהן לר' דמגלגלין לחובע אומר או הן לי אותן הדברים עצמן טאמנכ' חובע או אד' טבע צריך לישבע או ליהן אותן דדברים עצמן חוקא בטענה זלמיות צריך לשלם או לישבע אבל אם רוצה לגלגל עליו טענו ספק רוצה הלה לשלם עוקב חבתי טענו אינו חס' לישלם הגלגלין טהם ספק לו בעצמו :

לו זמן לשנה או לשנים אינו נאמן שמא קנוניא הוא עושה על נכסי ראובן וכיצד דנין כיון והלוי כבר נפטר בהודאת שמעון ואם לא הביא שמעון רציה ישלם מביתר דהא הודה שודא של שותפות ויהבע הוא מלוי בפק' חסון טאמר שקבע לו ואם טפורט בטמר טהוה מסון השותפות והטמר יוצא טחת יד ראובן אין שמעון נאמן בהודאתו רק על המחצה שלו וראובן יכול לתבע מחצה שלו שמעון כיון טהוה פטור את לוי זאם אינו יכול להוציא מסמעון יכול ראובן להוציא מחצה שלו מלוי דלאו כל כמיניה דסמעון לפטור את לוי מחלקו של ראובן :

טו ראובן שמעון וזו טחפין פתעסקי' כיחד והלך שמעון ונטאר ראובן טתעסק וקנה בגדים מניו כהקפ' וככין ללוי ולוי הקונה ממנו יצא לנוי בטעות טעשה ראובן עיר שטר לנוי על עצמו טאם לא יפרע לו לוי זמן שקבע לו שיפרע לו הוא אחרי בן חלקו ראובן שמעון שוהפות שכיניהם ובקש ראובן מסמעון שיפ' לו סטר על עצמו טאם לא יתן לוי לנוי הטעות בומנו ויצטרך הוא לפרוע לנוי שיפרע לו שמעון חלקו סכל מה שיפרע לנוי וסכל שוחד והוצאה שיצטרך לעשות על זה שמעון אומר אינו עושה סטר על עצמי אלא כשיבא הפסד לראובן טהוה אז יתבעני לדין הדין עם ראובן דהואיל טראובן הוצרך לעטוה עליו שטר כעסק השותפות ובהועלת עניהם ואולי אם היה שמעון שוהפות טהוה טס היה צריך נס הוא ליכנס עמו בטמר ועכשיו שלא היה טס הוצרך ראובן לעשו' הסטר לכרו חי ב שמעון לעטוהו עליו שטר לראובן טאם יכרר עליו דאובן בעדים שלא פרע לוי טקנה הבגדי' מגוי ויצטרך ראובן לפרוע לנוי ש פרע שמעון חלקו וסכל מה שיצא על עסק זה הוצאות ושחול ושאר דברים כל מה שיכרר ראובן בעדים שיפרע שמעון חלקו :

טז ראובן שמעון וזו טוהפין ונטאר ונתן דאובן עם נריס והטעם בחטמין ונתן הטעות לשוהפה וירא טיכרו הגנים בטעותם ובקש טיעשה לו שמעון סטר עליו טאם יצטרך להחזיר שיפרע לו חלקו עוד תובעו כשהיו טחפין דיו לו מטבנות טאחרי' ומכרן וירא שיבא לו הפסד מזה ובקש טיעשה לו שמעון שטר שיפרע לו חצי הפסד שיבא לו מזה ושמעון אומר כשיבא לך הפסד או תצטרך להחזיר הטעות אז תהבעני לדין אילו שתי החביעות אינן דומין לדין טכסעקי' הקודם דהם היח החוב ורוא חייב למר על ראובן לכך צריך לעטוה שמעון שש' חוב בטיעבו' נכסים עליו שיפרע חלקו אבל הכא אנו אלא חס' וירא טמא יבא לו להפסד לראובן כזה אין שמעון חייב לעטוה עליו שטר חוב של טיעבור נכסים טרפריס הללו אלא שמעון יודה בפני עדים שהטעות טעמסן כך וכך שהטעה ראובן לנוי פלגני' שהכניס אותם לשותפות והערים יכתבו דאודא טמעון יחזמו עליו ויחטו אוחז ליראובן ומהיה ביודלכות וראייה טאם יוצא אהני הטעות שדראובן טיכול לחובע לטמעון שיפרע חלקו וכן בטענות טמכר ראובן יודה שמעון ככניעו' כל הדברים טעמו טהוה יכתבו דאודא ויחנה לראובן :

יז כראובן שמעון שהיו שותפין ואם דאובן לא טהיה טענו בטעות ונתן טחטמעות' עם טינ' וקח דיו' ככדי טעויד' ושמעון ידע טמ' טאחזיל של ראובן דיו' לו זמנות טחטמעות טפריס טענה טמעון טמא טל' חזר עתי' זמנה וכלי ידעתי עטמא טענה לדי' טהן לטח' טן הרייה אם אותה נתפטיה עטר חד לטמחלקו זלמ' אומר כיון טהיינו שותפין ביחד כל אחד זמא טענה טענה טמא טל' טהוה לוי טהוה הועלת הטעות וזהו טהוה לטענה טענה השותפות בחזרת אחי ועל כן לא תפסי כפה טמא זמ' טהן דיו' עם ראובן ויטול אחיו חלקו כהיחב' חלקו בטעות :

יח כשנאזו חטמין לחלק הוציא ראובן קעת טענה :

שני חרשים זחוח אומר לא שכנתי בו אלא חרטא' ושכר חדש
 קאמר אני תיכלך דרי זה מודה מקצת ואם היה שכר החרש
 שכפר טה שני כסף הרי זה נשבע מן התורה שאין הטענה
 בגוף הקרקע אלא בשכר וכן אם תבעו דמי קרקע שמכר לו
 והוא מודה לו במקצת החרשים האילו ואינם חלוקים כמה קרקע
 מכר לו רק בזמנים הם חלוקי' ה'ל' מובעו מסוף ומודה במקצ'
 וחייב לישבע עונן אם תבעו דמי תביד בשטרות והוה הביעת
 שמתן נשבע מן החרש :

ד שטר מסרתי לך ועשרה דנינו' היו לי בודאיה והוה אומר
 להד' או שבען אמת אמת אמתה מסרתי לי אלא שאבר
 פסור אף מסבועת היפה שהרי אפילו פשע בו ואבר פסור כמו
 שנבאר :

ה טענו כלים וקרקעות בין שהודה בכל הכלים וכפר בכל
 הקרקעות בין שהודה בכל הקרקעות וכפר בכל הכלים
 בין שהודה במקצת קרקעות וכפר בכל הכלים פסור' מסבוע'
 התורה שהרי הטבעה ע' הקרקעות שכופר או שמודה נאה
 אלא נשבע היסת ונפטר אבל אם כבר בכל הקרקעות והודת
 במקצת כלים וכפר במקצת חייב לישבע שבתת התורה על
 הכלים ומגלגלים עליו לישבע גם על הקרקעות ובן דרי
 כטענו כלים ועבדים או כלים ושטרות :

ו החופר בסדה הכירו כורות שיחן ומעירות והפסיד' והרי
 הוא חייב לישלם אע"פ דמסקינן לעיל סעיף א' דאפילו
 פשע בהן פסור היינו שפסע בשמירחן וע' כן בא להז' הדין
 פסור אבל הכא מדיק בידים הוא וחייב בין שטענו שאמר
 והוא אומר לא הפירתי או שטענו שהי כורות והוא אומר
 לא הפירתי אלא אחת או שהיה שם עד אחד שהפיר והוא אומר
 לא הפירתי כלום אינו צריך לישבע שבועת התורה דתבעת
 קרקע הוא ו'א דווקא שחבכו למלאות התפירות או הוא ט
 הביעת קרקע ופסור מסבועה דאורייתא אבל אם הבעו
 הפחת שפחת היפה בדמי דרי זה כשאר תביעת מסוף נשבע
 שבועה דאורייתא :

צד חרש שיטה וקטן איזה שבועת נשבעין וגם
 אשת איש ובן' סעיפים :

א אין נשבעין על מענת חרש או שוטה דלאו בני דעת
 נינהו ואין הביעתה חכמה ולא מענתן מענה וכת'
 חרש היכי טוען והא סתם חרש אינו טועם ואינו מרבר שיוכל
 לטעון ברמיזח' וכן על מענת קטן אין נשבעין דאיש כתיב
 בפרשה איש ולא קטן וקטן שאמר אחד הכא בטענת עצמו
 או בטענת אביו שאמר מנה לאבדך בידי והאכלתו פרס אינו
 צריך לישבע לפי זה המקצת שהודה בו לקטן אינו הודאה
 אלא כמשיב אבידה ונאסר בסמו דאי בעי היה כופר בכל דמאי
 דאמרינן חזקה אין אדם מעיז לכפור בכלו והיינו כפלוה עצמו
 אבל בבנו מעיז ומעין וכיון דלא העיז משיב אבידה הוא שחרי
 אילו לא הורה לו לא היה הקטן יודע כלום שזה יש בידו מס'ל
 אכיוונן אם הקטן טוענו והוא כופר בכל ובה עד אחד וליעז
 לקטן אין צריך לישבע דרי כאלו אין סגן מובע דתביע' קטן
 אינו כלום דאיש כ' יתקלח' נמצאת אומר קטן שאנו' לנדול
 מנה לו ביד או אכאיה' לו פנה בתק' הלה אומר' אף לה
 בדי אלא חסיס אוראי דף ביד כלום ועד אחד מעידו שיש
 לו הרי זה פסור מס'פ' התורה אבל אם שמה דבר לקטן וטענו
 שאבר הרי זה נשבע שבועת חרשים מפני שבועת חרשים
 צריך לישבע אפי' אין זה טענו והוא אינו טוען אלא סמא
 פשע ואפי' השילה עליו התורה שבתת ח' אע"פ שאין מענת
 הקטן מענת חייב לישבע אף על נב' דפצומ' דאיש בפרשת

שופר' כתיב ס'ל לאו לענין שומרים הוא דפסירה קרא אלה
 לענין כי הוא זה וכתוב כהחוס ענינא וקאי אבל מודה מקצת
 דעירוב פרסיות כתוב כאן הוא דפסירה בטוענו בריא זה
 מדה לו מקצת אבל שאר שבועת שופר' לא פסירה קרא דכיון
 שיטנה אפילו כשענת שמה מה לי גדול מה לי קטן וי'
 שלעולם אין צריך לישבע שבועת השופרים בשופר לקטן
 דאפי' תובעו כשהוא גדול אלא שחתינה היתה כשהוא קטן
 אינו צריך לישבע דאיש כי יתן כתיב מסמע שהיא איש
 בשעת נתינת ולא נתינת קטן וכתב מור' ול' רכן נ'ל עיני'
 ושבועת הסוהפין שהיא שדכרהם אם הודה שדחה שותף
 לקטן או אפוסרופס עליו ועסוד בר' אפוסרופוס לקטן וישבע
 השותף או האפוסרופוס על מענת שמה שיש לקטן עליו
 כדאמרן טעמא כשופרים דאורייתא לוישנא קמא דכיון
 דעיקר שבוע' זו על מענת שמה תקנה מתלי היה התובע
 גדול או היה קטן :

ב אע"פ שאין נשבעין על מענת קטן שבועת התורה אבל
 שבועת היסת נשבעין דתקנו להם חכמי' ול' לישבע להם
 היסת על מענתו שלא יהא זה נוטל מפניו כשתא קטן וילך
 לו בחנם ואפי' היה קטן שאינו הרוץ לעני' שמה ומתן נשבעין
 היסת על מענתו נמצא' לפד שהקטן שטען על הנזול בין
 שארה מקצת בין שכפר בכל בין שהיה שם עד בין שלא היה
 שם עד הרי זה נשבע היסת ואינו יכול להנכ' על הקטן שעת'
 משבעין את הקטן כלל ואפי' חרש סתם אין פטולין עליו
 שאינו יודע לא עונש השבועה ולא פונש החרש ו'א שאר'
 נשבעין על מענתו אלא אם כן הניע לעונת הפעושות :

ג יחסי שאומר אע"פ שיש נשבעין שבועת היסת לקטן על
 שטרות אין נשבעין לו כלל לפי שאין שבועת היסת
 אפילו בגדול אלא מתקנת חכמים להפיס דעתו של תובע והם
 דנשבעין לקטן נמי הקנת חכמים הוא והקנה לחקנה אפי'
 עוטינ' וזיכא שהקטן הוא התובע שטענו אותו אחרים אם
 טענו אותו בדבר שיש לו הנאה לקטן כגון עסק משא ומתן
 לאחר שתניע לעונת הפעושות והורה הקטן נפרעין שנכסיו
 שיש לו הנאה מזה שיטאו ויתנו עמו מה שהיא צריך ואם אין
 לו לשלם ימתן עד שהיה לו וישלם ואם כפי' הקטן כמתנת
 לו עד שיגדל ושיב' חס' דתקנתו לא שיד להשביעו שאינו
 יודע עונש חשבו' ואם טענו בדבר שאין לקטן הנאה בו
 כגון נקיטת חבלות שחבל בשחרים אע"פ שמודה אע"פ שיש
 לו כמה לשלם פסור אפי' לארד שהגדיל שהתורה פוסלת
 דככל' נוקים וחבלות איש כתיב ואם היה התובע מהנשבעין
 ונוסלין כגון הסכר וכיוצא בו שיש חנא לקטן כד' ששתכר
 לו שכיר' הרי זה נשבע ונוטל גם מהקטן אבל חנווני שאשכ'
 על פנקסו אינו נשבע ונוטל מהקטן שאין לקטן כזה הנאה
 שישב' החנווני ויטול ממנו שדי' הוא חייב לשלם גם לפועלין
 שנשבעין ונוסלין ממנו זה חנווני איהו דאפסיד צנכשית
 שנתן ממנו על פיקטן : הג' סימן צ"א סעיף ה' :

ד אין קניין קטן בלוס דנבי קניין נ'ב איש כתיב שלף איש
 בעלז' וגו' לפיכך חרשים שראו קניין סלו לא יכתבו עליו
 שטר שלא יטעו ויגבו ממנו :

ה החרש והשומע אין נוקטין להם לבל טענה לא למענת'
 על אחרים ומאל' שפנת אנוניס עליהם לא לשבועת קלח'
 לא לשבועת אפוח' או קטלומ' מפני שאין בני דעת אבל
 הסומא הרי הוא כבויא לכל דבר בעניינים אילו ונשבע כל
 פני שבועה ונשבעין על מענתו סגני' והוא אבן העזר
 שכתב שדין החרש בלתי הקטן שאיט' בלתי בעדים או שמודה
 חייב לשלם מיד ואם הלווה שלא בעדים וכפר מפנין לו עד
 שיתרפא ומס'פ' אלוהו אב' לישפח לאו כרס' ומתן החרש
 כלל המפלג אב' בחר' והורה אינו חייב לשלם אפי' אם הלווה
 בעדים שאברה' מר' דהוא צדיק לו' שאין משבעין אחר'
 לכשתרפא

ה פ"ג ואחריו ג' רכ"ג

לבוש עיר שושן הלכות גביית מלוה עא

אין יכולין לומר לב"ח קח מכל א' חצי סדה שהרי הם במקום אבירה קיימי ואילו הוה אבירה קיים ואומר מל מכל אחד וא' שבסדותי חלק חונך משר'ו וחלק תוכך מסדה זו אין שיכעין לו אלא ב'ד מנבין לוכל חובו משרה'א כך כשבא לנכות סד מהיותמימ נטל סדה אחת מאיזה מהם שרצה אבל אם ירשו ד' סדות וחובו כנגד ב' סדות אינו יכול לו' אקח מא' ב' סדות אלא יקח מכל אחד סדה אחת כיון שיכול ליקח מכל א' סדה שלימה צריך לישול מכל אחד ואחד סדה אחת ואם עשאו לו אפותיקו אז ודאי ינב' הכל מאחד מה' לא מבע' אם עשאו אפותיקי מפורש שאמר לא' דה' לא פרעון אלא מזו שנטל מאחד הכל אלא אפילו לא עשאו אפותיקי מפורש אלא שיעב' כל נכסיו לו וסיים לו קרקע אחד כמצדו להיו' החלה לפרעון אם ירצה ניבה הכל מאחד

ח ואם הניח להם אבירים מעות ומטלטלין וחלקו זבא ב"ח לנבות מהם אם היו רשעים הם כולם מצויין לפנינו אינו ניבה מכל אחד אלא חלקו ואם אין כולם מצויין לפנינו אין צריך לחזור א' כולם אלא יקח כל חובו מאותו שלפנינו והוא יחזור אחר האחרים

ט ירשו קרעות וחלקים ומכר א' מהם חלקו או נתנו כמרג' וכא ב"ח של אבירה רשיוף מהלוקח שקנה מהירוש ופוען הלוקח הנחתו לך בני חורין ביד הירוש האחר לנבות מהם אין בדבריו כלום והרין עם הכ"ח דלא אמרי' אין נובין מנכסים מטועבדים במקום שיש בני חורין אלא כששיעבד הוה בעצמו נכסיו אבל נכיוורש או לוקח ששיעבדו לא אמרין הכי שהם לאו כל כתייהו לשעבדיה הנא' ור"ב"ח קודם להם הילכך ישול חצי דהו' מהלוקח וחצי החוב מהירוש על דרך שהיה נובה מהירוש עצמו שקנאו מסנו

י שבעון שאמר לירושים מנה לי בידכם והודו לו לפני עדי' וכשחזר להיבע' אמרו לו לא הודינו שאנו חייבי' לך אלא מחמה אבינו ורא הניח ממה לפרוע והוא אומר לא בני ארא כחמה עצמיכם אהם חייבי' לי חייבי' לפרועו כיון שהודו בתחרה סרס ואם הודו בפני עד אחר ורס אבירים שיא דודו נשבעים להכחיש העד שיא דודו ואם מיר' שהודו בפני עד כסרם אלא שאבירים שיא נכחוני והודוהו שהיבנים מחמת עצמן אלא מחמה אבירים הל' מהוייב שרועה להכחיש העד ואינו יכול לישבע דהא מודה לדבריו ומרוך מאינינו לישבע מטלים ועל' סימן ע"ה סעיף י"ג וכל זה בהיתום גדולי בני משא ומתן שיובל לבא עליהם כהודאח עצמן ולא בקטנים שאין הודאחן הודאה

יא הניח להם מטלטלין והם קדמו ופרעו לב"ח מאוחרמה שפרעו פרעו ואין לב"ח דכוקרם יכול להוציא מידו שאין לכס"ט שרין דין קדימה רשיוף מן:מאוחר

יב ראובן טמר ונמצא כפנקסו כ"ב ככהב דוד שהוא חייב לשמעון מנה הירושים פטורים דמיה על פה אפי' כעדי' אינו נובה מן הירושים ארא אם כן היה תוך זמנה רשיענות לירושים ואמרינן טמא פרע ומה שלא מחקן כ"אד הסות אנסיה ומתוך שידחו לא מחקו עיני רעיל סימן צ"א סעיף ה' וסימן ק"י סעיף ז'

קח באיזה עניין נפרע מלוה ומיורשו ואיזה שבוע מוריש לבניו וכו' כ"א סעיפים

א כיון שכופין את היתום לפרוע חוב אב הם כמו שאמרנו בסיוס הקודם סעיף א' לפיכך מלוה שבא לפרע מהיתומים מחוב שנחייב אביהם אפילו הוא מלוה על פה שאינו חיבה מהלוקחות מן הטעם שאמרנו לעיל סימן ל"ט סעיף א' נובה מן היתומים לדין תורה פקדנותיהו שישו ולהקנת הגאונים אף מטלטלין שלהם שירש פנין סיד כה' למשח

היא מלוה על פה אף מן המטלטלין שהניח להם אבירה אפי' אם קנאם הלוח אחר שלה ולא כחב דאיקני דירוש במקו' אביו קאי וכן חייבי' לפרוע חוב אבירה ממלוה שהיה לאבירה ביד אחרי' כיון נבית היתומים קרקע בין נבי מעות ואם ירשו קרקע מטלטלין ואין מפורש כשטר שנבה מטלטלין בין בחייו בין בשותו והירוש' רוצים להגביל' ב"ח קרקע והוא רוצה שיגביהו מטלטלין הרין עם הירוש' טעם דמסתבר הוא שהרי שיעבדו הקרקעו' ש"ה היתומ' אלים לב"ח יוח' משיעבו' המטלטלין שירשו היתומים כמו שבחבנו שהרי הקרקעות מטועבדים לו סדין תורה והמטלטלין אינ' משיעבדין לו אלא מתקנ' הגאונים לפיכך נבית קודמת להם למטלטלין ואם לא ירשו היתומים כלום מאביהם אין חייבין שלם חובותיו כלל ואפי' מצוה נמי ליבא שאין מצוה כיבוי אלא משל אב כמו שכתבנו בבושע ע"ז סימן ר"מ סעיף ה' לפיכך אם ירש קצת נכסיו ואינ' בכדי כל התוב אינו צריך רש"ם לב"ח של אביו רק מה שירש ולא יותר ואם אומר אינו יורש ואינו משים אם שופעין לו אם לאו על סוף סימן רע"ח

ב טען הירוש שאביו לא הניח לו מסון ואינו חייב לפרוע חוב אביו משיראם טוען המלו' טענו ודאי שאביו הורישו מסון נטבע הירוש היסח ונפטר ואם טענו טמא אין עליו אלא חרס סתם כדיון כל הבא בטענ' טמא אבל אין להטביעו משע' הקנת הגאונים שחקנו להשביע ללוה כשטוען שזין לו רש"ם שיא חקניה אלא על הלוח בעצמו ולא על הירוש חקנו כחב מרי מהרמ"א ז"ל בשם הגר"ו אשרי שכתבו בשם א"ז שכתב מטום רבי' הם ורבינו שמחה ראובן היה חייב לטמעון ומת דאובן יכול שמעון לעכב כקורתו עד שיפרעו לו ואם שמעון הוה קרובו של ראובן יכולין בני המספתה לס' זות כידו שלא לעכב בקירתו שלו לנוולו שזה פנס לכל בני המספתה ואם בא ב' חוביהם כל נכסיו שהניח אין הב"ח מחייב לקוברו מנכסיו שכל ישראל מחייבין לקוברו שהרי הוא כמו כח מצוה

ג יורש שמכר כל נכסיו אביו ודאי ב"ח של אביו שריוף מן הלוקוחות דהא שיעבדו נביתו ואפי' אם יש ביד הירוש נכסיו שלו לפי שנכסיו אינ' משעבדי' להוכ אביו ואפילו של אביו זיבור' ופילו עדיה אינו יכול לפלקו בעדי' שלו שיא פרעהו אבל אם רוצה לסלקו כסעו כדי שלא לריוף מהלוקחו' ונחן לו מעות אף על פי שלא ירש אורח המעות מאביו יכול לסלקו בהם אלא אם כן עשה אביו נכסיו אלו אפותיקי מפורש לב"ח

ד ואם מכרם הירוש למי שלא יוכל הב"ח לריוף ממנו כגון שמכרם לני' וכיוצא בוה ירש מי שאמר שנובה מרדמים טביד הירוש דהא הוה שיעבדו שמסרם ליר למי שיא זכל להוציאם ממנו יא שאינו נובה מהם שאין זה דומה למזיק שיעבדו של הב"ח כיון שלא קלקל כלום בגוף הקרקע

ה האידנה שזקנו הגאונים לנב' מהירוש' אף מטלטלין שהניח אב' הם אם הפט דמיה מט' ש"ה הוה אפילו לאחר מיחה מהניא ליה אפילו אין לו עדים על חובו שאם לא הפט לא הוה מנכינו ליה השתא דהפשנאמן לנבות מהם בשביעה כמני דאי בעי אמר לא הפטתי

היה על אבירה חוב של מנה ולא הניח לו מקרקעו ולא מטלטלי אלא קרקע וחת שיהא אינה שה אלא נ' וזו וכא ב"ח ושרפ' ורגו לו הירושים נ' משלהם אפילו לא אמרו לו שבדפי קרקע זו הם נוהנים לו אינו יכול לחזור ולשופה מהב' כשאר' חובו משים דהל' כמו שניב' אות' לו בחובו וחזרו הם ולקוחיה ממנו דהל' נכסיו שקנו יהי דלא משהעבדי לנ' וזהוה עם בא"ח מאוחר אינו יכול לחזור ולריוף מהם מחמת אבירה

ו ירשו אחים קרקעות מאבירה וחלקים וכא ב"ח לריוף אם לא ירשו אלא שני שדות ולקח כל אחד סדה אחת

* לבוש עיר שושן * הלכות גבירות ומלוה *

לפוטרו מן הפעם שאמרנו בלקוחות מ' אה' זל דמלוה ע' נבנית שהיו שני אלא באחד מן דרכים שיחבא מעמא בעה ואילו זה הוא כשתיב הורה בה וצוה בחוליו שיש לפלוני חוב זה עליו עדין נב' שהיתה ההלוואה לזמן ועדין לא הגיע זמן חוק אין אד' פורע סוף זמנו הג' שצוהו עד שיהו וסת בנידויו כל אילו נוב' מן הירושין בלא שבועה אפילו מלוה על פה אבל אם אין נב' מן הירושין אלא דרכים אע"פ שהן אפילו אם יש עדים שלמה אביהם דשם פרע דהא קל המלוה את חברו בעדים אין צורך לפרוע בעדים מיהא אפ' שיענו היתומים לא ליה צבניו כעולם היו כאילו אמרו לא נפרע החוב ואם בניו עדים שלוקח יבנים לשים וכמס' סת' באר לקמ' סמ'ן זה סעיף ט' וואפילו אם הוציא אחד כתב יד אגבם שהוא חייב לו אינו נוכח בו כלום שהרי אם היה חי אביהם הנה יכול לשעון פרעתי עכשיו אכן שענין ליחסי שמא פרע ואין צריך לישבע שאינם יודעין שהיה חייב לו שכבר כתבנו בסימן ס'ט שלא תקנו שום שבוע לירושין אלא לנכות ולא ליפטר ואם הוציא עליו קרוביו הוצאות בחוליו יש לו דין שאר חוב שאם ידוע ידוע ככה הוציא ושלם נפרעו בחייו נפרעין מן איהומ' ובלאו הכי אין נפרעין ואשתו אינה נאמנת להוציא מהם ואם מת המלוה וירשו בו באלו הורש' הלנה מלוה על פה אם היא על אחת מאיורו הטרשה דרכ' לאמרנו נוב'ן מהם בלא שבועה אף על פי שמת לוח בחייו מלוה שהרי אביה היה גבוה מהם ג' בלא שבועה ואם אינה על אחת מן דרכים אילו אפילו ירשו הלנה סותקין ואינם שוענין כלל אינם נוב'ן מהם דאנן שענינו להו' שמא פרע אביהם :

ב יש מי שאומר אע"פ דאמרנו מי שחייבונו קנס ומה לא קנסו בני אחיו ואין נוב'ן הקנס מבני מ' מי שנהתי בכד כעבור כלשניות ומת גובה מהירשים דגבי מסור החמירו

ג אין נפרעין מירשי קטנים בעודם קטנים שעדין אינם בני ג' שנה שום הלוואה מחוב אביהם אפילו היה עליו שטר מקיים ואפילו היה בו נאמנות אפילו על יורשו ואפילו היה בו כל הנאי שכעולם אין נוב'ן בו מהם דשקאי יש להם ראיה ששוכרים בה השטר אלא אם כן היה בסלוח וז' אחד משלשה דרכים הנזכרים וכדרך שהיתה ההלוואה לזמן ועדין לא הגיע הזמן צריך שהיה נתקבלה העדות בחייו אקיהם שהוא הוד' הזמן שאם לא בן אין מקבלין עדות על קטן אפילו בפניו דקטן בגניו כשיא בפניו דמי' ואם הם גדולים ויצא עליהם שטר מקיים אפ' אין שם אחד משלשה דרכים אילו גובה מהם בלא שבועה אם יש בו נאמנות מפרש שהאמינו עליו ועל יורשו או על באי כחו שירשו בכלל כאי כתו הם אבל אם אין כתוב שם בשטר נאמנות או אפי' כתוב כונאמנות מהם ולא פירש על יורשו או על באי כחו צריך לישבע בנקיטת חפץ בעין של תורה וגובה בו כמו שהיה הדין גבי אביהם אם היו תובעין אותו בשטר שאין בו נאמנות היו מצי מען לישבע לי שאינו פרוע והיה צריך לישבע וליטול הבא גבי יחסי אף על גב דאינהו לא שענו אנן שענינו להו' דלמא פרע אבהון וצריך לישבע ונטול ואפילו אם הפש משלהם בלא שבוע משביעין ליה ואי לא בעי לאשחבו בעי' ספקינן מיהא אלא משמתינן ליה עד דאשתבע כדן מי שהוא חייב לישבע שבועה היסת :

ד יצא על היתומים שטר עסק' החצי יש לו דין סליות ונשבע ונטיל והחצי יש לו דין פקדון ואינו נוטל אפילו בשבועה שהרי אילו היה אביהם חי היה יכול לשעון החזרתי כמנו דאננו והיה נשבע ונפס' השתא אנן שענינו ליתומים כל מה שהיה אבהון יכול לשעון ופטרין בלא שבועה כמו שכתבנו פעמים שאין יורשין קשבעין אלא לנכות ולא כדי ליפטר ואין עליהם אלא חרם אלא אם אין יכולין לשעון

להם שהחזיר אביהם ננון שהורה אביהם שלא החזיר א' שמת תוך זמנו או שהאמין עליו את בעל העסק' כל אימת שיאמר שלא החזיר חייבין ולא שענינו דילמא נאנשו מאביה' דאנש' מילתא דלא שכיה היא ומילתא דלא שכיה לא שענינו ליתמי' בדילמא אף על גב שאביהם היה יכול לומר כן הוא היה שוען כן בברי וכשיכולין לשעון החזיר אבהון ושענינו להו' דילמא הוה אבהון מען החזיר שהוא שכיה והיה נאמן כמנו דהוה הוא שען נאנש' ככרי אבל ליחסי בדילמא נאנש' מאביהם לא שענינו כיון דלא שכיה וי' דאפילו דילמא נאנש' מאבהון שענינו להו' ואם יש מהעסק בעין ויש עדות שהוא מאוהו עסק או מחלפיו נוטלו המלוה בלא שבועה ואם היה יומים קטנים כבר נזכר לצורך שנתקבלה העדות בחייו אביהו ועל סמ'ן ק' סעיף ט' ואם יש ריוח באותו עסק נוטלין וירשו הלוח כחלקם

ה מת המלוה ובאים יורשיו להבט השטר מהלוח והוא אומר פרעתי לאביכם והירשים אומרים לא ידענו אנו שטר זה מצאנו בין שטרותיו שאת חייב לו אומרים לו זיל שלם ואם אמר להם השבעו לי אם יש בשטר נאמנו שהאמין את המלוה ואת יורשיו עליו נוב'ן בלא שבועה שהרי אין לו עליה אלא שבועה שלא פקדנו אבא ומשיבועה זו פטרם שהאמינם ואם לא האמין אותם עליו ישבעו כנקיטת חפץ שלא צוה להם אביהם ע' אה' ושרא אמר להם בפיו ושלם מצאו שוכר בין שטרותיו שטר זה פרוע שאם מצאו שוכר עליו היה בחזקת פרוע והוא שהוא נמצא השטר בין שטרותיו הקרועים כמו שנזכר בסימן ס'ה ויכללו בכלל השבעה שלא אמר להם אביהם שהיה לו שטר פרוע בין שטרותיו ואפילו היה הירש קטן שהיה מוטל בעריסה כשפת מירשו או אפילו נולד אחרי מות אביו הרי זה נשבע כשיגדל שבועה הירשין ונטול ומיהו זה אין צריך לישבע אלא שלא מצאו שוכר כו' אבל שלא פקדנו אבא או שלא אמר לי כו' לא דלאו בר צואה היה הוא :

ו אם יש לקטן אפטרופא שמהו אביו ומכס חובותיו של קטן צריך לישבע שלא צוה אביו יתומים ושלם מצא בין שטרותיו שטר זה פרוע הוא ואם מנוה כד' אינו צריך לישבע אלא שלא מצא בין שטרותיו שטר זה פרוע הוא דלא צוה לא שידך נביה שלא ידע ממנו שהרי כד' מינוה ואין חוששין לומר אם האפטרופא יצטרך לישבע שמא ימנע מלהיות אפטרופא שלא ימנע בשביל זה שמצוה הוא עושה בשבועה זו כדי שלא יפסידו היתומים את הונם :

ז ואם יש לקטן אחים גדולי' אין צריך להסתין עד שיגדל הקטן אלא הם נשבעין שבועה הירשין ונוב'ן הכל שאין שבועה מוטלת על הקטן כלל כיון שיש לו אחים גדולים דשבועה שלא פקדנו אבא אינה מוטלת עליו דלאו בר צואה הוא וגם שלא מצא שוכר כו' אינה מוטלת עליו שכבר מצאו האחרים מה שמצאו ולא הוא לפיכך נוב'ן הכל בשבועת ונותנין לקטן חלקו ואם מת הקטן וזכין כולם בחלקו ונשבעין הירשין ונטלין חלקו וחלקם :

ח אם אמר אחד מן הירשים לי אמר אבא ששטר זה פרוע הוא והאחרים אומרים לא פקדנו צם השטר ויצא מתחת יד זה שאומר שהוא פרוע כולם הפסידו שהוא נאמן על כולם במנו שאם היה רוצה היה שורפו ואם הוא יוצא מתחת יד אחר הוא הפסיד חלקו והאחרים נשבעין שבועה הירשית ונטלין חלקם ויש מי שאומר שאפילו השטר יוצא מתחת יד של זה שאומר פרוע הוא אינו נאמן אלא על חלקו ולא על חלק האחרים דלא אמר' א' בעי קלחיה אלא גבי שליש ששניהם האמינו והשליש' כידו אבל שותפין אין כח ביד אחד להפסיד חבריו בהולאהו

ט כל הדין שיש ליחסי המלוה עם הלוח כשבאין ליפרע

* * * **לבוש עיר שושן** **הנכות גבי תמלוח** * * * **עב**

שניהם חוזרין על היתומים אם הניח להם אביהם נכסים יאס לא תניח כלום שניהם אינן חוזרים עליהם ויא סאם העירכ חוץ בעצמו הורש נובה סמנו :

יב ואם השטר שסכונא והיה אביהם מוחזק בה אפילו מת הלוח תחלה נובה מירוש' ברא שבועה דלא חיישין לצררי כיון שיש משכונא בירו לפיכך אם מת נס יורשיו נובין: **יג** ברא שאין הירש' נוסלי' כשמת לוח בחיי מלוח כשאין נאמנות בשטר אבל אם יש נעמנו בשטר אם האמין לוח למלוח עליו ועל באי כחי נשבעי יורשים ונוסלי' שהרי עכ"ל לא היה צריך ליטבע לא ללוח ולא ליורשים ואם האמין נס לבני המלוח נופלים בלא שכועה אף אם נחזיר המלוח ללוח על עסק הכיעה אחרת :

ד דין זה שאמרנו שאין אדם מור' סנוע לבניו כבר אמרנו דהכי עבדינן לכתחלה אבל דין שעמ' עבר והשבע יורשי המלוח ונבו חובס דא מהררינן עובר מטע' שיש מחלוק' בנמ' בדין זה ואמרו בנמ' שאן דעבר כבר עבד ואח' עמדו קצת האחרונים מחכמי ההלמד ז"ל ורצו לעוקרו מכל וכל ולפסק לכתחלה כאידך ולא עלתח כידם ונשאר ההסכמה בנפרא בפה שנהנו כבר לפסקי לכתחלה שאין אדם מוריש שבועה לבניו דהיינו דווקא ביורשים שכאו לנכות סן הירשים כמו שכתבנו בסעף י' א"ע כן יא' המנהג לעולם לפסוק בן אבל אמרו הכי דלא יוס' עליה כלו' מה שנהנו בהן אבל לא ילמרו סמנו דינ' אחרים הדומ' לו ולכן אמרו הפונס שטרו בתוך זמנו דהיינו שהוד' שנפרע מקצתו שיש נכ' סס דינ' שלא יפרע המית' כחיו אלא בשבועה אם ישעון הלוח כמו שנתכאל לעיל סימן פ"ד סעף ב' וה' אם מת מוריש השבועה לבניו ובניו נשבעין שלא פקדנו אבא על ידי אח' ושלא אמר לנו בפיו ולא פצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע ית' ממה שהורה אבינו ונובין שאר השטר בין מהלוח בין מירשיו וכו' שלא מ' הלוח קודם המלוח אבל אם מת הלוח בחיי מלוח חזר להיות הדין הראשון לגמרי שבאין לבניו יורשי המלוח מירש' הלוח שנהנו בו שאין אדם מוריש שבוע' לבניו וכן הבא ליפרע שלא בפני בעל דין או מהלקוחות והניח להם המוכר נכסים לבניו או ער אחד פועד שהוש' פרועה והוא כחוד' זפנו שבכל אילונס כן הדין שאינו נפרע אלא כשבועה אם ישעון הלוח אם מת קודם שנשבע וכחיי הלוח מוריש שבועה זו ל יורשיו ונשבעי' יורשיו שבועת הירשים תושלין ובלקוחות ולא הניח להם אביהם נכסי' אפי' מת הלוח תחילה ואפי' עבר זמנו נשבעין יורש' המלוח ונוסלין מן הלקוחות שהרי אינם יכולין לחזו על יורש' הלוח שאפי' מצוה ליכ' עליהו לפרוע וכן הדין בערב ועל סעף י' א"ע בס' זוהוסי' א"ע סע' ל' דוכן אם שני ערים מעירי' שמקצתו פרוע נשבעי' הירשים שלא פקדנו אבא שיש סמנו פרוע יותר ממה שהעדים מעידים כללא דמלתא בכל מקום שאמרנו שאדם מוריש שבועה לבניו היינו דווקא שכת מלוח בחיי לוח וקודם שנשבע ואח' מת הלוח והניח נכסים לבניו שאם מת לוח תחלה והניח נכסים לבניו ואח' מת מירש' וכו' יורש' מירש' הדין הראשון לא נעקר סמקומו דנבי יורש' יורש' לא אמרי' אדם מוריש שבועת לבניו ואין נשבעין ונוסלין ואם לא הניח הלוח נכסי' אפי' מת מלוח תחלה ממה יגבו יורשיו חזן סכא לנכות מן הלקוחות או מן הער' שאם מת מלוח בחיי לוח ואח' מת הלוח הניח נכסים לבניו וירש' המלוח לנכות נשבעין ונוסלין בין מן הירשין בין מן הלקוחות אם עשאן לואפות יקי אע"פ שחוזר' על הירש' הא לא היתה כען שבועה למלוח מעולם ולא שייך לומר אין אדם מוריש שבועה לבניו ואם לא הניח הלוח נכסים אפי' מת הלוח תחלה נשבעין יורש' המלו' תושלין מן הלקוחות או מן הערב שהרי אינ' יכולין לחזור על יורש' דהא אפי' מצוה לפרוע חובת אביהם ליכ' עליו וכו' וכן מן הלקוחות אם לא הניח להם אביהם כלום ואין חילוק בין ערב לקבלן כזה דהא

כמנו כן יש להק' עם יורש' הלוח אם מת ובאין ליפרע מהן נשבעין שבועה הירשין ונוסלין מהם כמו שהיה אביהם נשבע' ונוסלי' אמ' לא היה לו נאמנות בשטר אלא שזה יש בנייהם שבשטרו ענין עם הלוח או אין צדיקין לישב' אלא שלא פקדנו אבא וכו' ואין צריכין ליטבע שלא נפרענו ספק כיון שאינ' עין שפרעם אב' בשטרו ענין עם יורש' הלוח צריכין זקן כן ליטבע שלא נפרעו עצמם מאביהם שאם היתה אביהם קיימת היה יכול לשעון פרעתי להם שהרי הם גדולים כיון שבאין ליטבע ואם טענו יורש' הלוח אם לנו אבנו שהו פרע לאביהם אין יורש' המלוח צריכין ליטבע שלא נפרעו עצמם מאביהם דהרי הם עצמם מורים שאביהם לא פרע להם אלא לאביהם :

ו י' א"ע שאם מתו הירשים שהיה להם ליטבע שבוע' הירש' שב לא עשו חז' חקנה יותר לירש' שהם ואין יורש' שהם נשבעין ונוסלין שכיון שמורשים לא היה יכול ליפרע אלא בשבועה שאף אם ישבעו אילו שלא פקד להם מורישם סמא מוריש מורישם פקד למורישם וזח' הם אינם יכולין ליטבע שלא פקד למורישם לפיכך מפסידין דומה למה שאמרו אין אדם מוריש שבועה לבניו שיחבאר כסעף הסמוך בנה ויא דלא דמי דהא דאין אדם מוריש שבועה לבניו היינו שבועת בראבל נבי יורשים וירש' יורשים כויה טבעת סמא דהא ונשבעין שלא פקדנו אבא ולא אבא דאבא ונוסלין ; **א** דא דאסינן שירש' המלוח נשבעין ונוסלין מירש' הלוח הם כשמת המלוח בחיי לוח ואחר כך מת הלוח דהתם היה איפשר שהלוח וירש' היו יכולין לנכות חוב מן הלוח בלא שבועה שהרי אם היו חובעים אותו ולא היה הלוח קודם השבועה ליה שלא פרעתי אמרינן ליה זיל שלים ברא שבועה לפיכך כשמת הלוח ובאין יורש' המלו' ותובעין יורש' נשבעין שלא פקדנו אבא ונוסלין אבל כשמת לוח בחיי מלוח ואחר כך מת המלוח אין הירשין בין שהם בניס או אחים או שאר יורשים נוסלין כלום אפילו בשבועה דהתם מיד כשמת אלוה לא היה אפילו המלוח בעצמו יכול להיפרעות אלא כשבועה שרשו אם היה תובע יורש' הלוח אפילו לא טענו אינהו סמא אכינו פרע אנן טענינן להו וצריך ליטבע אינו פורש' לבניו דסמא הוא לא היה נשבע יורש' אינן יכולין ליטבע ואפי' אם נשבע המלוח כבר אם נש' הדבר שאיפשר שנפרע אחר השבועה אין יורש' נובין כלום אפי' בשבועה והכינהו להילכתה לכתחלה בזמן התלמד מיהו אם עבר הדין והשבועה יורש' המלוח ונבו חובס לא היו מוציאין מידם ונעמא משום דאיכא פלוגתא בנמרא ברין זה ואמרו בו שאן דעבר כבר עבד ולא מהררינן ליה והה' אם קדמו יורש' המלו' והפשו אין מוציאין מידם לפיכך שטר טוב של יתומים הבאים ליפרע מהיתומים סמת אביהם הלוח תחלה אין מנכין בו אבל ג' אין קורעין אותו כיון שאם נבי כבר אין מוציאין מידם יש להם להשתדלו סמא ימצאו כ' שינכרו להן יא דווקא אפ' פשוטו לא יקרע אותו אבל ה' ד' שבא שט' כזה לפנייהם לדין ופסקו שלא לנכות בו קורעין אותו נס כן סיהו אם לא קרעוהו ובא אחר כך לבית דין אחר לנכות בו מה שעשו עשו ולא מהררינן עובדא ואפילו היה שם ערב ומת הלוח חזרה לא יפרעו יורש' המלוח אפילו מהערב אם הניח הלוח נכסים שכסהם יפרעו מן הערב הרי הערב חוזר ונפרע מירש' הלוח כיון שהניח להם אביהם נכסים אבל אם לא הניח להם אביהם כלום שכבר אמרנו כסימן סקודס זה דאפילו מצוה ליכא על היתומים לפרוע חוב אביהם שאז אין הערב יוכל לחזור על היתומים כללא אפילו מת הלוח תחלה מירש' השבועה לירש' כמו שיחבאר בסעף י' וכו' וירש' המלוח ונשבעין ונוסלין מן הערב וכו' מן הלקוחות אם לא הניח להם אביהם כלום ואין חילוק בין ערב לקבלן כזה דהא

לבוש עיר שושן * הלכות גביית מלוה *

לה תקנתם ואינו גובה מהם אלא מהזכורית :

קט מבריון על נכסי יתומים וכו' ו' מעיפים

א כשבאין לסכור סכספי היתומים שמי' ב'ד הקרקע ואח"כ מבריון עליה של ש"ו' רצופין כרי שיחפרם הדב' ש"ס בכאן לפבור קרקע ויקפצו עליה קונים הרבה ועלו דמיה וז"ל אין דרך להכריז רצופים כגון במקום שאין סתאספין בכל יום אלא בשני ובחמישי ויכרוזו ס' יום בכל שני וחמישי שבהם וביצד מבריון הכרוז יוצא כבקר פעם א' בשעת הכנס' פועלי' שדה פלונית שסימניה כך וכך ומיצריה כך וכך עוסדת ליסכר וכל מי שרוצה לקנות יבא ויקנה ומודיעים כמה שמו אותה בית דין ומח מוציאין בה ומפני מה רוצים למוכר' אם להגבות לבע"ח או לכהובת אשה כרי' שידע הלוקח למה מוכרן אחו' שישי שרוצה ללוקחה יותר כסמכרין אותו לפרוע לב"ח מכשמוכרין אותו להגבותו לכתובת אשה ד"ח אינו מדקדק כל כך בכעות שיהיו טובים כמו שמדקדק האשה ואם יאמר המלוה אני מקבל השדה בלא שומא כפרען חובי' אע"ג שידע ומפורסם שהחוב יותר הרבה מאוד כשיזוי השדה אני אטלנו כעד כל וחוב והורש אוכר לא כי אלא ישמו אותה בית דין לידע כמה שזיו שומעין לירש וישמו אוהה דהא לסוף הדרא ליה אם יהיו לו זוזי דקל' שומא הדרא ובשיקבלנה הכלוה בשווייה לכשתיהו לו זוזי בהר הכי לירש יבא ויטלק ליה בדמי' כמו שקבלה המלוה מתחלה :

ב וצריכין הב' לדקדוק ולחקור היטב כשמבריון הסדה שזו השדה יהיה של הלוח אבי הורש ושאינה של הורש כעצמו שיחליף וימכר שרהו להגב' ממנו חו' של צבד הלוח כרי' שזה ישיבתו כי בשוח הוא שיחזור ויקח את שלו לכשרוצה והוא יבור ויפסיד שדה מורישו שלא יעכזו ויקח את שלו ויה' לזה של מיישו ויהיה זה זילתא דבי דינא דעשו לאפקוי לעז עלייהו שלא עיינו יפה בתקנה הבעל חוב לפיכך כשכותבין האדרכת' על נכסי היתומים בין גדולים בין קטנים צריכין לכתו' בה והכרוז ששרה זו היתה של פלו' הסת ואם לא כתבו כן בת' האדרכתא פסולה ואין אוכלין על ידה פירות הסדה אפי' אחר שישלנו ימי ההכרזה דכמא בין הלא בתיב בה הכי לא ידקדקו בה יפה ויבאו כי דינא לירי זילת' :

ג וכ' שהכרוז כראוי וברקו יפה ודקדקו בשומא אף על פי ששעו ומכרו שזה מנה במאחיס או שזה מאחיס במנה מוכר קיים אבל אם לא בדקו יפה בשומא ולא כתבו אגרת בקרת פ' אגרה שדקדקו בשומא וההכרזה בקרת לשון הכרזה מלשון בקורת שמכרין אותה בני אדם על ידי הכרזה שעו והותירו שחות או פחתו שחות מוכרן בשל אם הקנה היתומים הוא ככך אבל פחות משחות מוכרן קיים דהוי מחילה ויש כנה ב' ד יפה למחות דבר מעט כזה משל היתומים וכן אם מכר הקרקע כעת שאינם צריכין להכריז עליה כגון כשמוכרין לצורך מזוני וכרנא ולקבורה שנאילו אין יכולין להסתח' ישי' ההכרוז לפיכך אפי' כל מי' שהלו' לצורך אחת מאילו כשפורעין לו מוכרין ג' בלא הכרזה שאין משהין אותו עד רסכרוא תלתין יומין כדי שלא תנעול דלת כפני גומלי' חסדי' המלח' לך וכן אם מברו במקום מנהגו שלא להכריז כגון בקצת מקומות שנהגין שלא להכריז לעולם מפני שיש בני אדם שלא ידעו לקנות אם יכריזו שלא יקראו אותה אובלי' נכסי' דאברזה בלו' שחושבין לננאי' פי' שקונה נכסים שצריכין לסכור מפני הדוחק ומכרו בית דין סס ושעו ופחתו שחות או הותירו שחות מוכרן בשל אף על פי שהכרוז דכיון שאין צריכין להכריז ההכרזה אינה מעלה ואינה מורדת וכאילו לא הכריזו במקום שנהגין להכריז דמיא ויש אומרים דאדרבה דכיון שהכרוז במקום שאין צריכין להכריז דמי' ודקדקו

מקיסו שטרא נשבעין יורשין ונוטלין אבל שכיר ונגזל שאין להם שטרא וכבר נפטק להם הדין שהם נשבעין ונוטלין וכן שבעה היסת שנהפכה לתובע ומתו אין הורשין נשבעין שבעה חורשין ונוטלין שלא נתקנה תקנת שבעת הירשין דנשבעין ונוטלין אלא בהביע' שיש להם לירשין שטר עליה כן מלוה או יורשו טבאו לגבות מירשי הלוה וסוענין יורשי הלוה אמר לנו אבא לא לית' שטר זה מעולם הרי מלוה או יורשו נוכי' בלא שבעה ואפילו האמין המלות ללנה לומר פרעתי דעכשו הרי אינו שוען פרעתי אלא אומר לא לית' וכל האומר לא לית' כאומר דא פרעתי דמי' והאבים לשים בלא שבעה :

מז ירשי הכלוה שהם קטני' והוציא על הלוה שטר והלוה הוציא סוכר שכתב כחי' אביהם ששטר זה פרוע הוא אין קרעין השטר וגם אין גובין בו אלא משהיגין עד שיגדלו הירשים אין קרעין אותו אע"פ שיש כאן סוכר כטר מפני שרגלים לדבר יש שהסוכר הוא מזויף כיון שלא הוציאו כחי' אביהם וגם אין גובין בו דהא טובר כשר בפנינו ואפ"ש עדים שמעידין שזוכרין הפרעון אין עדותם עדות שאין מקבלין עדו' טרא בפני בעל דין וקטן בשלא בפניו דמי' ואפילו מהקיים השיכר בחיתמו' אפי' מפי ערים עצמם טאגרו אנו חכמהו ונקיטו בו בצד אית פלונית אין מקבלין מהם לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין :

יז כבר אמרנו שאין נפרעין מנכסי יורשים אפילו גדולים אלא בשבעה דסמא אביהם פרע ואם נפרע שלא בשבעה שגדו' אותו עד שישבע :

קח אע"ג דכ"ח אמרינן שגובה כבינונית ה' כשגובה מן הלוה בחייו מן הפעם שנתכאר אבל כשבא לנכות מן הירש' אפי' הם גדולי' אין נפרעין אלא מן הזכורית דמוקמינן להו אראורייהא דדינו דכ"ח בזכורית כרילפ' מקרא דהאיש אשר אתה נושא כו' ויצאנו' ודרך הנושא להוציא הזכורית לפיכך אינו גובה מן הירשין אפי' הם גדולי' אלא מן הזכורית דשעמא מאי אמרו רבנן כ"ח כבינונית משום נעילה דלת בפני לוי' גבי יתמי' לא חשו לנעילה דלת' אפי' הם גדולים שאין כאן נעילה דלת' שהמלוה לא אסיק ארעתיה בטביל זה לנעול דלת' דלית' ש' דילמא מיה' לוח ונפ'ו נכסי' קמי' יתמי' ומנכי' ליה כזכורית דלא חייש לזה לפיכך אוקמה אראורייתא לגבות מירשים אפילו גדולים מזכורית ואפילו התנה סתם שיגכה ערית או בינונית לא מהני תנאי' גבי יורשים דלא אסיק ארעתא לחהנות עלייהו אם לא סכתוב בפ' שיגכה ערית או בינונית בין ממנו בין מירשיו שאז מהני תנאי' גם לגבייהו :

קט והא דאמרינן דגיבת מן הזכורית דוקא שעושה פירות יותר על עבודתה אבל אם אינה עושה פירות רק ככרי עבודתה אין שם קרקע עליה אלא ארץ גזירה ואין בעל חוב נוטל הימנה :

ב אם תפש הבעל חוב בינונית כחי' אביהם והיכו דמי' כגון שלוח אביהם ממנו מנה והוא לוח מאביה' מנה ויש ליתומים זכורית ולוי' כבינונית וכאיים הירשים ליטול ממנו בינונית כחובם וליחז' לו זכורית נחיצו הרי הו' מעכב הבינוני' שלו כחובו והואיל וחפישתו היתה מחיים וכטעת התפישה היתה דינו כבינונית אבל אם היתה תפישתו אחר מיתח אביה' כגון שקנה הוא בינונית שלו אחרי מות אביהם כיון שכטעת התפישה כבר לא היה לו אצל היתומים רק בזכורית לא מהניא ליה תפישה כבינונית :

כא ואם הניזק בא לגבו' נזקו מן הירשים מה שהזיק להם אביהם וכבר ידעת דנאק דינו בערית דכתוב פ"טב שדהו וכרמו יושלם לפיכך אם הירשים גדולים גובה מן הע' דית' כמו מאביהם ולא עביד להו תקנתם אבל לקטני' עביד

הלכות גביית מלוה

לבוש עיר שושן

קרקע אחר ההלוא' דשיעבודיה קדים ואית ליה קול והיה להם ג' יודר שלא לקנות אפילו אם אינן פשוטין בשטר שטרף אסרינן הסופר הוא שפעם שלא כתבו סוזודאי לא הלוח לו פעולתו בלא אחריות ולא שרי אגיש וזויה בכדי אם לא טפלי בפירש בשטר שהלוח לו על הנאי שלא יטרף מהלקוחות ולא פסקבלי כתנה שאז תנאו קיים ואינו טורף מהם שכל תנאי שבסמון קיים והקדשות שהקדיש הלוח אחר שלוחתו חס כמשיעבדים :

אם קדם המכר או המנ' להלואה ובר פשש הוא שאינו טורף מהם שיהיו אם יש הנכחה שלא נתכוון במכר וכמתנה אלא להבריחם מבעל חוב נכחה מהם אף ע"פ שקדשו להלואה שררי לא כיון זה להקנות להם אלא להפריחם במי שנחבאר לעיל סי' צ"ט שהמתנה בטלה ובעל חוב נכחה פסקת אפילו אם היא מלוה על פה ואפילו קדמה להלואה :

מתנה שנתנ' ללוה על תנאי שלא יחול עליה סוס טיעבד לא חוב ולא כתובה שקדם למהנה זו נגם לא יחולו עלות להבא התנאי פועיל ולא ינכת בעל חוב מהם שהנתן יכול להטיל במתנה איוו תנאי שריצ' וכמו שיכול להתנות ע"פ שלא המכרנה ולא המסכנה כך יכול להתנ' ע"פ שלא ינכת פ"א אפילו בחוב טנתחייב כבר א"ע דכתב ליה דאקני חרי לא קנה אותו לשיעבוד זה שאינו יכול לקנות אלא מה שהנתן רוצה ליהן לו ואם היה רב"ח טורפו א"כ לא נהקיים התנאי ונתבטל המתנה מעיקרה והדר למרה ונספא שהוא לוקח סמון אחרים בחובו הילכך לא יגבוהו כ"ד סמנו וישאר ביד המקבל ודווקא הנותן יכול להתנות כן שנתנו ע"פ ששתייר זה חכח בידו אבל הקונה קרקע ונתנ' עמו המוכר על מנה שלא יחול עליו שום שיעבוד אינו מועיל ובעל חוב נכחה פסקת טהמוכר פוכר בל בחו ולא יוכל לשייר מצלו כלום שאם ששייר אינו פוכר :

ודחקא פקבל מהנה מאחרים על תנאי שוכרנו אין הבעל חוב נכחה פסקת אבל בן שקבל מתנה מאביו על תנאי כזה ואין לו בן אחר לא מהניא ליה תנאי זה אלא בחיי אביו אבל לאחר שמת האב בעל חוב נכחה פסקת כיצד ראובן שנתן מתנה לבנו ע"פ שלא יחול עליה סוס שיעבור ולא היה לו בן אחר כל זמן שראובן חי תנאו קיי' מפעם ששייר ראובן לעצמו בן בקרקע זו שאם יבא בעל חוב של בן לבית הקרקע שנתבטל המתנ' לפירע ותחזור הקרקע עליו ואם לא נתקיי' התנאי נתבטל הפעם כאילו לא נעש' ואוהו כח ששייר ראובן לעצמו בקרקע בשיטת ראובן ולא הניח אלא אותו בן זכר רבן מאותו כח ששייר אביו לעצמו וכסבא בעל חוב לטורפה נתבטלה המתנה פכה אותו תנאי וחזר לכן פכה השיר שדיש באביו וחל' כלוה ואחר כך קנה דמשתעבדו משום דכתב ליה דאיקני הלכך פ"ח של הבן נובת הקרק' בחובו בין בחובו שלוח אחר טות אביו בין בחוב שלוח כחיי אביו אבל אם יש לאביו בנים אחרים שמועיל התנאי אפי' אחר מות אביו ל שאר אחיו דהא קדם הוא לקחת שדה זו בראש פכה מתנת אביו בלא חלוקה ואחר כך חלק עם אחיו וא"כ אם יבא הב"ח לנכות חובו פסקת אחר שיפת אביו חרי תבטל המתנה לפירע ותחזור ליושרים כולם לחלקה בשוה וא"כ לא ינכה הב"ח פסקת אלא כשיער החלק שהיה פניע על זה אם היו חולקין אותה כל דוורשים והשארי שלו הורשי' ואותה חלק פיהא נובה על כל פנים שיאמר לו הב"ח תבטל המתנה ותחזיק בחלקך פכה ירושה ותחזור הפותר לאחד נ"ל :

מי שיש עליו חובות הרבה ומכרו ב"ד קרקעותיו כדי לפירע לבעל חוב המקדם אין שאר בעלי חובות יכולין לחזור על הקרקע ולהוציאה מיד הלוקח מפעם שהם קדמו למקחו והיה הוא לנביירו סאוזר דאמרי' שיעבוד אותו רב"ח המקדם שפירע לו מאילו הפעוה אותו השיעבוד עדיין חל וקיים :

קרקע שהיתה בחזקת קטנים וכא אחר ופען שהוא לקחתי ממורשו ויש לו עדים שהחזיק בה ואכלה בני חזקה בחיי אביהם אין מוציין אותה מידם עד שיגדלו שאין סקבלין עדות שלא בפני בעל דין וקטן כשלא בפניו דמי אבל אם הוציא שטר שהיא לקוחה כידו היה זה מקיים השטר שהרי קיום טטרות מקיימין אפי' שלא בפני בעל דין ומוציאין אותה מידם אחר שמעידין להם אפוסטרופוס שמוענין בשבילם כל זכויותיהם :

קטנים שהודה מורישם בכתב ידו על מטלמלין שכידו שהם מעסק שיש לו לפלוגי או שהלפקרון בידו של פלוגי מוציאין מהם רבאלו לא סייך למיחש לציררו ולא לשובר וכן אם נזל מורישם ק"ל דנגלזן מקבלין עדות שלא בפניו לפיכך גם אם היו רשיים קטנים מקבלין העדות וחייבין לשלם בין אכלו הנזילה בין לא אכלו בין נתיאשו הבעלים בין לא : ש נתיאשו בין מסקרקעי בין מסטלמלין שהניח להם מורישם עכשיו שהקנו הנאונים דמטלמלי משהעברו לב"ח לא נע סב"ח דבעל פה הידוע שלא פירע ועל סי' ק"ז :

כשיאמרו חול אין נפרעין מפנסי יתומים הס' במילי דאכוהו אבל כ"ד או אפוסטרופוס שלוו לצורך חיתומים הרי הם כבעלים ונוקקין לנכסיהם וסוכרין בלא הגרזה ונפרעי' בבינוניות כמו פסאד ב"ח וכן בירינא דובין דאחריות על היהומים אם טרפו סן חלוקה פה שקנה מהם נוכח בלא הכרזה ודינו בשאר ב"ח שהם הבעלים עצמן דאכיהו של יתומים הם אבל אם לוי חיתומי' עצמם בלא אפוסטרופוס וכלא בית דין אין נוקקין לנכסיהם עד שיגדלו ואין פעמידין להם אפוסטרופוס לקבל העדות דאיהו דאפסיר אנפשיה שהלוח להם בלא אפוסטרופוס או בלא כ"ד :

בכל מקום שאמרו שמעמידין להם אפוסטרופ' כדי ליוקק לנכסיהם מקבליים עדים כגמי האפוסטרופוס דאפוסטרופ' בעל דין הוא וכן עדי צואה מקבליים מוחה כגמי האפוסטרופוס והמעט דברר הבריר שאין בו חשש צרי כמו צואה מקבלין אפילו שלא בפני חיהוסי' ועל בן טוהר לקבל עדי צואה בפני הקצן וה"ה בכל דבר הכבוד שהקצן חייב' ויש סי' שכתב שאין מקבליים אותה בפני האפוסטרופוס והיכי משבתת לה שהמניח יתומים קטנים תהא צואתו קיימת במסור דבריו לכ"ד או שכתבו העדים צואתו בשטר וחמתה בחייו או שכת' הוא עצמו צואתו בכתב ידו הניכרת לבית דין ועל סי' ק"ט סעיף ג' :

לכתובה אשה אין צריך להעמדה אפוסטרופוס שימוען בשבילם שאין שמוענין לפסול כתובה כסוס חונ' כמו שנחבאר בלבוש הבין דארנמן :

כשאמרו פעמידין אפוסטרופוס לא אפירו אלא להקל על הב"ד הא אם ראו הב"ד שלא למנות אפוסטרופא ויחפשו הם בעצמם אחר זכות חיתומים אין לך אפוסטרופוס טוב מהם ויש כתב ב"ד לפער מחמת יתומים אם נראה להם שהוא מוכתם :

קדא דין מלוה בשטר נוכה ממשיעבדי והמלוה על פתגונו כ"ד סעיפים :

כבר נחבאר פעמא כמה שקדם שהמלוה את חבירו על פה חתול ואין לו קלא אינו נובה ממשיעבדי' אלא ספה שיפצא ביד הלוח דהיינו בני חוויין אבל אינו טורף לא מה הלקוחות שקטן ממנו ולא ממקבלי פתגוה שנתן להם אבל פכל מה שיפצא בידו בין קרקע בין מטלמליים אפי' קנאה אחר דהלואה נובה ממנו שהכל פשוט עד לזמן התורה דכת' האישי אשר אתה נוסח בו וציא אילך את העכוס ונפטר אבל המלוה בשטר טורף מהלקוחות ומסקבלי פתגוה שקטן ושקבלו ממנו

לבוש עיר שושן הלכות גביית מלוה

אליהם שיעבדוהו דרבי נחמן בלכך לשעבר לו הנח של המחילה וכן אם סברו בעלי חובות של הלוה מטלליה קודם שלוח הלוח מן המלוה שלו אע"ג דבשלוח הלוח מן המלוה שלו עדיין דיה בידו כח לפרוק אותן המטללין מן הלקוחות מתח קניין האנב שיש לו בשטר מ"ס לא אליהם שיעבדו דרבי נחמן כל כך שיהיו משועבדין לו אפילו אותן המטללין כיון שגם המלוה אינו קונה אותם בסתם שיעבוד שיש לו על הלוה אלא על ידי קנין אנב דלא אליהם קניין אנב כל כך לשעבר כח אנב אחר אזכור יצא מרשות ה"ח דה"ל אנב דאנב ולא קנה מה שאין כן בקרקע שאינה נגזלת ואינה יוצאה מרשות כעלה לעולם : אם היו ללוה הראשון שני מלו' שחלו לו ובאים כאתר לגבות מכעלי חובות שלו אם הלוה הלוה הראשון לבעלי חובותיו בשטר אחד שלוח מעניהם סאזחל שיעבוד שניהם על בעלי חוביו בכת אחת דחינו כשעה שהלוח להם יתלוס ואם הפס אחר מהם זכה בחפישתו דכיון שאין להם דין קדימ' נה על זה יש בה"ד דין דכל הקודם לזכות על ידי חפישה זכת ואם היו חובותיו של הלוה קודם שלוח משניהם או קוד' שלוח מהאחרון אחר שלוח מן הראשון וכתב לראשון אנב הרי חל שיעבדו חחילה וזכה בהם הוא :

כד ראובן היה לו שטר על שמעון ונורו ללוי ככתיבה ומסירה וכשכח לו לגבותו הוציא יהודה שטר שהיה לו על ראובן מוקדם לשטר שהיה לו לראובן על שמעון ואמר כי השטר שנתן ראובן ללוי הוא סמוני של בעל חובו וזכה בו מריון קדימה והי שביב השטר הוא מטללי ואין בו דין קדימ' הדיון עם יהודה שבין שטר מוקדם ושעבר לו מטללי אנב מקרקעי אע"ג דראשון מטללי שנתן ראובן ללוי לא הוא נבי מינה אע"פ ששעבר לו מטללי אנב מקרקעי היינו מסום הקנה הסוק דאם לא כן לא היה אדם קונה הפנ' סחבירו מפני איעבוד נישו אבל כנתינת שטר חוב לא סייך ביה חקנת הסוק דמילתא דלא שכיח הוא ועוד שלא יצא השטר מרשות ראובן למריון שעדיין נשאר בידו פה לפחול השטר הילכך חשוב שפיר סמוני לזכות ממנו בעלי חוביו וע"ל סעיף סי' ק"ג :

ק"ב אין ב'ח טורף כמה שקנה וכו' ה' סעיפים

א אין כ'ח טורף ממטעבר אלא אם כן היו הנכסים ללוה בשעה שלוח לו וכיכרם או נתנם אח"כ אבל אם קנאם אחר שלוח ומכר לא נשהעבדו לכ' ח ואינו נוב' איה מהלקוחות ופירו' בעודן ביד הלוה נובה מהם אף ע"פ שקנאם אחר שיהו דמשעבדו' לו כל מה שיש בידו כמו שנתבאר : לעיל כסימן הקודם ואם שעבר לו סתלהל כל נכסיו שקנה וסיקנה אז חל השעבוד גם כל מה שיקנה אח"כ וחכפ' שיקנה חל שיעבדו לפיכך אם קנה אח"כ ומכר כ"ח נובה ממנו דשיעבדו קדים דיוקא שפיבוס' לו בפירוש וכתב דאקנה אבל אם לא כתב לו דאקנה לא ז"ל כיון דק"ל אחריות טעות סופר הוא בכל פה שאין להשתעבר אמרינן טעות סופר הוא ואפי' דאקנ' נמי אם לא כתבו טעות סופר הוא פירו' אם כת' לו ככתב מקצת אחריו ולא פיר' לו דאקנ' לא דלא אמרינן עוד טעות סופר הוא דהחיל ופירש קצתן מה שכתב כתב ומה שלא כתב לא כתב :

ב ואם לא כתב לו דאקנה ומכר נכסיו אחר שלוח והמלות בא לטרוף מהלקוחות כשענה שאילו הנכסים היו ביד הלוה כשהלוה לו והלוקח טוען לאחד שלוח קנה ומכר יס' אומרים שעל המלוה להביא ראיה שהיו אילו הנכסים ביד הלוה בשעת ההלואה שהמלוה הוא הסוציא שרוצה להוציא מן הלוקח שהוא פוזק בה' ועוד המלוה ספק אם חל שיעבוד עליהם אם לאו אין ספק מוציא מידו ודאי והמע' ה"א שאם יש עדים שהלוה קנה קרקע זו ומכרה צריך המלוה להביא עדים שקנא

האובן קנה כח שמעון ולוי היה לו שטר על אותו בית ונס' לו היה במעמד בשקנה ראובן הבית ולא יוכל לומר לא ידעתי כשקנה ראובן כי היה במעמד ולא הוציא שטר וגם ראובן סתר הבית וזכה בו ומי' את לו על הבנין ואח"כ הוציא לוי את שטרו לא איבד את זכותו בשחיתותו מן המעמד שכתבתי בסמוך :

ט לוח שלוח ואח"כ נתן נכסיו במתנה ע"ס לתחזיר אם הם קני' שקנה קודם שלוח או שקנאם אחר שלוח והוא כתב למלוה דאקנה אין מתנה ביום דכבר חל עליה שיעבוד המלוה חקת המלוה בנכסיו בשביל חובו שקדם לפתנה ואם המתנה קדמה להלואה ונתנ' לזמן ידוע זכה השקבל במתנה עד שיגיע זמנה ואם נתנה לו במתנה ע"ס להחזיר בסתם ולא פירש לו באיזה זמן יחזירנה לו ואח"כ לוח כשם שהסקבל יכול לרדות ללוה לזמן מרובה בעל כרחו של נתן שיכול לוס' לו אחזירנו לך למחר זמן ונקיים נתני וכן יכול לרדותו בכל פעם כך הוא דוחה למלוה הבא מכחו אך ומלוה יכול לכופו מדברי נתן כשירצה להחזיר' שלא יחזירנה אלא לו ולא לנתן : אף על גב דלא כתב דאקנה אם קנה והוריש נובה ממנו דיוקס במקום מדיש קאי :

כא ראובן חלוח לשמעון על פתו ושמעון חלוח ליהוד' בשטר' ומכר יהודה כל נכסיו וזכ' ראובן לטרוף מהלקוחות שקנו סיהודה מכח שטר' שיש לשמעון על יהודה שהיב יהודה לראובן מדברי נתן הדיון עם ראובן אף על פי ששמעון היה יכול לטעון לראובן פרעתיך אין הלקוחות שקנו סיהודה וכולין לרדות ולומר פרעו אתה משמעון ואין שמעון נאמן עלינו כהודאתו שהוא עושה קנייניא עלינו לפי שסיף סוף צריכין לפרוע לשמעון וראובן שהוא מלוה של שמעון טורף מהם הואיל ושמעון מודה שהוא חייב לו : כבר ידעת דק"ל מי שנישה בחבירו וחבירו כחבירו נובה מלוה הראשון מן הלוה האחרון מדר' נתן לפיכך ראובן שהלוה לשמעון ולא היו לו לשמעון נכסים אלא שמי חובות על אחרים לא מבע' בעודן בידו שעודנו ח' שראובן נכ' מהם אפי' לא שעבר לו מטללי אנב מקרקעי ואין צריך לעסור' בהם שום הקנאה לא כתיבה ולא מסירה אלא נובה אותה מדברי נתן דכי היכי דבעלי חוביו של שמעון משעבדין לו משעבדי גם לראובן מדברי נתן אלא אפילו מה הלוח ונפלו השטרות לפני יורשים נובה מהם לא מכעיא אם נעשו השטרות שיש ללוה הראשון על בעל חוביו קודם שלוח הוא סחמיוח שלו שישלנו לנמך חכפ' מ שנשתעבר הוא להמלוה שלו נשהעבדו גם הם עמו מיד כיון שהוא משעבדין לו באותו פעם אלא אפילו נעשו השטרות שיש ללוה הראשון על בעלי חובות שלו אחר שיהו הוא מהמלוה שלו ואפיקנו בעלי חוביו של לוח נכסים אחר שלוח דראשון מהמלוה שלו נובה מהם ומיורשיהם מדברי נתן : ולאשר אשם לו קרינן ביה :

כב ואם מכר הלוה שפרי חובות שלו או נתנה לאחר או שבעלי חוביו מכרו מטללין אחר שלוח הוא מהמלוה ואים אם יש כשטר שיש למלוה על הלוה וכן בשטר שיש ללוה על בעלי חוביו שעבדו דמטללי אנב מקרקעי או יש בהן דין קדימה אפילו לנבי שטרות סמכר הלוה דכיון שהקנה לו מטללי אנב מקרקעי גם השטרות קנויים לו שהם ככלל המטללין וחשיעבוד שכתב הוא של המלוה מדברי נתן והיו כאלו הקנה לו השטר באיזה וכל שיעבדו דאין ביה וכן מטלליהו של בעלי חוביו של לוח משעבדין למלוה שלו מכחו כיון שהוא קודם לכת' שכתב הם אבל אם מכר הלוה השטר חובות שלו או נתנם לאחר קודם שלוח הוא מהמלוה שלו אע"ג ששלוח אח"כ מהמלוה של עדיהו בידו כגו לסתול התוב של אותו השטר דהא ק"ל דאח"כ טעם תוב להבירו חזר וסתול סתול לא קרינן כוח לאשר אשם לו דר' נתן דלא

* לבוש עור שוטף הלכות גבייה ומלוה * עה

שקנאה הלוה קוד' שיעבורו סכין שיש עדים שקרקעו קנויה היא כידו ואינו מוחזק בה מאבותיו אמרו' השתא הוא שקנאה ועל המלוה להביא ראוי' אבל אם יש עדים שהלוה היה מוחזק בה ושרותה שלו אלא שאינם יודעים אם כירושה מאבותיו באה לידו או אם קנויה היא כידו צריך הלוה להביא ראיה שהיא קנויה כידו והוא אמרינן דעכשיו הוא שקנאה ואף על פי שהמלוה טוען שענת כרו והלוה טוענת שמא כיון שהלוה מוחזק וזה בא להוציא מידו עליו להביא ראוי' ואם אין ללוה עדים שקנויה הוא בידו ב'ד מעט דינן אותו על חזקה ונאמר שהיתה שלו ושל אבותיו מעולם / והסברא הראשונה היא עיקר שאין רוב העולם יורשים קרקע מאבותיהם ולמה מסתמ' נעמידנה כחוקת אבותיו :

ג ובן בנות מהנה מנכסיו שהיום ולאחר שיתא ולא נודעו הנכסים שהיו לו באותה שעה שהיוש ודאי מוחזק והמקבל מתנה ספק על המקבל מהנה להביא ראיה שהיו אותם נכסי' בידו בשעת מתנה ויא שאם לא נודע סקנ' נכסי' אחר' הכל כחוקת מקבל מהנה דמסתמ' אמרינן שהנותן ירשה מאבותיו והרי ודאי היו בידו באותה שעה / ולפי' המסקנה הסבר' הראשונ' היא עיקר כמו שכתבתי במלוה :

ד שגי מלוין שהוציא כל אחד שטרן ואין כתוב בשום אחד מהם דאקנה ואין הנכסי' מספיקין לחובות שניה' וטוען הפוקד' כי בשלוה ממנו כבר קנה הנכסי' והרי כולם משועבדי' לו החילה ורמאוחר טוען שלאחר שלוה משנינו קנאם והם משועבדים לשנינו בשה לכל אחד החצי ואין עדים ברבר והכא אין טום אחד מהם מוחזק בנכסי' לפי המסקנה שאמרנו בשנים הסעיפים הסמוכי' ולא אמרינן מסתמא ירש נכסיו מאבותיו והם בספק קנייים הוי דינא הכא הכי החצי שמורת המאוחר למוקדם יקח ראשונה דבאותו הפסק הוא ודאי מוחזק על פי חודאת המאוחר וכחצי הסני יד שניהם שוה בו בספק והוה ליה בין שניהם ממון המוטל בספק וחולקין אותו החצי הזני אלא אב' יש עדים למוקדם שהיו כרשות הלוה בשעת ההלוואה :

ה ראובן שלוה בשטר ולא כתב למלוה דאקנה וקנה נכסי' לאחר ההלוואה ומת והיתה לו בת וירשהו ועמדה ונשאת אין המלוה נוכח מן הבעל פמה שהבניסה לו אשתו באותן הנכסים אע"פ דאם לא נשאת היה גופה ממנה היינו מטום דעדין ירשת היא ועומרת במקום מורשה כדכתיבנא לעיל סי' ק"א סעיף ד' אבל פשנשאת הבעל בנכסי' אשתו בלוקח חשוב ואינו נוכח מן הלקוחות :

עיקרע זאם' חקנה לו מטלטלין' אנב קרקע' זיהו לו מקרקע' יבעהה' השיעבוד ולא היה לו כסל' טלין' ובה' ל' דאקנה אפ"ל סני הקרקעות קודם שקנה המטלטלין הרי המלוה טורף מר' דמטעה כתיבה חל שיעבודו והא שפת' לו דלא באסכח' א' ורלא כטופסי' דשפרי' מפני שיעקר השיעבוד הוא על הקרקע' ושיעבוד מטלטלי' אנב מקרקע' דוכה לשיעבוד הערב שה א באסכחא שאם לא יפרע לו הלוה יפרע הערב אף כאן אם-א' ימצאו קרקע שיפרע מן המטלטלין חמשתעבדין על כן צר ד לפרש שרעהו סומכת על המטלטלין כמו על הקרקע ואם אימ' לו מעכשיו אין צריך לפרש דלא באסכח' שכל קניין מעכשיו קונה אפילו באסכחא דכיון שהקנה לו מעכשיו הרי דעהו סומכת עליו' ופי' דלא כטופסי' דשפרי' לומר ששטר זה נכנס לשם שיעבודו נמור לא כדרך שנותנין טופש שמרות באין כוחבין אות' לשיעבוד אלא להעתיק ממנו שמרות אחרת ולא לגבות בו זה איננו כן אלא כתוב כדי לגבות בו וי' שפירושו שזה השטר והא נדרש לבעל השטר ככל דבריו שחהיה ידו על העליונה לא כטופסי' דשפרי' שזורשין אותו להיות ידו על ההחזקה זה אינו כן :

ו לקמן כסימ' ר' ב' והבא' ב'ה' דילפינן מקראי שקונין מטלטלין אנב קרקע ומתוך אותה הפסקים יחבא' ג' כ' ששמשעבדין מטלטלי' אנב מקרקע' אין צריכין להיות זכורין בתוכה ואפי' מטלטלי' דניידי' כנוז בעלי' חיים ועבדים אף ע"פ שאין נקנין באנב משעבדי' באנב ושעמא מטום דכיון L דשעבדינהו אנב קרקע אית להו קלא כמקרקע ואפי' בקרקע כל שהוא יכול לשעבד מטלטלין הרבה ואם אין קרקע ללוה וזוכה לו המלוה בתוך שרהו כאחת מהקנאות שקונין בהן קרקע' או שהשאלו או השכיר לו קרקע כל שהיה זה מקנה על נכיו כל המטלטלין שירצה ואין צריך לסיים המקום שמקנה אנבי המטלטלין ואם אין קרקע ללוה ונס למלוה אין לו להשאלו או לחשכירו ויחוב הקניתי לו ארבע אמות קרקע בחציו ואנבן הקניתי לו המטלטלין ואע"פ שאין אני יודעין לו קרקע הודאת בעל דין כמה עדים דמי לחובתו ולא מיחוי כשיקרא שאיפשר שיחיה לו קרקע במדינה אחרת ואין אני יודעין בה :

ז בזמן הזה תקנו חכמינו האחרונים ז'ל אפילו שעבד לו מטלטלי' אנב מקרקע' אינו טורף מטלטלין שמכר או נחן מטום חקנה השוק כמו שכתבתי פעמים שאין לך אחי' שקונה חפץ מחבירו פיראתו שמא שעבדו / מיהו אם שעבד לו מטלטלי' אנב קרקע וכתב לו דאקנה ואחר כך ליה פאחר וכתב לו ג' כאנב ודאקנה וקדם הסני והפס מטלטלין שקנה קודם שלוה ממנו בא ראשון ומציא ממנו מפני שהוא מוקדם אפילו בזמן חוח מטום שאין סייד' כזה מטום חקנת השוק / ועל סימ' ס' :

ח אין בעל חוב טורף מהלקוחות אלא בקרקע שמכר או נחן הלוה וקלא אית ליה והוה להו ללוקחים להזהר אכל מטלטלין שמכר אינו טורף אפי' היו בידו בשעת הלוואה דלית להו קלא ולא ידעו הלקוחות לזהר ואם כן אין לך אדם שהיה קונה חפץ מחבירו לכך עשו כהו תקנת השוק שלא יהו משעבדים כלל ואפילו החרה המלוה בלקוחות שלא יקנו מטלטלין מן הלוה אין המלוה טורף מהם לפי שאין דעת המלוה סומכה על המטלטלין מפני שהלוה יכול להכניסם וא' כל מהחלה שום שיעבור עליהם לפיכך אפילו החרה שלא יקנו אינו מועיל וכן הדין בבנה והוקא שנתנם מתנת בריא ראז הוו מקבלי' מהנה בלקוחות אבל אם נתנם במתנת ט' ש' ב' ח' נובה מהם שמתנה ט' ש' ח' ש' כירושה כמו שכתבנו כסי' רצ"ב ב'ה' : ואם שיעבד לו מטלטלי' אנב מקרקע' אז יש למטלטלין דין קרקע' אף לחרף במ' שמכר אה"כ אם כתב לו דאקני וכן הדין טורף המטלטלין בלקוחות כמו ש' טורף

קיד דין בעל חוב עם הלוהקת אם יכול לדחותו אצל הלוה וכו' ד' סעיפים :

א מלוה שיוודע לקוחו שקנו מהלוה אחר שלוה ממנו חולף וטורף מהשכ"ד' אבל אם טרף שלא בפ'ד' אינו כלום אלא ב'ד מציאין אותו מידו ומעמידין אותה ביד זה שטרפה ממנו עד שיעמדו לדין וכשטורף ב'ד' קורעין ב'ד' שטר האורכת' וכוהבין לו שטר טרפא וכותבין כטרפ' שקרעו שטר האורכתא שלא יחזור ויטרוף בה שנית :

ב כשימצא המלוה ללוהקת כופין את הלוהקת לרדן עמו ואין הלוהקת יכול לומר למלוה לך אצל הלוה ודין עמו וכשיחייב לך ברין ויכתבו לך טרפא על הלקוחו' אז אפרע לך אלא צריך הלוהקת לרדן עם המלוה ואם ירצ' לך היא אצל הלוה ויזיקתו לבאלדין ומיהו היבא דאיתתא פתיענא גליה כגון שאינו רחוק

קיד אין הבעל חוב טורף ממטלטלי' חמשועבדים וכו' ג' סעיפים :

א אין בעל חוב טורף מהלקוחות אלא בקרקע שמכר או נחן הלוה וקלא אית ליה והוה להו ללוקחים להזהר אכל מטלטלין שמכר אינו טורף אפי' היו בידו בשעת הלוואה דלית להו קלא ולא ידעו הלקוחות לזהר ואם כן אין לך אדם שהיה קונה חפץ מחבירו לכך עשו כהו תקנת השוק שלא יהו משעבדים כלל ואפילו החרה המלוה בלקוחות שלא יקנו מטלטלין מן הלוה אין המלוה טורף מהם לפי שאין דעת המלוה סומכה על המטלטלין מפני שהלוה יכול להכניסם וא' כל מהחלה שום שיעבור עליהם לפיכך אפילו החרה שלא יקנו אינו מועיל וכן הדין בבנה והוקא שנתנם מתנת בריא ראז הוו מקבלי' מהנה בלקוחות אבל אם נתנם במתנת ט' ש' ב' ח' נובה מהם שמתנה ט' ש' ח' ש' כירושה כמו שכתבנו כסי' רצ"ב ב'ה' : ואם שיעבד לו מטלטלי' אנב מקרקע' אז יש למטלטלין דין קרקע' אף לחרף במ' שמכר אה"כ אם כתב לו דאקני וכן הדין טורף המטלטלין בלקוחות כמו ש' טורף

לבוש עיר שו"סן הלכות גביית מלוה

ו ואם כ"ח נלוקח באים להוסיף כל אחד על חברו ונתנה הסדה לאותו שמיסיף יותר אם התוספות עד כנגד כל דמי החוב אבל אם הלוקח רוצה להוסיף מעט על שומת ב"ד ולא יר"ה כל הח' פרוע אין שומעין לו כי בודאי לתועלתו ה"ה קמיטין שאומר פה אני חושש שאוסיף ותישאר הקרקע בידו כיא"כ אחזור ואקח הכל מן המוכר הילכך בשכיל העילוי שלו לא נהבטל שומת ב"ד ששה לרובא האינשי :

ז אם המלוה אומר אקבל הקרקע בכל חובו בלא שומת ב"ד אף על פי שחובי יותר הרבה מאד משווי הקרקע אנכי אקבלנה בכל חובו והלוקח אומר לא כי אלא ישומו אותו ב"ד ואני אתן כפי שומחן אין שומעין ללוקח דהא דאמרינן בסי"ע ק"ט דבבב"ב זה שומעין ללוה היינו מטעמא שנהבאר שם כדי שירע שווי כשרצא לסלקו דשומא הדר ליה כפו שבהכנע שם אבל לוקח כבר אמרנו סעיף ג' דללוקח לא הדרא ואם כן למה ישומא אותה :

קטו דין הפירות והשכח בטורף מלוקח ויתומים וכו' סעיפים :

א כשבא כ"ח לטרוף מן הלוקח אם כתב לו הלוה דאקנה השכח שמשביחין הנכסים נ"כ ככלל דאקנה הוא דרורי כאילו נעשה השכח כידו הואיל ועודנו משועבד מכחו לבעל חובו לפיכך אם החוב כנגד הקרן והשכח יטרוף הבעל חוב נ"כ הסנה שרשבי"ה בשדה ביד הלוקח בין שכח ששכחו הנכסי מאליהם כגון שעלו בו אילנו או שנתייקר בין שכח שהשכח מוכה הוצאה אלא שאם שכחו מאליהם טורף כל השכח וצ"ע ללוקח בו כלום כיון שלא שרח בו ואם הגביה מחמת הוצאת נוטל הלוקח תחלה מן השכח כנגד ההוצאה ומה שהזא יתיר על ההוצאה תורקין הב"ח והלוקח הואיל והלוקח הוציא עליו הוצאה ושרח בו וי"מ דככל ענין אינו נובה הב"ח רק הצ"ח שהטבח אפי' נשבת שהשכחיו הנכסי מאליהם ושמע' שהשכח שהטביח ביד הלוקח אפי' מאליו הוי כאילו קנאו המוכר אחר שסני הסדה ללוקח והוי חל שיעבוה המלוה והלוקח ככתב אמת בשוה שררי כרב לשניהם דאקנה לפיכך חולקין אותה השכח וכו' עיקר כיצד היה עליו חוב של מאתי' וזמסד ללוקח סדה שוה מנה דחשבי"ה ביד הלוקח בין מאליה בין על ידי הוצאה בין תניה השכח יתר על הוצאה בין היתה הוצאה יהיר' על השכח עד ששה מאתים טוקף הב"ב כסנה סאה וחמשים מנה של דמי השדה וחמשים של השכח ואין צורך לתת כלום ללוקח בשכילה הוצאה והלוקח יקח חמשים של שכח הנשארים ויתור' הלוקח וגיבה הקרן מנכסי המוכר אף מהמשועבדין שמכראו נחן לאחר שמכר השדה ללוקח אבל השכח שטרף ממנו הבעל חוב אינו נובה אוהה חלוקה מנכסי המוכר אלא כבב"ב חז"ל ולא משועבדין ומעמא שאינו נובה משועבדין מפני תקון העולם שאין קול יוצא על השכח ולא ידעו הלוקחות ליעזב וכל זה לא סיירי אלא שכר ללוקח נ"כ דאקנה אבל אם כתב ללוקח בהדיא שלא ינכה מדאקנה ש"ן ללוקח בשכח כל' ולא מיירי נ"כ אלא בשכח ששכחו הנכסי בעיד המוכר חי אבל מה ששכחו הנכסים לאחר מיתת המוכר אין לבעל חוב בו כלום דכיון דמסוס דאקנה אחינן עליה מה שהשכח לאחר שמת לא קנאו מוכר מעולם והרי נשאר כולל ללוקח ואין להקצת על מה שאמרנו שנובה הלוקח הקרן מנכסי המוכר אף מהמשועבדין כו' כיון שיש שם משועבדים מאחרים מאילו סמכיה המוכר לאחר שמכר לזה הלוקח א"כ הוי אילו הנכסים בני תורין בעת שקנה זה הלוקח וא"כ הי"ע טורף הב"ח מן הלוקח יא"מ לו הלוקח לך אתה אצל המאחר' שהנחת לך בעת אקניתי מקום לגבות מכנו דסמכת לך שאין הב"ח צריך ליקח אילו הפאחרים אע"פ שהיו בני חורין בעת שקנה הלוקח כגון

אחר כמלה יום אחד ואם מבקש הלוקח זמן לחזור אחריו צותנין לו זמן ב"ב שהוא ל' יום סדרו ל' יום אילו לאו מדינה נתנין אלא להוציא הדין לאמתו אבל לא לכא עליו בעקיפין לדחותו שלשים יום חנם סכל מקום שנוקנין זמן ב"ד ל' יום אינו מן הדין דילמה יעבכוהו חנם שלשי' יום אלא מדה רחמי' נהנו חכמים על בעלי דינים שלא לדחוק אותה יותר מדאי לכך לצאת ידי שמים צריך הדין לחזור בנתינת שלשים יום הללו שלא יהיו בדרך עקיפין רק לשם שמים :

ב אם רוצה הלוקח לפלק המלוה במעות הרשות בידו שררי הלוח יכול לסלקו במעות לכך גם הלוקח כמותו וישאר לו הקרקע ויחזור וישאל מהמוכר מה שפרע למלוה בשבילו ואם עשה אפתיקו מפורש דא"ל לא יהא לך פירעון אלא מזו אינו יכול לסלקו במעות ואם קנה שתי שדות זו אחר זו כל אחת במנה והחוב שריה למלוה על הלוח הוא מאתים וכא וטרף ממנו סדה הראשון כמנ' וכשבא לטרוף השנייה כמנ' הראשונה הביא לו המאתים ואמר לו אם תרצה לקבל סדה הראשונה שנבית כבר בכל המאתים הרי טוב וואם לא קח מאתים והסתלק גם מן הראשון הדין עמו וואם רצה המלוה לעמוד בה בכל המאתים אין הלוקח חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות אלא במנה כמו שהיה שוה ואע"פ שהמלוה קבלה במאתים הרי אינו שוה אלא מנה אלא שהמלוה קבלה במאת' היינו מפני שחכוכ הוא עליו ו'א דוקא כשלא עשה בו תחלת שומא והכרזה אזי יכול לכפו לקבלה במאת' זו או שחזירתה לו אבל אם עשו שומא והכרזה טוב אינו יכול לסלקו דשומא לא הדר' ללוקח ומעמא דהא דאמרינן דשומא הדרא לעולם דיינו דווקא כששמו ב"ד נכסי הלוח מהלוח ליד מלוה ומסוס ועשיה הישר והטוב עשות תקנ' כרי שחשאר הקרקע ביד בעליה אבל לוקח שלקח שיעבור המלוה לא שייך ביה הישר והטוב כי הוא נכנס לשיעבודו של מלוה ולקחו במעוהו ויחזור ויקבל מעותיו מן המוכר וישאר למלוה שיעבורו לעולם ועל סי' ק"ט סעיף ט' וכל זה פיירי בלוקח אחד שלקח בהשדוח אבל כשט לקוחין אין השני יכול לומר שיקבל ש' הראשון ויתר משוויאו לסלקו במעות דלאו בעל דברים דידה הוא על אותה סדה :

ד אחר שכתבין הדין מורידין ג' בקאיין לאורה שיה וסמין לו ממנ' כשעור חובו כפי מה שראוי לו מהקרן וחצי השכח כפי מה ששה עת ומכריון עליו ל' יום בדרך שמכריון על נכסי יהומים שנכתבו בסי' ק"ט א"כ כמסקיעין את הלוח בתקנת הגאונים שאין לו כלום לשלם ממנו אלא זה אם הית הלוה עמנו במדינה ששבעין אותה אבל אם אין הלוה עמנו במדינ' אין מעבדין פירעון החוב כשביל תקנת הגאונים ומכרין לו בלא שכועה הלוה ומסביעין גם את הטורף כפיקשת חפץ שזא שכועה המסקנה שלא נפרע חוב זה ושלא מחלו ושיא מכרו לאח וכולל בשכועה שאין זה שטר אמנה ואם הוא חוד חסון טורף בלא שכועה דחוקה שלא פירעו חוד זמנו וכיון דשכוע' שלא נפרע אין צורך לישבע גם שכועה אמנ' אין צורך לישבע דרוכ' דשטרות אינם אמנה אלא שמשכשכע שלא נפרע מגלגלין עליו אמנה והשחא לא צריך סיהא להחרים פהמיכול נ"ל וא"כ מורידין אותו לנכסי הלוקח בשים' על פי שנכתב בסי' ק"ג וכתבין הורדה וכתבין בה שהכירו שהיא של פלוני הלוה ומעמא נתבאר בסוף סי' ק"ט וכתבין שקיעו המטעם :

ה כ"ד שסמו לטרוף נכסי לוקח ושעו בגל' שזא מכרן בשל ומעמא מפני שהב"ד הם שלוחים לטרוף וללוקח וכל אחר יכול לומר להם לחקני שרמי אתכם ולא לעותי' אפי' בכל שהוא ויש אומרים שדינו כמו נבי העומים שנכתבאר לעיל סי' ק"ט אם בא סוס אדם ויעלה בה יותר ממה ששמו אותה בית רין והמלוה רוצה ליקח אותה צריך לקבלה באותו עליו מצוה זה ליתן .

* לבוש עיר שושן חלבות גביית מלוה * ער

הוצאה והיתומים אמרים אנך השכחנו כהוצאנו וכבר אמרנו שאין בעל חוב נובה זה סך היתומים ובעל חוב אמר שמא אביכם הטביח וקרנא ופבחה הוא דילי דאסקינא בית שיעור ארעא וסבחיה על היהומים להביא ראיה דהא הקרקע בחזקת אביהם היא ומסרמא דרא דאשמה :

דביאו היתומים ראיה שהם השביחו על ידי הוצאתה שמיין להם השבח וההוצאה ונושלים הפחות שבשניהם שידם על ההחלונה כיון הוורד לחוך טרה חכיוו שלא ברשות ומעלה אוהה להם חלקם בנדיים במח דברים אמורים כשעשאת טרה זו אפותיקי דאמר ארעאי הוא דאשכ' אבל אם לא עשאה אפותיקי אם רצו היתומים לסלק בעל חוב בנדיים מסלקין אותו ואם רצו נוטלין כהקרקע שיעור שבח שלהם ו'א דכל זה דווקא כשלא היה החוב כנגד הקרן והשבח לכך שמיין להם השבח וההוצאה כונושלים הפחות אבל אם היה החוב כנגד שניהם נוטל הכל ואינו נוהן להם ההוצא' כלל :

קרי' כיצד כותבין לו הטרפא וכו' ב' סעיפים :

א לוקח שטיפו ממנו הסדה כותבין לו בית דין טרפא היאך טרפוהו ממנו בשביל חיבו של כוכר ואין הבעל צריך לכתוב לו הרטאה או ספר הודאה שטרף ממנו דלאו בעל חיב הוא דטרף' אלא בית דין הוא דטרפי לפיכך הם יכתבו לו וכשכתובין לו חזר הלוקח וטרף סן המוכר וכבר אמרנו כסימן הקודם סעיף ג' דמשום שכתב לו המוכר ללוקח אמא אקום ואשקוט ועל ידי כן לא ירצה לו פסידא ללוקח לכך אמרו טיבא תבעל חיב וטרף' ממנו כיון שאין לו פסידא בטרפא לפיכך אם קנאה הלוקח בחמש מאות והוקרה ושות' אלף בשעת טרפא כותבין לא טרף' בעל דאם ל' יהיה לו פסידא ללוקח וכן אם היתה שוה אלף בשעה שלקחה ובשעת טרפא לא היתה שוה אלא חמש מאות ארשייתה שוה אלף בשעה שלקחה והוא לקחה בחמש מאות כגון דאנויל גביה ככולם כותבין לו טרפא כאלף דאם לו כן היה לו פסידא ללוקח והרי המוכר כהלו שלא יהיה לו פסידא שכל זה הוסי' בכלל עמליהו ושבתיהו הנהוב בשטר מכר דעמליהו הוא שכתב כנגד ההוצאה ושבתיהו הוא מה שהשביח יותר על ההוצאה בין הכא מחמת ההוצאה בין הבא מאיליו כגון הוקרה וכל שכן אם לקח באלף אע"פ שאינו שוה אלא ח' סכום בין ל' טרפא כאלף כי רובי דלא ליהוי ל' פסידא וכל דין שיש למלוה עם הלוקח כך דינו של לוקח ראשון שטרף בעל חוב ממנו ובא הוא למכור מה לקוחות שקנו אחריו שהרי הוא מאילוי יש לו שטר חוב בעל המוכר בשביל אחריות שלו ואפילו לא מכר לו בשטר אלא בעדים בעלמא ואפי' לא פיתחו האחריות דהא קיימא לן אחריות שעות סופר הוא דלא שרי איניש זוזי בכדי לא דווקא בכסר אבל אם נתן מתנה בעדים מלא שטר אפילו באחריות אינם שורפות שלקוחות שאחריו דמתנה אין לה תקול אלא בשטר חוב דטרף' במוכר אפי' בלא שטר אלא בעדים בעלמא דווקא כשהעדים מעידים שלא חתמו על שום שטר מזה המכרונום לא הירשם עדים כי אם הם דאי לאו הכי ילמא טרף' בעדים והדר טרף' בשטר ומבגש הוא דכבישליה השתא ומ' בית דין כותבין לו טרפא דאך נטרף' ממנו לראיה שיוכל לתכוע המלוה שמכר לו :

ב ואם לקח בפרוש שלא באחריות ומבגש שהמלוה שיהן לכתומו השטר חוב כדי שיוכל לתכוע הוא סן הלוה ככהו אם כבר טרף' ממנו שוב אינו יכול לעשותה ממנו לא הרשאה ולא סכר שכבר נמחל שיעבדו ותבטל אבל קודם שיטרף' בו יכול לפיכך שיתן לו כחו ואם ירצה המלוה לעשותו מעצמו תעשה אבל אם לא ירצה לעשותו בית דין

כגון שאילו המאחרים הם דמדינה אחרת שאין המלוה צריך ליקח אותה הוא למוצא כאן קרקע שהם משועבדים לו דהיינו אותה הקרקע שקנה הלוקח שאין אמרים לב' שיוציא מאתים על מנה לפיכך טרף' מן הלוקח והלוקח על כרחו נרחה לאותה הנכס' שאינו מוצא אחרים למוכר' כל הפירות שאכל הלוקח מה שאכל אבל ולא דווקא אבל אלא חלשן הרי הן שלו ואינם נטרפים ממנו דהו' להו כבטלולין שאין כ' ח' נובה מהם אבל כל הפירות המחזירים לקרקע אע"פ שאינם צריכין לקרקע בענבים שהגיעו להבצר הרי הם כקרקע ובעל חוב נובה מהם כמו טובה מן השב' ואם רוצה הלוקח לסלקו במעות יכול לסלקו בין מן הסדה בין מן השבח אם לא עשאה אפותיקיא כל אם עשאה אפותיקי מפורש שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה הוה ליה כמכורה ואינו יכול לסלקו :

ב בח שטרף' כחובו מיד הלוקח מה שראוי לו חזן מן הקרן חזן מן השבח כפי שאמרנו רואין הנסאר מהקרקע אם יש בו שיעור כדי שיהיה כשדה או גינה בנינה כגון שנסאר לו בשדה בית ט' קבין ובגינה בית חצי קב יכול בעל חוב לומר ללקוחו טול חלקך בקרקע ואין הלוקח יכול לומר לו הן לי חלקי במעו' כיון שיש לו שיעור טרה או גינה וה' שאין הב' ח יכול לכופו שיהננו לו והו' יהן לו מעות ואם אין בו מעות שיעור טר' או גינה אז חלוי ברצון הלוקח אם ירצה יטול הקרקע אם ירצה צרי' ר' ח לרצ' לו מעו' 'א דה' אם לא היה דמי ההוב רק נגד הקרן ולא נגד השבח שאז נסאר כל השבח ללוקח הרי נמי דינא הכי ודווקא שלא עשאו המוכר אפותיקי אבל אם עשו אפותיקי נובה בח' אף השבח דאמר ארעאי הוא דאשכח שהרי הוא כמכור' לי מתחלת הטיעור באפותיקי רק שנתן ללוקח הוצאתו ואם ההוצאה מרובה על השבח אין לו הוצאה רק כדי השבח בלחור :

ג כל הדברים לא נאמרו אלא בליקח משום דלוקח לא מפסיד בזה כלום שכן כותב לו סוכר ללוקח באחריות שטר הסכר אמא אקום ואשקוט ואשטר' מכל עיועור זכיעי אילן ועמליהו ושבתיהו וכיון דלוקח על המוכר הדר גבי' ח' שכתב מלוקח וחזר על המוכר אבל מקבל מתנה שחשבת הסדה כידו פחת הוצא' שהוציא עליה אין בח' נובה משבת' כלום דכיון דלא הדר גבי' סן הנותן דהא סתם נותן לא מקבל עליו אחריות לא מפסדין ליה במדיה דלא אפסדיה לב' ח' דבטימא נופא של קרקע אמר ליה הב' ח' אמאי זכיעיה שהיך אנכה חובי וכן השבח הבא מאילוי והוא עסיק בית שיער ארעא ושכתא אמ' ליה אילו לא לקחת קרקע זו כל מה שעלה בדמיה מאליה הייתי נובה ממנה וכו' לפיכך נובה נס' השבח הבא מאילוי ממקבל מתנה אבל שכתב הבא מחמת הוצאה אל' מקבל מתנה לב' ח' אמאי אפסידתך לפיכך רואין כמה היתה שוה בשעת מתנה ונוכה ואם שכחה מאליה כ' ח' נובה את כולה : ואם קבל עליו הנותן אחריות נס' מקבל המת' הוא כלוקח ונוכה בח' ממנו כמו שנוכה מן הלוקח וכן לוקח שפיר' בהדיא שאין לו אחריות על המוכר דינו כמקבל מתנה : ד וכן היתומים שהשביחו הנכסים דינם כמקבלי מתנה שאין בעל חוב נובה משבח הבא מחמת הוצאה אפי' אם החוב כנגד השדה והשבח דלא אפסדות כלום במאי דמשבתו ולמה יפסדו אבל אם שכתבו נכסים מעליהם והוא אסיק ביה שיעור ארעא ושכתא נובה את השבח כגון מן המע' שכתבתי כמקבל מתנה : ואם עשאה לו אפותיקי או נובה אותה עם שכתא ואפילו אין בחוב אלא כנגד השדה לכך דאמר להו ארעאי הוא דאשכח מכל מקום אית' להו ליה מדין הירוח לשרה חבירו שלא ברשות דהיינו שידו על ההחלונה אם ההוצאה ית' רה על השבח נתן לו הוצאה שיעור השבח ואם השבח יתר על ההוצאה נוהן לו הוצאה :

ה בעל חוב שבא לשרוף היתומים שכתב הבא מחמת

למש עדי שושן הלכות אפותיקי

קדושת הנוף כנון ששיעבוד לומשלשלין אנב מקרקעי והיה כחן שור הקריש למזבח אכל קדושת דמי לא אלים כל כד ואינו מפקע אלא יפרנו השלוה בדבר טעם כדו שלא יאפרו הקריש יוצא לחולין בלא פדיון אם ינכנו השלוה בלא פדיון והל זילוולא להקדש לכך פדה אותו ברבר פועפוענס אותו הפעט של הפדיון חיוב הלוה כדיני דגמי ומסיפנו על החוב וינכנו עם שאר החוב לפיכך האינא דמסחמא אין קדושת הנוף אין הקדש מפקיע מדי שיעבוד דמסחמא לא הקריש אלא לדמי אכל אם אסרו באחד מאיפורי הנאה הוי כמו קדושת הנוף וכפקיע מדי שיעבוד כנון הוה איצטללא דפרסוה איסתא סיקפר עמו הוי אסרו בהנאה ואין כח גבת תיסנו :

דין ינולין למש אנב בשעשה המלוה מרצונו אין כיה דין גור בנן לו שירפא שהרי קסה שלא באחריות ואיהו דאפסיד אנפשה :

הלכות אפותיקי

קיד דין העושה שדהו או עברו אפותיקי וכו' סעיפים :

א העושה שדהו לבעל חובו או לאשתו בכחובתה אפותיקי מהם סכהב להם אם לא אפרע אותך הנכה סזו ושטפה גהר פירוש שרמים צפים לעולם עליה שהוא מקולקלת לגמי הרי זה גיבה מסאר נכסים ולא אסרינן נסתחפה שדהו שהרי לא כתב להם שיגבה דוקא סזו אלא אם לא אפרע אוהי פ' ומסילא מסמע שנס שאר נכסיו מסועבדים לו לפיכך אם סכרו המכר קיים סכל זמן שימצא בני חורין אינו טורף אותה כמו שהוא הדין בסאר משעבדים מיהו כל זמן שהיא בידו אהני מה שעשאה אפותיקי שאינו יכול לסלקו בנכסיו אחרים רק בפעוה כמו שבכתב לדאם לא אפרע לך כל ויש חולקין נס בזה ואמורים שכול לסלקו אפילו בשאר נכסים אפילו היא בידו סגס זה ככלל לכאן דאם לא אפרע לך כו' כלומר שאם לא יפרע לו ויוצטרך לכופו שיפרע לו יכול ליקח מסנא את זו בעל כרחו ואם עסאו אפותיקי ספורס שאסר לו לא יהא לך פרעון אלא כזו אינו יכול לסלקו בסאר נכסים אלא או בזו או במעות שהרי לא סכרו לו לגמרי והכרירה ביד הלווה לפי אם שטפה נהר נסתחפה שדהו ואינו גיבה מסאר נכסים ונס מכרה או מסכנה לאתר הרי זו מכרה עד שיגיע זמן הפרעון וכשיגיע זמן הפרעון ספרפה אפילו יש ללוה שאר נכסים בני חורין :

קידה הכותב ללוקח שני דין ודברים אין לו עמך וכו' סעיפים :

א לוח סריה לו שתי שדות ומכרן לשנים זה האחר זה וכתב המלוה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך וקנו מיניה דכלא קניין אינו מסולק מן השדה כדברים בעלמא וכסקנו מיוו הרי אינו יכול לטרוף השדה מן השני בחובו שכבר סילק עצמו מסנו לפיכך אינו יכול לטרוף גם מן הראשון שהרי יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות אצל בעל חובך מהבסי שקנה לוקח שני אחרי ואחה הפסדה על עצמך שסלקת עצמך מהם גם את שלי אין לך עליהם כלום והוא הדין אשה ככתובתה אם כתבה לשני דין ודברים אין לי עליך וקנו מידה אברה כחובתה ואינה יכול לטרוף אבל אם כתבו כן לראשון טורפה מן השני דוא סילוקו אינו מעלה ואינו כוריד לגבי שני דכלאו הכי הוי חוזרים עליו שלא היה שיעבוד על הראשון שהרי הניח להם בני חורין ואם הראשון מכר הקרקע סקנה לאחר אינו יכול לטורפה גם מן האחר כמו שלא היה טורפה אם נשארה כידהראשון דמה סכר האשון לשני כל זמן שהיה לו בה ואף על פי שיא כתב לראשון בפני דין ודברים אין לי עמך ולא על באי כחך לפי שאסר לו השני אי שנתק שתקת ואי לא הודנא סטרא למריה :

ב משכונא אם משכנה לו סחם דינה כאפותיקי סחם ואם פירש לא יהא לך פרעון אלא ממנה דיניה כאפותיקי ספורס :

ג עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו וכן שאר משלשלין מפי שאין להם קול לא מצוי לקוחות ליוהר ואפ' ידע הלוקח שעסאו אפותיקי בנגן שהיה עד באותו פלוה אפי' הכי אין המלוה גובה ממנו דלא פלוג רבנן : ד וכן לענין קדימה אפי' עשה משלשלין אפותיקי אפילו ספורס בשטר לראשון וקדם מלוה ספאחד ונבאן זכה והוא שלא שעברס לו אנב קרקע טאם שיעבד לו אנב קרקע אם קדם מלוה מאוחר ונכסן לא זכה :

ז אלא כנגד אחת מהם אבל היה חובו כנגד שתי השדות שניהם כנון שחיכו מאתיס ומכר לראשון פדה שיה סת סנת ולשני גם כן שיה שיה מנה ופכת לשני וקנו מיניה דין ודברים אין לי עמך דעכסיו אין הלוקח ראשון יכול לשעון הנחתי לך מקום כו' דכלאו הכי גם השני משועבד לו והרי בעל חוב טורף השדה הראשונה סלוקח ראשון ולוקח ראשון יש לו אחריהו על השני וטורף מן השני חסד השני סהדיקנה אהדיו זכא מלוה וטורף גם אוהו סלוקח ראשון שהרי עדיין יש לו חובו עליו וכא לוקח שני ומצויה מן המלוה שהרי כתב לראשון ודברים אין לי עמך וטורף מן השני חוזרין חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם וכן הדין באשה ככתובתה כשהיה הכתובה כנגד שתי השדות : ז וכן הדין אם החוב סנה וסכר לשני לקוחות לכל אחת במנה וכתבם הבעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך ונסא חסד שקנה הראשון אינו של הסוכ הרי הראשון טורף מהשני סקנה אחריו ובעל חוב טורף מהראשון ושני טורף מבעל חובו וזאת חלילה עד שיעשו פשרה :

ח עשה עבדו אפותיקי אפי' בסתם ומכרו בעל חוב גובה ממנו מפני שיש לו קול שהעבד עצמו סנה לכל שעסאו רבו אפותיקי ויהי להם ללקוחות להזדר :

ט עבד שעסאו רבו אפותיקי בסחרו אף על פי שכתב לו לא יהיה לך פרעון אלא סח יוצא לחירות ואין לדבו שני עליה כלס דסתמו ספקיע מדי שיעבוד שחרי לא היה נפו קניו לו אלא שיעבוד בעלמא דהוה לו עליו והמלוה נטח חובת סגכסם אחרים של הלוה מפני שהיא סזיק שיעבדו של חבינו ופאלו חזוקא אחר דמי דאף על גב שאין זה הינה לפר שהרי של לפניו פס מחייבין ליה מרינא דגרסו וכתובתו עליו מסר חוב על הלנה ונכתב וטורף מוזן זה הסס שהסספ הראשון ככר נפרע על ידי שחורו והה נחמיב סחמס שהוה סזיק כריני דגמי ואף על גב שכבר הוה מסחרר מרבו דאטק כופין את המלוה שנס תואי שחרנו וכתוב לו ססר שחרור מפני חיקון העולם שלא יסאנו פשוק ואמר לו עבדי אתה ויוציא לעז על בניו :

י וכן הקדש מפקיע מדי שאבדו שאם הקדש הלוה נכסיו אין המלוה גובה מהם כמה דברים אמורים כשהקדישן

ז וכן אם היה אותה שדה שקנת הראשון אפותיקי לבעל חוב אחר סוקףס דרי אוהו בעל חוב טורפה מהראשון וראשון טורף מהשני ובעל חוב האחרון טורף מהראשון ולוקח שני טורף מבעל חוב האחרון שהרי כתב לו דין ודברים אין לי עמך כו' והאחר חלילה עד שיעשו פשרה : קיש חסוכר

ק"ט חמוכר כל שדותיו וליה שהתנה שינבנה מזה העדית וכו' וסעיפים :

לו כיון שהוא ספק ואינו יכול לנכות עד שיבא ראיה מי שקנה באחרונ' כו' ביום כגון אם יש בשטר קניין כל שקדם לו הקניין אפי' טעה אחת וזה תחלה ושאל לעדים ויעידו ואם אין הם קניין ויש שם עדים למי הגיע שטרות תחלה ולפי נסמרו לו קודם הוא וזה החלל ויש מי שאומר שכיון שאינו ניכר מהודך השטר שהרי שלשתן ביום אחד קנו ואין כותבין שעות קניין שלשתן לא חל אלא עד סוף היום ואז חלו שיעבוד כולם כאחד ד' סברין לשלטה בזה אחר זה בשלטה ימים או ביום אחד וכתבו השעות בשטר אם אין בהוכעין דין קרימה כגון שזמנן כולם ליום אחד אי נמי לאחר שנתחייב לכולם קנה וכתב לכולם דאקנה דחל שיעבוד כולם בבת אחת כולם נובין מן האחרון לא הספיק נובין משלפניו לא הספיק נובין שלפני פניו ואם שטרן של א' מהם קודם לחבירו וכאין לנכות כאחד כל מי ששטרן קודם ינכה מן האחרון החלה בין אם הוא עדיית או בינונית או זיבורית והסמאות מסנו נוכה שלפניו והמאחר מסנו נוכה משלפני פניו ואם הניזקין דומין ואחריו בעל חוב ואחריו כחובת אשה הניזקין קודמין לנכות מן האחרון אפילו הוא זיבורית ובעל חוב משלפניו אפילו הוא עדיית וכתובה אשה משיפני פניו אפי' הוא עדיית עדיית ואין הניזקין יכולין לומר אם כן הורע כוחינו שכך היא הדין נותן מי שקדם שיעבורו צריך לנכות החלה ואינו יכול לנכות אלא מן האחרון ואם יבא לנכות משלפניו יאמר לו הנחה לך מקום לנכות מסנו מיהו אם הניזק יפייס ללקוחות הראשונים שינתנו לו לנכות מהם ולא יאמרו לו הנחנו לה מקום ליבית ממנו לא יוכלו בעל חוב ואשה לעכב ולומר כבר נסחיק שיעבורך מהם כיון שהיה בני חורין אצל המוכ' וכיון ששטרך מוקדם אתה צריך ליקח מבני חורין שהניח אצל המוכר משום דאמר להו ניזק כולתו משעבדי דידי וניהו אלא שהבטתם תקנו לשובת הלקוחות שאין נובין מהן כל זמן שיש בני חורין וכו' שהם מחלו תקנתה שתקנם לשובתם אתם מה לכס עמי אני אקח מאיזה מהם שארצה :

ה' סברין לאחר כזו אחר זו אם לקח זיבורית באחרונה יכול לדחות כולם לגבי הזיבורית שהיה בני חורין בעת שקנתה העדיית והבינונית לפיכך כולם נובין מן הזיבורית לא הספיק נובין משלפניה לא הספיק נובין משלפני פניה לא שנא אם המוכר פתח או קיים ואם קנעם בבת אחת או כזו אחר זו ולקח עדיית באחרונה אם המוכר עדיין חי כולם צריכים ליקח מן הזיבורית ולא יוכל לומר אדרבה כיון שהעדיית היה בני חורין באחרונה ננכה טולנו מן העדיית א' כיון שקנית כולם בבת אחת שיעבדו כולם בבת אחת עליך ונכנס אחת החת הבעלים להנכות לנו לכל א' בדינו ומסוס טיובל לומר להם אי שקליתו כולנו מזיבורית שקלית ואלא מההדנא שטרא זיבורית למרח ויהיה עכשו הזיבורית בני חורין והגבו כולם ממנו שהרי אין נפרעין ממשועבדין כמקום שיש בני חורין ולא יוכלו למימר ליה לכי תהדר אבל עדיין לא החזרתו ולא ננכה מן הזיבורית כל זמן שלא החזרתו שכל מה שאדם יכול לעשות להועילתו אנו רואין כאילו כבר עשה והוא יעשנו ומי יעכב בידו שלא יחזירנו לו בבתובה ומסירה ככל היביתו ואי כהחזרת הסמ' לתדיל לא נתבטל המסקה ככך לכך צריך כתיבה ומסירה כדן מוכר שטר לתבדו הילכך אנו רואין כאילו כבר החזירו ומנכה לכולם מן הזיבורית ואם מת המוכר דלא מציל למימר מהדנא שטרא ליתמי שלא יועיל לו כלום אף אם יחזירו להם שאם יחזירו להם היו לגבי ידיהו כאילו קנו אחרית אביהם ויהימל יפרעו חובות אביהם ממה שקנו אחרית אביהם ואז היו דינא הכי אם לקח זיבורית באחרונה כולו נובין מפנה כמו שאמרנו בתחלת המעוף ואם לקח עדיית באחרון יקח כולו כדין ואין צריך להנכות לכולם מן העדיית אע"פ שזוהי בני חורין באחרונה פשוט שיאמר להם כלום תקנו חכמים

א ראובן שמכר כל שדותיו לסמעון בבת אחת בשטר אחד וחזר שמעון ופבר שדה אחת ללוי והיא בינונית ב' ולא נשאר בינונית אחרת ביד שמעון וכבר ידעת דבעל חוב דנו בכינונית לפיכך אם בא בעל חוב לנכות רצה נוכה מבינונית שביד לוי שהוא עיקר שיעבורו ולא היה לו ללוי לקנותו רצה נוכה מסה שביד שמעון דאף על נב דעיקר שיעבודיה ביד לוי מצי אמר ליה לשמעון אתה נכנסת תחת ראובן כשעבדתי ועליך פוסל לשלם לי לא אמריח אני לוי לרוץ עמו שהרי הגיה לי מקום לנכות לא מיבעיא שיכול לנכות הזיבורית שביד שמעון דסגור נרע מדינו אלא אפי' לא נשאר ביד שמעון אלא עדיית יכול לנכותו ממנו מן הטעם שאמתי ב' א' שגובה מלוי כגון שלקח בינונית שהוא עיקר שיעבורו של בעל חוב אבל אם לקח עדיית או זיבורית אינו יכול לנכות ממנו רמזי למימר ליה להכי פרחי וזכינא ארעא דלא חוילך שלא תחזור עלי וכן אם נשאר בינונית ביד שמעון אינו יכול לנכות מלוי אפי' אם לקח בינונית דמצי למימר ליה להכי פרחתי והנחתי לך מקום אצל שמעון לנכות ממנו כדריך בזיבורית וכל זה לא איירי אלא בשקנאם שמעון בבת אחת אבל אם קנאה בזה אחר זה וקנה זיבורית באחרונה אינה נוכה מלוי דאמר ליה לוי כשקנה שמעון את זו שאצלי הגיה לך בני חורין אצל ראובן בעל חובך ואין נובין מנכסים משועבדיים במקום שיש בני חורין דכשם שאם התח עריון הבינונית ביד שמעון היה דוחה אותו אצל זיבורית מן הטעם הזה שקנאו באחרונה כך לוי יכול לדחותו אצל זיבורית ששאררה ביד שמעון שהיתה בת חורין באחרונה דהא לוי בא שכה שמעון וכל מה ששמעון יכול לשעתו גם לוי יכול לשעתו דמה מכ ראשון לפני כל זכות שהבא לידו ומה שאמרנו היכא דקנה לוי בינונית ולא נשאר בינונית אחרת ביד שמעון דרצה מלוי נוכה משום דקנה עיקר שיעבורו אע"פ דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדכתיב אין נפרעין מנכסים משועבדיים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמרו רבנן מפני תיקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חוב כדרי חובו לא יסרוף לקוחות אבל כן שמעון לא יוכל חובו והוא אף עליו מכה שרפא הוא בא ולא שייך לנכיה תיקון העולם :

ב' מלוה שהתנה עם הלוה שינכנה מעדיית שבנכסיו ומכר העדיית ושייד בינונית וזיבורית אין הבעל חוב נוכה מן העדיית שמכר אלא מעדיית מה שבירד דעדיין בן חורין הוא דהיינו מבינונית שלו :

ג' מי שהיו לו עדיית ובינונית וזיבורית והיה עליו ניזקין ובעל חוב וכתובה אשה וכבר ידעת דניזקין דינן בעדיית ובעל חוב בכינונית וכחוב' אשה בזיבורית ומכרן לשלשה בני אדם כאחד ביום אחד במקום שאין כותבין שעות כולם נכנסו תחת הבעלים ונוכה ניזק בעדיית ואע"פ דניזקין מלוה על פה גינהו דהא לית ליה שטרא וקיים לן מלוה על פה אינו נוכה ממשעבדי ניזקין שאני דהוא מלוה הבתובה בתורה ומלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא ויש מתרצין שניזקין קול יש להם יותר ממלוה בשטר לפיכך שורפין אף ממשעבדי שהרי לא אמרו שהמלוה על פה אינו נוכה מהם אלא מפני שאין לה קול והכא הא יש לה קול לכך נוכה הניזק מן הליקה בעדיית ובעל חוב בכינונית וכתובה אשה בזיבורית ואם טען כל לקח ולוקח לזה שכא לפיך מסנו אני לקחתי תחלה והנחתי לך מקום לנכות ממנו יש מי שאומר ששומעין

לבוש עיר שושן

הלבנות אפותיקי

הנכסים שאין ניכין מנכסים משועבדים במקו' שיש בני חורין
 אלא משום תקנה הלקוחות אלא לא ניהא לי בהא חקנ' שלא
 כדניא וואס לקח בינונית באחרונה בעל חוב נוסל בינונית
 כדניא והוא היה בן חורין באחרונה וכתבנת אשה סגכה מן
 הויכורית כדניא שיאמר לה דינך בזיכורית ולא ניהא לי
 בתקנתם שאמרו אין נוכין ממשיכדין במקום שיש בני חורין
 ולניזקין יאמר שיפסא ניהא לי בתקנתם שאמרו אין נוכין
 ממשיכדין מ' והרי בינונית הויכורית באחרונה לפיכך
 מנהגה לו מסנה דבפולין יד התיבע על החתונה שכא להוציא
 והמ' עה יוד הנחבע שהוא מוחק על העליונה :

מכרן לאחר כזו אחר חומכר לו עדידת באחרונה וחור
 הלוהק ומכר בינונית ויכורית וסירי העירית אצלו כולן
 באין ונוכין סן העירית שכירו שהיה בן חורין כשחורנו'
 וצין שיעבד כולן אלא עליו דהשחא לא סצי למיכר הרגא
 שטרם כזו או לא ניהא לי בתקנה דיכנו כזו שהרי אין הבינוני'
 והזיכורית ביד וואס מכר עירית וסירי בינונית ויכורית לפניו
 לא אמרין כיון שהיתה עירית בן חורין באחרונה יביאו כולם
 ויטריזו מלוהק שני שלקח שיעבדום אלא נוכין כל אחר כדניא
 ביוקין שורפי' העירית שלוקח שני וסן הבינונית ויכורית
 ששיאר לפניא ניכה בעל חוב מבינונית ובינונית ששח מדיכורית
 ומעמ' שגם הם אין שורפן העירית שלוח בני חורין באחרונ'
 משום דאמרין מה מכר ראשון לשני כל זכות שהכא ליד
 וכיון דאיצתו לנבי לוקח ראשון בעור העירית היה בידו הוא
 מצי מנהג להו מבינונית ויכורית שפידו וואע"פ דכי זכין
 בינונית ויכורית אכתי עדידת בני חורין הואי אין נפרעין
 מנכסי משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין מצי אפר לה לא
 גיהא לי בהאי תקנתם לפיכך לוקח שני נמי מצי אמר להו
 לבעל חוב ולתניב אשה נבו מבינונית ויכורית שכיד הלוהק
 ראשון דכי זכין לוקח שני אדעתא דכל זכות דהוה ליה לראשון
 בניה זכין אבל לייקין לא יוכל לדחות וסורף ממנו שגם
 הלוהק הראשון לא היה יכול לדחות אצל דבר אחר וא"כ ליכא
 הכא מה מכר ראשון לשני כל זכות כזו וסורף ממנו :

לפני אס הוא במקום שפליה פסחלמת לשם נפטר ואיך
 צריך להביאם לביה דין דפרעון בעל כרחו פרעון הוא וכן
 אס אמר לו הנה מעותיך צדורים בכיתו באוקול מעותיך והלת
 מסרב מלקחתם ונגנבו או נאכרו פטור הלוה אלא אם כן
 פשע בהם ונגנבו או נאכרו על די פשיעתו ויש חולקין בזה •
 אס פרע לאשת המלוה אס היא בת דעת נפטר הלוה בכך
 כאילו נתנה לו בעצמו דידה כידו ראובן שהיה חייב לשמעון
 וכשהגיע זמן הפרעון אפר לו שמעון שיחפסק בהן לפחצית
 שכר ונאנסו אה"כ ביד הלוה חייב בכל האונסין כמו בתחלת
 פאחר שהיו חתילה באחריותו לא נשתה' פחמת דיקור בעלמ' •
 כלא מעשה קניין :

חלבות העושה שליח לגבות

חובו קבא השולח חובו על ידי שליח וכו' יב סעיפ'

א שלח לו חובו או פקדונו על ידי שליח אס אמ' לו הפקיד
 או המלוה לשלחו על ידו ונאכרו פטור אפילו לא אמר
 לו פה אל פה שיטלחנו על ידו אלא כתב לו בכה"כ שלח לי
 על ידי פלוני ושלחם על ידו ונאכרו פטור דהבינהני תגרא
 ומנהג' כי האי מילתא הוא והוא שכיב שהוא כהב ידו ואפילו
 השליח נמי או חרס ששהוקצן שאינן בני שליחות דכתיב
 שאמר לו שלח לי על ידי הן הוא נמי או על ידי חרש ששחת
 וקצן פטור ואפילו לא ייחד לו אדם ידוע לומר שלח על ידי
 פלוני אלא כתב לו שלח לי ביד פי שתרצה ושלחם לו ונאכרו
 או כפר בהם השליח פטור והוא ששלח לו ביד אדם נאמן
 וברוך שבני אדם תלילין להעבד שם פטונס אבל אס שלח
 על ידי פי שהוחק כפרן או במקום סכנת דרכים שאין הרבים
 תלילים להעבד עם מסונס הרי פשע וחייב דמסתמא שער
 דעת פן לא תרשהו אלא לפושט פן האונסין כיון וזו פשיעת
 הוא אא"כ פירש לו ברדיא שח' לי ער ידי מי שתרצה והפטר
 ב אפילו לא אפר לשליח אסור לפלוני שישלח לי על ידי
 פעות שכירו אלא אמר לו בפני ערים מעות יש לי ביד
 פלוני לך ואמר לו שדעתך לכא לכאן ואס יתנם לך הביאם
 לי ונתנ' לו הלוה ונאכרו בדרך פטור אבל אס לא עשאו שליח
 אלא אמר לריס לי מעות כיד פלוני ואינו קולחם לי אולי אינו
 מוצא שליח לשרחם לך והתראה אלו אולי ישלם לי על ידי
 לא הוי שליח ואס נתנם לו ונאכרו חייב באחריות שהרי לא
 עשאו שליח בלל אלא הראה לו כקום אס תרצה לשליח שליח
 ולא שראא עשאו שליח :

ג לא עשאו שליח בעדים אלא כסר לו חיתמו לסימן שהיה
 שליחו וספחו לו לאמר לך והבא לי מעותי והוא בא
 פצל הלוה לומר פלוני שלחני אליך לאמוד שהשליח לך
 מעותי והילך חתמו לסימן ועדים מעידים שהאז חותמו אבל
 אינא מעידים שעשאו שליח ושלחם לו ונאכרו לא נפטר
 הלוה אלא חייב לסימן ויכול להרדים החילה טי ששלח שליח
 זה ועשאו שליח ולא יורה ויש אומרים שצריך המלוה לישבע
 החילה כדון כל שאר הנשבעין ונשליח דמא עשאו שליח
 ממש ויאו ארעתיה ורמו רבנן שבועה עליה כי היכי דלידוק •
 ד שלח המלוה או המפקד כתב ללוה או לנפקד פנה שיש
 לי בידך ששלחו ביד לוי ושלחו בידו ונאנסו בידו ונפטר
 המלוה לא כתבתי ולא שלחתי לך עם אין הכ פנניו והלכת
 מינן בריא לי שכתב ידך בא אלי ועי' שלחתי ישבע היסת
 שכתב ידו בא אלי ולפיכך שלח לו ונפקר כסו דאי בעי אמר
 להלם או החזרתיו לך אבל אס שניהם פורים שלא כתב יד
 אפולק אלא שזה פושט האסנתית השליח שאמר פאתת
 שליחתי :

קד' הזרק חובו סתם או בתורת ג' טיזן וזרקו ונאכרו וכו' ב' סעיפ'

א מעות ההלוואה לאחר שהלוה לו הם באחריות הלוקח עד
 שיגיע ליד המלו' או ליד שליחו ואס זרקו בפניו ונאכרו
 חייב לא סיבעא סתם אלא אפ' אמר לו המלוה ללוה זרקו לי
 חובי ברשיית הרבים זרקו אפילו קרוב למלוה ונאכרו חייב
 דמסתמא זרקו וסמך קאמר ליה אבל אס אמר לו המלוה
 זרקו לי חובי הפטר זרקו אפילו זרקו למלוה ונאכרו קודם
 שיגיע לידו פטור שהרי הרשוה ופסאו בכך כיון שאמר הפטר
 אפי' ברחוק אליו קאמר להפטר ולא יוכל למיכר משטת דאחי
 כך אמר לו זרקו לי חובי כהרית ג' טיזן דינו כמי בנט סאם היו
 המעות קרובות ללוה ערייזתם באחריותו ואס נאכרו משם
 חייב הזרקות למלוה נפטר הלוה מחצה על פחצה אס
 אכדו מסס או נגנבו משלם הלוה פחצה כיצד זרק לו לתוך ד
 אסותיו של הלוה פטור הלוה דארבע אסותיו קנות לו חן
 ל' אסותיו אס המלוה יכול לסיפור ולא הלוה פטור ואס
 הלוה יכל לשמרו ולא המלוה הלוה חייב שניהם יכולים
 לשימרו הוה ליה מחצה על פחצה ושניהם חייבים אבל
 שניהם אין יכולין לשפורי הוה בזרק למקום האכוד וחייב
 הלוה :

ב כ"א כפתם שלא נלה המלו' דעתו שאינו רוצה לקבלם
 לפיכך אס זרקו לו ונאכרו חייב שאמר לו אילו נתתם
 לי וזיתתם שופרם אבל אס אמר לו הלוה הילך
 אפוחך ולא רצה חסלוד לקבלם וזרקם

ש'תתו או שצין הלוח יודע כבדו אם הוא כתביו אפילו היו
 גזירים בו סימנים ואותיות שביניהם סתמים לכתב ידו אם
 מען המילה ואמר לא ש'תתו כתב ידי מעולם ואחרי' רופי כף
 הר זה כפי שאמר מנה לך בדי ואינו יודע אם החזרתו
 לפיכך הלוח או הנפקד חייב באחריותו ומשלים אחרי שיתרים
 על מי ששלח כהנה מרעהו ולא יודה ויס מי שתורה לישבע
 ואת' כ' ישול כרם כל הנשבעין ונוטלין כלעיל בסעיף הסמוך
 ה' ואם הכת' הוא בפנינו בדי הנפקד או הלוח וטוען המלו'
 או הנפקד אין זה כתב ידו אם יש עדים לקיימו וראי
 ש'הא פטור ואם אין עדים מצוין לקיימו והנפקד אומר אני
 כביר שהוא כתב ידו אם זה הסמן נפקד אצלו כלא בעדים
 או אפילו בעדים על פה פתוך שיכול לומר לא היו דברים
 מעולם או החזרתים לך מירי לידך הרי אין כאן שבוע' סותרים
 אלא נשבע היסת שהוא כביר שהוא כתביו ועל פיו ספרו
 ביד שליחו ונפטר ואם נפקד אצלו בטטר שלא יוכל למען
 לא היו דברים מעולם ולא החזרתו לך מתוך שיכול לומר
 נאנסו נאמן לומר ספרתיו ביד שליחך אלא שאם היו טוען
 נאנסו חיה צריך לישבע שבועת חמורה שבועת הסותרים
 שחיא שבועת ההורה לפיכך צריך עכשיו ג' כלישבע שבועת
 חמורה בעין של תורה שמסרו לשלוחו על פי כתב ידו ש'הוא
 מכיר ואם הוא לוח בשטר שאין לו שם מענה ליפטר שכל
 צילו המענה אינו מועילין לו אלא צריך לשלם על פי השטר
 או המלוה צריך לישבע שאין זה כתב ידו ונשבע שבועת
 חמורה כדון כל הנשבעין ונוטלין ואם טוען הלוח לישבע לי
 השליח שאומר שנאנסו צריך השליח לישבע שבועת חמורה
 כרין שבועת השופרים שהרי הוא היה שומר עליו ;
 וזאם הרובע מודה שהוא כתב ידו אלא שאומר לשליח אינו
 מאמינך שנאנסו ואינו מאמין לנפקד וללוח שנתנום לך
 הרי זה מחזיק על הלוח או על הנפקד חרם סתם שנתנו
 לשליח דנבי דידהו הרי מענתו ספק כיון שהוא מודה שזה כתב
 ידו אלא שאומר אני מאמין שנתנום לו הוה ליה לוח כאומר
 פ'עתיד דאי שבין שהגיע ליד שליחו בהגיעו לידו דפי
 והמלוה הוה ליה כאומר אינו יודע אם פרעתני וכיון שאינו
 טוען כודאי לא פרעתני אינו יכול להשבעין אפי' היסת אלא
 פתרים סתם והשליח שהוא נעשה שומר עליו צריך לישבע
 שבועת חמורה שהיא שבועת השופרים ;
 ז' וכל זה מיירי שהשליח מודה שכאן לידו אלא שטוען
 נאנסו אבל אם השליח כופר במלוח או במפקד ואומר
 להם נתתו לכם והם שופרים לא קבלנו השליח אינו נאמן
 לפטור את הלוח למי' אפי' הם שנים מפני שהם נתעים
 ברב' שררי הם נחכעים וצריכין לישבע כמו שיתבאר לפיכך
 הלוח או הנפקד מקבלים חרם סתם שמסרו ליד השליח שררי
 אין למלוה או לפקדו עליהם אלא מענת ששא אלא
 פסרתה ליד השליח והשליח נשבע היסת שנתנו לו ונפטר
 ואם הם שנים שצוהם נשבעים היסת ונפטרם ;
 ח' ואם השליח כופר בנפקד או בלוח שאומר לא נתתם לי
 והם אומרים שנתנו לנו נשבע השליח ללוח או לנפקד'
 בפעם המלוה או הנפקד שבועת היסת ונפטר כדון כל
 תובע את חברו והוא כופר בכל והלוח או הנפקד נשבעין
 למלוה או למפקד במעמד השליח שבועת היסת שמסרו
 לשליח ונפטרין ואע"ג שאין למלוה או למפקד נגד הלוח או
 הנפקד אלא מענת ששא אלא לא מסרו לשלי' ולא היה להם
 עליהם אלא חרם סתם מכל מקום כיון שהשליח פסייע למלו'
 או למפקד אף על פי שהוא נונע בדבר דמאקצת למענו
 ואמר עד אחד אמר לי שנמלח ממני שהוא כטענת דאי
 נכתבין לעיל סיפ' ע"ה סעיף כ"ג שמשבעין אותו הבא נפי
 משביעין אותו לפנות היסת ;
 ב' כמה דברים אמורים כשעשאו שליח להביא את שלו

אבל אם לא עשאו שליח אלא שאמ' לו הלוח או הנפקד תוליד
 לפלוני מעותיו שכדו או שבא אחד ללוח או לנפקד אומר
 פלוני עשאו שליח להביא לו מעות והאמינו ומסרו לו הסמן
 והשליח אומר נאנסו או מסרתי לסלו' והמלוה אומר לא עשית
 שליח ולא קבלתי המעות ישבע השליח שנתנום לסלוח או
 לספקד ונפס' מן הלוא' מן הנפקד ואע"ג שאין ללו' או לנפקד
 על השליח אלא מענת ששא שררי אינו יודע אם נהגו למלוה
 אם לאו ואינו טוען אלא ששא לא נתת לו ולא היה לו עליו
 אלא חרם סתם מכל מקום מצד פנין מענת המלוה שאומר כריא שלא
 נתנום לו שצוהו השליח חיסה והמלוה או הנפקד שרוצים
 להוציא מן המלוה או הנפקד יש עליהם שבועת חמורה כמו
 שבועת הפועלים עם החנותי וצריכין לישבע שבועת חמורה
 בנקיטת חפץ שלא קבלו כדון נשבע ונוטל ונכין חוב' מהלוח
 או הנפקד ואע"ג שאין ללו' ולנפקד עליהם אלא מענת ששא
 ששא קבלו מן השליח והוה ליה ככנת לי בידך וחלה אומר
 אינו יודע אם פרעתך דחייב בלא שבועת התובע אלא קבלת
 חרם מכל מקום כיון שהשליח מכחישו תקנו רבנן לישבע
 כדון נשבע ונוטל ואפי' השלוחים הם שנים אפי' הכי נשבע
 המלוה או הנפקד ונוטלים ולא אמרינן אדרבה ליפטרו הלוח
 או הנפקד למי' דתא השלוחים פסייעים להוואי בעו לשקורי
 למח לא אמרי אהדרינהו ללוח אלא דאי קושטא קאמרי
 ש'תנוהו למלוה או לפקדו דלאו מלתא היא דנונעין בעדות
 הם ריחא לחו להגיד ערות שקר ולומר נתנונו למלו' משיאמרו
 אהדרינהו ולוח דחתם הו צריכים לישבע שבועת היסת אף
 ע"ג דחשאת נמי צריכין לישבע היסת ללוח או לנפקד' שנתנו
 למלוה או לפקדו פ'ס ריחא להו לישבע שבועה זו ללוח
 שאינו יכול להכחיש שררי אינו יודע משישבעו שהחזירו לו
 כמו המלוה שחא ידע שישקרו לפיכך אין עוהו נגד המלוה
 עו' אפי' בשבועת שיכול לומר לא מהיפני לי בשבועת
 שמעולם לא שלחתיה ולא האמנתי' ולא דמי להא דלעיל סעי'
 ו' שהשליח נשבע דחתם הוא ח'פני שררי עשאו שליח
 ומסעם זה נמי הכא צריכין הלוח או הנפקד לקבל שבועתם
 שררי עשאוהו שלוחים וה'מנס ואפי' אם הלוח או הנפקד
 פוטרם את השלוחים מ'שבועה כדי שלא יהיו נונעים בעדות
 אינו מועיל דלאו כלכעיהו דאיכא למימר מס'ס ה'הא
 הגאה רפטר לוח משבועה הם מעדין לו חילכך אם סתחלה
 כשמשרו כדו פטחה משבועה יש מי' שאומר דמהני לפיכך
 אם אין השליח צריך לישבע כנן שהמשל' הלך עם השליח
 ועבר מרחוק וראה שעשה שליחו אינו נונע והרי הוא כעד
 אחד ומזיק למלוה שבועה דאורייתא אם אין כאן אלא שליח
 אחד ואם הם שנים שלוחים והלך המשלח עמהם ועמד מרחוק
 וראה שעשו שליחתם י'א הרי הם עדים ופטור הלוח דהש'א
 אינם נונעים שררי אין צריכין לישבע אבל דבר תפוח הודעל
 פיו של הלוח שאומ' שראו שעשו שליחותו נאמן אותו
 לשוויינהו עדים דבשלמא לענין שבועה בשליח אחד דין הוא
 שיהיה הלוח עם השליח נאמנים להביאו לירי שבועת חמורה
 אבל כשהם שנים חאך נסמך על הלוח שאמר שראו שעשו
 שליחותם לשוויינהו עדים לאפקועי מסונו של המלוה ולכך
 כתב מרי מהראי' ז'ל שנים אינם נאמני' לפטור הלוח והכי
 מסתבר ועדיין איכא למידיק אפי' לא ראה המשלח שעשו
 שליחותו אפי' אמרי דנונעין בעוהו מ'שום שצריכין לישבע
 הא לאוד' ששבעו הרי שוב אינם נונעי' בעדות לפה לא נאמ'
 הרי יש כנן עדי' שלקח זה מסונו של זה שלא כדון ואיפשר
 לי לומר כיון שלא יוכל להתבשר לעדות אלא על ידי שבועת
 הקודשת לעדות אין תורת עדי' עליהם שהתורה לא הביאה
 העדים אלא כשיחכשו על ידי שמעם שבועה אחרת שהיא
 שקבעה קול אלה ואם לא יניד ונשא עונו אכל לאכשיצרכו
 שתי' שבועות כן ראיות המעשה והגדת העדות כנן הכא נ'ל
 י בר א

המאין שכירו אם הוא בידו כרין מיהו אם לא כתב לו כן ונתן המחזיק המסון ליד המורשה ונאכד פטור דלעניין זה שליחותו שליחות ולא נרע פסולית טעשאו בעדים :

ה ואם לא התקנה לו כל החוב או כל הפקדון אלא כתב לו דין וזכי ואפיק לנפטך מחצה או שלישי או רביעי והמותר שלי מתוך שחמו צריך לרוץ עמו על חלקו צריך חתבע לרח עשועל הכל יש מי שאוכר דרווקא בכ' הג' סתכב לו מחצה או שלישי או רביעי אבל אם כתב לו דין וזכי ואפיק לנפטך מאה דינרין והשאר שלי זה הלסון מטעם שלא תרשהו אלא על המאה דינרים דווקא ואיננו מזיקו לרוץ עמו אלא על המאה דינרין :

ו הפרטה אף על פי שהקנה לו וכתב לו זיל דין וזכי ואפיק לנפטך אינו אלא שליח וכל ההוצאות שיוציא המורשה על דין זה חייב המשלה בהם שכך כותבין בהרשא' כל דתענו לך מן דינא עלי הדר וכן אם רוצה המורשה להחזיק במסון אינו יכול וצריך להחזירו שחרי אינו אלא שליח בעלמא לפיכך אם חתב המפקיד פקדונו מן הנפקד וטען הנפקד כבר נתתו למורשה שלך וחזרתו והליתו לו עליו צריך להחזירו לבעל הנפקדון בתנאי שהרי המורשה אינה אלא שליח בעלמא ולא היה לו ללו' עליו דלוה לא סלדה שלא שלחו אלא להביאו לו ראובן שהיה לו פעות בעיר אחרת והלך שמעון לסס ונתן לו ראובן הרשאה לקבל שם הפעות ולהתן לו חמירתן כשיבא לעיר ראובן והלך שמעון וקבלם ואח"כ בא ראובן לסס ורוצה ששמעון יתן לו מעותיו שם הדין עם שמעון ואין צריך ליתן לו המעות עד שיבא לעיר ראובן שהרי מתחלה ע"מ זה קבלם :

ז הרשאה שאין כתוב בה דין וזכי אלא כך היה כתוב בה סב ואפיק לנפטך אין לפוסלה מטום שאין כתוב בה זכי דסב זכי הוא מילה היא וכן אין לפוסלה מפני שאין כתב' בה דין דכיון שכתוב בה כל דמתעני לך מן דינא עלי הדר משילג מטעם שהרשהו לרוץ וררי זה במקום דין וכשרה ואם כתוב בה זיל דין וזכי ואפיק לנפטך ואין כתוב בה כל דמתעני לך מן דינא עלי הדר הרי זו כשרה ואין חתבע יכול לפוסלו ולומר כיון שההרשאה לא נכתבה ככל הדין כאלו אין לך הרשאה ולא בעל דברים ירדי את דארובה כל שכן הוא שאינו יכול לומר לאו בעל דברים ירדי את שורדי אין כותבין לשון זה לכתחלה אלא לתקנת המורשה שלא יוכל המורשה להחזיק במסון ולומר הקני' אותה לי כיון שכתבת לי דין וזכי ואפיק לנפטך ולא דבריעבר אפילו לא כתב לו כל דמתעני לך מן דינא עלי הדר לא יוכל להחזיק במסון משם דק"ל ולא שויה אלא שליח ולא הקנה לו המעות בקניין נמור אלא כתב לו כן מן המעות שכתבנו בסעיף ד' שטר הרשאה אין צריך לכתוב בו זמן ולא נפקא מיניה כלום לעניין ההרשאה פתו הרשהו וכן מה שכתובין בו כרעות נפשי בדלא אניסנא מ' לא נפקא מיניה כלום מ' נהנו לכתוב בו זמן וכדלע אניסנ' כו' :

ח הבעל שבאלוין עם אחד שמחזיק בנכסי מלוג של אשתו צריך הרשאה מאשתו שהרי גוף הקרקע הוא שלה ואם יש פירות בקרקע חרי הפירות הם שלו ומתוך שצריך לרוץ עמו על הפירות דן עמו גם על העיקר ואין צריך הרשאה ועיין בלבוש הבין וארגנ' סי' פ"ה :

ט פתיב וכחש בעשיתו מטעם שמכחש בעתד והודה אחר כך חייב קרבן שבועה ולא כשמכחש לסנים ומוקי לה כגון שכתבנהו שנים ואמרו ששנינו יחד ליות ואמר להו אני מאתד מבס לוייתו ואחר כך הודה שמשניהם לוח פטור מקרבן שבועה ומעמא פשוט ולא הוי אלא כפירת דברים בעלמא שאין כגון שם כפירת מסון שהרי מכל מקום היה חייב לשלם הכל לאותו האחד ומכאן למדו דל' אחר מן האחין שלא חלקו א' אחר מן השותפין שבא להבוע אותו שחייב להם לשותפות :

יכול לחביע אותו על הכל הואיל ויש לו חלק בזה המסן ואינו צריך הרשאה מסאר האחין או מחסותפין דצדוקן של כולם הוא לפיכך אם השותף הזה שרן עם זה יצא חייב צריך שותפו לקבל דיני ואין השותף האחר יכול לומר לשותפו שרן אילו הייתי אני שם הייתי תובע בטענות אחרות ומחייב כעל דיני שיכול לומר לו למה לא באת לתבונ' אתה אם יש לך חתימ' אחרות לך וחובענו אבל דין זה שטען זה השותף צריך לקבל דיוקא בדברים שאף אם הוא כעצמו היה בא לרוץ לא היה יכול לסנות בטענות חבירות לפיכך מתחייב גם הוא בטענת חבירו ונ'ם שיורדין סיד לנכסיו ואינו יכול לומר הו לי זמן עד שארד עמו לדין אבל אם יכול לסנות בטענת כגון שהראשון הודה או שאמר אין לי ראיה וזה כופר או יש לו ראיה לא הפסיד ואפ' כשאינו יכול לשנו' הא דצמרינן שעינו יכול לומר הו לי זמן עד שארד עמו לדין דווקא שהתא היה בעיר ולא בא ודאי היה ניהל' כמה טענען זה בשבילו ועכ"ל רוצה להחזיר בו אבל אם לא היה בעיר לא הפסיד זכותי ויכול לומר הו לי זמן עד שארד עמו לדין ולפיכך יכול הנתבע לעכב מתחלה ולומר לו או רוצה עמי בחקיק' או הבא הרשא' ששותפך שהרי מסון שניכם כידו ושניכם אתם בעלי דיני והיום או למחר יבא אחיך או שותפך ויהכעני גם הוא ויכל למימר ליה מאי איכפת לך אם תזכה בדין תיפטר מחלקי ועוד אם ארד עמך לדין על החצי ואזכה בדין אצטרך לחלוק עם שותפי שאמר לי מאן פלג לך וכיון שאין אני יכול לזכות בחלקי אא"כ תרד עמי לדין על הכל למה לא הדין עמי על הכל לא יוכל לומר כן הוא דאיכפה ואיכפ' ליה דהא אם יזכה לא יזכה אלא בחצי ואם יתחייב יתחייב בכל ואם כן לקחה לו מרת הדין וכי בשביל שאין ההובע יכול לזכות בחלקו אא"כ ירד עמו לדין על הכל נכופ' למחזיק שרד עמו לדין על הכל בדבר שיכול להפסיד ולא להרויח ועו' עיקר דדינא פריכא הוא דמה שיאמר אצטרך לחלוק עמו לאו דינא הכי הוא שאין השותף יכול לומר כן אלא כמתא דיכול לומר האי מנהה עריפא מהאי וסאן פלג לך ליטול האי מנחה אבל הכא ליכא עדיפיחא כהא מנתת מהאי מנתה דלימא ליה הכי י' א' היכא שאינו בעיר דאמר' שצריך המחזיק לרוץ עמו פעם אחרת שיוכל המחזיק להחריס עליו שלא ידע שירד שותפו עמו לדין ושלא ציהו לירד עמו לדין :

קכב הרשאה על מה נכתבת וכיצד נכתבת ובו ט' מסעיפים :

א מדינא נמריא כיון דמסקינן שצריך ליקח לו בקניין ולכתולו זיל דין וזכה ואפיק לנפטך כמו שנתבאר מעמא בס' ס' שקודם זה אין כוהבין הרשאה אלא להבוע פקדינו שכיר חבירו ולא כפר לו שכוין שההפקדון הוא בעין שרדי לא נותן להוצאה ונס זה לא כפר בו יכול להקנותו לו בכל מקום שה' כאלו הוא שלו ואם היה הפקדון של מעות וק"ל דמעות אינו נקנין בהליפין כמו שיתבאר בע' צריך להקנותו לו אנכ קרקע דקניין אנכ קניין כעליה ה' ואפילו מעות נקנין בו כמו שיתבאר במקומו בע' וכן יכול להרשות לחבוב קרקע אפילו כפר בו דקרקע אע"ג דכפר בה הא איתא בעין ויכול להקנותה וכן מלוה בשטר יכול להרשות אפ' כפר בו דאע"ג דמלוה להוצאה נתנה ואינה בעין וגם זה כפר בו סכל פקוס הכפר מלוה בשטר הוא כפירת שיעבו' קרקעות וכטם שיכל לקנות הספר ושעבודו בכתיבה ומסירה כך יכול להרשות עליו ולמסור הספר בידו כדי שיגבזו וצריך לכתוב לו קנת לך האי שפרא וכל שיעבודא דאית כיה אבל אין כותבין הרשאה על פקדון שביד חבירו שכפר בו כבר דכיון דכפר בו כבר מיחזי כאלו חתמי פהדי אשקרא דמקנא ליה לשליח טירי דלית

לה נביה וכן אין בוחקן הרשאה על מלוה שבעל פה אפילו לא כפר בה מפני שמלוה להוצאת ניתנת ואין אדם מקנה להבירו דבר שאינו בעולם כל זה מדינת דגמרא מן השעם שכתבתי אבל הנאוני תקנו שכתבין הרשאה אף על המלות בין כשטר בין בערי קניין אף על פי שכפר בה כבד כרי שלא יפול כל אחד מסוג חכיו וילך למדינת אחרת ויסמוך שאין כוהבין הרשאה אבל על מלוה על פה שכפר לא תקנו שיכתבו הרשאה ומס' לא גרע משליח שעסאו עכדים שנתבאר כמ' קכ"ב ו'א שעל הכל כוהבין הרשאה ל'שפקדון ל'ש' גזל ל'ש' מלוה כשטר לא שנא מלוה על פה ואע"ג דכפריה וכן אנו נהנין ושעסא רמילחא דכיון דעקרא טעמא הוא משום דמחזי כשיקרא אנו למחזי כשיקרא לא חיישנן כיון שיש בזה תיקון העולם שאין כל אדם יכול ללכת כעצמו לחבוע הקיעותיו ואפילו אמלוה דכפריה נהנין למחוב דאף על גב שאין יקול להקנות לחבירו אפי' אנב קרקע מ' מ' יכול להרשות דהא קיימא לן שליח שטניה ונהי שאינו יכול לית' לו במתנה שליח מצי לשווייה דתקנה הוא שתקנו נבי שליחות כאילו היה הוא עצמו קונה הקניין קניין נמור משום תיקון העולם כדכתבנו :

ב. היה לו שבעה על חבירו אינו יכול להרשות עליו אחר להסביעו שאין זה דבר שנקנה בקניין שאינו אלא דברים בעלמא לפיכך מי שהיה לו הביעה על חבירו וכתב לו הרשאה על הביעה שישל' על חבירו אין הרשאה כלום שהתביעה אינו דבר שיוכל להקנות אלא צריך לכתוב הרשאה על הסמון שעליו הביעה :

ג. כבר אצטו כמ' הקודם סעיף ג' שיכול המרשאה לכתב הסליחות הראשון ולהרשו לשני או לשניהם יחד לפיכך המרשאה לאחר ואח"כ הרשה לאחר ושניהם באים כהרשאתו לפיכך אין להנבע להשיב אלא לשני שהיא ודאי עיקר השליחות שהרי ניתנה המרש' על הראשון ואס' דן עם המרשאה הראשון ונתחייב החובע יכול השני לסתור הדיון :

ד. אין למורשה רשות לכתוב הריבאתו לאחר סוה יאמר אין רצוני שהיא פקדוני ביד אחר ואם התנה עמו שיכול להרשות לאחר ואחר לאחר הכל לפי תנאו :

ה. מורשה מסתל להנבע או שמכר לו או מחל לו על השבוע או שעשה עמו פשרה לא עשה ולא כלום שזה יכול לומר לתקוני שרתיך ולא לעווצי לפיכך אם התנה עמו כן תתיקון בינך ענות אפילו אם מחל על הכל מחל וכל שבן אם פירש בה סחילתך במחילתי :

ו. היה לו חוב על גוי ואמר לחבירו שהיה לו ג' חוב עליהם ג' נספ' שחשש בקולך העשה בקולך זהלך ומחל להם חובו וחוב חבירו חייב לשלם להכירו לפי אופרטא מה שהיה שיהו חובו לימכר במעות מוסמני דאנן שהדי כשאמר לו כשם שתעשה כשילך כו' לאו למחילתא אמר שאין דרך למחול חוב לגוי אלא לרזן עמו ולהעמידו שהיא בטוח קאמר וסחייבין ליה משום דינא דרפי :

ז. מורשה שחא מורשה כשכר התלוי ועומר עם יוצי' מסון מיד הנתבע יקח שכרו ואם לא יוציא לא יפול כלום הרי זה אינו נעשה ער דנוע בעדות הוא כמו שיהבאר כמ' אה בעל ולא עיריף מרשות בזה מן החובע עצמו לפיכך מורשה כזה כשכא כשענת בריא בנן בפני הפקדון פלוגי ופלוגי ב' וכד או בפני לית מסג' כ' וכך הרי הביעה בחביעה החובע בעצמו ישלחו כמותו ואם מנתה במקצ' הרי זה נשבע שבנתה החורה על מה שכפר ואינו יכול להפך השבועה על המרש' והא שבעת החורה אין מהבט ואם אמר לה' אע"ג שאמורסה מועז ברי ומעיד למרשה לא מחשב לער להבאנו לידג' שבעת החורה כיון שנוגע בעדות הוא אלא יסבע תמכע דומת ונפטר ואם טוען שרועת להפך השבועה על :

המרשה שיבא וישבע וישול אין מניחין המעות בידו עד שיבא רשמה מעדים הוא ומפני שידע שאין המורשה יכול לבא או שחושב ירבייש לבא הנה לדינא ודינא ליטבע הוא אומר כן וישארו המעו בידו לפיכך נתחכמו לוחכמ' ואמרו שיוציא המסון מידו ויהא מונח ביד כ' עד שיבא המרשה וישבע וישול וכן בכל הדברי' שחולה הנהבע כמרשה ישלחו שם מעדים הוא לפיכך ידון עם המורשה ויהא המסון מונח ביד כ' עד שיבא המרשה וישול ויש כח למרשה להתיר על פי שטוען טענה שקר כדי לעכב המסון ולאחרו :

ח. וכשמניח המסון ביד כ' כהב רבינו יוסף קצרו ז'ל דג'ל' שקובעין לו זמן להובע שיבא וישבע ואם לא יבא בתוך אותו הזמן יחזירו ה'ד' להנבע כמנו דא"כ לקרה סדת הדיון רשמה הלה הובעו שקר ולא ישבע לעולם ויהיה מסונו של זה מעוכב ביד כ' דין לעולם והוא איננו חייב לו ונ'ל שאין צריכין הודעה אחרת להובע אלא אומרים כן למורשה שקבענו לו זמן כ' וכך דמסהכא המורשה יאמר לו ואם לא בא מחזורין המסון להנבע נ'ל :

ט. ואם אין הנתבע שבקש להפך השבועה על המורשה אלא מקבל עליו השבועה רק שאומר איני נשבע עתה שהתירם בפני המרשה על פי שטוען עלי שקר אין שומעין לו שאין דום זה אלא מהקנת הגאונים ואין מעכבין השבועה משום תקנה זו הקלה :

י. מורשה שהורשה כשכר ידוע שאפי' אם לא יוציא המסון מיד הנובע ישול שכרו קרוביו כשרים בין לעדות בין לדין שהרי אין לו חלק לא בהפסד ולא בהנאה ומשעם זה ג' הוא עצמו אם טען כרי כשר לעד ואם טוען הנחבע להד'ם סיקוקו שבועה דאורייתא :

יא. אבל מורשה שיש לו חלק במה שיוציא מהנתבע קרוביו הם פסולים כיון לדין בין לעוד לפיכך פי שיש לו עדים על תביעתו לא ירשה אחר מהעדים או מקרוביהם אלא אם כן קצץ לו שכר ידוע שאפילו אם לא יוציא מסון מיד הנתבע ישול שכרו :

יב. וכן אם יש לו עדים כפריעתו לא יבא לדין עם מורשה שיש לו חלק בחביעתו אם הוא קרוב לעירי הפריעת שהרי יבטל עדותו ולא כל בנייה דתובע להרשות מורשה שיבטל עדו הנתבע יכול אדם להרשות ללוה עם ערב קבלן שלו ולא יוכל הקבלן לדחותו ולומר פצני מן הערכות אלא ידון עמו רחלה ואחר כך יבטלנו לפצאנו :

יג. יכול אדם להרשות נשים ועבדים אף על פי שכפופין וחתוד בעליהם ואיניהם ודום כדום יש לחזי' נס' כן לעשות שלוחו של זה ויש אומרים אבל לא עבדו שאין יכול להרשות עבדו לפי שאין קניין לעבד על ידי רבו שהרי נופי קניו לו וידו בידו ואם כן אף על פי שהקנת לו כל מה שהקנת לו עדיין הוא של ג' נמצא שאינו של חו בלא הקנאת ויכול הנהבע לומר לאו בעל דברים ידוי את אבל אסרו יכול להרשות שהרי אם נתלה מתנה קנהה ואין הבעל אוכל פירות נמצא כשכרה לה זכו להפסך אין הנתבע יכול לומר לאו בעל הבחם ידוי את :

יד. לקמן ותבאר דחליפין קונה לכל אדם אפילו לגוי לפיכך יכולין לשלוח הרשא' ביד גוי שהרי מקנה לו אותו הדבר שיש לו נבי המחזיק על ידי חליפין וקנאו הגוי אע"ג דקיימא לו דשליח שוניה ואין שליחו לגוי כמו שיהבא לקסן לא אמרי' דשליח שוניה אלא לענין שלא יוכל המורש' לעכב אותו הדבר אבל לשאר דברים היו הקניין קניין נמור לפיכך גם הגוי קונה מה שכתוב בהרשאה ובלבו שיהיה שלכתוב בה וקנינא מיניה שמשעם שהגוי הקנה דבר לאחר וק'ל דאין שליחות ויכיה לגוי שאינו יכול לזכות משלו לאחרים אלא יכתוב וקנת הגוי כלום' שג' קנה מה שכתוב בהרשאה ולקנותו יש לו יד נתיב

יוראבל לא הוחזק כפרן יכול הוא לחזור וליטול דאמינן אין רצונו של מפקד סיהא פקדונו ביד אחר ואי שויה מריה דפקדון שליח להביאו לו כיון דגלי דעתא דניחא ליה דליהביה ניהליה אם בא לחזור אינו חוזר רבא ליבא לשיכר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ואפילו במציא לו שליח דלא מפטר בהכי שמיך מאחריות או אפילו לא מציא לו שליח אלא דירעינן דשליח זה מוסיף גבי מפקד דבכל יומא הוא מפקד נביה אם בא לחזור אינו חוזר :

אמר השליח למלוה הגנה מעותך ששלח לך פלוני בהוכח בדין אך אני רוצה להחזיק בהן בסביל חוב שיש לי בידך אם חסלות כורה לשליח שיט לו בידו ואין לו שאר נכסים שיגבה זה מהם חיובי והגיע זמן הלואה אין כח ביד המלוה לערער על המטלה ולומר הפסדהני מעותי שמסרתם ליד מי שאינו יכול להוציאם בידו שהרי המטלה יאמר לו אף אם היו עדיין בידו היו מוציאין אותו מידי מרר נתן האיל ואין לך נכסים אחרים אבל אם יש לו נכסים אחרים המטלה כופה לשליח ליתנם למלוה שכל זמן שלא נגמרו לו לא נפטר המטלה מן החוב והשליח חוזר ונובה אתה ממנו כשיאמר לך המלוה שורה לשליח שחייב ליתנם למלוה אפילו אם אין לו נכסים אחרים אף ע"פ שהוא היה נאמן כנגד המלוה לומר אני הופשט בחובי כשנודעתיך האיל זבל זמן שלא בא ליד המלוה לא פקע שליחותו ונמצא שהשליח בעל דברים של המטלה הוא וכנגד השולח אין לו כנו שאינו נאמן לומר החזרתי לך האיל והולך כזכי דמי אינו יכול להחזיר לו כדאמר לעיל סעיף א' ד ואם מת המטלה ולא הניח נכסים שאז אין יורשיה משלח חייבין למלוה כלום וחזר הדין בין השליח ובין המלוה שנשתלחו לו ואפילו קבלם מהמשלח בעדים שגו שיגלו לומר למלוה פרעהיך ונאמן בהיסת נאמן ג"כ בהיסת לומר לו אני הופשט בחובי שאהה חייב לי כיון שאין טובעו בהם המטלה ולש יורשיו אבל אם המשלח הניח נכסים הרי המלוה נוכח מהם ואז יורשי המשלח תובעין לשליח והל כאלו אביהם חי ומציאין מידו ויש מי שאומר שאם בא השליח להחזיק בהם בסביל חוב שיש לו ביד המלוה או המפקד אפילו לא הניח נכסים אינו יכול דכיון דאל הולך כמאן דאל זכי דמי או הולך על מנת שהננו לפלוני דמי יאמרי מקיים הנאי זכי ואי לא לא זכי וכאלו לא יצא מיד הלואה או הנפקד מעולם דמי וצרי לקיים הנאו ולא להחזיק בהן :

במה דברים אמורים דהולך הוא כזכי במלוה או בפקדון כיון שבכר יש לו קצת זכות בממון זה נקנה לו בקל אבל במחנה שאין לו זכות כבר בממון זה לא הוי הולך כזכי שצריך קניין נמור לזכות בו ואפילו עשאנו שליח לסקבל ואמר לו הנותן הולך לולא הוי כזכי לפיכך אם אמר הולך מנת לפלוני שאני נותן לו יכול לחזור בו עד שיגיע ליד המקבל ואם היה המקבל עני שאין לו זון נעשה נדר ואינו יכול לחזור בו :

ואם אמר תן מנה לפלוני במחנה שאני נותן לו י"א דהן לא הוי כזכי ויכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע לידו אלא אם כן אמר לו זכי לו ואז זכה לו וקנה וכנות שהיה בשותפו אבל אם אינו ברשותו לא ומיהו אפילו אינו ברשותו לכשיבא לרשותו יזכה לו אם לא יחזור בו הנותן קודם לכן ויש אומרים דלישאנא דתן הוי כזכי במהנה והוא שנותן לו דהפץ עתה לידו ובשעה שנותן לו אם לו חן חפץ זה לפלוני דכיון דנותנו עתה לידו כהו ליתנו לו מיד שבא לידו זכה בו דמקבל אכל אם מתחלה לא בא לידו על דעת לזכות לזה ואחר כך אמר לו חנהו לפלוני לא קנה אלא כמעמד שלשתן ואפילו אם הוא הופש החפץ בידו בשעה שאמר לו תן כיון שלא בא לידו מתחלה לעם כך :

כתוב ואשר לא טוב עשה בעמיו ודרשו חז"ל זה הנא בהרשאה כד"א כשהנתבע והתובע בעיר אחת אבל אם הנתבע בעיר אחת והתובע בעיר אחרת הרי זה עושה מצוה שאין לך מציל ממון חבירו גדול מזה שאם אי אתה אומר כך כל אחד יטול ממון חבירו וילך למדינת הים ויש אומרים שאין חילוק בין אם היה עמו בעיר או לא אלא שכל זמן שהמורשע הוא אלם ובעל טענת מתעבר על ריב לא לו זהו אשר לא טוב עשה אבל אם עושה כדי להציל עשוק מיד עושקו מצוה קעביר י"א שאין אדם יכול לעשות מרישה שלצ בפניו דחוב הוא למורשה שאומרים עליו אשר לא טוב עשה וגו' ואין חבין לאדם שלא כדעתו לכן אם נתרצה אחר כך וקבלו קנאו שגלה דעהו למפרע :

קבר נתבע אם יכול לעשות מורשה וכו' סעיף אחר :

א הנתב אמרו חז"ל שאינו יכול למנות מורשה שיבא לבית דין להשיב בעדו לתובע והוא ישב בביתו שהמורשה יטעון טענת שקרים לפי שאינו כוש מן התובע אלא יבא הנתבע בעצמו ויטעון האמת שיבוש לטעון שקר דחוקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ונשים יקרות שאין כבודן לבא לבית דין ג"כ לא התירו להן שיעשו מורשה ויטעון מה שירצה ולא יבוש אלא משגרו להן סופרי הדיינים והיא בעצם שוענת בפניהם האמת שתיבוש מפניהם לטעון שקר והם מסדרין דבריהם לפני אב"ד וכיוצא בזה עושים לתלמיד חכם שנתרמו אמתו וחילא ביה מילתא לפיזל לבית דין וגו' ערער בהדי ע"ח דכבוד תורה עדין :

קכח השולח חובו או פקדונו על ידי שליח וכו' סעיפים :

א ראובן שחיה חייב מנה לשמעון או שחיה לו פקדון כיון ואמר ללוי הולך מנה זה לשמעון אם בא דאובן לחזור וליטלה הימנו אינו יכול דהולך כזכי קמי ומיד כשהגיע ליד לוי זכה בסביל שמעון דכיון לאדם שלא בפניו לפיכך בין אם מת לוח או מלח יתנהו לשמעון או ליורשו ומ"מ ראובן חייב באחריותו עד שיגיע ליד שמעון או ליד יורשו וטעם דמסתבר הוא דהיאך יהיו באחריות שמעון והוא לא ידע ולא צוה לו שיתנהו לו על אחריותו ואם יהיו באחריות שמעון הל חנולו ואין חבין לאדם שלא בפניו ואם החזיר לוי המנה לראובן והעני ראובן אחר כך ולא היה לפרוע בעניין שהפסיד שמעון ש"לו לוי חייב טלם שהוא פשע כמה שהחזירו לראובן ואם פחמה אונס החזירו לראובן כגון שאיים עליו ראובן בדבר שחיה בירו לעשותו עד שהוצרך לוי להחזירו פשור יש אומרים שכשהחזיר לוי המנה לראובן שנתחייב באחריותו ומאיה מהם שירצה יכול שמעון לתבוע אותו עד שישלם כל חובו ראובן שהיה לו מעות ביד שמעון ואמר ללוי לקבלם משמעון והלך לוי וקבלם ואח"כ אמר שמעון ללוי שיחזור לו מעותי שקבל בסביל ראובן ואם לא יחזירם לוי יכפור לו חוב שחייב שמעון ללוי ממקום אחר והנה לוי אומר לראובן לא קבלתי בסבילך כדי שאפסיד את שלי ורוצה להחזיר כדי להציל את חיכו וראובן אומר לא החזירה מאחר שכבר עשית שליחותי וזכות כשכילי הרי המעות שבידך הם שלי ולא מציל מאיכך באמני חדין עם ראובן שאין זה נקרא אונס הפשור דהיאך יציל ממנו כממון חבירו :

והא דבפקדון אינו יכול לחזור וליטול מיד לוי הווקא כשהוחזק הנפק' כפרן דאז זמית לפקדו שתיצא מתחת

הני שלי כשאמר לו חן אבל אם אמר לו זכה לו בעוד שהחפץ בידו זכה לו וע"פ שלא בא לירו מתחלה לשם כך או אפילו לא היה בירו בטעה שאמר לו זכה אלא שהנכיה אחר כך כדי לזכות לו זכה אפי' שלא בפני הנותן ושלא בפני המקבל דכיון שאמר לו זכה שליחותיה קעביד אבל אם לא אמר לו זכה כחד אנפי שאמרנו אפי' איתיה לפקדון כתצירו של שליח לא זכה למקבל פתנה :

ח ראיבן שאמר לסמקון דהולך מנה ללוי שאני נותן לו מהנה והלך שמעון ליתנו ללוי ומצאו סמט חזינן אם ברי היה הנותן בטעה שנתן ומת בחיי מקבל יתן ליורשי המקבל דק"ל מצוה לקיים דברי המת בדבר שהיא מושלש מוכן ופאמן לפניו בטעה שנתן ואם נתנו זה לפלוני אפי' היה ברי כשאמר בן ומת מצוה לקיים דבריו לפיכך כשמת הנותן בחיי המקבל זכה בו המקבל וכשמת גם הוא אחר כך הורישו לבניו ואם מת המקבל בחיי נותן יחזור ליורשי המטלה דהולך לאו בזכו דמי ואף על פי שמת הנותן אח"כ לא שייך לומר מצוה לקיים דברי המת דכיון שמת המקבל בחיי נותן כבר בשלו דבריו בחייו :

ט ואם שכיו פרע היה הנותן בטעה שנתן חזינן אם מת מקבל בטעה שנתן המנה ליר השליח יחזור ליורשי המשלח דכיון שמת המקבל לא היה ראוי לקנות אבל אם היה המקבל חיי' בטעה שנתן המנה לשליח יתן ליורשי המקבל אפילו אם מת הנותן אחד כך בחיי המקבל ואפילו נולדו יורשי המקבל אחרי מיתת הנותן אף על פי דבטעה מיתת הנותן לא היו יורשי המקבל ראויין לקנות לפ"ד המזכה לעובר לא קנה ונ"מ המקבל לא קנה בחייו כיון שמת בחיי נותן אפילו הכי קנו למפרע משעת נתינתו מן המעם שיתבאר הילכך כיון דאית' למקבל בטעת מתן פעות הבורר הדבר שזכה משעת המתנה והורישו ליורשו ועדינא הך פתנה דל"מ משאר פתנות ש"ס דבשאר פתנות ש"ס אינו קונה עד לאחר מיתה וכל זמן שלא מת יכול הש"ס לחזור בו אפילו כעודנו ש"ס והכא אינו יכול לחזור בו בעודנו ש"ס עד שיעמוד ויתרפא ושעמא דלא דמי הכא לשאר פתנות ש"ס דשאר פתנות ש"ס אינו נותן כלום במסירה ואינו מוציא המזון מחת ידו הילכך אינו קונה עד לאחר מיתה ויכול לחזור בו כל אימת שירצה אפילו בעודנו ש"ס אבל זה שהוציא המזון מחת ידו ונתנו ליד השליח ודאי דעתו היה שיקנה המקבל מיד בלא מעמא דדברי ש"ס ככחובין וכמסורין דמי אלא בלישנא דהולך שחזא הבא בזכי ובמשיבת ההוא שליח דזכי ליה הוא דקנה דאע"ג דהולך דדברי לאו כזכי דמי הולך דשכיב פרע כזכי דמי דמסמסא כי ידוב ממנא לשליח אדעתא דלזכי ליה למקבל קא מסר ליה והוא דלא אמר זכי אנב צערא לא רמי אדעתיה מידי דהוא אגישו דקיימא דן דאע"ג דברי שאמר כתבו נ"מ לאשתי אינו כלום עד שיאמר הנו תבי' ש"ס כחובין אע"ג דלא אמר תנו מטום דאמר שדעתו היה לומר תנו אלא שהיה כהול בעצרא הנ"ל גבי מתנתו ה"ל כאלו אמר מהיום אם מת ליפ"כ כל זמן שלא עמד אינו חוזר ואם יעמוד חוזר אפילו כבר בא ליד המקבל :

ז ומכל מקום כל זמן שלא נתכרר שנתרפא צריך השליח לעשות שליחותו ואין לו לחוש שמא יתרפא אלא יתנו למקבל או ליורשי ואם ימות הנותן ישאר למקבל ואם יתרפא יחזור לנותן :

הלבנות מעמר שלשתן

קבו הפורע חובו כמעמר שלשתן ובו ב"ג סעיפים

א כבר כתבנו בסימן ט"ו סעיף י"ט שתקנו חז"ל דמעמד שלשתן יהיה ג' קניין לפיכך ראובן שהיה לו שנה ביד שמעון בין מלה בין פקדון ואל במעמד שלשתן מנה שיש לי בידך תנהו ללוי בין שנתנו כפתנה בין שנחנו לו בפרעון חובו קנה מיד ואין ראובן ולא שמעון יכולין לחזור בהם אף על פי שעדיין הם עסוקין באותו ענין דלא אמרינן שיכולין לחזור כל זמן שעסוקין באותו ענין אלא בקניין סודר שאין הקניין נעשה בגוף הדבר אבל כשאר קניינים כגון משיכה ומסירה והגבהה הואיל ונעש' הקניין בגוף אותו הדבר הנקנה אין אחר מהם יכול לחזור וה' נמי כמעמד שלשתן שמיד נסתלק הזוכה מעל המפחה והמזומנה נכנס במקומו ונמצ' הכל עשון ואין המזומנה ולא המפחה יכולין לחזור בהם וכן אין הממתה יכול לחזור ולמחלו למזומנה שהיא בירו ואפילו אם נולד לוי לאחר שחלוה ראובן לשמעון שבטעה שנשתעבר שמעון לראובן לא היה לו בעולם אפ"ה קנה השיעבוד עכשיו על ידי המעמד שלשתן :

ב בד"א כשהיה לראובן מנה ביד שמעון דקא פקני ליה ללוי פאי דאית ליה גבי שמעון אבל אם לא היה לו מנה בירו אלא שאמר לו חן מנה ללוי בשבילי ואפרענו לך לא קנת מיד וכל אחד משלשתן יוכל לחזור בו דלא מהל אלא על פנת לקבל שמעון ושמעון לא נתן עדיין הרי לא חלה פחילתו כל זמן שלא קנה בקניין ואפילו פרע שמעון מקצת החוב יכול לחזור על השאר ופ"ק כל מה שנתן שמעון חוזר ונוב' מראובן מאחר שעל פיו נתן לו וכן אם המקבל פסד הנותן לגמרי בפ"ה בטעת מעמד שלשתן צריך זה שקבל עליו ליתן לתת למקבל דהא לא נרע מערב דעלמא :

ג ראובן אמר לשמעון כמעמד שלשתן סהם חן מנה ללוי ולא אמר ליה מנה שיש לי בידך תנהו ללוי ושמעון פודה שיש לראובן מנה בירו אלא שאומר ביון שלא פירש מנה שיש לי בידך תנהו ללוי לא היה דעתו על המנה שיש לו אין בראובן כלום דמסתמא על מנה שיש לו בירו קאמר ול"מ ביקש שילוונו ויש חולקים ואומרים כיון דמעמד שלשתן תקנת חכמים היא והילכתא כלא טעמא הוא אין לנו אלא מת שתקנו דהיינו מנה לי בידך תנהו לפלוני וה' שלא הזכיר המנה שבידו לא מיחזי אלא כערכות שבקש ממנו שיחא ערב בערו וילוונו לו לזמנו לפרעו ול"מ קנה שיכול לחזור בו שהרי לא היה ערב בטעת מתן פעות ולא בקניין :

ד היה לראובן ביד שמעון כור של חטין ואמר לו כמעמד שלשתן חן ללוי נ' דינרין שהרי יש לי בידך כור של חטין ונתרצה והא"כ רוצה שמעון לחזור בו שאומר אין לך בידך נ' דינרין אלא חטין הוי דינא הכי אם החטין הוא פקדון ופירש לו חן לנ' דינרין כמעות מן החטין לא קנה לוי שיכול לומר לומר שמעון איני חייב לשרוה למכור חטין של ראובן כדי לפרוע חובותיו ואפילו אם יאמר לו חן לי חטין שזה חמשים דינרין יכול לומר לו לא ציוני ראובן ליתן לך חטין אלא מעות אבל אם אמר לו סתם חן לו נ' דינרין מהחטין שיש לי בידך געשה כאמור לו חטין טוה' נ' דינרין חן לו וקנה ואם היו החטין הלואה אצלו הואיל ולהוצאה ניהנת שהרי זה חייב לו לשמעון או חטין או שוין אם לא היו לא חטין נותן לו מעות ואע"פ שאומר לנ' דינרין כמעות קנה ונותן לו מעות או חטין טוה' חמשים דינרין כשער שבשוק שכל מה שנתן לו נותן לו בפרעון וטוה' כסף ככסף :

ה אמר לו מנה לי בידך תנהו לפלוני כמעמד שלשתן ואמר לו אני אתנהו לך לבשארצה וכשתוכעו אוסר לו איני רוצה עכשיו אין בדבריו בלום וחייב ליתן לו לזמן שה' חייב לשלם למתנה דאע"ג שאמר בפ"ב בטעה שהמתה אצלו אתנהו לבשארצה כיון דק"ל שיכולים להמתה אצל לוח בעל כראו כפ"ו

* * * **לבוש עיר שושן** **הלכות מעמד שלשתן** * * * פא

יא טען לוי שמעון היה עני בשעה שהמחה אצלו וראובן אומר עסיר היה והעני עם החיב שנחתיב ראובן ללוי הוא כשטר על ראובן לרביא ראייה שיש' היה והעני ואסילא יביא ראייה אם יש נאמנות בשטר גובה לוי חובו בלא שכועה מראובן ואם אין בו נאמנות ישבע לוי וישול הואיל ויש לו שטר שררי אפי' אם היה טוב' ביד ראובן היה צריך לקיימו אף כאן צריך לברר שלא הטעהו ואם היה סליה על פה נאמן ראובן בשבוע' היסת לומר עסיר היה באותה שעה כמנו דאי בעי אפי' פרעה'ך והיה נשבע היסת ונפטר כי אם נמי ההפחא שהפחתיך אצל שמעון כדון היתה נאמן ושביעת היסת ; יב ראובן שאמר לשמעון ששרי חובות שהם עלי והם בידך הנם ללוי והיה זה כמעמד שלשתן כל זמן שלא חזר בו ראובן חייב לשמעון ליתנם ללוי כמצות ראובן אבל אם חזר בו ראובן אינו חייב ליתנם לו אפי' שהיה כמעמד שלשתן כל זמן שלא קנה השיעבוד שנה' דהיינו שלא כתב לו קני לך איהו וכל שיעבודו לא קנה נוסף בין כמסירה וחליפין בין כמעמד שלשתן הילכך מחזירין לראובן שהם שלו אלא אם כתב והקנה לו הם וכל שיעבוד' והמהרה אצל זה שהם כופקדיו בידו וקל' ההצאה הוא כמסירה ונקצא שהם קניויות לו בבתיבה ובמסירה ;

יג ואם לאחר שנתרצה הלואה או הנפקד ליתן למקבל אומר עיינתי בחשבוני ולא היה לי ליתן למקבל כלום ושעיתי כמה שהודיתי לו אם יכול לברר בעדים שהוא אומר אמת פטור אפילו היה בעדים כשנתרצה ליתן לו שררי כמעט' נתרצה וכל קניין כמעטות חוזר וחייב הנהו ליתן למקבל נה שהמחה אצל זה אם המחברו בפרעון חובו אבל אם נהנו לו בתורת פתנה אינו צריך ליתן לו כלום שאם הודעה היתה במעוה גם הפהנה היתה במעוה שהיה סבור שיש לו אצל זה ואוהו נתן לו ואם אינו יכול לברר הטעות אם המחברו בפני עדים וגם קבע לו זכון ליהנו לו לזמן ידוע והוא בהוד' זכנו אינו נאמן לומר שעיתי דכיון שהוא בהוד' זמנו שאינו יכול לומר פרעתי גם לומר שעיתי אינו נאמן דל' ליה סגן ומעיתי מענה גרועא היא ; וגם אם ירצה לומר משטה הייתי כך דלא עדיפת סנכרא דאתיה כחמסית וכי היכי דמצניא לום' לראובן משטה אני כך השתא נמי מצניא לסימר משטה אני כך לא שמעינן ליה דאע"ג דלא היה בקניין מעמד שלשתן הוא כהודאה בקניין ובקניין לא מצי למימר משטה אני כך במבואר לעיל בסימן פ"א וע"ג דלא אמר אתם עדיי כי כל קניין הוא בשטר והמחייב עצמו בשטר אין צריך לומר אתם עדיי דהא יחד אותה להיות עדים כשם ועוד דלא מצי לסימר משטה אני כך אלא כתוב מחבירו לפי שכסכתוב ממנו שלא כדון מודה לו כרי להטעות בו אבל הנא' אם רצה להטעות בתובע למה ישטה בשלישי שלא ידע כלום אם חייב לו אם לא ואם לא המחברו בעדים ; יד לומר שעיתי כמנו דלא היו דברים מעולם או במנו דפרעתיך אם הוא אחו' הזמן דכיון שלא היו עדים ברבר' לא חשש לתודות דמימר אמר אם אמצא שמעיתי הדרנא בי כיון דליכ' מאן דאסריד עליו ושבוע' שכועו' היסת למקבל ונפטר והמקבל הוא חוזר להבוע לנותן לפי דל' אכתבנו בסעיף ט' שלא נסתלק המקבל מן הנותן ויכול לחזור בו ולפי הסברא הראשונה שכתבנו שם גם הנותן פטור אלא שנשבע שבועת היסת למקבל שהיה לו מנה בידו כשהמחה אצלו אם המחברו אצלו בשביל הוב' שהיה לו בידו אבל אם מתנה נתן לו אין צריך לישבע ויש מי שאומר אע"פ שהוא באופן שיכול לומר פרעתי אינו יכול לומר שעיתי בסגן דפרעתי דהוי כמו סגן במקום עדים ; יז אפי' שהיה שלא יטעה דלא שכיח שישעה אדם ויודה שחייב דאדרבה אדם סוקד' הישיב קוד' שיד' שחייב וכתב מורי מרש"א ז"ל וז"ל וכן

בטו סיחבאר בסעיף ז' והרי הוא חייב למסחה שלם לזמנו לאוכל כמנייה לומר לזה כשארצה אתנהו טזה המקבל עוסד במקום המסחה וכל דין שיש למסחה עליו יש לזה המקבל עליו בעל כרחו ;

יח המחברו אצל חבירו בעניין דלא קנה אינו נאמן לומר שפרעו אפי' כדיון שהמחה אצל זה אע"ג שהוא בעניין דלא קנה ודאי שהוא חשב שקנה ואכן סהדי דשוב לא פרעו ולואי שיפרע אדם מה שנרא' לו שהוא חייב והכא הרי לדעתה אינו חייב לו שכבר פרעו כהמחאה וזולמה פרעו שניה ; יט כיון שתקנו חכמים רמעמד שלשתן יהיה כמו אחר סגן הקנינים אם נתן לו כמעמד שלשתן אפי' לא נתרצה חלוה או הנפקד ליתן לזה שצוה חמלוה או המפקד צריך ליתנו לו בעל כרחו כיון שאמר ליה כמעמד שלשתן ; כז לא הוי כמעמד שלשתן כשאמר ליה מנה לי בידך תהנו ללוי לא קנה ויכול לחזור בו לא שנא מתנה מרובה ל' ש' מתנה מועטת ואם קנה מיד מי שהמעוה בידו בתורת הודאה דאית ללוי גביה מנה אינו יכול לחזור בו ורוקא דקנה מיד מי שהמעוה בידו אבל אם קנה ממריה דממונא דהיינו מן המסחה לא מהניא שאינו יכול להקנו' לחבירו חוב' שיש לו על אחר שאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו וחייב שיש לו על אחר כיון דמלוה להוצאה ניתנה לא חשיב ברשותו ואפילו פשקנה מיד מי שהמעוה בידו ורוקא דקנו' מיעינה בתורת הודאה שהודה דאית ליה גביה לההוא שני כך וכך וזווי אבל בתורת מתנה לא מהני ביה קניין גרידא לא שנא מלוה לא שנא פקדון דאין מטבע נקנה בתליפין ;

כח ואם לאחר שהעמיד ראובן את לוי אצל שמעון כמעמד שלשתן לקבל פתנה מה שהיה לו בידו כדי שפרע לוי מחובו ונתרצה שמעון ליתן ואחר כך דוחה שמעון את לוי ורוצה לוי לחזור ולהבוע פראובן אינו יכול שיאמר ראובן מיד שנתרצו' ליפרע משמעון והעמדתך אצל שמעון ואמרתי לו שיתנהו לך נפשותי מסך וי' א' שכול לחזור בו כל זמן שלא פטר לוי את ראובן בפירוש שאם לא פטר בפירוש אלא שסתק כשהעמידו אצל שמעון יכול לומר לו לטובתך עשיתי שסתקתי כאילו נתרציתי לקבל הכנה סאתה חייב לי ששמעון כדי להקל מעליך אבל לא פטרתיך אם שמעון לא יתן לי אף ע"ג שאמר מעמד שלשתן שקנה הוא הילכת' בלא סעם ומשמע שקונה מיה' קצראה פנים שנתרצה לא דלית ביה טעמא כלל אלא שמעם כל דהו תקניהו והוא לתקנה השוק סמי שקונה סחורה ואין בידו מעוה ולך ויעמידנו אצל בעל חובו שיתן לו המעוה שחייב לו בעד הסחורה שקנה ואין צריך להמחין ענ' שיקנה לו בקניין ועוד יפי כח עשו למלוה שהלוה ישמעבר אפי' בעל כרחו למקבל אבל שיעש תקנה שיפטר ראובן מלוי המקבל כשתיקה בעלמא אין לתקנה זו סברא ומשמע אפי' ופטרנו בפירוש ואפי' אם פטרנו בפירוש אם הטעהו כדרך שיתבאר בסמוך סעיף י' וי' חוזר על ראובן ומ"ס אפילו לפי דעת זה אינו יכול לתבוע את ראובן חללה כל זמן שיוכל לנכות משמעון כי הו' עיקר החייב ולא נשאר על ראובן אלא דין ערבות וכתב מורי מרש"א ז"ל וז"ל נ"ל להורות כסברא האמחנה וא"כ אין אנו צריכין לחלוקים שכותבין בסמוך סעי' י' וי' כי הם אליבא דסברא קיימת ואם נתרשל המקבל ולא תבע המעוה עד שהעני מי שהמעוה בידו ובשביל זה לא יוכל לנכות ממנו לבע' אינו יכול לחזור על המסחה דל' כאילו דראה לו מעו' לישלן בחובו ולא נשלן דפסול' אם זה שהמעוה בידו אומר שנחן אם נפטר המסחה ע"ל פ"א ;

כט אמר לו כמעמד שלשתן מנה לי בידך תהנו לפלוני ונמצא הלוח עני ואין לו מנה לנכות ממנו הרי זה חוזר וגובה אראובן מפני שהטעהו ואם ידע לוי שהוא עני או שהיה עשיר באותה שעה והעני אינו יכול לחזור בו ;

הרבנות מעמד שלשתן

לבוש עיר שושן

כיון שלא היה חייב לראובן כלום אפ"ה היה נוח ליה דליקום בהיסנותו ואע"ג דעכשיו לא בני למיחב ליה טפי מ"ס אמרינן דעתיה במאי דיהיב ליה כבר דהוה נוחא ליה דליקום בהיסנותיה ועכשיו מחחשו וחוזר כו' ועוד דלא מהימן לומר לומר שטעה כדי להוציא מה שנתן כבר אדרבה אמרינן דקדק ופה ואילו לא היה לו בירו משל ראובן לא היה נתון בשבילו כלום ללוי ;

זו ראובן חקר חכירות מהקהל ונתחייב להם בסך דמי החכירות לפרוע לזמן פלוני והקהל היו חייבים לשמעות חפשיים והו' חמטרו הקהל לשמעון אצל ראובן ואמרו לפי מעמד שלשתן שיהיו לו סמכות חכירות חפשיים זהובי ונתרצו ליתנה לו ואחר כך נהבטל החכירות סודת ראובן והוצאת שמעון לחזור בו ותובע החפשיים והו' מהקהל שכיון שנתחייב החכירות קשה להוציאם מסנו הדין עם הקהל וצריך שמעות לחבוע את ראובן שהרי קנה מסנו כמעט שלשתן זגס ראובן הייב ליתנם לו כדון אע"פ שנתחייב החכירות ואפילו אם לא ינכו לו הקהלאותם הן זהובים כי כבר נתחייב ראובן לשמעון ולא יפסיד שמעון הואיל והואבן בשל החכירות מרעון ולא זמל לחתוא דעיינתי בחטבונא ולא פש ליה נכאנולא מידן דאמרי דהוי קניין בטעות וחוזר דהתם שאני שנתכרר הרבם בעדים שבטעות אעמד שלשתן לא היה חייב לו כלום ומסו שקבלנו עליו ליתן לו היה בטעות אבל הכא בטעות המעמד זה היה חייב לקהל ונתחייב גם לשמעון אם נתרצה אה"ב לבטל החכירה החוב שנתחייב הוא בו לשמעון אי אפשר לו לחפשיים הילכך חייב ראובן ליתן לשמעון חמטס זהובי וצריך שמעות לחובעו לדין ולהוציאם מידו ולא מן הקהל וראובן יהיה ריש עם הקהל אמנם אם ראובן נכרא אלמא הוא ויא ציית דינו או שאינו לו נכשים חייבין הקהל לפרוע לשמעון שאע"פ שאמ' ראובן ליתן שמעות כמעט שלשתן לא נפש' הקהל בשתיקתו של שמעון אלא א"כ פטרון בפירוש כדכתבנא לעיל סעיף ש' ראובן חבט סנה שמעות וחשיב סנה היה לך בידי אביל פרעתוך שהעפרותך אצל לוי ונתרצה ליתנו לך בשבילו ונכתיב מסנו קצתו בפני ורביא עדים על זה שלוי נתרצה ליתן לו ושאר לו שמעות או מעתה לא תחבט מסני כלום שרתי לוי יתן לך כשבילי וישחק ראובן ואומר שלא נתרצה לנכות פלוי ומה ששחק מפני שלא השש לרבריו ומה שנכה פלוי הוא ממה שהיה הוא חייב לו אבל מזה המנה לא נכה מסנו כלום חייב שמעות לפרוע לראובן ואינו נאמן בשכועתו שפרא לו הוא או אחר בשבילו שהרי מודה שהיה חייב לו סנה אלא שאומר שפירעו במה שהעמידו אצל לוי ונדר לו ליתן הסנת בשבילו וחשב כאילו פירעו כזה ונפטר מסנו אם כן ודאג לא פירעו פעם אחרת ואותו פרעון לא היה פירעון שלא נתחייב לו ראובן במעמד שלשתן כיון שלא היה לשמעון ביד לוי כיום אלא שאמר לפרוע לראובן בשבילו והל כערב לאחרי מתי מעת לפיכך חייב שמעות לפרוע לראובן אמנם מה שמעות שנכה מלוי מקצת המנה כפניו זו וראי טענה ודאית היא ואף על פי שלא נתחייב לו מן הדין ליתן לראובן בשבילו כלום מ"ס כיון שחיא טענת בריא שכפניו קבל פרעון מסנו ישבע כמה היה הפרעון שקבל מלוי מאותו מנה ויפירע המותר עכ"ל השור וכל דמייורי שהעדים שהביא העירו שלוי נתרצה ליתנו לו והעירו נ"כ שראו שלוי נתן לו קצת מעות בפניהם אלא שאינם יודעים כמה נגס אינם יודעים אם נתנו לו דווקא על זה החוב אלא שראו שמנה לו מעות לידו דאל"כ למת אמר שישבע שמעות כמה היה הפרעון ויפטר למה לא ישבע ראובן סמת שגכה מלוי היה סמת שלוי היה חייב לו והוא נאמן במנו דלהר"ם רשמעות לית ליה מג דלהר"ם שחרי ערופי פערדים שהיה חייב לו ולית ליה נ"כ סנו דפרעתי שהיה פסק שאינו נאמן לומר פירעתי אח"כ נ"ל ;

יה ראובן

כל עיקר דוקא אם הודה לו כפני עדי ואין לו אלא מנו דפרעתי כנו שראו וחר זמנו דוודאי אדם לדקדק היטב קודם שיודה בפני עדים לכך לא מהימנין לו על שמעות טעיתי כמנו דפרעתי אבל אם הודה לו בלא עדים שיכו' לומר להר"ם נאמן לומר טעיתי כמנו דלהר"ם אפי' הוא חוד זמנו ואין כאן מע דפרעתי דאדם שמודה בלא עדים אינו מדקדק כ"כ בהודאתו שאינו חושש להודות בלא עדים דמימר אמר מאי איכפ' ליי הדינא בו ואפילו אם נתן לו כחבירו שאינו יכול לומר להר"ם נאמן לומר טעיתי כמנו דפרעתי כיון שלא היו עדים בהודאתו לא דקדק כ"כ כוסים דבריו כן נ"ל ודלא ביש חילקין על זה ועל סי' פ"א סעיף ב' נ"ל עם ביאר דבריו נ"ל ;

קד ואם הניתן סודה שטעה בחשבון והמקבל אינו יודע אם טעה אם לא ואם נהנו למקבל בשביל חוב שהיה לו עליו והמחזיר אצלו לפרע ממנו אם יש לו נכסים לנתן שכול המקבל לפרע ממנו נאמן הנותן לומר שטעה ויחזור המקבלי ויגבה חובו מן הנותן אבל אם אין לו נכסים ואפילו יש לו עד אחד שמעיד כדבריו לאו כל כמיניה להוב' למקבל בהודאתו אפילו בהודאתו עד אחד כו' דהוא לא ידע ואינו יכול לישבע להכחיש העד אינו כפסידו ולא אמרינן אדרבה מתוך שאינו יכול לישבע מפסידו כדאמרינן בעד המעיד לחייבו מתוך שאינו יכול לישבע משלם דלא דמי דהחם השכועה היא מן התורה וכיון שהתורה חייבתו לישבע והוא אינו יכול לישבע אמרינן שישלם אבל שבוטת כנ"ל עד המעיד בפירעון סודתו כעלמא היא ואמרי' בה היכא דאיפשר לישבע מסתבע והיכא דלא אפשר כנון הכא דלא ידע אינו מפסידו ואפילו נכסים נמראם הוא נברא אלמא והשני נוח לו לפרע ממנו לא מהימן אפי' יבדע א' כיון שיש למקבל שום הפסד ואם מתנה הוא אינו נאמן כלל וצריך הנפקד ליתנו למקבל וחוזר ונוכה אותו מן הנותן כיון שמוד' שלא היה לו בירו כלל וכנ"ל הוא נתחייב ליתן לוה ואין חילוק בזה כיון אם נתן הנותן למקבל בשביל חייב שהיה לו בירו כיון אם נתן לו במחנה ;

זו ואם המקבל מודה שטעה בחשבון והנותן אינו מודה הנפקד פצור בלא שכועה שהרי מיד כשהמחזיר הנותן למקבל אצל הנפקד ונתרצה ליתן לו נסתלק הוא ממנו ודינו עם המקבל והרי המקבל מודה לו שאין לנותן ביד הנפקד כלום ושכועה למה אבל הנותן צריך לישבע למקבל שיש לך אצלו מ' שהמחזיר נכיה ודין זה הוא אפילו לפי ה"א שכתבתי בסעיף ש' שיכול המקבל לחזור בו כל זמן שלא פשר כו' דער כאן לא אמרינן שרא' נפטר הפסח אלא כשמי שהמחזיר אצלו לא רצה ליתן לו • ומ' צריך היא לתבוע לאותו שהמחזיר אצלו ולעשות כל השתדלותו לנכות הובו כמנו וכל שלא עשה כן אינו יכול לחזור על בעל חבו וכאן כיון שהא גרס בערותו שרא' נכה כבר נפטר הלה ממנו ברא' שהמחזיר אצלו בשביל חוב שהיה לו בירו אבל שהמחזיר אצלו בשביל סנה פסידו בלא שכועה דהא לית ליה נכיה ולא מידו ואפילו שיודה הנותן שלא היה לו ביד הנפקד כלום אינו חייב למקבל כלום דמהנה כטענת היהיה ;

זו דאוסף המחזיר את לוי אצל שמעות לחת מנה ללוי עכו"ז ונתרצה שמעות מפני שהיה סבור שיהיו לראובן בירו מעו' ופירע קצת ללוי טוב עיין בחטביו ומצא שלא היה חייב לראובן כלום ואינו רוצה ליתן יותר ללוי הדין עם שמעות כיון שראובן כבר היה חייב ללוי קודם שהעמידו אצל שמעות ונדר שמעות ליתן המעות ללוי בלא קניין מאיזה טעם נחייבו אם מטעם ערב לא נחייבו דהוה ליערב שלא בטעות פהן מעות זמשים מעמד שלשתן לא מחייב כיון שלא היה לו בירו כלום אבל המעות שנתן כבר ללוי אינו יכול להוציאם מידו כטענה ששמעות טעיתי ולא היה לראובן בירו כלום דאמרינן שנתן לו כדי לקיים דברת שאמר ליתנם לו אפי' ידע דלא ששהעבר

לבוש עיר טושן

הלכות מעמד שלשתן

פב

יח - ראובן השביר הפץ לשמעון כסך ידוע ליום לזמן פלוני
 ט צטרך לו וראובן היה חייב ללוי מאה זהובי והמכתה
 אצל שמעון וצאלו בהן כמעט שלשה על סמך אותו שכירי
 ובלתיף לא נתחייב כשכירות אלא חמשים זהובי כי לא נצרך
 יותר להפץ ועתה הובע לוי משמעון מאה זהובים כי יצא לו
 בהם כהסם בלא תנאי ושמעון אומר לא היה לראובן כדרי
 אלא שכר החפץ ואין השכר עולה יותר מחמשים הוי דינה
 הני אם שמעון יצא ללוי סתם בסעות ואמר מאה זהובים
 שיש לי כשל ראובן אתנס לך ולא הזכיר לו שכר החפץ אז
 צריך ליתנם לו ואפילו אמר מאה זהובים שצייב אני לראובן
 משכר החפץ אתנס לך חייב ליתנם לו כיון שהודה שהי' חייב
 לראובן מאה זהובי משכר החפץ לא כל כמיניה לומר סמכתי
 על מה שהייתי עתיד להשתמש בחפץ אלא כיון שאומר שאני
 חייב לראובן הרי הודה שנתחייב בהן ללוי בפעמד שלשתן אבל
 אם שורה לוי שעל שכר החפץ הבטיחו לתת לו ולא הי' שמעון
 חייב מעו לראובן אלא שכר אותו החפץ אינו חייב לתת ללוי
 כלום אפילו דמי השכר שגשהשם כאותו הפץ עד אותו היום
 אינו חייב ליתן לו דשכירות אינה משתלמ' אלא לבסוף הדינו
 כש'חזור לו והפץ והרי בשעת מעמד שלשתן לא היה כאן לא
 מלוה ולא פקדון ולא קנה המקבל כלום אצלו :

יט - ראובן הקנט לשמעון מנה שיט לוי ביד לוי כמעמד
 שלשתן ונתן לוי לשמעון ערב אע"פ שאינו ערב בקניין
 משתעבר לפי שהוא ערב בשעת מתן מעות שמשעכר בלא
 קניין שהרי לא היה לוי חייב לשמעון ככר כלום ועכשיו בזה
 המעמד הוא שמתחייב לו קניין שנתערב לו באותו מעמד עצנו
 מתחייב לו בלא קניין ויש מי שחולק כיון דמ"פ אין כאן מין
 מעות ואיפשר שיכול לוי להפטר מן הפרעון הוה ע"י שיתור
 בו המקבל כמו שכתבנו בסעיף ט' או בשאר אנפי שבתננו
 שיוכל להפטר ולכך לא משתעבר הערב :

ך - מעמד שלשתן על ידי שליחו כגון ששלח הנותן שליחו
 לנפקד לתנו למקבל לא מהני דבין דעיקר דינא רמעמד
 שלשתן הלבחא בלא מעמא הוא הבו דלא לוסף עלה אבל
 במעמד שליח המקבל מהני דלענין הפקעת ממון הנותן
 אמרינן הבו דלא לוסף עלה אבל לענין זכיות המקבל אמרי'
 שליחו כמותו והוא שעשאו המקבל שליח אבל אם לא עשאו
 המקבל שליח אלא שאמר ראובן לשמעון כפני לוי מנה שיט
 לי בידך תברו ללוי שיזכה בו ליהודה יכול לחזור בו שהרי לוי
 אינו יכול לזכות בו ליהודה עד שיבא המנה לידו ונמצא שלא
 זכה יהודה בכלום אפוטרופוס של יהומילא הוי אלא כשליח
 של יתומים ולא יוכל להקנות מעות של יתומים כמעמד
 שלשתן

כא - ומסעם דהבו דלא לוסף עלה דין מעמד שלשתן
 ליתיה כפי הכתב אלא דווקא כמעמד שלשתן פמש :

כב - ויש מי שאומר שאין חילוק בין ישראל לגוי לענין דין
 מעמד שלשתן לפיכך ישראל שאמר לגוי מנה שיט לי
 בידך תנהו לישראל פלוני במעמד שלשתן הואיל ונתרצה
 המקבל לחזור על הגוי סלק עצמו מהישראל ואין לו לחזו' עליו
 אפילו שלא יתן לו חנוי כלום איהו דאפסיד אנפשי' סנתרצה
 לסלק עצמו מבעל חובו ישראל ולחזור בחובו על הגוי וכן
 גוי שאמר לישראל ואפילו הישראל ממנה בענין שלשתן גוי
 ואמר לו הסלטון מנה שיט לי בידך תנהו לישראל פלוני
 במעמד שלשתן ואמר הממונה כן אעשה חייב ליתן לו ואינו
 יכול לומר אנוס הייתי ויש מי שחולק ואומר וקלא חקנו מעמד
 שלשתן אלא בישראל אבל לא בגוי ואומר שלשה חילוקים יש
 פניו לענין מעמד שלשתן הא' שאם הנפקד או הלוח גוי ואמר
 לו הישראל במעמד שלשתן תנהו לישראל פלוני זה לא קנה
 שהרי אפילו זכה לו ע"י גוי קל דלא קנה שאין זכייח לגוי ולא
 עדיף מעמד שלשהן מזכייח נטורה האם הנפקד או הלוח

וישראל ומקבל הוא גוי כל זמן שאין ישראל הנותן חוזר בו
 יכול זה ליתנו לגוי שאפילו אמר בינו לבין עצמו מה שיט
 בידך תנהו לגוי פשישא שיתנהו לו לעשות שליחותו כל זמן
 שאין ישראל זה חוזר בו אבל אם חוזר בו הנותן אע"פ שאמר
 לו במעמד שלשתן לא זכה הגוי וחייב הנפקד להחזירו
 למפקד ומירו' אם אין הנפקד יכול להישמש מן הגוי שלא
 ליתן לו לפי שבדיניהם הוא חייב ליתן לו כיון שאמר ליתן לו
 אזיתן לגוי והוא פטור מן המפקד ואיהו דאפסיד אנפשיה
 שאמר ליתנו לגוי והוא ידע שצריך הנפקד ליתן לו הנ' אם
 הנותן גוי והמקבל ונפקד ישראל קנה הישראל ויכול להוציא
 מיד ישראל הנפקד בבר' מטעם מעמד שלשהן דכיון שהפקיעו
 חכמים ממונן של ישראל כמעמד שלשתן כ"ס ממונו של גוי
 ואם הגוי הנותן הוא אנוס והוציא בכח מיד הלוח קורס שיחן
 לישראל המקבל אם היו המעו' הלוחה גביה חייב הלוח לפרוע
 גם לישראל המקבל שהרי כבר נחתיב לו ואם הגוי ענס ונדל
 את הלוחה מה למקבל בכך אין הישראל המקבל ספסיד בכך
 ואם פקדון הוא ונכנס הגוי בבית הנפקד נטלו בחזקה אינו
 חייב דשלם לישראל שאינו אלא שומר לשני כמו שהיה שומר
 לראשון ופטור מהאונסין אפי' אם אנסו הגוי ונטל את שלו
 והציל הפקדון נוטל מן הפקדון כל מה שהוציא עליו ואין זה
 מציל עצמו במסמון חבירו כיון שלא בא האונס אלא בסביל
 פקדון זה שבסביל פקדון זה בא מתחלה לכיחואין זה חייב
 לתת את שלו להציל הפקדון אבל במלוה לא טיך האי טעמא
 דמלוה להוציא ניתנה וכאילו אנסו בסביל ממון אחר דמי :

כג - פכנסת מלוה על פה לבעלה אין צריך מעמד שלשתן
 דאלימור רבנן שיעבורא דבעל :

קכז דין איש שלוח מאשתו וגרשה או מעבדו
 ושחררו והיה מו הגר וכו' ב' סעיפים :

א - האיש שלוח כאשתו ואח"כ גרשה או לוח מעבדו ואח"כ
 שחררו אין להן עליו כלום שכל מה שקנה עבד קנה רבו
 וכל מת שהוא ביד האשה הוא בחזקת בעלה עד שהביא א"י
 שהוא פגדוני' ויש חולקין בזה ועיין בלבוש הבין וארנסן
 סימן פ' :

ב - הלוח מן הגר שנתניירו בניו עמו ומת לא יחזיר לבניו
 ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו ושעמא לפי
 שכבר ידעת דנכסי הגר מיד שמת הספקר שאין לו יורש
 דאפי' בניו ואחיו אינם קרוביו דגר נקטן שגולד דמי לפיכ' אם
 החזיר אין רוח חכמים נוחה היסנו לפי שמיקל בכבוד בני
 ישראל שמשוה הגר ובניו לבני ישראל ברא' כשהיה הורהן
 ולירדתן שלא בקדושה אז הוי זילול גדול לבני ישראל שמיקל
 כל כך בכבודן אבל אם היה הורתן שלא בקדושה ולירדתן
 בקדושה אע"ג דמרינה' נס זה שני יורש אח אביו מ"מ אם עשה
 לפנים ששורת הדין והחזיר לבניו רוח חכמים נוחה היסנו
 שעשה לפנים משורת הדין וגם לא היקל כל כך בכבוד ישראל
 להשוותו להן כיון שלידתו היתה בקדושה :

קכח דין הפורע חוב של חבירו או שמשכנו
 בשביל חבירו וכו' ב' סעיפים :

א - הפורע חובו של חבירו שלא מדעתו אפי' היה בשכ' ואפי'
 היה לגוי עליו משכון ונטלו זה שפרע אין הלוח חייב
 לסלם לו ונוסל משכנו ממנו בחנם ואבד זה הנותן מעות
 ושעמא מש' שזה מציל מימר ליה לא אהנית לי כלום דהיינו
 מפיסנ' ליה לכ' חוהיה מחיל לי ואף על פי שהיה לו משכון
 פמני הוינא פפיסנ' ליה עד דהוא פהרד לי משכנו ואפי' היה
 המלו' דוחקו לפרוע ומראה לו שאין דעתו קרובה אצלו לפתור
 לו את

הקהל שהלוח לצורך המס יכולין לפרוע בעד כל הקהל וכל צדק ליהן חלקו / והא דאין אדם נתפש על הכירו היינו שאין הקנה בעיר אבל אם יש הקנה בעיר הולבין אחר הסנהג ומכל מקום קצתן עשו שלא כהונן וחליל חסר עליהם אינן צריכין ליתן לזות דוראי אדעתא דהכי לא נשתהפו בתקנתם אם לא שפירושו בהדיא .

לו את חובי אפה פסור שיאמר לו הונא מפצר ביה ומרבה עליו רעים עד הוה מחיל לי ובהב מורי כהדמאי זל וכן נל עיקר ויא דווקא כשפורע לישראל אבל אם פיע לנו חיוב רבולו עלמא שהדבר ידוע שאין גוי מהפייס אלא ברצו כסף וכ"ש אם פרה מסכנו מן הגוי שחיובי לשלם לו וכן ראוי להורר עכ"ל מורי זל ונל לפי הענין שכתבתי שאין שהגוי מהפייס כו' שלא אמר מארי דבר זה כסמך ליה אלא מה שראיתי עכשיו במריצות אילו סבורנל בין הסוהרים שמחמת רוב הסתחרות ומשא ומתן שיש להם זה עם זה הם נוהגים הרבה בהקפה וכשעוברים להם זמני הפרעון ואין ששלמין להם דרכם לתת לבעלי חובות שלהם זמנים ארוכי לפרעון ועושיין כמה פשרות ופסרה אחר פסרה כי אינם מקפידין להמחנת המעו רק שיסתלם הקרן שלו אפילו לזמן ארוך שאינו מקפיד לאגור נטר עד שכשנחשב הריבית שהיה עולה המעות נפטר מהם הלוח בדבר מעט או שיפטר ככל החיוב במעות הריבית שיעלו על המעות ושתכר הלוח כמעט כל הקרן וזה דבר מצוי ורגיל הרבה בין הסוחרים לפיכך אם עמד אחד ופרע לסוחר גוי בשביל חכירו אין חכירו חייב לשלם לו כלום שהרי הדבר ידוע ומפורסם שהסוחר גוי מתרצה לזמנים ארוכי יותר מכל הישראלים שהישראל חייש לאגור נטר נל ועיין בלבוש ע"ז סיף ס' רנ"ב הפודה חכירו מן השביה אם חייב לשלם לו ויש מי שאומר שכל זה מירוי שלא היה משל חכירו בידו אבל אם היה משל חכירו בידו ופרע ממנו חובו מה שעשה עשוי ויא שאפי' נתן משכון שלובעד חכירו והוא יש לו בידו ממון או משכון אחר הואיל ואם רצה היה יכול לתת של חכירו אע"פ שלא נתנו חייב לשלם לו עכ"ל :

הלכות ערב

ק"ט דין הערב בשטר ועל פה ומתי נפרעין כן הערב וכו' ב :

א הערב לחכירו משתעבד מן ההודיה אפי' בלא קניין וכתוב דמתיב אנכי אערבנו וגו' ואי לאודקבל יחודה מאביו דערב משתעבד לא היה אמר כך וכיון שכתבה התורה שם דיניה הני הוא בר'א כשערבו בשעת מתן מעות שכן אמרו יהודאי בשעה שבקש שיתן לו את בנימין דאע"ג דמשהעבד נפשיה בלשון אסתתא אם לא יפרע לך פלוני אני אפרע לך חייבו רחמנא דבהיה הנאה דקא מהימן ליה נטר ומקני ומשעבד נפשיה אפילו אם אין נכסים ללוח אבל אם לאחר שהלוח אמר אני ערב או שתבע את הלוח ברין ואמר לו אחר הנח לך ואני ערב או שחיה חונק את חכירו בשאק ליתן לו את שלך ואמר לו הנח לו ואני ערב אין הערב חייב כלום אא"כ קני מידו ואפילו אמר בפני כ"ד אני ערב אינו משתעבד עד דקנו מינית פיהו כל ערב אם פרע למלוח בצווי הלוח חייב לשלם לו מת שנתן למלוח ואם קנו מידו שהוא ערב ממון זה בין בפני כ"ד בין כינו לבין המלוח נשתעבד :

ב מי שנתפש על חכירו ולקחו גוי ממון ממנו בגלל חכירו אין חכירו חייב לשלם לו ונל דאפילו לפי ה"א דלעיל דפרע לגוי חייב המ בחוכ נמו' שודאי היה הגוי חובכו שישלם לו חובו ולא היה מוחל לו אבל הכא מיירי שחפשהו השלטון או שר העיר מחמת איזה דבר שאינו מסס הקצב ואילמלא שפנש זה או שלא בא פתאום דביתו והפסוהו מחמת חכירו יכול להיות שהחביא עצמו עד יעבור זעם והיה בא הדבר לידי שבחה ולא היו חובעים את חכירו כלל לכך אין חכירו חייב לשלם לו דאל' מולך גרמה שפנעו בך ורוצים לניזלך ולוקחים אותי לפחחון פה להם נל ואין לך מי שנתפש על חכירו ויהיה חכירו חייב לשלם לו חוץ מן המס הקצוב על כל איש ואיש בכל שנה או שנתפש על חתורה שנתן כל איש ואיש בכל שנה או שנתפש על חתורה שנתן כל איש ואיש למלך כעברו עליהם הוא או חיילותיו והיו חייב לשלם לו מפני שזה שהוא דבר קצוב על כל איש ואיש בכל שנה הוא כתוב ודעו ס' בנפיקסיהם ואין דרך לבא לידי שבחה והרי הוא כחוב של גוי שאמרנו שחייב לשלם לו ונל והוא שיקחי ממנו בפירות כפני ערים שכנלל פלוני לוקחים ממון זה ממנו / מלמד שהיה אצל בעל הבית והלוח גרום על משכונות ויצא לדרכו ולא פשר עצמו עם הגוים והניח קצת מעוהו ביד בעל הבית ורצה כ"ה לעכבם כי הוצרך להתפטר עם הגוים אין יכול לעכבם דה"ל כמו נתפש על חכירו בו ועל סיף ס' קכ"ו אתה נתפש מחמת מס של קהל אחר שהוא אינו נוהג מס עמהם והפש הוא פשל אחד שהוא מן אותו הקהל יכול לתפוסו בשביל כל הקהל כי כולם שוחפין וכולם אחראין וערבאין זה בשביל זה ולכן אין צריך זה לגבות מכל אחד חלקו המגיע עליו על פיה הפנקס . יא שאין אדם נתפש בעד מס חכירו אלא קודם שנתפייס המלך שאו שיעבור המלך על כולם יחד בשותפות שעדיין לא נודע כמה יתן כל אחד בפני עצמו והרי הן אחראין וערבאין זה לזה אבל אם כבר נתפייס המלך שידע כל אחד מה שיתן אין אחד נתפש על חכירו שאינם שב שוחפין ואחראין זה לזה שכל אחד יתן חלקו . מירו פרנסי

ב ואם אמר בשעת מתן מעות הלוח ואני ערב נשתעבד הערב ואינו צריך קניין דבהתוא הנאה דקא מהימן ליה משתעבד נפשיה וכן אם הפד דקבלוהו לערב כגון שהיו הב"ד רוצין לגבות מהמלוח ואמר להם הניחוהו ואני ערב לכם משתעבד בלא קניין והואיל ויש לו הנאה במה שהאמינוהו כ"ד כאותה הנאה שעבד נפשיה / וערב בשעת מתן מעות אפילו לא נתערב בהדיא אלא אמר לו למלוח תוכל ללוות לו כי בשוח הוא ועשה זה על פיו והלוחו והיה שקר חייב לשלם לו רהו כאילו נתערב לו בהדיא :

ג אם החזיר שטר חוב על פיו שהיה לו שטר חוב על ראובן ואמר לו שמעון החזר לו שטריו ואני ערב וכן אם החזיר משכון על פיו הוה ליה ערב בשעת מתן מעות ופן אם פטר הלוח על פי הערב ה"ל בערב בשעת מתן מעות יא שאם היו לערב מעות של לוח כיון בשעה שערב נשתעבד בכל עניין אפילו בלא קניין .

ד ערב היוצא לאחר חיתום שטרות פ"א אחר שהתמו העדים נחב בשטר הוא תחתיהם כחתימת ידו ואני פלוני ערב וניכר שכתב ידו הוא זה או שעדים מעידים עליו ויא הואיל וחתם בשטר משתעבד בלא קניין לגבות מבני חרי ח"ל ממשעברי דהאיל וחתום אחר שחתמו העדים ואין חתימת העדים מעידין עליו לית ליה קלא ויא שאינו משתעבד אלא בקניין ולהרם כס אפי' ערב היוצא קודם חיתום שטרות צריך קניין כל שלא נכנס ערב אלא לאחר מתן מעות :

ה כשם שאין הערב משתעבד אלא בקניין או בשעת מתן מעות או בכ"ד כך הקבלן אינו משתעבד אלא באחד מדרכי הללו שאין חילוק ביניהם אלא לעניין שיעבוד כתובת או נדוניא לחתן כמו שנבאר בלבוש הבוש ס' ק"ב סעיף ה' וכל היכא דבעי קניין אילא קנו מעיה אינו נוכח אפילו מנכסי בני חורין דלא משתעבד כלל אפי' כתב לו שטר ואפי' נתן לו חקיעת נפו לא לשתעבד אם הוא במקום שלא נתן קנינות

* * * **לבוש עיר שושן** **חלבות ערב** * * * **פנה**

שלקח מן הלוח שהיה הערב יכול לדחותו אפי' אצל משעבדו דלוח והיה נובע הקרקע של לוח אף על פי שהוא פשוטות כמו שיתבאר בסעיף כ' ועכשיו שחתם הדין פתח שיעבודו ללוקח והדין לא ימצא קרקע להפטר אצל הלוח על ידי גרסו לפיכך פטור הערב גם כן אבל בקבלן שיקול המלוה לחבוע אפילו הקבלן תחלה אפילו יש ללוח נכסים בכי דמי נזנח חייב הקבלן לפדות דלא הויקו כלום בחתימתו שהדין גם אם היתה קרקע זו עודנה בני חורין לא היה יכול לדחותו עליה :

פ חזר אחר הלוח ולא פצא לו כלום צריך לישבע שאין לו כלום כתקנת הגאונים קודם שפירע מן הערב וצריך לכלול בשבועתו שהדין הוא חייב לו חוב זה שלא יעשו קנוני על נכסי הערב ואינו יכול לפירע מן הערב עד לאחר שלשים יום מיום שנתחייב הערב לשלם שלא יהא בחו של הערב נרדע מכחו של לוח עצמו ואם התנה עמו הכל לפי חנאי :

ז ואם אין הלוח כפנינו צריך להודיעו ' אם הוא קרוב בכדי שיוכל שליח לילך ולבא תוך שלשים יום ואם לא יתן אז יחבע לערב ואם הוא כמדינת הים שאי אפשר להודיעו ואין לו כח נכסים או אם הוא גברא אלמא דלא ציית דינא אז יחבע את הערב ויגבה ממנו ואחר כך יחזור הערב על הלוח ויוציא ממנו או יגדלו עד שפירע לו פה שפירע בטבולו שען הערב תנו לו זמן ואבא את הלוח לבית דין אי ידעין היכן הוא יחייבין ליה זמן כשיעור שיוכל לבא ואי לא ידעין היכן הוא יחייבין ליה זמן שלשים יום ומשיביאנו לכך יפטר הערב עד שישבע הלוח שאין לו פה לפדות הביאו ערב שבת בין הטמעות ובמציא שבת ברח לא נפטר הערב :

זא אפילו יש ללוח נכסים ידועים במדינה אחרת נפרע מהערב תחלה שאין אופרים למלוה שיוציא מאתים על פנה :

יב הא דכשהלוח במדינת הים שנפרע מן הערב בלי שידיעו ללוח היינו דווקא שהלוח היה באשר דאמר ליה אם פירע שצרכידי מאי בעי ולא חיישינן לשובר רחששא רחוקה היא אבל אם הו' מלוה על פה לעולם אינו נפרע מהערב בלא הודעת הלוח דחיישינן שמא פירעו אלא אם כן הוא חוד הזמן וח' אם מה לוח והוא מלוה על פה אינו נפרע מהערב אלא אם כן הוא חוד הזמן או שהודע בשע' מיתחו או שנידוהו מתחת שאינו פירע חוב זה זה ומת בנידווי כהב מורי מהרמא' ז'ל טען הלוח שנתן דמי הפירעון לערב לתנס למלוה נשבע היסת ונפטר במה דיוכל לומר פירעתי לך נאמן גם כן לומר דפרע לערב ונפטר בזה דהא המלוה האמין לערב ואם המלוה כופר ואמר שלא העמיד לו אותו ערב נשבע ללו' שהעמיד לו הערב הזה ושפירע לו ויפטר בזה במה דפרעתוך עכ'ל :

והם דברים תמוהים בעיני מאד ואינו נראה לי כלל להורות כן דמה לו למלוה שהוא פירע לערב כיון הו' ערב סתם בין הוא ערב קבלן יאמר המלוה ללו' שאני הלויהך מעותי שאפרע ממך כשאמצא אצלך נכסים לפירע ואין הערב בעל דברים דידי עד שאחבענו ומה לך ליתן מעותי לערב אני לא קבלתי לערב אלא בשאתבענו ועכשיו אני תובע אותך ולא הערב פירע לי הסעות שהלויהך ואם נתת לערב לך ויחזיר לך כן כל לדין ברור :

יג אין כל אילו הדברים אמורים אלא כשלא התנה המלוה עם הערב שהיא נאמן כנגדו אבל אם התנה עמו שיהא נאמן לומר שלא פירעו הכל לפי חנאו :

יד התנה המלוה עם הערב מטי שארצה אפרע יכול לפירע מהערב תחלה אפילו אם יש נכסים ללוח ויש חולקין בזה ואמורים שגם בזה הלשון צריך לתבוע הלוח תחלה אלא אם כן פירשו לו בהדיא מטי שארצה אפרע תחלה אז יכול לתבוע מהערב תחלה אפילו יש נכסים ללוח :

קבלן

לקנות בכך ופכל מקום כפיין אותו מחמת תקיעות כפו שהוא כמו שבועה ויש נפקותא ג' כזה לעניין הדין שאם בקשע הלוח להיות ערב בעדו והניע זמנו ופרע הערב אם היה משמעבר מחמת ערבותו היה הלוח צריך להחזיר לו מעותיו אבל עכשיו שלא נסתעבר אלא מחמת תקיעת כפו אע"פ שפרע הערב למלוה בזמנו אין הלוח צריך להחזיר לו מעותיו שיוכל הלוח לומר לו לא בשביל ערבותי פרעת אלא מחמת שבועתך וה' כפורע חובו של חבירו שלא מדעתו שכתבנו דינו לעיל קיסין ק"ח סעיף א' נ"ל ועל ס' ע"ג סעיף ה' מי שנחן מתנה לחבירו ואמר ליהנה לו לאחר זמן והעמיד לו ערב י'א דהוי כמו ערב בשעת מתן מעות ומשעתקבד בלא קניין ויש חולקין והכי מסתבר דליכא למימר בההוא הנא' דמהימן ליה בו' דמה הו' עושה לו בחאמינו לו מה יש לו לעשו' לסקבל מתנה על כרחו צריך להאמין לו ולא דמי לשמאמינו ועושה מעשה על אמונתו שהלוח מעותיו לזה מה שאין כן במקבל מתנה נ"ל :

ן נעשה לו ערב בקניין וכתב לו שטר יש לו דין מלוה בשטר לטרוף ממנו משעבדי לא כתב לו שטר אע"פ שנעשה ערב בקניין אינו אלא כמלוה על פה ואינו נובה אלא בכני חרי דאע"ג דסתם קניין לכתיבה עוסד וה'ל כשטר פ"פ כיון שאין חיוב זה בא לו מצד עצמו אלא שנתערב לאחרים כל שלא נכתב לית ליה קלא לפיכך אינו נובה משעבדי וי'א כל היכי דקנו מיניה שורף משעבדי דקניין אית ליה קלא אפילו נבי ערב אע"פ שלא כתב לו שטר וערב כ' דלדברי הכל נובה משעבדי אפילו לא כתב לו שטר דכל הוראה כ' דאית ליה קול וכשטר דמי :

ן לא עשה לו הערב שטר בפני עצמו אלא כתב הערבות בשטר החוב עצמו אם כתבו אחר חתימות העדים אינו נובה אלא מבני חרי דלית קלא ואם כתבו קודם חתימת העדים אם כתבו פלוני ערב בלא וי'א אז הוי כמו תחלת דבר ואינו חוז' על הקניין של מעלה וה'ל כמו ערב כשטר בלא קניין וגם זה אינו נובה משעבדי אלא מבני חרי אבל אם כת' ופלוני ערב בו'ו שאז חוזר על כל מה שכתוב למעלה והקניין חוזר על הכל ואח"כ חתמו העדים גם כן על הכל הרי זה נפרע מנכסים משועבדים :

ן המלוה את חבירו ע' ערב בשעת מתן מעות אף על גב שהערב משתעבד למלוה לא יחבע את הערב תחלה אלא יחבע הלוח ואם לא יוכל להוציא ממנו אז יחבע הערב ואפילו אין ללוח אלא זיבורית והערב יש לו עריות או בינונית לא יפרע מן הערב אלא מן הלוח מה שיש לו ואפילו אין ללוח נכסים ידועים כגון קרקעות ויש נכסים ידועים לערב לא יגבה מהערב אלא צריך לחזור אחר הלוח אולי יש לו משלמלין ואם לא מצא אז יחבע הערב ' ואם תבע הלוח ואמר פרעתוך והוא מלוה על פה נשבע הלוח היסת ונפטר הוא והערב ואפי' הלוח נוי ואמר שפירע אם לא התנה שיהא המלוה נאמן נפטר הערב אבל אם אמר הלוח לא ליתן מעולם והערב מודה שנעשה ערב חייב הערב לפירע דהא דמי הלוח לא פרע שהרי אומר לא ליתן וכל האומר לא ליתן כאומר לא פרעתי דמי :

מי ששאל חפץ מחבירו ואמר לו אם לא אחזירנו לך לזמן פלוני אחז לך דמים כך וכך והעמיד לו ערב על זה אף על גב דלגבי השואל הוי אסמכתא ואין צריך ליתן דמים אפילו עבר הזמן ולא החזיר אם לא היה לו ערב היה מחזיר החפץ דאסמכתא לא קנה אפילו הכי הערב חייב לשלם דערב כל שיעבור ע' אסמכתא הוא והתורה חייבתיה אם כן כל אפפכת' קניא גביה וצריך הוא לשלם דמים בעד החפץ וחוזר ונובה מן השואל ' ועל סוף ס' קנא סעיף י'ב כבר הלוח קרקע וחתם המלוה עצמו בעד נפטר הערב דהמלוה איהו דאפסיד אגפשיה בחתימתו דאם לא חתם היה יכול לחזור על הלוקח

קל דין ערב שפרע למלוה כיצד נפרע מן הלוה וכו' ו' סעיפים :

א ערב או קבלן שפרעו למלוה בפני עדים אם פרעו קודם שזרעו עם פדיון הלוה ושויען הלוה שכבר פרעו אינו חייב לערב כלום שלא הרשהו לפרוע אלא כשאינו פרוע עדיין אבל לא כשהוא פרוע אבל אם פרעו אחר שהביא המלוה ראייה שלא נפרע צריך הלוה ליתן לו כל מה שפרע בשבילו בין שחייב הלוה למלוה בשטר בין שנתחייב לו על פה אפי' בלא עדים כלל :

ב יש מי שאומר בפה דברים אמורים כשאמר לו הלוה בעת שנעשה לו ערב ערבני ושלם אבל אם נפרע מעצמו ונעשה ערב או קבלן וקדם לפרוע למלוה ולא הרשהו ללוה לפרוע אין הלוה חייב לשים לו כלום דה"ל כפרוע חובו של חברו שלא כדעתו שאין צריך לשלם לו כדאמרין לעיל סי' קכ"ח ואם אמר ליה הלוה הנכנס קבלן עכור אף על פי שלא הרשהו לשים אם עמד הקבלן ופרעו סדעתו אפי' ער שלא עמד המלוה עם הלוה בדין ולא נסמך לו נכסים חייב לשלם לו שכיון שהוא נכנס קבלן מחמת דברי הלוה והמלוה היה יכול ליתבעו ולגנושו החלה אם פרעו ולא הסתיק שיגשהו דרי זה חזול ונזכרה מן הלוה אבל אם אמר לו להכנס ערב ולא הרשהו לשים שהמלוה לא היה יכול לגנושו אלא אחר העמדת הלוה בדין אם משעמד המלוה עם הלוה בדין ולא נסמך לו נכסים פרע הערב אפילו בלא נגישת בית דין חייב הלוה לשים לו ואם עד שלא עמד המלוה עם הלוה בדין ולא נסמך לו נכסים פרע הערב אין הלוה חייב לשים לו כלום דכיון שלא היה יכול המלוה לגנושו לפרוע עדיין וזה קדם ופרעו הרי דינו כדין איש אחר הפורע חובו של חברו שלא פרעו שאינו חייב לשלם לו ויש מי שהולק ואומר שאפילו ערב שאינו קבלן שנכנס בערכו ע"י שאמר לו ערבני אף על פי שלא הרשהו לשים ושלם עד שלא עמד המלוה עם הלוה בדין חזר ונזכרה מן הלוה דס"ל מסתמא כשאמר לו ערבני כאלו הרשהו לשים דמי' שאין הערב שסחענד אלא במקום שיכול לגבות מהלוה ע"ל סי' מ"ט :

ג אין הערב נזכה מהלוה עד שיביא עדים שפרע בשבילו אבל כל זמן שאין לו עדים אינו נזכה ממנו כלום אפילו אם שטר החוב בידו אינו מושיל לו לגבות ממנו כלום שיכול לומר פרעתי לשלוה והחזירו לי ומסני נפל ומצאנו או לא פרעתי עדיין למלוה ונפל כספו ומצאנו או הפקדו בידך או יכול לומר פרעתיך כי אין שטר החוב בכיור ראייה לעשות מילה בשטר שמהללה לא נכתב השטר לחיות לראייה אלא למלוה לא לערב ואם כתב המלוה לערב קבלתי מסך דמי החוב כהני ליה לגבות מהלוה שלא יוכל לומר פרעתי למלוה או מן המלוה נפל ומצאנו או הפקדו בידך ובגון שספח הערבות בשטר או שהלוה מודה בו דאם לא כן מה אנו יודעין שהוא ערב אבל אם טוען לערב פרעתיך אף על פי שהשטר בידו נ"ל דנסבע היסד ונפטר דפשיטא שאין השטר ראייה לערב נ"ל :

ד כשכתב לו המלוה לערב קבלתי מסך דמי החוב והלוה ומדח שלא פרעו יש מי שאומר דהוי כמלוה בשטר לפרוף בו אפי' מן הלקוחות שקנו מלוה אח' כו' יש מי שאומר שאע"פ שכתב לו כן לא מהני אלא לגבי הלוה בעצמו שאינו נאמן לומר פרעתי למלוה כדאמרן אבל אינו יכול לגבות ממשעבדי שמכר הלוה עד שימסור לו המלוה השטר החוב ויקנו לו בכתיבה ומסירה כדרך קניין שטרות שלא תהא חביעתו כמלוה על פה שרדי הוא בא ככח המלוה וה"ל אפי' כתב הלוה לערב כשהכניסו ערב הריני משעבד לך עצמו הנכסי מעכשיו שכל זמן שחפרע אותו חב שנעשית עליך ערב לפלוני

מ קבלן לעולם יכול המלוה להפרע ממנו תחלה אם רצה אפילו יש נכסים ללוה אלא אם כן בא הלוה מעצמו ויומר אני אפרע לך בלא היתנה ודיניה וה"ל זה בחיובך אינו רשאי לחזור על הקבלן אלא אם כן נשא הקבלן ונתן ביד ואין הלוה נאמן לומר פרעתי לפיכך אם הקבלן דה"ל לקבלן להתנות וכתב מורי מהרש"א ז"ל דהמלוה נסבע שלא נפרע ונוטל מן הקבלן :

נ מלוה שכא נזכות מן הקבלן ואין שטר בידו וטוען שאבר ולוה מודה שלא פרעו והקבלן טוען שמה פרעך הלוה וקרא שטר חובו ויש לכם קנוניא עלי ויש מי שאומר שהדין עם הקבלן ואפ"רצה הלוה ליסבע אינו צריך לטלם :
ס איזה ערב ואיזה קבלן כל שאומר תן לו ואני אתן לך זהו קבלן אם הוא כשעת מהן מעות ואם הוא לאחר מתן מעות יאמר שנתנה לזה אני נוה' לך והוא דקנו מיניה כפו שנחבאר וכן נמי אם אסף תן לו ואני קבלן הרי זה קבלן דכל אילו הלשונות בשמען שיאמר שיהא כאלו הוא עצמו קבלן מן המלוה והוא עצמו הלוה :

ת אבל אם אמר לו הלוה ואני ערב הלוה ואני פורע הלוה ואני חייב הלוה ואני נוה' הלוה ואני קבלן תן לו ואני ערב תן לו ואני חייב ליתן לך כל אילו הלשונות לשון ערבות הן ומשמען אם לא יפרע לך אני אפרע לך בשבילו :

י אם לקח הקבלן הסעו' מיד המלוה ונהנה ליד הלוה אין למלוה על הלוה כלום ואין יכול להביע אלא את הקבלן ואם אין לקבלן נזכה מן הלוה מרבי נתן שהרי הלוה על כל פנים חייב לשים לקבלן אלא אם כן סחל הקבלן ללוה ויש מי שאומר שה"ל לערב דאע"פ שרא נעשה קבלן אלא סתם ונטל המעות ונהנה ללוה דינו כקבלן :

ך יש מי שאומר דערבות וקבלנות היינו כשכקש הלוה מהמלוה שילוונו ונכנס הערב עמו בדבר בלשון ערבות או בלשון קבלנות אבל אם לא דבר הלוה עם המלוה כלום אלא ראובן אמר לשמעון הלוה ללוי מעות ואני פורע הלוה ואני נוה' לך או הלוה ואני חייב לך אין לשמעון על לוי כלום אפילו נתנם לו מידו לידו אלא על ראובן שאמר לו הלוה וכשליחתו של ראובן נהנם לו :

כא קבלן שלא נשא ונתן בידו ומכר הלוה כל נכסיו אף על פי שיש נכסים לקבלן אם ירצה המלוה לפרוף מהלקוחות של הלוה שינם יכולין לדחותו אצל בני הורוין של הקבלן לומר אין נזכרין מנכסים מצעקדים במקום שיש בני הורוין לפי שיש רשעה ביד המלוה לנכות מהלוה או מהקבלן מאיזה מהם שירצה והרי חל שיעבדו על נכסי הלוה שמכר להם ועל נכסי הקבלן לפיכך יכול לגבות מאיזה מהם שירצה וכן הדין בשני שנעשו אחרתין זה לזה ומכר אחד מהם נכסיו אבל קבלן שנשא ונתן בידו אינו יכול לגבות מהלקוחות של לוח אלא אם כן אין נכסים לקבלן :

כב הערב והקבלן אין מורפין ממשעבדי דלוה עד שימסור לו המלוה שטר חובו ויקנהו לו כדרך קניין שטרות כמתיבה ופסירה כי הכי רלא להוי הבעיה על פה :
כג שיקבץ מחבירו שיהערב בעדו ויהי לו שכירות כך וכך בעבור שיתערב בעדו אם קבל קניין על זה לתת לו שכירות כך וכך חייב ליתן כל מה שקבץ אבל אם לא קבל קניין על זה אע"פ שזה נכנס ערב בעדו אין צריך ליתן לו כלום שהערבות אינו דבר שלוקחין עליו שבר שיקנה במסירה בעלמא שלא עשה שום מעשה וכמאי שיתעבד לו אם לא בקניין ובלא קניין יכול לומר לו שפשה הייתי כך כמה שנזרתי לך שבר על לא כלום האומר למלוה הריני ערב לך בעבור יום אחר אינו הלום שאין דין ערבות אלא שיכנס ערב לעשות לו מה שזה חזק חייב לו שכן כתב אנבי אערבנו ואביאנו ונ' :

* * * **לבוש עיר שושן** * * * **הרבות ערב** * * * **פר** * * *

לפניו המלוה כאילו קבלתי המעות מסך הרי זה נכבד
שהלקוחות ומתויתומים גדולים כמו בשאר שטר חוב שאין לה
מלוה בשטר גדולה מזו :

ה ערב שפרע למלוה ולא בקש ממנו הסטר אין המלוה חייב
לשלם לו מה שפרע בשבילו שהרי פסע כמה שהנית
הסטר ביד המלוה ולא יפרע לו עד שיחזיר לו סטרו :

ו מה המלוה וקודם הערב ופרע למלוה קודם שהנגיע
ליורטי אם נודע לנו שלא פרע המלוה שטר חובו קודם מיתו
כגון שהודה המלוה קודם מותו שלא פרע או שגידוהו על שלא
פרע ומת בנידויו או שעדיין לא הגיע זמן הפרעון הרי זה תנור
ונכבד מהדורשי מה שפרע בשבילם אפילו הם קטנים ואם אין
שם אחד מאילו הדרכים אינו חוזר על היתומים קטנים ואם
הם גדולים חוזר ונפרע מהם אם היתה מלוה בשטר ויש
חשש ביד הערב ככל מה שנתבאר בסעיף ד' ואם הוא
מלוה על פה אפילו מגדולים אינו נכבד ודענין להוא שם
אביהם פרע :

ז ואם היה המלוה גוי וערב לגוי בשביל אביהם לפרעו
קבל עניין אינו נפרע מהיתומים ראיבא למיחש שמה
אביהם החפיש צררי לערב כנגד החוב שנכנס להיות ערב
ומפני כך פרע זה מרעתו קודם שיודיע את היתומים דאמרינן
מפני שדרך הגוים שהוכעים לערב תחלה לפיכך לא נכנס
לערב עד שהתפישו צררי ולכן פרעו אבל אם הודיעם שהגוי
תבעו והרי הונתן לו לא חיישינן לצררי ותיבין לשלם שאין
דבר להתפיש צררי כדי שיערב בערו אם אין כאן הוכחה
פניה צריך להכיר ראייה שפרעו ואם כפאו אותו בית דין
לפרעו הוי כאילו הודיעם :

קלא מי שחזר אחר שנתרצה להיות ערב וכו יד סעיפים

א מי שנתפייס להיות ערב אפילו קנו סידו קודם
שיתן המלוה המעות ללוה יכול לחזור בו ואם חזר
להודיע למלוה ולא חשש המלוה ונתן המעות ללוה אין לו
על הערב כלום דאיהו דאפסיד אנפשיה שלא חשש לרכי
הערב אבל ערב דלאחר מתן מעו' שצריך קניין כיון שקנו סידו
שוב אינו יכול לחזור בו ואין חילוק כוח בין ערב לקבלן :

ב האומר לחבירו ערכתה לי והוא אומר לא ערבתי או שאמר
הערב ללוה אתה הרשתני לערוב אותך וליתן והלוה
אמר מדעתך ערבת או לא ערבת כלל או שאמר הערב פרעתי
למלוה בשבילך בפניך והלה אומר לא פרעת או שאמר לו כן
פרעת אבל החזירתי לך מה שפרעת או שאמר המלוה ערבת לי
במאתים והוא אומר לא ערבתי אלא כמאה ככל אילו המענת
וכיצא בהן המע' ה או ישבע הנתבע שבועת היסת או שבועת
התורה אם הודה במקצת כשאר מענת מסון :

ג ערב או קבלן שרואין שהלוה מכזב נכסיו יכולין
לתובעו שיציאם מהערבות אף על פי שהוא בתוך הזמן
ועל סי' ע"ג :

ד ערב שבא אצל המלוה בזמן והתרה בו בפני עדים
שיתבע ממנו מהלוה ואם לא יתבע יפטר מהערבות
ולא רצה המלוה והאריך זמן ללוה יש מי שאומר שאין הערב
נקטר בכך שיכול לומר המלוה אם תקן לי מעותי שאחרי ערב
אני אקחם מסך ואם לא נתת לי לא ארד עכשיו לדינא ויטע
זאין צריך לומר בקבלן דינא הוא שתובע למי שרצה וכזמן
שירצה שאם האריך המלוה ללוה זמן הפרעון שלא נפטר
הקבלן בכך מן המעם שאמרתיו ואפילו היו נכסים ידועים
ללוה והערב אומר למלוה רד עם הלוה לדין ונכ' חובך מנכסיו
הללו והמלוה לא רצה אלא האריך עוד זמן ללוה ובנתיים
שארפו הנכסים גובה מהערב כללו של דבר נכסוה דאינש

אינון ערבאין ביהובשם שאדם מאריך ללוה וקובע לו זמן
אחר זמן ותחזר ונכבד מנכסיו בין שהיא במדינת הים בין
שמכרן אחר כך כך הוא נכבד מן הערב וצריך להתייבב
ברין זה מיהו אם המלוה היה מוכן ליתן למלוה מעותיו והערב
שלה אחריו שיבא וקבלם או שישלח לו השטר ויתבע הוצ'
החוב ולא רצה ואחר כך נאבד החוב פטור הערב והווקא
המלוה אין הערב יכול לכופו שלא יאריך זמן ללוה אבל ללוה
יכול הערב לכופו שיפטרנו מן הערבות בזמנו כי יוכל לומר לו
לא נתרציתי להיות ערב עבודך אלא עד זמן זה ולא יותר ואם
המלוה גוי ונתן המלוה המעות לערב לפרוע לגוי ושכחם הגוי
אצל הערב צריך הערב להחזיר המעות ללוה ולא יוכל לומר
שמה יזכור הגוי ויתבעני ואני איני סאמינך יותר דהואיל וכבר
ערב בעדו והימניה צריך להאמין לו עוד יותר כן כתב מורי
מהרמ"א ז"ל אבל דבריו חמומים וסותרין דבסמוך כתב שאפ"ל
גבי ישראל יכול הערב לכופו ללוה שיפטרנו מן הערבו' בזמנו
ואם כן כאן למה לא יוכל לומר גם כן או פטרני מן הערבות או
הגת המעות בידי אהן לי ערב אם יזכור הגוי שחפטרנו וכן
נ"ל להורות שיוכל הערב לומר כן נ"ל :

ה ישראל שהיה ערב לחבירו בשביל גוי ונשל הער' משכנו
שהגוי ונתנו למלוה ונבא לו הגוי אצל הערב בערב שכת
בין השמשות ואמר ליה היה ערב בשבילי לזה שאני חייב לו
שיחזור לי משכוני שאני צריך לו ואמר לו הערב כבר נכנס
שבת ואני עושה שום ערבות פייסו הגוי לערב עד שאמר
למלוה הריני כמו שהייתי והחזיר המלוה לגוי משכנו לאחר
זמן תבע המלו' לערב טען כשאמרתי הריני כשהייתי לא היה
חיוב בדעתי נקודם שבא המשכונ לידך אלא כמין שהייתי
לאחר שבא המשכונ לידך שלא הייתי משועבד לך וראייה
לדבר שבכר ראיח סרבנותי כנגד הגוי מלהיבנס ערב בשבילו
ותליתי הדבר כאיסור שכת הדין עם הערב שהיה לו למלוה
לפרט ערבותו ואף על פי כן חייב הער' לסייעו ככל מה שיוכל
להוציא החוב מיד הגוי :

ו ישראל שה' בידו משכונ מגוי והגוי שאל ממנו שיחזירנו
לו על ידי שיעטיה לו ערב ישראל והודה לדבריו והביא
הגוי ישראל ואמר לו בלשון הקדש אני מותר בך שלא
תקבלני ערב ואומר בפני הגוי אני מערבת לך הדין נתן
שהערב חייב כיון שזה מסר לגוי משכונ שבידו על פני והרין
הוא כערב בשעת מתן מעות שאין צריך קניין והתרא' להתרח
בו אינה בלום שהוא היה לישמש מן הגוי ולדחותו מלה' ערב
לו וכיון שלא עשה כן אלא הודה בערבות בפני הגוי אינו יכול
להלה להשמש ולומר לגוי איני מקבל ליה ערב שהכל יודעין
שראויו הוא שיקבלהו לערב שהוא כבר הודה לגוי שיחזיר לו
המשכונ על ידי ערבות :

ז ראוהו היה חייב לגוי ושמעון נכנס ערב בשבילו והלך
לו ראוהו והוצרך שמעון לפרוע בשבילו כשכא ראוהו
תבע שמעון מה שפרע בשבילו אמר לו ראוהו לא היה לך
לפרועו כי כבר פתעתי ויש לי שטר פרעת ממנו אל שמעון
הוצרכתיו לפרתך כל זמן שלא הנתת בידי שטר הפרעון ותנתת
עיקר שטר החוב ביד הגוי כיון שמודה ראוהו שהבניסו ערב
חייב לפרוע כל מה ששמעון מברר שנתן לגוי אפי' שיחברך
שהגוי תבע ממנו הממוץ שלא כדון ואנסו ליתן לוכי הדבר
והוע שידם תקיפה עליו וצריך ליתן לו כל מה שתבעו וזה
ודע ראוהו ששם אותו רב לגוי וקבל עליו שיעבוד זה לפצותו
ולסלקו מכל הדין שיבא לו מהגוי אף על פי שלא פרוש כן
בפירוש הכי דינה והמה שמעון ראוהו שיש לו שטר פרעון
מחני אינה מענה כל זמן שהנית עיקר שטר החוב ביד הגוי
ולא כתב בו הפרעון יכול לנכות מהערב על כן הוא צריך
לפרוע לערב כל מה שיברר שפרע בשבילו והבידור יהיה עי'
עדים או ע' פתקא של הגוי ניקרם שקבל מפלוגי כד וכך און
סכתוב

הפקח וכיון שלא נתחייב המוכר אלא כחזרת המעות גם הערב לא נשתעבד אלא לדבר זה ואם ירצה ראובן הקונה לבטל המקח יתיר הסמך שעשה לו שמעון ושמעון יתיר לו מעותיו :

יב מי שאמר לחבירו ולוהו ואערב לך לגופו טל לה זה ולא ערב לו לעצמו טל כספן אלא כל זמן שתוצה אני אביאנו לך זכין אם אמר לאחר שהלוהו והכעו הניחיה וכל זמן שתבענו אני אביאנו לך וקנו פירו על זה אפילו התנה עליו ואמר אם לא יב אנו לך ואם ימות או סיכר אהא חייב לשלם לך הרי זו אסמכתא נמורה ולא נשתעבד וליא שאין בערבות משום אסמכתא כדלעיל בסעיף ו' :

יג מי שלא פי דבר קצוכ סערב בערו כגון שאמר לו כל מה שתתן לו אערב לך ואפסכור לו וצני ערב אני הלוהו ואני ערב להרס' כס אין זה הערב חייב כלום כיון שלא ידע הרב בקצב מה שיעבד עצמו בו לא סמכה דעתה ולא שיעבד עצמו וכל הבאים אחריו חלקעליו והכי נקישתן דמשתעבד :

יד האומר לחבירו עירב לפלוני זה בכך וכך ואני עירב לך הרי כמו שאומר הלוהו ואני ערב ואינו צריך קניין דהוה ערב בשעת מהן מעות וכסם שמשעבד הערב לפלוה כך משעבד ערב טני לערב ראשון ודין ערב ראשון עם המלוה ודין השני עם הראשון אחד הוא :

קלב

עבד ואשה וקטן שערבו ושנים נעשו ערבים בשביל אחד ואחד בשביל שנים וכו' ו' סעיפים :

א עבד או אשה איש שנהעירבו לאחרים או נכנסו קבלנים ונתחייבו לשלם כל זמן שהעבד חתם יד רבו או שהאשה חתם בעלה אין חייבין לשלם שאין להם כלום סביל מה שיש לעבד הוא של רבו ולאשה הוא של בעלה ולאחר שנשחרר העבד וחתמלמן או התגרס האשה חייבין לשלם אפי' כל מה שנתערכו בחייו רבו או בעלה אבל קטן שערב לאחרים אינו חייב לשלם אף לכשיגדיל שאין לקטן דעת לחייב עצמו בדבר שצני חייב בו לא בערכות ולא בכל כיוצא בזה וזהו סתנן מעותיו על פי הקטן אבר מעותיו :

ב ואשה פניה שערכה לאחרים ונשאה דינת כלותה ונשאה דערב ולהחר דינה אית להו לפיכך אם ערבה על פה אינו חייבת לשלם כל זמן שהיא חתם בעלה דאית המלוה הוא דאפסיד אנפסיה שקבלה לערב בלא שטר ואין לה קול ולא דהי יכול הבעל להזהר מלישע אותה לפיכך אינה חייבת לשלם עד שתתאלמן או שתתגרס מבעלה זה ואם ערבה כשטר נובה פסה שהכניסה לבעלה דהואיל ויש לה קול ודאי ע"פ זה נשאה שישלם ואפילו אמר שלא ידע אינו נאמן אפילו בשבועה הואיל ויש לו קול :

ג שנים שערכו לאחד כשיבט המלוה ליפרע מהערב יפרע מאיזה מהם שירצה ואף על נב דנבי שנים שלוו מאחד אפרינן לעיל סיפין ע"ז דנובה מכל אחד מחצה לא דמי דהתם חחלת הלוואה היא חלוקה לשנים לכך נובה אותה גם כן מחצה מזה ומחצה מזה אלא שאם אין לאחד לשלם השני נעשה ערב לו אבל הכא המלוה היא אחת לויש אחד גם הערבות אינו חל לחצאין אלא נובה הכל מאיזה מהם שירצה אם ימצא אצלו ואם לא היה לאחד מהם כרי כל החוב החר והנבע פן חסני שאר החוב ויש חלקין ואומרים כיון דנכרים חלוקים גם הערבות חלוקה לפיכך אם יכול להפרע משניהם לא יפרע מאיזה מהם הכל אלא נובה מזה ומחצה ומה מחצה כמו בהלוואה ואם אין לאחד מהם לשלם הכל נובה השאר מהשני ואם אמר מפי שארצה אפרע יפרע מפי' מהם שירצה

הכתוב כשטר ביני שמי שפרעו כך וכך • וכן ככל ערב לנוי בשביל ישראל חבירו אפי' העליל הנוי על הערב פכת הערבות חייב הלוה לסלקו מיהו אין הערב נאמן אפילו בסכמה לומר שהוציא סמך על העלילה אלא צריך עדים שהוצרך להתפשר עם הנוי סכת הערכות ואז נטל כשבועה אם לא שהעדים או אחד מהן מעידים דבר כרוז שאז נטל בלא שבועה אבל אם לא העמיד עדים איהו דאפסיד אנפסיה • ה"א הא דמחוייב לפרעו סך האונסין דרוקא באונסא דשביח אבל באונס דלא שביח לא כגון שהוצרך הערב להת ריבית לנוי בעל כרחו הרבה יותר מהנהוג זהו לא שביח • וכן אם נחערב שמעון נגד הנוי בעד ראובן וקבל עליו ראובן לפצותו סכל ובלכת שמעון לפצות הנוי נתפש כדרך אין לראובן לפרוע פרוין תפיסהו דלא שביח כלל וזה בודאי לא קבל עליו :

ח שנים שקבלו חכירה מנוי ונעשו ערבים זה לזה והנוי מצא אחד מהם ונבה פסמו חייב חכירו לפרוע חלקו מכל הפסד שכא לו מאותו חנוי ואם הוא היה פזוסן לפרוע חלקו וכא לו ההפסד סכת חכירו שלא פרע חייב חבירו לפרוע כל ההפסד :

ט יש מי שכתב שאם ראובן מכר סדה לסמעון וכא לו וקבל עליו אחריות המכירה אפילו בשעת המכירה לא נשתעבד לווי שאין זה דומה לשאר ערב בשעת מהן מעות דמשתעבד אע"פ שהיא אסמכתא קנה רהחם משי' הנאה דאית ליה דקא מהימן ליה נטר ומשעבד נפסיה אפי' באסמכתא אבל אין לו הנאה כמה שהאמין לו על אחריותו שקבל עליו ספעמים שאדם קונה שדה שלא באחריות דעביד איניש דזכין ארעא ליומיה לכך לא מהזיק לו לוי טובה ללוקח על טראמינו באחריותו דסמא בלאו הכי גם כן היה לוקח אותה בלא אחריות ולא נטר ומשעבד נפסיה וה"ל כשאר אסמכתא דעלמא דלא קנה סכל מקום אם קנו מידו לשלם דמי סכר זה בכל עת שיחבענו שמעון אלים קניין בשעת מהן מעו' ביותר וחייב ועוד כיון שקנה לשלם ככל עת שיחבענו הוי כמו מעכשיו ויש כגון קניין מעכשיו ואין זה אסמכתא לא אפי' בלא קניין אין באחריות משום אסמכתא משום דכל עת עומד באחריות אפילו אם יטרפוהו עכשיו ואין אסמכתא וכיון שאמר כן בשעת מהן מעות משתעבד :

י ערב או קבלן ששיעבד עצמו על תנאי אף על פי שקנו מידו לא משתעבד שוו אסמכתא הי' כיצד אמר לו בשעת מהן מעות חן לו ואני אחז לך אם יהיה כך וכך ואם לא יהיה כך לא ישתעבד סכל התולה שיעבוד שאינו חייב בו כי אם באם יהיה ואם לא יהיה לא נטר ומקנת אף על נב דכל ערב דהי אסמכתא דאמר אם לא יפרע הלוה אני אפרע לך ואם יפרע לך לא צרע אני שאני כל ערב שלא תלה שיעבודו נדבר אחר וכההיא הנאה דהימן ליה נטר ומקנה אבל הכא כיון שחל' שיעבודו כחנעו לא נטר ומקנה דסמכיה שיהקיים התנאי ולא שיעבד נפסיה אבל אם קט מיני' מעכשיו שיהחוי' לו כספן זה אם יתקיים התנאי הכל לפי תנאו סכל קניין מעכשיו אין בו משום אסמכתא ויש אומרים שמשעבד אפילו גלא קניין שאין בערכות משום אסמכתא כלל כיון דעיקרו הוא אסמכתא וההורא שיעברתן אין כוס אסמכתא שעטו מבטל :

יא ראובן קנה סדה פשמעון ועשה לו שטר ואמר לו שיעשה לו שטר גם על אשתו ולא היתה אשתו כאן נחערב לו בשבילו שלכתבא שתעשה היא גם היא שטר עליה ובאה ולא רצתה והבע ראובן ללוי הערב שיעשה לו הוא שטר על נכסיו כדאי דמי הקרקע שאם חטרפה פסמו וטוען הערב שאינו רוצה לעשות שטר על נכסיו אלא יתיר לו מעותיו חרין עם הערב כי לא נדר לו שמעון המוכל גלא שתעשה אשתו חסטר • ואם לא תקטנו שיתבטל

* לבוש עדר שושן הלכות חזקת מטלטלין * פה

ד פרע אחר פהם החוב למלוה ובירך זה כעדים או בהחבילתי שכת' לו שפרעו הכל חוזר והובע מחכיון את חלקו כדון ערב שהובע אה הלוה אלא דהבא נוכה לכ' ע אף ע'נ' לא אמר ערבנו ואשלם כיון שמתחלה היתה ערבות בער אחד על דעה זה נתערבו בעד הלוה שהוא אמר להם שלם :

א אחד שערב בשביל שנים כשיפרע המלוה יודיענו כשביל איזה מהם הוא פורע כדי שידע סיחזור עליו :

ו שנים שנכנסו ערבים ופטר המלוה אחד מהם י'א סיבול המלוה להבוע כל המזון מהערב השני שלא פטר אותו לפי שהמזון כולו נתקיי' על כל אחד מהם ולאותו שפטר פטר ולאותו שלא פטר לא פטר ונשאר כל החוב עליו ועל הלוה עד זמן פרעונו ולא דמי להלוה לשנים ומחל לאחר מהם דסי' ע'ז והתם מחל מעיקר השיעבוד והיינו ללוה עצמו וכיון שנמחל מקצת עיקר השיעבוד אמרינן דכולו מחול אבל הכא דמעיקר השיעבוד מן הלוה לא נמחל כלל והרי כולו קיים עם הערב השני ל' על ס' ע'ז סעיף ו' :

הלכות חזקת מטלטלין

קלד מי שמוחק במטלטלין הידועים לאחר ובז' סעיפים :

א דבר פשוט הוא כפי כל ומוסבל ראשון הוא שכל דבר המיטלטל שהוא ביד האדם הרי הוא בחזקת אחר שלא אפי' יבא אחד ויערער ויביא עדים שזה הוא שלו ואומ' למחזק המקדח בידך או השאלתי לך נאמן המחזק לומר אהה שכתתי לי או נחתתי לי כמתנן ושבע היסת שהוא פדבריו ונפטר ואם שוען המחזק' שלך הוא אבל משכון הוא בידי יכול לשוען עליו עד כדי דמי אלא דהכא כיון שמודה שאין גוף החפץ שלו אלא שהוא משכון בידו דזכה קצת לנשבע ונוטל החמירו עליו בשבועה ואמרו שיטבע בנקיטת חפץ שהוא ממושכן בידו כדון כל הנשבעין ונוטלין המבוארין לעל בהלכות שבועה ואם שוען סתם נחתיב לי עד כדי דמי מעסק משא ומתן שבינינו כגון הדבר שיכיר ממה נחתיב לו משו' דנפיש רמאי ושמא הוא סבור שנתחייב לו וכשיכיר דבריו שמא יתברר סוף דבריו שאינו חייב לו :

ב אפילו אם מטר המערער חפץ למחזק בעדים אם אין עדים שהוא עתה בידו נאמן לומר החזרתי לך שהמפקד לחברו בעדים אין צריך להחזירו בעדים שהיה זה מורה רב ומלתא שאין הבריות יכולין להתקיים בו אם היה כל נפקד צריך להיות לו עדים שהחזירו לכך אמרו שאין צריך עדים שפחזרו אלא נשבע היסת שהחזירו ונפטר לפיכך אם אמר לקוח או מתנה הוא בידי נאמן גם כן בהיסת כמנו דאי בעי אמר החזרתי לך דאף על נב דלקוח ומתנה טענה נרוע הוא שאין מצוי כל כך שימכור אדם חפציו שנתן כפקדון ויודיען הכל שהיא שלו וכל שכן מתנה שאינה מצויה בכל מקו' כיון שהיה יכול לשוען טענה מעלייתא שהיא החזרתי שכל פקדון להחזיר למועד ושוען טענה זו אוקמינן ליה מחזקתיה ואמרינן דאי האמת הוא שוען ונאמן בהיסת וזהו הטעם בכל מקום דאמרינן סנו בדיני ממונות דמהיטנינן ליה על טענה נרוע כמנו דאי בעי הוה יכול למיטען טענה מעלייתא דאמרינן ודאי האמת הוא שוען ואם א'ל המפקד אל תחזיר לי אלא בעדים והוא אוכר החזרתי לך שלא בעדים נשבע שבועה דאורייתא כמנו שהיה יכול לומר נאנס והיה נשבע שבועה דאורייתא שנאנס הכי נמי נשבע הכא שבועה דאורייתא שהחזיר כמו שהיה צריך לעשות קטענה שפעמדין עליה

המנו ואם שוען החזרתי לך בפני פלוני ופלוני ומתו או הלכו למדינת הים הרי עשה כמו שהתנה עמו ומה לו לעשות עוד לפיכך נשבע היסת ונפטר ואם לא מסרו לו בעדים אפילו אם ראו אותו עתה בידו נאמן לומר לקוח הוא בידי בהיסת אף על פי שאין לו מנו טכיון שלא ראו אותו ביד המפקד כבר מצוי הוא שמכר חפציו כאלה והיא בעצמו טענה מעלייתא היא אבל אם מסרו לו בעדים גם ראוה עתה בידו אינו נאמן עליו בשום טענה אפילו בלקוח אחר שהפקדו אצלו וצריך להחזירו ודוקא סעדים מעידים שנתנו לו בתורת פקדון אבל אם מעידים שנתנו לו שחשיכול לומר בתורת מכר או מהנה נתנו לי כיון שאוכר באותו פעם מכרו או נתנו לו או שאמר אחר כך מכרו או נתנו לי כמנו דאי בעי אמר באותו פעם קרנו או מכרו לו :

ג וכשמסרו לו בעדו' אם ראו עדים החפץ ביד המחזק אחר כך קודם שיתבעו המערער לדין אפילו אם אמר בפניהם קודם שראהו דעו כי הוא ממושכן לי בכדי דמי קרינן בית שפיר עדים וראה ואינו נאמן שוב לשוען עליו כי הכל תלוי בשבועתו שבית דין יפסקו לו ש'שבע שחייב לו כדי דמי כמנו שהיה יכול לישבע שהחזירו וכיון שראוהו בידו לא יוכל לישב' שהחזירו וצריך להחזירו והוא שיתרה בו בפני אות' עדים שלא יחזירו לו אלא בפני פלוני ופלוני כדי שלא יוכל לו החזרתי לך אה'כ' וע'ל ס' ע'ב סעיף י'א :

ד אמר המערער למחזק מה טכנו אצלך ואכר ליה אתה שכתרו לי או נתנה לי במהנה ושוען המערער הרי לפלוני חפצתי בבעדים ואמרת לי אל החזרתי לי אלא בעדים ולא החזירו לי והוא נתנו לך שלא במצותי ישבע המחזק שהמערער מכרו או נתנו לו ויפטר שאף ע'פ' שיש לו למערער עדי' על טענתו טענינן למחזק שאותו פלוני החזירו לו בעדים זהלכו למדינת הים או מתו ואחר כך קנאו גם סמנו שהרי גם אוהו פלוני היה יכול לשוען כך וכל מה שהיה הוא יכול לשוען טענינן למחזק כמו שאמרו שטוענין ללווקח :

ה בלא שחחזיק נאמן בדברים שאינם עשויים להשאיל ולהשכיר כיון שאינה עשיון להשאיל ולהשכיר הם ביד זה הזכחה קצת שאמת הוא שוען דאם לא כן היאך בא לידו אבל בדבר' העשויים להשאיל ולהשכיר ויש למערער עדים שהיה שלו וראו אותו עתה ביד המחזק והוא אמר שהשאלו או השכירו אע'פ' שאין לו עדים היאך בא לידו אינו נאמן לקוח הוא בידי ולא ממושכן הוא בידי שאינו יכול לומר דאם לא כן היאך בא לידו דשמא השאלו לו או השכירו לו וצריך להחזירו לו בשבוע' היסת שנשבע המערער ונוטל כיון שישרגלים לדבריו ואפילו אם היה ביד המחזק שלש שנים זכיון דמטלטלי לאו בני שטרא נינהו סיוכל לשוען שטר היה לי ואבד גם חזקת שלש שנים אינו מועיל דשמא טכח הבעל לפי השאיל ולמי השכיר ולכך נסאר כל הזמן הזה ב'א' המחזק ועוד שיוזמן פעמים שמשאילין או משכירין ליותר משלש שנים ואפילו מת המחזק מוציאין אותו מיד הירוש' ואפ' שוען הירוש' טענת ודאי ואמר בפני נתנו לפרושו או מכרו לו המערער נשבע היסת ונוטל דלא עריך הירוש' ממורסו וע'ל ס' ע'ב איוז הם הדברים העשויין להשאיל ולהשכיר :

ו והא דאמרינן שבדברים העשויים להשאיל ולהשכיר נאמן המערער דוקא קטטוען השאלתיים או השכרתיים לך אבל אם טוען נגובים הם ממני אינו נאמן אא'כ' יצא לן שם נגיבה בעיר כמו שיתבאר כסימן שס'ד' בע'ה ונתבאר לעיל סימן צ' :

ז מי שהיה בידו דברים העשויים להשאיל ולהשכיר ובא אחד וערער עליו ואמ' שלו הם ואמר לו זה יורש אני שהיו שלך אבל פלוני מכרם לי או נתנם לי במתנה המערער שוען שלי הם ונג' בו ממני ואם אותו פלוני מכרם לך נגובים

* לבוש עיר שושן הלכות חזקה מטלטלין *

האומן אחר שנודע שירד מאומנתו :

א כן אומן שאינו אומן אם בא בטענת עצמו שאומר שקנאו מבעליו הרי הוא כשאר כל אדם ואם שירשו מאביו הרי הוא כאביו ואם אמר בפני הורה לו לאבייש לו חזקה בסנו דלי פכרתו ולא שנס כזה דווקא כשבא אחר מות אביו זמן שאין דרך להניח כל כך זמן כלים בכית האומן אחר שפסג שאם לא שהא כל כך זמן אחר שמת אינו נאמן אפילו לזכר לקחתו מפך אחר מיתת אביו רכיון שבא ליד אביו בהורת להקנו כוכנס רבן אינו נאמן דלא עדיף מאביו בזה וכהנה פורו מהרמב"י ז"ל ול' ונראה לי דווקא לאחר מות אביו שיש לומר שירשו מאביו ולכך אינו נאמן עליו אפילו אמר לקוחה כידיאם לא שנשתתא כידו הזמן הנזכר דאז הוא כאומן שירה מאוכנתו אבל בחיי האומן אם הכן טוען שלקחו הוא פמננ כיומר דא בא ליד האב לתקנו נאמן בכל ענין דהוי כעיש אחר לנמרי אם אינו סמוך על שולחן אביו וכמו שיהבאר לקמן סימן קע"ט :

הם שאני השאלתי לו והוא מכרם לך אפ"ש עדים שידעו שהיו שלו אין כוציאין אותם מיד המחזיק דעל טענת ננוכס אינו נאמן כיון שלא יצא לו ככר סם נניכה בעיר ואע"ג שאם היה אותו פלוני לפנינו וזה היה טוענו השאלתי או השכרתיו לך והוא היה טוען מכרתי או נתתי לא היה נאמן וחיז מוציאין אותה מידו נבי האי טענינן ליה אותו פלוני קנאה ממנו שאם נאמר שהשאלים לאותו פלוני והוא מכרם לזה הוה ליה אותו פלוני גולן שמכר מה שהשאלו לו ויאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן לפיכך אסרינן דאוחו פלוני קנאם מכנו שארם עשוי למכור כליו ודווקא כשען המערער ננוכס הם ססנו אבל אם טוען לך אני השאלתיים או השכרתיים אף על פי שטוען המחזיק שקנאם מפלוני אינו נאמן וכוציאין אותו מידו ואם היו מוכרים שאינם עשויין להשאל ולחשכר הרי זה נשבע היסת שלא השאל לו ולא השכיר לו אלא מאותו פלוני לקחה ויעמיד כליו כידו :

קלד

אומן שטוען בדבר שהוא אומן שקנאו מבעליו וכו' סעיפים :

קלה דין המחזיק בבעלי חיים כגון בהמה ועבר וכו' סעיפים :

א אף על פי שרמחזיק בדבר המטלטל נאמן לומר שהוא שלו על בהמה וזהו אינו נאמן דכיון שהוא מהלכת יש לחוש שמא מעצמה נכנסה לרשותו או שמא לקחה בדרך והחזיקה לפיכך אם יש לפעוער עדי שיהא שרונשבע היסת וניסל ואם אין לו עדים נשבע המחזיק היסת ועימד בשלג ובמקוט שדרך למסור בהמה לרועה שחרית ולקחתה מידו ערביה בענין שאי' הולכת לבדה כלל דינא כשאר מטלטלין ונאמן המחזיק בשנועת היסת לומר שקניויה לו ואם טען שהזיקה לו בדי דמיה או שהיא חייב לו כך וכך כיון שאינ טען על גוף הבהמה הוי כנשבע וניסל וישבע בנקיטת חפץ יאראם החזיק בה ג' שנים ככל ענין הוי חזקה שאין דרך להניח בהמה וזהו כיד אהר"ג שנים :

ב ענד כנעני גדול דינו כבהמה ואין לו חזקה עד אחר שלשה שנים מאחר שהוא מהלך וצריך המחזיק להביא ראיה ששפס לו כל שלשה שנים אילו כדרך עבד לרבו ואם הוא קטן שאינו מהלך על רגליו דינו כשאר מטלטלין ויש לו חזקה מיר אפי' אם יש לו אם שרגילה לצאת ויבא בכית המחזיק ולא אסרינן שפא הביאתו סם ושכחתה סם שאין דרך האם לשכח בנה :

קלו

מי שנתחלפו כליו בבית האומן או בבית האבל או בבית המשתה וכו' סעיפים :

א מי שנתחלפו לו כליו בבית האומן הרי זה ישתמש בהן עד שיבא בעל הכלי ויטול את שלו דהלינן טמא אדם אחרנהן שליתו לאומן למוכרו ושעה האומן ומכר שלית זה במקומו וכשבא זה ושאל שליתו מהאומן ידע שטעה ונתן לו בעבורה שליתו של האחר שצוה לו למכור ואין כאן השמיש שלא מדעת ואם חאמר ככל מקום היאך משתמש בה על ידו מסיר האומן והלא אם לא יאזות הלוקח בשליתו של חלה יכול להחזיר לו השלית ונמצא משתמש בשלית של המוכר שלא מדעתו יש לומר כיון שהמוכר היה דחוק למעות ומכר שליתו אינו מקפיד אם ישתמש בו אחרים שנס הוא משתמש במעות דווקא שנחנה לו האומן בעצמו שכיון שניהן לו רשות למוכר ונתחלף לו הוי השימוש כמו מדעתו והוא כמו שלוחו של המוכר להשתמש בו אבל אם נחנה לו אשה ובניו לא שהם אינם שלוחיו ויאנהרשאין להרש' להשתמש בו ואפי' האומן בעצמו דווקא שאמר לו הילך שלית סתם שאיפטר שנס הוא היה

א האומן בדבר שהוא אומן דינו ככל הכלים נדברים העשויין להשאל ולהשכיר לשאר כל אדם דהרי טעמא הוא שאינו יכול לטעון דאם לא כן היאך באו לידו דלהקנס מסרום לו לפיכך אין לו חזקה בכלים שחחת ידו בין כלים העשויין להשאל ולהשכיר בין שאר כרים כיצד ראה כליו ביד האומן והביא עדים שהם יודעים שאילו הכלים הם שלו והוא טוען ואומר לתקן נתתיו לך והאומן אומר לא בא לידי אלא במכירה או במתנה או שטען אתה מכרתה לי אהה נתתו לי אחר שבא לידי לתקנו אף על פי שאסרו לו שלא בפני עדים אפילו אם טעה ביד האומן כמה שנים בעל הכלי נאמן ומוציאין אותו מיד האומן וישבע בעל הבית היסת על טענתו :

ב ואם לא ראה הכלי ביד האומן אלא טענו כליו פלוני נתתי לו לתקן והאומן אומר החזרתיו או מכרתו לי או נתתו לי במתנה או לקוח הוא ביד כנו דאי כעיאמר לא היו דברים מעולם יכול לטעון נס טענו אילו נשבע היסת ונפטר ואפילו מסרו לו בעדים כיון שלא ראה האומן נאמן כמנו שהיה יכול לטעון החזרתיו ונשבע היסת ונפטר ואין מה"בין אותו להוצי' הכלי לפנינו ואם הוציאו ונראה דשכר לא יוכל לומר החזרתיו והרי אין לו מנו על טענתו ב"ה מביא ערי שהוא שלו ונוסלו אע"פ שמסרו לו שלא בעדים :

ג אף על פי שמסרו בעדים אם העדים שראו החפץ ביזו אין מכירין בו דאי שזהו של המערער אלא שנראה להם בסימנים כמו שלו אם טען לא נתתו לי את זה מעולם כי זה אינו שלך ושלך כבר החזרתו לך נאמן כיון שאין העדים ש שכתישין אותו בודאי אבל אם מודה שזה הוא שלו וטוען נתתו לי לתקן ושוב לקחתיו ממך אינו נאמן שכבר אפסדו דלקוח הוא בידי טענה נדוע הוא ואין למאמינו בשעות לקוח אלא כשנו דלא היו דברים מעולם או החזרתיו לך והכש אין המנו סנו שיכ שמתירא לומר שלך כבר החזרתיו לך או לא היו דברים מעולם אם מסרו לו שלא בעדים כיון שראו עדים כיוצא בזה ביה :

ד ואם השלית יוצא מחתתו ואומר בפני אמרת לאומן למוכרו לי ולקחתיו ממנו נאמן כהיסת בסנו דאי בער אמ' אתה מכרת לי אבל כשטוען שהאומן מכרו לו שאם אתה מכרתו לו אינו נאמן דלא עדיף מנכרא דאתי שתמתי :

ה ירד האומן מאומנתו הרי הוא כשאר כל אדם ונאמן אפילו בכלי שבא לידו בעדו ואוסן והוא שנשתתא כידו אחר שירד מאומנתו זמן שאין דרך להניח לו זמן בליסבבים

* * * לבוש עיר שושן הלכות חזקת מטלטלין * * *

מחציה וסבועה זו תקנת חכמים היא שאינה חולקת בלא שבועה כיון ששניהם אוחזין בו כדי שלא יאכל כל אחד הופש במליתו של חברו ונוטל בלא שבועה ונוטח סבועה זו כותה הלשון הוא מפני שבזה הלשון יתקנו כמה רמזו שהיו איפשר להיות בעצת הנשבע אם היה נשבע בלשון אחר שאם היה נשבע כהם שאין לו בה פחות מחציה היה איפשר לרשע כוונתו אפילו אין לו בה כלום באמת הוא נשבע והכי נשבע שבועה שאין לו בה כלום אפילו מה שהוא פחות מחציה אין לו בה והרי אין לנבה כלום והוא צריך לישבע שיש לו בה חציה ואם ישבע שיש לו בה חציה הרי מרע לוינוריה שאמר כולה שלי ואם ישבע כולה שלי הרי אי אפשר ליתן לו כו' שהרי חברו הפוש בה ואתי לאפוקי לעז על ב'ד שנשכב שכילו טלו והם אומרים שחולקו לכך ישבע בזה הלשון אני אומר שיש לי בה ודעתי אפילו כולה יש לי בה ולכריכם שאינכם מאמיני' לי ככולה אני אומר יש לי בה חלק ואם תאמרו שליש או רביע שבועה שאין לי בה פחות מחציה ואם אמר אחי לחבירו השבע ומול כולו טומעין לו ואם גם השני אינו רוצה לישבע חולקין בלא שבועה ודווקא שהוא מונח בסימט' או בחצר של שני' או בצד העמט' כמו שאמרנו אבל אם הבית של אחד מהם וחבירו דר אצלו וחולקים על נכסים המונחים בבית הרי הם בחזקת בעל הבית שהוא מוחזק בו ושנים שהיו חלוקים ע"ג כעל כיהם שיטלה בשתופו כל אחד אומר כולה שלי הרי הוא כאלו שניהם תפוסים בו וחולקין בשבועה :

ב ואם זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר כולה שלי יכבד שיש לו בה ושאיין לו בה פחות משלשה רביעי' והאמר חציה שלי ישבע שיש לו בה ושאיין לו בה פחות מרביעי' זה נוטל שלש חלקי' וזה נוטל רביעי' בר'א שנשבע על שלשה רביעיים בחפץ שאינו עומד לחלק אבל אם הוא דבר העומד לחלק יכול זה ליטול החצי שמורה לו בלא שבועה ואחר כך נשבע כל אחד שיש לו בה ושאיין לו בה פחות מחציה :

ג והא' צמירנין בשביל אחד אומר כולה שלי וחולקין אוהה בשוה או בשוה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי שישול זה ג' חלקים וזה רביעי' דוקא כשאוחזין בשפת השלית שאין כ"ד שום אחד ממנה ג' על שלשה שהוא שיעור כנד שכזה יד שניהם שוה בו ואז חולקין אות' ואפי' השלית מזהבת והזהב כ"ד אחד מהם אינו יכול לומר חלק אות' לרחה שיבא הזהב לחלקי אלא חולקין צותה לארבה כדי שישב לשניהם בשוה אבל אם כל אחד ואחד אוחז קצתה כידו זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה אומר כולה שלי זה אומר כולה שלי עד שידו מנעת והשאר חולקין אחר שנשבעו על הדרך שנתבאר ויכול כל א' לנגל על חברו שיכלול בשבועתו שכל מה שישל בריון נטל :

ד כל חלוקה האמורה כאן אם הוא דבר שיפסיד אם יחלוק ממש אין מפסידין אות' אלא חולקין אות כד' שוויין :

ה דיה אחד אוחז את כולה וזה מחאבק עמו ונתלה בה הרי זה בחזקת האוחז את כולה ונשבע היסת וכולה שלו :

ו כמו לפנינו ושניהם ארוקי' בחושמטח האחד מיד חברו בפנינו אם צוחח השני לא אבד זכותו ואם שתק הרי כהורה לו שהיא שלו ואבד זכותו ואפי' שתק תחלה ואמר כך צוחח הרי כהודאת כיון ששתק תחלה ואין מוציאין מיד השומטח ויא' שאפי' יבא עדים אח' ב' שהיה שלולא מהני ליה דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי :

ז חזר האחד והקפה מיד זה התוקף אף ע"פ שצווח מהחלה ועד סוף חזר הדין כמו שהיה מהחלה וחולקו דמה שמתחלה לא הו' מוציאין מידו לא היה מדינה אלא מספיקא ואמרנו המ' עה ועכשיו שנים זה מוחזק שניהם שוין ויא' כיון שכבר זכה הראשון בפנינו ע"י שתקתו של זה והיה כהודאת שוב לא מהני לאחר שתקפה ממנו בפנינו :

ח חזר האחד והקפה מיד זה התוקף אף ע"פ שצווח מהחלה ועד סוף חזר הדין כמו שהיה מהחלה וחולקו דמה שמתחלה לא הו' מוציאין מידו לא היה מדינה אלא מספיקא ואמרנו המ' עה ועכשיו שנים זה מוחזק שניהם שוין ויא' כיון שכבר זכה הראשון בפנינו ע"י שתקתו של זה והיה כהודאת שוב לא מהני לאחר שתקפה ממנו בפנינו :

ט חזר האחד והקפה מיד זה התוקף אף ע"פ שצווח מהחלה ועד סוף חזר הדין כמו שהיה מהחלה וחולקו דמה שמתחלה לא הו' מוציאין מידו לא היה מדינה אלא מספיקא ואמרנו המ' עה ועכשיו שנים זה מוחזק שניהם שוין ויא' כיון שכבר זכה הראשון בפנינו ע"י שתקתו של זה והיה כהודאת שוב לא מהני לאחר שתקפה ממנו בפנינו :

היה מסתפק בו ואמר צילו אינו שליחו של זה ואני ההלפתי לו והא לו רשעה להשתמש בו אבל אם אמר הילך שליחך לא יודאי טעה ואמר שהוא שליחו של זה ולא הרשהו להשתמש בו אס' יודע שאינו שליחו ואם הוא שוה יותר על שלו כשיבא בעלה בשבילה יתן לו העודף או יחזיר לחבירו שליחו והוא יתן לזה דמי השלית שלו שנפטר ואם יבא בעל השלית ויאמר לא צייתי לאומן למכור שליחתי ולא לקחתי ממנו שום דמיס נאמן ויקח שליחו מיד זה אם יש לו עדים שזה השלית היה שלו או יתן בו סימן דנהי שאינו תולין טעוה לאומן למכור היינו כל זמן שהרכל ספק אבל כשכבא בעל השלית וטוען ברי נאמן :

ב נחלפו לו כליו בבית האכל או בבית המשחה לא ושתמש בהן דהוי משתמש שלא להעט בעליו שנקר' גולן וכשיבא בעל החפץ צריך ליתנו לו אף על פי דשלו נאבד דמה יעשה זה שמוצא שלו אצלו והוא אינו יודע שלו היכן הוא וכן הדין בכיבסת המכבסת לרבים והביאה לאחד שאינו שלו צריך להחזירו לפי שהוא טלו אף על נב דשלו נאבד ולא ושתמש בזה כלל :

קדו מי שלקט פירותיו של חברו וכו' שלשה סעיפים :

א הוודד לתוך שדה חברו וליקט פירותיו ובעל השד טוען שבגזול לקחם וזה אומר שמכרם לו נאמן בשבועת היסת כיון שהוא מוחזק בהם אפי' אם יש עדים שלקטן ואין לו מנו דלא היו דברים מעולם ואע"פ שהקרקע בחזקת בעליה עומדת נאמן על הפירות כשלקטן כבר ואע"פ שאינו חפוש בהן אלא הן ברשות אחרים וגם כגו דהחזרתו אין כאן שאין ברשותו להחזיר אפי' הכי נאמן בשביעת היסת דאוקמינן ליה אחזקה דלא חציף איניש למיחת לארעא דחבריה ולמיכל פירו דחבר' אם לא היה לו זכות בהם ומהימנינן ליה שקנאם בשבועת דסת על מה שעבר אבל לא להבא לחזיקי בהן לכתחלה דלא צמירנין חזקה להוציא :

ב אם אין בעל השדה או האילן כאן ואמר אח' אלקי ואלקט פירות האילן והשרה של פלוני שמכרה לי אין בית דין צריכין למנוע ממעמא דרע'ל שאין אדם חציף ללקט פירותיו של אחרים מכל מקום אם באו מבעלי קודם שליקטן מעכבין על ידו דבולו האי לא מוקמינן ליה אחזקה שאינו חציף כיון שהבעלין עומדין וצווחין ופילו אם ליקטן כבר והוא טוען שליקטן משו' שמכר לו הנה השרה ולא לפירות לבדן נמות או אינו נאמן אף על הפירות שאכל וצריך להחזיר או לפורען דכיון שאין לו שטר ולא חזקת שלש' שנים שלא קנה הנה גם הפירות לא קנה דהא לא טען על הפירות אלא מטום הקרקע ואם הקרקע לא קנה מאין לו הפירות :

ג והאומר אלקי וצמירנין אילנו של פלוני וראי בית דין מוחזין בידו אף על פי שאין הבעל כאן דהבא לובא למימר לא חציף איניש בו אם הוא חציף טריצה לקצוץ נטיעה שאינו עומד לקציצה גם כן הוא חציף לקוצצו אע"פ שאין לו בו שום זכות לקוצצו לכך מוחזין בידו :

קלח דין שנים אוחזין במלית וחולקין עליו וכו' סעיפים :

א שנים אוחזין בבלי אחד או שהיו חכמים על גבי בהמה אחת ולקטן סימן רע'א יחבא איה איזה רוכב קונה ואיזה רוכב אינו קונה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג או שהיו יושבים בצד ערימה של חטים המונחים בסימטא או בתצר של שניהם זה אומר הכל שלי וזה אומר הכל שלי כל אחד מהם נשבע שיש לו חלק בזה העבר ושאיין לו בה פחות

* לביש עיד שושן הדבות הזקת מטלטלין *

גזלן ומצויאין אותו מירו וכיון שהוא גזלן חיי' בהשבת הגזולה לנגזל וכיון שאילו השנים חלוקין עליו וכל אחד אומר שהזו שלו אין לו תקנה עד שישוב לכל אחד ואחד שררי אינו יודע למי ישיב שיצא ידי השבה ואינו יוצא במה שיחזירו למקומו כמו שהיה שזה אין השבה כלל דה'ל כמפקירו ואם הוא קרקע והחזיק בו ואכל פירותיו גוף הקרקע אינה נגזלה והרי היא כמו שהיתה אבל הפירות צריך לשלם לכל אחד ואחד :

ג אם אחד מהשנים החלוקים על דבר זה בא לב' דאמר הפשיה ויהיה מונח כדבס ער שאביא ראיה אין שמעין לו מסעמא שכחתי במעיק א' ואם הפשוהו ב' מדעת שניהם או סעברו ותפשוהו על פי אחד אין פוציאין אותו מידם עד שיהברר על פי ה'וא שלא תצא הקלה פתחת ידם כמו שאמרנו לעיל :

ד אם הם חלוקים על פדה ואין אחד מהם מוחזק בהבגן שמת בעל השהה ושנים באים ליורשו כל אחד אומר אפי' קרוב וראוי ליורשו ואין לשום אחד עדים כל דאלים נבר ועל ריש סי' קל' וואם נבר האחד ואכל פירותיו ואח' ב' הביש השני עדים שהוא קרוב והעדים אינם יודעים אם זה שנבר הוא קרוב או לא פוציאין מזה שנבר שהוא ספק קרוב והאחר קרוב וראי וזה אם השני הביא עדים שהוא קרוב יותר מראשון שמצויאין מזה שנבר ונתחנן לזה שקרוב יותר וצריך להחזיר כל פירות שאכל אפילו אין ידוע שאכלם אלא על פיו שהודת בהם חייב להחזירם ואע"ג שהוא אומר שהוא קרוב יותר לא אמרינן שהוא נאמן על הפירות שהוא קרוב יותר בסגנון דאין בעי אמר לא אכלו כי אמר אכלו וידוי אבלי נאמן שבת' שהקרקע יוצא כהתירו בדין אין הפנו פתעל לו וחיי' להחזיר גם הפירות דהא אינו כחזיק בפירות אלא פכה הקרקע ואם אין הקרקע שלו דבקרקע לא שייך מנו מאין יבואו לו הפירות אם הם חלוקים בדבר דשייך לו דין חלוק חלוקין ואם לא שייך מיניהו אם הוא דבר דשייך לו דין חלוק חלוקין ואם לא שייך ביה חלוקה כל דאל' נבר כ' פסיק מורי מהרמ"א ז"ל ומה שכתב על הסכלתו מאד אע"ג דאפנה מאמר הוא בגם פיק החזיק הסתא דלא איהמר הולכתא לא כמר ולא כמר כל דאלים נבר אבל ז'ל שאין הנזק שנאמר גם זה המאמר דום לראיה כיון זה כלל לכל הדינים דמה שייך בזה כל דאלים נבר דהא ע"פ טעמא דכל דאלים נבר הוא פשוט שמי שהוא שלו ימסור ע"פ ע"פ ע"פ כו' כמו שכחתי כשע"פ א' וזה לא שייך אלא בדבר שהתובע יודע ויחזיק ואין חז' ויודעין אבל הכא כו' שייך דומר שזה התובע ימסור נפש יותר מחכירו כמה בדין הדין יותר לתובע מלויין או מלחבירו דנים ימסור נפשו למך כ'ל בדין זה דנס בדבר שאין בו דין חלוק מוכרת ותהיה בדימים או כמד או אינור ז'ל . ועל סימני' ע"פ חמ"א פה נאמר בגמרא דין דכל דאלים נבר דשמשע כהדיא דלא דמי לתבא ז'ל :

קמ' דין החזיק בקרקע של חבירו ודין חזקת הבתים והנונוניות וכו' סעיפים :

א אע"פ שאדם נאמן למעון על המטלטלין סכדו לקוחין הן בידו חיינו מטום שיש רגלים לדבר דאל' כ' הדין כו' לידו אם לא שזה נתנו לו מדעתו אבל קרקע שאינה חז' ספקוה ובכל מקום שהיא בחזקת בעל' היא עובדת ונא שייך בה לומר דאל' כ' הדין כ' באה לת' של' ואם היא בידו והוא עובדה איפסר שישא הדין לתובה וקנה בה כ'ל' הדין הבעל לפיכך קרקע ב' ויודעה לראובן בעל' ש' ויודעה ל' בחזקתו אפי' הם אחר וזוהי עתה בחזקת ש' מעון שמחזיק בה ואכל פירותיה וטוען שלקחה מראובן וראובן מערער ואומר שנחלת היא ביזו נאמן ראובן ונטב שבע' היסת ונוטלה דאל' שבועת :

ה באו לפני ב'ד כשניהם אדוקין בה ואמרו להם בית דין צאו וחלקו את דמיה וצאו וחזרו אח' ב' הרי הוא תחת יד אחד מהם זה טוען הורה לי ונסתלק מפנה וזה טוען השכרתי לו או נתנבר עלי וחשפה פסני המ' זה ואם לא הביא ראיה ישבע זה שהיא שלו ויפטר וי' שאם אמר חשפה פסני נאמן דכיון דער האידנ' היו דנין עליה דא' כל אחד תקף מ' שיוכל וקרוב להאמין לזה טעה בתנבר עליו ותוד' הדין כמו בראשונה ויחלוקו ואם אמר השכרתי לו בלא עדים אינו נאמן כלל דאמר' ליה עד השת' השדות ליה בגזל' והשת' סוגרת ליה בלא שהיו בתמיה אבל אם אמר השכרתי לו בפני ז' ופלו והלכו לפדי' הים נאמן בסגנון שהיה אומר חשפה מסני אבל השכרה בלא עדי' לא אמר' דיהא נאמן בסגנון דהוי כסגנון כמקום עדים ראגן שהיו שלא השכירה לו בלא עדי' כיון שכבר היה חששו כגזלן וכתב מורי ז'ל שכן ז'ל עיקר :

קלט' דין שנים חלוקים בדבר וכו' שלישי חשפה וכו' ד' סעיפים :

א שנים שחלוקין בדבר ואי' שום אחד מוחזק בו כההא ארכא דהו' מיכנו עליה ב' תרי כל חד וחד אמר רידי דהא לא יכלו חז'ל למצא דין אחר אלא כל דאלים נבר ואינו מהן שחונגרי דו' חחלה הוא שלו עד שיביא האחר ראיה דהיכי ליעבר אי יתפשוהו ב' ד והא מונח ביז ב'ד ע' שיביא אחד מהם ראיה כשיבא ליר' ב'ד אין הב'ד רשאין להוציא מתחת ידו עד שידעו בכיורו של מ' הוא שאין ב'ד רשאין להפקוד פסוק' דמונת בידם ער שיתכרר של מ' הוא ושמה ז'ל שהיה שלו אין לו ראיה והאחר הוא שקרן ואין כונתו אלא להפסיד את זה שידע שאין לו ראיה ויהא מונח בידו בית דין ע' שיביא אליה ב'ל לא יחזירוהו לו ב'ד ע' שכתב ר' אבהו הלפיד ל' אביו שיתפשוהו בית דין ויביאו זה לזה ד' שנים א' וז' שנים ב' וז' דאלים נבר ומסכו על זה ש' וזה ש' וזה ש' וזה ש' להעמיד את שלו בידו ויחזיקו ע' ש' וזה ש' וזה ש' שיאמר הנזק פה בצע שאמסור נפשי וז' או למחר יביא זה ראיה ויציאנו מירי שמי שהדין עמו קרוב תבא שיביא ראיה גם כן ואמרו כל מ' שינבר יז' בצעם ראשונה הוא שלו עד שיביא השני ראיה וכל זמן שלא יביא ראיה אף אם תחזור ותנכר ידוע על הראשון לא שבקינן ליה לאפוקי מיניה חדא כרי שלא יהיו כל ימיהם כב' רבם ומחלוקת היום יכרזה למחר יגבר חבירו ועוד דספכו שמי שנבר ראשונה הוא שלו דמתוך חמימות לבן שידע שהוא שלו עשה ככל מאמצו כחו שנבר ולא דמי' לשנים אוחזין בפליה דאמרי' שחלוקין דאוחזין שאני דכיון ששניהם מוחזקין ע' ל' להשת' ש' האחד לחבירו דחשיב' כאלו אע"פ יודע שישל' שניהם חזקת כ' הילכך אם היינו פוסקין להם כל דאלים נבר הפתח היה נזול בפנינו פה שביר חכירו ל'כך צריכין אנו לפסוק להם דין חלוק והבא גבי ארכא כיון שאין אחד מהם מוחזק בדבר שמעריעין עליו ואין בית דין שחייבין למחות למי שבא ליקח דבר שאינו אנו יודעין של מ' הוא והוא אמר שלי הוא הילכך אין לפסוק להם דין חלוקה שמה נפסיד לאחד מהם שלא כדיון לפיכך לא יכלו למצא להדין אחד רק כל דאלים תחלה הוא נבר והוא ש'ו עד שיביא חבירו ראיה ומהו' שבגנודו יכול להשביעו וצריך לישבע שהוא של' וכל זמן שלא יביא האחר ראיה אף אם תנכר ידו אין מניחין ליקח מ' שנכרה ידו תחלה כמו שבארנו טעמא ופ' שכן שאין מניחין לאחד ליקחנו פמנו בלא עדים תציה :

ב בא שליטי קדם טב' אחד טאלו וחשפה במענ' שאומ' שהוא שלו אין לשנים האחרים כו' כלום כיון שזה הוא מוחזק בו וטוען שהוא שלו אבל אם חשפה בלא מענה הרי זה

* לבוש עיר שושן * חלבות חזקת קרקעות * פ

לא יוכל להביא עדים על זה להנחיש המערער אלא א"כ יביא עדים שיאמרו שכרנו ממנו הבית ודרנו בו ימים ולילות ואם היה המערער רובל המחזור בעיריות ואינו רגיל להיות הסיד בביתו ויכול להיות משום דלא קבוע האי במתא החזיק זה בכוחו וכי הוה אתי לבתא הוה נפיק האי מחזיק מן הבית ולא ידע ליה זה המערער לשימחה בו לפיכך הקנו לו חכמים שאפילו לא טען ברי לוי שלא היה רר בו ימים ולילות אגן טענינן ליה ולהרמב"ם אפי' באח' שאינו רובל אפי' לא טען המערער אלא שמלא דה בה ביום ובלילה צריך מחזיק להביא עדים שרר בו ביום ובלילה ואם היה המחזיק רובל המחזור בעיריות אף ע"פ שלא טען המערער טענינן ליה אגן ואמרו' למחזיק הבא עדים שהחזקה בו ביום ובלילה שלש שנים שמינן שהמחזיק הוא רובל מסתמא לא דר בה יומם ולילה ואין חזקה חזקה לפיכך טענינן ליה אגן למערער ור"ח והרא"ש חולקין על כל זה ת"ש כל שהעירו השכנים שרר בו כפנהג שרגילים השכנים לידע אע"פ שלפעמים יצאו השכנים לעסקיהם מהעיר ולא ידעו אם נשאר המחזיק בבית בעוד שלא היו בעיר אלא מעידין מ שוכניצאו מן העיר הניחיהו בבית וכשכאז מצאו אותו דר בו היו חזקה ואם אפר המחזיק לעדות סתם העירו לו שדרתו בו ג' שנים בחזקת ימים ולילות אף ע"פ שאינם יודעים שדר בו כל הימים וכל הלילות אלא שראוהו שדר בו מקצת ימים ומקצת לילות טענתו טענה ואם יעידו בן מספיק עדותן והחזקה חזקה ואפי' ישעון המערער ברי לוי שלא דר בו בלילה אין שומעין לו עד שיביא ראיה וכן אם היו הררי' בו וכולין המחזיקין בעיר' אע"פ שיצאו לפעמים מן הבית ולא דרו בו ג' שנים רצופים הואיל והיה ג' שנים בחזקתן היו חזק' אע"פ שהיו מחזיקין ימים רבים ולא לנו בבית וה"ל לסאר מחזיק שיצא לפעמי' מן הבית אחר עסקיו וכיך נשכח היה חוזר לבית מיקרי חזקה בג' שנים וכן מקומות בית הגנסת אם פעדי' העדים שישכ עליהם כל עת שנכנס לב' ה' אע"פ שלפעמים שינה מקומו מחמת אבילות או לא נכנס לב' ה' היו חזקה הואיל ועשה בה כפנהג העולם וכתב מורי מהרמ"ז ל' חז' ג' שכן ראוי להיות אע"פ שיש חולקין דשמע' דמסתב' הוא דהא מולת' דלא איפשיעידו על כל הימים ועל כל הלילות ד'א' דלא נימי פורתא או יצאו לפעמי' מן העיר וכה' ג' אלא שני כדאמרן טקומות כב' ה' היא שנהנו שכל אהר כותב שם' עליו אין לך קלא גדול מזה והוי כמסר וכל מי ששמו כתוב עליו הוי שלו ואין למערער עליו כלום עכ"ל :

שביעת התורה אין נשבעין על הקרקעות כדכתובנא לעיל ריש סי' צ"ה ורבך אפי' כשנושל אין צריך שבועה המורה בנקיטת חפץ ואם החזיק בה שמעון כראוי ובטענ' כמו שיתבאר בדינו חזקה אז אין מוציאין אותה מידו אלא נשבע ועומד בשלו ואם אין עדים לראובן שהיה שלו אז אין צריך שמעון חזקה אלא נשבע ועומד בשלו אע"פ שלא החזיק בה שני חזקה :

ב י"א שנה שהחזיק ג' שנים אין מוסרין אותו לשכוע' אלא אם ירצה להחרים סתם על כל מי שהחזיק בשלו שלא כדון הרשות בידו ובכר כחבתי בסעיף הקודם דנשבע ועומד בשלו והכי נהוג :

ג טען שמעון שיש לו שטר שמכרה לו וראובן אמ' ששטר מוזיף יהקיים השטר בחותמו ואפי' שמוה שכתבו אלא שאמר ששטר אמנה הוא יהקיים בחותמו ואם לא יהקיים מוציאין השרה מידו דנאמן לומר אמנה בפני דמויף :

ד טען שמעון שיש לו שטר שמכרה או נתנה לו בשטר וגם שיש לו עדים שהחזיק ג' שנים כיון שאמר שיש לו שטר אומרים לוקיים שטרך אם יוכל לקיימו מוטב וצריך לחזור אחריו לקיימו ואם אי אפשר לו לקיימו כגון סתרה העדים או הלכו למדינת הים ואין מי שיכיר חתימתן סומכין על עדי חזקה וישבע היסת שלקחה אבל אם יסגן לעדים לא תועיל לו חזקתו וצריך שיחזור אחריהם עד שיביא אותם ומוטב שיתקיים הדבר על ידו עדים :

ה ואם טען אה"כ אכר שטרי אינו נאמן אף ע"פ שאם היה טוען מהחלה שטר היה לו ואכר ויש לו עדי חזקה היה מועיל לוכמו שיתבאר בע"ה עכשיו שטוען מהחלה שיש לו שטר ועדי חזקה ואה"כ אימר שאכר השטר אמריןן משום שיש בו איזה פיסול בשטר אינו רוצה לחראותו והחזקה מבח השטר באה לפיכך גם החזקה אינה מועלת לו וכן אם הביא השטר ונמצא בטל גם החזקה נהבטלה שלא באה החזקה אלא מבח השטר והשטר בטל גם החזקה בשלה :

ו הנתן קרקע לאחר בעדים וחזר הנתן והחזיק בה אפי' אם החזיק בה הנתן ג' שנים בחצר לאחר המתנה אינו נאמן לומר שעות סופר הוא המתנה בפני דאי בעי אמר תחלה חזרתי לקחתי ממנו דמ"ם עכשיו שטוען שעות סופר הוא אין זה אלא כמכחיש את העדים וק"ל דמנו במקום עדים לא אמריןן :

ז כיצד היא החזקה שישתמ' בה ויהנה ממנה ג' שנים רצופי' טיום ליום כל דב' כפי הנאתו ותשימו או הוא שלו ואין יכולין שב לערער עליו אפי' אכר שטרו שכיון שהחזיק בה ג' שנים ולא שיחה בו טום אדם לא נזהר עוד בשטרו ונאמן לומר שכרתו ליה נאמן ליה ואכר שטרו ואז טענת התובע ג' טענ' גרועה הוא דאמר' שהוא שחק כל כך זמן מפני שידע שיש עליו שטר ועכשיו נדע לו שלא נזהר זה עוד כשטרו לכך בא ותוכחו ואין צריך להביא ראיה שהשתמש בכל החדרים טכבית אלא אם נשתמש בדרך כל הבעלים החזיק בכל הבית וכל שלא החזיק כראוי אינה חזק' אפי' ידוע שזה מבר לו קרקע רק שאינו ידוע שהוא זו שהחזיק בה יכול המוכר ליטול קרקע זו ולומר ששכר לו קרקע אחרת הנרוע מזו :

ח בתים שהם לדירה צריך להביא עדים שדר בו או השכירו ג' שנים רצופות ומשהביא עדים שדר בו או השכירו ג' שנים רצופות היו חזקה אע"פ שלא העירו כפי' על דירת ימי' ולילות אין צרי' הרדין לחקור עדותן אם מעידין גם על הלילות אלא מסתמא מעידין גם על הלילות כל זמן שלא יטעון א המערער כרי שלא דר בו בלילות ואם ישעון המערער כרי אני יודע שלא דר בו בלילות אז צריך המחזיק להביא עדים שיעירו כפי' גם על הלילות ועל פי השכנים שיעידו בו שלא הרגישו בו שיצא בלילות אלא כפי ניהוג העולם ראינוהו נכנס בו בערב ויצא בבקר שני ואם יוסף המערער לטעון עוד יודע אני שיצא ממנו בלילות אחר שישנו השכנים לא היו חזקה כי

ט הא דמהני עדות השוכרים לומר שדרו בה ימים ולילות דווקא ששכרוהו הבית עדיין הוא בידם ואמרינן אנו נתן אותו למי שיוכה בו כדון ואף על פי שעדיין לא נהנה המחזיק מפירו' זה הבית כיון שדרו בו מכחו היינו הנאת פירותיו ואפי' אם חטאילו להם כחנם וכ' שעתה שהשכר בידם ליהנו לו אם יוכה בו אבל אם כבר פרעו קשכר למחזיק אין יכולין להעיר שנוגעין בדבר שהפצים להחזיקו בבית שאם יצא מהתח' ידו צריכין להיות שכר פעם אחרת למערער ואע"פ שהמחזיק צריך להחזירו להם מ"ם פעמים שאין לו וסביה אפילו נהנהו כבר למחזיק יכול הוא לחזור וליתנו להם ויאמר להם תנוהו למי שיוכה בדי שלא יהיו העדי' נוגעין בדבריו שמי שחולק ואומר דאבתי נוגעין בעדותן הן לפי שקודם לכן היה השוכר מתיירא שמא יפסיד שכרו ועכשיו שזה מחזיר לו שכרו מצילו לגמרי כן ההפסד ואיכא למיחש שמהר"ך שהוא מהכייש מזה טעושה עמו לפנים משורת הדין יעזור לו :

י אפי' אם כבר פרעו השכר למחזיק אם יבא המחזיק לב' קודם שיבא מערער וישעון יעידו לו השוכרים עכשיו בפניכם שדרו בו ג' שנים לפי שאם יבא שום אדם לערער שוב לא יזיף השוכר' כשרי' כיון שפרעו לו השכר שיתיראו שיצטרבו ליתן שגר פעם שנית למערער אבל עכשיו שאין באן מערער שיתבק

לבוש עיר שושן הלכות חזקה קרקעות

נשיעת האילנות רצופים ולא היה ביניהם הרחקה כראוי והרי אילו סופן לייבש אפה הואיל ואכלן ג' פעמים החזיק ויש חולקין שנים באילו אינה חזקה אלא כג' שנים וכתב מורי מהרר"י ז"ל וכן ל' להורות עכ"ל :

ב ג' שנים שאמרנו צריכין לחיות רצופות זו אחר זו אבל מפחרות לא לפיכך הרי שהחזיר בשרה וזרעה שנה והוכיח שנה אפילו עשה כן כמה שנים לא היו חזקה שכיון שמצאה שהיתה ביר לא חשט למחות :

ג ואם היה דרך בני המקו' לזרוע שנה ולהוכיח שנה ולזרוע שנה וכן לעולם ועשה כן גם הוא הרי חזקה בה' שנים שיאכל ראשונה שליטת וחמישית אף ע"פ ששני החזקה היו מפור' שיכול לומר לא הוכרתי אותה אלא כדי שלא מכחיש ותעש הרבה בשנת הזרעה ואפי' אם ידוע שהיא טובה ואינה צריכה להוכיח אם השדות ששכיבות מוכידיים יש לו טענה דמצי אמר חד ארעא בכלי באנא לא מצינא מינאר וכשכולם זורעים שוכרין כולן שומר אחד :

ד אכלה ג' שנים רצופות באתר' רמוברי הוי חזקה דכ"ש דהל' למחויי דלא מיהבר ארעיה וי"א שאינה חזקה דמצי המערער לומר גלות דעהך שאינה שלך שעשית כמו גזלן שטוהט ואוכל כל מה שיכול להוציא ממנה ואינו הושט לשצ"י הכאות מפני שידוע שלא השאר בידו :

ה היתה חסרה בחזקתי כמה שנים ונרה כל שנה ולא זרעה הואיל ולא נהנה בה לא הוי חזק' וכן אם פתח בה שבילו המי' ופתח בה ושר' בלבד הואיל ולא אכל פירות אינה חזקה רמה לו לזה לפחויי מצי איכפס ליה אדריב' כהנהו שכתבן לו שדהו

ו וכן זרעה ולא הרווח בה כלום אלא זרע כור ואסף כור לא הוי חזקה שהרי לא נהנה אבל אם הוצי' עליה הוצאו' ממקום אחר עד שלא הרווח בה אין מכסל החזק' שזה הוכחה שרוצה לירגות בה אלא שלא עליה לו ותי' חזקה ואף ע"פ שעשה כן כמה פעמים רוצה אדם בקב שלו מקביים בשל חבריו :

ז ראוהו חורש קוצר ומעמר זורה וכורר ולא ראוהו מכניס שום פירות אינה חזקה ע"ל סעיף י"ז :

ח אם בנה אדם חורבתו של חבריו ג' שנים או שנה א' מהג' שנים והשרים הנוהרים דר בה לא עלתה לו חזקה וכן אם הקן השרה בה שקאת מים לא הוי חזקה וכן אם זרעה בלא חרישה יש אומרים דלא הוי חזק' דלא הוי כדרך חזקה :

ט ניר לא הוי חזקה ואפי' אותה ימים שנה בה' אינם עולין לחסבון של שלשה שנים של החזקה שאין מונין אלא משעת זריעה ואילך לפי שבשע' הנייר לא נהנה מן הקרק' אלא מהנה שמהקן הקרקע ואין חזקה למהנה אלא לנהנה וי"א דהואיל וע"י הנייר סוף סוף אוכל הפירות מנין הנייר לתוך הג' שנים :

י אכלה שחת שאינו חוזר ונגדל ולא המתין עד שהגדל לא הוי חזקה טון דשמוש ואכול ואינו אוכל כשאר בני אדם לא חשש זה למחו' שיס' רגלי לרבר שידא הוא להחזיק כשאר בני אדם וכגזל ירד בה' ואם בני המקום דרכן לזרוע לשחת מפני שיס' להם כהמות הרבה ודמי השחת יקרו הרי זו חזקה וכן אם באה לידו בעודה שחת כשיגיע השנה השלישי' מיום ליום יש בה ג' שחת הוי חזק' אע"ג שלא יאכלנה בשנה שלישית אלא שחת כיון שהגיע זמן החזקה עושה בה מה שירצה :

יא אכלה באיסור כגון ערלה וכלאים ושביעי' אע"פ שנתנה בעבירה מ"ס מהנה הוא והוי חזקה וי"א דלא הוי חזקה שלא חשש זה למחות כיון שהפירות אמורים עליו אצ"ב אבל הזמורת או כיוצא בזה דבר שאין בו איסור :

יב היה המקום שהחזיק בו סלע או חלמים שאינו ראוי לזריעה צריך לירגות בו בדבר הראוי לו כגון שיטשטש בו פירות או יעמיד בו בהמה וכיוצא בזה ואם לא נהנה בו בכל אותה הג' שנים בדבר הראוי לו לא החזיק שלא חשש זה למחות :

יג שדה

מהם שבר שניה אצ"ב נוגעין בעדות וכשרים טענתו טענה ומקבלין העדות מיד ואע"פ שאין מקבלין עדו' אלא בפני בעל דין כיון דהשתא כשרים הם ואם נפתין שיעידו כשיבא המערער יהיו נוגעין בעדות אין מפסידין משום זה המחזיק ומקבלין אפילו יליא בפני המערער :

יא אם אין השוכרים דרים בו עתה אלא שדרו בו ג' שנים ויצאו מכנו אם אין המערער יודע, שדרו בו אלא על פיהם אפי' נהנו כבר השכר לחזק' אינם נוגעים בערות ונאמנים במגו דאי בעי אמרי לא דרנו בו מעולם אלא היו אומרים ידענו שזה החזיק בבית זה חזקה נפורה השתא נמי כי יאמרו דרנו בו ופרענו לו כדון מפני שהוא שילו נאמנים :

יב י"א שאין עדות השוכרים מועיל אלא אם היה השכירות בשטח סעי' השטר יצא הקול כדאמר' גבי לקוח' דשש' מפיק לקרא ובודאי שפע המערע' ולא מיחה לכך מועיל עדו' שהיה חזקה אבל אם שכרו בלא שטר אין לו קול ולא היה יודע שזה השכירו לכך לא מיחה ואין חזקתו חזקה וי"א דאפי' שכרו לג' שוכרים זה אחר זה לכולם בלא שטר מצטרפין דלא רמי ללקוחות דהתם אין שם המוכר נקרא על הקרקע דכל חד וחד מסיק קלא דלקוחה הוא כידו ויכול המערער לומר לא חששתו לפתו' לפי שלא היו דרים בו אלא כדרך גזלנים כל אחד שנה אבל שאולים או שכורים אדרבה מפקי לקלא דמכח המשאיל או המסביר ירדו להוכיח והוא ליה למחויי :

יג עדות השכרים מועיל אפי' לא דרו בו שניהם ביחד אלא זה דר בו אב"ג זה דר' ולא עוד אלא אפילו היו' שוכרים אה' בכל שנה מצטרפי' ועלת' לו חזקה י"א שאם ידוע שהמערער היה דר בחדר הפנימי מן הבית וטוען שהיה דרכו עובר דרך הבית החיצון ליכנס ולצא מן הפנימי ולכך לא מיחה במחזיק בבית החיצון אע"פ שיש לחדר הפנימי עוד דרך לצד אחר ולא ידעינן אם עבר אותו הדרך או לא אפ"ה טענהו טענה וצריך המחזיק להביא ראיה שלא עבר דרך הכית החיצון וי"א שזה לא מכסל החזקה אלא אם כן טען המערער כשרציתי הי' מי משמש בכל בית החיצון והוצרכתי לידחו מפני ולא נשחמסת' אתה בבית החיצון אלא כשלא הייתי צריך לו :

יד חנינות של תנאים וכיוצ' בהם שאין ררין בהן אלא ביום שכיון שדר בהו ג' שנים כיום הוי חזק' דדירת' ביום חשוב לידודה כדירת יום ולילה בבתיים שכן הוא דרך דירתם :

טו החזיק במקום מסויים בחצר חבריו כגון שהעמיד שם בהמתו או היה מגדל שם תרנגולין או שהעמיד שם הנוראו שנתן שם זבל וטוען אתה מכרת לי פקום זה והחזיק בו ג' שנים ל"ש אם עשה שם מחיצה שהוא סי' שחדו לו לזה ל"ש לא עשה שם מחיצ' אפי' בחצר השותפין הרי זה חזקה שאפי' סוהף דרך להקפיד על דבר כזה שלא יניחנו לשותפי לבז' להשתמש בו וכיון שלא מיחה חזקתו חזקה :

קמ"א דין חזק' שדה הלבן והאילן ובנו כ'סעי'

א ג' שנים שאפרו צריכין להיות מיום ליום אפי' היו חסרים יום א' לא החזיק ומסלקין אותו מסנה בר"א בקרקע שעושה פירא תמיד כגון בתים וחצירות כורות סיחין ומעירות והחניות והפונדקאות והמרחצאות והשבבות ובתי הבדים ובתי השלחין שמשקין אותן תמיד וזורעי' בהם ונוטלין והגנות והפרוסים וכן העכרים המהלכין אבל שדה הבעל שהו' שותה סי' נשמים בלבד וסדה אילן אינם מיום ליום אלא כיון שאכל מסנה ג' תבואות ממי' א' הרי אילו כנ' שנים שכיון שאכל הג' תבואות כסופי שוב לא מזדהר כשפריה כיצד דחתה שדה המרי' ונדר ג' גדרות או שדה ענבים וכצ"ג בצירות או שדה זחלים ופסק ג' מסיקות הרי אילו כג' שנים והוא חזקה ואפילו הו'

ג' כדה שהוא מקפת נדר ובא זה שהחזיק בה זרע חוץ לנדר ונתנה בכל המקום שאינו שמור אע"פ שאכלה כך שנה אחר שנה לא עלתה לו חזקה דלא איכפת ליה לבעל השדה כיון שאינו שמור ויכול כל אדם לבא ולאכול שם והה לכל הזרע במקום שאינו שמור אלא רגל חיה ויד כל אדם מצויין בו אינו חזקה :

ד' אכלה כולה חוץ מבית רבוע החזיק ככולה חוץ פאות בית רבוע שלא נתנה בו אפי' היה חלמיש בתוך השדה הואיל ולא גבתה בו כראוי ובית רבוע הוא דבר חשוב ולא בשל אנב קרקע לפיכך לא היו לו בו חזקה אבל אם היה פחות מבית רבוע אינו חשוב וכשל אנב קרקע :

ט' אם האילן משיר פירותיו קודם שילקטם אע"פ שעכשיו עמדו על האילן עד שנדרו כל צרכן ואח"כ נטרנו ואכלם אינה חזק' ולא היו חזקה אלא ע"י שילקט הפירות בידו שזה דרך החזקה :

י' היתה השדה נטועה אילנות שאין עושין פירות אלא פעם אחת לג' שנים כגון בנות שוח' ו'אם החזיק בשני חזקה בשנה הראשונה שחנפו ונעל נדר השדה וכן בכל השלש שנים היקן צרכי האילנות ואכל הפירות בשנה האליסית היו זו חזקה :

י"א חזל שיעור דשר' אילן כשנטועין בו האילנות כל בית סאה ראוי ליניקה עשרה אילנות נטועים ואם נטען מפורין יותר מזה עד שלא יגיעו עשרה לבית סאה זה הפסיד הקרקע חנם שאין צריך לכ' ליניקה העשרה האילנות ואין זה דרך עובדי האדמה להפסיד קרקע חנם וכן אם נטע יותר מעשרה בתוך בית סאה אחת הרי אילו יותר נטעו לקרקע כזו שהם סכחיטין אותה ביותר ולסוף לא יתקיימו אילו האילנות שכל אחד יונק מיניקה הצריכה לחבירו ותכחיש הקרקע והאילנות ואין לה קיום יחד לפיכך אמרו שדה אילן שיש בה שלשים אילנות בתוך שלשה בית סאה ואכל עשרה בשנה ראשונה ועשרה בשנייה ועשרה בשלישית היו חזקה לקולם שחזקה שעשה בכל שנה כחזיק בה בכל השנ' וכגון שבכל שנה לא עש פירו' אלא העשרה שאכל כגון בנות שוח' שעושה פירות לשלש שנים פרי אחד כמו שאמרנו בסעיף הקודם ועשרה שאכל בשנה ראשונה חנפו כבר לפני שתי שנים ושל שנה שנייה חנפו אשתקד ושל שלישית חנפו בשנה הראשונה שהחזיק החזיק הרי זו חזקה לכל השדה שהוא של ג' בית סאה אבל אם עשו כולן פירות בכל השנים ולא אכלו כולן לא היו חזקה שכיון שלא אכל כל הפירות גלה על עצמו שהשדה אינה שלו וירא להחזיק חזקה נמורה ולפיכך לא חשש המערע' הזה למחות ולא היו חזקה והוא שיאכלם בפיוזר שאכל מכל הג' סאין בכל שנה שלש לכל סאה וסאה דמתפשט' החזקה בכל השדה אבל אם אכל עשרה בסאה אחת ו' בסאה שנייה ועשרה בסאה שלישית לא היו חזקה ממש דכל בית סאה חשוב שדה אילן בפני עצמו ושר' שלם לא היו חזקה לשרה אחר ודוקא שנטועים באופן שיגיעו עשרה לבית סאה שהוא שיעורן כמו שאמרנו אבל אם פגיע יותר מבית סאה לעשרה כיון שמפורין ביותר שיעור יניקתן לא קנה כל הקרקע באכילת הפירות אלא מה שצריך לאילנות ו'א דה' אם היו נטועין יותר מעשר' לבית סאה כיון שאינו דרך עובדי אדמה כ' ו'א דבכה"ג היו חזקה משום שיש קרקעות טובות שיכולין לסבול ולשאת פירות ככה"ג א"כ הרי' חוד' אמות שזה אין שום קרקע יכולה לשאת או לא היו חזקה משום דהוה בעקורין דנהי דהיבא דאכילתו לכולהו ג' רצופים דהוה חזקה כמו שיתבאר בסעיף הסמוך השת' ולא אכל אלא עשרה מינייהו לכל שהאלא היו חזקה להני אלא היבא דהוה בני קיימא דמצטרפיהו למהו כולה כשרה אחת יב'א' שאם עשו שלן פירות בכל השנים ולא אכלו כולן ולא היו חזקה כשאכל

הוא מקנ' הפירות וכזו העם שאר הפירות שזה וראי אינו דרך בעל בשרהו אלא דרך גזילת אכליהו והיה ירא לקחת יותר ולכך לא חשש זה למחות אבל אם הניח בשאר פירותיה עליה' הואיל ואכל אילן מכאן ואילן מכאן מכל השדה והשאר הניח כשר' החזיק בכל השדה אע"פ שלא אסף פירותיהן שזה דרך הבעל לעשות כשדה וחזקה מעליית' הוא :

י"ב החזיק כשרה אילן שאילנותיו נטועין רצופים ואכל כל האילנות שבה כל ג' שנים אפי' הם נטועים בנחו' מד' אמות מזה לזה היו חזקה דלפעמים בעל עושה כן בשלו וסומך שעבוד אותה חשב הישב שלא הכחיש הקרקע :

י"ג החזיק אחד ג' שנים באילנות ואכל פירותיהם ואחר החזיק בקרקע שורעה ג' שנים ואכל פירותיה וכל אחד משניהם טוען הכל שלי שאני לקחתיו מבעליה זה שהחזיק באילנות ואכל ג' שנים יש לו האילנות וקרקע הצריכה להם והוא במקלות אורה וסלו כיניהם וחוצה לכל אילן ואילן וזה שרחה' בקרקע יש לו השאר :

ד' האוכל כל פירות אילן ג' שנים וטען על בעל האילן אמה מכרתו לי אילן זה וקרקעו והרי זה יש לו קרקע בעובי האילן תחת האילן עד התחום לפיכך המוכר אילן יחיד לחבירו צריך למחות בו בתוך כל ג' כדי שלא יחזיק בקרקע שתחתיו שאפי' ייבש אילן זה הקרקע שתחתיו הוא שלו ליטע אחד במקומו :

קמ"ב דין סייע המערער למחזיק בחזקתו ואם היה הסיוע בטעות ובג' סעיפים

א' אע"פ שאין חזקה בפחות מג' שנים אם המחזיק טוען שילקוחו היא בידו הביא עדים שרמערער סייע והגביה של פירות משרה זו על כתופו של המחזיק להוליכו לביתו של המחזיק לפעצמו היו חזקה מיד שאם לא סבר לו היה לו למחות והרי הוא כמדה שמכר לודי וי'א דה' אם המחזיק שלא דורז למערער מפירו' שאיבד וקבלן ממנו היו חזקה שאם היה הקרקע שלו לא היה לו לקבלם בתורת דורז אלא היה לו ליקח הכל ואם יטעון המערער לפירות הורדהו ומפני זה סייעתו אולקחתים ממנו בתורת דורז נאמן ולא היו חזקה עד אחר ג' שנים וה'ם בתוך ג' שנים אבל אם לאחר ג' יטעון לפירות הורדהו אין שומעין לו יב'א' אין צריך לשענת הסיוע רק סתם החזקתי בה לפיכך אם הורידו לפירות צריך למחות בתוך ג' שני' להודיע של פירו' הורידו ובתכ סורי מהרמא' ז' ולסכאן יש ללמוד ראובן' ושמעון' שיש להם עירעור ביחד על חזקתם יישוב וקנה ראובן' פשמעון החזקה לשנה הרי הישוב לשמעון שאילו היתה החזקה לראובן' לא היה קונה משמעון לשנה וה' בכל כיוצא בזה וכן הדין אם שברו ממנו כדלקמן סיפן קמ"א ע"כ :

ב' ואם היה הסיוע בטעות כגון שנפל הבתל שבין ראובן' ושמעון' ובנה ראובן' הבהול והכניסו לגבול שמעון' שטעה שלא היה מכיר מקום הראשון של הבתל אע"פ שסי' שמעון' בכניין לא היו חזקה להחזיק בשה שלקח מנכול שמעון' כיון שהיה הסיוע בטעות אבל אם שמעון' המסייע סורה שידע שהכניס ראובן' בתוך שלו היו חזקה אע"פ שלא ידע ראובן' הבונה וקנה המקום שהכניס לתוך של שמעון' מיד דודאי שמעון' מחלו לו ונתנו לו כמתנה :

ג' ראובן' פתח חלון לחצר שמעון' בפניו י'א דלא היו חזקה אפילו סייע בפתיחתה שאין אדם מוחל על החק ראייה ומיד בשירגיש החזק חוזר כולו הרמב"ם כיון שידע הנוקם בפתיחת החלון ולא פתחה אינו יכול לחזור ולערער : קמ"ג ר"ן

לבוש עיר שושן הלכות חזקה קרקעות

קמ"ג דין המחזיק שלא בפני המערער והוא במדינה אחרת או ברה ובנד' סעיפים :

א החזיק בקרקע פתח מנ' שנים אינה חזקה אפילו החזיק בפני המערער ואם החזיק ג' שנים היו חזקה אצל החזיק שלא בפני המערער והוא במדינה אחרת אם שירות מצוית במקום שהחזיק כולל מקום שהמערער בו דכיון דשירות מצוית לא יוכל לשעז לא ידעתי שהחזיק בשני דורא ירע טוה מחזיק בקרקע והיה לו לפדות שם כמו שיחבאר בע"ה אבל אם הוא שעת מלחמה והדרכי' משובשו' בין זה לזה יוכל לומר לא ידעתי ולא היו חזקה ואפי' יש עדים שבא המערער כן לשוק ושהיה כן ל' יום וחזו אלוה' יום בסוף ג' שנים בענין שאם לא ימחה עתה לא יהיה לו עוד זמן לפדות אפ"ה יוכל לומר כל אותם ל' יום שהייתי בכאן הייתי מרוד בשוק בעסקי ולא ידעתי שהיית מחזק בביתי אבל אם מודה יודע טוה מיהזיק בביתו אלא ששעז שלא ימחה מחסה מרודה' שלא היה לו פנאי לפדות אינ' שעת שבקל היה יכול לפדות בפני ב' ומיירי שהיה לו בית אחר לדור בו שלא ירע טוה מחזיק בביתו אחר שיש לו שם יושני שא' שדן זה אינו אלא ככפרים שהעם מרודין בשוקים שלהם י"א שנלמד מכאן דכל ענין המחאה הלויים בסוף ג' שנים בענין שאם ימחה עתה לא יהיה לו עוד זמן לפדות אבל אם היה בתחלתו במקו' שאין יכול לפדות ובסוף במקום שיכול לפדות היו חזקה דהל' לפדות בסוף ואם היה בתחלתו במקום שיכול לפדות והלך במקום שאין יכול לפדות לא היו חזקה שמה שלא ימחה בתחלתו יכול לומר שסמך למתנה בסוף ולשוב אלא שלא נודמלו לשוב :

ב וכל אלו הדברים אינה נאמרים אלא כשהדבר ידוע שלא היה המערער במדינה אבל אם אינו ידוע אין שומעין לו במה שאמר שלא היה כאן עד שיבחר בעדים שבין שזה החזיק בשאר ג' שנים וסתם חזקה נשמעת אפי' במדינה אחרת לאוכל כפיניה לומר שלא היה במקום ששמע נם הוא אלא צריך לברר שהיה במקום שלא היה מחאה נשמע' אם היה ימחה ולכן היה נסמך מלמחות :

ג ברת המערער מחסה סבת נפשות אין מחזיקין בנכסיו שירא למחות פ' יודע מקומו וירדפו אחריו ואם ברת מחסת ממון מחזיקין בנכסיו שאינו ירא כל כך :

ד יש מי שאו' שאין מחזיקין בנכסיו שבויים ולא בנכסיו רשופים ולא בנכסיו שוטים רכל הני אינן יכולין לפדות או משום שאינן יודעין מי מחזיק בשהן או משום דנפיש מירדהו ולא יכלו למחות :

קמ"ד שנים שהחזיק בשרה אחת זה אכלה וזה אכלה ובנ' סעיפים :

א כ' שותפים שהחזיקו בשרה אחת ו' שני' הא' אכלה אנה' והשני אכלה בנ' וכאיים בשענה שלקחה טוה המערער לא עלתה להם חזקה לשים אחד מהם שיאמר המערער לא חששתי למחות כיון שלא החזיקו כראוי אחד לבדו ג' שנים לפיכך אם עשו חלוקה זו בשטר לא יוכל המערער לומר כן דקלא אית ליה שבתורת חלוקה עישים כן והוא אפי' ג' שנים הראשונים כאילו החזיק בה א' מהם ולא יוכל לומר כבשביל שראה אותם מחזיקים כדלוג לא ימחה בפני שהיה סבור שאותם כן בפני שיראים לחזיק חזקה גמורה שהשט' מוכיח טלא בשביל כך הם עוש' אלא מפני החלוקה עשו כן ושניה' מכח א' באו והיו חזקה בג' שנים הראשונים וכן הדיון אם שוענים שלקחה מלפני ועשה להם המוכר שטר סכר קלא פית ליה דשותפין ניגדה בעברו ג' שנים עלתה להם חזקה

ושוענין להם שהמוכר קנאה טוה המערער אם יש עדים סדר ב' יום אחד כמו שיחבאר בע"ה להל' לעכד שהחזינו בענין זה ב' אכלה האחד שנה ומכרה לאחר והחזיק נם הוא שנה ואח"כ מכרה נם הוא לשלושי והחזיק נם השלישי ב' שנה אח' לא היו חזקה שיאמר המערער לא ידעתי שהייתם באים כל אחד מכם חבירו אלא הייתי סבור שכל אחד ואחד שומט ואוכל כנולד לפיכך אם מכרו כל אחד לחבירו בשטר ש' טו קול ומצטרפין יודע זה שכל א' בא מכח חבירו וכח אח' לכולם והל' למחות :

ג אכלה האב שנה ומת וירשה הבן ואכלה שתיים או שאכלה האב שתי' והבן שנה או שאכלה האב שנה והבן שנה וחלוקה שלקחה מן הבן שנה הרי זה חזקה שכולן כח א' הם והוא שלקח בשטר :

ד אכלה המחזיק בחיי האב שנה אומת האב ואכלה שתיים בפני בנו או שאכרה שתי שנים בפני האב ושנה בפני בנו או שאכלה שנה בפני האב ומת ואח"כ אכלה ג' בחיי בנו שנה ומכרה הבן ואכל' זה ג' בפני הלוקח שקנאה כהבן שנה הרי זה חזקה והוא שמכר הבן שדה זו בכלל שרותיו שמכר בולם זה בכללם שלא הכיר הפחזיק שנמכרה ולפיכך לא נזהר בשטרו אבל אם מכר הבן שדה זו לבדה ושדה זו לבדה יש לו קול שמכר הבן שדה זו והוא המכירה הנה כטר מחאה למחזיק שאם מכרה לו לא היה כוכו לזה ולא הרי חזקה דהיה ליה לומר בשטר לעולם אחר ששמע טוה סיחה והוא שמכרה בשטר שיש לו קול וי' אפי' שלא כשטר דדוק' גבילקוחות המחזיקין בעינין שטר כי אין למערער להקור אם יחזיקו לנכסיו כראוי אם לא שיחביר הדבר סמט בקול אבל הכא המחזיק יש לו להקור שלא ימכור אחר שדהו ואם אחד מכרו אפי' שלא בשטר יודע לו הדבר והיה לו לומר כשטר

קמ"ה הכיא המחזיק עדים ולא כיווננו עתהם בשנים ובנד' סעיפים :

א עדי החזקה שהעיד האחד שאכלה חטים ג' שנים והשני מעיד שאכלה שעורים באותן שני החזקה עדותן קיימת והיו חזקה שאין זו הכחשה שאין העד סדקק בזה ובין חיסין ושעורים טעו אינשי אסנה דמסחר האי מסהיד האי :

ב אבל אם העיד האחד שאכלה שנת אנה' והשני העיד שאכלה בנ' אין מצטרפין שהשנה שאעיד זה אין מעיד זה והיו עדות מוכחשת וחוזר הקרקע ונם הפירות שאם הקרקע אין לו פירות מניין לו :

ג לא מצא עדים שהחזיק ג' שנים שלימות אלא העידו על ב' שנים צריך להחזיר הקרקע שהרי אין לו חזקה סח ונם הפירות שאכל צריך להחזיר לשאם שנים בעדים על אילוהשתי שנים בין שער א' מעיד עליהם שאם שנים מעיד הרי יש כאן שני עדים שמעידים שאכל פירות מקרקע שאינה שלו וצריך לשלם ואם אחד מעיד כיון שהוא מודה לרברי הש' שאכל הפירות אלא שאומר דידי אכלו הרי זה דומה לנסכא דרבי אבהו ומתוך שאינו יכול לישבע להחזיר העד ששלם ומיהו פירות של שנה שלישית אע"פ שהוא גודה שאכלם אין צריך לשלם שאם נאמין לו שאכלם ונאמר להחזיר יאמר אדרבה אם אכלהם הרי החזקה ג' שנים ונצטרך להחזיקו בקרקע לכך לא נאמין לו שאכלם וממילא פסוד לשלם וכן אם הכיא עד א' שאכלה ג' שנים מחזיק הקרקע ולא הפירות מהאו טעמא דעל הקרקע הא אין לו עדי חזקה ועל הפירות אם נאמין לעד שמעיד שאכל ג' שנים נצטרך להחזיק בקרקע ואין צריך לומר כשאין עדים כלל על אכילת הפירות אף על פי שמחזיר הקרקע אין צריך להחזיר הפירות שאכל שאם נאמין על טענתו שאם אכלתי ג' שנים נצטרך להחזיק גם בקרקע :

ד וכל

הזקה שאין עמה מענה שהוא עצמו אינו יודע אם היתה של
 איתו שמכרה לו אע"פ שאין לזה המעורר עדים שהיא שלו
 שהרי המחזיק מורה לו ולא שייך כאן לומר והא המחזיק
 לאמן כמנו שאינו שלך או כמנו דאמר מינך זכיתנה ואכלתיה
 שני הזקה דאפי' מהיטבת ליה הא הוא עצמו אינו יודע איד
 באה ליד אותה פלוני ולא אחי ספק ומציא מידי ודאי וגם אין
 המחזיק יכול לנבות מעותיו מן הסוכר שמכרה לו מפני שאמר
 לו אני איני נבדה לו שהיא שלו ולא בדין הוציאה מסך וגם
 אהא אילו לא הודיתה לו שהיתה שלו לא היו מוציאנן אותו
 ממך שהרי אין לו עדים שהיה שלו ואת הוא דאפסידת
 אנפשך ופך הכשרך מהודאה :

ד' הביאה המחזיק עדים שאתו פלוני שמכר לו רבנות
 אפי' יום אחד או אפי' שעה אחת שוענין לו שלקחה
 אוהו פלוני דשוענין ללוקח ומעמידין אותה בידו ודווקא שיש
 לו עדים שדרבו הסוכר בחירה דירה אבל אם אינם מעידים
 על הדירה רק שראוהו נכנס בה למדרה לא מהני רשטא הית
 דעתו לקנותה ולא קנאה וכן אם אמר למעורר בפני לקחה
 אוהו פלוני כמך ואח"כ מכרה לי מעמידין אותה בידו שהרי
 יש לו מענה עם הזקרו ונאמן במנו דאי בעי אמר אני בעצמי
 לקחתיה ממך ואכלתיה שני הזקה ואם לאחר ששען קניתי
 מפלוני שאמר לי שקנאה מיד חזר ושען קנאה מסך בפני
 אין שימעין לו והיו חוזר (שוען) ומכחיש מענתו הראשונה
 שבראשונה שען אמר לי שמעע שהוא לא ידע ועכשיו אמר
 בפני אבל אם מחלה אמר סתם מפלוני קניתי או שאמר
 בפלוני שקנאה מסך קניתי ושוב הוסיף ואמר שקנאה מסך
 בפני דאינו שוהר מענתו הראשונה אלא הוא מפרש דבריו
 הראשונים ושומעין לו כל :

ל' אם עמד הסוכר בדין אם המעורר קורם שמכרת
 למחזיק ונפטר מפני משום שלא היו לו עדים שהיה שלו
 אע"פ שלאחר שמכרה לזה המחזיק חזר וערער עליו המעורר
 והודה לו שהיתה שלו על פי הסוכר שאמר לו שהיתה שלו
 וקנאה ממנו לא הפסיד בזה כיון שכבר רץ עם הסוכר על זה
 בכך ויצא אמכר זכאי בזה גם המחזיק לא יפסיד על הודאתו
 בכך שהודע על פיו בענין זה דמה מכר ראשון לשני כו' :
 ט' הביא המחזיק עדים שדרבו הסוכר יום א' ואח"כ הביא
 המעורר עדים שהמחזיק רצה לקנות ממנו ושען אילו
 קניתי מפלוני כמו שאתה שוען למה רצית לקנות ממני אינה
 מענה שאמר רציתי לפיכך כמעט מעות כדי לסלק דרעו מתת
 והוא ששוען כן מעצמו שהוא יודע האמה אבל אם לא שען
 הוא אנון לא שענין ליה דשטא לא עלה זה על לבו מעולם
 ואיך נשועדבר שהוא בעצמו יודע ששקר הוא אע"פ זה רומה
 לסאר מענות דפחחין כהוה לאלים :

י' ואם לא הביא המחזיק עדים שדרבו הסוכר יום א' ושוען
 המעורר שהסוכר נזלה או אפי' יש לו עדים שדרבו הסוכר
 יום א' אלא שיש למעורר עדים שהחזיק הסוכר נזלן על שדה
 זו וכיון דכנזלנחא כא לידו טוב אין לו מענת חזקה וביא
 המחזיק עדים שנתייען עם המעורר אם יקחנ' אם לא ויעצו
 לקנות ושוען זה אילו היתה נזולה פסך למה יעצתני לקנותה
 אינה מענה שיאמר המעורר אתה נוה לי להוציאה פידך יותר
 משה שאוציאנה מיד הנזלן אבל אם כופר ואומר פעולם לא
 יעצחיד לקנות זה מכיא עדים שיעצופחייבין למעורר שראיה
 גדולה היא זו שאינה שלו ואע"פ דאסרינן לקחן טי קנא מעי
 ג' דאפי' אודי לנזלן שאינו שלו אינו מועיל היגופשו דאסרינן
 דמחמ' אונס הודה לו לנזלן אבל זה הלוקה שהי' מתייען עמו
 אם יקחנה מי אנסו להשיאו עצה זו היה לו לגלות כינו לבין
 עצמו שנזולה היא מידי אין כאן משום אונס לפיכך פחייבין
 אותו ומענה דאתה נוה לי לא שענין ליה שאם היה זו כוננת
 למה כפר בעצתו :

א' באא מחמת ירוסה שהחזיק ושוען אני ירשתי שדה זו
 כמורישו אינו צריך מענה אחרת ובלבד שיביא עדים
 שדרבה המוריש או נשחט כה אפי' יום אחד וכיון שאכלה
 הוא ג' שנים מחמת מורישו מעמידין אותו בידו ושוענין
 לו שמורישו קנאה מהמעורר והוא הדין אם החזיק בה
 המוריש ג' שני' ואע"פ שהולא החזיק לו שוענין לו שמורישו
 קנאה ומעמידין אותה בידו אבל אם לא הביא הירש ראייה
 שדרבה מורישו כלל החזר השדה וכל הפירו' למעורר שיש
 לו עדים שהיא שלו הביא הירש ראייה שנראה בה מורישו
 כמה פעמים אינה כל' שטא בא לבקר אותה לקנות ולא קנאה
 ואם הביא עדים שגרה מורישו הרי זה כחזקה שקנאה שאין
 אדם עשוי לפרנס בקרקע אצ"כ קנאה ודין ליקח ובעל חוב
 שגבה קרקע בחובו כרוך וירש ואפי' אם הסוכר או הלוח מוריס
 למעורר שהקרקע לא היתה שלהם אינם נאמנים דלאו כל
 כמיניהו להוציאה מלוקח ובעל חוב אשה שהחזיקה בקרקע
 בעלה לאח' מתוואה כ' החזיק בנה ג' שנים וכמו יורשי הבעל
 גאומרים שקרקע זו של הבעל היתה וכוונת אומר שנפלה לאמו
 בכחוכה בנה נאמן במנו דאי בעי אמר קניתי והרי אכלי עני
 חזקה אבל אם לא אכלי הוא שני חזקה שאין לו מנו אע"פ
 שאמו החזיקה בה ג' שנים לאו כלום הוא דאין לאשה חזקה
 בנכסי בעלה כמו שיחבאר בע"ה ודווקא יורש האשה אבל מי
 שלקה קרקע מן האשה נאמן בפרסום בוקמיה הקרקע
 בחוק' הלוקח ושוענין לו האשה קנהה דאילו לא היו הקרקע'
 של האשה לא היו מנהיגין יורשי רבעל לאשה למוכר בחזקה
 בפרסום וכל כיוצא בזה ואע"פ דבכל מקום הירש והלוקח דין
 אחד יום להם הכא גבי אשה שאני רבין שמתחלה ירדה האש'
 להוכה מבח בעלה אין יורשי הבעל מקפדין כל כך על הירש
 שלה שיווד להוכו כמחה כמו שמקפדין על מכירתה בפרסום
 לבך אין שוענין לירש' ושוענין ללוקח שקנה ממנו בפרסום
 א' הביא המעורר עדים שזו השדה שלו וזה שכתובה
 שוען מסך לקחתיה ואכלתי שני החזקה שען המעורר
 ואמר היאך חשען שלקחה ממני היום ג' שנים ובאוהו וזמן לא
 הייתי בסדנה זו מצריבין לנה שבתוכה להביא ראייה שזה
 הפלוני המעורר היה עמו בסדנה בזמן ההוא ששוען שמכר
 לו אפי' יום אחד כרישהיא איפשר שיסבור ואם לא הביא
 מסלקין אותו :

יב' וישני שאומר דווקא כשמכור היום שמכר לו שאז
 בקל יוכל להביא ראייה שהי' פה בו ביום אבל אם אינו
 מזכיר היום אין צריך להביא ראייה שהיה כאן ביום שקנאה
 שאינו מזכר על היום וקשה לו להביא ראייה על זה ואפילו אם
 יאמר המעורר אומר באינה יום קניתי אותה אין סוקיקין אותו
 לבך דמילתא דלא רמיה עליה דאיניש הוא לא דווקא בשעת
 חרום צריך להביא ראייה שמפני שהוא שעת חרום וצין
 השיירה מצויות אם יבא אחד - סס הוא דבר המיה לברית
 זה גרין איתו ובקל יוכל להביא ראייה אבל שלא בשעת חרום
 שהשיירות מצויות אע"פ דאל' זכיתנה מסך ביום פלוני לא
 כן' לאיתיו ראייה דההו' וטא הוה בהד' דמנו דאי בעי אמ'
 ביומא אחרית' הוונא בהדך דהא שירות מצויות או מילי פסרת
 ליע' שית שמעש' בב' ליום שאדם מוכר נכסיו על' שליח
 בהשאתו בני אמר נמי בההו' וטא הוונא בהדך וחובינת
 מסך נאמן :

יג' הרי שאכל שעה זו שני רבות ובא המעורר וא"ל מה לך
 ולשרה זו הודה ואמר לו ידע אני שזו השדה שלך היתה
 אבל פלוני מכר לי ואמר לי שלקחה מסך אמר לו המעורר
 פרו' שמכר לך נזלן הוא אם אין ללוקח ראייה שקנאה אותו
 פריני וגם הוא בעצמו אינו יודע וגם אין לו ראייה שדרבה
 אוהו פלוני יום אחד הואיל והודה שהיא של המעורר וישל
 לקחה הוא ממנו תחזור השדה וכל הפירו' למעורר דה' ל

* לבוש עיר שושן הלכות חזקת קרקעות *

שלא נדע איהו :

כג הביא האחר עדים שהיא של אבותיו ואותה העדים עצמם מעידו נ"כ שאכלה שני חזקה והרי היא חתה ודוהביא האחר שאחם הנ' שנים עצמם שרעידו עליו הראשונים אכלה זה נמצא עדות של שניה' מוכחה ועדות של אבותיו דראשון קיים ומעמידו אותו ב' דה שהעידו עדיו שהיא של אבותיו ומורידו אותה לחזקת חזר השני והביא אף הוא עדים שהיא של אבותיו הרי נמצאת גם עדות אבות מוכחשת וחוזרים כ"ד ומסלקין פמנה אף הראשון וכנ"ח אין אותו ביד שניה' בדינא דכל דאליס גבר ויא דמי להיא דמוחזק מעצמו דאמרינן בסעיף הקודם היכא דהוי דינא דכל דאנ' שמחזיק אותו ביד המוחזק כה דהתם כיון שבה לידו מחזק חזקתו דומה קצת לכל דאליס גבר ומניחין אהו כידו אבל היא דבי דינא אסקוה ביה אנן אסקינה ואנן אחריניה ולילוחא דכ"ד לא חישינן והנ' אם היתה תחלה ביד אחר מהן שהיה מוחזק בה מעצמו מחזיקו אותו לידו כמו שהיתה תחלה :

כד זה אומר של אבותיו זה אומר של אבותי והביא המעיד עדים שהיתה של אבותיו מעולם וידוע להם שלא מכרה והמחזיק מביא עדי חזקה מוציאין אותה מידו ותחזור לזה שהבי' עדים שהיא של אבותיו דהא מענת דחזקה הוי חזקה שאין עמה טענה וליכא למירי ניהמניה שהיא של אבותיו במגו דאי בעי אמר מינך זכינא דהוי מינו כמקום עדים כלומר והיאך ניכל לומר שטענתו שאומר שהיא של אבותיו אמה במגו דאמר מינך זכינא והרי עדים מעידים כנגדו גם כן שהיה של אבותיו של המעיד ומנו כמרים עדים לא אמרינן לפיכך מחזיק הקרקע וגם הפירות שאכל אפילו אין עדים שאכלם אלא על פיו שאין כאן מגו דאמר אין אכלית ורדי אכלית שהרי עדי' מחזיקין אותו כיון ער נוף קרקע בין על הפירות אכלאם לא העירו עדי' המעיד ר"ח סהם שהיה של אבותיו ואין מעידין שלא מכרה אם איפשר לפרש דברי המחזיק שאמר של אבותיו שר"ל שאבותיו קנאוה מאבותיו של זה והורישו' לו שימעי' למחזיק כיון שהוא כהניק בה אבל אם טען מהחלה שהיה של אבותיו מעולם אינו חוזר ושויע' לומר שאבותיו קנאוה דסות טענתו ואם אמר המעיד של אבותיו והמחזיק אומר נ"כ של אבותיו דמשמע ולא של אבותי' אנו לא טענינן ליה ליישב דבריו אלא אם כן הוא מפרש דבריו בעצמו בדכתיבנה טעמא לעיל סעיף י"ו מהן אם יש לו עדים שאבותיו דרו בו יוסף אחר אף על גב דלא טען לפרש דבריו אנו טענינן ליה רכיון שיטלו עדי' שאבותיו דרו בו יוסף א"על כרחך כיונתו היה בהן בטענתו חזר זה דמחזיק וטען אמת שהיתה של אבותיך ולא סכרית מעולם אבל אני קניתי בהם שאתה מכרת לי ומה שטענתו תחלה של אבותי רציתי לומר שאני סימך עליה שהיא שלי כאילו היתה של אבותי או כשהעדים מעידים סהם הוא טוען ואומר של אבותי שלקחה כאבותיך הריזו טענה נכונה שנותן אמתלא לרבריו ושימעי' לו כיון שאינו סותר את דבריו הראשונים והוא שחוזר ושויע' כן בעודן בפני ב"ד אבל אם יצא מ"ד וחוזר וטוען כן אין שומעי' לו דחישינן שמה למדוהו לטען שקר וכן אם אמר מהחלה של אבותי ולא של אבותיך אין יכול לחזור לטעון של אבותי שקנאוה כאבותיך אפי' בעידו בכ"ד דסותר טענתו הראשונה ב"ד שאין חוזר וטוען כשטוען תחלה בפני ב"ד אבל אם הציע דבריו חזק ל"ד יכול לחזור ולטעון בב"ד טענה אחרת אפילו מה שסותר דבריו הראשונים דעביד איניש דלא מגלי טענתיה חזק ל"ד שלא ולמוד מי שבנגדו טענה שקרים דה שיב עליהם עד שיכא בפני ב"ד שיצטרך להשיב פתאום ומשיב האמת :

כה הביא המעיד עדים שזו הסדה שלו היה והמחזיק בה לא החזיק בה עדיין נ' שנים וטוען מ"ד לקחתיה והרי

י"ח ואם הביא המחזיק עדים שאמר לו המעיד ליקחנה לו מ"ד המוכר אינה טענה לומר לו אם הוא שלך למה רציתה לקנותה רעביד איניש דזבין דיניה כלומר עביד איניש לקנות קרקע שידע שהיא שלו בדמים מועטים כדו שלא ישריח לבא בעדה לדון :

יט טענו המחזיק מפלוני קניתי והחזיקי בה שני חזקה ויש לי עדים שהמוכר ר"ב ביום אחר והשיבו לו המעיד יש לי שטר מקויים שאותו פלוני מכרה לי ביום ר' שנים וקדמה קניתי לקנייתך חזר המחזיק וטען שני חזקה שאמרתי לא בשביל ג' שנים אמרתי אלא לשנים רבות קראתי בן וקדם' קניתי לקנייתך וגם החזיקי בה שני חזקה קודם ב' קנייתך הרי טענת המחזיק טענה שאדם קורא לשנים רבות שני חזקה שכולם נקראו שני חזקה כל זמן שאין מעידין עליו לפיכך אם הביא המחזיק עדים שאכלה טבע שנים שנקמצא שאכלה שני חזקה קודם שקנאה המעיד מעמידו אותה בידו אבל אם אכלה פחות מטבע שנים שנקמצא אותה המעיד קודם שהחזיק בה המחזיק שלש שנים מוציאין אותה מידו שאין לך סחאה גדולה משאר מכירה זה שמכרה המוכר קודם שנמכרה החזקה שלו והיה לו ליתר בשטריו לעולם ואם לא עשה לו שטר אלא סבר ל"ו בעדי' אין לו קול ולא חשיב כמחא' ודי לו בחזקת שלש שני חזקה : **ך** כ"א שאמר תחלה שני חזקה סתם וכול לומר לשנים רבות כיונתי אבל אם פירש ואמר שלש שנים ואח"כ הוציא המעיד השטר על ארבע שנים אפי' הביא המחזיק עדים שהחזיק בו טבע שנים אינו כלום דהודא' בעל דין כמאה עדים דמי ובהודאתו הראשון' שהודה שלא היתה בידו אלא ג' שנים פסל העדים המעיד על ד' שנים ואין טוען וחוזר וטוען אע"פ שמביא עדים להכחיש דבריו הראשונים :

כא ומה שאין המחזיק נאמן לומר קניתי קדמה לקנייתך במגו שהיה יכול לומר מ"ד לקחתיה אחר שקנית אותה והחזיקי בה ג' שנים לפי שאין זה מגו טוב שהיה ירא לומר שלקחה ממנו שלא היה יודע שיש לו שטר מהמוכר שמכרה לו ואם יאמר שלקחה ממנו יתכענו המוכר לדון ויעיד עליו שהיא שלו לפיכך אם היו הטענות כענין שנודע למחזיק קודם שטען עם המעיד שיש למעיד שטר עליו כן שאמר לו המעיד מאי בעית דתעבעת לי ארעא דהויא לפלניא ואפיק ליה המעיד שטר דזכנא מינ' דא' שני' והשתא טען המחזיק מקמי דזכנא לך זכנא לי חר יוסף נאמן במגו דאי בעי אמר מינך זכנתי :

כב שנים שהיו עוררים על שדה אחת זה אומר שלי וזה אומר שלי או זה אומר של אבותי זה אומר של אבותי ואי לאחר מהם שום ראיה יותר שלחבריו כנון שאין לשום אחד מהם עדים או שהביא כל אחד מהם עדים שהיו שלו או של אבותיו או שהביא כל אחד משניהם עדים שצלה שני חזקה ואותם שנים עצמם שהעידו בהם אילו העדים שהחזיק בהם זה על אותם השנים עצמם מעידים בהם אילו העדים שהחזיק בהם השני דאילו היו השנים מחולפי' שהעידו עידו של זה שהחזיק בהם אב"ג ועדיו של זה מעידו שהחזיק בהם דה"ו מי שהחזיק בו באחרונה מעמידו אותה בידו אבל כיון שמעידו על שנים אחרים ואין שום אחד מהם מוחזק בו עכשיו הוי דינא כל דאליס גבר שכתבנו למעלה דינו וטעמו כפי' קל'ט ואח' שנבר אחד מהם מיד הוי השני המע' והאחד מהם שהוא מוחזק בו עכשיו הרי הוא גבר ואין מוציאין מידו ואם בא שלישי קודם שנבר אחד מהם והקף עליהם וירד לתוכה וכ"ש אחר שנבר אחד מהם מסלקין אותו ממנה דהא על כל פנים של אחד מאילו השנים הוא על פי העדות דודאי כת אחת מהם מחזיקין שהיא כשרה אלא

הלכות חזקת קרקעות

לבוש עיר שושן

קיים השטר אע"פ שלא קראוהו דלא מסהדי אלא אחתימת ידי הצדים אבל היה דיין שהגבה לזה הקרקע בחובו שהיה חייב לו המחזיק אבד זכותו שהוא נרע מעד החתום :

ה' ב"א כשחתם עליה דעד אבל אם בא שמעון ונמלך בלוי ואמר ליה הנני קונה שדה פלוני מראובן וכעשהך אקנה אותה ואמר ליה לוי לך קונה אותה שהיא טובה יכול לוי לערער עליה ולא איכד זכותו שהרי לא עשה מעשה וישלג טענה בזה ע"ל סימן הקודם סעיף י"ז שמי שאומר דדווקא כשהודה המערער שיעצו בכך יש לו אותה טענה אמהנות לי כולו אבל אם כפר ואמר לא היו דברים מעולם והלה הביא עדים לדבריו מחייבין המערער בכך וע"ל ג"כ בסעיף הנזכר :

קמ"ח מי שאבדח לו דרך שדהו וכו' בסעיף

א' מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו כיצד שנהי' ד' שדות של אחרים מקיפין סביב לשדהו והיה לו דרך על אחר מהם ובאורך הזמן שלא היה בביתו נשחכח באיזה שדה מן השדות המקיפין היה דרכו לשדהו וכל אחד מדרתה לשדה אחר פ"ן שהיו דר' שדות המקיפין אותה לד' אנשים בין שהיו ד' שקנו מאחר הרי כל אחד מהם יכול לדחות ואומר לו אייתי ראיה ידרך שלך עלי טמא הוא על חברי לפיכך דרכו אבד ביניהם והוא יקח לו דרך כמאה סנה או יפרח באייר :

ב' ואפילו אם היו דר' שדות עכשיו ביד איש אחד שקנה אותם מארבע אין לו דרך עליו ולא יוכל לומר ממ"כ דרך אית לי נכך מפני שכול לומר לו אם אחזיר לכל אחד את שטרו אין אתה יכול לעכור על אחד מהם גם עכשיו לא העכור עליו ולא יכול לומר לכו תיהדר רכמאן דמיהדר דמי שאמר לו אני קניתי ככל אחד מהם כל זכות שיש לו בו : אבל אם היה בעל הד' שדות המקיפין איש אחד מעולם מאז ועד עתה הרי זה אוכר לו כ"פ דרכי עליו מ"כ לו בקצרה באיזה שירצה בעל הד' שדות שהברירה בידו היא ואם לא יחרצה זה עליו הראייה בני הוא המוציא ואם החזיק כדרך אחד נ' שנים בדין חזקה ואומר זו היא דרכי אין כ"מ לקיץ אותה מסנה אלא כראייה שהרי חזקתו חזקה שיש עמה טענה היא :

קמ"ט אילו שאין להם חזקה השותפין והאריסין והאפוסטרופסין והגולנין והאחין וחרש שזטה וקטן וכו' לא סעיפים :

א' יש שאין להם חזקה אפילו אם יחזיקו כמה שנים בסל אחרים אין פועיל להם חזקתן אבל אחרים מחזיקין בנכסיהם ויש שאין מחזיקין בנכסי אחרים ולא אחרים מחזיקין בנכסיהם כיצד השותפין שידוע שהן השותפין אין מחזיקין זה על זה שאם היתה שדה אחת ידוע שהיה של השותפות הוא ביד אחד מהן כמה שנים וטען שהיא לקנחה בידו שלקחה משהפן אין לו בה חזקה בין אם החזיק ככולה וטען שמכרה או נתנה לו בין אם החזיק בחצי והוא חמובת ושוען חלקו וזה הניע לחלקו ויארך טעין עדיין לא חלקנו אלא כך התינו שתאכל אהה אותו חלק נ' שנים ואני אחר כך כמ"כ נ' שנים ולכך לא מחיתי אין המוחזק נאמן וישבוע זה טכנגדו היסת שהוא כדבריו ויסול דווקא שידוע בעדי' שהיה שותפו אבל אם אין לו עדים שהוא שותפו אלא על פי החזיק שאמר שהוא שותפו אבל מכרו או נתנו לו נאמן במגו שלא היה שותפו מעולם וכן הדין באפוסטרופת או אריס שרצית להחזיק ברבר שהוא של אפוסטרופסותו או אריסותו ראובן ושמעון שהיו שותפין בקרקע אחת ובא לוי והחזיק בו בפני ראובן

והרי שטרו והוציא שטר מקויים טען המערער שהוא מזויף והודה לו בעל השטר ואמר כן הוא שהוא מזויף אבל היה לי שטר כשר ואבד ולקחתיו זה שבידי כדי לאיים עליך שתודה שמתר לי באמת הוא ולא היה רוצה היה עומד בשטרו לומר שהוא כשר שהרי הוא מקויים הרי זה נאמן ואין מוציאין השדה מתח' ידו וישבוע היסת שהיא שלו מי שהחזיק שני חזקה והמערער הביא ראיה טכנה כמבררת סופר דסהא אנהבטל המקח אפ"ה הרי חזקה דשטא אח"כ חזרו קנאה ממנו וחזקתו מעידה עליו ועוד דכתב' כזו אינה מבטלת ממקח שעש' בקניינך שחזור ויקנו מסנו בקניין נמור :

קמ"ז המערער על השדה והוא עד או דיין וכו' סעיפים :

א' ראובן שמכר לשמעון שדה והיה לוי א' מעדי השטר ובא לוי לערער על השדה וטען שראובן גזל אותה ממנו אין שומעין לו ואין משגיחין על שום ראיה שיביא על אותה שדה והרי איכד כל זכותו שאיפ"ה לו היאך תעיד על המכר ותבא ותערער לא היה לך לחתום ודווקא שחתם עם עד אחד דהוי שטר מעליא אבל אם חתם לבדו לא איכד זכותו דיל' מה שחתם משום שהיה יודע שאין חתימתו עד אחד כלום ואדרבה נחמסק עמו בכוננה שהיה מעורב בעסקו לידע מה יהיה אחריתו והיכן יבקשנה וכן אם לא חתם בעד רק לכבוד בעלמא אע"פ שהתומים עליו וותר לא אבד זכותו :

ב' ואין צריך לומר אם עסאה סימן לאחר שאיבד זכותו כיצד כגון שלוי המערער היה לו שדה אצל זו ומכרה לאחר וכשסיים לו המעצרים ברוחיה כתב לו שרה שכתב מצד מורה או מערב שדה של ראובן שהוא המחזיק או שמכר ראובן המחזיק שדה שאצל זו וכתב לו מצד מורה או מערב שדה שלוי וחתם עליו לוי המערער לעד ואפילו אם אחר היה לו שדה אצל זו ומכרה לאחר וכתב במצד' מצד מורה או מערב שדה של ראובן וחתם לו המערער לעד איכד זכותו שלא היה לו לחתום אם היא שלו וכן נמי הדין אם ראובן המחזיק מכר שדה שאצלה וכתב במצרים מצד מורה או מערב שדהו של לוי המערער אבד ראובן את זכותו ואפוסטרופת או בית דין שמכרו של יתומים ככה"ל לא אברו בנה זכותה שלהם שעל השדה ונ"ל דטעמא רבה אית ביה דמשום טובת של יתומים עשו ולא רצו לבטל ע"י כך אותו העסק טראן שהיה בטל בכך א"נ מטעמא שיהבאר בסעיף ד' מערער ששכר הקרקע מן המחזיק הוי כחתום עליה בעד ואיכד זכותו שלא היה לו לשוכרו אלא לישלה ולומר שלי הוא וע"ל ריש סימן קמ"ב :

ג' טען העד החתום ובא לערער ואמר תלם אחד הוא שעשיתי לו סימני ולא יצל השדה ואותו תלם הסמוך למיצר כלכד הוא של ראובן הרי זו טענה נכונה ויש לו לערער על כל השדה חוץ מאותו תלם והוא שיש בתלם ט' קבין שהוא שיעור שדה שהרי כתב לו מצד פלוני שדה פלוני ואם אין כתוב בשטר שדה אלא קרקע אין לו אלא תלם קטן חזר וטען חזרתיו לקחתי ממנו אותו תלם שהודיתי בו אם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן בסנו דאי בעי אמר אין זה כתב ידו א"נ אפילו כתב ידו יוציא ממקום אחר והחזיק בו בלו שלשה שנים נאמן טען מה שעשאו סימן לאחר ג"ס זה לאו משום שהוא שלוקה שהנכסים נקראים כך על שם פלוני מפני שהיו שלו מתחלה טענתיה טענה אלא אם כן פירש בהדיא שהם שלו :

ד' ב"א שאבד זכותו שחתם בעד אבל אם המערער דיין שחתום במקום השטר יכול לערער מפני שיכול לומר לא ידעתי מה היה כתוב בשטר מפני שהריני יושבין

לבוש עיר שושן הלכות חזקה חקיקות

א שמעון ירד ואכלן ולכך לא מיחה בו !
 ע' מי שהחזיק גזלן על שדה זו שבהורת גזילה בא לידו
 שוכן אין לו חזקה בסדה זו לעולם אבל בשאר שדות
 יש לו חזקה אבל מי שהחזיק הוא או אבותיו שהם הורגים
 נפשות על עסקי מסון אע"פ שאכל שדה אחת כמה שנים לא
 החזיק שהבריות ידעים ממנו למחות בו לכך לא מיחו והחזיק
 השדה לבעליה וכן המחזיק בנכסיו אין לו חזקה מפני שנס
 הוא אינו מוחה כשום אדם שסומך שידו תקיפת ואימהו
 שירצה ישלנו בזרוע :

יד קרקע שהיא ידועה שהיא של ישראל ואכלה גוי במת
 שנים אין לו חזקה דסתם גוי אלם הוא ולקחה בזרוע
 לפיכך אם אכילתו ראייה ואם לא הביא שטר תחזור השדה
 לבעליו בלא שבועה :

טז וישראל שקנה מגוי קרקע הידועה שהיא של ישראל
 דינו כמותו ואין אכילתו ראייה דהל' חזקה שאין עמה
 מענה שהוא בעצמו אינו יודע אם חנוי קנאה וצריך להחזיר
 לזה בחנם והוא יהיה לו דינו עם חנוי ראייה דאפסיד אנפשיח
 דלא הל' למזכינה מיניה ואין טוענין לו כמו שטוענין לשאר
 לוקח דמסתמא הגוי נזלה אבל לישראל שני שקנה מישראל
 שקנה מן הגוי כיון דטוענין ללוקח טוענין גם כן לזה סמא
 ישראל הראשון דאם שטר ביד הגוי או שבפניו לקח' הגוי דאז
 מהני חזקה כמו שיתבאר בסעיף הסמוך וכל מקום שיכולין
 לכופ' הגוי בדיניהם אם בא להחזיק בשל ישראל שלא כדיון
 יש לישראל הבא מכחו חזקה * מטומד דינו כגוי והבא מכחו
 הרי הוא כמותו ואין לו חזקה וכל זה שלא מיחה המערער
 בחזק בלא אבל אם מיחה פעם אחת ושוב שחק שלש שנים
 ולא מיחה הוי חזקה שהרי כבר נלה דעתו שאינו ירא מפני
 למחות בו והל' למחות וכיון דלא מיחה ודאי נתפטר עמו ולא
 דמו לאומן שבא לידו בתורת אומן דשוב אין לו חזק' וכן לגזלן
 דסעיף י"ג דהתם ידוע שמתחלה כהורת גזילה או בתורת אומן
 בא לידו אבל הכא ספק הוא דשמא מתחלה בדיון בא לידו אף
 על פי שזה מיחה שמא לא היה זוכה בדיון עמו :

טז ישראל הביא מחמת הגוי ואכלה שני חזקה שמוען
 ואומר למערער בפניו לקחה הגוי ומכרה לי או הראה לי שטר
 מקייים שקנאה מסך לכך קניתי ממנו הרי זה נאמן בשבועה
 כמנו דאי בעי אמר אני לקחתיה מסך ואכלתי שני חזקה :
יז החזיק גוי בקרקע ונתגייר ושהה בידו שלש שנים אחר
 שנתגייר וטוען קניתי מסך קודם שנתגיירתי אף על פי
 שקרקע זו היתה בידו קודם שנתגייר נאמן דהל' כישראל
 הכא מחמת גוי שטוען בפניו לקחה הגוי מסך ונאמן כמנו
 דאי בעי אמר קניתייה אחר שנתגיירתי :

יח חרש ששה וקטן אין מחזיקין בנכסיהם ונס הם אין
 להם חזקה בנכסים של אחרים מפני שאין בהם דעת למחות
 ולא לקבל המחצ' שיהוה ב"שטר לפיכך לא חשש זה למחות
יט ואין מחזיקין בנכסי קטן אפי' הגדיל כיצד אכלה בפניו
 כשהו' קטן שתי שנים ישנה אחת אחר שהגדיל וטען
 אהה נתת לי אחת מכרת לי אינו כלום עד שיאכל ג' שנים
 דצופת אחר שהגדיל ולא אפי' אכלה שלש שנים דצופת אחר
 שהגדיל אינה חזקה דהואיל ויירד לתוכו כשהיה קטן לא ידע
 שהיתה שלו שימחה לפיכך אפי' טען המחזיק לקחתי מסך
 אחר שגדלת ואכלתי שני חזקה בנדרך אינה חזקה דאין
כ אכילתו אחר שהגדיל ג' שנים ראייה שלקחה דאי משום דלא
 מיחה סמא לא לקחה כשהגדיל ולא מיחה משום דלא ידע
 שהיא שלו וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שכן בל' עיקר :

ך והא דאין מחזיקין בנכסי קטן דווקא כשידוע שהיה של
 אביו אבל אם אינו ידוע הוי חזקה כמנו שהיה טוען לא
 היתה של אביו מעולם ואם החזיק בה ג' שנים בחי' האב
 ואחרי'

ראובן ולא מיחה ושמעון לא היה בעיר או שהיה לוי אריסו
 או אפטרופו של שמעון דלית ליה חזקה עליו וטוען דאובן
 לא חששתי למחו בו הואיל ואין חזקתו מעיל לגבי שמעון
 והוי הבית עדיין בשותפות דאין ברירה אין בטענת ראובן
 כלום ותועיל חזקת לוי על חלקו אף אם לא תועיל כנגד חלק
 שמעון :

כ הא דאמרינן כשהחזיק השוען בכול' שאין לו בה חזקה
 בשדה שאין בה דין חלוקה דכיון שאין בה דין חלוקה
 יכול לומר האידך כן היה התנאי בינינו שחלקנוה לשנים כי
 לא יכולנו לחלקה בדרך אח' אבל אם יש בה דין חלוק' ואכלה
 האחד בולה שני חזקה יש לו חזקה בבולה דווקא בהצי יכול
 לומר אידך כן היה התנאי בינינו כמו שאמרנו אבל בכולה אם
 רוצים לחלק חולקין השדה כיון שיש בה דין חלוקה וכיון
 שזה החזיק בכולה ודאי קנאה בולה והוי חזקה מיהו אפילו
 החזיק בכולה והשתהף נותן חצי ההסם ממנה הוי כפחא ואינה
 חזקה :

כג הבן שסומך על שלחן אביו ונחש' ככלל בני ביחו אם
 אכל נכסי אביו שני חזקה וכן האב שאכל בנכסי זה הבן
 שהוא סומך על שלחנו שני חזקה לא עלתה להם חזקה שביון
 שהוא סומך על שולחנו אין דרך למחות זה כזה :

ד נסתלק מעל שלחנו מחזיקין זה על זה שהיה לו למחות
ה יש מי שאומר דהה' לחתן בנכסי המי' אשה שיש לה
 מקום בב'ה וישב עליה חתנה שנים רבות ולא מיחה בו
 אין לו חזקה במ' שכן דרך החמות להשאל לחתנה :
ו אב בנכסי רבת וכן הבת או הבן בנכסי האם דינם כבן
 בנכסי האב ואב בנכסי הבן :

ז אחים שאינן אוכלים על שלחן אחד יש להם חזקה זה
 על זה דקפדי טפי משתפי ודרכן למחות ומדלא מיחו
 החזיקו אבל האח' שאוכלין על שולחן אחד וכיס אחד לכולם
 יש מי שאומר שאין להם חזקה זה על זה שאינם מקפידין
 כיון שאוכלין על שולחן אחד וה' בשאר קרובים שאין
 מקפידין זה על זה והכל לפי ראות עיני הדיינים :

ח אם אב אחד עשיר ואחד עני ואין לו כלום ואחיו מוציא
 עליו הוצאת והעני דר בבית המיוחד לאחיו אין לו בה
 חזקה שהרי בתורת גמילות חסד הניחו שם ולא מיחה בו :

ט איש שאכל בנכסי אשתו שני חזקה אע"פ שהתנית
 עמו שלא יהא לו בנכסים פירות ואפילו החנות עמו
 בעוד' ארוסה שלא יירשנה ואחר כך אכל ובנה והרס ועשה
 בהן כל מה שרצה וכן האשה שאכלה פירות בניכסי בעלה
 ונשתמשה בהן כחצפה כמה שנים אף על פי שייחד לה
 שדה כמזונתיה ואכלה שרות אחרות אין אכילתן ראייה
 שקנאן ואין להם חזקה זה על זה שכן דרך האשה שלא הקפיד
 על בעלה ולא האיש על אשתו ואינם מוחים אפילו שלא
 קנאן ודווקא שלש חזיק נופת של קרקע אבל אם חפר בקרקע
 בורות שיחין ומערות וכיוצא בה שקלקל גוף הקרקע והיא
 לא מחתה הוי חזקה וכן חזקה נזקין כגון פתיחת חלונות
 וכיוצא יש אומרים דהוי חזקה שדרכן להקפיד על דבר' אילו
 והיה לו למחות :

י נתגרשה אפילו ספק גירושין שזקלה גיטה ספק קרוב
 לו ספק קרוב לה הרי הוא כשאר כל אדם לענין חזקה
 שביון שבאין לכלל גירושין ודאי שמקפידין זה על זה
 אלמנה אצל היתומים כל זמן שישלה מזונות אין לה חזקה
 בנכסי בעלה שאין מקפידין עליה למחות מה :

יא אין מחזיקין בנכסי אשת איש ועל כלכוס הבוץ
 וארנמן סיפוף :

יב ראובן שמכר פירות שדהו' לשמעון לשלש שנים וכא
 לוי ואכלן אותן שלש שנים לא עלתה לו חזקה דכיון
 שמוכרן ראובן לשמעון היה סובר ראובן דלוי ברשות

שנתגייר וטוען קניתי מסך קודם שנתגיירתי אף על פי שקרקע זו היתה בידו קודם שנתגייר נאמן דהל' כישראל הכא מחמת גוי שטוען בפניו לקחה הגוי מסך ונאמן כמנו דאי בעי אמר קניתייה אחר שנתגיירתי :

THE JEWISH THEATRE
 16

הלכות חזקת חרקה

לבוש עיר שושן

ואחרי מות האב בא בנו הקטן לערער הא ודאי שאין שומעין לו אלא אפי' אם היה המחזיק צריך להביא עדים על חזקתו סביאן ומקבלין עדותו אע"פ שהמערער הוא קטן וקל אין מקבלין עדות בפני קטן הכא מקבלין כיון שכבר החזיק כראוי על פי העיר לא ירע כחו מפני שהמערער קטן והוא עתה בחזקה ואם יצא קול השגרע החוק' כגון שיצא קול שכתורת פטכונא באה לידו אם יצא הקול בחיי האב קודם שהחזיק בו ג' שנים שהוא משכני' בידו לשנים ידועות וכלו השנים אחרי מות אביהם לא הוי חזקה שאין מחאה גרולה מוזהיה לו לזוהר בשמרו כיון שיצא קול שכשפטכונא באה לידו שמפני הקול לא החזק אביהם למחות אבל אם החזיק בה ג' שנים בחיי האב קודם שיצא הקול ואח' כמת הוי חזקה ואין הקול שאחר החזקה כבשל החזקה ומקבלין עדי החזקה אפי' בפני הקטן המערער :

כא מי שהחזיק שני חזקה כנכסי קטן ואמר משכונא הם בידי ויש לי על היתומים הוב כך וכך והואיל ואילו רצה היה אומר לקוחים הם בידי והוה נאמן כמגו דאי בעי אמר לא היתה של אביהם שהרי אינה מוחזקת שהיה לאביו של זה והרי זה נוכח בשבוע' מה ששען ותחזור ליתומי' שאע"פ שאין מורידין לנכסי קטן כשביל חוב הכא שהקרקע היא בידו כבר והיה יכול להחזיק בה כשענת לקוחה היא בידו כמגו שאמרנו אין מוציאין אותה מידו עד שיפריעו לו אבל אם יצא עליה קול שה' של יתומי' בניני' הקול שכתבתי בסע' הקודם אינו נאמן שהרי אין מחזיקין בנכסי קטן ותחזור השדה וכל הפירות שאכל ליתומי' עד שיגדלו ויעשה עמה' דין וכת' כיון שהקרקע זו אינה מוחזקת שהיתה של אביו של הקטן יהא נאמן במגו דאי בעי אמר לא היתה מעולם של אביהם דכיון שיצא הקול שהיא של יתומים ודאי אם יחקור הענין ימצא בכיר' שחיתה של אביה ואין זה מגו טוב שירא לומר לא היה של אביה מעולם :

כב אכלה שני חזקה בחיי אביהם מן שו"כ שיוכל לומר לקוחה הוא בידו מאביה נאמן לומר טוב יש לי על אביהם ונזכה אותם מהפירות ומנה' שהיה יכול לומר שלי הן גובה אותה שלא בשבועה ואע"ג דבני' קטנן על משלטי' שהוא המשכון בידו עד כדי דמיו נוטל' ובשבועה בקרק' מתחפץ ומש' אמרי' הכא שנובה שלא בשבועה מן הפירות דחילוק יש בין משכון של משלטי' לקרקע דכיון דאין גשבעין על הקרקעות אין כאן שבועת נקיש' חפץ ושבועת היסת' גם כן אין כאן לפי שאין היתומים שיענין בריאין נשבעין היסת על ע' טענת שמא :

כג החזיק בה המחזיק שלש שנים בחיי האב וכשע' מיתה האב היתה בחזקת האב אבל לא החזיק בה שלש שנים אחר שהוציאה מיד המחזיק וכת' ערות המחזיק להחזיקו כה דכיון שהיה קטן והקרקע נמצאת בחזקת אביו בשעה מיתה ולאחר שיגדיל הקטן יביא המחזיק עדים אם יעידו שהחזיק בה ג' שנים כראוי בחיי האב מוציאין אותה מיד הקטן ונהנין אותה למחזיק אע"פ שנמצאת כרשות האב כשעת' מיתו כיון שלא שרתה ברשותו ג' שנים אחר שהוציאה מיד המחזיק אבל אם שרתה ביד האב ג' שנים או מקצת ג' ובשלום השלש ביד אחר שהגדיל אין מוציאין אותה מידו אבל מה שכתבתי ביד הבן כעודו קטן אינו מצטרף לתשל' שני חזקה של אביו שכבר אמרנו מעיקר' שקטן אינו מחזיק בשל' אחרים :

כד יא שצע"פ שאין מחזיקין בנכסי קטן המ' בקטן שאין לו אפטרופוס אבל המחזיק שני חזקה בשדה של יתומים קטנים ושוען שהאפטרופוס מכרן לו ואבר שטרו הוי חזקה דאפטרופוס הוא באביהן של יתומים נמה שעשה עסוי ויש חולקין דם' דאין האפטרופוס כמו האב כי הוא אינו נרדק שליח של היתומים והאפטרופא שמפסיד נכסיה מסלקין

ואחרי מות האב בא בנו הקטן לערער הא ודאי שאין שומעין לו אלא אפי' אם היה המחזיק צריך להביא עדים על חזקתו סביאן ומקבלין עדותו אע"פ שהמערער הוא קטן וקל אין מקבלין עדות בפני קטן הכא מקבלין כיון שכבר החזיק כראוי על פי העיר לא ירע כחו מפני שהמערער קטן והוא עתה בחזקה ואם יצא קול השגרע החוק' כגון שיצא קול שכתורת פטכונא באה לידו אם יצא הקול בחיי האב קודם שהחזיק בו ג' שנים שהוא משכני' בידו לשנים ידועות וכלו השנים אחרי מות אביהם לא הוי חזקה שאין מחאה גרולה מוזהיה לו לזוהר בשמרו כיון שיצא קול שכשפטכונא באה לידו שמפני הקול לא החזק אביהם למחות אבל אם החזיק בה ג' שנים בחיי האב קודם שיצא הקול ואח' כמת הוי חזקה ואין הקול שאחר החזקה כבשל החזקה ומקבלין עדי החזקה אפי' בפני הקטן המערער :

כא מי שהחזיק שני חזקה כנכסי קטן ואמר משכונא הם בידי ויש לי על היתומים הוב כך וכך והואיל ואילו רצה היה אומר לקוחים הם בידי והוה נאמן כמגו דאי בעי אמר לא היתה של אביהם שהרי אינה מוחזקת שהיה לאביו של זה והרי זה נוכח בשבוע' מה ששען ותחזור ליתומי' שאע"פ שאין מורידין לנכסי קטן כשביל חוב הכא שהקרקע היא בידו כבר והיה יכול להחזיק בה כשענת לקוחה היא בידו כמגו שאמרנו אין מוציאין אותה מידו עד שיפריעו לו אבל אם יצא עליה קול שה' של יתומי' בניני' הקול שכתבתי בסע' הקודם אינו נאמן שהרי אין מחזיקין בנכסי קטן ותחזור השדה וכל הפירות שאכל ליתומי' עד שיגדלו ויעשה עמה' דין וכת' כיון שהקרקע זו אינה מוחזקת שהיתה של אביו של הקטן יהא נאמן במגו דאי בעי אמר לא היתה מעולם של אביהם דכיון שיצא הקול שהיא של יתומים ודאי אם יחקור הענין ימצא בכיר' שחיתה של אביה ואין זה מגו טוב שירא לומר לא היה של אביה מעולם :

כב אכלה שני חזקה בחיי אביהם מן שו"כ שיוכל לומר לקוחה הוא בידו מאביה נאמן לומר טוב יש לי על אביהם ונזכה אותם מהפירות ומנה' שהיה יכול לומר שלי הן גובה אותה שלא בשבועה ואע"ג דבני' קטנן על משלטי' שהוא המשכון בידו עד כדי דמיו נוטל' ובשבועה בקרק' מתחפץ ומש' אמרי' הכא שנובה שלא בשבועה מן הפירות דחילוק יש בין משכון של משלטי' לקרקע דכיון דאין גשבעין על הקרקעות אין כאן שבועת נקיש' חפץ ושבועת היסת' גם כן אין כאן לפי שאין היתומים שיענין בריאין נשבעין היסת על ע' טענת שמא :

כג החזיק בה המחזיק שלש שנים בחיי האב וכשע' מיתה האב היתה בחזקת האב אבל לא החזיק בה שלש שנים אחר שהוציאה מיד המחזיק וכת' ערות המחזיק להחזיקו כה דכיון שהיה קטן והקרקע נמצאת בחזקת אביו בשעה מיתה ולאחר שיגדיל הקטן יביא המחזיק עדים אם יעידו שהחזיק בה ג' שנים כראוי בחיי האב מוציאין אותה מיד הקטן ונהנין אותה למחזיק אע"פ שנמצאת כרשות האב כשעת' מיתו כיון שלא שרתה ברשותו ג' שנים אחר שהוציאה מיד המחזיק אבל אם שרתה ביד האב ג' שנים או מקצת ג' ובשלום השלש ביד אחר שהגדיל אין מוציאין אותה מידו אבל מה שכתבתי ביד הבן כעודו קטן אינו מצטרף לתשל' שני חזקה של אביו שכבר אמרנו מעיקר' שקטן אינו מחזיק בשל' אחרים :

כד יא שצע"פ שאין מחזיקין בנכסי קטן המ' בקטן שאין לו אפטרופוס אבל המחזיק שני חזקה בשדה של יתומים קטנים ושוען שהאפטרופוס מכרן לו ואבר שטרו הוי חזקה דאפטרופוס הוא באביהן של יתומים נמה שעשה עסוי ויש חולקין דם' דאין האפטרופוס כמו האב כי הוא אינו נרדק שליח של היתומים והאפטרופא שמפסיד נכסיה מסלקין

לבוש עיר שושן הלכות חזקת קרקעות צב

אם שוען שיש לו עליו חכיעה אחרת ורוצה לעכב הקרקע עד שיאכל כדי החכיעה כגמנו שהיה יכול לטעון לקוח הוא כירי אינו נאמן שהורע כח המנו כיון שיצא קול שירד לתוכ' ביהור' משכונא לפיכך לא היה חפץ לטעון לקוח הוא כירי :

וכמו שהרין ביר' ראובן ושמעון כן הרין בנינו ובין יורשי שמעון אם מת שמעון ובא לטעון כנגד יורשיו שאם הוא בעניין שיכול לטעון לקוח הוא כירי נאמן גם על הפירות שאכל עד כדי החכיעה ואם אין יכול לטעון לקוח הוא כירי אינו נאמן גם על החכיעה האחרת אלא שכוח ישימי קאמר שיש ביניהם שהאב משביעו בטענת בריא בין בעקר הטענה שהיא החכיעה האחרת שיש לו עליו בין בטענת מנו שהיא לקוח כירי אבל כנגד היתומים שאין להם טענת כריא נוטל בלא טבועה שאין משביעין על טענת סמא ויש מי סאמר דכל מאי דסצי אכיהן לטעון ולהטביעו טענינו להג' ליהמי אפי' בשמא שלא להקל ביהומים :

יורד לתוכה בתורה משכונא ואכלה ג' שנים ואין עדים שקבא לידו בתורה משכונא ואומר שעדיין יש לי להחזיק בתורה משכונא ב' שנים כי מחלה ירדתי בה לאכול אותה ה' שנים בתורה משכונא נאמן במנו דלקוח הוא בידו אע"פ ששוען המלוה שטר משכונא היה לו שהיה כתוב בו שהיא ממושכנת בירי לה' שנים ואבר ושענה זו מנרע נרע אליה כשום ששטר כזה שצריך לו לראייה כמה זמן המשכונא מזה זהו בית איני' עד שיכלה הזמן וכיון קאינו מוציאויש לחושדו דמשום שאין כתוב בו כל כך זמן והוא שוען שקר לכך כובשו אפ"ה מהני ליה המנו דלקו' הוא כירי דמאמינין ליה שאברו ולא היה יכול לשימ' וותר אע"פ שהיה נזהר בו ואין זה מנו להוציא כיון שבכר זכה בקרקע לפי טענתו מטעה שירד בה והחזיק בה לה' שנים שחוקה דנעל נדרו פרץ :

קנא דין אילו שאין אכילתו ראייה ובו ג' סעיפים :

א כל אילו שאין להם חזקה היינו דווקא כשבאין בטענת חזקה משום שקאילו אין דרבה למחוח אבל אם יש להם עדים שהבעלים מכרו להם שדה זו אפילו לא ראו נתינת הפעות או שמעידים שנתינה להם כשתנה ראייתו ראייה חוץ מהגזלן ובעל בנכסי אשתו שאפי' מעדיף עדים שמכרום להם לא מהני ליה ובעל בנכסי אשתו נסי כאיזה נכסים אמרו בנכסי צאן ברזל דהיינו נדוניא או כשדה שיהיה לה בכחוכ' והוא כתוב בתוך הכתובה בשדה שכתב לה בכתובת' כלו' שלא נכת' כתיך שטר הבתוב' אלא אחר הניסואין עשה לה א' משדותיו אפוחיקי לנכות כמנו כתובתה או בשדה שנתן לה משיו' פי' שש' לה שדה כנג' חוספ' שהוסי' לה באילו הנ' שדות אפי' יש לו עדי' שמכרה לו אינה ראייה שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי משום איבה שתאמ' דאילא תודה לו שמכרה לו או הסכימ' כמכירת' יאמר לה בעלה עיניך נתת או שאמו' או שאנר' וכן אינך רוצה למכור שהמצא מפה לנכו' כתובת' אבל בשאר נכסי מלוג אם יש לו עדי' שמכרה לו או שהסכיפה כמכירתו ראייתו ראייה שלא תוכל לומר בהם נחת רוח עשיתי לבעלה שהם גופן שלה ואינה רוצה למוכרן ב ואשה בנכסי בעלה שמביאה עדים שמכרם לה יתבער בלבוש הנוץ וארנמן בע"ה :

ג ונזלן כיצד כיון שהחזק נזלן על שדה זו אע"פ שהביא ואייה בשטר שהודה הבעל בפני עדים שמכר לו השדה ולקח דמים והבעלים אומרים לא מכרנו אלא מפני רואה הודינו לו מוציאין את השדה מידו וציללו כלום אפי' המעות שאומר הנזלן שנתן אין צריך להחזילו ואפי' העירו העדי' שבפניהם

היה להן ס"ח אחרת לא מיקרי חזקה שעל כרחם הוצרכו לקרו' בזו אדם שהחזיק במצוה כגון בגלפ"ה או ס"ח וארעו אונס ונתנו בני הקהילה המצוה לאחר כשעבר אונסו של ראשון חוזר למצוה אבל אם נתן הוא המצו' לאחר בלא אונס נתכפלה חזקתו . בית שחי' ב"ה בתוכו סימ' רבים אין רשאין לשנותו לבית אחר' ראובן ושמעון שירשו מאביה' שאין לשום אדם לבנות ב"ה בלא רשותם אין יכולין למכור אותו לאחרים דלהם נותן הרשות ולא לאחר וכן כוונ' שררה אין יכולין למכור דלוינתנה וכשהוא אינו רוצה כל מי ש בא וישול יכול לזכות בה או הקהל יכירו מי שירצו :

קנ מי שירד להוד' שדה חכירו בתורה משכונ ותור ועשה שטר מכירה ובו ד סעיפים

א מי שירד להוד' שדה אחרת בתורה משכונא טוב אין לו בה חזקה כרא' שירע' שבתורה משכונא ירד להוכה אבל אם אין כאן אלא קול בעלמא כבר נהבאר כסימן קמ"ט ומ"מ עצה טובה למשכנך לנחות בסוף כל ג' ונ' שמא יכבוש זה שטר המשכונא אחר שיסתחב הדבר ויטעון לקוח הוא כירי כהוא דמשכנ' פריסא להכריה לעשר שנין ולבתר ג' שנין אמר ליה אי בזכנת לי מיטב ואי לא אכבישא לשטר משכונא ואטעון לקוח הוא כירי :

ב נתנה הממשכן לבנו במתנה המתנה קיימת שהרי אין לזה בנוף הקרקע כלום אלא הפירו' ואם חזר אח"כ ועשה שטר מכירה לבעל המשכונא השטר מכירה אינו כלום ואפילו המעות שנתן יתר על המשכונא אינה אלא כמלוה על' פה דלא חל שיעבודא על הקרקע שכבר נתנה לבנו :

ג היכא שירדע שירד בה בתורה משכונא' יא' שאין לו בה חזקה לעולם אפי' אם ידוע ששילמו ימי המשכונא והחזיק בה ג' שנים אחר תשלום המשכונא . ויא' שאם אכלם ג' שנים אחר שכלו ימי המשכונא יש לו חזקה ויש מי שאומר שאם העידו העדים ששדה זו משכונא אצלו ואינם יודעים לכמה שנים אפילו החזיק בה כמה שנים אין לו חזקה' ואם העידו שמשכנה אצלו סתם ואכלה ג' שנים מסנה הראשונה ואילך יש לו חזקה דמהם משכונא שחא לפיכך ס' ד אחר שנת ראשונה כלו' ישי המשכונא ומתחילין שני חזקה :

ד ראובן שירד להוד' שדה שמעון בתורה משכונא והיה לראובן אצל שמעון עוד תב עה אהרה על פה ואינו יכול להוציאה מידו וכלו' ישי המשכונא ורוצה לעכב השדה ולאכל פירותיו עד כדי החכיעה שיש לו אצל שמעון ולהחזירה לו אה' כאם ירוע רנו שירד לה בתורה משכונא אינו נאמן אפילו אם החזיק בה ג' שנים אלא צריך להחזירה מיד כיון שכלו' ימי המשכונא ואם אינו ידוע נאמן על חכיעהו האחר' כמנו שהיה יכול לכבוש שטר המשכונא ולטעון לקוח הוא כירי בשבועת ודווקא שאכל כבר הפירות כדי החכיעה ששוען עליו אז הוא נאמן לעכבם בחיובו כמנו אבל אם בא לחובעו קודם שאכל הפירות או אינו נאמן לעכב הקרקע בידו כמנו דלעיל ש שלא מצינו מנו אלא במי שבא לזכות כמקון שבידו שתוך שהיה יכול לזכות באותו מקון עצמו בטענה אחרת אבל היכא מיד כשהודה שכלו' ימי המשכונא הקרקע היא בחזקת בעליה ואין להאמינו בהביעה אחרת כמנו דלוקח הוא כירי דהל' מנו להוציא :

ה ואם אין ידוע שירד לתוכה בתורה משכונא אלא קול בעלמא יצא שירד לה בתורה משכונא אם יצא הקול קודם שהחזיק בה ג' שנים אינו נאמן לטעון עוד לקוחה היא כירי בדפי' טעמא לעיל בפי' הקודם סעיף ב' ואם יצא הקול לאחר שהחזיק בה ג' שנים וראי' אם היה שוען לקוח הוא כירי היה נאמן כיון שהחזיק בה ג' שנים בשופי קודם יציאת הקול אבל

לבוש עיר שושן הלכות חזקת הקרקעות

הודה שקבל כד וכך מעות אם לא ראו נתינת המעות אינו צריך לחת לו כלום דמסתם יראה הודה אבל אם ראו שבפניהם מנה לומר מעות כך וכך מוציאין השרה מיד הגזלן ומחזירין לו הבעלים הדמים וי"א שאם ראו עדים נתינת המעות ולא מסר כוונתה תחלה מכירתו מכירה דקל הלוה וזבין זכניה זבניה דאנב אינסיה נמר ומקנה וכתב מורי הרמ"א ז"ל שכן נל עיקר ועל סימנ"ה בדיני סודעות :

קנב דין אילו שאין לרכ הוקה מתייש להם חזקה וכו' סעיף א' :

א כל אילו שאמרו אין להם חזקה ביניהם יש להם חזקה כיצד אם שהיה ביד הכנ"ש שנים ואכל פירותיהם וטוען אהה מכרת לי או אהה נחת לי אפי' אם מודה שכחה ליד אבא בתורת אומנות או אריסות או בגלגיה אלא שטוען שהוא קנאה אה"כ מבעריו יש לו חזקה אבל אם טוען שהוא ירושה לו מאביו שאכלה שני חזקה אין לו חזקה דלא עריך מנכרא דאחא מהמתיים וה"ה כן הבן שטוען שירשה מאביו אביו וכן עד עולם אין לו חזקה אבל אם טוען בן הבן שירשה מאביו שטוען לו מאביו בעצמו קנאה מן הבעלים ויש לו חזקה ואפי' בן הבן הגזלן הבא בטענה אביו שטוען לו ויש לו חזקה : ואם הבן טוען שירשה מאביו ומביא עדים שהבעלים הודו לאבא שמכרוה או נהנה לו מעמידן השרה כירו ואפילו לא הביאו עדים רק שאמרו בפנינו הודה לאביו שמכרה לו נאמנים במנו שהיה אוסרים לקוחה היא בדינו חוץ מכן הגזלן שאף על פי שהביא ראיה שהורו הבעלים לאביו שמכרו לו אינה דאיהה דמסתמא יראה הודה לוכמו שנתבאר בס' הקודם מיהו אם אמר בפני מנה לך אביא את המעות והוא בעצמו החזיק נ"ש שנים נאמן במנו שהיה יכול לומר אני קניתי ממך / י"א שאם כן בן הגזלן אומר בפני הודית לאבי אבא שמכר' לו הוי חזקה דכתיב האי לא מסיל אימה בשביל כן הבן כלומר שיגזל כדי להעמיד הקרקע ביד בן כנו כולו האילא חיישינן דלא עכיד איניש הכי אפילו הוא מוחזק לגזול :

הלכות נזקי שבנים

קנב דין הוצאות וזוזרוב והעמדת סולם ונעיצת קורות וכו' סעיפים :

א כבר ידעת כמה הקפידה התורה שלא להחזיק לחבירו וכשהזיקו חייב לשלם כמו שהבאר בדינו נזקין בע"ה וכשראו חז"ל שהרבה דברים שאדם משתמש בתוך שלו יבא בו הזיק לשכניו וגם לפעמים יבאו השכנים ע"י כך לידו מחלוקת וכת' ר"ב ר"ב דרכי נועם וכל נתיבותי' שלו לפיכך אמרו חז"ל בהרבה דברים שחייב אדם להרחיק עצמו שלא יזיק את חבירו כמו שיכתבאר לפנינו בע"ה גם ראו חז"ל שהזיק ראייה שיראה אדם לביתו או לחצירו של חבירו ורואה עסקו ומשאו ומתנו הוא הזיק גדול כאד ער שאין לו ערך לשלם כי אין לו קצבה ונמצא אין הרעה סובלתו ואיפשר לכא ע"י כך לידו ריב וקטש סחד לפיכך אמרו חז"ל הכבדקס להוציא זוז מכותלו על אודי חצר חבירו אפי' כל שהוא בעל החצר מעכב עליו מפני שהוא ראוי לתלות בו חפציו ובעת שתולה חפצו ומשתמש בזיו יראה לחצירו ומזיקו בראייתו ואם הוציא שלא כרשוהו אסור לו להשתמש בו וכל שבן שיכול בעל החצר לעכב עליו שלא ישתמש בו שלא יזיקו בראי' אלא יסורנו וכל זמן שאינו מסירו אף על פי שבעל החצר שותק יש לו לבעל החצר רשיה להשתמש בו ואין זה יכול למחות בו דהרי האדיר הגא' שלו ולמה אינו חותכו בעל הזין :

ב ואם הוציא בעל הזין את הזין ובעל החצר ראה ולא מיה'

בו"א דהוי מחילה והחזיק בעל הזין לאלתר בלא טענה ומשתמש בו ומונע בעל החצר להשתמש בו ואע"פ דלקצת פוסקים הזיק ראייה אין לו חזקה כמו שהבאר טעמא בע"ה דיינו הזיק ראייה דמחלוץ להצר קביעה חשמישהו אבל מנע להצר וכ"כ מן הזין מהני בו חזקה לאלתר וי"א שגם כזה לא הוי חזקה עד שלש שנים וכל שלש שנים יכול למהות כמו בשאר חזקת דלעיל וכן בעינן שיבא בטענת לקוח ומהנה וכה"ל כמו בחזקת קרקע שנתבאר למעלה סימן קס"ו סעיף ט"ו וי"א רבינו שאין בו טעם אין בו חזקה כלל שמפני שהוא קטן כל כך לא דרגיש בו בעל החצר ולכך לא מיהו ויכול למחות בכל עת שירצה ואם לא מיהו בו והניחו מרצונו בעל החצר יכול להשתמש בו ולא בעל הזין שהניחו באיסור :

ג החזיק בזיו שיט בו טעם החזיק גם באויר החצר שהחת הזין כנגדו ואם רצה בעל החצר לבנות תחת הזין ולבטל חשמישו בער הזין מעכב עליו ואם אין בזיו טעם חזיק שאין חזקה מועיל בזיו לא החזיק באויר החצר ואע"פ שהזין עורנו קיים ולא חתכו ולא מיהו בו כל עת שירצה בעל החצר רבנית החתכו ולבטל חשמישו שרזין אין הבעל הזין יכול לעכב עליו :

ד היה הזין שרוצא והחזיק בו רחבו טעם וכשיך באויר חצירו של חבירו ארבע טפחים או שבורט טעם במשך ארבע טפח' באורך הכוהל ורא מיהו בו כבר אמרנו בהלכות שבה דארבע טפחים הוא דבר חשוב להקיאאות רשות מפני עצמו אמרינן כיון שהנ"ל אורך של מקום חשוב כזה נהרצה לו גם כן כרוחבו והחזיק זה בארבע על ארבע ואם רצה זה להרחיב אה"כ את הזין עד שיעשה ארבע על ארבע מחזיק ואין בעל החצר יכול לבנות באויר חצירו תחת הזין כלום אלא אם כן ינח לו ההתיו נוכח אויר' טפחים כדי שישתמש בזיו אכ"ר אם החזיק בזיו בליש טעם במשך עשרה טפחים אינו יכול להשלים כונ"כ כשיעור משכו דהיינו לעשותו עשה על עשר אלא יכול לעשותו עשר על ארבע טפחים ולא יותר ואם הוציא בזיו טעם במשך פחות מארבע אינו דבר חשוב ואינו יכול להרחיבו אלא ישאר כמו שהוא ואם בעל החצר ראה לקבוע זין בכותל חבירו בעל הכוהל יכול למחות בו אפי' בזיו פחות מטעם מפני שמפסיד ופרע את כותלו :

ה ישימי שאומ' שכל זה לא מירי אלא בשרוצ' להוציא הזין להצר חבירו שאין לו בו כבר לא פהח ולא הלוח' א"כ בחצר של שוהפין שיש לו עליו פתחים וחלונות אם רצה להוציא זין לפני חלונו להשתמש ע"יו אינו יכול למחות בו שהרי כבר יש לו עליו ראייה מחלונו ומה יעשה לו הזיק אחר וגם לבנות כנגדו בלא הזין אינו יכול לבנות מפני חלונותיו הלכך יכול להוציא גם הזין ויש מי שכות' שאומ'ן זיזין שמתצאין מנ"ש של רעפי' מפני קיום הכוהל פן המטר אין בעל החצר יכול למחות מפני שזה נהג' זה אינו חס' וכיון שאינו יכול למחות נ"כ אין לו חזק' לו לבעל הכותל וכשירצה זה לבנות שם יכול לסלק לגמרי ואם הוא שותף בכותל נוטל עד חצי עובי הכותל כדינו :

ו הרוצה להוציא צינור על חצר חבירו פ' צינור שעוש' מרחב קטן ונותנו בראש הפוחל המונח על פני כל הכותל לקבל מי הגנ' כדי שיקלחו שם המי' למרחיק או רוצה לעשו' מזחילה על כותלו כדי שיהיו המים נוהלים ויורדים לחצר חבירו : כענין החצר מעכב עליו ואם ראה ולא מיהו בו מחל והחזיק זוז בצינור ומזחילה לאלתר וי"א שגם כזה בעינן חזקת שלש שנים וטענה ובלא זה לא הוי כחילה ולא מיקרי חזקה אפילו אם ראה ושתק ואם רצה בעל החצר אחר כך לסתום הצינור בעל החצר מעכב עליו שכנסם שהחזיק בעל הגנ' לשפוך מי' ולחצר חבירו כך החזיק בעל החצר שיהיו מי' נגז' ש' חבירו באים אצלו לרשותו שהוא צריך להם שאם' על מנת כ מחלתו

לבוש עיר שועץ הלכות גזרי שבנים צב

פחלתי כהחלה מפני שהוצרכתי למים ודמי למקח ומסב' סיהו
 אם סתמה בעל הנג' ודאז זה ושתק חוי פחילה מיד ואבר
 זכותו אבל אם נפל הכותל שחתח הסוחילה ועמד כך שנים
 הרכה אין בזה פחילה ובשכונה אחר כך בעל הכותל יעשה
 מרוב וסוחילה ככתחלה ואם עשה בעל החצר מעשה שנתא
 שאינו רוצ' במרוב הוי פחילה נגו של ראובן היה סמוך לחצרו
 של שמעון והיה עשוי באופן שלא היה נזולים מי נגו לחצרו
 של שמעון כי אם לצד אחר' אחר זמן תקן ראובן את נגו
 באופן שיררו הנושפי' מי נגו לחצרו של שמעון ושתק שמעון
 ולא מנחה בו ואח"כ מכ' שמעון את חצרו ללוי והל' לזרכו לארץ
 אחרי או מת' ואח"כ בתוך שנה בא לוי הלוקח וערער על נושפיו
 של ראובן לומר שיהפך אותם לצד האחר כמו שהיו מקדם כי
 אין לך חוקת ג' שני' לנושפי' אלו שפן ראובן כבר קניתי אותה
 משמעון ונתתי לו השעו' ולכך שתק כשרא' שהייתי סותר חג
 ותקנתיו באופן זה שיררו הנושפי' לכאן ולא לקחתי שאר מסגו
 על זה כי אמרתי ודאי פרסום כזה שסתרתני הנג' בזה הסיא
 ותקנתיו בפני כל' זה שתק אין לך חוקה גדולה מזו ולא לתר
 הוי חוקה שיש עמה שפנה אפילו ל' רבצני' בעיני חוקת ג'
 שנים ושענה הבא מידה והלוקח צווח שיביא ראיה שלא יאמין
 לו ויאה לו לדין פשוט שהרין עם ראובן המחזיק חדא דודאי
 מענת ראובן טענת' מעלייתא היא דבר שהיה בפרסום גדול
 פל כך ושתק שמעון יל' דכע' מודה בזה ואפילו את' דלמ'ר
 פוחילה בעיני ג' שנים הנ' בעי' ג' שנים הנ' שבעו עצמו
 אם היה בא וסערער ושען בריא לא סברתי ונתן אמתיא
 לדבריו אבל היורש והלוקח ששוענין ששא הכל מודים דנטב'
 המחזיק ששוען בריא ועומד בשלו ולא רמי האי שמא לשמא
 דלע' ס' קמ' סוף סעי' דרתם יכול להיו' טנ' האב לא ראהו
 בסר' מי' כ' כחזילה ונושפי' שהם בפרסום גדול דוק ועוד
 אפילו את' ל' דלנבי יורש שועני' לו כל מה שהי' יכול המור' לשוען
 ונטב' שבעה היורשים ה'ם לורש אבל לנבי לוקח אע"ג דק'ל
 גם כן דשועני' ללוקח הבא כ'ע' מודה שנשבע המחז' שהרי
 חוקה הוא שהלוקח ודאי ראה כל רבית והחצר קודם שקנה
 אותם מיצאו ומיבאו עליוהו וחרירו וכל מה ששייך לו והרי
 ראה ג'כ' שהנג' ה'ח עשוי באופן שהחזיקו נושפי' לחצ'ה ואפ'
 הכי קנאו ולא התנה כלום גם האוכר לא אמ' לו כלו' ובידאי לא
 סבר לו חוקת הנושפי' מחמת שהיא כבר קבל המעו' מן המחז'
 וגם הלוקח לא היתה דעתו לקנו' את זה אלא שעבשו נשפ'
 והיורש בשענת שמא לכך נשבע המחזיק ועומד בשלו ואפ'
 יביא הרשאה מן המוכר לאו כל כמיניה דמוכר דאפילו למ'ד
 בצינור בעי' ג' שנים הבא מיד' ג'ל' ברר' / אח"כ טען הלוקח חצר
 זה של שמעון היה חורבה בעת שתיקן ראובן את נגו על אופן
 הזה ותוא קים ליה כדע' הרא' שדלקסן ס' קצ'ד סעיף י' דס'ל
 שאין מחזיקין בחורבה ג'ל' שנים בזה אין טענתו טענה חדא
 דהא איכא חרש' בא וחרש' בר' וחרש' יונה וחרש' בן והרי' ב'ש
 דכולהו ס'ל ולא כתר' אשאו'ע' ג' דמס' הרמב"ן דגם בחורבא
 אע"פ שיכול לעכב אם לא עיכב אפ'ה אין לו חוקה כזה נחזור
 לדברינו ה'ם במערער עצמו ששוען בריא ולא בלוקח וכמו
 שכתבנו ועוד ג'ל' דגם הראש יורה בזה דהרא' שלא אמר אלא
 בחלון והזיק ראיה דהח' כיון שאין המחז' סוף לבעל התורכ'
 ואינו שסתמש בשל בעל התורכ' כלום רק כאיורו כל זמן שהו'
 חורבה ות'ל מדת פדום אם היה מוחת בידו ואחר כך כשיבנה
 יכול לבנות כרכו וסותם חלוני ואין מעכב בירו' וגם אין לו
 שום הוצאה יותר מחמת חזקתו של זה לכך אין לחזקה אבל
 הכא הא הפחז' שסתמש בקרקעו של בעל החצר וגם מפסד'
 בנושפיו שהרי עושה מסוכפ' ומשפ'ף ליה קרקעו ואפילו היא
 חורבה הרי עתיד לבנות ויצטרך לתקנה ולהוציא הרבה יותר
 מחמת חזקתו של זה לפיכך אפילו הרא' מודה שיכול לעכב
 לפחות בירו' אף על פי שהיא חורבה וכיון שלא סיהא

חרי החזיק וזה נראה לי לדין פשוט לכולי עלמא :
 ז ואם רצה בעל הנג' לעקור הצינור מצד זה ולהחזירו לצד
 אחר או שהיה ארוך ורוצה לקצרו אין בעל החצר יכול
 לעכב עליו מטעם שהחזיק במימי הנג' ככאן שלא החזיק אלא
 במימי הנג' שהם והרי ס'ס' הם באים אצלו מירו ג'ל' דמימי
 שאין בזה שום הפסד לבעל החצר ואין בו דק' מטעם זה נהנת
 וזה לא חסר דכופין על מדת פדום אבל אם העיקר' לצד אחר
 או הקיצור טמקצרו מזיקין לבעל החצר מחמת שאין מקלחין
 כ'כ' הרכה וכיוצא בו יכול לעכב ג'ל' :
 ח וכן אם רצה בעל החצר לבנות החת הצינור אין בעל
 הנג' יכול לעכב עליו שאין הצינור עשוי להטמס כיון
 שחזיק באויר החצר שהרי אינו עשוי אלא לקלוח המים וסאי
 איכפת לו אם זה יבנה תחתיו וגם הואיל ואין עליו אלא לקבל
 מימיו אם ירצה לקבלם בכלי או בצינור אחר הרין עמו אבל
 לא יוכל לומר לבעל הצינור להסותו לרוח אחרת או לסנות
 בו כלל ואפילו אם הוא ארוך אינו יכול לקיצרו אם יש קפידה
 כזה לבעל הצינור מחמת ששקלחים המים בסמוך לכותלו או
 שאינה מקלחין יפה וכה'ג' אבל בלאו הכי כופין על מ'ר' פדום
 שזה נהנה וזה לא חסר :
 ט ראובן שרצה להחזיר שופכי נגותיו לרשות דרכים בני
 רשות הרבים יכולין לעכב עליו מפני שהמים הנשפכין
 דרך מרוב חוספין הם את העיכורים ועו' שפעמים יורדי' בקילות
 על המשואות העיכורות כ'ה' וסוקללות וכל שכן אם מקלחין
 לכיבי של הבעלי בתים ששא יתקלקל הביב מרוב המים שלא
 יכולו המים ויצופו וישטפו כתייהם לפיכך אפ' א' מכני הסבוי
 שאצל זו המבוי ואינו מכני מבוי זו אלא שיש לו כותל סמוך
 לה יכול למחות אפ' אין חשופכין מניעין לכותלו שיאמ' לכוף
 שיצופו המים ויפסידו גם כותל שלו :
 י מי שהחזיר בחצר חבירו שיקבל מי נגו יכול לשנותו מעניין
 לעניין באיזה צד שירצ' בין אם היו יורדין טפין טפין בלא
 צינור ככל אורך הנג' ובא לשנותו שירדו דרך צינור לפקים א'
 בין שהיו מקלחין דרך צינור למקום אובא לשנות שירדו ככל
 אורך הנג' טפין טפין בלא צינור אפ' אם הנג' בעניין שהטפין
 חפזין זה על זה מאד שאין נוח לשמש תחתיהן אפ'ה אינו
 יכול לעכב עליו דלפעמי' זה טוב לו ולפעמים זה טוב לו ואינו
 מרבה בניזוקו בקרקעו בשני' ואפ' לבנות על נגו כסין צריך
 עד שירדו המים כמהר' לחצר חבירו בונה שהרי החזיקו מימיו
 של זה לירד לחצר זה ועל סוף סעיף ז' :
 יא מי שבא להגביה המרוב כדי שיהו המים יורדין בקילות
 מסקום נבזה זה ודאי מסיפ' בהזיק הוא ואין שומעין לו
 וכן כל כיוצא בזה ויש חולקין ואם רוצה להשפיל הצינור בעל
 החצר מעכב עליו לכ' לפי שכבר היה יכו' לבנות תחתיה כמו
 שאמרנו בסעיף ח' וכששפילה לא יוכל לבנות תחתיה כל כך ;
 יב ראובן היה לו בית אצל חצ' שמעון ומי נגו נושפין לחצ'
 שמעון ונפל ביתו ל' ראובן ושוב בנה שמעון בית
 בחצירו וקנ' מראובן שיקבל מי נגו בחורבתו ככל מקו' שירצה
 ואח"כ בנה ראובן את חורבתו והחזי' מי נגו לחצירו של שמעון
 ככתחלה ומי נגו של שמעון שקנה מראובן שיקבלם נושפין
 על נג' ראובן וראובן החזירם לחצר שמעון עם מי נגו שלו
 ושמעון טוען שאין לו לקבל אפ' מי נגו של ראובן ככתחילה
 אלא אדרבה גם מי נגו של שמעון צריך שיקלחו בחצירו ובנגו
 של ראובן הרין עם שמעון דנהי דסתחילה היה לו לקבל מי
 ראובן ס'ס' כשנפל בית ראובן והתנ' עמו שמעון שיקבל מי נגו
 בחורבתו בכל מקום שירצה צריך לקבלם באותו מקום באופן
 שלא יחזרו לחצר שמעון וכ' ש' שמי נגו של ראובן לא יחזרו
 שם באותו מקום' ראובן שמימי' וירדין על נגו של שמעון
 והחזיק בזה ובא שמעון להגביה נגו צריך לבנות מחד' של
 כדי הנחת מרוב ט' ז' א' ב' במקום

אלא מפני שנעשה מתחלה לסוכת עראי ולאחר שלשים יום החזיק שאין זה עראי ואם סוכת החג היא כל שבעה ימי החג לא החזיק שאין דרך השכנים להקפיד במצוה לאחר שבעה החזיק ואם חיבר ראש הקורה בכותל בסדר או במיש החזיק מיד והוא שכיבא ראייה ששיע עמו אוראה ולא מיהא :

יד ודווקא אם החזיק בקורה קטנה יכול להחליפה בגדולה ועכה כמו שאמרנו בסעיף יו אבל מי שהחזיק בכותל זה בקורה אחת לא החזיק לתת לתוכה שני קורות או יותר שהרי לא מחל לו אלא על אחת ב' כשהגורה שאין כותל זה שלו אלא של חבירו והוא מחל לו על הכנסת קורה זו אבל אם צעזעו כותל זה אני שותף בו הואיל ונשתמש בקורה אחת נאמן ומשתמש בכולה להכביר כפי המנהג אחר שיבע שבעה היסת שהו' שותף בכל הכותל וי' דווקא כשאומר שמתחלה היתה הכותל שותף בין שניה' אבל אם סודה שמתחלה היתה של חבירו אין נעיצת הקורה ראייה שמתחלה עלה עצה אלא כ' עשה הקרה עליהם וי' שאין לחלק והוי נעיצת הקורה חזקה נמורה שאפי' אם תפול הכותל יחלוק עמו גם באבנים אלא שבמקו הכותל אין לו חזקה שאם ידוע שהמקום היה של ראובן אין לו חצי המקום למחזיק דאע"פ שהקנה לו חצי הכותל לנעיצת קורותיו וחצי האבנים לא הקנה לו משום זה חצי המקראם לא שפ'יש לו ראייה על זה :

יט כותל שהיו ידועה שהיתה של ראובן לבדו והיו קורותיו של ראובן נעוצות בחוף הכותל מצדו של ראובן ובכד שמעון יש מקומות חפורים שם להבנים בהם ראשי הקורות לא יוכל שמעון לטעון שיש לו חזק' בכותל זו והחפירו יוכיחו שהבנים לי בעת הבניין להניחם שם שיוכל ראובן לטעון ולומר אני חפרתי מקומות אילו מצדך כדי שיהיו מוכנים אם תקנה ממני או הבקש ממני שאמחול לך לתת שם קורות שכנים הקורו' בלא הפירה בכותל כדי שלא יתמוש הכותל מחמת החפירה והתקלקל :

ך ראובן החזיק בנעיצת קורות כותל הירועה לשמעון ונפל אותו כותל וחזר ושמעון ובנאו אין לראובן עוד לנעוץ באותו כותל החדש שיכול שמעון לומר לא סכרתי או שחלתי אלא הכותל הראשון עד שחפול וכותל זו פנים חדשות באו לבנו וכיון שכן לא זו שאין ראובן יכול לכופ את שמעון לתקנו אלא אפילו אם היה הכותל הראשון רעוע ובא ראובן לשפצו ולתקנו חבירו יכול לענב על ידו שתהא כלה סאליה ותפול ראובן שבנה יבוד חומתו בחצר שמעון חבירו שפחיים יותר מעובי החומה ובא בהזקה ובטענה החזיק למעלה כל מה שהוא כנגד חיסוד עד חס הרקיע ואף על ו' שהחומה אינה רחבה מלמעלה איכא לפיכך הבנים שבונו לתוך שלו והיו ועבשו הוא הפץ להחזיר החומה למקומה הרשות בידו וצריך לישבע שלא השיג נכול רעה' ובהב מורי מהרמאי ז' ז' ו' ז' ו' ז' דזה דווקא במקום שאין מנהג אבל במקום שיש מנהג להרחיב היסודות כמו במדינות אלו אין לו רק היסוד שהחזיק בו עכ"ל :

קצ"ד חזקת חלונות וכמה צריך להתרחק מהן וכו' ל'ג סעיפים :

א אחד מהשותפין בחצר שלקח בית בחצר אחרת סמוך לבימו שבחצר זו אינו רשאי לפתוח פתח לאותו בית לחצר זו מפני שמרבה עליהם את הדרך פי' שהריבה בני נכנסים ויוצאים עכשו בחצר זו יותר מבתחילה וליכ' צניעות כמעיקרא וה' שאחד מהשותפין בחצר אין לו רשות לשנות בו כלל אלא כמו שבנאוהו או קנאוהו או ירשוהו יש להם לנהוג בו מפני שבטני פעם צריכין לסנות תשמישתן בו והרי היצק להם ולא מבעיא שאינו רשאי לפתוח פתח של בית חבירו שבחצר

כמקראסון שלא יפסיד חבירו * מי שהחזיק בחצר חבירו לשפוך בה מי בניה אחת יכול לפתוח בידו שלא ישפוך בה מי המשכב בבימות וכן אם החזיק למי גשמים לא ישפוך שם מי בניה או איפכא אבל מי שהחזיק לשפוך שופכין לרשות חבירו דרך כיב העוברת בחצר מבירו אע"פ שלא החזיק אלא לדבר אחד יכול לשפוך שם מה שירצה שכיון שגשתעבד לו הביב לקבל מי היוצאות לקלח שם אין חילוק במעט או הרבה שכן דרכן שכולן נכלעין או מקלחין דרך שם :

ג סולם קטן שאין לו ד' שליבות אין לו חזק' בין שהעמידו בחצרו וכסכו על כותל חבירו בין שהעמידו בחצר חבירו לעלו בו לראשנו אין לו חזקה שמתוך שהיא קטנה לא חש לסחית וגם זה לא החזיק בנזק וכל זמן שירצ' בעל החצר בונה בצד הסולם ומבטל תשמישו ואם היה הסולם גדול שיש לו ארבע שליבות או יותר החזיק ואם בא לבנות לבטלו בעל הסולם מעכב עליו עד שירחק כשיעור שהרי מחל לו להעמיד שם סולם גדול לפיכך כשיב' בעל הגג להעמי' סולם גדול בעל החצר יכול למחול בידו כדי שלא יחזיק עליו אבל אם העמיד שם סולם קטן אינו יכול לפגועו שהרי אופרים לו אין לך הפסד בזה כל זמן שחצרה תלנו ואם קבעו בפסמא אפי' קטן יכול לסחית בו ואם לא הפתח יש לו חזקה גם בזה י' לאלתר הוי חזקה שמתח' וי' דווקא בג' שבנים ובטענה :

יד כותל שהיה בין ראובן ושמעון אם שניהם שותפין שניהם משהפטיין בו זה חופר בו מצד זה ומכניס בו קורותיו וזה חופר מצד זה ומכניס בו קורותיו ואע"פ שהאחד הכניס והשני לא הכניס זמן ארוך אין זו ראייה שמחל אלא שעדיין לא הוציף להם וכן הוא דרך השכנים לפיכך יכול גם ה' להכניס כשירצה הואיל וחצי הכותל שלו מיהו אין שום א' מהם יכול להכביר על הכותל רק כפי המנהג :

טז ואם היה הכותל של ראובן לבדו אין שמעון יכול להשתמש בו שמכביר עליה אפי' במעט ומפסידה :

טז כותל זה שהיא ידועה שזיא של ראובן לברו אם חפר בה שמעון והכניס בה קורה אחת ושהק ראובן ולא סיחה בו החזיק שמעון במקום קורה זו אפילו אם היתה קטנה ורצה שמעון להחליפה בקורה גדולה ועבה מחליף ואף על פי שבדאי מכביר על הכותל יותר ממה שהיה מכביר כבר בכל מה שתומל הכותל לסבול כפי המנהג כמו שכתבנו לא אמרינן הרי לא החזיק בכותל זה אלא למשא קל ועתה רוצה לבנות פישא כבר דקים להו לחז' ומסתברא להו שכל מי שקונה שתבירו ליתן לו רשות שיכנה בכתלו אינה קונה לחצאין כמה יכבד עליה אלא קונה פתם כפי כח חזוק החומ' ומנהגה ומה שהקל עליה בשבבר משום שלא הוצרך אז יותר ולא דמי למאי דאמרינן בשותפי בית זה בבית זה בעליה שהעליון הבא להכביר משה שהיה כבר דאין שומעין לו התם מיירי כשלקחו בית בנוי ועלייה עליו או שירשוהו שלא זכה העליון מתחלה מקחו אלא בסיכוך קל אלא שנים שלקחו יחד וכנו זה בית זה עלייה אע"פ שמתחלה לא סכך אלא בשקמים אם בא אחר כך לסכך בארזים לא הפסיד דינו כיון שיש לו רשות לבנות על הכותל ואם בא אחר כך לסכך בארזים אין התחתון יכול למחול בידו אם לא התנו ביניהם מתחלה הכי נטי כמותה שהחזיק כיון שיש לו רשות להניח קורה והוא הניח מתחלה קטן נאמן לטעון שקנהו פתם ויכול להחליפה אחר כ' בעבת אם לא שזה מכיא ראייה שהתנו מתחלה :

זו גם בחזקת נעיצת הקורות בכותל שאמרנו יש מחלוקת בין המפרשים י' דמעינן גם כן הבא חזקה שלג' שבנים ושענה וי' דלאלתר הוי חזקה שכיון שראה ושתק מחל שאין דרך בני אדם לשחוק כזה אם לא מחל מיהו אפי' למאן דאמר לאלתר הוי חזקה אם היתה הקורה סוכת עראי כל שלשים יום לא החזיק בה מן הסת' אראובן יכול לומר לא מחלתי והנחתוך

א אחד מהשותפין בחצר שלקח בית בחצר אחרת סמוך לבימו שבחצר זו אינו רשאי לפתוח פתח לאותו בית לחצר זו מפני שמרבה עליהם את הדרך פי' שהריבה בני נכנסים ויוצאים עכשו בחצר זו יותר מבתחילה וליכ' צניעות כמעיקרא וה' שאחד מהשותפין בחצר אין לו רשות לשנות בו כלל אלא כמו שבנאוהו או קנאוהו או ירשוהו יש להם לנהוג בו מפני שבטני פעם צריכין לסנות תשמישתן בו והרי היצק להם ולא מבעיא שאינו רשאי לפתוח פתח של בית חבירו שבחצר

לפני עיר שושן הלכות זקני שבנים ❁ ❁ **צד**

סלעשות מלאכה ועסקיו בכחו כל זמן שבני החצר כחצר אבל לרשות הרבים אפ"רשות הרבים שלנו שאינם רחבים י"א אמה ואין ששים רביא עוקרים בה פותח אדם פתח בית כנגד פתח בית וחלון בה כנגד חלון אם אינן גבוהים ארבע אמות מן הקרקע שיוכל לומר לו בלאו הכי צריך אתה ליטמר מבני רשות הרבים שיכולין להסתכל בגובה ארבע אמות ואם פתח לרשות הרבים ויש בזה חזק לראייה לתצר אחד שהוא בצד רשות הרבים והוא כנגדו יכול אותו שבחצר למחות בו והוקף פתח בית כנגד פתח בית או חלון בית כנגד חלון בית וכך פתח בית כנגד חלון בית או חלון בית כנגד פתח בית מותר לפתוח זה כנגד זה ברשות הרבים אבל לא יפתח אדם חנות כנגד פתח או חלון חבירו אפילו ברשות הרבים מפני שזה חזק קבוע המיד שבני ר"ה עוקרים וטבים ואינם מכישים כוהמדי וזה יוסב בהנחתו כל היום ומביט בפתחו או בחלון חבירו המדי לפיכך צריך להרחיק עד כדי שלא יהא יכול לראות בו כלל וצבוי י"א דינו כהצר וי"א דינו כר"ה :

ד היה לאחד מן השותפין בחצר פתח קטן אינו יכול להרחיבו ששוחפו אומר לו בפתח קטן אני יכול להסתיר ממך כשעת השמש בביתו ואינו יכול להסתיר ממך בפתח גדול ואפילו אם היה פתח קטן והוא במקום זה לא יעשנו במקום אחר שאומר לו במקום זה הייתי יכול להסתיר ממך ומקום זה אינו יכול ואם היה הפתח גדול לא יעשנו שנים שאומר לו בפתח אחד אני יכול להסתיר ממך שכשהוא פתוח כולו פתוח ואם הוא נעול כולו נעיל וכשהם שנים אתה תוכל לנעול אחד ופותח אחד ולא אוכל להסתיר אבל מי שהיה לו פתח קטן לרשות הרבים ורצה להרחיבו או היה רחב ורצה לקטן ממנו שנים אין חבירו שכנגדו מעכב עליו ואין צריך לומר שבני ר"ה אינם יכולים לעכב עליו :

ה אחד מהשותפין כחצר שהיה לו פתח פתוח לחצר והיו לו שתי דלתות ורצה לעשותם דלת אחת יש מי שאומר שאינה יכולין לעכב עליו אף על פי שנפתח כולו המיד כשהוא פתוח אין החזק גדול כל כך כמו שהוא כשיש לו שתי דלתות שיכול לנעול אחת ולפתוח אחת אבל מי שהיו לו שתי פתחים כל אחד שתי אצות אפילו הם זה אצל זה אפילו הכי לא יוכל לעשות מהם פתח אחד של ארבע אמות דאמר ליה בפהיהא זוסר בעינא אצטנועי מינך בפתחא רבה לא צטנינא אצטנועי מינך הכפהה גדול יכולין להוליך הרבה משאוא גדולות והתמיש מרובה שם :

ו מי שבא לפתוח חלון לחצר חבירו בין חלון גדול בין קטן בין למעלה בין למטה בעל החצר מעכב עליו שאומר לו תזיקני בראייה שאע"פ שהיא גבוה תעלה בסולם ותראה ; **ז** מי שפתח חלון לחצר חבירו ומחל לו בעל החצר או שגלו דעתו שהניחו ברצונו כגון שבא ויסייע עמו או שידע הנזק ולא ערער הך שלש שנים ררי זה החזק בחלון ואינו יכול אחר כך לחזור ולערער עליו לטעום דסבר לקבל ולא דמי לשתוי אלונות זה כנגד זה דלעיל סעיף ג' דהתם הזיקי קבוע יותר ואמר ליה סבור הייתי לקבל ולא אוכל אבל הכא לא יוכל לומר כן מיהו גם בחלון אתך אף על פי שהזיק אסור לעמוד בחלון ולראות בחצר חבירו כדי שלא יזיקנו בראייתו דבזה איסורה קעביד ולא מהנו ליה חזקה וזה יוכל בעל החצר למחול בו אבל כל זמן שאין לחזקה יוכל לערער לסחמו וצריך זה לשוחפו אע"פ שהמעצר אין צריך עכשיו לבנות בצדו וחזקה זו אי בעינן שלש שנים ומענה או אפילו לאלתר יש בו בחלוקות בין המפרשים כמו שנכתב לעיל סי' קנ"ג לענין זיוין ושאר דברים כיוצא בו ועל ס' קנ"ה סעיף לה :

ח במה דברים אמורים שיש לו חזקה בחזקת ראייה בעושה מעשה בגוף פתח חלון על חצר חבירו שכינוי שזה ראה ולא ערער הך שלש שנים ודאי הוי מחילה גמורה אבל הצד השותפין

שכחצר אחר לתצר אלא אפילו לפותחו לביתו ולצאת ממנו הרך ביתו לחצר אינו רשאי עד שיסתום את הפתח שיש לו בחצר האחרת ואפילו לבנות עלייה על גג ביתו או תור אחורי ביתו ולפתחו לתוך החצר אינו רשאי שגם בזה מרבה עליהם את הדרך וליכא צניעות כדמעיקרא דהל' כמי שהיה לו שכן א' ומעשו שבנים הרבה אבל יכול הוא לבנות עלייה על גג ביתו או חצר אחורי ביתו ולפתחו לתוך ביתו שבחצר ואין צריך לו שאם רצה להלוק ביתו לטנים ואינו רוצה לפותחו בפתח אחר לחצר שחולק ואין יכולין לפתוח בידו ;

ב אחר מהשוחפין בחצר שהכיא לכיהו אנשי בית אחר יכול חבירו לעכב עליו מפני שמרבה עליו את הדרך וליכא צניעות כדמעיקרא וכן המשכיר ביתו לבעל בית אחר ואותו בעל הבית הביא עמו קרוביו או מיועזי לשכון עמו יחד בבית זה הרי המשכיר מעכב עליו אפילו הוא אינו דר שם עמו מפני שהרבה דירוי' ספסדין הבית ומקלקלין אותו ואם הם סמוכים על שולחנו אינו יכול לעכב לא השוחף ולא המשכיר דסתמא כפירושו כאילו התנה שעל כל הסמוכין על שולחנו שכרו וכל שכן בסוחף שעל דעת כן נשתתפו ויש אומרים דשוחף יכול למלואות ביתו אכנסא ודירוי'ם כל שאינו מוסיף בניין חדש אע"פ שחולק ביתו לדירוי'ם ויש להם בית הכסא אחד ביחד ולא יוכל השני למימר הם ממלאים לי את בית הכסא דבשנתתפו שחתלה בחצר ע"ם כן נשתתפו שכל אחד יכול לעשות בביתו שדר בו כמו שהיה עושה כשהחצר שלו לבדו אבל שנים שיש להם בית בשותפות אין האחד יכול להרשות לאחרים להשתמש בחלקו אע"פ דבחצר אין מקפדין בבית ככה' ודאי מקפיד ואין דעתו לסובלו לדור עם אילו האחרים כמו שהוא דר עמו שדעת נותה הימנו יותר וזה מסתבר ;

ג כבר אמרנו ריש סי' קנ"ג דהזיק ראייה חזק גדול הוא מאד עד שלפעמי' הוא מעוות שאי אפשר להקנו לפיכך אחר ל שאין אדם רשאי לפתוח חלון לחצר חבירו ואפילו לחצר שותפו נמי לא יפתח ולא מצי למימר ליה הא בלאו הכי בעית לאצטנועי מנאי בחצר שאני יכול לראותך דרך פתח ביתי ואם כן אין לך חזק חדש מפני מצד פתיחת החלונות אפילו הכי לא יפתח משום דאמר ליה אירך עד השתא בביתא לא בעינא לאצטנועי מינך השתא אפילו בכיח בעינא אצטנועי מינך שחראני דרך חלונך א"ל עד האידנא כי הוית בביתך לא בעינא אצטנועי מינך השתא אפילו כשאתה בביתך בעינא אצטנועי מינך שחראוני דרך חלונך ואם פתח חלון שלא ברשות יסתום ואם נהנה לו בני החצר רשות לפתוח אף על פי שישיא לפתחו לא יפתח פתחו כנגד פתח חבירו או חלונו כנגד חלון חבירו שזה הוא חזק ביותר שאור שלא יכול חבירו לאצטנועי מפניו כלל שיראה תכף מפתחו או חלונו לפתחו או חלון חבירו אלא ירחיק משהו זה מכנגד זה שלא יסתכל כך בהדיא לשל חבירו ו' דפתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון אפי' חזקה לא מהנו דאחרון טעשא באחרונה מפני שאין הדעת סובלתו כלל שאפילו באמר שלא מיחה הראשון משום שאינו מקפיד ומחל הוי כמו מחילה בשעות שסבור היה שיוכל לסובל ועתה רואה שאין דעתו סובלו ועל סעיף ז' ואם באו שניהם לפתוח ככת אחת כנגד פתח או חלון כנגד חלון אם אחד מהן אינו חסר וחבירו נהנה בפי' על מרת סדום ואם שניהם כאחד חסרים יעשו פשרה ביניהם והוקף בחצר אחת אמרינן דסגי כשירחיק משהו זה מכנגד זה רכיון שהם שותפין כבר אין נזהרין כל כך זה מזה אבל בחצר אחרת אפי' אם נתנו לו רשות לפתוח פתחו או חלון עליהם צריך להרחיק מכנגד פתח או חלונו של חבירו עד שלא יוכל לראות בו כלל דזהו יי' טיפי מיניה וכל זה דווקא בחצרות שאין רבים מצויין שם תמיד בחצר ואי ליכא חלון או פתח כנגדו יוכל ליתב

חכירו לבנות בפניהם ואמר לו אני אפתח לך חלונות אחרות
בכותל זה למעלה מאילו הריו זה מעכב עליו ואומר לו בעת
שפתח החלונות העריר כותלי ותקלקל אותה ואפילו אמר אני
אסתיר כל הכותל ואבנה אותה לך מחדש ואעשה בו חלונות
למעלה ואשכור לך בית שחור בו עד שאבנה יכול לעכב
עליו ולומר לו אין רצוני שאשרח ממקום למקום ואפילו אינו
משמש בו אלא בעצים לפיכך אם לא היה שם שורה כלל
ואינו צריך לפנות אינו יכול לעכב עליו וזהו ליה זה נהנה וזה
לא חסר שכופין עליו אבל בעל החלונות שרצה לשנות מקום
חלונות בין למעלה בין למטה אפילו היה גרולה ואום אפתח
אחרת קטנה סו ואסתום את זו בעל החצר מעכב עליו שיוכל
לומר במקום זה אוכל להסתר ממך וכמקום אחר איכני יכול
להסתר מסך וכן אינו יכול להרחיב כחלון כל שהוא כמו
שכהכנו למעלה אבל כותל שבין ראובן ושמעון והכותל הוא
של אחר מהם יכול זה לסתור כותלו בכל עת שירצה
ואין חכירו יכול לעכב עליו ואם יאמר הפתח עלי והזיקני
בראייה יאמר לו עשה לך מחיצה בשלך או יבוא לדין לעשות
כותל בשל שניהם בשהפוח :

יד הבא לפתוח ראשון בעלייתה שכנגדו עליו חכירו להרר
וינה אינו יכול לפתוח אלא עד הצי עלייתו כדי שישאר השאר
לשכנגדו שלא יהיה חלון כנגד חלון אם יפתח גם חכירו מיהו
הברירה ביד הקודם לרור לו איזה הצי הצד שירצה נראה לי
ולהראש ולהרשבא אינו יכול חכירו שכנגדו לעכב עליו
כיום שאפילו ירצה לפתוח כנגד כל עלייתה אינו יכול לעכב
על ידו ולומר היום אז למחר אפתח גם אני ותעכב עלי משום
חלון כנגד חלון שרשות הרבים הפקר הוא והראשון שפתח
היו כזוכה מן הפקר שכל הקידם זוכה :

טו והני מילי במקום שאין רשאין להוציא זיוין וגזוזטראות
נגד עלייתו לרשו הרבים אבל במקו' שרשאין להוציא
זיוין וגזוזטראות וקדם אחד ופתח חלון בשלו לרשות הרבים
באופן שאם יעשה חכירו הזיוין וגזוזטראות שדרכן לעשות
בעיר יאפיל על חלונו של זה אין זה האור נקר' של הפקר אלא
בחצר השוהפין וכשפתח זה חלונו כנגד האויר שלפני עליית
חכירו שלא כדון פתח כיון שגם האחד יכול להוציא בנייני
לרשות הרבים ויכול האחר לבנות ולהאפיל חלונו של זה ומה
שלא מיתה כבר מפני שלא היה מקפיד כיון שלא הזיק לו והג'
לא היה צריך עדיין לבנות ולכך לא היה יכול למחות בו מן
הדין הילכך אין חזקה לזה בחלון זה ויכול זה לבנות בכל עת
שירצה ואין צריך להרחיק ואם הוא שועה בדין ומרחיק מפני
שכבוד שחובה עליו להרחיק מצוה לאהרם שיאמרו לו שאינו
צריך להרחיק והשבת אבירה היא :

טז לטון השלחן ערוך מה שביור וסילת סרעת הפוסקי'
זל דיני חלונות זל : דעת הראש' ששהפוח חלון
לרשות חכירו למקום שעכשו אינו מויקו בהיזק ראייה אין
שכיניו יכול לעכב עליו בשענה שהיום או למחר יבנה הוא
המקום ההוא ויזיקנו שחלון זה בהיזק ראייה מפני שכיון
שעכשו אינו מויקו אינו יכול לעכב עליו דזה נהנה זה אינו
חסר הוא וכיון שאינו יכול לעכב עליו גם חזקה אין לו לזה
וכשיבנה הלה יכופנו לסתמו כדי שלא יזיקו בהיזק ראייה
וכן יכול לבנות כנגד אותו חלון בלא הרחקה ועל פי הדברים
האלה פסק בראובן שהוצי' בלישת עלייתו לחזן ופתח בו חלון
ולסוף נפלך שכנו שכנגדו להוציא גם הוא בלישת עלייתו
ושוען ראובן שירחיק בניינו מכנגד חלונו כדי שלא יאפיל
עליו שהדין עם שמעון מפני שכיון שמהנה המקום שרשאין
להציא זיוין וגזוזטראות לרשות הרבים הרי בחצר השותפין
וכשפתח ראובן חלונו כנגד האויר של עליית שמעון שלא
כדון פתח כיון שגם שמעון היה יכול להוציא בניינו ועד עתה
לא היה שמעון מקפיד כי לא היה מויקו לו לכן לא היה יבד
לפתוח

הסותפין אע"פ שעמדו שנים רבות בלא מחיצה כיון דמסילא
בלא עשיית מעשה מזיקים זה את זה כראייה אין להם חזקה
וכופין זה את זה לעשות מחיצה בכל עת שירצו אפילו אחר
כמה שנים דהא דסתקי עד השתא לא מטיים מחילה שתיק
אלא שהיה מצפה שייעשו :

טז הרי שפתח חלון לחצר חכירו וידע בעל החצר ולא ערער
וזה החזיק בה כיונו ונפל הכותל שהחלון בו לא הפסיד
זכותו ולא דמי לנעיצת קורות דלע"ס' ק"ג סעי' כ' דהתם לא
החזיק אלא בכות' אבל הא כראייה החזיק ולא בחור שבכותל
כמו בזיון וכשיבנה הכותל יחזיר בו החלון :

יז מי שיש לו חלון פתוח לחצר חכירו והחזיק בו כדינו למר
שלש שנים ובשענה שקנה סמנו ולמר במחילה בראה
פתיחתו ושהק או שענה מעליית' שנתן לו בפירו' רשו' לפותחו
אם הוא גדול כל כך שהאדם יכול להוציא ממנו ראשו אז יש
לו חזקה בכל ענין אפי' שהוא למעלה מד' אסו' שלא חשש כל
כך לפתוח שאין הזיקו קביע כל כך ואפי' שאינו עשוי להאיר
אלא להכניס אויר שכיון שהו' גדול כל כך שיוכל לחצ' ראשו
ולראות בהוד' חצירו זה לא חשש לערער ודאי החזקה היא
אמיתית וחזקה נמרה היא ואם אינו גדול כשיעור זה בזה יש
חילוק שיש רוא למעלה מד' אמות ואינו עשוי להאיר אין לו
חזקה שלא חשש לפתוח בו כיון שאינו קבוע ומ' אף שם אם
ירצה למנוע אותו שלא לפותחו רשאי ולא בעי למקם עמו
בדינא ודי' נישירצה לבנות ואם הוא למטה מד' אמות אפילו
אינו עשוי לאורה יש לו חזקה וכן אם עשוי לאורה יש לו חזקה
אפי' הוא למעלה מד' אמות שכיון שהוא לאורה השימשו קביע
שכל היס' צריך אדם לאורה הול' למחות וכיון שלא מיתה
איכא למימר דברשות עשה והחזיק ושוב אין בעל החצר יכול
לבנות כנגדה או מצדדיה עד שירחיק ר' אבות כמו שיהבא כרי
שלא יאפיל עליו שהרי מחל לו על האורה ובענין איזה חלון
עשוי לאורה תולה הכל בענין הדין ולפי ענין החלון :

יח יא דהא דיש חזקה לחלון דווקא כשיש לה צורת הפתח
או מלבד דבלאו הכי לא הוי אלא כחור שחירוהו עכברים
וי' א דהכל לפי ענין בני הכרינה וכן עיקר :

יט שיהיה לו חלון מוחזקת ובה חכירו ובנה כנגדה או
מצדדיה בלא הרחק' או סתמה וראה בעל החלון כשעת
עשייה ושחק אינו יכול לחזו' ולערער לפתוח החלון או להרחיק
חכנין שכיון שראה ושחק מחל שאין אדם עשוי שסותמין
אורו לפניו וסותק אלא א' כ מחל וזה לכ'ע' לאלתר הוי מחילה
וי' א שצריך שענה עמו שאם בעל החלון יסלו שטר או ראייה
על החלון צריך שיטעון זה שקנאו ממנו וסתמתי הוא ראייה
לדבריו ואם אין לבעל החלון ראייה על החלון אלא חזקה
שהחזיק לבד אין זה צריך שענה אחרת רק שיאמר שחזקתי
בשעות היתה והשיחקה ששחק כשעת הסתמה היא ראייה
לדבריו שזה הורה ששעה מחלף לבד שהק וכל זה כשסתם
בעל החצר ושהק בעל החלון אבל כשבעל החלון בעצמו סתם
חלונו לא הוי מחילה כמה שסתמו לפי צורך טעה אלא אם כן
פרץ פצטי החלון שניכר שאינו רוצה לפותחו עוד או שבנה
בניין נמוך לפניו וכ' א מיר באורו ואין טוב לבעל החלון
האורה ואז בעל החצר זוכה מיר באורו ואין טוב לבעל החלון
שום שענה עליו . ואם הם חלוקים מי סתמו בעל החלון אומר
אני סתמתי להנאתי לשיעור ולא משום מחילה ובעל החצר
אומר שהוא סתמו וזה שתק והרי הוא מחילה הסכים זל
דבעל החלון נקרא סתמו ונראה לי טעמא שהרי הוא מוחזק
בחלון שיכול לפתוח החלון בכותלו בכל עת שירצה והאורה
כמילא יבא ובעל החצר לא יר' למימר שהוא מוחזק באוירו
כי מיוכל לבלוא את הרוח לפיכך על בעל החצר להביא
ראייה נראה לי ועל ס' קנה סעיף לה :

כ מי שדון לו חלונות שמוחזק בהם למשה בכותלו ובה

לבוש עיר שושן הלכות צוקי שבנים * צה

הן דאין ברירא נמצ' לכשפול לו הנורל אצלו אותו חלק שפול לו היה עד עתה של אחיו וחלק חבירו היה שלו והחליפו עתה נמצא שלא החזיק בשלו כלום אלא בשל חבירו ועוד אפי' אם מורה השוהף סמכר או נתן לו האורה על הנאי זה אינו כיום דרמי' לאומ' טרה זו לבשאקננה תהא קנייה לך דלא קנה דהיה ליה דבר שלא בא לעולם :

יח ראונו יש לו בית אצל שכנו נוי ופתח חלון על גגו של נוי והחזיק בו כמה שנים לאחר ימים מכר הגוי ביתו לישראל ובא הלוקה להגביה ביתו בעניין שפוחם חלוני של ראונו ושען ראונו אחת מאפיל על אורה חלוני שהחזיק בו כמה שנים יש אומרים שאסור לו לקונה לסתום שאין לו לעשות אלא דין תורה אף על גב דשמעון בא מחמת הגוי וקיימא לן הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי הני מילי לנריעיהא דקונה מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר אף הישראל אין לו חזקה אלא בשטר אבל לא למעליוחא דיליה דבר שאינו דין תורה ויש אומרים דהכי נמי הוי הקונה כמו הנרי וכוון שהגוי אילו היה רוצה לבנות בפני חלונו של ראונו לא היה ראונו יכול למחות בו בדרינו הגויים אין חזקה לאורה אלא כל אחד פוהח לרשות הכירו וכשיצוה חבירו אחר כך סוחם את אורו בפניו אפילו לאחר כמה שנים שהחזיק בו וכל כחזכות שהיה לו לגוי קנה הישראל מהגוי ואין ראונו יכול למחות בו כן הוא דעת הראב"ד והרשב"א והר"ם והרא"ש וכרב מורי מהרמ"א ז"ל טבן נראה לו להירוח וכ"ש במקום דאיכא דינה דמלכות דאולינן בפרה ובלבד שצריך הלוקה להוחר שיחזיק בקרקע הגוי קודם שיהיה לגוי המעות כי אם יתן לו המעות קודם שיחזיק בה הרי נסתלק הגוי מיד שכל קנינו הוא ככסף כמו שיחבאר בעזרת השם והוי נכסיו מיד כהפקר זוכה לישראל הראשון כחלונותיו קודם שיחזיק ישראל השני בקרק' וכל זה מירי שידוע שהצירו של גוי היה קוד לחלונותיו של זה אבל אם ספקאם החלונות היו קודמים והחזיק ישראל הראשון בשל הפקר על הלוקה הבא לסתור להביא ראייה ואין חזקה מועלת כנגד הגוי והבא מכחו אלא אם החזיק בו לאחר שלקחו מן הגוי ועל ס' קצ"ד :

יט ראונו שהיה לו ביה אצל חצירו של גוי שיכול לפתוח בו חלונות כי כן דיניהם של גויים ועשה מכר הגוי חצירו לשמעון ואמר שמעון לראובן פתום חלונותיך הדין עמו ואפילו טען ראונו שלקחה מן הגוי אינו נאמן ואין סכאן סתירה למה שכתבתי לעיל סימן קל"ג סעיף ו' דככה"ל ברי עדיף דשאני הכא שהברי נרוע הוא רכין דבריהם לא היה הגוי יכול למחות למה לו ללוקה ממנו לפיכך אינו נאמן עד שיהיה לו שטר ויש חולקין בדכנהבנו בסמוך ראונו שהיה לו בית אצל גוי והוי לו לגוי חלונות לחצרו של ראונו וקנה שמעון הבית מן הגוי ובא ראונו לסתום החלונות ומראה שטר שגן כתב לו הגוי שיוכל לסתומן ושמעון אומר כי הבית שקנה היה כבר של ישראל אחר שמכרו לגוי והוא החזיק בחלונות אילו אם הגוי היה צריך לסתומן בדניהם או שכתו בשטר שפראת ראונו שאין לו חזקה בחלונות כי נעשו שלא כדיון או בדרך שאלה שמעון הבא מכח הגוי לא עדיף מיניה אבל אם הגוי לא היה צריך לסתומן בדין וגם לא הודה שאין לחלונותיו חזקה רק שכתב לו אני אסתום מסתרצה וחייב עצמו כמה שלא היה חייב מרינא אין צריך שמעון לסתומן אבל אם ידוע שהגוי פתחו והחזיק בחלונות אינו חזקה מאחר שבדיניה' אינם יכולין להחזיק בהם גם הישראל הבא מכחו אין לו חזקה :

ך ישראל שהיה לו חלון פתוח לחצר הגוי סתם אהו מבחון ודעיתו פתוח לצד פנים לאחר זמן מכר הגוי חצירו לישראל ואותו הישראל בונה כותל נודם קרו כותלו לסתום

למחיר בירו הילכך אין חזקה לראובן וכול שמעון לבנות כנגד הדינו ומשמע זה פסק כראובן שבא לפתוח חלון לחורבת שמעון שאינו יכול למחות בו כיון שעכשו אינו מזיק וכוון שאינו יכול למחו' בו אין לו חזקה אם לא שיכיא עדי' שהחזיק בו קודם שנעשה חורבת ואם שיש לו חלון פתוח לרשות חבירו ונחרב שוב הוא שיעטיר עדים שהחזיק בחלון זה קודם שהחורב המקום וכתוב עדותם להיות בירו לדאייה ומשמע זה פסק כנגדים שהם מבוסים רעפים ואין עליהם חשמיש שיכול לפתוח עליו חלון ואם אחר זמן יפתח זה נגוי וכול לראות מאותו חלון לחצר כופהו לסתומה הילכך חלון הפתוח לחצר חבירו והוא כמקום נכוה וכא חבירו לבנות החתני ולעשות על הכנין נג של רעפים ואותו הבנין מונעו א מלהסתכל בהצר יכול למחות בירו מלעשות הבנין והגנ כי ואמר לו היום או למחר תסתור הבנין שלך ותכופני לסתום חלוני כי תאמר לי אין לך חזקה כי היה פתוח על גני ואני לא אוכל למצא עדים שהחזיק בו בעוד שהייתי יכול להסתכל בחצרך אבל הרשב"א כתב שראובן הבא לפתוח חלון על חצר שמעון במקום שאינו מזיקו עכשו בהיות ראייה ושמעון טוען היום או למחר יבנה הוא בשלו ויזיקנו כראייה שהדין עם שמעון לעכב על ידו דלא בעי למיקם בהדיה למחר כדינא ודינא כשיבא לבנות ואפילו אם רצה לכתוב לו שטר הודאה בכך אין שומעין לו דנמצא זה צריך להיות שומר שטר א מהעכברים וכן דעת הרא"כ וזהו הסכים הר"ב וכתב שכן דעת הרב מהאחרונים וכן דעת הר"ר יונה והר"ב והכי נקייטנן ומיהו כתב הרמ"ב שניראה לו שגם בזה אם לא עיכב על ידו אף על פי שהיה יכול לעכב אינו יכול להחזיק עליו האילו ואינו מזיקו עדיין לא חשש לעכב על ידו עד כאן לסון השלחן ערוך וכתב מורי מה' דרמשה איסרליש זכרוננו לברכה ובמקום שיש סנהג הולכין אחר המנהג עד כאן לשונו וכתב עוד ראונו שהיו לו חלונ' ביתו כנגד חצירו או גנתו של חבירו וכותל ביניהן ועל ידי הכותל לא יוכל לראות לחצר או לינה ונפלה הכותל וע' זה ראונו רואה לרשות חבירו צריך לסתום חלונותיו אף על פי שטעאם בהיתר כיון שסתחלה לא היו מזיקו מפני הכותל ועכשו מתחילין להזיקו הוי כאילו בנה אורה עכשו וזה סיחת בו משום דהוי נרי דיליה אף על גב שלא עשאו בידים כן כתב הר"א ש בהשובה עכ"ל מורי ז"ל ונל דדין זה לפי מה שאינו מחלק בין עשאו להיתר לעשאו שלא בהיתר הוא גם כן אפי' לדעת הרשב"א והראב"ד והרמ"ב כמו שסיים הרמ"ב לפי מה שכתבתי שגם אם לא עיכב על ידו אף על פי שהיה יכול לעכב אינו יכול להחזיק עליו ואף על פי שלפי דברי מורי ז"ל בהנהותיו נראה שאין זה דעת הרמ"ב נ"ל פירושו כמו שכתבתי מיהו אפילו לדעת מורי ז"ל כתב אם היה בית מפקי והיה גם כן של ראונו או של אחר שהיה רואה מאותו בית לרשות חבירו ונפל וע' כך רואה מבית אחר אין צריך לסתום חלונותיו רמאי שנא מבית זה או פבית אחר ויש חולקין וסבר להו דהיוק ראייה זה מיקרי הויזיק דממילא סעל ידי נפילת הכותל בא הויק הראייה הוה ממילא ולא מעשיו נרמו לו לפיכך מאחר שעשה בהיתר על הניזק להרחיק את עצמו ועיין לקמן סימן קצ"ה עד כאן לשונו ואיפשר שגם הרשב"א והראב"ד והרמ"ב יודו בזה והואיל ונעשה מתחלה בהיתר כ"ל :

יך ראונו שפתח חלון לחצר השהתפז שיש לו שותפות בו עם שמעון ולוי והחזיק בחלונו חזקה גמורה בפני שמעון שהיה פתח אבל לוי לא חיהה וקנה ראונו החזקה משמעון וחחנה עם שמעון שהוא פתח לבשתחלקו החצר את ולוי ופול גרלך אצלי לא תוכל למחות כחזקתי זו אין בתנאי זה כלום ורא חזקתו אינה חזקה כלל דקיימ' לן האחין שתלקו לקהות

לבוש עיר שושן הלכות נזקי שבצים

ועשאו בביתו ברשות אין חבירו רשאי לעשות לו הזק בכנינו ועל סי' קנ"ה סעיף ב' :

כו אחד מהשותפין שרצה להגביה הכותל המשותף ביניהם להוצאתו יתר על ארבע אמות אע"פ שהוא מאפיל החצר אין חבירו יכול לעכב עליו שלא אמר להרחיק כנגדו ארבע אמות שלא יאפיל אלא בחלונ' שהאורה הנכנסת לבית מהחלונות נכנסת מכנגדו וכל שהחזיק בחלון זכה באויר קרקעו של חבירו עד ר' אמות לפיכך צריך להרחיק שם שלא יאפיל אבל בחצר שהיא מגולה והאורה נכנס בה שם למעלה ולא מכנגדה לא אמרו בה שלא יאפיל אף ע"פ דרואי כשהכותל המפסיק הוא נמוך יש בה יותר אור מכשהיא גבוה לא הקפידו על זה :

כז שני אחים שחלקו מדעתן והגיע הצר לאחר והבית או אבסדרה לשני ושנו הבניין והעצים והחצר סתם זה כנגד זה ולא השניחו על שומם האוי' שיש לוה שנפל לו הבית על חצר אהיו נהנת החלונות שבבית אם רצה בעל החצר לבנות כותל בסוף חלקו בונה בפני חלונות הבית או בפני האבסדרה ואף על פי שמאפיל עליו שהרי לא שמו האויר ואין שיעבור האויר עליו שהרי לא שמאזרו סידור דווקא לבנות לפניה וכל אבל כל זמן שלא בנה בפניהם אינו יכול לומר לו סתום חלונך אע"פ שיש הזק בראייה שזה זכה בשלו פשו שמצאו כמו שזה זכה בחצירו כמו שמצאו ואין אחד מהם יכול לכופ את חבירו שיטנה את חלקו מכמו שהיה אם לא שהתנה בפני- רש אומרים דבאבסדרה שאורה רב אם חלקו סתם יכול לומר לו סתום קצת אורה שהוא סותר מצרכו כאילו היה בית לדירה דודאי לפחות ראוי לדירה לא חלקוהו אבל החלונות הצריכים לבית אינו יכול לבנות כנגדן וכל שכן שלא לסתום רבית בלא אור אינו שוה כלום וכשמשאווה ודאי היה דעתו לדרו בחוכו וא"כ ממילא היה אור הבית בכלל השמא :

כח ראובן שנחז או מכר באחד רבית לשמעון והחצר ללוי והיו חלונות פתוחים מהבית לחצר יש להם דין אחים שחולקין שנהבאר בסעיף הקודם לפיכך אם היו חלונות פתוחות מן הבית לחצר אם רצה אותו שזכה בחצר לבנות בפניהם הרשות בידו וכן הדין אם מכר או נתן החצר לאחר ושייר הבית לעצמו שרשאי אותו שזכה בחצר לבנות בפני החלונות כשום דקיימא לן דמוכר או נתן בעין יפה מוכר או נתן וכשמכרו או נתנו לוה הוי כאילו אמר אנכי מוכרו או נתנו לך לעשות בו כל הפצ' ואינו יכול למנועך. למחות לך אפילו כשחאפיל עליו אם לא שפירש בהדיא שלא יאפיל עליו . ויש חולקין ואומרים שצריך להרחיק ארבע אמות דאף על גב דמוכר או נתן בעין יפה מוכר או נתן אין סבא שיתן וימכור ויזין לו כמה ששאר לעצמו ואם מכר או נתן הבית ושייר החצר לעצמו יש אומרים שאינו יכול לבנות בפני חלונותיו דמיכר או נתן בעין יפה מוכר או נתן ויש אומרים דמכל מקום לא השאיר לעצמו דבר שמזיקו כראוי ועל סימן קנ"ה סעיף כ"ה :

כט מי שהיה מזיק את חבירו בהזק ראייה וכשר וא' שהיה חבירו מובעו נתן אותו הבית לבני קסן אין אומרים זה יסבול חזיקו משום דאין נזקין לבני קסן ונמתי' עד שיגדל הקטן שידון עמו אלא מסלקין את ההזק סיד ובשיגדל הקטן יבא ונראה ראייתו וחזיתו . ואם קרם ומכר הבית לגוי כפי המוכר לסלק הזיקו וכל זה משום תיקון העולם שלא ילך כ אחד אחר שרירות לבו לאמור מי אדון לו וגו' :

ל מי שיש לו חלונות על חצר חבירו והן פתוחים מכס שנים אלא שלא נפרצו אם רצה לחזור ולפתוח הרש בידו שכיין שלא נפרצו הפצים הוא סימן שלא נפתחו מס שמח עליו אם לא לצורך בעל החלון פתח והיה דע לפותחו לכשרצת :

לפתח החלון ושען הישראל אני מפני הגוי שהמחיה מפני הזיק ראייה שהיה לי ממנו ועתה ארצה לפותחו אינו יכול לחזור ולפתוחו כיון שפתח חוצה לו ושייר הכותל כולו לפניו גלה בדעתו שעקרה מהשתמש לאורה וזה הוי פחילה לכ"ע ועשאו כחלון שאדם עושה בהוד ביתו ועוד יכול הקונה לומר אני מצאתי חלון זו סתימה בנין סאהה סתמת שמא הגוי סתמה ונעשית חזקה כדאמרין ולסתום לאלתר הויא חזקה שאין אדם רואה ססתום אורכו :

כא ראובן שהחזיק בחלונו הפתוח לחצר שמעון וכא שמעון לבנית כנגדו צריך להרחיק ממנו ארבע אמות כדי שלא יאפיל עליו ואם הרחיק ארבע אמות אף על פי שהיה מאפיל אינו צריך להרחיק יותר שכן שיערו חכמים דכיוכ שני בארבע אמות ואם הרחיק ארבע אמות כדי שלא יאפיל ומגביה כותלו יותר מן החלון צריך שיהא גבוה ממנו ארבע אמות ולא פחות שלא יעמיד על הכותל וישפיל ראשו ויצוין ויבש בחוד החלון ואם הכותל נמוך מן החלון או אין צריך להרחיק מכותלו כלום שהרי אינו מאפיל לו אבל צריך שיהא נמוך מן החלון לכל הפחות ד' אמות שלא יעמיד על הכותל ויבש בחלון וכל זה בכונה כנגד חבירו בחצר השותפין אבל חלון הפתוח לו על רשות הרבים אין לו חזקה כמו שנהבאר סעיף טו' ולכן יוכל לבנות כנגדו בלא הרחק ארבע אמות אף על פי שמאפיל ועל סימן זה סעיף ל"א :

כב ואם בא לבנות כותל מצד החלון כגון שהכותל שהחלון בתוכו הולך ממזרח למערב וזה בא לבנות כנגדו מצפון לדרום אם בא לבנות מצד אחד אצל החלון די לו בהרחקת טפח מכנגדו אבל לעולם צריך שיהא הכותל גבוה מן החלון או נמוך ממנו ארבע אמות וגם צריך שיטפע ראש הכותל בענין שאין ראוי לעמוד עליה שאל"כ אף על פי שהוא גבוה או נמוך כמנו ד' אמות יכול להתרחק מן החלון ולהציק כיון שהוא מן הצד :

כג ואם בא לבנות שני כותלים משני צידי החלון אחד מזה ואחד מזה צריך שיהא בין שני הכותלים ארבע אמות מלבד רוחב החלון טפח מצד האחד וארבע אמות חסר טפח מצד הכותל השני ואם ירצה להרחיק שני אמות מצד זה ושני אמות מצד זה חרשות בידו או יחלוק אהם ארבע אמות כפי מה שירצה רק שיהא בין שניהם ארבע אמות ולא יסכך על נכיהם אלא אם כן ירחיק הסינוך מהכותל שיש בו החלון ארבע אמות כדי שלא יאפיל עליו : כל אמות סתמא הם ששה טפחים והטפח הוא ארבע נודלים :

כד עשה נג משופע אצל חלון חבירו צריך להשפיל מפני ארבע אמות שאף על פי שאין משתמשין עליו תשמיש קבוע גרוע הוא ממקל' שהשמישו קבוע כי במקום שיש תשמיש קבוע נזהרין בני הבית לעשות תשמיש צנוע בפני החלון שמא יעלו ויראו אבל בעליית ארעי אין נזהרין ואיכא הזיק טפי :

כה לא אמרו שצריך להרחיק ארבע אמות כדי שלא יאפיל אלא בחלון שמן הצד שפתחת החלון על חצר חבירו הוא ראייה שמכר או נתן בעל החצר לחבירו בחצירו ארבע אמות לשיעבוד זה שלא יבנה שם כדי שלא יאפיל אבל אם פתח בתקרת עלייתו בעין ארוכה ומשם נכנס אור לביתו אם בא שכנו לבנות אין צריך להרחיק כלל שאדם בונה בתוך שלו שיהירצה ומה לו במה שאפיל לחבירו :

ראובן שעשה בביתו חדר לאוצר יין ושמן וצריך אויר לקרר היין וכא חבירו לבנות כותל כנגדו יכול דאובן למחות בו אף על פי שהרחיק ארבע אמות דמאחר שהחדר מיוחד לאוצר

* לבוש עיר שנישן הלכות גזקי שבנים * צו

שרוצה לפתוח חלון כנגד חצירו של ראשון או לחצירו שמש אינו רשאי שבכר זכה הלה בשלו :

קנה דין הרחקת גזיקו וכו' ס' סעיפים :

א יש חזקה לגזיקין שחייב אדם להרחיק אפילו בהודו שיש בעניין שלא יגרום הניזק לחבירו בדכתיבנא שעמא ריש סימן קנ"ג ואם לא הרחיק והחזיק בנזק מהני בטעמא שהיה לזה למחות מפני שהרין היה עמו ולא מיחה על כן אכר זכיהו כמו שיתבאר כיצד הבית והעלייה שהיה של שנים לא יעשה בעל הבית הנזק בתוך ביתו אלא אם יש על גביו גובה ארבע אמות בינו לתקרת העלייה שלא ישרף עלייתו וכן לא יעבור בעל העלייה הנזק עד שיהא תחתיו מעויבה עבה שלשה טפחים מלבד שיהא על גביו גובה ארבע אמות ובכירה שאין משתמשין בו באש גדול כל כך כמו בתנור אם בעל העלייה מעמידה בעלייה צריך שיהא לו לבעל העלייה מעויבה טפה מתחתיה ואם מעפצת הנזק של נחתומין שמשתמשין בו באש גדול יותר מכשאר הנזק צריך שיהא תחתיו ד' טפחים וככירה של נחתומין שלשה טפחים וכן כל אדם בביתו צריך להרחיק כשיעורים הללו מפני השבנים שמעכבין עליו שלא להביאם לידי הניזק ע' טריפת האש מכל מקום אע"פ שהרחיק כשיעור אם יצא האש והזיקה מטלם מה שהזיקה ומה שהם יכולים לעכב היינו משו' שלא ירצו לירד עמו לדינא ודינא ועוד ששא ידליק בתוהם ולא יהיה לו מה לשלם :

ב היה לבעל העלייה אוצר של תבואה או יין או שמן בעלייתו והיה לב' תחתיו חנות לא יעשה בה מעשה נחתום ולא צבע ולא רפת בקר ולא יכניס שם אפספסא וכי'א' בהם מרבירי' שעולה מהם הכל הרבה מפני שהחום מפסיד פירות האוצר וה' אם יש לו בית אחר אצל זה סמוך לבית שתחת האוצר ויש שם אחד מרבירים הללו שלא יפתח חלון מאותו הבית לחדר שיש לו תחת האוצר לפי שההבל עובר מזה לזה ומפסיד האוצר בד'א' ביינות של אילו הארצות שאינה חזקים כל כך אבל ביין שבא' שהם חזקים מאד אין טום הים אש מזיק לו ויכול לעשות בחנות שהתחיה כל מלאכת אש שירצ' אבל לא יעשה תחתיו רפת בקר מפני שמפסיד ריח היין וכן במקום שהקול והניגוד קשים ליון צריך להרחיק מן האוצר ואם קדם בעל הבית ועשה בחנות אחד מאילו ואח"כ נמלך בעל העלייה לעשות אוצר מלמעלה אינו יכול לכופ לבעל הבית לסלקן שהוא זכה בכר בתוך שלו :

ג גילה בעל האוצר דעתו שתפץ לעשות בה אוצר כגון שביכר וריבץ עלייתו או שריבה בה חלונות כדרך שעושין לאוצר כרי שלא תרסק התבואה כשיש בה אויר הרבה וקדם זה ועשה הנזק תחת קודם שיכניס זה פירות לאוצר או שהתחיל לאוצר שמששף או רימונים או המרים וכיוצא בהם שאין מכניסין לעיקר האוצר ואין אילו דרבנים מזיקים להם כל כך וקדם זה ועשה הנזק קודם שאצר שם חטים או יין או שמן או שעשה בעל החנות מחילה על גב החנות להבריל בין החנות ובי' האוצר בכל אילו בעל האוצר מעכב עליו ברין שלא יעטנו ואם עבר ועשה קודם שהכניס האוצר אינו יכול לכופו להסירו :

ד היו מי העליון יורדים על התחתון ומזיקין אותו אם אין שם מעויבה בעניין שכששופך מימיו יורדים הם מיד על התחתון ומזיקין לו הרי זה גירי דיליה שבא ההיזק מיד מכחו ומזיק אותו וחייב לסלק הניזק ואם יש מעויבה שהמים נכדע' שם תחלה ואינם יורדים מיד אלא לאחר מכן מצבצבין ויורדין ומזיקין אין זה גיריה דיליה ואינו חייב לסלק הניזק מיהו הכל לפי העניין שאם המים מועטין כל כך עד שכליין לאלתר אפילו בלא מעויבה אינו חייב לסלק הניזק ואם הם מרובין

לא כתב הרש"א שאף ע"פ שהפתוח חלון לרשות הרבים אין חבירו שכנגדו רשאי לפתוח חלון כנגד אותו חלון אם בא להנכיה כותלו ומנביה ואינו נמנע ואף על פי שאין ביניהם ארבע אמות ובלבד שינביה ארבע אמות גבוה מן החלון שכנגדו כדי שלא יציץ ויראה וטעמא דמלתא תתלה צריך אהה לדעת שאין אדם רשאי לשעבד במעשיו קרקע חבירו שלא מדעתו ופעמים שאדם משעבד קרקע חבירו במעשיו ואין חבירו יכול לעכב עליו כיצד הבית והעלייה של שנים וקדם בעל העלייה ועשה אוצר בעלייתו אין בעל הבית יכול לפתוח תחתיו חנות של נחתומין כו' כמו שיתבאר בסימן הסמוך סעיף ב' בעזרת השם נמצא שהקדימתו של זה נשעבד ביתו של זה ולפיכך צריכים אנו לדעת ההפרש שיש בין שני עניני' אילו והוא שכל שהוא מזיק את חבירו במעשיו או שמוציא ידיו וכיוצא בו בקרקע חבירו דיון באכזה הוא אומר לו לא כל היטנך שחשמים בקרקע שלו ולא שתזיקני בגירי ריך והיינו דיון ומרכז וכיוצא בו אבל בשאינו מזיק כלל ולא משתמש בשלו כלום כל מה שהיא רוצה לעשות בשל עצמו עושה והיינו קדימת אוצר וכיוצא בו לפי שהוא יכול לומר אוצרי בשלי ואין אוצרי מזיקך ומה שאתה צריך להרחיק הנז' של נחתומין מתחת אוצרי לא מחמת שנשתעבד שלך לשלי אלא שאינך רשאי להזיקני וכן כשקדם החנות או הרפת לאוצר אין יכול בעל העלייה לעכב על ידו כדי שלא יפסיד עליו עלייתו שלא לעשות בה אוצרו לפי שזה יאמר לו בשלי אני עושה ועכשיו אינו מזיקך ואם אתה חושש לנזקך הרחק עצמך שלא תעשה אוצר בעלייתך ואם כן יש כאן מקום שאלה אחר שהרב' כן מי שקדם ופתח חלונותיו של חצו' חבירו למעלה מארבע אמות ולהכניס אורה אמרינן שקדם וזכה בעל כרחו של חבירו וצריך חבירו להרחיק ממנו ארבע אמות שהרי אינו מזיק בפתיחת חלונותיו של מעלה מארבע אמות וכשכא זה לבנות יהא חייב להרחוק כרי שלא יאפיל עליו ויזיקנו וכדרך שאמרו באוצר ורפת בקר וחנות של נחתומין ותשובת העניין הזה מפני שחלון זה לוקח מאויר חצר חבירו ומשתמש בו ואינו רשאי להשתמש בשל זה שלא מדעתו מה שאין כן באוצר שאינו משתמש בשל בעל הבית כלל מעשה מי שקדם ופתח חלון על רשות הרבים הרי זה רצו ונשכר ואין חבירו שבכד השני רשאי למנועו מפני שאינו פוחח על רשותו שהדרך של מלך הוא וכך רצה הסלך שכל שבא לפתוח על הדרך יפתח ואינו פוחח על רשות חבירו ולא משתמש בשל חבירו כלום ולפיכך אם בא השני לפתוח חלון כנגד אותו חלון אינו רשאי שיכול לומר זה אל תזיקני כהיזק ראייתך וכדרך שבעל העלייה בעל האוצר מונע ב'ה' מלעשות רפת בקר או חנות של נחתומין תחת אוצרו שקדם אבל אם בא להנכיה כותלו נמצא מנביה ואינו נמנע אף על פי שאין ביניהם ארבע אמות לפי שזה יאמר לו כל שאתה משתמש באויר רשותו שלא מדעתי אינך רשאי ואילו היה זה רשאי למחות בידו בשעת פתיחת החלון ולא שיה' והחזיק בכך שלשה טנים ובא מחמת טענה והחזיק צריך להרחיק ממנו ארבע אמות אבל זה שאינו יכול למחות כל שהוא פוחח על רשות הרבים וכמו שאמרנו אין לו חזקה ולפיכך אפילו אם בא מחמת טענה אין לו חזקה וזה מנביה ואינו נמנע ובלבד שינביה ארבע אמות כדי שלא יציץ ויראה ע"כ הרשב"א והוא כלל גדול לכל טעמי ג'ני הרחק נזקי שבנים וע"ל סעיף כ"א :

לב' ראובן שזכה בחבורה של הפקר ובנה בה בתים ועליו' בחלונות ופתחים וכו' שמעון וזכה שם בחבורה גם כן פ' הפקר ובנה בתים ועליות כנגדו ונמצא השני ניזק מ הראשון מהיזק ראייהותיב' מהראשון שיסיר הניזק אין בדברי השני כלום שבכר זכה הראשון ואין השני יכול לבונעו ולא עוד אלא שאם בא השני להזיקו כהיזק ראייה גם הוא כגון

לבוש עיר שושן הלכות נזקי שבנים

חלון ככותל חבירו שהיא כה דין הרחקה מחמת החלון ככל מקום ישנא דין הרחקה משום דרוש פירוש שבהילוך שהולכין אצל הכותל גידוש הקרקע ומתחזק ומתקשה יסוד הכותל ואפילו היה לו כבר שם כותל זה ימים רבים וגידוש הקרקע ונפל הכותל לא אמרינן כבר גידוש המקום ההוא ואין צריך עוד דרוש ויכול לסמוך אלא אפילו הכי לא יסמוך כדי שחידוש הקרקע תחת היסוד ושיערו חכמים דהרחקה זו צריכה להיות ד' אמות שיכולין הבריות ללכת שם בין הכתלים ולרוש ותתחזק הקרקע ותועיל לשני הכתלים לחקשי יסודות ולא ימסו ולדבריו הרמב"ם לא נאמ' דין הרחקה זו אלא בכניסו ראובן שהיה כותלו כבר סמוך לכותל שמעון כסין גאס' ובא ראובן לעשות כותל שני כנגד כותל שמעון עד שיעשה הג' כתלים כסין בית הרי שמעון מעכב עליו עד שירחיק מפניו ארבע אמות כדי שיהיה המקום בין שני הכתלים רחב כדי שירושו בורבים ויתחזק הקרקע כלומר דווקא בכה' גדעל ודי שיהיה המקום צר ליכנס בין שלשה כתלים אם היה סמוך ראובן לכותל שמעון צריך הרחקה ארבע אמות אבל בין שני כתלים לברן אין צריך הרחקה זו דבלאו הכי דטין שם בני אדם ותחזק הקרקע כניהם וכן נוהגין שאין מרחיקין בין שני כתלים וכן אם כותל ראובן הולך סמוך למערב ושמעון כא' לסמוך כותל מצפון לדרום אין צריך להרחיק :

במה דברים אמורים שצריכין הרחקה ככותל גינה שמתוך שאין דטין אותה מבפנים צריכה דישה מבחוץ אינמי ככותלי בתים ובעיר חדרים שהקרקע עדיין לא גידושה אבל בעיר ישנה כבר נתחזקה ובונה כנגדו בלא הרחקה ועד חמשים שנה מתקריא עיר חדשה ובית העשוי לדירה דינג' כגינה שאין הרבה דטין בו מבפנים :

ואם לא היה באורך כותל שמעון שכונה כנגדו ארבע אמות אינו מרחיק שאף על פי שמונע הרגל מלהלך שם כיון שהכותל הוא פחות מארבע אמות אינו צריך חיזוק הארץ ויש מקסין במה נשתעבד ראובן לשמעון בהרחקה זו כי זה אינו דומה לסאר דיני הרחקות דבשאר הרחקות אם לא ירח' היו הוא סוּק לחבירו אבל כאן אינו סוּק אם אינו מרחיק אלא גורם שלא תתחזק קרקע של היסוד ועל ידי כן איפשר לבא היזק שתחטוט הכותל והרי זו חששה רחוקה וכמה ישתעבד זה שיהא מחוייב לסייע לו שיהחזק יסודו לפיכך אמרו שאין דין זה נוהג אלא כשקנו הקרקע כן המלך או סן ההפקר שזכה הראשון בשלו לכל זה וכשיבא זה אחר' ויזכה אצלו לא יוכל לזכר' כמה שזכה זה כבר ואם באו שניהם לזכות בכת אחת סן ההפקר זכו שניה' כל אחד ד' אמות לכותלו אבל במקום אחר אין צריכין להרחיק משום דרושא :

הכותל ריפות וכיצא בו בתוך שלו ובעת שמכה מנדנר' לחצר חבירו עד שיגדנר' כיסוי החבית המונח על פני החבית שבחצר ויש אמורים שאפילו אינו סנדנר' כל כך אלא שהכותל לבדו מתנדנר' פחות ההכאה הרי זה סוּק שפסיד הכותל בחיצו וחיוב להרשיק עד כדי שלא ינדנר' או יבטל מלאכתו שפוקת ואם היזק בעת הגדנוד חייב לשלם שהרי הנזק בא מכחו ממש והוי כסוּק בידים לפיכך אפילו נביה החצר אחר שבא המזיק לכאן לא רחוק בקדמותו וצריך להרחיק נזקו ולא יזיק בידים והוא הדין אם אינו סוּק לחצר עצמו אלא שיש לבעל החצר חולי הראש שקול ההכאה מוּק לו אינו צריך לצאת מביתו אלא צריך המזיק להרחיק עצמו ; אין מרחיקין את הסולם משוכך של חבירו ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנסמיה בעת שיניח הסולם דהוי כסוּק גידר' דיליה ותעלה לשוכך ותאכל הנחלות :

מרחיקין את הכותל סן המחזילה של חבירו ארבע אמות כדי שיהיה לו מקום לבעל המחזילה לזקוף פולס לתקן המחזילה שלו לנקות אותה סן העפר היורד עם המטר דין הג' הואיל

פרובת עד שמוקין לו הדיר אפילו דרך המעויבה חייב לסלוקיה וכל זה במי השמישי בעל העלייה שהוא שפך על העלייה משמיטתו אבל אם ירדו גשמים על העלייה וירדו למטה לבית על הניזק להרחיק אה עצמו והוא יתקן לעצמו שאין זה גידר' דיליה דמסמיה קאתו עליה : מרחיקין את הגפת פירוש פסולת של זהים שנתעצרו בבית הכד ואת הזבל ואת המלה ואת הסיד ואת הפלעים והם האכני' שהאש יוצא מהם וכן הול הנס כל אילו מרחיקין מכותלו של חבירו שלשה טפחים מפני שהם מפסידין אותו בהכל שיוצא מהם אורס כסיד והסיד מגין :

ה מרחיקין את הזרעים ואת המחרישה מן הכותל שלשה טפחים זרעים מפני שמחלירין הקרקע ומעלין עפר תיחוח וכן על ידי המחרישה נעשה הקרקע עפר תיחוח ושמטוש קרקע יסוד הכותל לצדדין ומפילין אותה וסחם כותל מיירי ככותל של לבינים וכן מרחיקין הנוסא שמחבקין צהמי רגלים מן הכותל שלשה טפחים מפני שהמי רגלים פססמין את הלבינים שהם של טיש יבש ובנוסא דמי רגלים אף על פי שמרחיק שלשה טפחים צריך ג' לסוד את הכותל בסיד מפני שמי רגלים הם חזק' ומפסידין ועל סעיף' אפילו בלא נוסא אסור לשפוך מי רגלי' סוּק לכותל פחות משלשה טפחים שמפסיד :

לא ישתין אדם בצד כותל חבירו אם היא של לבינים אלא אם כן הרחיק סמנו שלשה טפחים ואם היא כותל אכנים די בהרחקת טפה ואם היו האכנים של צחיה פלע משהין בצדו בלא הרחקה שקשין הם ואין מי רגלים מוּק להם :

מרחיקין את הרוחים מן הכותל שלשה טפחים מן הרוחים התחתונה שהיא ד' טפחים מהעליונ' מפני שהנדנוד הבא על ידי הרוחיים קשה לכותל א'נ' שלא יבהיל הכותל בקול הרוחים ויפול וכל זה ברוחיים קטנה כגון רוחיים של יד אבל רוחיים גדולה שבהמות מוליכות אותה צריך הרחקה שפי ואם לא הרחיק והזיק בית חבירו חייב לשלם לפי ראות הדיינין שישומו אם בא זה הרוזק מן הרוחיים וכן בשאר נזיקין כגון האורג המזיק לחבירו על ידי ההכאות שעושה בשעה ארינה ישומו על פי בקיאין ואומנין וכל כיוצא בזה :

מרחיקין את התנור סן הכותל שלשה טפחים מקרקעיתו שהם ארבע משפתו שהתנור הלך ומשפע למעלה והרחק' הוא משום שלא יחום הכותל ויפסיד ויורד מהטפה הפנימית שעובי כותלי התנור הוא ככלל השלשה טפחים :

יש מי שאוס' שכל אילו הרחקות מהכותל דוקא ככותל של לבינים ויש מי שאוס' דאפי' ככותל של אכנים וזה דעת הרמב"ם ס' ד' ר' יונה ז'ל :

לא יחפור אדם בור ולא שוח ולא מערה ולא יביא אמת המים ולא יעשה בריכת מים לשרות בה בנדים לכנס בצד כותלו של חבירו אלא א"כ הרחיק מהכותל שלש טפחים ויסוד בסיד לכותל בור זה אופוקה המים זה או כותל האמה בצד חבירו כדי שלא יכליעו המים ויווקו כותל חבירו ויא' דאפילו לא היו המים קבועים שם תמיד כגון צנור השופכא מים מכותל לחון אפילו הכי צריך להרחיק ויש חולקין מירו במי רגלים לבע' אסור כמו שנחבאר סעיף ה' ה' בור שאין בו מים כלל אסור לחפור סמוך לכותל חבירו וצריך לתקן לפי שיני אומנים הבקיאים בכך :

אבן שהכובס מכה בנדים עליה עד שיתלכנו צריך להרחיק אותה ארבע אמות מכותל חבירו מפני שבעת שהכובס מכה עליה המים נתזים ומזיקים לכותל :

הבא לסמוך כותל בצד כותלו של חבירו אף על פי שאין

לבוש עיר שושן הלכות צוקי שבנים צד

היהודים הדרים תחת השרים קטנים שידורו כולם תחתיו ואם לא ירש את כולם צריכים אותם היהודים לקיים דברי הדוב' כדי לסלק היוק הרבים וליסע תחת הדוב' חתילה ומה שיבא להם היוק מזה יהיו אה"כ עם הרבים :

כג מרחיקין את הנבילות ואת הקברות ואת הכורסקי ואת חכבטונות והדבור' מן העיר חמשי' אמה ואפי' כשמתו' לא יעשה כורסקי אלא למזרח העיר מפני שרות מזרחית חתה היא ומשעטת היוק עיבוד העורות :

כד מרחיקין השוכך מן העיר חמשים אמה שלא יפסידו זרעוני ניהו שסביב לעיר ומעט חמשים אמה דווקא רבהכי סיערו חכמים מליא כריסיהו . וכן לא יעשנו בתוך שלו אה"כ יש לו חמשים אמה לכל רוח ואם לקחו כמו שהוא אפי' הוא בתוך רובע הרי הוא בחזקתו ואף אם יפול יכול לחזור ולבנותו שמוענין ללוקח ולומר הראשון עשאו כרשות ל' שנגד יחיד ל' שנגד רבים !

כה מי שהחזה שדה חבירו נטועה נפנים או שאר אילנות ויש לו שד' אצל זו ובא הוא נ"כ לנטוע נפנים אצל נפני חבירו ושאר אילנות אצל אילני חבירו צריך להרחיק כשיעור אורך המחרישה שהיה דרכה לתרוש בין האילנות ונפנן כל מקום ומקום כפי אורך המחרישה שעושי' שם כדי שלא ישמש בידים בקרקע חבירו כשיסבכ מחרישתו ואמרו ז"ל שיעור אורך המחרישה בא' כיון שהוא ארץ הרים ונבעות ארכו ד' אמות ובבבל שאינו הרים ונבעות סני בשתי אמות ואה"כ כל מקום ומקום לפי מנהגו ובמקום שאין דרך לתרוש בין האילנות אין צריך להרחיק כלל ובמקום סצריכוין להרחיק ובאין שניהם לנטוע בכת אחת מרחיק כל א' חצי השיעור ובכל מקום אם יש גדר בנהים זה סומך לגדר מצד זה וזה סומך לגדר מצד זה דבין שיש גדר לא יוכל לסבכ שם במחרישתו וא"כ הרחקת למה לי ויש אומרים דבין נפנים לאילנות בעינן להרחיק כפי אומדן הרעת בכדי שלא יפרחו העופו' מן האילנות אל הנפנים בשישה אמה קודם שינחו כיומר שיפרחו מן האילן לנפנים בשישה אמה י' א' דוקא כשנוטע אילנות גבורי' אבל כשנוטע גרעין מותר ש' דמטילא קארבו ולא גרירי דיליה הוא ועל סעיף לא' ראובן שמכר ביתו לאחד וניתנו לאחראין בעל הגינה צריך להרחיק אילנותיו אף על פי שכתב מכר הבית תחלה שאין אומרים בזה סוכר בעין יפה הוא סוכר ועל סימן קנ"ד סעיף כ"ה :

כו מי שהיה אילן חבירו נוטל לתוך שדהו קוצץ כפלא מרדע על גבי מחרישה כדי שלא יעכבוהו מלהוליד מחרישתו לשם ובחירוב ושקמת שצילתם מיובה וקסה לשדה קוצץ כל הנטעה עד שיהיה סוה כנגד המצר שלא יהא שם צל ממנו על השדה וכן אם היה על בית השלחין של חבירו או על שדה האילן אפי' בטאר אילנות קוצץ את כל הנטעה עד שיהי' שקול כנגד המצר וקצץ רע להם :

כז אילן שהוא נוטה לרוז קוצץ ענפיו כדי שיהא הנפל עובר ברובו . וה"ה אם רוצה להוציא זיו צריך לעשותו למעלה מגגל ורובו ואפילו ב"ה אינו יכולין לטוחות ב"דו וכ"ש במבוי שאין יכולין למחות בו אבל אינו יכול לעשות ג"כ מבית לבית אפילו גובה הרבה מפני שמאפל על בני ר"ה או על בני המבוי ואפילו ז"א אם מאפיל או שופך מים שופכין לאמצע הדרך מוחין בידו :

כח ראובן יש לו תאנה בחצירו ונתנו נוסה על עליהו של לוי ומעכבו מלהטיח גגו יכול לוי לקצץ הנפץ המעכבו ואין ראובן יכול לומר ללוי אתה גרמת הויקך שהגבת את נגד ולא כל הימנך שתנבי' את נגד לקצץ חאנתי שכל אדם יש לו רשות להגביה את גגו כמו שירצה :

כט אילן העומד על המיצר אף ע"פ שהוא נוטה לשדה על אחד מהם שניהם חולקין בפירותיו שהרי עומד על

הואיל והחזיק בה ויש אומרים לעניין שאם קנה ממנו כחם מקום כדי לעלות למהותו או צריך להניח לו מקום שיעור זקיפת סולם והוא ארבע אמות . אבל בלא קניית מקום במה ישתעבד זה לו שיתן לו ארבע אמות כחצרו לצורך תיקון מוחללהו :

יח מי שבא לחפור בור בסוף שדה סמוך למיצר חבירו אם שדה חבירו אינו עשוי לבורות סומך ואין חבירו יכול למחות בידו ואם ימלך חבירו לחפור בו בצדו צריך להרחיק פכותל הבור ששה טפחים עד שיהיה בין חלל ב' הבורות עובי ששה טפחים ואם היה שדה חבירו עשויה לבורו אינו סומך עד שירחיק מהמצר בתוך שלו ג' טפחים ויהפוך ושיבא חבירו לחפור ירחי' גם הוא ג' טפחים בתו' שדהו ויהפוך וגם כשסרחק י' א' שצריך גם כן לפז' כל אחד הכותל של הבור בסיד וכמו שנחבאר סעיף י' א' דבחרא מיניהו לא סני או סוד בסיד או הרחקת שלשה טפחים . ואיזה שדה עשויה לבורות כגון בית השלחים שצריכה להשקות הדיר :

יט החופר בור לתוך שדה ומכר חצי השדה ובא הלוקה לחפור גם הוא בור צריך להרחיק בתוך שלו כל שיעור הרחקה דהיינו שיהא ששה טפחים בין חלל ב' הבורות אפילו אם היה עשויה לבורות כיון שהראשון בהיתר עשה שהרי בשלו חפר . וכן הדין בכל ח' זקין שיכול כל אחד לעשות בתוך שלו מה שירצה כשאין ברשות חבירו דבר הניזק וכשימלך חבירו אחר כך גם הוא לעשותו צריך להרחיק ג' מהרחקה בתוך שלו כדבתיבא טעמא בסופן קנ"ד סעיף לא בשם הרשב"א חין שחפירות בור אצל שדה העשויה לבורות שאינו יכול לחפור סמוך למיצר אף ע"פ שהכיוון עדין לא חפר ושעמא כיון שהוא עשויה לבורות גם בזה חשבונן ל' פויק בשעת חפירה משום דכל מרא ומרא מע' לארעא דאידיך וחטיב למזיק בידים .

ך ראובן חפר נוס' בחצירו שסיגשמים יקחו לתוכ' כשרבו חמ"ס ביקעין ועיבורים דרך חומות מרהף שמעון חייב ראובן לסלק הויקו ואף על גב דהיזק זה לאו גיריה דיליה הוא דהא מאן ש' שמיא קארו הכ' כיון דנפיש הויקו של שמעון וגם השמיש שמעון חס' קבוע הוא ואי אפשר לו לסלק את עצמו שאין דיר' בלא מרהף לכך חייב ראובן לסלקו ושיעור ההרחקה בזה הוא שיטמו בקיאיין לפי ראות עיניה בכדי שלא יזיק עוד ; **כא** יש מי שאומר שלא אמרו דבהרחקות ששה טפחים בין בור לבור סני אלא בארץ הרים וסלעי' שהקרקע קטה אבל במקו' רפיא ארעיא צריך להרחיק יותר מהמים מלהלחין ומרטיבין הארץ וחפול הבותל לפיכך צריך להרחיק כ' הכסא מבור חבירו עד שיכירו בני אדם שאינו עובר ליהיה בית הכסא לבור ולרווחח דמילהא נתנו קצת שיעור חמשים אמה כדין בבורסקי וכל מקום שהמזיק צריך להרחיק עצמו אפילו היה רשות הרבים מפסיק בין הכתים כגון שתי חצרות בשתי צדירות הרבים אפי' צריך להרחיק דמאיהו טעם יגון ר"ה שלא להרחיק !

כב מרחיקין את גורן קבעו מן העיר חמשי' אמה כדי שלא יוליך הרוח תחבן בעת שזורה ויויק לבני העיר ואם דגורן קודם לעיר מסלקו ובני העיר נותנין לו דמיו ואם ספק איזה קודם מסלקו בלא דמיס דעל בעל הגורן להביא ראיות שהגורן קודם וכיון שהוספק המע' ה' וכן לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו אה"כ היה לו חמשים אמה לכל רוח כדי שלא יזיק תחבן לנטיעת חבירו או לגורו . מה שאמרו חז"ל כאן שאם הגורן קודם צריך לסלקו אף ע"פ שאינו כדון אלא שכני העיר נותנין לו דמיו מש' כן ביחוד ש' שרכים יש להם רשות לעשות היוק לאחרים לתועלתם ולשלם אה"כ לזה את הויקו ולמזו מזה על דוכוס גדול שכל חסדי' שלו רשלו שרים תחת פ' שאלת והוא נזור על קהל יהודים חדרים תחתיו שיעש עם

לבוש עיר שושן הלכות נזקי שבנים

קרקע של שניהם ויזק מקרקע שניהם:

ל ראובן שהחופר בהוך שלו ומוצא שרשי אילן של חברו שהשרישו בתול' שלו הרי חפ'קוצץ ואינו נמנע והשרשי' שקוצץ אם הם קרובים לאילן בתוך ששה עשר אמות הרי הן של בעל האילן ואם הם רחוקים יותר הם שלו ודווקא שהיה חופר בור שצריך לבור יכול לקוף בכל עומק הבור אבל אם לא היה חופר בור אלא חורט ופגע בשרשי אילן של חברו אינו קוצץ ולא עד כדי עומק שלשה טפחים שלא יעקב המחרישה וכל שורש שפוצא בתוך שלו הוא חופר לצרכו אבל מה שאינו ייבש האילן שזה בתוך שלו הוא חופר לצרכו אבל מה שאינו צריך לו לחפור אינו קוצץ דה' זה נהנה וזה אינו חסר וכופין על מרת סדום:

לא היה לחבירו ידק בנינתו אצלו מותר לו לעשות אצלו בסוף שדהו משרה אע"פ שהמשר' נבלע בקרקע ומזיק לירק אין הנזק בא לירי הזק מיד כשעושה המשר' אלא לאחר זמן לפיכך צריך הנזק להרחיק את עצמו ולא דמי לגפנים ואילנות דסעיף כ"ה דאע"ג דהתם ג"כ לא בא ההיז' אלא לאחר זמן כשיחרוש דהתם שאני האיסור הוא החרישה שהוא עושה אח"כ בידים הזיק לחבירו וזה הוא שיכול למחו' בידו שמלמדין אותו בתחלה שירחיק שידע שלסוף ימנעוהו מלחרוש ולפיכך במקום שאין דרך לחרוש אינו מרחיק ולפי ה"א גם כן דטעמא בכדי שלא יפרחו העופות צריך לחוש שהעופו' יבאו מיד בעת הנטיעה ויפרחו לגפן אבל הכא ההיזק אינו בא לאחר זמן בידים אלא מעצמו לכך אינו צריך שתחלה להרחיק מ"מ אמרו ז"ל שצריך להרחיק ג' טפחים שלא יהא נרא' כמזיק בידים והוי גירוי דיליה וכן כל ביוצא בזה שאין ההיזק שעושה בא בשעת הטעשה כגון שהיה לחבירו אצלו בצל' זרועים מותר לסמוך לו כרישין אע"ג שמוזקין לבצלים אח"כ כשנדלו הכרישין וכן אם היו לחבירו אצלו כורות של דבורים מותר לסמוך לו חרדל אע"פ שמוזק לדבורי' אחר זמן כשנדל החרדל שבאין הדבורים ואוכלין העלין ומפסידין הרבש כל אילו וכיוצא בהן אינו צריך להרחיק בכדי שלא יזיק שעל הנזק להרחיק את עצמו כדפי' טעמא במשרה ומ"מ צריך להרחיק ג' טפחים או יותר מעט כדי שלא יהיה הזיק בידים וכן כל כיוצא בזה:

לב וכן אם היה לחבירו בור אצל שדהו מותר ליטע לו אילן סמוך לו ואין זה יכול לומר לו שרשי אילנך מפסידין את בורי שמחלידין את הקרקע שאין זה הנזק בא לו מיד אלא לאחר זמן כשיגדלו בא הנזק מאילוניו ובעת שנשע אינו מזיק וכשם שזה חופר בתוך שלו זה נוטע בתוך שלו וכשיגדל השרשים יכול לקצוץ השרשים כדכתבנו סעיף ל':

לג סמך בא' מאילו שאמרנו שהיה לו להרחיק ג' טפחים וזוהי גרמא לחבירו ויש מי שפוסק מלשלם ממש דחשיב ליה גרמא בניזקין ויש מי שמתחייב באיחויב ליה פריני דגרמי:

לד מי שעשה גורן בתוך שלו או קבע בית הכס' או מלאכה שיש בה אבק ועפר וכיוצא בהם צריך להרחיק כדי שלא יגיע העפר או ריח בית הכסא או האבק לחבירו כדי שלא יזיקו אפילו היתה הרוח הוא שפשיעו אותו בעת שעושה מלאכתו ופוליכה את העפר או נעורת הפשתן והמוץ וכיוצא בהם ומניעתן לחבירו הרי זה חייב להרחיק כדי שלא יגיעו ולא יזיקו ואפי' על ידי רוח מצוייה שכל אלו כמי שהזיקו בחיצונין ואף על פי שהוא חייב להרחיק כל כך אם הוליכה הרוח המצוייה המון והעפר והזיקה בהן פטור מלשלם דלא כחו ומסנו לבדו שהזיק אלא תרות שסייע אותו ואין כאן אלא גרמא וגרמא בניזקין פטור:

לה כל ההרחקו שאמרנו י"א שאם לא הרחיק אין לו חזקה עד שלש שנים ושענה עמה וי"א דמיד שלא הרחיק וראה חבירו ושחק הרי זה מחל ואינו יכול לחזור ולהצריכו

להרחיק והוא שראוי ממנו שמחל כגון שסייע עמו מיד או שאמר לו לעשות או שראוהו בשעת עשייתו שעשה בצדו בלא הרחקה ושחק ולא מיחה ולא הקפיד על זה זכה וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שראוי לתרות כסברא אחרונה דמסתמא ברברו' אילו אין אדם רואה בשעת עשייה ושחק א"כ מחל וע"ל סי' קנ"ד סעיף י"ב:

לו בר"א כשאר ניזוקין חוץ מארב' והם העשן וריח כי' הכסא והאבק וכיוצא בו ונדנוד הקרקע שכל אחד מאילו אין לו חזקה ואפילו שחק כמה שנים הרי זה חוזר וכופהו להרחיק שאין הדעת סובלתו ויכול לומר סבור הייתי לקבל ולא אוכל לסבול ואפילו סמך זה קודם שבא לשם דבר הניזוק צריך להסירו מיהו אם זכו שניהם בשל הפקר כל הקודם זכה ואין השני הבא אחריו יכול למחות בו ואפילו בנה חבירו סמוך לו וזכה גם כן מן ההפקר אצל זה בענינין שניזוק מן הקודם אינו יכול למחות בו ואף ע"פ דגיריה דיליה הן השני הוא דאפסיה אנפשיה שפסוד כל כך והביא גירי על עצמו וכן הזיק ראייה במקו' שצריך מחיצה כגון חצר השותפין שיש בה דין חלוקה וט' לכל אחד מהן לכוף את חבירו לכנות הכותל באמצע כרי שלא יראהו חבירו בשעה שמשתמש בחלקו ומאחר שמשילא הם מזיקים זה את זה בלא עשייה שום מעשה אין להם חזקה אע"פ שעמדו כך שנים רבות בלא מחיצה כופהו לעשו' מחיצה בכל עת שירצה ולמה שינו ניזקין אלו משאר ניזקין לפי שאין דעתו של אדם סובלתו וחזקהו שאינו מוחל ועוד שיכול לומר סבור הייתי לקבל ולא אוכל שהזיקו הזיק קבועה ומיהו אם קנו מידו שמחל אפי' כנזקים אילו או שמכרן או נתנן לו אינו יכול לחזור בו שאין לאחר קניין בלום:

לז עשן שאמרנו דוק' בעשן תדיר כגון כבשונ' של נחתומין ושל יוצרים וכיוצא בהם אבל תנוד שחיד אופה בפת וכן כירה כיון דלא שהי קושרא רובא דיומא לאו חריר הוא ואי חזא ושחק מחל ושוב אינו יכול למחו' אבל אי שהי רובא דיומ' מיקרי עשן תדיר ודינו כשל נחתומין ויוצרים ומיהו לכתחילה מצי מעכב אפילו בעשן שאינו תדיר וי"א דבעשן שאינו תדיר אפילו לכתחילה לא יוכל למחות וכתב מורי מהרמ"א וכן ג"ל לתרות ולמאן דאמר דיכול למחות נמי דווקא היכא דמטו לרשות דחבריה ברוח מצויה אבל אי לא מטו ליה אלא ברוח שאינה מצוייה לא מחייב לפלוקי שכן הוא דרך דירת השכני' אי אפטר ליה זה ואפילו ברוח מצויה נמי דווקא דמזיק לאינש אבל אי לא מזיק לאינש אע"ג דמטי לביתו ומשחיר לאשיתיה' אם ראה ושחק מחל ושוב אינו יכול למחות אבל לכתחלה מצי לעכב:

לח בית הכסא שאמרנו דוקא כעין בתי כסא' שלהם שהע' קרקע ופגולים אבל שלנו שהם מכוסים בחפירות אם ראה ושחק מחל ושוב אינו יכול למחות אבל לכתחלה מצי מעכב ראובן ושמעון היו להם בית הכסא בשותפות והחפירה הולכת לתו' הצירו של לוי ועפשו ראוהו ושמעון רוצים לחלוק ולעשות שני בתי כסא' באמנם שאין הנזק מתרבה ככך דמה לוי אם שניהם משתמשין דרך בית הכסא א' או ב' בתי כסאות לוי יכול למחות שאומר דוודאי מתרבה הנזק בכך שאם אין כאן אלא א' אין ראוי להשכיר מחלקו לאחרים להשתמש בו שאין כל הדיוותין עשויין להשתמש בבית הכסא אחד ועכשיו שיחלוקו ויפתח עוד פתח אחד לבית הכסא ראוי לרבות עלין המשתמשין ומרבה הנזק:

לט פי שהרחיק מרשות חבירו כדינו פטור ממלאכתו לעסוק במלאכת נבילו' או דם וכיוצא בהם ושם במקום שעושה מלאכתו נכנסין עורבים ועופות וכיוצא בהם מחמת הדם והנבילות שמוצאים שם ואוכלין והרי הם מצרידין את חבירו בקולו וצפופים או בדם שגברליהם שיושבין על אילני' ומכלין פירותיהן אם חבירו זה שבא' להצירו או לגינתו

* לבוש עיר שושן הלכות גזקי שבנים * צט

לגנתו הוא איסטנוס וקפדן שאין דעתו סובלן או שהיה חולה והציצוף הזה מוזק או שפירות שלו נפסדים מהרם חייב לכטל אותה מלאכה או ירחיק עד שלא יבא לונק פחמרו שהיוק זה דומה לריח בית הכסא וכיוצא בו שאין לו חזקה וה' הכל נזק גדול שאין אדם יכול לסכולו :

ב בני מבוי או בני חצר שנעשה אחד מהם אומן בהקז דם ולא מיחו בידו ואחר כך רוצים לפחות בידו יתכאר בסי' ששאר זה :

ב חנות שבחצר יכולים השכנים למחות בידו ולומר לו אין אננו יכולין לישן מקול הנכנסים והיוצאים אלא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר בשוק אבל אינם יכולים למחו' בידו ולומר אין אננו יכולין לישן מקול הפטיש או מקול ג' רתיחים אם שכבר החזיק לעשות כן ולא סיחו בידו אבל לכתחילה גם זה יכולין למחות ויש אוסרים דכל שעושה בכיתו או בחנותו עושה אפילו לכתחילה ואינו יכולין למחות בו ודוקא בני אדם בריאים אבל אם חולים והקול מוזק להם יכולין למחות :

ג אחד מבני המבוי שאינו מפולש או מבני חצר השותפין שבא ליעשה מלמד תינוקות של ישראל החורה אין השכנים יכולים למחות בידו ולומר לו אין אננו יכולין לישן מקול רתינות של בית רבן דאדרבא מצוה עליהם להושיבן והוא הדין לכל מילי דמצוה שאינם יכולין למחות בידו כגון לחלק שם צדקה או להתפלל בעשרה ו' ונראה לידוקא בני המבוי או בני החצר שדריס יחד במבוי אחת או בחצר אחד ואינם דריס יחד חורף אחת או בבית החורף אחת אבל אהם חררים בבית חורף אחת כנהוג בהרבה מקומות כמדינות אילו מחמת שיש להם דוחק דירה נראה לי ודאי שכל אחד יכול למחות חבירו אפילו להיות מלמד תינוקות של ישראל הורה כאותו בית החורף שהוא דר שם עמו שזה ודאי אין דעת רוב העולם סובלה ועל דעת זה לא נשתחף עמו כדירה זו אם לא שהתנוסתחילה כל :

ד בני מבוי או בני חצ' שנעש' אמתם אומן אמן המלאכו' שאמרנו שיכולין למחות בידו והם לא עיכבו ולא מיחו בידו והחזיק בה ימים רבים והיו העם נכנסין ויוצאין לקנות יכולין לעכב עליו בכל עת שירצו ולומר אין אננו יכולין לישן מקול הנכנסין והיוצאין אע"פ שהחזיק אין מועיל לו שהיוק זה הולכמו העשן והאבק שאין להם חזקה :

ה כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהם לא חיים ולא נורסי ולא אחד מבני אומניות מפני ש שמרבה עליהם דרך הנכנסים והיוצאים היה שם במבוי אחד מבני המבוי אומן ולא סיחו בו או שהיחה שם מרחץ או חנות או רתיחים ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו או שחון אחרת כנגדו אינו יכול לפונעו ולומר לו אחת פוסק חיי כיון שהוא מבני מבוי זה בל' א' יכול להחיות עצמו במה שיכול רצה ואפי' היה מבני מבוי אחר אינם יכולים לפונעו מטעם שמרב' עליהם הנכנסים והיוצאין שהרי יש ביניה' כבר אותו האומנו והואיל ולא הקפידו כבר גם בזה לא יקפידו הואיל והוא שייך בכרנא דהאי מהא אבל בן אומנתו מטעם דפסיק חייתי יכול למחות בבן מבוי אחר ויש אומרים רבני חצר ובני מבוי שאינו מקולט אפילו ככהאי גוונא יכולין למחות ודוקא בני המבוי שנותנים מעם שמרבה עליהם נכנסים ויוצאים יכולין למחו' אבל האומן אשר הוא כבר שם אם רוצה למחות מטעם דפוסק חיותאי אין שומעין לו הואיל והוא מהאי מתא וחיותו עמהם אבל גר ממדינה אחרת שבא לעשות חנות כצד חנותו של זה או מרחץ כצד מרחצאו של זה יכולין לפונעו ואם היה נוהג מס עמהם מנת המלך אף על פי שתוא ממדינה אחרת אינם יז ב' ע' יכולין

כל דבר שידוע שאין חסערער יכול לסכולו אף על פי ששאר בני אדם סובלין אותו אין לו חזקה כנגד מערער :

מב הא דקושרא ובית הכסא אין להם חזקה דוקא רעביר להו' ברשות דנפשיה אבל אי אחזיק בנופא דארעא דחבריה כגון דעביר בית הכסא בנופא דארעיה דחבריה ופתח לביתיה דמויק אינמי דעביר בית הכסא כרשותה דנפשיה ועוקא דיליה אזיל לביתיה דחבריה כיון דבנופא דארעא קא מחזיק אית ליה חזקה ואי שעין דובנה ניהליח נאמן כשבועה ומכל מקום אית ליה לכסויי להו' בית הכסא או להרוג עוקא כי היכא דליסתלק מיניה ריחא אף על גב דאחזיק ביה בהכי בלא כיסוי ואי לא מסלק ליה לריחא לא הוי חזקה כלל אפילו אם אמר מסליקנא ליה לבית הכסא וקסתמטנא ביה במילתא אחריתי לאו כל כמיניה דלביית הכסא אחזיק וכיון דלא הוי חזקה לנפשיה לא הוי חזקה למילתא אחרת ויש מי שאומר שבין שהחזיק כגוף הקרקע הרי היא שלו לאיזה השמיש שירצה ובלבד שלא יגיע לחבירו מטעם שום נזק :

מג מי שהחזיק בנזק שיט לו חזקה כגון שפתח חלון או העביר את הפנים או שלא הרחיק מה שראוי להרחיק והרי החזיק טעון אתה אמרת לי לעשות או מחלה לי אחר שראית או הוא הוכר הנזק ושהקת ולא כתייה בני הנזק אומר עכסיו הוא שראית ולא ידעתי כקוד' או שאמר כשראיתי נחיתי כך ואתה אמרת עתה ארחיק או אסתום ואתה א' מידחה אותי מיום אל יום כרי שתקבע הזקק בכל אילו וכיוצא בהם על הניזק להביא ראיה ואם לא הביא ישבע החזיק היסת ויפטר :

מז החזיק כגון שאין לו חזקה כגון עשן ובית הכסא וכיוצא בהם ומען החזיק שקנה מידו של ניזק על החזיק להביא ראיה שקנו מידו שהרי הניזק הוא סיחוק ואם לא הביא ישבע הניזק היסת שלא קנו מידו על כך ויסלק הויקול לעיל סימן קנ' דנתכאר בהעיקף יש שהבא בבח נוי הרי הוא כגוי לענין ניזוקין דאחו ממילא אבל בניזוקין אילו שנתבאר בו סימן זה שצריך להרחיק עצמו משם דהוי כמזיקו גורים אין חזקה נוי שהני לוח שניזקנו בידים' שני שכנים חדרים ביהד וביתו של אחד נפרץ ועל ידי זה באים נכנסים לבית השני ואמר השני נדוד ביהך או פכיר אותו לאחרים כי אתה נורם לי חזק יטאומרים שהדין עמו וצריך להקן חזיקו ויש חולקין כיון דלא הוי נירי דיליה וכן אם לא נדרה ינעשה לו הויק פטור מלשלם לדכיי הרא' עכ' ל' לשין סורי מהרם' א' ז' :

קנ דין מי שירד לאמונתו של חבירו ומי שמתביא סחורה לעיר אחרת וכו' ו' סעיפים :

קכ אחד מבני המבוי שאינו מפולש דלא דרסי בה רבים רק בני אותה המבוי וכן אחד מבני חצר השותפין שבקש לעשות דופא פירוש מוהל או אומן המקז דם או גרדין או סופר שטרות או מלמד תינוקות לימוד

לבוש עיר שושן הלבנת שותפים בקרקע

עדים דאנן סהדי שהכותל היא של שניהם וכיון שהם שותפין בהדדי לא קפרי אהרדי אפילו נשתתה הרבה ברשות אחד מהן אינם יוצאים מחזקת השותפות אלא הרי הם ברשות שניהם עד שיביא ראיה בעדים ויש מי שאמר דווקא כשהאבני' ניכרים שהם מזה הכותל והוי כגו במקום חזקה דחזקה הוא דמשל שניהם נכניה זו הכותל מאילו האבנים אבל אם אינם ניכרים לא מביא עם טוען לקחתי מסך חלקך שהו' נאמן כמנו שיכול לומר אינם מאבני זה הכותל ואין כאן מינו במקום חזקה אלא אפי' אם טוען אני בניהו' בולו משלי נאמן כהנו :

כותל שכין שני שותפין שנפל ובאו לחלוק האבנים והיו בצד של א' מהם אבנים יקרות יותר ממה שבצד חבירו ורוצה זה שהם בצדו לזכות בהן אין טועין לו שכל הכותל בכלל היא של שניהם :

וזה שאמרנו בסעיף ה' שאפילו נפל הכותל לרשות אחד מהם אינו יכול לטעון שהם שלו דינא הוא אפילו הוא במקום שאין בו דין חלוקה אינו יכול לומר לא נהרצת לחלוק מתחילה אלא על מנת שאבננה אנכי כולה משלי וכן עשיתי בניהו' כולה משלי ואף ע"פ שיש לו מנו אינו נאמן דהוי מינו במקום חזקה דחזקה הוא דשניהם בנאוה ושאילו האבנים הם של שניהם לפיכך מקום שאין בו דין חלוקה ולא נהרצה האחד לחלוק אלא עם שיעשה חבירו כל הכותל אין לו חזקה אלא בסטר ואין טועין לו ס' דחזית טעושי' אלא שטר או שיבניה האחד עליו הקרה ומעזיבה או שיש בו חלונות מצידו וניכר שנעשו בשעת הבניין שאם אינו ניכר טעשו בשעה הבניין ויכול זה לומר לאחר שבנינו יחד עשאן ולא הרגשתי בהן ולא דגם חזית מהני ופירש חזית יהבאר בעזרת השם בס' שאחר זה בסעיף ה' ואם נהנו בעיר ס' אחר לטמור כותליהן מן הרמאים יעשו כמנהגם :

כותל חצר שבין ב' השותפין שטען האחד שהוא בנאו לבדו וחבירו אומ' שסייעו בכנין דרי זה בחזקת שסייעו דמסתמא הואיל והיה יכול לבזק את חבירו שיבנה עמו ומשפט זה נלוי לכל לא בנאו זה אלא שנתבע לזה ליהן חלקו ולא בנאו משלו לבדו ואפילו אם ידועה שאחד בנאו לבדו ושואל מחבירו שיפרע לו חלקו זה טוען שפרעו נאמן בשבועת דוים' ואפילו טוען שפרעו קודם שנמר בניין הכותל נאמן ואין כאן חזקה דאין אדם פורע הן זמנו דבכל שורה ושורה זמנו הוא ולא דווקא בכל גמר שורה אלא הוא הדין קודם גמר השורה חייב לתת חלקו לאותה שורה וכן בכלן ואפילו יש עדים שתבע חבירו שסייענו בבניין ולא רצה נאמן לומר נתתי אחר כך עד שיביא עדים שהיה עמהם מיום שהחל זה בניין בזה וזה יודעים אנו שלא פרעו או שיעידו עדים שהעמידו בבית דין שסייענו בבניין וצוהו כד' שסייעו וסרב מלעשות ציוו בית דין :

כותל זה שאמרנו שיוכל לפק' חבירו שיב' עמו לא אמר שיוכל לכופו אלא עד גובה ד' שיערו חל' שבנוכה זו נשטר מהזק ראיה ואם רצה אחד מהשותפין להגביה יותר מד' אמות אפי' רוצה להגביה משלו חבירו מעכב עליו שיאמר לו חצי מקום הכותל הוא שלי ואיני רוצה שתעש האויר שלי כיצריך אנו להסתמס על חצי אויר הכותל שהוא שלי אפי' כ' סנהג המדינה היא שלא לעכב מיהו על חלקו יכול כל אחד לגבות מה שירצה וי' א' שאין חבירו מעכב על ידו אלא רשאי הוא להגביה כמו שירצה וכלבד שלא יגביה כל כך שהקלקל הכותל בכך ומשלים לחבירו מה שכותלו נפחת מפני חבירו שהחכיר עליו בכנינו :

כותל חצר השותפין הסבדיל בין שני השותפין שנפ' כול כל א' מהם לכופ את חבירו לחזור ולכנותו על גובה ד' אמות ולא יותר אע"פ שהיה כבר גבוה יותר רצה הא' והגביהו יותר מארבע וזה לא מ'חא בידו אפי' אין מחייבין אותו ליתן

חלקו במה שהגביה זה יומר מד' אמות אפי' גלה דעתו דניחא ליה במה שהגביה זה יותר אז מחייבין אותו לתת חלקו לאותו חוספות גובה עד כדי כל מה שגלה דעתו דניחא ליה כיצד בנה האחד הכותל שביניהם והגביהו עד עשר אמו' ובא חבירו ובנה כותל אחר כנגדו או בצדו והגביה אותו כותל האחר שש אמות הרי ניכר שרוצה לעשות חדר או אכסדרה בין שני הכותלים ונמצא שנהנה בתוספות שהוסיף חבירו יתר על ה' אמו' עד שתי אמות יותר אז מחייבין אותו לסייעו נ' בתוספות כפי שבנה כנגדו באורך וברוחב עד שתי אמות שהרי נראה שמעשו שרוצה באותן ה' אמות אע"פ שעדיין לא נתן התקרה כוהלו לכותל החולק בין שניהם אפ' אין מחייבין אותו יותר ממה שבנה כנגדו ואם יש הוכחה שרוצה להוסיף עד ככותלו כגון שחפר כראשו מק' לראשי קורות או שהניח קורה ארוכה בראש הכותל שדרך ליתן עליה ראשי הקורות הרי גילה דעתו שרוצה לבנות עד כל גובה הכותל הסבדיל אז מנלנין עליו הכל וכחייבין אותו לתת חלקו לכל השש אמות כלם שהוסיף חבירו על הארבע אמות אע"פ שעדיין לא בנה כנגד כל הכותל שהרי גלה דעתו שהוא רוצה בכל הגובה הזה וכן הדין בארצו אם הניח אבן נכלם ואבן יוצא בדרך שעושי' בכניין כשרוצין להוסיף עליו חייב בכל התוספות שהוסיף חבירו וה' אם היה לו כותל כבר ובנה בו דבר שניכר במה שעש' חבירו אם נהנה בכנינו אף ע"פ שלא עשה שם היכר דניחא ליה חייב ליתן לו לפי מה שנהנה :

ואם לאחר שבנה זה כנגדו בא זה שהגביה את הכותל והבע אותו שפרע לו חלקו בהוצאות תוספות הגובה שהוסיף על ארבע אמות מפני שמסך לו או כנגדו ואמר זה כבר נתתי אינו נאמן שהרי הכותל הוא עד הנה בחזקת אותו שהגביהו וכיון שזה עדיין לא סמך הקרתו עליו ה' כמוציאין מחבירו על ידו שטר דכל מקום לא עדיף חזקהו משטר שאין בו נאמנות ונשבע בנקיטת חפץ שלא נתן לו נוטל ממנו כדי כל הנשבעים ונטילין ואפילו יש בכותל שהגביה לצד זה שלא רצה לסייעו מתחילה בתוספות יש שם מקום חפז ליתן כי ראשי הקורות לא יוכל זה לטעון אילו לי שסייעתיך לא הייה עושה לי הנחת הקורות אלא כדי שאם אבא לסמך לו כותל אחר לאחזר זמן שאהן עליה תקרה ואפילו מונחים בהם הימלש' פירוש נסרים עבים שנוהנים בצידו החורים לא יוכל זה לומר אי לאו דסייע לך בהדך לא טרחת כל האי שירחא אפילו הכי אינו נאמן דאסר ליה האי אמרתי בלבי שמא תמלך לפימך לי כותל אחר ולהת הקרה והפיסני במסון כמה שהנכתי לא אצטרך לקלקל כותלי לנקוב בו חורין להנחת ראשי קורותיך ונשבע בנקיטת חפץ נוטל אלא אם כן יביא זה עדים שפרע מיהו אם קבע זה בניין קבע על הכותל ואחר כך הבעו זה הרי תאנקר' מחזיק ואם טוען שנהן לו חלקו נשבע היסת ונפטר :

כד' א' שהסומך אינו נאמן כשירדע בעדים שזה התובע בנה כל הכותל אבל אם אינו ידוע הרי הוא בחזקת שניהם שאין א' מהם מחזיק בו יותר מחבירו שהרי על קרקע שניהם היא עומדת ואפי' אם הנהכע כודה לתובע שבנאו אלא שטוען פרעתיך חלקי נאמן בכנו דאי בעי אמר בנתי בהדך הוי נאמן כי אפי' בניה אהה ופרעתיך פלגא נאמן בשבועת היסת ויש אומרים שאם נהרצה תחילה בהגבה נאמן לומר שנהן לו חלקו דאז הוי זמנו ופרע כזמנו וגם אחר שבנת אף על פי שמתחילה לא נהרצה אלא שאמר לו אחר כך בעדים ליתן לו חצי ההוצאה וכה בחצי הכותל ואין חבירו שוב למחות בו דוכת' לו חצירו שהרי החצי על קרקע חצירו היא עומדת ומחייבין אותו ליתן :

כותל חצר שבין שני שותפין שהיה רחב מתחילה יותר כמנהגם ונפל ורוצה האחד לחזור ולכנותה רחב כמנהגה

לבוש עיר שושן הלכות שותפין הקרקע * ק

לפיראות הדיינים מה שהנהגו שהרי אינו יכול להשתמש בכחלים וכן אם הניקף עצמו הוא שגדר רוח רביעית הדין גילה דעתו שחפץ בגדרו ונותן חצי ההוצאה של השלט רוחות עד גובה שעשה הוא את רוח הרביעית ובלבד שהיה הכחלים של שנייה מן הטעם שאמרנו אבל אם גדר המקיף שתי רוחות ועמד הניקף וגדר רוח שלישיה ועדיין פתוח לרוח רביעית כתב מורי מהרמ"א ז"ל דנראה לו שאין צריך לשלם לו כלום עד שיגדור אחד מהם רוח רביעית וכשיגדור המקיף הרוח הרביעית צריך לשלם לו חצי דמי הכל וכל זה מירי שגדר המקיף בצדדיים שביניהם וכן הניקף אבל אם גדר כחפץ סביב חורבותיו שנמצא הניקף גדרו מכל רוחותיו כנגד כל העולם אבל עדיין הוא פתוח לחורבותיו של המקיף מכל צדדיו אם הוא במקום שנהגו שלא לגדור אין לחלק בין אם גדר המקיף את הרביעי בין אם גדר ניקף ואם הוא מקום שנהגו לגדור אין הניקף צריך לשלם לו כלום אף כשגדר המקיף כל הארבע רוחות שיוכל לומר היום או למחר הזקיני לגדור ביני לביניך ונמצא שלא נהייתו מהקיפך כלום אבל אם גדר הניקף אחד מן הרוחות דגלי דעת' דניחא לי כך ואינו חושש שזיקקהו לגדור בינו ובין חבירו וחייב ליתן כל מה שגרים לו היקף יתירה / ופירש היקף יתירה היכי דמי הכי עכרין חזינן לכולי דיבועה דארעת' דהיצוין בהדי פנימי דקיימי השהא ברביהא כמה הוה וריבוע דפנימי לחידיה כמה הוה בהיביתא וחזינן חושבן דהבית לחודי כמה היו מכלל חבירת' דהך ריבוע רבת דהיצוין אי פלגא פלגא אי הילתא הילתא והוא ניהו שיעור דמחייבין פנימי למיתב לחיצוין לפום דאיתנהי לפום חושבן דארעת' מכלל כוליה הקיפא והוא ניהו שיעור הקיפה יתירה דגרס פנימי לחיצוין :

א הא דמגלגלין עליו את הכל כפי מה שהוציא המקיף היינו דווקא כשגדר הרביעית בכניין לא שגדר מקיף ל' ש ניקף אבל אם גדר הרביעית בקנים בין ניקף בין מקיף אינו נוהג לו אלא דמי הקנים שבין שגדר הניקף בקני' הרי לא גילה דעתו שחפץ אלא בשמירה קנים ואין צריך ליתן לו יותר ואם גדר המקיף בקנים גם כן אינו משלם אלא דמי קנים שהרי א אם לא היה גודר זו הרוח לא היה צריך ליתן לו כלום ועכשו כשמחייבו אינו מחייבו אלא על ידי קנים והווי כאילו כולם נעשו מקנים :

ב אם אין המקיף יכול לברר כמה הוציא ישבע כעין דאורייתא וישול כיון שברשות הוציא ואם אמר טובו לי בפתוח שבשומות ואטול בלא שבועה שומעין לו ולעניינן טענת פרעון אין הניקף נאמן לומר פרעתיד עד שיביא ראיות דמהקיף הוא מחזק בכחלים :

ג אם מתחלה אמר לו ניקף למקיף לא אתן לך כלום דלדידי כנשירא בר זוזי כני לו דהיינו גדר של קוצים טענתו טענה ואינו נותן לו אלא דמי נשיר בר זוזא ולא דווקא טאמר לו כן מתחלת ההיקף אלא אפילו לא אמר לו כן אלא לאחר שגדר המלישית כיון שאמר לו קודם שגדר הרביעי שערין לא נהחייב לו כלום והוא מוחה בו פטור :

קנט היזק ראייה שמגג לגג וכיצד ימירוקהו וכו' ד' סעיפים

א שני בתים שהם זה בצד והווי נגוהיהם עשין לדירה הרי יש בהן היזק ראייה לפיכך אפי' אם היו בשני צדי רשות הרבים זה עושה מעקה נבונה ארבע במות יהצי נגו שהוא רר בו וזה עושה מעקה לחצי נגו שהוא רר בו ועושין המעקה זה זה שלא כנגד זה ומערף כרי שלא יראו זה את זה אף על פי שבני הרשות הרבים יכולין לראות על הגומא לא יוכל א' זה לומר לחבירו סוף סוף הא בעית לאיצטונגי פקסי בני רשות הרבים

שהיה מהחילה וחכירו אינו רוצה רק לבנות כמנהג המדינה אין כופין אותו יותר שאף ע' שמהחלה נהרצה כמותל ראשו לבנותה רחב לא נהרצה אלא לאוהו כותל וכיון שנפל אודא לה וכן הדין אם היה מהחילה נבונה יותר מארבע אמות ואחד מהם רוצה לחזור ולהגביה והשני אינו רוצה רק ארבע אמות הדין עם השני :

קנב חלקו גינה או בקעה כיצד עושין הגדר וכו' ט' סעיפים

א שנים שהיו שותפין בגינה ובאין לחלוק אם יש בו דין חלוקה מחייבין אותו לגדור ביניהם אפי' במקום סתמא שאין שם מנהג ידוע דסתמא הוי גינה מקום שנהגו לגדור אבל אם נהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו ודווקא גינה אבל בקעה סתמא אין מחייבין אותו אפי' שם מנהג ידוע לגדור :

ב המוכר גינה להבירו סתם והיתה מעורבת בחור גינות אחרות יש מי שאומר שכופין את הלוקח לבנות כותל ביניהם אפי' במקום שנהגו שלא לגדור כנגות לנבי לוקח שבא עכשו אין מעיל לו המנהג והוה לנביה כסתמא ויש חולקין וסבירא ליה דגם בלוקח הולכין אחר המנהג דמה מבר ראשו לשני כל זכות שהיה לו בו וכיון שלא היו יכולין לכופ המוכר גם הלוקח אינו יכולין לכופ וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שכך נל עיקר :

ג שיעור גובה גדר בגינה ובקעה אינו רק עשרה טפחים ושעמא משום דבגינה ובקעה אין שייך בהן כך כך היוק ויאיה דאף על גב שאמרו אסור לאדם שיעמוד על שדה חבירו גשעה שעומדת בקמתה אינו אלא מירות חסידות משום עין דוע ולא נכריה לגדור ארבע אמות בשביל כך אלא מה שהצריכו לעשות גדר אינו אלא כדי שיהפך בנגב ולשמירה מן הבתמות שלא יכנסו בשדה ויויקול לפיכך די להם בגובה עשרה טפחים ויש אומרים דלפי פשט הגמרא משמע דהכי נמי בעינן ארבע אמות :

ד רצה אחד מהם לגדור בבקעה במקום שאין מנהג כונס לתוך שלו ובונה משלו ועושה חזית לסימן שהוא בנאו פ' חזית ישיח כראש הכוהל מבחזין לצד חבירו אמה על אמה וכי תימא ניעבר מלגו עביד חבריה מלבר ואמר דירי ודיריה הוא וכי תימא אי הכי השתא נמי מקליף ליה חבריה ואם דירי ודיריה הוא קולפא מידע ידעוואם נהגו בסימן אחר יעשה כמנהג ברלעיל סימן קנ"ז סעיף ז' רק כדי להודיע שהכותל שלו לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים שלו ואם עשו טדעת שניהם בונים הכותל באמצע ועושים חזית מכאן ומכאן לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם :

ה אם עשאוה שניהם ולא עשה שום אחד מהם ס' יש מי שאומר שאפי' הפול לרשות אחד מהם הרי היא בחזקת שניהם כמו בשעשאו סימן ויש אומרים כיון שלא עשאו סימן יכול להיות שאחד מהם עשאו ושכח לעשות סימן לפיכך אם הפול לרשות אחד מהם הרי היא שלו :

ו מי שיש לו חורבה בין חורבות חבירו סביב מכל ארבע רוחותיו ועמד חבירו ונגדר רוח ראשונה ושנייה ושלישית סביב חורבתו עד שנמצאת חורבה שלו גדרה משלש רוחותיה אין מחייבין אותו ליתן להוצאה כלום שהרי לו הועיל לו שחורבתו עדיין פתוח' היא מרוח הרביעי והרי היא כמו שהית' לפיכך אם גדר לו אחר כך גם הרוח הרביעי' שנמצאה חורבתו סוקפת גדר מכל ארבע רוחותיה מגלגלין עליו את הכל ונותן חצי ההוצאה שהוציא זה בארבע רוחות עד גובה ארבע אמות ובלבד שהיה מקום הכותל של שניהם שיוכל כל א' להשתמש בו כמו שכתבנו בסימן הקודם סעיף ו' אבל אם היה הכותל של זה שכתבנו ובחלקו בנה אין מגלגלין עליו אלא דבר מעט

* לבושועיר שושן הלכות שותבין בקרקע

צניעות בננו וקיימא לן בהזקק ראייה דהוה נירי דיליה ועל החזיק להרחיק עצמו לפיכך אמרו בעל הגג צריך לעשות כינהם מחיצה נבונה ארבע אמות משפת הגג ולמעלה לסלק הזיקו ואין בעל החצר מסייעו אלא אם אין הגג נבונה עשרים טפחים מסייע בעל החצר עד שיגיעו חלקו לפחיצה עשרה טפחים שבוטל עליו לעשות כרי שיהיה נתפס כנגב / ומשם ואילך בונה בעל הגג לבדו להשלים לארבע אמות משפת הגג ולמעלה ואם קרקעות החצר נבונה מן הגג צריך בעל הגג לבנות על שלו למטה עד שיהיה נבונה ארבע אמות למעלה מקרקעות החצר כדי לסלק הזיקו ואפילו אם הגג נמוך מן החצר ד' אמות שימי שאומר דאכתי איכא הזיק ראייה ממנו לחצר שאף על פי שאינו יכול להסתכל בכל החצר דמכל מקום כשהבעל החצר עומד בשפת חצירו יראנו בעל הגג והוא לא יוכל לזוהר ממנו לפיכך צריך לעשות מחיצה נובה ארבע אמות משפת קרקעי החצר ולמעלה ויש מי שאומר שכיון שהגג נמוך מן החצר ארבע אמות שוב אין חוששין להזיק ראייה ואין צריך בעל הגג לעשות כלום :

ב ואם הגג נמוך מן החצר עשרה טפחים אז אין צריך בעל החצר לסייעו לבעל הגג כלום שכיון שהגג נבונה מן הגג עשרה הוא נרפש עליו כנגב ואם אינו נמוך ממנו עשרה אז יבנה בעל הגג עד קרקעות החצר ורואין כמה חסר עדיין להשלים לבניה עשרה ולזה יתן לו בעל החצר החצי שנים הוא חייב להשלימו עד עשר כדי שיהא נחפש עליו כנגב והמתיר עד ארבע אמות יעשה בעל הגג כיצד כגון אם הגג נמוך ששה טפחים יבנה הוא לבדו הששה טפחים והארבע דגותיים יתן לו פהם בעל החצר החצי והמתיר להשלים עד ארבע אמות יתן בעל הגג :

ג שתי חצירות שקרקעות האחד נבונה מחבירו הרוי יש לשניהם הזיק דאייה זה על זה לפיכך צריך העליון לסייע להחתוך לבנות לפמה והתחתון צריך ל'כ לסייע לעליון עד שיהא נבונה ארבע אמות מקרקעות העליון ולמעלה בדפירט טעמה נבי ונכבד ידעת שחזוק ראייה דשכנים צריכים להעמיד הקרקע ועל של שניהם לפיכך ה' יקציעו בעפר מקרקעי של העליונה שיעור עובי חצי הכותל ובניין הכותל על קרקעות שניהם עד שיהא נבונה ד' אמות מקרקע העליון ולמעלה . ויש אופרים שאם החצר נבונה הרבה או שההחתוך אינו רחב להביט בו מרחוק ואיפשר שבמחיצה פועשה יסלק הזיק ראייה של החתוך על העליון אז סגי במחיצה שיראה לבני אדם שאינו מזיק עור בראייתו :

קטא דברים שבני החצר כופין זה את זה (ובו סעיפים :

א בני חצר כופין זה את זה לבנות דלת ובית שער לחצר (וכן כל הדברים שהחצר צריך להם צורך גדול או הדברים שנהגו בהם בני המדינה לעשותו אבל שאר הדברים שאינם צריכים כל כך צורך גדול כגון סיווד וכיוצא אינו כופרו ואם עשה אחר מעצמו וגלה השני דעתו שגם הוא חפץ בו מגלגלין עליו אם הכל ונותן לו חלקו בהוצאה :

ב מי שיש לו בית בחצר ואינו דר עמהם חייב לעשות עמהם דלת נגר ומנעול שהוא צורך סמירת החצר אבל לא שאר דברים ואם הוא דר עמהם חייב עמהם בכל אע"פ שיש לו בית במקום אחר :

ג וכשנבין דברים אילו בחצר נובין לפי המסון ולא לפי קירוב בתים שכל אחד אינו צריך שמירה בחצר אלא המסון לשמור מנכבי העיר ולא שייך לפי קירוב בתים אלא בעיר דשמיש חשט מפני האויבים לסכנת נפשות לפיכך הקרוב לפתח העיר ה' מסוכן יותר וצריך שמירה יתירה פה שאף

הרבים שיכול לומר לו בני רשות הרבים אין רואין אותי אלא ביום ובעת שאעמוד על גני ואוכל לזוהר פהם אבל אתה רואה אותי חסר ולא אוכל לזוהר מסך / ואם הגג שפל עד שבני רשות הרבים רואין אותו להדיא בעת הילוכם כמו זה שעומד בגג אין לו הזיק ראייה יותר מנג זה שאצלו או כנגדו ואינו כופרו לעשות מעקה :

ב כבר אמרנו דכל מקום שיש בו משהו הזיק ראייה צריך לעשות המחיצ' נבונה ד' אמות לפיכך כנג העשוי לדירה צריך לעשות המעקה ארבע אמות אבל בין גג לגג משאר גגין שאינן עשויין לדירה אינו זקוק לארבע אמות שאין סתם בני אדם דרים בנגות ואין בהן משום הזיק ראייה אבל צריך לעשו' מחיצה בין שני הגגים נבונה עשרה טפחי' כדי שיתפש עליו כנגב אם ימצא שיכנס ברשותו ויש אומרים שכל הגנות שייך בהן הזיק ראייה אפי' אינו עשוי לדירה שלפעמים עולה אדם לגגו פתאום ורואה מה שחבירו הסמוך לו משחמש כנגו אלא שכשהם סמוכי' זה לזה בכל עת שחבירו יבא להשחמש בננו ירנשו צניע עצמו לפיכך כשהם סמוכים זה לזה אינו צריך מעקה ארבע אמות ליחמר מפני הזיק ראייה אבל צריך לעשות מחיצה עשרה טפחים כדי שיהא נחפש עליו כנגב אם יבנום אבל אם הם רחוקים זה מזה שייך בהן הזיק ראייה וי' זה משהמש בנגו ואינו מרניש בכיאת השני פתאום וזכור שלא יב' ל'ש אור ר'ה מפסיק כיניהם ל'ש אור ר'ה מפסיק צריך לעשות מעקה נבונה ארבע אמות וכמו שנחבאר זה שרא כנגד זה ומעדיף וכתב מר"ז ל' שבן נראה לו עיקר :

ג אמר אחד ר' חצי שלי אבנה איתו לרוח פזוח והשני אומר לא כי אני אבנה אותו רוח יפילו גורל / ואם בא אחד לפנינו והכע ואמר להבירו כיון שכיון שנינו יש לנו לעשות מעקה לצורך גג או תעשה אהה המעקה כולו ואני נותן לך חצי רהיצא' אותן אתה ליואעשנו אני כולו שומעין לו שהרי פרייחין בנה ההעדפה וגם שאין שום אחד יכול להסתכל כלל בסל חבירו מה שאין כן כשמעדיפין שיוכל לצדד אצדודו ולהסתכל אצל ההעדפה מן הצד אבל אם המחוק עד שעשה חבירו החצי שלו ואמר לו הואיל והתחלת נמור יכול לומר לו למה לא התחלת אהה והייתה קושה כולו על שלך אלא שלא רצית לקלקל חומה בידך להכביד עליה בכניין גם אני מטעם זה אינו הוצה לעשות :

ד ואף אם חס רחוקים זה מזה אפילו כמלא ראות העין יש בהן הזיק ראייה וכל זמן שהם רחוקים יותר אע"פ שזח עושה מעקה מצד זה והוא מצד השני ומעדיפים אפילו הכי רהיזוק גורם שאין ההעדפה מועיל ויכולין להסתכל מן הצד לפיכך אם הם רחוקים הרבה כעניין שאין הזיק ראייה מסתלק כמה שיבנה כל אחד החצי בהעדפה אלא אם כן יבנה אחד מהם את הכל אם יכולין להשכיר שיבנה אחד הכל ויקבל החצי ההוצא' מחבירו הר' ל'וב יבנה הכל ויעשה שאף לחבירו על חצי הבניין שהוא שיו כדי שיקח חצי האכנים לפיפול ואם לא יפילו גורל ביניהם מי יבנה הכל ויקח חצי ההוצאה מחבירו :

קס גג הסמוך לחצר ושתי חצרות אחת גבוהה מחברתה ובו ג' סעיפים :

א גג הסמוך לחצר חבירו אחז'ל בעל הגג מוסיף לבעל החצר בראייה ואין בעל החצר מוסיף לבעל הגג בראייה ומעמא משו' דתשמיש החצר קבוע ותשמיש דגג אינו קבועה וכיון שכן בעל החצר משחמש בחצרו ואינו נזהר מבעל הגג לפי שסוכר שאינו סם ולפעמים שהוא סם ורואהו ומצ' בעל החצר נזוק בראייתו של בעל הגג אבל בעל הגג כבר יודע שכעל החצר קבוע בחצירו ונזהר הוא מלעשות שום דבר

* * * לבוש עיר שועץ הלכות שותבין בקרקע * * * חמ

טענהא טענה וכל זה משורת הדין אבל אם נחז להם המלך רשות להעמיד דלתות במבוי שלהם דינא דמלכותא דינא כי השוקים והרחובות שלהן ויכול לעשות בהם מה שירצה ויהיו כל אס אותן הישראלים הדרים חוץ למבוי יכולין לבטל הרשות מן המלך רשאיין הם לעשות ואין מחוץ בידם כיון שהדין עמהם נל :

ב וכן מבואות המפולשים לדרך עיר אחת ובקשו בני אותה מבואות לסתמים שלא יעברו עוד שם בני אותה העיר מעכבים עליהם אפילו יש להם דרך אחר לעבור משם שכבר הוחזקו לקצר דרכם דרך אותה מבואות :

ג מי שבקש לפתוח פתח במבוי שאינו מפולש בני הספוי מעכבין עליו מפני שמרבה עליהם את הדרך ואם היה מפולש לרשות הרבים פתח כל פתח שירצה לכתחלה דכיון שהוא מפולש לרה כבר בקעי כה רבי ואין שייך לומר מרבה הדרך בפתחו: פתח ואי אית ליה דלתות שנועלים בלילה כסתום דמי שמרבה עליהם את הדרך בלילה וכן מעכבין זה את זה שלא להשתמש במבוי רק בדברים שדרך להשתמש במבואות :

ד יש אומרים שהמבקש לפתוח פתח במבוי אחר כגון שיש לו חצר בין שני מבואות ופתחו לאחד מהם וכא לפתוח פתח לשני אף על פי שכני אותה המבוי אינן מעכבין עליו בני מבוי הראשון יכולין לעכב עליו מפני שמרבה עליהם דריסת רגל של בני אותה מבוי שפתח לתוכה לכא שם דרך פתחו :

ה היה לופתח סתום במבוי שאינו מפולש והרי זה חוזר ופוחו בכל עת שירצה ואם פרץ את פצימין הוא סי שכבר מחל זכותו ונסתלק מפתח זו לגמרי ובני המבוי מעכבין עליו מלפתחו :

ו אחר מבני מבוי שבקש לסתום פתחו במבוי זה ולהחזירו למבוי אחר בני המבוי הראשון מעכבין עליו שמא יבא עליהם מס ויתמעט מחלקן מן המס הקצוב על בני המבוי לפיכך מקום שאין המס קצוב על בני המבוי הרי זה סוהם פתחו בכל עת שירצה ובלבד שיפרוץ פצימיו שיש לו למבוי זה שלא יחזור אח כו ופתחנה כדינו ויהיה לו שהי פתחים לשתי המבואות וירבה הדרך על זה המבואה :

ז חמשת חצירות הפתוחים למבוי שאינו מפולש כל אחת יש לה רשות להשתמש ממנגד חצרה וכלפי חוץ אבל לא כלפי פנים לפיכך הפנימית משתמשת לעצמה ועם כולם ואין אחרת משתמשת עמה והשנייה משתמשת לעצמה ועם אותן שחתתה: ולא עם הפנימית וכן כולן עד שכולם משתמשו עם החיצוני והיא משתמשת לעצמה ואינה משתמש' עם אחד מהם לפיכך אס' בעל השנייה בנה אצטבא לפני פתחו אין החיצונה יכולה לעכב עליו אבל כל הפנימיות מעכבות עליו מפני שמרבה עליהם את הדרך באורך שצוקבין להקיף סביב האצטבא וכן אם פתח בעל השנייה עוד פתח בינו לבין החיצונה אין החיצונה מעכבת עליו שהרי אין לה להשתמש' אלא מפתחת ולחוץ אבל אם פתח הפתח השני בינו ובין השליש' הפנימית מעכבת עליו שאין לו להשתמש במבוי אלא מפתח חצרו הראשון ולחץ וכן הדין בכלל ויש אומרים דכל שננגד חציון יש לה רשות לפתוח כין כלפי פנים בין כלפי חוץ ולכן יוכל למחות נס כן על פי שבא לסתום נגד חציון אף על פי שהוא לפניו מפתח חצירו: יש אומרים שאין טענת דיבוי הדרך טענה במבוי אפילו אינו מפולש ואין הפנימי יכול למחות על החיצון אלא אם כן היה כח לפנימי לסתום המבוי שם אם היה רוצה אבל בלאו הכי כגון שיש כח לחיצון להשתמש לפניו ממנו אין דיבוי הדרך טענה וכמו שהדין במבוי כן הדין במקומות של בית הכנסת במקומות הפנימי כדי להורית הצדקה ושיבאו רבים להתפלל או שיחידים רוצים ליש' באמצע הדרך העשיר

שאין כן בחצר ויש מי שאומר דחצר ועיר דין אחד להם שנס החצרות' שמירה מפני הסכנה והולכין לפי קירוב הבתי: וכן אס' אס' מבני החצר אינו רוצה ליתן בתיוקין וזצריך ונס אינו רוצה להשכיר ביהו שבחצר יתקנו הם וישכירו ביתו ויקחו השבירות עד שיפרעו חלקו המגיע עליו :

ח אחד מהשותפין בחצר שנקט להשתמש בחצר תשמיש קבוע או שאר כל דבר שאין דרך אנשי המקום לעשות בחצירותיהן כגון להעמיד בה בהמה או ריחיים או לנרל בה תרנגולים וכן שאר דברים שאין דרך בני המקום לעשותם בחצרותיהם ככולם השותפין בני החצר מעכבין זה על זה חוץ מן הכביסה לפי שאין דרך בנות ישראל להתכוות על גב חנהר לפיכך במקום שאין שייך האי טעמא כגון שדרך הוא שהאנשים כוכבי יכולין למחות ונס לגשים דווקא אי כוכסים כד' אמו' שלפני פתחיה וליכע מודרין ואולימא לחלק חבירו אבל אי איכא מודרין כ' ש' שרוע' לכנס בתוך ארבע אמות של חבירו שיכולין למחות :

ט חמשת חצירות השופכות מים סרוחים או מי שופכין לביב אחד ונתקלקל צריכים לסייע לתחנתנה שכל זמן שלא ירדו המים מן ההחומים יעמרו העליונים במקומם ולא ירדו נמצאת עליונה מסייע לכולם ואין שים אחת פסייע לה ותחתונה אינה מסייעת אלא כנגד חצירה ככל זמן שלא ירדו מים העליונים למטה טוב להם :

קטב דברים שבני מבוי כופין זה את זה ובו ז' סעיפים :

א בני מבוי כופין זה את זה לעשות לחי יקורה למעזי כרי שיכולין להשתמש בה בשבת אבל אם באו להעמיד לו דלתות אפילו אחד מהם איזה שירצה יכול לעכב ואפילו אם הם רוצים לעשות משלהם ואינו מבקשים ממנו שיחץ נס הוא להוצאה זו יכול הוא לעכב ולומר אני רוצה ליכנס בחבילתי עד פתחי ואפילו אם ישכמו כולם לעמוד לו דלתות בני רשו' הרבים מעכבין עליהם ואפילו אם ירצו להעמיד הדלתות בפנים במבוי הרבה בני רשות הרבים מעכבין עליהם לפי שפעמים יש דוחקים כר' הונכנסים לתוך המבוי ע' הדחק ואפילו פכרו: בני המבוי את המבוי כדי להעמיד דלתות והכריזו שכל מי שלא יערער טאבד זכותו ולא ערערו בני רשו' הרבים אפ' יכולין לפתוח ולא אמרינן מדשתקו מחלו דקידרא דבי שותפין של רבים הוא וכל אחד סמך על חבירו שימחה הוא לכך לא מ'חה ועוד מי נחז להם רשות לסוכרה כדי להעמיד דלתות ואין זה שלהם שהוא כחוקת הרבים למחות בידה ואין מבייתה מכירה' מ'הו מבואות קטנים הפתוחות לאותן מבואות הפתוחים לרה או לס'מט' רשאין הם להעמיד דלתות רכולו האי לא דחקו בני רשות הרבים ויא' דאפילו אם פתחו לרה וניכר בראשו כמין פתח שיש לו פצימין אמרינן שמתחלה נעשית לשם כך ברצון בני העיר ויכולין להעמיד להם דלתות בני מבוי שהיה כמבוי שלהן שכונה בחצר אחד ובג'ית הכנסת ובית המקוה והחצר סגור בדלתות והמבוי פתוח לרשות גוים ובמקום אחד דרים ישראלים שיש להם דרך על זה המבוי לילך לחצר שהוא לצורך שכיילה או תפלה ובני המבוי רוצים להעמיד דלתות כדי להשמר מן הגוים הנכנסים הישראלים האחרים יכולין למחות בידם מפני שעכשיו גורמים להם סירחא יתירה שאינו דומה עיכוב פתח אחד לעכוב שני פתחים ואף על פי שרוצים להסיר הדלת מן החצר ולקובעים בראש המבוי יכולין לומר כבר הוחזקנו בכל המבוי ללכת בה ככל זמן' שנרצה בלי עכוב את' מקלקלין עלינו ועוד נל' כשהחצר היה נעול והיינו דופקים עד שתפתחו לנו היינו עומדים כמבוי של ישראל ולא פחרנו אבל עכשיו נצטרך לעמוד בין הגוים עד שתפתחו לנו ויש סכנה נל'

לבוש עיר שושן הלכות שותפים בקרקע

משם מחילה שתקו אלא קידרא רבי שותפו הוא ופליג אמאי סמך על חבירו כל מס שהושם על העיר אין אחריות לפטור עצמו ממנו בצאתו מן העיר אחר שהושם המס שכבה היה הוא גם כן בנתינת עיני השר כשהשיל המס :

כשגובין מאנשי העיר לבנות החומה גובין לפי קירוב הבתים לחומה כי הקרוב לחומה צריך לה יותר מן הרחוק דכשתעיר פרוצה אין חומה כשכאבים לפעמים הלסטי פושטין ויהם תחלה בבתיים החיצוני ולכן הם צריבין לשמירה יותר מן הפנימיים לפיכך כל הסמוך לחומה נותן יותר ויש אומרים שגובין לפי המסוד דודאי פחשבת הליסטי פתח כשבאין אינן באין אלא על עסקי מסן לפיכך מי שיש לו מסן יותר צריך יותר שמירה וצריך לתת יותר מכל מקום אותו שיכולין לפנות בו תחלה דהיינו בתים החיצוניים גם הם מסוכנים יותר מן האחרים לפיכך אחר שחלקו לגבות לפי מסן גובין לפי הבית הקרוב לחומה שהוא צריך לתת יותר מן הרחוק כיצד :

שני בתים שיש בקירוב לחומה זה כזה ויש בהם מסן בשוה פדעים בשוה ואם יש בית קרוב לחומה ואין בו מסן ואחר רחוק ויש בו מסן אין גובין מהקרוב כלום כיון שאין לו על מה לחוש שהרי אינם כאים על עסקי נפשות אע"פ דודאי אם היו מעצמין עמהם לבלתי נתון להם המסן היו הורגין מכל מקום כיון שאם לא יעמדו כנגדה לא יזיקו לגופם לא חשוב סכנת נפשות ואם שני בתים הם מסן שוה בשוה ואם רחוק ואקרוב הקרוב יתן יותר מהרחוק ודווקא כשיש שלוש בארץ ואיכא איסח מלכו ואין לחוש אלא לאותן הבאין דרך לסשיות ובאקרי בעלמא אבל בזמן שיש מלחמה והמלכים מתגרים זה בזה אלא איפת לן כלל בקירוב בתים ולבני בריקום הכובש את העיר קרוב ורחוק בתים חזא מילתא היא הילכך אין גובין אלא לפי שכח מסן דברקו נמי אם נותנין העיר בידם ומקבלין ממשלת מלכם עליהם גם כן אינם הורגין אלא דוקא חסד המסן ובוכסין העיר תחת ממשלתם ומניחים הנפשות לגור שם לפיכך גובין הוצאו ההצלה לפי שכח מסן אבל אם על עסקי נפשות הם באי שאינם מקבלין לכבוש העיר רק להרוג ולאבד וללכ לרובם והמסן סמיל ישללו ויאבד לפיכך גובין השתדלו ההצלה חצי לפי שכח הנפשו וחצי לפי שכח המסן והיא שכח מסן דקאמר דווקא מסן המישלל ראיכא למיחש עליה אבל מסן שאין מישלל אין גובין עליו כלל ראיכא למיחש למירי ואם יש לחוש לגזילות הצירות וקרקעות ושריפות בתים ונתינים גובין אף לפי שלם וכן חבור ההולכת במדבר ומעט איכא סכנת נפשות וגובין אף לפי הנפשות וכל מה שמעלילין האומות על ישראל ואפילו גוזרין שמרות ואפילו מענין אהזן ביסורין יש אומרים שגובין לפי המסן שאין נותנין עיניהם אלא על סכנה של ישראל ולכן באין עליהם בעקיפין ובעלילות ויש חולקין וסבירא להו שכל שיש בו סכנת נפשות ואפילו לא נזרו דק שלא למכור לחם ליהודים או אמר השחיטה וכדומה גובין לפי נפשות וכתבמורי מהרמ"א ז"ל וז"ל ולי נראה דנתיב בזה לפי ענין הנראה דריינים עכ"ל ד"ל והם יחקרו היטב ויבינו מה הוא עיקר סיבת הגזרות ודעת המושל בעת ההיא וידונו על פיהם כי סבת הגזרות והשמדות אינן שוין פעם יעלילו משום מסן פעם כונתן לרצח ממש על הנפשות הש"י יצילו מידם נ"ל שומרי העיר ששומרין בעצמן בלילות ונחפשו עם המושל לתת לו קצבה לשנה והוא יעמיד השומרי גובין לפי מסן אף על פי שמתחלה הוצרכו לשמור בשוה כשנחפשו נתן עיניו במסן לפי מה שהעריך שיש להם מסן רב ליהודים לכך נתפטר ולכך גובין לפי מסן ודווקא בכי האי גוונא אבל אם הגוים עדיין שומרים והיהודים שוכרים שנים או שלשה לשמור בכקומן שומרים אקרקפתא דגבירי מונח וגובין בשוה הן דל הן עשיר עדיין וכשגובין לפי מסן אין חילוק בין מסן שלו או מסן של אחרים ששומרין

העשירי כול לפחות בטענה שמיצר לו הדרך או מרבה עליו הדרך מיהו אם יש מנהג בעי הולכין אחריו ויכולין בני הכנס' לתקן שכל מי שיש לו מקום שאינו צריך לו שיטכיר' בקצבת הגזרה להם ואם רוצים לבנות להם בית הכנסת אחר או יזידים הכאים לבנות להם בית הכנסת אין אחרים יכולין לשחות בידם והמנהג ראוי לנייפה שרוצה לבטל עבודת השם יתברך ואין להשתמש בבית הכנסת אלא בדבר הנהוג ולכן אם אילו היושבים במערב כאים להגביה מקומותיהם במעלה על האחרים האחרים יכולין לפחות אב"ל להגביה מעט כדי שחגו עיניהם בענין שלא יהיו נראין נכוחי' הנהגה וזה אינו חסר אינן יכולין לעבד ועל סימן קע"א סעיף א' :

קטג דברים שבני העיר כופין זה את זה ובו ו' סעיפים :

א בני העיר כופין זה את זה אפילו מועטין כופין את חזקונין לעשות לעיר חומה דלתים ובריח לעיר ולבנות להם בית הכנסת ולקנות ספר תורה נביאים וכתובים שיקרא בהם כל מי שרוצה מן הציבור והוא הדין לכל צרכי העיר ויכולין לטף זה את זה ועל בלבוש התכלת סימן ג' הדין שכירות חזן לבני העיר גם סימן ג' שם וכופין בני העיר זה את זה להכניס אותם ולהלק להם צדקה וליתן ב' זוך כים של צדקה ועל סימן ד' וס' ו' בני העיר שיש להם דין עם יחיד אם יכולין לדנו ואם נקראין מוחזקין דין שכיר' למניין ועל בלבוש התכלת סימן ג' ועל הוצאו שהוצאו לבער מסור כל הדמים בעיר הייבין ליתן לזה דתיקון דכולהו הוא כל צרכי צבור שאינן יכולין להסו' עצמן יש להוסיב כל בעלי בתים הננתנים מס ויקבלו עליהם כאמנתם שכל אחי' אמר דעה הלשם שמים וילכו אחריו הרוב ואם המיעוט ימאנו הרוב ויבליק לבוף אוהם אפי' ברני גוים ולהוציא מסן על זה והם צריבין לתת חלקם והמסרבו מלוסר דעתו על פי החיים בשלה דעתו ואולי' בהר דעוה רוב הנשאר' האומרים דעתם ועל בלבוש ע"ז סימן רנ"ו איסור' חייב ליתן לכים של צדקה :

ב מי שיש לו חצר בעיר אחרת אף על פי שאינו דר שם בני העיר כשעבדים אותו להפזר עמהם בורית שיחין ומעור' ואמת המים אבל בשאר כל הדברים אין משעבדן אותו וכל הדר בעי' סתם יב' תרש ואע"פ שאין לו בית דירה או שקנה בה בית דירה אפי' לא דר בה עדיין יכ' חדש או אפילו לא קנה בית דירה וידענו שדעתו לקבוע בעירו זה הוי מיד מאנשי העיר וניתן עם בני העיר בכל הדברים הצריבין לעיר כגון לחיקון החומה גזלות ושכר הפרשים והשופרים את המדינה וכיוצא בדברים אילו ששומרים העיר שהרי ה' כספר עמהם יש אומרים בל ששכר ב' צדירה אם שכרה ל'כ' חדש הרי היא כאנשי העיר מיד' ולכ' אם נפל לו בית כירושה או במתנה לא יחשב סכני זה כאנשי העיר ואם יש מנהג חולכין אחריו יש אומרים שכל זה במס קצוב או חלוי העניין בקניין בית דירה או בשכירות או בדירה יכ' חדש ולמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל במס שאינן קצוב אלא המלך או המושל נתן עינו ורוצה שיהנו לו מיר כל מי שטיכר בית חייב ליתן גם הוא שעושה עין למושל כמו שאר בני העיר שרוצה הרבה דמים תחתיו ונתן בהן עינו ואיכא למיכר דמהרבה המס ב' שכולו יש חולקין / והא דמהני אם דר שם יכ' חדש היינו שנתעכב שם שלא מחמת אונס אבל אם נתעכב שם מחמת אונס כגון שחלה או כדומה לזה לא מ' אם הרויח שם צריך לתת מס לפי ענין ההרווחה כמו שנתבאר לעיל סי' קנ"ז מי ששהה בעי' שנים רבות ולא הבוע ממנו מס לא הוי מחילה ולכשיהבעו ממנו צרי' לתת לספר' דמה ששתקו עד עכשיו לא

❁ לבוש עיר שושן הלכות שותפין בקרקע ❁ קב

אבל הכשישן נותנין מהם אבל לא כל כך כמו משאר ממון שהרי איני סרויה בהן אלא שנותן מהם לפי שעומד להרויח בהם אם היה בא לידי איזה סחור'כול היה מוכר אותם ומרויח בהן ואין חילוק בהם אם מחזירים לבגדים או לא והכל כמנהג המדינה . כל מה שגובין לפי הממון הולכין אחר רוב הממון והעשירים שהם באנשים המיעוט הם חשבוין רוב בעניין זה ומתוך כך פסק מהרמ"א בעל תרומת הרשן ז"ל על עיר א' ומהם שני אחין תקיפין ועשירים ורוצים הקהל לברר ה' אנשים שיעריבו והעשירים רוצים שהם יבררו בתוך ה' אנשים ב' שישלהם שייכות בהם לעשות להם ערכת שהרין עמהם שמהוך כך יתפייסו העשירים בערכם כיון שי' ש בחוכם אילו השנים שישלהם שייכות במקום שבני העיר מוסיבין ביניהם מלמד תינוקות ואין אביהם של תינוקות כולן יכולין לשנור לבניהם ויצטרכו הקהל ליתן השכר גובין לפי ממון דוראי מחזירין אחר מלמד טוב לפי עושרם ועל בלבוש החכלת סי' נ"ג סעיף ז' וכן בניין בית הנגסת גובין לפי ממון שכך דרך לבנו' אותה בניו לפי עושרם וכן כל צרכי העיר אע"פ שמקצתן אינן צריכין כגון בית חתנות או מקוה וכדומה אפי' הכי הכל צריכין ליתן חלקן לפי ממוןם :

ד כל הדברים הצריכות לשימור העיר לוקחים מכל אנשי העיר אפילו מתומים שנים הם צריכין שמירה חוץ מה' ה שאין תלמידיו חכמים צריכין שמירה שהורתן משמרתן אבל לתיקון הדרכים והרחובות אפילו מן החכמים שהרי גם הם צריכין לזה ואם הדרך שכל העם יוצאין ומתקנין בעצפם לא יצאו תלמידיו חכמים עמהם שאין דרך תלמידיו חכמ' להודיל בפני עמי הארץ ועינין בלבוש ע"ז סימן רמ"ג סעיף א' אחד היו חופרין נהר להביא מים לעיר גובין אפילו מהיהומים שזו זכות היא להם שישקו ממנו שדוהיהם וכרמיהם לפיכך אם אירע שום דבר שלא הועילה החפירה שלא באו המים הואיל ולא נהנה מהם היהומים מחזירין להם כל מה שנלקח מהם דלכתחלה לא נלקח מהם אלא על מנת שיהנו מהם וכיון שאינן באים יתמ' לאו בני מחילה נינהו וכן כל כיוצא בזה אבל לבניין בית הכנסת אין היהומים צריכין לתת לה דלאו בני מיעבד מצוה נינהו ועל סי' ק"ן סעיף ט"ו :

ה תלמידיו חכמים פטורים ממסים כמו שנהבאר בלבוש ע"ז רמ"ג יש מקומות שנהגין שגם חזן הכנסת פטור ממסים וכתב סו"ר ז"ל מנהג הגון הוא וכן ראוי לנהוג עכ"ל ושעמא כדי שיכוונו בתפלהם ולא יהיה להם טרדות מחשבת בתפלה על ריבוי המסים ועולים נ"ל אבל לא מדינא אף על גב דמקרא דכתובים דלפינן מצוה שהתלמידיו חכמ' פטורים ממסים משום דכתיב כהניא וליואי ונוס' מנדא כלו והלך לא שליט למירמי עליהו הבטחין בלבוש ע"ז סימן רמ"ג ע"ש כתב בפירוש גם כן ופליח בית אלהא דנא אין להוכיח סבאן שכל משרתי בית הכנסת יהי' פטורין דמשרתי בית המקדש שאני כמו שכתב בית אלהא דנא ולא משרתי שאר בתי כנסת' ואם שכרתו מתחלה ליפטר ממסים ואחר כך שברוהו סתם ודאי על תנאי ראשון שכרוהו :

ו אדם בטל אף על פי שאין לו שום מטא ומתן בעי חייב במס כמה דברים אפורים בשבני העיר פייסו בשבילן כיצד כגון שדרך המלך לגבו' מס קצוב בכל שנה ונכאי המלך גובהו ונוטל מכל אחד לפי אוסר דעתו מיקל על זה ומכביר על זה ומכל מקום אינו פוחח מלגבות קצבתו וכאו עכרי המלך והיו תובעים את אדם בטל זה ירצו ממנו הרבה והם הצילוהו בשעתם באמנם עליו שאין לו ממין כי אדם בטל הוא וסמוך כך נתרבה עליהם מה שלהם כי אין המלך מפסיד מקצבת שלו כלום או צריך לשלם חלקו המגיע עליו לפי הסכום על הקהל אבל אם גובה מס המלך פטור מעצמו אע"פ שהטיל חלקו על שאר בני העיר פטור דמזול גרמה שסחלו לו והא ראם

שעוסק בהם ואפילו נהנו שלא ליתן מהם יכולין לשנות ולקצוב ליתן להם מכאן והלאה שאם הראשונים מחלו הם אינם רוצים למחול ויש חולקין וסבירא להו דאין צריך ליתן מסמון אחרים ואם מתיארוז שעושי' להם עין יגורו למלך וכתב סו"ר ז"ל והמנהג כסברא ראשונה עכ"ל ונרא' דטעמא דמסחבר היא ודינא הוא דדאי מי שיטלו ממון אחרים בידו חייב הוא בשמירתו שקבלו עליו או בחנם או בשכר או בהלוואה וכל מה שאנו נותנין מס אינו אלא שכר שמירה שעל ידי כן הם שומרים אותנו ואת מסונונו ואם כן למה לא יתן ממנו נראה לו ומי שיטלו בידו עסקא מאחרי'יתן המקבל מפלגא והנהגתן פלגא וכן צריכין לתת כמה שיש לאשה בלא בעלה או לבניו או לבנותיו הקטני' אם היו רגילין החלה לתת על פי המערכת השמאין יכולין לטנות ולהקן על פי השבועה דהוי כשותפין זה עם זה שיכולין להשביע אחר את חבירו בשבועת השותפין אימתי שרצה ואם כולם נותנין על פי השבועה ואחד אומר איני נשבע אלא העריכו אותי בכל מה שתרצו יש אומרים שאין שומעין לו דממא יש לו מסמון שאינו ידוע ואינו רוצה לנלותו ועל פי השבועה יגלנו ואם שמו המס על כל אחר מה יתן והתחילו לנבות מאותה טעה היו על כל אחד חלקו כחוב ואפילו העני אחר כך חייב ליתן מה שפסקו עליו וכן אם היה עני והעשיר הולכין הפיד אחר זמן התחלת הנבייה מיהו מי שכא לעיר בין הזמן שנתחייבו למס ההוא ובין זמן הנבייה שאומרים שאין צריך לתת למס ההוא הואיל וכבר נתחייבו ואין רשות ביד הקהל להחנות שיתנו / מיהו יש אומרי' דאם המס ההוא הוא תועלת גם לבאי חייבים ליתן חלקם בכל ענייני פסי' הולכין אחר המנהג הקבוע בעיר שעשו כן טלטה פעמים אע"פ שהוא מנהג גרוע אין מרדקין בענייני המס' מפני שאי אפשר להעמיד דיניהם על תלם לפעמים מכבירין על אחד שלא כדון ולפעמים מקליין חסמת שאין יכולין לדקדק בכל דבר ודבר על יושרו לכך מה שנהגו נהגו קהל טהלו לשר ואמר לנכות להם במסים ואח"כ לא רצה ונתייאשו מן החוב ואחר כך ניכה להם הקהל היו כזוכין מן ההפקר כאותו פעם שניכ' ואינן צריכין לשלם חלק לאותן שהיו עשירים בזמן ההלוואה ונורו מנכסיהם פי שישלו חובות על אחרים אם ראויין לפירע נותן מהם וכן אם נחייב לאחרים מנכין לו אם יצטרך לשלם / אין צריכין ליתן מריבית שעלה על משכונות כל זמן שלא נזקק עם הקרן וכן שכירות שלא בא ליד בעלו וכן אין נותנין ממעות המיוחדים למצוה או לצדקה אם אין לו הנא' מהם אבל אם יש לו הנאה מן הרויח או לזרעו אחריו נותן כפי הנאה שבהם מי שיטלו פקדון ביד אחרים ואינו נושא ונותן בו יש אומרים דחייב ליתן מהם מס אע"פ שנותן גם כן במקום שהפקידו ויש חולקין ולכולי'עלמא אם היו לו קרקעות במקום אחר אינו נותן מהם כלום שאין המושל נותן עיניו בקרקעות שבמקום אחר במקום שנותנין על פי הערכה אינו יכול לומר ששעו אבל אם נותנין על פי השבועה יכול להיות ששעו דכשנותנין על פי הערכה סומכין ע"פ הערכתם בין שעו בין לא שעו וכשנותנין על פי השבועה הוא מעריך בדווקא על פי שבועתו והרי טעה והא דאמרי' דאין נותנין מממון שאין משלטל דהיינו מקרקעו' היינו מבתים וכדומה שאינו סרויה בהן אבל אם יש לו שנים ושלטה בתים ודר באחר מהם ומשכיר האחרים או שיש לו שדות וכרמים שמרויח בהן או שעוסק בפרקמטיא בקרקעות צריך ליתן מהם אבל לא כל כך כמו משאר ממון דלא חריף זבינייהו כמו בפרקמטיא דמשלטלין וכשנותנין מבתים כל בית החשוב יותר ועושה עין יותר צריך ליתן יותר ובכל זה הולכין אחר המנהג ואם רוצים בעלי כיסים לקצוב מס על הכתים במקום שאין צריך ליתן מהם אין שומעין להם וכמו שאין נותנין מן הבתי' כך אין נותנין משאר כלי בית או ספרים

* לבוש עיר שושן הלכות שותפין בקרקע *

כופהו ומן התקרה ולמעלה יתקננו בעל העלייה אם ירצה ואין בעל הבית יכול לכופו שאינו מוזק לו והתקרה בעצמה היא על בעל הבית לתקנה והמעזיב והוא שית השיש שעליה היא על בעל העלייה לתקנה שיצמד עליון להחתוך נשלתי אני עלייה כנגד בית כשם טאחה עומד בקרקעך שנשלתי כך העמידו בקרקעי וקרקע של עליון הוא התקרה .

ויש אומרים דרווקא כשוכר ומשכיר היו דינא הכי שעל החתוך לתקן התקרה שהרי הוא שכרו פמנו על סנת שידור בהוכחו ואם אין לו קרקע לעמוד עליה לא שברו לדור באויר אבל כשהפין שחלקו אין בעל הבית חייב לתקן התקרה אלא בעל העלייה צריך לתקנה דמסתמא ארעתא דהכי נחיה על בעל העלייה לעלייה שלא יתקננה לו ההחתוך כי הוא יתקן לעצמו מה שצריך לו והחתוך אינו חושש לתקרה ודרב רבתי היא חפץ בפחיתותם מבחיקנה כדי שלא ידור בל העלייה על גביו שהגנו עליו ואף אם ירצה בעל העלייה לסלק הנגדו שיצטרך בעל הבית לתקן התקרה מוחין בידו שהגנו משועבד נמי לבעל הבית אף כשיש שם תקרה כי הדבר ירוע שאם ירדו גשמים התקרה יעברו נס לביתו ארעתא דהכי חלקו מעיקרא שיתקן בעל העלייה את גגו שלא ירדו מי גשמים להחתוך אבל החתוך אינו חייב כלל להעמיד רגל לעליון וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שבג נראה לו לדין וכל צרכי הנגד חייב בעל העלייה לתקן בשותפין שחלקני אבל לא במשכיר .

ב נדלדלו קורות הבית והושפלה התקרה כולה וירדה למטה להודך אויר הבית אם הגיע לעשרה ספחים של החתוך שאי אפשר לחתוך להשתמש למטה כלל שאי אפשר להשתמש ג' פחות מעשר שיכול לומר החתוך לעליון לסתת מעשרה רשות דדי הוא ולא משועבד לך טול ופנה קורותיך מרשותי לפיכך חייבים שניהם לחזור ולכוננה כמו שהיה בהה"ל אבל כל זמן שלא הגיע לעשרה ספחים אע"פ שאין החתוך יכול ליכנס לביתו אלא כישחיה ויכנס אין העליון צריך לסייעו ואפי' כשאמר החתוך אני אסתו ואבנה הכל משלי ואתן לך מקום לדור עד שאבננו יכול העליון לומר אני רוצה לשרוף ולצאת אפי' אינו משתמש בו אלא בעצים יכול למימר ליה לא אטרחנא להוציא ואם ההנו מהחלה שסייענו לבנות כשתשפל כל זמן ששאר כנובה הבית כדי שיקח אדם פשוט בינוני על כתיפו ומתהפך אינו צריך לסייעו ואם לא נשאר בו כשיעור הזה אע"פ שיכול ליכנס עם המשא כשיכוף ראשו סוהר ומתקן וכונה ואין בעל העלייה יכול לעכב שהרי החנו ביניהם חלה יש אומרים שאם לא נדלדלו הקורות אלא הושפלה התקרה מחמת שנכנסו כותלי הבית בארץ ואניע עד פחות מעשרה הוצאת ההגבה על שניהם עד עשרה ולפעולה מעשרה ויכול העליון לעכב וכמו שנתבאר :

ג נפלו שניהם הבית והעלייה הרי שניהם חולקים בעצים וכאבנים ובעפר כל אחד לפי מה שהוא שלו נבנה משל חברו והרי אבניו ועצו ועפרו מרובים נמצאו אבנים שלימות ושכורות וכל אחד אומר שלי הן השלימו רואין איזה מהן ראויין להשתבר אם אבני הבית או אבני העלייה כגון אם נפל למרחוק אז העליון משתבר יותר ואם נפל תחתיו אז הסחתון משתבר יותר לכך רואין אופן השפלות איך היה שאם נחכס הבית מיסודו ונפל החומה במקומה החתו יש לרעה שהחתונות נשברו ולכן נפל הבית תחתיו ואם נהבס הכותל להלן כמקל שהיה עומד נופל העליונות של הכותל להלן הרכה העליונות נשברו שנפלו מגובה רב והחתונות שלימות שנפלו מסקום נמוך ואם אי אפשר לעמוד עליו כגון שנפל בלילה וכינס חולקין אפילו הם ברשות אחד מהם דלא חשבינן ליה מוחזק בהן דשותפין לא קפדי אהדרי :

יבאדם בשל חייב כסם היינו כשרר בעיר אבל מי שבא לעיר דרך מקרה אינו חייב כלל כיון שאינו מרווח כלומה שאמרנו כשפוטרו נוכח המס פטור ואינו חייב לתת עם הקהל היינו שפוטרו קודם שקבעו המס עם המלך שלא בא לידו חייב אבל אם קבעו המס על בני העיר ואחר כך פטרו אחד חייב דכבר חל החיוב עליו בעת הקביעה ולא כל כמינה דמירך לפטור אותו ולהשילו על בני העיר . וכן מי שמחל לו השר חלקו במסים אף על פי שמנכה חלקו לקהל אם בא על ידו בקשתו צריך ליתן לקהל חלקו דשוהף שהציל כהם הציל לאמצע והכי נמי הקהל שותפין במסים הם ואם השר פטרו מעצמו ומנכה אותן כמס הקהל הרי הוא שלו לבר דלו לברו מחל השר ויש אומרים שקדם שנחבשו עם השר אין כח ביד השר לפטור א' מהן או להקל עליו מטום דתישיגו שכא השר כבר יש לו הסכמה בדעתו מה שירצה ליקח מכולם וכשפוטרו א' מהם אמרינן הוא אינו מפסיד כלום כי מה שפטר זה הטיל על האחרים אין כח ביד השר להקל על זה ולדרכו על זה או להפריד זה מזה דכבר הם שותפין יחד לתת כל אחד מה שמגיע על ואכל אם כבר נהפטר עם השר ומחל אחר לא חלקו . מנכה א' מהם לקהל אפי' ע'י בקשרו הוא שלו דאע"ג שרא פ' שהציר לעצמו סהמו כפירושו ואין צריך ליהנו להקל ומי שפטר המלך או השר כהם ממסי וארנונוי מ"מ משאר צרכי העיר לא פטרו וחייב ליתן לכל צרכי העיר יחד שנתן חק למלך אפי' צריך ליתן עם הקהל שהם כשותפין ; הקהל שותפין זה עם זה במסים הקצובי' אבל לעליון אינם שותפין דע"מ כן לא נשתתפו ואם המושל מעליל על קצתן האחרים חייבין לסייעו ואפי' העליל החלה על כולן וברוהו קצתן או נפטרו בהכמה פטורים וע"ל ה"י קצח . ואם נה עליה על עיר אחת כל הקהלות אשר יש לחוש שגם עליהם יעבור היבין ליתן לזה ולבטלו שהרי גם להם יש תועלת בו שלא יעבור גם עליהם כסם שאינו קצוב יכול המלך או המושל להפריד או לחבר הנותנין כפי מה שירצה ואין רשות לאיזה יחיד או קהל לנרס עם המלך לחברו לאיזה קהל או להפרידו אם יבא מזה הזקק האחרים ואם עשו יש להם דין מסור אך רשאין לומר אנחנו פועשין או כדוכי' לזה ודמלך יעשה מה שירצה וכני רמדינה שהיו שותפין כנהניג ססים ואח"כ נחן חמלך קצת המדינה לבני אדם גם המס יבא ליר כן המלך נתפרידו זה מה ואם המס עריון הוא ביד המלך השרותי קיים כמו בראשונה . מי שחפשו השר והמירך להם לו מסון הרכה וע"י כך פטרו במסים פטור לתת עם הקהל דאונס רוא אכל אם משרת לטר ועליו הך פטור הייב דלאו כל כמינה דשר לשלם למשרתו במסון הקהל ופטר המשרת כשביל כך כמו שנתבאר ; יש אומרים שאם החתוך להוציא הוצאות שיעזור לרם השר על שברי חבותיהם אחסם שאינם נושאים ונותנים כשירות אין חייבין לתקן לזה קהל שפטרוא' מסמים פטור בלא קניין וכן כל דבריו וקבל א גם צויכים קניין דהיו כאילו נעשה ככ"ר ובה טבעתה בפני ב"ד אין בו חזרה מיהו יכולין לומר שלא פטרהו דרק לשנה ע"י סוף ס' ר"א מדיני תקנה הקהל ובני העיר נמצא בתקנות קדומות שלא להוציא שליח או ספר מבית הכנסת בלי רשות בעלים כדי שיכול כל אדם להניח שליחו וסודרו בבית הכנסת שיהא מוכן לו לפעם אחרת ולא יתיירא שיקהוהו אחרים לביתם אפי' בלא תורת נגיבה :

קטד בית ועלייה של שנים ומה יש על כל אחד לתקן ובו ה סעיפים

א שנים שהיו שותפין בבית בניו והלקוהו אחד נשל את הבית ואחד נשל העלייה וכן שכר ששכר את העלייה מבעל הבית כל קלוקל שיארע בכתלים מן התקרה ולמטה חייב בעל הבית להקנו ואם אינו רוצה להקנו בעל העלייה

* * * לבוש עיר שושן הלכות חלונות שותפות * * *

של שניהם אחד מהם יכול לסותרו שלא הזיק והשני צריך לתת חלקו :
קסה מי שיש לו גינה תחתו כד של חברו וכו' סעיף אחד :

א בית הבד הכניי בסלע שהוא שלו וגינה על גביו כגון שחקק אדם בסלע כמו כיפה והעמיד בו בית כדו והיחה לאחד גינה למעלה על הכיפה ונפתחה הכיפה שאין בעל הגינה יכול לזרוע גינתו אפילו לא נפתחה אלא ד' ספחים במקום אחד בעל הגינה יורד למטה וזרוע עד שיצשה בעל הבד לביתו כדו כיפה בענין שיוכל בעל הגינה לזרוע הכל למעלה וכל זמן שלא יעשה בעל הבד כיפה לביתו כדו זרוע בעל הגינה כל הקרקע למטה אפילו מה שאינו נגד הפתח ולא אמרינן שזרוע מה שכנגד הפתח למטה והשאר למעלה שאין אדם זרוע לחצאין ואע"פ שכל בית הבד מחופה בקיריו איפשר לזרוע זרעים שאין צריכין לגשמים כגון חורת אבל אינו יכול לזרוע את בעל הבד לעשר כיפה שאינו משועבד לכך לא שנא אם הם שוכר ומשכיר לא שנא אם הם שותפין דהכא גם התחחון צריך לתקרה שלא יתקלקל בית הבד שלו שאינו דומה לבית שיש נג על גביו והתחחון סוסך על הגג לא על התקרה :

קסז מי שנפל כותלו לגינת חברו וכו' סעיף א'

א מי שהיה בזהו סמוך לגינת חברו ונפל כותפו אותו לפגו אבניו ואם אמר לו פנה אותם ויהיו שלך אין שומעין לו שאין מוכין לאדם בעל כרחו ואם נהרצה בעל הגינה ככך ופינה אותם וחזר זה ואמר הן לי אבני ואין לך אלא יציאותי אין שומעין לו שכבר זכה בהן זה בהפגאחו אותם ברשות לקחת לו אבל כל זמן שלא פנה אותן אפי' הם בחציו של זה ואמר לו פנה אותן ויהיו שלך לא קנה לו חצרו שהרי לא הקנה אותם לו אלא עד שיפנה אותם נל :

קסז שתי גינות אחת גבוה מחברתה וכו' ב' סעיפים :

א שתי גינות זו אצל זו וזרקקו את אחת נכוח משל חברת וירק גדול באחת הגינות שבין התחתון לעליון כל שהעליון יכול לפסוט ידו ויפול אותו מעיקרו הוא שלו אע"פ שגם ידו של התחתון מגעת שם דמפגרו של עליון הוא הי ונדל ובלבד שלא יאנוס העליון לפסוט ידו יותר מדי והשא הוא של התחתון אפי' אם הוא גובה ממנו הרבה עד ש צריך לעלות בסולם כדי לשלו משם דאע"פ שכל העפר שכנוב הוא של עליון דהא כנגד גינו הכל שלו עד תהום ארעא מכל מקום כל מה שלא יכול ליסול כפיסוט ידו בעלמ' מייאש מיניה ואפקור הוא דמפקר לגבי התחתון מפני שננאו הוא לו ליסול רשות ליכנס לתוך של חברו ללקח ואם ידו של עליון מגעת עד למטה הכל שלו דהא בקרקעו קא נדל מכל מקום אמרו דלשמה שהוא פחות משלש ספחים סמך לקרקע הוא של התחתון מפני שהעליון מתייאש גם מזו ומפקירו שיבוש לקחתו פן ילעו התחתון עליו לומר שהוא נוטל מה שברשותו ואם אינו נמך כל כך שיד העליון מגיע לעיקר ולא לנוף או לנוף ולא עיקר מביא בגמ' של מי הוא ולא איפשיטא לפיכך לא יסול אלא יחלוק עם התחתון כדון מסון המוסל בספק שחולקין ואם נטלו אין מציאין מידו כיון דמפקר הוא של מי הוא המע' :

ב אילן העופר על המיצר שהשרשים הולכין ומתפשטה לשני השדות אף על פי שהוא נוטה כולו לתוך שדהו של אחד מהם שניהם חולקין בפירותיו דאלין בתר שרשיהו והם וינקים מקרקע שניהם ואם עופד כולו בשדה של אחד ית' א א ז ז מרם

ד היה אח' מהם מכיר מקצת האבנים והן שלימות והשני מודה לו נוטלן אפילו הם גדולות וטובות יותר משאר הלכנים והשני נוטל כל כך שלימות בינוניים כנגדן וכן אם השני אומר נ' ידענא ונ' לא ידענא נוטלן זה כולם דהוה ליה השני מחוייב שכועה דאנריותא דמודה מקצת ואינו יכול לישבע על השאר שהרי אומר אינו יודע ופתוך אינו יכול לישבע משלם כלומר נוטל זה כולם :

ה אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות הבית ער התקרה כד שיבנה הוא עלייתו של גבי ובעל הבית אינו יוצא הרי אינו יכול לכופו לבנו ואין נכסיו משועבדים לו בשביל לבנות אבל בעל העלייה בונה את הבית כמו שהיה ויושב ודר בחוכו עד שיחן לו יציאותיו המניעין עליו ואם היה בונה עמו עכשיו ואח"כ כשיתן לו ויבנה הוא עלייתו אם ירצה ואם יצוה עניים שאין אחד מהם יכול לבנות וירוצים לחלוק הקרקע ולזרועהו שיערו חז"ל שבעל העלייה אינו נוטל אלא שליש הקרקע ובעל הבית שני שלישים וכן אם היו שוכרין הקרקע מדעת שניהם נוטל בעל עליה שליש המעות ובעל הבית שני חלקים :

ו ואם נתרצה בעל הבית לבנות ביתו כגון כמו שהיה ואם בא לשנות בכותלים אם חזק אותם והרבה ברחבה יותר ממה שהיה שומעין לו שהרי הוא טובה העליון שיוכל להעמיד עליו בנין ככד וחזק אבל אם רצה למעט ברחבם או לפחות ומחוקק כגון שהיו אבנים וקש להחזיר לכניס ויבוצא בהן אין שומעין לו וכן הרבה בחלונות או שהוסף גובה הבית אין שומעין לו כשגבה בחלונות הוא ממעט חזק הבנין וכשהוא מוסיף בגובה הוא מטרחה את העליון לעלות יותר ממה שהיה שצריך לעלות מקורם ועור שהנסוך הוא חזק מן הגבוה לכך אין שומעין לו אבל מיטע בחלונות או שמיטע בגובה הבית שומעין לו :

ז וכן בעל העלייה כשבונה בונה כמו שהיה בתחלה ואם בא לשנות הכותלים להרחיבה ולחזוקה אין שומעין לו מפני שהוא מכביר על כותל התחתון אבל למעט שומעין לו וכן בקירת התקרה אם שינה אותם מכבדים לקלים ממה שהיו שומעין לו לכבדים מהם אין שומעין לו הרבה בחלונות או שמיטע בגובה העליון שומעין לו שהרי הקיל על התחתון אבל אם מיטע בחלונות או הרבה בגובה אין שומעין לו שמכביר על התחתון מיהו במקום שאין מקפידין על כובד הבנין אם היה מנהג לשנות אולינן כדריה י' אומרים הא דאיסוריה לשנות היינו כשלקחו או ירשו זה הבית וזה העלייה אבל כשבנוסז ההפקר יכולין לשנות כל אחד מה שירצה שהרי בתחלה אם היה רוצה היה בונה כל מה שירצה ומפני שבנה כך כמו שהיה לא הפסיד זכותו בזה שאין שייך מחילה דלמי מחל אלא שהיה ישר בעיניו לבנותה כך ודעתו היה כשירצה ליסול שישנהו :

ח יש מי שאומר שכל הדברים הללו משני הבנין לא נאמרו אלא בבית לאחד ועלייה לאח' שאין לבעל העלייה בבית חלק לא באבניו ולא בכניו ולא שיעבור בלבד שיכול לבנות עליו וכשם שאין לבעל הבית חלק בעלייה כך אין לבעל העלייה חלק בבית רק שיעבור בלבד שנשתעבד כע"ה שיכול הוא לבנות על גביו ולפיכך למה שנשתעבד נשתעבד אבל להכביר או להוסיף על השיעבוד אין שומעין לו אבל שכנים שבונין כותל בין שניהם שהמקום והאבנים הם של שניהם הרי כל אחד בשלו ובשל חברו הוא בונה לפיכך כל א' בונה ומגביה ומכביר כמו שרצה ובלבד שלא יגביה כל כך שיחלקלל הכותל לפי דאות עיני הבקאים בבנין כותל שבין ראובן ושמעון הוא של אחד מהן לבדו יכול לסותרו כשירצה ואין השני יכול למחות ואם היא רעועה אע"פ שהיא

* לכוש עהר שושן הלכות שותפין חזקת *

מהם ונמנה לשדה אחרי כל הפירות של בעל השרשם
דאזלינן בחרייהו שזנקין מקרקעות :

קסח שטף נהר את זיתיו והמוכר זיתיו לעצי ובו ב' סעיפים :

א שטף נהר זיתיו ושחל המנהר שרת המבינו ואמר הלה זית
אני נוטל בארץ ישראל אני שופעין לנאלמא צרי להניחו
בקרקע שגשגתל שם אם יכרת בעל השדה משום יאשוכ ארץ
ישאל בלומר שמוכרין על זה הבאשון ונבאי ימע אחרים וזה
כזו שלא היה לנכרה לא היה חפץ בהן ועכשיו מן המסים
הצרכיהו ולימע עתים ואם עקרן הנדר עם נגשיהו בענין
שראוין להחקיק על ידן הרי הוינוק מקרקע של שנות פנימי
של זה ומקרקעו אלה. ונתקדש עם לפיכך כל ג' שנים
הראשונים אבא לשם יחלקן הפירות בעל השדה עם בעל
הזיתים ולאחר של שנים הכל לבעל השדה ושעמא משום
דאמר ליה בעל השדה לבעל הזיתים עכשיו למת אחן לך מה
הנאת ישרי סתם אלהים היתה נוסע אני שדי אלה זית
לפני שלש שנים וכי לא אכילתא השתא כל הפירות שכבר
היו עובדין כל שלש שנים של עולה דבשלמא תוך השלש
שנים היה לי הנאה מן הזית שלך על ידי שהיה הנוש שלך
שאלו לא היה הנוש שלך היו הפירות אסורין עלי משום עולה
שהיה אצלי נגיעה חדשה ועל ידי הנוש שלך נפטר מן
העולה לכך מן הראוי היה שאתן לך חצי הפירות אבל עכשיו
לשאת אתן לך כלום מול נושך ולך כבר נשרש הזית בקרקעו
ועבדוהו הערלה וכתב לך לומר ליה בעל הזית חוק השלש
הן לנבל הפירות דאילו נשעת אתה בית עולה הרי כל הפירות
חוד שלש הן שלי כאל או לאנוש שלך והיה יונק מקרקע
לבעל אע"פ שהיה עולה הן הזיתים הקיבלו זה לזה על
והיה זרענת החזקה הן הפירות עליהם קרקע עלי בית
מתום גמים והפירות ירענו לכה לקחתם חצי הפירות אבל
עכשיו הכל בא מקרקע שלי ונשאת שלך מעניניה ואינו
שוניד לכה אחר השלש שנים של הפירות שלו ולכך צריך
ליחן לבעל הזית דמי אלה הזית כמו שהיה שדה מחול בעת
שקטפו הנדר שברו גוף שילנהגו שלו והוכרח להניחו שם
משום יאשוכ לך צריך לחת לזרמי גזיתו כמו שעומדים
ליסכר לנשות גאם זה אומר לו שול אילנותך שומעין לו שאין
בזמן אותו ליטע זיתים במוך שרואים אינה רצה ואם לא
נקרקו עם נגשיהו והרי הוא עולה וננו ראוי עכשיו ליטע
נתן לה בעל הקרקע דמי עכשיו הכל שלו מיה דאבא ואכל
כל לבין אחר שלש שנים בין חוד של שנים אם בא בעל
הזיתים ליטול זיתיו הבשלת בידו :

ב הפוכר זיתו לקוצו לעצים אם פסק עמך קוצצם מיד
והפירו אותן כל הפירות ביגעו שריהו לבעל הקרקע
שהרינוקו הכל ממנה ולא היה משועב להשנהגו ואם התנה
עמו לקוח כשרצה הרי משועב להניחה שם וכל ינוקתם בין
כך הוא של הלוקח לפיכך כל הפירות הם של לוקח אע"פ
שקטפו לעצים מבר סחם זה אומר קרקעי גדלה זה אומ' זיתי
גדלו אע"פ זיתים רעים שאין יוצא מהן הביעית שמן חזן
על ההקפות הנאלו של הלוקח שרוא בעל הזיתים שזיתיו
גדלו ואין בעל הקרקע מקפיה על זניקה מעטת קבו ואם עשו
זיתים טובים שקטפוהו מרם יוצא הביעות שמן מלכר ההנאה
ב' אצית גוש כאן וחלוקו :

קסט מי שיש לו בור לפניו מכורו וגינה לפניו מעתה נכר ב' סעיפים :

א מי שיש לו בור של מים לפניו שכותו של חברו שכן
נפל לו לחלקו או מכורו לו סחם ויש לו דרך עליו לשאר מיניו

אין לו רשות ליכנס סם אלא כיום כשעה שדרך בני אדם
ליכנס המסחמא ע"מ כן חלקו או ע"מ מכורו שלא יסודוהו
בילות לעמוד ממטתו ולפתחו לונאין לו רשות להכניס שם
בהמתו להשקותם מן הבור שאין זה צורך הבור ולא
על דעת זה שכבר לו אלא כמלא ופוציא לחוץ וכל אחד
ממם עשה לו מפתח לבור בעל הבור עשה לו מפתח לשומר
מי בורו שלא ישאכו ממנו בלא רשותו ובעל הבית עשה לו
מפתח לעושה מפתח עצמו הפתוח לבור כדי שלא יוכל בעל
הבור לשאכו מי בורו בלא ידיעתו שלא יכנסו לכותו של בעל
הבית אלא אם כן ישנו כביתו משום חשד אשמו וכו' וכו' כן
הקנו כן והווקא בכור וכל למח' בית שלא וכו' וכו' וכו' וכו'
שכן דרך בני אדם כשהולקין אנוסותין בור סחמא מכל מי
שיש לו חדר בתוך ביתו של חברו יכול ליכנס שם מן בורו
בלילה וכחור סחמא על מנת כן חלקו או מכורו :

ב מי שיש לו גינה לפניו סנינה של חברו שפגל לו
לחלקו או שקטפו ממנו סחם ויש לו דרך על החצר
באמצע שדה אין לו רשות ליכנס בו בלילה ולא לסכמם
לתוכה חרין לקנות מיהקתו גינתו ולא יכנס לתוכה בשעת
צורך ליכנס לנינהו אלא רוצה ליכנס דרך עליה :

לשדה אחרת לקצת את דבכו שאין זה צורך
גינה ונעלמנת כן לא נשתעבד לו והתענו ארבעה חזקת
גכיון דבאמצע שדהו הוא יש לו חזקת גדול ואינו ספדי שלא
סחל לנהנהג מכל וכל שלא שלא וכל לוקח לשם כותן לו
דרך מן הצד סדעת שניה אין כאן חזקת גדול ונכנס בה במא
שעה שיבנה וסכנים לתוכה תגרין ושניהם אינם זובולין
לזרעו וכו' וכו' חזקתן מן הצד ניתן סדעת שניהם בפחמא לחלוק
נחזקת ולא לזרעו אבל מ"מ לא ונכנס מחוכה לשהת אחת
שאין זה צורך גינה זו מוכן הדון מי שיש לו בית לפניו מפתח
של חברו שלא וכו' לתוכה חרין :

קע גנות המספקות מים ממעיין אחד ובו ב' סעיפים :

א חמש ניות המספקות מים ממעיין אחד ונתקל קל הסענה
כולן מסקנות עם העלונה שהרי אין הסיים יכולין ללבא
לחתמוני אלא דרך העלונה נמצא היקון העלוני חייא לנזרח
המתחונים אבל העלוניים אין צריכין לסייע לחתמונים
במסקנותן למטה מהיקון של מטה אינה לעזת העלוניש
אלא לרעהם שכל מה שהמספקים רצו לסמך המים מתסעוין
מן המעיין נאין להם מים לעלוניים להק' נותנת ג' המסקנות
מסקנת עם כולם ומסקנת לעצמה והעלוניש אינה מסקנת
אלא לעצמה וחלופיהם בחצירות המסקנות מים לטכר כמו
שנתבאר לעיל סי' קס"א :

ב אמה המים הסבין מים מן הגהר לשדות הגדולין לעשי
בורות למלאותן שאם היקב האמה ימלא מן הבור
וישקו השדה ופגולין מ' האמה על פי הבור התנוחכס
שהבורות שבשדה העליונות שקטפו הפירות קוים סחמ' שני
האמה לכאן וללאו חתלה מפני שהן קרובים למקצת האמה
ויש להם ברות למטה מ' האמה עד שישלחו שדות ואתר כן
ומלאו התחנות קרובים והיא חקנת דבכין אע"פ שאינו מן
הדון שהרי המים תפוקהם לכל ומן הדון כל החזקתו כדן בכך
הילוכן בלא סכרה וכו' עשו חול חקנהו מ' ג' שנים
שלא חזקת חלוקת ביניהם לים אנו אסבור חלוקת אלא יסכמו
כולם על הסדר שהם קרובים לאמה ותר' לפיכך חסלה ולא
יסחו בידו אבל בנדר דהולפת על פני השדה גמסמא היא
קדמה לכוותין וכן פסקת המים הירועה שקטפה המסקנת
קודם לחפירות הבורות כל הנוצה לללות ידלה דרך החלוקה
ואם בא אחד למבור כדי שיחזרו לו המים וישקה המסקנת
למלאות בורו החלה ואח"כ יפתח וכו' אחר שהתנוי למחות
כיר

* לבוש עיר שושן * הלכות חלוקת שותפות * קד

יהיה דחוק הדין עם ראובן שאף על פי שהוא דחוק מ'ס יכולי לישב רבים היושבי' על ספסל אחד בכית הכנסת והיושב בראש רוצה להוסיף עוד מקום אחד אצל מקומו והיושב אצלו רוצה למחות באמרו שעכשיו הוא שני אצל הראש ואם יוסיף יהיה השלישי וירכה לו הררך הדין עמו רכול למחות ועל ס' קס"ב :

ואיזהו דין חלוקה כל שאילו יחלק לפי השותפין יגיע לפחות שבהם חלק ששם הכל קרוי עליו אבל אם אין שם הכל קרוי על החלק אין בו דין חלוקה כיצד כל חצר שאין בה ד' אמות על ד' אמות מרובעת חוץ מד' אמות של הפתח אינה קרויה חצר שאינ' ראויה לתשימש הבתים וכל שדה שאין בה כדי זריעות ט' קבין אינה קרויה שדה וכל נינה שאין בה כדי זריעה' חצי קב אינה קרויה נינה וכל פרדס שאין בה כדי זריעה שלשה קבין אינה קרויה פרדס לפיכך אין חולקין את החצר עד שיהא ד' אמות לכל אחד ואחד מהשותפין ולא את השדה עד שיהא בו זריעה ט' קבין לכל א' ולא את הגינה עד שיהא בה חצי קב לכל אח' ואח' ולא את הפרדס עד שיהא ג' קבין לכל א' ואחד בד' א' וכיוצא בה שאין צריכין יותר לעבודת יום אחד אבל בכלל וכיוצא בה אין חולקין את השדה עד שיהא בה כדי חרישת יום לזה וכדי חרישת יום לזה ולא את הפרדס עד שיהא בה ל' אילנות לזה ול' אילנות לזה כדי עבודת אדם אחד ביום אחד ושדה שמטקיס אותה ככלי עד שיהא בה כדי שימלא הפועל יום אחד לזה ויום אחד לזה משום שכר פועל שאם יגיע לחלק א' פחות מזה יצטרך לטלם לפועל כיום טלם והל' הפסד בחלוקה זו היה בו דין חלוקה ומכר אחד מהן חלקו לשנים או הורישו לשני בניו ועכשיו לא יבא לאחד מהם כדי חלוקה אינם יכולין לעכב מחלוקת רלא ערפוי מנברא דאתו סחמתייהו ארבע שותפין ביחד לשנים יש להם שיעור חלוקה ולשני' אין להם שיעור חלוקה השנים שיש להם שיעור חלוקה נוטלין חלקן והשני' האחר' נשארו שותפין ואפי' אמר א' מאותן שאין להם כדי חלוק' תנו לי ג' חלקי ואם כן ישארו לרביעי פחות מכדי חלוקה וכדי לבטל החלוקה אמר כן אין שופעין לו ג' שהיו שותפין בכית לשנים היו להם כדי חלוקה ולאחד אין בו כדי חלוקה חקונה אחד כן השנים חלקו של האחר שאין לו כדי חלוקה אינו יכול לבטל החלוקה אע"פ שהמוכ' היה יכול לבטלה דהא סוף סוף לגביה יש לו שיעור חלוקה :

ד' יש מי שאומר דהא דאמינן שהאח' שאין לו שיעור חלוקה יכול למחות ה'ס כשאין לו קרקע אחרת להשלים לו שיעור חלוקה אבל אם יש לו קרקע אחרת אצל זו הראויה להאשרף עם זו עד שיהיו בין שניהם שיעור חלוקה הנוטל ואם היה לו שיעור חלוקה והיה לו קרקע אצל זו היה יכול לכיף אח' חבירו שיתנו לו זו שהיא אצל מיצר שלו כמו שיתבאר השת' נמי יכולין לכיף לחלק לצרפה עם מיצר שלו : ד' יש מי שאומר שאם באים לחלוק בית או חצר אע"פ שיש בו כדי חלוקה אם אין בו כדי שיגיע לכל אח' ואחד ררך כפני עצמו שלא יצטרך לעכור על של חבירו אין בו דין חלוקה וי"א עוד דבעינן ג'כ שחכל להשתמש בחלקו כל מה שהיה משהמש בכלולו כגון אם היה מרחץ או בית הכס' צריך שיהא ג'כ בחלקו אע"פ שיש לו כיוצא בו במקו' אחר או שיוכל לעשות אחר ככאן אין זו טענה כי בכאן הוא רוצה להשתמש בלא הוצאות מעות וכן אם רוצים לחלוק בית שיש בו דין חלוקה והבית יהיה נפסד ונגרע ע' החלוקה אין יכול לכופו חבירו כל שנראה לב' ד' שההפס' יותר מחומש שכן אם אין בה דין חלוק' ויש חומה רחבה ואם יקלישה והיה בו דין חלוקה אם נרא' לב' ד' שאינו מויק לבניין כופין זה את זה לחלוק ובית שיש בו דין חלוק' אם יחלקהו לדחבו אבל אם יחלקהו לארבו לא יהיה בו דין חלוק' חלוקין לרחבו וא' יש בו בצ' א' בנייניו ובצ' פ' אין

כינו יסכור כי הוא רוצה להשקו' תחלה בזה אמרו כל דאלים נבר ונ'ל דטעמא דכל דאלים נבר דהכא אינו דומה לטעם דכל דאלים נבר דלעיל ס' קל"ט דהתם מיירי ברבר שהיה כח ביד ב'ד' למחות ביד האלים שלא ינכר על חבירו בכח אלמותו רק שיניח הדבר כך בשב' ואל תעשה או יתפשוהו הב' דויהא מונח בידם עד שיתברר הדבר מ'ס סכמו על הטעם שאותו שיעור שהאמת אותו מסור נפשו עליו ביהור והדבר ברור להם שה' יגבר על האח' לכך הניחוהו בכל דאלו' נבר אע"פ שאפ' לבא לידי מחלוקה מ'ס איפשר ג'כ שיבא הדבר לבעליו אבל הכא כל א' יש לו טענה לדבריו זה יאמר אנא מקרינא טפי למיא לכך אסכו' ואמלא ראשונו' זה יאמר נהר' כפסטיה לזול ויש בגמ' דעול' אמוראי קצת נוס' לזה ולזה ולא היה בידם שום דעת מכרעת לאחר מן הדעות וחר' מלאחרות לכך אמרו בזה כל דאלים נבר ומכאן ספק מורי מהרמ"א ז"ל הבאתיו לעיל סוף סימן קל"ט דבכל דבר שהפוסקים חלוקים בו והוא דב' שאין בו דין חלוק' אמרינן בו כל דאלים נבר אבל ג'ל דלאו כלל הוא ולא דמי טעמ' כל דאלים נבר דהכא לטעמ' דינא דכל דאלים נבר דס' קל"ט דהתם מיירי ברבר שהיה כח ביד ב'ד' למחות ביד האלים שלא ינכר על חבירו בכח אלמותו רק שיניח הדבר מונח במקומו שלא יגע בו ואז גם כל העולם יניחוהו שאינם שלהם ולא יגעו בו או יתפשוהו הב' ויקא טענה בידם עד שיתברר הדבר של ס' הוא ולא רצו חכמים לעשות זה מן רטעם שבהבתי'ס וסמכו על טעם שמי שהאמ' אתו ימסור נפשו עליו יותר ואמרו כל דאלים נבר וע' התעצמות רכל דאלו' נבר יתברר אמתה הדבר והעשוק יציל את עצמו כמו שבהבנו שם וזה הטעם לא שייך בדבר' שהפוסקים מחולקים בו לכך אמרתי שם דנ'ל דהו' ביה דינא דגור או איגור בכל דבר שאין בו דין חלוקה אבל הכא בנהר ובאמת המים כיון שלא היה אצלם הברע כדעת אחד מהם לא יכלו למצא דין אחד רק כל דאלים נבר אע"פ דליכ' למימ' הכא טעמ' שמי שיעור שהאמ' אהו ימסור נפשו כו' דלא שייך טעם זה הכא כלל אלא לא יוכלו למצ' דין אחר שאם יאמרו לתופשי כבי דינא עד שיתברר הדבר מי יוכל לאסוף המים בחפניו אם יאשרו יהיו מונחים ולא יגעו בהם המ' ירצו ויכלו לאיבוד או יבואו אחר' ויקחום ואי אפשר לטומרם לכך לא מצאו להם שום חקנה בעולם רק כל דאלים נבר מה שאין שייך לומר כן בטאר עניינים דשני פוסקים חלוקים בהם נל' :

אשר אמרו בזה שם וזה הטעם לא שייך בדבר' שהפוסקים מחולקים בו לכך אמרתי שם דנ'ל דהו' ביה דינא דגור או איגור בכל דבר שאין בו דין חלוקה אבל הכא בנהר ובאמת המים כיון שלא היה אצלם הברע כדעת אחד מהם לא יכלו למצא דין אחד רק כל דאלים נבר אע"פ דליכ' למימ' הכא טעמ' שמי שיעור שהאמ' אהו ימסור נפשו כו' דלא שייך טעם זה הכא כלל אלא לא יוכלו למצ' דין אחר שאם יאמרו לתופשי כבי דינא עד שיתברר הדבר מי יוכל לאסוף המים בחפניו אם יאשרו יהיו מונחים ולא יגעו בהם המ' ירצו ויכלו לאיבוד או יבואו אחר' ויקחום ואי אפשר לטומרם לכך לא מצאו להם שום חקנה בעולם רק כל דאלים נבר מה שאין שייך לומר כן בטאר עניינים דשני פוסקים חלוקים בהם נל' :

הלכות חלוקת שותפות קרק'

קעא איזה דבר שהשותפין כופין זה את זה להלוק וכל דינו וכו' ע"פ סעיפים :

א' שותפין שיש להם קרקע בשותפו' בין שקנאוהו בטותפו' או ירשוהו או ניתן להם במתנ' או שהחזיקו בו מן ההפקר או שאחד קנה מחבירו חצי שדהו ובקש א' מן השותפין לחלוק שהיה לו חלקו לברו אם יש באותו קרקע דין חלוקה כופה את שאר השותפין וחולקין עמו ואם אין בו דין חלוקה אין א' מהם יכול לכופ' את חבירו לחלוק וכן הדין במטלטלין ואם היה בו דין חלוקה וקבלו קניני' שלא לחלוק אינו יכולין לתו' בהן : ב' כד'א בשאין א' מהם מכי' את חלקו במקו' שהם שותפין בו אלא יד כולם משתמשות בכל מקום אבל אם היה א' מכיר את חלקו אם הוא במקום שיש בו משום היוק ראייה אף ע"פ שאין בו דין חלוקה כופין כל א' מהם את חבירו להכדיל בין חלקו ובין חלק חבירו כדי שלא יזיקו זה את זה בראייה ראובן ושפעין שיש להם מקומו' בכית הכנסת זה אצל זה וראובן רוצה לעשות מחיצה ביניה' ולהכניס המחיצה בתוך שלו ושפעין רוצה לעכב באמרו שאם יעשה מחיצה המקום

* לביש עיר שושן הלכות חלוקת שותפות *

אין בו כל כך בניינים מעלו' בכספים ער שהיו חלקים שוים והכל כדי שלא יצטרכו לשכר הבניינים ולהפסיד אבל מרעת שניהם עושין מה שירצו :

ובמקום שאין בו דין חלוקה או בדבר שאי אפשר שיחלוקו כגון שיש להם שפחה בשותפות או בלי אס אמר א' מהשותפים לחכירו גוד או איגוד פ' מכור לי חלקך בכך וכך או קנה ממני חלקי בשער הזה הדין עמו וכופין את הנתבע למכור לחבירו או לקנות ממנו אפי' יסום אוהו ביוקר הרבה מכדי שוויו כדי שלא יקחנה שכונתו להעלותו כדי שתישארו לו אפילו הכי שבעין לו אבל אם אין התובע רוצה לקנ' אותה או לא ימצא במה יקנו אייני יכול לכופ' את חבירו לקנות ממנו אפילו בשער הזול שחבירו יכול לומר לו איני רוצה שאקנה אלא שאמכור לפיכך שני אחים א' עני ואחד עשיר שהני' להם אביהם מרחץ או בית הנד' אס עשאן האב לשכור השכר לאמצע כל זמן שירצו לעמוד בשותפות ואין העשיר יכול לומר השכר חלקך שאין דרך לטכור דברים כאלו להצאין מה שאין פז בטרקלין עשאן האב לעצמו אין העני יכול לכופ' את אחיו לשכור אותם אלא משחמטין בהם כדרך שנשחמט אביהם והרי העשיר אומר לעני קח לך זמין וכא ועשה אותה בבית דבר קנה לך עבדים ויביאו וירחצו ברחץ ואין העני כופה את העשיר לקנות חלקו אא"כ אסר לו קנה כמני או מכור לי והריני לוח וקונה או הריני מכור לאחרים וקונים הדין עמי וי' א' שלא יוכל לומר גוד או איגוד כשאין לו סעות אלא רוצה למכור ואומר לוגוד אתה בקנייתך או איגוד אני במכירתך ואין אדם יכול לומר לחבירו גוד או איגוד בפחו' מסויו דל"כ ירחיק העשיר את העני למכור אס שלו בפחות משויו כיון שידוע העשיר דלרש אין כל ויצטרך העני להגותו לו בזול על כרהו ולקחה מרח הדין :

אמר כל אחד מהם אינו קונה אלא הנני מכור חלקי סוכרים אהו לאחרים :

אמר כל אחד מהם איני מכור אלא כל אחד אומר אני רוצה לקנות חלקי חכירו או שאין א' מהם רוצה לא לקנות חלק חבירו ולא למכור חלקו אלא ישארו שותפין אס היה המקום עשוי לשכור שוכרין אותו וחולקין שכרו ויכול לכל אח' לומר לחכירו או שצדדו אתה בכך או אני אשכרנו בכך כרינא דגוד או איגוד דבכל מקום שיכולו להשוות עצמם בדני' רגדאו איגוד עדיף מכל החלוקות ואס אין המקום עשוי לשכור אס הו' חצר או חנות או בית שאי אפשר להם לדור יהר סוכני' בה כל א' שגה בפני עצמו וכן לעולם הואיל ואי אפשר שישכנו בו שניהם כאחד מפני הזק ראייה שהרי אין בה דין חלוקה ואין אדם עשוי לשכור כל שלשים יום לפנות מחצר לחצר אלא משנה לשנה וי' דבחה' לעולם צריכין להשתמש ביחד שהרי אינם יכולים לבא לביהם אלא דרך החצר והיאך יכנס לביתו בשנתו של חבירו ומהאי שעתא אין בחצר דין גוד או איגוד ודווקא בארבע אמות הצריכים לכל פהח או בדרך הצריך לכניסה וציאה אבל בשאר חצר אסרינן ביה גוד איגוד ועל סעיף י' אס האחד יש לו בו שני שלישים והא' יש בו שלישי ואין בו שניעו לבעל השלישי שיעור חלקו שראוי להור בו לבדו בחלקו אס יחלקוהו ואס ידורו בו שניהם יחד יפסיד בעל השני שלישים שבעל השלישי ישתמש בכי' בכל מקום כמו שישחמש בעל השני שלישים והוי כמו אילו היה החצי שלו ואינם יכולין לכופ' זה את זה בדינא דגוד או איגוד כיון שאין החלקים שוים שאין סברא שיכולין לומר גוד מני שני חלקים או איגוד חלק אחד וכן איפכא לא יוכל זה לומר גוד חלק אחד שלי או איגוד שני חלקים שלך ועל סעיף י' כיצד יעשו יפילו גודלות אחד משנה ואח' משנתו ואותו שיש לו שני שלישי וישחמש בו לבדו שתי שנים רצופה והשני שנה אחת וכן לעולם רק שיפילו גודל פי מהם יהיה המתחיל בעל השליש תחלה שנ' ואח' בעל השני שלישי שנתים אנו בעל השני שלישים תחלה שנת' ואח' בעל השליש שנה וכן

לעולם ובלב' שלעולם יהיו לבעל השני שלישי' שתי שני רצופו' שלא יאמרו בתחלה ידור בעל השני שלישי' שנ' ואח' כ בעל השליש שנה ואח' כ בעל השני שלישי' עוד שנ' ואח' כ יחזור ויתחיל שאין זה מן הטוב והישר לפרוח עליו לחלוק לו שתי שני הראשונים ואס מרחץ הוא כל אח' רוצה לרחוץ בכל יו' כן נכנסים בה שניהם תמיד כל אח' לפי חלקו וכן כל דבר שראוי להשתמש בו ביחד ואינו עשוי לשכור כגון ספר הורה או מצע ששניהם צריכין לו בכל יום אין א' יכול לומר לחכירו השחמש בו אחה יום ואני יום או שנים כפי החלק שיש לו בו שהרי זה אומר לו בכל יום אני צריך להשתמש בו ומשתמש בו בכל יום לפי חלקי' ואס הוא דבר שאין יכולין להשתמש כאחד בכל יום חולקין אותו בימים שלימים וכל זמן שלא חלקו והשתמש בו אחד מן השותפין לכונו אפילו במה שנים השני לא היה באן' או היה ושתק אינו יכול לומר אח' אשתמש וגם אני לבדי כך זמן כמו שנשתמשה אתה שזה יאמר לו כל זמן שלא חלקנו אני לא נשתמש אלא בחלקי ואחיה מה לי ולך למה לא באת ונשתמשה אתה בחלקך ואס רוצים לחלק תחיל החלוקה מהיום ומה שדרר בו זה לבדו לא יחשב וכן הדין במקום בב' הכשישב עליה זה אפילו כמה שנים והשני לא היה בעיר או היה בעיר ושתק אין מנכין לזה מה שישב עליה דבשלו הו' משחמש כל זמן שלא חלקו :

אחד השוכר מחבירו מקצה שדה או חצר שאין בה דין חלוקה או שנים ששכרו מקום אחד בשותפות כל אחד יכול לכופ' את חכירו ולומר לו או שכר ממני חלקי או השכר לי חלקך ואס יש בה דין חלוקה חולקין ויש חולקין וס' ל דלא שי' חלוקה בדבר השכור ועל ס' שי' כעוף ב' :

אס אין בו דין חלוקה ואמר האחד נעשה ב' חלקים אחד שיהא בו כשיעור ואחד קטן ואני אטיל את הקטן ואתה טול הגדול ותן לי דמים ששוה יותר הגדול אינו יכול לכופ' שיאמר אין רצוני ליקח כלום אפי' אס אמר לו טול אתה הגדול בסת' יכול הלה לומר לו אין רצוני לקבל מהנה דכתיב ושונא מהנות ויהי ויש חולקין בו אבל אס אמר לו טול אתה הגדול בשויו אני הקטן או אקח אני הגדול בשויו ואתה טול הקטן ואי' שאינך חפץ בקטן אני אקח הכל שומעין לו אע"פ שאינו מניח את חבירו ליטול הכל כיון שנתן לו הברירה לקחת את הגדול שיש בו שיעור חלוקה ועל סוף ס' סעיף ה' :

חצר שיש בו ז' אמות וראובן יש לו ד' אמות ושמעון אין לו בה אלא שלש אמות שמעון וראובן לכופ' את ראובן לחלוק אע"פ שלא יאמר לו שיעור חלקה יכול לומר אני אי אפשר בהקנתן ובגונן זו שומעין לו ואס ראובן רוצה לחלוק ואין שמעון רוצה לחלוק יכול ראובן לומר לו אטיל חלקי חוץ מאמה אחת שאסאר שותף בה עסק ויהיה לי חלק אחד ולך ג' חלקי' ואח' כיאמר לו גוד או איגוד :

ואס אין בכל החצר אלא ג' אמות י' דשייך בו נמי דינא דגוד או איגוד ויש חולקין ואמרינן דמצי זה למיטר ליה נהי דהשתא נמי לא חזי ליה מכל מקום מה שאתה אומר שאקח כרמים דבר שאין בו כדי תשמישי אינו רוצה להוציא עליו דמים ושענה נכונה היא :

לית דינא דגוד או איגוד אלא בדבר שתשמישו שיה זמין בו כדי לזה ולזה ויש בו כראוי לאחר' שאיזה מהם שיגוד מספיק לו לתשמישו לפיכך אמרו שיאמ' לו גוד כיון שמספיק לך או איגוד אבל דבר שאין תשמישו שוה כגון שתי שפחות האחת יודעת לאפות ולבטל והאחת יודעת לשוות או שני כלים שאין מלאכתן שוה וכל אחד צריך לשניהם אפילו אם דמיהם שוים אין האחד יכול לומר לחבירו טול אתה זה ואני השני או איפכא לפי שכל אחד צריך לשניהם ואין צריך לומר אס אין דמיהם שוה שאינו יכול לומר טול אתה האחד ואני השני ומי שיקח הטוב יתן לחבירו מאן דכיני וביני ובין אס יש להם

לבוש עיר שושן הלכות חלוקת קרקע

ועוד שבני ר"ה מעכבין עליו לפרוק משואיו בדרך הרבים מפני שמנעין רגלי הרבים משם עם משאונם :

קעב בית או חצר איך נותנין לו ארבע אמות וכו' סעיפים :

א חצר המתחלקת נותן לכל פתח ארבע אמות והסאר חולקין בשוה שכל פתח צריך לפניו ארבע אמות לתוך החצר ואפילו שהפתח רחב הרבה נוטל ארבע אמות על פני כל רחבו לתוך אגוז החצר ואם אין הפתח רחב ארבע משלים עליו מהצדדים ארבע כדי שיהיה לו ארבע על ארבע ואם יט לאחד פתוח לחצר בית שיש לו שני פתחים ולשני בית שאין לו אלא פתח אחד אורו שיש לו שני פתחים נוטל לכל פתח ארבע אמות כפי מה שהם פתחו ובעל הפתח האחד אין לו אלא ארבע אמות לפני פתח כד' בשנים שקנו מן הפקר כגון שבני בתים במקום הפקר זה בנה לו ביתו ופתח בו שני פתחים וזה בנה לו ביתו ופתח בו פתח אחד ואח' הקיפו אותם עד שנעשה להם לחצר שזכה כל אחד לפניו פתחו מן ההפקר וי' דה"ה אם חלק אחד נכסו על פיו ונתן לאחר מבניו בית עם שני פתחים וראחר עם פתח אחד היו דינם כמו כזכין מן ההפקר אבל שנים שקנו או שירשו ודאי קנו או ירשו כשהו חלק כחלק בין בבתים בין בחצר ולא יטול האח יותר מהבירו כלום ואפי' קדמו וחלקו הבתים קודם חלוקת החצר לא אמרינן מי שעלה לחלקו הבית שיש לו שני פתחים זכה בארבע אמות לכל אחד מפתחו אלא חולקין בשוה :

ב כמה דברים אמורים כששני הבתים שוים וחלקו בית כנגד בית ולא הוצרכו לשם אותם ולהעלותם בדמים אבל אם אינם שוים ושמו אהם והעלים בדמים ואותו שהניע לחלקו הבית שיש לו שני פתחים נתן לחבירו עליו דמים ששוה שלו יותר משל חבירו אמרינן ספקא היה גם כן'ה העילו של הר' אמות לפני כל פתח בכלל השומא וזכה בהם כמו שזכה כמה שבתו עשה יותר מכל האחר דסת' פתח צריך לר' אמות לפרוק משאו אע"פ שכעוד שלא חלקו לא היו דארבע אמות שלו לבדו לנמרי אלא לפרק בו משאו וחבירו היה משתמש בוגם כן כשהיה מוצא אותם פנויים עתה שחלקו הם שלו לנמרי וכל זה מירי בשתם הצירות אבל חצר שיש לכל אחד חלק ידוע כל אח' אינו נוטל אלא כפי מה שיש לו ואם מנע לכל אחד לפניו ביתו ארבע אמות על ארבע אמות חולקין בין אם יש לבית א' פתחים הרבה או לא :

ג בית שיש לו פתחי רבים מכל רוחותיו יש לו ארבע אמות לכל רוח ורוח ואם ייחד לו פתח אין לו אלא ארבע אמות כנגד פתחו :

ד אכסדרה אם איפשר לו להכניס כחובו במשאו אין לה ד' אמות בחלוקת החצר וישעמא מאי אמור רבנן ד' אמות לפתח כחצר משום פירוק משאו שיפרו' שם משאו מעל חסורו ה"מ לפני הבית לפי שסתם כיה אינו פנוי מכלים ולא יוכלו להכניס שם החמו' עם משאו ולפרוקו שם אכל אכסדר' איפשר דמעיל בגו ומפרק לפיכך אין לה ד' אמות בחלוקת החצר ואם היה לפני הבית ואין באכסדרה ארבע אמות משלים עליה מן החצר עד שיהיה ד' אמות ועולות לד' אמות שלפני פתח הבית בית שער והוא כמין בית קטן שעוברין בו ליכנס לגדול וכן מרפסת והוא סולם לבני הבתים שעולין להן לפתחו העלייה או שנכנסים ממנה לשתי הצרות או לשני בתים יש להם ארבע אמות היו חמשה בתים פתוחים למרפסת והמרפסת פתוחה לחצר אין לה אלא ארבע אמות דרא' אינו אלא פתח אחד למטה :

ה לול של תרנגולים אין לה ארבע אמות מפני שאינן צריכה להם שתרנגול מטפס ועולה בדרך ראש הכותל ;

להם טרה וכרם ואין בשום אחר מהם כדי חלוקה אפילו אם דמיהם שוים לא יאמר לו טול אתה שדה ואני כרם או איפכא ואפי' אם יאמר לי גור או איגוד בשניהם כאחד אין שומעין לו שיאמר לו כאחד ספקיק לי שהרי כל אחד תשמישו בפני עצמו אלא אם ירצה יאמר לו כאחד מהם גור או איגוד והשני יאמר להם כשחופות או שיאמר לו בכל אחד בפני עצמו זה אחר זה גור או איגוד שכאופין זה יכול להיות שעל אחד יאמר לו איגוד אני ועל השני יאמר לו גור אהה ושני דברי' שתשמשין שוה דמיהן שוין ואין בשום אחר מהם כדי חלוקה הא ודאי חולקים אחד כנגד חבירו כלומר שיאמר לו טול אתה זה ואני השני או אתה השני ואני זה או בגורל יחלוקו כיניהם וה"ה אם אין דמיהם שוין שכוין שתשמישן שוה אע"פ שאין דמיהם שוין שיש בהן גור או איגוד בין אם יאמר לו כל מי שיקח המעולה יוסף לחבירו דמים לפי שומא בין אם יאמר שיקח איוה מהן שירצה כלי היספית דמים ואני אטול השני או איפכא ויש שולקין ואוסרים אע"פ החשישן שוה אין בהן גור או איגוד דמוכ ורע כמו ב' מינין הן :

יד שני אחים שירשו שני בתים גדולים שיש בכל א' וא' כדי חלוקה וגם ראויים לחלוק זה כנגד זה והאחד אומ' נחלק כל בית בפני עצמו והשני אומר לא בי אלא נחלקו בית כנגד בית שומעין לזה שיאמר נחלקו בית כנגד בית וקאם יחלקו כל ב' יזכה בפני עצמו אי אפשר שלא יפסידו הבתים בחלוקה ולמה נפסידים חנינם וכל שכין אם אין בכל בית כדי חלוקה שחולקין בתים כנגד בתים הואיל ותשמישן שוה ולא יוכל האחד לומר גור או איגוד על שניהם יחד וכמו שנתבאר בסעיף הסמוך והא' דחולקין בית כנגד בית היינו בדבר' ש' שתשמישן שוה אבל י' דרוב בתים אין בהם דין חלוקה שאין כל הבתים והחדרים שוה ואין חולקין בית כנגד עלייה או חדר שאין תשמישו שיה' וכ' כשמוקם שיצטרך לסתור בחלונות או פתחים ולחזור ולבנות שיצטרך להוציא הוצאות שאין חולקין בית אחד אבל מדברי הרא' שכתשבת כתוב שחולקין אפי' בית כנגד חנות או מרתף ולפי זה נראה למורי ז'ל דהוא הדין בית כנגד חדר או עלייה דזה מיקרי השמיש שוה גם לענין הוצאת הכניין אם נראה לעיל דזה מיקרי השמיש שוה כל כך חולקין וכמו שנתבאר לעיל סעיף ה' לענין הפסד הבתים מיר' לענין גור או איגוד אין חלוקה בין בית ומקום ב' ה' או שאר דברים שיוכל לומר על כולן ביחד גור או איגוד ו' שאין דין גור או איגוד רק בדבר שהגוף שלהן אבל בסכנתא או כוונת לה שעתידין לנכות מעותיהם אין אומר' גור או איגוד רק חולקין הטעות וכתב מורי דג'ל שאם משתמשין במשכנת' הוי כמו שכירות וע'ל סעיף טו' :

טז ו' דלא אמרינן גור או איגוד אלא בתינת דמים מיר' אבל אם אמר גור ואמתין לך המעות שלשים יום או איגוד וחמתין לי המעות שלש' י' אין שומעין לו שיכול לומר' אני ניתח לך להצ' מעותך מסני ואתה קשת ממני ולא אוכל להוציא מעותי ממך :

יז היכא שאין דין חלוקה ויש יחומים גדולים וקטנים והגדולים רוצים לחלוק יש מי שאומר שבית דין פעמידין אפטרופוס לקטנים ודין להם גור או איגוד וי' דלא שייך ביתים גור או איגוד שאין אפטרופוס רשאי למכור חלקם שלא לצרכה :

יח לא נאמר גור או איגוד בארבע אמות של פרוק המשא שכחצר ולא כמה שצריכין לציאה וכיאה בחצר ואע"פ שהבתים פתוחים סגד אחד לרשות הרבים מפני שאין אדם עשוי לפרוק משאו ברענים לעין כל ולפעמים צריך הצנע כחצר ואם לא יהיו לו מקומת אילו בחצר יצטרך לפרוח כאייר ונמצא שהפסיד את ביתו וכן אם לא יהיה לו מקום לפרוק משאו אינו בית שכל בית צריך מקום פנוי לפרוק שם משאו

* לבוש עיר שושן הלכות חלונת קרקע *

ונתקלקל הבאר כל זמן שהבאר קיים וישמים בו יכועל
 שניה לתקנו ואם נפל לגמרי אודא חוקת השני לענין זה
 שאין לו עוד דרך לשוב מים אבל מקום רבאר הוא לשניהם
 שהרי לא בא כבר לחלוקה אבל אם חלקו ונסאר הבאר מתחלה
 לא בלבד שנתן רשות לשני לסיבוב מים משם אם נפל אודא
 לגמרי ואין לו עוד חלק כבאר אפי' חזר ותקנו אבל אם לא
 נפל הבאר אלא שנחמלאח זכלים בכי הא לא אמרנן אודא
 שהרי הבא קיימת עדיין והמים עדיין ישנן בבאר אלא שכנו
 אותם הזכלים שנפלו שם והרי זה כמו שכנו פי הבאר שזה
 מסיר כסויו ושואב מימיו :

ד אחים שחלקו ועלה חלק א' מהם כרם ולשני שדה הלבן
 יש לבעל הכרם ד' אמות בשדה הלבן להפך בו סחרישתו :

קדק אחים או שותפין או בכור שכנים להלוק וכנה' סעיפים :

א האחין או השותפין שכנו לחלוק ולשול כל א' חלקו
 אם היה השדה כולה שנה לגמרי אין צריכין שומא אלא
 חולקין לפי רמדה בלבד ואם אמר אחד חנו לי חלקי מצד זה
 כדי שיהא סמוך לטרה אחר שישלו שם ויהיה הכל שדה א'
 שלי שופעין לו וכופין אותה על זה שענינו כרבר זה מרת
 סדום הוא אבל אם היה חלק אחד מסנה שיכנו קרוב לנהר
 יורה או לדרך ושמו אותה היפה כנגד הרע ואמ' חנו לי בשכא
 שלי מצד זה אין שופעין לו שכזה אין בו משום מרה סדום
 דמשו' שוכנה ס' טעין אוהו בוקר לפיכך אינו נוטל אלא בגורל
 ואם אסר להם הני לוי בשומ' שלי מצד זה חצי מידה מצד
 הרע וקול אחת בצד השוכב כדי שיהא חלקי סמוך לשדה שלי
 זה ודאי כדת סדום תוא מי שפעכ זה וסופעין לו ואין זה
 יכול לומר לא כעניא דשונא כהנות יחיה דלאו פתנה יהיב
 ליה אלא בדמי חולקי' שקיל ליה מסוד' עדיף ליה זיבורית אחד
 מצירא מעדי' אהרי מיצוריו לא אפי' בשדה שכול' שנה לגמרי
 ואמר א' חנו לי חלקי מצד זה כדי שיה' סמוך לו שדה שלי
 אין שופעין לו שאין זה מרה סדו' למעכבי שיכולין לומר לא
 ניתן לך זכות שיש לנו בקד' זו שהרי יש לנו זכות בו כשנתל'
 בגורל שאם יפול לנו הגורל בין שתי השדו' שלך הרשות
 בדיניו שלא נחליף עמך עד שחזן לפי רמים יקום אורו זכות
 אין אנו רוצין לכשרו בשבירך לחזן לך כלא גורל ואין זה מדה
 סדום דהא נהנין הם בשענה זו ואם יש להם שתי שדו' חלוק
 ואמר האח' שיתלקו כל שדה ושדה והשני אפי' שיתלקו שדה
 כנג' שדה שופעין לו לוח שאומ' לחלוק שדה כנג' שדה דרכי
 עדיף דשניה' שיהי' חלק כל א' א' מצד א' ששתיהן שדות
 ואין שיש עילוי פאתה מחברתא ואין נפקותא לחלוק השדות
 להצאין אבל אם יש איזה טובה לאחד מהם כשום צד בעוים
 דנפקא ליה מ'ניה עליויה כשחולקין השדות להצאין כנג'
 שדחת טובה מחברת' וכן אם יש לאחד שדה אצל א' מהם ואין
 שיתלקו כל אח' לשנים בטענה שאומ' אם יחלקו שדה כנגד
 שדה אולי לא יפול לי חלקי אצל מציר שלי לכן אני רוצ' לחלן'
 כל שדה ושדה כדי שניע לי לפחות חצי חלקי אצל שדה שלי
 שופעין לו אבל אם אוכר האחד אני רוצה שיתחלקו כל שדה
 ושדה אולי יפול חלקי באמצע ויהיה שמור יותר שאנה
 הצטרך לטכור אריסין וסומרים לשרותיך כשני צדדים ויהיה
 חלקי שמור ממילא אינה טענה דאמו משו' שמירתו נפסיל לזה

ב בכור שבא לחלוק עם אחיו ולפינן מקרא דכתיב פי שנים
 שצריכין לתת לו כל חלקו ביחד שכן משמע פי שנים
 שנים חלקים שהם כפי אחד דהיינו חלק אחד סרלא כתיב
 פיות שנים כיצד אם יש להם שדה לחלוק חולקין אותה נ'
 חלקי' ולא יבול הפשוט לומר נפיל הגורל בשלשתן ואם יעלה
 גורלי באמצע תקח אתה השני חלקים החצוני' אלא האמצעי
 של הבכור ממה נפשך ויפילו הגורל על שני חלקים החצונים
 איזה

ז בית' שחציו מקורה וחציו אינו מקורה בין שוקיו ופנים
 בין שוקיו ורוי לחזן אין לו ארבע אמות דאיפטר דעול
 החמור עד מקום שהוא מאלה ושם יפרוק מסאו והוא כשיש
 ד' אמות על ארבע אמות במה שאינו מקור' שיכולין להשתמש
 שם כריות :

ז ססתמו פתחו כל זמן שלא נפרצו פצימין יש לו ארבע
 אמה שכיון שלא פרץ פצימו הוא סימן שדעתו לקנות
 לפיהו אבל פרץ את פצימו אין לו ארבע אמו' שלפני הפתח
 שבפריצת פצימו נלה דעתו שאינו רוצה עוד שם פתח ובהל
 על אותה הד' אמות אבל חלקו בחציר יש לו כשאר בני חציר
 שאותו חלק לא מחל :

ח בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות אין לו ארבע
 אמות בחצר כנגד הפתח שאין זה חשיב דירה להיות
 כניסתו ויצאתו נחשב כניסה וציאה אלא אם יש בחצר ד'
 אמות לזה וד' אמות לזה עדי' פתח דבית הזה חילקין :

ט הזבל שבחצר מתחלק לפי הפתחים לזבל בו שדוהיהם
 וחיל של מלך הכושל על העיר לחת להם אכסניא אינו
 מתחלק לפי פתחי הבהים אלא לפי האנשים הרדים כבהים
 שאין המלך מטיל על הבתים רק על האנשים :

קדק שותפין או אחים שרצו להלוק וכו' ד' סעיפים :

א כל דבר שרצו השותפין לחלוק חולקין א' ע'פ שאין בו דין
 חלוקה הרשות בידם חוץ מכתבי הקדש שהם כהובים
 בגליון כספר תורה שינו אם הם בכרך אח' אין חולקין מפני
 שהוא כביון לספרים לחלקן סבך' אחר י' ע'פ שאם היו של א'
 סותר לחתכן לצורכו לחתכן לחלקו הוא בזה הרם ואם הם
 בשתי כריכות אם הם שני עניינים כגון חתלים ודברי תימים
 אין בו דינא דגוד או אינו דתרווייהו צריכי להאי ולהאי כמו
 שנתבאר טעמא לעיל סי' קע"א סעיף ג' ויאהם הם ענין אחד
 אומרים בו גוד או אינור :

ב אם חלקי בגורל לאחר שעלה הגורל לאח' מהם נחקיימה
 החולק' ש' כהרוא הנאה שנטעין זה יזה לחלוק בגורל
 כדי שישול כל אחד חלקו בפני עצמו מפני שינו חפציו עוד
 בשתפיה גמרי וסקנו אהרדו יע' ל סי' קנ"ו סעיף ב' :

ג האחין שחלקו הרי הם כלקוהיה זה מזה ואין להם זה
 על זה דרך ולא סולמות ורא' חלונת ולא אמה המים
 שביון שחלקו לא נשאר לאחד מהם זכות בחלק חבירו א' ע'פ
 שהיה מקודם כגון שחלקו שתי שדות זה ירקח לצפון וזה
 לדרום וזהיה אביהן רגיל לפנות לו דרך ליכנס מזו לחזן זו
 אינו יכול לומר לו דרך לו עיך ולא סולמות לא סבעי' אם
 נפלה העלייה לראובן והבית והחצר לשמעון שאין ראובן
 רשעי להעמיד סולם כחצר שמעון לעלייה אלא אפילו נפל
 לחלק ראובן העלייה והחצר וחלק שמעון הבית אין ראובן
 יכול לסמו' סולם על בית שמעון עליות לעלייתו משום
 דמתרע לאישייתיה וא' ע'פ שהבית משועבד לעלייה היינו לשאת
 משא העלייה עליו אבל לא לשאת משא הסולם שהרי יכול
 לקיבעה על עמודים ולא אמה המים שאם היה עוכרת על
 שדוה לשדה אחז הוא מעכב עליו ולא חלונת שמשליך
 לגמרי וסוחם לו החלון וכן הדין בסנים סקנו שדה באחד
 וחלקו לא נשאר לאחד להם זכות בחלק חבירו אבל שנים
 סקנו שדה משני אנשים או מפני אח' שהיה נודע חלק כל א'
 והיו מחזיקים בגזקים אילו זה על זה אין לאחד מהם יכול
 למחו' על חבירו לא להפסיק אמת המים ולא לשנות דבר
 שהנזקים שהחזיקו בהם המוכרים שכל אחד קנה כל הזכות
 שהיה לאותו ששכרו לו בו שנים שחלקו הצר ונשאר
 באר שיש חיים בחלק א' מהם ונשאר רשות לשני לשמשו ו

לבוש עיר שושן

הלכות מצרנות

קד

אם היו הנכסים מופקדים ביד אחד וכאן מקצת האחין נוהגין להם חלקן בדרך הנזכר :

ב ואם אחר שחלק זה בפני שלשה שלא בפני אחיו בא אחיו ואמר או זו החלק שנשלח שיה בעיני יותר ואני אוסיף דמים יותר ממה ששמתם אותו שומעין לו לבטל החלוקה אבל אם בא לבטל החלוקה בלא טענה ולומר יפיל גורל אחר אין שומעין לו כיון שנעשית בפנינו :

ג שני אחים שחלקו ואח"כ בא אח אחד שלא היו יורעים בו בטלה החלוקה ואפי' שחיו להם שלשה שדות ונט"ל כל אחד מהם אחת והשליש חלקיה ביניהם ובטבא האת השלישי נפל חלקו באותה שחלקו ביניהם לא נאמר יסאר כל אחד מהם בשלו אלא איהו שהם שירצה יכול לבטל כל החלוקה ויפילו גורל אחר לכולם ואפילו נהרצה האת השלישי ליטול מהם מזה מעט ומזה מעט בלא גורל אפילו הכי יכול כל אחד מהאנים לבטל החלוקה כיון שהיתה בטעות :

ד וכן אם בא בעל חוב של אברהם ונבה חובו מחלקו של אחד מהם כגון שעשאו אפתיקי בטלה החלוקה והחלקן חלוקה אחרת :

ה אחד מן האחין או מן השותפין שכבר חלקו לאחר שאר השותפין או האחין מסלקין ללוקח שהם קרובים יותר לקנות בקרקע זו מאחרים שהרי כל זמן שלא חלקו יש להם חלק בגוף השדה וכהיבועיית מיישר והטוב בעיני ה' וזה הוא ישר וטוב בעיני ית' דהואיל ויש להשתפין או האחין חלק בקרקע זו כבר שיהא הוא קודם כרי שלא ישרח לקנות במקום אחר ויהיו נכסיו חלוקים בשתי מקומות והלוקח יא נחסר בזה שיבצא לקנות במקו' אחר ואפילו אם הלוקח הוא מצרן לקר' זו השותף או האחין קודמין ומסלקין אותו הואיל ויש להם צבות כגוף הקרקע שעדיין לא חלקוהו :

ו וכשם שהשאהפין או האחין קודמין אפילו קודם למצרן פשוט הטוב והישר כן אם אין כאן אה או שו"ף המצרן הוא קודם לכל אדם נ"כ מסו' הטיב והישר שלא ישרח לקנ' במקום אחד ויהיו נכסיו חלוקין בשתי מקומות והלוקח יקנה במקום אחר לפיכך המוכר קרקעי לאחר כגון ראובן שמכר שדה לשמעון ויש שדה ללוי אצל השדה הנמכר לוי נוהג הדפס ללוקח ומסלקין בין שמכרה ראובן עצמו או שלוחו מכרו או שמכרה ב"ד יש לחפירו שהוא בצד המצרן שלו ליהן דמים ללוקח ולסלק אותו ואפי' הלוקח האת"ח ושכנו קרוב למוכר והמצרן הוא עם הארץ ורחוק למכר המצרן קודם ומסלק הלוקח ואפי' אם אמר המוכר קודם שאמכור למצרן לא אמכור כלל אפילו הכי קנה המצרן בעל כרחו של מיכר וזה הלוקח חשוב כשלוחו לכל דבר ואע"פ שלא הודיעו החלה שהוא קנה אותו ועדי הקניין של לוקח זה ומהבו השפיר בשם המצרן ואין צריכין קניין אחד שהרי זה היה כשלוחו וכן אם הוקרה צריך ליתנה לו כמו קנקנאה וכן אם הוזה ותפין בה מסצרן צריך ליקון אותה כמו שקנאה ומיזו שלוחו הוא להקן ולא לקלקל דאל' להקוני שדרהיך לפיכך אם תקן בה או השביחה ה"ל כיהוד ברסות וסמין לגיורו על העליונה ואי הקנ' חבר דתבעיה ה"ל כיהוד שלא ברשות שהרי ידע שהמצרן חפץ בה ולמה תקנה שלא ברשותו והם עקר סבנה נשיעית או לקלקל מנכה לו מן הדמים מה שקלקל ואפי' קלקל קודם שבא המצרן דהא לא לעוותיה הוי שליח כמו שאמרנו ואם אכל הפירות אותן שאכל אחר שבא המצרן והביא מעות לסלקו צרי' לשלם ושאל קודם אינו צריך לשלם לו דסלו אבל אם לזה הלוקח קודם שבא המצרן אין שיעבוד הבעל חוב חל עליו דלצ' שלו היה כי לא היה רק כשליח ואין הבח שטרף מהמצרן :

ז קנאה הלוקח במנה והיא סוה מצהים אם היה נמנה בן לכל אדם כגון שמוכר מקמת רוחק לא יחז' לו המצרן אלא

אחה ועלה לגורלו כד' כשכולה שוה אבל אם יש בו מקום פזיב מחבירו לא אמרין שיהא כל חלקו במקום הטוב כשומא פנגד המקום הרע כדי שיטול חלקו ביהד אלא ישול חלקו בכל מקום ומקום בטוב וברע ואפי' אם כולה שוה אם יש לו טענה לפשט כגון שיש להן שתי שדות האחת שני ידות על חרתת והפשט מצרן לגורלה יכול לומר לחלוק בו כדי שיפול לוי חלקי קרוב לטרה שלי אף על פי שלא ישול הבכור כל חלקו ביהד ויש חולקין כיון שהתורה זכתה לו נוטלין לעולם ביהד דס"ל דע"ב קרא להכי הוא דאתא דהא בארץ שוה ק"ל אפילו בלא בכור כי אמר הכו לוי מצראי יהבינן ליה וככור ה"ל כאילו יש לו ארע' מצר' החלק פשוט הילכך יהבינן ליה תרווייהו אחר מצריו בקרקע בלא קראו כי אתא קרא לא איצטריך אלא לקרקע שאינו שוה : ויבס שנוטל חלקו וחלק אחיו הפת בנכפי אביו אין דינו כככור ליטול שני חלקים ביהד אלא ע"פ הגורל אל אשר יצא לו סמה הגורל יטול דלא דמי לבכור שהתורה מעשו דכתיב והיה הבכור רגווייתו כככור ואין חלוקתו כככור כלומר על החלק הנתחרס לו נקרא בכור אבל על החלק שהיה לו כבר לא יהעלה בשביל החלק שנחז' לו חלק אחד בשביל חלק אחר אצל חלק בכוריה :

ח ארץ מרובעת שהיה נהר מקיף לה מזרח וצפון והדרך דרום ומערב חולקין אותה באלכסון כדי שיגיע לזה נהר הדרך ולזה נהר ודרך ואם אמר תנו לי חצוי שמצד זה לפני שהוא בצד שרי שומעין לו כללו של דבר כל דבר שהוא טוב לזה תצין על חבירו הפסד כלל כופין אותו לעשות דבופין על מרת סרום :

ט שנים שקנו שדה בשותפות אחד שלישי ואחד ב' שלישי' כשחולקים נוטל ב' שלישים ביהד כיון שקנו אותם כאחד אבל שלשה שקנו שדה בשותפות ושוב קנה האחד חלק חבירו גשכאיש לחלוק אינו יכול לכופ את חבירו שיתן לו ב' חלקים ביהד כיון ששני החלקים לא היו מהחלה שלו אלא בא מבחו ופכה אחיו שקנה ממנו השליש ולא עדיף מנברא דאתי מן המפתיה : שני אחין שמתו והניח כל אחד שני בני' והיו להם שדה בשותפות וכאין לחלוק אותה השדה שהיה של אביהן נב' הבנ' של אחד מהן רוצין חלקם ימד בשותפות וכני האחר רוצים כל אחד חלקו לכרו כגון זה ודאי כופין על מרת סרום ועושין על ד' חלקים שנים כנגד שנים ומטלין גורלות שנים ולוקח אחד מהאחים שרוצים ביהד גורל אחד שהם ב' חלקים רוצים בהם ושני חלקים הנשארים יטילו גורל שני האחים שאינם רוצים ביהד ואחד נוטל גורל אחד מהקלפי ויזכה בו ומיד זכה האחר בחלק הנשאר אבל אם היו מחתה' ד' אחין שלא באו השנ' סכה אחד אין צריפין ליתן להם חלקם ביהד ויא דאפי' בזה כופין על מרת סרום :

י באחים שכאו לחלוק ושכו החלקים זה כנגד זה וכאו להטיל שלשה גורלות ואחד מהם חפץ באחד מן החלקי' ונעלה אותה ברמים ואמר אני אתן בו יותר כך וכך על מה ששמתו או אתם הקחו אותו בכך וכך שומעין לו ואם אינם רוצים באותו עילוי יטלנו הוא בלא גורל : ויש חולקין :

הלכות מצרנות

קעה אחין שרצו לחלק וכל דיני דבר מצרנות וכו' ס' סעיפים :

א לא היו כל האחין ככאן ואותו שלפנינו מבקש לחלוק מבקש שלשה שבקאים בשומא' וחולק בפניהם אפי' הם הדישות ובכר שיהיו נאסני' ובקאים בשומא ואם חלק בנחות משלשה לא עשה כלום ואם היו מעות וכלם משכע אחת ושנים אין צריך שלשה אלא שנים לראייה בעלמא וכן

קנאה הלוקח במנה והיא סוה מצהים אם היה נמנה בן לכל אדם כגון שמוכר מקמת רוחק לא יחז' לו המצרן אלא

לבוש עד שושן

הלבנות מצרנות

אלא פנה שהרי נס לו. היה מוכרה כן ואם לא היה נוהנה כן
לאחר צריך ליתן לו מאתים ואם טען הלוי ח שלא היה נוהנה
כן לאחר והמצרן אומר שהיה נוהנה כן ם לאחר על המצרן
להביא ראיה דלבע הוא מוזיל ומזבין א אמינן סוף סוף
ארעא למקים בידיה דמצרן קיימא ועל הווקח להביא ראיה
שהוא כסו מוציא דהכא ודאי ארעא כרשות לוקח קיימא אלא
שהקנת חכמים היא משום הישר והשוב והתקנה אינה אלא
בשנה חזק בה כבר הלוקח ובאת לרשותו ומספיק לא מפקינן
מינה לפיכך על המצרן להביא ראיה :

אם הריית המוכר זמן הפרעון ללוקח אין כו משו' דינא
דבר מצרא אלא אם כן המצרן רוצה לפרוע מיד שיכול
המוכר ל... למצרן לך איננו מוכר בהמתנה שחבירך נוהלי
יותר מסך ואינו רוצה בחוכך ואם אין המוכר מקפיד ורוצה
להמתין גם למצרן יש במשפט דינא דבר מצרא :

קנאה במאתים ואינו סוה אלא מנה לא אמרינן כיון
שליחו הוא לתקוני שרירה ולא לעוותיה ואין כאן
שליחות ויתבטל המכר שאין זה עוית שפעמי' אדם קונה שדה
בהרכב ויהר מכרו דמינו מפני שחפץ בו ואין זה בשליחו' כמש
שיפסיד השליח שפשע שאין זה הישר והטוב שיפסיד הווקח
והוא קנאה לעצמו לפי' אם חפץ בה המצרן צריך להח' מאהים
ואם טען המצרן שעשו קנוניא כיני' נשבע הלוקח בנקיטת
חפץ ונוטל כאתים ואם היו כס עדים שנחן באתים והמצרן
טוען שהיה אמנה בינו ובין המוכר והוא יוצר שיוע בודאי
שלא יקחו ממנו אלא כמנה ניהן לו הדמים כפי מה שעדים
מעידים ומסלקו ומשביעו שלקחו במאהים ונפטר ואם לא
טען ודאי הרי הוא מענה ספק ואין לו עליו אלא הרס נבאה
בחובו יש בה נכ' דינא דבר מצרא ואינו צריך ליתן רק כפי
שישטו ב'ד את הקרקע אע"פ שהחוב היה יותר ואע"ג דאמר'
שויא מאה וחבניה במאתים צריך ליתן מאהים זהו אם קנאה
במעות בעין אבל כאן שנשלו בחובו אמרינן שלא היה החוב
שה יותר ממה שישטו ב'ד הקרקע :

היה הנאי ביניהם במכר זה בין שהחכ' מוכר בין שההנה
לוקח אין בעל המצרן יכול לסלקו עד שיחקימו התנאים
וזכה הלוקח בקרקע ולא תסאר בה עילה כלל ואחר כך לסלק
אוהו בעל כרחו :

היו לשרה הנמכר ארבע מצרנים מר' רוחותיו
יד כולם שוה בה ויחלקוהו באלכסן כדי
שיניע לכל אחד חלק על פני כל שדהו כזה
ואם היו המצרנים חמשה כגון שהיה שלש
משלש רוחותיו וברוח הר' שני' אותם הטני'

חשובים כאמר ונושלין בין שניהם חלק אחד כאחד מהחלקי'
טנושלין השלישה כד' כשכאוב כאח' אם קדם אחד מהם
וסלק ללוקח זכה בה הוא לבדו ואפי' היו המצרנים הרבה והיה
בהם מי שאינו מצרן אלא בחלק קטן סאר אם קדם הוא וסלק
ללוקח או קדם וקנאה זכה בה מיהו לכתחלה ימכור לכולם
ביחד ויש חולקין משום דהמוכר עצמו לאו בר ועשית הישר
והטוב הוא כרוץ שרוא אינו מצווה על זה משום הישר והטוב
שהוא עושה מה שלבו חפץ אלא שהלוקחים מזהירים משום
הישר והטוב באומקצת המצרנים וקצהם אינם ככאן אילו
שבכאן מסלקין ללוקח והוא שלהם לברם / ואם קדם אחד
מהם לקנית והאחרים פוענין שגם הם רצו לקנות ורק שזה
נזם להם להזיקה והיה בירו לעשותו ויש להם עדים על כך
כסדר אונסין יכולין לפלוקו מהלקן / ועל סי' זה סעיף ל'ג :

היו הרבה שחפין לרעה אחר לשרה הנמכרת כל אחד
ואחד יכול לסלק ללוקח ואם קדם אחד מהם וסלקו זכה
ואין שאר השותפין יכולין לערער ולא עוד אלא אפי' היה מצד
אחד לשרה הנמכרת שדה משותף בין שני' ומצד אחד אצלה
שדה של אדם אחד וקנאה אחד מהשותפין בשד' שאצל השרה

הנמכרת אין בעל השרה שכמד אחר יכול לומר' לאותו שקנאה
אני מצרן ודאי ואמה ספק רטמא יפול חלקך לצד אחר אלא
חשוב ודאי כסוהו כיון שיש לו חלק בכל השרה וכיון שקדם
זכה והיה שאם קנאה איניש דעלמא שאחד מהמצרנים יכול
לסלקו אע"פ שיש לו שותף ואין הלוקח יכול לומר שמה יפול
חלקך מצד אחר וכן אם השרה נמכרת של שנים ומכר אחד
מהם חלקו לאחר המצרן מסלקו ואין הלוקח יכול לומר בין
שאין החלק שקניתי מסויים שמה יפול חלקי מצד אחר שאינו
מצד השרה שילך רחא בכל רשרה יש לו חלק :

אחד שלקח משנים שדה אחת ובא המצרן לסלקו מחצית
שלקח מן האחד אינו יכול לסלקו אלא אם כן מסלקו
מכולה או מניהו ככולה ודיוקא בשדה אחת שזוהתה משהתפז
בין שני אנשים אבל לקח שתי שדות משני בני אדם מסלק
איזה מהם שירצה ומניח לו השני אבל המוכר קרקע לשנים
יכול המצרן לסלק לשניהם או לסלק האחד ולהניח האחר :
יך בעל בנכסי אשהוים לודין מצרנות שאם יש לה קרקע
מנכסי מילונ' ובאו למכור קרקע שאצלו יכול רבעל
לסלק הלוקח אפילו אם קנו מידה שמחלה ללוקח אינו כלום
שאין לה כח לסחול ורבעל יכול לסלקו עמה היא וסלקה
ללוקח וכן העבר שהיה נושא ונתן בנכסי ארוניו וסלק את
הלוקח אם רצה רבעל או הארון מקיים על ידיה' ואם לא רצה
לא יקיים ותחזור ללוקח ויחזיר הדמים :

המצרן שכא לסלק את הלוקח וקד' שסלקו מכר השנה
שיש לו על המצרן איכר זכותו וגם הלוקח שקנה מסנ
אין לודין מצרן לסלק הלוקח שקנה כסוד למיצר :

פי שעשאו בעל הבית שליח למכור שדהו אע"פ שהשליח
עצמו מצרן אינו רשאי לקנות שלא נהן לו רשות למכור
אלא לאחרים וכשמכר לאחרים אינו יכול לסלק הלוקח שהרי
הוא מכרו לו ואין לך מחילה גדולה מזו וכן מי שחתם על שטר
המכירה בעד הני סחלה ואינו יכול לסלק ללוקח :

מה הלוקח קודם שסילוקו המצרן יא' אינו יכול לסלק
ליורש דלא אמרינן הישר והטוב אלא נבי לוקח וחזיר
מן השמי' ז' פהו לו ויש חולקין :

וכן אם נהן הלוקח הקרקע במתנ' לאחר שלא באחריות
יא' אין המצרן יכול לסלקו דליכא משום הישר והטוב
אלא בלוקח והוא שלא יהא רמאות ברבר וגם בכאן יש חולקין
ואהרונותיו קאי אמת הלוקח ואמת הלוקח כו' כהב מורי
מהרמא' ז'ל דנל עיקר דבריו החולקין ושעמא משום דלא
עדיף גירוש והמקבל מתנה מנכר דאתו סחמתי' וב'ש אם
נחנה לאחר באחריו שהמצרן מסלקו / ולא רמי לה' צממי'
נבי שובא דהדר' משום ועשיתי הישר והטוב דאמרינן שם
ארתא יהבה בפתנה לא הדרא דהרס קמא אדעתא דזווי נחת
בהוכי פרעיה ליה זווי הדרא משום הישר והטוב אבל חמי
אדעתא דארעא נחות וליכא עלייהו משו' ועשית הישר והטוב
אבל הכא קמא ובתרא כי הדרי נינהו ואמרינן ליה לא עדיפת
מנכרא דאתיה סחמתי' :

מכרה לוקח ראשון ללוקח שני וכן אם מכרה היורש את
המקבל מתנה אפילו למ' דליורש ולמקבל מתנה אין
מסלקין ללוקח שלהן מסלקין דגם לגביה אית ביה משום
הישר והטוב :

טרפח בעל חוב בחובו המצרן מסלקו בין שסמוה לו
ב'ד בחובו בין שהגבהו לוח מדעתו ואם ירצה הנספך
לתת הדמים שהיו עליו בחובו הוא קודם ותחזור לו שדות
לעולם דשומא הדרא לעולם :

בעל חוב של המוכר שטרף מהמצרן ישמי שאומר
שהמצרן חוזר ונוטל מעותיו מן הלוקח שנכסל הוא
סמנו והלוקח חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות וישמי
שאומר שאין דין המצרן כלל עם הלוקח דהא אמרינן שרוא
אינו

לבוש עיר שושן הלכות מצרנות

אינו אלא כשלוחו אלא המצרן דינו עם המוכר וכתב מורי ז"ל וכן נראה לי עיקר :

כב יש מי שאומר דמצרן לא יכול לאחוזי איניש אחרינא בדוכתיה לסלקי ללוקח בדין דבר מצרא אלא היכא דאקני ליה בארע קרמית דאית ליה כבר דקא תבע סחמתיה ואי לא לא מצי לאורוני ומיהו ה"מ לאפוקי מיניה דלוקח הוא דלא מפקינן אבל למיהוי בדוכתיה דבר מצויא לאימוני זוזו ללוקח בוימניה דלא יפקע מצרנותיה דבר מצראא אפילו שדרונהו ע"י שליח שעשו בעדים בדוכתיה קאי :

כג כבר אמרנו פעמים דדנא דבר מצרא אינו אלא חקנה חכמים משום ועשית הטוב והישר הואיל והוא רוצה למכור טוב וישר הוא שיקנה המצרן קודם לאדם אחר לפיכך אם יש שום הפסד למוכר לא תקנו שלא תקנו למצרן דכר שהוא הפסד למוכר כיצד כגון אם הביאו המצרן והלוקח כל אחד מעותיו אם היו של לוקח טובים במשקלם או היו חריפין לצאת יותר בהוצאה בטל זכות המצרן וכן אם היו מעותיו של לוקח מותרין ושל מצרן צרורין ואומר שכך נוהגו לו ואינו רשאי לפותחן עד שיבאו בעליהם ויעמדו על הכניין וה"ה אם קדם הלוקח ופרע אין המצרן יכול לסלקו אלא בכעין מעותיו וכן כל כיוצא בזה שיכול להיות פסידה למוכר מחמת עיכוב טמונו כשל דינא דבר מצרא דאין בזה הישר והטוב לאפסודי למוכר :

כד החליף חצר כחצר או כשדה או בכרם או איפכא כיון שהוא קרקע בקרקע אין בו דין בעל המצר דמה יהן לו המצרן למוכר אם מעות יכול לומר קרקע נח' לי טפי ואם קרקע אחרת יכול לומר אנא בהא קרקע נחא לי טפי דבהא יש כמה בני אדם שחפצים בקרקע שבמקום פלוני טפי מ שבמקום אחר לפיכך בטל בזה דינא דבר מצרא וכתב מורי ז"ל וכן נ"ל להורו' אבל אם החליף חצר בכמה' או במטלטלין ואין דמי אותה הבהמה או דמי אותם המטלטלין ונתן לעבד המצר ומסלקו בדימים ואינו יכול לומר תן לי כמו שהעליתם לי שאיפשר שערמה היא זאת שלכך העלה אותה כל כך כדי לשמא עליו יותר מרמיהם כדי לבטל דין המצר הערמה היא זו ואינה מועיל כלום וגם אין בזה הפסד למוכר הי' דמסלקו קודם שלקח הנהמה ובהמה ומטלטלין שכיון לקנות למי שיש לו מעות ויקנה כמו שירצה וכן כל כיוצא בזה שיראה לדיין שהוא ערמה אינו מבטל כח המצרן :

כה אמר המצרן אשר ואביא מעות לא נטרין ליה ואיבר זכותו שיש בה הפסד למוכר ואם אמר אילך ואביא מעות אם הוא אשד שיש לו מסתינין לו עד שילך ויביא ואם אינו אמוד אין שומעין לו ויש מי שאומר דאי מקמי דאחז לב"ד או לבני מוכר לא היה ידע בהני זביצי אי נמי ידע בהני זביני ולא היה ידע בכסום דמיה כי אמר איזיל ואייתו זוזי אף על גב דלא אמוד נטרין ליה ודווקא שיעור דאזיל ואייתו מינו ביתיה אבל טפי לא נטרין ואם יש חשש ערמה ברבר מחרמינן על גבה וכן בכל דבר שיש לחוש לערמ' לדחו' בן המיצר טחרימין על כך :

כו היה רוצה הלוקח לקנות לבנות לה בתים וכן המצר רוצה לזרעה הלוקח זוכה משום ישוב הארץ ואין בה דין בן המצר ויש מי שאומר שאם המצרן רוצה לנטועה יכול לסלקי דנטיעה עדיפא מבתי :

כז היה דבר מפקינן בין שדה הנמכרת ובין המצרן כגון סלע או גומא או רכב דקלים וכיוצא בזה אם יכול להכניס אפילו חלם אחר בתוך דבר המפקינן לערב שתי השדות עד שיכולין להיות נחשבים לשדה אחת הרי זה חשוב כי מצדא ויכול לסלקו ואם לאו לא קרי בר מצרא ואינו יכול לסלק את הלוקח :

כח מכר לו קרקע מעט באמצע שדהו ואח"כ מכר לו קרקע

בצר אותה שבאמצע דהשתא הוה ליה הוא בעצמו בר מצרא לקרקע זו שקנה ע"י אותו המעט שקנה כבר ושוען רבי מצר' דמתחלה כשמכר לו אותו המעט היתה ערמה כדי שאחר כך ימכור לו זו ולא יוכל הבר מצר לסלקו רואין אם אנה המעט שמכר לו מתחלה הוא ערית או זיבורית לבני זאת הקרקע שמכר עכשיו הרי היא היתה ראויה לימכר בפני עצמ' ואין כאן הערמה לפיכך זכה הלוקח גם באחינה ואין בן המיצר יכול לסלקו שהרי הוא עצמו בן מצר הוא ספני אותו המעט שקנה באמצע ואם אותו מעט שקנה באמצע הוא כמו זאת שמכר לו בסוף בצדו הרי זה מערים ובן המיצר מסלק אותו מדרשה שקנה בסוף' וכן אם נתן לו מעט קרקע כמתנה רואין אם מכר לו אחר כך כל כך כיוקר עד שהבליע המטנה הרי הערים [ויכול בן המצר לסלקו] :

כט בא הלוקח ונמלך בבן המיצר ואמר ליה הרי פלוני בן המצר שלך רוצה למכור לי שדה זו האלך ואקח ממנו ואמר לו לך וקח לא ביטל זכותו שיכול לסלקו אחר שקנה שיכול לומר לו משה הייתי בך כדי להעמידה על דמי' הראויה לה שאם באהי אני אצל הבעל' היה מעלה לי כדמים בשביל שחכמה עלי לכך אמ'הי לך לקנותה מהעמידה על דמים הראויים ולא איבר זכותי אלא אם כן קנו מידו וכי קנו מירו מיהו מהני אע"ג דרומ' קצת לקניין דברים חשבינן לבר מצרא כאילו יש לו קניין קצה כגופו של קרקע ואותו זכות הוא מסלק בקניין ולא הוי קניין דברים ויש מי שאומר שאם אמר בפני עדים הוי עלי עדים שנסתלקתי אין צריך יותר שרוצה לומר נסתלקתי בדין בקניין והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואם אמר הלוקח למצרן לקנות והוא אמר לא בעינא ליה לא רוכה הלוקח מיד דהא הלוקח לא הוי אלא כשלוחו ואינו נעש' שלוחו בעל כרחו דהא אמר לא בעינא ליה :

ל בד"א שצריך קניין כשמחל לו קודם שקנאי טעדיין אינו ברשותו לזכות בו אבל אם מחל לו זכותו אחר שקנאו פגון שבא המצרן וסייע אותו או שגרו ממנו או שראוהו בונה וסותר כל שהוא ומשתמש בו ולא מיחה בו ולא ערער אף ע"פ שהוא בתוך זמן הראוי לסילוק הדין מחל ומיד שמחל זכה בו זה שהוא ברשותו ושוב אינו יכול לסלקו :

לא נמלך המוכר כבן המצר למוכרו לו באותם דמים ואמר ליה זיל זבין לעלמא דלא בעינא ליה לא צריך למיקנ' מיניה שהרי השרה הוא ביד המוכר ומיד שאמר לו לא בעינא ליה זכה בו לעצמו לעשות בו מה שרצה :

לב וכיון דטעמא דדינא דבר מצרא אינו אלא משום הטוב והישר אין לנו ליפות כחו להסתין לו לסלקו אימת שירצ' שאם אהה אומ' כן אין אדם קונה קרקע מחבירו לעולם שיאמר הלוקח לאחר כמה שנים תצא ממנו לכך אמרו ז"ל שאין נותנין לו זמן מרובה אלא אם ישרה אחר שקנאה הלוקח שיעיר שילך ויביא מעות ויבצענו בדין ולא תבעו הוי כמו מחילה ואכר זכותו ואם היה אנוס לא אכר זכותו וכן אם שתק מחמה שמע' לא אכר זכותו ומיהו דווקא ששרה משעה ש שנהגלה המכר לבני העיר והחזיק הלוקח בקרקע אבל אם לקחה בצנעא לא אכר זכותו אפי' טרה הרבה עד שיחפרסם הדבר וישרה אחר כך מלחובעו בדין :

לג אם יש עדים שזה איימו לכן המיצר בדבר שיש בידו להזיקו שלא יערער על המקח כשיס' האנוס יכול לסלקו :

לד היה בן המיצר במדינה אחרת או חולה או קטן ואחר זמן הבריאה חולה או הנדיל הקטן וכא' ההולך אינו יכול לסלקו שאם אתה אומר כן אין אדם יכול למכור קרקע שיאמר הקונה לאחר כמה שנים תצא מידו ויש אומרים דמ"מ לבתחלה ילך המוכר לבני ב"ד שידיעו לאהבו או קרובי המצרן והם יודיעו לו אם רוצה לקנות :

לה היו המצרנים רבים ומכר אחד מהם זכיהו ללוקח אפי' בקניין

לבוש עיר שושן

הלבנות מצרנות

בקניין יכולין והאחרים לסלקו ולא אמריןן שהלוקה במקום אורו המצרן קאי הואיל וכבר לו זכותו ויהיה זה פאהר מן המצרנים שקדם וקנה שוכה בו שהרי לית ליה למצרן זכותו בהאי ארע אלא הזכות בתקנו לו חכמי' משו' הטיב והישר הוא טמב' וסוילק עצמי ממנ' ולא מהני הך קניין לנבו מצרני אחרוני לן מכר כל נכסיו לאהרן אין בעל המצר של שד' אחת מסלק את הלוקה מאותה שדה כיון שקנה כל נכסיו ביחד

ושעמא כבר ידענה שלא תקני חכמים דינא דבר מצרא 4 ולעשות הטוב והישר בעיקם שרי' רע למיכר' וזה הלוקה אם יסלקוהו משדה זו וימשיך ידו גם מן האחרים שלא לקנות אות' והרי יפסיד המוכר ואפילו אם אמר המצרן אני אקח ג' כל הנכס' בכל מקום שהן אין שומעין לו לפי שאין זה דבר מצוי שיתרצי המצרנים לוקה כל הנכס'ם ביחד ואם היו מתקנין דינא דבר מצרא כשרצה המצרן לוקה כולם היו בכל פעם כש'מבור אחד כל נכסיו צריכין להודיע למצרן אם ירצה לוקה כולם ובין כך ובין כך ימלך הלוקה ושמה גם המצרן לא ירצה לוקה כולם ויבא המוכר לירי הפסד לכך לא תקנו בכה' 5 כשמוכר כל נכסיו כלל דינא דבר מצרא :

לו מכרה לבעלים הראשיני' שקנאט הוא כהם אין המצרן יכול לסלקו דיותר טוב וישר הוא שהחזור הקרקע לבעלים הראשינים מש' בא ליר' איש נכרו ואף ע'פ' שהוא בן המצר וה' אם מכרה לכן אותו שקנא' הוא ממנו שאין המצרן יכול לסלקו בהאי טעמ' נופא ויש הולקין בזה שאין הבן נאביו בזה מ' לא תקנו חז' ל' שהיו רבעלים הראשינים קודמים מפני שהוא מילתא דלא כתיב שיקנו בעלים הראשיני' לפיכך לא תקנו בה דבר אלא כבר מצרא לפיכך אפילו אם בא בעלים הראשונים והמצרן יחד לוקה המצרן קודם ואפ' אם בא אדם אחר לוקה אפ' לכתחלה אין הבעלים הראשיני' יכולין לעכב ודווקא שמכרה הלוקה הראשון למי שמכרה לו אין המצרן יכול לסלקו אבל אם מכר ראובן לשמעון ושמעון לחזקיהו חזקיהו לוי ומכרה לראובן המצרן יכול לסלקו *

לח הקונה מן הגוי אין המצרן יכול לסלקו דאדרבה הוא יאמר למצרן דטבא לך עכדו לך שהברחתי ארמי מס' צד' הקונה בית מישראל שבכד אהרן ויש ישראל וכבר השני ישיגו י'א שאין המצרן שבכד השני יכול לסלקוהו דא' לא אדרבה אני סגן לך מן הגוי והיו כמו מכרות ארמי ממ' צד' וי'א שאין לסמוך על זה אלא אם כן יש צד אחר טעם לדבר שאין לסלקו אע"פ דאותו דבר גם כן אינו ברור כל כך אליפת' דהלכתא מכל מקום מצרפינן להו :

לפ' מכרה לגוי גוי לאו בר דינא דבר מצרא הוא כלומר אין הישר והטיב מוטל על המוכר רק על חלוקה והכא הוא גוי ולא בר הכי הוא ולא מחייב' המוכר לסלקו :

מ' מיהו כל המוכר ביתו לגוי או שובר לו משמתין אותו מטום דארבעי ארמי אמיצרא דשכנו ולא משיש דינא דבר מצרא אלא אפילו אינם מבקשין השכנים לוקה אותו משמתין ליה עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מהגוי עד שיהגון הגוי עם בן המיצר שלו בדיני ישראל בכל דבר ואם אנסו ברבוי שלא כדון ישראל חייב המוכר לשלם והווקא דשמתוהו תחלה חייב לשל' אבל אם לא שמתוהו ואירע אונס לישראל שכנו מן הגוי י'א דפטור לשלם וכתב מורי ז' לכן נל' עיקר שאינו אלא גרמא בניצוקין דפטור ובששמתוהו ובה הוזק מחמת שכונת הגוי לישראל שבנו בחיי המוכר ומה חייב הבן לשלם משה שירש מאביו אבל אם לא בא ההזק אלא לאחר מיתת האב יש מי שאומר שלא קנסו בנו אחריו :

מא בר' דשמתין ליה כשיכול למוכר' או לשוכרה לישראל בדמים שנותן הגוי אבל אינו מחייב למוכרה או לשוכרה לישראל בפחות ואי חזינן שהגוי מבין לקנ' או לשכור בסצר ישראל כרי להשחית נחלת ישראל הכל לפי ראות הריין :

מכ המוכר שדה רע כרי לקנות בדמים שדה יפה או שמיכר במקום רחוק כרי לקנות במקום קרוב אין בו משום דינא דבר מצרא דזה הפסד דזה המוכר הוא שומא בנתיים שידוע למצרן יקנה אחר אורו שדה שהיא רוצה לקנות :

מג המוכר כרי לפרוע מס המלך או שמכר לקבור' או למזון האשה והכנות וי'א דה' לסוננות עצמו אין בו משום דין בן המצר ושעמא משום דכל איילו הם טרודים ופחזים שצריך להם פתאום שהמלך לא יסתין וכן משום בזיון המת מבהילין וכן לצורך מזונות קטה להמתין ואם תאמר שיהא בהן דינא דבר מצרא יהיה פסידה דמוכר שלא יוכל למצא לוקה שמתיריא לוסר מה אטרה ואקח ויבא בן המצר ויפלק אותו ואין הבעלים יכולים להסתין לכך לא תקנו כאילו דינא דבר מצרא ו' ואפ' כשלוה לצורך אח' מאילו ומוכר אח' ככרי לפרוע למלוה לא תקנו בו דינא דבר מצרא כדי שיקפצו להם מלון לצורך אילו ואפילו לכתחלה כשבאים לקנות בן המיצר והמלוה י'א כל הקודם זכה וי'א דאז המצרן קודם :

מד טען הלוקה ואמר מפני המס וכיוצא בו מכר לי המוכר ובעל המצר אומר שקר אחה טוען כרי לכבול זכותו על בעל המיצר להביא ראיה ואם לא הביא ראיה יטבע הלוקה היסט' ושעמא ע'ל סעיף ז' :

מה ואפילו היה בדבר ספק הלוקה מיקרי מוחזק ואינו מסתלק אלא בראיה כחורה שמביא בעל המיצר לפיכך אם טען הלוקה ואמר גזלן אחה לטרה זו שבשכילי אחה טוען שאחה בן המיצר או ארס אחה לטרה זו או שוכר או מששכן צריך בעל המיצר להביא ראיה שהוא בעל המיצר ושקרקע' זו בחזקתו וכן כל כיוצא בזה וה' במקום שהפוסקין מחולקין אין מוציאין מיד הלוקה הואיל ופוחזק מיהו לכתחלה יש למכור למצרן :

מו סלקיה מצרן ללוקה ואח' ברע ששדה זו לא היתה של מצרן יד הלוקה על העליונה דהמצרן איהו דאפסיד אנפטיה דה הוא ידע שאינו המצרן כדון ולא הוה ל' לסלקוהו לפיכך אם רצה הלוקה מחזיק במעותיו רצה מחזיקן למצרן וחזור למקצתו וחייב המצרן לשלם לו כל הפירות שאוכל ואם הנגזל שבא הקרקע עתה לידו רוצה לסלק הלוקה משום דינא דבר מצרא חזינן אי ידע דובניה והיה יכול לסלקוהו בעידנא דסלקיה גזלנ' ולא סלקיה חז' לא יוכל לסלקו ואי לא ידע ביה מקמי הכי אע"פ דאתידע ליה לבחר דסלקיה גזלנא ללוקה לא בשלה מצרניתיה בהכי :

מז המוכר לאשה אוליחומים קטנים אין כוסטום דינ' דבר מצרא לפי שאין דרך האשה לחזור ולקנות וכן היתומים אינם יכולים לחזור ושוב וישר הוא למוכר להם אבל יתומים גדולים או קטנים שאינם יתומים איה בה משום בר מצרא / מכר לשומטום ואנדרוגיניוס אין המצרן יכול לסלק אותם לפי שהם ספק אשה והמצרן עליו לרביא ראייה שאינה אשה -

ודווקא אשה שידוע שיש לה נכסים ידועים בלא בעלה או אלפנה שאין לחוש שמערטת כדי לכבול כח המצרן אבל סהם אשה דמסתמא לבעלה היא קונה ומערפת לוסר לעצמה היא קונה יש בה דינא דבר מצרא ו' ואם ידוע שקנתה היא ובעלת ביתה אין יכולין לסלק משרה זה אפילו הבעל דבקל המצרן גדחה כיון שאינו אלא משום הטוב והישר הקונה מן האשה י'א דלית ביה משום דינא דבר מצרא כדי שיקפצו לה קונים לנכסיה ולא תצטרך לחזר על קונים / ודווקא מצרן אינו יכול לסלק אשה אבל שוחף עדיף ממצרן שיש לו בגוף הקרקע חלק בכל מקום כל זמן שלא חלקו לפיכך חשוחף יכול לסלקה :

מח קטן שהוא מצרן אם רואין כ' שוכות הוא לו לסלק הלוקה ויסקוהו או נטלו לו חלקו עם שאר המצרנים :

מט המוכר לאחר משוחפין שלו אפילו אינם שוחפין עמו בקרקע אלא בשמא וכשתן לא תקנו בו דינא דבר מצרא

פיצא משום שהוא מוכהו של מוכר שמשוחף עמו במשאוי וסנהו והפץ שתשאר הקרקע ברשותו שעי' המטא ומחן שיש להם ביחד תוכל להחזיר לו לפיכך אם קנה השוחף זכה ואין שאר בני המצר נוטלים עמו ואם הלוקח לית ליה ארעא ודחיק לית שעתו והמצרין אין צריך להרק להרווח' יש אומרי' דלית בה משום דינא דבר מצרא ויש דלוקין ומדברי מהרא"י ומהר"י נראה בסברה זו נ"כ שאין המצרין יכול לסלקו ודוקא שהלוקח הוא מן העיר הזאת ולא יוכל למצא בית במקום אחר אבל בלאו הכי המצרין קודם לכ"ע :

ג. כל הרוצה לפכור קרקע ובאו שנים כל אחד מהם אומר אני אקח כדמים אילו ואין אחד מהם בעל המצר אם היה האחד מושבי העיר והאחר הוא משכנו השד' שבין העיר קודם שזה נ"כ טוב וישר הוא לחבר אהבה ואחוה ליושבי עמו בעיר אחת שהם תדיר יחד / שכן ותלמיד הכנס תלמיד הכנס קודם משו' בכוונתו שכן וקרוכ שכן קודם רטוב שכן קרוב קודם אחד שהלוקח זכה ואין חבירו שיאוי לקדם לו יוכל לסלקו הואיל ואין אחר מהם בעל המצר לא דלא מיקרי שכן אא"כ הוא חביו ורגיל עמו אבל מה שדר אצלו אינו גלום דפעמים יש שרי יחד ואין להם חברה וקרוב כלל ויש חולקין :

ד. קרקע שיש בו בניין והקרקע של אחד והבניין של אחד אם בעל הבניין יוש לו כח בקרקע להיות בניינו בו עד עליה שאף אם יפול הבניין יחזור ויבנו אז כל אחד ואחד הוא מצרין של חבירו לפיכך אם מכר אחד מהם את חלקו חבירו פסק הלוקח ואפילו הלוקח הוא מצרין מצד אחר הוא קודם ויש שישאר הבניין בקרקעו והו' כמו שוחף שהוא קודם למצרין אבל אם אין לו כח בקרקע להיות בניינו יבנו עד עליו אלא עד זמן ידוע או אם נפל שלא יוכל לחזור ולבנותו אז אם מכר בעל הקרקע זכה הלוקח ואין בעל הבניין יכול לסלקו שאין לבעל הבניין כלום לקרקע אבל אם מכר בעל הבניין בעל הקרקע פסק הלוקח כדי שישאר הבניין בקרקעו וכן הדין כמי שיש לו אילנות בשד' חבירו אם יש לו חלק בנף הקרקע שאם יבשו שיכול לישע אחרים במקום אז כל אחד שאין לחבירו ואם כשיבש לא יוכל לישע אחרים במקום אז יעיל הקרקע מעכב כדי שישארו האילנות בקרקעו :

ה. וכן אם נכסר קרקע הסמוכה לזה שהקרקע לאחד והבניין אהאילנות לשני בעל הקרקע קודם לבעל הבניין והאילנות אלא אם כן יש לבעל הבניין והאילנות זכות בקרקע כמו שנתבאר הכית והעלייה של שנים ומכר האחר ביתו למצרין אין בעל העלייה יכול לסלקו דלא מיקרו שוחפין זה לזה רק דינם כמצרנים :

ו. בכל הקרקעות שבעלם יש דין מצרנות ואפי' בבתים אף יעל דלפעמים יש ביניהם כותלים חזקים דומי' לסלע או לרכב דקלים דסעיף כ"ז מ"ט עשוין הן לפתוח אותם לעשות פתחי' ומה לזה או לחבר אוהה כהצירות עד שיבול' להשתמש מזה ילזה לפיכך יש בהן דינא דבר מצרא אבל במטלטלין ועברום אין בהם דין מצרנות ומאזר לקרקע הרי הן בקרקע ויש בהן דין מצרנות ואפילו בתים כמו שאמרנו וכן הדין במקומות בית הפנסה וכל דבר המחובר לקרקע . י"א שהמוכר מקומו בבית הכנסת בני משפחתו יכולין לסלק הלוקח משום פנס משפחה ויש חולקין וכתב מהר"י דהכל לפי העניין שאם היה פנס בזה למשפחה בנות שיושבין משפחות משפחות לבר יש לרין בסבר' הראשון' וכמו שאמרנו לעניין המוכר קברו וכל כיוצא בזה המלוים יחד בחנות אין לו דין קרקעות ואין המצרין או השוחף פסק הלוקח כמו בקרקע ודינו כמו במטלטלין מיהו אם נרא' לכ"ד שיש הזיק לשוחף חשני מסלק לזה וכן בכל מטלטלין אע"פ שאין בהם דין מצרנות מ"ט שוחפין במטלטלין ואחר שבר חלקו יוכל השוחף השני לסלק הלוקח אם נרא' לכ"ד שאין הלוקח השני נוח לו בראשון והכי מסתברא לדון כן נ"ל :

נד. הנותן מתנה לחבירו אין בה משום דינא דבר מצרונה ושמעא משום דמעמא דריה דינא דבר מצרא בכמר שאומר המצרין כיון שזה רוצ' למכור אילו שקנות אהה הייתי אני קונה אותה שהיא קרובה לסדי ואחת המצא לך לקנות כנגון זה במקום אחר ומשום הישר והטוב מסלקינן ליה אבל במתנה אין המצרין יכול לומר כן אפי' אם רוצה לטלם לו שיו' שהרי לא היה זה רוצה למוכרה וא"כ גם בלא מקבל מתנה לא היה המצרין זוכה בה א"כ רבמכר לא איכפת למוכר שיקנה זה או זה ומשום הכי אית בה דינא דבר מצרא אבל במתנה רוצה הנותן שיתקיים ביד המקבל מתנה להיות לו לשם שנתן לו אות' הפתנה גאותו שדה א"כ המקבל מתנה נוחא ליה להיות בידו שדה זו לשם שמפני עבודתו הטובה נתנו לו מתנה זו וכל כיו"נ ליכא עשיית ישר וטוב לסלוקי' ברא' במתנה שלא באחריות אבל אם כתבו לו אחריות יכול לסלקו שיאמר ודאי מכר הוא ומה שכתב לשון מתנה להערים ולהפקיע זכות המצרין וליכא למימר הכא ישבע המקבל שהוא מתנה ויפטר כיון שהוא מוחזק בשדה שאין חזקה חזקה משום שיש חזקה אחרת כנגדה כמו שיתבאר בסעיף זה בסמוך ועוד נ"ל שמעא דאדריבה המצרין חשיב יותר מוחזק בזכות דין מצרנותו וצריך המקבל להביא ראיה שהיא מתנה וזה אי אפשר דסי יודע שמא קנוני' עשה עם הנותן לכך מוציאו המצרין ממנו וישטמו הב"ד כמה שיהו כן יתן לו בה ואם מודה המקבל ואמר שאמת הוא שכוון להערים אלא שקנאו בכך וכך נשבע כנקיטת חפץ כמתנתו ונטול כדון השלוחים ואמרו האחרונים ז"ל והוא שישעון דמי' שהם ראוייה אז יותר מעש אבל אם אמר על שזה מנה שקנאה במאמץ אינו נאמן אפילו בשבועה אף על גב דלעיל סעיף ט' אמרינן בבה"ג דנאמן בשבוע' היינו משו' דכל אדם בחזקה כשזו הוא ואינו חסוד על השבוע' אבל הכא שאני כיון דחיינן דאיכא הערמה תיישין שטא מעדים ומודה הירר ושווען יותר הרבה משנתן ואפי' על שבועה לא מסכינן דאיכ' חרתי הערמה וחזקה נגד השבועה דחזקה אין גרם קונה שזה מאה במשהים תרע דאי לא אמרת הכי אם הוא שוען שהיא מתנה אף על פי שיש בה אחריות נאמינהו בשבועה אלא מצי' אות' לך למימר חזקה שאין אדם מקבל אחריו' על המה' ולכך אפילו שבועה לא מעילה לו הכי נמי חזקה אין אדם קונה שזה מנה במאמץ ושבועה לא תועיל לו וכל זה מצד דאית נ"כ ריעות' דהערם' קמץ אבל בלא ריעות' אחרת אדם נאמן בשבועה אפילו נגד החזקה . ואם היה סתיב בשטר מתנה מפורש וקבלתי עליו אחריות מתנה זו שאם תצא מידו אחן לו מאתים נותן לו כן המצר מאתים ומסלקו אע"פ שאינו שוה אלא מנה דמ' פנ' צריך לחת לו כן אם חפץ בה המצרין שאם מתנה היא לית בה דינא דבר מצרא ואם מכר הוא מסתמא לא קבל עליו אחריות יותר מכדי דמי' דפטר שקבל ואע"פ שאינה שוה כל כך פ"מים שאדם קונה קרקע ביותר משוייה כדאמרנו לעיל סעיף ט' :

נה. הקדש לעניים אין בו משום דינא דבר מצרונה פשוט' נז. היתה שדה שאצל המצרין בפסקה ובא אחד והחזיק בה אם ימצא כמות במקום אחר של הפקה להחזיק בה יכול המצרין לסלקו ואם לאו אינו יכול לסלקו דאין זה ישר וטוב להפסיד נכסיו :

נז. הממטכן שדה ואמר כך מכר לזה שהוא ממושב בידו אין המצרין יכול לסלקו שכיון שהוא ממושב בידו אין קרוב ממנו דלפ"ן קרא' משכונ' שהיא שכונה כולה נביה והמצרין אינו מצרין אלא מצד אחד וס"מ אם מכרה הממטכן לאחר אפי' איכבן המצרין אין המלוה יכול להוציא מידו ולשולם כת רבעל השרה עדיף מכלהו אלא דנבי מצד עש' תקנה משום הטוב והישר ודמלוה לא עשו תקנה ולא שכיחי כל כך וי"א דאפילו קדם המצרין וקנאה וכו' שאר יוכל המלות לסלקו

לבוש עיר שדוש

הלכות מצרנות

לסלקו ממעם דשכונה היא נכיה וכתב מור: זל שכן נל לרזן ולהורות והוא שנראה לבד סרא היה ערסה כדבר שהלוח למוכר כדי שיסלק הקינה המלוה לנוי על שדהו או על ביתו ובא אחר וקנאו המלוה מסלקו דשכונה נכיה הוא המלוה על הבית ולא הלוח על המרחף שחתמו אין לו שום דין קדים כברהף ואם קנה המרחף המצרין מסלקו :

נח אם כהחלת המסכונא בא המצרין לערער לעכב לומר אני אלוה לך כי שמא כוונתך להערים למוכרה למלוה אינו יכול לעכב בידו דמצוי למימר האיך נוה לי ללוות ממנו כי ירווח ליה זמן ולא יגוש אותי ואחה קשה ממנו וגם אין יכול לומר דילמא מעבשיו זביני הוא ומשום הערסה מסיק ליה שמא דמשכנת' כדי שירצה להביאו לידו קבלת חרם שאין טעמא ריטר ושוב אלים להזיק לבא לידו תרם וכ"ט לדין שבועה אפילו טוען כרי אפגם אם ירא לדין שישכר ערסה בגזן שלא נמשך זמן המכר אחר זמן ההלואה הרבה או שאין זה רגיל ללוות לו וכל כיוצא בזה דוחין את המלוה ואם שדה הסמוכה למסכונה נמכרת לוח מעכב על המלוה דהא נוף השד' שלו היא והוא עיקר המצרין ואין המלוה מעכב על הלוח ואם אין הלוח הפץ לקנותו וקנאו אחר אפי' אינו בן המצרין המלוה יכול להוציא מידו ואם קדם המלוה וקנה בן המצרין מוציא מידו ויא' דלעולם המלוה לא גרע משאר מצרנים ואם קדם וקנה זכה וכן עיקר :

נח השוכר בית מחבירו והמצרין רוצה להוציא מידו לשוכרו לעצמו מטום דבר מצרין הוא אין שומעין לו הליכא בשפירות מטום הישר והטוב . ומעמ' כטעם שכתבתי בסעף ג' והאיך נוה לי בו' נל :

ס מי שיש לו בית בשכירות ובית שאצלו נמכר אינו יכול לזכות בו מדין בן המצ' דלענין זה לא אמרינן שכירות לזמנה ממכ' הוא כי הגוף הוא עדיין למשכ' ואם קדם השוכר וקנאה בן המצרין יכול לפלגו ויש חולק ואומ' דשכירות לזמנה פסבר הוא לכל דבר אפי' לדין מצרנות :

סא שנים ששכרו שדה בשותפו ואחד מהם רוצה להשכיר חלק לאחר והשני רוצה לזכות בו מדין בן המצרין הדין עמו ואדרבה הוא יותר ממצרין שהוא שותף בו : גם טעם דאית נוה לי בו' ולכך שכרתי עמך שיכא כאן נל :

סב השכיר ביתו לאחר ואח' מכרה לו אין בן המצרין יכול להוציא מידו והוא קורם פגני שהוא מוחזק בו כבר בית והנות זה על זה ושכרן לשנים ואח' בא למכרם כל אחד קורם ומצרין לטלו ולמ' שהוא דר בו כן פסק רבינו יוסף קארו ז"ל והיינו דווקא בשבאין לקנות שניהם יחד אבל אם כבר מכר הבעל בית שניהם לאחד מהם לאיזה מהם שרצה זכה בהן כמו שפסק נ"כ בסעף השמך נל :

סג השכיר בית לאחר ואחר כך מכרה לאחר אפילו אינו בן המצרין אין השוכר יכול להוציא מידו : ראובן היה לו קרקע שמעלה ממנה מס לשמעון לשעה ומכר שמעון המס ללוי וראובן אומר שהוא מצרין אם מכרו שמעון ממכר עולם הדין עם ראובן שכיון שמכר לו ממכר עולם הרי מוכר הארנו' שיש לו על קרקע זו והוא כאילו מכר נוף הקרקע במכר נמוך ומכר יט בו דינא דבר מצרין אבל אם לא מכר רק לשנים קצוצים אינו אלא כמוכר חוב בעלמא שאין בו מצרנות שהרי אין כאן מכר גמור כגמלא של קרקע אלא חוב בעלמא :

א השותפין שבאין להשתתף אין השתתף נגמר כדיבור לומר שאם אמרו באו ונשתתף יחד בכך וכך שלא יוכלו לחזו' בהם דבמאי נשתתבו זה לזה ששרח ויתעסק בשותפו' אלא צריכין קניין ואז על ידי הקניין נשתתבו ובין שצריך קניין כל דבר ודבר לפי קניינו מתקיים שיתוף כמו שיחבאר לפיכך מטבע שאינה נקנה בחליפין אין השתתף מתקיים בו בקניין שאפילו אם קנו מיד שניהם שיביא כל אחד מעותיו וישתתפו בהם וכתבו שטר על זה והעירו עדים אינו מועיל להשתתף ויכולין לחזור בהם דלא חוי אלא קניין דכדים אלא צריך שיביא כל אחד מעותיו ויטילו אותם לכיס ויגברו שניהם את הכיס ועל ידי ההגבה' נקנו ויש ט' שאומר דה' אם משך כל אחד מעותיו של חבירו דמהני דמשיכה גס כן קניין הוא במעיה כמו שיחבאר בדין קניינים בעה"ב וכתבו מיד שניהם שיביא כל אחד מעותיו וכתבו שטר על זה ב' שאמרנו למעלה דאינו מועיל ויכולין לחזור בהם נמי לאמרין אלא כשכתבו סתם פלוני ופלוני קנו יחד שישתתפו בו' ותנ' לא' אבל שטרות שאנו כותבין עכשיו שקבלו עליהם' השותפין להשתתף בו' בח' וכש'ד' לאשר ולקיים בו' נראה לי שאין יכולין לחזור בהן דאף על גב שקנו סתם הואיל והצדק לכתוב השטר מסתמא קבלו עליהם כל מה שנוהג' הסופרים לכתוב בשטר בכל יפיו והיו כמו שקבלו עליהם השותפות כח תובט' ד לקיים בו' ואינם יכולין לחזור בהם נראה לי וכן לא עשו לא זה ולא זה אלא נשתתפו והחזיר לישא וליתן בעסק השתתף לקנות או למכור יש ט' שאומר דמהני ט' שהלוח לחבירו מעות ואחר כך אמר ליח יהיו בידך למחצית שכר בדבור בעלמ' לא פקע מפניו השיעבוד שהיה עליו בעודו היה לוח שהיה חייב באונסין לפיכך גם עכשיו אם נאנסו בידו חייב בכל האונסין כמו כהחלה :

ב נשתתפו בשאר משלשין כיון שקנו מידם שיביא זה חבירו של יין וזה כדו של דבש דחל החליפין של החבית של יין והכד של דבש והרי נשתתפו בהם ואנ' ט' נשתתבו שני עשו שותפין בהם וכן אם ערבו פירותיהם צ' ששכרו מקום בשותפו והניח שם זה נדו וזה חביתו שנשתתפו בהם הרי יאילו שותפין בהם' כללו של דבר קבל הדרכים שקונה הלוקח באוהם הדרכים עצמם קוני השותפין זה סוף הממון המוטל ביניהם להשתתף בו :

ג דאומנים שנשתתפו באומנות אף על פי שקנו מידם אינם שותפין דלא הוי נ"כ אלא קניין דברים בעלמא דליכא כאן דבר שחל השיעבוד עליו שאין קניין אוליפין חל על נופו של אדם שיעשה מלאכה ביצד' שני אורנים אר שני חייטים שהתנו ביניהם אפילו בקניין שכל מה שירצו זה לזה במלאכתו יהיה ביניהם לחצי אין כאן שותפות כלל שאין שיעבוד הקניין חל על נפש שיעשו מלאכה כמו שאמרנו ג' על השכר מחמת המלאכה לצ' חל שאין אדם מקנה דבר שלם בא לעולם אבל אם היו לוקחים הבגדים בממון עצמם' ותופרין אותם ומוכרין ולוקחין השתי וערב שמעותיהם ואח' ומוכרים ונשתתפו כמעות שלוקחי' בו על ידי הגבהת א' משיכה שאמרנו בסעף א' הרי אילו שותפין וכל מה שירצו בשכר מלאכתו ומשאם ומתנם הרי אילו לאמצע' :

ויש אומרים דאומנים שנשתתפו במלאכתו אין בו מסופ' מקנה דבר שלא בא לעולם אלא הם עצמם משתעבדים זה לזה אפי' באסירה דאיתנה אהדיי שכל מה שישתכרו באומנותו הכל יהא לאמצע' בהיה הנאה דצייתי אהדיי נמרי ומקני ומשתעבדו אהדיי ומיד כשילכו כל אחד לאומנתו הוי כשכירים זה לזה דהילוכו ודיבורו שיעשה כל אחד ככונה להנאת חבירו גם כן זהו שכר וגם אמרו כל פקת שיצא לידו :

הלכות שותפין

השתתף כיצד מתקיים וכיצד נוהגין וכיצד נפרדין ואם מת אחד מהם וכו' נ'א סעיפים :

קעו

הריוח דהרי לא סחל לדאובן אבל אם אמר שמעין שלא ליתן חלקו או שינה בעניין השותפות אבר הרקון פן הריוח ועל סימן זה סעיף ס' :

ז והיבא שהשירו לכיס ונגנבו או אברו כיון דלא אשגנו נופא דממונא חולקין לפי המעות :

ח השותפין שוכרי שכר הן זה לזה שמה שכל אחד נוטל חלק במה שיריוח חבירו הוא שכרו על מה שהוא מתעסק בשל חבירו לפיכך אם נגנב או נאבד מה שהותפות ברשות אחד מהם חייב כאחריותו כדן שומר שכר שיהבאר בהלכות שומרים בע"ה כמה דברים אמורים בזמן שכל אחד מתעסק בשותפות זמן ידוע ונגנב לו בזמן שמתעסק בו דבאותו זמן היה בשכרו של חבירו ודווקא נמי שההנו כן מתחילה אבל כשלא התנו מתחילה ועמד אחד והתעסק בשותפות לברו זמן מה מנדבת לבו לא היה בסומר שכר בשמירת השותפות רק כשימר חנם אבל אם התנו מתחילה להתעס' בו ביהו זמן ידוע ואחר כך יתעסקי בו כל אחד לברו זמן ידוע ועשו שכן התחילו בעסק שניהם ביחד ואח"כ נתעסק בו אחד לברו ונגנב או נאבד ממנו בזמנו פטור מזה הוי שמירה כבעלים דילפינן מקרא וואס בעליו עמו צוהאפטור כמו שיהבאר בע"ה בהלכות שומרים ואם מהחלה נתעסק בו אחד לברו ואחר כך נתעסק בו שניהם ביחד ונגנב מאחד מהם חלק שמירתו הראשון חייב אף על גב דעכשיו חבירו עמו בשמירתו כיון שמר חילה בשתחילה שמירתו לא היה חבירו עמו אין זה שמירה כבעלים וחייבוהו שניפטור שהרי הראשון היה עמו בלאכרה כשתחילה שמירתו ועל סימן דצ"א חלקו השותפות לנכרי ונסאר ביד א"מסם מעוה לפרוע לגוים ואברו או נגנבו ממנו אין חבירו חייב לרשם לו הרפסה אבל אם נסאר ג' כ' לשני השותפות בידו הוי שמייה בענינים וההפסד על שניהם :

ט אחים שהם שותפין בנכסי אביהם שעדיין לא חלקו יכול כל אחד למחות בחבירו שלא יקנה דבר לעצמו מהשותפות אם לא ינכה אורה מחלקו ואם לא מיהה וקנה לעצמם כשבאים לחלוק שמיז הבגוים שלדים אפי מה שהם שוין בשעת חלוקת רמה שפחהו הכנדים עד עכשיו מחל לו כיון שלא מיחו לפיכך אם כלו למטרי או אברו אין מחשכין להם רכב מחלו ואם קנו בגדים לנשים ולבניה ולבנותיהם אין שמי' אותו כלל דמסתמא דמביישין להביאם לבית דין ולבנותם לפיכך ודאי מתחלה מחלי אהרדי האויל ולא מיחו במה דברים אמורים כנבדי הול שאם היו רוצין שישימו אותן עכשיו היו צריכין לבא לבית דין בבגדיהן לשים אורה והיו בזיון רב אבל בגדי שבת שיכולין להביא הבגדים רב' והם עצמם אינן צריכין לבא שולחין לב' ד' וס' אין אותן ונדול האוחז העוסק בנכסים להכני' ולהוציא ועד השתא ניהא להו לאחים דליכסי מדידהו במלבושים נאים כי הוי דלשתמעון מליה אפילו כמה שקנה לעצמו אין שמי' דכל זמן שלא מיחו מסתמא ניה' להו ומחלי לו ומיהו נס לויכולין לסחול לכהחלה שרא יקנה וי' שרדין כן אפי' כשאר השותפין שאינן אחין שהם ג' כ' מסתמא מחלי על כל הדברים הנאמרי' ובוה פוק הוי מאי עמא דבר אבל באחין חקנת חכמים הוא כן שכן אמרו דעות סהם אחים :

י המשתתף עם חבירו בסהם לא ישנה מכהה הפדינה באותה כחורה ולא ילך למקום אחר ולא ישחרף ו בה אם אחרים ולא יתעסק כסחורה אחרת כדו שישים לבו ונפטור עסק השותפות הזה שאם הוא מתעסק כסחורה אחרת דעתו על אותה סחורה ולא יתן עיניו כל כך בשיחוף ו לא ימכור בהקפה אלא דבר שדרכו למכור המיד בהקפה ואם התרה בו שלא להקפף אפילו בדבר שדרכו בהקפה חייב יט א ג יט לשלם

לידינו נהא שותפין בו קנו שמיד שבא המקח לידו כל אחד זופה בו לעצמו ולחבירו דהוי ליה כמו המנביה מציא לחבירו דקנה חבירו עד שיחזור בהן מכאן ואילך רודאי אם רצו לחזור רטאין הן בכך שהרי פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום ודווקא שיש עדים בדבר שחזר בו אבל אינו נאמן לומר חזרתי בו קודם שלקחתי דמסתמ' על הנאי הראשון זכה בו סה שזכה בו עד עכשיו וצריך לתת לו דלא שייך ביה חזרה שכבר זכה בו בזכותו ומכאן ואילך יכול לחזור בו וסכרא נכונה היא זו וכן ראוי לדון :

יד שותפין ששמו הרב שגשתתפו בו ואינו שוה כמו ששטוה יש להן אונאה זה על זה ואם עירבו הפירו או המטלטלין שגשתתפו בהן בלא שומא ופכרום ונשאו ונהנו בדמיהם הרי אילו מחשבין הפירו כמ' היו שוין בעת שגשתתפו ואח"כ רואין כמה השכר או ההפסד :

דו השותפין שהשילו לכיס זה מנה זה מאתים וזה שלש מאות ונתעסקו כולם במסון סהם ופיתחו או הותירו השכר או הפתח ביניהם בשוה לפי מנינם לא לפי המעות השעם דאבעו להו לאתנויי שיעלו כל אחד בריוח או הפסד לפי המעות ומדלא התנו אנו אוסיים משום דהאי שהשיל לכיס הרבה ידע בזה שהשיל מעט הוא חריף וכלי במשא זמין יותר ממנו או אמתלא אחרת היתה בדעו לכך לא ונתנה כלום והסכים בדעתו לתת לו בריוח כמוהו וכן אותו שהשיל מעט מדלא התנה שלא יפסיד רק לפי מעותיו היה לו שום אמתלא כנון שאמר שעל ידי ריבוי המעות יהיה הריוח הרבה ויהיה השכר קרוב וההפסד רחוק ובי האי נוונא ועל ידי קן קבל עליו גם כן בהפסד כחלק המרובה במעות ואם לקחו שוה לשכחה שהיה הדין אם לא מכרוהו ושבתוהו היה נוטל כל אחד מבשרו לפי מעותיו אם מכרוהו חי ופחתו או היתירו השכר או הפתח לאמצע כמה דביים אמורים כשנשאו ונתנו במעות שגשתתפן בהם אבל אם המעות קיימים ועדיין לא הוציאו אותם ופחתו או היתירו מחמת המטבע ששינה המלך או אנשי המדינה חולקין השכר או ההפסד לפי המעות דהא אפילו אם לא נשתתפו אלא היה לכל אחד מעותיו בכיתו היה עולה לו זה הריוח או ההפסד וכל שכן אם נשתתפו בפירות ועדיין הן בעין והזול או הוקרו או פחתו ושכר מצד אחד שנוטלין לפי מעותיהן ואם התנו ביניהם הכל לפי חנאם בין בריוח בין בהפסד :

ז יש מי שאומר דה' כנוף הסמון שגשתתפו והפסידו קצת ממנו אז ההפסד שוה בין שניהם אבל להשתעבד לשלם מביתו ההפסד לא כנון אם נשתתפו זה במנה וזה במאתים ונפסד הכל לא אמרינן שיסלם כעל המנה לבעל המאתים חפשים סביהו יש מי שאומר הא דאמר' לאמצע דווקא שלא קבעו זמן לחלוקתו א"כ קבעו זמן ועיה בו ריוח קודם שהגיע זמן חלוקתן אבל אם עלה בו ריוח אחר שהגיע זמן חלוקתן שקבעו נוטלין לפי מעות ואפי' אם נזרמן ומכרוהו לאוהו עסק בעוקר שנתייקר אח' זמן חלוקתו כל אחד נוטל לפי מעותיו וכן דווקא כשעטבו מה שהתנו ביניהם אז הוא לאמצע אבל אם שינו ממה שהתנו בתחלה נוטלין לפי מעותיהן וראובן שהיה לו חכואוסר לשבעון שישיע לו בנביית החוב ויהיה לו שליט דריוח וכן עשו ואחר כך קנו סחורת הוולו כשנים שהשילו לכיס דוצרי לשמעין חלק בריוח ודווקא שקנו אח' כסחורה ביחד אדעתא דשותפות אבל אם ראובן הוא הקינה ושמעון שיעו אין לו בריוח כל' שהרי לא נרלו רק חלק בנביית החוב ולא כמה שהריוח אחר כך ואין צריך ליתן לו רק כמה שנתנו למסייעו לחבירו וראובן ושמעון שגשתתפו להלות לגוי וראובן נתן לו חלקו לגוי ואחר כך אמר הגוי שאין צריך יותר ואמר ראובן לשמעון שיחן חלקי למה שהלוה ושמעון דתתאווה לתנו בתוך כך נפטר אפילו הכי זכו יורשיו בחלק

* לבוש עיר שושן * הלכות שותפין * ❁

לשלם • היו קצת בני אדם מוכרים בהקפה וקצתם אינם מוכרים בהקפה לא יקיף בלא דעת חבריו דכל אשראי ספק אהי ספק לא אהי וכל מה שאינו משנה ופוסע יעשה בשל חבריו כמו בשל ונוטל מחבירו חלקו מה שהוציא דכל שותף כויד ברשות דמי • ולא יפקיד ביד אחרים אלא כן התכנסתה חלה או שיעשה מדעת חבריו ואם עבר ועשה שלא מדעת חבריו ואחר כך הודיעו עשיתי כך וכך והסכים למעשו הרי זה פטור ואין הדברים האילו צריכין קניין אלא בדברים בלבד שמיד שהסכים מחל לו על חסותו ומחילה אינה צריכה קניין ואם שינה האחד באח' מכל אלו הדברים שהלך למקום שלא היה לו לילך או פירש בים או שמכר בהקפה או נשא ונתן בכחורה אחרת וכן כל כיוצא בזה כל פחת שיכא פחת זה שעבר חייב לשלם לברו ואע"פ כן אם היה שם ריוח הריוח לאמצע דמשום פשיעהו לא קנאו :

א מן השותפין שאמר נוליד הסחורה למקום פל' שהיה ביוקר ונמכר שם אף על שרוצה לקבל עריו כל אונס או כל פחת שיכא הרי חבריו מעכב עליו שהרי אומר לו אין רצוני שאחזק מעות שבידו ואהיה רווח רוח אחרוך לדין להוציא ממך וכן כל כיוצא בזה :

ב מה שהותפין שבא ליישן הפירות עד זמן הירוע למכור אותם פירות אין חבריו מעכב עליו אבל משהשגה זמן המכר יכול כל אחד מהם למכור ואין חבריו יכול לעכב עליו ואם מכר בלא דעת חבריו ונתייקר אחר כך אין לחביו עליו כלום אבל אם מכרם קודם זמנו בלא דעת חבריו הו' פשיעה וחיי' לשלם לחבירו חלקו ואם אין זמן ידוע למכור אותם פירות ורוצה א' מהם ליישנם חבריו מעכב עליו שיכול לומר עכשיו זמנו הוא :

ג הנותפין שהתנו ביניהם שיעכרו בשיהפוט זמן קצוב כל אחד מהם מעכב על חבריו ואינו יכול לחלוק עד שינ' ע הזמן או עד שיכלה פטון השותפות ואין א' מהם יכול לישולא מן הקרן ולא מן הרווח עד סף הזמן שרוצה השותפין לישא וליתן עם כל המעות ואם שינה או פשעו הן הזמן או עבר על הנאי אפ' אינו יכול לכופולחלוק עד הזמן ומשלם מה שהפסיד :

ד נשתתפו סתם ולא קבעו להם זמן הרי אילו חולקין כל זמן שירצה א' מהם וישול כל א' חלקו מהסחורה ואם לא היה באוהה כחורה דין חלוקה או שהיה בחלוקתה הפסד הרב אל מוכרים אותם וחולקים הרבים :

ה היה זמן ידוע למכירת אוהם כחורה יש לכל אחד מהם לעכב שלא יחלקו עד שתמכר בזמן הירוע למכירתה ואין אחר נוטל לא מהקרן ולא מהרווח עד זמן החלוקה אלא אם כן התנו ביניהם :

ו אם לא קבעו זמן לשיהפוט והסחורה אין לה זמן ידוע לייכר אלא כל הזמנים שיהי לה או שקבעו זמן ונטלם ובא א' לחלוק שלא מדעת חבריו חולק בפני שלישה אפילו הם הדייטות ובלבד שיהיו נאמנים וידועים בשומא חלק בפחות משלש לא עשה כלום ואפ' הוא עצמו יכול לבטל החלוקה • בר' א' שחלק פירות אבל אם היו מעות שכלום מטבע א' ושנים יכול לחלק אפ' שלא בפני בר' וסניח חלק חבריו בכית דין • ואם אין המעו' שוים הרי הם כפירות ואין חולקים אותם אלא בכית דין •

ז מה שותפין או מהמתעסקים שמת בטלה השותפות או העסק אע"פ שהתנו לזמן קבוע לא יוכל הירוש' לה' אני אתעסק עם המעות עד בלות הזמן כי השותף או הנמנן ואם לא מהימנלי או לא חריף ולא בקיא אהה בעיני במוחשך • שיהי שחלה או נאנס ולא עסק בשותפות אין הדין שתפוט ורווח ויהן לו ואפ' אם קנו מיזו בשעת השותף אבל אם היה בעיר אחרת בשליחוה שהותפין מעכב באונס יש לו חלק עמון ואם יש סנהג בזה בין השותפין יעשו כמנהגם • שלש שקבלו עסקא מאחד ומא' מהן נחבטל העניין ויכולין לחזור ביה איזה מהן שירצ' שיוכל לו' כל נאמנותו וממיתו בעס' לא היה אלא על זה שמת • נ' שותפין ביחד שעשו שותפות עם אשה אהה שותף להם מחלקהאחר כך פשע א' ולא עשה בשותפות כמו שהיו לו לעסק ומסמ'ה אינו נוטל כ"כ ברווח מות הרווח שהיה מגיע לראובן אם היה מתעסק הוא לאשה לפי ערך פי אינו דומה שני העוסקים לשלש העוסקים והיא אלא בשיעסק

לשלם • היו קצת בני אדם מוכרים בהקפה וקצתם אינם מוכרים בהקפה לא יקיף בלא דעת חבריו דכל אשראי ספק אהי ספק לא אהי וכל מה שאינו משנה ופוסע יעשה בשל חבריו כמו בשל ונוטל מחבירו חלקו מה שהוציא דכל שותף כויד ברשות דמי • ולא יפקיד ביד אחרים אלא כן התכנסתה חלה או שיעשה מדעת חבריו ואם עבר ועשה שלא מדעת חבריו ואחר כך הודיעו עשיתי כך וכך והסכים למעשו הרי זה פטור ואין הדברים האילו צריכין קניין אלא בדברים בלבד שמיד שהסכים מחל לו על חסותו ומחילה אינה צריכה קניין ואם שינה האחד באח' מכל אלו הדברים שהלך למקום שלא היה לו לילך או פירש בים או שמכר בהקפה או נשא ונתן בכחורה אחרת וכן כל כיוצא בזה כל פחת שיכא פחת זה שעבר חייב לשלם לברו ואע"פ כן אם היה שם ריוח הריוח לאמצע דמשום פשיעהו לא קנאו :

א לפיכך הנותן מעות לחבירו בחורה שותפות לוקח בהם חסון לסחורה והלך וקנה שעורים או לקנות שעורים והלך וקנ' חסין אם פתחו פתחו לזה שעבר ואם הותירו הותירו לאמצע ועל ס' קפ' • וכן אם הלך ונשתתף עם אחר במטון השותפו אם הפסיד הפסיד לעצמו ואם נשתכר השכר לאמצע אבל אם נשתתף עם אחר במטון עצמו שישלו משלו יתיר על מה שיש לו כשותף זה אע"פ שגם בזה לאו שפיר עבד פני שנותן עינו גם על זה המטון ולא על השיתוף לבדו ויש בזה פחת לשיהפוט כמו שכתבנו בפעף הקודם דמהאי טעמא לא יתעסק הוא • כפחורה אחרת • ואם היה עוסק בסחורה אחרת אמרינן שאם היה בה ריוח הריוח לאמצע אבל הכא כשנותן יתר ממטון ליד אחר למחצית שבר אם פחת פחת לעצמו ואם הרווח הריוח לעצמו ולא לאמצע דכולי האי לא עברי אינשי ואם התנו ביניהם הכל לפי תנאו • ראובן ושמעון שותפין והיה להם חוב אצל שר א' שראובן דר התחיו והוא עשה חוב ושמעון טעון שראובן יתבע החוב לפי שהוא עשאו וראובן אומר שמתיר' מן השר שהוא דר תחתיו הדין עם ראובן ועל פעף מ' ס' • ראובן שהלך ופטר תובות של שמעון חבריו ואוס' ששמעון ציהלו לעשות אם אמה ששמעון ציה לו ראובן פטור אע"פ דלא אמר לי על מנת לפטור אבל אם שמעון כופר יש לו עריות שהתובות היו שיו' וראובן פטרן חייב לשלם ואינו נאמן לומר שהתובות היו שיו' וראובן פטרן חייב לשלם הוא בפירסיה ואין לו מנו לפטור דשענה זו נרועה היא שאין דרך העולם לפטור בעלי תובותיו אבל אם אין לטמעון עדות צאטן ראובן בפגו שהיה יכול לומר שהתובות אינו של טמעון או שהוא לא פטרן :

ב א' מה שותפין או המתעסק במעות חבריו למחצית שגר שעשה פחורה בנכל' או כשריפו וכיוצא בהם בדברים שאסור להתעסק עמם לבני ישראל כמו שנתבאר בלבוש ע' ס' ק' • אם הפסיד הפסיד לעצמו ואם הרווח הריוח לאמצע בדין המשנה מדעת חבריו ה' יאמר לא היה רצוני שהעשה סחורה בדברים אסורים • מי ששכר חבריו לישא וליתן בשלו זבל המציאות שיניעו לידו יהיו שלו ונכה חובות פיועין מגיים והיה בכלל מציא' דכל שטר פרוע אינו שוה רק הנייר והמותר מציאה לפיכך אם החזירם לנוי חנם אינו חייב לשלם לחבירו כלו דלאו סתירה אפסדיה ואפ' לכחלה נמי שרי ויש בו משום מציה שיאמרו הנשים שארית ישראל לא יעשו עולה ונו' • וכן אם נגב או נזול השותף צריך לחלוק עם חבריו שנס הוא בכלל מציאה ואם הפסיד ע' כך הפסיד לעצמו שזה לא קבל עליו אכירו דההירה ניחא לו • איסורא לא ניחא ליה ודוקא שהפסיד קודם שנודע לחבירו אע"פ שנהנה ממנה אבל אם נודע לחבירו שנגב ונזול ואע"פ חלק עמו הנגיבה ואחר כך בא שום עלילה על הנגב מחמת זה • וכן אם קנה נגיבה וחלק עם חבריו ובא אחר כך עלילה עליו כיון שלקח וקבל חריו גם ההפסד •

או ליטול הכל נתכאר בסוף סימן ע"ז וכן שותפין שלוח א' מהן לצורך השותפות אם חבירו חייב לשרם על נכ' ס' ע"ז סעיף ב' ואם א' לוח משניחם בשטר א' ונכתב בשם האה' והבאר בסימן זה

כת שנים שהם שותפין כחוב א' שחייב להם נוי ונכה א' מהם מקצתו מהם ורוצה לעכבו לעצמו ואומ' להבירו לך וקח חלקך מן מהגוי אין שומעין לו דמיד שקבלו בסהמא מן הגוי לצורך השותפות קבלו ונכה חבירו בחלקו / ואם השר כעס על א' מן השותפין ויש להם חוב תחת ממשלתו ואמר השר להשני שאין לו כע' עליו חלקך אסייע שיפרעו לך וכתל' האחר לא אסייע אם אמר זה לעצמי אני מציל הציל לעצמו זה' אם שני' יש להם חוב מקולקל וצריך ליתן שוהר להצילו והאחר אינו רוצה ליתן ויכול חבירו לומר אני אוציא שאחד בעד חלקי ואציל לעצמי וכן אם הגוי אלס' וא' פייסו בדברים ליתן לו חלקו אם אמר לעצמי אני מציל הרי הוא שרלדבר וכן בכל מקום דאיכא פסידא יכול א' לחלוק בלא דעת חבירו ולהציל לעצמו ועל' ס' קפ"א סעיף ב' :

כט שותף התיבע בחבירו כדיון של שותפות ואמר אחד אותה שיש בהם ס' שלי הם שלי והאחר אומר אשתקד היו אותם חביות שרך ועכשוו הם שלי שנפלול לחלקי נאמן בשבועת היסת כיון שהם בידו /

ל ראובן ושמעון שנשחתפו ונטל א' מהם מהממון ונשחתף עס לוי הרי חבירו משיבע ללוי ולא מציל למי' לאו כעל דברים דידי את דשותפין שלוחים זה לזה וכל טבן אם נתן ראובן לשמעון ממון בתורת עסקה ונתן שמעון מהממון ללוי בעסק שמשביע ראובן ללוי שבועת השותפין דהא הוא מרי דנכסי לבדו וזה שלוחו ואם שמעון הסיבע ללוי טוב אין ראובן יכול להשיבעו בעד ממון זה דשבועה לאחד שבועה למאה ואפי' פטר ראובן את שמעון משיבע' לא נפטר בזה לוי מראובן וכן אם פטר שמעון את לוי משיבע' עדיין ראובן יכול להשיבעו את לוי ולא כל כמיניה דשמעון לפטור את לוי משיבעות ממנו של ראובן אא"כ פטר ראובן את שמעון ואת - בא"כחו דלוי בא מכה שבעין :

לא שנים שלא מאחד הם ערבים זה לזה נהלכך אם בה א' מהם או העני או כפר א' והודה א' אותו שהודה מרחיב בכל ואין מקבלין עדותו של חבירו דנוגע הוא וכן מי שהודה לאחד מן השותפין או פרע לא' מהם כאלו הודה ופרע לשהפו שכל א' הוא בעל דבר בעד הכל /

לב אם טען א' מהשותפין דבר שהיא חובה לולחבירו והוא דבר שאינו מחייב עצמו ככל בהודאתו לא נרע מעד אחד לחיוב שותפו שבועה דאורייתא דהא אינו ננוע /

לג שני שותפין שמת א' מהם ולא נשבע או שאחד מהם חשוד ישבע האחר /

לד אחד שלוח משנים ששטר אח' אם בא אחד מהם והיבע החוב כולו חייב לשלם לו על הדרך שנכתב בס' ע"ז ואם נכתב השטר בשם א' ובא זה שנכתב על שמו וחבע הכל חייב לפורעו לפיכך אם אותו שלא נכתב על שמו טובע אפילו מקצת אין שומעין לו /

לה שני אחים או שלשה שיש להם דין עם אחר אינו יכול לומר יבא א' סמס וישעון בעד כולכם שאין רוצ' לסמוך בשלו על מענת חבירו /

לו שני' שיש להם חוב בשותפו' אצל גוי ופרע קצה ומעכב השאר מפני שאומר שאחד מהם חייב לו - כנגדו והלה כופר ההפסד על שניהם ואין אותו שאומר הגוי שהוא חייב לו צריך שבועה אלא חרם שאינו חייב לו כלו' שהרי אין להבירו עליו אלא מענת שמה שאין הגוי נאמן כנגדו דסתם גוי אגס הוא אבל חרם מיהא בעי אבל אם היה החיי' ישראל הרי אותו עליו שלא ידע שירד שותפו עמו לדין :

פשיעסקו שלשה אחין שותפין שהיו ניוזנין ביחד כל א' כפי צרכו ונפטר אחד מהם והשני נשא ונתן לצורך השותפות כמו שעטה בחיי אחיו אין האלמנה אשת אחיו שמת יכולה לומר בשעת החלוקה שהיא חסול בראש כפי מה שלקח הרי יותר ממנה מאחר שנשא ונתנו סתם כפי מה שנהגו בחיי בעלה עשו וכן אם ויתרו הקהל במס חלק האלמנ' אין השני יוכל לומר שתחלק עמו הרייח והוא מאחר שלא חתנו ועסק בסתמא מה שויתרו להאלמנה ויתרו והיא זכתה בו :

ך היה להם חובות אצל אחרי' אינו יכול לומר לחבירו לא נחלוק עד שנכבה כל החובו' שיש לנו אלא חולקין מה שיש בירם לחלוק ובשפרעו החובות ישול כל א' חלקו אינמי יכולין לחלוק השטרות בשומת כ'ד או בנוד או איגוד ואם אחר כך נתקלקל חוב של א' מהם אמרינן מזוליה נרמה ועל' סימן ס' סעיף מ'א היה עליהם חוב שהם חייבים לאחד אם פרשו שאי' אחראין זה לזה חולקי' וכשיגיע זמן חובם לפרוע יתן כל אחד חלקו ואם הם אחראין זה לזה כל א' מהם מעכב לחלוק עד שיגיע זמן השטר ויפרעו החוב מפני שאי' לחבירו הואיל וכל א' ממנו חייב לשלם כל השטר נשא ונתן בדמים אילו עד שיגיע הזמן :

כא אמר לו חבירו נחלק ושול אתה דמים כנגד כל השטר שאני חייב ויע' ס' בהם סחורה לעצמך ושלם כל השטר בזמנו יכול לעכב עדיין ולומר שמה אפסיד והשנים טובים יותר ומרויחים מן האחד :

כב הנותן מעוה לחבירו לילך למדינה פלונית לסחורה או לקנות בהן פירות או לישב בחנות אינו יכול לחזור בו לתבוע ממנו הממון עד שילך למקום שהתנו ויחזור או עד שיקנה אותם הפירות זימכרו או עד שיציא בחנות שזה כמי שקבע זמן הוא :

כג המקבל עסק מחבירו לזמן קצוב הטקבל יכול לחזור בו כדין פועל שחזור בו אפי' בחצי היום אבל הנותן אינו יכול לחזור בו שכבר זכה הלה במה שכידו עד זמן התנאי מש"כ בשותפין שקבעו זמן שכל א' מעכב עליו חבירו מלחזור כסו שנתכאר בסעיף ט' שכל א' נקרא נותן לחבירו :

כד שני שותפין שהיה להם תביעה על א' וחבעו א' מהם ויצא השותף חייב אם היה על עסק שבוע' שהיה חייב לו ונשבע לו אין שותף השני יכול לתובעו דשבועה לאחד שבועה למאה :

כה היה להם תביעת ממון על אחרים ויצא השותף חייב אם דא היה שותפו בעי' יכול לתובעו פעם אחת וקטן כמאן דליתיה בעיר דמי ויא' דה' אשה' היה בעיר אינו יכול לתובעו פעם אחרה דודאי ידע והסכים לדעת חבירו ודווקא כשהן התובעין אבל כשהן נחבעין ושען אחד מהם ונר חייב אין חבירו מהחיי' כלל כשענהו הראוי ויא' צ'הו לסעון ולרן בשבילו ובני העיר כעניינו צרכי העיר הם כשותפין ואם אחד מהן תבע לאחר הונו בולן יודעין באותה הבעיה ואינן יכולין לחזור ולשעון :

כו כ'ד'א שלא יכול לתובעו פעם אחרת כשלא נתחייב השותף מחוק שענהו אבל אם נר' הוי' השותף מהורך שענהו כנגד שהודה או שאמר אין לי ראיה לא דפסיד שהפנו בהודאתו ואם יש לו ראיה יביא' ונס צריח לומר שאינו יכול לשנות בשענה משה שמען הראשון לפיכך השבין ליה כאלו ירד כבר לדין כותבין עליו פסק דין ויורדו לכסיו ואינו יכול לדחולומר שימתינו לו עד שירד לדין ונס אינו יכול לומר אם הייתי שם הייתי בודק בעדים על שהיו סוכסו' שודאי בדקו הכ' כל הצורך אבל אם יכול לשנות שומעין לו אע' פ' שהיה בעיר ויא' שאם לא הי' בעיר דאמר' שיוכל לתובעו יוכל להחרים עליו שלא ידע שירד שותפו עמו לדין :

כז שנים שהלוח או הפקידו לא' ובא א' מהם ליטול חלקן

חלכות שותבין

לבוש עיר שושן

בשע'קבלה כיון שלא קצב לו הסך מתחלה שאם קצב לו הסך מתחלה ומסכה הרי נחתיב בכל הסך :

מא ראובן ושמעון בקש מהם נוי להלוות לו כך וכך מעות ובקש לוי להשתחף עמהם בחוב ונתרצו וקדם ראובן ונתן מחלקו לגוי ארבע זקיקים וחצי ושמעון ולוי לא נתנו לו כלום עדיין ואמר הנני להם שלא היה צריך ללות יותר והלך ראובן ואמר לשמעון ולוי אם תרצו לחלוק עמי כחוב חנו לי כל את חלקי בחוב ונתן לו שמעון חלקו ולוי לא נתן לו ונפטר ורצה ראובן ליקח כ' חלקים מן החיות לפי חלקו בפעו' ויורשי לוי חובעין חלקם בריוח אם כשתבעו ראובן ללוי חלקו אמר אני איני חפץ ליתן הרי נעקר משותפתם ונפול ראובן כ' חלקי אבל אם אמר חדיד הריני משלם אף ע"ג דדחה אותו קצת כיון דלא אסרתי לבי דינא קנה רווחה וחייב לחנו ליורשי כיון שמתחילה הלות לגוי ברשות כולם ועל דעת כולם שליחות דכולם עבדו אלא שהלה לכל אחד מעותיו ונהחייב לו הלוואה והחוב היה של כולם ועכשיו הוא נפדע הלוואת לוי הקרן מן הנני והריוח נתן ליורשי :

מב ראובן ושמעון שרויה להם חוב בשותפו' וראובן קבל הערב לברו והפסדו הטר והוצרך ראובן לפטור הערב והחוב הרי ראובן פטור משמעון ואין צריך לשלם לו חלקו שמחל שהרי אונס היה וע"ד כן לא נשתחף עמו לשלם לו אפי' נאנס :

מג שותפין שיש לה' חוב כית' ורצה האחד להתרחק ממקומו ולהלך השט' עמו חבירו יוכל לע' עליו שאין דרך לרחק השט' ממקו' החוב וזה רוצה לשנו' וידו על התחנתו ועל סעיף י"ג :

מד ש' מהשותפין שנשתמשו בסחורת השותפות בבהמתו פהם או נתנו סחורה בחנותו סתם ורוצה שכר הבהמה ושכר החנות חייבין השותפין להח' לי שכר בהמתו וחנותו תחלה מן השותפות ואח"כ יחלקו הרווח או ההפסד :

מה אחד מהשותפין שלקח מסחורת השותפות בעצת שותפו להוליכה למקום אחר למכור וכשבאו לחשבון רוצה לישול מהשותפות הוצאות מזונותיו אין שומעין לו דאמר' בלאו הכי היה הולך סם והיה צריך למזונות אצ"כ יש פס מנהג הולכין אחריו :

מו א' מן האחים השותפים שיש בידו ממון ושוען שהו' של אחים עליו להביא ראיי' כיון שאינו חלוק בעיסתו ואם מת ויש להם דין עם בניו על האחים להביא ראיה שהם שלה' וסעמא על סימן ס"ב :

מז ראובן ושמעון שהיו חייב להם ש' אחד סמין ושמעון קבל הערכים כלא ראובן ושמעון הלך אח"כ לדור תחת אוהו הטר ואינו רשאי להובעו חובו וראובן מזהירו לגבית החוב אין שמעון חייב להקניט הטר שרו כדי לנכות חובו של ראובן וגם אין לומר ילך למקום אחר לדור שם לא יוכל ל' להפרינס במקום אחר כמו באותו מקום אך אם הטר פוטר ממס בעבור אותו חוב אומר' כמה מס היה לו ליתן לטנה ויהן לראובן כפי חלק שיש לו באותו החוב :

מח שני שותפין שקנו משי במשקל ולקחה האחד לכורג וכשבאו למכירה חסרה מהמשקל והאחר טען לקחתי המשי במשקל והיה אצלך יהי החסר לך לבדך שמה שהתנינו על השכר וההפסד לא על החסרון כיוננו ישבע זה שהיתה המשי אצלו שלא שלח בו יד ושל' פשע בשמירתו ויפדע ראובן חלקו מהחסרון טנם זה ה' בכלל השכ' וההפס' ראובן ושמעון שהיו שותפין והלך שמעון עם סחורה השאפת למקום אחר למכרה ונטב' בדרך ופדאו ראובן מהאסצע ומסכה השותפות ולא היו מקפידין זה על זה ומתו שניהם יורשי ראובן נוטלים כהחלה מן השותפות כשיעור פדיון שפדה ראובן את שמעון כי לא נחתיב ראובן בפדיון שמעון חבירו אף ע"ג שהלך עם הסחורה של השותפות אע"פ דאחריות הסחורה עליו אחריות

וישראל צריך ליטבע שבועה היסת במנו דפרע או להר'ם וכביא את זה ג' לירי שבועה כנגד שותפו :

לו ראובן ושמעון שותפין והלך ראובן ונשאר שמעון 4 מהעסק וקנה בנדים מסוחר נוי ומכרם ליהודים ויצא חיהודי לסוחר סיחן לו המע' לזמן פלו' והוצרך שמעון לעשות שטר עליו לסוחר שאם לא יפרע היהודי הקו' לסוחר לזמן זה שיפרע לו הוא ואח"כ חלקו ראובן ושמעון השותפות שביניהם ובקש שמעון מראובן שיטעה לו שטר על עצמו שאם לא יפרע היהודי לסוחר ויצטרך הוא לפרעו שיפרע לו חלקו מכל מה שיפרע הוא לגוי ומכל שחר והוציא שיצטרך הוא להשחיד או להוציא על זה וראובן אומר שאינו רוצה לעשות לו שטר על עצמו אלא כשיבא הפסד לשמעון בענין זה אז יתבע לו לדין ויעשה מה שיצוה עליו הדין הדין עם שמעון וחייב ראובן לעשות שטר לשמעון על הכל שהרי אילו היה ראובן מתחלה אצל המכר היה צריך לעשות גם הוא שטר עליו עם שמעון אלא שש' שלא היה שם הוצרך שמעון לברו לתת לו שט' עליו לצורך השותפו' ונכתבו לפיכ' חייב ראובן לעשו' שטר לשמעון שאם יכרר שמעון בעדים שלא פרע היהודי לגוי ויצטר' שמעון לפרוע לגוי שיפרע ראובן חלקו מכל מה שיכרר בער' שיצו' על עסק זה בהוצאות ובשוחד :

לח ואם תבע שמעון מראובן ואמר שכעוד שהיו שותפין קנה שמעון סחורה מגרם ונש' נתן עמהם ושעו כנגדו בחשבון ונהן דם כ' המעות יתוך השותפות וחלקוהו ועתה אומ' שמעון שירא שמה יכרו מעוהם ובקש שיטעה לו שטר עליו שאם יגדך להחזיר שיפרע בו חלקו וכן אם טענו שהיו לו מסכונות של אחרים ומכרם וחלקו המעות וירא שמה יבא לו הפסד שטע' לו שטר גם כזה שיפרע לו חלקו מהפסד שיבא לו מזה כזה אין ראובן חייב לעשות לו שטר עליו כיון שגם שמעון אין עליו שטר בזה לאחרי' אלא יודה ראובן בפני עדים ש' עות שסכומם כך וכך שהטעה בהם שמעון לגוי וכן דמי המסכונות שבאו לשהיפות והעדים יכתפו הודאה ראובן ויהתמו עליה ויהנו ליד שמעון ותהיה ביו' לזכות ולהראייה שאם יבא הנני ויוציא המעות מיד שמעון או שיבאו בעלי המסכונות ויבא לשמעון מזה הפסד שיפרע לו חלקו ועל סעיף י"ב כימין זה :

לפ' שמעון שהוא שותף עם ראובן שלקח מעיה בלא ידיעת חבירו מקרובו או מאחד להבניסו לשותפו' ושישול ריוח בכדי מעותיו ונדע הדבר לראובן שיש להם בשותפות מעות של אחרים ושהק' ועתה אומר ראובן כיון שלא הודעתני בזה כשלקחת אין לי ליתן לו חלק כריוח אם אתה נהפרכת עמו הן לו מחלקך ושמעון אומר כיון שהיניו שהפין וכל א' הוא לו כח לעשו' כל מה שהיה נרא' לו תועלת חסותפ' ולא הפסדת כלו' במה שלא הודעתך הדין עמו וישול זה חלק כריוח כפי חלקו במעות או כפי שהתנה עמו :

מ בני כרד שקנו ספר תורה ככשים דינר ודחנו שאם ילך אחד מהכרך להחייב במקום אחר שהנשאר יתנו לו חלקו ועתה רוצה אחד לצאת ושואל חלקו לפי מה שהוקרו הספרי' והנשאר' אומר' שלא יהנו חלקו כי אם לפי מה שקנו בתחל' הדין עם הנשאר' שהרי אין בה דין חלוק' שיאמ' חנו לו מעות או תנו לי חלק' ראובן ושמעון היה להם שותפו' ביחד והיו להם שטר' ונחתיבו כפ' לקהל ולקחה הקהל השטר' בעד מס של ראובן חייב לפרוע לשמעון חלקו ולא יוכל לומר הנכה גם מחלקך במס שמאד שנהנה ראובן מן השטר' ופרע בהן חובו צריך לטלם לשמעון ואינו יכול לפרוע חובו של שמעון שלא ברצונו כי שמעון ידו לו דבריו עם הקה' בעד מה שחיי' להם הוא מ' שקבל מחבירו סחורה פהמ' להוליכה למקום אחר ולחלק כריוח ובהן הוט' שמוליכה ולה הסחורה בכאן מחשב הסחורה לפי שער הגול' שהזולה בעוד שמוליכה ולא

* לבוש עיר שוטן * חלכות שותפין * ק"א

למן נתירפואה שיש לה קצבה מהרפא מסלו :
ג בלא סתורפא מן האמצע כשהו לבדו מתעס' באומנות
 והשאר בשלים ונוטלין חלק כריוח אבל שני שותפין
 שמתעסקין באומנות או בסחורה וחלה א' מהם אפילו באתם
 מהרפא משל עצמו ורווקא שאינן ניוזינן מהפישת הבית
 אבל אם ניוזינן מהפישת הבית וחלה באונס כל רפואה שאינן
 לה קצבה כסוננות דמיא' אם שיהיף חייב לפדות חבריו על
 סימן קעו' סעיף מ"ח :

ד רצה אמן האמתין הכותפין לילך וללמוד תורה או אומנות
 אין צריכין לתת לו כל מה שצריך ורדאי צריך אדם יותר
 כשהוא לבדו אוכל מכשהוא אוכל בשותפו ויכולין לומר אוכל
 עמנו בשותפות במנו וניתן לך אם לא לא ניתן לך מזונ' כיצד
 יעשה וישומו כמה יגיע לחלקו כהוצאת כשהם ביחד וכן יהנהגו
 לו והמתור יהפרנס משלו :

ה שיהיף שאמ' לשהונו ננוב וכל נוק שיגיע לך אשלים פשו'
 דלא ה' למציהיה דאין שליח לדבר עבירה ואע"פ שזח
 נהנה מאותה נגיבה כל זמן שלא חלקה עמו פטור רמצי אל'
 דחתירה נחאל לי דאיסורא לא נחאל לי אף על גב דאתתנה
 ועל סימן קעו' סעיף י"ב :

קעח

סיהיף שבקש מהמוכס שימחול לו ימחול לו
 ובג' סעיפים :

א סיהיף' שבקש אחד מהם מהמוכס שימחול לו ומחל לו
 הוא לאמצע כאילו הוא שיוחס רבקש בשבילי כלם ואת
 מעצמו בלא פייס אמר אני מחל בשביל פלוני הוא שילך לבדו
 דודאי לו לבדו מחל :

ב מי שפטריו המלך מכל מסים וארנוניות אע"פ כן חייבים
 לפדות דלענין סם כל הקהל שותפין בשה שמוציאין
 בצרכי הציבור וכשמירתן ועל סיק' כ"ג :

ג שותף טירד לסדה המשהפתה ועכרה חטוב כיווד בישו'
 ונוטל בדין אריסי העיר אפי' בקמה העומדת לקצור ואפי'
 בשדה שאינה עשייה לישע ובן הדין אם כחעסק בלא רשות
 בדבר המי' שלמל המשוהף ואין השוהף נוטל הוצאה רק כפי
 השבת שהשביח' ואם לא השביח כלום אינו נוטל כלום ואם
 סיח' השוהף השני שלא לעשו' כגון שכנה בניין והוא מוחה כן
 אם הוא דבר שאי אפשר שלא לבנות צריך חכירו ליתן לו חלקן
 ואם אינו צריך לבנות יכול לומר לו שול עצך ואבנך :

קעט

שותפין אין להם חזקה זה על זה ובג'
 סעיף אחד :

א דבר הידוע שהוא משל השותפות אין לאחד חזקה בו על
 חבריו ואפי' נסתתה כיצד זמן רב אינו יכול לומר שיקחו
 ממנו או שנתנו לו בסתנה אלא בראייה משום דשותפי לא
 קפדי אהרדי אפילו הוא סוהה הרבה בבית חבריו ולא מביאי
 במילתא דידוע לתרווייהו סוה כשוה אלא אפילו דלא ידוע
 לתרווייהו שהי' בשוה כגון דחזו דהאי אייתי זוויהאי אייתי
 זוויהבנו בהו עיסקא ולא ידוע כמה אייתי כל חד ולכתר הכי
 נפיק האי עיסקא מירא דחר ואמר הרי תילתי דירי ותילתא
 דחברי לא מהימן אלא פלגי ליה בשוה והוא דלא מציל למשען
 להר'ם או החזרתיו לך כגון דחזו ליה סהדי החות דיהודיעי
 דההיא עיסקא הוא רזני תרווייהו ודווקא קודם חלוקה אבל
 לאחר שחלקו יסלהם חזקה זה על זה דתלינן דנפל לחלקי
 ועל סימן קמ"ט :

ק"ה

שותפין בחצר שנדרו הנאה זה מזה נחבא
 דינו בלבוש עשרה זהב סימן רכ"ו :

ניפו לא קבל עליו ואע"פ שלא הבע ראובן את שמעון כלימי
 חייו בטביל זה לא מחל כי רצה להמתין עד שעת חלוקה ואם
 יש סנהג בזה ילכו את המנהג מיהו אם קבל עסק והפשו השר
 עם שאר היהודים והוצרך לתת מן העיסקה בפדיון נפשו אם
 דרך העיר לתת מן העיסקה הוי כשאר מש לתת מן העיסקה וכל
 זה בשותפין אבל מי ששולח חבריו בעסקיו ונחפשי' א' שאם
 הלך בשבילו בחנם חייב לפדותו רה"ל על גופו כשואל שחייב
 באונסין ויש חולקין ואומרים אפי' מי ששלח אחר חבריו וקבל
 עליו לפצותו מכל הפסד ונחפש כדרך אפ' פטור לפדותו
 דהפשה אונסא דלא שכיח הוא ואונסא דלא שכיח לא מקבל
 עליו בסתמא אם לא התנה בפיו על סיק' פ"ח :

ט"ז סוס שהיה מסתכן לראובן ושמעון והפקידוהו לגוי א'
 לשמרו ואמר שמעון לגוי שיטאילהו לגוי והוליכו לו
 ונגזל ממנו אם רצה ראובן נוכח חלקו ששמעון רצה נוכח
 מלוי :

ג ראובן שאמר לשמעון כל מה שהעשה בשלך עשה בשלי
 והלך שמעון ופטר חוב שהוא של שניהם חייב לשלם לו
 חלקו דאע"פ שאמר לו שיעשה בשלובו כמו שהו' עושה עם שלו
 לא אסיק אדעתיה שיפטור אותו ואם כופר ואופר שלא מחל
 יטבע ונפטר מ' ש' לו למייעו לקבול על הגוי :

נ"א אסור להסתהף עם גוי עובד ע"ז ואם עבר ונסתהף
 ונהחייב לו שביעה מותר לקבלה דכיון שאין האיסור
 אפי' מנזירה דרבנן אלא משום חסידות נהגו קצה כך במקום
 פסידא לא אחמור דעיקר קרא דלא ישמע על פיר לא נאמ' על
 הגוי רק על ישראל נופיה אזהר רחמנ' שלא להשמע מפיו שם
 ע"ז ועל בלבוש התבלת סיק' ובלבוש ע"ז סיק' ז :

ק"ד

שותפין שאחד מהם ירד לאומנת המלך
 או חלה ובנו הסעיפים :

א אחד מן האחין השותפין שמינהו המלך נבאי או סופר
 שמכנים או מוציא בממן המלך ובן כל כיוצא בזה
 פעבודת המלך אם מחמת אביהם מינה כגון שהיה אביהם
 ידוע בדבר זה ואמר המלך נעמיד בנך החתיו כדו לעשות חפד
 עם בניו הפרס שנוטל וכל השכר שישתכר בעבודתו הוא לכל
 האחיס ואפי' היה חכם ביותר ורצו למנותו מצד עצמו נ' כיון
 ששש' חסדי אביו נומל עמו הוי כיוושה ויש בו חלק לכל אחיו
 זאם סתח' עצמו מינהו הרי זה לעצמו וה' להפסד שאם נטל
 ממנו המלך ממון מחמת שירשו מאביהם ולפי עינים ההפסד
 לכולם ואם מחמת עצמו שהוא היה עשיר ונתן המלך עיניו
 בו מפני חכמתו וחריפותו שמתגרה בו או שנתן עיניו בממונו
 השכר וההפסד לעצמו וכל זה דוקא באחין שעריין הם שותפין
 ולא חלקו אבל חלקולא דמזלו של עצמו נרטה ודווקא אחין
 שהן שותפין שכל זמן שלא חלקו הפישת הבית הם כאלו כולין
 אוכלו היה האב קיים אבל בשאר השותפין הכל לעצמי ד' א'
 דה' בשותפין אחרים אם נטל מא' מהם בשביל כולן ההפסד
 והרייה לאמצע וי' דווקא לאומנות המלך שכן דרך המלכים
 לעשות כן מתמלין עם בני מי שהיה משרת נאמן להם אבל
 לאומנות אחר הכל לעצמו וי' דאפי' בעבוד המלך הוא נוטל
 חתלה שורת מלאכתו בכל יום כפועל' :

ב חלה אחד מהם אם בפשיעה כגון שהלך בשלג בחורף
 או בחום ביפות החמה וכיוצא בזה אם יש קצב' לרפואתו
 פתרפא משלו שפשע בעצמו ואם אין לה קצבה הוח כמו
 מזונת ומתרפא מן האמצע אבל אם חלה באונס אפילו יש
 לה קצבה מהרפא מן האמצע וקודם שנתרפא יכולין לומר לו
 חלוק עמנו ולא נרפאך מן האמצע וי' א' דבפשיעה בכל עניין
 אינו מתרפא מן האמצע כיון שפשע בעצמו וכחלה באונס
 דווקא רפואה שאין לה קצבה מהרפא מן האמצע דרמ"א

הלכות שלוחיז

לבוש עיר שושן

קפא

שיירא שעמד עליה גייס והציל אחד בהם ובג' סעיפים :

או קנה לו הרי זה מוכר ולוקח ועושה לו שליחותו וכל מעשיו קיימין וכיון דשליחות דאורייתא אין העושה שליח צריך קניין ולא עדי' אלא כאמירה בעלמא בינו ובין חבריו סני ולא אמר שיהא בעדים אלא לנלות הדבר אם כפר א' מהם ולכן האומר לחבריו קח סחורה זו ואשתחף עפך והלך וקנאה לא יוכל לחזור דהוי כשלוחו :

ב עבר השליח על דעת משלחו לא עש' ולא כלו' שהרי בזה אינו שלוחו וה' ל' כאלו לא עשאו שלי' כלל ודוק' שהודיע למוכרים או לקונים שהוא שליח של פלו' לפיכך אע"פ שמשך אוהמשיך אם נמצ' שעבר על דעת משלחו במל' המק' ומחזיר שהרי גם הם על דעת זה מכרו וקנו והרי נודע ששק' להם ולא חל המקח אבל אם לא הודיע שהוא שלוחו של פלוני נקנה לו המקח ויהיה הדין בינו ובין זה ששלחו :

ג טעה וקנה ביוקר אפילו בכל שהוא המקח כשל בין במקרקעי בין כמשלשלי שיאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי לפיכך אם התנה עמו שעשאהו שליח בין לתקון בין לעוות אפילו מכר לו שוה מנה בריגר או לקח לו שוה דיגר במנה אינו יכול לחזור בו וחייב המשלח ליתן כפי התנאי' מי טעה לא שיתעס' לו באיזה דבר והוא הוציא עליו הוצאות אם הוציא עליו יותר מן הרגילות להוציא על עסק כזה אין צריך להחזיר לו דלא אסיק אדעתיה שיוציא כ'כ ואם לא הוציא יות' מן הרגילות חייב לשלם לו ואם יש טענה ביניהם על סו' צ"א סעיף ג' וס' צ"ג סעיף ד' :

ד יש מי שאומר שכל זמן שלא יברר הפסלה שעשאו שליח לקנות לו סתם יכול המוכ' לומר התנית עמו בין לעוות בין לתקן והמע' וכל מעמא דמחשבינן לפוכר מוחז' משום דמסתמא חזקה הוא שרתנה עמו' בין לעוות בין לתקן דכיון דאפילו במעות כל שהוא המקח כשל אם לא דרנה עמו היה כמעט שליחותו לחנם דדבר רחוק הוא וכמע' דבר שאי אפשר הוא שלא ישעה השליח בכל שהוא לפיכך חזקה הוא שרתנה והמע' ג' :

ה אם הטעה חשליח את הלוקח דינו כשאר כל אדם שהמכר קיים עד שחזת' וזכ' המשלח ביתרון וטעמא דמסהבר הוא דמאי נפקותא יש ללוקח אם המוכר שלו הוא שליח בו בעל הדבר בעצמו לעולם הוא אינו סומך במקחו על המוכר שלו בין הוא הבעל עצמו או שלוחו כמו אם הבית דין הם המוכרים :

ו נתן מעות לשלוחו לקנות לו קרקע והלך השליח וקנה לו קרקע שלא באחריו הרי זה עיוות שעבר על דעת המשלח דוראי לא היתה דעת המשלח לקנות בלא אחריות דלא שרי' איניש וזויה בכדי והברירה ביד המשלח אם רוצה בקיו' המקח ויסיפק לו כשיקבל עליו השליח אחריות לוקח השליח אותה לעצמו בלא אחריות כמו שקנה וחזרו ומוכר למשלח באחריות הואיל וקנה אותה במענתו והאחריות על השליח ואם אין המשלח רוצה בקיום המקח יכול לבטלו' ולוקח מעותיו מן השליח והשליח יהיה לו דין עם המוכר וי' דדווקא כשאין לשליח להחזיר לו מעותיו ולמשלח צריך לעשות כן לקבל עליו האחריות אבל אם רוצה להחזיר לו מעותיו הרשות בידו ואין המשלח יכול לכופו לקבל עליו אחריות :

ז הנותן מעות לשלוחו לקנות לו פירות ושיפסו' עם המוכר ליתנם לו ביום פלוני ושעה השליח ולא התנה לו בשעת הזול והזול הרי זה עוות והמשלח יכול לחזור בו ואין צר' לקבל מי שפרע לא השליח ולא המשלח ואפ' לא הודיעו שה' שליח רק קנה סתם אפ' השליח אין צריך לקבל מי שפרע דאנוש הוא דמה יעשה שמשלחו אינו רוצה וכל היכא דאיכא אנוש לא תקנו חכמים ז"ל לקבל מי שפרע :

ח האומר לשלוחו מכור משדי בית סאה והלך ומכר בית סאתים הרי זה מוסיף על רבריו ואין זה עוות דבכלל פאתיב

א שיירא שהיתה הולכת במדבר ועמד עליה גייס וטרפה אם אינם יכולין להציל מידם ועמד א' מהם והציל אפ' כפתם שלא אמר לעצמי אני מציל ואפ' דבר הניצול אינו שלו מה שהציל הוא לעצמו שכבר נתייאשו הבעלים ממנו ונעשה הפקר וכל הקודם בו זכה ואם יכולים הם להציל וקדם א' מהם והציל אפ' סאמר לעצמי אני מציל הציל לאמצע כלום' וכל פי שמכיר את טלו' יבא וישלנו שהרי הם עצמם היו יכולים להציל וכשביל שקדם הוא לא זכה בכלום כשביל זה ואם היו יכולין להציל ע' הרחק כל המציל סתם הציל לאמצע כלומר יובא כל א' וישול את שלו אבל אם אמר לעצמי אני מציל מה שהציל הוא' לו שכיון שטמעו שהוא אומר לעצמי אני מציל היה להם לדחוק עצמ' ולהציל וכיון שיש בו ולא הצילו הרי נתייאשו מן הכל ונעשה הפקר וזכה זה למה שהציל :

ב הוי סני כותפין ביניהם והציל א' מהם את של השותפות בין היה חבריו יכול להצ' בין לא היה יכול להציל מה שהצ' הציל לאמצע דאע"פ דחבריו לא היה יכול להציל אורחיה בשותף לפימרח אכולי עסק' וכיון שהציל ולא אמר כלו' וודאי דעתו להציל לצור' השותפות היה והרי הוא לאמצע אבל אם לעצמי אני מציל הרי זה חולק שחפתו בדבריו אלו ובכנון דא במקום דאיכא פסידא שותף חולק שלא לדעת חבריו ומה שהציל הציל לעצמו והרי הוא שלו כל מה שיגיע לחלקו אבל אם הציל יותר ממה שיגיע לחלקו אם היה חבריו יכול להציל הרי לא נתייאשו והשות' הוא של חבריו ואם לא היה יכול להציל הרי נתייאשו והכל שלו ועל סו' קע' סעיף ה' ואם לא סמעו ערו' סאמר לעצמי אני מציל והוא מועז שאמר שהציל לעצמו גשבע על כך ומחזיקו לעצמו :

ג וכן השוכר את הפועל להציל אם הציל סתם כל מה שיציל הרי הוא לשוכר ואם אמר לעצמי אני מציל הרי הוא בדבריו אלו חזרו משכירותו וק' לדפועל חזר בו אפ' בחצי היום משום דכתיב לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים וכל מה שיציל אחר סאמר כן הרי הוא שלו :

הלכות שלוחיז

קפב

כיצד נעשה שליח או טעה וקנה ביוקר ואם עבר על דעת משלחו ובג' סעי' :

א פקראי ילפינן דשלוחו של אדם כמותו בכל התורה כולה דכתביבטלה לה וגו' מלמד שהוא עושה שליח וכתוב ג' נבי קרבן פסח ושחטו אותו כל קהל עדה ישראל וכי כל הקהל שוחטין והלא אינו שוחט אלא א' אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו וכי תימא ניכתוב רחמנא בקדשים ולא בגירושין איכא למיפרך מה לקדשים טכנ' רוב מעשיהם ע' שליח כלום שהרי אי אפשר להקריבה הבעלים עצמן אלא ע' הכהנים לפיכך תזיר' השחיטה ג' ע' שליח אבל לשאר פילי לא מהני שליח לכך כתב רחמנא ושלח לגבי גירושין וניכתב רחמנא בגירושין ולא בקדשים איכא למיפרך מה לגירושין שכן חול כלום אבל ברבר קדש כל מה שאפשר לעשות בעצמו לעבודת השם ית' יעשה בעצמו לכך כתב גם כן שליחות לגבי קדשים ואיצטרך תרווייהו ומינייהו ילפינן לכל התורה כולה דשלוחו של אדם כמותו חוץ מלדבר עבירה דק' אין שליח לדבר עבירה פשט' דדבריו הרב ודברי התלמיד דבוי מי שומעין וקרא דאתם גם אתם הרבות שלוחכם לאקושי שליח למשלח אחא מה אחם בני בית כו' כמו שיחבאר בסו' קפ"ח סעיף א' וכיון ששלוחו של אד' כמותו האומ' לשלוחו צא ומכור לי קרקע או משלשלין

* לבוש עיד שושן הלכות שלוחים * קיב

שלא חזר שמעון קודם משיכה אבל אי חזר בו קודם משיכה ואומר שקונה לעצמו אפילו חזר בין פתח מעות למשיכה קנה כיון שמעות אינן קונות נמצא שעדיין לא קנה ראובן ובשעת משיכה זוכה לעצמו ואפילו מי שפרע ליכא שלא תקנו מי שפרע אלא בין סוכר ולוקח אבל בשליחות לא דווקא היבא דיהיב שמעון לפיכך זוזי מדיליה אבל אי יהיב ראובן לשמעון זוזי למזבן ליה מירי ואזל ויהיבניה זוזי למוכר בשמא דראובן ומקמי משיכה חזר בו שמעון וזבניה לנפשיה לא קנה שמעון עד דמרע למוכר ומיכוזין מוכר לאקנווי ליה לדידיה דמעי קרא לא איכוזין אלא לאקנווי לבעל המעות וכי לא הדר ביה מקמי משיכה לא אסרן דקנה ראובן אלא דאמר ליה זכינ לי אבל אי אסר אייתי לי רמזבן ואזיל זכינ זכה לנפשיה דלא שויה שריח אלא לאהויי והא הדר ביה ראובן שהיה יודע סהורה בזול ואמר לשמעון קנה אותה ביני וביןך והריוח נחלוך ושמעון שתק וקנאה ושוב אומר לעצמי קניהה אם קנאה שמעון במעות שלו זכה במה שקנה ואין לראובן חלק בה דבמאי זכה בה ואפילו אם נתרצה שמעון בתחלה בפירוש יכול לחזור בו ואינו אלא רמאי אבל אם קנאה במעות של ראובן זכה ראובן עמו בטובה הוא בה וצריך לחלוק עמו ובכל מקום שאמרנו שכולין לחזור בהן היינו השליח ומכמו שאמרנו אבל אם המשלח רוצה לחזור אפילו קנה השליח במעותיו של עצמו אין המשלח יכול לחזור בהשליח על פני שליחהו וכבר אמרנו שאין שליחות צריכה קניין ועל ס' קפ"ב סעף א' :

ה נתן המעות לשלוחו לקנות לו חטים בין לסחורה בין לאכילה והלך וקנה לו שעורים או איפכא הרי שינה מדעת המשלח לפיכך אם הפסיד ההפסד לשליח לבדו ואם היה בהם ריוח הוא למשלח וכן אם נתן לו למחצית שכר ושינה בהן והריוח הרווח של שניהם ואם הפסיד ההפסד לו לכרוכבן אם שלחו עם סחורה להוליכה למקום פלוני והוליכה השליח ממקום אחר אם הפסיד ההפסד לעצמו ואם הרווח השליח :

ו היה השער קצוב וידוע במה ששלחו לקנות לו והלך וקנה מה שצוהו המשלח והוסיף המנהר ונתן לו מדעו ויתר כמה שקצוב כגון קטנית הנמכר בחנות בסדה מלא כלי בפרושה ונתן לו בהרי ה' של שניהם וחולקין המורה השליח עם המשלח דמספקא לן למי היה דעת הנותן ליתן אם לשליח אם למשלח לפיכך חולקין ואם אמר הנותן כפ' למי הוא נתן בין לשליח בין למשלח הרי הכל למי שנתן לו ולא יכול אידך לומר בשבילי נהנית חלוק עמי אבל אם היה דבר שאין לו קצבה כגון שלית וחלוק וירק הנמכרים באומד פעמים מותר למכור בזול ופעמים בצמצום ועכשיו נתן סתמה יותר ממה שרגיל הכל לבעל המעות שאין כאן פתנה אלא כוליה מר הוא ואזיל נכיה בשבילי שהיה צריך למעות וכיוצא בה אתמלא אחרת ולא לשם פתנה :

ז שלח שלוחו לקבל מעות מן הגוי ונתן לו יותר ממה שהיה ליתן לו הכל לשליח שאין זה דומה לשעות דמקח דאמרינן דבדבר שיש לו קצבה חולקין ובדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות המוכר סבור שאין המקח שוה יותר מן המעות שקבל ונתן הכל לבעל המעות אם אין לו קצבה ובדבר שיש לו קצבה מספקינן למי נתן לך חולקין אבל בשעות שלא היתה כוונתו להח דק הסך שחייב ליתן אלא שבחשבונו בעלמא טעה לא הקנה כלום לשום אדם והרי היתרון כאילו נגב או נזל לו ויכה שבו של בעל המעות בזה ומה חולקין שייך כאן ועוד שאם היה נזכר לא היה חובה כי אם על המקבל לפיכך הכל לשליח מיהו דווקא בשעת השליח בשעות קודם שבאו ליר המשלח שמיד שדע זכה בהן ל לעצמו אבל אם לא ידע בשעות ההוא ונתנו ליר המשלח הכל

מאחי' מנה לפיכך המקח קי' על בית סאה כלבר ומיהו הלוקח יכול לחזור בו ולומר איני רוצה לקנות אלא סאתים ביהר :
ט אל מכור בית סאתים ופכרלו בית סאה הרי זה מעביר על דבריו ולא קנה הלוקח שכיון שאמר לו למכור בית סאתים ודאי צריך הוא למעות יותר משוויי בית סאה ויצטרך לפרוח ולמכור עוד בית סאה וגם יצטרך לעשות עליו עוד שטר מכירה על אותה בית סאה השנייה שימכור ואין אדם רוצה דלפשו עליה שטרי דזילי נכסיה שיצא עליו קול שמוכר שדחיה הוא לכך לא קנה הלוקח :

וכן אם אמר לו מכור לי בית סאתים לאדם אחר והלך השליח ופכרה לטנים אפילו בשטר אחד ממכרו בשל שעבר על דבריו שאין אדם רוצה דלפשו עליה הרבה בעלי דינים אם יבא ערעור על השטר שפכר וי' דווקא שמכרה בשני שטרן ממכרו בשל דמפיש עליה שטרי אבל בשטר אחד אינו בשל שאין אדם חושש להרבה בעלי דינים :

יא אסר לו מכור שר' ולא פירש לכמה אפילו מכר למאה ממכרו קיים כמה דכרי' אמורי' כשמכרם בשטר אחד או שמכרם כב' ונ' שטרות או יותר והחתימה השליח שלא יצטרך המשלח לפרוח עוד אחר עדים לחומסם אבל אם מכר לטנים בכ' שטרות או יותר ולא החתימם השליח מכרו בשל שאין המשלח רוצה לפרוח אחר הרבה עדים להחתימם :
יב עשה שליח לקנות לו שרה אמר המוכר לשליח על ג' אמי אני מוכר לך שיחזירה לי כשיהיו לי מעות והשיב השליח אתה והמשלח אותי הבריס בטוב תתפשו אינו מכור אלא על הנאי זה וצריך להחזירו כשירצה המוכר ודין הפירות שאכל אם יש בו משום ריבית נתבאר בלבוש ע' ס' קנ"ד :

קפג עשה שליח לקנות לו חמין וקנה לו שעורין וכו' ט' סעיפים :

א הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ידועה ולא לקחה אין לו עליו אלא תרעום ואם לקחה וידוע שלקח בהפסד המשלח מוציאה ממנו בעל כרחו דכוכייתו בה זכה לו :

ב הנותן מעות לחבירו לקנות לו קרקע או משלשלין והלך השליח וקנה אותה לעצמו במעו' של עצמו והניח מעות המשלח אצלו מה שעשה עשוי והוא מכלל הרמאים ואם המומר אינו מתרצה למכרה למשלח יכול לקנות לעצמו מ' צריך שיודיעו תחלה למשלחו והי' עשה מה שאפשו' לו לעשו' ואם מפחד שמא בתוך כן שיודיענו יקדימונו אחר ויקנה אותה הרי זה קונה אותה ואח"כ יודיע למשלחו קנאה סתם במעות של עצמו יכול אח"כ לומר לעצמי קניתי ודווקא בקרקע סתם אבל בקרקע סיוחרת שיחרה המשלח ואמר לך קנה קרקע זו אזיל והוא מנהר רמאות אם יקנה לעצמו וקנה סתם אפילו במעות עצמו ודאי מעיקרא למשלחו קנאה ולא יוכל אחר כך לומר לעצמי קניתי אפילו אם יאמר שיטבע על כך שדעהו כן היחה אין צריכין להאמין לו דאוקמי' אחזקת דשארית ישראל לא יעשו עולה וודאי למשלחו קנאה והרי כבר זכה לו בו ולא יוכל לחזור בו :

ג ואם קנה במעות המשלח אפילו אמר לעצמי אני נוטלם והרי הם עלי כמלוה אפילו הכי קנה המשלח י' אפילו חזר שליחותו בפני עדי' ויפול שליחותו ואח"כ קנה במעות המשלח קנאה המשלח ויש חולקים כיון שביטל שליחותו בפני עדים :

ד ראובן שאמר לשמעון וכן לי האי מירי וזכין ליה סתמא קניה ראובן משעת משיכת שמעון דכיון דאמר ליה זכין לי לזכני מעליה קא פכין וכמו דאמר ליה זכי לי דמי והרי זכה לו ואפילו שחזר שמעון אחר משיכה ואמר לעצמי כוונתי לקנות אינו נאמן אף על גב דיהיב שמעון רסיס שלו מ קנייה ראובן ויהיב לשמעון זוזי דבמאן דאיפנינהו דמי ודווקא

לבוש עיר שושן

הלכות שלוחים

הכל של המשלח שזוכה בהן מיד כשנודע לו הדבר שהרי הם
 סידו ועד עכשיו היו כהפקר שאין השליח
 זכה בהם שלא מרעה ומי שעשה סחורה עם הגוי ובא
 חבירו וסייעו והטעה את הגוי בין במדה בין במשקל או במניין
 חולקין הרויח משום דאלמלא מעותיו של זה לא היה זה
 מטעה לגוי ואם לא היה זה מטעה לגוי לא היה שם אותו ריוח
 הילכך חולקין בין סייעו בהנם בין סייעו כשכר דאע"ג דשכרו
 לסייעו לו לא שכרו למטעות את הגוי :

ח ראובן שלח את שמעון שיקח לו כנד בהקפה מגוי
 ובשהגיע זמן הפרעון נתן ראובן המעות לשמעון לפרוע
 ונמצא שהמוכר שכחם צריך שמעון להחזירם לראובן ואינו
 יכול לומר אני רוצה לעכבם שמא אחר זמן יזכרם הגוי דכיון
 דמהימניה שפעון לראובן מעיקרא ונעשה ערב כשבילו בלא
 משכון גם עתה לא יעכבם על הספק משביל ערבין וגם איני
 יכול לומר אני רוצה לקדש את השם ולהשיבה דיקרש את
 השם בשלו ולא בשל אחרים :

ט והוא הדין אם ראובן חייב מעות לגוי ונתנם לחבירו
 לפרוע לו ושכחם הגוי החזירם לראובן וכן מי שנתן
 ביד חבירו חמשים זהובים לפטר עם בעלה הזבות שלו
 ופטר בכ"ה המתיר למשלה וכן אם נתן לו מאתים לשלם לגוי
 והשליח הטעה הגוי ונתן לו רק מאה והגוי סבור שנתן לו
 מאתים והכל למשלה דה"ל כאילו מחל הגוי חצי החוב דהוי
 של משלה :

קפ"ד

הקונה שדה על שם אחר וצ"כ אומר שקנה
 לעצמו ודין שליח שקנה לג' ביחד וכו' ב' סעי'

א שלטה שעשאו שליח לאחד ונתנו לו מעות לקנו' להם
 ספק אם היו המעות מעורבים בשעת קנייה וקנה סחם
 במקצת הדמים אף על פי שהיתה כוננת השליח בכך שקנה
 קנה אותו לאחר מהם הרי המקח של כולם דלאו כל כמיניה
 דשליח לזכות במחשבתו לא' במעותיו של חבירו כל זמן שלא
 חזר משליחותו של חבירו דדברים שבלב אינם דברים לפיכך
 חולקין אותו לפי מעותיהם אבל אם פירש בהדיא שקונה לא'
 מהם הרי חזר משליחות האחרים וזכה זה שקנה לו היו המעות
 של כל אחד מהם צרורים וחתומי' בפני עצמן אף על פי שהיה
 בלב השליח הזה שיקנה המקח לכולם לא קנה אלא זה שקנה
 המקח במעותיו בלבד :

ב ראובן שקנה שדה משמעון ואומר לו ללוי קניתי וכתב
 שטר מכר בשם לוי וחזר ראובן ואמר לשמעון לעצמי
 אני קונה חזיר וכתוב שטר מכר בשמי אין כופין את המוכר
 לכתוב לו שטר אחר בשם ראובן ואם התנה מתחלה ואמר לו
 לעצמי אני קונה וזה סאכתוב שטר בשם לוי כדי שלא ידעו כי
 שאני הוא הקונה הרי זה כופהו לכתוב שטר אחר בשמי ולא
 עוד אלא אפילו לא אמר כן למוכר אלא שאמר לעדים החלה
 בפני המוכר יש לכם לכתוב לי שטר אחר על שפי' כופין אהו
 לכתוב שטר אחר על שמו ואם קנה מתחלה הקרקע על שם
 לוי במעותיו של לוי אף על פי שלא עשאו לוי שליח אם חפץ
 לוי בקרקע זו לא יוכל ראובן לחזור בו :

קפ"ה

סרסור שמכר בפתות או ביותר ממה שאמר
 לו בעל הבית ושאר מענות שבינו לבין בעל
 הבית וכו' סעיפים :

החמשים מביתו מכר במאתים הכל לראובן שהרי הקנתו לו
 וגם הסרסור לא בקש לזכות בחפץ אלא ליטול סרסורו
 ואם כן כל זמן שלא נמכר עדיין היא ברשות המוכר וכל מה
 שנתחנן דמי המקח הוא ושלו הוא והסרסור קבלם בשליחותו
 מי ששלח שליח להוליך לו דבר למקום אחר ובתוך כך שלח
 לו דרוז אע"ג דלא פירש ששולחו לו בשכר שליחותו הרי זה
 שומר שכר דהא ודאי כשכיל השליחות אהנה :

ב וכיון דאם מכרו במאתים הכל לבעל החפץ לפיכך אם
 אמר הסרסור אני אקחנו בעד אילו המעות שקצבת לי
 יכול בעל החפץ לחזור בו שיאמר שמא יתנו לך יותר וכן אם
 אומר לשלוחו מכור לי קרקע זו בעד כך וכך אין השליח יכול
 לקנות לעצמו אפילו באותן דמים שהרשהו הכעלים למוכר
 לפי שנעשה שליח להקנות הקרקע ללוקח אבל לעצמו אינו
 יכול לזכות ולקנות דאין אדם מקנה לעצמו דאין המכר אלא
 הוצאת הדבר מרשות לרשות וזה לא יצא מרשותו שהרי במקו'
 בעלים עומד :

ג אבל אם נתן חפץ לסרסור למוכרו בארבע ואמר הסרסור
 כשכא החפץ לידו הילך ארבע כשבילו ונחפויים הסוכר
 אינו יכול לחזור בו אע"ג דמעיקרא לאו אדעהא דהכי נתנו לו
 ס' מ' מ' סנהפייס זכה הלא במה שבירו :

ד אמר בעל הבי' לסרסור המותר שימכר על כך יהיה שלך
 אע"פ ששתק הסרסור וזכה במותר כיון שהוא בירו :

ה ראובן אומר במאה אמרתי לך למוכרו והסרסור אומר
 בחמשים אמרה לו וכן מכרתיו נשבע הסרסור שבעות
 ההורה שהרי הודה במקצת ואם כבר נתן לו החמשים או
 שאמר לו הילך נשבע הדין שיעשה שליחותו וזכה הלוקח
 ואם ידע הלוקח שחפץ זה של ראובן הוא וזה המוכר לו הוא
 סרסור יחזור החפץ לבעלים שהרי יודע שזה איננו מקנה לו
 והיאך יחזיקנו בעל כרחו סירה יכול להחזיר על מי שנתן רשו'
 למוכרו בחמשים או שרצה בחמשים וקבלם וחזר בו אחר
 שקניתי וי"א שאין הקונה צריך להחזיר והכי מכתב דהא
 מוחזק הוא ודמוכר הוא המע"ה נ"ל ואפילו פודה הסרסור
 לדברי המוכר אינו צריך להאמינו שיאמר ולדבריו הראשונים
 אני מאמין וקנוי' אהם עושים עלי :

ו ואם לא קצב לו דמים בבמה ימכרנו והלך הסרסור ומכר
 אס' אודיעו ללוקח שחפץ זה או קרקע זו של ראובן ואחר
 שקנה הלוקח אפר המוכר אינו רוצה למכור בדמים אילו
 צריך הלוקח להחזיר שהרי לו פסק לו דמים לומר מכור בכך
 וכך ודווקא שלא אמר לו כלום אלא מכור לי זכר זה אבל אם
 אמר לו מכור במה שהמצא ומכרו קרוב לשווי פחות מעט הרי
 פצא ומכר ולא יוכל המוכר לחזור בו ומה שעשה הסרסור
 עשוי והוא שמכרו בפחות מעט אבל אם מכרו בכו' הרבה כגון
 שזה מאה בחמשים או כששים או יותר ודאי יכול המוכר
 לעכב ולומר זה לא עלה על דעתי מעולם להחזיר כל כך
 הרבה / ראובן היה לו ביה למכור וכו' שמעון וסרסור למוכר
 ללוי ואמר ראובן לוי הוא שונאי ואינו רוצה למכור לו ואחר
 כך מכרו ללוי ע"י אחר ודאי מנהג רמאות הוא זה וחייב לתת
 לשמעון סרסורו :

ז כל סרסור שאבד החפץ סידו או נגנב ממנו אפילו בשעת
 הליכה חייב לשלם מפני שהוא נושא שכר דאע"ג דשמא
 לא היה מוכרו והיה מחזירו לו ולא הרויח כלום מ' מ' כיון
 דמתחלה אדעתה להרויח בו לקחו נושא שכר מיקרי :

ח ראובן נתן טבעת לסרסור למכור ואבד האבן מן הטבעת
 ישבע הסרסור שאינו ברשותו וגם ישבע במה היה שיה
 האבן וכך יפרענו שאין להשיב בעל הטבעת כמה היה שיה
 האבן וכך ישלם לו דה"ל נשבע ונוסל .

ט הנותן כליו לסרסור ומשכנם לו ואמר איני יודע היכן
 משכנתי הוי פשיעו' וחייב ההוה ליה לידע ואם
 אמר

לבוש עיר שושן הרבות שלוחים קד

כלקוחים בידו עד זמן שיחזירם אבל אם לא הוּו זכונא חריפא כלומר שלא מצא הרבה קונים בכאן ולכך שלח למקו' אחר הרי שניהם נהנין בדבר ואינו חייב כאונסין בחזרה אלא כנניכה וכבידה כדן סרסור ואם קצב לו דמים ואמר לו כל סח שתמכור ביותר מזה נחלוק בינינו הרי זה גם כן אינו אלא כסרסור טפסור מאונסין וחייב כנניכה ואבירה ואין חילוק בזה בין זכונא חריפא לשאינו חריפא דהא הסוכר רצה ליהנות כמו הלוקח :

קכז דין שליח שמועז שאירע לו אונסים וכו' ד' סעיפים :

א כל שליח שמועז שאירעו אונס פלוני הפסיד כך וכך הרי זה נשבע שבועת השמרים על שענתו ונפטר כדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם וגומר ולקח כעליו ולא יפלו אבל אם האונס במקום שאיפשר להביא עדים או דבר שהא גלוי וידוע שיכול למצא עדים הרי זה צריך להביא ראיה על שענתו ואם לא הביא עדים אינו נאמן ומשלים וילפיהו מקרא דכתיב אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם משמעו האי ישראיה אין כאן שבועת ה' גומר ואי למפטריה בשיש ראיה אחי קרא פשיטא אלא הכי קאמר קרא במקום שיכול להביא ראיה והא טוען שאין לראיה לא סיפטר בשבועת ה' אלא יביא ראיה או ישיים :

ב כיצד בהוא מעשה באחד שאמר לשלוחו קנה לו ארבע מאות גרביין פסעות שהיו לו בירובא ואמר שקנה לו ונמצא חוסף ואח'ל מניין גדול כזה שהחמין קול יש לו וידעי אינשי לומר ד' סאה חכיות יין אחמיצו לפלוני והואיל ואיפשר להביא ראיה מפי קנאם ושטא היו חוסף או יין גרוע וקנאו בדמים פחותים אע"פ שידע שיחמיצו או שטא שלו היו חמוצי' ואומר שקנאם לזה בעד מעותיו לזכר יביא ראיה שהיה יין טוב בשלקת לזוז ויפטר ואם לא יביא ראיה ישלם וכן כל כיוצא בזה כדגרים שהראיה מצוייה בהם אבל דבר הנעלם שאין ראיתו מצוייה ישבע עליו ויפטר :

ג וכן הדין בכל מענות שיטעון הסוחף כיוצא בו וכן הדין בטענת שמרים אם הראיה יכולה להיות יביא ראיה על טענה או ישלם והואקא בטענת שלוחים או שוחפין או שומרים וכו' כמו שאמרנו אבל בטענת פירעון והשבת וכיוצא בה דעבידי אינשי דרפעי או ישיבו בצנעא אפילו הוא במקום שיש חאה נפטר בשבועה דאיפטר דרעי זה שייב בצנעא :

ד נתן פעות לחבירו לקנות לו חמים וכן עשה ושם החמין בבית אחר ונרקנו פחמת נשמים שירדו עליהם הרי זה פשיעה נמנה וחייב לשלם שהיה לו לשומרם ולראות שלא ירדו עליהם נשמים :

קכח אין שליחות לגיווש שליחות לעבר ואשה ובנו סעי' :

א כתיב בתרומה אשר תרמונס אהם וכבר ידעת לכל נם לרבויתא ואמרז' לנש דהכא לרבו' שלוחים בלו' דשליח של אדם יכול לתרום הביותו וחל עליו שם תרומה וש"פ דשלוחו של אדם כמותו ואע"ג דכבר שמענו פפסוקים אחרים כדכתיב לעיל סימן קפ"ב סעיף אחר כתבה דחמנא עוד מקרא זה לאקושי השליח למשלח כלומר שיהא השליח דומה למשלח ד'ל בין תורה ומצוה כמו המשלח וכן דרשו מה אהם בני בית אף שלוחים יהיו וקאמ בני בית ואם אינו בן בית אינו נעשה שליח לפיכך אמרז' אין הגוי נעשה שליח לדבר מהדברים שבקולם וכן אין הישראל נעשה שליח

אמר לו משכנס ביד פלוני וכן עשה ואח"כ כפ"י בו אותו פלוני הסרסור פטור דהא איהו נופיה היסניה וצוה למשכנס אצל זה ומה יעשה הסרסור שבופר בו :

א סרסור שנתן כלי לבקריו ולא רצה הסבקר להחזירו אין זה נקרא אונס אלא דומה לנניכה ואבירה וחייב הסרסור לשלם וכל שכן שאין לסרסור למכור חפץ באשראי אלא אם כן נטל רשית מבעל הכלי / השרכן הרי הוא כסרסור ודין סרסור יש לו ואם רוצ' השרכן שיטלימו לו סכר טרכנותו מיד שנתנו התנאי והבעלים אינם רוצים לשלם עד הנישואין זה תלוי במנהג המדינה ובמקום שאין מנהג הדין עם הבעלים שהרי לא נגמר הפרסות עד הנישואין ובמקום שיש מנהג שצריך להמתין עד הנישואין אם חזרו בהן הבעלי דבר ונתבטל הש' דוך פטורים הבעלים מלשלם לו סכרו אלא אם כן התנו כרזיא על מנה שיהפייסו לכתוב התנאים וזו צריך לשלם לו מיד דהא אפילו יחזרו בהן ויבטלו השודוכין חייבין לשלם לו ואם כן פיד שכתבו השידוכין נגמר הסרסור ותייבין לשים להשדכן כן כתב טורי מהבמאי ז'ל ותמיהני שכתב במקום שיש מנהג שצריך להמתין עד הנישואין אם חזרו בע"י הרבר ובטלו השידוכין פטורים הבעלים לנמרו מלשלם לשרכן והא מנהג פשוט הוא לכתוב קנס בתנאים ומנהג הוא לנבות אותו והרי העיל פרסותו מזה נושל הקנס ולמה יפטר לנמרי מן סכר הסדכנות ואיפשר לומר שלא אמר סור' כן אלא בשמותליו זה לזה ופושרין זה את זה בלא שום קנס אבל בשבא העניין שנטליו קנס חייבין לשלם שכר סרסיוסו אבל הוא דוחק לומר כן שהרי מן הדין והנהגו כינינו גובין אותו הקנס ואטו משים שהוא מוחלו לו או כשו' שהוא כושליקחני ופסיד הסרסור סרסותו בתמיה אין זו סכרא ונס זה דוחק לומר שיוכל לומר לא כתבת הקנס אלא לאיים אבל לא היה דעתי מעולם ליפלו ולא הועיל לו כלום כסרסותו לכתוב קנס כל שמועז שנדר להאיבין' וזוהבים לשידבר עליו לשר וראובן תובעו וטמעון מסיב נדחתו לך אבל מחמת יראה שלא תקלקל עניני כנגד השר ולא היה שום קניין אין בשענ' שמועז כלום וחייב ליתן לו דהל כפועל שאין צריך קניין ומה שמועז מחמת יראה נדר לו אין בדבריו כלום דרברים שכלב אינם דברים :

קכט הלוקח כלים מן חמוסן למוכרם וכו' סעיפים :

א הלוקח כלים מבית האומן לשגן לבית חמיו וקינץ דמיהם ואמר לו אם סקבלים אותה פמני אתן לך דמיהם ואם לאו שיתן לו שכר לפי מה שנהנה דהיינו שנהנה שהראה בבית חמיו שחפץ לשלוח להם דרוזן ונאנסו בהליכת חייב אפילו כאונסין דהואיל וקנץ דמיהם ומשכן לשלם לקוחת הרי הם לקוחין בידו עד שידע שאינם לקוחים וחייב כאונסין דשלו נאנס והוא חייב דמי מקחן לאוסן ובחזרה פטור מן האונסין וחייב כנניכה ואבירה דאינו אלא שוכר עליה שנתן פהם שכר מה שנהנה מהם והרי דינו עליהם כנושא שכר שהרי נהנה בהם בבית חמיו וזהו שכרו :

ב נמלם על מנת למוכרם וא"ל אם ימכרו כמקום פלוני או עד זמן פלוני אתן לך דמים כך וכך ואם לא ימכרו מחזירם לך ונאנסו בין בהליכה בין בחזרה חייב לשלם דהכא החזירה היא כמו ההליכה דהא עם למוכרם לקחם ואם היו מוזמנין לו קונים גם בחזרה מ' לא היה מוכרם ואם כן לעולם הם כלקוחים בידו עד שיחזירם לבעליהם ויש אומרים דאירי זכונא חריפא דהיינו בכר שיש לו קונים הרבה שיכול למכרם בכל עת שרצה אפילו בביתו באילו הדמים שקצב אלא שזה נמלם שה' סבור למוכרם ביותר כדי שימכר בהם מה שלא מכרם שהיה אומר טוב לי למכרם בביתו לכך הם

* * * לבוש עיר שושן * * *

חלבות שלוחים

בשליחתו חיי לפדותו דהל בשואל ושאלה שייכא בניף הבעל וחייב באונסין ויא בהנמ נמי דוקא שהלך בשליחותו זה לבד וצין לו עסק אחר אבל היכא דעיקר הליבה השליח הוא לצורך עצמו ואנכ אורהיה עשה נכ שליחות זה אין זה שואל וכפשוט המשיח כמה שארע לו כדרך ובמקום שחייב נמי דוקא בהיק נפוא אבל דמי בטלה ובכוחו וצערועל מה שנחפץ בהפיסה וכהנ פשיטא שפשוט ועל סוף סי קעו סעיף סח :

חלבות מקח וממנוב

קפט דין אם המקח נגמר בדברים זכובו סעי' א

א אין מקח נגמר בדברי שהאומר לחבירו היאך ארה נותן לו הפזן והיאכרלו בכך וכך ונהרצו שנידס ופסקי הדמים שנידס יכולין לחזור בהם אפילו היה הרבר בפני עדים ואמר לעדים הנו עלינו עדים שפלוני מכר ושפלוני לקח אינו כלום עד שיגמור המקח כל דבר ודבר כראוי לו קרקע לפי קניינו ובעליו הדין כן בהנה לפי קניינם ושאר כל הפטל שלי לפי קניינם ככו סיהבאר כל אחד ואחד במקומו לפנינו בעה ויאחד שנמר המקח כראו קנו ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו אפי' נעשה בינם לבינם לבד ולא היו שום עדי ברבר אלא שהם טורים זה לזה דלא איברו סהדי אלא לשיקרי אם יכפרו בדבריו זה לזה לומר לא כן היה ואפילו מחלו זה לזה אחר שנמר המקח לא מהני ארא צריכין לחזור ולהקנות זה לזה באחד מן הקניינים שיהבארו :

קז דין קניית קרקע בכפז וכו' ח סעיפים

א קרקע נקנה כאחד מר' דברים בכסף בשטר בחוקה בקניין סודר / הז לקנות אותה לקניין גמור הז שכירות קרקע לזמן נקנה באחד משלו הדי דברים דשכירות ליתמיה מכר הוא כמו שהבאר בעה העל סוף סי קנה :

ב בכסף מלזן דכתיב שדות בכסף יקנו הדי בפיר' שקניינות בכסף כיצד מכר לו ב' או שדה ונהן לוכסף שוה פרושה בחורה קניין הרי זה קנה ואין אחד מהם יכול לחזור בו ואפילו קנה לו הכסף על מנת שיחזירה לו נקנה הקניין ודוק בפרוש' אבל בפחות משיה פרושה לא מיקרי כסף :

ג אמר המוכר ללוקחתי כסף לפלוני קנה קרקע שלי ונלקח לו ואמר לו יקנה לי קרקע שלך בכסף שנתתי לפלוני קנה לזין זה נלכד מרזן ערב דקל ערב נשחעבדמן התורה כמו שכתבתי לעיל בדין ערב וערב לאו אף אל נב דלא משי הנאה לדיה אלא כשנתן זה המעל ליד הלוח בציוויו נשחעבד הערב הבינמי לא שניא כיון שנתן הכסף לאוהו פלוני בציוויו נקנה לזה שדה :

שליח לגוי לדבר מהדברים שבעולם שזה נכ הוא בכלל ההיקשה אם בני ברית כו' לאקוסי המשלח לשליח מה השליח בני ברית אף המשלח טיהא בני ברית דאין היקשו לחצאין :

ב לפיכך עושה אדם שליח בין איש בין אשה ואפי' אשת איש אע"פ דירה כיד נעיה מ"ס בת דעת היא להיות שליח לכל אדם ולכל דבר והרי גם היא בת חורה ומצו שמצו עליהם וכן עושה אדם שליח אפילו עבר או שפחה טרם בני דעתו ויטנם במקצת מצות דחייבים בכל המצות הראשה הייבת עיריהם לפיכך נעשים שלוחים גם למשא ומתן אבל מי שאינו בין דעת והם חרש שיטה שפצירין סכל המצוות אינם נעשים נכ שלוחים לשום דבר וגם אינם יכולין לעשו שליח וקטן נכ : והמעש בכל התורה כמצות דכתיב איש ולא קמן אחר הקטן וכן הקטנה לפיכך השולח בנו הקטן אצל התנווני וצלוותיה בידו ונתן בידו פונדיון שהוא שני איסורין כדי שיהן לו התנווני באיסר שפן וחזור לו איכר ונהנו דקטן להתנווני ומד לובאיסור שכז והחזיר לו את האיכר ושכר הצלוות ונשהפך השמן יאבד האיכר התנווני חייב לשיס האיכר והסמן שלא היה לו להנמ ליר הקטן שלא שלהו אלא להוריעו שהוצרך לזה והיה לו להתנווני לשליח על ידי בן דעת וכן כל כיצא בזה ועל הצלוות שנתן הכ שרחה הקטן אפילו קנה התנווני לידו מרד להוקו והחזירו קטן ושכרו פשוט התנווני דאבניה כדעת היא דמי מסרה האב להניק שאינו יודע לשמרה וראי הפקודה ואינו חושש כי יחזירה בנו או לא יחזירה והתנווני שליח לו האיכר והשמן ע"י אחי שהוא בן דעת אלא אם כן לקחה התנווני כדרי ההניק מפני שר' סדה ומד כה לאהרים דהוי עליו והתנווני שאל שליח כדעת מ ושואל שלא מדעת קל דנזלן הוא וצריך השכה מעליהה דהיינו ליד הבעל מ כעצמן והשכה שנסה להניק אף על נכ שמירו לקחה לא הוי השכה דזה ש"ב את הנזילה בעינן למי שנגזל ממנו אז ה א חייב גם על הצלוות וכל א"כ הפונדיון נמי אבדה מדעת היא שהרי שליח סהרה כיד התנויק דההם בען שהפונדיון של בעל הבית נשאר כיד התנווני אינו כשור מסנועד שייכא טויו ליד הבעל דהיינו השמן וראיסור אבל אין ה"נ אם היה התנווני שהזיר הפונדיון עצמו להניק הני נמי דהוה פשוט ככו בצלוותי ואם פירש המשלח ואמר שליח ליעס הקטן הרי זה פטור על הכל :

ג האומר להבית ממנה שיש לי בידך בית פלוני בין פקדון שליח לו ביר פלוני אפילו היה קטן אם רצה לשלוחו בין גמור ואינו חייב באחריותו דלא שליחותו עשה ואכילה מדעת :

ד השולח לחבירו לשליח על שליח פעות שהיו לו בירו כיה או פקדון נמכר במ' קמ"א :

ה כל היכא שהשליח מסכל מדעת משלחו הרי זה אינו שלוח ובשליח הסמוכות סכל וכל גם במה שעשה שליחותו באוהו שליחיה :

ו מי שהניע לו דיוק בממנו כהמה שליחותו שולחו או שהעליגו עליו ספקת השליחות והפסידוהו ממנו אין המשלח חייב לשלח לו נזקו שלא מצינו שחובה התורה לשלוחי נזק אלא בנזקי עצמו או בנזקי ממנו ונזקי ממנו כענין נזקי עצמו חזן כלומר לפי שפיש בנזקים בשכירת ממנו אבל בנזק שהניע לשליח מה הויקו רמיהל ומה הגיעו כחם פשיעמו וכ' אם השליח שכר שרה הלך בשכרו וכתוב ואלו חזא נושא את נפשו ורשינן שעל ידי שכרן לזא מסכן נפשו שעלה בכוחו ונחלה כאילן לומר ולפעמים שיפול וימות ואם סכנת נפשו מסכנס כשכל שכרו כ' שממנו ואין לו על משלחו כלום ויא דוקא בשליחות בשכר פשוט המשלח דתורה נשדחת מאלו הוא נושא אבל אם בחלם הלך

ז וכן יש אמרים דהוא הדין אם אמר המוכר לאחר הדין כסף לפלוני זה ויקנא בו שדי שלי כיון שקבל אוהו הפלוני הכסף

לבוש עיר שושן הלכות מקח וממכר

אלא כחורת נביית החוב והא דמנביהו מן הזיכורית אף על גב דשאר בעל חוב דינו בכינונת היינו טעמא דמן ההורה בעל חוב דינו בזיכורית כדכתיב והאיש אשר אתה נוסה ויצא אליו את העבוס וגומר כדכתיבא לעיל כדן נביית בעל חוב ומאי טעמא אטרו בכינונת משו נעילה דית והכא לא שייך נעילת דלת לכך מנבחו מן הזיכורית ואם חזר המוכר ליד הלוקח על העליונה רצה אטר הנ לוי מעותי און לוי קרקע בנגד מעותי ונטל מהו שבה וכשעו שפסקו דכיון דידוע על העליונה ואין לו מעות צריך לסיקו בכל מה שרצה הלוקח ואם לא היה המוכר יוצא יכנס על דמעות הובוע קנה הלוקח כולה באותן מקצת דמים שנתן ואין אחד מהם יכול לחזור בו וסאר המעות הם על הלוקח כמלוה וכן אם עשה עמו שטר וזקף עליו הנשאר במלוה אף על פי שוצא ונכנס המוכר על הדמים קנה וכל זה שנתן לו מקצת הדמים בחורת פורעון אבל אם לא נהנס בחורת פורעון אלא בערבון בעלמא אפילו לא נפק ועייל אזוי לא קנה רק כנגד מעותי שהרי המוכר לא אזויל נביה למכור לו כל הקרקע כאילו הדמים אלא אם כן פישקנה כנגד הכל ושנן הם יכולין לחזור בהן על הקותר ולא קנה רק מן הנרוע כבשדה נגר מעותי שהרי הוא בא לתוציא חזקה הקרקע קיד המוכר כנגד מעותי ועליו הראייה שהקנה לו המוכר דמסתמא ודאי לא הקנה לו אלא הנרוע שבקרקע !

יא מכר שדהו מפני רעתה אף על פי שהמוכר יוצא ונכנס והובוע שאר הדמי קנה הכל ואין הלוקח יכול לחזור בו שזה שהובוע והודף לדמים לא מפני טעוין לא נטר והקנה אלא כדי שלא יחזור בו הלוקח מפני רעתה ויהנו בדימי וכן הדין במוכר מטלילין אע"פ שמשך הלוקח הפירות והוציאן לרשותו והמוכר יוצא ונכנס על שאר הדמים לא קנה ויד החזר על התחונתו כמו שנהבאר אלא אם כן מכר מפני רעת ממכרו שאז קנה הכל !

יב מי שמכר נכסיו מפני שרצה לילך לדור בעיר אחרת כמכר שדהו מפני רעת דמי דכיון דלא נחא ליה בהאי מהא אין לך מוכר מפני רעהו גדול כזה :

יג לקח שדה שיה מנה כמתי ונהו לו מקצ' דמים והמוכר נכנס ויצא לחבוע השאר דבר זה מספקא לן בנכר אם הוא כמכר שדהו מפני רעתה אם לאו לפיכך הוציא לחזור משניהם אינו יכול לחזור ואם הפס המוכר קצת דמים ממקח שמכר כנגד המעות שחפשי אין מוציאין מידו !

יד בקש למכור שדה במאה ולא מצא קונה לשרה קטנה שאינה שוה רק מאה והוצרך לככור שדה גדולה שרוא שוה מאתים ומכרה במאתים וקבל קצת מהדמים ועייל ונפק אשאר זה לא נתן לו לא קנה דאנן סהדי דעל כרחו מכר המוכר ויכול לומר לכך הייתי מחזר אחר המעות לקנות שדה קטנה חתירה שניהם יכולין לחזור בהן אבל אם הוא בענין שאם היה רוצה לשרוח היה ימוצא למכור שדה קטנה בסנה ולא שרח ומכר נחלה כמאתים בזה נמי מספקא לן עי הוי כמכר שדהו מפני רעתה או לא דמספקין כיון דמש' שירחא דאהורא אחר לוקח הקטנה הוקל עליו לפכור זוהנרולה בלא דוחק מעות ש' מדלא חביב היתה עליו לפיכך הוציא להודי משניהם אינו יכול לחזור בו דהוי השני מוחזק ועל ההוליהביא ראייה שיכול לחזור ואם הפס המוכר במקצה דמים ממקח שמכר מה שחפשי אין מוציאין מידו .

טו הא דאמר רבי עייל ונפיק אזויל לא קנה היינו ברידועין דלא מוכרין אלא משום דצריך לדמי ואפילו שבטעם שמכר לא חזינו שהוא דחוק כל כך למעות מיד כנון שקבע יפן לפרעון אלא מיד כשהגיע הזמן הוא דוחקו לפרוע לו מעותיו וזה דוחקו והדיין רואה סמח' שהוא דחוק למעות מוכיו וליכך עייל ונפק אזויל לא קנה שמה שמחלה קבעו וזלפרעון היינו משום

הכסף מזה נקנה לאותו פלוני עצמו הסוף וזוא שיהא הוא חפץ בזה כמו שנהבאר בסעיף הקודם ודין זה נלמד מדין שניהם רצה לומר מדין ערב ומדין עבר כנעני ביחר ערב אע"ג דלא פטא הנאה לידיה קא משעבר נפשיה ה' האי סוכר אף על גב דלא מטא הנאה לידיה קא פקני שדהו ואיכא למיפרך פי דמי ההם בערב הא רקא קני ליה השיעבוד דהיינו המלוה חסר ממנו ובאותו החסרון הוא קונה שיעבורו על הערב הכי האי גברא דקנה השדה לא חסר מידו עבר כנעני ויכח דלא קא חסר ממנה וקני נפשי הכי נמי האי גברא אף על גב דלא חסר מידו קני האי שדה ואיכא הכי נמי למיפרך מי דמי אהם הך דקא מקנה דהיינו האדון שמקנה להעבר את גופו וזא קני המטות שנותנים לו בעדו הכא הך דקא מקנה השדה לא קני מדין ערב ויכח שהוא מקנה נפשיה ולא קני מדין וחזר דרין ונלמד דין זה מכין שניהם והוא שיהא חפץ בזה אותה פלוני או שאמר הוא למכור שדך קני לו בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך !

ז וכן יש אומרים דה שאם אמר לתת המוכר ללוקח כסף ואמר לו קנה טרי שלי בכסף זה שנתתי לך כיון שזכה זת בכסף זה נקנה לו השדה ולא בחורת אגבאלא מירי שהמקבל הזה הוא אדם השוכר בהיהא הנאה וקא מקבל מתנה מענה גמר ומקנה לו שדהו והכא לא בעינן שיאמר הלוקח שדך קני לי כמי כא' דד' תלתא בבי קמייחא שכתבנו וניראה לי דהיינו טעמא משום דהכא אין אדם אחר מעורב במעשה קל לפיכך מיד שקבלו ממנו בעצמו נלה דעתו שנתרצה לזה ולקח שהוא אוסר וסג' בזה מה שאין כן בהלתא כבי קמייחא דיש שלשים מעורב במעשה זה לפיכך צריך הקונה לניות קנינו כיהוב לקנותו גראה לי ראובן שהיה חייב שמעון מנה ואחר שגזע זמן הפרעון אסר שמעון לראובן קרקע פלוני אפקוד לך במנה ונתרצה ראובן לקונה ונתן לו מנה והוא אהרא דקנו בספא לא מצי שמעון למימר אוהו מנה אני עבה בחובי אלא אותה קרקע קני לי ויהזור שמעון אחר כך ויגבה חובו :

ח במה דברים אמורי שקנהו בכסף לכדו במקום שאין דרך לכתוב שטר אבל במקום שדרך לכתוב שטר אין קונה בכסף עד שיכתוב גם השטר ולא מספא דעתיה לקנות עד שיכתוב השטר שיהיה ראייה בידו :

ט ואם התנה הלוקח ואמר אם ארצה אקנה בכסף ואם ארצה אקנה בשטר ונתן הכסף על תנאו זה הרי זה קיים ואין המוכר יכול לחזור בו מפני התנאי והלוקח יכול לחזור בו עד שיכתוב לו השטר וכן אם התנה המוכר בזה אז הדבר הלוי בו אף ירצה למכור המקח מיד כנתנית הכסף ואין הלוקח יכול לחזור בו ואם ירצה המוכר לחזור בו עד שיכתוב השטר ואינו הלוי בלוקח :

י הקונה מחבירו קרקע ופסקו הדמים והניח משכון עליהם לא קנה דמנה אין כאן משכון אין ענין כיומר אין דניף המשכון אינו נקנה למיכור ונס בסף הקניין שהוא דמנה אין באז במה יקנה וכל אחד משניהם הוציא לחזור חזר אבל אם אמר לו קנה בנוף המשכון כפי מעותך קנה ועל פי' ר' סוף ה' :

יא המוכר שדה לחבירו באלף זוז ונתן לו מקצת הדמים ונהיה המוכר יוצא ונכנס והובוע שאר הדמים אפילו לא נבאר לו אלא זוז אחד לא קנה הלוקח את כולה דכיון דעיל ונפק אזויל אנלי דעסיה דזויה אנסוה למוכר וכיון דלא היב ליה זוזי בשעת דוחקו אדעתה דהכי לא הקנה לו אלא על אעס גישלם לו הבל ואע"פ שכתב השטר או החזיקו אס חזר בו הלוקח יד המוכר על העליונה רצה אומר לו הילך מענהך אס שאר לוי כל הקרקע או קנה מהקרקע כנגד המעות שנתת ונתן לו ממקום הנרוע שבה ונתון לו בפי השטר של עכשויו אלא כפי פסק המגר שהרי זה לא בחורת קניין הוא נותנו לו

לבוש עיר שושן הלכות מקח וממכר

משום דלפעמים אדם חייב מעות זמכר קודם זמן הפרעון כדי שלא יראוהו דחוק למעות ויזדלזלו נכסיו ואינו רוצה לקבל דמי המקח כשרואה שהלוקח בטוח לו ער שיצטרך לו לפרוע חיובו פן יוציאם וכשהגיע הזמן אין לך עייל ונפק אזוי שפי מזה הלכך תלוי הכל בראות הדיין שבכל עת שירצה הדיין שהוא דחוק למע' ונפק עייל אזוי וזה דוחהו בטל המקח :

טו יס מי שאמר דפירס דעייל ונפק אזוי דאמרינן בכל מק' היינו כגון שהלך אליו לבקש מעותיו ב' פעמי' ל'ס מצאו ונקט כמנו ל'ס לא מצאורק שגרה שהלך לבקש ורווק דעייל ונפק ביומיה דאוקיפו לילזכני או ב' שקרו ל'ס לפרוע דאמרי' פ'ס דרחיק לזוזי זבין ולא זבין אלא אדעתא לאפרועי מיד ביומיה זבין שלא נתנו לו באתה עתה יכול להזור אכל לא עייל ונפק ביומיה לא הלינן דמשפ' דרחיק זבין אפי' עייל ונפק עליהו למחר לא מצי הדר ביה ומיהו כי עייל ונפק ביומיה אפי' שיהק באורו פעם ולא גלי דעריה ולאחר כמה ימי' תורה הרטות בידו ואי עייל ונפק ביומיה ב' ז'סני ולא יריב ליה וקא הדר כי מוכר ומקמי' דשלים יוס' אייתי ליה לוקח זוזי קני ולא מצי הדר כי דכל שפורע ביומיה כמי' שפורע מיד כשעת מכירה דמי' יא כל היבא דאמרי' דקנה כנגד מעותיו היינו דחוקא במקום שקונין בבסוף בלא שטר אכל במק' שצריך שטר אין שטר קונה לחצאין וכל שלא קנה בולד גם נגד מקצתו לא קנה מיהו אם התנה הכל לפי תנאו :

יז דין כמלשלין כדון הקרקעו לרבי זה שאפי' משכח הלוקח והנכנס לרשותו והמכור עייל ונפיק אזוי לא קנה אלא שבוה יס חילו כמלשלין אם הוא דבר שאינו ראוי ליחלק כגון שמכר לו בעל חי ונתן לו מקצת מהדמי' ועייל ונפיק אזוי המקח כשל לנמריו לפי שאינו ראוי ליחלק והמכור אינו רוצה להיות טוהף עמו אם לא שפיר בהדיא אבל בסידו דכר חלוקה הוא אין המקח בטל אלא כנגד מה שחייב לו :

יח הקונה דבר מהכיוצא ונתן לו מהדמי' ושעה במניין המע' ולאח' זמן תבעו המכור ואמ' לו מצא שנתתי לך אינם אלא צ' המקח נקנה ומחזור לו העשרה אפילו אחר כמה שנים בין בקרקע בין במלשלין : מי שהעלילו עליו והיה מחייבא שיקחו הגוים שרותו וכדי להבריחם מכר קרקעיהו וקבל המעות וכשהתבטל העלילה כשל המקח ג' אפי' אם נהרצו אחר כ' במקח צריכין קניין אחר דאחר ששטר שעשוי בראשונ' לא היה כלום בקניין כי לא היה כדי לקנות אלא כדי להבריח הוי כחספא בעלמא ושוב לא יוכשר בשום פנים אפי' לראייה בעלמאונם מטעם מוקדם הוא פסול לנמרי שלא יבאו לגבות בו מזמנו הראשון וצריכין לקרוע קרע בית דין :

קצא דין קניית קרקע בשטר ובו ד' מעיפים :

א שטר גם כן קונה בקרקע מלך דכתיב ואקח את ספר המקנה ש' יס קניין אף בספר לכו' כיצד כתב לו על הנזיר או על החרם או על העלה שדי נחונה לך שדי מכור' לך כיון שהגיע השטר לידו קנה אף על פי שאין שם עדים כלל דק שמודה לו ואין כאן כפירה כמו שכבר אמרנו דלא איברי שהיה אלא לשיקרא :

ב במה דברים אמורים במכור שיהו מפני לעתה דודאי ניתא ליה למוכר להקנות לו שדהו על ידי השטר לבדו כי היכי דלא מצו למיהדר ביה אבל בשטר קרקעות אף על פי שהגיע שטר המוכר בעדים ליד הלוקח לא קנה עד שיתן דמים משום דלא סמכא דעתיה דמוכר ואינה קנהו לו על ידי השטר עד שיתן דמים :

ג שצרי דירן אע"ג דכתיב בהן בלשן הורא' ומשמע שמכר כבר שודי בזהבין נחתיו או מכרתי לו בכך וכך מ' ששטרי קניין הם וקונין בהן ג' דמשמע נמי שהוא מכור לו עכשיו

שדהו או ביהו דלישנא דקרא הכי הוא נחתיו כסף השדה ונ' וההם בקניין פיירי ובה שאמר נחתיו הוא כאלו נחתיו כמו שפירש' להוק העניין אבל לשון קניין הוא אפי' כהב לו בפירוש שאינו אלא לראייה בעלמא ולא שיקנא בו :

ד קנה קרקע בדמים ידועי' והמכור אומר לא קבלתי המעות והלוקח אומר כבר נחתיו אם הוא מקום' שנותנים מעות ואחר כך כותבין וכהב בשטר שהודה שקבל הלוקח נאמן ואם לאו אינו נאמן ומה שכותבין בשטר שמודה שקבל דוחה דמילתא הוא' מבר לו קרקע בשטר או בסעות ואמר ליה קנה לאחר שלשים יום ונקרע השטר חוק הזמן או נאבד המעות אם אמר לו קני לך מעכשיו ולאחר שלשים יום קנה דהא סתחיל הקניין מיד ובשע' חל הקניין היה השטר המעות שקנה ברם בעולם' ואם לאמר מעכשיו לא קנה דהא הקניין אינו מהחיל אלא מעכשיו ועכשיו אין השטר אלא הכסף שקונין בהן בעולם ובמה יקנה וכן הדין בקניין של חזקה שיתבאר בסימן שאחר זה בע"ה :

קצב דין קניין קרקע בהזקת ובו ד' מעיפים :

א חזקה קנה בקרקע מלך שבן אמר להם גדלו' בן אחיקם ומכר כעריכם אשר הפשחם כמה הפשחם כישבה כלל' דהאי הפשחם קאי על מה שאמ' וישבו אי נמי מהאי קרא שהיו כתיב כחורה וירשחם אוהם וירשחם כמה ירשחם כישבת דהיינו חזקה שיחזיקו בה כיצד מכר או נתן לו בית' או שדה' כיון שנעל או נדר או פרץ כל שהו' והועיל במעשיו דהיינו קנה :

ב ברא' כשהחזיק בפני המוכר או הנותן ושחק' ממקד' לו כשחזיקתו בשעה שחזיק בו דאם לא כן' למה לא מיחה אבל שלא בפניו לא קנה אפי' אמר לו לך חזק וקני ואם מסר לו המפתח הוי כאומר לו לך חזק וקני וכן המוכר' בור לחבירו כיון שמסר לו דליו פירש כיסוי הבור הוי כמכר לו לך חזק וקנה דאל' לאפי' מסרו לו :

ג נעל ביצר מכר או נתן לו בית או חצר והיה הפתח פתוח ונעל הלוקח את הפתח וחזר ופתחו קנה' ויש' אמורים שצריך לנעול במפתח והוא הדין אם עשה מנעול לדלת או שהעמיד דלתות יא דקנה :

ד נדר כל שהוא כיצד היה שם נדר והיו עולים בו כנחת והוסיף עליו כל שהוא והשלימו לעשרה ונמצא שצ' עולים אלא בדוחק הרי זה דוחק וקנה וי'ס אמורים דאפי' פחת מעשרה אם היה כזה הענין סמך הלח' הוי עולה' כנחת והוסיף מעט עד שאין יכולין לעלות אלא בדוחק' על פי שהוא עדיין אינו נבי' עשה קנה :

ה פרץ כל שהוא כיצד היתה שם פרצה והיו נכנסין בה בדוחק והרחיבה כל שהוא עד שנמצא' נכנסין בליח' הרי זה הואיל וקנה :

ו נתן צדור והועיל כגון שסכר בו המים לשדה של' צדור לחוף מפני שצריכים להשיקוהו או נטל צדור והועיל כגון שפתח ובנסילתו הכניס המים לשדה והשקוהו קנה וכן כל כיוצא בזה אבל אם ראה אמת המים שושף באה להזיק הקרקע ונתן צדור ומנעה אין זה קניין אלא סברית ארי מפנכי חבירו וכן אם נטל צדור ופתח כדי שרמים שנתקבצו בה הרבה יזבו ממנה לא קנה שזה מצוה קעביד' וכמסיב אבירה הוא שמציל את חבירו מן ההזיק וסילוק ההזיק אינו קניין אלא הבאת החועלת :

ז המיכר או הנותן לחבירו שדה בצד שדהו כיון שזה דש' חספי שבין השדות ער שנעשו שתייהן כשדה אחת קנה אבל אם הלך בה לארבה ולרחבה אין הילוך זה מועיל כלום נאפי' שכלי של ברי' מכר לו הואיל ונעש' להילוך קנה בהילוך ובמה שיער רחב

לבוש עיר שושן הלבנות ביקה ומימנה קזט

א כל המחבר לקרקע שצריך לקרקע הרי הוא בקרק' ונקט
 בכסף או בשטר או בחזקה אפילו לא נתכוין לקנות
 הקרקע אלא החזיק בקרקע לקנות המחבר כה או נתן כסף
 בעד הקרקע כדי לקנות המחבר כה קנה אף על פי שלא קנה
 הקרקע אבל אם אינו צריך לקרקע כגון עבדים העומדות ליבצת
 הרי הם כמטלטלין לקניין ולא נאמה דכל העומד ליבצר בבצור
 דמי ויש אומרים אפילו אין צריך לקרקע דינו פקדע דאע"ג
 דכל העומד להלוש בתלוש דמי קט לה בתוך אגב :

קצבה גוי שמכר קרקע לישראל וקבל פספס ולא כתב שטר ובג' פעיפם :

א נח פל קניינו מן החורה בכסף בין קניה הוא מישראל
 בין קנה ישראל ממנו דכתיב נבי קניין עבד עברי לנו
 מכסף מקנתו ונומר ואמרו חכמים זל סבאננו לומר דכל
 קניין נוי יהיה על ידו כסף מכל מקום אזל דרואול שאפ"ל
 יטבאל מחבירו לא קנה בכסף לבוד מטעם הלא ספכה דעתיה
 עד שיהיה שטר האייה בידו ב"ט דנב"י נוי לא קנה דלא ספכה
 דעתיה עד שיהיה שטר בידו לפיכך אמרו הגוי אינו קונה לא
 בחזקה ולא בכסף בחזקה אינו קונה כלל שאין קניין גוי אלא
 בכסף מן החוזה ולא בחזקה ובכסף אינו קונה דכיון
 דישאל הקונה מן הגוי אינו קונה בכסף מטעם דלא ספכה
 דעתיה אמרו דה"ל נוי הקונה מישראל לא יקנה בכסף לבוד
 אלא בשטר הוא שקונה עם נתינת הכסף וכל שכן ישראל
 הקונה מן הגוי שאינו קונה אלא בשטר עם הכסף ולא בכסף
 לבוד דודאי לא סב"ד דעתי לקנות ער שיהיה השטר בידו דס"ל
 נוי אגס הו' ואע"ג שקבל הכסף ממנו שטא לא יתנה לו מיהו
 דווקא במכר אכמו כן אכל בשכירות אוקמה אדאורייתא ובכסף
 לחוד הוא דקני' וכן אם החנה לוקח מגוי שיקנה לו בכסף
 לחוד קנה מיד דהא חזינו דסמ"ך עליה :

ב וכיון שאמרנו דגוי אינו קנה קרקע מישראל ולא הישראל

מן הגוי עד שיכתוב שטר עם הדמים וישראל שלקח שדה
 מהגוי ונתן דמים וקודם שיחזיק בה הלוקח בא ישראל אחז
 והחזיק בה כדרך שסחזיקין בנכסי הגר זכה האחרון וטעמא
 דהא סיד שקבל דה"ל דמים נסתלק הוא מן השדה שיצא
 מרשותו על ידי הדמ' כיון דכל קניינו בכסף ולרשות הישראל
 עדיין לא בא שהרי לא קנאו ער שיכתוב השטר ואם כן דה"ל
 שדה זו כמו הפקר וכל הקודם וזכה בה זכה כמ"ב בכסף הנג
 שמה שנעשו כל נכסיו הפקר כמו שיכתוב לקמן בעזר השם
 וישראל הקונה יהיה אחריותו על הגוי אלא שהשני נקרא
 רשע מדרבנן דנזול את הראשון מדרבנן כמו עני המהפך
 בהררה מכל מקום אם הישראל האחרון נותן לו מעותיו
 לראשון צריך להניחו בידו ואסור לראשון אפילו להשתדל על
 ידי גוים שיחזירו לו ואם קשתדל נקרא פסור הואיל והשני
 קנאו מן החורה ואם החזיק בה הראשון אחר שנתן הדמים
 וקודם שנכתב השטר סברא הוא דלא נרע שוקרו מחזקת
 השני ואין השני יכול לזכות בו ואף על גב דבזו"ת חזקת
 הראשון לא היה לזכות בה כזוכה מן ההפקר אלא סמך על
 הדמים שקנאו בהן וחזקת השני היה קניין חזק שכיון לזכות
 מן ההפקר מכל מקום אין הדעת נותן שיהא חזקת הראשון
 גרוע מן השני וזכה בה ואין השני יכול להחזיק ויש חולקין
 מיהו אם החזיק הראשון קודם שנתן המעות לגוי זכה לכולו
 עלמ' דהא חזקתו הוי קניין חזק שכיון להוציא מרשות הגוי
 צד"א במקום שאין משפט ידוע למלך אבל אם דין אותו המלך
 ומשפטו שלא יזכה שום אדם מקרקע אלא מי שכתב בשטר
 או הנותן דמים וכיוצא ברבדים אלו עומס כפי משפט המלך
 דינא דמלכותא דינא גו שהיה לו מסטון או פקדון ביד
 ראובן ונתנו לשמעון בשטר וזכה ראובן בפה שבידו דמי שנתן

חוב הדרך שיקנה בהילוכו אם הוא מסויים במחיצות קנה
 פדי שוביה רגל ויניח רגל בצדה שכיון שיש שם מחיצו וראי
 לא יעלה על דעתו של זה שזה יסתיר בשבילו המחיצו שיוכל
 ליכנס שם עם חבילה שעל ראשו ולא בקש לקנות אלא בכדי
 שיוכל ללקח דהיינו שיגבי' רגל אחת ויניח רגל אחר' ולא יתור.
 אבל אם אין שם מחיצות קנה כרוחב כדי שתחיה על ראשו
 חבילה של שרינים ויסוב בה שכן דרך להכניס ולהוציא בה
 שרינים ויא' איפכא דכשיש שם מחיצה צריך להניח לו כן
 המחיצות כדי שיהא על ראשו חבילה של שרינים ויסוב בה
 ולא יעכבוהו או יזיקוהו המחיצות אבל כשאין שם מחיצו פני
 לו שקנה למטה בקרקע כרוחב כדי שוביה רגל ויניח רגל
 ויכול המוכר לזרוע למטה עד שיניח כך רוחב למטה בקרקע
 שהרי יכול הוא לשאת חבילה של שרינים על ראשו למעלה
 כאוריואין מעכב על ידו :

ג היתה הקרקע צחיח סלע שאין בה לא נזר ולא פריצה

ואינה בת זרעיה החזקה שקונה אותה היא שתיחת פיר'
 או העמדה בהמה סם וכיוצא בזה מטאר תתשמיש :

ד הציע מצעות פבות או בשדה ושכב עליהם או ערך השולחן ואכל ולא עז אלא אפילו נתן כליו לחובו או צפר בו פירות הראוים לצבור קנה :

המוכר שדה לחבירו ונכנס בה הלוקח וזרעה או מכיה או
 שאסף בה פירות האילן או זמרן וכן כל כיוצא בדברי אילו
 קנה ואין אחר מהם יכול להזור בו :

א וכן אם אסף המוכ' סל של פירות ונתן ללוקח קנה לוקח
 שהרי נלה דעתו שהקנה לו שדה זו קניין נמור ונעשו
 פרות שלו ויש אומרי' שכל אילו החזקות כגון אכולת פירות
 והעמדת בהמה וכיוצא בהן אינו קניין בקרקע והכי מסהב"א
 היה נבשושית בשדה ונסלה או גומא וסהמה הוי חזקה ורוקא
 אם מהני לקרקע אבל אם חפר מעט לא קנה שאין בחפירה
 הועלת כלום אלא בשדה העומד לחיישה :

ב המוכר לחבירו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק

באחד מהם קנה כולם ואפי' היתה אחת מהם הר גבוה
 והסניה מצולה והרי אין תשמיש של זה בתשמיש של זה אפי'
 הכי קנה כולם והיינו טעמא דחזקה עדיפא שיעשה מעשה
 בגוף הקרקע וסמך דארעא חד הוא בר'א שנתן דמי כולם אבל
 אם לא נתן דמי כולם לא קנה אלא כנגד מעותיו דאף על גב
 דחזקה קניין חזק הוא וקוטה לכדו פלא כסף כמו שיחמאר
 בסעיף י' הבא שהשדות רחוקות זמון פסדינות רבות אין
 חזקה קונה אלא כנגד מעותיו לפיכך אם היו הכל כשהנה
 קנה כולם והרבה בתים או בית ושדה דינן בעשרה שדות
 בעשר מדינות :

ג וכן בשכירות כיון שהחזיק באחד מהם קנה כולם כל זמן

השכירות ושכירות עדיפא דבשכירות אפי' לא נתן דמי
 מלפ' קנה כולם דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף :

ד וכיון דכבר נשכירות שוין הן ברין זה לפיכך הוי מקצת

הקרקעות במסר ומקצת בשכירות כיון שהחזיק באחד
 מהן כיון של מסר כיון בשל שכירות קנה הכל :

ה דין מחזיק בנכסי הגר יחבאר בסימן ק' קע"ב בע"ז :

זו חזקה לחודה בלא כסף ופלא שטר קניא כל היכא דלא
 עייל ונפק אזוי דנליה דעתיה דהקנה לו בחזקה
 לחודה כיון שאינו מהדר אהי' המעות אפילו במקום שכתובין
 שטר אם לא שהנהגה בפירוס אבל אם עייל ונפק אזוי דהוי
 אט רואין שלא הקנה לו אלא משום דצריך לזווי לפיכך לא
 קנה עמשנתן דמים :

קצבה המחבר לקרקע דינו פקדע ובו סעיף אחר :

לבוש עיר שושן הלכות מיקח וממכר

הגוי לשמעון נפתח הגוי ושמעון לא קנה עד דמשיך ולכן
 הוא כהפקר זוכה בו דאובן כזוכה מן ההפקר :
 י' ש' מי שאומר שאפי' אם כתב הגוי שטר לראשון קודם
 שהחזיק בו האחר אינו כלום כיון שכבר נפתח הגוי הוא
 כאחר אלא צריך לכתוב השטר קודם שיקבל המעות וכל זה
 לא מיירי אלא בקרקע שאגודעת הלוקח לקנות אלא בשטר
 ולא מסכה דעתי' על המעות שנתן אבל מסמל'ין קונה
 בנתינת המעות :

קנה דין קניית קרקע או מטלטלין בחליפין וכו' י' א' סעיפים :

א' בתיב הוא לפניו בישראל ונמסר שלף איש נעלו ונתן
 לרעהו ונמסר ופירשו שזה קניין סודר שמקנה ית' כלי
 למקנה יהיה הכלי מה שביא ויקנה לו המקנה החפץ או
 הקרקע שקנה הקנה ממנו חליפין כלי שהוא נחז' לו והוא
 הנקרא חליפין ופרט' בפסקין כן הוא שלף איש נעלו פירש
 כועז שלף נעלו ונתן לרעהו והוא המלאכה והוא הקנה לו לכונו
 נתינתו שביק' להבטוחו של מחלוק חליפין הכלי שלו והוא דין
 קניין החליפין שנוהג בינינו ואין נוהגין שיאמר לו הקונה בן
 כי מסתמא אדעתא דהבו הוא נזהר לו כיון שמשך המקנה
 הכלי נקנה הקרקע או המטלטלין ללוקח אן למקבל מהנ' בכל
 מקום שהוא אף על פי שלא החזיק ולא נחז' לו כסף ולא כתב
 שטר ולא שטר ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו אפילו אין
 עדים בבב' אלא שמורים זה לזה בדכתבנו למעלה לא איברו
 שהרי אלו לשקרא וכן אם קבלו קניין בפני פסולי עדות הוא
 קניין אם שמורים זה לזה :

ב' ומדפרש הכתוב נעלו ונתן חז' ל' סצריך שיהא הקניין
 ברבר שהוא דומיא דנעלו דהיינו שיהא דבר הנקרא כלי
 ואם הוא כלי אפילו אין בו שום פרט' כגון ובלבד שיא עשוי
 הנבר חסוד כבעל ששעשע מעשה באפוקי מרקי' שהוא בלא
 המעשה מלילי בקר' שאין קניין דבר שאסור בהנאה
 אף על פי שהיה כלי מסתמא נעל' אין כן משום איסורי הנאה
 וכן אף קניין להבטוחו ולא בשאר מטלטלין שאינם נקראים
 כלו בנתינת נקראת כלי וקניין בה דומה לכלי במה
 שמסתמא בת עושין בה מלאכה כמו שעושין בכלי ומטבע
 היוצא בהוצאה אף ע'פ' שהוא דומה לכלי שבולין להשחמש
 בה כגון לנקבה ולתלות בצואר בתו ולשקול בה משקל' אפ' ה
 אין קניין בה משום דעיקר דעת' אצורתה שאין המטבע חשוב
 אלא בשביל צורתה וצורתה עבודה דבשלה שהמלך פוסלה
 ונזהר לעשות צורה אחר לפיכך אין קניין בה ונס' אינה נקנית
 בחליפין מהאי טעמ' שכל הקונה דבר ע'י חליפין דעתו שיהא
 לו קיים כך כמו שקונה אותו ומטבע הא לא יהא לה קיים כך
 שהמלך רגיל לפוסלה ועוד דצורףא כיון דעמידה דבשלה הוא
 כדבר שאין בו ממש דאמרינן דקמ' ס' ר' ג' דאין הקניין חל
 על דבר שאין בו ממש וכדאמרינן נמי באומות שאין נופן
 ממון ולכך לא נעשו חליפין ואינם נקנים בחליפין' ומתאי
 שעמא נמי מטבע שכבר נפסלה לנמרי חשיבה לכלי וקניין
 בהונקית בחליפין משום שהיא ראייה נ'פ' לנקבה ולתלות
 בצואר בתו או לשקול בה משקל' ודע' היא מיוצאת
 בהוצאה שהיא תישאר כך בשווייה כמו שרוא עכשיו נראה לי
 ועל ס' ד' ג' אפילו קניין בכליו של מקנה אלא של קונה דנעלו
 משמע דקניא אכועז שהוא הקונה :

ג' הקנה אחד כלי צמוד כדי שיקנה הלוקח עושו הממכר
 זכה הלוקח אפילו דקנה שלא בפני הקונה ואף על פי
 שהקנה לו הכלי על מנת לחזור נקנה המקנה ולכך חורגלו
 לעשות הקניין בסודרין של עדים אפי' בפני הקונה שהבונה
 הוא שהעדים מקניין סודרין לקנין ונתגין עבדו למקנה בו קנה

לו הממכר ואין צריך לקונה עצמו לתת סודר שלו משום
 שרוב הקניינים הן שלא בפני הקונה שאז צריכין העדי' להת
 סודר לכך לא הילוקי והא דנקנ' המקח שלא בפני הקונה דהיינו
 במתנה או כיוצא בה דוראי' נוחא ליה למקבל וזכנ' למתן
 שלא בפניו אבל במקח שאפשר שאינו חפץ לקנות לא קני'
 אם הקנהו לו העדים סודרין שלא בפניו ושניהם חוזרים
 ד' אף ע'פ' שלא הפש המקנה כל הכלי אלא מקצתו ושאר
 קצתו בשאר כיד הקונ' קנה בו והוא שיאחז ממנו שיצו
 כלי שהוא שיעור ג' אצבעות ואם אחז פחות מן אצבעות צדקה
 שיאחזו כענין שיכול לנתק כל הכלי ולהביאו אצלו ובתוכו
 ונתן לרעהו ואם יכול לנתקו אליו הוא נתינה ואם לאו לא
 נתינה ויש חולקין וסבורין דנתינה פ'עליא בעינן דהיינו שיהא
 כל השל' אצבעות כיד המקנה ובפחות מן' אינו קונה :
 המוכר יכול לעכב הכלי לעצמו או לחתוך אותו חלק' סודר
 שמקנה בו דסתם קניין ע'מ' להחזיר הכלי הוא וכן קנה המוכר
 נתינה אף על פי שהיא סתמה על מנ' לחזור אין קניין בכל
 אלא מדעה כעליו דהיאך יתן כלי של חבירו שלא מדעתו לפי
 מי שלקח סודר חבירו בלא דעתו ומקנה בו אין הקניין קניין
 ולא עוד אלא אפילו הוא כלי שאול לו אינו קניין דלא להכני'
 הלא יהיה לו אם לא שפיר' בהדיא דלכך משאיל' כדי להקנות
 בו ויש אומרים דבשאל קונ' דמסתמא אין הבעל מקפיד כיון
 שסופו מחזורו לו :

ה' י' א' שאין הקניין פועיל אלא מקנה לו החפץ הממכר או
 הניתן מיד אבל אם אמר לו הקונה הריני מקנה לך כלן זה
 שתקנה לי חפץך אחר שלשים יום לא קנה מפני שרשעת
 שיש לו יקנות כבר הדר הסודר לקריה ובמה יקנה אפ' אם
 אמר לו קנה על מנת שתקנה לי חפץך מעכשיו ולא תחזיר' יום
 קנה דהא לאחר ל' יום יתחיל הקניין למפרע מעכשיו בעוד
 הסודר ביד המקנה ובקניין סתם אמרי' סתמא מעכשיו הקניין
 לו ובכל ענין הפועיל דאנן סהרי דודאי לאו בבדי עכד

ו' קניין סודר אף ע'פ' שהעניין נמסר בו אפ' ל' הגי' מלי' אחר
 שהפסיקו אותו העניין אבל כל זמן שעסקין באותו ענין
 שניהם יכולין לחזור בהן אף שבכר קנו קניין סודר :
 ז' מה שאין כן בשאר דרכי ההקנאה שמיד אחר כדי דייפה
 אע'פ' שעדיין עסקין באותו עניין אינן יכולין לחזור בהן
 ושמעא דמילתא משום שראו חכמים זל' שמורגלו בהנאה
 כשרוצין לקיים הדבר עושין אותו לרוב ע'י קניין סודר פתאום
 וכמו שנאמר לקיים כדבר שלף איש נעלו ונס' לרוב פעמים
 כשכאין על האדם פתאום הוא מביא' החבונות ותיכרת לב
 עליו לפיכך נתנו לו זמן לחזור אפי' אחר שקבל קניין הסודר
 כל זמן שעסקין באותו ענין כדי שיהי' לב' בלבו ויתכונן במה
 שעשה ואם יתחרט שיוכל לחזור בו כיון שנעשה פתאום אפי'
 שאר הקנייני' דרכן לעשות' כפתון וכיישב הדעת לכך אין לו
 שיעור רק הוך כדי דיבור ומיד אח' כ קנה ולא יוכל לחזור בו :

ח' יש מי שכתב שאם פ' בשעת קניין סודר בלא חזרה אין
 לן זמן רק הוך כדי דיבור כמו שאר קניינים וכן אם כתב
 שטר איננו יכול לחזור אחר כדי דיבור וכן אם קבלו עליה דייני'
 בקניין סודר אף ע'פ' שהם עסקים באותו העניין אינם יכולים
 לחזור בהן אחר כדי דיבור שאין סברא לומר שאחר שבורר
 דיינים יקבלו קל לקיים מה שעשו פסרה והם יתעסקו
 בענייניהם בעלי הדבר לחזור בהן לא היה זה דרך
 כבוד לדיינים ועוד שמיד שיתעסקו הדיינים כעניינים דאי
 כאילו הצטיקו הם שהרי הסיחו דעתם ונתנו על דעת הדיינים
 לכך לא יוכל לתנן בהם :

ט' כשם שהקרקע נקנה באחד פאילו הד' דברים שאמרינן
 כן שכירת נקנית בהם כגון שהשכיר לו ביתו פשתן לו
 כסף או שכתבו לו בעלים כתי' מושכר לך ומסר לו את המושכר
 או שהחזיק בה השוכר אין אחד מהם יגאל לחזור בו דשכיר' דהא

לבוש עיד שושן הלכות מיקח וממכר קטז

הוא חוקת העבר שיתקנו כדרך שמקמיים עבדים כגון שיתור לו מנעלו או יכעלו או יתקנו לו חובות המרחץ על כ' וע' כתב הר"ש דוקא במלאכה של שימוש נופו הוא נופו וכתב כספאי על שיתור לו מנעלו שיזכרו נכסו של ארון או נכסו של עבד שהשימוש נכסה כגון הנוספים וכספאי על אן יולך אחריו כליו נבית המרחץ פירושו על נופו של עבד דוקא שהרי אינו כונע בנפח הארון כלל אלא מולך אחריו וא"כ אין לדקדק במלת מנובו שהוא נכסו של ארון דוקא או נכסו של עבד דוקא אלא לדקדק בלשון שימוש ושירות של עבדות וכמה שתופר לו הנגר אג"כ שהוא נכסו של עבד אינו נראה עיקר של עבדות אלא אומנות אבל כסיוולך אחריו כליו נבית המרחץ הוא שירות של עבדות אף על פי שלא נראה לכירות למיולך הנכדים אלא שהשימוש הוא דרך שירות של עבדות מש"כ כמכור לו נגר שאינו נראה שום שירות של עבדות כלל אלא כך אומתו כדרך החייעו' ונריך אזי להודיעך שאין עתה פה עמדי ק' ורלניק אשר נביתו הנה מחמת הטיפוס נ"מ שום ספר שאוכל לעיין בורק הלנושים שלי / אך זכרנו שהאחרונים דקדקו במלת אחריו שפירושו דוקא כשהולך אחר הארון שנראה סוף עבדו רק שרקק זה לא היה אלא כעניני כי הוא דחוק מאלו ונסהיה נראה לי שאין זה דעת הר"ש שאם כן היה לו לחקק עניניה ונ"י במלת אחריו שהרי קאי על כל חזקות דלפיל וחשיב או יולך אחריו כליו נבית המרחץ והיה לו נכסו דוקא סיולך אחריו שנראה שהוא עבדו אבל אם לא הולך אחר הארון אינו חזקה לפי שאינו נראה שהוא עבדו וכ"כ נמוכר לו נגר שאין נראה כלל שהוא עבדו שמלאכת התפירה אינו מלאכה של עבדות אלא של אומנות לכך נראה נכסו של עבד שהוא לנסא דכפיק' שכולל נ"כ אן יולך אחריו כליו נבית המרחץ מכני שהוא נראה שירות של עבדות ולא של אומנות לאספיקי תכר לו נגר שאין נראה כלל שירות של עבדות ולא רניתו להכניס ענמי כדחוקים של פאחרונים / וז"ל : (עכה)

זה ונקנה במשיכה דלא נרע ממשלילין ומיהו משיכה רידרו היינו כגון שתוקפו והביאו אליו בחזקה אבל קראו ובא אליו או שאמר לו רבו הראשון לך אצל הלוקח והלך אצלו אין זה משיכה נבי' עבר אע"פ דנבי בהמה אם קרא לה והיא נאה אליו והיא משיכה לא דמי עבד לבהמה דבהמה אין לה דעת וכי קראתה באה אליו ארעתה דקראתה היא אבל העבד יש בו דעת דאע"פ שהיה חסדו ורובא אינו בא על דעת הקורא רק על דעת עצמו לפיכך אינו נקרא ש"כ בהמה אלא א"כ תוקפו ומביאו אליו בכה ועבד קטן כבהמה דמי שאין לו דעת ונקנה בקריאה וכו' דארעתה דקראתה הדין :

קצו דין קניין בהמה גסה ודקה וכו' סעיפים :

א מכל הקנינים שאמרנו עד הנה בקרקעו וכעבד' דבלהו ילפינן מקראו לסדנו שכל יצר נקנה בדרך שרגילין להשתמש בו לפיכך חקנו חז"ל בכל דבר שיהא נקנה בדרך שרגילין להשתמש בו וכל זמן שלא קנה על אחד מאותן הדרכים זכילין לשניהם לחזור בהם ובשקנתא באחת טאלו הדרכים טוב אינו יכול לחזור בו ולכך אמרו בקניין בהמה גסה נכ דרכים שיהו נקנין בהם ואמרו בהמה גסה ודקה בין גסה אינה נקנין במסירה שאין דרכה בכך אלא במשיכה כגון דרך הבעלים להוליכה במקום ולקום לכך נקניה בכך ואינו צריך להגביה ויש אומרים ומסירה קשה בגסה גסה שכן דרך לבושה זה לזה לידו ויש אומרים אף בדיקה טהני מסירה אם היא בג' הסוכר שמתקן לו בכף ועל סימן קצח סעיף ח' ע"פ סעיף ג' בד"כ מסירה אפ"ר לו המוכר לקנות במשיכה וסינה בין ג' לגרועות כגון שמישהו למסירה או למעילתא כגון שהנביה לא יקנה אלא במשכה כמו שאמר המוכר שהרי אינו מקנה לו אלא בקניין שאמר בפירוש :

נמי פסבר הוא זכין שאלת קרקע נקנית כאחד מאילו הדרכים ויש אומרים דחליפין אינו מועיל בשכירו ובשאלה דלהכי לא חקנו וכסף קונה בשכירות אפילו במקום שנוהגין שכסף אינו קונה בלא שטר כמו שנחבאר לעיל סימן ק"ץ בשכירות קונה בכסף לפרו ולפירות קניין קל הוא ומסכה דעתיה :
 שכירות ומשכנות אינם נקנין במלוה טשום דהוא במכר ומלוה במכר לא קנה דמנה אין כאן אפילו נתנו לו בתור' קניין כסף אינו מקנה רמלה להוצאה ניתנה ועל סימן ר"ד סעיף י' :
 אין קניין קניין שטר בשב' נזירה שמה וכתוב טיהו אם קנה אע"פ שעשו עבירה קנו :

קצ"ו דין קניית עבד כנעני וכו' ה' סעיפים :

עבד כנעני דינו כקרקע לענין קנייה שנקנה בכסף או בשטר או לחזק או בקניין סודר כמב' בקרקע דהוקשו לקרקעו דכ"כ וז"ל חלקתם אותם לרשת אחתה הקישן הכתוב לרשת אחתה מה שיהא אחתה נקנה בכסף ובשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה וחליפין נמי קונה בו לקיים כדכבר כתוב :
 מה היא קניית חזקה בעבד שישתם בו כפני רכנו כדרך שמשתם בבעבד וא"כ הוא שלא בפני רבו צריך שיאמ' לו לך חזק וקנה :
 וכיצד הוא השימוש שנקנה בו היתירו מנעלו או שהנעיל ומנעלו או שהולך אחריו כליו נבית המרחץ או שהפשיטו או שבו או נרדו או הליבו שזו הנביה את רבו קנאו שכל זה בכלל שימוש העבדים ויש אומרים דהוא הדין הנביה רבו אותו דאין לך חזקה נדולה מזו :

ודוקא מלאכה שהיא שימוש נכסו של עבד שנוכר בה שהיא עבדות קונה בו אבל מלאכה אחרת שאינה שימוש נופו של עבד כגון שחפר לו בנד וכיוצא בזה מהמלאכה אינם שימוש של עבדות ולא קנה (כנה)
 על זה כתבנו עליו במתניה ספרי גס תכילות נכד הוא שימוש נכסו של עבד ועוד מלשון הר"ש שנלקח זה הדין משם ומזה הכל תלוי בנפשו כל ארון לנשון הר"ש מביאו העור עבר שהוקש לקרקע :

זכר כל דוקא מלאכה של שימוש נופו אבל במלאכה אחרת כגון שתפר לו חזק נדרי או טפה לו א' מהלכות לא קנאו עכ"ל' משמע דר"ל דוקא מלאכה של שימוש נכסו של ארון דלא מוכר מהמלאכה הוא שלו אבל כשתופר לו נגר כמה יודיע דלכך הוא ולהכי לא קנאו / וכן הוא נהדיא בכסף מנה נכסו מלכות מכירה ע"ש וכן משמע בקינר פסקי הר"ש דל' סס' ונקנה בחזקה שעושה לארון טום שימוש נכסו כו' אבל זה עשעם דהחילוק הוא אם הוא נכסו של ארון או לא ולא נכסו של עבד ע"כ לנשון / ומשמע מלשוןך שצריך דקדוק עליו מה שכתבתי בתחילת דברי נכסו של עבד דמשמע לך מלשוןי דמכי מפרט מילת נכסו טכאב הר"ש פירוש הוא נכסו של עבד ואתה רונה לפרוש נכסו של ארון / דע שאין זה דקדוק עניני שהרי כל החזקות הנזכרים מקודם בעבד נוף בעבד וגוף הארון מעורבים יחד חז' מיולך אחריו כליו נבית המרחץ שאין חז' הארון מעורב בו רק לוף העבד לפרו כשכר אחר לפיכך כתבתי לנסא דכפיק' / ועיקר דקדוקי לא היה בלשון הר"ש אלא כמה שכתב במלאכה של שימוש שפירושו שימוש ושירות של עבדות אבל לנשון נכסו אינו מעלה ואינו מוריד אם כינושו הוא נכסו של עבד או של ארון כי לפעמים הוא פירושו נכסו של עבד ולפעמים הוא פירושו נכסו של ארון / ויש אומרים דהוא פירושו של עבד שכתב' ויש מזה וז"ל וכינר

ב הנכה קונה בכל מקום שהוא קניין טוב וחוק שמנבית. את הדבר מן הארץ ומכניס לרשותו ולכחו אבל משיב אינה קונה אלא בסימטא או בחצר של שניהם דבסימטא אין סם הרבה בני אדם שמכסליו רשות זה לזה לפיכך כשמשכה שם היו כאילו משכה לרשותו וכי בחצר שניה של שניהם דהוי פאילו משכה לרשותו של עצמן לברו אבל ברה או בחצר שאינה של שניהם אין משכה קונה שם דמה הועיל לו משיבה והכנסת עדיין ללכתם לרשותו.

ג וביצד קניין בהקמה כמשיכה אין צריך לומר אם משכה והלכה או שרכב עליה והלכה בהשקנה אלא אפילו קרא לה ובאה ארשהקשה במקראו שהנהיגה בקול ורצחה בפניו כיון שעקרה יד והגל קטאה והוא שמשוך בפני הבעלים ואם משך שלא בפני הבעלים צריך שיאמר לו קדים שמשוך לך משוך וקנו ועל סימטא.

ד המוכר עיר לחבירו או שנמנה לו במתנה כיון שספר לו משכביתו הרי בהקמה החוליקת בראש העיר וכו' וכן גמבוין יצחק הקנה לר' לר' לומר לך משוך וקנה דקמאן דמי משך כל העיר על ידו בהקמה הזאת שהחליכה בראש והלכה אחריה אפילו שלא בפני המוכר קנה דהוה ליה סמוך המשוכי כאומ' לך משוך וקנה : מכל לן סת את וגמזן לו חציו והלך ומשך או הגביה השני שלא בפני המוכר לא קנה דלא דמי החצי שנמזן לו למשכבית דעל ידי המשכבית נמשך לו כל העיר אבל כחציו אח' של ספר אין רגילותו להחזי בחציו השני וכן אם לא ספר לו המשכוכי רק נמזן לו בהמת אפי' קנה אותה כמשיכה לא קנה אלא אותה שמשך ועם הקנס לו בפסחיתא מסרם לו באפסר אחד ונמזן לו דמי כולן קנה לא נתן לו דמי פולג לא קנה רק כנגד מעותיו כמז שנהבא לעיל נבי קרקע סוף סימן קצ"ב :

ה המוכר בהמת לחבירו או נתנה לו במתנה ואמר קנה כדרך שבנו אדם קונים עם משך או תגביה בכל מקום קנה שוהו קנין דרך פהם בני אדם אבל אם רכב עליה אם הוה בשדה או אפילו בעיר והוא בסימטא קנה דשם אין שום אדם מחבירם לכוונתו הקניין כדרך בני אדם ואם הוא בעיר כו' הלא קנה לפני שאין דרך בני אדם לרכוב בעיר ודוקא אדם בינוני שאינו חשוב בעושר ואינו בוש להוליך בהמה ברנליו ואין דרכו לרכוב בעיר משו' צניעות אבל אם היה אדם חשוב שדרכו לרכוב בעיר אפי' כרשות הרבים או אדם מוזלזל ביותר שאינו מהבייש לרכוב בעיר אפי' ברשות הרבים כגון המיטפלים בנידול הבהמות או העבדים או שהיה אשה שאין בהם לאחוז בהמה פן הנחם הימנה ובמקום שהנשים רוכבות היא רוכבות עליו ואינה מתביישות וכן אפילו אדם בינוני שהיה ברשות הרבים במקום שהרבים דוחקין שם וירא שמה הניחם בהמה שידו היו זה קונה כרכובה והוא שההלך תחתיו :

ו האומר לחבירו משך ותקנה או חזק ותקנה וביצד ברברי אילו והלך ומשך או החזיק לא קנה שתקנה להכא משמע ועדיין אינו מקנה לו כלום והוא הדין לאומר משוך חפץ זה לקנות ולא קנה דמשוך לקנותו משם אתה חשיך כדי לקנותו אבל אני איני מקנה לך לכך לא קנה כלום אלא צריך לומר משוך וקני או חזק וקני :

ז האומר לחבירו משוך פרה זו אבל לא תהא קנייה לך אלא לאחר שלשים יום ומשך לא קנה האיל ובשעה שיש לקניין לחול דרוב לאחר שלשים יום כבר פסקה המשיכה או החזקה או החזק המוכר ואם אמר לו קנה מעכשיו ולאחר שלשים יום קטאה ואפילו דעת עומדת באנס ביום שלשים שאינה ברשותו ביום הקניין אפילו הבי קטאה דהא החזיק הקניין מעכשיו ועכשיו הרי הוה ברשותו שזה הוי כמי שהקנה אתה מעת' על תנאי כך ונעשה תנאו הרי נתקיים הקניין

קצה

הנבא וכל האמר על פנת כאומר מעכשיו דמי :

דין קנייה ממלטין איזה כמ' ואיזה בססירה ומה דינו שבידו זבגו מן סעיפים :

א דבר חורה מעות קונם ככל המלטין אחד בעל ואחר שאר כל המלטין וילפינן לה מדאשכחן ב' :

סן ההקדש שאמרה חורה ונתן הכסף וקם לו לן ככל המלטין מן התורה וכו' שפסקו סכום ונתנו לפיכך חזר המקח לרשות לוקח לכל דבר ואין אחר יכול לחזור בו מיד שמשקבל הסוכר המעו' הן שלו מ' ואם קדש בהן את האשח' מקדשת אבל חכמים תקנו ממלטין נקנין בכסף משום תקנת הלוקח כמ' :

בסעיף ה' ואמר שלא יהו קמלטין נקנין לל' מהנכה בדבר שדרכו להגביה או במשיכה בדבר להגביה וכו'ן שמשך או הנביה או שנמסר לו זכה שלא נתן המעות ואינו יכול לחזור בו כמ' :

כיצד משוי גדול של פשתן או של עצים אף על פי שיוכל להגביהו סתם כובדן נקרא דכל שדרך להגביהו להו' האנד ולהגבי' כל עץ ועץ לפדו ואינו נקנה במשך נקרא דבר שאין דרכו להגביה אלא כנו' משוי של פל' אנו' ושקדים וכיוצא בהן וגדול שאין א' מהם יכול לה' ואם נהירוהו והיה טורח גדול וכיון שטורח להתירו אחר ד' והוא משא כבד ואי אפשר בהגברת נקנה כמ' ויש או גרי' אפי' משוי של עצים ופשתן יש בהן טורח וולא המריתוהו חכמים זקנה גם כן במשיכה ועל סי' ה' :

ב הנקנה יש אומר שצריך להגביה שלשה טפחים קמורה לבוק יש אופרים רסני כהנכה מפת משיכה שאמרו צריך שימשך החפץ כולו ויצאנה המקום שהוא בו :

ג דבר שאין דרכו להגביה אי אגבתינהו קנה דהנכה אלימא הוא שהגבירו מן הארץ ומכניסו ממש' לה' הדין ואין לך קניין גדול מזה :

ד וכיון שמעות קונות מן החורה למה תקנו חכמי שלא יהו מעות קונות משום תקנת הלוקח שם הלוקח דמי' המפץ וקודם שיטקנו מביה ואב' ב' שחפול דליק' ותישרף או יבאן ליסמי' וישליוהו אפי' ה' :

הלוקח ונכחתינותו ויתקמה המוכר ולא יציל לפיכך העם חכמי' כרשו' המוכר כדי שיפריח ויציל ומסתמא אחר מ' הלוקח אחד מן הדרכי' הללו הרי באו לרשותו ואו' יעלים ואם לא ישלים לכיתו ויתורה למוכר איהו דאפסיד' אכמ' לפיכך אם היה ביתו של לוקח שיש בו חפץ שנמכר מ' למוכ' העמידוהו על דין תורה שהרי מצוי היא אצל ביתו בעצמו להציל וכן לוקח השוכר מן המוכר המקום המלטין הנמכרין פונחים כובאחד סדרכי' קניית הש' שנתבארו בסיום קצה קנה המלטין שבו ואין שום מהם יכול לחזור בהן והוא שדר הלוקח באותו בית או ש' מצר המשתמרת לדעת השוכר או שהוא עומד כ' :

ההו' שאם חפול דליק' הוא עצמו מותר להציל פדתינותו המוכר' ויש אומרים דאם תני' המלטין שקנה כמ' דליקא למה' ללוקח נקנו בשעות שלא חשו חז' לא לל' לרליקה פחאומי' ולא יציל ולשאד' אונסין לא חשו דל' :

ואם ההנו כהרי' דמעות יקנו קנו' :

ו יש אומרי' דשכנתו ממלטין נקנה בכסף דליבא ל' שמה יאמר כמ' :

בעליו' דכיון שהגוף שלו מנתון ודמסינת' :

* לבוש עיר שושן הלכות מיקח וממכר * ק

בעין הו' להרכמו פקדון גביה ופסור מאונסים אבל אם הוציא מע"פ שויחר אחרים החתיהם וקבל מי שפרע אפילו הכי לא נרוע הן מהלואה כיון שאילו המעות לא נתנם לו הלוקח והר"ל הן עדיין עליו הלאה וחיוב באונסין ע"י שוכנו לרשות לוקח ויש אומרים דאפילו הוציאם אם ייחד אחרים החתיהם והוא כבר קבל עליו מי שפרע ורוצה ליהנם לו הלא רצה הלוקח לקבלם פסור ואם חזר בו הלוקח ואמר ליה המוכר בא ושלל מעותיך ותי המעות אצלו פקדון ואם נגנבו או אבדו אינו חייב באחריותו :

קצט יש דרכי שמעות קונות ויש זמן שמעות קונות וכו' מעיפים :

א וכיון דקיימא לן דדבר תורה מעות קונות ומה מעט אמרו שלא יהו מעות קונות נזירה שלא יאמר נשרפו חטיף בעלייה לפיכך יש לפעמים דמעות קונות ולזו הקנו בה משום נזירה דנשרפו חטיף בעלייה ניצדו הו' לו מעות בידו בלא מניין ובלא משקל ואם לחפירו מבור לו חפץ טלף כמעות אילו שבידו ולקחן המוכר ולא דקדק לידע מניינם נקנה החפץ ללוקח ואין אחד מהם יכול לחזור בו כפ"ל שהוא דבר שאינו מצוי וכל מילתא דלא שכיחא לא נזרו כ"ה רבנן ואקמוהו לארוריחא דמעות קונות ואפילו הלוקח יודע במנינם דק' שאמר למוכר מבור לי כאלו ולא דקדק המוכר במנינם יש אומרים טקנה כ' :

ב וכן ראובן שמכר פסולטין לשמעון כמנה וקנה שמעון המטלטלין במשיכה ונהייה לראובן ברמים ואחר כך היו לשמעון מטלטלין אחרים למכור ואמר ליה ראובן מכור אותם די ברמים טיש לי כיך מרמי המכר ואמר ליה הן נקנו המטלטלין מיד לראובן בכל מקום שהם כאלו דרמים שהיה שמעון חייב לו ואף על פי שראובן לא משך ולא הנכיה שגם זה הוא דבר שאינו מצוי ולא נזרו בה רבנן משום שמא יאמר נשרפו חטיף בעלייה אבל אם היה עליו חוב שלא מחמת מכר אלא כהלואה ממנו ואמר לו ראובן מכור לי מטלטלין בחוב טיש לי אצלך ונחרצו שניהם לא קנה דהא הלוח להוצאה ליהנה ומה אין כאלו ופ"ה יקנה וכל מי שנתן חוב הבש' מחמת מכר מחוב הבא בהלואה דהא הבא מחמת מכר גם כן מיד שמשך שמעון את המטלטלין שקנה ונחתיב לראובן ברמים גם אותן הדמים נעשו הלאה עליו לראובן וחיוב באחריותו בכל אונסים כמו בשטר הלאה ולא דמי דאמר הלאה שכיחי ועשו בהן חקנת המשיכ' אבל מלוה הבא מחמת מכר לא שכיח ומילתא דלא שכיח לא נזרו בה רבנן כמו ש' שאכרנו ואם תאמר סוף סוף להוצאה ניתנה והנך מעות ליתירו בעולם ובמאי יקנה איבא למיכר לניין דמחמת מכר נינהו הוה ליה כאלו לא נהתיב לו מעות מעולם אלא כאלו פתחלה החליפו מטלטלין אילו כאלו כגון המחליף פרה בחמור דאמרינן כיון שמשך האחר נקנה השאר בכל מקום שהוא אבל במעות הלאה ליכא למיכר דברי :

ג יש זמן שלא תקנו בו חכמים משיכה והעמידו דבריהם עד דין תורה שהיו מעות קונות והם הזמנים הד' שמשחיטין אח הטבח בעל כרחו כגון שהיה לו לפתח שור טוה מנת וקבל דינר אחד מלוקח ליתן לו בשר כשישחוט ולא נתקבצו לו קוני' לכל דמי השור אינו יכול לחזו' בו לאוחו מקבל הדינר אלא כופין אותו לשוחטו בשביל הדינר ויתן בשר בייני הלוקח והאמנים הם אילו הד' פריקים ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום ראשון של פסח וערב העצר וערב ראש השנה שבאילול הארבע פריקים בני אדם סומכין על הטבח וצריכין לבשח ויהר משאר ימות השנה כמו שיהפאר מעט' כלבוס עמרק זהב סיסין וז' פעיף' כאלו הפרקים אפ"ה אדאוריית' שיש

הספינה הואיל ואי אפשר להנכיהה מפני כובדה ונס במשיכה יש פורח גדול ואינה נמשכת אלא על ידי רבי' מן האנשים לא הצריכה משיכה אלא נקניה במסירה וכן כל כלי כבד כיוצא בזה ואם אמ' לו לך פסור זקנה אינו קונא הקפינה עד שימסכנה כולה ויוציאנו מכל המקום שהיה כי שחרי הקפיד המוכר שאינו מקנהו לו אלא על ידי משיכה לכך צריך משיכה נמורה :

ה מסירה זו שאמרו אין צרי' שיפסרנה מידו ליר לוקח אלא כיון שאחזו בה הלוקח בפני המוכר או בסצותו הוה ליה בכלל מסירה :

ט מסירה אינה קונה אלא במקום שאין משיכה מהני שם כגון ברשות הרבים או בחצר שאינו של שניהם שהכניסם שם שלא ברשות בעל החצר רשע לא יוכל למשכו טהרא עומדת ברשותו כמו שאמרנו למעלה ומשיכה שאמרו פירושו דלוקא שימשכנה לרשותו לפיכך כאלו שצ"ה המקומות אמרו טהרא מסירה קונה שם שכן רר' שם למסורה ליר הלוקח והולך לו המוכר ומשיכה אינה קונה אלא כשימטא או בחצר שהיא של שניהם דשם הוי משיכה אלו כאלו משיכה לרשותו לפיכך פסור' לא מהני שם דשם לר' למשוך חצר שאינה של שניהם והכניסוה שם מדעת בעל החצר הוי בחצר שהיא של שניהם ואם אמר לו הפסור לקנות במסירה או במשיכה במקום שאינו קונין לא מהני ולא קנה אבל בהנכיה הוה קניין חזק יותר מכולם וקונה בכל מקום :

י לפיכך אם היתה הספינה עומדת ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם והקפיד המוכר ואמר לו משוך זקנה וחדף למושכה כולה ובשויציאנה מאותו רשות שאין משיכה קונה בו ויכניסנה לרשות שהמשיכה קונה בו :

יא היתה עומדת כשימטא או כוזצר שהיא של שניהם אינה נקנית אלא במשיכה ולא במסירה :

יב היתה עומדת ברשות הרבים ולא אמר לו המוכר בלוש והלך הלוקח ומשך לא קנה עד שימספנה כדינה מרשו' ורבים לשימטא מע"פ שנקנית ברשות הרבים במסירה וכבר אמרנו דמסירה אינה צריכה שימסרנה לו מיד ליר רק שאוחז בה בפני המוכר מני אפ"י כיון שהחליל למשך כב' גילה ברעתו שאינה רוצה לקנות בהזקה זו שהיא מחויק ותפליט בה אלא במשיכה לפיכך צריך לעשות בה כל דין משיכה :

יג יש אומרים דספינה אינה נקנית במשיכה אלא כדרך משיכתה דהיינו כיון שהנחה במים או פירק מים שהיא כשימטא או בחצר שהיא של שניהם אבל אם רותה ביבשה אפילו כשימטא ויחצר שהיא של שניהם אינה קונה עד ש' שניניהנה אם יכולין להנציחא במסירה כמו שקנין אותה ברשות הרבים אפ"י יכולין להנציחה :

יד דבר הנקנה במשיכה שהיה עומד ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם ומשכו הלוקח משם לחצר שהיא של שניהם או לשימטא אפילו לא רמשיכה כנגד כולה כשימטא או בחצר של שניהם אלא מקצתה קנה והואיל ויוציאה מרשות הרבים או מרשות שאינה של שניהם ויטס המשיכה כנגד כולה אף על גב דשם משיכה לא פתני מכל מקום כיון שתכניס גם מקצתו לתוך השימטא או לחצר שהיא של שניהם מהני :

טו אף על פי שהנותן דמים על המקח אינו קונא לו כמו שאמרנו מכל מקום כיון שקבלם המוכר כוי להשלים ללוקח מקחו הרי קבלם על מנת להוציא ולעשות בהם צרכיו והוה ליה גביה כהלואה להחתיב באחריותו לפיכך אם חזר גו המוכר וא' ללוקח בא ושלל מעותיך כי אחזיר' לך אף על פי ד' המעו' עדיין ברשותו אפ"י הם בעין וחייב באחריותו אפילו מאונס' גדולים עד שקבל עליו מי שקרע ויאמר לו אח' כא' ושלל מעותך ואז אי אהנייהו להנך וזוי ממש דיהי' ליה הלוקח

לבוש עיר שושן הלכות מיקח וממכר

כלה ו' א' דדוקא במציאה שאין כאן דעה אחרת מקנה בעיני
 בהצר שיחא משחזר לדעת הקונה אבל בסכרו מתנ' אפי' אם
 אין החצר משחזר על דעת הלוקח אלא דעת הכוב' סני כיע
 שיש כאן דעת אחרת מקנה וכן ראוי להורות מיהו אם המוכר
 עצמו ממכר לו חצירו ללוקח ומסלמין שמוכר לו דם עדיין
 מעורבין עם שאר מסלמין של מוכר מיקרי חצר שאינו
 משחזר ולא קנה :

ב' היו פירות הנסכרין ברשות המוכר או ברשות אדם אחר
 שהם מופקרין אצלו לא קנה הלוקח עד שינביה המסלמין
 או עד שישכסם כמו שנהבאר מיהו אם סכר המקום
 שהמסלמין שקנה מונחי' בו או נתנו לו אותו המקור' במחנה
 וכקניין או אפילו בדיבור בעלמא קנאו דהשתא האי ברשות
 וקנה לו רשותו והוא דמהני דיבור בעלמא היינו ברשות
 אבל אם פינח ברשות המוכר ואמר יונה חצרו ללוקח במקום
 שקנה כמני לא קנה לו דבשה יובהר זה בו והוא עדיין של
 ברשות מוכר לפיכך אמרו שאין אדם יכול לזכות בשל עצמו
 לחבירו אם לא שישכיר לו מקומו ויקנה לו כשח' מדרכי
 ההקנאות אע"פ שלא מדר ובלבד שפסק דמים ואם היו הפירות
 מופקרין ביד אחר לא פני שיאמר הוא בעצמו הקנה חצרו
 ללוקח את הפירות עד שיאמר לו כן מדעת המוכר ואז קנה לו
 אפילו באמירה בעלמא דחצירו הוא כיו דמירו אהבא וכש
 שהלא יכול לזכות בידו לחבירו בשל אחרים הכי נמי בקניית
 יכול לזכות לו בשל אחרים :

ג' כליו של אדם נ' קנות לו כמו חצירו הוא שיהא ללוקח
 דשות להנחו שם כנון בסימט' אע"פ שאם רניח על גבי
 קרקע בלימפא לא קנה כיון שנכנסו המסלמין בתוך החבל
 קנה ואין אחר מהם יכול לחזור בו שהרי זה כמי שהונחו בתוך
 ביתו לפיכך אין כליו של אדם קונין לו ברשות הרבים כיון
 שאין לו רשות להניחו סם וכל שבזככליו של לוקח ברשות
 המוכר דלא קנה אלא אם כן אפ' לו דמקנה לו וקנה בכל
 זה ואז קנה אפילו אם הוא ברשות מוכר דכיון דאמר ליה הכל
 חשבינן ליה כאילו נתן לו רשות להניח שם הכלי ואל' בכל
 של לוקח וקונה לו :

ד' וכן אם קנת הכלי מהמוכר ותנביוהו ואחר כך הניח
 ברשות המוכר וחזר וקנה ממנו שהפירות כיון שנכנס
 בתוך כליו זה קנה אותם ממנו הנאת המוכר במכירת הכלי
 אינו מקפיד על מקומו :

ה' אף על גב שכליו של לוקח אינו קונה לו ברשות מוכר
 דאמרינן הכלי בשל לגבי הרשות אפילו הכי בלי' של
 מוכר אינו קונה ללוקח אע"פ שהיא כרסו' חלוק' כגון שפירות
 של מוכר הם בכליו של מוכר והניחן ברשות הלוקח בתוך
 הכלים לא אמר' דהכלי בשל לגבי הרשות והוא ליה כמנתן
 ברשות הלוקח אלא כל זמן שהם בכליו של מוכר לא קני' ו
 אומרים אפילו אמר ליה המוכר זיל קני לא קנה ושעמא משום
 דמספקינן בנמרא אם הכלי בשל לגבי הרשות או הרשות לגבי
 הכלי ואזלינן לחופרא לומר דבעינן תרונותיו דלוקח הכלי
 והחצר ויחד מיניהו לא קנה :

ו' ומשיכה קונה אפי' בכליו של מוכר שאם מיד המוכר נתן
 לתוך כליו ומשכו הלוקח בפניו קנה ואפי' לא א' ל' משכו
 הכלי לקנות מה שבהוכו כיון שהוא בפניו ושחוק קני' :

ז' אין הרשות קונה ולא הכלי ולא משיכה ולא הנבחה אלא
 א"כ פסק חתה המד' ככך וכך אבל כל זמן שלא פסק אין לו
 שום צד שיקנה בו בשל זמן שלא פסק לא ספקה דעת שכיחה
 טמא לא נכסיו על הסכום והכסל' הסקה ואם הסקה דבר
 שדמיו קצובים אף על פי שלא פסק קנה טמא יפסוק דמיו
 הם קצובים וכן אם אמר ליה הרני מוכר לך כפי מה שיאמר
 שיטה אפילו אין דמיו קצובים דסמך דעיתה על החלוקה
 ש' שמוהו היו הפירות בסימטא או בחצר של שותף או אפילו
 שותף

מעו קונת בלא משיכה ולא יוכל השכח לחזור בו משום
 שמת יום טוב לפי' אם מת השיר מת ללוקח ומפסיד הרני
 יסמי שכתב דהוא הדין הנותן מעות עליון לקידוש בערב
 שבת דקנה וכל דכתיב' נונ' העמידו כפרתם על דין גמרה
 ד' יחזיקים נ' העמידו להם חמשים דבריהם על דין תולת
 שאין קונין מהם אלא בבסמ' לפיכך אם האפוסדושו
 מכר פירות שליחומים ומסכן הלוקח לעדיין לא נתן המעות
 נתיקרו הענין בהן התומים מפני שאין נכסיהם נקנין אלא
 בכסף כיון תורה ולא כמשיכה שהוא דרבנן הוחלו הפירו' אין
 הלוקח יכול לחזור בו שלא אמרו שלא יהו נכסיהן נקנין אלא
 בכסף דה' למוכת היתומים אבל בשאר עניינים דין היתומים
 שרין לכל אדם לענין זה כיצד קבלו היתומים הדמים ולא
 שרין הלוקח הפירות ונתיקרו חזורים בהן שאין מעות קוני'
 כשאר כל אדם ואם האלו וקוצ' הלוקח לחזור בו חזר גם כן
 ומקבל מי שפרע ולא עמדו של שבת היתומים נעמידם על
 דין התורה לומר שנקנה הלוקח במעות שקבלו היתומים
 שעתה נבא להם מה שנתן וצרכו והתומים מעות לא יפצו
 מי שיחזרו להם עד שיתנו להם הפירות לקחו היתומים פירות
 נכסיהן ולא נתנו הדמים והלוקח קנאו כשאר כל אדם הוולו
 לא יאמר נעמידם על דין תורה שלא יקנום אלא בכסף וחזירו
 בהם שאם כן כשיצרכו הם לקנות פירות לא ימצאו מי
 שימכור להם עד שיתנו דמיהו נתנו המעות ולא מסכו הפירו'
 והולו חזורים בהם כשאר כל אדם הוקרו ורוצה המוכ' לחזור
 בו חזר ומקבל מי שפרע כשאר כל אדם שאם נעמידם על
 דין תורה לומר שקנו להם המעות יאמר להם המוכר נשרפו
 פירותים כעליה או נאבדו שכרשהכס היו משעה שנתחם
 המעות ואין לומר דכשנשרפו חזרו בהם כמו כשהולו שחחרים
 אחר שהולו ה' יחזרו אחר שנשרפו דהא אין סביא לומר
 שיהא הלוקח שנתקרו ברשות ואח' תהא השריפה ברשות
 המוכר דהו' כשותרים ואם תאמר כיון דחיישינן שמא יאמר
 נשרפו חסכם בעלייה לעיל בחלוקה הראשונה שאמרנו שאם
 מכר המעות ונתן הלוקח ומשכן הלוקח ונתיקרו חזורים היתומים
 נקנו גם כן שמה נאמר הלוקח נשרפו חסכם כעלייה והרי
 העתה ה' ה' ש' עמיד' דין' על דין תורה רחם לא ירוח
 הלוקח בשעת נשרפו כלום והא מיר כשמשכס הלוקח הוה
 לו לאכול מהם ולעסיה בהם כל מה שרצה לפיכך לא ירע
 משופר שכר דהוה הנאה שרתר לו לעשות בהם מה שרצה
 היא שכרו וחיוב בגניבה ואבירה ואפי' אנשרפו דמיא דגניבה
 ואבירה שאין בה אונס נסור חייב ולשריפת אונס נסור לא
 השאו חכמים דלא טבת היא :

ד' דין קניית מסלמין על ידי חצרו וכיצד קונה כליו וכו' ב' סעיפים

א' כבר אמרנו פעמים דחצירו של אדם קונה לו וילפינן לה
 מקראי מרתיב המצא המצא כיון ש' ס' ס' חצרו א"כ
 דחצירו של אדם כיון של אדם וכו' ונהן בד' נבי נש ושרבינ'
 חצרו ויהי' ויכא מ' ד' חצרו הו' כסלית וכיון שאמרה התור'
 שליח של אדם כמותו ה' חצירו ובלב' שיהא חצר המשתמרין
 לדעת ולפיכך אמרנו מסלמין של מוכר בשל הלוקח כמקו'
 שמשחזרין לדעתו אפילו אינו עומד שם או שהוא עומד בצד
 אותו רשות יס' אומרים בהנין ויש אומרים דווקא בפנים אפילו
 הוא חצר שאינו משחזר מיד שקבל עליו המוכר למכור קנה
 לוקח דקניא ליה חצירו ואפי' על פי שערדין לא מד' דקנה ליה
 דשותו והוא שפסק דמים דמסכה דעיתה דמוכר כשהיה לו
 בעדם ונסי' ומקנה ליה מיד בקניין חצירו ויא' דגם ארבע
 אמותיו של אדם קונין לו כמו שנתקנו במציאה שכתבא לפנינו

לבוש עיר שושן חבות מיקח וממכר קידה

שהיו ברשות לוקח והם בכליו של מוכר אם קבל עליו המוכר דמכור והתחיל למדוד להוד כליו של מוכר אם אמר לו כור בשלשים סלע אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאת אחרונה שכיון שאמר כור בשלשים סלע לא היה בוונתו להקנות לו אלא כל הכור כחוד והרי הוא עדיין לא נמר כל המדה שאומר דהיינו כור ונס הפירו' עדיין הם בכליו של מוכר מע'פ שהם ברשות לוקח כבר אמרנו דכליו של מוכר כרשות ליקח לא קנה ויש אומרים שכל שנילה דעתו שאינו רוצה לסטור רק הבור ביקור אפילו היה בדישות לוקח ובכליו של לוקח או שמכר או שהיה לא קנה אלא אם כן מדר כולו מה שנילה דעתו למכור ואם אמר לו כור בשלשים סאה בסלע מע'פ הם בכליו של מוכר ראשון ראשון קנה כיון שספקו דמים על כל סאה שינביה המוכר ויערה אותה ננסרה סכירתה תועיל ואין הפירות ברשות המוכר ולא כרשות הרכיס ואילו לע'פ הפירות בכליו של מוכר כיון שהם ברשות לוקח קנה משפס מע'פ שלא מדר כמו שנתבאר ויא' דהא דאמרין בור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה היינו משם דספקא לן אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון ואין חילוק בין אם אמר כור בשלשים סאה בסלע או סאה בסלע כור בשלשים אני מכור לך לעולם ראשון ראשון ספק קנה ולא דאי קנה אלא שהוא ספק והלוקח מוחזק בהן שהן ברשותו אמרינן שהוא קנה לפיכך אם לא נתן המעות אף במה שהוא תנאי יכול הלוקח לחזור בו כיון שהוא מוחזק במעות אוקי אמנא בחוקת מריה' אומרים שכל זה כשסדר המוכר אבל אם מדר הלוקח קנה בכל ענין דמדרהו הוי כמשיכה' ראובן שנה עשר תביות לשמעון ואמר לו אני מוכר לך חבית' אילו הפרה בכך וכך ופיהח לו תבית אחת ונטל שמעון קצת מהיין ולאחר שלקח קצת מהחבית שפתח חוזר בו ואינו רוצה ליקח יותר דינא הוא דודאי משאר החביות יכול לחזור בו כיון שלא ששך ואם לא נתן המעות אף מי שזרע ליכא אך כאותו תבית שפתח אם המוכר טוען שאינו רוצה כסותר סבכחית דשמא יתמיץ הדין עמו וצריך ליקח הלוקח כולו או לקבל אחריות על המותר אם יתקלקל שישלם לו כל החבית כפי מה שיהיה שות בשעת שקנאו כל טנקנה המקח אין אחד מהם יכול לחזור אף על פי שנפלו חילוקים כיניהם יקיימו המקח ויהנו על החילוקים שביניהם :

שהיה ברשות לוקח והם בכליו של מוכר אם קבל עליו המוכר דמכור והתחיל למדוד להוד כליו של מוכר אם אמר לו כור בשלשים סלע אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאת אחרונה שכיון שאמר כור בשלשים סלע לא היה בוונתו להקנות לו אלא כל הכור כחוד והרי הוא עדיין לא נמר כל המדה שאומר דהיינו כור ונס הפירו' עדיין הם בכליו של מוכר מע'פ שהם ברשות לוקח כבר אמרנו דכליו של מוכר כרשות ליקח לא קנה ויש אומרים שכל שנילה דעתו שאינו רוצה לסטור רק הבור ביקור אפילו היה בדישות לוקח ובכליו של לוקח או שמכר או שהיה לא קנה אלא אם כן מדר כולו מה שנילה דעתו למכור ואם אמר לו כור בשלשים סאה בסלע מע'פ הם בכליו של מוכר ראשון ראשון קנה כיון שספקו דמים על כל סאה שינביה המוכר ויערה אותה ננסרה סכירתה תועיל ואין הפירות ברשות המוכר ולא כרשות הרכיס ואילו לע'פ הפירות בכליו של מוכר כיון שהם ברשות לוקח קנה משפס מע'פ שלא מדר כמו שנתבאר ויא' דהא דאמרין בור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה היינו משם דספקא לן אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון ואין חילוק בין אם אמר כור בשלשים סאה בסלע או סאה בסלע כור בשלשים אני מכור לך לעולם ראשון ראשון ספק קנה ולא דאי קנה אלא שהוא ספק והלוקח מוחזק בהן שהן ברשותו אמרינן שהוא קנה לפיכך אם לא נתן המעות אף במה שהוא תנאי יכול הלוקח לחזור בו כיון שהוא מוחזק במעות אוקי אמנא בחוקת מריה' אומרים שכל זה כשסדר המוכר אבל אם מדר הלוקח קנה בכל ענין דמדרהו הוי כמשיכה' ראובן שנה עשר תביות לשמעון ואמר לו אני מוכר לך חבית' אילו הפרה בכך וכך ופיהח לו תבית אחת ונטל שמעון קצת מהיין ולאחר שלקח קצת מהחבית שפתח חוזר בו ואינו רוצה ליקח יותר דינא הוא דודאי משאר החביות יכול לחזור בו כיון שלא ששך ואם לא נתן המעות אף מי שזרע ליכא אך כאותו תבית שפתח אם המוכר טוען שאינו רוצה כסותר סבכחית דשמא יתמיץ הדין עמו וצריך ליקח הלוקח כולו או לקבל אחריות על המותר אם יתקלקל שישלם לו כל החבית כפי מה שיהיה שות בשעת שקנאו כל טנקנה המקח אין אחד מהם יכול לחזור אף על פי שנפלו חילוקים כיניהם יקיימו המקח ויהנו על החילוקים שביניהם :

יש הנטול בלי מבי' האומן על מנת לבקרו ואם ישכ בעיניו יקחנו אם יתנו דמי קצובין ונאנס כוונת חייב אפי' באונסין גמורין והואיל דמי קצובין דהוה קעת שהגבירה בעילין קנאו ונעשה ברשותו שהרי אמר ירצה הוה להחזיר בו אין המוכר יכול לחזור בו והרי הוא כאילו הוא של ספק לעמיה ברשותו לאונסים והוא שהגבירה כדי לקנות את כל החבית אותו חפץ הנמכר חביב על הלוקח שסמסמט יחזיקנו כיון שהוא חביב והרי הוא בקניו בין וחייב אפי' באונסין אף על פנ שהלוקח יכול לחזור בו כל זמן שהוא בעין אבל חפץ שהמוכר קץ בו והוא ספקש ורובף למוכרו הגבירה לעולם ברשות מוכר עד שיפסוק הדמים ויגביהנו הלוקח אחר שפסק ואם נלת דעתו שאינו חפץ בו אינו חייב עוד באונסין אבל יש אומרים שעדיין הוא כש'ס בהתאבאנה כנחמו לו למקורו ושכיל להחזירו אפיהו שרצ' ואם נאכד או נגנב ממנו קודם שחזרנו הרי הוא כשומר שכר וחייב בגביה ואברה ויש אומרים שהוא כשומר חנם דמה הנאה מסנולה אין כאן שיש הגאת דלא דמי כלל לנטול כלי לשגבול לבית המיו דסוף סימן קפו דהתם ודאי נהנה שנתראה בבית חסין כפי שכתבנו לעיל אבל הכא אין לו שום הנאה :

יב אחד המושך או המנכיה או המסחית בעצמו קנת בקניינים אילו וכן אם אמר לאחר למשך עבורי להגבית לו או להחזיק לו דריו וזה דשלתו במותו וכן ככל שאר דרכו קנייה שלוחת במותו :

דא דין השמעל החכית והתוקע כפו לחבירו ובן משפחה :

א עוד דרך אחרת אמרו חז"ל שהמטלטלין נקנין כנהניא שקראוהו בנמרא סימומחא פריש שמוכר לו הרבר בורכיים בעלמא ורושם הלוקח רושם על המקח כתיביתיה לו סימן ידוע שהוא שלו מע'פ שלא נתן מהסכום כלום וכל החזיר בו אחר שיש רושם זה צריך לקבל מי שזרע אם אין המנהג לקנות בדימויה זקניין גמור ואם מנהג החגרים במדינה שיקנה הרושם קניין גמור נקנה המקח ואין אחד מהם וכול לחזור בו וחייב זה לית דמיים והוא שרשם בפני המוכר או שאמר לו המוכר רשם מקחך שהקנתו לו בזה :

ב וכן כל דבר שנהגו החגרים לקנות בו כגון על ידי שנותן הלוקח תרומה למוכר או על ידי שתוקע לו כפו בנמר המקח או במקום שנהגו הקוחים שמוסרים המפתח לקונה וכן כל בוצא בזה שנהגו החגרים קנה :

רב דין קניית מטלטלין אוב בקרקע או עבדים וקרקע או עבד ומטלטלין או בהמה וכלום שעליה וזבן קנינים :

א עוד יש קניין אחד במטלטלין שיכול לקנותו אוב בקרקע דהיינו שאם מוכר או נתן קרקע ומטלטלין לחביר כיון שקנה חבירו הקרקע באחד מן הדרכים שקנינו בה הקרקע נקט לו גם המטלטלין אגבן בכל מקום שהם אפילו אם אין צבור

הכניס הלוקח את החמורים לביתו עם התבוא' שעליה' אותה משיכה אינה כלום אפילו אם ספק הדמים וסדר על החמורים לא קנה שהרי לא מסך החמורים לשם קניין לקנות מה שעליהם לכך לא קנה אלא אם כן הכניסם ופרקם שאז יקנה לו ביתו לכשיפסו' אם הוא משי' טאצי מונה בכליו של מוכר מע'פ שלא מדר ויא' שאפי' מדר לוקח על החמורים לא קנה שלא נתכוין למשיכה ולקנות במרידה זו דלמדידת בעלמא נתכוין ויש חולקין ואומרים דכל שמדר לוקח קנה : המוכר ויין או טמן לחבירו בסימטא או בחצר שאינה של שניהם והרי הוא כמי שהיה של שניהם שהשאלה ליעניהם או ברשות לוקח והיתת המדה של הסרסור או של אחר שהשאלו להם עד שלא נתמלאית המדה הוא ברשות מוכר ויכול המוכר לחזור בו אפי' אם יש רשמיין במדה ליד עד היכן הוא לונ' או ב' לונין ואמר לו כל רושם ורושם בכך וכך אפי' הוא של מוכר ומשנהמלאית המדה הוא ברשות לוקח וקונה לו כיון שהוא בסימטא או בחצר שאינה של שניהם דאמרין דמסמטא שהסרסור או אותו האחר שהשאלה להם על מנת כן השאלה להם שקודם שתמלאיתה היין או חסמן של המודר שהוא של המוכר דמסמטא הוא והא קנת ללוקח שיטפד סמנה גרד כליו וכן פירו' שהיו צבורין בסימט' או בחצר שאינה של שניהם והמדה אינה של אחד מהם והיה המוכר מודר עד שלא נתמלאית המדה הרי הוא ברשות מוכר

לבוש עיר שושן הלכות ביקור ומנוב

שישלו ועל סימן קלג ויבול אדם להקנות אנב מקובל של בית הבנסת אע"ג שהמקומות של רבים וכל אחד יושב על מקום אחד היו כמו שאלו ומקנין עלי ירה :

ח המקנה עברו וקרקעות כאחד והסחיק כעבדים לא קנה הקרקעות פס"ג אם עבדים כמקרקעי דמי אפ"ל הו"ו מקרקעי דניידי הא אמרינן אין קונין קרקע אנב קרקע וכל שכן אי במטלתי רמי שאין קונין קרקע אנב מטלתי החזיק בקרקעות לא קנה העבדים נכ"ב אין אי הו"ו במטלתי דאף על נב דקנין מטלתי אנב קרקע אפילו אינן צבורין להוכה הני מילי מטלתי ולא ניידו דומיא דכסף וזהב דכתוב בקרא דעם ערים בצורת אבל עבדי מטלתי דניידו ניתנו ואינן נקנין אנב קרקע הם כשאינן צבורין כתובה אבל אם הו"ו צבורין כהוכה חטיגין יהו כמטלתי דמ"ס לא נרע על פמטלתי ונקנין אנבה דאי הוה חטיגין להו בקרקע לא הוה נקנין עסה בתורת אנבה דהא אמרינן פסיפ"ו קרקע אינה נקנית עם קרקע אפילו כצבורין אבל בתורת חזקה נקנית עסה אפילו עבדי כמקרקעי כדאמרינן הקנה לו עשר שדות בעשר מדינות החזיק כאחת החזיק בכל ארץ א"ה אינן נקנין עסה אלא בשעומדין בתופה רכשאיין עומדין בתוכה לא במינן לעשר שדות בעשר מדינות דההם פדנא דארעא דהוה האוהבא עבדי מקרקע דניידו הן :

ט הקנה עבדי ומטלתי כאחד מסך באחד מהן לא קנה האחד דאין מטלתי והנקנה במשיכה זה אפילו הו"ו כולו מטלתי ולא ניידו החזיק כעבדים לא קנה המטלתי דאפי"ו הו"ו כמקרקעי שאני מקרקעי דניידו ואם הו"ו המטלתי על נכ"ל עבד קנה אותן עם העבד דהעבד חשוב כחצוהיה נקנין לו המטלתי בחצירו והוא שיחיה העבד כפות דלא יהא חצר המלכת דחצר המהלכת אינו דומה לפאר חצר ולא קני אי לא הוה כפות ויש אומרי' מצריך שיהיה כפות ונ"ס ישן כפות מהני שלא יהא חצר מהלכת וישן מהני דהו"ו חצר המשתמר לדעתו דאי הוה ניעור לא הוה משתמר לדעתו אלא לדעת עצמו :

י עציץ נקיב שישיבה זרעים העציץ חשיבה במטלתי דהא יכולה לשלול והזרעים שבה כיון שהיא נקיב הו"ו יניקתן כיניקי פ"ו דקרקע וחשיבי כקרקע לפיכך היה העציץ לאחר הזרעים שבתוכה לאחר אם הקנה בעל העציץ עצמו לבעל הזרעים כיון שמשך בעל הזרע העציץ קנה דהא עציץ מטלתי ומטלתי נקנין במשיכה :

יא הקנה בעל הזרעים זרעין לבעל העציץ לא קנה בעל העציץ הזרעים עד שקנה הזרעים באחד מקניני הקרקע דהיינו או בכסף או כשטר או בחזקה ואם בחזקה רוצה לקנות כגון שלא נתן כסף צריך שיחזיק כזרעים עצמם כגון שנוכס או עדר בהו דהא הזרעים הו"ו קרקע ואינן נקנין במשיכה אלא כקרקע בכסף ובשטר ובחזקה :

יב הוה העציץ והזרעים שבו הכל לאחר דהקנה שניהם לאחר החזיק בעציץ לקנות אותה והזרעים כגון שלא פשכו אלא עשה בו מלאכה במקומו אף העציץ לא קנה והו"ו העציץ מטלתי היא ואין המטלתי נקנין בחזקה ופ"ו דהעציץ לא קנה כל שכן דזרעים לא קנה משך העציץ אותה קנה במשיכה והזרעים לא קנה שהרי הזרעים קרקע ניגוד אין קרקע נקנית במשיכה וכל שכן שאינה נקנית על ידי משכנת העציץ שהוא מטלתי החזיק בזרעים קנה העציץ דהא נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות ככסף ובשטר ובחזקה והעציץ נכסים שאין להם אחריות היא והוא דבעי' נקוב משום הזרעים דאז הוה יניקתן כמו מן הקרקע עצמה דאי לא הוה נקיב נ"ס הזרעים לא קנה בקרקע יש אומרים דוקא בשל עץ בענין נקוב ומטלתי אפילו אפילו

צבורין בתוך הקרקע ודבר זה למדו מקרא רבתי בני יהושפט ויהו' להם אכיהם מהנות רכות וכסף זהב מנדנות עם ערים בצורות כיהודה כלומר שנתן להם כל מהנות המטלתיין הנזכרים אנב קרקעות וערים בצורות לפיכך אמרו דנקנין המטלתיין אנב הקרקע כיון שהיו שניהם במכר או שניהם במתן בין שהקרקע במכר והמטלתיין במתן או המטלתיין במכר והקרקע במתן כיון שקנה קרקע קנה מטלתיין אשה ויש אומרים דאפילו הקרקע כשכירות והמטלתיין במתן או אפ"כא קנה :

כ במה דברים אמורים כשהיו אותם המטלתיין צבורים באוסי קרקע או מיד כשקנה הקרקע כאח פדרכי הקניות נקנין המטלתיין מסתמא עמהם אבל אם היו המטלתיין במקום אחר אינן נקנין לו מן התתם אלא צריך שיאמר לו קנה המטלתיין אנב קרקע ואז אפילו היו אותן המטלתיין במדינה אחרת ואמר ליה קנה אותה על נבי קרקע פלוני כיון שקנה הקרקע נקנין המטלתיין עמה אע"ג שאינן צבורין כתובה ואם לא אמר ליה קנה אנב קרקע לא קנה הואיל ואינן צבורין בתוכה ולא אמר ליה כלום כמה יקנה אותן אין קונין כהמשכ' ויא דאפילו הם צבורין כתובה צריך שיאמר לו קנה אותה אנב קרקע וכן עיקר יש אומרים דבעינן דוקא לטון אנב אבל לטון עם לא מהני ויש הולקין וכן נראה לו ואדרב' חמהני למה לא יועיל ליטנא דעם יותר פאנב והוא האי קרא דילפינן מיניה דין זה דקניין אנב עם כתיב בו עם ערים בצורת כיהודה אלא ש"מ עם ואנב חד ליטנא הוא אלא שזה לצד הפסוק נ"ה ליטנא דרבנן ולדברי ליטנא דעם עירף דאמרו סני לשנא דקרא נראה לי :

ג הקנה השדה לאחד והמטלתיין לאחר אנבי השדה ואמר ליה קני השדה לעצמך ואנבו יקנו מטלתיין לפלוני סביעא בגמרא אם קונה אם לאו ולא אפשיטא הלכך אם החזיק זה בקרקע לא קנה השני המטלתיין דמספיקא לא ספקינן להו מחזקה המוכר ואם קפסל הקונה אחר שחזר בו המקנה נ"ס כן אין מוציאין אותן מידו שהרי חפשינן אחר שקנה חבירו הקרקע שנקנו אילו על נכה ויש חולקין וסבירא להו כיון דלא אפשיטא בגמרא והוה ליה ספק דינא ואינו דומה לשאר ספק מסון דאמרינן ביה המע"ה אלא אפי' חפש ספקינן מיניה ואין חפשיהו של זה מעלת כחן ז"ל שכן הדין בכל ספק דינא דמטנא כמו שיתבאר עוד לפנינו בעת :

ד הקנה השדה לאפשיטונוס ומטלתיין ליתונוס קנו היהומים דיד האפשיטונוס הוא כיד היהומים דאי כאלו הקנה הכל לאיש אחר וכן הדין בגמרא צדקה שקנה הקרקע חכה במטלתיין לעניים דיד נבאי צדקה כיד עניים :

ה וכהמות במטלתיין כחשכו כרינים אילו :
ו קרקע אינה נקנית אנב קרקע אחרת דלא נאמר קניין אנב בפסוק אלא במטלתיין עם קרקע אבל קרקע עם קרקע לא נאמר חילוך אפילו צבורין בהן אינה נקנית כיצד כגון שאמר לו קני קרקע הסוספה לתהום ואנבה תקנה א דעלייכה אף על פי שהוא צבור בתוכה לא קנה והא דאמרינן לעיר סימן קצב סעיף י"ב עשרה שדות בעשר מדינות קנה כולם לא בתורת אנב אלא בתורת חזקה ומיירי שכבר נתן דמי כלם דבתיבא לעיל ע"ש והלכא בקניין אנב קונין אפי' בלא נתיבא דמי כלם וקרקע אינה נקנית בתורת אנב אפילו נתן דמי כלם :

ז מקנין מטלתיין הרבה אפי' על נבי קרקע כל שהוא דנצטנו לסיים קרקע כל שהוהיכא שידענו שאין לו שום קרקע אלא א"א בשאינו ידוע לנו והוא מקנה אנב קרקע מסתמא מני בכך ואין צורך לפיים הקרקע שמקנה על ידה וכן נהגין להקנות אנב צדקה אמת קרקע אע"פ שאין יודעין

* לבוש עיד שושן הלכות מיקח ומימכר * ק"ט

שוקבל אחר מהם והסכימו להחליפם זה בזה כיון שמשך בעל הפרה את החמור נקנית פרתו לבעל החמור ככל מקום שהוא ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו ויא דאם העריכו זה כנגד זה קונין אף בפירות והכי מסתב' שהרי אין זה חליפין הנאמר בפסוק ובכלל כל הגישום באחד הוא כל :

ב החליף חמור בפרה ושלה ומשך את הפרה ולא משך הסלה לא קנה מפני שאין פה משיכה גמורה שהרי לא משך את השלה שהיה בכלל חמקו וישאומרים דווקא כבי האי גוונא שאי אפשר לומר שיקנה כנגד שיווי מה שמשך דהיינו כנגד דמי הפרה שמשך משום שהחמור אי אפשר לחלק אבל אם אמר פבה ושלה כמור חליפין משך הפרה ולא משך הסלה קנה בחליפין כנגד דמי הפרה לא שאם ראובן החליף בקניין אחד עם שמעון ולקח חמור של קניין אצל אחד במל גס כן כנגד חמור :

ג לשונות של זהב ושל כסף זשל שאר מיני מתכות הרי הם כשאר מטלטלין ונקנין בקניין סודר וקונין זה את זה בהחליפה אבל מטבעות והצאות הן של כסף הן של זהב הן של נחשת יכולים חשיבותם משום צרוחם הרי הן כולן דמים נגד שאר מטלטלין והנחון אחר מהם ברמי מטלטלין לא קנה המטלטלין דמעות אינן קונות ער שמשך ואין אחר מהם נקנה בחליפין כגון אם בא להקנו לחבירו מטבע שבידו או שיש לו בר אחר בקניין סודר אינו מועיל לכן אין נעשין חליפין לקנות כחן בתורת קניין סודר כמו שכתבנו מעט לעיל סימן קצח סעיף ב' ולפי המיוחד מעות זה קנס לאחד בחליפי מטלטלין הוהיל ולא קנה זה המעות לא קנה זה המטלטלין אע"פ שמשך אותם ודווקא שיחדם בתורת חלופין אבל אם יחדם בתורת דמים משמשך זה החפץ נתחייב בדמיו מיד אפילו לא ייחדם כבר :

ד ברא שכולן נעשין דמים נגד שאר מטלטלין ולא קנה בזמן שמכר שאר מטלטלין באת' מכל מיני מטבעות שבעולם שבכולם יש להם דין מטבע גבי שאר מטלטלין בין לענין שאין עושין בהם חליפין להצא קניין

והיה כחן בתורת סודר ולא נקנין בקניין וצין קונין במשיכת המטלטלין אבל מחייבין בהם במשיכת המטלטלין אבל המטלטלין מטבע פמשבעש מהם שיש להם דין שאר מטלטלין שבמשיכתן מחייב לחבירו המטבע שנותן תמורתם ויש מהם שיש להם דין מטבע שאין מחייבין במשיכתן ליתן תמורתן כלל למילתא לעולם המטבע היוצא מזהרה ובחירות יותר מהאחרת היא חשיבה שבעא נגד האחרת והאחרת חשיבה פירות לגבה וידוע דמטבע של כסף יוצא בחירות יותר מכל המטבעות לפיכך אפי' מטבע של זהב לגבי כסף פירא הוא ויש לו דין מטלטלין שאם מבר לו דינר זרב כעשרי' וה' דינר כסף בתורת דמים אע"פ שלא ייחד לו את מטבע הכסף ומשך הלוקח את דינרו והזהב נתחייב למכר בכסף מיד והייב ליתן לו חמשה ועשרים דינרי כסף כפי מה שפסק עמי אם חדשים חדשים אם ישנים ישנים אבל אם משך המכר הכסף לא נקנה הדינר חמ' ללוקח וכל אחד מהם יכול לחזור בו עד שיגיע הדינר זהב ליד הלוקח :

ה ובן מטבע של נחושת הוי כמו פירות לגבי מטבע קל כסף ושל נחשת קניין את הכסף ואין של כסף קניין של נחשת כיצד מבר לו שלשים איסרי נחשת בדינר כסף ומשך הלוקח האיסרות נתחייב בדינר הכסף למכר וחייב להנלו לפי כפי מה שפסק אם חדשים אם ישנים אכל אם מקד המוכר בדינר הכסף לא קנה לוקח את האיסרות עד שיגיע לידו ומעות שלנו באילו הארצות רובן ורובה דהובכסף ונחשת מעורבין בהן וחרפין הן ביציאת ביתר לפיכך כולן הוו שבעת לגבי מטבע של כסף צרוף ושלכסף צרוף הוי פירא לגביהו :

ו מטבע

אפילו אינו נקוב חשוב כנקוב ריונק מן הקרקע דרך החרם ויש שאומרים איפכא :

ו המקנה בהמה וכלים שעל גבה כאחד אף על פי שמשך אבהמה וקנאה לא קנה הכלים שעליה במשיב' שמשכה עם הבהמה לא קנאם שאין המשיכות שוות ונעיקר דין משיכתה הוא בהליכה וזו בגרירה ואינה נקנית לבת אחת ומטעם חצר נמי לא קנה שהיא הבהמה נחשבת כחצירו וקנה הכלים עליה בחזרת חצירו ודחצר מהלכה היא ולא קנה ערשיניה או סימיו הכלים עצמם אם אין דרכם להגביה ואם היתה הבהמה כפוחה ומסכה וקנאה קנה אף גלים שעליה ולא מטעם משיכה שאין משיכתה שוה אלא מטעם חצר דבהמה כפוחה הוא כחצירו ובכמה פחותה לא בעינן יטן דאפילו אינה ישנה משתמרת לדעתו היא שהרי אין לה דעת ישימי שאומר דבמציאה אם אומר אני שמשך בהמה זו לקנותה והוא הכלים שעליה קנאם אפילו אינה כפוחה כיון דמהפקר קא זכה קניין כל דהו סג' שההא קאי ברשותו ואין אחר יכול לחוספה כמנו לזכות בתיון שהוא מוחזק בה שמשך לרשותו :

ז אמר ליה המוכר משוך בהמה זו קני כלים שעליה ולא הקנה לו הבהמה הואיל ולא הקנה גוף הבהמה אע"פ שמשכה והיא כפוחה לא קנה כלים שעליה כיון שעיקר דין משיכתה היא בהליכה שיכת כלים הוא בגרירה :

ח אבל אמר לו משוך קופה זו ובמשיכתה קנה מה שבחובה במשיכת הקופה קנה מה שבחובה אף על פי שהקופה לא קנה כיון דמשיכת הקופה ומשיכה מה שבחובה ששונה שוה היא חרווייהו בגרירת מועיל גרירת הקופה לגרירת מה שבחובה :

ט כל מטלטלין נקנין בחליפין ומטבע אינה נקנה בחליפין ובו יסעיפים :

וחאת לפנינו כישראל וגומר לקיים כל דבר' שלף איש נעלו וגומר וכבר ידעת בריש פסוק קנה דפסוק זה בקניין חליפין קטירי מכאן אהזל כל המטלטלין קניין זה את זה בדרך חליפין לא יביעא אם אין הפקדת מקפיד לירע פכום טווי החפץ שנוטל בחליפין ענין שקנין בסודר שוהו הקניין הגמור שאנו למדין מקרא שהוא מועיל לכל הדברים בין קרקע בין מטלטלין בין בעלי חיים דלקיים כל דבר כרכיב ופירות נמי אף על פי שאין קניין מהם מפני שאינן כלי ואנן כלי בעינן דומיא דנעל דאף על גב דלחייב מ' נקנין הן בחליפין שלקיים כל דבר חוץ ממטבע שאינו נקנה בחליפין ולא קונה כשי שנחבאר טעמים לעיל ס' קצה סעיף ב' וחזן ששטרות ועל סימן ס' וכן דבר שאין בו שמש אין קניין מועיל בו כגון שקנו ממנו שילך עם פלוני למקום פלוני או שקנו ממנו שיהלוקו ההצר שביניהם או שיהלוקו השכר שביניהם או שישתתפו באנמנות דברים כאלו וביוצא בהן לא הוה אלא קניין דברים שאין להם מקום מסויים מה שחול הקניין עליו וכן שובת הנאה לאוסמון הוא ואינו נקנה בחליפין ועל סימן דמי' האומר אתן דבר לפלוני אי הוי קניין דברים מי שקנו ממנו שיעשה שטר מחילה לחבירו הוי קניין דברים שאינו מקנה לו שום דבר מסויים אלא שמשלק עצמו ממנו ואין זה דבר שחול עליו הקניין אבל אי קנו ממנו להחזיר לחבירו כל זכויותיו שיש לו עליו לא הוי קניין דברים שהרי צריך להקנות לו דבר בחזרתו והוא כל אילו בכלל הקניין חליפין הנאמר בקרא ואין צריך לומר שקניין אלא אפי' מקפיד לירע סכום שיוני החפץ שנוטל דהשתא דרוחם לדמים אפילו הקנה ביצד חלילה פרת ולזה חמור והעריכו אותם כמה

דבש עיר שושן הלכות מקח וממכר

ז מטבע של נחשת יש אומרים דהווי טבעא לנבי מטבע של זהב ויש אומרים דהווי פירא לנבי דהבא :
ח וכולם יש להם דין מטבע לנבי שאר משלשין וכן כולם זה כנגד זה כנגד כמכר דנר זהב בדונו כסף או דינר כסף בדונו כסף או דינר נחשת כדונו כולו יש להו דין מטבע זאין קניין זה את זה :
ט מעות תרעוה שפסולתן פלכותא אדוניה או דינרי שאין יוצאין באותה סדיבהאין גיטאין ונחמין בהם עד שמשנים אותם לפטבע אחר הוי הם כפירות לכל דבר ונקנין בקניין וסתחויבין על ידי שפסולתן להם מעות שפסקו ואם נפלו כנגדן מעות לא נקנו ויש אומרים דאפילו מעות הדעות שלא נפסלו לנמרו רק שאינן יוצאין בהגאאה להרוא נקראו משלשין וכן ציקר :

י לפי כל מה שכתבנו לא נשאר לנו דרך להקנות מטבע לאחר קבלת נקנה ממנו בלומר דאי קנה ממנו משלשין בשמשך המשלשין חייב הוא במעות אבל בלא הכר אין דרך להקנות מעות אלא בקניין אגב כנון שקנה קרקע זעיר אגב מעות או שיסבור מקום המעות וקנה אחס כותרת אחר זכיון שזכה בקרקע עד קניין כסף או שטרעו חזקה או פקניין סודר וזה אגב קרקע גם במעות או בתורת חצר או בקניין אגב אפי' שאינן צבורת עליו והוא סיהו המעות טוכנים וקייסים וכנון שהיו מופקדים ביד אחר ולא כפין הנפקר אבל ראובן שהיה לו חוב על שטעון והקנה ללוי קרקעו על גבו החו' לא קנה החוב והא המעו' ליתנהו בעלים דליקני באגב דמלוה להוצאה נחמה אבל יכול תוא להקנות לו החוב של ישראל במעמד שלשתן וכן שנתבאר בספין קלו' וכן יכול הא להקנותו לו על ידי שיסבור לו או יתן לו השטר כשהנה ועל הדרך שנתבאר בספין ס' וועיין לעיל סימן קכ"ג בדני הרשאה :

יא החליף קרקע בקרקע או משלשין במשלשין או קרקע במשלשין ביון שזכה והנתחייב זה בחליפין טלס טקנו מות לזה להפיק על כל אשר להם יש אומרים שאין בקניין זה כלום שלא ביון להקנות אלא לנזם גיש אופרים דמהני אך מ' מיעמוד כל אחד כשלו דורשי שלו חביבא עליו ולא היתה הכוונה לחלוף ממס אלא להרוח מי מחס שיט ליותר על חבירו ותן לו הסתיר ולענין זה חל הקניין ועל ספן ר' טעין ב' :

יד אימתי מקבל החוזר ברימי שפרע וכתו נקרא מחוסר אמנה וכו' א טעפים :

א אף על פ' שבעות אינן קונות כמו שאמרנו מכל מקום החוזר בו אחר שנתן הדמס ולא משך המשלשין בין המוכר בין תלוך לא עשה מעשה וישראל חייב לקבל עליו מי שפרע ואפילו לא נתן כל המעות אלא שקצתן וחוזר ב צריך לקבל עליו מי שפרע כמו שיחבאר נוסחו בסעף ד' אבנ' כל זמן שיא נתן המעות אלא שפסק המקח אינו צריך לקבל עליו מי שפרע :

ב נתן דמי המקח ונאנס המקח קודם שיקחנו הלוקח ואמר ליה הלוקח לטובר תן לי מקחי או החוזר לי מעותי אע"פ שיש עדים שאכר באונס ולא היה כח במוכר להצילו ולא נתרשל ברבר תרי זה מחזיר הדמי' ואין כאן מקום מי שפרע ויש אומרים דהוא טיין לשי שחור בו מפע' שירא להפסיד כל המקח כנון שמשע' שבאנוס ליקחנו שלא אמרו לקבל מי שפרע אלא כשחזר משום ויקרא וזולא :

ג הפוסק על סער שבשוק וקבל דמיס ולא היה לו אוחו הסין שפסק עליו נחבאר בספין ר' טע' ל' ס' ר' טע' ר' קיצר שקבל מי שפרע אורדין אותו בבית דין בקללה

סתמית דרך כלל ואומרים מי שפרע מאנשי דור הפלגה ומאנשי דור הפלגה ופוסק וצמורה ומצורים שמכעו בים הוא צרע פסי טאינו עומד בדיובור ויש אומרים דל' ל' לשינן ליה להרוא ואומרים לו הוא יפרע מסך אם אינה עומד בדיובור וצמורים לו כן כרבים אולי יחזור סן החזרה ויקיים צמרו :

ה הלוקח מחבירו קרקע או שאר משלשין ופסקו דדמיס והניח משכין על הדמי' לא קנה דמיס אין כאן משכין אין באין שהרי מעות לא נתן לרכושטון לא קנה כלום בביתו ואם כן במה יקנה וכל הרוצה לחזור בו משניהם חוזר והניח צריך לקבל מי שפרע :

ו מכר לו כהברים בלבו ופסקו הדמיס וישם הלוקח חסם על המקח כדי שיהיה לו סימן ידוע שהוא שלו והוא אמר סן הפירושים שצ'ישו על ספוימה קונה בסימן זה אף על פי שלא נתן כלום מהדמיס כל החוזר בו אחר שרשם מקבל מי שפרע שזה פירש סיטומתא קונה שקונה לענין קבולתו שפרע ואם טמנה המדינה הוא שיקנה הדמיס קניין זמני נקנה המקח ואף אחר מהם יכול לחזור בו כל זה שרשם בפני המוכר או שאמר לו המוכר דשום מקחך ועל סימן דמיס הנשוא והנותן כדברים בלבד הרי זה ראוי לעמוד בדיובור אע"פ שלא לקח מהדמיס כלום ולא דש' דלא הניח משכין וכל החוזר בו ב' לוקח אין מוכר אע"פ שאינו חייב לקבל מי שפרע מ' הדי זה מ' מחוסרי אמנה אפילו נתחייב השער זאין רוח חכמים נוחה הימנו וכבר ידעתה אז ל' הדין שיהא הן שלך צדק :

ז זכין מי שאמר לחבירו ליתן לו מתנה ולא נתן היתה מכיוסר אמנה במה דברים אמורי במתן מועטה שהרי סמכה דעתו של מקבל כשהבטיחו אבל במתנה פרוש אין בה משום מחוסר אמנה שהרי לא האמין זה שיתן לו דברים אילו לפני שהוא מרובה ואינו קונה על שיקנה אותה כדברים שהם נקנין בהם ועל סימ' ר' טע' :

ח ישימי שאומר שאם רבים אמרו לאדם אחד ליתן מתנה אינם יכולין לחזור בהן אפי' אם הוא מתח' סתם לנבי המקבל כיון דלא היר' מהנה מרובה לנבי כל א' מהן מי שהיה לו חוב אצל חבירו ואמר לו כמנר ל' משלשין אילו כחוב טיש לו אצ'ך ונתרצה המוכר א' שזהו כמו שנתן דמיס לענין כל החוזר בו מקבל מי שפרע חלקים ואומרים דשינו קנה אפ' המעות עדין בעין ביד הנתן בית' דמלוה להוצאה ניתנת הוי כאינו נותן לו כלום דמ' אין כאן מנה אין כאן אלא ש' אכ' אמר לו יקנה ל' חפץ ש' בהנאת מחילת מלוה דאז קנה באותה הנאה דמחילת לקבל קבולתו מי שפרע ואפילו לא מחל לו לנמרי אלא הוה ד' הפרעת ואמר לו יקנה לי חפץ שלך כההיא הנא שהר' ד' דהוי כמו נותן לו מעות ועל סימ' ק' טע' ר' טע' :

ט דאובן שהיה חייב לשמעון מנה ואמר לו שמעון ל' אובן שלמל זה אמכור לך במנה ונתן לו דאובן המנה י' שמעון לומר מנה זה אני טובה כתני והתפ' לא אח' לך ה' ב' מי שפרע דברי להוציא מעותי עשה זה עשיתי ב' ד' עמו אבל אם אמר לוראובן הילך עול' אותך דמל' ש' לך ותן לי חפץ צריך ליתן לו אר' מקבל מי שפרע :

י דין מוכר כחמת אונס זמנ' מודיע ובטלה וכו' א טעפים :

א מי שאנסוהו למכור דתלוהו ויוסדוהו על ש' כ' ב' במקרקעי מן במשלשין שאמר רוצה אני אר' ש' מקבל דמיס כ' דאכ' תרי שנתרצה ואמר רוצה אני ש' וס' :

לבוש עיד שושן הלכות מיקח וממכר * קד

תורה מקה יהיו כמי שאנחותו ליתן שאינה מהנה. וכבר מנחם מהרמ"ז ז"ל מיהו לענין זה הווי כמכר דאם מסר מודע בעיניו שידעו העדים באונסו כמו בכפר עכ"ל ונ"ל מעמא משום דאי לא ידעו העדי' באונסו דילמא אע"פ שבה שנתן לו מה ששו' יתר על הדמים שקבל נתן לו שלא מדעתו ולא קנה מה שנתן לו כנגב. שיווי הדמים נמר. והקנה לו בלא אונס אגב הדמים שקבל נ"ל :

ה זכיון דבעיניו שידעו העדים מצד אחד ולא מפיו דאונס הוא בדכתיב' בסעיף א' ישימי שאומר שאפילו אמר לעדים כתבו לי שמסרתם מודעא בפניכם וכשיוודע על פי עדי' האונס שאנסונו יצטרף ערוהתם עם אותם העדים לבטל המקח איך שומעין לו ומעמא משום חיישינן לכד טועין שאמרו חזקה לא חתמו אלא א"כ ידעו באונסו ויבאו לבטל המקח ע"י אילו העדי' לבדן ויפסידוהו שלא כדון לפיכך אמרינן דוק לכתחילה לא יכתבו אבל אם כתבו לו ולא ידעו באונסתו ואז"כ בא אגב ותבעו לדין והביא עדים דאונס היה הל' מודעא מעליחא ומכילין הכיירה על פיה :

ו ברא מצריך שידעו העדים שהוא אונס במכר או בעושה עשה שהיא דומה למכר כמו שכתבנו שאם אינו מוסר מודעא אפי' שותק אמרי' אגב אונסיה נמר ומקני אבל במתנה או במחילה אם מסר מודעא קודם אע"פ שאינו אונס הרי המתנה בטלה שאין שייך מתנה אלא מה שנתן. מצרינו הטוב והרי נלה דעתו שאינו נתן ברצון שאם היה נוח ברצון למה מוסר מודעא ונילוו דעת הנחמן שאינו נתן ברצון סגי כהרי אינו רוצה להקנות בכל לבו ולא קנה המקבל כתנ' והמחילה דומה למתנה כמו שאמרנו :

ז וכשלא מסר מודעא ואנסוהו זכניה זכניה דאגב אונסיה נמר ומקני לפיכך צריך למסור מודעא ל"ש אנסוהו אונס הנ"פ כגון שהכונה או שתלאו עד שמכר לו ל"ש אנסוהו ע"י ממון כגון שהפחידוהו בהפסד ממון בין ע"י גניב בין ע"י ישראל ולא אמרינן כשפחידין אותו ע"י ישראל אינו אונס נמור דהא איפשר לתובעו לדין או הוא עצמו יתחדש ויחזיר לו הנזילה והל' אע"ג שקבל הדמים לא נמר ומקני אפי' לא מסר מודעא. אלא אפי' צריך שמסרת מודעא ואם לא מסר מודעא אמר גמרי' ומקני ומעשה בא ששכר פרס מחבירו לו שנים ולא היה שטר חוב ביד המטכיר ואחר שאכלו השוכר נ' שנים אמר לו למטכיר בינו לבין עצמו אם לא חמכרנו לו' אכבוש שטר השכירות ואפעון שהוא לוקח בידו והיה ירא המטכיר שפא יפסיד כל הפרס בתנש והלך ומכרלו וקבלם דמים ועשה לו שטר מכירה עליו וקודם שטכ"ל לו מסר מודעא בפני עדים והטמין העדים אחורי הנדר ושמעו שלא נחרצה למכור לו אלא ע"י גניוס זה שאמ"ל אם לא חמכרנו לך כשינ' לשטר משכונא ואיפא לקוח הוא בידי והפסדתי השטר ויש לו טענה חזקה שהחזקתי בפרדס' שנים ומפני גניוס זה מכרלו לו ואחז"ל שזה וכיוצא בו הוא מקרי אונס וכשיחכענו אחר כך לכ"ד ויכפור ויאמר שקנה ממנו פרס זה והווי יוציא המודעא המכר בטל וכן כל ביוצא כזה :

ח ברא כואנס כזה שמעולם לא בקש הקונה לנזלו ממנו בתנש אלא נעשה חמסן שכפה את המוכר למכור שלא ברצונו ונתן דמים אבל הנזול את חבירו והווי' כנזול ואח"כ לקח אותו השרה מן הנזול וקבל הנזול את הדמים ממנו אין המוכר צריך למסור מודעא דבלא מודעא צריך להחזירו לו כמו שיתבאר עוד בע"ה :

ט עדים החתומים על המודעא הם עצמם יכולין להחזים על אותו שטר המכירה שנמסר להם המודעא עליו המודע' כשרה ולא אמרינן ההווי לה' כעוקרין ערוחן במקח שאינו ערוח דהל' כחזור ומניד כדאמר דעדים שאוסרים כתב ידנו. הוא זה אבל עדים חיינו שאם כתב ידם יוצא

וגם קבל הדמים הרי זה מכור דאמרינן אגב אונסי גמר ומקנה יש אומרים דווקא דאיבא עדים שראו שהאג נתן לו המעות אבל אם הודה בפני עדים שקבל ממנו המעות והעדים לא לא ראו שנתן לו אינו מכור דאמר כי היכי שאנסו למכור כן אנסו להודות שקבל המעות והוא לא נתן לו ומקפת יראת הודה ויש אומרים אפילו בהודאה סגי דמחק אונסו אינו מודה אם לא שקבל דאם אנסוהו להודות הל' למסור מודעא דקבל יכול למסור מודעא על ההודאה יא דווקא כשנתן לו המעות אפילו באונס זכניה זכניה דאגב אונסיה נמר ומקני אבל אם לא קבל הדמים אלא שנתן לו שטר לאנס ששכרו לו לא כלום הוא ולא קנה ויש חולקין ודווקא שאמר רוצה אני או שהקובל דמיס אמרינן דאגב אונסיה נמר ומקני על ידי הדמים אבל אם אמר כפיר' שאינו רוצה ואנסוהו לקבל הדמים לא נמר ומקני לפיכך אם אנסוהו למכור ורוצ' לשאת לו התקן לביסתלק האונס שלא יתקיים המקח ויכל לחזור בו ולא יאמרו. דאגב אונסיה נמר והקנה אלא סתמה יראת קבלם ומסור מודעא קודם שימכור כלומר יודע לעדי' שבאונס הוא מוכר זאינו מתרצה לשכור. אלא חמסת. יראת האונס כיצד יעשה יאמר לפני עדים דעו שזה שאני מוכר חפץ פלוני או שרה פלוני לפלוני לא ברצוני אני מוכרו לו. אלא מפני שאנסו אני למכרה לו ואז אפילו יחזיק בו זה כמה שנים לביסתלק האונס. הסבר בטל ומציאין אותו מידו ומחזיו לו הדמים ובלבר' שיהוה העדים יודעים ששפי אונס הוא ומכרו. ושהוא רואי אונס וכל מודעא שאין בתוב בה אנו העדים ידענו שהמוכר זה אונס היה כשמכרו זה אינה מודעא :

י ברא שצריכין העדי' לידע את אונסיה במכר אבל המתנה או מחילה שכופרהו ליתן או למחול אין צריכין להכיר אונסו שאפי' אם אינו אונס כיון שגלה דעתו ואמר לעדים שאינו נתן או מוחל מדעתו אגב במתנה או במחילה כלום דווקא נכי מכר אמרינן כיון שקבל המעות נמר ומקנה קה שאין כן במתנה ובמחילה שכיון שלא מדעתו נתן או מחל קנה הקנה ומתנה שכתוב בה אחריות דינה במכר שכיון שכת' לו אחריות וראי בתנש לא נתן לו מתנה כגאם לא שנס. דאם נהנה ממנו כבר הרבה והרי הו' כמפר נמר. ומקנה אגב הנאחו שהיתה לנסנו :

יא מתנה אם נחברר שבאונס נתן אע"פ שלא מסר מודעא מתנה בטלה וכן אם מוסר מודעא ולא ידעו באונסו כיון שקודם שנתן נלה רעתו שאינו נתן מדעתו המתנה בטלה כמו שיתבאר בסעיף' בע"ה ומחילה דינה כמתנה דמה לי נתן עבשו ומה לי מוחל' מה שחייב לו כבר לפיכך אם אנסו עד שמחל לו אם יש עדים שיגדעו באונסו אע"פ שלא מסר מודעא וכן אם מסר מודעא ולא ידעו עדים באונסו אין מחל'תו מחילה ופשרה דינה במכר מפני שהיא דומה למכר לפי שהתובע ירא שמא יפסיד כל תביעתו כיון לכהו מתפיל ליטול קצת בפשרה וכן הנתבע ירא שמא יחייבוהו לשלם כל מה שהובע ממנו ולכן הוא מתפייס לשלם מקצתו בפשרה והיינו מכר שמש שה' מוכר לחבירו כל זכות שיש לו בתביעה זו בסך ששתפשים ביניהם לפיכך אם אנסו עד שנתפשר עמו נמר ומקני אגב אונסיה עם קבלת דמים התובע בטח שהוא מקבל ממנו מן הנתבע והנתבע כמה שהיה לו. פתביעתו יאמ"כ מסר מודעא ואם לא כתבו במודעא אגב סהרי ידעין באונסיה אין מודעא זו כלום :

ד ישימי שאומר דהא דאמרינן כשלא מסר מודעא ממכר ממכר אם הוא בקרקעות הוי ממכר אפי' לא נתן לו כל שוין לפי שאין אונסיה לקרקעות אבל במשלתין כיון שיש בו כרי אגב וכו' כדי כישול' מקח אין כאן תורת מקח ה"מ בשעניו כופה אלא המכירה אבל במכוס המעות אינו כופהו אבל אם כופהו ליתן לו בעתה בשווי' אף בקרקע אין כאן

* לבוש עיר שושן * הלכות מיקח וממכר * *

ממקום אחר דאינס נאמנים הכע נאמנים דכיון דשניהם
 גזרות בכחב הוא אתי בכת' ומרע בכחב וכ"ש חיכא שבא
 החתומים על המודע אינה חתומים על. המקח דאתו הני
 ועקרי שהדוחיהו דהני ואפי' אמ' הסופר לעדים כפני האנס
 ברצוני הטוב אני מוכר לו ובלא אונס אפה המודע קיימת
 דאמרינן בשם שאנסו שמכר בלא רצון כך אנסו עד שאמר
 ברצוני אני מוכר ואם נאמנים לומר בעל פה מודע היו
 דברינו על סי' מ' סעיף ל' :

וכן אם הודה בפניה' שלקח הדמים אחר שמסר מודע
 על כך ועכשיו אומר שלא קבל כלום אינו חייב להחזיר
 כלום דכש' שאנסו למכו' אנסו ב' כלהורו' ולומר שקבל אע"פ
 שלא קבל אבל מנה לו הדמים בפניהם כשסחזיר המקח
 הרי זה מחזיר הדמים שלא קנסוהו בעד הדמי' שטר מודע
 שאין בו זמן ואין העדים כאן ולא ידעינן אינעשית קודם
 המכר והוא מודע מעליות' ארא' נעשית אחר המכר דאז לא
 דני סמט כמודע דאם כן כל השטרות שבעולם אחר שנעשו
 בבשרות ויתחרט יבא למוסרין מכל מקום המודע הזאת שאין
 העדים בפנינו ואין בה זמן כשריה ומכשלת המקח דמאחר
 שנודע על ידי המודע שאנס אמרנן מסתמא קודם המקח
 נעשית דחוקה דאז שאס' לא פז לא דרו העדים חותמין אותה ;
 העידן עליו עדי המכר שביטל המודע בשעת המקח
 הרי המודע בטלה והמכר קיים ולא אמרי' ההוא אונסא
 דאונסים לעיקר ובינא הוא נופיה אנסוהו לכפול' ולעודו
 ליה דחוק' ליה בלא אונס דאמרי' אנכ' הא' אונסא דאמר ומקני
 במו דאמרינן על' המוכר עצמו אם לא' דזה' מוסר מודע
 מתחילה בדא' כשסמסר מודע סתם אבל אם אמר לערי המודע'
 הו' ידעינן שכל קניין שאני לוקח לכשל המודע' שהכל יהא
 בשל אני אומר כן אלא כפני האונס שאהם יודעי' ואין ברצוני
 להקנות לזה האנס לעולם הרי המכר בשל ואע"פ שקנו מירו
 לבשל המודע גם הקניין אינו פלוג דקניין באונס הוא ויש
 חולקין ואומרים דמנה הניסול' בשעת המקח זכר' זנהג'
 לכהוב בשטרות לכל' כל פול' דנפק מנו מודעי' עדי עולם
 דדוקא במכרין קיבול דמים' ראנ' קיבול דמים ואע"ג דאונס
 נכר ומקני' אבל במהנה כל זמן ידעינן באונסיה אע"ג דבשל
 מודע או אפי' לא מסר מודע לא הוי מתנה דהא לא הקנה
 פדעתו אבל אי לא ידעינן באונס המהני ביטול מודע אף
 כמתנה וכן אם הודה לאחר שחייב לו באיזה דבר שאינו חייב
 לו הוי כמתנה לכל דבר :

וב' באיזה אונס אמרו שהוא מכשל המקח באונס דאתי
 ליה מאחרוני אבל אונס דאתי ליה מנפסיה כגון מי
 שהוא מוכר מפני שהוא דחוק לפעות לא דאם לא כן כל אדם
 ימכור כשריה צריך לפעות וימסור מודע' וכשרהו לו מעות
 זכא ויבטל המכר וזה דבר שאי אפשר לתקיים ואפי' באונס
 דאתי לי מאחרני כפי לא אמרנן אלא דוקא שאנסוהו למכור
 אבל אם לא אנסוהו למכור אלא אנסוהו ליתן מעות ומתפת
 שלא היו המעות הוצרך למכור לא הוי אונסא כמכירה אלא
 כשאר דחוק למעות וזכינה ובינא וכל זה מיירי באנסוהו
 לקב' דאמרינן אנב' אונסיה דמר ומקני אבל אונסוהו לקנות
 איש קניין דאנב' אונסו אינו קונה אלא מפקריו פדעתו ואין
 מוכין ומקנין לאדם בעל כרחו :

ד דין כשאמכור אמכור לך במאה ומכר
 לאחר ביותר או שאמר אמכרנ' לך כמו
 שישאמו אותו בית דין וכו' ד' סעיפים :

האומר לחבירו כשאמכור שרה זו תהא לך מעכשיו
 במנה וקנה מידו על כך הרי הוא קנויה לו ועבשיו
 לענינה מאם ימכרנה אחר' וזהו המנהג הרי זה מציאה.

מידו כיון שקצב לו הדמים ואמר לו מעכשיו אבל אם לא
 הזכיר לו סכום מעות אלא אמ' כשאמכרנה אמכרנה לך אע"פ
 שאמר מעכשיו לא קנה הראשון דלא סמכא דעתיה כיון שלא
 קצב לו סכום דמים שהלוקח חושש ששא המוכר ופסוק עליה
 דמים יתרים ולא יתראה הוא בכך וכן המוכר חושש שמכר
 הלוקח לא יתראה דמים שיפסוק לו לפיכך לא סמכ' דעתיה
 ואינס מקנים או קונים זה לזה לכן שניהם יכולין לתזור בהם
 וקנאה השני וכן אם פכרה לאחר ביותר דמים שקצב לזה
 קנאה השני ולא הראשון שלא התנה עמו אלא כשימכרנה
 פדעתו ימכרנה לו וזה אם לא היו נתנין לו רק מנה במה
 שקצב עם הראשון לא היה מוכרה מרצונו וכשמכר' לאחר
 ביותר חטוב כאילו אנסוהו למכרה דזווי אנסוהו למכרה
 ביותר וקנאה השני וכל זה לא מיירי אלא כשאמר בזה הלשון
 כשאמכור אמכרנו לך אבל אם אמר כשאמכור לא אמכרנה
 אלא לך בכך וכך ומכרה ביותר או שהתנה אפי' אם ימכרנה
 ביותר ממה שהתנה עמו ימכרנו לו כל תנאי' שבמזון קיים
 וקנאו הראשון אבל אם לא התנה עמו אלא כשמכרנה לאחר
 ביותר אמר הוא אני אחז' גם אוהו המותר אפי' הני זכה תנאי
 שכיון בשעת הפק' קנאו השני שוב לא יתבטל בשביל הוספת
 דמים של זה ואפי' ידע הראשון קודם המכר שרצו ליתן בזה
 יותר ואמר תנח לי ואני אחז' גם אותו המו' ומכרה לשני אפי'
 חל' קנאה אותו השני שלא היה התנאי אלא אם ימכרנה לאחר
 בשווה דהיינו מנה שקצב עמו ראשונה וכיון שמכרה לזה
 ביותר אין כאן תנאי :

ב אמר ליה כשאמכרנה הרי היא קנויה לך מעתה
 וישאמו בית דין של שלשה כיון שהזכיר בית דין הולכין
 אחר הרוב שבהם כדרך בית דין ואם שמורו שנים בסומ' שוין
 והשלשי חולק עליהם הולכי' אחר הרוב אם' ליה כמו שיאמר
 שלשה ולא הזכיר בית דין נחין לדעות ולא לבית דין ואיני
 צריך לתת אלא עד שיסכימו כל השלשה לדעת אחת ;
 וכן אם אמר כמשישמו אותה אד' עה או אפילו אמר
 בית דין של ארבעה כיון דנהוה לדעת יותר מסתם בית
 דין דעתו עד שיסכימו כל הארבעה לדעת אחת ואם ימכרנה
 לאחר כמו שהסכימו אילו הארבעה קנאה הראשון ;
ד שמו אותה שלשה או ארבעה כמו שאמר ואמר המוכר
 עד שיבואו שלשה או ארבעה אחרים וישאמו אותה אין
 שמעין לו שרדי קנו מירו' מתחלה ששכרו מעכשיו זממא
 דהנבקים להו שפי דילמא הני קיפ' להו שפי' וזה דחוק
 שאמר מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו אע"פ שקנו מיר
 שבשמימור יהא מוכר לו לא קנה דהוי קניין דכרי' כמ' שיהב'
 לעיל סיר' ג' אי נמי הוי אפמקתא כמו שיהבא' כמ' ד' בעלמ'

ד המוכר נכסיו על הנאי ודיני אסמפתא והמחייב עצמו
 בדבר שאינו חייב בו וכו' כ' סעיפים :

א המקנה לחבירו בין קרקע בין משלשלו' והתנה עמו
 תנאים שאיפשר לקיים בין שהתנה המקנה בין שהתנ'
 הקונה אם' בתקיים התנאי נהקי' הדבר כשהוקנת' ואם לא
 נתקיים התנאי גם הקניין בשל ודיני התנאים מבוזרים בלבוש
 הבז' וארמנ' פי' לא' וסיסן קס' ועל סיסן דמ' א'
ב יא דח' מ' שקנה כשמקיים התנאי בשקנה כדרך
 מהדרכים שקנין כהם מעכשיו אלא שהתנה שיהיה על הנאי
 אז יש עליו לקיים תנאו אבל אם לא קנה מעכשיו כאחד הדם
 הקניינים אלא התנה עמו שאם יתקיים תנאי בכך וכך יקנה
 ודבר זה בקניין ואם לא יתקיים התנאי לא יקנה לו אף על פי
 כשנתקיים התנאי לא קנה כיצד סבר או נתן לו בית על הנאי
 שילך ביום פלו' למקו' פלוני וחזיק בו עתה אם קיים תנאי
 יהלך ביום פלוני' למקום פלוני קנה אף' ולא קנה אבל
 אם

לבוש עיר שושן הלכות ביקוח ומכר קמ"א

אם התנה ואמר אם תלך למקום פלוני פלוני או תביא לי דבר פלוני אמכולך בית זה או אתננו לך וקיים תנאו והלך ביום פלוני למקום פלוני ואחר כך החזיק בבית לא קנאו שוו אסמכתא היא שסמך קנייתו על לעשות כן וכך וכל אסמכתא לא קניא שהרי לא נגרר להקנות אלא אם אמר לו קני מעבשיו וקנו מידו על כך באחר מדרכי קניינים :

יש אומרים אם בשעת עשיית המקה אפילו קודם שנגמר המקה התנה המוכר תנאי אחד שהו' לשיבת הלוקח כגון שמוכר לו קרקע שלא באחריות ואחר כך אומר המוכר אם ישרפה ממך מבניא לך שופרא שבחא ופירן וכחאי גונא דבר שהוא לשיבת הלוקח אין זה תנאי שתנאי כזה שהוא לשיבת הלוקח היה לו ללוקח להתנות או לפתוהיה לו להתחייב בתוך דבריו וכיון שלא החזירו אמרינן שהיה מתיירא דחשב בלבו אם אחזור התנאי יחזור המוכר מדבריו ולא יקבל עליו אחריות ודעתו היה לקנותו אפילו אם יחזור המוכר מדבריו לכך אמר שוב לי לפתוק לפיכך אין בתנאי זה בלום ומה שאמרו המוכר לא אמרו אלא לפשוטי מילי להפיס דעת הלוקח ולא לתנאי גמור אמר כן במה דברים אמורים שמכרו לו כחוליה סתם וקידם שנגמר המקה לגמרי הטיל המוכר תנאי זה אבל אם בתחילה אמר המוכר קרקע זו אני מוכר לך על תנאי כך וכך אף על גב דהוי שיבת הלוקח סבל מקום לא קנה אלא אדעתיה דהכי והרי זה תנאי נגמור וכן אם התנו תנאי ואחר כך כתבו השטר סתם וודאי על תנאי הראשון כתבוהו ויש אבד שאין צריך אפ' להתנות אלא כיון שאומר שלדעת בן סוכר הוי ליה כאלו התנה כגון שמכר חצירו או שדה ופירש בשעת המכירה שהוא מוכר כדי לילך למקום פלוני או מפני המסך שנגמנו ומוכר כרי לקנות חמים בדמיו הרי זה כמוכר על תנאי לפיכך אמר ירד המסך אחר שמוכר או באו חמים והוולו או נמנ' הדרך לעלות לאוהה הארץ או לא נסתיע לו לעלות או לקנו' חמים הרי זה מחזיר לו הדמ' והחזור לו הקרקע שהרי פירש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני והרי לא נעשה וכן כל כיוצ' בזה ודווקא במוכר קרקעותיו לפי שאין דרך בני אדם למכור קרקעות שהוא סתפרנס מהן אם לא שהיה דעתו לעקר דירתו כגאון אבל אם מכר מטלטליו אפילו מכר כל מטלטליו ואפילו אמר בפירוש בשעת המכר שעל דעת כך וכך הוא מוכר ואח"כ לא נעשה אוהו הדב' המקה קיים אם לא שהתנה בלשון תנאי נגמור לפי שלפעמים אדם מוכר מטלטליו מפני שקן' בהם או לצורך דבר אחר :

והוא שאמר כן בפירוש בשעת המכירה שלדעת כן הוא מכרו אבל אם מכר סתם ולא פירש בשעת המכירה אף על פי שהיה בלבו שמפני כך וכך הוא מוכר ואף על פי שגראין דברים שלא מכר אלא לעשות כך וכך ולא נעשה אינו חוזר מהרי לא פירש דברים שבלב אינם דברים ואף על פי שקודם מכירה אפ' שהנא מוכר על דעת לעשות כך וכך כיון דבשעת המכירה לא אמר אינו חוזר דכענין גילוי דעת בשעת מעשה צליכא אופרנא דמוכח כולו האי כלא גילוי דעת דהרבה פעמים אדם מוכר קרקעותיו ואין ידוע למה היה מוכר מיהו אי איכא אופרנא דמוכח נחבטל המקה ויש אומרים דבמתנה דברים שבלב הוויין דברים :

מי שהקנה לחבירו והתנה עליו על סנת שחחן מקח זה במתנה לפלו או תסברנו לו אם מקונו או נתנו לאותו פלו' קנה ואם לא קיים תנאו אלא סברו לאחזר או שלא מכרו ולא נתנו בזמן שקבע לו לא קנה וכן המוכר או הלוקח שהתנה שיחזיר לו המקה בזמן פלוני או כשיתן לו המעות הרי המכר קיים ויחזיר כמו שהתנה ואם החזיר לו בעל כרחו אי מקרי נתינה או חזרה וקיום התנאי על ס' ק' :

מכר לו קרקע והתנ' המוכר שיחזירו לו כשיהיו לו מעות ארי זה תנאי נגמור שהרי המוכר התנה למוכרו וצריך

להחזירו לו כשיביא לו מעותיו לפיכך אסור ללוקח לאכול פירות של קרקע זו שכיון שחייב להחזירם לו כשירצה אין כאן מקח אלא הווליה הנך דתני כהלוואה גביה והווליה אכילת פירותיו כריבית שאסור ועל סוף קיסוס' שנים השטר מכר זה אין בו ממש ואינו נוקב כו' שמשועבדים אפילו ראה כשטר אין כאן וכמלה על פה היא :

ואם מכר לו סתם ואחר נגמר המקה אסר לי הלוקח מדעתו לכשיהיו לך מעות הכי אם לי ואני אחזיר לך הקרקע אף על פי שאמר לוכך בלשון הנאי נגמור והקנה לו בקניין והרי התנאי קיים וצריך להחזירו כשביא לו המעות אפילו הכי הלוקח אכל פירות ואין בזה אבק ריבות שכיון שנגמר המקה הרי הפק מקח אלא שהלוקח חיי' עצמו בתנאי זה שלא לצורך הרי חייב לקיימו לפיכך אין כאן ריבית דכשיביא לו המעות הוה ליה נחזור ומוכרו לו ובוזה שהתנאי נעשה אחר נגמר המקה אפ' אם התנהו המוכר מתוך הלוקח לאכול הפירו' שהרי עכ"פ המקה היה מקח נגמור אלא שנתרצ' הלוקח לפנים משור' הדין לחזור ולמוכרו לו כשיביא לו המעות בין כך ובין כך הוא שלג ממש לכך מתוך לאכול הפירו' והא דנקט דאמר לי הלוקח כו' אורחא דמילתא נקט שאחר שנגמר המקה דרך הלוקח להתנות בן להראות טוב לבבו למוכר שאינו רוצ' להחזיק בנכסיו אלא כשיביא לו מעותיו שיחזירו לו :

מעשה באשה אחת ששלחה ראובן להיות שליח לקנות לה קרקע משמעון שהיה קרובה ואמר שמעון המוכר לראובן השליח אם יהיו לי מעו' תחזיר לי קרובתי קרק' ותשיב ראובן השליח ואמר לו אתה והאשה פלונית ששלחה אותי קרובים אחס' בלומה וקרוב הדבר שהיא החזור לך ואינה מקפדת על כך ונא מעשה לפני חכמים ואמרו זה השליח לא קנה כלו' שהרי לא סמכה דעתו של קרוב זה על דבריו השליח מפני שלא הזיבו חקובה נמורה נמצא שמעון לא נגר' והקנה לו הקרקע :

הלווה על שדהו מאה זהובים ואמר ליה אם לא אפרעך עד שלשה שנים יתא השרה שלך לחלושין בין שהיה השרה שנה יותר ממאה זהובים כיון אם אינה שנה יותר אין זה אלא אסמכתא ולא קניא פירש שחזר סומך בדעתו שיובל לקיים תנאו ולא יצטרך להקנות לו שדה ולכך לא סמכהו לו מעבשיו וכיון שאינו סמכהו לו מעבשיו אף על גב דבתר הכי נגר' ומקני ליה בדעתו לאו בלום הוא ולא קניא אבל אם אמר לו אם לא אפרעך עד ג' שנים תהא שדה שלי קנוייה לך מעבשיו קנה שזה הוי קניין נגמור שמקנה לו שדה מעבשיו בקניין נגמור בדמים הללו אלא שקבל עליו זה להחזירו לו כשהיו לו מעות ותניין היתר אכילת פירות השרה עיין לקסן בסעיף יבסעיף י"ז ואם בתחלה כשלוה ממנו הקפיד שלא למשכון לו רק שדה זו ולא אחר יש אומרי' שקנת אפ' ביא מעבשיו שכיון שהקפיד שלא למשכון אלא זו אמרו' משום דלא חפץ בו הסכינו' ולא היה בדעתו שתחילה לפדותו לכך הקפיד למשכון דווקא זו ולא אחר וכן אם אמר לו אם לא אפרע לך מעותך לא יהא לך פרעון אלא מן הוי אפתיקי וקנה אפילו בלא מעבשיו אף לא יחז' לו מעותיו כחשנו ואינו יכול לחבוק ממנו שפרע לו ממקום אחר מיהו במעות ויכל לסלק בל אימת שירצ' דלגבי נתינת מעות הוי קניין זה כמו אסמכתא אם לא אמר מעבשיו :

ובל היכא ולא קנה השרה משום דהוי אסמכתא הרי המעות לא היו אלא הלוואה ואם אכל פירות ממנו הוי אכילת פירות ריבית קצוצה לפיכך סמכה לו כל הפירות שאכל ויש אומרים שהפירות שאכל הוה השלש שנים לא הוי ריבית קצוצה אלא אבק ריבית שאינו יוצאה בדיינים ומשמא משום שאין זה דופא להלוואה ממש דאף על גב שביד הלוקח קא א א ז ג הוה

לבוש עיר שוטן הלכות מרחומימבר

הוא להביא לו מעותיו הוד הסלש שנים כל עת שידעה מכל מקום כיון שהמלוה אינו יכול לכוף סיפרנו אפילו בכלות זמנו לא הוה אלא כמשכנתא באתר דמפקל שכבר כתבנו בלבוש עטרה זהב סיסן קע"ב סעף א' דאפילו אפילו בלא גביית' לא לא הוי אלא אבק ריבית לפיכך כיון דבתוך השלש שני' בהודח אבק ריבית אכלינהו אינו מנכה לו אותם הפירות שאכל תוך השלש שנים דאבק ריבית אינו יוצא בדיונים אבל אם לא החזיר לו הלוות מעותיו בכלות השלש שני' והמלוה אכל פירות אחר כלות השלש שנים מפני שהיה הלוה סובר שנחלטה לו הקרקע והניחו לאכול ושוב נודע לו שלא נחלטה לו הקרקע ונבא והביא המעות לפדות צריך להחזיר לו הקרקע ומנכה לו הפירות שאכל אחר שלש שנים ושעמא משום דאילו הפירות שהיו סבורים שהמכר קיים וסלו היה אוכל והויא ליה מחילה בשעות והוי ליה כמניח את חבירו ליטול חוץ מרשותו שפני שמבור שהוא שלו וכמציא שאינו שלו ולא הוי מחילה הני נמי הכא וכן הוא דדין בכל דבר שלא קנה משום אסמכתא אף על גב שבעא ליה מחמת שהיו סבורים שקנה הוי מחילה במעות וצריך להחזיר ויש חולקין ואומרים דוקא פירות שאכל אחר שלשה צריך להחזיר משום דאיח בהו תרתי מחילה בשעות וקצת איסור ריבית כיון שמתחילה בא ליה בתורת הלוואה אבל בשאר ענייני אסמכתא אחר שבאו ליה הקונה קנה ואין צריך להחזיר משום שעמא דמחילה או נתינתו בשעות לחורא :

אסמכתא אלא דינא הכיסינא דגרמי דהוי כאילו הפסידו בידים ושפין אותה כשהייתה ראויה לעשה ונותן לו מה שהפסידו הנ' אבל אם נזים ואמר אם לא אעביד אשלם אעלמי זוני כיון שיש בידו לעשותו הוא סוסך בדעתו דודאי יעשונו והוי אסמכתא דלא נמר ומקני ואינו משלם אלא מה שהפסידו אבל מה שהפסידו מיהא משלם אע"ג שלא התנה כדכתיב שההכרמי כיון דפרינא מסתבר לשלם משום דינא דגרמי הדי' המתנה בדבר שאין בידו כלל וגם לא ביד אחר' כגון חשטוקיבוקיבא וכיוצא בזה שאין שום אדם יודע אם ינצח אם לאו אע"פ שהתנה הוא שאחר מהם ירווח סכל מקום איזכאן שום ענין שפני' להלוה בו דרבר דאדעתא דהכי והכי התנה שכולל ליה שיהיה סבור שיבא לידי כך שהוא ירוויח על ידי כך וכך אלא שפני' זריקת הקוביא שהוא אינו סמיכות בדבר אלא במקרה בעלמא ואפילו הכי התנה אמרי' וודאי נמר ומקני מספק מעבטתו וזה אסמכתא במה דברים אמורים כששוהקין במעות הפירות של שניהם מוכנין ומנחים על הדף דאז הדף והמקום שפני' לאותו שרויח כדי לקנות המעות שעליו אבל אם שוהקין בשניהם אפילו הקנו זה לזה לא מהני שאיזנה אלא כשיקנין דברים בעלמא ואין מוציאין ממני מה שהפסידו ה' הש' אסמכתא אפילו מסר לו משכון קורם שהתחילו לשחוק לא יקנה דמי' אין כאן משכון איזכאן כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ד כ"ה ח' אבל בשחמעות ומשכון שניה' על הדף ששחוקין בזה המקום קניו לשניהם לאותו שרויח לקנות בו המעות מותר לשחוק ואין בו משום גזל אפי' מורכבן שאין כאן אסמכתא כלל והוא כיש חולקין ואוסרין לשחוק בטוס ענין ואומרים מעמא שפני' שיש בה משום גזל מרבניהם שהוא לוקח מסון חב' ויהיה ידך שחוק והתול שאין דרבר כן דכית שכל א' כוננו ליה וזה גם הוא נופר ומקנה אם יפסיד דאנע דבעי למקני נומר ומקני וקונה הפריח המעות על הדף המקום שהוא קנה לשניהם וכל שנים שהמרו זה עם זה אם קנו מידו קנה משעם יד' ונב' דבעי למקני כו' וקנסות שדוכין על סעף' ה' ה' א' אסמכתא אלא כשעיקר הדבר הלוי בתנאי לעשות או שיהיה לעשות אבל הנאי שעל כל פני' יהא המעש קיים כגוף המעשה ענינו לחבירו ואומר אם יהיה בחיים יחז' לו כד וכד' ואם יחז' ליורשיו זה לא מקרי אסמכתא דהא על כל פנים ה' ה' ליתן לו כל כיוצא בזה :

הקונה דבר מחבירו והניחו ביד המוכר ונתן לו הלוקח ערבון למוכר ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מוחל לך והמוכר אומר אם אני חוזר בי אחזור לך הערבון ומכפול לך כנגדו אם הלוקח חזר בו קנה המוכר הערבון שבידו שכיון שהכל תחת ידו הוי כאילו אמר לו קנה מעכשיו אם אחזור בי וטיד שחזר וזה במה שבידו ואם המוכר חוזר בו מחזור לו ערבונ' ואין מחזיקין אותו לכפול ערבונ' שמה שאמר אכפול לך כנגדו אינו אלא אסמכתא ואסמכתא לא קניא כמו שכתבתי מעמא לעיל סעף' ויש חולקין וסבירא להו דאפי' אם חזר בו הלוקח לא קנה המוכר אף ע"פ שהוא בידו דהא מ"מ אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא אפי' בידו וכ"ש אם התפיס ביד שלישי ולא קניא :

ב' וכן מי שפרע מקצת חובו והטליש השטר וא"ל לשליש אם לא אתן לו עד יום פלו' מ'ן לו שטר והגניע הזמן ולא נתן לו לא יתן השליש את השטר שאין זה אלא אסמכתא שהיה סבו ופוסך בדעתו שיובל לקיי הנאי שיה' לו ולא נמר בדעתו להקנות לו שטר מעכשיו לפיכך לא קנה המלוה שטריו :

ג' וכן כל הנאים שמחנין בני אדם בנייהם אף על פי שהם בעדים ובשטר אפי' היה כך או אם העשה כך אתן לך מנה או אקנה לך בית זה ואם לא יהיה או לא העשה כך לא אקנה לך ולא אתן לך אף על פי שעשה או שהיה הדבר לא קנה ואין צריך ליתן או להקנות לו בית זה שכל האומר אם יהיה אם לא יהיה לא נמר והקנה שהרי רעתו עדיין סומכת שמה יהיה ולא נמר להקנות לו ויא' ד' חלוקים יש בדיני אסמכתא הא' שכל מה שהוא בידו אלא שאין בידו לעשותה לבדו אלא שתלוי גם ביד אחרים כגון שנתן לו מעות לקני' לו יין ואמר לו קנה לי יין מסקו פלוני ואם לא תקנה לי תחייב לי בכך וכך שזה אינו תלוי בו לבדו רשטא לא ירצו למכור לו במקום פלוני זה הוי אסמכתא אפי' אם לא נזים דכיון שהוא בידו קצת אף על פי שגם הוא ביד אחרים הוא סוסך בדעתו דמסתמא ימכרו לו כיון דמנוה קרא שדרכם למכור ולא נמר ופקני ה' המתנה בדבר שישבירו לבדו לעשותו אם לא נזים כגון המקבל סדה מחבית למחנה ואמר אם אוביר ולא אעביד לשלם בשיטב והובירה שלא ירשה ולא זרעה לא הוי

ד' כל שקונין מיד ובקניין סודר ואומר קנה מעכשיו ואין כאן אסמכתא כלל דהא הקנה לו מיד וקנה כיצד אם לא באותו מבוא ועד שלשים יום קנה בית זה מעכשיו וכו' פירו' על זה אם לא בא בתוך הזמן הרי זה קנה וכן כל כיוצא בזה שאילו לא נמר להקנות לו לא הקנהו מעכשיו י' ד' דמעכשיו קני ע"ס נמי קנה דק"ל כל האומר על מנת כה' מעכשיו דמיו' א' שלא אמר ע"ס חייב מעכשיו אלא בע' מה' על קיום מעשה וקיום התנאי פשוט הרי זה נשך ע"ס שיהיה רצון ע"ס שתהני לו הנייר ע"ס שאתן לך מנה ע"ס שלא תלך לבית אביך שכל כיוצא באילו הוא שיתקיים התנאי והוא שתחז' לו הנייר והק' קוזד ושלש תלך לבית אביה וזהו שיתקיים בכך המעש כלום שיהיה הנש' נט והקידושין קיושו דמעכשיו ע"ס שיתקיים התנאי אבל ע"ס הנא על מניע המעש כגון ש' מנה שלא הנשא ואמר ע"ס אם אנשא אתן לך כך וכך ע"ס כזה אינו כמעכשיו דאדרבה זה נראה דלא היה ענין בדרך קנס אם אנשא וכל שאומר דרך קנס לא קנה אפי' במעכשיו דכיון שאומרים אם אנשא כו' נ' ע"ס אינו כמעכשיו מעכשיו אלא כאם כאילו אמרה ובתנאי זה אם אנשא וכו' שנתחייב כלשון אם אין כאן מעכשיו ואינו קונה ע"ס כן במה דברים אמורים שצריך קניין ומעכשיו מעכשיו כולם בית דין אבל אם קנו סיד' בבית דין חשוב הראוי להפקיע הסמן

וכן מי שפרע מקצת חובו והטליש השטר וא"ל לשליש אם לא אתן לו עד יום פלו' מ'ן לו שטר והגניע הזמן ולא נתן לו לא יתן השליש את השטר שאין זה אלא אסמכתא שהיה סבו ופוסך בדעתו שיובל לקיי הנאי שיה' לו ולא נמר בדעתו להקנות לו שטר מעכשיו לפיכך לא קנה המלוה שטריו :

ג' וכן כל הנאים שמחנין בני אדם בנייהם אף על פי שהם בעדים ובשטר אפי' היה כך או אם העשה כך אתן לך מנה או אקנה לך בית זה ואם לא יהיה או לא העשה כך לא אקנה לך ולא אתן לך אף על פי שעשה או שהיה הדבר לא קנה ואין צריך ליתן או להקנות לו בית זה שכל האומר אם יהיה אם לא יהיה לא נמר והקנה שהרי רעתו עדיין סומכת שמה יהיה ולא נמר להקנות לו ויא' ד' חלוקים יש בדיני אסמכתא הא' שכל מה שהוא בידו אלא שאין בידו לעשותה לבדו אלא שתלוי גם ביד אחרים כגון שנתן לו מעות לקני' לו יין ואמר לו קנה לי יין מסקו פלוני ואם לא תקנה לי תחייב לי בכך וכך שזה אינו תלוי בו לבדו רשטא לא ירצו למכור לו במקום פלוני זה הוי אסמכתא אפי' אם לא נזים דכיון שהוא בידו קצת אף על פי שגם הוא ביד אחרים הוא סוסך בדעתו דמסתמא ימכרו לו כיון דמנוה קרא שדרכם למכור ולא נמר ופקני ה' המתנה בדבר שישבירו לבדו לעשותו אם לא נזים כגון המקבל סדה מחבית למחנה ואמר אם אוביר ולא אעביד לשלם בשיטב והובירה שלא ירשה ולא זרעה לא הוי

לבוש עיר שושן הלכות מקח וממכר הקב"ה

וכשהאחד חוזר בו הרי חבירו מחביש חכה בקנס ומה לנו לכתיבת החנאים נראה לי וכן אם המלמד קבל עליו קנס בשעה ששכרוהו אם יחזור בו ולא נמצא מלמד אחר מזמן אין זה אסמכתא לא חשוב גזום בין שמפסיד הב"ה שאין לומי שילמוד עם כנו והוי כמו אם אוכיר ולא אעכיר דמשלם ע במיטב ולא אסמכתא היא :

יג שנים שההנו ביניהם לקיים דבר אחר ונתנו ערבות לקנס שמי שיחזור בו יזכה תבירו בערבון לא יאמר אם אני חוזר בו אהן לך כך וכך והרי זה לך לשכונן על ממוך שאתחייב לך אם אחזור בו דכי האי גונא לא זכה בנוף המשכונן וכל זמן שאינו חיללו כלום והרי מנה אין כאן משכונן אין כאן שאין נופקו לו ולא זכה בכלום שאין אדם יכול לשעבד נכסיו כמה שלא נתחייב לו דלא הוי אלא קניין דברים בעלמא דמאי הוי ליה שיקנה המשכונן אלא צריך להקנות לו בסודר דלע כאסמכתא מעכשיו או בבית דין חשוב כרי שנתחייב לו מן הדין אם יחזור בו ואז יתן לו ההפך במשכונן כאלו יחול השיעבוד על משכונן כיון שנתחייב לו בקנס אם יחזור בו או יאמר לו אם אפסוד בי הוצהר בנוף החפץ בכך וכך כסודן שאז יקנה החפץ מעכשיו בלא קניין :

יד שטר שכתוב בו אם לא יפרע לזמן פלוני שיחתייב כך וכך ממוך וכתוב בסוף הטר דלא כאסמכתא וללא כשופסי דשטרי כו' אין לשון זה הכתוב בשטר מציאו מדי אסמכתא דהא עינינו רואות דאסמכתא היא ולא קנה וכן ראוי לזון אע"פ שיט הולקין :

טו נדר ושבועה ותקיעה כפ מהנו אפילו כאסמכתא דרוכז על ידי ראיהם כדכתיב אם יהיה אלקים עמדי וגו' אם נתון התנאי העם הזה בידי ונימרו וכן אם כתב בשטר שקבל עליו בה"ח ובש"ר אף על פי שלא אמר כן בפירוש מה שכתב בשטר כן הינו משום שהוא צוה לכתוב שטר מעליה והוי כמו שקבלו עליו וכמו שכתבתי לעיל סעיף שו' גבי כתוב בו בית דין חשוב דהוי כמו הוראת ב"ד דכמאה ערים דמי וכן אם ידר לצדקה או להקדש איזה דבר כאסמכתא קונת דאמירת לגובה במסירה מעולה להדווש דמי אין זה אסמכתא :

ך המחייב עצמו לחבירו דבר שאינו חייב לו בלא תנאי אף ע"פ שלא היה חייב לו כלום אינו דומה לאסמכתא וחייב דכאסמכתא הוא הולת העניין בדבר אחר ולא גמיר ומקנה דשם יחייב אותו העניין אבל הכא הא חייב עצמו מעכשיו בלא שום תנאי והרי גבר ומקני וקנה :

כא חייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון הריני חייב לזון אותך או לבסות אותך להרמס' אע"פ שקנו מידו לא משתעבד דכיון שאין קצבה לכמה משתעבד לא נמר ומקנה וע"ג דגבי המקבל עליו לזון בת אשתו חמשה שנים קיים לן שתייב לזונה כמו שכתבאר דלכ"נ הוכן וארנמ' סי' קי' דישאני דחס' שצוסק בן כשע' ניטואין ודומה לדברים הנקנין באסירת כלומר דאנן חבת הנישואין נמר ומקנה אבל הכא לא נמר ומקנה זהו דעת הרמב"ם וכל האחרונים חלקו עליו וע"ל סי' ס' סעיפים כג' ד :

דח. מקח שנעשה בצד איסור וכו' סעיף אחר :

א מקח שנעש' באיסור כגון שהוסף בשיויי המקח כשביל המתנות המעות או שפסק על הפירות קוד' שיצא השער וגם לא היה לו למוכר ונתקיים המקח בקניין או כאח' משאר הדרכי ההקנאות המקח קיים ואין אחד מהם יכול לבטל המקח ולומר מטעם שבאיסור נעשה אין המקח מקח אלא מכיון שקנו באחד מדרכי ההקנאות המקח קיים והריבית שבו אם כבר קבלו המוכר אין מצינן אותו סודו שאין זה

ממון קנו אפילו בלא מעכשיו והוא שיתפס זכותו כב'ד והוא שלא יהיה אנוס כיצד התפיש שטרו או שוכרו כב'ד וקנו מידו שאם לא יבא ביום פלוני ינתן שטר זה לבעל דינו והגיע היום ולא בא הרי אילו נוהגים והוא שיהיה הקניין בב'ד חשוב ואם עבדו נהר או חולי לא ינתנו דהא אנוס הוא שלא היה יכול לבא זכ"ל כל כיוצא בזה ותשלום דין זה על בסימך ג'ד ויא' אף ע"ג דלא התפיש זכותו מהני הואיל וקנו כמנו בבית דין חשוב הראויים להפקיע ממון וכחב הרא"ש דהכי נהניו עלמא וב'ד חשוב מיקרי לענין זה כל ג' דבקיאי בריני אסמכתא דהיינו שידעו החילוקים שיש בין היכא דנזים או לא נזים ובין היכא שיש בידו לעשות מה שקבל עליו או אין בידו לעשות וכיון דבקיאי בריני אסמכתא והקנה שלא יהא כאסמכתא קנה שטם הפקר בית ד' הפקר ויא' שאין צריכין לב'ד חשוב כל כך אלא כ'ד החשוב טבעיר סני כדכתיב או אל השופט אשר יהיה בימים ההם אין לך אלא שופט שבימך או המומחה לרבים בדורו אע"פ שאין פסוק שזהו גם כן שופט שבימך ואם כתוב בשטר שקנו ממנו כב'ד חשוב אע"פ שלא צוה כן וגם לא היה ב'ד חשוב אלא סצוה לכתוב שטר טוב המועיל מהני כאילו פירש דהוי כמו הורה שקנה כב'ד חשוב או שקבל עליו ב'ד זה כב'ד חשוב והודאת בעל דין כמאה ערים דמי וע"ל סימ' ס' א' סעיף ה' ויא' שאם השלישו משכונות זה כנגד זה במשפטי גזרים ובשטרותיהן קנו אפי' כאסמכתא משום דינא דסלכותא דינא וע"ל סימ' ס' ה' :

יז חכמי ספרד כשהיו רוצים להקנות כאסמכתא היו עושין כך קניין מזה שהוא חייב לחבירו ק' זהובים ואח' שחייב עצמו קנין מבעל חובו שכל זמן שיהיה כך או שיעשה כך הרי החוב זה מחול לו מעכשיו ואם לא יהיה כך או לא יעשה כך הריני הוכעו בממון שהייב עצמו ועל דרך זה היו עושין ככל דהנאי' שכן אדם לאשתו כשידוני' וכל הדברי' הדוסין להם וכן ראוי לנהוג ב'ך דרך זה מהני ומועיל בכל ד' ובכל ענין ויהר' סכל הקניינים המבטלים האסמכתא מפני שכשהאסמכתא היא בענין שיאמר אם לא אעשה כך וכך אתן לך כך וכך אף על פי שקנו ממנו בכל חוקף הקניינים במעכשיו ובבית דין חשוב וכסמפיש זכותו וביצא בהן אין כאן דבר שחל עליו הקניין ואין שייך קניין אלא בדבר מיוחד שיחול עליו הקניין ולפיכך כשהיו רוצין להקנות דבר כאסמכתא והיו רוצין לאלם העניין רצו לייחד דבר מה כדי שיחול עליו הקניין שיחול לו ונתן דבר אם לא יעשה כך וכך או לא יהיה כך וכך ולפי שהיו צריכין לייחד דבר שיחול לו ולפעמים לא היה מודמן להם דבר לייחד ומטבע לא יכול לייחול הקנו' שאין מסב' נקב' בחליפין כמו שכתבאר לעיל בד'ג' חליפין ודרך רוב העולם לקנוס עצמם בכך וכך סך מע' לכה תו קנינו מזה שהוא חיי' לזה כך וכך מעות והוא מתחייב בכך כמו שכתבאר לעיל סי' ואח"כ היו קונין מן הבעל חוב שאם זה יעשה כך או יהיה כך שנת' סתול לו חובו זה מעכשיו והרי חל זה הקניין על זה החוב מעכשיו שהוא מחול אם יעשה כך או יהיה כך ואם לא יעשה הרי החוב בחוקפו ויש מקומות שנהנו לכתוב ששטרי חובי' נמורין ונחתין שניהם לשליש ואיזה צד שיעבור יתן שני השטרות לכשנדרו וקנס שעיטין כשידוכין לקנוס החוזר בו לא הוי אסמכתא ואפי' בלא מעכשיו חייבים בקנס כי כדי הוא שיתחייב החוזר בו בקנס ברמי הבושת שבייט את חבירו דהוי כמו אם אוכיר לא אעכיר אשלים במיטבא וכן המנהג פשוט בגלילות אלו ומיה קניין צריך דבלא קניין אין הדבר מתפרסם כל כך וגם לא מסב' אחרדי כל כך שאין מאמינין זה לזה בלא קניין ואין כאן בשת וכן נהגין ומטעם זה דאסקינן הכא דמשום דמי אכושת זכה בו נראה לי דמיר' שנעשה הקניין מתחייב בקנס אף על פי שלא נכתבו עדיין התנאים ואף על פי שאחד מוחה לכתוב התנאים אינו כלום דהא על ידי הקניין יוצא הקול

לבוש עיר טושן

הלכות מיקח וממכר

ליבות קצוצה שיצא בדינין אלא אבק ריבית ומיהו הלוקח יכול לחזור שלא ליקחנו בשער היוקר אלא בשער הזול שהרי מתחילה לא ירד אלא על שער הזול כדרך הפוסק על הפירות קודם שיצא השער אלא שעשאו באיסור לפיכך אין לכוף לחייבו בקיור המקח וליתול פתוח ממה שהיה בדעתו לפסוק ואין חילוק בזה בין מקחיו מתנה או מחילת או שאר דברים כולם אע"פ שנעשו באיסור העניין קיים וכן אם נשבע או נדר שלא למכור ועבר ומכר המכר קיים אע"פ שעבר על שבועתו ועל נדרו :

המקנה דבר שאינו מסוים או שלא בא לעולם ובו י' עיפיים :

המקנה לחבירו דבר שאינו מסוים אם היה מינו ידוע אף ע"פ שאין מדתו ומשקלו ידוע הרי זה קנה ואם אין מינו ידוע לא קנה ולא סמכא דעתיה כיצד האל לחבירו עיפיים זו של חטיף אני מוכר לך בכך וכך מרחף זה של יין אני מוכר לך בכך וכך שקיטל תאנים אני מוכר לך בכך וכך אע"פ שאין מדת הערופה ידוע ולא מניין הקנקנים יין ולא משקל החמני ידועים הרי זה מסברו קיים אף על פי שנמצא חסר או יתר על האומדן שהיה בדעתם מ"מ המקח חל על מה שהוא יהיה מה שיהיה ויש להם כפי השער שבשוק :

אבל האומדן לחבירו כל מה שיש בבית זה אני מוכר לך בכך וכך אוכל מה שיש בחימה זו אני מוכר לך בכך וכך אוכל מה שיש בשוק זה אני מוכר לך בכך וכך ורצה הלוקח משך אין באן קניין ולא סמכה דעתיה של לוקח שהרי אינו יודע מה שיש בו אם חבן או זהב ואין זה אלא כמשחק בקוביא ולא קנה וכן כל כיוצא בזה ויא' דהה' בשנים שהחליפו זה עם זה סתם על כל אשר להם ולא קנו ולא סמכו דעתיהם ועיין לקמן פ"ק סימן ר"א ע"פ ר"ד :

המוכר לחבירו בעשרה דינרים חטיף ולא עיר כ"מ סאת מוכר לו נתון בשער שבשוק כמו שהיה בשער המכירה למקומה והיה רעמו על שער שבשוק וכל החוזר בו אחר נתינת הדמים ולא רצה כשער שהיה בשעת נתינת המעות סקבל מי שפרע :

אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם שאין באן דבר שיחול עליו הקניין ואין חילוק בין במכר בין בשנתת בריא בין בשנתת שכיב מרע כיצד האומר לחבירו מה שהוציא סדה זו מוכר לך מה שיוציא אילן זה נתון לך הנומת שתלך בהמה זו לפיוני או שאמר מה שתלך פרתו או שפחתי מוכר לך או נתון לך לאאמר כלום שהרי הדבר הנקנה אינו בעולם ואפילו היתה הפירה או השפחה מעוברת לא קנה כלום ויכול לחזור בו אפי' אחר שתלך הפירה או השפחה ואחר שנולד פירות האילן ובא לעולם מיהו אצל קדם הלוקח וחסד הדבר שקנה אין מציאין אותו מירו דלענין זה מהני הקניין והראשון סאם חפשי לא מפליגיניה ובפירו' גמי דוקא כשקנה אותה קודם שחנשו אבל לאחר שחנשו מיקרו בשל לעולם וקנה דדוקא שקנה מה שיוציא השד או האילן או מה שתלך הפירה או השפחה כמו שאמרנו אבל אם מכר האילן לפירותיו או הפירה והשפחה לעובריהם קנה מיר גוף האילן לפירותיו ותוף הפירה או השפחה לולדה ואין א"מ הם יכול לחזור בו / המקנה לחבירו דמי י"י' וכש"מכר הוין מיקרו דבר שלא בא לעולם ויש אומרים דכל זה שפירא בפקדה לו סתם אבל אם בפירוש לבשהויה בעולם הוא מקנה לו קנה אע"פ שעכשיו אינו בעולם ויש חולקין גס בזה / יש אומרים אף על נב דאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם מכל מקום יכול לשעבדו בתורת שיעבד ויש חולקין והכי מסתברא שא"י גס השיעבוד אין לו מקום עתה בשעה שיעבדו שיהיה עליו אבל הוא יכול

לחייב את עצמו לתת לו דבר זה כשיבא לידיו כמו שנכתב לעיל סימן פ' ע"פ ר' / מי שמקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם עם דבר שכאל לעולם יש אומרים דרמי לקני את וחמור שיחבאר לקמן סימן ר"י / אם נשבע לקיים המקח אע"פ שלא בא לעולם צריך לקיים שבועתו כדלעיל ס"ר' ע"פ ר' וסימן ע"ג ע"פ ר' / ומיהו אין החפץ נקנה בקניין זה ולכן אם לא נזכר לכוף אותו שיקיים שבועתו כגון שמה אין אותו החפץ משועבד לזה שאין הקניין כלום וכן הדין אם שאל על שבועתו אע"פ שהוא חי אין צריך ליתנו לזה / וכשם שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם כך אינו יכול למחול דבר שלא בא לעולם :

ה דבר שבא לעול' אלא שאינו ברשותו דינו כדבר שלא בא לעולם ולא קנה וכל א"מ הם יכול לחזור בו ועל ס"ר' א"מ מ"מ אם טרח המוכר וקנה הדבר שמכר ובא לידי צריך לקיים פקחו דוודאי ארעתא דחבי שרח וקנה כדי דליקום בהימנתי' לפיכך קנאו זה בקנייתו של זה :

ו הפוסק על שער שבשוק ויצא השער וקבל הדמים ולא היה המין שפסק עליו ברשות מוכר חייב לקנותה וליחן ללוקח מה שפסק ואם חזר בו ולא הקנה לו באחר סדרו ה ההקנאה מקבל מי שפרע אבל אם פסק עמו עד שלא יצא השער שהמקח נעשה באיסור כמו שכתבנו בלבוש ע"פ סימן קע"ה ע"פ ר' א' ולא הקנה לו בקניין כל א' חוזר בו ואין צריך לקבל מי שפרע :

ז כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך אין אדם משיר דבר שלא בא לעול' כיצד מכר סדה לראובן ושייר בפירותיו לשמעון דבר ידוע בכל שנה לא קנה שמעון כלום מהפירות לפי ששייר לו דבר שלא היה בעולם וחסדה עם הפירות הכל לראובן אבל אם שייר מהפירות לעצמו מהני משום האמר' כל לעצמו בעין יפה שייר וראובן כאילו שייר לו מקום הפירות לפי שהיה והיו כמו אילן לפירותיו דלעיל ע"פ ר' אע"פ שלא אמר כן בפירוש כל לנביעצמו הוי סחמא כפירשו ואפי' אם מכר הלוקח סדה זה לאחר חלקו של זה המוכר אינו יכול למכור וצריך ליחול לו כל מה ששייר לעצמו ואם אמר דיניו שייר לעצמי כל זמן ששדה זו בידך ומכרת לאחר כשכמר לאחר פקע כחו של מוכר ראשו וקנאה הלוקח הסנה כולה ואפילו אם חזר הלוקח הראשון וקנאה פז הלוקח הסנה שקנאה ממנו אינו נתון למוכר ראשון כלום דמה מכר הסנה לראשון כל זכות שהיה לו בו ואם מת המוכר הראשון אפי' מה בעוד שדה זו ביד הלוקח הראשון אין לבניו כלום אא"כ פירש לי הריני משייר לי ולירשי אבל כשלא פיר' כיון שאין לו אלא שטראמר' בעין יפה שייר לא מהני אלא לו ולא לירשו / והיינו דדוקא כשאינו משייר דבר מסוי' דאזלא הוי דק בתנאי בעלמא ולכן אין מפרשין רק לו ולא לירשי אבל אם שייר לעצמו דבר מסוים כגון מכר בית ואמר ע"פ שרומא אותו שלי גמי אוריניורשין זכותו :

ח ואף על פי שצריך ליחול לו הפירות ששייר אם לא נתנם לו אין המקום מחבבל בכך שלא תלה קיום המקח בכך אבל אם אמר בלשון תנאי על פנת סחתן לי או לפלותן מהפירות כך וכך בכל שנה או קיום המקח אלתי בו כיון שכן תתנה ואם לא יתן כמו שהתנה המקח בשל דאף על נב דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מכל מקום יכול להתנות על דבר שלא בא לעולם וכן יכול לסלק עצמו וכחו מדבר שלא בא לעולם הואיל ועדיין לא זכה בו נקל הוא לבלקל ממנו עיין בלבוש הבין וארנז' סימן צ"ב / יש אומרים אף על נב דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מכל מקום אם חתמו הוא לקנות יכול גם כן להקנות דאנב דבעי למקני נסר ומקני לפיכך שנים מסצפים לקבל מתנה מאחר והקני זה לזה

לבנות עיר שושן הלכות מקח וממכר חוב

נאלו בא לירו וממכרו קיים משום כבוד מורישיו ואין מדקדקין
 אם מוכר יותר מעט ובכחלו קיים ואם לא מצא למכור מעט
 מוכר בכדי שיעור שמוציא לפבור דכל זה בכלל כבוד אביו הוא
 וכן צייד עני שאין לו מה יאכל ואמר מה שתעלה מצודתי
 היום מן הים ממור לך ממכרו קיים כדי חייו :

היה אביו נוטה למת ולא היו לו צרכי קבור' ומכר לאחל
 לצרכי קבורה זאל מה שאירש מאבא היום ממכור לך
 בכך וכך ומה הבן בחיו האכיל ואח"כ סת האכיל כן הבן מוצי' מור
 הלקוחות ואפי' הרמים שקיבל אביו מחלקו אינו צריך להחזיר
 שהרי אביו מכר זקבל הממון במה שלא בא עדיין לרשותו
 הנכסים עדיין ברשות האב וזה כן הבן בא ויורש מכה אביו
 ואם אביו נכנס וימכר אביו כהלמות נחלה :

ד ממה שאמרנו בסעיף הקוד' שבגן הבן נמצא אביו אביו
 למדו קצת מרבוותא שאם ראוהו לזה מיעקב אביו ואח"כ
 מכר ראוהו נכסיו לאחרים ומסור ראוהו ויעקב וירש הנכד כן
 ראוהו השטר חוב מיעקב כיון שיעקב היה יכול לטרוף נכסו
 ראוהו בגן סגן הקנים בחובו משיח דשמו קודם ה"כ יכיר הנכד
 להוציא הנכסות ממכור אביו מיד הלקוחות בלא דמים מקח
 חוב של יעקב אביו אביו שהיה הוא בא בבחו' ויא' דלא דמי
 דהאם מכירתו מחילה ללא היתה ככירה דשלא בגין מכר
 שהנכס' היו של אביו ולא שלו ולכך בא בגנותו נכסיו אביו
 אביו מכה אביו אביו ואין צורך להחזיר החמים מחס' אביו אבל
 הכא ראוהו אביו חנוך ממכר נכסיו שלא בגין האד' יבא בגן
 ויטרפס מיד הלקוחות בלא דמים ע"י העדוה שהיה לאביו
 אביו עלהם זה לא מסתבר וכן נראה :

ה הנותב נכסיו לבגד או לאחז אחר מותו הרינוף הקרקע
 היא של הממון קבל ממנו השטר והפירות לאב' עד שימות
 ואין הממון יכול למסור הפירות כל זמן שהנכס קיים אלא
 יכול למכר' מהיום ולאחר מיתת הממון פירוש' הנה הנותב
 בגוף הקרקע מיד וכפירוש' זה בהם אחזי מירת הנכס כשיסור
 הנותב זכה בהן הלוקח אפי' סת הממון בחיי נחן שאין כאן
 מקנה דש כל כיון שהנוף שלוחה רק לרקנין פירו' שנשא
 לאב לאו כקנין הנוף דמי :

ו הנותב שנתן חלקו לחבירו ונחן לו אנבה מע' או שאמלטין
 הנותב שנתן חלקו לחבירו על גבם מיהו צריך שהיה המעות
 אנו ממלטין בשלשום באומות פסע שמקנה לו יצאו דומה
 למחוי' עצמו לחבירו בחייו שחייב לו חלקו אנו בחשותו
 דהאם שיעב' נופו לזה אבל האמתנה לו אחו' קנין שאינו
 ברשותו אינו יכול להקנותו אפילו באנבה לפי' כמות חובו
 צריך לבוא ראייה שהיה המעות או הממון קנין שהקנה לו
 ברשותו כמותה שעה ועל פ"ס' סעיף ד' :

ז מי שהיה לו פקדון ביד אחר יכול להקנותו לאחר בין
 ממכר בין במתנה לפי שהפקדון ברש' בעליו הוא בכל
 מקום שהוא והרי הוא מסתמא בחזקת שהוא קיים אבל אם זה
 שהופקד אצלו כבר בו טו' אין כעל הפקדון יכול להקנותו
 שזה אינו נקרא ברשותו שהרי הוא כמ' שאבד ביון שזה כבר
 בו אבל מי שיש לו מלוה על אחר אינו יכול להקנותו לאחר
 והואיל' לזה להוציא' ניתנה הרי אינו בעולם ואין אדם יכול
 להקנותה אלא במעמד' שלשון' כמו שנחבאר לעיל סימן ס'
 וסימן קכ"ו ואם היה מלוה בשטר מקנה את השטר
 בכתיבה ומסירה שהרי יש כאן גבר הנמסר לקנו' השעבוד
 ראוהו לזה משמעו' ועשה לו שטר מכירה על שדה מעבטו
 בלא חנאי והשלישו ביד לוי שאם לא יפרע לו לזמנית
 השטר לשמעון וקודם שהגיע הזמן מכר שמעון השדה ליהודא
 וכשהגיע הזמן לא פרע ראוהו לשמעון ונתן לוי לשמעון הסתה
 שבירו פכרת שמעון קיימא אף על פי שהיה קודם הזמן פ"ס
 האב' שנס' השטר לירו לבסוף קנה השדה לפרע וכו' מכר
 את שלו :

אח שלו :
 כא ג 3 21 ריב דין

לזה שלכל מי מהם שחן מהנה שיהלוק קניניהם קנו וחולקין
 ועל סימן קע' וסעיף ב' :

ט מכר או נתן דקל לא' ופירותיו לאחר הרי לא שויר מקום
 הפירו' אלא הפירו' והפירות אינם בעולם לפיכך הוא שוין
 קנה רקל ופירותיו והשני לא קנה כלום :

אמר לאח' קנה דקל זה חוץ מפירותיו הרי שייך לעצמו
 וכבר אמרנו דכל לגבי עצמו משייר בעין יפה לפיכך
 אמרנו ששייר לעצמו גם מקום הפירות שהם הענפים ולא
 הקנה ללוקח אלא הגזע לאח' שיבטו הענפים ואין ללוקח אלא
 הגזע לכשיבש :

ד המקנה לעובר שלו או לאחר ובג' סעיפים:

כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעול' כמו שכתבנו
 בס' הקודם כך אין אדם מקנ' דבר דלמלא אלא לעולם
 המוכה דבר לעובר שבבטן האשה לא קנה העובר זכיון
 שאינו בעולם לא נמר והקנה לו ואפילו שהוכר העובר השגב
 דבר שלא בא לעולם ולא קנהה מה שזכין לו ואפילו אמר
 המוכה לכשילד יוכה לא קנהה כד' אכשמונה לעובר של אחר
 המוכה לבנו אפי' לא אמר לכשילד קנה דרעחו של אדם
 קנהה אצל בנו נמר והקנה לו בכל לבו והוא שתהיה אשתו
 כה מעוכה בשעת השתנה' ואז יש לו קרובה דעתי' אב
 המוכה לעובר כנו כמוכה לאחר דמי' שאין דעתו קרובה
 וכל כך ויש אומרים' דהא דאמרנו המוכה לעובר שלו קנה
 דרעחו דווקא בש"ס דמתוך שדעתו של אדם קרובה אצל בנו
 דרעחו כש"ס סמא חסוף דרעחו עליו אם ידע שלא יתקיימו
 דפירו' לכך תקנו שקנה העובר אב' שבכרי לא קנו
 ועל ס' רנ"ג :

והווקא כמוכה לעובר שלו שכבר נתעברה אשתו אבל
 האומר לאשתו קודם שנתעברה נכסיו לבנים שתלדו
 אחרים ואם לאחר שאמר לה כך אמר לאחר מכנין קני' את
 המור' מיניה וכן המקנה מקנה נכסיו לכהמה וחז' ואמר
 ויתלדו קני את כהמה זו לא קנה דה' קני' שזכין לו אלא
 אינם קונים כך את לא תקנה' :
 אבל האומר לחבירו קנה נכסיו או חלקו זה אחר המוכה זה
 או אחת ועובר זה אף על ג' דהבהמה והעובר לא קנו
 דהא קנה מחצה שלו דהכי קאמר קנה את מחצה וכהמה או
 העובר מחצה לא חלה קניני' זה כזה אלא כל אחד בפני עצמו
 המקנה דבר למת כל שהוא לצורך קבורתו או כבירו
 קנה דאף על גב' דמת הוא יש לו קנייה מדאסרה תורה
 והנאה כל דבר המזוהים לפי' דראתא ב' ב' כוס' עשרת זהב
 סימן ט"ו וסעיף ד' :

ד' דין דבר שאינו ברשותו והכותב נכסיו לבנו לאחר מותו ובג' סעיפים :

דבר שאינו ברשותו של מקנה הרי הוא כדבר שלא בא
 לעולם ואינו יכול להקנותו אע' פרשמצפה ש' בסוף יבא
 לרשותו כיצד האומר מה שאירש מאבא' או משאר מורישיו
 מכר לך מה שחעלה מצודתי מהיום מזון לך' סר'ו לכשאקח'
 קנייה לך לא אמר כלום ויש אומרים דווק' כפתום לא קנה אבל
 אם פירש ואמר שדה זו לכשאקח' וכן אמר שדה זו' ש
 כשארישנה מאבא' או משאר מורישיו מכר לך קנה ועל סימן
 ר"ט סעיף ה' :

כ' מי שהיה מורישו נוסס ונטה למת ורצה למכור מנכסיו
 מעט כדי להוציא הרמים כצרכי קבורה הואיל והבן
 קנו' ואם ימתי' עד שימות ומכור ישהא דמת ויתבזר תקנו
 הרמים שאם מכר ואמר מה שאות' מאב' היום מכות' הוי

לבוש עיר שושן הלכות מיקח ומימכר

בב דין מקנה דירת בית או חצירו או מקדיש דבר שלא כאלעולם וכו' סעי' :

אין אדם מקנה לאחר לא כמכר ולא למהנה אלא דבר שיש בו ממש שיחול עליו הקניין אבל דבר שאין בו ממש אין הקניין נתפש בו כצד כנון אין אדם מקנה לחבירו ריה התפוח ולא טעם הדבש ולא עין הברולה וכה' לפיכך המקנה לחבירו אכילת פירות דקל זה או הנה בית זה לא קנה שהאכילה או הדירה הם דברים שאינה בהן ממש שפירוש אכילה הוא שכוסם ואוכל ומה מקנה לו וכן הדירה פירושו האיר שררן כתובו שהוא אין בו ממש לפיכך לא קנה ע"י סיק' לו נוף בית זה לרוד בתוכו ונף אילן זה לאכול פירותיו וצריך לקבוע לו זמן כמה ידור בתוכו אגבמה זמן יאכל ממנו שאם לא קצב לו זמן אפילו אמר בית זה לרוד בתוכו יוכל לומר שלא היתה כוונתו רק שעה אחת כראה לו ודוקא שאמר כן אבל שטר שכתוב בו שראובן נתן לשמעון לרוד בביתו וקנה ממנו הואיל וכתב הקניין אחר הנהיגה הקניין לשכור אתו ואמרין יפה כחזקת הקניין ויש לפרש השטר שקנה ממנו בעניין המועיל והקנה לו נוף הבית לדור בו וכל שכן אם החזירו הקניין למטה בשטר דודאי ליפוי כח החנו וקנו ממנו בעניין המועיל אבל אם לא כתוב בשטר רק קנו ממנו שנתן לו לדור בביתו אינו כלום דאז עיקר הקניין קאי על הדירה ואין כוונה ממש וכן שטר שלא כתוב בו קניין פירות כראוי רק כתוב בו שנתן לו כח ליקח הפירות כתיקן תכמים כיון שהודה שהקנה לו כתיקן תכמים יש לפרשו שהקנה לו בכל עניין המועיל :

ב המוכר לחבירו אור חורבתו ואור חצירו כנון שהיה לחבירו כותל סמוך לחצירו או לחורבתו והקנה לו אור חצירו חורבתו להכניס בו דיון לאו כלום הוא דהא האור אין בו ממש ולא קנה אלא כחזקתו לו חצירו להכניס בו דיון וכן כל כיוצא בזה :

ג אבל אם מכר לא בית הארץ והוא בתנאי שיהיה לעצמו דלות הבית ואכילת הפירות ואור החציר והאור החצר מהני דהא כאלו פירש ששירי לעצמו פקום וכל לנכר עצמו בעין יפה ששירי בדלעיל ס' ר' ש' סעיף ז' ואפי' לא הזכיר שירי כחצר כלל אלא מכר לו בית ואמר לו ע"כ שדיוטא העלונה שלי אמר' בעין יפה שירי ושירי לו פקום בחצר להוציא לשם דיון מהדיוטא לחצר :

ד המוכר נוף הקרקע לזמן קצוב הרי זה מכירה ומשתמש בה הלוקח כנוף הקרקע כחפצו ואוכל פירותיה ג' זמן המכירה ובכלות הזמן החזירה הקרקע לבעלים ומה הפרש יש בין המוכר קרקע לזמן קצוב ובין המקנה אותה לפירותיה שהקונה לפירו' אינו רשאי לשנות צורת הקרקע ולא גבנה ולא יהרוס בה אבל הקונה אותה לזמן קצוב הוא בונה והורס ופשוט בה בכל זמנו הקצוב לו ככלו שעושה הקונה קניין עולם לעולם :

ה ומה הפרש יש בין המוכר שדה זו לפירותיה ובין המוכר פירות שדה זו לחבירו אחר שבאו לעולם המוכר פירות השדה אין ללוקח להשתמש בשדה זו כלל אפילו ליכנס בה אלא בשעת הוצאת הפירות ובעל השדה יכול להסגסג בה כחפצו שדרי לא מכר אלא הפירו' אבל המוכר שדה לפירותיה מכר נוף השדה לפירותיו ואין בעל השדה יכול ליכנס בה אלא פדעה הלוקח והלוקח יכול להשתמש בה כחפצו שהנף הוא שלו :

ו ומה הפרש יש בין הקונה שדה זו לפירותיה ובין חשוכר שדה לחבירו הקונה שדה לפירותיה יכול לנטועה או לזרעה כל זמן שרצו שדה ללכת קנאה ואם רצה יכול גם כן להזכירה והרשות בידו אבל השוכר אינו כן :

כמו שימכר ק' זמן שך בעה' :
ז דין שהקדש ודין הנדרים ודין העניים אינו כדון ההדיוט בקנייתו טאלו אמ' אדם כל מה שחלד בהמה יהי הקדש לכרך הבית או יהיה אסור עליו או אנתנו לצדקה לעניים אע"פ שאינו מחקדש לפי שאינו בעולם ואין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו כדיל' פ' מקראי כמבואר בלבוט ע"ז וכ"ש דבר שאינו בעולם שאינו יכול להקדישו מ"מ הרי זה חיי' לקיים דבריו ש"כ ככל תוצאת ספרו יעשה והואיל והדבר כן הוא אם צוה אדם כשהוא ש"כ ואמר כל מה שיוציא אילן זה לעניים או שך כל הבית הזה לעניים ונתן לעניים שכיון שאם היה הוא והיה צריך ליתן פסוסם כל היוצא מפיו יעשה והורש' שמעון סמון הרי כשילו נדרו הם בעצמ' והיימים לקיים מה שאמר המורש' ה"א שאפילו הוא בעצמו אין צריך לקיים כיון שלא היו בעולם ואין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כל דבריו בשלמותו אומר כשתלד בהמתי או לכשיצא אילן זה פירותיו או לכשיב תוב זה לידי אתננו להקדש או לעניים חייב לקיים דבריו שמעם נדר משו' כל היוצא מפיו יעשה ודוקא אם גבורה קנה אבל אם כבר מת אינו כלום שהרי אינו כאן שיקיים נדרו וכן מורי מהר"ם א"י ל' וספר האחרונים חיי' עיק' וכן הוא לדורות ועל סיכ' רכ"א סעיף ב' ואם נשבע לקיים המסקנה על ספק ר"ש סעיף ד' :

ח קנה קרקע ארעתיא שעשהו הקדש ולא התנאי ממנו ואח"כ שקנאו נפלך ולא רצה להקדישו וכו' ואם מכר דכיון שגמר בלבו לעשותו הקדש או ליתנו לצדקה חייב ליתן מדכתוב כל נכר לכ עולות משמע אפילו לא נדרו אלא בלבו הרי הוא עולה יש אמרים אף על גב' דרבי קרשים כתיב' לך הא אסרינן כגמ' עולין מקדשים לא ילפינן והא דאמר כל הקדש דיון אין לו אלא דין חולין שאין עתה הקדש חלוק חבית שאינו אלא לצדקה הלכך כל שלא הוציא בשפתו אינו כלום ודפייס' שגלב' אינו דברים וכהו מור מהר"ם א"י ויש להתמיר' בספר אר"א שונה ועי' ב' להר"ש ע"ז סוף פוסק ד"ה :

ט וכן אם אמר קרקע זו לכשאקנה יהיה הקדש אינו כלום שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אבל אם אמר שלבשאקנה מקדישנה או אנתנה להקדש הוא עליו וכו' וצריך לקיים נדרו :

י פירות כותה ופירות שוגר כמותה ענין יקנה וכו' ב' משפ"ס :

א אע"ג דבמכר פירות דקל או שדה אמר' ולא קנה דכיון שלא הזכיר שמקנה לו אלא הפירו' והפירות אינם בעולם ואין אדם סק' להבדיל דבר שלא בא לעולם ולא אמר' מסתמא הקנה לו דקל וחסדה לפירותיו ש"ס חסכה פירות שוכר את פירות כורת לחבירו קנה דע"ג דלא הזכיר שמקנה לו אלא הפירות אמר' מסתמא הקנה לו גם השוכר לפירותיו והכורת לדבשו ולא דמי לדקל וש"ך דקל ושדה וסבין ואין כסלים לנבי פירותיה ופנין שלא הזכיר הקל והאברה שמקנה אותה להפירות' אינו מקנה לו פירותיה אלא שוכר וכוונת' חסובים ופליג' הם לנבי פירותיהם אף ע"ג שלא הזכיר אלא הפירות מסתמא גם האנף' והכוונת' הקנה לו לפירותיהם והוי סהמו פירות דשוכר וכוונת' כפי' שדה הקל לפירותיהם וכן המוכר דנים' של אמתיאמס' אף על גב' שלא הקנה לו אלא הדנים קנה אף על גב' שהגנים עדיין לא באו לעולם הנה ליה כפי' שאמר דנים' סגריה לך לדעתה' שהם שפלים לנבי יעלים :

ב המצו' והאפירות' אדם עתה כשאנף אע"פ שהם כפופים ואנפ' הוא כפופ' וצ"ל בעל האנף' כעצמו ל' ל' וכו' אותה

לבוש עיר שושן הלכות מיקח ומכר * קרב

בזכיא אילין כלום ויש חולקין ואמרים אפילו אם כתב לו ולא שיריה נ"ו אין אילו בכלל ואינם נמכרים עמו ומ"ס צריך המוכר לקנות לו דרך מהלוקח כדי ליכנס להבור זה או לדות זה ששירי לעצמו ואם אמר לו אני מוכר לך זה הבית חוץ מהבור או הדות אינו צריך להקנותו לו דרך דודאי גם דרך שירי לעצמו בהנאי זה וע"ל סי' ח' / וכן המוכר בור או דות בלבד אין הלוקח צריך לקנות לו דרך דודאי מסתמא לא קנה בור או דות בלא דרך דלמה היא לו אלא נכנס לחוד ביתו של מוכר ער הבור או הדות וממלא ושואב כפי צרכו ברא' שאין לו ללוקח דרך אחר לבא הנח לכור אולרות חוץ מזה אבל אם יש לו דרך אחר אין לו לך ביתו של מוכר :

ג המוכר בית לחצירו אע"פ שחצרו הריני מקנה לך עומקו ורומו צריך לכתוב לו גם כן קנה מהקרקע מן ההרום עד רום הרקיע שאם לא הזכיר העומק והרום כלל אינם נמכרים כלל בכלל בית סתם ואם כתב הריני מקנה לך עומקו ורומו לבר הרי קנה הרום שהוא האויר בלבד לבנות בו והעומק שהוא עובי הארץ לחפור תחת קרקעות הבית אם ירצה אבל לא קנה הבניינים שבמעמקים ושכאדו אבל אם כתב לו מהקרקע מן התהום עד רום הרקיע לטון זה הכולל הכל קנה הבור והדות שבקעבי הקרקע וכל המעזיבו והמחילות שבין המעזיבו למעלה ונס את חגג אע"פ שיש לו גובה ורוחב ד' אבל כל שאינו רוחב ארבע ונוכה עשרה בכלל בית הוא בלא עומק ורומא אפי' לא כתב ליה עומקא ורומא קנה חגג וכל אילו :

ד אם לא כתב לו עומק ורום כלל אלא מכר הבית סתם אין לו באויר שעל גג הבית ולא לבשר בקרקע כלום בין מכר לו בית בין מכר לו חצר שלא קנה אלא עד ראש כותלי חצרו ואם צ"ל להגביה ולבנות על אויר הבית או לחפור תחת הקרקע אינו רשאי דעומק ורום מסוייר הוא ואם בא מוכר לבנות עליהו באויר על"ב עמודים בונה אבל אינו יכול לבנות על הכתלים שמכר מפני שמכבוד על הכתלים ומקלקלין הרי כבר מכרו וכן אם בא לחפור כחצוי ולהשפיל לחפור תחת קרקע עושה ובלבד שלא יזיק בחפירתו לבעל הבית להפיל הבניו שמכר ויש שומר' שאינו יכול לחפור תחת הקרקע כלל מפני דמסתמא הוא מוק' וכת' א"כ מה מועיל לו שאר עומקא שאם יחבר הלוקח בודות טוחין ומעורר הרי הם של מוכר שהרי ברשוהו הם / וזוין שהלוקח חפזן אינו יכול לכופו לסוחסן / יש שי' שכתב שאם מכר לו חצירה אע"פ שלא כתב לו עומקא ורומא כיון דסתם הורכות לבנות עשויות יש לו באויר כדי רומי של בית רמסהמא ארעא דהכי מכרה לו וזה קנאה לבנות לו ביה והוא כפי שיקח אדם הכלה כעניות על ראשו ויכנס ויצא ולא יצטרך לכופו ראשו ואם מכר לו שדה או כרם כיון שאין עשויות לבנות על גביהם מסתמא מכר לו הרום ואינו מסויירו לעצמו שהרי הוא צריך לבעל הקונ' שדה וכרם אבל העומק לא קנה שהרי הם עשויות לחפור ושירי לעצמו וכסתכל לו עומק ורום אם כה להגביה ולבנות באויר או להעמיק ולחפור מעמיק ומגביה אבל לא קנה בבניינים שבמעמקים ושכאדו ואם כתב לו מארעות תרומא עד רום רקיע' לבר הכל בכלל אע"פ שלא כתב עומקא ורומא וקנה הכל / ראובן שמכר בית לשבעון וכתב לו מארעות תרומא עד רום רקיעא והיה לו לראובן ביה סמוך לזה הבית שמכר ונכנס בית הכסא מבית הנשאר לראובן לבית שמכר אין הלוקח יכול לסתום התפירה שתחת ביתו שלא מכר לו בית שמכר שיפסיד אדוכיהו וכן כל כותל' בזה :

ה יש אומרים כשמכר לו חצר קנה כל האויר אע"פ שלא כתב לו רומא ואע"פ שיש לו כותלים ברוב מעמיק דעת הקונה חצר לבנות עליו נ"כ והאילו ואין כן דבר מסויים של בניין למעלה דעתו על הכל וכן ראוי להורות ולא כדעת החולק

עושה כל זמן שלו פריהו סדבר זה תקנה חכמים הוא שאסרו לכל אד' לזכות בכצים ואפרוחים שהם בשוכנו והאם רובצת עליהם משום לא תקח האם על הכנים דשוב אין חצירו קונה לו בעל כרחו ואף על פי שאינו זוכה באם והחורה לא אסרה אלא שלא ליקח האם על הכנים אבל ליקח או לזכות בכנים וסלא ליקח האם לא מיחסר מדאורייתא חכמי אסרוהו גזירה סמא יבא ליקח האם על הכנים ואם כן כיון שהוא בעצמו דעתו לא קנאם היוצק יקנה אותה לאחרים / לפיכך הרוצה להקנות אפרוחים וביצים אילו לחכירו מטפח על השוכב כדי שפרחו ונביתו האמהות מעליהם ואח"כ יקנה הכנים או האפרוחים לחפזו בקניין אנכ קרקע או בשאר דברים כדל' ההקנאות שהמטלטלין נקנין בהן :

ו המוכר בית סתם מה נמכר עמו וכו' י"ג סעיפים :

ועשה אכתוב לך דברים שהמוכר סתם מוכר דברים אחרים עמהם ולפעמים שאינו מוכרן כולן ומה הם הדבר' הנמכרים ואזה דבר נמכר בכלל חבירו ואיזה דבר מהתשמישין שלהם ואמרים בכללם וכבולוהו הוי שעמא משום דקיס' להו לחזל סוה הדבר דרך בני אדם לכלול אותו בלשון זה כשקונה או מוכר אותו פסום שהוא מצטרף למי שקונה אותו דבר או מפני שהוא תשמיש של אותו ענין אמרינן וראי היה דעת הלוקח או המוכר לקנות או למכור דבר זה עם גוף הדבר הנמכר או הנקנה כמו שיחבאר לפנינו בע"ה בכל אחר :

ובכל מה דאמרינן כשמוכר זה לא מכר את זה הני מילי שחמרו הדברים בסתם כשעת משא ומתן של המכר שזה אמר סתם בבך וכך אני מוכר את זה וזה אומר בכך וכך אני קונה את זה אבל מי שהודה בסתם בפני עדים או בפני ב"ד שכתב ביתו או נתנו לחבירו וכן בשאר דברי הנמכרין שיהבארו לפניו אמרינן כל תשמישו בכלל דבהודאה אין צריך להורות דק של הכלל שהרי עיקר ולא על הפרטים מה שאין כן כשעת משא ומתן של המקח שצריך כל אחד המוכר והקונה לפרוט סה שמוכר ומה שקונה ואם לא פרטו אלא עשאו המקח אמרו חז"ל לפי חכמתם וסברת' ובקיאותם כלשונו' בני אדם כשרוצין לבנות אגל קנות איזה דבר מת שרובן לכלול או שלא לכלול או איזה דבר חסוכ הוא לגבי הבית ואינו בטל אצלו לפיכך אינו נהמר בכלל הבית ואיזה דבר שאינו חשוב ובטל הוא לגבי בית לפי נמכר בכללו ולפיכך אסרו ז"ל המוכר דבר שיש לו תשמיש בסתמא לא מכר את התשמיש עמו שאין דעתו עליהם א"כ פיהק כצד מכר את הבית לא מכר את היציע שכתב בו תהיה והם בניין קמחן אצל הבית מבחוץ / ויא' אצלנו מצד לו מצרים החיצונים מבחוץ לא מכר היציע שהוא בניין בפני עצמו ברא' כשהיה רוחב היציע ד' אמות או יותר אצל פהת מה הרו הוא בכלל הבית אפי' אינו פתוח להוכן ולק' עליהו שעל גבי הבית ופתוחה לתוכו בארובה במעויבת הבית הרי הוא בכלל הבית הואיל ופתוח לתוכו :

ז המוכר את הבית לא מכר את החרר שלפנים ממנו אע"פ שמכר לו מצרים החיצונים והם עומרים בין המצרים שישן שאין תשמישו כהתשמיש של בית אלא להצניע סם חפציו לחפזו אינו מוכר עמו / ויא' דווקא במוד שיחב ארבע אמות שפוח דרות בפני עצמו לאכללו עמנו אבל פחות מ"ד אמות שפוח הוא לגבי הבית והוא בכלל הבית ומכרו עמו וכן לא מכר וסמך נכנס שיש לו מעקה נבונה עשרה טפחים ויש לו רוחב דאומת ולא את הבור ולא את הדות החפזים בקרקע אפילו עומרים כחצ' המצרים שמוכר לו סביבה בחוץ ויש לו סביבה לו שכתב לו שכתב לו עומק ורומא אין אילו בכלל מפני שהתשמיש חלוק לעמיו שתשמיש הפנים שאינם עשויות אלא לשאוב פהם שפול פנין אינם מכריים עמנו אלא אם כן במכלו ולא שיריה

לבוש עיד שושן הלכות מרחומימבר

החולק בסעיף הקודם ראובן מכר בית לשמעון ולא כתב לו עוסקא ורובא והיו דיני שאין האויר נקנה לו למעל' כדכתובנא בסעיף הקודם ואמ"כ כבר ראובן כל כתום שלו ללוי לא קנה לו האויר שעל הכר' שבכר ראובן לשמעון אע"פ שכתב לו לוי מתהים ארעא עד היום רקעא מ"ס הואיל וכבר מכר ראובן בית זה לשמעון וזה שיר לעצמו רק האויר והאויר הוא דבר שאין בו כחש ודבר שאין בו משט אין אדם יכול להקנותו לאחרים כדכתובנא לעיל סי' ר"ב : ואם ישנו על הבית שמכר לשמעון שלא נמכר לשמעון עם הבית כדכתיבנא לעיל בסעיף ב' ונ'אנב שהגג נקנה ללוי כהוא דבר שיש בו כחש קנה אנבו האויר שעליו וכן אם הבית שמכר לשמעון עומד בחצירו של ראובן ומכר ראובן החצר וכל אשר בו ללוי מכר' האויר שעל ביתו שר' שמעון עמו וקנאו לוי אנב החצר וכל אשר בו :

המוכר לחבירו בית כהם ולא כתב לו עוסקא ורובא אם נפל הבית אין הלוקח יכול לחזור ולבקוח אלא כשיעור הראסון ואפילו כתב לו עוסקא ורובא ויתנה שם עלייה כנויים על גב עמודים וכבר אמרנו סעיף נ' דאע"ג דכתב לו עוסקא ורובא לא קנה הלוקח את הנכונים שבאויר לפי' אם נפלה חוץ המוכר ובונה אות' דכיון דלא קנה לוקח אותו אויר שיר המוכר לעצמו וכיון דשירי שירות לעצמו הרי הוא שלו והחזר ובונה אותה אבל אם מכרה המוכר לאחר ונפלה אודא לה ואין הלוקח הטני שקנה את העלייה יכול לחזור ולכנו' אותה אע"ג דק"ל בערמא נבי שהיא כן בית מה מכר ראסון לשני כל זכות שהיא לירו וכיון דאמרנו הכא שאם לא מכרה היה הוא בעצמו יכול לבנות אסא אין הלוקח ממנו יכול לבנות היינו מעמא דלנבי עצמו אמרנו כל לנבי עצמו כעין יפה משייר זנוף האויר שיר להיות שלו אע"פ שאין בו כחש כדכתובנא לעיל סימ' ר"ב סעיף נ' סיהו היינו דנוקא כל זמן שהו' בעצמו פשהכט בו אע"פ שנפל העלייה נשאר האויר שלו לכך כשנפל החז' ובונה אותה אבל כשכרה לאחרים לא הקנה לו נוף האויר שאין בו כחש ולא קנה הלוקח אלא יתהם עצים ואבנים לפיכך כשנפלה אודא לה ולא דמי למה שכתבנו בסוף סעיף הקודם דקינה האויר אנב קנן או אנב החצר דההם הו' הם קרקעי תאור שהיא הולך עליהם בהוד האויר לכך כשקנה קרקעית האויר קנה כל האויר שעליו אבל הכא דעלייה היא כנויה ותלויה על גבי עמודי בתוך האויר והאויר מקיף אותה ומכל צדדיה אין האויר בשל לנבי דידה ולא נקנה באנכה והכא נמי הו' דינא עלייה שהיא כנויה על גב בית ומכרה לאחר קנה אותה אם כל האויר ואם נפלה חוזר ובונה עלייה :

בירה שהוא בית גדול ופתוחים לו בתי סביבותיו ואין הבירה עשויה להשם יש אלא לישנה והלוקח בנתיבותם והכל הוא בית אחד ושל אדם אדר והוא עומד באחד מהם ואוכר לחבירו כיה זה אני מוכר לך את הכל קורין לבירה בית סתם ולבית יחיד מאלו הבתים הפתוחים לו אין קורין בית סתם עד שיפרש בית אחד מאילו דבתים כלא בירה ח' כיון שאמר בית סתם כולה מכירה אפילו מצר לו מצרי החיצונים ולא כתב לו ולא שירית בזבני אילין כלום ואם אין שום אדם קורא לבירה ביהנה שאמר בית סתם רא מכר לו כן הבירה כלום אלא אותו בית שהוא עומד בהונו אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים שמכר הבירה וכתב לו ולא שירית בזבני אילין כלום מצרים הוא שדוהיכו לו ולא הקנה לו אלא אותו הבית ואם איכא דקרו לבירה כנה ולבית בית ואיכא גמי דקרו לבירה בית ולבירה דליכא הבא שום הוכחה שלשונו דשמא הוא מצויהם דקרו לבירה בית אזאם מצר לו מצרים חיצונים שמכר הבירה וכתב לו ולא שירית בזבני אילין כלום זה הוא דוכחה שהקנה לו כולה וקנה כולם ולא אמרנו מצרים ארזבלו כיון דאיכא דקרו לבירה בית אם לא כתב לו ולא

שירית בזבני אילין כלום לא קנה כולם אלא הבית ששומר שם בלבד ומצרים היא שהרחיב לו פי שנתן לחבירו שמינית בבית פלוני שיש לו ואח' בנודע שאין לו רק חצי הבית או רביעית אין אמרים שנותן לו שמינית מהלקו אלא שמינית הבית דאילו בחר לשון כנוי אדם ובודאי שמינית מכל הבית קאמר ועל דל"ח סעיף כא :

ה המוכר בית לחבירו והתנה עמו שמוכר לו ביהו חז' מדבר שאפי' בלא תנאי לא היה נכס' עכו דרשין ייתור לשנו' זה שבעול לו לדבר שבלא תנאי לא הוה לו רשות לעשות כיצד מכר לו ביהו והתנ' עמו על מנת שדיוטא עליונ' שיהי' דיוטא עליונה הוא נג' שיש לו מעקה נבוא' שכתב אלוני שאינו נמכר עם סתם בית והרי תנאי זה אינו מעלה לו קוור' דודא תנאי נ'כ לא היה נמכר ולא היה צריך להחנות הילכך דרשין ייתור לשנו' שיעול לו להוצאות זיוין שנתן רצה להוציא בה זיוין לחצר שמכר יכול להוציא ואין זה למחו' בידו דהכי קאמר כל שנו זה על מנת שהיא דיוטא העליונה שהיא שלי שדי לגמרי שהיא הדיוטא לי מק' והיו עליו זיוין להוציאם לחצר ואם נפלה חוזר ובונה אותה רצה לבנות על גבה בונה כמו שהיה מקודם שמכרה וכן אם לא מכר החצר יכול להוציא ממנה זיוין על הדיוטא וה' כיוצא כזה כגון שאמר הנין סן דבור או סן הדות דרשין ייתור לשנו' להועלת המוכר כיצד אם מכר לו בית סתם שאין בו דרות ככלל הוא צריך ליקח לו דרך מן הלוקח לילך דבעין יפה מכר ורא' שיר לו דרך ואיכא ליה חז' סן דבור והרות או אין צריך ליקח לו דרך ועל סעיף ב' :

כ' שיש לו שני בתים זה לפני' מה ודריסת הפנים ליה הוא דרך החיצון ומכרם או נהגם והקנס' לשנים כמות אין לפני' עוד דרך על החיצון שכיון שכבת אחת הקנס' לשניהם בין לשניהם כ' כ' בין לשניהם כמתנה אמרנו ודאי הקנה לכל אחד כל חלקו בשוה בעין יפה שלא היה לסוס אחד מהם על הכירו כלום אפי' בדריס' הרגל ואין צריך לומר אם נתן החיצון כמתנה ומכר לפני' שאין לפני' דרך על החיצון כיון שנתן לו ודאי רחיס ליה ובעין יפה נתן לו דכל הנותן בעין יפה נותן אבל אם מכר לחיצון ונתן לפני' יש לו לפני' דרך על החיצון מטעם דנותן למקבל מתנה בעין יפה יותר מלמוכר :

י' כדא' כשהקנה לשניהם כאחד אבל אם מכר או נתן לפני' חתלה ואחר כך מכר או נתן לחיצון הרי חתלה שקנה הפנימי וזה בדרך על החיצון ושוב אין זכותו למתקן ממנו על ידי שנתנו או מוכרו לאחר דמה שכתבנו זכות שהיא לו בו מכר לו ולא יותר וכן אפילו אם החיצון כמכר לפני' כמתנה אם היה מכר החיצון חתלה טוב אין הפנימי יכול לזכות בדרך :

יא המוכר את הבית סתם מכר עמו כל הדברים הקבועים דכל המוכר לקרקע הרי הוא פקרקע לפיכך מכר אלא הדלת שהיא קבוע בו ואת הנגר והוא ברוח הקבוע ככותל ואת המנעול שהוא קבוע בדלת ואת האי צרוביל שהוא ענול שסביב הדיתים שבבית והוא קבוע שאין מיוזין אותו ממקומו ואת המבטחת הקבוע בקרקע והחנור והכיריים והריתים אם הם קבועים ואת סלכנות הפתחים המוכרי בשישופ' כלכנות הם כמו פצמין סכיב הפתחים ורוקא המוכרים בשישופ' מיקרי חיבור אבל פתוחים ביתיות יא דלא הוי חיבור ואינם מכווין עם הבית סתם וכן כל דבר המיטלטל לא מכר עמו לפיכך לא מכר את המפתח של עץ אע"פ שהוא קבוע בדלת בו ממקומו אפ' אינה מכווין עם הבית מפני דחשמיש קל דאז ונות לטלטלו ופעמים שהיא מיטלטלת ולא מכר את המבטחת המיטלטלת ולא את הקלת פי' האפרכסת והיא כלי

לבוש עיר שושן חלכות ביקה ומבנה קבה

שלא יהפירו אבל לא מכר את הריחיים העליונים ואם אמר לו הוא וכל מה שבתוכו מכור לך הרי כולם מכורים בין כך ובין כך לא מכר את הכובשים שמכשין בהן הזתים ולא את הנלל ולא את הקורה ולא את השקים ולא את המרצפים ואם אמר לו בית הכד וכל השמיסיו אני מוכר לך כולם מכורים ואם חזו חוץ לבית הכד הנוו ששטחין בהם זתי'או שומסמין אם מצר לו מצרים החיצונים שלהן קנה הכל ואם לא לא קנה אלא מה שנחובה :

א המוכר את המרחץ מכר עמו את המקום שמצניעין שם הנכרים שיושבין עליהם בבית המרחץ כשהם עיוסי' ואת המקום שמצניעין שם היקמים והם הגניות שנוהגין בהם המים ליטול מהם במרחץ ואת המקום שמצניעין שם הספסלים שיושבין עליהן בחצר בית המרחץ כשהם לבושים ואת המקום שמצניעין שם הוילאות שמשפנף' בהן שכל אילו הם מחיברין לבית המרחץ לכך מכורין עמו אבל לא מכר את הנכרים עצמן ולא את היקמ' עצמן ולא את הספסלים עצמן ולא את הוילאות עצמן דכל אילו כיון דמשלטי אינם נמכרין עמו ואם אמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולם מכורים ובין כך ובין כך לא מכר את הבריכות המספקות לו מים בין בימות החמה בין בימות הגשמים ולא את בית אוצר העצים דהשמישישין אילו אף על גב שמשמשין בהן לבית המרחץ להשיקו ולטאוב מים מכל מקום פטונו הן ליהנות כרם אפי' לצרכי ביתו ואסקונה אותה קונה אותה להסיק בהם גם כן בכיתו וכן לשאוב מים לצורך ביתו גם כן רפיכך אינו מכורין בלשון כל מה שבתוכה אבל אם אל פרחין וכל השמישו' אני מוכר לך הרי כולם מכורים דכל השמישו' אפי' תשמיש כל דהו משמע אפילו הן חוצה לו ויש אומרים דוקא כשהן בתוך הכצרים וכתב לו אילין מצרנא :

ד המוכר את העיר מכר בתים וחצירות כרות שיחין ומערות מרחצאות שוככות בית הבריס ובית הסלחין שבה ואת הסמוכין לה ואת החורשין המוקפין לה ואת השות' היהעית לה ואת הביכרין של חיה ועופות ודגים שבניהם מ' כנדה אף על פי שרחוקים ממנה אבל לא מכר דמשלטי'ן שכתובה ואם אמר לו היא וכל מה שבתוכה אני מוכר לך הרי כולם מכורים בין כך ובין כך לא מכר את

ה השירין שכתובה שאינה פל' נזמרא פסניכני ופירפ' שייכים לה כלל ולא את כנותיה ולא את התורשין המוכה לעיר אלא שפולגת המוקצ' ממנה ולא את החלק שיש לה בים ולא את החלק שיש לה ביבשה ולא את ביבשה היה ועופות ודגים שאין פניהם כנדה :

ו המוכר את השדה מכר את מיצריו וכל האילנות שבה והעומדים על מיצריו שכן כתיב כאברהם כשקנה שדה המכפלה מעפריו ויקם שדה עפרון אשך במכפלה וגומר וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו סביב סביב פירושו המיצר והבי קאמר קרא שקנה אברהם השדה וכל האילנות שבו וגם האילנות הגטועים בקרקע המצר סביב השדה ושמע מינה שהקינה שדה קנה המצרים עצמן וכל האילנות הגטועים בתוך המצרים עצמם שהם נמי בכלל שדה הם ומכר גם את האבנים שהם לצורכה כגון אבני הסדורות לגדר ואת האבנים שמניחים על העמרים כדי שלא יפורס הרוח וכן בכרם ומכר את הקנים שבכרם שהם לצרכו כגון הקנים החלוקי' שמניחין חחת הנפנים כדי להעמידים ואף על גב דכל אילו השמישו' המיטלפלין הן כיון דקביעו להאי תשמישו' ואין מוזין אותן מהאי שדה לעולם כמחוכר חשוב להו' ומכר את התכובה המחוברת לקרקע אע"פ שהגיע להקצר ומכר את מחיצת הקנים

כלי שהמקח יורד לתוכו ולא את מלבנות כרעי המטה והם החיכות עץ שהיו נותנים חחת כרעו המטה כרי שלא ירקבו בקרקע ולא היו מחוכרין בקרקע ולא את מלבנות החלונות אפי' שהם מחוכרים בשמש מפני שלא בשלם אגב קרקע הבי' אלא הם עשויים לגוי ועשויון למתילים וכמיטלפלין דמו ואם אמר לו הבית הוא וכל מה שבתוכו מכור לך כל אילו מכורים אבל לא ג' וציע ובור' וזמחילו' שכל אילו אינם כחוף הבית אלא חוצה לו ובניינים בפני עצמן הן :

ז האומר לחבירו בית אני מוכר לך יכול לומר עלייה זה מכרתי לך דעלייה בכלל בית היא ואם אמר לו בית גבתו אני מוכר לך אינו יכול ליתן לו עלייה דכיון דאמר לו היא לישנא בית בכתי' משמע דבר מעולה מן עלייה דעלייה נביעא מבות משום שצריך לעלות ולירד לכך צריך לתת לו ב' ולא עלייה מירא אין צריך ליתן לו אלא הפחות שבכתבו דלישנ' בית בכתי' אפילו בית כל דהוא משמע ויד בעל השטר על התחתונה לפיכך אם נפל אח' כ' אחד מבתיו אינו נותן לו כלום שיכול לומר לו סוף נפל סוף בעל השטר על התחתונה וכן דתי' באומר לחבירו שור בשורו אני מוכר לך שנותן לו הפחות שבשורים :

ח כבר אמרנו סוף בעל השטר על התחתונה לפיכך אמרו המוכר מקום לחבירו לעשות בית סתם אורפת בקר' וכן המקבל מחבירו לעשות לו בית חתונה לבנו או בית אלמנות לבתו או שקבל עליו לעשותו לבנו או לבתו אין צריך לו אלא שיעור הפחות שדרך בני אדם לעשות דברים אילו ויעשו' לו שיעור הפחות לכל אילו הוא ארבע אמות על ו' ותוך לעשותו לפחות משיעור ארבע אמות על ששה פל' בית חתנו' לבנו שדרך האב כשמשא' בנו עשה לו וציע קטן סמוך לביתו וכן פי' בית אלמנות לבתו ואם מכר לו בית גדול צריך לעשות לו לפחות ממנה עשר אפדני' והוא חצר גדול עושה אותו עשר על עשר הרבי'ן אפדני' והוא חצר גדול שעשין אותו השירים בתוך אפרני' שלהם ועל שם שמרביצין אותו חסיר להשכיב האבק קרו ליה תרכין עושה אותו י"ב על י"ב וכל שיעורין הללו הם בלבד עובי הפחיצות והם כל בית ובית כחצי ארבו וחצי רחבו כגון בית חתנות שהוא ד' על ו' ורומה' דהיינו חצי ארבו וחצי רחבו כן בית סתם גדול רומה' ובשרקלין רומה' עשר :

דטו המוכר חצר ובית הכד ומרחץ ועיר מה מכר בכל ובוה סעיפים :

א המוכר את החצר סתם מכר עמה כרות שיחין ומסורות שבתוכה שכן דרד חצר להיות בה בור ודות וכסליו' אגבה וכל הבתים החיצונים והפנימיים ובתים שיש בהם חול' שעושי'ן ממנו זכויות ובה'ן וחנייות הפתוחות לתוכו כולן מכורין עמה אבל שאינן פתוחות להוכה אינן נסכרות עמה דיו פתוחות לכאן ולכאן פירש לרשות הרבים ולחצר אם רוב השמישו'ן עמה נמכרו עמה ואם לאו אינם נסכרות עמה ולא מכר את המיטלפלין שבתוכה כמו שאינן נמכרין בכלל הבית ואם אמר לו הוא וכל מה שבתוכה הרי כל השמישו' הבית אף על פי שמשלטי'ן מכורין בר מחישו' ושערי' בין כך ובין כך לא מכר את המרחץ ולא את בית הכד שבתוכה . י'א שאם מצר לו מצרים החיצונים הכל מכור כדאמרין' לגבי בור ודות על ס' ר"ד ריש חולקין גבי בור ודות וה' הכאן :

ב המוכר את בית הכד מכר את האבן הגדולה הבנויה בארץ ששוחזני' עליה זתים ואת המלונסאות של ארז שסומכין בהן הקורה כעה שהינת הזתים ואת היקבי' שהשמן יורד לתוכו כשנעצר ואת הכלים שנותני'ן בהן הזת' הכהושים ואת המפרכות ואת הלוחות שנותני'ן סביב לזתים כשנעצרים

לבוש עיר שושן

הלכות מוקה וממוכר

הקנים שהיא פותחה מבית חבץ אף על פי שהקנים שלה עבי' וחוקים כיון שהיא קשנה כל כך בשלה אנב הסדה ומכרה עמה ומכר את השפסדה והיה סוכת נוצרים העשיה במים אע"פ שאינה קבועה בשלה היא אנב שדה ומכר את החרוב שאינו מורכב כלומר שעדיין הוא בבחירתו ולא השיב ואת בתולת השוקמה כלומר שעדיין לא נחטבו ענפיה אע"פ הם עביש בשלים אנב שדה ומכרם עמה ומכר את הדקלים שבה אפ"ל עופרים על המצר כמו שאמרנו טען כתיב קרא בסד' אברהם אבל לא מכר את האבנים שלא הונח בסדרן לגדר ולא את האבנים שלא הונחו על העמרים אע"פ שהם משופים וחלקים ומוכנים לכך ולא את התבואה העקרה מן הקרקע אף על פי שעדיין היא צריכה לשדה לשיטחה בה וליובכה שם ושם אמר לו היא וכל מה שכתובה כולן מבורך בין כך ובין כך לא מכר מציצת הקני' שהיא בית רובע אע"פ שהקנים שבה דקים וקטנים שכיון שיש בה בית רובע חסובין שדה בפני עצמה וה"ל שתי שדות והוא שדה אחת מכר לו ולא שתי שדות וכן לא מכר עמח ערונה קטנה של בשמים דאף על גב דקטנה היא שדה בפני עצמה היא שהיא חשובה והוא שיש לה שם בפני עצמה כגון שקרין לה כי וורדא של פלוני . ולא מכר את השמירה שאינה עשויה בשים שהיא חשובה בפני עצמה אע"פ שהיא קבועה בארץ ולא מכר החרוב המורכב שהוא חיוב זקן שנחנכו ומרכיבין אותו ויש לו שם בפני עצמו וכן לא מכר את סדין השקמה והוא אילן שקמה שזקן ונדל הרבה שקוצצין הענפים ובאין אחרים במקום ונקרא סדין השקמה ואפ"ל דקים והפעם משום שהם חסובין ונחשבינן בשדה בפני עצמו . ולא מכר את הכור שבה ולא את הגת ולא את השוכך כיון שלמים בין חריבים אבל צריך המוכר ליקח לו דרך מן הלוקח כדי שילך בה עד אותו הכור או הדות או הגת או השוכך שנשארו לו כתיב השדה ואם פירש ואמר חוץ מאילו אינו צריך ליקח לו דרך שכיון שפירש ואמר חוץ מאילו גם דרך שיר לעצמו דאל"כ לא היה צריך לפרש דבלאו הנאו לא נמכרו עם השדה :

ז כמה דברים אמורים בכל אילו שהזכרנו שאינן מבורין עם הכי' או החצר או השדה במוכר מפני שהיה לו ללוקח לפרש ולא פירש אבל הנהו מתנה המקבל קנה את כולן בין בשדה בין בבית בין במצר בין בבית הבר מפני שהנהו בעין יפה הוא נותן ואין המקבל צריך להתנות כללו של דבר הנהו קרקע קנה המקבל כל הפחית' לה עד שיפרש שאינו נותן הכל והווקא מה שהוא כתיב המצרים של דבר הנהו אבל מה שהוא חוץ ממצר כגון יציע וחדר וכדומה אין חילוק בין מהנה לפרש ; וכן האחים שחלקו זכה אחד מהם בשדה זכה בטולם והמחזיק בככסי הגד ההדק בשד' זכה בטולם וכן המקדיש את השדה הקריש את כולם דמסתמא דעתו על כולם :

ח ואף במוכר ולוקח אין כל אילו הדברים וכיוצא בהם אמורים אלא במקום שאין שם מנהג ולא שמות ידועים לגל דבר ודבר בפני עצמו אבל במקום שנהגו שהמוכר כך מכר כך הרי זה מבורס ומכין על המנהג בין בקרקעות בין במשפלותין וזה עיקר גדול בכל משא ומתן שהולכין אחר לשון בני אדם כאותו מקום ואחר המנהג אבל במקום שאין מנהג ידוע ושמות מיוחדין לכל דבר עושין כפי מה שפירשו חז"ל :

דני

המוכר שדה ואמר חוץ מדקל פלוני או חוץ מן האילנות או קרקע לזה ואילנות לזה וכיצר וכתבו בשטר מכירה כדי להסתלק מן הערעורים וכו' ד' סעי' אע"פ שהמוכר שדה בסתם מכר כל האילנות שבה שוב הוא לפרש בשטר שמכר אותה וכל האילנות שבה וכן המוכר פרדם לחכיו צריך שיכתוב לו קנה לך דקלין ותמרים

והוצין ואף על פי דבלאו הכי קנה כל אילו אפ"ל לא פירש אותו מכל מקום נוי השטר הוא כדי לסלק עצמו מן הערעורים דאפילו אי אתי לפני כ"ד טועין והבי ליה שהרי מפורטין בתוך השטר :

ב וכן המוכר קרקע לחכיו צריך לכתוב לו ולא שירותו לפני במכר זה כלום כדי להסתלק מן הרינו' והשענו' :

ג המוכר שדה לחכיו והיו בה דק' ואמר לו חוץ מדקל פלוני אם אותו דקל טוב ומשובח הוא אותו לברו שיר והשאר מבורין שפני עוליו של זה לא רצה למכרו ואם דקל רע הוא ששיר לא קנה מהדקלים כלום דה"ל אפילו היה דיקלא בישא אני משיר לעצמי ואף ע"נ שיש עדיין רעים ממנו אלא דקרו לאניש להאי דיקלא בישא כגון דלא טעין קבא דאי טעין קבא לאו דיקלא בישא הוא וי"א דחוקא השובים ממנו לא קנה אבל כל האילנות הפחותים ממנו או אפילו כיוצא בו קנה וכל אילן הנושא קב פירות שקריו דקל טוב . ולא דגל זה במין האילן ששיר אבל כל שאינו סינו קנה הלוקח הכל שלא היה דעתו לשיר לעצמו אלא מסין זה :

ד קים להו לחז"ל כל עין עושה פרו כגון זחים והאניס' ותפוחים ושאר מעי פירות בלסון בני אדם סתמא קריין אותן אילן חוץ מן התופר והנפנן דטסו' חשיבתן סתמא קריין אותן בספן דקל נופנא ולפעמי' קריין אותן ג' אילן לפי אצטרו המוכר שדה לחכיו ואמר חוץ מן האילנות אם אין בו אלא דקלים שבה על כרחך מה שאמר חוץ מן האילנות על בלבד על כרחך על הנפנים אמר כן ודרי שיר הנפנים הדקלים אמר והרי שיר הדקלים ואם אין בו אלא הנפנים וכן אם לא היו בו אלא שאר אילנות ולא דקלים ולא נפני הדי שיר האילנות ואם היו בו נפנים ודקלים מה שאמר חוץ מן האילנות על הנפנים אמר כן ולא שיר אלא הנפנים דנפנים לנבי דקלים נקראים אילני ובכלל' לפני הם שני מוקלי שהם חשבים יותר ונחשבים בפני עצמם ולא בכלל שדה :

(הגה')

יבן כי הוכח הכרפס דפרוס כראמון מוכי תימ' וכימא המונח מחכיו עליו הראיה כו' עד דאע"ג שאילו חסובין יותר אמרינן מוכר בעין יפה מוכר . קנתינו מאלך וקסה מאלך הוה להכין כל כן נדך אני להניה קנת הנוסס ולפרסו' בהנהנת הלסון למשן יתן עקל הקורא בו . דש שמונכתי להניה ולהוסף מילת כמי בנייתו מן הדקלים כמי קאמר כדי שלא יונן עלפוני טכוונתי לומר חוץ מן הדקלים לבר קאמרי ולא חוץ מן הגופכי כי זה אי אפשר לומר שיעלה על הרפת כמינו לבר דקלים לבר ולא על הנפכים דהוא אומר חוץ מן מיהא דעתו על הדקלים לבר ולא על הנפכים דהוא אומר חוץ מן נקדיס אילנות וחשבים יותר מן הדקלים ; זה פשוט אלא כפי קאמונא וכו' וכימא המותא מחכיו פליו הראיה וחזן מן הדקלים כמי קאמר והיה כוונת המוכר לשייר לעצמו הגופכי וגם נקדיס מפני שטניהס נקדיס אילני וכמו שפ"י הרש"ס . על זה תרנית הא ק"ל המוכר בעין יפה הוה מוכר ובודאי לא שייר לעצמו כלשון אלא כמה שברור הוה בתוך לשונו והיינו הנפכים פהס נקדיס עיקר אילני אפי' לגבי דקלין אבל הדקלים אע"פ שגם הם נקדיס אילני הוואו' ומוכר בעין יפה הוה מוכר מכר בודאי גם דקלין ולא שייר לעצמו רק הגופכי ואני אומר שזה טעם הרש"ס כפירוש מפני פהס חשבים יותר מדקלי' . ומה שפיימתי בדבריו זה לטעם וכן הדין בדקלים ואילנות או בנפכים ואילנות שפכר את הדקלים או הנפכים ושיר לו שאר אילנות כו' גם כן הכי פירשו דמיוני שמכר לו שדה ויש לו שם שאר אילנות ונפנים או דקלים ומכר את השדה ושיר לעצמו אילנות סתם דהוי דבי' ששיר לו את האילנות ולא ומכר לו את הנפכים אף הדקלים . שסס גם יש להקשות אפ"ל לא כימא ששיר לו כל האילנות וגם הנפכים או הדקלים שהרי כולם ככללים בכלל אילנות גם הנפכים וגם הדקלים . וגם שם מתרין המוכר בעין יפה הוה מוכר ולא שייר לעצמו אלא האילנות לבר ולא

לבוש עד שושן הלכות מקח וממכר קבו

ולא הנכנס או הלוקים דהקס דתר סמל'אזלינן דשאר אילנות
 חזן מנכנסים ודקלים סתם אילנות נקראים לביכך אמרינן דלא
 טייר לנמנו אלא סתם אילנות מה שמכור נכס אילנות ועל זה
 פעמתי דברי ז"ל דאע"ג סאלו חסוכי יותר אמרינן מוכר בעין יפה
 מוכר ולא טייר לנמנו אלא סתם אילנות מהם מוכרים יותר כלמנן
 סתם אילנות ועתה אם תענין עוד דברי אין שום קשיא ודקדוק
 עליו מתוך טעון הכרזנים וזה נכונ ונכון : (עכ"ה)

ובי תיבא ונימא המוציא מחבירו עלי הרייאה וחזן מן הדקלים
 קאמר הא קל המוכר בעין יפה מוכר ומכר את הדקלים
 ושיר את הגופנים וכך הדין בדקלים ואילנות או בנפנים
 ואילנות שמכר את הדקלים או הגופנים ושיר לו שאר אילנות
 דאע"ג שאילו חשבוין יותר אמרינן מוכר בעין יפה מוכר הויא
 דהו דבא דשיר לעצמו את הדקלים לא שיר אלא כל דקל
 גבוה טעריבין לעלות לו בחבל כשרוצה ללקט פירותיו שהם
 כראשו אבל הנמוכים קנה הלוקח מיהו אם אין שם אלא
 נמוכים והוא אמר חזן מן האילנות על כרחך על אילו הנמוכי'
 אמר כן ישיר לו כולם והיכ' דהוי דינא דשיר לו שאר האילנות'
 שאין טייר בהן עליות החבל לא שיר בהם אלא כל שאין
 העול כובטו וכל שהעול כובטו הרי הוא של הלוקח ובכלל
 שיה נחשב פי' שהיו חורטין בכרך סביב 'אילנות ואם הוא
 דק'כ' שהעול כופף את האילן ועוב' השר לדרכו ואין האילן
 סעכב השור לא חשיב ובכלל שיה נחשב מיהו אם כולן דקין
 שהעול כובטו והוא אמר חזן מן האילנות שיר כולן . כבר
 אמרנו בסיומ' הקודם סעיף ה' דהרוב זקני יס' שם בפני עצמו
 ואינו נסמך עם הסדה ואם היו בה הרבה חרוכין ואמר חזן
 מתח' פלוני לא אמרינן כיון דאם היה שותק ולא היה אמר
 כלום לא היה שום חרוב קני ליה כדאמרין לעיל דחרובי אינן
 בכלל שדה והסתא דאמר חזן מחרוב פלו' איכא למימר דשאר
 חרוכין מכר לו חזן מזה לא אמרינן הכי אלא לא קני אפילו
 אחד מהן דבסביל שיפה המוכר כח שלו ספירש כפרוש אני
 מוכר לך חרוב זה אין לנו לנרע כחו בשאר אלא לא קני שום
 אחד מהן והוא דאתני חזן מחרוב פלוני אהני ליה דאמרין
 ששיר לו דרך לאותו חרוב דבלאו הכי אף על גב שהחרוב לא
 היה נכפר עם השדה מ'גם נס דרך לא היה לו ואהני ליה הנאו
 ששיר לו דרך ועל טעמ' דרפ' סעיף ה' :

ח האומר לחבירו קרקע ודקלים אני מוכר לך לשון זה
 משמע שמכר לו שני מכירות שדה וכל מה שבו כדינו
 ועוד מכר שני דקלים דסיעוט רבים שנים ושני דקלים קאמר
 חזן מן השדה לפיכך אפי' אם אין לו דקלים למוכר אם רוצה
 לקנות לו שני דקלים הרי זה המסך נקנה ואין חלוקה יכול
 לומר איני לוקח אלא קרקע שיש בו דקלים דאם כן קרקע
 דקלים היה לו לומר ואם אמר קרקע בדקלים אני מוכר לך
 אם היו בו שני דקלים קנה ואם לאו סמך שעות הוא ששיקר
 בו לומר קרקע שיש בה שני דקלים והרי אינם ומעות הרוי
 ואם אמר לו קרקע של דקלים אני מוכר לך אפי' אין בה דקלים
 חמקח קיים וקנה שאין בלשון זה אלא קרקע הראייה לדקלים
 האמור לו ומיהו אם יש בה דקלים . בקרקע קנאו דה'ק'
 להקרקע הראייה שהייתה דקלים לפני שדקלים שבה טובים
 הם ששוענין פירות הרבה . והלא אמר קרקע ודקלים
 יש בה דקלים וכל שכן אם אמר קרקע בדקלים יש בה דקלים
 הרבה שקנה כולן ויש אומרים דאם אמר ליה קרקע ד'
 ודקלים אני מוכר לך אע"פ שיש דקלי' בשדהאם יש לו דקלים
 במקום אחר צריך ליתן לו עוד שני דקלים שיש לו במקו' אחר
 ואם אין לו אין צריך לקנות לו מיהו הקרקע לעולם קנויה לו
 דשני מכירות הן הקרקע והדקלים :

המוכר שלשה אילנות ככת אחת בתוך שדהו הרי אילן
 נחשבין שדה אילן ואפילו היו שלשה נשיות קסנות א'
 שלשה כדי אילן יש לו ללוקח קרקע הראוי להם ואפילו יבשו
 האילנו או נקצצו יש לו קרקע הראוי להם ויכול לנטוע אחרים
 כח

התחיהם יקנה כל האילנו שבניהו וכמה הוא קרק' הראוי להם
 כל שהתחיה ובניהו וחיצ' להם כמלא אורה וסלו : וזה המקו'
 שהו' מלא האורה וסלו אין א'מהם יכו' לזרועו אלא מדע' חביח
 דבעל האילנות אינו יכול לזרוען מפני שאין גופן שלו אלא
 שהם משועבדין לו ללקוח שם פירות הנורטין מן האילנות
 ובעל הקרקע אינו יכול לזרוען דהא כסועבדין לבעל האילנו'
 שיפלו שם פירותיו ואם יזרע שם יטנפו פירותיו הנורטין אבל
 הקרקע שבין האילנות ותחתיהם היא גופה של הלוקח ויכול
 לזרועה ואם שיר המוכר הקרקע שבניהו לעצמו אפילו הכי
 מקום האילנות ללוקח ויכול לנטוע אחרים אם יבשו אילו' :

ז כמה דברים אמורים דבשלשה אילנות אילו קנה קרקע
 בזמן שנשועין בחצובה פירש ששומדין כמו שלשה
 פטפוטי כורה שהם שנים זה כננו זה והשלישי פכוין ביניהם
 ומרוחק מהם והוא שיהיה בין כל אילן ואילן לא פחית מד'
 אמות ולא יותר מ'ז' אמות קפחות מד' אמות אין יכולין לחרוש
 ביניהן לרכך הקרקע להיטב ויניקתן והשוכין כע' שעומדין
 ליתלש ולא חשיבי ואם דחוקים נמי יותר מדאי לא יבשרפי
 ליחשב שדה אחת ואילו הארבע אמות והי' אמות כידידין אהלו
 ממקום יציאת האילן מן הארץ שהוא עבה והרחב טבאילנות
 אבל אם לא היו עומדין על הצורה הזאת או שהיו מקורבין
 פחות מארבע אמות או מרחקי' יותר מ'ז' אמה או שלקחן זה
 אחר זה או שמכר לו שנים בתוך השדה ואחד על המיצר או
 שנים בתוך שלו ואחד בתוך של חבירו או שפסקי ביניהם
 בור או אמת המים או רכב דקלים או רשות הרבים ביניהם
 הרי זה אין לו קרקע לפיכך לא קנה האילנות שבניהו ואם
 יבש האילן שקנה או נקצץ ילך לו שאין לו בקרקע כלום והוא
 שאין נזעו מחליף אבל אם נזעו מחליף אין זה אילן חדש אלא
 בעולה מן הנזע דמי והוא משל בעל האילן :

ח וכל מי שקנה שלשה אילנו' דאמרין שיט' לו קרקע אם
 הנדילו והוציאו חוטר יקון כדי שלא ימנע הדרך
 על בעל השדה ואם המוכר אומר שהנדילו והלוקח אומר שלא
 הנדילו על הלוקח להביא ראיה דהמוכר מחזק בקרקע שלו
 והל' הלוקח מוציא ועליו הראייה ולא אמרינן כיון שהיה לו
 רשות לקון מיד שהנדילו ולא קצץ עליו להביא ראיה שהרי
 אם הנדילו היה קוצץ מיד שהתחילו ליגדל דלמא לאו
 ארעתייה וכל השר' יצא והאמרי' היוצאים מהם ואפי' מה'שרש'
 הרי הם של בעל האילנות שהרי יש לו קרקע ומקרקע שלו
 גדלו :

ז ורוקא הקונה שלשה אילנות יש לו קרקע כדאמרין
 דחשיבי שדה אילן בפני עצמו אבל הקונה שני א'
 אילנות בתוך שדה חבירו אין לו קרקע לפי' אם יבש האילן
 או נקצץ אין לו כלום מיהו כל זמן שלא נתייבש יש לו כמלא
 אורה וסלו לנקוט שם פירותיו וכל שבין החתיהם ואין המוכר
 יכול לזרוע שם שלא יטנפו פירותיו של לוקח שהרי משועבד'
 ללוקח וכל שכן שאין הלוקח יכול לזרוע שם שהרי אינה שלו
 אבל יש לו דרך ללוקח ללקט פירותיו מן האילנות שקנה אף
 על גב דבשלשה אילנות אין לו דרך היינו משום דבשלשה
 קנה הקרקע ותשוב שדה אילן בפני עצמו ואם הלוקח רוצה
 ללכת לשרתו יקנה לו דרך או יפרח באיור אבל כשקנה שני
 אילנות שאין לו קרקע יאמר לו לוקח למוכר
 אילנות שלי בקרקע דידך קיימי וסעבדתי לו קרקע שלך
 לצורך אילנות שלי אם כן גם דרך יש לו שזה הוא כמו
 שמשאיל מקו' לחבירו בביתו להניח שם חפציו דלכע' השאל
 לו נמי דרך ללכת לחפציו הכי נמי הכא לא נרע . והא
 דאמרין בסעיף ח' דאם הנדילו האילנות והוציאו חוטר יקון
 כדי שלא ימנע הדרך על בעל השדה התם וקנה שלשה
 אילנות אין חילוק בין הנדילו ונתעבו האילנות בין נתפטפו
 הענפים לעולם יקון דכיון דיש לו קרקע ללוקח אין לו שום

הלכות מקח וממכר

לבוש עירוני

מניח לו שני ספחין וקוצץ ובשאר אילנות טפח וקוצץ • כקני
ובגפני' מן הפקק ולמעלה בדקליו ובארזי חופר ופטר לפי שצד
נזעם בחליף ודאי מכרו כולו :

דף

המכר בתוך שדהו אמת השלהים או דרך היחיד
או דרך הרבים או מקום לעשות קבורה
ובו ז' סעיפים :

א המכר לחלוף בתוך שדהו מקום לאמת המים להשקות
בה בית השלחין נתון לו בתוך שדהו ורוחב שתי אמות
לעיקר האכה ואמה ככאן לשפה וכן אמה מכאן לשפת המים
ואם מכר לו אמת המים להשקות בה בקילון פי' שמתחיל
מקום בהצירו לעשות בו אמה להעביר עליה מי נגלים ופי'
הכבושת חצירו נוהן לו רוחב אמה וחצי אמה מכאן לשפת
וחצי אמה מכאן לשפה :

ב ואילו הספוח בעל השדה טענו באילנו שמתחיל אמת
אבל אינו זורען שהזרע יחלחלין את הקרקע ומקלקל
את האמת המים :

ג ואם נפלו אילו השפוח בעל האמה נוטל עפר מן אותה
השדה וחוזר ומתקנן שע"ס כן קבל עליו המוכר
אמת המים בתוך שדהו וכה שהצריכו ליתן לו מהחילה
או חצי אמה לשפה כיון שיכול לחקנו בכל עת שצריך
משום שלא ישחטט בעל השדה שם המיד ויקלקל
בעל האמה לחקנו בכל פעם :

ד המכר לחבירו דרך בתוך שדהו אם דרך היחיד
מוכר לו נוהן לו רוחב שתי אמות ומחצ' כן קבל
לעבור המור במשא' על כל אורך הדרך והוא דלא מסתמך
מתעצוה שיש לו רוחב כאויר למעלה לעבור שם המשא' אצל
אם מסתמך מתעצוה צריך להח לו שפי דחמור במשא' כשתר
אמת ומחצה לא מסתמי מכר לו דרך בין עיר לעיר ואין אמת
שאר עיריה נכנסין לשם נוהן לו רוחב למנה אמות ששם
יפגע בני עגלות זו בזו שלא יעכבו זו את זו ואם מכר לו דרך
הרבי' נוהן עיר שיש בה מעבר כבאים דרך שם מארץ רחוקה
נוהן לו רוחב י' אמה מכר לו מקום למעמד והוא מקום שיהיה
עומדים העם בשוכם מן הקבר סמוך לבית הקברות נוהן לו
בית ארבע קבין :

ה האומר לחבירו בור ומחליה אני מוכ' לך נוהן לו שלשה
שפחים לרוחב הכותל :

ו המוכר מקום לחבירו לעשות לו מקום קבורה או המספק
עליו לעשותו עושה מערה ופוחח לחוכה שמנה ככין
שלשה מכאן ושלשה מכאן ושנים מכנגד הנכנס למערה אמת
המערה ארבע אמות על שש וכל כוך וכוך ארבע אמות אורך
ורוחב ששה טפחים ורום שבעה טפחים נמצא בין כל כוך וכוך
שמן הצדדין אמה ומחצה וכן שנים האמצעיים
שתי אמות :

ז המוכר קברו דרך קברו מקום מעפרו והספרו כאים כני
משפתחו וקובצים אותו בעל כרחו של לוקח ונחנף לו
דמי הקבר שקברו אותו בה משום פגם משפתה דגגא דהוא
שאין לקרוביהם מקום לקבורה :

דיח

המוכר בית כור עפר ויש בו סלעים ומקעים
ובו כח סעיפים :

א האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך והה אמה
בית כור לכד שני לשונות אילו כיון שהוכר בית סתם
משמעוהו הוא שרוצה ליקח קרקע לרעה ולא לבנין או
למשטח בה פירי לפיכך אם היו בה גאיות קטנים עמוקים
שפחים ורחבין' אף על פי שאין בהן מים או שיש בה סלעים
נבחין

כח בקרקעו של המוכר ומד שמתפסמן לרשותו של מוכר
צריך לקוח אכל אם לא קנה אלא שנים שאין לו קרקע אלא
קרקע המוכר ששועבדה לו ללוקח אז אם הגדילו שני האילנות
והוציאו שרינים ואמירים יקון דאף על גב דקרקע המוכר
ששועבדה לאילנותיו חייטנין שמא יצמחו בארץ והעלה
הארץ שירטון ויתכסה האילן למטה ויאמר למוכר שלשה
אילנות מכרה לוי' ויש לו קרקע אבל אם נתפשטו הענפים אפי'
למרוק אף על גב שהגל העל בית השלחין אפילו חכי א' צ'
לקח דהבא לא שייך לחוש לשירטון וכיון דאין לו קרקע
לבעל האילנות הרי שיעבד לו שדהו לצורך האילנות כל
צרכן שע"ס כן לקחן :

ב בעל השני אילנות שאין לו בקרקע כלום כל העצים
שקוצץ העולים מן הנזעים והוא הרואה פני חמה הרי
הוא של בעל האילן שהרי מנוף אילנו הוא גדל והעולים מן
הטרשים והוא שאינו רואה פני חמה הרי הוא של בעל השדה
וכיון דמקחת לקרקע הוא יוצא מקרקע גדל' ואם קנה
דקל אין לו לבעל הדקל כלום בשרינים אפילו היוצאים מן
מעקב גזע הדקל ושעמא לפי שאין דרך הדקל להוציא מן
הגזע כלום אלא למעלה כראשו גדלים כל ענפיו ומשום הכי
כס ח הקונה דעתו סמנו ואינו מעלה על דעתו שיוצי' שיינין
מלכטה לפיכך אי מיקרי ויוציא מן הגזע הרי הוא של בעל
הקרקע :

ג האומר קרקע ושייר אילנות לעצמו יש אומרים אפילו
לא שייר אלא אפי' שני אילנות יש לו קרקע הצריך להם
דכל לנבי' עצמו אפילו שני אילנות ודאי משייר לו אפילו נוף
הקרקע הצריך להם אבל הוא הדין אם שייר לעצמו שלשה
אילנות אין לו אלא קרקע הצריך להן דהיינו החתיהן וביניהן
וחוצה להן כמלא אורה וסול' ויא' דאם שייר לעצמו שלשה
אילנות יש לו חצי כל הקרקע שמכר שכיון ששייר לעצמו ג'
אילנות שהן נקראין שדה בפני עצמו שייך לו גם חלק גדול
בשדה עמו דהיינו לפחות חצי הקרקע כיון שלא יוכל להם לו
לקוח עקב אילניו דרך :

ד וכן אפילו אם לא שייר לו אלא שני אילנות בלבד יש לו
קרקע הצריך להם שאילו לא שייר שום קרק' היה הלוקח
אומר לו עקוב אילנך ולך אף ע' ג' דגבי שלשה אילנות אמרין
דמריא טעמא יש לו חצי כל הקרקע היינו משום דמסתבר
דשייר לו קרק' עדיף מקניה ובין דקונה ג' אילנות יש לו קרקע
הצריכה להם אמרי' נבי' שייר דעדיף מיניה יש לו חצי כל
הקרקע אבל ב' אילנות דגבי קונה אילן קרק' כלל דיו שנעלה
למשייר מעלה אחת והיינו שתהא לו קרקע הצריכה להם
דאפי' אם מתו וכל ליטע אחרים תחתיהם :

ה מכר שדהו לשנים באחד הקרקע לאחד והאילנות לאחר
והחזיק זה באילנותיה וזה בחזק בקרקע זה קנה האילנות
עם חצי הקרקע מן השעם שנצבת' נבי' משייר לו אילנות
בסעיף יא' וזה שהחזיק בקרקע לא קני' אלא חצי הקרקע
בלבד וכדון זה אין חל' ק בין שני אילנות לסלטה אילנות דין
שוה שאין שייך כאן לחלק כמו שהלקנו גבי משייר לעצמו
כיון שמכר הכל ויש חולקין ואמרים כיון שמכר הכל
הקרקע והאילנות אין לבעל האילנות שום קרקע אפי' כשלטה
אילנות ולא קנה אלא מקום האילנות ליטע אחרים תחתיהם
אם יבסו' וכן הדין אפילו לא קנה אלא שנים אם יבשו יטע
אחרים תחתיהם דכי היכי דלהאיובין בעין יפה להאינמי
זכין בעין יפה :

ו האומר אילנות לקוצץ לשירפה לא מכרו לו להשחיתן
לנמרי' אלא כותים סתיו לו מן האילן סמוך לארץ כ'
גדופות וקוצץ סאו הם תודים וגדלים לקח בתולח טקמה
דהיינו שלא נקצצה מעולם סתיו לו שלשה טפחים וקוצץ
מין של טקמה והוא שקם שכבר נקצץ פעם אחרת וחוזר וצמח

כוכית כור עפר כמי ששדרין בצורת החבל בארצם לא נחת ולא יותר לפיכך אם פיתה אפי' כל שרוא סמכה לזמן הרמים ואם הותר כל שהוא יחזיר לו

ח ואם אמר לו בית כור עפר זה אני מוכר לך עני' איני עימד בתוכו כיון שאמר זה הווי כמו שפירש ואמר הן חזר הן יתרואם פיתה מהסדה אחד סכד שהוא רובע לכל סאה או הותר רובע לכל סאה הגיעו דבר' מיעט כזה הווי שהילה כמנ נבי בית כור סתם הוכא רעיש' נלוכו ובהריוויה הווי דינא הכי אפי' אלף רבעים לאלף סאין דהווי רובע לכל סאה הווי שהילה ואם היה הפחה או היחיון יתר סרובע הקב לכל בית סאה ז וחשוב עמו על כל הרבעים שחסרו או הויתרו וכל ספחת סבית כור נכל' לזמן הדמ' וכל שהותר על בית כור יחזיר לו אפי' הרבעים עצמם אע"פ שאמר לו בפיהן הסתיו יתר ואע"פ שלא הגיע הרובע לז' קבין שהוא שיעור' שדה כמו שהבאר אפי' ה' כיון שצריך להחזיר לו סתיו לז' הרביעי כלומר ולא תימא דו' שיחזיר לו רניסע על הרביעי' והרביעי' עצמם לא יחזיר' והא אמר' דמסתמא סחל לו רובע לסאה ה' כשאין כיון סותר אלא רובע אבל בשיש כיון מיתר' וית' רובע לסאה אפי' מעט כיון שבא לכלל החורה מחזיר לו הכל :

ט ומה הוא מחזיר לו רואין אם לא הגיע התוספות לז' קבין שהוא שיעור' שדה כיון שמכר לו לז' סאין והיה התוספות לה' רבעים והריוש כיון יותר מרובע לסאה אז תלוי ברצון המוכר אם ירצה המוכ' צריך הלוקח לחזור לו קרקע ואם ירצה צריך ליתן לו שיעור' שכיון שיון בו שיעור' שדה להם הוא לו ואם היה התוספות סמוכה לשדה אחרת של מוכר מחזיר לו אותה היסקפה קרקע שהר יוכל לספד' אותה חסא' סתותו ואינו מפיסד' כלום :

י ואם יש בתוספות ז' קבין והוא מכר' פחומ' שיש' לז' קבין סאין והריוש נ"כ כיון יותר מרובע לסאה או צריך המוכר לקבל התוספות בקרקע אפי' אינה סמוכה לשדותיו שהרי הוא שיעור' שדה בפני עצמו :

יא וכשאין בתוספות ז' קבין שאמרנו בפעם ז' שצריך להחזיר לו סעות הקנה הז' הוא משום שבהו יפיו הז'ל כח המוכר כדי שלא יפסיד קרקע שאינו ראוייה לו לשהר אבל בזו יפיו נ"כ הלוקח שאם ירצה המוכר לסבור החוספ' ושיחז' לו הלוקח סעות ונסתנה השער בין שעת הסבורה לשיעור' הזוחק צריך ליתנו לו כשער הזול לז' היה ביוקר בשעת סכיר והזול בשעת חזרה לז' היה בזול בשעת סכירה והיוקר בשעת חזרה לעולם אין נותן לו הלוקח סעות אלא בשעת הזול :

יב ובנינה הווי דין הני קב כיון ז' קבין בשדה שעד חצי קב תלוי ברצון המוכר רצה קרקע נותנה לו רצה מעו' צריך ליתן לו כדי שלא יפסיד המוכר שאינה ראוייה לו לבינה כיון שאינה חצי קב ואם הוא חצי קב צריך לקבל קרקע שהרי הוא שיעור' נינה בפני עצמה :

יג וזה שדה בשעת נכירה היה כמותה מעט יותר ססני רבעים לשני סעין ונמצא שהוא כדיון עטייה חסכון ונעשית נינה ליד לוקח והרי הוא קס' כדיון חזרת קרקע או שהיתה נינה בשעה סכיר ונעשית שדה והרי יוצא סדיון חזרת קרקע לדיון עטייה חסכון מיבעי' בנפרא אי' בתר שעת לקיחה אזלינן או בתר חזרה ולא איפסיטא ולקולא ומחזיר לו סה שירצה :

יד האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל כיון חסר בין יתר או שאמר לו בית כור עפר אני מוכר לך כיון חסר בין יתר מדה בחבל הרי אילו הלשונה סתוריש אהרדי רמז' בחבל משמע בצמצום ככל שהוא נינה או יחזיר כמו שכתבנו סעיף ז' והן חסר הן יתר סותרו דרובע לסאה הווי מחילה לפיכך כשאמר שניהם מספיקא לא מפיק' סמונא

כב א ז יג והלך

נבונה י' שפחים ורחבן ד' ואין בהם רובק' הקב אין נכללי' בתוך הכית כור שאין אדם רוצה ליתן מעותיו במקום אחר ונראין בשני או שלשה מקומות אלא מודין לו קרק' השישיר שביניהם וצריך לקבלו ואינו יכול לומר אינו רוצ' שדה מיפסקת בסלעים ובנעשות יאלו הנאיות והסלעים נושל הלוקח בכלל הכי' כור בלא דמי' ובלבד שלא יפסיקו בכל אורך השדה בעניין סוכל להעביר המתריסה ביניהם אבל אם נפסקין שאינו יכול להעביר המתריסה ביניהם גם השדה אינו צריך לקבל :

ב לא הווי הסלע' נבונה עשרה או אלו הווי הבקעים עמוק' עשרה אפי' הם מלאים מים נמדדים עמה שאין לך שדה שאין בה פרשין ובסלע' עמה ברא' כשלא הווי בהם אלא בית ד' קבין והווי אילו הד' קבין מובלעין בתוך חמשת קבין שהם בתוך רובה של שדה פי' כיון שאילו ה' קבין שמובלעין בה היא רצועה אחת ארוכה וקצרה עד שחזוקת רובה של שדה אבל אם היו יותר על ארבע קבין והם נבונים ג' שפחים או שהווי מפורזים הרבה או אינם מובלעים בתוך חמשה קבין ובתוך רובה של שדה אף ע"פ שאין בהם עשרה אינם נמדדים עמהם עכ"ל לזמן הרמב"ם פי' כח מהלכות מכירת וע"ש כפי' המגיד פסקה :

ג עוד שם היו נבלע' רובע במיעוטו ומיעוטו כרובו הרי זה ספק והמע' עכ"ל פירוש אם היו רובע של ד' קבין אילו במיעוטו של בית כור והמיעוט הנשאר מ"ד קבין אילו צווכת של בית כור הרי זה ספק ומספק לו כיון שכלל ד' קבין אילו לפנסי' אלא בתוכו של בית כור הרי זה נמדד או דילמא כיון שרובן של ד' קבין אילו במיעוטו של בית כור סכונס הווי ואינו נמדד וכל שהוא הכונס ביותר באבן רחבה אחת דמי ולא בבלע וזה נשא' בנפרא בתיקו וכן אם היו עומדין שיה כסורה או כמו עגול או כמי' ששולש או שהווי בצדדין או שהווי דרך עקלתון והסדה נכנסת בדרך בין העקמיות כל אילו נשארו בנפרא בתיקו והרי הן ספק והמע' :

ד וכן אם הווי עפר שלטעלה ושלע' מלש' או שלע' מלסעלה ועפר מלסעה הווי זה ספק והמע' כיצד אם כבר נתן השעות צריך לקבלו ואין זה צריך להחזיר המעו' ואם עדיין לא נתנם אין צריך לקבלו :

ה היה בו שלע' יחירו שאינו מובלע בתוך השדה אלא עימד אצלו אפילו בית רובע לכור אין נמדד עמה ואם היה סמוך למצר אפילו כל שהוא אע"פ שהוא מיבלע בתוך השדה אין נמדד עמה הפסיק עפר בין שלע' למיצר הרי זה ספק עכ"ל הרמב"ם :

ו אמר לו כבית כור עפר אני מוכר לך אפילו היו בה נאיות עמוקים עשרה שפחי' או יותר או סלעים נבונים ערה נפחים או יותר הרי אילו נמדדים עמה דאף ע"ג דאמר עפר מ"ם כיון שאמר כבית כור משמע כמות שהוא בין סלעים בין עפר ורא' בית כור עפר מ"ם וי"ם דה"ל דווקא שאין בהן ד' קבין וכל זה מירוי שאין הלוקח עומד בתוך השדה כשקנאו לפיכך כשאומר לו בית כור עפר ודאי צריך ליתן לו בית כור שלם ואפי' אין חסר ממנו אלא קב צריך להשלימו ואפילו אם יאמר המוכר אנכה לך מן הסעות כפי החסרון שהסר אין הלוקח צריך לשמוע לו שיאמר לו לא היה דעתו אלא לקנות בליכור שלם אלא שצריך לקבל הסלעין והבקעין כדפירושית אבל אם עומד בתוך השדה ורואה אותה ווה אופ' בית כור עפר אני מוכר לך כיון שיעמד בתוכה הווי כאילו אומר בית כור זה סאתה רואה אני מוכר לך ומשפע הן חסר הן יתר ואפי' חסר רובע הקב לכל סאה דהיינו ז' קבין ומהצה' לבית כור שהנא שלשים סאין הגיעו דמסתמא על דבר מעט כזה אחד סכד פ"ח באומר דעתו כיון שראוהו :

ז האומר לחבירו בית כור עפר מדה בחבל אני מוכר לך שראמר מדה בחבל משמעו בצמצום אני מוכר לך שדה שיט

לבוש עיר שושן הלכות בקה ומומר

במצוריהם אבל אם אין לצד מפסיק בין שדה לשד כיון שאמר לו שדה זו הכל סכור שכל מה שמוקף במצור אחד נקרא שדה ועל ריש סימן ד"ט :

כג האומר לחבירו שדה דבי פלוני אני מוכר לך כלומר השדה שקניתי מפלוני אני מוכר לך והיו לו שתי שדות הנקראי בשם זה לא קנה אלא אחת והוא הפחות שבשניהם דנוכל לפרש כן לשונו ויד בעל השטר על ההחתונה דהמעה *

כד האומר לחבירו שדותי אני מוכר לך מיעוט שדות שתיים ולא קנה אלא שתיים ואם אמר לו כל שדותי אפילו יש לו שלש וארבע קנה כולם הוין מננות ופרדסים ואם אמר לו נכסי אפי' גנות ופרדסים בכלל אבל לא בתים ועבדים ואם אמר ליה קרקעתי אפילו בתים בכלל קרקעות ואם אמר ליה כל נכסי אפילו בתים ואפילו עבדים בכלל וכל המטלטלין הידועים לו ואפי' הפילין שבראשו הם בכלל כל נכסי ורוקא שאמר כל נכסי אבל אם אמר נכסי דבי פלוני לא מכר לו המטלטלים שקנה באותה פלוני שאין מטלטלין נקראין על שם המוכר .

כה האומר לחבירו שדה ראובן אני מוכר לך וכשב'הלוקח להשתמש בה אמר לו המוכר אינה זו השדה שהיתה של ראובן אלא כך היא קרויה ומראה לו המוכר שדה אחרת שהוא שלו ואומר זו היא שהיתה של ראובן שלקחתי ממנו והיא שלמכרתי לך על המוכר להביא ראיה שמכר לו אותה השדה ואם לא הביא ראיה הריזכה הלוקח בזו שכל העם קורין אותה של ראובן דמסתמא לא היתה דעת הלוקח אלא על זו שהכל קורין לו כן :

ד"ט כיצד מסיימין המצרים ואם לא סיים אותם וכו' וסעיפים :

א האומר לחבירו שדה פלוני אני מוכר לך קנה כולה אפילו היא גדולה הרבה אע"פ שלא סיים לו המצרים כל זמן שאין מצר מפסיק ואם סיים המצרי והזכיר מצר מזרחי ומערבי ולא הזכיר צפוני ודרומי קנה כולה ולא אמרו שרא יקנה אלא תלם אחד במזרח ותלם אחד במערב דמסתמא הקנה לו הכל ומה שלא סיים לו כל המצרים נתכוין לקצר *

ב מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי ולא מצר לו מצר רביעי קנה כל השדה כולה הוין מחלם אחד במצר הרביעי ולהכי אהני ליה מצר דלא כח מצר רביעי דאי לקצר נתכוין לא היה לו להזכיר רק שני מצרים נוכחיו זה לזה כגון מזרח ומערב או צפון ודרום כד"א דלא קנה מצר רביעי בשאינו סובלע בין המצרים כמכאן ומכאן אלא הוולק על פני שניהם ויש עליו רכב דקלים או שישי בו השעה קבין שבשואו כן הוא דבר חשוב בפני עצמו וחשיב שרה בפני עצמו ואינו נמכר בכלל שדה זו אבל אם היה סובלע בין המצרים ואין עליו רכב דקלים יגם אין בו תשעה קבין כשל הוא לנכיהשד וקנה אף המצר הרביעי ואם היה סובלע ויש עליו רכב דקלים או שישי או ש' קבין או שלא היה סובלע ואין עליו רכב דקלים ואין בו ש' קבין או הדבר מסור לדיינים כפי מה שיראו לאיזה דרך דעת המוכר והלוקח היה נוטה ולפי' הדמים ומנהג המדינת שיהא מבור או אינו מבור כן יעשו *

ג מצר לו מצר אחד ארוך ומיצר אחד כנגדו קצר אם היה הארוך של איש אחד הרי לא היה יכול לציין לו אחר מיצר באיפן אחר דעל ברהו היה צריך להזכיר אותו האיש שישי לו שדה על פני מצרי לציין המצר ללוקח לפיכך לא קנה מן הארוך צלא כנגד החצר ואם היה המצר הארוך של שנים הרי קנה באותו צד כנגד כל אורך המצר דאם לא כן מה היה צריך להזכיר שניהם ובמצר שבנגדו לא קנה גם כן אלא כפי אורך אותו

והלך אחר הפחות שכלשונות דהמעה ואין לו אלא כדיון הן חסר הן יתר :

טו אמר לו בית כור עפר אני מוכר לך בתוך הסימנים והמצרים הללו שאתה רואה הכל קח לך פוחת שתות או הוסיף שתות הניע והיינו שפי מרובע לסאה כפלי כפליים דשהיה היינו קב לסאה והיינו טעמא דלא דמי להן חסר הן יתר דהתם הוין שיעוריה ברובע לסאה אבל הכא בעי שפי דכיון דאמר בית כור עפר אני מוכר לך כהן חסר הן יתר דמי והשתא דאמר בית כור בסימניו ובמצריו אני מוכר לך מספינן שיעורא ואמר אפי' פחות משתות הניעו דכיון דדראה לו המצרי' במאזן דזכין ליה שדה זו סתמא דמי כמות שהיא בין קמץ בין גדול אלא דאהני מצוי דאמר בית כור שיהא קרוב לבית כור נשאני חסר יותר משתות וכן דלא ליהוי מותר יתר על שתות לפיכך אם היה הפחת יותר משתות ינכה לו מן הדמים היותר יתר כשתות מחזיו גם השתות והוין דינא בדלעיל גבי הרבעי' שיהי' דמים או קרקע הכל לפי מה שהוא היתרון שאם יש בחוספת' פחות משתעה קבין בשדה ובגינה פחות מחצי קב אז הוא תלוי ברצון המוכר ואם הוא יותר מט' קבין יתן לו קרקע :

יג המוכר שדה לחבירו שחבירו הלוקח יודע אותה ואת מצריה וכבר הורג' בה אפילו א"ל יש במדתו ק' ולא נמצא אלא ק' הניעו שהרי יודעה וקבלה עליו ומה שאל חשבון ק' להשביח מקחו אמר כן כלומר שהיא שוה כמו אחרת שישי במדתה מאתים :

יד האומר לחבירו בית כור פלוני אני מוכר לך אפי' אין במדת' אלא להך הניעו שלא מכר לו אלא שם המקום שהוא הנקרא בית כור לפיכך צריך המוכר להביא ראיה שזה המקום הוא נקרא בית כור :

יז וכן האומר לחבירו כרם שלי במקום פלוני אני מוכר לך אע"פ שאין בו גפנים הניעו והוא שהיו קורין אותו כרם וכן האומר לחבירו פרדס זה אני מוכר לך אפי' אין בו רימונים הניעו והוא שקורין לו פרדס וכן כל כיוצא בזה :

יח כל אילו הדברים לא נאמרו אלא במקום שאין מנהג אבל במקום שישי מנהג הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום :

ך האומר לחבירו חצי שדי אני מוכר לך ולא הגביל לו באיזה צד הוא מוכר לו הריני הלוקח על ההחלונה שהמעה ואמרין דילמא דמי חצי השדה קאמר ורואין כמה שיהיה כל הסדה ונותן לו דמי חצי כל השדה כמקום הכחוש שבשדה אף ע"נ שצריך ליהן לו ממקום הכחוש יותר מן חצי השדה ניחה ליה למוכר שישיאר מקום טיטב השדה בידו אף ע"נ שהוא המיעוט שבמותר * וכן אם אמר לו חצייה בדרום אני מוכר שטין לו דמי כולה ונותן לי דמי שיווי חצי כל השדה בדרום' של שדה דמקבל עליו הלוקח לעשות בחלקו מקום הגדר ומאחוריו הגדר מסוד לגדר חרין קמץ רחב ג' טפחים וחוצ' לו חרין אחר וגדול רחב ששה טפחי' ובין שני החריצים דוחב טפח וכל החריצים הללו והגדר עושין כדי שלא תקפיץ שם הנפשייה ותפסיד הפירות והשדה וי"א שהמוכר נותן מחלקו המקום לעיסות בו גדר כו' :

כא היה לו חצי שדה כגון ראובן שהיה לו שדה בשוחפות עם שמעון ומכרו ללוי ואמר לו חצי שישי לי בשדה זו מכרתי לך קנה החצי כולו ואם אמר חצי השדה שישי לי לא קנה אלא חצי חלקו דהיינו רביע השדה ועל סיו'ד סעיף ז' היה לו בקעה גדולה ובתוכה יש הרבה שדות וכל אחת ואחת חלוקה במיצר שלה לכדה וחא עומד כאחת מן השדות ואומר שדה זו אני מוכר לך לא קנה אלא אותה שדה לכדה אע"פ שסיים מצרים החיצוני' של הכקעה מצרים הרחיב לו אף על פי שישי מעט שקורין לבקעה שדה כד"א שחלוקת

* לבוש עיר שוטצ * הלכות מיקח ומימכר * קנה

לא מכר את העבדים המשמשין בה ולא את הסרצופים ולא את הסחורה שכתוב שכל אילוי יש להם שם בפני עצמם ואינם נמכרים עמו ואם אמר ליה היא וכל מה שכתובה אני מוכר לך הרי כל אילוי מכורים :

ב המוכר את הקרון לא מכר את הפרדויאם אינן קשורין בו וצם הם קשורין זה בזה מכר את הקרון מכר את הפרדות שבשהם קשורין בלון נקראים בשם קרון אבל אם מכר את הפרדות לא מכר את הקרון אפילו הם קשורין בו שאין הקרון נגדר בשש פרדות :

ג לא כרא במוכר אבל פמשכיר את הקרון השכיר נס הפרדות עמו אף על פי שאינן קשורין בו שאין דרך לסכור עלה כאחד ופרדות מאחד לפיכך מסתמא שכר הכל בבת אחת :

ד וכן מכר את הצמד לא מכר את סקר לא מביעא במקום שהכל קורין לצמד צמד וליבקר בקר ואין שום אחר קורא לבקר צמד דאין בקר בכלל צמד אלא אפי' יש מקצת שקורין לצמד צמד לבקר בקר ויש מקצת שקורין לבקר צמד אפי' לא מכר את הבקר בכלל צמד ומסתמא אין הבקר נגררין אחר הצמד ואפילו מכר הלוקח הצמד והבקר ונתן המעות מוציאין סמנו הבקר והמעות הם בעד הצמד ואין הרמי' ראיה לוכר הא ודראי אין הצמד טוה כל כך בלא הבקר וא"כ ודאו לקח הבקר עמו לא אמרינן הכי אלא לעולם לא סבא את הבקר בכלל צמד ואם טעה בכדי שהדעת טועה בנגון טוה ה' בראו ו' כח' יש בו אונאה או ביטול מקח כדין כל לוקח כמו שכתבא בהלכות אונאה ואם טעה בפני שאין הדעת טועה בנגון טקנה שוה פרוטה במנה או שוה מנה בפרוטה ודאי המותר לשם מתנה נתן לו בד' כשאין קשורין פירח כשמכר אבל אם קשורין ביחד הכל נסכר בכלל צמד וואם הכל קורין לבקר צמד לא מביעא אם אין קורין לצמד לבדו צמד ער שיפרשו צמד לבדו והוא מכר לו צמד סתם פשיטא שהכל מכור אפילו בלא הודעת דמי' אלא אפילו אם הכל קורין לצמד לבדו נס כן צמד סתם כיון שהכל קורין ג' לבקר צמד אמרי' הדמים מודיעים ורוקא שדכל קורין לבקר צמד אבל אם אין הכל קורין לבקר צמד אפילו אם הרוב קורין לבקר צמד אין אומרים הדמים מודיעים אפילו אם אין הכל קורין לבקר צמד אלא הריב קורין לבקר צמד שהדמים מודיעים דכיון דאיבא רוב והודעת דמים אזלינן בתפלה וראוינן שאין הדמים מודיעים היינו רוקא היבא שהריב קורין לצמד צמד ולבקר בקר והמיעוט קורין לבקר צמד או פלגא ופלגא ואם מכר את הבקר לא מכר את הצמד דאין צמד בכלל בקר אפי' במקו' שקורין לצמד בקר וה' מסתמא דאיבא למישר לשחי' וזבניה והמ' אכל אם פירש לרדיא מכר את הבקר מכר את הצמד כסקונה הבקר קונה הצמד עמו שאין דרך לקבל הבקר מאחד והצמד מאחר :

ה לא מע' ג' דבקר אינם בכלל צמד המ' פרנא דחורא שדרף לחרוש בשנים אבל פרה אחת לבדה היא בכלל עול לפיכך מכר את העול מכר את הפרה מכל את הפרה לא מכר את העול ויש חולקין ואומרים דנס כשכר את העול לא מכר את הבקר :

ו מכר את הענלה מכר את הבקר בכלל מכר את הבקר לא מכר את הענלה ויש חולקין נס כאן ואמרי' דנס כשמכר את הענלה לא מכר את הבקר :

ז המוכר את החמור מכר את המרדעת ואת האוכף אף על פי שאינם עליו שכן דרך למכורם יחד אבל לא מכר את השק' לא מרכבה הנשים ואפילו היו עליו רשעים המכר אלא אם אמר לו וכל מה שעליו מכור וכל מה שכתבתי בכל אילוי הדבר' אין הדמים ראיה עליהם כמי שכתבתי בסעף ד' בצמד סתם טעה בכדי שהדעת טועה יש לו כב' ב' ז' אונאה

ואתו המיצר וקנה בראש תור כזה אומרים דאפילו באיש אחד קנה בראש תור :

ד ואם מצר לו מזרח ומערב קצר ומצר דרו' ארוך ומצר צפון קצר פליגינן ליה כחרי דאש תור כזה פי' דלעולם מה שבין צפון לדרום שהם זה כנגד זה וכן מה שבין מזרח למערב קנה הכל אפי' לא היה מיצר לו אלא שני מצרים נלכחיים כדאמרינן לעיל סעיף ב' ונשארו צלע מזרח ומערב עם צלע צפון ושני צלעים ההולכים פה'ו לצפון כשיניראש תור ועל כדרך צרי' אתה לציירו כך כמו שהצנתי צלע צפון לפניך שאם תציננו כנגד צלע מזרח או מערב ממש כג'ו' אח' סתם בקרן ויוח' ה'ק' לו להאריך אותו המיצר ג' אר' ע' ואתו הצלע בין כמות בין במערב ל' לא סיים לו אלא ארבע מצרים שכר הקרנות ולא הזכיר המצר' שבצדדים כלא' או שסיים לו כמין ג' אפי' כ' הקרנות זה כנגד זה או שהיתה סוקפת יורבה שדות של הרכה כני אדם והזכיר אחת ודילג' אחת וכן עשה בכלום ג' מה מביעא ולא אפשיטא לפיכך אינו קונה אלא מה שסיים לו ולא יותר דהמציא מחכירו עליו הראיה כיצד סיים ל' את הקרנות כזה נתון לו שתי רצועות של שתי רצועות כזה :

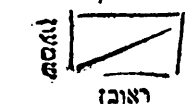
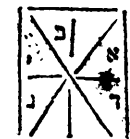
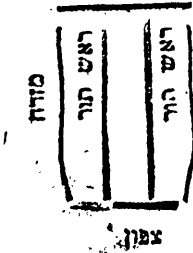
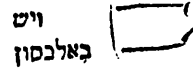
סיים לו כמין ג' אפי' כ' הקרנות זה כנגד זה ל' קנה לא רצעת אחת כפי שני המצריים כזה סיים לו בסירוגין שהזכיר אחת ודילג' אחד ל' קנה אלא כקרנול כזה ה' הבתים שדשוטין בה א' ג' ובכל אילו דקנה אותה הצלעה ולא יותר והוא שיש בת' קבין ואם אין לו ש' קבין משלים עליו לט' קבין דכיון ששכר לו טרה לא נפחות לו מט' קבין שהוא שיעור שנת' :

ה היה מצר ראובן במזרח ומצר דמי' צפון ודרום צריך לכתוב לו מצר ראובן משתי רוחות ומצר שמעון משתי רוחות שאם לא כתב' אזל סתם שכן ראובן ושמעון קנה אלא חצי באלבסטון כזה :

ו ראובן דמי' צפון ומצר שמעון לדרום ומצר מזרח עכב לעצמו ולא פירש במכר וכמה שיר לעצמו אלא כך כת' שרה פליגינן אנו מוכר לפלוני מצר מערב לו' המיצר מזרח ארעא דמינה פליגינן או פסיקא כלומר והקרקע עצמה שה' שלי שחלוק' מפנה זו שמכרתי היא מצד מזרחי שלה אם כתב לו ואילו מצרנה הוא ספת יתר ליפות כחו הילכך קנה חצי השדה ואם לו כתב לא כן לא קנה אלא תסעה קבין :

ז המוכר את הספינה וקרון וצמד בקר ופרה וחמור ושפחה וכו' ה' מעיפים :

א המוכר את הספינה מכר לו את החורן והוא אילן ג' שפורסין עליו הוילין ומכר הוילין העונין והם הבק' לין שטעמירין אותה פה ובכלל זה החבלים שמושכטם כהן הספינה לנחל ומכר את הכבש והאמקלא שעולין בהן לפינה ויורדין עליה ואת בית המים שכתובה אבל לא מכר את המ' והוא הספינה הקטנה שהולכין בה ליבשה ולא מכר את הדונות שהיא ספינה קטנה שהיא עשויה לצוד בה דגים

❖ **לבוש עיר שושן** **הלכות מקח וממכר** ❖

אונאה או ביטול מקח כדון כל מוכר ולוקח ואם טעה בכר
 און הדעה טועה לא בטל המקח אלא מהנה נחז לו *
 המוכר את השפחה מוכר כל כרים שעליה אפילו אם הם
 מאה אבל לא מוכר השירים ולא הנזמים ולא השבעות
 ולא את הקטלואה שבצוארה ואם אבר שפחת וכל מה שעליו
 אני מוכר לך אפ"ש עליה כלים של מאה מנה כולם מבורים;
 האומר להכירו המורה מעוברת אני מוכר לך שפחת
 מעוברת אני מוכר לך כדון שאמר מעוברת מוכר לו את
 הולד עמה ויא דאפילו מוכר לו חמורה או שפחה או פרה שהם
 אם הם מעוברת מוכר הולד עמה שהרי כמות שהיא מוכר לו ;
 אבל המוכר חמורה או פרה או שפחה סירם אע"פ שיט
 להן ולדות לא מוכר ולדותיהן עשהן ואם אמר לו חמורה
 מניקה או פרה מן קה או שפחה מניקה אני מוכר לך גבי פרה
 ושפחה לא מוכר את הולד עמה דכפרה איכא למימר האדאמר
 מניקה משום דפרה לחלב בעי לה ולא משום הולד וכן כ
 בשפחה איכא למימרהא דאמר מניקה משום שארין שפחה
 להניק לו בנו אבל גבי חמור כדון דאמר מניקה מוכר ולדה עמה
 דאם לא כן למא אפילו חמורה מניקה אני מוכר אלא שמע
 קונתה ובעה מוכר לו קאמר ליה שאין דרך אדם קונה חמור
 לחלבה :

רכא מוכר שאמר כמאתים ולוקח אומר כמנה
 וכו' מע"פ אחד :

א המבקש לקנות מקח ממכרין המוכר שואל ממנו מאהים
 והלוקח אומר איני נתון אלא מנה והלכו זה לכתמו זה
 לכתיו ולא הושק ואח"כ נתקבצו ומשך זה דחפץ מהם אם
 הסיפ היא שהבע הלוקח ונתן לו החפץ אע"פ שנתן לו אלא מנה
 דכיון שנתנו לו סהמא וודאי נתרצה לדעת הלוקח מה שרצה
 לית; כבר ואם הלוקח הוא שבאגמך החפץ סתם ודאי כפי
 על דעה למה מה שרצה המוכר כבר וחיוב למה לו מאהים
 ואם היה בהתלה קציעה בביניהם וחזר אחר מהם ויחזר
 ומשם סהם אמר ודאי על דעת קציעה הראשונה מסכתא
 שנים חלוקים על המקח ושאר טענת שבין המוכר
 והלוקח וכו' ד' סעיפים :

רכב שנים חלוקים על המקח כל אחד אומר לי מוכר גמול
 המוכר לומר דזה מכרתי וזה לא מכרתי אימתי בוסך
 שהמקח יצא קחת ידו כזו הוא נאמן במינו שיכול לומר
 לאיזה צד שרצה כגון לא כדור אבל אם אין המקח יצא
 מרחת ידו אינו אלא כדור אחד בלבד ודינו כדור אחד
 אדם שהרי אינו נזקע בעדו כדור שנקט זוני מחז ל' נקט אגון
 משניהם אלא שאמר שאחד מהתנתנים לו בעל כרחו ואם
 נטל הרמים משנים ונטל מאחד מדעתו מאחד בעל כרחו ידע
 כפי נטל מדעתו ופמי נטל בעל כרחו מן הדין חסקה ביד
 בין שהיו שניהם נזקקים בו נבל אחד אימתי אנו לקחת
 כאן עדות כלל שהרי המוכר אומר שאינו יודע לפיכך לא יביע
 נשבעתם אע"פ ש' נשבע כל אחד מהם כקלקל חסמים
 בנקמה חפץ שאין לו בה פתוח מחצית בנשבעים אלה
 כשהיה הקסם ביד המוכר כיון שהמוכר מוחזק במקח וזה
 כשביל אחד מהם ואינו יודע כשביל איזה מהם היו בעל
 שניהם אחרים בו (נשבעין כל את שאין לו בה פתוח מחצית
 ונטול כל אחד חצי המקח וחצי הרמים ;
 לקח מנת מאחד מהשנים בני אדם וכל אחד מהם מוכר
 אחר וימכר אחר בעל המקח שלהם ליהוה אינו יודע
 הרמים מנתים בכל ער שיוול לקח מהם או יגזרו ער שיבא
 אליהם מהם הוא חסיד ורוצה לצאת נזקטים יחד דמים
 לכל אחד ואחד :

א שנים שהלוקח על המקח כל אחד אומר לי מוכר גמול
 המוכר לומר דזה מכרתי וזה לא מכרתי אימתי בוסך
 שהמקח יצא קחת ידו כזו הוא נאמן במינו שיכול לומר
 לאיזה צד שרצה כגון לא כדור אבל אם אין המקח יצא
 מרחת ידו אינו אלא כדור אחד בלבד ודינו כדור אחד
 אדם שהרי אינו נזקע בעדו כדור שנקט זוני מחז ל' נקט אגון
 משניהם אלא שאמר שאחד מהתנתנים לו בעל כרחו ואם
 נטל הרמים משנים ונטל מאחד מדעתו מאחד בעל כרחו ידע
 כפי נטל מדעתו ופמי נטל בעל כרחו מן הדין חסקה ביד
 בין שהיו שניהם נזקקים בו נבל אחד אימתי אנו לקחת
 כאן עדות כלל שהרי המוכר אומר שאינו יודע לפיכך לא יביע
 נשבעתם אע"פ ש' נשבע כל אחד מהם כקלקל חסמים
 בנקמה חפץ שאין לו בה פתוח מחצית בנשבעים אלה
 כשהיה הקסם ביד המוכר כיון שהמוכר מוחזק במקח וזה
 כשביל אחד מהם ואינו יודע כשביל איזה מהם היו בעל
 שניהם אחרים בו (נשבעין כל את שאין לו בה פתוח מחצית
 ונטול כל אחד חצי המקח וחצי הרמים ;
 לקח מנת מאחד מהשנים בני אדם וכל אחד מהם מוכר
 אחר וימכר אחר בעל המקח שלהם ליהוה אינו יודע
 הרמים מנתים בכל ער שיוול לקח מהם או יגזרו ער שיבא
 אליהם מהם הוא חסיד ורוצה לצאת נזקטים יחד דמים
 לכל אחד ואחד :

ב לקח מקח מאחד מהשנים בני אדם ונשבע בו ונשבע על
 שקר ושעה השוכה והרי הוא נזקק למלם וכל אחד מהם
 תובע אותו וזומר אני הוא שכתב בו ונשבעת לי על המקח
 והוא אומר אני יודע חייב לשלם לכל אחד ואחד מפני שכתב
 עבירה ואין לו תשובה עד שיתיר לידו של מי שכתב לו
 ד' כרי טעמן לחתום ונאמר לו מכתב לו הן המקח והוא
 אומר לא מכתב או מכתבי ולא נתת לי הדמים אלא
 שמוען הלוקח נתתו רבם ועדין לא משכתי או נאם משכתי
 ולא

המוכר את השפחה מוכר כל כרים שעליה אפילו אם הם
 מאה אבל לא מוכר השירים ולא הנזמים ולא השבעות
 ולא את הקטלואה שבצוארה ואם אבר שפחת וכל מה שעליו
 אני מוכר לך אפ"ש עליה כלים של מאה מנה כולם מבורים;
 האומר להכירו המורה מעוברת אני מוכר לך שפחת
 מעוברת אני מוכר לך כדון שאמר מעוברת מוכר לו את
 הולד עמה ויא דאפילו מוכר לו חמורה או שפחה או פרה שהם
 אם הם מעוברת מוכר הולד עמה שהרי כמות שהיא מוכר לו ;
 אבל המוכר חמורה או פרה או שפחה סירם אע"פ שיט
 להן ולדות לא מוכר ולדותיהן עשהן ואם אמר לו חמורה
 מניקה או פרה מן קה או שפחה מניקה אני מוכר לך גבי פרה
 ושפחה לא מוכר את הולד עמה דכפרה איכא למימר האדאמר
 מניקה משום דפרה לחלב בעי לה ולא משום הולד וכן כ
 בשפחה איכא למימרהא דאמר מניקה משום שארין שפחה
 להניק לו בנו אבל גבי חמור כדון דאמר מניקה מוכר ולדה עמה
 דאם לא כן למא אפילו חמורה מניקה אני מוכר אלא שמע
 קונתה ובעה מוכר לו קאמר ליה שאין דרך אדם קונה חמור
 לחלבה :

ב המוכר את הראש כבהמה נסה אפילו את השפחה לא
 מוכר את הרגלים מוכר את הרגלים לא מכמת הראש
 מוכר את הרגלים מוכר את המכר מוכר את הכבד לא מוכר
 את הריאה אפילו כבהמה דקה מוכר את הראש מוכר את הרגלי
 מוכר את הרגלים לא מוכר את הראש מוכר את הריאה מוכר את
 הכבד מכשאת הכבד לא מוכר את הריאה :

ג ואם אל ראש פרה אני מוכר לך אע"פ שבנשמת חלודה כן
 לא מוכר אלא הראש בלבד שהרי הראש נמכר חסיד לבדו
 בכית המטבחיים
 המוכר את הראש כבהמה נסה אפילו את השפחה לא
 מוכר את הרגלים מוכר את הרגלים לא מכמת הראש
 מוכר את הרגלים מוכר את המכר מוכר את הכבד לא מוכר
 את הריאה אפילו כבהמה דקה מוכר את הראש מוכר את הרגלי
 מוכר את הרגלים לא מוכר את הראש מוכר את הריאה מוכר את
 הכבד מכשאת הכבד לא מוכר את הריאה :

ד אין דברים אילו אמורים אלא כמקום שאין מנהג ידוע
 אבל כמקום שיש מנהג ידוע הכל הולך אחר המנהג :
ה מוכר את הבור לא מוכר את מימיו מכ אשפה והוא מקום
 עמוק שלשה או גבוה שלשה ורגלי לתם שם זבל בהמותיו
 בשמכר אותן המקום מוכר גם את הזבל שבה ויא מוכר הבור
 מוכר מימיו מוכר המים והזבל לא מוכר הבור והאשפה :

ו מוכר השבך מוכר העינים מוכר בורות מוכר דבורים *
ז יא דהא אפנה מכוונים מוכר ג' מ' דבורים מ' כ'
 כוורת כל א' שפירם שמכר כל פירות השבך והכוורת
 כלי שויה שאין דמין של בני אדם למכותבל העינים כשדעתו
 לשיר השבך וכן כוורת אין דרכן של בני אדם לכמו כל
 דבורים כשדעתו לשיר את הכוורת אבל אם מכ' סתם פירות
 הלוקח לא מבעיא שלא מוכר הכוורת אלא אף הדבורים לא
 מכ' כלם אלא יתקח הלוקח שלשה נפילים הראשונים ומכאן
 ואילת נטל נחיל ומנהג נחיל כרי שהתחור ומחייטב מהם
 הכוורת וכן אם יתקח פירות השבך סתם אינו יכול ליטול כל
 הנזולת שילדה מן הפירות שפני שאממות בורחות ויחב *
 השוכר אלא מנת המס כד' לעשב השוכר וכמה מניח אם היו
 כו אממות ובנות בעת כהמות הפירות מנת בריכה ראשונה
 שיווליו האממות כרי שיצטטתו האממות עם דברי כה ראשון
 ועם הבנות שצטרם ומניח סתם שיווליו הבנות שהרי בריכות
 כדו שיצטוותו הבנות עם שהי בריכות שיווליו ודכמו

לבוש עיר שושן הלבוש מיקח ומימכר * * * הבט

על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בטע' משיבתו את הפרה הואיל ועידונו ברשותו וכן כל כיוצא בזה ויא' דעל בעל הפרה להביא ראיה שמאחר שלא נמצא החמור מת ער לאחר משיב' הפיה הרי היה בחזקה שהוא חי בשעת משיכת וק'ל טקנה בעל הפרה את החמור ע'י משיכת זה את הפרה בכל מקום שהוא והרי היה החמור ברשות בעל הפרה ונולד הספק ברשותו ועליו להביא ראיה ואם אינו מביא ראיה טע' המוכר שלא ידע בשעת משיכת הפיה שמת ופטור / ראובן החליף עם שמעון כוס בין וכאשר משך שמעון הסוס ועדיין היין כדור בא נוי ולקח' ממנו ואמר שהסוס ננבב ממנו ורוצה שמעון להחזיק כ'יין שבידו / אם ראובן מודה שננבב הסוס הוי מקח טעות ויכול שמעון להחזיק במה שבידו אבל אם ראובן אינו מודה יכול לומר הגוי משקר דסתם גוים אנשים הם וצריך שמעון לחת לו היין .

ב לקח בהמ' מחבירו ושחטה וצ'מחש בעוכי בית הכוס' ונקבה נקב מפולש' אם נמצא עליה קורט דס כידוע שזו נשרפה קודם שחטה וק'ל אם הוגלד פי במכה בידוע שזו נשרפה שלשה ימים קוד' שחטה לא הוגלד פי המכה הרי זה ספק אם נשרפה הוד' שלשה ימים או קודם שלשה ימים לפיכך אם שחטה בהוד' שלשה ימים שקנאה והוגלד פי המכה הוי' ודאי מקח טעות לא שחטה הוד' שלשה ימי' הוי' ספק אם היה כן בשעה שקנא' אם לא ועל הטבח להביא ראיה שקוד' לקיחתו נשרפה שהרי ברשותו נולד הספק ואפילו אם הוא מוחזק שעדיין לא נתן המעות צריך לשים הרמים למוכר אם לא יביא ראיה כגון שברשותו נולד הספק אמר' כאן נמצא הנקב וכאן היה :

דב' א אם קבל עליו כל אונס שאירע או החנה ב' בפירוש שלא יהיה עליו אחריות וכו' סעיפים :

ב המוכר קרקע או עבד או מטלטלין הרי זה חייב באחריותו כיצד אם בא אחד והוציא המקח מיד הלוקח סתם המוכר חזיר הלוקח ונוטל כל הדמים שנתן מן המוכר שהרי נלקח המקח סתמו / וכן הדין בכל ממכר אף על פי שלא פירש הלוקח דבר זה אלא קנה סתם ואפי' מכר הקרקע בשטר ולא הזכיר בו אחריות הרי זה חייב באחריותו שאחריו' שלא נזכר טעות סופר הוא :

ב בל' שהוציא המקח מיד הלוקח בדין בב'ד של ישראל כגון אם היה המקח מטלטלין והוציאוהו בטענות נגובים או גזולים או שהיתה קרקע גזולה או שבא בעל ח' של מוכר ושרפה מיד הלוקח והכל בב'ד ישראל שנשלוה מכנו בדין אבל אם הוציאו נוי מן הלוקח בין כדניא דמלכות בין בערכאות שלהן אין המוכר חייב באחריותו מסוס שנאס' אשר פיהם דבר שוא ואין דיניהם דין אמת / ואצ'פ' שהגוי טעין שהמוכר עצמו ננבב או גזל חפץ זה ממנו והביא ערי גוי' על כך אין המוכר חייב כלום שזה אונס הוא דסהם גוי' אנס הוא ואין המוכר חייב באחריות אונס ואפילו הוא חמור ולקחו הגוי' ולא לקח האונס דאיכא לסימ' שהגוי' אומר אמת שהרי אינו נוטל אלא את שלו כיון שלא ליקח גם האונס אפילו הכי איני חייב באחריותו דהזקה הוא שהגוי' משקר .

ג בד'א' כשלא התנה עמו אבל אם התנה עמו שכל אונס טילוד בקרקע זו יהיה חייב לשלם אפילו בא נוי וגזלה סחמת המוכר חייב לשלם אבל אם פסק ממנו הנדר שהיו מסיקין אותה ממנו או שחזר הנדר לעבור בחוכה ושטפ' עד שנעשית ממנה בריכה או שכאה זועה והשחית אותה וכיוצא בזה אינו חייב באחריותו דדברים אילו לא שכיחי ואונס' דלא שכיחי

ולא ראיתי חפץ זה והמוכר אומר לו הו' עמי לך או שאמר א' מהם הנאי היה בינינו והאחד אומר לא היה תנאי כלל או לא היה כך אלא כך בכל אחד מאילו הטענות וכיוצא בהן המע' לא היתה טע' ראיה נשבע הכופר שמבקשים להוציא מירו שבועה היסת ואם הודה במקצת או שיש עריו עד א' נשבע שבועת התורה כשאר הטענות כולן / יש מי שכתב האומר שיה מכתרי ואיני יודע למי וכו' אחד ואמר אני הלוקח נאמן וכל שיכול זה להשביעו ;

דב' א המחליף פרה בחמור וילדה או מי שיש לו ב' עבדים או ב' שרות וכו' ה' פועלים :

א המחליף פרה בחמור ומשך בעל הפרה את החמור ועדיין הפרה בכיהו וילדה וטעין בעל הפרה טילדה קוד' שמשך החמור והולד הוא שלי ובעל החמור אומר אחר משיכת החמור ילדה והרי נולד שלי וכן המוכר שפחתו וקבל הטעות וילדה המוכר אומר שילדה קודם שקבל הטעות והולד שלי והלוקח אומר א'כ' ילדה ושלי הוא וילדה אפי' אם הלוקח טוען כרי והמוכר טוען ששא' על הלוקח להביא ראיה שהרי הפרה והשפחה עד עכשיו בחזקת המיכ' היו ואפי' אין הפרה והשפחה ברשות מוכר אלא עומדת באנס הוא קרוי מוחזק ועל הלוקח להביא ראיה / ואם לא הביא הלוקח ראיה ישבע המוכר על ולד הפרה בנקיט' חפץ כדין שבועה המשנה ועל ולד השפחה ישבע היסת שאין נשבעין לא שביע' התורה ולא שבוע' המשנה על העבדים אבל טבוע' היסת נהקנה על כל דבר ואם הלוקח מוחזק על המוכר להביא ראיה ;

ב זה אומר איני יודע אימתי ילדה וזה אומר נ'כ' איני יודע ואין הולד ברשות אחד מהם על הלוקח להביא ראיה דאף ע'נ' שאינו ברשות המוכר מ'ס בחזקהו הוא דעד האירנא היה בחזקהו ויא' דאפי' התובע טוען כרי והנהבע שהו' מוחזק ששא' אפי' על התובע להביא ראיה דלא אמר' כרי עדיף להוצי' מסוג ויש מי שאומר שיחלוקו ;

ג זה אומר ברשותי ילדה והאחר שחק זכה התובע כולד דשתיקה כהודה רמיא :

ד היו לו שתי שדות אחת גדולה ואחת קטנה או שני עבדי' אחד גדול ואחד קטן הלוקח אומר גדול לקחתי והמוכר אומר קטן מכרתי על הלוקח להבי' ראיה ואם לא יביא ראיה ישבע המוכר היס' שלא מכר אלא הקטן שאין נשבעין שבועה חמורה על קרקעות ועל עבדים שהוקטו לקרקעות / ב'כ' א' כשלא טענו אלא שרה ועבד אבל אם טענו שרה או עבד עם שאר סמון או מטלטלין זה הודה במקצת המסון או המטלטלין שישבאן שבועת התורה על כפירת מקצת המסון או מקצת המטלטלין בהודאות מקצת סגלגל עליו שבועת התורה גם על הקרקעות או על העבדים דכבר ידעת דגלגל שבועה ראורייא :

ה אמר הלוקח גדול לקחתי והמוכר שותק הרי שתיקה כהודאה זכה הלוקח בגדול ואם אמר המוכר איני יודע על הלוקח להביא ראיה דלא אמר' כרי עדיף להוציא מסון כדכתובנא לעיל סעיף ב' וישבע המוכר היסת שאינו יודע ואין לזה אלא הקטן ;

דב' א המחליף פרה בחמור או שקנה ונמצ' נקב בבית הכוסות וכו' סעיפים :

א כל מי שנולד ספק ברשותו עליו להבי' ראיה כיצ' המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספי' בעל הפרה למשך את החמור עד שמת החמור ולא נודע אם מת החמור קודם משיכת בעל החמור את הפרה או לאחר משיכת

* לבוש עיר שושן הלכות מוקח וממוכר * * לבוש עיר שושן * * לבוש עיר שושן *

שביחי לא קביל עליה דלא עלה על דעת המוכר שיבא עליו אונסה כזה שיקבלנו עליו בשעה שהתנה וכן הדין בכל תנאי שבמסמך שאוסרין דעת המתנה ואין כוללין באותו תנאי אלא דברים הידועים שבגללן היה התנאי והם שהיו בדעת המתנה כשהתנה *

ד כיצד כההוא עובדא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יושע זבנו שישמי אנדא דנהר מלכא קבלו עליהו המוכרים למעריניהו וכל אונסא דאתילד ושכר המוכר ספינה להביא השומם שמיין ללוקח ונסתם הנהר ואסרו חז"ל שלא היה המוכר צריך לשכור בהמות להביאם דבאונסא כי האי וראי לא היה בדעתיה לקבל בשקב' עליו אונסין סחם דזה אונס דלא שכח הוא ולא העלה על דעתו לקבלו :

ה ואם התנה המוכר בפירוש שלא יקבל עליו אחריות או אפילו אם נמצאת נזולה ונורע שהוא נזילה ובא הנגזל והוציאה מיד הלוקח אין המוכר חייב כלום ר"ל להבי אסרו לך דלא קבילתא עלי אחריות ואת סברת וקבלה ואצ"ל שאם בא בעל חוב של מוכר וטרפ שאינו מחזיר לו כלום שכל הנאי שבמסמך קיים *

ו המוכר לחבירו מרחף של יין וההנו ביניהם כל זמן שלא ימרוד לו היין יהיה על אחריות המוכר ולא לכל דבר רק שאם תישבר החביות או תישפך בלכד יהיה על אחריות המוכר אבל אחריות הטעם כגון שאם יחסיץ קידם שימדור יהיה על הלוקח ואח"כ אירע אונ' שנהנסך היין אונ' הניסך על המוכר דכיון שלא קיבל עליו הלוקח אלא אונ' הטע' שאר אונסין לא אסיק אדעתיה ולא קבלם עליו ומסילא נשארו על המוכר אע"פ שגם המוכר לא פירש אלא אונס השכירה והשפ"כ היינו מסו' דאונסין אילו שביחי לכך פירסם אבל ה"ה שאר אונסי הכאים מעלמא מסילא נשארו עליו כמו שפירש ושכירה דג"כ באים מעלמא ולא סנוף היין כמו הטעם :

דבר הכוכר שדה שלא באחריות או יצא עליו קול ערעור וכו' סעיפים :

א ראובן שמכר שדה לשמעון אפי' שלא באחריות ובה לוי בעל חובו של ראובן להוציאה שבמעון אם רצה ראובן לעשו' דין עם לוי עושה ואין לוי יכול לומר מה לי ולך והלא אין עליך אחריות שיאסר לו אע"פ שמכרתי לשמעון שלא באחריות אין רצוני שיהא לשמעון תרעומת עלי ונ"ס כמה שראובן שועץ כנגד הב"ח שאם עשא' לו ראובן אפתיקי אע"פ כן יכול לסלקו במעות ושמעון לא היה יכול לסלקו במעות כיון שהו' אפתיקי אצ"ל נפקא מינה דמסמיק בה שיעור ארעא ולא שיעור שכחה ואם היה לוי גובה ששמעון הלוקח היה נוב"ס השבוח ולא היה נוהג לו אלא הוצא' כדון יור' שלא ברשות אבל כשלקחו מיד ראובן אינו נושא אלא קרק' ולא השבוח כדון יורד ברשו' אצ"ל נ"ס דאיהו ידע למישען שפי ודוק' בככר יכו' ראובן למעון אבל אם נהג לו במחנה לא יוכל למעון כעצו דרא ליכא כאן חרעום' :

ב ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ובא ב"ח של ראובן לטרונן אוח' סכנו אינו יכול לחזור על שמעון ונהי דאחריות דעלמא קבל עליו שמעון לראובן שאם יטרופה ממנו שיסל' לו אחריות כל ראובן עצמו כי קבל עליו שהרי כשהבעל הובו טרופו ממנו הוי כאלו הוא עדיין כידו שהרי מה שחייב לו ישנו בידו אבל אם בא ב"ח של יעקב אביו של ראובן וטרפה מיד ראובן אע"פ שהוא ירשה מיעקב אביו ואח"כ מכרה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות חזר ראובן ונזכה כל הדמי' ששמעון דב"ח דיעקב ככ"ה דעלמא :

ג המוכר שדה לחבירו שלא באחריות דנפשי' שלא יהא הוא המוכר והוא החזו' וכיציאו ממנו כיצד כגון אש' המיכרת מנכסי בעלה לצורך מזונותיה שאין האחריות על אשה שאם בא ב"ח של בעלה וטרפ' אין הלוקח חוזר עליה אלא על היחומי' כשהיא באה אח"כ לגבות בתוכחה אף ע"פ שהיא בזה כשאר

ב"ח של בעלה ושיעודה על כל נכסי בעלה מ"מ אינה יכולה לטרונן שדה זו בכחובה דאחריות דנפשה וודאי קברה עליה שלא תהא היא המיכרת והיא המוציא' וכן כל כיוצא בזה כגון בסעיף שקודם זה אין ראובן יכול לומר אע"פ שאהא לא קבלת עלך אחריותי מ"מ אני כבר כרתיו לך שלא באחריות והרי בעל חובי היה יכול לטרונן ממך ולא היו האחריות עלי' ששמעון יכול לומר אם היה שורפה סכני לא הייתי יכול לרזר עליך אבל עכשיו שטרפה מ' דך ואחה רוצה לחזו' עלי אחריות דנפשיך קבלת עליך שלא תהא אתה הסוכר והמוציא' ודוקא זכזה שיש לו בשעת מכירה כגון הכא וכפוכרת למזונות שזכו הכהובה היה לה ג"כ על נכסי בעלה בשעת שמכרה למזונות אז אמרו' כשמכרה למזונות כחלה שיעבוד הכהובה שעל שדה זו אבל אם בא לו זכזה על שדה זו לאהר מכאן הוי כאלו הלוחו אח"כ וחזרו ונזכה ממנו אפי' שדה זו :

ד ודוקא כגון זו שאמרנו רומי' דאשה המוכר' בנכסי בעלת אמרי' דאחריות דנפשה קברה עליה כיון שמוכרת ונוטלת הדמים לעצמה אבל אפטרופסי יתובי' שמוכרין נכסי יחומים לצורך היחומים ואין האחריות על נכסי' דאפטרופסי אלא על נכסי היחומים לא אמרי' דאחריות דנפשיהו קבילו עלייהו אלא יכולין לחזו' ולטרונן שד' זו בחובם שיש להם על היהומי' ואע"ג דק"ל שכל העושה מעש' כמה שיש לו זכו' עליו אבר את זכותו והנ' לאפטרופסי' עשו מעש' שמכרו והוא כוכיח הפך זכזה ה"מ שעוש' מעשה כגוף הדבר שיש לו בו זכו' אבר הכא אינו שועץ בגוף הקרקע כלום אלא שיש לו שיעבוד עליה מאי איכפת לו אם הקרקע ביד זה או ביד אחר אפטרופוס' לא דמי אלא לב"ד שירדו לרסי' אחר בדין ומכרו דליכא לסימר אחריות דנפשיהו קבילו עלייהו *

ה המוכר קרקע לחבירו ואחר שקנה הלוקח בא' מתררכים שקונים בהם קורם שהשתמש בה יצאו עליו מערערים הרי זה יכול לחזר' בו שאין לך מום גדול מזה שעדיין לא נהנה בו ובאין תובעין ליקחהו ממנו לפיכך יגבטל המלך ויתו' המוכר את הדמים ויעשה דין עם המערערי' ואם נשתמש בה הלוקח כל שהוא אפי' דש המיצר שלה ועירבה עם העפר אינו יכול לחזור בו אלא עושה דין עם המערערי' ואם יוציאו מידיו כדון יחזור על המוכ' כדון כל הנטרפים' וכל זה מיירי בעירעו' שלא נהביר עדיין לגמרי אלא שב' דראוין שיט' אסתלא בדברי המערערי' כגון שכא אח' ויערער ואמ' שדה זו נזלה ממני ראובן ואביא עדים או שאמר יש לי חוב על ראובן ויש לי שטר עליו ואומר שרוצה לקיימו אבל אם לא יצא אלא קול בעלמא אפי' לא נתקיים המק' לגמרי אינו יכול לבטל המקח כשב' דבר' בעלמא אם חזר בו הלוקח כחמ' עירער ובטל המקח אע"פ שנתבטל המקח אח"כ ריערעו' ביטול המק' במקומו עומ' ושניהם יכולין לחזור בהן עירעור שכא על השדה סחמת המוכר שכאו ואמר שהמוכר חייב להם והמוכר אומר שיש לו טוברים על החיובות הרי זה מיקרי ערעו' ויכול הלוקח לחזו' בו שאין זה רוצ' לקנות דבר טעריך לשכור טוברו לעולם שאם יאכלו העכברים את השוברים או יטרפו יפסיד הקרקע ולא תועיל לו חוקה נגד הבעלי חובות אע"ג דנבי אבר מלוח אה הכטר ק"ל שכתובין שובר וזה צרי' לסלס שאני ההם כדמפר' טעמ' אכר שטריו של זה יאכל הלה וחזי דכיון שאנו יודעין שחייב לו לא יפסיד זה מעותיו בשב' שהפסי' שטריו ואע"ג דגם הלו' צרי' לשמו' טוברו שפא ימצא המלוה שטריו ונזכה ממנו פעם שנית היינו משום דאמר' עבד ליה לאיש מלוה וקוק הוא לזה מצאח שהמלוה עשה ינמו טוב' אבל כנדרון זה למה נכוף ללוקח להוצ' מעותיו לקנות קרקע להיות זקוק לשמור טוברו לעולם וודאי ארעתא דהכי לא קנה לוקח מעיקרא :

ו אסור למכור לחבירו קרק' או מטלטלין שיש עליו ערערי' ער שידועו שאע"פ שאחריותו עליו אין אדם רוצה שיתן מעותיו ויורד אח"כ לרונן עליו או שיהיה נהבע פאחרים עליו : הלכות

לבוש עיד שושן הלכות אונאה ומיקח טעות קל

הלכות אונאה ומיקח טעות

רכז עד כמה הוי מחילה או חזרת האונאה ושליח שטעה ואחי' שהלקו וטעו ובו ל"ט סעיפי :

שהות במקח אבל אם היה פרוטה בשהו כגון שלא היה כל המקח אלא ר' פרוטות אין צריך להחזיר דמס' זמא מחיל ויא' אפילו פרוטה בשוה תיב להחזיר שאינו מחיל אלא מה שהוא שיה פחות משיה פרוטה במקח קטן כנה :

א יס להסתפק אם אסור לכתחילה להונן לחכירו אפי' פחות משהות אם יש בו ש"פ דכיון שיועד שאין מקחו שוה כ"כ לא יונה אותו אפי' בפחות מט"פ ורחמנא אמר' אל תנו מטעם דבכל דבר שיש בו שיווי כמון הזהירה הורה שלא יונה את חכירו אלא שחכמים אמרו רעד שחות הוי מחול כדכתיבנא טעמא בסעיף ב' אבל אם המוכר בקי בערך שמכרו ואין הלווקח בקי כ"כ או אם הלווקח חגר ובקו בערך הכקח יותר מהמוכר ודאי דלא יונזה אה זה אם לא שפי' או שמא כיון דדרך מקח וממכר ככך ופעמים הלווקח חפץ במקח ומוסיף אליו דמים יותר מדמי שוויו ופעמים שהמוכר מזולזל בממכרו לפי שאין חפץ זה ערב עליו או שהוא דהוק למעות הילכך עד שחות הוי בכלל המקח ואין כאן אונאה כלל ומותר לכתחילה וצ"ע וירא טמים יוצא וירי שניהם ומטבע לכ"ע כל זמן שלא הניע חסרונו לכדי אונאה מותר לכתחילה להוציאה ביופה שהרי נס אחרים יקבירה מידו ואין בו הפסד כלל :

ב וכמה היה האונאה שיהא חייב להחזיר שיעורו חז"ל שהוא שחות בשוה מטום דקים להו לתז'ל שכן הו' דרך מקח וממכר שאין הלווקח ולא המוכר יכולין לכיון דמי המקח נמצאם ואיזה מהם שנתאנה עד שחות דרכן למחול זה לזה המקח קיים ואין צריך להחזיר לו כל' אבל שהות בשוה בין במקח בין שחות במעות אין דרך למחול אלא המקח קיי וצריך להחזיר לו האונאה דהיינו אותו השחות כיצד הרי שסמך שוה ש"ט כחמש הרי נתאנה המוכר בשחות שיווי המקח אף על פי שבמעות הוא חומש שהוא יותר משחות או שמכר שוה שבע נשט שנתאנה המוכר בשחות במעות אע"ג שהוא פחות משחות בדמי המקח שהרי הוא שביעות מדמי המקח וכן אם מכר שוה ה' בו שנתאנה הלווקח בשחות במעות והוא יותר משחות כשוויי המקח או שמכר שוה ש"ט בשבע שנתאנה הלווקח בשחות כשוויי המקח והוא פחות משחות במעות בכל אחד מצדו מאלו המקח קיים וחייב המתאנה להחזיר האונאה למתאנה שאין דרך למחול כל כך :

ג וכל מה ששיעורו חז"ל הוא בדווקא לפיכך דווקא בשחות בשוה המקח קיים וצריך להחזיר האונאה אבל אם היה האונאה פחות מל' אפי' בכל שהוא המקח קיים מכל וכל ואין צריך להחזיר כלום דוודאי מחל כיצד אם מכר שוה ס' דינר בחמשים דינר ופרוטה או בע' דינר פחות פרוטה שאין כאן אונאה אלא שחות פחות פרוטה המקח קיים ואין צריך להחזיר כלום שכל פחות משחות דרך הכל למחול בו :

ד היה האונאה יתירה על השחות כל שהוא כגון שמכר שוה ששים בחמשים פחות פרוטה או בשבעים ופרוטה אין כאן חזרה אלא ביטול מקח שיכול המתאנה להחזיר החפץ אם ירצה וזה היזיר לו מעורו ואם אינו רוצה להחזיר החפץ אלא רוצה בקיו' המקח ותובע אונאתו מן המתאנה יכול המתאנה לומר לא אחזיר לך אונאתך אלא או יתכשל המקח למרי או יהקיים למרי ויעמוד כל אחד כשלו אבל אם המתאנה רוצה לעמוד במקחו ואינו שואל אונאתו אין המתאנה יכול לבטלו דאל' המתאנה שהרי אם לא אינתי לא היה יכול לחזור כך לכשל המקח ועכשיו משו' שאינתי ועברתי על לא דלא תנוני יהא לך כת לחזור כך א' יהא חושא נשבר בחמ' מכר לו שוה נ"א בס' או שוה ס' ב' נ"א דהשתא ליכא שתיה בטוה לא במקח ולא במעו' דנבי טוה נ"א בס' דנתאנה לוקח פחו' משהו' במעו' וותר משחות במקח ואם ניזול בהר' סעי' הוי מחילה אם ניזול בתר' מקח הוי ביטול מקח ונבי טוה ס' ב' נ"א הוי אפכא דנתאנה מוכר בפחות משתית במקח וביותר משחות במעות כגון זו אזלינן לעולם כתר אונאה המקח הן לענין המחילה הן לענין ביטול המקח טעיקר השצית דטעו אינשי הו' במקח ולא במעות לפיכך מכר שוה נ"א בס' בשל המקח ושוה ס' ב' נ"א הוי מחילה כן כתב מורי מהרמ"ז ו'ל ותימא הוא דהא אמר' לעיל סעיף ב' שוה נ"א בס' המקח קיים ובחזיר אונאה כ"ש נ"א בס' :

ה אין הפאנה חייב להחזיר עד שתהא האונאה יותר על פרוטה דיתר על פרוטה אין דרך למחול במקח אם הוא הלווקח

א אסור להנות לחכירו בין במקחו בין במכרו ואיזה מהם שאונאה את חכירו בין לוקח בין מוכר עובר כלאו דכתיב וכי תמכרו ממכר לעמיהך או קנה וגו' אל הוננא אים את עמיהו וגו' מיהו אין לוקין על לאו זה אפי' עבר עליו כמז' וההרא"ם שו' שניתן להשבין שהו' בכלל השבתיב דגזילה שחיי' להחזירו כמו שכתבאר לפנינו וכל לאו שניתן להשבין אין לוקין עליו שהשבחו עושה כאילו לא עבר עליו ואין כאן מלקות :

ב וכמה היה האונאה שיהא חייב להחזיר שיעורו חז"ל שהוא שחות בשוה מטום דקים להו לתז'ל שכן הו' דרך מקח וממכר שאין הלווקח ולא המוכר יכולין לכיון דמי המקח נמצאם ואיזה מהם שנתאנה עד שחות דרכן למחול זה לזה המקח קיים ואין צריך להחזיר לו כל' אבל שהות בשוה בין במקח בין שחות במעות אין דרך למחול אלא המקח קיי וצריך להחזיר לו האונאה דהיינו אותו השחות כיצד הרי שסמך שוה ש"ט כחמש הרי נתאנה המוכר בשחות שיווי המקח אף על פי שבמעות הוא חומש שהוא יותר משחות או שמכר שוה שבע נשט שנתאנה המוכר בשחות במעות אע"ג שהוא פחות משחות בדמי המקח שהרי הוא שביעות מדמי המקח וכן אם מכר שוה ה' בו שנתאנה הלווקח בשחות במעות והוא יותר משחות כשוויי המקח או שמכר שוה ש"ט בשבע שנתאנה הלווקח בשחות כשוויי המקח והוא פחות משחות במעות בכל אחד מצדו מאלו המקח קיים וחייב המתאנה להחזיר האונאה למתאנה שאין דרך למחול כל כך :

ג וכל מה ששיעורו חז"ל הוא בדווקא לפיכך דווקא בשחות בשוה המקח קיים וצריך להחזיר האונאה אבל אם היה האונאה פחות מל' אפי' בכל שהוא המקח קיים מכל וכל ואין צריך להחזיר כלום דוודאי מחל כיצד אם מכר שוה ס' דינר בחמשים דינר ופרוטה או בע' דינר פחות פרוטה שאין כאן אונאה אלא שחות פחות פרוטה המקח קיים ואין צריך להחזיר כלום שכל פחות משחות דרך הכל למחול בו :

ד היה האונאה יתירה על השחות כל שהוא כגון שמכר שוה ששים בחמשים פחות פרוטה או בשבעים ופרוטה אין כאן חזרה אלא ביטול מקח שיכול המתאנה להחזיר החפץ אם ירצה וזה היזיר לו מעורו ואם אינו רוצה להחזיר החפץ אלא רוצה בקיו' המקח ותובע אונאתו מן המתאנה יכול המתאנה לומר לא אחזיר לך אונאתך אלא או יתכשל המקח למרי או יהקיים למרי ויעמוד כל אחד כשלו אבל אם המתאנה רוצה לעמוד במקחו ואינו שואל אונאתו אין המתאנה יכול לבטלו דאל' המתאנה שהרי אם לא אינתי לא היה יכול לחזור כך לכשל המקח ועכשיו משו' שאינתי ועברתי על לא דלא תנוני יהא לך כת לחזור כך א' יהא חושא נשבר בחמ' מכר לו שוה נ"א בס' או שוה ס' ב' נ"א דהשתא ליכא שתיה בטוה לא במקח ולא במעו' דנבי טוה נ"א בס' דנתאנה לוקח פחו' משהו' במעו' וותר משחות במקח ואם ניזול בהר' סעי' הוי מחילה אם ניזול בתר' מקח הוי ביטול מקח ונבי טוה ס' ב' נ"א הוי אפכא דנתאנה מוכר בפחות משתית במקח וביותר משחות במעות כגון זו אזלינן לעולם כתר אונאה המקח הן לענין המחילה הן לענין ביטול המקח טעיקר השצית דטעו אינשי הו' במקח ולא במעות לפיכך מכר שוה נ"א בס' בשל המקח ושוה ס' ב' נ"א הוי מחילה כן כתב מורי מהרמ"ז ו'ל ותימא הוא דהא אמר' לעיל סעיף ב' שוה נ"א בס' המקח קיים ובחזיר אונאה כ"ש נ"א בס' :

ה אין הפאנה חייב להחזיר עד שתהא האונאה יותר על פרוטה דיתר על פרוטה אין דרך למחול במקח אם הוא הלווקח

לבוש עיר שושן הלכות אונאה ומיקח טעות

דרך להוציא אלא נמשקל מותר לקיימה שכל הלוקח יתקנתה יודע חסרונה :

ט האומר לחבירו מבור לי ביאורכו לנשטל מעות בחפזי בלא כניין ואמר לחבירו מבור לי הפך שלך או פירות אילו בעד מעוה אילו יש אומרו ליש בו דין אונאה כיון שאמר לו מבור לי כו' בממבר שיכה אונא דהא כי תסכרו ממכ' כתיב ויש אומרו שאין זה מכירה כמש' אלא דומה לחליפין וכחליפין אין כונא אונאה והרי זה ספק ממכר וכיון דספיקא הוא אין מוציאין ממנו מיד המאנה :

ך החליף כלים בכלי או בהמה בבהמה אפי' מחש' בשריון או טלה כמס' אין לו אונאה שאין אונאה אלא בסכירה כדאמ'ין אבל בחליפין אפ' לומר שזה ידע שנחמנה אלא שרוצה יותר במחש' מהשריון או בטלה מהסוס לפיכך אינו דוחה לסכרו ואין בו דין אונאה אבל המחליף פירות בפירות אין חליפין פירולקרא חליפין אלא מכר מיקרי משום דשומת פירות יודעה לכל וכמעוה דמין וכין ששמו אותם קודם מכירה בין ששמו אותם אחר מכירה יש להן דין אונאה :

כא האומר לחבירו על מנת שאין לך עיני אונאה מסמע י שלא יהא לו עליו דין אונאה והרי זה מחנה על מה שכתוב בתורה שאין תנאו כלום שאין אדם מחנה על מה שכתוב בחזרה ויש לו עליו אונאה כד' בהם שאינו יודע כמה אונא יש לו כד' יודע כמה ימחול לו ואין צריך לומר אם אמר לו ע'ם שאין בו אונאה דמשמע בפירוש שמתנה שלא יהא במקח זה אונאה והרי יש בו אונאה ומקח טעות נמור הוא וחוזר בו לממרו אם ירצה אבל במפרש אין לו עליו אונאה כיצד מוכר שאמר לרוקח חפץ זה שאני נוהג לך בק' יודע אני שאינך שוה אלא מאה ואני מוכרה לך כך ביוקר על מנת שלא יהא לך עלי אונאה אין זה מתנה על מה שכתוב בהורה אלא מתנה עמו שסחיל לו סך מעוה אלו ובלאו הכי אין רצונו למוכרו לו וכל תנאי שבמס' קרי' תנאי לו עליו אונאה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח פסך בק' יודע אפ' שהיא שוה ק' ועל מנה כן אני לוקח ממך שאין לך עלי אונאה ושתמחול לפי מה ששאו יותר אין לו עליו אונאה :

כב המוכר לחבירו חפץ כמנהג אסור לו חפץ זה אינו שוה אלא זה אחד ואני מוכר אותו לך כמנה על מנת שאין לך עלי אונאה יש לו עליו אונאה שזה יכול לומר לו כיצד שראיתי שהיה שוה יחר מזון ואתה אמרתה שאינו שוה אלא זה יודע כי שאינך פכין אלא להסכיח דעתי כלומר כמו שהיא שוה זו בשופי כן הוא שוה מנה כמו שאמכרנה לך אבל לא כוונתה להנות אותי לפיכך יש לו עליו אונאה עד שיפרש כד' האונאה שיש במקחו או קרוב לה כד' שהדעת נוטה וצ' על פי כן הוא מוכרו לו ככך וכך ביוקר שאז ידע בודאי דבר שמחלו :

כג בעל הבית המוכר את כלי השמישו ואונה את הלוקח אין בו דין אונאה דכלי השמישו של אדם חביבין עליו ויכול לומר לו אלו לא הרבית' לו בדמים לא הייתי מוכר לך כלי השמישו ואפילו מוכרם מחמת דוחק יכול לומר לו כן אילו לא הרבית' לי בדמים הייתי מרחיק עצמי ביוקר כדי שלא למכרם לפיכך אין לו עליו אונאה שזה וודאי ידע וקבלו עליו מסתמא ויא' דרווקא שיודע הלוקח שזה המוכר הוא כ' המוכר כליו אבל אם לא ידע או סקנה ע'פ' סרסור הרי לא קבל הלוק' עליו האונאה ויש בו דין אונאה :

כד והא מוכר כלי השמישו ואונה את הלוקח אין לו דין אונאה ה'ם באונתו בשהו כשהיה אבל ביותר משתות הרי הוא כשאר כל אדם ויש חולקין :

כה מוכר ולוקח שלא יוכלו להשווה במקח ונתרצו שיגמר המקח על פי שומת לוי כמו ש' שים איהו לוי כן יהיה המקח ושם אותו לוי בשך ידוע ונמצא אחר כך שיש בו אונאה יש

הלוקח יכול לחז'בו אע'פ' שאין לו ענה אונא' הרי המקח הזה עדיין לא נתקיים גבי לוקח כיון שמתחילה היה יכול לחז'בו :
יא וכן אם מכר שוה ה' כד' והרי נחמנה המוכר כדי ביטול מקחו והוא יעמד בשלשה המוכר יכול לחזור בו ולא לוקח שיכול המוכר לומר לו הלוקח אסור מפני שהנחתי החזר בד' :
יב ואם מכר לו שוה ה' בו' והרי נחמנה לוקח שחנה בעמ' ולא הספיק להראותה לחגר או לקרובו עד שעמד בשכנה אע'פ' שחזר לדין ביטול מקחו אצל מוכר אפ' אינו יכול לחזור בו כיון שמתחילה לא נחמנה ולא עוד אלא אם הלוקח הובע אונאתו מן המוכר צריך להחזירה לו דכיון שאם הבע קודם שהוקדו היה המקח קרי' זה היה צריך להחזירו אונאתו גם עתה כשהוקד כרשות ידיה אייקור :

יג וכן אם מכר שוה ששה בה' שנתאנה מוכר שחנה במקח והוא יעמד כנ' לחזר להיות כשול מקח אצל לוקח חיי' הלוקח דההז'סלע אה' של אינא' שהרי נקנה המקח וברש' לוקח החזל כשם שיש אונאה להדיוט כך יש אונאה לחגר אע'פ' שהוא בקי דההרה' לא תלוקה בדין אונאה :

טו אונאה שייכא בכל דבר המ'סלעל אפי' בספרו ואכנים מוכר' ופירוליות דכולהו בכלל וכי חמכרו ממכר ונימ' או קנה מיד עכיה' הם דדבר הנקנה מיד ליד הם ויכול הלוקח לחזור בהם עד שיראה אותה לחגרים הבקיא' בהם ככל מקום שהם כאין הכל בקיא' בדברים אילו לפיכך אם לא היה מכר באוהה מדינה ורוליך המקח לסדינת אר' או שבא הבקי לאחר זמן מרובה והודיעו ששעה הרי זה חזר :

טז גם במשבע יש אונאה עד שיות דדבר הנקנה מיד ליד הא כיצד הרי שחנה דינד זהב שוה כ' דינרי כסף ובפירשה נכ' או כל' שזו היא שחנה בשוה. ממש הרי מקח הפירוש קיים ומחזיר האונאה היתה האונאה יתר על זה הרי מקח הפירוש בטל פה' ככאן הוי' מחילה וכן אם נפחז' דסלע ונחט' עד שחנה במשקלו אם הוי' מוציאין הסלעים במנין ולא במשקל יש בה דין אונאה ומחזיר האונאה בשחנה ופחות הוי' מחילה ויתר הוי' ביטול מקח וחוזר אם כונאין אותו במשקל אפי' בכל שהוא חזר דדבר' ש' במשקל אין דרך החזול אפילו בכל שהוא ויא' דבמשבע אפי' יוצא בהוצאה במנין הוי' טעויר אינאה אחד משנים עשר ופחות ככאן הוי' מחילה יתר על כן הוי' ביטול מקח דלא דמי כשבע לשאר משלשין דבשאר משלשין עד שחנה פחול אינש אבל בסלע כיון שאינו יכול להוציאו בהוצא' אפי' לא מחיל כל כך וכל היכא דהוי' סחירה במשבע מותר להוציאו לכתחילה ביצה כמו שנתבאר סע'ו' :
יז עד סתי יכול לחזור ולחבוע אונאה או ביטול מקח כדינר או בסלע בכרכים כד' שירא'ו לטו' חני שאין דרך להביר את המשבע וחסרונה ודמיה אלא השורחתי וככפרים שאין שולחנין מצויין שם יכול לחזורו עד ערבי שבתו' שחא לה ציאה לצורך שבת ולא סגי ליה ג'לאחר זמן זה אין האננה חייב להחליפה וס'יה' מדה חסידות הו' לו חליפה אפי' אחר זמן זה אם הו' מכירה שהיא זו שנהנה לו ובלבד שחצא ע' הדחק שאם אפילו ע' הדחק אינה יוצאת פשיטא שחייב להחליפו' אפילו לאחר זמן רב :

יח משבע שנפחרה וחסרה בכרי אונאה אסור לקיימא מבפני שנקל מרמין בה אהיים ושמצ' יכשל באויבא לרשות בה אחרים וכן לא יסכרנה לא לאנש ולא לחגר פפני שמרמין בה אחרים ועובר מס' לפני עור לא תהן מכשול ולא יעשנה משקל ולא יזקנה לתוך גרוטאותיו אלא יתכנה או יקבנה באמצעה ויתלנה בצואר כהו אבל לא יקבנה מן הצד ויתלנה בצואר כהו מפני שהנקובה מן הצד לפעמים יוצאת גם כן בהוצאה ואם חסר עד שעמד על חציו כגון סלע שעמד על שקלו וסקל על דינר ודינר על חציו מותר לקיימו שאז אי אפשר לרמותו בו פפני שהפחת שלו ניכר לכל וכשבע שאין

* לביטען שוין הלכות אויב מוקחטעות * קלא *

אדם כמותו ואם המטלה בעצמו מכר ואינה כפחות משותף
זכה ביתרין ה'נ בשלוהו ;
לא ודין בית דין שמכרו בשל יחוסים ושעו נתבאר בסימן
קט :

לב כעס שיש אונאה במכירה מטלטלין כך יש אונאה
בשכירות מטלטלין סרלא כתיב וכי תמכרו ממכר
עולם אלא וכי תסכרו ממכר סתם כתיב וכי תמכרו ליומיה נמי
ממכר הוא ומינה דכשם שאין אונאה למכירת קרקע כך אין
אונאה לשכירות קרקע דשכירות ליומיה ממכר הוא לפיכך אפי'
שכר שרקליו גדול ברטר לשהת או רפת קטנה בדינר לכל יום
אין כה' אונאה וליא דלעיל עד פלגא בכרי שכירותו *
לג השוכר את חבירו לעשות עמו בין בקרקע בין במטלטלין
אין לו אונאה שהרי שכירות ליומיה ממכר הוא והרי
השוכר עבדו הוא בקינה עבד עבדו ובקינה עבדים כבר אמרנו
דאין להם אונאה ואע"ן דקרא בעבדים כנענים כתיב והתנהלת
אותם ונ' כבר אמרו בנמרא בכמה מקומות דעבד עבדו גם כן
הואיל ונפד קנוי בקרקע הוא וכשוכר חבירו עס כהמתו ואינהו
אע"ן דשכרן קיחד משערין מה שבא ליטכר בהמה ובאותו
חלק יש באונאה *

לד שכרו לזרוע לו קרקע מזיעותיו שזרע בה זרע כל מה
שצריך לזרוע בקרקע זו בכד וכך וכו' ואמר לו זרעתי
בה זריעה הראוי לקרקע ועדיין לא נעשה הזרע בקרקע דאם
נשרטוהי הוא בקרקע ובע"ז שלא נשרטוהי עדים ואמר
שזרע בה פחות מהראוי לה הרי זה ספק אם יש לו אונאה אם
לא ספק אם נחיל בתר זריעת הזרע והזר כל זמן שלא השריש
כמינה בכדא דמי והרי הוא מטלטלין ויש לו בהם אונאה או
אם נאמר הואיל והרען בקרקע בשלן אנכ קרקע וינים בקרקע
שאיין לה אונאה לפיכך אין מוציאין מיד הנהבע דספק הוא
נהמעה וכן הדין לענין השבועה שאין משיבין אלא היסת
ולא שבועת התורה שהרי אין נשבעין שבועת התורה על
קרקע :

לה כבר אמרנו בסעיף לב' דכשכירת מטלטלין יש פח
אונאה לפיכך השוכר את הכלים או את הכהמ' ש לה'
אונאה ואם יש בה אונאה שתוח או יותר בין שנהאנה שכי
ב' שנתה משיב' הרי זה מחזיר אונאה ואפילו לאחר זמן
פרדה ולא נתנו שכירות זמן קצוב לחזרה כמו למכירה
שנהנו זמן לזקוח על שראוי לתגר או לקרובו דלא דמי דהתם
המקח בידו ויכול להראותו ואם לא הראהו והוא מחיל אבל
בשכירות לא שייך שראנה לפיכך כל אימת שנתנו על שנהאנה
יכול לתבוע אונאהו :

לו קבלן יש לו אונאה כיצד כגון שקפל עליו לארנו בגד
בחמשה דינרין או לתפור תיק זה בשישה דינרין
הרי זה יש לו אונאה וכל אחד משניהם שנהאנה בין קבלן
בין בעל הקנד יכול לחזור בו לעולם דאע"ן דאמרין לעיל ל'ג
דשכר חבירו כו' אין בו אונאה. הני מילי שכיר יום דדמי לעבד
דנפד קנוי ומשעם זה ויכול לחזור בו מדכתיב נבי' כי לי בני
ישראל עבדים וגומר ולא עבדים לעבדים וכל זמן שאינו חוזר
דומה לעבד כנעני ואין בו אונאה אבל קבלן אינו נקרא
עבד דברידו לקטוח ומשעם זה אינו יכול לחזור בו לפיכך יש
לו אונאה :

לז אחים או שותפין שחלקו דינן כלקודות כלומר כאלו כל
אחד קנו חלקו מחבירו ואם השעו זה אה זה נפחית
משותף הרי מחילה בשותף החלוקה קיימת ומחזיר הדינא
ביותר משותף במטלטלין כשליה החלוקה במקרקע אע"ן
בשום שטמא אפי' שוה מנה בדינר או שוה דינר במנה דהיינו
קיימת דאין אונאה לקרקעות וליש אומרי' ע"פ ל'ג דכתיב
לעיל סעיף כ"ט ואם השעו זה

יש לו ריב אונאה דמה שהניח המקח על פי שומה לוי לא כיון
המכר למכרו יותר פשוטו ונס הלוקח לא כיון לקנותו ביותר
מדמי ונס לוי לא כיון שיאנה שום אדם לפיכך דין אונאה
נשאר במקומו ויש בו במקח זה דין אונאה ואם אי אפשר
להחזיר האונאה כגון שהלך המאנה לדרכו אם לוי הוא תגר
ובקי בשומא ולא קבל שכר על השומא פטור דכיון שהוא בקי
קבל רע של הלוקח גרם ששעה ודמי נבי לוי לאונס דגניבת
ואידיה דשומי חנם פטור בו ואם קבל שכר על השומא חייב
דשומי שכר חייב באונס דומי דגניבה ואידיה הכי נמי הכא
ולא דמי למראה דינר לכולהו ובל אדם שחייב אפילו בחנם
השאני הכרת מטבע שצריך בקיאות גדולה ואין לאדם
להשתדל בו לראותו אם לא שיהיה בקי גדול אבל בנפחית
מקח אין בו כל כך אונאות וכל התגרין בקיאים בשומתו לפי
בשכר חייב בחנם פטור אבל מי שאינו תגר אפילו בחנם
חייב מדינא דגרמי כיון שידע שזה שומה עליו והוא אגלו תגר
לא היה לו להתעסק בו ומדקא הוא :

גו' שנתאנה אין לו אונאה דלא תנוי אלא את אחיו כתיב
וגו' שהונה את ישראל מחזיר אונאה ברינים שלנו
שלא יהא כח הגונח כסור משל ישראל :

גז' הגושא ונתן באמנה אין לו עליו אונאה כיצד שאמר
לחפץ זה כפרה וכה לקחתי וכך וכך אני משתכר בו ו
אפילו לא אמר לו המכר בכתב לקחתי אלא הליקח
ממנו חז' לחפץ זה קניתי אותו וכו' מאמיר כמה
שחמר שקניתי אותו ואני אוסיף לה כך וכך ברית אין בו
אונאה והטעם שהרי לא ספק זה מטעה ראשונה על שיווי
המקח אלא על הדמים שיקח זה לפיכך אפי' נודע שנתאנה
בהלוקח ראשון צריך זה ליקח כמו שקנאו דאדעתה דהני
משכו ליתן לו כמו שקנאו :

כח והגושא ונתן באמנה לא יחשוב הרע באמנה והיפה
בשווי כיצד כגון שקנה עשרה ריעות בעשרה דינרין
יש בהם שאינן שנות דינר ויש בהן ששוות יותר לא יחשוב
הבעת כל אחת בדינר לומר שבין קנאם והיפוח בשוויין אלא
יחשוב הכל באמנה כמו שקנאם יחד ומעלתו על ע"פ המקח
שכר הבחף והפונדק שכולם פרמי המקח וזהו שכר שנתנו
לא יעלה על דמי המקח ולא יקום ממנו אלא כפי שחפצו עמו
מה שיתן לו ריבן שחזיר וכו' כבשכר שרחו הוא :

כט ואילו דברים שאין להם דין אונאה העבדים והשטוחות
והקרקעות וההקדשות אפי' מכר שוה אפי' בדינר או
שוה דינר בארץ אין בהם אונאה שכן למדנו מקרא דכתיב
וכי תמכרם פטור משעם או קנה מיד עמיך דבר הנקנה
מנו ליד הדינו מטלטלין ולא קרקעות שאינן מטלטלין יצאו
עבדים שהוקשו לקרקעות דכתיב והתנהלתם אותם וגומר
דנקשו לאחזה יצאו שטרות דכתיב וכי תסכרו ממכר
וגמר דבר שנופו מכור ונפו קנוי יצאו שטר' שאין נופו מכור
ואין נופו קנוי שאין עומדי אלא לראייה שכתם יצאו הקדשות
דאחזי אמר קרא ולא הקדושים אומרים דדוקא עד פלגא
אין לה' אונאה ולא עד בכלל כגון שמכר שוה מנה במעט
פתח ממאמים אין להם אונאה אבל אם השעהו בכפל
המקח כמל :

ל כמה דברים אמורים במכור נכסי עצמו אבל השליח או
אפוטרופות שמעה ונתאנה בכל שהוא בין במטלטלין
בין במקרקע חוזר ובשל דכיון דנתאנה לא עשה שליחותו
והוי כאילו אינו שלוחו דאל' לתקנו שדרתיך ולא לעותי
ואם אינה את הלוקח יא' שמכרו גם כן בשל אפילו בכל שהו
כמנתאנה דהוי נמי כאילו לא שלחו משלח' שלא שלחו
לקנות ויש אומרים שריבן כסאר כל אדם שמוכר את שלו
ע"י שותף הוי מחילה וזכח המטלה ביהרון דהא שלוחו של

לבוש עיר שושן חלכות אינאה ומוקה טעות

את זה במרה או במסקל או במנין אפי' כל שהו הוזרין שאין זה נקר' אינאה אלא טעות כד' שחלקו הן בעצמן אבל אם חלקו ע"י שליח ומעה בכל ענין כשל החלוקה אפי' כל שהו דאמרו ליה להקינו שדרתיך וכו' :

לח ואם החנו ביניהם נפיונ בשמא דכי דינא דגנן בכי' ריז טאם שעו כשתות החלוקה כטילה כדאמרינן כדניינן ששמו ופתחו שתות או הותירו שהות סכרן בטל כדכתובנא לעיל סיפן ק"ט סעיף נ' :

לש ראובן ושמעון אחי' וחלקו על הנאי שמי שיפול לו בית פלו' שיפול לו פרח כמכיו ושמו נ' ג' עילוי זה ולא שמו אל לבם שהמכוי כהו' יוכלין כני המכוי לעכב עליו מלפניה ונפל אורו הבית לראובן ורוצה ראובן לנטל הח' לוקה שאם' שבין שבני הכבי' יוכלין לעכב עליו אפי' יהן לו שמעון דרך בתוך חצירו אי אפי' כי בו ליכנס עמו דרך פתח אחד הריק עם ראובן כיון שאין לו יציאה לצאת מסם החלוקה בטלה מעיקרא :

רבה אסור להונות בדבריו ולגנוב דעת הבריו' ולרמות במקוה ומסכר וכו' סעיפים :

א כסם שיש אינא' במקוה ומסכר ועובר בלאו כסו שאמרנו כך יש אינאה בדברים שעובת נם עליהם בלאו דכתי' לא חוננו איש את עמיתו ויראת מאלהיך ואמרו חז"ל באונא דברים החשוב סדר בר אבה אמר באונא דברים או אינו אלא באונא טמון כשהוא אומר וכי תמכרו לעמיתך או קנה מיד עמית' אל תוננו וגו' דרי אונאות כמון אמור הוא מה אני מקיים לא חוננו איש את עמיתו באונאות דברים ומה הם אונאו' דברים יתבא' במעיק' ד' בעה' וגדולה אונא דברים מאונאו' כמון שזכרנו בא' בו ויראת מאלהיך וזה לא נא' בו ויראת מאלהיך ושעמא שזה ניתן להשבון וזה לא ניתן להשבין ועו' שזה בנפשו זה כמטונו והצועק על אונא דברים נענה מיד שכן אמרו חז"ל שכל השערים ננעלו פ' כל שערי הפלה ננעלו חוץ משערי אונא כלוסר הצועק על אונא דברים אין השער נינעל כפניו אלא שמוע ושמע הש' צעקתו מיד שכן הנה הכאף על חומת אנך נבדו אנך פ' לישן אונא מדכתיב בירו' אנך משמע שה' נצב עליה ושימע מיד ורוקה כידו ומס' לו עונשו מיד יא' שאין מצווין על אונא דברים אלא ע"י מי שהוא ירא אלהים שנאמ' לא חוננו איש את עמיתו וכי עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תוננהו אב' אם אינו ירא אלהים הרי הוא סאנת את עצמו ומותר להונותו גם כן :

ב וביותר צריך לזהר באונא הנר בין בנפשו בין כמטונו לפי שהוזרנו עליו בכמה מקומות ונר לא חוננו וגו' :

ג וצריך אדם לזהר שלא להונות אשה שדמעחה מצויה ושערי דמעות לא ננעלו ועומ' אונא קרובה לבא שנ' ואל דמעט' אל תחרים שאינו לשון הפלה אלא לשון כך היא מדתך טאל החרש לדמעת המדענה סגני ששער זה לא ננעל :

ד וכיצד היא אונא דברים לא יאמר לו ככמה אתה רוצה הפץ והוא אינו רוצה לקנותו היו המרין מבקשין לקנות תבוא' זה לא יאמר להם לכו אצל פלו' והוא יודע שאין לו לכנור ואם היה חבירו בעל השובה לא יאמר לו זכור מעטך הראשוני' חיה בן נרים לא יאמר לו זכור מעשה אבתך אם היו יכורין באין על חבירו לא יאמר לו כדרך כאמרו חכירין לאיוב הלא יראתך כמלך זכור נא מי הוא נקי אבר אם נשאלה שאלה על דבר חמס' לא יאמר לפי שאינו יודע אותה חמס' מה תשיב בדבר זה וכן כל כיוצא בדברים אילו ואל יאמר אדם מי יודע אם נחכונתי לרעה שלבך נא' כאן ויראת מאלהיך שהוא יודע המהשבות כלום דבר זה מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר חו ויראת מאלהיך :

ה ויותר אדם שלא לכו' סם לחבירו כדי לבייש אפי' שהוצ' רגיל באותו כינוי ואין מתביי' כ' כיון שכונתו דביישו אפור :

אסור לרמות לני אדם במקוה ומסכר או לגנוב דעה אפילו אינו מסרמה אורו כמפון שיעור האונא כגון אם יש פים במקומו אפי' אינו מכירו לו ביוקר צריך להודיע ללוקח שיש בו פים זה ואף אם הוא נוי לא יוכלו בשר נבילה בחזקת שלה שחושה ואף לגנוב דעה הבריות בדברים כגון שמדאחו לו שאינה דבר בשבילו ואינו עושה אסור כיצד לא יסרהב' ז' שיעוד עשו' והוא יודע שאינו סוער ולא ירבה לו בתקנות והוא יודע שאינו מקבל לא יפתח חכיות פתוחים להנזיר' ח' סובר שפהם כשבילו אלא צרי' להודיע שלא פתחם כשבילו ודוקא כהאי גוונא דלא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שפתחם כבר וסבור הוא שפהם כשבילו אבל אם הוא דבר דא' ליה ליה לאסוקי אדעתיה שאינו עושה כשבילו ואינו מטעה את עצמו סובר שעו' כשבילו לכבודו כגון שנענע בחבור' וכו' וסבור זה שיצא לקראתו לכבודו אין צריך להודיע דעתו דאטעי אנפשיה :

ז ולא יאמרו סיד' כמון כפך זה הוריקן ולא ילך לבי' האכל ובידו כלי ריקן וכיבר האבל שהוא פלא והוצ' להבדילו ואם הוא עושה כדי לכבודו שיהו סבורין כן שמכבודו פתור' : ח ולא ימכור לו עור של כהכה כחה סאליה בחזקת שהיא שחושה שאין עור המחה חזקה ככתחה ולא ישלח לו חבית של יין ושמן צף על פיו ושעמא משום שיש לחוש שימכור את חלכל שמן וזמן עתה אורחים ש בטח שיש לו סמן הדבר לצרכו ונמצא מהבייש :

ט אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהם ולא את הכלב אדם כגון לצנוע עבד זקן העומד למכור כדי שיחיה ב' ח' בהמה להשקתה מי סגבין שמנפחין אותה חוקקין שערוניה כדי שהראה שמינה וכן אין מקרדין ולא מקרדין אוחה כדי לוקף שערוניה וכלים כגון כלים יסכים לצרף אוחס' כדי שיצו' כחודשים ואין השבח שמשכיחה בצפע כמו העילוי שמעלה אותה בדמים אבל חדשים מותר לצרף כפי ליפותם דבלא הכי הם חדשים ומטובים ואין נופחים בקר' כדי שיראו שמינים ורחבים ולא שרין הבשר במ' כדי שיהיו לבן ושמן וכל כיוצא בזה :

י אין מעריבים מעט פירות רעים בהרבה פירות יפים למכורם כולם בחזקת יפים לפי שאינם ניכרים אפי' ח' בהרשים ואצל חדשים ב' שנים שהיטנים טובים יח' לאכילת ואפי' ישנים אסור לערב עם חדשים דאע"פ שהם טובים יותר לאכילה ולא עיד' צלא אפילו היטנים כיוק' ח' חדשים אסור לערב כוזשים דשמא זה שקינה חרש' דוצה ליישנם והיט' אינם ראויים ליישן :

יא יין כיין התיירו לערב קשה ברוך בין הנחות דאע"פ דהפך יותר טוב לשהות מהקשה ונס דמו יקרים אפה מותר פפני שכסניהנין מעט קשה ברוך הוא משפחו ומתק' י' יותר כשמערבו בין הנחות אבל שלא בין הנחות לא ואם היה שלטון ניכר מותר לערב ככל מקום שכל דבר הניכר שעמו מ' הלוקח נאין כאן אונא לפיכך שותר לערבו ויין דך לעולם מותר לערבו בקשה שהרי משיחין :

יב אין מעריבין סים ביין ופי' שנתערב ס' ביינו לא ימכור בהנות אא' כן הודיע לקונה ולא ימכרו להנר אף ע"פ שטורא סמא ירמה נו אחרים והוא ליה הוא כמו מסייע לאיסור' להקטוה אם כן אפי' מים לכדן לא ימכרו לו קמא יערבם ב' דלא חש חמס' אלא בזמן שאינו מוכר לו דבר העסוי למט' בו כמו שירא עכשיו :

יג וכמקום שנהגו לערב סים ביין בין הנחות פותר' ל' בשיעור שדרכם לערב :

יד במקום שנהגו שכלמי שקינה דבר טועמו החילה מיה לערב בו לעולם דודאי הלוקח טעמו החילה אבל אין הכל טועמין לא דשמא יקחנו אחר דלא יטעמנו פו אין :

לבוש עיר שושן הלכות אונאה ומיקח טעות * חלב

ב אין כל הדברי' הללו נאמרין אלא לדין במקום שאין שם מנהג ידוע אבל במקו' שיש להם מנהג ידוע הכל כמנהג המדינה דרדאי הם יודעין שם מאבותיהם שדרך הפירו' להיות שם כמנהגם יש מקומו' שנהגו שיהיו כל הפירו' מנוק' וברורים מכל דבר ושהיו היינות והשמים צלול' ולא ימכרו השמרים בלל ויש מקומות שנהגו אפי' היה בלאס מחצה שמרים או יתהו בפירות עפר או חבץ או מין אחר ימכרו כמות שהן לפ' הכומר שם מתוך נרנו של חבירו נותן לו דפי חסין כשעור צרור שברר שאילו הניחו שם היה יכול למוברו במדה עם החסין וא"ת יחזירנה שם כבר אמרו אסור לערב כל שהוא לעיל כסי' הקודם סעיף ט':

קל המוכר לחבירו מרתף של יין והלוקח יין והחמיץ וכו' סעיפים :

א האומר לחבירו מרתף של יין אני מוכר לך למקפה ופירש מקפה הוא יין לצורך להמעי' מאכל ולהתן לתוך התבשיל אני מוכר לך דהיינו יין טוב ומתקיים הרבה מסתפקין ממנו מעט מעט לפי' כשאמר לו מרתף של יין למקפה אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה וראוי להבשיל אבל אם אמר מרתף שלי יין אני מוכר לך סתם ולא אמר למקפה אין צריך להיות כולו יפה אלא כסחם יין והוא שיש עשר קוססות בכל מאה פ' קוססות יין רע שבכר ההחזיר קצת להשתנות : אמר לו מרתף זה של יין אני מוכר לך למקפה או שאמר מרתף זה אני מוכר לך למקפה ולא אמר יין אע"פ שאמר למקפה כיון שאמר זה משמע למעושי כלימור זה כמו שהוא שאינו טוב בכו' שאר מקפה לפי' מסתמא מקבל עליו הלוקח : קנקנים קוססות ככל ק' יתר על זה לא יקבל שאין דרך לקבל יותר וה"ה שאם א"ל בפ' סלקחו לשתותו מעט מעט הוי כאילו אמר ליה למקפה שכיון שרוצה ליקח ממנו מעט מעט צריך להיות יין טוב שיהקיים כשילוקחים ממנו מעט מעט שכשאין היין טוב דרכו להשתנות אם אין החכיה מלא על כל נדותיו :

ב והמוכר הבית אחת אם אמר לו חב' שלי יין אני מוכר לך פתם ולא אמר זה בין אמר למקפה בין לא אמר למקפה נותן לו יין שכולו יפה אע"פ דבמרתף כה"ג מקבל עליו עשר קוססות למאה הכא חכיה יין מדר חכרא משמע לא מקבל עליו מירי אפי' אם התנה שיהיו לו מעט מעט כשימכרנו בחכיה אפי' לא אמרין שיהיו לו חלק העשירי קוסס דכיון שהזכיר לו חכיה משמע שיהיו לו יין הראוי לתן בחכיה אחת :

ג ואם אמר ליה מרתף זה שלי יין אני מוכר לך וכן בחכיות שאל חכיה זה של יין אני מוכר לך כיון שאמר זה משמע שאינו טוב כמו שאר מרתף או שאר חכיה נותן לו יין הנמכר בחנות שהוא בנינו לא רע ולא טוב :

ד ואם א"ל מרתף זה אני מוכר לך משמע כמו שהוא אפילו כולו זמץ הניעו :

ה וכל זה לא איירי אלא בשלא עירה הלוקח את היין להתיך כליו אלא הניחו בתוך כליו של מוכר אבל אם עירהו להתיך כליו והחמיץ אפי' מיר ואע"פ שאמר לו לתבשיל אני צריך לו אין המוכר הייב כאתריותו שיאמר לו כליד גרם לו להחמיץ מיהו אם ידוע שדרך יינו להחמיץ והוא אמר לו למקפה אני צריך הרי זה מקת טעות חזרה :

ו מבר לו יין והניחו בקנקניו של מוכר והחמיץ אם אמר לו למקפה אני צריך או שאמר לו לשתות מעט מעט והחמיץ הוציל ובקנקניו של מוכר החמיץ בחזרו וישמעו יונק וקנקנד ואם לא אמר לו למקפה ונס לא אמר לו לשתות מעט מעט אינו יכול להחזירו שהרי יעשה לו למה לא שאל אותו מיד לא היה לך להחזירו עד שיהיין והוא ששהת יינו ונתן משיעור יוסי' דאנו ה' ה' הא לוקח לשתות בדין חכרא אבל

טו אין מערבין שמרי יין ביין אפי' אם קנה ממנו ב' חכיות של יין אין מערבין שמרי הביות זה בסל זה לפי ששמרי הביות זה מקלקלין חכיות אחר אבל אם קנה ממנו חכיות של יין הסדה בכך וכך כשאס' למדור יכול לערב השמרים עם היין וכובר לו הכל ביחד שכן דרך הקונה חכיות יין קונה אותו עם השמרים שבהוכו :

טז התגר נוטל אפי' מה' גרנות ונותן למקום אחר או מחמש נחות ונותן לתוך חכיות אחר שכיון שה' התגר הכל יודעין שלא יג'ו גולם בשל ובהזקה זו קוני' ממנו ובלבד של יכוין לקנות הרוב ממקו' השוב כדי שיצא עליו קול שהוא קונה הכל ממקום שוב ואח"כ קונה גם ממקום הרע ומעירבו עמו :

יז מותר לברור הפסולת מתוך הגרוסין ומן הקטנית כדי שיצאו יפ' ויוכל למוכר' ביוקר יותר מאחריו שזהו דבר הנראה לעינים ויכול הלוקח לראות ולהבין כמה שיות יותר בשכיל שהוציא פתם הפסולת ושוב הוא לעלות בדמיהם כדי שלא יצטרך לטרוח ולבררה ובלבד שלא יברור העליונים ויניח הפסולות בתחתונים שהרי מרפה בזה את הלוקח שיסבור שהתחתונים יפים כעליונים :

יח מותר לחנווני לחלק קליות ואגוזי' לתניקו' כדי להרגילם שיקנו ממנו ויכול למכור בזול יותר מהשער שיקנו ממנו ואין בני השוק יכולין לעכב עליו דאדרכה הכא עליו ברכה שמוזיל את השער ועל' סימן קנ"ו סעיף ה' :

יט המוכר לחבירו סתם שמן או יין אע"פ שידוע בו המוכר שהוא מזוקק אסור לערב בו שמרים אפי' כל שהוא וכן הדין בכל הפירות :

המוכ' לחבירו סתם מזוקק אינו מקבל עליו שמרי' אם ימצאו בשליו החכיה מבר לו שמן סתם סקבל עליו לונ ומחצ' שמרו' לכל מאה לונ אם ימצאו בשליו ופקבל עליו עוד שמן העכור העולה למעלה על פני השמן יתר על השמרי' הידוע' באותו מקום כד' כשתנן לוסעות בתסרי שהשמן עכור והרי קנאו עם השמרי' המעורב' בעכרותו ולוקח ממנו השמן בניסן שכבר שקעו שקעו ונחו השמרי' בשליו הידוע' במדה של חסרי' שהי' גדולה שדרך לעשותה מפני אותו השמן הצופה למעלה אבל אם לוקח השמן בניסן במדת ניסן שדרך לעשות' קטנה מפני שכבר שקעו השמרי' צלל השמן אינו מקבל עליו אלא השמרי' בלבד :

כ המוכ' לחבירו חס' או שעיר' או פירו' כמה פסולת צריך לקבל הלוקח וכו' סעיפים :

מיני הבואה וקטניות דרכן להיות מעורבין זה בזה שא"א שומרין בגרנו' שלא יתערבו גם עפר ואבק דרך להיות מעורבין זה ש"א לטורמן בזה לפיכך המוכ' לחבירו חסין סתם צריך שקבל הלוקח מכל סאה לחסין רובע הקב קטנית שדרך אילו לתערב יחד בגרנות וכן בשעור' מקבל עליו רובע נישוכים לכל סאה פ' אבק וקשין שנזר' שם בניש' ובקטני' מקבל רובע פ' ורור' לכל סאה ובחאני' מקבל עליו עשר סהליעו' לכל סאה אפי' אם מוכר לו פחות מק' מקבל עליו אחר לכל יו' ובשאר ירות מקבל עליו רובע שינופת לכל סאה דמסחמא כן דרכו של כל אחד נמצא בהם יתר על השיעורים הללו כל שהוא יצאה הלוקח לבררם חשודין המוכר מסחמא ערבו כידים וקנסין המוכר שיכול הלוקח לברר ולנפות כולם וצריך המוכר יתן לו כנגדם פירות מנופים וכו' שיש בהם כלום יא' כל הדוק' כדלא ירעין שעירבן אכל אם ידוע שלא עירבן המוכר צריך לקבל הלוקח אילו השיעור' והמותר ינכה לו י' שכל השיעור' במוכר לו פירות סתם ולא אמר אילו או שאמר פירות יפות אילו אבל אם אמר פירו' אילו ולא אמר יפות צריך לקבלן כמו שהן הן מעורבין בהרבה פסולות הן מעט ואם אמר פירו' יפיה ולא אמר אילו נותן לו פירות שכולן יפות :

מחבר

מחבר

* לבוש עיר שוטן הלכות אונאה מוקח טעות *

של מי רגלים אקרר טמא יבא מי שאינו יודע וימזוד פה וצמ
יש מנהג בעיר שאין מודדן אלא במדה הרשומה ברוטם
הידוע וזו אינה רשומה מותר להשתוותה :

ד אחז' טעריך לעשות המדות באופן שיכירו אותם הישכ
בטבעת עין כדי שלא יטעו בהן להחליפן ושיערו חז'ל
כיצד עושין מדות מסא' והצי' סאה שיש הפרש רב ביניהם
ולא יבאול טעויות ביניהם להחליפן זה בזה וכן עושין הובע
הסאה שהיא חצי חצי סאה ועושין קב וחצי קב והובע הקב
וסמיניה הובע אבל אין עושין קבויס שלא החליפנו ברובע
הסא' שהקב וסחצ' אפ' הית עושין אותו הין וחצי הין ושלישי'
ההין ורביעית בהין לונ' היצ' לונ' ורביעית הלונ' וסמיניה ואחר
מח' שבשמיניה אע"ג דבסאה אין עושין שלישיה הסאה שהי'
קבויס במדה הלח פינכריו ויהי ולא יבאו לשעות כל כך :

ה המחק טעושי' לפדות למחוק הנודס אין עושין פרלעת
או מפני שהוא קל ואין יכולין למחוק בו הישב והוא רע
למוכר וגם אין עושין אותו משל מהבת מפני שהוא כבר ורע
ללוקח שמוחק בחזק אלא עושין אותו כשל אנוו שקמה
ואסכרוע וכיוצא בהן ואין עושין אותו מצד אחר עב וצד
אחר קצר מפני שזקצר נכנס בתוך התכואה ומוחק יפה והעב
אינו נכנס כל כך ואינו פוחק יפה וכול' למית' בו שבטחא
מוכר ימחק בצד הקצר וכשהוקינה ימחק מצד העב לפיכך
יענה או סניהם קצרים או שניה' לעב ולא ימחק מעט מעט
מפני שה' מ' פחות ללוקח ולא ימחק בבית אחת במהירות מפני
שהוא מפחית למוכר אלא ימחק בפעם א' בטהון :

ו ובספורד דבר רח לא יעשה בעניין שהעלה הרתיחת
והיראה הסדה כאלו היא מלאה אפילו היא קטנה מאד
סאין ברהיחה שיה פרוסה וצריך לחשותה אחר שיפסוק
הקילות כדי שישפ' בסנה ג' שיפין הרבוק בדופני הכלי ופה
שישאר בה אחר' הוא ש' כרא' כבעל הכית המוכר שאינו
טרוד בסכירתו ויש לו פנאי להסרה אבל חנוני המוכר הוא
טרוד במכירתו לא הזקיקורו להשיף הין לא פנאי :

ז הסיפון שקנה הרבה ביהד ומוכר לחנונים מקנח המדות
שמודד בהן דבר לח אחת לליום מפני שדבק בה וסתמעטת
הסדה ובה' שאינו מוכר כל כך הרבה די לו שיקנה אחת ל'כ
חרש והחנוני שאמרנו סאין צריך להשיף ג' שיפין וכדבק בה
הרבה צריך לקנח פעמים בשבת :

ח במק' טנהנו למדוד במדה דקה כגון בקב לא ימדוד בנסה

כגון בסא' והיו הפסד הלוקח דאין לו משה קבין כי אם
דכרע יחד ואיכר ההכרעות ואפ' במקום שמוחקים נמי' א'
לפחות כל כך בצמצום וכז' במקום שנהגו למדוד בנסה לא
ימדוד בדקה כלומר ענה טובה למוכר שלא ימדוד בקנה
ויפסיד את עצמו ובמקום שנהגו לנדוש לא ימחק ואפ' מחול
קנה ובמקום שנהגו למחוק לא ינדוש ואפ' מחול מוכר שנאמר
איפה שלימה צריכה להיות האופה מכונין ושלימה שלא יבאו
לידי רמאות סאם יעשות בן שטא יראו אותם אחרים ויאמרובך
הפנהג וירכה הלוקח את המוכר או המוכר את הלוקח והל'
ליבא למיסר דבלא מחול סירי דההוא מלא תעשו עול נפקא
שנוזל את שלו כיריים ואפ' אם ירצה לתת לו שלישה מחוקות
בשביל שהי' נדושה ואפילו במקום שמוכרים סאה נדושה
בשל שהדינרין ואמר לית תן לי סאה מחוקה בשני דינרין לא
אסרינן דלהיו כאלו קנה שני שלישיה מדה נדושה המדה
דוא שלי' הסדה והישא לא לרפות מכונין שפוחת לו שלי'ש
משעת היוצא וכ' ע' ידע דבשביל כך פוחת לו משום שאין מנהג
בעיר למחוק אפ' אסור וכן במקום שנהגו למחוק א' נדושי'ן
ואפילו רצה להוסיף על הדמים אסור ולמדו מוכתיב איפה
שלישה וצדק ונומר דהיי' צדק מיותר הוא ולשפויי אתא כלומר
צדק ס' משום ראף זה יכול לנא לידי רמאות דאיכא פחז'
במדירה ולא ידע בקחת ולא בתוספות .

אבל אילו שהי' שפי' שיעורא דאע"ג דלא א"ל למקפה אי
בנקננו דמוכר הוא חייב באחריותה :

י שכר אין דינו כדון הין שהי'ן הלוי שפי' במזל האדם
לפיכך אם לא אמר לשקפה אפילו נמצא הוך שלשה ימים
שהוש' חומין אין המוכר חייב באחריותו סאנו אסרי' הין היה
בשקנאי ומזלו גרם לו שפיהר להחמין כמו שאמרנו בסעיף
הקודם מה סאין כן בשכ' לפיכך המוכר הבית של שכר להבירו
והחמין הוך שלשה ימים והם עודם בחביתו של שכר הרי הוא
באחריות המוכר ואפילו קבל המעות צריך להחזירם דיוון
שנמצא חומין תוך ג' ימים ודאי שהחליל להחמין כבר ואע"ג
דריחיה וטעמיה שכרא וקל שהוא שכר ס' אסכרא כי האי
לא יהיב איניש דמי כיון שכבר החליל הקלקול שפמנו
נהקלק ואפי' טעמו הלוקח והיה ריחיה וטעמיה שכר ודאי לא
שעמו שפיר ואם החמין אחר שלשה ימים הרי הוא באחריות
הלוקח ואפילו לא נתן המעות חייב ליתן כיון דטעמיה והיה
ב' ימים וס' יהיב לא טעמיה המעות כיון דספק הוא בדא'
כשהניחו בכליו של מוכר אבל אם עירהו הלוקח להוך כליו
אפי' החמין הוך שלשה ימים אינו באחריותו שיאמר לו כל'ך
גרם לו להחמין :

יא המוכר חבית שלי'ן לחבירו למכרו בהנות מעט מעט
והחסיצה במחציה או בשלישית הוזרה למוכר ואם טינה
אלוקח המכר סלה והחסיצה הרי הוא באחריות הלוקח שיאמר
לו הריב' כיון הנקב גרם להוכן אם הגיע יום הסוק ושהה
ולא מכר הרי הוא ברשות הלוקח שיאמר לו אם לא שהיתח
וסכרת בימא דסוקא הקודם לא היה מחמין :

יב וכן הסקבל חבי' שלי'ן כחבירו בעיסקא למחצי' שכר ע"מ
להוליכה למקום פלו' למכרה שם וקודם שהגיע שם הוחל
היין או החמין הרי זה כירס' מוכר מפני שהחכית והיין שלו
האומר לחבירו יין מכושל או מבוסס אני מוכר לך צריך
ליתן לו יין שראוי לההקיים עד היצירת ואם החמין קדם
העצית והוא ככליו של מוכר חייב באחריותו אבל אם עירהו
הלוקח להוך כליו אינו חייב באחריותו יין ש' אפי' מוכר לך
נותן לו משל סנה טעברה . מיוסן של ג' שנים יצריך שיהא
ראוי לההקיים עד רחג וכל זה לא איירו אלא במקום שאין
סנהג אבל במקום שיש פנהג הכל לפי הסנהג :

דלא

שלא לרמות במדה ובמשקל וכ' צד יעשה איהם
וכיצד ישקור והיובים העמיד מ' ימים על
על הסדות ועל השערים וכו' כ' טעמים .

א כתיב כפ' קרושים לא העשו עול בשאפט במדה במשקל
ובמשרה מאוני צדק אבני צדק איהת צדק הין צדק יהיה
לכם וגו' ובפרשה כיוצא כתיב לא יהיה לך כביסך אבן ואבן
גדולה וקטנה לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה
אבן שלימה וצדק יהיה לך איפה שלי' וצדק יהיה לך וגו' הרי
שהחמיר ההרה בזה מאד לפיכך אסור לרמות בעניין המדה
והמשקל אלא צריך שיהו המדות והמשקילות ישרה מצודקות
ולא ירמה בהן הבריות ואם עשה כן ופסד ושקל חסר עובר
כלאודלא תעטועול במדה במשקל ובמסורה וחייב להחזיר
בין לישראל בין לנו דק'ל גזל נוי אסור ועובר בישראל משום
לא הנזול דהא גזלו במדה :

ב ומדכתיב יהיה לך יתירה דרשי שיהיה לך אנדמין פירש
מ' ימים על המדות כלומר שחייבין כ' להעמיד מ' ימים שיהו
מחזירין על החנויות לראות שיהיו המד' והמשקל' והמאזנים
מצודקות וכל מי שנמצא אתו מדה חסרה או משקל חסר או
מאזנים בקולקלים רסאין להכורו וקונסו כאסרי' ראה לבד' ;
ג ומדכתיב לא יהיה לך וגו' אמרו שאסור לאדם להסתות
סדה חסרה בכיתו אפי' שאינו מודד בה ואפי' לעשותה עביט

* לְבוֹשׁ עֵיר שׁוֹשֵׁן הַלְבוּשׁ אֲנָנָה וּמִקַּח טַעוֹת * קֵלָה

ויתן רביע לישראל עם הבשר ויהיה הבשר לישראל פחות רביע אבל אם אנה אומר יתן חצי לישראל ורביע לישראל בכך אחת יש לחוש שמא ירמה את חבריו שיפול הרביע לישראל מן הכף ולא יראהו הלווק :

טו בני המדינה שבאו להוסיף על המדות והמשקלות ולבטל את הראשונות הרשות בידם להוסיף ער שתות שאם היה הקב משל חמשה הרשות בידם לעשות משל ששה אבל יותר משש אין רשאין להוסיף כדי שלא יבאו לראוב' דשם יבאו חגרים ממקומות אחרות ולא ידעו שהוסיפו על המדות והמשקלות ומכרו בה בשער המדה הראשונה ויהיה כאן ביטול מקח אבל משתות בשוה מותרין להוסיף אף על גב שיש כאן כרי אונאה לתגר אשכחו קרא ביחזקאל שהחירו ולא הקפיד על שתות וטעם מסום דהאי מילת' מילת' דאקראי הוא דלא שכיח שלא ישמע התגר הוספת המדה בעיר שהו' מהגר בה וגם אם לא ישמע אין כאן הפסד לתגר בקרן שלו אלא בשתות שהיה לו להרויח שכן דרך התגר להרויח שתות לפיכך לא חשו חכמים לפסוד' הרויח של התגר בדבר שהוא אקרא בעלמא אבל יותר משתות דאית ליה פסידא לתגר בקרן שלו חשו אפילו בכה"ג ואסרו להוסיף יותר :

טז כתיב לא תעשו עול במשפט בסדה ונומר וארז'ל דהא במדת פירושו במדת קרקע דאלו מדת כלים כבר אמרו בפסוק אחר דהין צדק איפה צדק ונומר לפיכך צריכין גם כן לדקדק במדות קרקע והמודד קרקע בין אחים ובין שהפיג צריך לדקדק בחשבון מדידתו על פי העיקרים המהבארים בכתיב הגימטרי' שאפילו מלא אצבע מהקרקע רואים אותה כאילו היה מלאה כרכום כלומר שיהא חשוב בעיניו :

יז וד' אמו' הסמוכין להריץ מזולזין במדידתן והסמוכין לשפ' הנהר אין מודדין אותן כלל מפני שהם של בני רה' :

יח המודד את קרקע בין שני אחים או שחפזין לא ימודד לאחד בימות החמה ולשני בימות הגשמי' לפי שהחבל מתקצר מחמת יובש בימות החמה לפיכך אם מדד בקנה או בשלשלת של ברזל וכיוצא בה אין בכך כלום שהרי אילן לעולם מדה אחת יש להן :

יט קשה עונשין של מדות אם עושה בהן עול יותר מעונשין של עריות עם נכשל בהן ודריש ליה מקרא דבעריות כתיב אל את כל התועבות האל עשו וגו' ובמדות כתיב אלה דכתיב כל עושה אלה עושה עושה ואל לשון קשה הוא דכתיב ואת אילי הארץ לקח ואלה קשה מאל דמשל רבי הוסיף הכתו' בהן ה' לרבות ולהגדיל הקישוי ופריכין הא' בעריות נמי כתיב אלה דכתיב כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרחו ומהרצ'י' ההוא למעושי מדות מכתת כלו' דאע"ג דקשה עונשין אין בהן חייב' כרת וכו' א"כ מאי עורפייהו כלום' בכאר הן המורי' מעיר' בהא מילהא דהס המורי' בעריות איפשר כחשובה דתשובה מעולת בהן ועוד אמר' כל חיובי כריתות שלקו נפשו מדי כריתות' ומדת שהוא נזול את הרבים אי איפשר לו בתשובה שהרי השובתן הלווייה בהשנת הנזילה דכתי' והשיב את הנזילה וכיון שהנזילים רבים אינו יודע לטי יחזיר ואע"ג דאמרינן יעשה כה צרכי רבים מ"מ אינה תשובה מעליית' שאין זה השכה מעולה ועוד דנבי מדות הוזכר יציאת מצרים אני ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגו' לומר שהכופר במצ' המדת הרי הוא ככופר ביציאת מצרי' וטעם' דהא השוקל או מודד במדה חסירה היא עושה בתחבולה כסת' שלא ירגיש בה הקונה וכל העושה עבירה כסתר הרי זה כיפר בהשנתה הסי' שאם' הו' אין הסי' רואה או יודע מה שיעשו בו אין לו השנחה על הארץ כי עזב ה' את הארץ ונמצא שכופר בכל הנסים המפורסמ' שנעשו במצרי' בהשנתה הסי' על ישראל' כ כבר אמרנו בסעיף ב' דילפינן מקר' דמעמיד' אגודתין למדות לפיכך חייבים פ' להעמיד ממונים על השערים של

ט המשקלות צריך ג' לעשות באופן שלא יבאו להחליף זו בזו כיצד עושים אותה לישראל ותצי לישראל ורביע לישראל אבל לא יעשה שלישי לישראל ולא חמשת לישראל ולא ג' רביעי' לישראל שבקל יבאו בהם לודי טעות להחליף זה בזה ולרמות זה את זה לפיכך אמרו שאין עושים משקלות שיהא התוספות גדול על הקטן פחות מהכפל ואין עושים לישראל פחות רביעי שפתחלף בלישראל או בחצי לישראל :

י אין עושים המשקלות מפני מהכת בנזן מכריל ועופרת ושאר מיני מתכת מפני שהם מעלין חלודה ושוחקין ופוחתין לפיכך לא יעשו אותם אלא מזכוכית ואבני חלקים הגמציים על טפה הנהר ויש מי שאומר דווקא משקלות ששוקלין בהן בשר ושומן אין עושים ממתכות מפני שהליחות דבק מהן ומתייבש ומכביד אבל משקלות לשקול בהן כסף זהב ודבר יבש עושים אותן של מתכות אם ירצה וכן נהגו למשקלות קטנות ששוקלים בהן כסף זהב ויש לחפות אותה בעור שבשחוקה מועטת כביא הדין גדול אבל שאר משקלות גדולות ששוקלין בהן נחשת וברזל ועופל' שאין בא לודי הפסד גדול אלא א"כ ישחוק יותר מדי אין צריך לחופן בעור :

יא אסור להטמין משקלותיו במלח ולא מפני שהמלח מקל אותן ורוצה למכור בהן י"א מפני שמכירין ורוצה לקנות בהן וישניהם אסורים וכיון סדבר זה שאין יודע בהן אלא הוא גומר במשקלות ויראת מאלקי' שהוא דבר הססור לל' :

יב החנוני ששוקל דבר לח אחז'ל שצריך לקנות המשקל פעם אחת בשבת והמאזנים בכל פעם ששוקל בהם :

יג המאזנים צריכין שיהיו מיושרין כל אחת לפי מה שהיא כיצד מוכרי נחשת וברזל ששוקלין בהן חתיכות גדולות של מאה לישרין וכיוצא בהן צריכין שיהיו גבוהין מן הארץ ג' שפתי' והחוט למעלה שאוחז בהן השקל בידו יהיה ארוך שלש' שפחים כדו' שיהיה האויר גדול למטה סמוך לקרקע ג' שפחים ועל הלשון ג' שפחים כדי שלא תגיע לא כנג' ולא בקרקע כשיכריע' כשמהמשקל גדול ששוקליו בו דבר ככד מכריע' הרבה לפיכך צריך למטה ולמעלה ג' שפתי' ואורך הקנה שבפי המאזני' שהלשון קבוע באמצעיהן שיערו שצריך להיות אורכו ג' שפחים שאז הוא מכריע לבא ולכאז כרווח ואורך החוטין שהכף חלוי בהן בשני ראשו הקנה י"ב שפתי' ושל מוכרי צמר המוכר זכוכיות יהיו גבוהים מן הארץ ב' שפחים ואורך החוט למעלה שאוחז בו המסקל שני שפחים ואורך הקונה ואורך החוטים תשעה תשעה שפתי' ושל חנונין ושל בעל הבית יהיו גבוהים מן הארץ שפח ואורך החוט למעלה שאוחז בו שפח ואורך הקנה ואורך החוטים ששה ששה שפחים ושל מוכרי כסף זהב ושל מכרי ארגמן טוב ושאר עניינים דקים שאין צריכין הכרעה גדולה יהיו גבוהים מן הארץ ג' אצבעות ואורך החוט למעלה שאוחז בו ג' אצבעו' ואורך הקנה אורך החוטין לא נהנו בהן חז'ל שיעור אלא כפי מה שירצה :

יד כתיב אבן שלימה וצדק יהיה לך אופת שלימה וצדק יהיה לך ורקדקי' חז'ל מרכתי' שלימה משמע שהוא בשלימות כנהג באוהה מקום והרי היא צדק וא"כ וצדק לפה לו ותירצו צדק משלך ותן לו כיצד במקום שנהגו להכריע צריך להכריע שפח שהוא מעט יותר ממה שדרך להכריע בסתמא וכן כמקו' שנהגו שלא להכריע ישקול עין בקצו' ויוסיף מעט ושיערו חז'ל שיוסיף אחר מק' בלח וא' מד' מאות ביבש והטעם שהכריע הלא מרובה על היבש' מפני שמן הלא ישאר בכלי ואין כן ביבש שלא ישאר בכלי כלום ואם היה שוקל לו לישראל לא יאמר לו שקול לי כל לישראל ולישראל לבדועס הכרעה אלא שוקל לו את כולן ככת אחת והכרע אחת לכולן שהרי קיים כזה צדק משלך כו' עוד אז'ל אם היה שקל לו ג' רביעית לישראל לא יאמר לו שקול לי כל רביעי' ורביעי' בפני עצמו שזה היה צריך הכרעה גרבה ומפסיד המוכר אלא ישקול לו לישראל

לפני עיד שושן הלכות אצאה ומיקח טעות

אפילו בכל שהוא חוזר לעולם אע"ג דאמרינן לעיל שיפון רכ"ז
דהמאנן את חבריו פחות משותהו הוי פתולה ה"מ כשמעו
בשופת הקקח שאי איפשר לכל אדם לצמצם השומא ומחיל
אכל הכא איפשר ואיפשר לצמצם המדה והמסקל והמניין
ואפילו כל שהוא אינו מוחל לפיכך הבקח קיים ומחזיר הטעו
כיצד מכר לו מאה אנונים בדינר ונמצאו ק"א או צ"ט נקנת
המקח ומחזיר הטעוה ואפילו אחר כמה שנים דלא שייך כאן
עד שיראה להגר כו' אלא לבישודע ע"י המניין וכן אם נמצאו
הטעוה חסר או יותר מרמניין שפסקו חזיר אפילו אחר שקנע
פירו שלא נשארו לו אצד חבריו כלום חוזר שקניין בטעוה

ב המקבל טעות מחבריו בין שהם בכפר בין שהם בחלואה
בין בפירעון וכצא יתרון בטעות אפילו אם לא הכעו
הניתוח חייב המקבל להחזירה לו בד"א כשהם בכרי שהדעת
טועה בהם כיצד אם יש לחלק המעוה העודפות להוציאה
עשרה עשרה או חמשה חמשה ואין אחה או שהים עודפות
שאין כאות לכלל ה"י לומר טעוה בחשבוננו אם הם
עשירות טעה בין חכשים לארבעים או בין ארבעי לשלשים
ואם הם חמשיים יש שרגילים למניה חמס חמס ואם הם
עודפות הרבה כגון חמשים וחמשים לומר טעוה בעשירות
כמו שנהבאר ובחמשה העודפות טעה נסי בין שלשה חמשי
לארבע חמשיים ועשה כהם כלל בעשירות ועשה משלשה
חמשיים עשירייה א' ואם הם עודפות ט' או כ' הטעוה שלשה
פעמי' או חמשה פעמי' בחמשיים אבל אם עודפות על החמשיים
אחה או שהים או שלשה או ארבע שאין מניעין לחמש צד
צריך להחזיר דאמרינן מהנה הוא דיריב ליה ואפ"ל לא איניש
הקפה היא ואין דרכו ליתן מהנות אמרינן טמא נולו במקום
אחר ובתניישי שהודיעו וכיון להבליעו בחשבון ואפ"ל היה לו
שום עסק עמו מעולם איכא למימר דאיניש אחרינא מיגזל
נזילה ואל להאי כי אהא פרוני לנגך אבלע ליה נחשבון ואנש
אחזיר לך ויכרד שאורם האחדים היהרים המצא לא יניעו
עד מניין החמשיים או העשירות שאם היה בכניינים חייב
לו חזיר דבר דכמא היה מניה בהמשיים או בעשירות
ובאורם האחדים שמנר עד שרגיע יחמטאו לעשרה טעות
ונהיעבו עמהם וכן במקום שרגיעי רסנות אחת או שני
שנים וכיוצא זה פיקרי בכרי טרדעת טועה לפי מה שנהגו
ורגילין רמנות

ג המוכר לחבירו קרקע או עבד או נהכה או שא' משלמין
ואח"כ נמצא בהן מום שלא ידע בו הליקח בחזירו אפילו
אחר כמה שנים ולא שייך הכא עד כדי שירצני להגר או
לקרובו ויכול להיות שגם התגר או הקרוב לא ירצוהו והרי זה
מקח טעות הוא מעיקרא וחוזר לעולם עד שיוודע לו והו' שלא
נשחטש במקח אחר שנודע לו המום אבל אם נשחטש בו אחר
שנודע לו המום הרי זה כחל ואינו יכול להחזיר :

ד אין כחשבון פחה המום אפילו מכר לו חפץ שזה מאה
דינרין ונמצא בו מום המפתחו פרטיו באימר מחזר לו
הכל ואינו יכול ליפר לו אחריו לך מעוה כשיעור פחה המום
שיאמר לו הליקח בחפץ שלם אני רוצה וכן אם ירצה הליקח
לקחה פחה המום הרשות ביד המוכר לומר לו או קח אותה כפי
שהוא או תקח מעוהך והחזיר לי מקחי :

ה ראובן שמכר לסמעון בתים שיש לו בעיר אצרח וקרובים
גמר המכר נכנסו נזים בבתי' ההם וקלקלו קצת מקומות
בבתים ונענו הבהלים ועקרו דלוחות הבית ודחלינו וריצת
שמעות לחזור בו כי אומר שנחלקלו קוד' גמר המקח והוא לא
ידע והוי פקח טעות וראובן צועז שכיון שהוא פוס עובר שהרי
יכול להקנו ינכה לו מן הרמים כדי שיהזיר הבית לקדמתו
ויקיים הפקח הדין עם ראובן שהרי בית מכר לו ועדיין נקרא
בית והפוסין יכולין להקנו בטעות שינכה לו כן הדין בכל
פוסין

של אירוח כל אחד מה שרצו ושיערו חז'ל שאין לו לצד
להרויח בדברים שיש בהם חי נפש כגון ינות שמנים
סלהות אלא שחות בד"א בזכר סחורתו ביחד בלא טורה
אכל הנווני המוכר כחורו מעט מעט סמך לו שרחוכל
יציאותיו ומותר עליהם ירויח שהות בד"א בשלא דוקר השער
אכל אם הוקר השער ימכור כפי הוקר והני מילי היכא דאיכא
ביה דינא דפרשי לכולהו סוכרים ולבני הכי אבל אי כל חד
זבין בכל מה דיכול לא מתיביבין להאי זנוני כזול רכי שלמו
פירי דיריה מוכני אחריני כווקר ואפסודי להאי בידים לא
מפסדינן :

כא כבר אמרנו בסעיף ב' במי שנמצא אותו מרה חסרה או
משקל חסר או סאזני פקולקל רשאין האגרדמין להכחורו
ולקנסו הוא הדין בכל המפקיע השערים שמוכר ביותר מן
הראוי רשאין להקחותו ולעונשו כפי הראוי לו :

כב בר"א ברכיים שיש בהן חי נפש כגון ינות שמנים
וסלהות שכל אדם צריך להם אפ"ל בשאר עניינים שאין כל כך
צורך חיי נפש לכל אדם כגון כצ"ס וכיוצא בהם ויזכרו דחיות
ביתם אין פוסקין להם שער אלא יודחו כהן מה שרצו מ"מ
אמרו שלא ישתכר בהם אלא עד הכפר ולא יזהר ויש אומרים
דגם בכצ"ס יש בהן חי נפש אלא שהחירו להרויח בהן זהר
מטות מטום דסרחן מרובה והריות מעט הוא לעני המחזר
בעירות לקנות ולמכור אותם :

כג אסרו לעשות סחירה בארץ ישראל בדברים שיש בהם
חיי נפש אלא זה יפויא מגורנו ומכור וזה יכיא מגורנו ומכור
כדי שימכרו בזול ובמקום שהסמן מרובה התיירו להשתכר
בשמן דמצוי הוא הרבה ואין דרכו להתייקר כל כך :

כד אין אוצרין פירות שיש בהם חיי נפש בארץ ישראל
והוא הדין בכל מקום שרובו ישראל בד"א בלוקח מהשוק
שמייקר השער אבל מה שגדל בחוך שלו מותר ובשנת בצור
לא יאצור יותר מכדי פרנסת ביהו לשנה כדי שסמן הסות'
יתפרנסו ממנו אחרים בטנה זו שהיא בצורת :

כה וכל המפקיע שערים או שאצרי פירות בא"י או במקום
שרובו ישראל הרי זה עונשו כמלוה בריבית שעובר
משום יחי אחיך עמך שהרי נוטל חייתו :

כו ועפרו חז'ל שלא להוציא פירות שיש בהן חיי נפש יא"י
לחל' שמים ויטוב א"י ואפילו יצוה אסור וכן מרש' ט"ך זה
לרשות ס"ף אחר אפ"ל בא"י אחר כפי שכל מלך יישב את ארצו
כו רשאין בני העיר לקנין להם שער רכל דבר שיצטרקמר
דבר פלוני יהא ככך וכך וכן שבר הפעילים לא שחכר
אלא בכך וכך וכל כיוצא כזה ויב' לית דהרנות כיניהם שכל מי
שיעבור יוקנס ויענש בכך וכך :

כז וכן בעלי אומניות רשאין לעשות הקנו כענין מלאכהם
כגון לפסוק כיניהם שלא יעשה אחד מלאכהם ביום
שיעשה חבירו וכיוצא בזה אע"ג דמייקרו תרעא בזה הקנה'
כיניהם הקנה ויכולים לקנוש כל מינו יעבור על התנאי ודוקא
שהיו כולם ביחד והקנו על פי הרוכ אבל שנים או שלשה מהם
שהקנו כיניהם אינו תנאי וכל זה דווקא בכדינה שאין בה
חכם חשוב הממונה על הצבור אבל אם יש שם חכם ממנה
על הצבור בין לאומניות בין לעיר אין הנאי שיהם סועיל
כלום ואין יכולין לענוש ולהפסיד לשום אדם שיעבור אלא אם
כן עשו פדעת החכם מיהו דבר דליכ' פסידא לאחריני יכולין
להקן ביניהם מה שירצו :

דל"ב

המוכר דבר במדה במשקל וטעה או
שטעה במניין המעות ומוכר דבר ונמצא
בו מום וכו' כ"ג סעיפים :

א המוכר לחבירו דבר במדה או במשקל או במניין וטעה

* לבוש עיר שושן הרבות אונאה ומקח טעות * קלר *

יא המוכר בהמה לחבירו לטיבחה ושחטה ונמצא שריפת נידע בודאי שהיתה שריפה כשלקחה והכיו רמי פנון טניקבו בית הכנסת והגולד פי המכה שאנן ידוע שיש שלש ימים משציקבה כיון שהגולד דפחות מפאן אינו מנליר ואם קנאה הוך שלשה ימים הוי ניקח טעות וצריך המוכר לחזור הרמים וזה מחזירה לו כך שחטה כמו שהיא ואם קנאה קודם שלשה ימים דאפי' הגולד פי המכה יכול להיות שאחר שקנאה ניקב'וכן אם קנא' הוך שלשה ימים ולא הגולד פי המכה יכול להיות גם כן שברשותו אחר שקנאה ניקבה וחרי זה ספק אם ברשות לוקח ניק' אם לא ואם ירצה לחזרו בו הלוקח עליו להכניז ראייה שברשות מוכר נטרפה ואפי' אם עדיין לא נתן הדמ'ם צריך ליתן דאמרינן הנקב כאן נמצא כאן היה :

יב וטרפיה דריאה מחמת סירבא יש אומרים רבבטל נמי המקח אם קנאו הוך שלשה ימים דהוי כמו הגולד פי המכה דבית הכנסת וי'א דווקא הגולד פי המכה דבית הכנסת וכיוצא בה דלא שכיחי לא אסיק אדעתא דלוקח לאהנווי הוא מבטל המקח אבל שריפות דסירכ' דריאה שכיחי ואינו מבטל המקח דכיון דשכיחי הוה ליה ללוקח לאהנווי וכיון דלא אהני ודאי כחיל ולא הוי מקח טעות וכשריפות דלא שכיחי אפילו הוא דבר שאינו אסורי' מספק הוי מקח טעות ואין המוכר יכול לומר אייתי ראייה דשריפה היא דכיון שהתורה אוסרת אף על פי שאוסר' מספק הוי לנבי לוקח ודאי מקח טעות רפשיט' אם היה יודע דאית ביה ספק זה לא היה קונה אותה :

יג המוכר דבר שהיה בו פוסם בשכברו ולא ידע בו הלוקח ועשה בו הלוקח מום אחד קודם שגוד' לו המום הראשון אם עשה דבר שרובו לעשות כגון זה ששחט דטרפיה פטור שהרי על דעת זה מכרה לו אבל אם שינה ועשה בו מום אחר שאין דרכו בכך קודם שגודע לו המום הראשון מחזיר המקח לבעליו ומשלם דמי המום שעשה :

יד וכן אם השביתו קודם שגודע לו המום משלם לו המוכר בשכח כיצד קנה בנד וקרעו לעשות מסנו חלוק ונודע לו מום בקמת הקריעה מחזיר לו הקרעים ואם חפרו ואח' כך נודע לו המום אם השכיח מחמת ההפירה נוטל את שכח ההפירה מן המוכר וכן כל כיוצא בזה :

טו המוכר קרקע לחבירו ואכל פירותיה ואח' כך גודע בה מום אם בא לחזור הקרקע לבעליה כחזיר כל הפירות שאכל ואם לא החזיר' ה' ריבית דהא בין שגודע מום שמבטל מקח מבטל המקח מעיקרו וה'ל המעות הלואה נבית ו הפירות שאכל הו' ריבית וכן אם היה חצרו רב בו צריך להעלות לו שכר :

טז ראובן שמכר לשמעון גבינות ולא' שלשה ימים פהחם ומצאן פרוקיות רקבון גדול ורוצה לחזור בו ישאלו לעוסקים בגבינות ככמה זמן ראוי לכוז רקבין ועיפוש כזה אם ואמרו שאי אפשר לבא רקבון זה מעת שקנאו ואם כן נעשה דרקבין בבית המוכר ונמצא' שהיה מקח טעות ואם הדבר ספק המוציא מחפירו עליו הראיה :

יז ראובן שמכר לשמעון נוד' שמן ולא פתחו ששען אלא סמך לו' על המכר שאמ' לו שהוא טוב וכאש' פתחו אח' כמצאו שכור שלא היה יכול להשחמט בו או למכרו אלא בדיוק ובכ' ופען שמקח טעות הוא ורוצה לחזור לו השמן וראובן רמוכ' טוען ששמעון החליפו ואין זה שמכר לו אין שמעון נאמן בשבועתו שהוא זה כדי להוציא ממנו אלא ראובן המוכר יטבע סנת' לו שמן טוב כאשר התנה עמו להק' לו ואם לא ירצה ראובן ליטבע ישבע שמעון שהתנה עמו לתת לו' שמן טוב ועלול וטוח הוא השמן שנתן לו ויחזיר לו' השמן ואם ירצה הלוקח יסומו כמה דמיו פתורון משמן טוב ויחזיר' לו הפדות ואפי' אם חלוקה יכול למכרו ע'י הרחק בלא שום הפסד או לעי' פי

מוטין שאינן כגוף הדבר הנקנה פנון קעש לאחר דרך עליו או שאמת המים עוכיה דרך עם מסלק המים והמקח קיים אבל אם המום כגוף הבית כגון שאמ' לו שיש לו כותל שלם ונמצ' רעוע חוזר ואינו יכול לבנות לו כיחל שלם וכן כל כיוצא בזה : בל' מום שהסכימו בני המדינה עליו שהוא מום ש'חזירו בו המקח מחזירין וכל שהסכימו עליו שאינו מום הרא' זה אינו חוזר בו אלא אם כן פירש סמל הנושא ונהו'ן סהם על מנהג המדינה הוא סיפך :

יח וכל הלוקח סהם אין דעתו ליקח אלא דבר השלם מב' מום ואפילו אם פירש המוכר על מנת שאין אהר חזר עליו בשום אינו אלא סמיכות דברים בעלמ' לשכח את מקחו כלום' אין בו מום והרי זה חוזר עד שפירש איזה מום שיש במכרו ויקבלו עליו הלוקח או עד שיאמר לו לכשימצא במקח זה מום הפחת כרמיו עד כך וכך קבלתי אותו עליו שהמחל אינו מחל דבר סהם עד שידע דדבר שמחל בו ויפירש אותו כמו שנתבא' בענין אחר לו בלי ט' עין והוא רואה ואמר לו המחל הוא של זהוב הואיל והלוקח חוי ליה מצי אמר ליה טוב' אצרתי :

יט המוכר פרה לחבירו ואמר לו יש בה מום פלוני ופלוני הנכרים וככללן הזכיר מום שאינו ניכר ונמצא בה אותו שאינו ניכר ולא האחרים הרי זה מקח טעות כיצד כגון שאמר ליה פרה זו היא ח'רת ועורת נשכנית ורכצנית ונמצא' נשכנית בלבד הרי זה מקח טעות שיאמר לו הלוקח כשראיתי שלא היתה לא ח'רת ולא עורת אמרתי כשם שאין בה אילו המיטין כך אין בה מומין אחרים ואתה לא אמרת כן אלא לחשב'ת רעתי לומר כשם שאין בה מומין אילו כך אין בה אילו אבל אם יש בה מומין הניכרין בין כולן בין מקצתן ויש בהם המום שאינו ניכר שהזכיר כגון שהיא ח'רת וגם נשכנית או שהיא עורת והגרות וגם נשכנית אין זה מקח טעות דכמו שמחל על הניכר כך מחל על אותן שאינו ניכר הוא לו והזכירו לו :

כ הית בה מים אחד ניכר והראתו לו ואמר לו יש בה מים פלוני זה שניכר ומום פלוני ופוס פלוני שאינם ניכרים ונמצאו כן אותם המיטין שאינ' ניכרים שהזכיר אין זה מקח טעות אפי' היה בה כל המיטין שהזכיר שהרי לא הטעהו שלא הזכיר במיטין הנכרין אלא מומין שבה :

כא עבד או שפחה אין בהם טענו' מומין שאין מבטלין אותן משלא יאכלו ור'ט שקראים חכמים ס' מפון לפיכך אמרו ל' המוכר עבד או שפחה לחבירו אין הלוקח יכול לר'חזירו לומר שהוא מקח טעות מצני' שיש בו ס' מפון ושעמא שאם היה ס' מפון זה כגלוי הרי כבר ראהו ומחל ואם הוא אינו כגלוי כגון שיש בו ש' מא' בכשר או נשיכה הכלב או ריח הפה או החומם וכיוצא בהם הואיל ואינו מבטל ממלאכתו אינו כחזירי שאין העבדים להשמיש המטה אלא לפלאכה ומצי' אינכ' ליה בס' מפון זה ואם נמצא בו שחן רע או חילי המתייש כחיו או שהיה נכפה או משיעמם הרי זה מום מפני שאבטלו ממלאכתו וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בומן הדברים המנואליים הרי זה מום מפני שנפשו טל אדם קצה מהם משום אגנינות דעת' ונמצא' שאינו מתעסק לו במלאכה אכילה ושתייה וכן אם נמצא' לפסים מוזיין שהורג נפשו' הרי זה מום האמב' את כולו מפני שהמלך תופש אותו והורגו וכן אם נמצא' שוכהב למלכות כיומר שכבר השא' לפלכות עד שהפלך צוה ונז' עליו שכל הנאי יהרגו הרי זה מום ומחזירו מפני שהמלך תופשו למלאכתו ככל עת שירצ' אבל עם נמצא' נגב או חוסף או נגב נפשות או בריח תמיד או זולל וסוכא וכיוצא בדברים אלה וכן משחק בקיכא ואין הלוקח יכול לחזור בו שכל העכרי' אם בחזקה שיש בהם כל הרעות הללו אלא אם כן שפירש וי'א דנגב נפשות הוי כמו מוכהב לפלכות דהוי מקח טעות :

לביט עיר שושן הלכות אונאה ומיקח טעות

עם שאר שמנא ולמכר אינו צריך דכיון שהתנה עמו ליתן לו סמך טוב צריך לקיים תנאו :

אם המוכר לא הכיר בו דבר שיש בו פוס שאינו נראה ולא ראה הלוקח ואבר המקח מחמת אותו הפוס הרי זה מחזיר הרמי כיצד מכר לו שור שאינו לו שוחנות ולא הכיר בו הלוקח והניחו עס שאר שארם שלו והיה אונא הסמך לפני כלם ואוכלים ולא היה יודע שזה אינו אוכל שלא היה יכול לאכול מחמת שאין לו שוחנות ומת ברעב אם המוכר הוא בעל הבית ואיפשר שהיה מכיר בשורו צריך לחזור לו הדמים והוא כחזיר לו הנכילה שהיה לו להודיע ולא מפסדינו ללוקח מש' שהיה לו לבדוקו שהוא סמך על המוכר שהוא כ' היה יודע בטוב כהמתו שהרי שהיה אצלו השור ולא אמר לו כלום אבל אם המוכר הוא פרוסר עקונה מהו ומוכר לזה ואינו משהה הבהם' עמו ואיפשר שלא ידע גם הוא כמות זה ולא היה ליה שהות לבדוקו כיון שהלוקח יודע שהמוכר הוא פרוסר הרי נשבע הסדרסר שבמות הדם שלא ידע כמות זה ויפס' לפני שחיה לו ללוקח לברוק הסדרסר ולהחזירו לו קידם שימות והיה הסדרסר פתויהו לבעלים הראשונים והואיל ולא עשה כן הפסיד על עצמו : ויש חילוקין וס'ל ראפי' הסדרסר צריך לשלם דאע"ג שהוא נתענה אין לו להונות אחרים וכן הדין בכל כיוצא בזה וכן עיקר וכתב מורי מהרס"א ז"ל וכ' שדבר שלא נשע הקונה כלל כגון שמכר לו טבעת בחזקת זהב ואחר כך שביר הלוקח ומצא בו ברזל שח' יכ' להחזיר לו מעותיו ואף ע"ג שגם המוכר נתאנה בו ואם אינו מאמינו שנמצא בו ברזל נשבע הסדרסר שאינו יודע מזה ונפטר ואם קנה הסדרסר דבר בחזקת ברזל ומכרו כן בחזקת שהוא ברזל ואחר כך נודע שהיה כן כסף או זהב זכה הלוקח שהרי לא זכה בו הסדרסר מעולם שלא העליח על דעתו לזכות בו שהרי לא ידע בו כ' ועיין לקמן סימן רס"ח וולקמן סוף סימן רל"ג :

אם המוכר בצים לחבירו ונמצאו מוזות שצינים ראויים לאכילה מדי' הוי מקח טעות ופחזיר את הדם והכא פשוט' דליכא לחלק בין בעל הבית לפרסר שגם בה' איפשר שאינו יודע שהם מוזיות אפילו הכי בין כ' בין סדרסר חייב' להחזיר את הדמים אפילו לסכרא הראשונה שבסעיף רקודם דפשיטא את הסדרסר כשבועה שלא ידע במום הכא נח' יכום ליה דבידו הוא טענה דפשיטא ליה לפרסר אלא משום שהיה ללוקח לבדוק השור ולרחויו קודם שימות והכא בבצים אין שייך טעם זה דהא אין אדם עשוי לבקש בבצים אלא כשעה שהוא צריך להם ואם כן מה היה ללוקח לעשות דמשום שלא ידע הבה או הסדרסר שהם מחרות אין סבירא לפסור אותה ולהפסיד הלוקח זהו מדינא אבל נהגו עכשו בדיון בבצים שהם פחיות שלא לרחזרה ומנהג מבטל הלכה ואיפשר שיש דמיונות דבצים עכשו שכחו והיה ליה ללוקח לאתגויי משום דכי נהגו כן אי נמי שסום שאין התפסור גדול כל כך שאין דרך לקנות הרבה בבצים בחד משום הכי מחיל הלוקח ג' :

אם המוכר לא הכיר בו דבר שיש בו פוס שאינו נראה ולא ראה הלוקח ואבר המקח מחמת אותו הפוס הרי זה מחזיר הרמי כיצד מכר לו שור שאינו לו שוחנות ולא הכיר בו הלוקח והניחו עס שאר שארם שלו והיה אונא הסמך לפני כלם ואוכלים ולא היה יודע שזה אינו אוכל שלא היה יכול לאכול מחמת שאין לו שוחנות ומת ברעב אם המוכר הוא בעל הבית ואיפשר שהיה מכיר בשורו צריך לחזור לו הדמים והוא כחזיר לו הנכילה שהיה לו להודיע ולא מפסדינו ללוקח מש' שהיה לו לבדוקו שהוא סמך על המוכר שהוא כ' היה יודע בטוב כהמתו שהרי שהיה אצלו השור ולא אמר לו כלום אבל אם המוכר הוא פרוסר עקונה מהו ומוכר לזה ואינו משהה הבהם' עמו ואיפשר שלא ידע גם הוא כמות זה ולא היה ליה שהות לבדוקו כיון שהלוקח יודע שהמוכר הוא פרוסר הרי נשבע הסדרסר שבמות הדם שלא ידע כמות זה ויפס' לפני שחיה לו ללוקח לברוק הסדרסר ולהחזירו לו קידם שימות והיה הסדרסר פתויהו לבעלים הראשונים והואיל ולא עשה כן הפסיד על עצמו : ויש חילוקין וס'ל ראפי' הסדרסר צריך לשלם דאע"ג שהוא נתענה אין לו להונות אחרים וכן הדין בכל כיוצא בזה וכן עיקר וכתב מורי מהרס"א ז"ל וכ' שדבר שלא נשע הקונה כלל כגון שמכר לו טבעת בחזקת זהב ואחר כך שביר הלוקח ומצא בו ברזל שח' יכ' להחזיר לו מעותיו ואף ע"ג שגם המוכר נתאנה בו ואם אינו מאמינו שנמצא בו ברזל נשבע הסדרסר שאינו יודע מזה ונפטר ואם קנה הסדרסר דבר בחזקת ברזל ומכרו כן בחזקת שהוא ברזל ואחר כך נודע שהיה כן כסף או זהב זכה הלוקח שהרי לא זכה בו הסדרסר מעולם שלא העליח על דעתו לזכות בו שהרי לא ידע בו כ' ועיין לקמן סימן רס"ח וולקמן סוף סימן רל"ג :

אם המוכר לא הכיר בו דבר שיש בו פוס שאינו נראה ולא ראה הלוקח ואבר המקח מחמת אותו הפוס הרי זה מחזיר הרמי כיצד מכר לו שור שאינו לו שוחנות ולא הכיר בו הלוקח והניחו עס שאר שארם שלו והיה אונא הסמך לפני כלם ואוכלים ולא היה יודע שזה אינו אוכל שלא היה יכול לאכול מחמת שאין לו שוחנות ומת ברעב אם המוכר הוא בעל הבית ואיפשר שהיה מכיר בשורו צריך לחזור לו הדמים והוא כחזיר לו הנכילה שהיה לו להודיע ולא מפסדינו ללוקח מש' שהיה לו לבדוקו שהוא סמך על המוכר שהוא כ' היה יודע בטוב כהמתו שהרי שהיה אצלו השור ולא אמר לו כלום אבל אם המוכר הוא פרוסר עקונה מהו ומוכר לזה ואינו משהה הבהם' עמו ואיפשר שלא ידע גם הוא כמות זה ולא היה ליה שהות לבדוקו כיון שהלוקח יודע שהמוכר הוא פרוסר הרי נשבע הסדרסר שבמות הדם שלא ידע כמות זה ויפס' לפני שחיה לו ללוקח לברוק הסדרסר ולהחזירו לו קידם שימות והיה הסדרסר פתויהו לבעלים הראשונים והואיל ולא עשה כן הפסיד על עצמו : ויש חילוקין וס'ל ראפי' הסדרסר צריך לשלם דאע"ג שהוא נתענה אין לו להונות אחרים וכן הדין בכל כיוצא בזה וכן עיקר וכתב מורי מהרס"א ז"ל וכ' שדבר שלא נשע הקונה כלל כגון שמכר לו טבעת בחזקת זהב ואחר כך שביר הלוקח ומצא בו ברזל שח' יכ' להחזיר לו מעותיו ואף ע"ג שגם המוכר נתאנה בו ואם אינו מאמינו שנמצא בו ברזל נשבע הסדרסר שאינו יודע מזה ונפטר ואם קנה הסדרסר דבר בחזקת ברזל ומכרו כן בחזקת שהוא ברזל ואחר כך נודע שהיה כן כסף או זהב זכה הלוקח שהרי לא זכה בו הסדרסר מעולם שלא העליח על דעתו לזכות בו שהרי לא ידע בו כ' ועיין לקמן סימן רס"ח וולקמן סוף סימן רל"ג :

אם המוכר לא הכיר בו דבר שיש בו פוס שאינו נראה ולא ראה הלוקח ואבר המקח מחמת אותו הפוס הרי זה מחזיר הרמי כיצד מכר לו שור שאינו לו שוחנות ולא הכיר בו הלוקח והניחו עס שאר שארם שלו והיה אונא הסמך לפני כלם ואוכלים ולא היה יודע שזה אינו אוכל שלא היה יכול לאכול מחמת שאין לו שוחנות ומת ברעב אם המוכר הוא בעל הבית ואיפשר שהיה מכיר בשורו צריך לחזור לו הדמים והוא כחזיר לו הנכילה שהיה לו להודיע ולא מפסדינו ללוקח מש' שהיה לו לבדוקו שהוא סמך על המוכר שהוא כ' היה יודע בטוב כהמתו שהרי שהיה אצלו השור ולא אמר לו כלום אבל אם המוכר הוא פרוסר עקונה מהו ומוכר לזה ואינו משהה הבהם' עמו ואיפשר שלא ידע גם הוא כמות זה ולא היה ליה שהות לבדוקו כיון שהלוקח יודע שהמוכר הוא פרוסר הרי נשבע הסדרסר שבמות הדם שלא ידע כמות זה ויפס' לפני שחיה לו ללוקח לברוק הסדרסר ולהחזירו לו קידם שימות והיה הסדרסר פתויהו לבעלים הראשונים והואיל ולא עשה כן הפסיד על עצמו : ויש חילוקין וס'ל ראפי' הסדרסר צריך לשלם דאע"ג שהוא נתענה אין לו להונות אחרים וכן הדין בכל כיוצא בזה וכן עיקר וכתב מורי מהרס"א ז"ל וכ' שדבר שלא נשע הקונה כלל כגון שמכר לו טבעת בחזקת זהב ואחר כך שביר הלוקח ומצא בו ברזל שח' יכ' להחזיר לו מעותיו ואף ע"ג שגם המוכר נתאנה בו ואם אינו מאמינו שנמצא בו ברזל נשבע הסדרסר שאינו יודע מזה ונפטר ואם קנה הסדרסר דבר בחזקת ברזל ומכרו כן בחזקת שהוא ברזל ואחר כך נודע שהיה כן כסף או זהב זכה הלוקח שהרי לא זכה בו הסדרסר מעולם שלא העליח על דעתו לזכות בו שהרי לא ידע בו כ' ועיין לקמן סימן רס"ח וולקמן סוף סימן רל"ג :

ע"פ דברי ר"ל :

לבוש עיר שישן הלכות אונאה ומקח טעות * קלה

אחר כך שהיא שריפה מה שאכל אבל ויחזיר לו הדמים ומח
שעדיין לא אכל יחזיר לו חבשה והוא יחזיר לו הדמי ואם מכר
הלוקח כבשר זה של שריפה לגנים או שהאכילו לכלבים
יחשב עם הטבח שהיה שוה השריפה ומחזיל לו הטבח את
המותר וכן הדיו בכל דבר דבר שאיסור אכילתו פון התורה ;
אבל המוכר להכירו דבר שאיסור אכילתו מוכרו סופרים
ונודע אחר כך אם אותו הדבר עדיין קיים כשנודע מחזיר
אותו ונוטל דמיו ואם אכלו אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום
הואיל נהנה בעד מעוליו מפר לו בהמה שלא נבדקה כראוי
משריפות הסירבות קראה הרי היא כאיסור מדברי סופרים
שהבדיקה היא מדבריהם ;

ד וכל רבד שהוא מאיסורי הנאה בין מדברי תורה בין
מדברי סופרים מחזיר את הדמים אפי' אכלו ואין בהם
דין בכירה כלל ;

קטן וחרש ושוטט ושיכור מתי מוכרים מפלטלים והקונה בשבת וביום טוב ובוכה סעיפים :

א כבר ידעת בכמה מקומות דבכל מצות התורה ומשא ומתן
אין קטן וקטנה בכלל דבכל התורה איס כהוב למעט
קטן לפיכך אמרו דבר תורה הוא דקטן אין מקחו ואין
ממכרו ממכר אבל חכמים מסוים כדי חיו שיטאו ויהנו עמו
ויהיה לו ממה להתפרנס תקנו שהא מקחו מקח וממכרו ממכר
משש שנים זאילך ואמרו עד שש שנים אין הקנייתו לגמרי
כלום שוראי אין בר דעה לקנות ולא להקנות ומשש שנים עד
שיהא בן עשר שנים אפי' יודע בשיב משא ומתן כנון שדלקוהו
ומצאוהו שודע בשיב משא ומתן מקחו מקח וממכרו ממכר
ומתנתו קיימת בין בדבר מוכה בין בדבר מועש בין במתנת
בריא בין במתנת שכיב מרע והבן עטר עד שיהא בן י"ג
אפילו לא בדקוהו שידוע אלא מסתמא כל שאינו ששה מקחו
מקח וממכרו ממכר וכל זה הוא מדברי חכמי ורובם במטלטלי
ויש אומרים הואיל ואינו אלא מדברי חכמים אם בן כספים
שעש אלא בנות כנון שמכרו בנכסים מועשים שכר זמן
בדיו ובמתנת שכיב מרע בלבוש הבין וארנסן סימן ק"ב
מכירתו לרובים הוא שיש תקנו לית בו אפי' במטלטלין
אבל בקרקע אינו מוכר לא נתון כלל עד שיהיה דחילה בין
שלוש עשרה בקטן וכת שמים עשרה בקטנה והוא שהביא
שתי שערות וכל זמן שלא תגיעו לחכי אינו כלום בקרקע לא
מכירה בקרקע שירש מאביו אלא אפילו הוא קרקע שנתנה לו
במתנה או שקנתה האפטרופס אפילו הכי מכירתו ומתנתו
אפי' נתנה במתנת שפכ מרע שהיא כנדול ככהוב ובמסורה
דמיא בקטן וקטנה אינו כלום אפי' הוא קרקע שנתנה לו ואפי'
הוא יודע בשיב משא ומתן אינו כלום מיהו כל זמן שחפץ
הקטן כמה שעשה וקרוביו או הבית דין לא בטל מעשו אפי'
הלוקח אבל פירות מאוהו קרקע שלקח אין צריך לשלם מת
שלקח דמחילתו מחילה ואם ירש שטר חוב מאביו דינו
במטלטלין ויכול למכור ליתנו לאחר כתיבה ומסירה
כמו נהרל ;

ב בלא כקטן שאין לו אפטרופס אבל אם היה לו
אפטרופס הרי אפילו ליה טעמה דמטוס כדי חיו שהרי
האפטרופס נושא ותותן בעדו לפיכך אין מעשיו כלום אפילו
במטלטלים אלא פועת האפטרופס שאם רצה האפטרופס
לקיים מקחו וממכרו ומתנתו במטלטלים קיים ; והוא הדין
אם סמוכים אצל בעל הבית שדינו כאפטרופס כמן שיבאר
לקמן בסיון רצו אבל משהנדיל אף ע"פ שיש לו אפטרופס
שמינה לו אביו מקחו מקח וממכרו ממכר מיהו האפטרופס
צריך לקיים דברי המת ואסור ליתן אותו דבר שנתנה עליו
בג 1 2 3 אפטרופס

סדמים שנתן הני מילי גבי קונה צמד בקר שהדמים מכתישין
אה עיקר הלשון דעיקר לשון בני אדם קרוין לעול בלא בקר
צמד אבל הכא בין להרישה בין לטחשה השור נקרא שור
לטלו עלמא והולכין אחר הודעת הדמים : כל מקום שאמרנו
דהו מקח טעות וצריך להחזיר לו דמיו הרי הוא כבעל חוב ואי
אית ליה זוזי צריך ליתן לו זוזי ולא יכול לסלקו בקרקע אלא
אם כן אין לו לא זוזי ולא משלטי ;

המוכר מין זה ונמצא מין אחר אורע ונמצא יפה וכו' סעיף אחד :

א המוכר להכירו מין ממיני הפירות ונתן לו מין אחר אין
כאן מכר ושניהם יכולין להחזיר בהם כיצד מצד לו חפץ
לקנות ונמצאו ארומות או איפכא או מכר לו יין ונמצא
חומץ או איפכא או מכר לו עצים של זחים ונמצא של שקמה
או איפכא בכל אילו שניהם יכולין לחזור כון שכל אחד יכול
לומר טעתי הלוקח יאמר לא הפצתי לקחת מין זה והמוכר
יאמר לא הפצתי למכור מין זה כי אני צריך לעצמי וטעתי
בנהיגה אבל אם מכר לו חטים יפות ונמצא רעות לוקח יכול
לחזור בו אפילו לא נהאנה בכסום המקח אלא שאין רצונו
ברעות והמוכר אינו יכול לחזור בו אפילו הנקרו דאנן שהרי
שכל זמן שתרצה הלוקח בהם גם הוא מקנה אותם לו וכן אם
מכר לו רעות ונמצאו יפות אפי' לא נהאנה בכסום המקח
המוכר יכול לחזור בו והלוקח אינו יכול לחזור בו אפילו אם
החזיר מכר לו רעות ונמצאו רעות אע"פ שאינו רעות כל כך עד
שאין לקמה פהם לא יוכל המוכר לחזור בו ולומר אני רעות
שברעות ככרתי לווכן אם מכר לו יפות ונמצאו יפות אף על פי
שאין יפות כ"כ עד שאין למעלה מהם לא יוכל הלוקח לחזור
בו ולומר אני יפות שביפוח קניתי ממנו או אם נמצאו יפות
שביפוח לא יוכל המוכר לומר אני שהם יפות מכרתי לו ולא
יפות שביפוח וכן ברעות אם נמצאו רעות שברעות לא יוכל
הלוקח לומר אני שהם רעות לקחתי ממנו ולא רעות שברעות
אלא המקח קיים ואם יש כאן אונאה בכסום המלכות קנה
ומחזור אונאה ; מכר לו כשר אפילו בחוקה שיש בו מום
ונמצא שאינו מסורס הרי והדומה לרעות ונמצאו רעות מ
שהמקח קיים ומחזיר לו אונאהו אלא א"כ ידוע שזה הלוקח
דוא איכסנים שלא יוכל לאכול כלל בשר איל שאינו מסורס
והרי הוא לדידיה אינו שוה כלום והרי מקח טעות וכן פל כיוצ'
בזה : מכר לו כסף בחוקה כסף צריך ונמצא כסף סוגים
המקח קיים והוא הכל מין כסף הוא אלא שמחזיר לו אונאהו ;
ואם מכר לו חפץ כפולתו וחזר מכרו ומצאו חלול בתוכו מלא
עופרת או מכרו לו בחורת כדיל ומלא בתוכו כסף הרי זה
מקח טעות כמה דברים אמורים שבה לירוב בתורת מתנה סתם
או ידשו משבותיו אבל הקינה כלי מהנוי בחורת כדיל ומפרו
הוא לישראל גם כן בתורת כדיל ומצאו בו אה כך שהוא חלול
בפנים והוא מלא כסף או אפילו עצמו כסף זה היה מעשה בא
דפני אב"ה ופטרו ואמר טעמא מפני שזה לא זכה בו כשקנאו
פתגו כיון שלא ידע ולא נהכוזן לקנות כסף אלא כדיל והורה
לורת ;

המוכר דבר אסור ואכלו הלוקח וכו' ד' סעיפים :

א השוחט את חכמו ומכרו ואכל הלוקח קצת ממנו ונודע
אחר כך שלא הראוהו למכחה קודם ששחטו מה שאכל
אכל ויחזיר לו הדמים והנשאר מהבשר ביד הלוקחות יקבר
כדינו זה מחזיר לו את הדמים ;
ב וכן השוחט פרה ומכרה ואכל הלוקח קצת ממנו ונודע

לפוש עיר שושן הלכות אונאה ומקח טעות

אפשרותא לא לורשולא ללוקח עד הזמן שצוה אע"פ שמקח הידוע מקח ומסכרו ממכר ואם חמסו הלוקה שיד אין טועיאין עידי :

ג קטן היודע בטיב משה ומתן ואין לו אפשרותא שיהקנו לו משום כדי חייו הקנו נכ שיהא דינו כדיוני אונאה צדין גדול שאם נשא ונתן במשלטלין וטעה פחות משהותו הוי מחילה שנתן קנה ומחזיר אונאה יתר על שתות כשל מקח : ד אין מקח הקטן ומסכרו במשלטלים קיים אלא כשמסך אם קנה או המשיך אם מכר אבל אם נתן מעוה על המקח יחזר בו אינו צריך לקבל מי שפרע כיון דקבל יכולין להשעיתו לא הקנו לקלו כשהחזר בו אבל האחרים שנסאו ונתנו עמו אם הם חוזרים בהם הרי הם במי שפרע כמו :

ז וכן אם אחרים קנו קניין סודי מן הקטן או שהסכר מקום המשלטלין להקנות להם בו המשלטלין וחזר בו לא קנה לוקח לא בקניין ולא בשמירת הקטן בקניין לא לפי שמתם קניין להקנות שטר אלא על הגדול כמו שנתבאר לעיל שאין העדים חותמין שטר אלא על הגדול כמו שנתבאר לעיל וכוין שאין קניין הקטן עומד לכתיבה גם הקניין אינו כלום ושכירות מקום גם כן אינו מועיל בקטן משום דשכירות ממכר ליוסיה הוא וכבר אמרנו שאין ממכרו ממכר במקרקעי ומשעס זה גם כן אם קטן הסכר בית לשור בו יכול לחזור בו ואין מעשיו כלום :

ח וכן קטן שקנה משלטלין אחרים והקנים לו בקניין או חסכיה לו המקום שהממלטלים מונחי עליו לא קנה עד שימסך דהקניין שהקנו לו האחרים ושכירות המקו שהקניין לו אינו כלום לפי שהקניין ושכירות מקום לא עדיפי מחצירו וחצר נבי קטן אינו קונה לו דקל חצר משה שליחות אהרביצו וקל אין שליחות לקטן כמו שהסכר מן קפח ודוקא בקטן אבל בקטנה חצרה משום דהקניין והשכירות תיבא דאית לה יד עת לה חצר והשכירות קטנה אלא קנה משלטלין מעוררם וקטנים דהן כפי קטן משלטלין מקום קטנה א

ט קטן שקנה לקבוע נתן דמים והחזיק בקרקע תעמיד הקרקע כדיו והיא שלו ואין הסוכר יכול לחזור בו אע"פ שמסכרו בקרקע אינו כלום קנייתו קנייה שהרי אחרים מקניין חבין לו ואף על דקטן כמי שאינו דמי זכין לאדם שלא בפניו ויש אומרים שזה הוא אפילו מרא וריהא דזכין לו שלא בפניו דכתי נשיא אחד למשה וגו' ופרש"י נקטנים הרבה היו כנחלה הארץ וכשלא בפניהם דמי ואפ"ה זכו כל אחד בחלקו עלידי שהקנה להם הנשיא ש"פ שזכין לאדם שלא בפניו שהרי זכו לקטנים וכשלא בפניהם דמי וה"ה נמי במכר כשהוא נתן המעות ומחזיק בה על ידי שהאחרים מקניין לו זכה בה ואין האחרים יכולין לחזור בהן אבל הקטן יכול לחזור בהן כדמסי' מעיקר שאין פעוה קנות לו ואף על גב דאחזקת אדם אין חזקתו קניין לו דכמיכה משלטלין הקנו לו קניין ולא מחזק קניין קרקע לפיכך הוא חוזר בו ואין הסוכר יכול לחזור בו ואף על גב דכשירות מקום המשלטלין אמרינן מעיקר דלא קנה כלל ואפילו המוכר יכול לחזור בו אף על גב דזכירו לו היינו משום דשכירות מקום הוי כחצירו ואין חצר לקטן יי דכתיבנא מעמא לעיל אבל תנא עלידי שחזיק בו הקטן המוכר קנה לו הקרקע עצמה בקניין גמור לא יסתייגא חצר וכההקטן :

י כבר אמרנו קטן במקרקעי אין מקחו סקה ואין ממכרו ממכר עד שיגדל אלא שייד הקנים משום כדי חייו בקרקע אבל ששהדיל הבי שתי שערות חזר אחר י"ג שנים והבת אחר שתיים שערות שנה אף על פי שאין חריפין ואינן ידעי בטיב משה ומתן מקחו ומסכרו ממכר במשלטלין

אבל בקרקע אין מלשו קיימין כל זמן שאינן יודעים בטיב משה ומתן אבל אם יודעין בטיב משה ומתן סוד שהביאו שתי שערות הזכר אחר י"ג והבת אחר י"ג דינן כגדול לכל דבר וסקחו מקח ומסכרו ממכר בין במשלטלין בין במקרקעי :

כ גדול בקרקע שלו שקנאו הוא או אפשרותא שלו קנאו בעל שהוא דעה קטן או שנתן לו במתנת בריא אבל קרקע שירש מאבותיו או מסאר מורישיו או שנתן לו במתנת ש"ס דהוי כמי ירשה אין מסכרו ממכר עד שיהי' בו כ' שנה שליטין והביא שתי שערות אבל קודם עשרים שנה שלימות אף על פי שהביא שתי שערות יודע בטיב כשה ומתן לא שמא יסכור בזול לפני שקודם שהיה בו עשרים שנה אף על פי שהביא שתי שערות נעורתו נורס לו שערות שיהא אחר פעוה כיעדין לא נתישב דעתו בורכי העולם ויהי' שם אלא יראו למעשה כדי שיהא לו חשק בהם וימכרו כל נכסיו ודוקא בקרקע שירש שם באה לו במתנת ש"ס שהוא רומס לירשה הישיבין להכניסו בקרקע שקנאו הוא או שקנאו אפשרותא שלו לביא לפיח להפי דהא חזינן דלא פקרבא דעתיה לנביצו ואהובא דהקרקע יחזר פוזי שיהי' בווי קנאו וכן אם אפשרותא שלו קנאה הוא אינו מערער ש"ס דחביבה ליה יותר פוזי אדם ניתן לו במתנת בריא שפרין אי לאו דטרחה הנותן קמה לא דאחיב ליה מתנה וכיון דלאו פמילא אחיה ליה אלא קפדי שפרח בה קפיד בה ואינו מוכרה בזול וכשהוא בן עשרים שנה שלימות והביא כ' שערות הרי הוא כבן שבעים ומסכר בין במשלטלין בין במקרקעי בין של בן ששה שפני ואפילו יגיד יודע בטיב משה ומתן אלא שאינו סתם אלא כדעו משה יחבירו דינו בפניו כשה :

ל וכן מתנת לאחיו בעד שהוא פחות מבן עשרים שנה ויתר מבן י"ג והביא שתי שערות בין במתנת כדי פן במתנת ש"ס בין בקרקע קנאו בין בקרקע שירש פקרה פקרה מעורר אפרין וצדיק האע"פ שהיה לו הנאה גדולה פן הפקדו לא היה נתון לו והאיל הוא דמי שאינו מצוי חסד אטרוחוסטס זל חתקים מתנתו כדי שיהו דבריו נשמעין ולא דקרוקו שמה הנאה דעביד לה אינו חשפה ליה לנבי קרקע אלא אלו סתם ומקרבא דעתו דהאי קטן לנבי הנאה אסגי :

מ והא דאמרין שנשואו בין עשרים יבין לסכר קרקע אבא דינו דוקא שהוא כן עשרים וכן הביא שתי שערות אלא שהביא שתי שערות ועל ידי שיהא כן עשרים נעמה אלא לא הביא שתי שערות ונס לא נלתי לו שפני סריס עקין קטן יחשב ואין מסכרו ממכר אפילו במכסם שקנה הישע שנידיל דהיינו שניע לרוב שנתנו שהם של שים ושם שנים שהם הריב של שבעים שנה כיומי שנתנו בהם שבעים שנה :

נ אף על פי שבין עשרים ולא הביא שתי שערות נס לא נלתי לו חסמי סריס עדיין קטן תנא וכשהביא שתי שערות נעמה לל סריס אחר שהוא בג עשרים נעמה גדול אבל בקום ישאריס בין הכנה אעמא לפיכך סריס יבין שבתבאם שתי שערות אינו נעמה נחיל לספרע אלא שמתן שיבאם ואילך ובסימני סריס סבין ואילך נעשה גדול לספרע מיסם שהוא כן י"ג שנה ויזס אחד לפי שעתה חסרי שהוא היה סריס ממעי אמו ומה כלא הביא שערות חספספה זה והא דבעינן הבאת שתי שערות היינו במי שהיה להבית אבל זה שהוא סריס ממעי אמו ואינו עתיד להביא חיותה נחיל מ"ג שנה ויזס אחד לפיכך אם מסכר קודם שנתברר שהוא נחיל בגוין קודם עשרים ולא הביא שתי שערות ולא נולד לו סיפני סריס ולאחר זמן הביא שתי שערות הרי נתברר שעכשיו הוא נחיל ולא קודם לכן ואין מכירתו ממכר עד עתה כלום אלא צדין סבין עשר עד י"ג אבאם כולו כן סימני

לבוש עיר שושן הלכות אונאה ומקח טעות * קלו

מעשיו כלום :

כג סוכר שמכר בקרקע או מטלטלין וזכה אותה על ידי אחת ללוקח שלא פדעוהו ויד הלוקח על העליונה אם ירצה ליקח אין הסוכר יכול לחזור בו שכבר זכה איהו וזכין לאדם שלא פדעוהו ואם לא רצה החזור לבעל השאון וזכין לאדם בעל כרחו :

כד וכן העכר קל יוד העכר כיד רבו ומה שקנה העכר קנה רבו אם קנה העכר או מכר או נהן במתנה או שנחמו לו במתנה האדון על העליונה אם רצה לקיים מעשיו הרי אילו קיימים ואם לא רצה מעשיו בטלים ובדברים בלבד הוא שפיקים האדון או פכסל ואין צריך לקנות ממנו כרוס רק שפיקים האדון או פכסל ואין צריך לקנות ממנו כרוס רק כה דין מכירת הבעל בכנסת אשתו ומכירת האשה עין בלבוש המצוי וארמון סימן פה א :

כו בית דין שפכרו או לקחו בנכסי יתומים כון במקרקעי בין כמטלטלין וכן האפטרופוסים בין שמינו אותם בית דין ובין שמינו אותם אבי יתומים מקחו ומכרו מכר אכל מתנתם אינה כלום שאין אדם נוהן דבר שאינו טו :

כז ולא לצורך כל הדברים רשאין למפור כאשר יהבאר בהלכות הפקדות סימן סף קא :

כה המכיר או קונה קניין בשבת חוס הקפדנים ויש אף על פי שמכר אותו סודות על העכר על דברי חכמים מעשיו קיים ונכסו אלו אחר כך בחול :

דלד עין מעצמו קח מישראל או בעלילות דביישוב סעיפים :

א ציא אנטחמציק לישראל ויש בידו לחזור ומפניחמת המציק נחלו הישראל שרהו או ביהו כפרוין נפשו שאמר לו שא קרקע זו ואל המיתני ונשלה ממנו והניחו ורא המיתו ואחר כך בא המציק למכרה אם יש ביד רבעיים לחזור וליקחנו ממנו הוא קורס לכל אדם ואם אין ביד הבעל לחזור וליקחנו או ששהה ביד המציק שנים עשר חדש כל המיתו ונתת המציק זה בח שכבר נתיאשו הכעלים הפנו או ערס המציק ונתת המציק רביע בקרקע טיקח או ערס המציק ונתת המציק משהו דקים להו רחל אהמציק ויהי ונתת המציק משהו דקים להו רחל לפרות שיה ארבע הוא מכיר בשליש המציק מול המסתא שמה שמונל נבי לוקח הוא של בעלים שהרי מסתא שהוא אלהם הוא טובר כזול לפיכך אם לקח מהמציק בשליש נהגן לבעלים עשרה במעות שהוא שליש מכה שנהן ומציק או רביע בקרקע נכלה חיה היא שהרי מסתא רביע בקרקע שקנה בשליש היא שיה עשרה דהא שיה ארבע מכר לו בשליש ויד הבעלים על העליונה אם ירצה צריך זה ליתן לו פסוח קרקע הרביעי ואם ירצה יתירו בידו וצריך זה ליתן לו פסוח ואם לא יתן לו הרי הרביע קרקע בגזל הוא כידו היו הבעלים מערערים על הלוקח ואמרים שלא כדין קניתיכי הרי בידו ליקח וליקח אומר שלא היה בידם ליקח על הבעלים קניתי ראייה דקרקע בחזקת הלוקח עומרת ויש אומרים שכל זה פירי שרצה המציק להורנו והרחילו הבעלים ונתנו לו הקרקע מעצמן כדי שלא יהרגנו שאז נמר זקנה למציק אבל אם מתחילה לא ביקש המציק אלא את הקרקע ולקחה מן הישראל בחזקה אף על גב שמיראה בהריעה לא היה יכול הישראל להוציאה ממנו שהרי יצא ויהרגנו אם לקחה ישראל אחר חזרת לבעליה והם נחנים ללוקח מה שנהנו כמו שיהבאר לקמן בסעיף ה' ישראלים שדחק אחד את חניו בהפישה והיה מנסה לו להורנו עד שיתן לו קרקע אין להם דין זה דכולי עלמא דעי שאין ישראל

מימי פרים אחר שנעשה בן עשרים אצל מלתא למפרע קמים שהיה בן יג שנה ויום אחד היה גדול הלכך כל מה שאילו היה שתי שעות קורס שמכר היה שמכר פמכר עכשו נמי שהתברר שהוא פרים היו מכר למפרע :

ב מי שמכר בין בנכסיו בין בנכסי אביו ומת ובאו קרוביו וערערו למר שהיה קטן בשמכר ובקשו לבורקו אין שפעו להם חדא דחזקה אין עדים חומסין על השטר אלא כ יודעי שיעשה המוכר גדול ועוד דסימנים עשויה להשתנו אלא טחה ולא תועיל הבדיקה טמא שניו הסימנים ועוד שבריקת הסימנים ניוול הוא למת ואין טנוולין את המת : פחות מכן עשרים שמכר קרקע שירש מאביו אחר ומציא מיד הליקוחות בין קודם עשרים בין אחר עשרים ומכר כל הפרות שאכל שהרי שלא פקדו אדם שלא היה המקח מקח ואם הוציא הלוקח הוצאתו או שנעשה חרע וסוף לו ובחזרו את השאר והוקא שבא לערער מיד אחר שנעשה בן עשרים אבל אם שתק וליציחה מיד מתל נסגב אינו יכול למחות אפיה היה קטן גמור בשמכר :

ג קטן שיה מאחרים ישימי מאמר שחייב לשלם נשל שנס בהלואה שידך בה חקלה ספוס כדי חיו ויש מי שכתב דכל שאם נפרע ממנו לכשיגדל יפזכר כל ממנו ויש מי שחלק שאם ידוע שלוח לצורך מנותיו עניו ממנו לספוס חקלה כדי חיו סימא מי שלוחו בשעת חקו שצריך למונות אבל אם אין ידוע שלוח לצורך מנותיו אין מעשיו כלום ואין נפרע ממנו לכשיגדל וכן כל מי פירו אם מכר קרקע במקום שאין מכירנו מכירה צריך לבעל פנים להחזיר המעות ואם אין לו גבה הליקח ממנו מנכסים בני חורין :

ד ואם נעשה הקטן ערב אין שידך בו שום תקנת של כדי חיו ופטר מלשלם אף לכשיגדל :

ה מי שאינו מדבר ואינו שומע או מדבר ואינו שומע כלו הרי הוא נקטן שמכר ולוקח מטלטלין ספוס כדי חייב בקרקע ואף במטלטלין לא יתקאט מעצמו שבודקין אותו כבדיקות רבות שהיה עמו ואלים ממעי אמו ששומע וכן שומע וכן שומע מקחו מקח וממכרו ממנו והמנוחין וימחורו במטלטלין בין בקרקע מכללן ששומע וכל שכן כשכבר שמע דבר מסתא ודאי בן דעת הוא פ' צריך לבדוק אותו בדרך שבודקין לניטין אם עכשו דעה עמו או יתחוב נכתב ידו ויכר סתוך כהכו שהוא בן דעת :

ו מי שאינו שומע אלא אם בן מרברים עמו בקולרם אין זה בכלל הדין אלא דמי הוא במקום לכל דבריו : שום' הוא נדוע פקטן בן שנתו וקחורקו ואין שמכרו ממכר ואין מתנותיו קיימין לא במטלטלין ולא בקרקע וכת דין מעטדיון אפטרופוס לשוטם כדרך שמעמידן לקשנים כדי שלא יבזכו את שלהם ואין להם זכיה כלל על ידי עצמן ועל ידי אחרים יש להם זכיה במתנה דמסתא שמקנה לו בקניין גמור :

ז מי שהוא עת שוסה ועת שפוי בגזל אילו הנכפין בעת שהוא שפוי כל מעשיו קיימין וזכה לעצמו ולאחרים בגזל בן דעת אבל צריך הניסין לחקור הדבר הישכר סמא במוק עת שפוי ובהחלת שוטו או איפכא עשה מעשה זה אפיו שנים כשהיה שוסה ובין שוטם אומרים כשהיה שפוי צדין אוקי חרי לכהדי חרי ואוקי ממנוא בחזקה מריה אם הוא קרקע הרי הן בחזקה הפוכר ואם הן מטלטלין הרי הן בחזקת המחזיק כהן :

ח היטור מקח מקח ומכרו מכר ומתנותיו קיימין כד' בסתם סיכור אבל אם הניע לשכרותו של לוש עשה ואינו יודע מה הוא עושה הרי הוא בשוסה ואין

* לבוש עיר שושן הלכות אונאה ומקח טעות *

ישראל כזכרי דמים ומנזמי ולא עבדי אלא הוי דינא כמי בנינו
 שלא היה להרנו שיהבאר סעיף ח :

ב וכיון שהקרקע בחוקת הלקוחות עומדת כמו שאמרנו
 היכא דבעלים רוצים שיחזור הלוך השליש במעות
 או רביע בקרקע ואינן סומנין ללוקח בכמה קנאה ואין לו
 עדים בכמה קנאה יושבע הלוך בחמה קנאה ונוטל מעותיו :
ג ואם קנאה מהני תוך שנים עשר חדש אם ירצו הבעלים
 כל הקרקע צריך להחזירה להם והם יתנו לו כמו שקנאה
 מהני סעדין לא נתייאש מכנה ואם ירצו הבעלים ונתתה
 כידו יתן להם שליש כמה שנתן לנוי :

ד ואפילו תוך שנים עשר אם קנאה מהבעלים תחלה ואחר
 כך חזר וקנאה מן הגוי מקחו קיים דכיון שמכרה לו
 תחלה היא כילב שים הקנה לו אבל אם קנאו מן הגוי תחלה
 ואחר כך מן הבעלים מקחו בסל ואפילו עשה לו שטר עליה
 ואמרין כל מה שעסה מחמת יראת המציק עשה אינמי
 משם השני נח לו ויראשון קסלה מסנו עשה כמה דברים
 אמרין שלא עשה אלא שטר כהם בלא אחריות אבל אם קבל
 עליו אחריות דא שרפי מיניה לנבייה דמי ארעא או שהורה
 בפני עדים או קבל המעות מסנו בפני עדים הסקת קיים דאי
 לאו דנבליה במקח נמיר לא הוה עבדי כולו האי :

ה לקח אחד מן הגוי ושהתה בירו שלש שנים ואחר כך
 מכרה לאחד אין לבעלים על לוקח שני בלש מדין
 חזקה ששוענין לו לומר האיל ושתק כל כך ודיאי הראשון
 קנאה מסנו בקניין נמור נתן לוהסליש ואפילו אצלו לא
 טען אפן שוענין ליה דהא קיימא לן שוענין ללוקח ושוענין
 לירש וכן הדין אם לא שהתה ביד הראשון אלא יום אחד וביד
 לוקח שני שהתה שלש שנים שוענין לו כמו שהיא הדין בדין
 חזקה יש איסרים דווקא כשהלוקח ראשון הוא ישראל אבל
 אם הוא גוי ומכרה לישראל דינו כאילו קטן מן המציק עצמו :
ו וכן דדין אם שחט ביד הלוקח שלשה שנים ונתן הוראה
 לירש שוענין לירש :

ז גוי שחט זבחה צדקה לו חוב על ישראל או שהיה לו
 חוב על ישראל מחמת שהזיק לו או שהפסיד לו מסונו
 ועשה דין לעצמו וירד ברוח לחוד שהו או ביהו ונמלו מסנו
 בחובו או בשענתו אף על פי שלא חנעו תחלה לדין ואחר
 שזקף לו את השדה מכרה לישראל אחר אין הבעלים יכולין
 להוציא מיד הלוקח כמה דברים אמרים כשלקחו בשענות
 אמת כגון שהיו הבעלים שהגוי טען אמת והוא לא רצה
 לטריס לו צדקו ודיא מחל לנוי את השדה והקנתו לו בעד
 דמי וכן הדין אם היה שם סוף או שר באותו המקום שזיה
 ויכול לכופ את הגוי לדין ששכראת שלו ולא הביו אינו יכול
 להוציא מיד הלוקח אף על פי שאינו מודה לנוי שהאמת אהו
 ואף על פי שאין שם עדים שהגוי טען אמת שרדי אומר
 הלוקח לבעלים אם הגוי הוא נוטל לפה לא הבעתם אותו
 אלא ודיא מחלתם אותה לו או ידוע לכם שהדין עמו :

ח גוי אנס ובעל ידוע אלא שאין בידו להרניבא בעקשין
 על ישראל ולקח מסנו שרהו או ביהו מכרו לישראל אחר
 או נתנו לו צדק להוצירו לבעלים אפילו שהתה כידו כמה
 שנים ולא נמיר והקנתו לו דווקא היכא שהיה כלל להורנו
 אמרין לעיל אנו אונסה נמיר והקנתו לו אבל היכא דלא היה
 בידו להרניבא דלא נמיר והקנתו לו דאמר כשהיה לו עת הכוסר
 לתביעו יתבענו ואפילו שהתה כידו שנים עשר חדש יכול
 לומר לא כאת לושעיה לבסוף הילכך מכירתו ונתינתו אינה
 כלום מיהו כשחזרו לו אין צדק להחזירו לו כהנס אלא
 שמך כמה היה רוצה ליתן לנוי כדי שיחזירונו לו וכן יהן
 לישראל זה שקנאו ואם הוציא עליו הלוקח כדי להוציאה מיד
 הגוי עד כדי דמי השרה או הבית צרכים הבעלים ליתן לו
 הכל אם גזים להוציאו מידו ואם ירצו יחזירו כידו ונש

אין צרכין לתן לו יותר ממה שהוציא עליו כגון שאם הגוי
 היה אונסה ונתנו לו כזול אין הבעלים צריכין לתן לו אלא מה
 שנתן לנוי ואע"פ שהוא לא היה יכול להוציא מיד דגוי כדך
 דכיצד יעשה זה שהיה בשרהו או בכיהו של זה ואפילו אם
 נתנו לו הגוי בהנס צדק לו חזרו לבעלים גם כן כהנס ואם
 בעורו בידו בנה אהוהו הוי כיוור בתוך של חבירו שלא בריסוס
 וכנאה שיכול לומר לו שול עציך ואבניך וכל זה דווקא בקרקע
 שאין הבעלים סתמא מייאסין ממנו אבל כשילטלי סתמא
 מייאסין מהן אין צדק להחזיר לבעלים מלכד ספרים
 מייאסין מהן כפני שדוע שאין האנס מוכרן אלא לישראל
 וסימך שהישראל החזירה לו :

ט כמה דברים אמרין בשאין שופט צו שר במדינה שיכול
 לכופ האנס גוי להוציא השדה או הבית מידו אבל אם יש
 שופטים בארץ והיה איפשר להוציא מיד הגוי בדיניהם ויהי
 עשה אזודאי נתיאשו הבעלים וכחלו דשאר הקרקע ביד
 הלוקח ולא יהן לבעלים כלום דהכא לא אמרין דאזיל הננס
 ומכר דהא לא באה ליה הקרקע בהנס שהרי בחובו או בשענתו
 לקחו ממנו וכל זה מייאסין כאנס שלקחה בחובו או בעליתו
 כדאמרן אבל שר או סוסל שקצף על עבדיו ומשרהו ולקח
 מאחד מהן ביהוהו דינא דמלכותא ואין הלוקח חובב לתן
 לבעלים כיום ישראל שמסנו קרקע אצל גוי וקבע לו חוב
 לפתוהו ולא פדאה ומכרה הגוי לישראל אחר אם קבל
 בשויה פסכרו קיים דהא חזן שדעת הגוי לזכות בכל
 הקרקע כדינו ודין מכרה אבל אם מכרה בפחות משויה
 אפי' כל שהוא חזר לבעלים דחזין שלא בקש הגוי
 אלא בכח שסכרה לפיכך כחזיר לקונה מה שנתן לנוי וזה
 מחזיר לו הקרקע ועיין עור לקמן סימן שעא בלגים
 כאילו :

דלז המחזיר דבר לקנות וקדם אחר וקנתו ונתן
 ב' מעות :

א המחזיר אחר דבר לקנות או לסיכורין קרקע
 מסלשלין ובש אחר וקנאו נקרא רשע והוא דרין הרותח
 להשכיר עצמו אצל אחר ובא אחר והקדימו שנקרא רשע
 אומרים דווקא במכר או בשכירה שיכול למצוא לקנות
 להשכיר במקום אחר אבל אם בא לזכות בדבר שהוה חסד
 או לקבל מהנה מאחר ובא אחר והקדימו אינו נקרא רשע
 שאינו דבר המצוי לו במקום אחר וכן כראובן שהיה סהפך
 בקרקע של נזויהא על מצר שמעון אף על גב שאין בניו דינא
 דבר מצר אם קדם שמעון וקנאה לא מיקרי רשע דהוי
 כמציאה דלאו כל שעמא איתריס ליה לקנות קרקע שמצר
 שלו וכן אם קינה דבר אחד ובא חבירו וקדם וקנאו כזול שלא
 היה יכול לקנותו כן במקום אחר הוי כמו מציאה ויכול לקנות
 כל זמן שלא זכה בו חכירו ויש חולקין בכל זה וכתב מורי
 מתימא יזל חיל וסכריא ראשונה נראה עיקר מיהו אפי' היה
 לסכריא זו חוקא בעניי אבל בעשיר מיקרי רשע ועיין לקמן
 סימן קנז סעיף ה' וכל זה לא מייאסין אלא בשכבר פסקו
 הדמים שכניהם ואין מחסרים אלא נכר דקניין אבל אם
 עדיין לא פסקו הדמים שהטור רוצה בכך החקירה
 רוצה יותר כזולותו לאחר לקנותו כן אם המוכר גוי
 ישראל ישמי שכתב שהוא חסד ר'נ שלא להשיב נכח
 בשכירות כתיס מן הגוי והוא הדין במקום שנהני לבעל
 ההלאה מן הגוי ושכרה אחר לא ישגו לו אחר גבורה :
ב אמר ללמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו
 מלמד אחר בביתו שמאחר שהוא שכור שיש לו
 המלמד

לבוש עיר שושן הלכות אונאת ומקח טעות * קלד

נתרצו בו שאף על פי שזה מודה וקבל להמעות שמה לאו
 נתרצה הלוקח ולא קבלם ומה שנכתב שקבלם משום שהיה
 אפץ במקחו וסומך על גאסנותו של הלוקח סודאיי הנם לו אם
 יתרצה שיקחנו אבל מכל מקום העדים לא יכתבוהו דשמה
 הלוקח לא יחפוץ ליקחנה ולא ינחא ליה דליקוח עליה קלא
 דאית ליה מה דלית ליה דחושש דלמא גרים ליה האי קלא
 הפסד מאנפא אחרינא שטר מבר שלא כחבו בו סכים המקח
 רק עניין הקנייה בשר ומה לנו למניין סכום המקח בשטר
 הקנייה אין המעות אלא כמלוה ואם אין לו שטר עליהם
 הרי הם כמלוה על פה ונשבע והמקח קיים :

דלד מי שבא ואמר אבד שטר קנייתי כיצד כותבין לו שטר אחר ומב' סעיפים :

א מי שבא ואמר אבד שטר שהיה ליעל סדה פלוני
 שקניתי מפלוני ויודעין עדים שבן הוא שקנהו מפלוני
 שומעין לו לכתוב לו שטר אחר חוץ מן האחריות שבוכי
 מאחר שידוע שהדבר אמח שזה הקרקע קני לו כבר אלא
 שהוא ירא מן שתקע הרבר ויערערו עליו שלא כדן למה לא
 נכתוב לו שטר דאיה אכל אין כותבין בו אחריות דשמה יחזור
 ויסא השטר הראשון ויבאו מערערים ויטרפה ממנו והוא
 יגבה מלקוחות בשטר הראשון או מבעלים או מלקוחות דאיה להם שטרף
 מהם ואחר כך יוציא שטר השני גם כן שיכתבו לו ויטרף
 בו לקוחות או מבעלים פעם שנית שלא כדן לפיכך כותבין
 בשטר שני זה שטר זה לא יגבה בו לא סנכסים משועבדים
 ולא בני תורין ולא כתבנוהו אלא להעמיד בו שדה זי ביד
 פלוני שלא יוציאנה מידו המוכר ולא יורשו ויש אופיים
 שכוחבין בו דוקא הזמן הראשון כשלקחו ולא סומן של
 עכשיו דאיכא למיחש שמה אחר שקנאו הזר ומכרו למוכר
 ואחר כך יוציא שטר זה השני סומנו אחר המכירה שחזר
 ומכרו ויאמר הדדית זכנית ממך אבל כשכותבין סומן
 הראשון וכותבין בו שטר זה לא יגבה בו יכולין לכתוב כן
 אפילו שלשה וארבע וכמה שירצה דליכא למיחש למדי :
 ב אף על פי דשטר חב המאחרים כשרים כמו שכתבנו
 לעיל סימן מ"ג ששרי מבר המאחרים פסולים לפי שאם
 מבר לו בניסן וכחב לו שטר בחשרי יש לחשש שמה קודם
 זמן תשריהו לו מעות למכר ויחזור ויקנה הקרקע מחלוקת
 ועשה לו שטר מאותו זמן ואחר כך יוציא הלוקח שטר של
 זמנו משרי ויאמר הדדתי זכני מ"ג אחר שמכרה לך
 אלא יכתבו סומן שלקח בקניין אפ"א אחריו לכתוב ושרו
 זמן וב אחר הקניין אם זוכרין זמן הקניין יכולין לכתוב
 מאותו זמן שאין זה שטר מוקדם ושטר מוקדם פסול במכר
 כמו כמלוה שמה יטרף לקוחות שלא כדן שטר זה אין
 נקרא מוקדם רעדים מפיק לקלא משעת הקניין וסתם קניין
 לכתובה עומד והוא כאילו נכתב בו ביום מכל מקום אם אינם
 זוכרים זמן הקניין יכתבוהו הכתיבה ולא יכתבוהו אחר
 דפתאי כשיקרא ואף על גב דאיכא למיחש שמה בין זמן
 דמכירה וזמן הכתיבה חזר המוכר וקנאה מלוקח כל כהאי
 גונא. פסכין דקלא אית ליה וערף לסכתה האי שטר
 מלכתב שיקרא :

דב' שני שטרי מבר על שדה אחת פוזן אחרי זכר' סעיפים :

א שני שטרות היוצאים על שדה אחת בשם קמה אחר
 ואין זכנם שהיאם דהתאמשן שטר קמה והשני
 סכר

המלמד למקום אחר להשתכר שם או לא שיאמר בעל
 הבית אין רצוני לבעל המלמד שילו עוד אבל אם שכר בעל
 הבית מלמד אחר ויכול בעל הבית אחר לשכור אותו המלמד
 עצמו ועין בעל הבית הזה יכול לוטר לך ושכור מלמד אחר
 שיכול לוטר מן רצוני אלא בזה בסדוקת לוי שזה ילמד בני
 יפה ממלמד אחר :

דלד כותבין לשטר ולא ללוקח וכו' מצפים :

א אחר שבא לפנינו ואמר מכרתי שדי לפלוני כתבו לי
 שטר כותבין לו השטר שמכר שדה לפלוני וכותבין
 לו אף על פי שאין אותו פלוני לפנינו והוא שמקנה לו
 השנה סיד בקניין או שמעיד על עצמו שכבר הקנה לו באחד
 פדתי החקנאה שאז השרה קני ללוקח מעכשיו אף על פי
 שאינו בפנינו רזיך לאדם שלא בפניו וליכא למיחש למדי
 דלמא ניתוס מילקוננו שמה יורה שהקנה לא הקנה
 למכר יעשה כד הלוא הנכסים שלו הן ומה שירצה עוד יכול
 לעשות בהם מהיום ואילך אבל אם אינו מקנה לו סיד או
 שאינו מורה שהקנה לו כבר אין כותבין לו דשמה לא יקנהו
 לו עד לאחר זמן כן כדיליה המוכר מצאריס או יסכרנו
 לאחרים ואחר כך יחז שפרו לוח ויבא ויטרפנו בש"פ זה
 שזמנו קודם לחם שלא כדן אבל אם מקנהו לו מיד וכל שכן
 קנה הקנה לו הרי שפרו כדן לטכר כותבין שטר למוכר
 אף על פי שאין הלוקח עמו ובלבד שהיו העדים ספורין את
 המוכר ואת השמות שבשטר שזה פלוני בר פלוני שמכר
 שדה דעם לא יכירוהו המוכר איכא למיחש שמה עשה
 קטנא עם הלוקח ומצוח לכתוב על שם אחר שאותו האחר
 קנה שדהו לפלוני ומשקר אבל אם מכרין את המוכר אף
 על פי שאין מכרין את הלוקח כותבין דליכא למיחש למדי
 קנה זכין לו שלא בפניו אבל אין כותבין שטר ללוקח אלא
 קדעת המוכר ויש מי שאומר שאפילו קנה המוכר שהקנה
 ללוקח שלא בפני לוקח וכתב הלוקח ויש מי שיכתבו לו
 השטר אין שומעין לו שלא אמרו מהם קניין לכתובה עומד
 אלא כשהקנה לו בפניו אבל שלא בפניו זכרין להסלק בו
 מי שבא לעדים ואמר בתישלי במקום פלוני ואני נותנו
 לפלוני אף על פי שאין העדים יודעין אם יש לו בית במקום
 פלוני או לא יכולין לכתוב דלמאי נוחש שמה אין לו מאי
 נפקא מינה הרי הם אינם מעידים רק הקנהה אם יש לו ואם
 אין לו הפתנה מפילא בסירה :

ב הלוקח נחז שכר הסופר אפילו במוכר שדהו מפני רעתה דהא אין צורך לשטר אלא ללוקח דלמוכר מאי איכפת ליה בכתיבתו :

ג יש מי שאומר הא דכותבין שטר למוכר אף על פי שאין
 לקח עמו היינו דוקא כשהעדים המוכר על עצמו ומורה
 בפניהם שבכר קבל המעות מיד הלוקח דאז ליכא למיחש
 למגד אבל אם לא כתבו כן ויכא אחר כך המוכר ויהב את
 חלוקת שיתן לו את הדמים וישעת הלוקח שנכתב השטר
 שלא טרעו והוא מעולם לא קנה שדה זו והשטר הוא ביד
 המוכר אינו יכול לבזע על ידי שטר זה שיתן לו המעות שאין
 השטר אלא לראיית הקניין אם ירצה הלוקח וצריך המוכר
 להביא ראיה שמכרה זו היתה סדעת הלוקח ואם השטר
 ביד הדי הלוקח והוא רוצה במקחו ואומר שנתן המעות אין
 המעות אלא כמלוה על פה וישבע היפת שנתן המעות ויש
 ששומר עין שאפילו העדים על עצמו שקבל המעות
 אין כותבין השטר שלא סדעת הלוקח בלשון ששניהם :

* לביש קיד שושן הלכות אונאה ומקח טעות *

מזמן ששר השני ואכל הלווק פירות כל הפירות שאכל
 מזמן הראשון עד זמן שני מחזור אותם דכיון שקבל מסג
 הספר השני אודותי קא מדה שהשטר הראשון מוסיף היה
 ולא היה בו משמאם כן הפירות שאכל שלא כדון אכלם וכן
 אם היה חק מס למלך על סדה זו בגלל שנה הפוכה או דהנהן
 נוחן אותו חק עד זמן השטר השני שהשטר עדיין שלו היה
 ושכיב טרע שאמר חנו מנה לפלוגי וחזר ואמר עוד פעם
 אחת כן הנו מנה לפלוגי אין מנה אחת שלא אכל
 כן פעם שנית אלא להחזיר דברי הראשונים מלוא אמר חנו
 עוד מנה לפלוגי :

ג שני שטות שמנס כיום אהר והם כחוכים על שוד
 אחת בין כמכר בין כמתנה אם דרך אנשי המקום
 לכתוב שעולא נודעלס נמסר שטר תחלה קל שוד
 דדיני הבל שדעתם נוסח להעמיד שרה זו בידו יעמידהו
 בידו לא שאין דני דין שוד דדיני רק בדינין מסודין
 ובקיאין ודוקא בקרקע ויש אומרים אפילו במטלטלין אם
 אין הכשרטלין ביד שום אחר מהן אלא ביד שלישי דנין
 דינא שדודא אבל אם היה אחד מסודין הן אין מוציאין אותו
 מידו כדון שוד :

ד ברא כשטר שאין בו קניין אחר אלא שקנה שדה זו
 בשטר זה שכתבו לו לכל אחד שדי שכורה לך או שדי
 נהרני לך ואין אנו יודעין למי משניהם הגיע שטר זה
 חלה כמו שאמרנו אבל אם שטר הקנה נינה שהקנה
 לשניהם בקניין אם אין העדים בפנינו או שרם בפנינו ואין
 עדים שטר זה חתומים על שטר זה שלא יוכל להחבר למי
 הקנה חלה בקניין בהא נמי דיינינן שודא דדיני ואם העדים
 בפנינו חתומים על זה חתומים על זה דיינינן על פי עדותן
 לפי תקנה חלה ולא שייך כאן בגטל האחרון את הראשון
 הלאו כל בטיעה למשל הקניין מן שנתן מתנה לחבית
 או שדה או מקום בבית הבנסת ויצר לו מציוו ואחר כך נתן
 ללוי קרקע או מקום בבית הבנסת חסם ולא מצר לו חצרים
 יש אומרים אף על פישאין ידוע שיש לו קרקע אחרת או מקום
 אחר בבית הבנסת אמרין טמא מקום אחר או קרקע אחרת
 נתן לשני והמתנה הראשונה קיימת ויש אומרים כיון שאין
 ידוע שיש לו קרקע אחרת או מקום אחר אמרין וביאיש
 לשני לא נהבין אלא לקרקע זו או מקום זה ואם חסדן היה
 הוא שכיב טרע שיכול לחזור במתנתו השני קח אבל במתנה
 ברי הראשון נגדה ולא כל כמינה לחזור מ :

ישטר כבר הפירוח שאכל מזמן הראשון הם שלו ולא ביטל
 דאחרון את הראשון שם לומר כדי להוסיף לו אחריות חזר
 וכתב השני בסם פכר כי מתנה אין בה אחריות ואפילו אם
 גם בטני שהוא שטר מכר גם כן אין כתוב בו אחריות נכר
 פכר כבר כבינו לעיל סימן דאחריות טעות שודר הוא וכן
 אם הראשון שטר מכר והשני מתנה קנה גם כן הסדה
 מזמן הראשון ואמרין שלא כתב לו השטר מתנה אלא ליפות
 כח הלווק משום דינא דבר מצרא שאינו כמתנה וכן לעניין
 שאר דברים ומתנה ערפא שמכר כתבי כונן לעניין דרך
 דקיימא לן מיכר בעין רעה מכר ולא מכר לו את הדרך ונוחן
 בעין יפה נוחן ונהן לו את הדרך ואם ליכא למיתלי ההוספה
 בדינא דבר מצרא נכון שהמוכר אלווק הלווק מעצמן
 מצרנים חלוין ההוספה בדרך ואוכל הפירות מזמן הראשון
 וכן בעל חוב שהלוה למוכר אחר הזמן הראשון וקדם הזמן
 השני אינו יכול לשורפו בזמן הראשון הוא שלה זה והשני
 לא כתבו אלא ליפות כתיב וצריך שלא יראה שניהם בבית
 דין אלא האחד שהוא צריך לו שאם טראה שניהם לעולם
 יאמרו הראשון עיקל והשני לא נכתב אלא ליפות כן ואין בו
 פסיד ליצר אם הראשון מכר והשני מתנה ויבא כר המצר
 לקחה יראה שטר המתנה לבדו שאם יראה לו שניהם יאמר
 הראשון של מכר ויש בו דינא דבר מצרא והוא עיקר והשני
 אין בו פסיד כיון שלא נכתב אלא ליפות כחוננדי הבר מצר
 וכן אם הראשון מתנה והשני מכר וכא בעל חוב שהוא קודם
 אפילו למתנה וטרפו מסגו והוא חזר על הנהן בכת שטר
 המכירה שיש בו אחריות לא יראה בבית דין כי אם שטר
 הפכר לבדו שאם יראה שניהם יאמרו הראשון שהוא מתנה
 עיקר ואין חייב באחריות ושטר הפכר שיש בו אחריות אין
 בו פסיד הוא לולא נכתב אלא ליפות כתיב ויש אומרים דודאי
 בשראשון של מכר והשני של מתנה ואי חזקו חרווייהו
 בכי דינא בהא אמרין שלא כתב השני אלא ליפות בחי
 נאזלינן בתרקא ובהרא לאו כלום הוא דהאיל ולא הוסיף
 בשטר מתנה שום חיוב על עצמו הרי מוכח מתוך השטר
 המתנה שלא כיון אלא ליפות כתיב להצילו מכר המצר זה אין
 בידו לעשות שטין שהשטר מכר בפנינו שהוא נכתב קודם
 שטר המתנה הרי כבר יראה הקרקע מתחת ידו ובא הזכות
 ליד כר המצר יראה לו כי דינא דבר מצרא וכמה תראה יפה
 כתיב רמוכר להפקיע כתיב של בר המצר מקרקעו כשענו
 דואין שטר המכר בפנינו ויצאת הקרקע כבר מתחת ידו
 לפיכך לא יראה שניהם בבית דין אלא האחרון שהוא המתנה
 שאם יראה שניהם יאמרו הכל הראשון עיקר והשטר השני
 אין בו פסיד ויש לו דינא דבר מצרא אבל כשהראשון של
 מתנה וכיב לו אחריו של מכר אין לו בו נפקותא ללווק בזה
 הקרקע אלא מוסיף המוכר חוב על עצמו שכתב לו אחריות
 על שאר נכסיו וזה פשוט שישכת בידו לעשותו לחייב את
 עצמו רמי ימחה בידו לפיכך שני השטרות שטר מעלייא
 נינהו ואפילו מראה שניהם בבית דין שניהם קיימים ונבה
 בהם זכות שניהם איזה שצריך לו דהיינו אם טוען עם כר
 המצר פשיטא דמהני ליה שטר המתנה כנגד הבר מצרא
 ואם יטרפוהו ממנו בעלי חובות המוקדמים קודם מתנתו
 ישען עם הנותן כשטר המכר וחייב באחריותו אף על פי
 ששטר המתנה בפנינו :

ה שני השטרות נמכר או שניהם כמתנה אם הוסיף
 לו בשני בלום נגון שפירש לו בשני שמכר לו דקל אחד
 וחרר ממה שכתוב בראשון הרי הראשון קיים שלא כתב לו
 השני אלא מפני ההוספה שבו ואם לא הוסיף לו בשטר
 השני כלום ביטל שטר השני את הראשון וכל שכן אם פותח
 לו בשטר השני ממה שהיה כתוב בראשון שביטל השני את
 הראשון ואם טרפוח ממנו אינו נובה במשעכרים אלא

הלכות מתנה ומחילה

דמיא המתנה כשהתקיים וכן המחילה
 והנותן דבר שאינו מסופק וכו' פ' מעיפ'ס

א הנותן מתנה לחבית ביד קרקע כן משלשין אין
 המקבל זוכה בה אלא פאה מהדרכים שהלוקח זוכה
 בהם וכיון שקנה נאחז שן הדרכים ההם שפילו שודא בפני
 עדים אם שניהם מודים קנה אבל בדוכים בעלמא לא זכתי
 המקבל אלא הנותן יפול לחזור בו ואם אמר לחבית שיהא
 מתנה פועטה אם חזר בו אף על פי שיכול לחזר בו מכל מקום
 יש בו משום פחוסר אמנה דכיון דמתנה פועטה היא דאין אמר
 בדעתו ליתנה לגולה עכמי תוהו בו אלא מפני שמתנה
 מחוסר אמנה ועל סימן רמ'ס ולעיל סימן ר' סעף ג'
 ראובן שאמר לשמעון בית של לוי נתון לך אף על פי שקנה
 משניהם מראובן ומלוי שקבל קניין לקיים דבריו של ראובן
 אינו כלום קניין ראובן אינו כלום קניין ואם שקנה דבר
 טאניו שלו וקניין לוי אינו אלא קניין דוכים בעלמא
 ג מחילה

לבוש עיר שושן

הלבנות מתנה

או אפילו על מנת שלא יעשה בו שום דבר אלא דבר פיוני
היה מתנה לאוהבו דבר שפירש כלכד דהא לאותו דבר הקנה
לנופה :

1) הנותן מתנה לחבירו ע"מ שיחזירנה לו בין מיר בין
לזמן קצוב או כל ימי חי' הנותן אוכל ימי חי' המקבל
היא מתנה עד זמן הקצוב בין במש"ל בין במקרקעי
והמקבל אוכל הפירות עד **●** הזמן וכלכד שחזירה לו
לזמן הקצוב אבל אם אין שחזירה לזמן הקצוב הרי נחבטלה
המתנה למפרע ולא חיתה שלו מעולם וחיוב לרחוק כל מה
שאכל ואם לא קצב לו זמן לרחוקי אלא אמר לו סתם אלא אמ'
לו סתם ע"מ שתחזירנה לי יש לו רשות לקבל לרחוקה לו
לכשירצה וכל זמן שאינה מחזירה לו היא שלו וכלכד שהיא
פוזרת לנותן קודם שישתקיים התנאי ואם הוא דבר
שצריך לו לנותן כגון אחרונ' בימי החג ואמר לו ע"מ שתחזירני
לרבוודאי כונתו לומר שיחזירנו לו בעוד שצריך לו עכשיו
למצוהו וצריך לרחוקו לו מיד ואם אמר לו ע"מ שרחוקהו
ולא אמר לו יוכל לרחוקהו לכשירצה אפילו לא יחזירה לו
עד אחר התנאי הוא בו דהא מ"מ החזי וזהו לא אמר לי
שפירושו לצרכי ולא הקפיד אלא שיחז' לידו לכשרצ' המקבל
הנודד לחבירו ליתן לו מתנה צריך ליהן לו מתנה חרושה
ונסורה ואם נתן לו מתנ' ע"מ להחזיר אע"פ דהוי מתנה לשאר
דברים לבי זה לא יצא ידי נדרו דמתנה סתם קאמר :

2) הנותן טור לחבירו ואמר לו ע"מ שתחזירנה לו אלא אמר לי
אם הקדישו והחזירו הרי זה קודש דהא קיים תנאו
והחזירו אבל אם אמר ליה ע"מ שתחזירנה לי אינה קדוש
שלא התנה יעליו שיחזיר לו אלא דבר הראוי לו ואם אהה
אומר שהוא קדוש לא קיים תנאו שצריך להחזירו בענין
שהוא ראוי לו וכיון שלא קיים תנאו נחבטלה המתנה ואין
כאן הקדש / האומר לחבירו שדה זו נתנה לך על מנת שהחז'
לי ר' **●** ומת בנינו נתנין לו והמתנה קיימת אע"פ דהאומר על
מנה שהחז' לי לוי ולא יורשי קאמר שאני הכא שלא כיון רק
שינתנו לו והרי נתנו לו וכן דמתנה עם חבירו להת לו חזק
פיוני מסתמאל היתה כונתו אלא על דמי שיווי החזק ואם
אין יכול לתת לו החזק בעצמו ונתן יודמי החפץ הרי זה קיים
התנאי ע"פ נכ' דבמש"ל לא ק"ל הבי' אלא צריך להחזיר
החפץ עצמו והם משום חומרא דנישין שאני דשם לא נתן
הנש' אלא על דעת החפץ בעצמו ואז"ל לחומרא אבל
לענין סמך סני בדמי החפץ :

3) נתן טור לחבירו להחזירו לו בתוך שלשים יום ומת
בתוך הזמן פטור מלשלם דלא ה"ל שואל להחזיר
באונסין וא"פ לא שנמר שכר להחזיר בניבית ואבידה אלא
מקבל מתנה הוא ושלו הוא ואין עליו אלא לקיי' תנאו וכאנס
כל דהוא שאירע לו ונפטר מחנאו ואינו חייב אלא בפשיעה :

4) כל הנותן מתנה על השאי בין שרתנה דנותן בין שהרנ'
המקבל אין המתנה מתנה אלא אם כן נהקיים התנאי
ואם לא נהקיים התנאי בטלה המתנה ויחזיר הפירות שאכל
והוא שיהיה התנאי כראוי בכל הלכותיו שנחבארו כלבוש
הבזק וארמזן סימן ל"ה שאם אינו כהלכתו אינו הנאי ואפילו
נחבטל התנאי נשארה המתנה קיימת כיון שלא נעשת
התנאי כהלכתו :

5) האומר לחבירו הריני נוה' לך כך וכך על מנת שהעשה
דבר פלו' וזבא ואמר עשיתי כאשר צויתני על המקיים להביא
ראייה שקיים ואם לא היה ע"מ שלא תעשה דבר פלו' ואמר
הנותן שעבר ועשה עליו דהביא ראוי' שביטל התנאי דלעולם
שב ואל תעשה עדיף כלומר חזקה הוא לעולם שישב ולא
עשה כלום והכוונ' שעשה המעשה צריך ראיה :

6) מתנה אינה צד כים שם קניין שדרכי הקנינים אלא
נדרים בלבד נקנית כיצד האומר לחבירו חוב ששלי
אצרך בתוך כך הרי זה מחול וכן האומר לחבירו פקדון כך וכך
עשיתי אצרך הוא נתון כך הרי הוא שיוברכד שיאמר
בפקדון בראשונה לך אבל אם אמר על פקדון מחול לך אינו
כיום דרשון מחול אינו נופר על דבר שהוא בעין אלא על
דבר שישו' שעבור על חבירו לעשותו לו במה שאינו בעין
כגון על חב' שהוא נה' להוצאה והיי' לפירע' לו וכיוצא בזה
אכל דשון מתנה נ"ל שנופל על כל דבר ואם על חוב
נתון לך קנאו כמו במהור' לך כל יש אומרים דכחילה מהניא
אפילו היה לו שטר אומשכון עליו ואמר לו מחול לך הריא
מחילתו מחילה דקאי על שיעבור השטר והמטבון לא על נוף
השטר והמטבון שהם אצרי צריך להחזירם לו וכיון שמחילה
אינה צריכה קניין אם הקנה לו לפני עדים פסולים לא
אפרינ' נרועי נרעה הוא ויע' פסולים הקנה לו אלא דל
עדים סתם כאילו אינם ומחילתו מחילה כעלייתא על
הדואה פיו ע"ר סימן קצ' האדם שבק מחבירו שיכחול לו
השבועה שיש לו עליו ואמר יהי כדברך הוי מחילה אע"פ שלא
אמר כפירוש סתחול כל מחילה בשעות יכול לחזור בו אפילו
קנו פניה ועל סי' י"ט :

7) היה לו מתנה ביד חבירו ונתנו לאחר ואמר לו כמעמד
שכחתי מתנה שיש לי בידך תנהו לזה קנה מיד במאמר
זה ואין אחר מהם יכול לחזור בו כמו שנכתבאר שטעמא סימן
קכ"ו אבל האומר לחבירו כל מה שחטול מנכסי הרי הוא
פחול כל זמן שלא נשל יכול לחזיר בו אבל לאחר שנשל מה
שנשל נמי דחיה המחילה מיד שנשל מעכשיו במה דברים
אמורים בהשטרין אבל בקרקע לא דאפילו החזיק בה אח"כ
ודר בה יכול לחזור בו כיון שלא הקנה לו באחד מדרכי הקנייה
לפי שקרקע לא שייך בה תפישה דקרקע בחזקת בעליה
עומדת ואינה נקנית באסירה כעלמא :

8) יש מי שאומר שבשם שהמכר צריך לסיים המכר ואם
לא סיימו לא קנה כך הוא הדין בנותן כיצד הנהב
לחבירו קרקע מנכסי נתונה לך או שכתב לו כל נכסי נתונים
לך חוץ ממקצתם הואיל ולא סיים הרב' שנתנו לו ואיזה דבר
שלא נתן לו לא חל הקניין על שום דבר ולא קנה כלום ואין
המקבל יכול לומר תן לי פחות שבנכסך שאין כאן קניין כלל
עד סיים יו מקום שנתנו לו אבל אם אמר לו חיק כך וכך
בשרה פלו' אני נתון לך הואיל וסיים הטרדה אע"פ שלא סיים
דחיק נופר אותו חלק ממקום הפחות שבאותה שיהיה
חלקים ואמרים שבין במכר בין במתנה יכול להקנות לו
דבר שאינו מסיים ועל סי' רנ"ו וסי' ס' עיף ב' :

9) יש מי שאומר שהנותן שהנתן לחבירו אינה מתנה אלא
אם כן שיהיה כדעת הנותן שחאה כרשית המקבל
לעשות בה כל הפצו שאם לא נתנה לו לעשות בה כל הפצו
לא הקנה לו נוף המתנה ואינה כלום כהוא עובדא רבית
זרונ' באחד שהיה אביו מודר הימנו ונא והיה משיא את
בנו והיה חפץ לזמן את אביו לסעודה ואמר לחבירו הרי הצר
וסעודה נתינן לך בפתנה והן בפניך עד שיבא אבא ויאכל
עמנו כסעודה אמר לו אם שליח הריהו מוקדשן לשמים
אמר לו לא נתתי לך את שלי שהקדישם לשמים אמר לו לא
נתתי לך את ש"ך אלא שחאה אהה ואב"ך אוכלין ושותין
ומצינן את זה והוא עון חלו' בראשו ואמרו חול' כל מתנה
שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ולא דווקא כשאינו
יכול להקדיש אלא ה' נמי אם אין יכול ליחנה במתנה
וישכרה דאינה מתנה כרא' שנתנה לו סתם אלא שניכר
מ"ך מחשבתו שאנו מכין ליחנה לו שיעשה בה כל הפצו
כהוא מעשה רבית וציון אבל אם מפרט אפילו אם נתנה לו
ע"פ שלא ליתנה לאחר או שלא לסיכרה או שלא להקדישת

לבוש עיר שושן הלבנה מיתה

דבר עד שיהא לקטן עשרים שנה ועמד הנדול ומכר קודם
שהיה לקטן עשרים שנה הרי לזה שביטל תנאו נהבטל מהנהו
שעיקרה דק"ל כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לפיכך
לאותו שביטל התנאי ונתבטלה המיתה חזר הסתנה לאביו
ואחרי מות אביו ירשה הוא ואחיו הקטן וגם מחנת הקטן
קיימת שהרי לא ביטל תנאו וא"כ זכה הקטן במחנתו וגם
במזנת אביו הנדול וזה התצוי בהורח ירושה :

ב במה דברים אמרו שטענה תנאי זה כרוך כל התנאים
הקיימים על הדרך שנהבאר בלבוש הבוין ס"ל האו
נתחבב בסוף השטר וקנין מיתה כח מר כל תנאי וקניינים
דע ליתן בתוקן חכמים שאם לא כן אמתנה קיימת והתנאי
יבטל והקנה קרקע מחזירו באחריות ונתנה אח"כ לאחר
והצדקה מן המקבל מתנה מחמת המוכר שקנאה הנותן ממנו
המקבל אינו יכול לחזור על הנותן שהרי נתנה לו ואין במתנה
אחריות והקונה חוזר על המוכר שהרי קנאה ממנו באחריות
וכשטרפיה מן המקבל מתנה הוי כאילו טרפיה ממנו שהוא
רוצה שתתקיים מתנתו מכל מקום המקבל אינו טורף ממנו
אפי"ם שטרף הוא מן המוכר אלא אם כן הקנה לו כל
שיעבודיו שיש לו על הקרקע שאז יוכל הוא בעצמו לתבוע
את המוכר שהרי יש לו כל שיעבודו הקונה עליו :

דמ"ב דין מתנה באונס ומסירת מודעה ומתנה שמירתה וכו' ל' סעיפים :

א מתנה אינה מתנה אלא כשנתנת מדעתו וברצונו השוב
אבל אם ניתנת בחמת אונס שאנסוהו ליתן אינה מתנה
ואפילו החזיק המתנה שקבל עליה ק"ס וגם קבל עליו אחריות
בכס"י בשטר ובק"ס אינו כלום דהא לא נמר ומקני סתוך אונס
ואפי"ם אילא מסר מודעה או ידעין באונס אינה מתנה דלא
דמי למכר דאף על גב דידעין באונס אילא מסר מודעה הוי
מכר היינו משום דאנכי דקביל זוזי נמר ומקני אפילו אנסוהו
אבל במתנה שאינו מקבל כלום בעד באונס לא נמר ומקנה
לפיכך המוסר מודעה על המתנה כחבים ליה אע"ג דלא
ידעין באונסיה דלמאי נחוש לה דילמא אינו אינו אונס
מודעה ולימה צריך לה אם אינו אונס לא יתן ולא ימסור
והנא אלא וודאי ע"י מסירת המודעה הוא מגלה לנו שאינו
נתון ברצונו אלא באונס וא"כ כיון שגילה בדעתו שאינו חפץ
במסירתה הרי היא בטילה אף על גב דלא ידעין אונסיה ואפילו
במסירתה ידוע שהאונס שהוא מוסר עכשיו במודעה שלו
ליתן הוא דבר שקר אפ"ה הוי מודעה והמתנה בטלה דע"י
מודעה זו הוא מגלה לנו שיש לו איזה אונס במתנה זו והיה
צדקתה שיהיה שאם אינו אונס למה נתן ומוסר מודעה
לא יתן ולוי מסור מודעה :

ב והוכח דידעין באונסיה ובל"ל מודעה וחזר ובטלה לא
מתנה הביטול דהא ידעין דאונס הוא ואפילו אי לא הוה
מסר המודעה הוי המתנה בטלה אבל אי מסר מודע ולא היה
ידעין באונסיה ואחר כך בטלה מדעתו הוי ביטול דכיון
שיא חזרו באונסיה כשסר המודעה ואח"כ חזר ובטלה
אימור דאונס אזל ליה משום שנתרצה לתת ברצון טוב
בטילה ולכך נתנו לכתוב ב"שול מודעה משום מודעה כזו :
ג מיתה שמירתה כלומר שנתן אותה כסתר כדי שלא
ידעו אחרים שנתן מהנה זו אינה מתנה דאמרינן משום
שלא נתן אותה מדעתו אלא מחמת שום אונס נתנה לו ולא
רצה לפרסמה כי אמר אולי אח"כ אמצא אמתלא לחזור בי
מחמת שנתתי בסתר מה שלא היה כן אם היה נתן אותה
בפרסום ובגלוי לפיכך כל מתנה בין של כריא בין של טוב
מירע צריך שחרא גלוי ומפירסת לא מכעיא אם אמר לעדים
אהתכאו וכתבו שאינך מתנה ואפילו הפיש המקבל מפקין

מיתה דהא זו מתנתו שמירהא כמש היא אלא אפילו אמר
סתם כחכולו אינו כלום דשמיא משום יראת האונס לא היה
יכול לומר התחבאו אלא אם כן אמר בפירוש כתבתי בשוקא
וחתמוהו בברא וכיוצא בזה לפיכך כל שטר מתנה שאין כתוב
בו ואמר לנו הנותן שבו בשווקים וברחובות וכתבו לו מתנה
גלויה ומפורסת וכיוצא בענין זה חוששין לה שמיא מתנה
מסותרת היא ולא זכה בה המקבל אפילו איקנו מיתה ואפילו
הפיש המקבל והחזיק במתנה מוציאין אותה מידו מיהו אם
החזיק אותה במתנה מיד או שאמר לו מעכשיו אפילו מתנה
שמירתה הוה מתנה לפיכך אם כתב ליה בלשון מתנה לך
וחזק ביה מעכשיו הוי ליה כאילו כתב כתבוהו בשוק כו' ועל
ס"ז סעיף ז :

ד עיקר הפרהסיא דבעינן לא אמרן אלא בעדים דעדים
מפירסמין לקלא אבל הכתיבה אינה צריכה להיות
בפרהסיא לפיכך אם לא צוה לכתוב בפרהסיא וצוה לחתמו
בפרהסיא ואע"פ שלא צוה ליהנו בעדי מסירה בפרהסיא כשר
והוא הדין אם לא צוה על המסירה כלל אלא צוה על החתימה
בפרהסיא כשר ואם צוה ליתנו בעדי מסירה בפרהסיא אף
על פי שלא צוה כן על החתימה כשר דהא ק"ל עדי מסירה כתיבו
ה' יס מי שאומר דהאירנא לא חיישין לאומר כתיבו סתם
ולא אמר כתבוהו בשוקא כו' משום דנהיגו למכתב
בכל שטרי מתנה אע"ג דלא צוה הילכך האידנא כשצוה
לכתוב שטר מתנה סתם ודאי דעתו שיכתבו כפנתה הסופרים
הילכך הוי כאילו אמר כתבוהו בשוקא וחתמיהו בפרהסיא
ומכל מקום לכהחילה טוב לפרש בהדיא :

ו ש"כ סרע שצוה ואמר לא תגלו מהנה זו ולא הודיעוהו
אדם אלא לאחר מיתה הרי זו מתנה קיימת שהרי בעת
שצחקיל קנין המתנה דהיינו לאחר מותו אמר גלו אותה
והרי היה מתנה מפורסת וכן מיתה מחמה מיתה אינו צריך
לומר גלו את המתנה אלא אף על פי שהיא כתובה סתם אין
חוששין לה שמיא מסותרת היא דסתם ל"ה מהכת מיתה
אינו נתן לחתוף משום יראת אדם ופסיא שאינו אונס :
ז יא דמתנה שמירהא עם החזיק הנותן בנכס"א שרחיקו
הוא בהם בפני הנותן ולא מיהו בקנאה שחזיקו
שמהזיק בה עושה אותה מפירסם דמספמא נודע לרבים שזה
מחזיק בה ועל סעיף ג' :

ח מתנה שמירתה לא חשיבה אפי"ם כש"ל לבטל מתנה
גלויה שאחריה כיצד כגון אם נתן שרה אחת לאחר
במתנה שמירהא או כסתם שלא אמר כתבוהו בשוקא ואח"כ
נתן אותה שדה לאחר במתנה גלויה השני קנה ולא אמרינן
כיון שנתן אותה שדה קודם למתנה שנייה לאחר גילה בדעתו
שחפני שהוא ידע בעצמו אונסיה דאנסיה מקבל השני ולכך
הקדים ליתנה לזה בעצמו אונסיה דאנסיה מקבל השני ולכך
הראשון משום שהיא שמירתה והשני משום גילויה דעת אונסיה
שאין זה חשיב גילוי דעת דמה ענין זה לזה
לנותנה לכך כתב ליה מתנה שמירהא ולזה רצה ליתנה
בלב שלם לכך לכתוב מתנה מפורסת :

ט כד"א שאין כאן הוכחה אחרת שהיה דעתו לבטל השנוי
אבל יש כאן הוכחה אחרת שאין דעתו ליתן שדה זו
במתנה לטום אחר מהם אף על פי שנתנה השנייה גלויה
ומפירסת שאינה בפרסום הראשונה משום שהיתה מסותרת
והשנייה מפני שהדבר מובין שלא רצה בה מהחלח והוא
הראשונה שקדמה לה כמו מודעה לשנייה :
י כיצד כמעשה שהיה באחד שהיה חפץ לישא אשה אחת
אמרה לו איני נשאת לך עד שתכתוב לי כל נכסך
שמע בנו הנדול וצווח על ששניחו דיקן אמר לעדים לנו
והחביאו וכתבו לו נכסי במתנה ואחר כך כתב לה לאשה כל
נכסיו ונשאה לו וזכא מעשה לפני חכמים ואמרו הבן לא קטם
והאשה

לבוש עיר שושן הלכות מיתה קלט

אבל אם אמר להם קנו ממני בק"ס וזכו לו בשדה זו ע"מ שרכבתו לו את השטר או ע"מ שחננו לו מאה' זו יכול לחזור בו שלא יכתבו לו את השטר או שלא יתנו לו המאה' זו וגם המקנה בשלה רביון דאמר ע"מ הכי פסמטע שלא יזכה בשדה עד שיב' השטר או המאה' זו לידו ואפי' נהבנו לו השטר כל זמן שלא מפרוהו בידו אם מיתה בהן מלמסור לו גם המתנה בשליה ואין להקשות אמאי חזר בזה ובזה הא ק"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וקיימו הם התנאי בעל כרחו ונתקיי' המעשה למפרע שאין זה תנאי אלא פטומי מילי בעלמ' שהרי הוא נשכחו של לוקח או המקבל עליה דידיה רמיא לאתנווי ולא על המוכר או הנותן וכשמחנה המוכר או הנותן אינו אלא פטומי מילי בעלמא הילכך יכול המוכר או הנותן רבשל התנאי והמעשה בטל ממילא ואין לומר כיון דלאו תנאי הוא א"כ המעשה קיים ואפי' לא נתקיים התנאי דלפונתו ודאי תנאי הוא כאילו התנה טאם יחזור מהתנאי גם פסעשה יהא בטל וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וז"ל והוא הדין בשנים שעשו קניין שישא זה את זו ואמרו ע"מ שיכתבו השטרות ואחר כך חזר אחד קודם כתיבה השטרות ומיחה בכתיבת השטרות נאבטל הקניין הואיל ואמרו ע"מ שיכתבו השטרות ועל ריש סימן ל"ט סעיף ד' עכ"ל ונ"ל שלא אמר מורי כן אלא כשעשו קניין שישא זה את זו פירשו בפירוש ע"מ שיכתבו השטרות שאו בטל הקניין מעיקרו אלא אם עשו הקניין סתם בקנסות ונעשה הקניין בפרהסיא בלא תנאי אלא שכתבו ואחר כך ההנאים לראייה בעלמא חזר אחד מהם ומיחה אף על גב שיכול למחות לחתום הבאים כל דמ"ס חייב הקנס דהקנס לא במקדמייהו הוא טעמא שניבין עכשו אותן הקנסות אלא משום כושת' והנא כלן שנעשה הקניין בפרהסיא כנהוג יצא הקול ודעיה הקניין מפקר לקלא ופסחוקו איהם אנה יולך זה ח"פחו דהא מ"ס ב"ש איכא לפיכך נראה לי דע"פ ההגה"ר בו ומיחה לכתוב התנאים חייב בקנס ועוד נראה לי דהנא אפי' נעשה הקניין בע"מ לא בטל במחאת חתימת התנאים דלפי הטעם שכתבתי והוא דעת הרא"ש שהרמב"ן ודרן וסניד משנה דמעמא דבטל הוא משום דעליה דידיה רמיא לאתנווי בו לכך נראה לי דאם פלוני פלוני בעלמא וזה לא שייך הכא דכתנאים ודאי לא יתקיי' המעשה ודאי לאו פטומי מילי ניבדו שכי' אחר חתימתו ודאי לאו פטומי מילי אפי' עבדו ואל התנאי שכתבו על סמך נדון להובעו בו משום פטומי מילי אלא תנאי גמור ודאי לאו פטומי מילי בו בשטר לא יוכל כי הקניין קיים ועל כרחו יתקיי' העדים תנאי השטר ומעשה הקניין יתקיים למפרע בעל כרחו ומה שסיים מורי בסוף דבריו ז"ל ועל ריש סימן ל"ט סעיף ר' עכ"ל ר"ל דשם מסקינן שהלכה יכול למחות בכתיבת השטר והוצ' מורי לדמות הד קניין שישא זה את זו להחם לוקח דהנא גם כן כל אחד יכול לכחות ונראה לי דלא דמי דהר"ם אית הקנטא לכשננדו שיכול לומר לו החזר לי מעותי כדאית' החם אי פקח הוא כו' ע"ש ובסעיף הסמוך אבל הכא בשאחר חזו כנוסמיתא פלכותי סה יעשה זה שכנגדו לתקן את עוות בשתו הסנתע לו ע"י המחאתו בתנאים לכן אני אומר דע"פ כשנעשה הקניין שלא במסתר לא יפס' מן הקנס אפי' אם ע"מ שיכתבו השטרות וזה כ"ל ב"י וז"ל במסחרים לבי מהסס לפוטרו דהא מ"מ בושט יש בקני אותם שהיו שם כמו שהודך כן הוא שמתקבצים שם ארובים ודעים אלא שאינם מפרסמין ואי אפטר דעדים לא מפקי קלא וצ"ע ועל כלב' הבין וארמ"ן סימן ל"ט סעיף ו' :

והא דאמרינן סעיף ו' שיוכל לחזור בשטח למחות לכוהבו לצו

ואשה לא קנתה שהרי הדברים מוכיח' שלא ברצונו כתב לה וכאונס כדבר' הוא שהרי גילה דעתו במחנה הראשונה אע"פ שגם היא בטלה מפני שהיא מסתירות מ"ס גילוי דעת הריא כמודעא לטנייה וכתב בלא גילוי דעת בראשונה הנה ידעין בשנייה שהוא אונס שהרי לא רצתה להנשא לו עד שיכתו' לה כל נכסיו והוא אונס לאו אונס הוא לבטל בו המחנה ולא אמרו דאונס מבטל המתנ' אלא דוקא באונס הבא לו מאהרים דאמרו כיון דאונס היה לא נמיר ומקנה אבל באונס הבא לו מעצמו כגון הכא דע"י שהיה יצרו חוקפו לישא אותה כתב לה כל נכסיו וא"כ היה הוא כובש את יצרו לא היה כות' לה לפי' כשכתב לה אמרו' מסתמא אנב אונסו יצרו גמור והקנה לא הואיל והקנה לה בלא מסירת מודעא דודאי אם היה מסר מודעא היתה המתנה בטלה והנא שלא מסר מודעא אלא שכתב שדה זו לבני קוד' לה במתנה שמירתא מוכיח' הדבר' שבין קדי שלא יקנו לא הכן ולא האשה וחשיבה אותה מתנה שמירתא כמודעא לטנייה :

דבר דין המוכה לחבירו ע"י אחר ורוצ' הנותן או המקבל לחזור בו ובב"ה סעיפים :

א המוכה לחבירו מתנה על ידי אחר כיון שהחזיק הנוכה בכנסים או בקרקע או שדע' השטר לידו וזהו המקבל זכין לאדם שלא בפניו הנותן יכול לחזור בו ויד המקבל על העליונה אם רוצה מקבל ואם אינו רוצה המקבל שאין זכין לו בע"כ ראוהו שנדר מתנה לשמעון ע"י שלוחו של שמעון יכול שמעון להוציאה מראובן ואין ראובן יכול לטעון לאו בעל דברים דידי את דשרוחו של אדם כמותו :

ב בד"א דמוכה ע"י אחר וזה המקבל כשאמר לחבירו וכתב מתנאי לפלוני אבל אם אמר לו הולך מנה זה לפלוני שאני נותנו לו לא הוי כזכי ויכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע ליד המקבל מיהו אם חזר בו אם המקבל הוא עשירי' בו שמו' מוסרי אמנה ואם המקבל עני' אם המתנ' היא מועטת אינו יכול לחזור בו דהוי כמו נדר שנדר לשמי' שאינו יכול לחזור בו לפי' שכתב ב"ב' ע"ז סימן רכ"ח סעיף י' ור"ע סימן ר"ז ורקמן סימן רמ"ט אטח שמעון שנהנה מתנ' בשעת חוליה ונתר' בעלה ואח"כ רוצה לחזור בו אם היתה המחנה לעני' אינו יכול לחזור בו דרכבד הוא עליו כבדר :

ג דין אם אמר לו תן לפלוני כתבאר בסימן קכ"ה :
ד ואפי' אם אמר לו וזה לפלוני אינו קונה א"כ הוא ברשותו דזוכה בו מיד שאומר לו קן אבל אם אינו ברשותו דא ומיהו אפי' אם אינו ברשותו לכשיבא לרשותו וזה בשבילו אם לא יחזור בו הנותן קודם שחבא לרשותו :
ה דין הולך מנה לפלוני ומצא שמת המקבל כתבאר לעיל בסימן קכ"ה :

ו אמר לשנים קנו ממני בק"ס וזכה בשדה זו לפלוני וכתבו לו שטר עליו והנהו לו והם קנו לו וזכו בשדה לפלוני כמו שצוה להם יכול הנותן א"כ לחזור בשטר ולכתו' בהם שלא יתנוהו לו אף ע"ג דסתם קניין לכתובה עומד ה"מ כל זמן שלא מיתה דלא בעו לחזור לאימלוכי ביה אבל אם מיתה לא כתבו' ואע"פ שכבר כתבוהו כל זמן שלא הגיע ליד המקבל יכול למחות אף ע"פ שבמתנת השדה אינו יכול לחזור בו שכבד' זה בו על ידם דזכין לאדם שלא בפניו בשטר לא שייך לומר שזכה בו ע"י שניע לידו וכל זמן שלא יגיע לידו יכול לעקור שליחתו שאין עושין שטר בעל כרחו דאם ייפה כחו במתנה בע"פ לא ניחא ליה דחזוי מתנה בשטר דלא ליפשי ליה שטרי עליה משום דזוילי נכסיה שלא יוכל למכור ולא ללוות על ש"ס נכסיו ו שסגור' העולם שכל נכסיו משועבדי :

לבוש עיר שושן

הלכות מתנה ק"ב

אחר יכול ליקחנו ואם נשלו אחר וזכה לי מוציאין אותו ממנו ונוהגין לבעל בית דוכות ספיקו קדמה להאחר והרי הוא בחזקתו מספק ;
 כה בד"א ככנון זה שהיה באויר שאין סיפולנו שם שהרי לסוף יצא ממנו דרך פרח האחר אבל אויר שסיפולנו בו כנון שעמד על הגג וזיקו לחצי ונתנו לבעל החצר וחזר בו בעורו באויר זה ודאי כמות דמי הואיל וסיפולנו וזכה בו בעל החצר ואין הנותן יכול לחזור בו ;

והקרקע עד עתה חיתה בחזקהו לאוכל כמינה לנרועי חזקה הב"ה ;
 ה ואם אמר כהבתי שדה פרזני לפלו' ונתתיה לו בידו והלה אומר לא נתתי לי אם המקבל המהנה בעצמו הוא שאמר כן הרי הודאת בעל דין כסאה עדים והנותן אוכל פירות שדרו כי הוא שלו ואם המקבל מה ובנו אומר לא נתתי לאבי שדה זו לא נתתן לא לזה ולא לזה אלא מן חין אה הפירו' ביד שרי'עד שיהברר הדבר דשמה הבן טועה ואינו יודע הברור אם נתן לאב או לאנתן לו ;

דמד

האומר לשנים לכהוב שטר מהנה לפלו' ובו סעיף אחר ;

ו ישימי שאומ' דדוק כשהבן אומר אני הייתי במעמ' שאחיה אומר שנתת לאבי וראיתי שלא נתת לו ואפילו הכי מניחין ביד שלישי ולא אמרי' הודאת בעל דין כק' עדיין דמי כיון שהבן לא קבל השטר בידו אלא אומר על קבלת אב שרא קבל ואם למיסר שמה טעה וסבר שרא קבל וקבל אבל אם לא היה רבן במעמד דינו כמון נתתי שדה פלונית לפלו' והוא אומר לא נתנו דחיי' ש' שמה וזכה לו ע' אחר ;
 ז מקבל המתנה שרא בעל חיבו לנביה ממנו ואמר המקבל אינה מתנה בידו אלא שומ' אני עליה או שאמר בשלח היתה מהחילתה שלא קבלתיה אלא בעל ביתי באונס או בשעות או ביוצא בזה דבריו קיימים והחזור לבעליה ואם ההובע טוען מערים אהה בזה כדי להפקיע בהח' דיו וקניניא יש לך עם הנותן אם טוען הב"ה טענת ווראי נשבע הפקבל היסת ונפטר ואם טוען שמה אין לו עליו אלא חיס סהם ועל סעיף ו' ;

דמה

דכותב נתתי שדה פלו' לפלו' והאמר נתתי שדה פלו' לפלו' והוא אומר לא נתתי לו ובו סעיפים ;

ח טוען הנותן ואם למקבל מה לשלי אצלך שומ' אהה עליה או שאמר שלא מדעתך נתתיה או נזולה היא כדרך ונת אומר אתה נתת לי לרעהך אם החזיק בה שני חזקה או שהיא מהנת מט' שליון והוא מידחק בהן נשבע המקבל שבועת היכת ונפטר ;

א דכותב כשטר נתתי שדה לפלו' או שכתב נתתיה לו או הרי היא שלו בכל אחר מאילו הלשונות מכהוב מסר לו השטר הרי זה זכ' בשדה ע' שטר כזה אבר כדבי בעלמא מאחד מאילו הלשונות לא קנה אלא א"ב קנו מירו והא דאמרי' נמי לא קנה היינו שריצה ליתן לו עבשיו בלשונות אילו אבל אם אמר נתתי בלשון הודאתה לא קנה ועל ס' סעיף ו' ואפי' אם כתב כשטר אהנו לו ואף ע"פ שבעדו עליו עדים לא זכה המקבל שאין זה אלא שכתביו מהנה לו לאחרי זמן וכשטר אחר והרי עדיין לא עשה ואפילו קנו כדו לא זכה דלא הוי אלא קניין דברים בעלמא ;

ט יעקב נתן שדה לרובן במתנה ונתן לו השטר מהנת עליו ואח"כ החזיר ראובן שטר המתנה ליעקב וגם עשה לו בחילה עליו שמחל לו את הסד' לא נהבסיה הפתנה בכך והשדה ערנו בחזקה ראובן ובחזרת השטר לא קנה יעקב כיום ולשון מחילה אינו ניפל בכאן דמר מהלכו וא"כ אין ליעקב שום קניין בשדה והוא עדיין של ראובן עד שיחזור ויקנהו לו באחד מרדכי ההקצא ;

ב וי"א שאם קנו מידו מדני לשון אהן ומחזיר' פסק ככרא ראשונה ולכן כתב שדכותב לאשתו בשעת השידוכין לעשות לה כהובתה שרובה לא זכתה כל זמן שלא כתב לה ולכן נהגו לעשות הנאים הדשים בשעה רחופה ועל בלבוב הארגמן ס' לא ;

י המקבל שקבל המתנה ושחק הרי זכה בה הואיל ושרק וקבלה ואם אחר שנתת בה ע' שהיקר חזר בו ואמר איני רוצה בה או איני מקבלה וזו הרי היא בשלח או סוס זה נ"ל בה לא יאמר כלום לענין שההוד' לבעלים שכבר יצאה מרשותם אלא הרי היא הפקר ונ"ל שכל הלשונות הללו משמעוהם הוא טאע' שכתב היתה שלי מעבשיו הווי ספקודם וכל הקוד' בה זכה בה ואם יש לו ב"ה הוי קידם לכל שנבכה אותה בחיבו דלאו כל כמיניה להפקידם לאקויעו שיעבדיה שהרי שלו היתה שזכ"ה ככר וכל זה באומר אמן הלכות הללו וביוצא בהן משמעוהן להבא שכבר הוי' ש' וסמאן ואילך אינו רוצה בה אבל אם אמר לשון דמשמעו סמעי' לא היתה שלו הרי מודה שמעולם לא כיון לזכות בה והודאת בעל דין כק' ערים דמי ונאמן אצל' שחב לאחרים כנון שיש לו ב"ה עליו כיון שלא הית' בהזקה עד עתה נאמן עליה ואם מהחירה לא היה שוחק אלא צווח סיד שלא רצה לקבלה אפי' אמר אחד מאילו הלשונות לא קנה בע"כ והרי לא יצאה מעולם מרשות הנותן אלא נשארה שלו והחזיר לו ואם היה שוחק מהחילה ואח"כ אמר אי טיפשי כה אם המתנה מט' שליון חו' להו הפקר ואם היא קרקע מאהר ששתק תחלה אין כדבריו כלום ושמעא מסוד' במט' שליון שכבר נכנסו לרשותו ואם אפי' אפשי בה הוי לשון הפקר שמסלק עצמו מהן וכבר תאו' מרשות הנותן והווי הפקר אבל במתנת קרקע משמ' אי אפשי שחיה דבהנתן קיימת ולא לשון בר ב' ב' 2 4 הפקר

ג ישימי שאומר שאם כתב לו כשטר שדה פלוני שלי ההא נתתי'ך או ההא שלך קנה דהה' מעבשיו משמ' ישימי שאומר שאם אמר אהנו לו מעבשיו ביה בשש' כיון בקניין קנה לאח' דכיון שאם מעבשיו אין זה לשון הבטחה אלא פירושו מעבשיו אני נוהג לך ובהאי שטרא או בהאי קניין אני מקנה לך נפא דאיעא שטר מהנה שכרוב בו כתבו וחתמו ערו בכל לשון ותנו לפ' וכו' אין זה שטר מהנה שהרי לא נכתב בשטר שהוא נותן אלא צוה לעדים סימני ;

ד האומר נתתי שדה זו לפלו' והוא אומר לא נתתי לי הליכין אחר דברי הנוהג דאיכא למיסר זיכהו לו ע' אהרי ואין בעל חוב של הנותן גובה ממנה כל זמן שישאר ביד הנותן פטח לפרוע ממנו אבל אם לא נשאר בידו לפרוע ממנו יכ"ח לא מהני הודאתו לחיב' לבעל חובו כיון שבעל חובו קדם

* * * לבוש עיר שועז * * * חלבות מנתנה * * *

ה הפקר כיון שאין הקרקע בידו וכיון דאי אפשי להבא משמ' לא אמר כלום והמתנה קיימת :

א ואם זכה לו הכתשה על ידי אחר כפניו ושחק ואחר כך אמר איני רוצ' בה הרי זה ספק אם זה ששחק כבר היה מסוס שרצה בה ומה שצווח עכשיו משו' שחזר בו או נימ'מת ששחק היה מפני שעדיין לא הגיע לידו כלום ולא משו' שרצה בה וזה שצווח עכשיו מוכיח סיפו על תחלתו לפיכך אם קדם אחר וזכה בה לעצמו אין מוציאין אותה פירו' דשמא המקבל זכה וכיון שאמר אינו רוצה בה הרי הפקירם וזה שקדם ולקחה זכה מהפקר ואם חזרו הבעלים הראשונים ותפשו מיד זה שקדם וזכה בה אין מוציאין מידם שמא המקבל לא זכה שכיון שאמר אינו רוצה הוכיח סיפו על תחלתו ולא קנה אותה וברשות הבעל' היא קיימת עדיין ויש אומרי' טקנה המקבל בכל ענין :

רמ"ו חטומע שמת בנו וכתב נכסיו לאחר וכו' יז' סעיפים :

א אע"פ שהנותן מתנה נותן בפתח אנו הולכי' לעולם אחר אומר דעתו שאומדים על פי האוכז מה היה סוף דעתו במתנה זו אף על שלא פירש כיצד פי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת ועמד זה וכתב כל נכסיו לאחרים כמתנה לניויה ונמורה ואח"כ בא בנו אין מתנתו קיימת שהדברים מוכיחים שאילו ידע שכנו קיים לא היה כותב כל נכסיו לאחרים לפי' אם שייר מנכסיו כל שהוא בין קרקע בין במשולשין מתנתו קיימת דאם לא כיון להקנות ליה למי שייר אותו הכל שהוא אלא מסוס שהיה חושב שמא בנו עדיין קיים ומשייר' לו זה הכל שהוא ושה שנתן נתן :

ב יש מי שאומ' שדין זה דוקא בשיכו' מרע שירא שמא ימות וסובר שמת בנו לכך הוא רוצ' לצוות מי ישול נכסיו אבל כבריא אפי' בא בנו מתנתו קיימת דכיון דשניק נפסיה ויהיב לאחריו לבריה נמי שביק' ויש חולקי' וס'ל' אפילו בבריא אין מתנה קיימת דבריה לא שביק' :

ג יש מי שאומר דה' בריא שכתב כל נכסיו לאחר מחמת שהיה צריך לברוח מפני בעל חוביו או מפני אויביו ואח"כ עשה פשרה עם בעל חוביו ואויביו או שסרהו אס נתברר שלא כתב מתנה זו אלא מחמת כן הואיל ונדחת השעה מפניו והרי הוא צריך לנכסיו בשלח המתנה :

ד וכן הכותב כל נכסיו לאחר' מנכסיו בין שהוא ברי בין שהו' שכיב מרע אפילו היה הבן קטן מוטל בעריסה אמדינן דעתו שלא כיון להקנות לו כל נכסיו דלא שביק' אינו כל בנין ויהיב הכל לחד ברא אלא לא עשאו אלא כאפטרופ' על שאר בניו כלום זהו מתנתו כדי שיכבדוהו הבני' כאפטרופ' שבולם צריכו' לו אבל אינו בכל הנכסים אלא כא' מאחיו ואפי' האריך בלשונו בדרך שופרי דשטרי ילך ויזכי ויחזק וכה' ג' אומדן דעתן הו' שלא נחכו' אלא שיהו אחיו נשבעין לו סן השע' שכחבהי דלא עביק' איניש כל בניו וכו' לפיכך אם שייר כל שהוא בין מקרקעי בין משולשין זכה הבן במתנה דהא שייר גם לשא' בניו ואם פי' בשטר שמקנ' לו הקנאה נמור' ולא בתורה אפטרופוס' או שפי' בשטר שירא רשאי למכור ולתת לאחר' או שכתב לו משולשין אנב מקרקעי או שהקנה לו בקניין בכל אלו מוכיחים הדברים דלמתנה נמורה נחכו' וקנה וכן כל הכתוב בשטר המתנ' לשון שאפשר להוכיח ממנו דלמתנה נמור' נחכו' קנה ו'א' כל זה דווקא בשכתב לו כלשון מתנה אבל ט"מ שכתב לו בלשון ורובה מנה דכתיב וזהו ביה' הנחילו את בניו ש"מ שיש לו רשות לאב להנחיל לכל א' מבניו כל מה שירצה ואם כתב לאחר שיהא פושל' וישולש בכל אשר לו בין בבריא בין בש"מ אינו לשון מתנה אלא לשון אפטרופוסות :

ה וכל היכא דאילג' לאיסתפוקי בלשון המתנה אס נחכו' למתנה נמורה או לא על המקבל להביא דאי' שהרי הוא המציא והסע'ה :

ו ברא' שכתב לז' בין הבנים והכי קים להו לחז'ל סחשא דמלתא מסכרא חזקה ואמרו על זה בנפרא שזוה הלכתא בלא טעמ' והסכמי קצת האחרונים כיון דאפי' חכמי התלמוד קראוה הלכתא בלא טעמ' לכך לית לז' צלא מה שנ' בזה בנמ' ואין לנו להוסיף עליו לפיכך אמרו דווקא בכז' בין הבנים הוי דינא הכי אבל אס כתב כז' לז' בין הבנות או לבת בין הבנים או לבת בין הבנות או לאח בין האדון או לאחר משאר יורשין בין שאר יורשי' אע"פ שלא שייר כל' מתנתן קיימת ו'א' דאף כתב בין הבנים או את בה בין הבנו' לא קנתה :

ז יש מי שאומר דהכותב כל נכסיו לבז' בין הבני' אס נתנה לו בקניין ויפה כחיו קנה ויש מי שאומר שאע"פ לא קנהו אס אמר כהכו והנו לו כל נכסיו ולא ייפה כחו לומר הנו לו כל נכסיו ואף כתבו אפי' אפטרופוס לא עשאו שכיון שהחחי' ככהבו משמעות הלשון התא שבא לעשותו אפטרופוס' בדרך הקנאה וחיישי' שמא לא נמר לעשותו אפטרופוס אלא בשטר וכיון שהאפטרופוס אינו משהיל אלא לאחר מית'נס' גח חשטר אינו אילא לאחר מיתה וק'ל' אין שטר לאחר מיתה שכבר באו הנכסים ליד היורשים :

ח כת' כל נכסיו לאחר מבניו ולא עכו זה האחר קנה חצי הנכסים במתנה ונשאר החצי השני לבניו והבן שכתבם לו אינו אלא אפטרופוס' על שאר אחיו לא מבעיא אס כת' דחצי לאחר תחילה והשאר לבנו דהוי אפטרופוס דבשעה שכתב לבנו הווי כל נכסיו אלא אפי' כתב לבנו ולאחר כבת אחת חכבי לית כותב כל נכסיו לבנו כיון שלא שייר כלום בנכסים אחר מתנתו בנו :

ט ודווקא שכתב כל נכסיו לבנו ולפלו' אבל אס כתב חצי נכסיו לבנו וחצי נכסיו לפלו' מדהוה ליה למכתב כל נכסיו לבנו ולפלו' ולא עשה כז' אלא הקדים לבנו למהנהו לבנו הווי מהנה וה' ל' כניתי' לבנו המקצת ושייר לו השאר ואחר כך נתן השאר לאדרי ושניהם מהנה ואס כתב שני שלישי נכסיו לבנו והשיריש לאחר הוי ככותב כל נכסיו בבת אחת לבנו ולאחר ואף ע"פ שהקדי' לבנו תהי' לא עשאו אלא אפטרופוס' מש' דלא דרי מצי למכת' כל נכסיו לבני והפלו' דאז הוי משמ' חצי לבנו וחצי לפלו' והוא לא רצ' ליתן אלא שני שלישים לבנו ושליש לפלו' ואס כתב כל נכסיו לשני בניו שניהם אפטרופוס' ואם כתב חצי נכסיו לבני פלו' וחצי נכסיו לבני פלו' ל' הראשון דמי מתנה שהרי שייר לו חצי השני והשני הוי כמו כות' לו כל נכסיו ואינו אילא אפטרופוס' על החצי האחר לכל הבנים ואפי' להראשון נמי שנתן לו חצי הנכסים יש לו חלק בחצי האחר באחר משאר האחין :

יב הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשה אילא אפטרופוס' כמו שאמרנו שעשא' בכז' ונהבארו פרטי דין זה בלבו' הבז' וארגסן סימן ק"ז :

יג הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרק' כל שהוא נתבאר בלבוש חזכר סימן ק"ו :

יד הכותב כל נכסיו לא' שהוויצא עליו שטר מוקדם נתבאר בלבוש חזכר סימן ק"ז :

טו דין שט' מתנ' שלא נעשה אלא להכריח בלבו' הנזכר סי' ז' :

טז דין שכיב מרע שאמר חטול אשתי כאחד מהבני' בלבו' חזכר סימן ק"ה :

יז כל הנותנים כל נכסיהם שאמרנו בהם שאין המתנה קיימת בשכתב למתנה ויחזרו כל הנכסים לבעלי הראשונים אין מקבל המתנה מחזיר הפיחת שאכל שאין ביטול זה בא סתמ' שנתן כשעות דינא בה שהיא בשלח מעיקרא ופירות שאכל כשעות אבל יחזיר אלא כל זמן שלא נתבטלה מתנה

* לבוש עיר שושן * הלכות מתנה * המנה

ד מי שחלק נכסיו כחמת מית' ואחר שחבה מה שיש' כתב והשאר יחלקו שתי אחיות ויחמי אחותי ויש ביתמי אחותו זכרים ונקבות גדולים וקטנים כולם כביל יחמי אפילו נקבות נשואות שאין טייך כזו לומר דווקא לזכרים קאמ' דהא אין כאן עקרת נחלה דאורייתא ;

ה האומ' נכסי לפלו' ולבניו חולקין אותן כמו שחלק דיבורו כלום' כמו שחלק בדיבורו לשני חלק' כן חולקין הנכסים לבני חלקים רהיניו שאוהו הפלו' נוטל מחצה וכל בניו מחצה השני וכן אם אמ' נכסי לפלו' ולפלו' ולבניו פלו' נוטל בניו פלו' מחצה ושנים האחרים מחצה שהרי לא היה יכול לבוללן בלשון אחר ואפילו היו הנפרטין סרובין והנכללין מועטין נוטלן הנפרטין מחצה והנכללין מחצה ואף אם יגיע לאחד מהנפרטין פחות מלאחר סרנכללין כגון שאמר נכסי להאובן וסמעון ולוי ולבני יהודה ולא היו ליהודה אלא שני בנים ה' נוטלן האובן משמעון ולוי מחצ' ושני בני יהוד' נוטלן המחצת השני וכהב' טררס' או ז' ול' וכן הדין בשאר דברים ולכן איש ואשה שהתנו ביניהם שאם ימות אחד מהם יחזרו הנכס' לקרוביהם נוטלן קרוביו החצי וקרובי האשה החצי השני עכ' . האומר תנו מנה לפלו' למזונה אין אומרים יהנו לו היורשים' מזונת ככל יום אלא נוהגין לו בבה אחת וכן האומ' הנו מנה לפלוני' לנישואיה אין מסהיכו עד זמן נישואין אלא נוהגין לה מיר' ;

המנה הנותן מתנה לחבירו ואמר ליה ואחריו לפלו' וכו' יג' סעיפים ;

א שכיב מרע שאמר נכסי לפלו' ואחריו לפלו' כל זמן שהג' ביד הראשון יכול לעשות כהן מה שירצה ואין לשני אלא מה ששייר ראשון ואם היה הראשון ראוי לירשו כגון שהיה בן סכלל הבנים אין לשני כלום אפי' כמה שישייר הראשון ואפ' אם נס' השני ראוי לירשו שהרי כבר הנהלים לבנו הראשון וכבר אמרנו שיירשו לאב להנחיל לבנו מה שירצה וכן אפי' אם אמר נכסי לפלו' ואחריו יהיו מוקדשין אם זה ראוי לירשו אין להקדש אחריו כלום שכל לשון מתנה לנבי יורש הוא כלשון ירושה וכיון שבתורת ירושה בא לידו ירושה אין לה הפסק אף על פי שאמר אחריו יהא לפלו' או להקדש אין זה בידו דלאו כל כמיניה להוציא מידו אבל הבריא שנתן מחנת בריא על דרך זה שכתב' לאח' נכסי לך ואחריו לפלו' אף על פי שהראשון ראוי לירשו כיון דכתבתה בריא באה לידו יורש לאחריו מה ששייר הראשון ונמ' בשכיב מרע עם עשה הצואה במקום שנהגו לדון בערכאות של נשים וכאז אחר כך לדין בדיני ישראל דנין לו כדניהם דמסתמא הש"ס' עד כן נהגו לו ;

ב שכיב מרע שאמר נכסי לך ואחריו לפלו' והיה הראשון ראוי לירשו ופירש הש"ס ואומר לא משום ירוש' אני נותן לך שאין לה הפסק אלא במהני' והרי הפסקתה קנה השני מה ששייר הראשון לפיכך אם לא נתן הפסקתה לידו אלא נתנה ע"י שלישי ואמר חנו לבני שקל' בכל שבת ולא משום ירושה אני נותנת להם אלא הנשאר מהנכסים אחר' מות ירשי יהיו לפלו' אין נותני' להם אלא שקל' אע"פ שאינו מספיק להם כיון שכך צוה בצירוש ועל סימני רנ"ג סעיף ו' ;

ג אמר נכסי לפלו' ואחריו לפלו' ואחריו לפלו' ואין הראשון ראוי לירשו מה ראשון קנה השני מה שני את מיתת הראשון קנה שלישי מה שני בהוי' ראשון יסארו הנכס' בהזקת יורשי ראשון ואין לשלישי כל' שהרי לא צוה שיהיו של שלישי אלא אחר שיבאו ליד שני וכיון דליד שני לא באו השלישי מניין לו וכן דין השלישי עם השני שאם באו ליד שני ומת שלישי בחי' שני וקארו הנכס' כהזקת יורשי שני' וכל היכא שאמרנו

דוקתנה נמורה הוא וקיימא והפירו' שלר' לא נרע מנותן מתנה בפירוש ע"ס להחזיר לזמן הקצוב שהמקב' אוכל הפירות עד זמן הקצוב ה"נ הוא' האומר לחבירו אכול עמי ואינו סכניסו כדרך שסכבדין לאורחים אלא מאכילו סתם צריך לשלם לו ולא אמרי' מתנה קיהיב ליה לפיכך מי שמאכיל לחתנו עם בתו יתר מזמן שקצב לו מזונת צריך החזן לשלם לו מזונותיו כשיחבע ממנו ודווקא מזונותיו ולא מזנו אשהו דנבי מזונות אשהו ה"ל פירע חובו של חבירו דפשוטו ומזונותיו נמי לא אמרן אלא דווקא דליכא הוכחה שנתן לו לשם מתנה אבל היכא דמוכח שנתן לו לשם מתנה רק אחר כך נפלה קטשה ביניהם ומסתמא קטשה הוא חחר בו ותובעו אין צריך לשלם לו דכבר זכה זה במתנתו ולא כל כמיניה לחזור בו ;

המנה השולח חפצים לבני ביתו ולא פיר' הואך יחלקום וכו' ה' סעיפים ;

א בריא ששלח פלים מסריגת הים לביתו ויש בהן דברים הראויין לבנים ודברים הראויין לבנות ואמר יתננו אילו לבני הרעת נותן ששלח בין לבנים בין לבנות וינתן לכל אחד מה שראוי לו פירע הראוי לבנים כגון ספרים וכלי מלחמה הם לבנים והראוי לבנות כגון כלי משי צבועים וחלי זהב ישלום הבנות ואם היו ראויים לזכרי' ולנקבות ישלום הזכרים דעתו קרובה יותר אצל הבן מאצל הבת' מי שהיו לו בני' מאשה אחת ונישא אשה אחרת והתנה עם בנים הראשונים שכניו מן השנייה ישלן חלק בירושה כמו הם ולא היו לו מן השנייה רק גנות לא אמרי' שאותן הבנות ישלן חלק כמו הבנות מן היראשונה מחמת זה ההנאי' שלא היה דעתו אלא על הבנים שיוליד מן השנייה ואין לבת כסקים בן כלום ואע"פ שזה לא היה צריך להתנות אמרינן שהתנה כרי' שלא יבא לירי קטש ומחלוקת עמהם ;

ב והמשלח פלים לביתו סתם ולא פירש כלום למי יתננו והיו בהם פלים הראויים לבנות ישלן אוהם בנותיו שאינן נשואות ראש' הרעת כך נותן שלהן שלח לחבן כרי שקצנו עליה ואם אין לו בנות או שהיו בנותיו נשואות ישלן אותם נשיו בניו שהרעת נותן כן שלהן שלח להנות בניו ולא חתניו . ויש מי שאומר דה"ס דלית ליה איתחא אבל אית ליה איתחא ודאי דלירית שדר דכנופי דמיא ;

ג וכל זה לא מירי אלא בכריא דסתם כריא בחייו רוצה לבכר בנותיו כדי שיהיו חפזות על בעליהן אבל שכיב מרע אין בחנתו אלא להנחיל בניו ופסתמא אין דעו' לעקור נחלת דאורייתא לפיכך שכיב מרע שאמר נכסי לבניו אין אחר הבנות ככלל דבתורת ירושה קאמר ואפילו אין לא אלא בן אחר ובנות רבים אין הבנות ככלל ואף על פי שאמר כלשון רבים כן דרך הלשון שנאמר ובני דן חושים ובני פלוא אליאב וכו' אם כן למה ליה למיכר הפי לישתוק מיניה ושמילא הוא בריא ירית יש לומר דילמ' כתב נכסיו מעיקרא דיתיקי לאחר והשת' הדר ב' וקיימא לן דיתיקו מבטל דיתיקו וכן אין כן הבן ככלל אף על גב דאמרי' בעלמא בני בנים הרי הם בכנים בלשון בני אדם אינו כן והכא בחר לשון בני אדם אזלינן ; ויש מי שאמר שאם אין לו בן ויש לו בן הבן אע"פ שיש לו בנות אבן חבן קאמר שאדם קורא לבני בניו בני אדם בניו אחרים מפני שהם ראויים לירשו ועומדים במקום בניו מיהו אם אמר יתמי הבנו' ככלל וכן אם אמר לויצאי חלציו הבנו' ככלל ואם אמר כפירו' לבניו ולבנותיי הראוי לבנים לבנים והראוי לבנות לבנות מעשה באחד שצוה כל אשר לו לבנו רק שיתן סך מה לכל אחת מכותיו ומתה אחת מהן כחיו והניחה בן ואמר אבמי הדור שאין לבן בתו כלום רלה ולא לירושה קאמר ועוד דכן בתו לא מקרי בן ;

הלכות מתנה

לבוש עיר שושי

החלה שלא הקם לאלא כשיטתו ליתו מכה השני הלך אמ
 מה שני בחיי ראשון ואחר כך מת הראשון וחזרו הנכסים
 לירשי נותן דהא השלישי לא קנאם והראשון לא היה לו כו
 כאם הפירוח כל ימי חייו ואחר סמת ממילא חזרו לנותני וכל
 דדברי הללו אינם אומרים אלא כשאמר אחר כך לפלוני שהוא
 אחד שאינו יורשו אבל אם אמר אחר כך לי או לירשי אם
 בכך הראשון הנותן או הירש מוציאין מיד הלוקח רבבי השני
 נתנה הוי שור ששייר לעצמו הגוף ולא הקנה לראשון אלא
 הפרי דכל לנבי עצמו או יורשיו בעת יפה ששייר ואפילו לא
 אמר ואחר כך לי או לירשי שהוא לשון שיויר ממש אלא אמר
 נכסי נתונים לך כל ימי חייך לא לפחנה גמורה אבין ולא
 נהן לו רק הפיר' כל ימי חייו ואחר כך יחזרו לו ואם פכרן הנותן
 או הירש מוציאין מיד הלוקח ואם אמר אחר כך לירשי והיה
 לו בת וכתה או בן ומת בחיי המקבל והניח זרע וזרעם עומד
 במקום ליטול כשימות המקבל אבל אם אין לה זרע אין
 שאר יורשיהם כגון אחי אביהם או בני אחי אביהם
 עומדין במקום ואף על גב דבניו זומף הקשה על פניה
 ז' ליש להמו על זה דהא כיון דנתן אפר ואחר כך לירשי כל
 לית לבריה או לכרתיה זרע פאי הוה הרי אחיו זכני אחיו
 יורשין הם והוא אפר ואחר כך לירשי אם כן יחזרו הנכס' להם
 ע"כ נראה לי דאניה קושיא דכיון שהיה לו בת או בן כשאו
 סתם יורשי אין כוונתו אלא על בניו והוולא אסיק אדעתיה
 שימותו ויפלו הנכסים אשאר יורשיו נראה ליואם אמר
 ואחר כך מעבשיו לירשי או זכו הבן או הבת מעבשיו בשימת
 המקבל ואז אפי' שאר יורשים עומדים במקום ליטול הנכס'
 ואם אמר נכסיו לך ואחר כך לירשי ולא היה לו בסעת
 נתינה אלא בת ואחר כך נולדו לו בנים יש אומרים כשימת
 הראשון זכה בהן הבת דמסתמא לא היתה כוונתו רק על
 היורשים שהיו בסעת נתינת המתנה וכו' מורי ז' וכן נראה
 ליואם אמר נכסיו לך ואחר כך לירשי יש אומרים האויל ואמר
 אחר כך לירשיך שלא היה צריך לאומר ליהרי גם אם לא
 אמרו ודאי לא היה נוסלים שורה אלא יורשיו של המקבל
 אפרי' דלא אמר כן אלא לגרועי כחן של ירשי המקבל סיט' לו
 עבשיו וכוונתו שלא יהיו היורשים של עבשיו אלא באילו אמר
 ואחר כך לפלוני שהו' אחר שאינו יורשו ונפקא מינה שאם לא
 אמר אחר כך לירשיך אלא נכסיו לך סתם והיה לך קבל זהבן
 או בת ולכן ולבת יש להם גם כן בגים וסתו הבן והבת בחיי
 המקבל היו בניהם יורשין אילו הנכסים סן המקבל בכת
 שהוא אבי אביהם ואם הם יורשיו אבל השתא שאמר אחר כך
 לירשיך אם מתו הבן או הבת בחיי אף על פי שהניח בני'
 אין בניהם יורשין מהנה המקבל שכיון שאמר הנותן אחר כך
 לירשיך הרי התנה שיוורשו המקבל של עבשיו
 דהיינו בנו וכהו לא יזכו במתנה זו כנח דמקבל בחיי
 בתורה ירושה אלא מכח נותן וכיון שמתו הבן או הבת בחיי
 המקבל ולא זכו בנכסים אף בניהם לא יזכו דהא הנותן שיהא
 להו כאחד וכיון שאח' כשמת בחיי ראשון אין יורשין זוכין גם
 בניהם של אילו אינם זוכין אלא חוזרין הנכסים לשאר יורשי
 המקבל כדאמרין לעיל סעיף ג' מת שני בחיי ראשון ושאר יורשי
 הנכסים כחוקת יורשי ראשון אלא אם כן אמר ואחר כך
 מעבשיו לירשיך אי נמי יש לומר שאמר ואחר כך לירשיך
 לשוכת יורשין של עבשיו כשלא מתו בחזו דאילו לא אמר
 ואחר כך לירשיך היו הנותן רשאי למכרה לכתחילה אבל
 עכשיו אסור לו למכרה לכתחילה כדי להניחה לירשיו כפי
 שאמר לו הנותן כראקרינן לעיל וכן אין בעל חוב נפרעין
 מהם וכן אם נתנה במתנת שכיב מרע יורשיו אילו קודמין
 ואם כן ייפה הנותן כח יורשיו במה שאמר ואחר כך
 וכל הדברים הללו לא נאמרו אלא בנותן אחר כך

שהרין הוא שיבטו מיר ראשון לשי או מיד שני ליר שלישי
 אע"פ שאין להם שלחתי אלא מה שישייר ראשון וראשון
 יכול לעשות בהן כמו בשלו מ' אסור לראשון למכרה או לתן
 גופו של נכסים לאחרים אלא אוכל הפירוח עד שימר וכשימות
 יזכה השני בגוף הנכסים ואם עבר הראשון ומכר אותו
 כמת' אין השני מוציא מיד הלוקחות או המקבל דאחר כך
 לפלוני לאו כאומר מעבשיו דמי אלא כאילו אמר כל ימי חייך
 יהיו לך גוף ופרי ואחר כך שני לא מהגוף ולא מהפירות אלא מה
 שישייר הראשון והכ' הא לא שיר כל' אבל מ' המשיא עשה
 לראשון לכבודו ליתן נקרא רשע וכ' ששהוא עצמו נקרא
 רשע שלא עשה נחת היותו של מת שאמר אחר כך לפלוני הוה
 ליה נחת רוחו שיעשה רצונו וסיהו לא הקפיד קפידא גמורה
 שלא יוכל הראשון למכרו כולי האי לא קפיד אלא מה שעש'
 עשוי אפי' היו בהן עכרים והוציאם הראשון לחירות או כלים
 ועסאם תכריבים למת אע"ג דבאיסור עשה דעבר בעשה
 דלעולם כהם תעבידו לא אמרינן דלא ירבינהו למיעבד
 איסורא או לשחינהו איסורי הנאה אלא מעשיו קיימים דסלו
 לנפשי הוואם לא נתנם לראשון כל ימי חייו אלא לזמן קצוב
 כגון לעשר שנים ואח"כ לפלוני ופכרן הראשון תוך העשר
 שנים בכלות העשר שנים השני מוציאם מיד הלוקחות שכיון
 שלא נתנם לו אלא לזמן אין גופו קנני לו ולא יוכל למכרן
 דהוון כמו מהנה ע"ס מהחזיר שצריך לקיים התנאי ואם לא
 קיים המתנה בשלה לפרע :

ד כמה דברים אמורים שאין השני מוציאם מיד הלוקחת
 או מיד המקבל פתנה סן הראשון כשאמר הראשון או
 נתנם בפתנה לאחרים אבל אם מכרם או נתנם הראשון לאחר
 מירשיו לא עשה ולא כלום אלא השני מוציאם כמנו ושעמא
 מפני שכונת הנותן כשאמר ואחר כך לפלוני לא היה ברעתו
 שיוכל המקבל הראשון לתתם לבניו או לירשיו שאם כן לא
 עשה ולא כלום כשיור דמסתמא כל מה שיש לאדם הוא נותן
 לבניו או לירשיו אבל כשאינו יכול לתתם לבניו או לירשיו
 אף על פי שיכול לתתם לאחרים הא אמרינן דמכל מקום
 רשע הוא ואין אדם חייב אלא לירשיו וכן אם נתנם הראשון
 במתנת שכיב מרע אפילו לאחרים לא עשה כלום והשני
 מוציאם ממנו ושעמא שאין פתנת שכיב מרע קונה אלא
 לאחר מיתה וכשימות יקדים זכותו של השני קודם מקבל
 המתנה שכיב מרע :

ה היה על הראשון חוב או כתובת אשה וכו' לבית דין
 לפרע מנכסים אילו אף על פי שהראשון קיים אין
 הביח דין סגבין אותם מנוף הנכסים אלא מהפירות בלבד
 שמין להם שאם יזכו אותם מנוף הנכסים וכו' השני וישרוף
 מהם אחר מיתת הראשון ולא דמי למכר דהתם כיון שאי
 איפשר לסלק הקונה או המקבל במעות הרי נסתלק הראשון
 לנפשו מן הנכסים ואין כאן שיוח' גבי שני אבל בסוסת חוב
 או כתובה שיכולין לסלק אותה במעות הרי הגוף עדיין משייר
 כיד הראשון וכשימות יזכה בו השני :

ו ולאחר שימות הראשון ולא מכרן נושלין השני ואפילו
 עשאן הראשון אפותיקי לבעל חובו או שוחרן לאשתו
 ככתובתה אין גובין מנכסים אילו כלום אלא הם של שני :
 ז אין כל הדברים הללו אמורים אלא באומ' ואחר כך לפלוני
 לא אמר מהיום אבל אם אמר לו ואחר כך מהיום לפלוני
 ומכרן הראשון השני מוציא מיד הלוקחות דמיד סמת הראשון
 זכה הוא בנכסים לפריע מהיום והרי הוא קודם להש וכן
 מהאי טעמא שני שני בחיי ראשון אחר שמת הראשון
 ינתנו לירשי שני ואם הם שלשה ואמר לראשון ואחר כך מהיום
 לפלוני ואחר כך מהיום לפלוני ראשון ושני לא קנו בגוף
 הקרקע כלום אלא הפירות כל ימי חייהם והשלישי קנה הגוף
 מהיום והפירות לאחר מיתת השני ומהו ששאלו יורשי השני

לבוש עיר שושן הלכות מתנה קמב

תורה ולישא אשה לפיכך אם תפשה אף מוציאין ממנו כדאמר ליעיל

הנותן לחבירו כל נכסיו בטללי אוב מקרקעי וליא ציור לירושין אלא תמשה זחוכים והיו לו בכיתו ו שפוי תובות אם מתנת שביב פרע היתה קנה דשטרות בכלל נכסים דאם ע"ג דבעו כתיבה ומסירה הא קיימא לן דכריש שביב פרע נכתובים וכמסורין דמי ואין צריכין קניין לפיכך דעו כל דבריו כבריא שבהב שטר על השטרות בכל יפוי לטון של שטר דהיינו קני לך אינה זכל שיעבורייהו וגם כאלו מסר השטרות לית המקבל אבל אם מתנה בריהא שאינו יכול להקנה השטרות כי אם בכתיב קני לך אינה וכל שיעבורייהו ומסירה אף על פי שהקנה לו השטרות בקניין לא קנה השטרות אלא היורשים וזכר בכל השטרות זולא אמרי' בין שלא שייך ליורשים אלא חמשה זחוכים הרי פולק אותה למטרי מכל נכסיו וגם השטרות אינה שלהם וגם המקבל המתנה לא זכת בהם ואם כן נסארו השטרות בהפרק וכל הקודם זכה בהם דליבא למישר דבי דודא ומילתא דנשטא היא שלא היה בדעתו להפקירם אלא פולק הארשים מהם אדעתא דהכי שיקנם מקבל המתנה ואם המקבל לא קנאם כמילא נשאר השטרות בחזקת הורשין ואפילו אם היה המקבל עצמו הייב לנהיג בשטר גם אית השטר לא קנה וחייב לטול לירושין דמאתר שלא מהל לן הנותן החובר הקנה לו השטרות וכן שהשטר לא קנה גם החוב לא נמחל :

רמב

הנותן מתנה לחבירו וחרז בו או הנותן לעבד ולאשה וכו' סעיפים :

הנותן מתנה לחבירו וחרז בו הרי זה ממחירי אמת במה דברים אמורים כמתנה מעטת אבל כמתנה סרוב' לא שהרי לא סבכה דעת המקבל שיתננ' לו עד שיקנת לו בקניין או באחר סן ההקנאות שהמתנה נקנית בהן ועל פי' ר' סעיף ה' :

אסור ליתן מתנה הנס לגוי עובד ע"ז שנאמר לא תחנפ ופירש' לא תתן להם מתנת חנם אבל מותר ליתן לגוי חושב שקבל עליו ז' מצות בני נח שהרי מצוין להחיותו דכתי' לגר אשר בשעריך ורחמנה יאכלה או סבור לגר' וגו' ואם יש ברבר מפני דרכי שלום כגון בניו הפקידו מתר אפי' בגוי ספג' שהוא כמכור' לו שיחזיק לו טובה בערו :

הנותן מתנה לעבד או לאשה קנו האדון והבעל רכל מה שקנה עבד קנו רבוזמה שקנתה האשה קנה בעלה אלא שיש חילוק ביניהם מהנת העבד קנה הכל הנוף והפירות ובמתנת האשה לא קנה הבעל אלא הפירות אבל הנוף שלה כשחלת' או התאלמן וזה נחבאר הישכ בלבו' הכוז' וארמ'ן ק' ימן פ' ה' :

הכותב כל נכסיו לעבד קנה עצמו בן חורין וזה נחבאר הישכ בלבוש ע"ז סימן רס' ז' סעיף כ"ו :
מדת חסידות הוא שלא לקבל מתנה משום אדם אלא יבשה בהם שיחז' לו די מחסורו שנ' ושנא מהנת יתיה ובוסת בה' חסד יוסבכנו :

הלכות מתנת שביב מרע

דין מתנת שביב מרע במקנת או כקולה בלא קניין ובקניין וכו' סעיפים :

במה דברים אמורים שמתנה צריכה קניין או אה' סרובי הרקנאות כמתנת בריא אבל במתנת שביב מרע אינה צריכה כלום דחכמים חשו שמא ידאג שלא יקיימו דבריו אה' פתו :

ואחריו כמו שאמרנו אבל אין ללמוד כמנו לאותם שכוחבין בשטר מקח ומתנה לך ליושק ולבאים מכחך שיהא הדין נהוג בהן כמו שאמרנו כאן שאינו כן רהתם אין כותבין אלא לשפוי דשפוי לומר שהמכר או המתנה יהיו יקיימו לעולם ולא יהיה לחסידה ספק כמו שכוחבין שיהא לו בח למכור ולהשכין ולהתחיל כו' ושאר שופרי דשפוי' ראובן שנתן מתנת ליה המתנה עמו איזו תנאי ושם יעבור התנאי יהיו הנכסים של סמעת מעכשיו ואחר כך נתן סמעות ללוי מעכשיו כל זכות שיש לו בשנתן זו ומת אף על פי שלוי עובר על התנאי שהתנה עמו ראובן וזכה בנכסים מבח סמעות אף על גב שלא כאת המתנה מעולם ליד סמעות כיון שראובן כתב בתנאי יס' ללוי מעכשיו יהיו של סמעות אם יעבור לוי וסמעת כתב ללוי ג' כ' מעכשיו הוי כאלו באו לידו כשנתן כל זכותו ללוי חכה בהן לוי באותו פעם :

שביב פרע שאמר לאשה פניתי נכסיו לך ואחריו לפלוני ולא אמ' מהיום ועודה ונשאת בעל לוקח הוי ואין השני מציא מיד הבעל ואם אפר לה כן כשהיא נשואה ומתה השני מציא מיד הבעל שבין שזיכה בנכסיו זה כשעת שחי' נשואה וחי' כאלו אמר לה כפיתם אחריו יקנה פלו' ולא הבעל לפיכך אם מכרה נכסים אילו כשהיא חתת בעלה ומתה חתת בעלה יעפרו הנכסים ביד הלוקח :

האומר נכסיו לך ואחריו לירשיו והיתה לו כת נשואה ופתה הבת בחי' בעלה וכחי המקבל אין הבעל יורש אותם נכסים דהו' להו ראויה לאשתו שהרי לא זכתה בהם תאשה אלא אחר מיתת המקבל שמת אחר מיתתם ואין הבעל נוטל בריאו אבל אם הניתה הבת בן או בת ה' יורשים מהם הנכסים דכשאוטר הנותן לירשיו יורשין קאמר ואם אמר הנותן למקבל ואחריו לירשיו מעכשיו הוה הבעל יורש אותם אחר מיתת אשתו דהא כשמות המקבל שזכה בהן תאשה למפרע מעכשיו בעודה חיה ולא הוי ראו' לגבי בעל אלא מחזקים :

הנותן מתנה ואמר מטללין שיש לי יהיו לפלו' נוטל כל כלי תשמישו אבל לא חליים ושעורים וסאר סחור' שיש לו דמתם מטללין כלי תשמישו משמע ואם אמר כל מטללין שלי יהיו נוטל הכל וגם עבד' בכלל המטללין אע"פ דלשאר מילי הם כקרקעות היינו לדיניהו דהא הוקשו לקרקעות אבל בלשון בני אדם בכלל מטללין הם דהא שישלטי וניידי אבל ריחיים העליונה וכיוצא בהם אף ע"ג דנידיא אינה בכלל מטללין דהא מחובר' לקרקע ואם אמר כל המטללין משמעו כל דבר שיכולין לשלשו אף ע"פ שאין זדך לשלשו גם הריחיים העליונה ואפילו החתונה כל דבר כיוצא בה ככלל :

אמר נכסיו לפלוני נוטל כל המטללין וכל הקרקעות והבגדים והעכרים והבהמות והעזופות ואפילו החפלין עם שאר ספרים הכל בכלל נכסיהן שכל דבר שדרך בני אדם למכור בשיצטרך למעות נקרא נכסיו אבל פפר תורה סכעיא דנמרא אם הוא בכלל נכסים מי אמרין כיון דאסורי לזבונ' לגוי נכסיו היא או דילמא כיון דמזדבני ללמוד תורה ולישא אשה בכלל נכסיו היא ולא איפשטי' ונשואה בספק לפיכך אם תפשה אין מוציאין סידו אם אמר כנדי לפלוני כל מה דמיקרי כנדי הוא בכלל בין כנדי חול בין כנדי שבת :

הכותב לחבירו שנתן לו ארבע אמות קרקע ואנכן כל המטללין שיש לו בין זהב וכסף בין שאר כל כלים גדולים וקטנים וכנדי פשתן וצמר וש' וכלמה ששמו מסון וכל מה ששמו נכסים קנה הכל חוץ מקרקעות שהרי לא הקנה לו אלא באנבו ואין קרקע נקנה באנב וחזין מן העכרי' שהוקשו לקרקעות ואינה נקנית באנב וחזין מס' דמספקא לן אס' פ' ה' בכלל מסון ונכסיו כיון דאסורא לסיבכא אם לא ללמוף

פוחו ימנוד כך חטורף דעתו לכך הקנו שדברי שכיב מרע יהיו ככתובין וכמסורין בין אם כתב או אמר נכסי לפלוני לכשימות יקנה אותה אפי' בלא קניין ואין חילוק בין צוה לתת פיר או צוה לתת לאחר כותו או שצוה לירשיו שיתנו לאחר זמן ככל דבריו מצילו והיו ככתובין וכמסורין ויקיימו אותם אפי' מיר ואם לא צוה לתת דבר רק מינה אפטרופוס ונתן להם רשות לחלוק נכסיו כפי מה שירצו ועשייתם יהיה כעשייתו א' שבוה אין דבריו קיימין שאינו חוטט כל כך כפי האי גוונא הוציל והוא עצמו אינו חותך דבריו ומיר שימות יפלו א' נכסיו קמירושיו ויתבטלו מעצמן ויש אומרי' טגס בזה דבריו קיימין :

ב שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ולא שיר כלום אף על פי שקנו מירו אם עמד ונתרפא לגמרי המנהנה בטלה כידוע שלא צוה אלא מחמת שהיה סבור שימו' וכיון שנתרפ' בטלה ממיל' כאלו התנה ואין צריך לומר בפירוש כשיעמוד חוזני כי אלא בטלה מעצמה מן הסהם ואפילו אמר בפירוש בשעת הצוה אפילו נתרפא לגמרי ואחיה כמה שנים תהא מהנת זו קיימת כל זמן שלא אחוז' כי או אפילו אמר לא אוכל לחזור בו אפי' יכול לחזור בו דכיון דמתנת שכיב מרע היא מהנה דרבנן כדאמרן והם לא אמרו שתהא מהנתו קיימת אלא כדי שלא חטורף דעתו עליו לפיכך לא קיימו דבריו אלא אחר שימות אבל זה טעמו ונתרפא לגמרי הרי יש לו זמן לחזור ולהיות ואין חוששין לו שמת חטורף דעתו מעתה לפיכך כשעמד נתבטלה מהנתו לגמרי והרי זה כאלו צוה בבריאמו בלשון מצוה מחמת מיתה שאין בדבריו כלום בלא קניין ואם נתרפא לגמרי אלא ניהק מחוליו חוליו אם לא עמד ולא הלך נשען על מקלו בשוק מהנתו מתנה אע"ג שהלך בביתו על מטענהו עדיין ט"ס מיקרי ואם עמד בין החוליו שצוה בו וכן החוליו שמת בו והלך בחזן נשען על מקלו אומדן אורו על פי רופאים אם כחמת חוליו הראשון מת מהנתו קיימת ואם לאו אינה מתנה ואם הלך בשוק בלא מסענת והוא נקרא נתרפא לגמרי ואינו צריך אומדן אלא בשלו מהנתו הראשונה :

ג כד' שיכול לחזור בו בנחמ' מהנה כידוע שלא נתן אלא אם ימות אבל אם הודה על נכסיו שהם של פלוני קנה הלה ואפילו אם יעמוד זה אינו יכול לחזור בו דהודאת בעל דין כפאה עדים דמי ואע"פ שהוא שכיב מרע הודאתו קיימת ולא יוכל לחזור בו ואין צריך לומר אתה עדי שאין אדם מססה בשעת מיתתו וכיצד הוא לשון הודאה אם אמר רוצה אני שהיו משללי' לשמעון הרי זה לשון מהנה אבל אם אמר משללין אילו של שמעון או שיש לו לשנ' זון פירי כך וכך זהו לשון הודאה ואם הקדיש כל נכסיו ולא שיר כלום או הפקירם או חלקם לעניים אם עמד נחבטל הכל כפו נתן במתנה דודר טעמא הוא דמילתא דפשיטה הוא שאין אדם פקדיש או מפקיר או מחלק לעניים קרל אשר לו בלא שום שיעור אם היה יודע שלא ימות והוא יחזור על הפתחי' ואם מכר נכסיו כשהיה שכיב מרע אם מקצתו מכר ממכרו קיים כדיון ברי ואם גולס מכר אם המעות עצמם קיימים אם עמד יכול לחזור בו שיש הוכחה שעל דעת כן מכרם ועל מנת כן הצניע המעו' ולא יוציאה כדי שיחזור בו כשיכירא ואם הוציא המעות הרי גמר והקנאו אינו יכול לחזור בו :

ד אין כל הדברים הללו אומרים בשכיב מרע אלא כשנותן כל נכסיו ולא שיר כלום אבל אם שיר לעצמו כלום שלא נתן במתנה דינו כמתנת ברי שאינה נקנית אפילו אם מת בלא בקניין באחד מדרכי התקנאו ואם עמד אינו חוזר וטעמא במתנת שכיב מרע בכלת שחזור בו אם יעמוד משו' דאמדינן דעתיה ודאי מחמת דאנת מיתה הוא נתן דלא יהיב איניש כל מאי דאית ליה ומיית הוא כרעב וכיון שהוא נתן משום דאנת מיתה הקנו חכמי' שאין צריך קניין כדי שלא חטורף דעתו אם

ידאנ שלא יקיימו דכלא ומטע' זה אם עמד חוזר שלא הי' דעתו אלא אם ימות אבל כשמשייר אלא האי טעמא ולא היו אלא במתנת ברי שצריך קניין ולא יוכל לחזור בו וכמה הוא הצורך יש אומרים אפי' כל שהוא בין משללין בין קרקע ויא' דבעינן שיעור כדי פרנסו והכי מסתבר לפום האי טעמא שכתבתי שכל זמן שלא שיר כדי פרנסתו עדיין איתא לטעמא שהיה ב' מתנה שכיב מרע שאם לא יסאר כדי פרנסתו לכשיחרפא יצטרך לחזור על הפתחים או ימות ברעב ואם כן יש לה דין מתנת שכיב מרע ושיעור כדי פרנסתו הוא פרנסה לשנים עשר חדשים :

ה הסומא או הפוסח או הנגידם והחושש בראשו או בעינו או בירו בו בגרלו וכיוצא בהם הרי הם ככריאים לכל דבריהם במקחן ומסכרן ומתנותיהם אבל החולה שתשש כחו בכל הנפך וכשל כחו פחמת החוליו עד שאינו יכול להלך על רגליו בשוק והרי הוא נופל על הסטה הוא הנקרא שכיב מרע וחולה כזה אע"פ שלא אמר שכצוה מחמת החוליו חוליו מוכיח עליו שמחמת חוליו ודאנת מיתה הוא מצוה שמת ימות ויש אומרים דווקא שלשה ימים הראשינים שאע"פ שאדם דואג על מיתתו אינה מתייאש לגמרי שימות אלא מצפה שיחיה ואז דינו כשכיב מרע אבל לאחר שלשה ימים הוא כמעט מתייאש למות ואין לו דין שכיב מרע אלא דין מצוה פחמת מיתה שיחבאר לקסן כסעיו' וסעיף' וכן מי שקפץ עליו החוליו פתאום אפי' תוך שלשה ימים הוא נכחל למות פתאום ואז מסתמא כל צוואתו מחמת מיתה הוא :

ו מי שנשתהק ואינו יכול לדבר ורמו ליתן כהנה בודקין אותו כדרך שבדקין אותו לנישין שנתבאר בלבוש הבין וארמזן סימן קכ"א ואם השיב על לאו לאו ועל הן הן מתנתו מהנה ואם לאו אין מתנתו מתנה ונוסס מתנתו מתנה שדעתו עמו :

ז במה דברים אמורים שמתנת שכיב מרע שיש בה שיעור אינה נקני' אלא בקניין ואם עמד אינו דאג כשנתן סהם אבל אם פירש שהוא נתן מחמת מיתה או אפילו פירש אלא שנראה מתוך דבריו שהוא נתן מחמת מיתה כגון שמתאונן על מיתתו וכיוצא כזה ככנו' זה ודאי יש להוסי' יותר שמת חטורף דעתו מפני שהוא נוסה למות אם ידאג שלא יהקיימו דבריו לפיכך הקנו בו אפי' כשיש בו שיעור ההא נקנית באמירה בלא קניין לכשימות ואם עמד חוזר אפי' יש בה קניין במקצת דהא כידוע בכידור שלא נתן אלא מדאנת המיתה לפיכך כשנתרפא ממילא נהבטלה המתנה :

ח המפרש לים והיוצא בשיירא למלחמה והיוצא בקולר ליהרג למלכות והמסוכן והוא מי שקפץ עליו חוליו פתאום והכביר עליו חליו כל אחד מארבעתם אילו הוא טרוד ובהול מאד מפחד מיתה כי קרובה היא עליו לפיכך סהם צוואתו וריבורו כצוה מחמת מיתה והרי רכרים ככתובים וכמסורים דמו ומקיימין אותם אם מת ואם ניצל ובא או עמד אפילו במקצת וכו' קנו מיהו חוזר כדיון בל מצוה מחמת מיתה :

ט הא דמתנת שכיב מרע במקצת צריך קניין היינו בסתם אבל אם נתן מקצת נכסיו בפירוש במתנת שכיב מרע שלא יקנה אלא לאחר מיתה אין צריך קניין ואם עמד חוזר ואם לא עמד קונה זה המקצת ואם יש בו קניין אינו קונה אלא א"כ במיפה את כחו ושעם' יהבאר לקסן כסעיו' בעיה וכן אסבת' כל נכסיו ומפר' שנותן הכל שעכשו ומקנה לו מחיים אין זה דרך מתנת ט"ס אלא מהנת בריא והרי הוא כשאר מתנ' בריא שאם הגיע השפור ליד המקבל או שקנו מיד הנותן קנה הכל ואין יכול לחזור בו ואם לאו לא קנה' וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וזה לשונו ולכן יש ליהדר בצוואת שכיב מרע שלא לכתוב בה שנתן במתנת בריא או מהיום אם לא צוה כך ואם צוה כך אסור לשנות ואין לו דין מתנת בריא ואינו נקנה רק בקניין ולא

קבות חלבות מתנה לבוש עיר שושן

ולא אמרין ביה שסעית סופר היה ואם לא היה בה קניין המתנה בשלה כן נל עכ"ל :

יג שכיב מרע שנתן נכסיו לאחרים אף על גב שהרבה נלוו שהם כל נכסים שיש לו שלא נמצא או שיש שיור אינה אלא במתנה במקצת וצריכה קניין ואם קנו מידו ועם אינו חוזר בו טאנו חוששין שמא נסארו לו עד נכסי אחרים במדינת הים ואין אילו אלא 'מקצת נכסים והרי אין זו מתנה ש"מ ככולה ואין יכול לחזור בו ואין להקשות היאך מפקינן ממנו ספקא דטשום דחייש' שמא יש לו נכסים במדינת הים אמרין שלא יוכל לחזור בו והרי הנכסי' כבר היו בחזקת ומספקא מוקמינן להו ביד המקבל ומציאין מחזקתו דהיינו טעמא משום שיש כאן מתנה נמורה בקניין אלא דאי הוה ידענן בבירור שאין לו עוד נכסים הוה אמרין באומדנא שלא נתן אלא על דעת כשמות וכשיעמוד יחזור וכיון דטשום אומדנא דידן אמרין ד יכול לחזור לא אמרין הך אומדנא אלא היכא דבירור לן בודאי דהיי מתנה בכל נכסיו שיש כאן אומדנא חזקה אבל היכא דמספקא לן אס נתן כל נכסיו אין כאן אומדנא חזקה והמתנה בקניין מתנה מעליהא היא וקיימח וכי חיימא אס כן מתנה ככולה היכא משכחת לה כגון שיאמר כל נכטיס שהם אילו דהרי נלי רעהיה שאין לו עוד נכסים אחרים וכל שכן אס אמר כל נכסי סתם או שהי' מחזק שאין לו נכסים אלא אלן ואז היהיה המתנה ככולה :

יד ומצוה מחמת מיתה אס פירש בהדיא שנתן במתנת בריא במעכשיו וקנו מידו א קנה ולא יוכל לחזור בו אבל אס לא פירש בהדיא אפי' כתב וזיכה וקנו מידו בכל מיני הקנאות יכול לחזור בו דהא שישמע לסוגו דמתנת מיתה הוא נותן וכל זמן שלא ימות הוא בידו לחזור בו ויט מי שאומר דדיוקא כשפירש בהדיא שמתנת מיתה הוא נותן אבל סתם מצוה מתנת מיתה כגון דקאמר ווי דקא מיתתי דינו כשכיב מרע :

טו שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד שהרי יודע אדרון שמי צא עליו קול שהוא בן חורין ואין בין חורין חזיר ונעשה עבד לפיכך אמרין ודאי זיכהו לעצמו מעכשיו אבל אס כתב בפירוט מהיום אס ימות ודאי מצי לסיהורו ביה כיון שהתנה בפירוט :

טז ראובן ואשתו שהתנו ביניהם שאם ימות היא בחיה ששירטו אחיו שני שלישי הממון והיא היכול שריט הממון ונכתב ונתחם והגיע הישטר ליד האחין וחלה ראובן וצוה ליתן מהשני שלישי הממון נס לאהרין וכתב יבאו אהו לבשל הצואה שאומר' שכבר זכו בנטי שלישי הממון בקניין שהקנה להם כבר וכבר בא השטר לידם בחייו ולא היה לזכות למעט חלקם וליתן לאחרים כי הם כבר קדמו לזכות בנטי שלישי הממון מיד אחר מותו אין בדבריהם כלום כי לא זכו הם בחייו כלום שלא זיכה להם בחייו כלום אלא כונתו היה בקניין' שהוא להחזיק ההנאי עם האשה שלא היטול בכחובת' יותר משליש ממונו כדי לישארו שני שלישים לירשיו אבל מה שצוה ליתן לאחרים קיים :

יז כבר אמרנו דמתנת שכיב מרע לא בעי קניין ואדרבה אס היה בה קניין נרעוי נרעה לפתנה דטמא לא נבר היא להקנות לו אלא בקניין והרי המתנה אינה מהחלת אלא לאחר מיתה ואין קניין לאחר מיתה שאין כאן מי שקנה לפיכך ל' שאם כתב לו שטר ופירקבו הקניין לא שגא נתן לו על פה נרע ולא קנה אפי' אס מת ואפי' אס מסר לו השטר מתים לא קנה מן השעם שכחבתי ואם פירש שלא הקנה הקניין אלא כדי לייפות כחו קנה לפיכך הא דאמרין לעיל דמתנת שכיב מרע ככולה אף על פי שיש בה קניין ומת קנה היינו שכתב הקניין או עשהו במיפה כמו כיצד הוא מיפה כחו כגון שכתב לו וקנתה מיניה מוסף על מתנת' דא כו' דבישמע שהמתנה תהקיים בלא הקניין אלא שיושה הקניין לייפות כחו וכן אס פתב בשטר דשטר זה יהיה בכל אופן המועיל' זה הווי גם כן לישגא דיפה כח וקנה יש אומר' דה' נמי מצוה מחמת מיתה בקניין דינו כמתנת ש"מ בקניין שהקניין מרע כחו ויש אומר' שאם הנותן לא בקש הקניין רק המקבל הרי זה קנה דהא הנותן הקניוה לו סתם כמתנה בלא קניין והא טכתי אותו המקבל לא בקש אלא לייפות כח וכאן אף ע"י פי שהנותן בקשו אס א' אחר הקניין שהמתנה תהא קיימא הו כהו

יח שכיב מרע שנתן כל נכסיו דכבר אמרנו שיכול לחזור בו אפילו כהב לו שטר ומסרו לידו וכול לחזור בו ואפי' כהב לו שטר ומסרו לידו וזיכה לו המתנה ע"י אחר כגון מטלשלין ונתנן ליד אחר שיזכ' בהן למקבל ואס הוא קרקע ואמר לאחר לך חזקוני לפלוני אפילו הכי יכול לחזור בו אס אין בו קניין לפיכך אס שנים הוציאו כל אחד שטרו אפילו אס כתב שטר ומסרו לו וזיכה לזה על ידי אחר ואחר כך כתב ומסר וזיכה לזה גם כן על ידי אחר השני קונה שהרי חזר בו מהראשון ודיוקא כמיפה כחו דשני כמו שכתבאר בסמוך סעיף יז דאי לאו הכי לא קנה דאין שטר לאחר מיתה אבל אס כתב לו ומסרו לידו וגם זיכה לו המתנה על ידי אחר ולקח בקניין קנה ואינו יכול לחזור בו בין לעצמו בין לאחר בין ככולה בין במקצתה דכולי האי לא הוה עכיד אס לא הקנה לו מיד בקניין גמור וכמתנה בריא שויה :

יט שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד שהרי יודע אדרון שמי צא עליו קול שהוא בן חורין ואין בין חורין חזיר ונעשה עבד לפיכך אמרין ודאי זיכהו לעצמו מעכשיו אבל אס כתב בפירוט מהיום אס ימות ודאי מצי לסיהורו ביה כיון שהתנה בפירוט :

כ שכיב מרע שנתן כל נכסיו לחזיר ביה כיון שהתנה בפירוט ודאי מצי לסיהורו ביה כיון שהתנה בפירוט :

כא שכיב מרע שנתן כל נכסיו לחזיר ביה כיון שהתנה בפירוט ודאי מצי לסיהורו ביה כיון שהתנה בפירוט :

לבוש עיר שושן והלכות מתנה

כמו יופוכ / ואם כתב לו שנתן לו קרקעותיו ואנבן שאר

נכסיו משלמליו לא קנה המשלמין דכיון דגם הקרקעו אינו נותן אלא לכשימות והריגם קניין האנב אינו מחיל אלא לאחר מיתה ואם כן אין כאן קניין כלל דבשעה שמקנה לו המשלמין באנב הקרקעיה כבר הם קנויים לו סכת שנהן לו בצוואתו שהרי אינו מקנם עכשיו לו שכבר הוא מת והל מקנה לחיבת משלמין אנב קרקע של המקבל שאין זה קניין אנב ואפילו אם יאמר במתנת המשלמין והרי אני נותן לו משלמין אנב סקרקעו כשייפה כהו אינו כיום אלא אם יאמר והריני נותן לו משלמין וצף אנב סקרקעו שלשון זה משמע שהוא נותן לו המשלמין בסתת שמי יעיד ליפוי כח מוסף לוקניין אנב כיופך שאף אם האנב בטל המתנה לא היה בשלה מצד מתנת ש"ס וכ"ש אם בפירוש אמר לו ליפוי כח אני נותן לו אנב קרקע שקנה / ובן אם קנו סירו שמקנה לו מעכשיו ופניהם אע"פ שפירש שהמתנה לא התא קיימת רק לאחר מיתה דבריו קיימין ואין צריך יפוי כח ש"ס שציה להיות פלוני ופלוני אפטרופסים על כל נכסיו אע"פ שקנו סירו דבריו קיימין ואין צריך בזה יפוי כח דלא שייך למיכר שכח לא זיכה להן אלא בקניין אלא גבי מתנה שצריכה הקנאה אבל מינוי אפטרופסות מה מזכה להן אינם אלא דברים ואנו הולכים באומדן דעתנו לקיים רצונו בכל מה שאנו רואים שהיה דעתו לעשות כך וכך :

שכיב מרע כי מה עבקש לא עשה רק לחזק הדברים : כב יש מי שאומר שאין חילוק בין אומר כתבו והנו לו לאומר תנו וכתבו לו לעולם בע"יפוי כח ויש מי שאומר דהא דבעינן יפוי כח דווקא באומר כתבו והנו מנה לפלוני דמשמעו כתבו מנה לפלוני ותנו לו את השטר ולכך הישגן שמה לא נמר להקנות לו אלא בשטר אבל כשאומר תנו מנה לפלוני וכתבו לו את השטר כיון שאינו מזכיר שיהנו לו את השטר לא נתכיון בצוואת כתיבת השטר אלא לזכרון דברים בעלמא ולא להקנות לו בשטר ובן שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני ואחר כדי דבור אמר כתבו והנו לו את השטר מסתמא לא להזכיר בו מסתמא ראשונה נתכיון אלא ליפות כחו שיהא לראייה והעדים כוונתו מה שצוה בפניהם ואין כותבין ואמר לנו כהבנותנו לפי שנמצאו כבטלון ככך המתנה שהיה משמע כטעה שאמר להם תנו מנה לפלוני אמר להם גם כן כתבו והנו ולא כיון להקנות אלא בשטר :

כג בריא שאמר כתבו והנו מנה לפלוני כח"י פשיטא דאין נהנין דלא קנה באמר לולא כתיבה אלא בקניין אלא אפי' אם כח אין נהנין אפי' במיפה כח ולא אמרי' מצוה לקיים דברי הפת בברי' יש מי שאומר דהיינו משום דאמר כתבו והנו דמשמע שאין מקנה לו אלא על ידי כתיבה ואין שטר למש"מ אלא אם אמר תנו ולא אמר כתבו נהנין אע"פ דליכא אלא דיבור בלתי משום מצוה לקיים דברי המת אפי' בברי' ויא' דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דאזכרנו ביד שלישי וע"ל סימן רנ"ב :

כד כמה דברים אמורים כשאמר כתבו והנו מנה לפלוני והוא הדין שאר משלמין דאין שטר קונה במשלמין אבל היכא דאמר כתבו והנו שדה זו לפלוני אפילו בברי' נמי איכא לפלוני אם מחיים כותבין ונותנין אלא הדר קמי רבטא שצרי ליריה דמקבל דכל כמה דלא הדר מסתמא קיים הוא במאסרו להקנות בשטר אבל לאחר מיתה אין כותבין ונותנין שאין יוצא דאחר מיתה ואינו מנייה ואמר ליה כתבו והנו בכל ענין כתיבתו ונותנין אפי' לאחר מיתה דכיון דקנו מנייה סתם קניין היא במעכשיו ומשעת קניין הוא קניו לו מה שכתובין צינו אלא לראייה :

כה מי שמת ומצא קשור על ירכו שטר ציוצת סתנת ס"ם שאינה חלה עד לאחר מיתה או שמפורש בו מהיום אם לא אחזור בי עד לאחר מיתה שגם בזה לא נגמר הקניין עד לאחר מיתה שהרי כל ימיו יכול לחזור בו ואף על פי שהוא בעדים וקנו סירו כדי ליפות כח המקבל אפילו הכי אינו כלום שאני אומר כתיבה ונסלך וזוהי בו קורס מותר ואם זיכה בה לאחר במקבלי המתנות כגון שכתובים בשטר זה מתנת רבות' שנתן לשני' או לשלושה או יותר זיכה לאחד ממקבלי המתנות את חלקו בין שהוא אחר מן הורשין או אינו מן הורשין כל המתנות שבה קיימים ככל מתנתו ש"מ דכיון דגלוי דעתו בצדד שהוא רוצה לקיים שטר זה הרי הוא מקני' לכלום וכן מי שכת שטר חוב על עצמו בשם אחר או בשם אחר סבניו ונתן אותו ביד שלישי ואמר לו יהי זה אצלך ולא פירש לו כלום מה יעשה בו או שאמר לו הניחוחו אצלך עד שאומר לך מה תעשה בו ומת הרי זה אינו כלום כמה דברים אמורים בשטר חוב לפי שכוחבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו ושמה כתב ללוות ולא לזה אכל אם הוא סתנת בריא בקניין כשהקנין קנה המקבל ונותנין לו :

יח וכמו שקניין מרע כח מתנה שכיב מרע כן שטר מרע כחה כיצד ש"ס שצוה שיהנו למקבל שטר עם המתנה על המתנו ומת אין כותבין ואין נותנין דס"ל לא נמר לרקנהו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אלא יופה כחו כתיבה כגון שאמר תני אף כתבו לו ואם לא יופה כחו אפי' אם נכתב השטר מחיים אין נותנין לו לאחר מיתה :

יט והא דאמרינן שאפי' הגיע השטר ליד המקבל לא קנה אלא יופה כחו דווקא כשאין השטר כתוב בלשן צוואה אלא בלשון מתנה שכתוב בו שדי נחונה לך ומכר השטר לידו דאז הוי מסירת השטר כמו קניין דקרקע נקנית בשטר וצריך יפוי כח אבל אם השטר כתוב בלשון צוואה כדרך שבצו' אל ביתו שאז אינו עומד אלא לראייה אם הגיע ליד המקבל מחיים כנה דאיכא למימר שהיה בדעתו שיתקיי' צוואתו ע"י מסירה השטר ודא אמרינן שלא נמר להקנות אלא בשטר רק כשלא סבר השטר לידו מחיים וכן אם כתב בכתב ידו שדי נחונה לך אינו אלא בצוואה בעלמא וקנה בלא יפוי כח :

ך ואם כתב לאחר ורקנה לו וחזר וכחב קרקע זו גם לשני והקנה לו יש מי שאומר שהשני קונה אפי' בלא יפוי כח ואפילו לא הגיע השטר לידו מהיום דבכי האי גוונא לא אמרי' דהאי קניין דשני לגרועי אהא אלא חליגן למימר כיון שכתב והקנה לראשון היה סבור שאם יפחות לשני ממה שעשה לראשון שלא יקנה ולחכי הקנה ולא לצדד הקניין עד לאחר מיתה וכן הדין אם כתב ומסר וזיכה לזה וחזר וכתב ומסר וזיכה גם לשני דשני קונה אף בלא יפוי כח דקניין דשני לאו לגרועי אהא אלא היה קסבור שלא יקנה אם פחת לו מן הראשון :

כא והא דאמרינן שאם צוה השכיב מרע שיכתבו שטר למקבל עם הגתינה דחוששין שמה לא נמר להקנותו אלא בשטר דווקא כבי האי גוונא כראמזן אבל שכיב מרע שמכר עניינו ונש"ך צוואתו ומצוה לכותבה אינו מצוה לכותב אלא לזיכרון בעלמא אבל דאי' נגמר להקנות לו מיד ואין צריך יפוי כח וכבר אמרינן בסעיף י"ב דבעינן שבא הצוואה ליד המקבל מחיים וצוואה שכתוב בה קניין הוי כשאר שטר מתנה ובעינן יפוי כח ובמקום שנהגו שכולן סקנין בצוואה בעלמא ואין סבונין להקנות בשטר אין צריך יפוי כח מי שמבקש מורשיו שייעשו כן וכך נכנסו מיקרי צוואת

כו הנותן משלמין סתם לאחר מעכשיו ולאחר מותו ואחר סמת שוענין הורשים הכי' ראייה שמשלמין אילו היו לו בשעת המתנה דסמא לאחר מכאן לקחן אין דברייהם כלום דמסתמא באן נמצאו וכאן הוי וע"ל סימן ס"ט ע"פ :

לבוש עיר טוֹטֵן הלכות מתנה שניב מרע ❄️ ❄️ **המרד**

דנא

דין מתנת ש"מ או ברי' וכו' סעיפים :
 הנותן מתנה וכוהב בה בחיים ובמות או בחיים ובמות
 אם הוא ש"מ מלת כמות הוא עיקר ואם הוא בריא מלת
 מחיים הוא עיקר כיצד אם נותן המתנה כשהוא שכיב מרע
 וכתב בה מתנה זו אני נוהג בחיים ובמות או מחיי' ובמות הרי
 זו מתנת ש"מ ואם עמד חוזר בין מתנה בכל בין מתנה במקצת
 ואפילו בקניין והואיל והזכיר בה מות לא נהג אלא כחם מיתה
 ומה שכתב בה בחיים לאו דווקא אלא לסימן טוב בעלמא
 הזכירו כי לפי שהזכיר מיתתו לא רצה לפתוח פיו לטעון
 כלומר המקום יצילני מחולי זה שלא אמות ואם אמות
 הדין מהנתי זו מתנה אבל בריא שנתן מתנה וכתב בשטר
 בחיים ובמות הרי זו מתנה גמורה בחיים וכה שכתוב בה
 ובמות הוא כמי שאומר מעתה ועד עולם וכמו שפיר' דשטר
 הוא זה :

מורישן ואפי' משום מצוה לקיים דברי המת אין בהן ועל מי'
 ר"ב סעיף ה' שהפקיד מעות אצל חבירו ואמר לו שאם ימות
 יעשה בהן המושב ומת יחנם ליורשיו שאין טוב יותר משינת'
 לבעליהם שהם יורשיו :

דנג

איזה לשון מועיל לשכיב מרע ואם אמר
 תנו מאה לפלוני ומאתים לפלוני וש'
 לפלוני וכו' ל'ג סעיפים :

כתוב בפרשה נחלה והיתה לבני ישראל לחקת משפט
 ונאמר ואמרו חכמים ז"ל קרא הכתוב כל דיני נחלות
 להיות חקת משפט לומר שאותם העומדים עם כשאתם מנחיל
 את נכסיו הם יהיו הדיינים כלומר אותם ששמעו הצוואה מפי
 החולה כשעה שמצוה ומחלק נכסיו בין לבניו בין לאחרים
 שהם יורשיו בין ריבה לאחר ומיעט לאחר בין השהו אות' אם
 אותם השומעים הם שלשה שראויים להיות ביה דין אם יראו
 יכתבו דברי הצוואה בתורת עדות ויניחו אחרים לדין עליהם
 ואם יראו יכולין הם להיות דיינים עליהם להחזיק את כל אחד
 במה שצוה לו החולה ולדון בכל דברי ספק שנפל בצוואה ואין
 אחד מן היורשים או מן המקבלים יכולין לומר לפני בית דין
 אחר אזלינן כי התורה עטאה את אילו לדיינים לא שנא אם
 שלח החולה לקצצם לשמוע הצוואה לא שנא אם באו אליו
 מאליהם לבקרו וצוה בפניהם בין כך ובין כך נעשו דיינים
 וכיון דמן התורה נעשו השומעין דיינים כשחלק יורשיו
 דהא כל הפרשה ביורשיו קמיידי הוא הדין נמי בשכיב מרע
 שנותן נכסיו לאחרים ומצוה בפני' נעשו גם הם דיינים
 עליהם דכיון דאמר רבנן דדברי שכיב מרע כהרובין וכססורין
 דמו אף בצוואה שמצוה לאחרים שאין יורשיו ואמרו שאינה
 בלה אלא לאחר מיתה כעין ירושה אם כן כירושה טויה רבנן
 שיהיו גם אילו שנעשית הצוא' לפניהם דיינים עליהם דכל
 דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון כמה דברים אמורים
 כשהם שלשה אבל אם הם ב' לא נעשורק עדים ומכתבין כל
 הדברים שנעשו בפניהם ואין עושין דין אלא שולחין הדברים
 לפני בית דין כמה דברים אמורים דשלשה נעשו דיינים כששמעו
 הצוואה מפ' החולה כגון דבתיב והיה ביום הנחלו את בניו
 ביום אחת מפ' בית נחלות ויביתיה מפ' דין נחלות בלילה
 לפיכך אם שמעו הצוואה בלילה יכתבו כל הדברים בתורת
 עדות ואין נעשין דיינים עליו שאין עדי' נעשה דין ועין לעיל
 סימן ז' סעיף ה' וסימן ז' :

דנב

מתנת שכיב מרע מוציאין ממנו למזון האשה
 והכנות וכו' סעיפים :
 כבר אמרנו פעמים דמתנות שכיב מרע אינה מתנה אלא
 לאחר מיתה ואין אחר זוכה בדבר שצוה לו השכיב מרע
 ונותנין ל' בין במשלשליבין במקרקעי עד אחר מיתה לפיכך
 מציאין מיד המקבל שצוה לתת לו ונותנין למזון האשה
 והבנות ואפילו לכהונה בניו דכרין שהרי במיתהו נתייבו
 והנכסים לאילו למזונות ולכתוב ואילו שנתן להם אינם קוני'
 עד לאחר מיתה נמצא שקדם להם למקבלים מיהו דווקא
 שלא נשארו נכסים נבי יורשיו אבל אם נשארו נכסים נבי
 יורשיו כולן נוכין מן היורשין ולא ממקבלי המתנה וש"מ
 שנתן לא' במתנה ש"מ ושמע' אשתו ולא פחת' ואח"כ חזר ונתן
 מתנה זו שנית למקבל זה באותו חולי ואז מיתח' אשתו אינה
 נובאת כחובה ממתנה זו שהרי פתנה הראשונה קיימת ולא
 פחת' ולא אמרי' דשנייה בטלה הראשונה שהרי לא חזר
 בראשונה אלא אדרבה החזיק דבריו הראשנים ויש אומרים
 אף על פי ששהקה בשעת המתנה נובאת כחובה ממתנה
 ועיין בלבוש הבין ס' ק' :
 ק' למצוה לקיים דברי המת אפילו בריא שצוה ומת
 בד' שנתנו מיד ביד שלישי לשם כך שיעשה בה מה
 שצוה אבל אם באה לידו אחר הצוואה או שהיה בידו מתחלה
 ולא לשם כך לא ועל ס' ר' ג' סעיף ב' כל דבר שנקנה במתנת
 שכיב מרע אם קדמו היורשין ומכרו המקבל מוציאין מיד
 המקנות אבל דבר שלא ניתן במתנה אלא הוא דבר שיש בו
 שמוס מצוה לקיים דברי המת אם קדמו היורשין ומכרו מה
 שיש עשו' מ' שנסבע או נדה ליתן לפלוני כך וכך ולא
 יורשין פטורין שאין מוסל עליהם לקיים נדר או שבועת

ב שכיב מרע שצוה ואמ' פלוני ישול את כל נכסי אופקצת
 נכסיו או יחזיק או יזכה או יקנה כולם לשון מתנה הם
 וקנה כדונו וכן אם אמר יחסין או יירש על מי שראוי ליורשו
 כגון בן בין הכנים הרי זה קנה אבל אם אמר יהנה פלוני
 מנכסי או יעמוד בהם או יראה או ישען בהם לא קנה שאין
 לשונות אילו לשונות של מ' נה ואם אמ' אני מניח לפלוני הרי
 לשון מתנה ואם אמר לשון יפול לפלוני כך וכך הוי לשון
 ירושת ובראו ליורשו קנה ואם אמר כהם כך וכך לפלוני
 כנכסי לאו כלום הוא שאינו לא לשון מתנה ולא לשון ירושה
 האומר לפרוע לאשתו כחובתה במעות מזומני' אין זה לשון
 מתנה ואין יורשין צריכין לקיימו משו' מצוה לקיים דברי המת
 ועיין לעיל ס' ס' ר' ג' :
 לשונות אילו של מתנה המועילים בשכיב מרע יש
 אומרים שהוא הדין שמועילים בבריא ויש אומרים
 דבבריא אין מועילים דבשכיב מרע הקולומ' שלא
 חטרוף דעתו שאין דעתו מיושבת עליו לדבר כל כך בלבון
 צח וברור :
 מה שכותבין בשטרי מתנו ה' וזוכה ותורש והם שכוון
 וחעשה בה הפצין ורצונך אין לשונות הללו אלא שכוונו
 דשטרי

לבוש עיר שושן חלבוה מתנת שביב מרע

הסבר מע"פ שלא נכתבו לא יוכל הדין איידיהו לשע"י לא
ניתנה מתנה אלא בחיוב כבוד ולא העולם אלא סתם דניתן
מתנה לחיוב קצתהו עדים ואם נכתב בשם הצדקה לזמן
שאפשר יהיה בעשות סופר על סיסוף:
ה שכיב סרע שאמר לו נכסך לבי ואמר כבודתי לוי שיש
לי בן אי אסתי מנזרת ונכסיו שאין לו בן וסמך אשתו
סעורה נכסיו לפלוני תרתי שיש לו בן או שאסתי כעברה אין
מתנה מתנה אפילו חזקו או הפילה אשתו אח"כ סתרי
אם היה יתום שיהיה לו בן או סדוקה אשתו סעורה לא היה
נותן והרי נכתבה המתנה:
ה שכיב סרע שאמר נכסו לפלוני או שאמר לו נכסך לבי
סמך לפלוני והסביר להם אלא לבי יהא עם הרי הוא
יורשו וזהו כהם כהם יורשה ו"ס סאם אמר תורתיהו
לפלוני איני כלום שדושה אין לה הפסק תום אינו הוא לירש
וזכה כהם מתנה וסרגו עם אמר וסרגו לפלוני תום פירם
כתיב סעורה לו כמתנה אפילו הוא לירשו אינו אלא לזמן
מתנה ו"ל יורש סעורה סעורה ש"ב:
ה ב"ה שאמר בה מתנה וסעורה כשהיה היורש היה מת
מנתנו או אחר משאר ידיו אבל אם היה אחר מנתנו לא
עשא אלא שפטרנו ככו שהנכסו בס' כן ס' ו:
ה שכיב סרע שאמר נכסו סמך לו לפלוני בני כרמי לו או
לאשתו כרמי לו או לבעל חיבו כרמי לו כין שאמר כרמי
לו לירש יתור הוא לפטרי אהו ו"ל אין ואם דמתנה לו עורף
על חלק הפטור והגבריה והנהיכה והחוב ואם א"ס הגר לו או
לכני כבבולו או לאשתו כבבולתה ולא אמר כרמי לו לא
ישלו סניה ודדיו האחריו עורף על הכתר או על המתנה
אלא נו"ל אין מתנה סעורה או המעשים וזו שהכתובה או
המעשים וזו יורש על העליתה עם המעשים ו"ו יתור על ה
הכתובה או הכתובה נטלון המעשים ו"ו ואם הכתובה או
הכתובה יתור על המעשים וזו נטלים אהם אבל אם אמר
סמך לו לפלוני בני סעורה פטור כד"ס ו"ל אין לו אלא המעשים
וזו סעורה בניו לפטור אורבותה יורש רביוס דגמלו כתיב
ואם אמר תנו מעשים וזו לבעל חובי כתיב לא אסתיך שהתא
ידו על העליתה אלא אינו נטל אלא חכו ככה נכסיו סאם
החוב יתור על המעשים וזו לא יוכל בעשות המתנה ואם
המתנה יורשה כחובו אם היורש יתור כתיב דמתיו טיבות
כין שאמר כתיבו משעו דמכוס חובו ניתן לו ויהיו חבית
אבל אם אמר כרמי לא אסתיך כרמי לו הוא מפני שעשה עמו
נתן רוח מצד אחר קצתהו סמיס ריבית והו סמיס דתיב
ותם לא אמר לו כרמי לו ולא כבבולו ולא כמתנה ולא
כחובו אלא אמר סתם הני סמכים וז"ל או לאסתי או
לבעל חיבו ככולם דין על העליתה אפי' דבעל חוב יצא תמל
המתנה וזו חובה נו"ל חוב שאין כהם סעורה לפטור כהם
חובו קצת סעורה חובו כתיב ו"ל נכסיו במעשהו סמך
המתנה וזו גירף על חובו כין שלא אמר כרמי לו אלא
סמך סמך סמך חובו סמך המתנה והמתנה נתן לו משם מתנה
שנתן לו ויס' חלקין ואפ"י סאם אמר כהם ר' ו"ו לכני
פלוני או לאסתי או לפלוני בעד חובי המתנה נתן להם יתור על כה
סמך להם ו"ס עם לכני ככתיב חובו כתיב אמר כבבולו כין
סמך כמתנה וכתב סרי מרמא ו"ל סמך דמתנה עקר
וכן ל"ל סמך סמך חובו כן הוא ל"ל וכל זה פירי שלא אמר
כפירוס סעורה נתן כמתנה אבל אם אמר כפירוס מתנה אני
ניתן סמך וזו לפלוני בעל חובי או לאסתי או לכני נטלון
המתנה וזו יתור על סמך סמך להם כי סמך סמך סמך
סמך ככסיו כן יד"ל ו"ל חובו סמך סמך סמך סמך
המתנה סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך

הרי נסך וחור כן ר' אשון ר' אשון לא קנה אלא אהרן אבל אם
ר' נסך קנו כהם כמתנה ו"ל אפ"י כן הקדים כהם וזה
אם אין הכסין כספיק רכיים אלא כילין סמך רכבות כל אור
לפי חקיקו כיצד חלקין הכסין וסמך סמך סמך סמך סמך
חלקים ובעל הס' ח' חקיקים ובעל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
יצא עליה סמך חוב נכתב הכל אחר לפי חקיקו כיצד היה החוב
ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
כתב סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
היורש נכתב נפי סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
עכ"ל ו"ס נכתב הכל כמתנה חובו סמך סמך סמך סמך סמך
אם ר' אשון ו"ל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
וכ"ל אפי' ואחריו נפי לא אסתי דה"ל סמך קנו כמתנה על חוב
שאמר כי האי טוונס ר' אהרן לזה ה"ל לזה סמך סמך סמך
כמתנה אבל אם היה סמך להם כשהו כהם סמך סמך סמך
לפלוני לפלוני אפי' לא אמר ואחריו כין שהיה יכול לומר
ול"ס ר' אשון ל"ל אחר ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
כמה חוקק קצת חלילה לזה ואחריו לזה ח' ח' ח' ח' ח'
וע"ל ס' ק"ל לפיכך אם יצא ע"פ ש' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
ל"ל סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
על דרך זה על ידי אחר דה"ל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
הסרי' כעצמם ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
אף על נכסך כמתנה סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
ס' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
יורש ו"ס סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך סמך
המתנה ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
יורש ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
ה"ל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
לפלוני ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
הקדוים ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
אם כי שאמר ס' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
פלוני י"ך ו"ך ביד פלוני ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
כך צ"ה ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
הואין לפי ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
ס' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
י"ך שכיב סרע שאמר ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
די זה כפי סמך לו ס' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
ואיזה מהם ידעה יקח לפיכך עמדה לקח חסערה ו"ל ח' ח'
אם דבת דרשות כידו אבל אם אמר יסא אה כתיב ו"ל ח'
זו ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
האיכר ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
וכמה אחר כך נס ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
אפי' סמך צואתה ו"ך על פי סמך אפי' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
כל כקום מתנה דה"ל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
י"ך שכיב סרע שאמר ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
החמן קצת ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
היין סמך ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
כמתנה נכתב לו ו"ן אם אמר ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
ע"י וסמך ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
אם אמר ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
או כמתנה וסמך ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
ונטל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
פ"י ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
כן סמך כל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
היה אפי' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
כפסד לפי ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
וכן דר' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
עכ"ל ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'

לבוש עיר שושן הלכות מיתנה שכיב טרע

בה שכיב טרע שאמר הנו חלק לפלוני כבוד שליין שיס
לי יטול רביע היין לפי מה שכתבתי בסעיף הקודם
דסתם חלק רביע משמע אמר לנו לכו חלק לחביות הרי
מעט וישול חצי רביע והיינו שמינית היין ואם אמרנו לו בו
לקרירה נוטל חלק משנים עשר מן היין אמר לנו לו בו לשפוף
נוטל חלק מסוף שכתבו שהרי גילה דעתו שלחלק מעט נחנין
וכל השיעורים הללו שיערו חכמים הראשונים וכל לפי
אומד דעת רבנו הוה בקיאי אינהו בלשונם אבל אנן לא גמרי'
מיניהו מידי ובכולן איין לו חלק אלא כל שהוא וכל זה דוקא
במתנה אבל כפקר אמרינן כפי האי גוונא דרמזים מודיעים :
כך שכיב טרע שצוה לתת מנה לעובר שבמעי אמו אם הוא
בגו זכה העובר מפני שרעתו של אדם קרובה אצל בגו
כמו שנכתבאר לעיל סי' רי' סעיף א' :

בן אמר אם תלד אשה זכר יטול מנה ואם תלד נקבה
תטול מאתים וילדה זכר נוטל מנה ילדה נקבה
נוטלת מאתים ילדה זכר ונקבה הזכר נוטל מנה והנקבה
נוטלת מאתים ולא אמרינן מלא אמר אם תלד זכר ונקבה
ישול הזכר מנה והנקבה מאתי' אלא אם אם קאמר כוונתו לזכר
או זה או זה אבל שניהם לא יחא ליה ולא יטלו כלום דאיין זו
סברא דמטוב שילדה שניהם יגרע כחן אלא נוטלים כל אחד
כמו שאמר ואם ילדה ציפסום או אנדרונינום שהם ספק זכר
ספק נקבה נוטל הפתיה שבשניהם ואם נקרא אח"כ ונמצא
זכר או נקבה ודאית נוטל כפי תנאו ולא אמרינן דדוקא מטעה
לידה קאמר :

כח מי שאשהו כעוברת ואמר אם תלד אשה זכר ינחז לו
שני שלישי ממנו ולאחי השלישי ואם תלד נקבה ינחז
לה שלישי ממנו ולאחי שני שלישים וילדה זכר ונקבה
ונתבטלה המתנה שנתן לצחיו וחזר הרין רידן חורה והכל
לבן ושעמא משום שזה השכיב טרע רצה להעבי' נחלמו
במקצתה מורשי הקוד' לירשולתנה לאחיו על התנאי שפירש
שאל תלד אשהו נקבה העביר ממנה שני שלישים ונחמו
לאחיו ואם תלד זכר העביר ממנו שלישי ונחמו לאחיו על פי
התנאי המפולשים אם נהקייסו היתה המחנה שנתן לאחו
קייסת ואם נשתנה ולא נהקייס אחד מהם נהכשלה המחנה
כי כל מתנה שניתנה על התנאי שאם יהיה זכר זה אחז לפלוני
כך וכך מסוים נהקייס התנאי נהקייס המחנה ואם לא
נהקייס התנאי המחנה כשלה ונכרוז זה לא נהקייס אחד
שהתנאים שהתנה כי ההנה של נקבה לבה ועל זכר לבד
אבל על זכר ונקבה לא התנה הנע עצמך אם ילדה שני
זכרים וכי האמר שהיה לאחיו השלישי ולשני זכרים שני
שלישי הרי לא היה דעתו כך לפי כח אחיו ככה אחר מבניו
אייא אם באה לחלוק המסון לפי הצואה היה צריך לחלוק
לחמשה חלקים לאחיו חלק אחד ולזכרים לכל אחד שני חלקי'
וצדוה לכל אחד מהשני זכרים שני חלקים כאחיו בערך
הצוואה יוכן אם ילדה שתי נקיבות לא היה דעתו לגרע כח
נקיבות כל כך שיטול אחיו שני שלישי ושתי הנקיבות שלישי
אחד אלא לפי ערך הצוואה יחלק המסון לארבע חלקים
ויהי לכל בה חלק ולאחיו שני חלקים ונמצא לאחיו פי שנים
כאחת מהכונה בערך הצוואה וכן בזכר ונקיבה יחלק המסון
לשבעה חלקים וישול הזכר ארבע חלקים ואחיו שני חלקים
והנקיבה חלק אחד הרי נוטל הזכר פי שנים כאחיו ואחיו פי
שנים כנקיבה בערך הצוואה אלא שאי אפשר לומר כי למה
יפסד הזכר ויגרע מחלקו בשביל הנקיבה שנולדה עמו והוא
לא פירש בתנאו אם תלד זכר כמה יחיה דינא אלא הניח דינה
על דין חורה ואין הנקיבה מטרעה כח הזכר בדין התורה כי
הכל שליו וכן בשני זכרים למה חלק כל זכר יגרע בשביל
הזכר שנולד עמו הרי לא התנה אביהם כן וכן בנקיבות
גמי הרי אין עליך לדון ברין זה אלא כאשר כתבנו בתהלה

שי' א זכה מקבל מתנה אלא אם כן שנהקייסו התנאים והרי
לא נתקיי אחד מהתנאים כי על זכר ונקיבה לא התנה ונחבטלה
המתנה שנתן לאחיו וחזר הרדין רידן חורה והכל לבן :
כט ש"ס שצוה ואמר נכנסי לשוכיה ובא אחר ששמו
שוכיה ותובע הנכסים יתנו לו ואפילו אם יש שוכיה אחר
שראו להסתפק בו אין ממהינין לו אלא ודאי זה טבא מהחלה
ידע שהיה דעהו קרובה אליו ולו נהגם וע"כ מיהר לנא ואם
זה שכב שכו"כ שוכיה לא יהנו רי' דהא שוכיה מהם קאמר
ולא רכ שוכיה ואם היה השכיב טרע לבו נס כו"ע זה שנקרא
רב מוכיה וסיגו דנס היה רגיל לקרורה בשמו שוכי' מהם
נהנין לו באו שנים ששמש שוכיה בכה אחת אם אחד מהם
שכינו ואחר הלמי' חכם ה"ח קודם דמסתמא אדם מצדיק
מעטיו לזכות כשע"פ מיה' דאמר מר כל הנביאים לא נתנאו
אלא למהנה"ח מנכסיו וכן אם אחד מהם קרו' וא' מהם ה"ח
ה"ח קודם מן השעם שכתבנו דמסתמא כך הוא אלא אם כן
ידוע שרעתו היתה קרובה יותר לשכינו או לקרובו ששמו כן
אין בהם הלמיד חכם והיה אחד מהן שכן או קרוב הוא קודם
היה אחד שכן ואחר קרוב שכן קודם שכן כתיב טוב שכן קרוב
מאח רחוק והאי שכן שהוא קודם לא בעי למיטר שכינו הדר
אצלו דכפה אנשים דרים זה עם זה ואין להם שייכות יחד אלא
שכן דיינו שהוא חבירו ורגיל אצלו המיד נכשא ובמתן ועל
זה אמר הכתוב טוב שכן קרוב מאח רחוק כי הוא קרוי שכן
ואף על פי שאינו רר אצלו שהרירה אינה מעלה ואינה מורדת
זפאי שכן דשכון נביה במעשיו כלומר שרגיל אצלו המיד
במשא ובמתן ואם שניהם שכן או שניהם קרובים או
שניהם הלמי' חכמים הרי שווא דייני כלומר יעשו הדייני'
כמו שנראה להם למ' שהיה דעת השכיב טרע נוסח יותר
לחל לוייתנו לזכר אם היו רבים וכו' ואומדין דעת הנה"ח
היינו דדוקא בנתן להם מהנה אבל אם אחר שחייב לשוכיה
ויהנו לו כך וכך בפקדונו או בחבובו וכאו שנים ששכס כן הכס
לא טייך לומר אומדנא דמי יוכל לעמוד מי הלוח לו אדם עשוי
לקבל פקדון או ללוות אפי' ממי שאינו אהבו לפיכך בנתן זה
יחלוקו בשוה מה שאמ' דכזה אמרי' מסון המוטל בספ' חולקיין
ל שכיב טרע שצוה שלא יספדוהו שומעין לזכרו שנכתב
שעמא בלבוס ע' ז סימן שמ' סעיף י' אבל אם צוה שלא
יקבורו מנכסיו אין שומעין לזכרו כל במיניה להעשיר את
בניו ולהשיל עצמו על הציבור אלא כופין את בניו לקבורו
מנכסיו :

לא מי שנתן ממסונו מהנה הרבה לאחרים ושירי מסם
לירשיו הירשים הייבים לקבורו מאותו נעש ששירי
שירש הם שהוא שלו וקוברין אותו מנכסיו :
לב ששירי צוואה העולים בארבעה של גוים כשרי' ושעמא
דהא שט' צווא' לא נכת' לקנו בו דבריו ש"מ בכתובין וכמסורין
דמי ואין השט' אלא לראייה בעלמא ושטר שאינו אלא לראי'
אם כתבוהו הערפאו' כבר כתבנו למעלה סי' ס"ח שכתב הוה
דלא מרעי נפשיתו בל' בשטר צוואת ש"מ שהיא ככל נכסו
או אפילו במקצ' נכסיו והוא מצוה שחם' פיתה דלא בעי קניין
ואין השטר אלא לראייה אבל מהנה ש"מ במקצת ולא צוה
מחמת מית' אנס לא היה כה קניין אז נקנה הכל במסיד' השטר
וששירי קניין דידהו חספא בעלמא הן דלאו בני קניין הן ולא
קנה לפיכך בזמן הזה שאין רגילין לא בדיני ישראל ולא
בערכאות של גוים לקנו' בשטר לא כמכר ולא כמתה' דהא
שטר קניין היינו שט' שכתבו בו שדי סבור לך ומוכר השטר
ליד הלוק' או שדי נתין לך ומסרו ליד' המקבל וכזה אין אנו
רגילין בזמן הזה אלא קייסת הדב' כט' מן הקניינים דשכיבי
בהו וכותבין כל השטר' לראייה הילכך כולן כשרין בערכאות
של גוים :
לג דאובן שאמר אם יהיו לשמעון בניו זכרים הרינו נתן
נכס

* לביש עיר שמשך הלבבות מתנות שכיב מרע * קמו

א טכ"ב מרע שאמר יש לי מנה כ"ד פלוני כוהבין העדים כן וכך צוה פלוני אע"פ שאין יודעין אם אמת הוא אוכר לפיכך כשבאין יורשין לנכוח צריכין להביא ראיה דמשים שהו' צוה כך בעת מותו לא מהסגינן ליה יותר משאר כל אדם שאמר פלוני חייב ליה כך וכך וצריך להביא ראיה :

ב שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אם אמר הנו נוהנין לא אמר הנו אין נוהנין דשפא לא אמר מנה לפלוני בידי אלא כרי שלא להשביע את יורשיו כלומר שלא יאמרו על יורשיו שהם עשירים ויש להם כמון רב וזה יזיק לאדם ברוב פעמים לפיכך אם אמר זה דרך הודאה נמורת שלא היה שם שום חשש הערמה נהנים אע"פ שלא אמר הנו וכן אם הורה בכחה ידו שמה לפלוני בידי או אפי' שכל נכסיו שהם בידי הם של פלוני הויא הודאה נמורה ולא אמרינן אדם עשו שלא להשביע את בניו אלא בדיבור בעלמא שאמר מנה לפלוני בידי אבל היכא שכתוב כחכב ידו או אחר כתב והוא חתום לא דכולו האי לא עביד איניש משום כרי שלא להשביע את בניו אלא ודאי קושטא קאמר :

ג המקדיש כל נכסיו דהוי דינא שאפי' תוך כדי דיבור אינו יכול לחזור בו לפיכך אפ"א הו"ך כרי דיבר אחר שהקדיש אמר חוב לפלוני עלי או כלי זה של פלוני הוא אינו נאמן דשפא הוא עושה קנוניא על ההקדש ואפי' היה השטר ביד הבעל חוב חיישינן לקנוניא ואינו גובה על פי הודאהו על השטר אלא כדרך שגובה כל ב"ח על פי שטר שצריך לקיימו בריא בכריא אבל חולה שהקדיש כל נכסיו ותכף הו"ך כרי דיבור אמר מנה לפלוני בידי נאמן שאין אדם עושה ערסה על ההקדש כשעה מיתמו וחושא לאחרים שהרי הוא הולך למות לפיכך אם אמר תנו אותו לו נוטל כלא שבועה ואם לא אמר הנו אין נוהנין אלא מנה זה הוא ליורשיו וכדי שלא להשבי' את בניו אמ' בן אב"כ היה בידו שטר שקויים אז נוטל מן ההקדש מפני הצוואה דכיון דבשעה שהקדיש אמר כן נכתב אחת לא חל ההקדש על מנה שחייב לאחרים אלא על השאר ואם אחר כדי דיבור שהקדיש אמר תנו אין שומעין לו שכתב חל ההקדש על כל אשר לו והקדש ספקי' השיעבוד אלא הרי הוא כשאר בעלי חובות ואם נהקיס שטרן נשבע ונובה על ידו פדיון לא מההקדש כמו שנכתב דינו במקמו :

ד אמר מנה לפלוני בידי ולא אמר תנו והכיא אוהו הפלוני ראיה דקושטא קאמר הש"ס דרך הודאה נמורה ולא משים שלא להשביע את בניו ושענו היתומים כבר פרענו לא קודם שהביא אילו העדים אינם נאמנים אפי' בשבועה שררי לא אמר להם אביהם הנו ומרינא לא הו' חייבים לו כלום קידם שהביא עדים שהיו וכולין לומר שלא להשביע את בניו אמר בן ולמה נתנו לו ומי הו' יודעין דמיתו והוא פלוני ראיה דקושטא קאמר ולא שלא להשביע את בניו איכוין דליפיעו ניהליה לפיכך אין נאמנים אבל אם אמר להם אביהם הנו ושענו היתומים פרענו נאמנים ונשבעים הו"ס שפרעו ופטרנים כשאר מלוה על פה שמועין פרעתי ויש אומרים דבכל עניני נאמנים היתומים לומר פרענו ובשבועות היסת :

ה כבר כתבנו בס' פ"א סעיף ב' דש"ס שהודה אינו יכול למעון מטשה הייתי כך שאין אדם מטשה בשעת מיתה לפיכך ס"מ שתבעוהו מנה והודה חייבים היורשים לשלם ואין יכולין למעון מטשה היה כך ואם שענו הזר אינו ואמר לנו פרעתי נאמני' ונשבעין היסת על זה ונפטרו כרי' שהודה ולא אמר הנו אבל אם אמר הנו ואמרו היורשים הזר ואמר לנו פרעתי אינ' נאמנים דאם איהא דפרעיה לא הוה אמר הנו :
ו ראובן צוה פחסת מיתה ליתן מנה לכמעון ומת ומכרו היורשים כל הנכסים שלא מצא שמעון לנכוח את שלו נובה

נכסו לבניו ואם לא יהיו בנים זכרים לשמעון יהיו נכסיו לבני נפתלי הזכרים שיש לו עכשיו ויירו בני נפתלי מיד לנכסים ואחר פטירת המצוה היו בנים זכרים לשמעון אין אחר מאילו הנכסים וזכה נכסיהם אלא הנכסים הוזרים ליורשי ראובן בני שמעון לא זכו לפי שלא היו בעולם בשעת הצוואה ואין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ובני נפתלי נכ' לא זכו שהיו לא נתן להם אב"כ לא יהיו בנים זכרים לשמעון והרי נולדו לו בני זכרים ואע"פ שלא היו באותה שעה בעולם אין ככך כלום דאדם מתנה בדבר שלא בא לעולם ויילך הנכסים הוזרים ליורשי ראובן ואם אין יורש קרוב יותר מבני שמעון עשילין הם השדות מכת יורשין' מי שאמר מנה לפלוני בני ולא יירש ומנה לפלוני בני וירש והיו לו נכסים הרבה ואין לו רק אילו השני בנים בלשון צווא' ויש להם חזק דמשמע להרי אפי' מלשון הראשון משמע שנתן לפני הכל וזוהי הפנה שפרש לראשון ובמה שהו' ואמ' ויפלו בני מנה וירש יש באשמעותיו שהאחר מן הראשון ונתן לפני מנה בראש והשאר יחולקו בשוה כלומר' שלא יהא כשאר אלא ליטול חלקו ביורש אלא אי דייקנין בה שפיר נראה שאין כאן הורה שאם חזרה יש כאן היה לומר לשני מנה לפלוני בני וירשו והו' קאי אשני האתם ומדקאמר יורש בלשון יחיד שמע מנה שעמד בדבריו הראשונים ויקח השני הכל ומה שימר לשני מנה לפלוני ולא אמר סתם יירש הכל שפא היו בידו מאתים שהיו לפני בניו ואותם צוה לתת להם כראשונה מפני שלא היו בגלל מכוונת יורש דבריו אה"כ שהשני יורש כל אשר לו מי שנתן לחבירו שדורו כניה אחר מן הבחי' שלו וכחכ' לו שיוכל המקבל לברר לו אזה ביה שיצוהו אחד בן רבתי' א' דתחתונים הן מכתים בעינינו אם ירצה המקבל יכול לברר לו ג' כמן הבתים ראמצעים שמה שכתוב לו מן ההחנות' והן מן העליונים יא בא לגרע כחו למעט האמצעים כיון שכתוב לו מהתורה שברור לו אזה ביה שרצה אלא ליפיה מו' כתב לו ההן מן ה' חזונים כו' כלומר' הן מן ה' חזונים והן העליונים ועליוני' שעליונים אם כרבו העדי' כל הצוואה כחד ובה אחד למקבלי' המהות ובקש שיכתבו לו צוואתו לברר אפי' העדים יכולים לעש' כן ואין כזה משום שאין אדם יוצא דליפיש שטרות שאין שטר צוואה שטר אלא ראיה בעלמא אבל מ"מ אין כופין העדים ואם הוצים מעיד' לפני ב"ד והן מפרסמין וכוהו :

דנ"ד שכיב מרע טיבטס שיעשו קנין בטהנת ובו סעיף אחר :

א כבר ידעת ההא מחנ"ט ש"ס כבולה בכתובין ונכסורין דמי ואין צריך קניין היינו הקנה חכמים הוא כרי שלא השרף דערו מהאי טעמא נכי אמרו אם בקש הש"מ שיקנו כמנו על צוואתו מפני שהיו מתירא שלא יתקיימו דבריו באפירה בלא קניין יקנו כמנו אפי' בטב' אע"פ שאין קניין כטב' קניין זה אינו כרי' שאינו מעלה ואינו מוריד אלא עושין כרי להפיש דעת הש"מ ויא' שאפי' אם יש נפקות' בקניין זה כנזן שכוהב כל נכסי' ומפרש שלא יהזור כואם יעפור והשתא מועיל הקניין לענין שלא יוכל להזור בו אם יעפור אפ"ה ההיו לקנות ממנו אפי' בשבת דהם אמרו והם אמרו הם אמרו שלא לקנות בשבת והם ההיו נבי' ש"ס כרי שלא השרף דעתו. יא' דאילו והורה הותרה אפי' במתנה במקצה שצריכה קניין ואע"פ שאינו נראה שנותן מדאגת מיתה אפ"ה קניין ממנו בשבת ויש' חולקין בזה כיון דליכא לימח' שלטיוף הדעת שהרי לא מדאגת מיתה הוא נותן כיון שאינו נותן הכל :

דנ"ה שכיב מרע שאמר יש לי מנה כ"ד פלוני או של פלוני בידי וכו' ט' סעיפים :

* לביש עיר שושן הלכות מתנות זכרוב מרע * *

ב נר שנחן מתנת שכיב מרע לאה וצוה בתוך דבריו שיתן המקבל מנה ליתומה פלונית והיו קצת הנכסים ההתיר והמקבל וקצתם שאינם ההתיר ומה הנר ונא אחר וההזיק באותה נכסים שאינם ההתיר המקבל בתורת שהם הפקר כמו שכבר אשרנו סעיף א' שאין הנר יכול ליתן מתנת שכיב מרע ואם המקבל אסבן כיוון שאין כהנת הנר מתנה נס אני אחזיק בנכסים שהתיר פתורת הפקר ואינו רוצה לקיים צוואתו שאמר ליתן פנה ליתומה אין בדבריו כלום וצריך להתרענה ליתומה דמאחר שמיר כשמה הנר היה דוא אפולירופים ליתומה לשפור סמינה והיתה כוונה לזכות בפה לצוה לה הנר כדי ליתן לה אלא שעשה נחתרש אעלודר שנודע לו שאין כצויה הנר כלום ומשים רכי וצוה לחזר כמה שכבר זכה ליתומה אני יכול להזיר בו דהא קל המנחה מציאה לחבירו קנה חבירו ואין המקבל יכול לומר אני לא כונתי לזכות ליתומה אלא סכח מרנה הנר כיוון שהמתנה אינה כלום אני לא כונתי לזכות לה מכח ההפקר ונמצא שלא זכתה היתומה מעולם דלאו סילתא היא שהרי סבל במקום כיון לזכות בשבילה והשאל לה בחורשותו שיזכה לה אם לא הוכל לזכות פנח המתנה זכתה פנח ההפקר :

ג ש"ס בין ישראל בן נר מצוה להת מתנה לגוי עובר על א"י שומעין לו שזה כמו מצוה לעבור עברה מנכחי שהרי אסור ליתן מתנה לגוי משום לא החנם אבל אם אמר בלשון הוראה שיש לפלוני אצלו כך וכך נותני אפילו לגוי ואפי' שאנו חושדין אלה שאינו חייב לו כלום ומתנה דצוה ליתן לו נותנין ובלבד שיהא ההוראה כהלכתם שלא יפול בה טענת שלא להטביע את בנינו וכה"ג :

ד שכיב מרע שאמר פלוני עבדי עשו אותו בן חרותי ואתה עשית אותו בן חרות או הרי הוא בן חרותי כפינ את הירשין ופסחידן אוהו וע"ג דקיימא לן המסחר' עבדועבד בעשה והרי זה צוה לעשות עבירה בנכסיו וה"ל כיפינ את הירשין לעבור בעשה דאמרינן כל שאמר הרב לשהדיו לא חשדינן ליה שדעתו לעבור בעשה אלא אומרינן אוהו שעתה לוטיבה שהוא חייב לו בכך על נסולו וכיון טען הדין כשכח לו ומה שאסרה התורה לשחרר עבדו הזינו בלא נסולות אלא ברצון הלב שכיב מרע שאמר פלונית שפחתי עשו לה קורת רוח עישינ לה קורת רוח ואינה צריכה לעבוד אלא אית עבודה שהיא רוצה בה סבל העבודות הידועות לעבדים כמותו מקום ו"א שאם היה רוצה שיסחררוה שזה הוא קורת רוח שלה כפינן הירשין לשחררה ועל כלבוע' ס' רס"ו :

ה הכותב נכסיו לבנו או לאחר מהיום ולאחר סתה ומתנה בריא שכחו בה מהיום ולאחר מיתה ובז' סעיפים :

א הכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מותו ו"א חנוף שלבן מוזנ השטר והפירות לאב עד שימות לפיכך האב אינו יכול למכור מפני שהם נתונים לבן והבן אע"פ יכול לעבור מפני שהם ברשות האב לאכול מהם הפירות :

ב כל זמן שהאב חי הרי הוא תולש הפירות ואכל ומאכל לכל מי שירצה ובשעת כל מה שהניח תלוש אפילו הולש קודם שהגיע זמנו לתלוש או שהניח פירות מחוץ ליהודים הרי זמנם לתלוש וק"ל היוסר לתלוש כחלוש ו"ל והרי הם של יורשים אבל הכחוליים ולא הגיע עדיין זמנם לתלוש הרי הם של חבן המקבל המתנה כמה דברים אפויים מנחן לבנו לפי שדעתו של ארס' קרובה אצל בנו וכודאי על דעתו כן לו אבל הנותן נכסיו לאחר שאינו בנו ואו"ה"ג לבנו והבן המקבל מתנה מכר כחו לאחר אפילו פירות הסחובות שלא יאגיע :

זכה שהלקוחות דלאו דירתו מכרו ואין היורשים נאמנים לומר נתננו לו כיון שסטר הצוואה יצא מתחת ידו וכן מ"י אם שודים שלא נתנו לא חיישינן לקנוניא שמא נתנו ושודים פרו להוציא מיד הלקוחות כיון שכתב הצוואה יוצאת מתחת ידו אבל אם אין כתב הצוואה בידו נאמנים לומר נתננו לו ואם מודים שלא נתנו נ"ב אין מוציאין מיד הלקוחות דחיישינן לקנוניא :
ז ראה שהסמיך אביו מעות ואם של פלוני הן או של הקרש הם אם כמסר דבריו בלשון צוואה דבריו קיימין ואם כמערים שלא יחזיקוה בעשיר אין צריך לקיים דבריו :
ח בא אחר ונמר ראיתי את אבין שהסמיך מעות ואמר של פלוני הם או של הקרש הם אם הם שמונים במקום שהמניד זה היה יכול לישלם וליתנם לפלוני נאמן כמנא שאם היה רוצה היה נוטלם ונותנים לו ואם לאו אינו נאמן ז"ל אפישירופים המסמך על נפשי בעל הבית או אשה הנוטלת והנותנת בתוך הבית שיוצאים שהיה לו לבעל הבית משון של אחרים רחל ידו ו"א ושאמר המסמך ברשות הבעל הבית והאפישירופים או חאשה שישלים על הנכסים ויודעים של מי הם וכירם לחזיר חייבים להחזיר לכל אחד שלו ולא אמרינן כיון שמת כ"ה זכו היורשי' בכל הנמצא כרשות אביהם ואין כח לא באפישירופים ולא באשה ליתן לשום אדם כלום ונס' אם יאסרו של פלוני הם לא מהימני אלא אדרכה חייבין להחזיק לבד אחד מהם שלו ואם לא החזירו ובאו לבד מהימני בגמ' שאם היו רוצים היו מחזירין :

ט היה פקדון ביד אביהם ואינו יודעין היכן הניחו ואם היה בחלום כך וכך הם ובמקום פלוני הם ושל פלוני הם או של מעשר הם והלכו ומצאם במקום שנאמר להם כה"לם ובמניין שנאמר להם זה היה מעשה יאמרו חכמים ז"ל הרימול אינם מעלין ואינם מורידין אלא הרי הם שלהם :

דבר נר שנחן מתנת שכיב מרע או ששתדד עבדו ובז' סעיפים :

א נר שנחן מתנת ש"מ אינו קונה שכיב מרע דמתנת שכיב מרע כירוש' טויה רכנז וכשם שאין הנר כהורית ירושה כך אינו ב"ה כהנת שכיב מרע לפיכך נר שיש לו בן שאין הוריה בקדושה הוא לו אינו יורשו כך אינו יכול ליתן לו נכסיו במתנת שכיב מרע לא כולן ולא מקצתן שהרי לטון ירושה וסתנה לנבי יורש עהו מהם כמו שכתבנו למעלה ואם האמר אם יאמר בלשון מתנה יקנה נמצא זה יורש את אביו ואין הנר יורש דרית להו יחס להדדי אבל אם נתן לאחר או לנר שאינו ראוי ליורשו מתנתו קיימת ויש אומרים שאין חילוק בין כנו לאחר דהא בני שהורתי שלא בקדושה נס כן אינו נחשב בנו ובאחר דמי לפיכך אין הנר יכול ליתן לשום אדם כל שטון מתנת שכיב מרע דמתנת שכיב מרע אינה אלא לאחר נמר מיתה וכירוש' היא לכל אדם ונר אינו בר ירושה ואין מועיל בו אלא אם אמר דרך הוראה שיודה בלשון הודאה שחייב לפלוני מנה בין לבנו בין לאחר דבריו קיימין ג' יש אומרים אע"ד המתנה שכיב מרע של נר אינו כלום מ"מ אמרינן בו מצוה לקיים דבריו המת אס הוא צורך שנתבאר סוף סיפ' ר"כ ויש חולקין וס"ל דכיון דאינו בר מ"י יש נס אין מצוה לקיים דבריו ואפי' אם תמצא לומר דהא דאמרינן מצוה לקיים דבריו המת אינה תלויה כירוש' והוא כן שייך נל"כ נר אפי' הכילא אמרינן חכא מצוה לקיים דבריו דלא אמרינן אפי' נבי ישראל מצוה לקיים דבריו דמי רמת אלא במסמך שהוסיף החילה ביד אחר לשם כך אבל אם לא הוסיף בתהלה לטע' כך לא אמרינן כיה מצוה לקיים דבריו המת ושחוקי יש לודין נר לענין מתנת שכיב מרע וכתב שרי ז"ל הל' והואיל ואיכא פלוגתא רביוותא דינינן הכא דין המעשה ואם שנים מחוקין חולקין :

* לבוש עיר שושן הלכות מיתנה שביב טרע * קמו

הצריפין לו זמן כיון שהתנה סונוות נותנים לו כל מונות הצריכין לו אם אין לו ספקים אחר כפי הנראה לבד ואם מקרו לצורך מונות ונא לו מסון אח"כ אין צריך לסלס מה שלקח והא ע"פ כ"ד ניוון והם ראוי שהיו צריך להסונו באותו פעם שלו ככה הנאו ואין צריך לטריס :

רנה

א שטר סתנה סכתוב בו שהתנה פלוני שדה פלונית לפלוני לאחר מיתה בין שהיה כתוב בשטר קניין בין שלא היה בו קניין אם יש זמן בשטר שפי' בו הזמן סכתובו בו הרי זה קנת השדה לאחר מיתה דאע"פ דאין אדם יכול להתנות לאחר מיתה כיון שפירש הזמן בשטר וכאורו זמן היה חייב אמרין הזמן מוכיח עליו שסאוהו הזמן הקנה לו הנוף שיזכה לאחר מיתה גם בפירות שאילו לא היה ברעקו להקנות לו בשטר אלא לאחר מיתה לא היה כותב בו זמן לפיכך אע"פ שאין כתוב בו מהיום ולאחר מיתה קונה הנוף מהיום והפירו' לאחר מיתה דהוי כאילו כתב לו מהיום ולאחר מיתה שנתכאר דינו לעיל סימן רנ"ז ומה שכתובין בכל שטרי המתנו והסמכות מעכשיו אף על פי שיש זמן בשטר' להרחק דברים כותבין בו אע"פ שאין צריכין :

ב וכן אם יש בו קניין קונה הנוף מידאפי' אין בו זמן דכל קניין מעכשיו הוא שאין אדם מקנה לאחר זמן :

הלכות אבירה ומציאה

דנט

השבת אבירה מאיזה מקום חייב להשיבה וכו' סעיפים :

א כתיב לא תראה את שור אחיך או את שו נדחים והתעלמת מהם השב חשבם לאחיק וגו' וכן העסק לכל אבירה אחיך אשר תאבד ממנו ומצאה לא תוכל להתעלם הרי כפי שהרואה אבירתי ישראל חייב ליטפל בה להשיבה לבעליה שנאמר השב חשבם ואם נטלה מתחילה עם לגזולה ועדיין לא נתייאסו ממנה הבעלים עובר משום השב חשבם ומשום לא תוכל להתעלם וכשום לא הגזול שהרי כוונה לגזול ממנו ואפילו אם יחזירנה אח"כ אע"פ דסתקן השב חשבם ולא דגזילה רניתק לעשה דהש' אח הגזילה אבל לאו דלא תוכל להעלם אלא להק' דלא תוכל להתעלם אינה אלא אזהרה לכובש עינו ונסקע מלהציל כרי להחזירה והוי מיד שבין לגזולה עב' עליו שהעלים עינו ממנה שלא להחזירה ולזה אין לו תקנה ואיסורה דענד עבר וצריך השוכה בעובר על שאר לאוין נטלה לפני יאוש על דעת להחזירה ולאחר יאוש נכתובן להחזיק בה וסלא להחזירה אינו עובר אלא משום השב חשבם דלא תוכל להתעלם ה כבר קיים שהרי מתחלה לא העלים עינו ממנה מלהחזירה ומשום כל תגול נמי ליכא דלא שייך לא הגזול אלא בשנוטלה בשעת נטילה לגזולה כדכתיב וגזול את החטת מיד הסצרי ואם לא נטלה מיד אלא הכחין עד אחר יאוש ונטלה להחזיק בה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם שהרי העלים עינו מתחילה אבל משום השב חשבם ושו' כל הגזול ליכא כיון שלא באה לידו עד אחר יאוש בעלים שנעשית כהפקר

ב כד'א שהיא כמקום שהוא חייב להשיב משם וכמקום שראוי להסתפק בה שהיא אבירה ושהיא בעניין שמוכחה שהיא אבירה וסלא תהיה אבירה מדעיה ושהיה בה שוה פרוסה ושש' סימן בנופה או במקומה ושהיה מטפל בה אם הייתה שלו ושהיה של מי שהייב להשיב אבירתו אבל אם חס' א' מכל אילו אינו חייב בהשבת' כמו שהתב' הכל לפנינו בע"ה :

ג כיצד הסוצא מציאה במקום שישיאל מצוין סם חייב להחזיר דודאילא נתייאסו הבעלים שיחשו אולו

הגיע זמן לחלוש אינם למקבל המתנה או לבא מכהה הכן כלום אלא הם של הירודים ושמן כמה הם שוין עתה בשעת שמת האב וכן צריך ליתן המקבל לירודי הנותן או יניחם כשרה עיר שיגמרו והם לירודי הנותן !

ג עבר האב ומכר מכורין עד שימות וכשימות בשלה המכירה ואפילו חזר האב ולקחן מן הבן אין במכירתו כלום דלאו דיריה מכר וחזר לירודשו כשימות אם חזר ולקחן מן הבן ואם לא חזר ולקחן מן הבן כשימות האב בא הבן ומוציאן מיד הלוקח מן האב ואפילו כת הבן בחייה האב וירודשו עושים כמקובו לירט סתננו ומוציאין מיד הלוקחות ואם היו שם פירות מחיבין בשדה בשעת שמת האב ס אף על פי שלא הגיע זמן לחלוש שמיין אותן ללוקח וצריך הבן ליתן דמיהן ללוקח דאף על נב דאי לא מכרם האב היה הבן נוטל הפירות הללו היינו משום שרעהו קרובה אצל בנו וסממט מחל' לו אבל לנבי לוקח מן האב לא אמרין הכי שהוא אינו מחל אצל בנו של מיכר ואם היו הפירות הלודין אומחובין והגיע זמן לחלוש הרי הם כהלודין דסו וכולן ללוקח וי'א שדין הבן עם הלוקח כמו עם האב דלא עדיף לוקח מנכר דאחי סחמיה :

ד עבר הבן ומכר אין ללוקח כלום עד שימות האב :

ה מכר הבן בחייה האב וסת הבן בחייה האב ואחר נד' מת האב כשימות האב קנה הלוקח שהרי לא היו לאב בת אלא הפירות וק' קניין פירות לאו כקניין הנוף דמי ומה שסבר הבן נוף הקרקע הוי מכירה וקנה הלוקח מיד הנוף בלא הפירות המקדיש קרקע מהיום ולאחר מיתה או מהיום ולאחר שלשים יום לא קדיש כלל דהא אי אפשר לו הנוף יהא קדוש מהיום והפירות לאחר זמן דהיה כאכיל פירות של הקדש מהיום וא"כ ודאי לא היה דעת שיחל ההקדש מעכשיו לפיכך אינו ח' כל :

ו מתנת כריא בקניין סכתוב מהיום ולאחר מיתה הרי היא כמתנת ש"ס לענין זה שאינה קונה אלא לאחר מיתה שמשע דברים אילו שמקנה לו הנוף מהיום אבל אינו מוכה לו לאכול הפירות עד לאחר מיתה ומיהו כהכי עדיפה מסתנת ש"ס דמתנת ש"ס יכול לחזור בו וליתן לאחר אבל מתנת כרי בקניין דמהיום ולאחר מיתה אינו יכול לחזור בו ולא לסבור עד הנוף כל ימי חייו אלא הפירות והנוף קנה המקבל מיד : אבל אם כתב לו מהיום אם לא אחזור כי עד לאחר מיתה הרי היא למטרי כמתנת ש"ס ויכול לחזור בו כלימי חייו אע"פ הנוף ומכל מקום מתנת כרי אינה מתקיימת אלא בקניין ולא אמרין כברי דבריו ככהובין וכססורין דמי דלא שייך בה שעתא דשטא חסרף דעתו כיון שיכול להקנו בקניין לפיכך כרי שרועה לחלק נכסיו בחייו מה ששעשוכן אחרי פירו' רוצה לעשות סדר צוואה בעורו ברי כרי שלא יפאו ירדשו אחריו ליריב וקטש צריך להקנות בקניין ואם רוצה ליתן להם דבר שאינו פאוה פעם בידו אפילו קניין לא מהני שאין אדם מקנה דבר שאינו כרשיתו ואין לו תקנה אלא שיו' דרך הודאה שמודה שחייב לכל אחר שהם כפי מה שירצה ועל סימן כ'ו סעיף' הכתוב כל נכסיו לאחר מהיום ולאחר שתי יוש' שם מעות או חובות ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות כדן בעל בנכסי אשתו אלא אם כן התנה בפירו' שרצ' דלא להעסק בהם כלימי חייו כמו שירצה הכתוב נכסיו לבנו והתנה שידור הוא כן כלימי חייו ושיור ניוון מהן כל ימי חייו אף על פי שלא התנה אלא לו כלכדיכול לדור בהן עש אשתו ושמש' הצריכין לו ומה שכתב לו בלבד לו' שלא ידור עמו שאר בניו אפי' הקטנים ולא הנטפלים עמו ואפילו לא היתה לו אשה כשכתב יכול לישא אשה ולדור בהן דודאי לא עלה על דעתו שפסביל כן יטב בלא אשה ולא יהיה לו שמש' לשמשו אלא כונתו היה שידור כן הוא ואשתו ושמשיו

* לְבוֹשׁ עֵיר שׁוֹשֵׁן הַלְבוּשׁ אֲבִידָה וּמִצִּיָּא * * * *

עפ"ע ישראל ויחזירנה לי ואפי' אם העיר מצאה גוים ומצאה ישראל או אפילו רובה גוים והוא מצאה במקום שרוב העובדים הם ישראל חייב להחזיר. אבל אם רוב העיר גוים או אפילו רובה ישראל ומצאה במקום שרוב העובדים שבו הם גוים אינו חייב להחזיר אפי' אם יודע שמישראל נפלה ואפילו אם יש בה סמך דכיון דרוב גוים מצויין בה והיא נתייאשו הבעלים וכגון שהוא מדברים שיש לתלות שנועד לו מיד כנפילתו כאשר יתכארועיון לקמן סימן רס"ב סע"ף שלטו ויש אומרים אם אחד ספרים לא מייאש מהם אפילו במקום שרוב גוים שאין דרך לקטתה אלא ישראל ומצפה שיחזירו לו :

דס המוצא דבר שמוכה שהוגה שם גמ' ל"א סע"פ :

א המוצא בגל או בכוהלים שאין זוכרין מי בנאו אלא היה מיכות עולם בחזקת זה שדר בו וההוגה נטול בחזקת אבותיו הרי הוא של מוצאה והוא שעלה הלנה שניכר שארך לו שם הימים שאנו אומר של גוים הקדמונים היו זכורים אם כן הקנו ליה חצירו לזה שהיה שלו וצ"ע אין חצירו של אדם קונה לו אלא במקום שמוצאו הוא שימצאו אבל זה היה אפשר שלא ימצאו לעולם ויכול להיות שהיה אבוד ממנו ומכל אדם לעולם בזה אין חצירו קונה לו לפיכך הוא של מוצאו ואפילו היה הכותל של זה שנים רבות ואיפשר שהעלה חלודה מאוהה זמן אפילו הכי היא של מוצאו ותלינן בקדמונים והמוציא נחבירו עליו הראיה והוא שימצאה מטהמשה בכותל כדרך כל החטטניות הישנים אבל אם מראים הדברים שהיא מטמון חדש אפילו אם נסתפק לו הדבר הרי זה לא ינע בהם שמו אדם המצא שם וישוב לקחתו ואם הכותל חדש שירוע שאבותיו של זה שהוא דר שם עכשוו בנאוהו ולא יצא מרשותם מוצאה הנמצאה בו כחצו ולחון פירש שמצאה באחד מצדדי הכותל כסמכות לרשות הרבים הרי היא של מוצאה אפילו יש בו סימן דאמרינן כיון שהוא מונח סמוך לרשות הרבים אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח והוא שהעלה חלודה שודאי שכחו בעלי ונתייאש ממנו כיון שארך לו שם הימים עד שהעלה חלודה שאם לא העלה חלודה לא יצא בו דשמו הנהואהרשם מקרוב וישוב ויקנהה זמן המצא בכותל מהצד ולפנים הרי היא של בעל הבית אפילו העלה חלודה שכן דרך בעל הכית להניח שם כחצו ולפנים שם יראה כגירשות הרבים העובדים ושנים ודרכו להניח שם ימים רבים אפילו עד שהעלה חלודה ואעפ"כ נתייאש והוא מלא כל בבנותל הריזה ספק מאיזה צד הונח שם נחלקים המוצא עם בעל הכית אפילו אם הכותל סמוך אליו אמרינן נתגלגל במקום הגבוה למקם השפל :

ב כמה דברים אמורים במוכן או בנסכה שאין הונחה מצוה מקום בא לשם אבל סבין או כ"ס חשב שכיח על עצמו מצוה מקום בה לשם שאם היה לסבין ורצועות הכיס לצד חוץ והוא פחוץ בא לשם שאחד מבני רשות הרבים הניחו שם והוא של מוצאו והוא מהצד ולפנים ואם הם לצד פנים הרי היא של בעל הבית שהוא הגניחו שם ואפילו הניח מהצד אלה :

ג והא דאמרינן שמוצאו ולפנים המצא של המצא

בשהוא טוען שהיא שלו או שהיא יורש שמוצאו הוא לו שמו של אביו היום אבל אם הודים שהם כצדדי חרי הש של מוצאה שהרי אין תצוה קונהלו כהראי וצ"ע בהסכמה לעיל סע"ף א' : לפיכך המשכיר ביהא לאודים פדיוהו הנמצא בהוך הבית הרי הוא של הרב ובאחרונה אפילו אינו נוהג בה סימן דאמרינן הראשונים כשיצאו שראשונים בכל מקום ולא הניחו בלום בבית ואם השכירו לשלם סכמה כאחד הרי עשאו פונדק וכל הנמצא בו אחר כך אפילו כדרך הבית חרי גיש של מוצאו מפני שאין אחד יוכל למשך סכמה שלו

ומצאה ישראל ויחזירנה לי ואפי' אם העיר מצאה גוים ומצאה ישראל או אפילו רובה גוים והוא מצאה במקום שרוב העובדים הם ישראל חייב להחזיר. אבל אם רוב העיר גוים או אפילו רובה ישראל ומצאה במקום שרוב העובדים שבו הם גוים אינו חייב להחזיר אפי' אם יודע שמישראל נפלה ואפילו אם יש בה סמך דכיון דרוב גוים מצויין בה והיא נתייאשו הבעלים וכגון שהוא מדברים שיש לתלות שנועד לו מיד כנפילתו כאשר יתכארועיון לקמן סימן רס"ב סע"ף שלטו ויש אומרים אם אחד ספרים לא מייאש מהם אפילו במקום שרוב גוים שאין דרך לקטתה אלא ישראל ומצפה שיחזירו לו :

ד לפיכך המוצא חבית של יין בעיר שרוב גוים תולין אותה בשל גוי והיין אסור בהנאה ששים יין נסך והקנקן פותר והיא של המוצאה ואם בא ישראל ונתן בה סימן אז ראי של ישראל היא ואם החבית היא סתומה דליכא למיחש שסא ננע בה גוי הרי היין פותר אפילו בשתייה וע"ל ב"ב"ש א"ז סימן קנ"ט והכל הוא של מוצאה גם היין גם החבית דכיון שמצאה במקום שרובה גוים ודאי נתייאש ממנה :

ה אף על פי שכן הדין במקום שרוב גוים מצויין שם אפילו נתן ישראל בה סימן אינו חייב להחזיר אבל שוכן ויטר הוא שיעשה כל אדם לפנים משורת כדלפינן מקרא והודעת לחס את הדרך אשר ילכו בה שחייב אדם לעשות לפנים משורת הדין בכל מקום לפיכך נביאבידה יהוור לישראל שנתן בה סימן אפילו מצאה במקום שרוב גוים מצויים שם ומיהו אם המוצא עניו ובעל האבידה עשיר אין צריך לעשות לפני משורת הדין ואוקמה אדאורייתא :

ו מקום שרוב גוים ורוב הטבחים הם ישראל אזלינן בהרוב הטבחים ובשר שחוש הנמצא שם כיון בהכה כיון עוף מותר והיא של מוצאה דכיון דרוב גוים ודאי נתייאשו הבעלים ממנו אבל אם עוף חטף בשר והשליכו למקום אחר אפי' אם רובן ישראל הוא של מוצאו שודאי נתייאשו בעליו ממנו :

ז המציל פן האדו ופן הדוב ומזומו שלים ומשוליהו של נהר סוהדין הרי אילו שלו אפילו עמד שם וצווח הרי הוא כצווח על ביתו שנפל מ' שטוב ויטר הוא להחזיר במקו שנהכאר בסע"ף השס"א היה נורת המלך או נורת בית דין שחזרו אפילו אבידה כאלה חייב להחזיר מכה לינא דמלכות או הפקר בית דין הפקר אזלינן פסקו האחרונים זכרונם לברכה בספניה שטבעה ביום שגזר המושל שיחזירו לכל אחד שלו וגם הקהילות תקנו שכל מי שקונה מן הגוים מה שהצילו מן האבידה הריא שיחזירו לבעליהן שצריכין לו להשיב לכל אחד את שלו ואין לומר הבעלים אלא מה שנתן כמה דברים אמורים שאין מבטלות בטור להעמיד דבר הצדק אבל אם יש בנהר מבטלות שעל ידי כן דבר חצף בו יזמר שם אם נפל בו דבר שיש בו סימן לא הוי ייאוש שאין מייאש ממנו שאמר המכשולות יעכבוהו ואח"כ בו סימן ויחזירוהו ליואם הוא דבר שאין בו סימן אם הבעלים שם יוכלין להציל והם דורפין אחר האבידה הא חזינן שאינו מתייאשו אפילו שאינו שם ואילו היה שם היה אפשר שיוכל להציל הא לא נתייאש שהרי לא ידע ולא זכה בה המוצא אבל אם הוא דבר שאינו יכול להציל מיד והוא עומד שם ואינו דורך אחריו ודאי מתייאש וסתם הוי יאוש אוזינן וחרנגולין שברחו מבעליהן אם הוא באופן שאי אפשר להם להחזירו הרי הם הפקר וכל המהויק בהן זכה :

ח נהר שעוסיין בה שבר אנשי נפש לעיר בה דנים אם פועלים ישראל רגילין לעשותו לו ולהקנו כשיהקלקל המוצא בו מצאה חייב להכריז דתלינן מישראל נפל וכיון

לבוש עיה שושן הכות אברהם ומצאח קלה

היוטארה בספק לפיכך לכתחילה לא יגע בהם ואם נשאלו אינו
 יתייב לבמהיוזשטאומרים אפילו - כהמים לחד דלא נפיש
 שורחיהו כל כך וכל כיוצא בזה ואו בשמשמין להוד דחשיבי
 אף על גב דנפיש שריתיהו הרבה נשאתי בספק בנמרא ואסור
 ליטרם :

ח המצא נזולות בדרך המדרין ועדיין אינו יכולין לפרוח
 עם מצאן קרוב לשוכך בתוך חמשים אמה הרי הם של
 בעל השוכך ודאי משוכך זה הם חוץ לחמשים אמה הרי הם
 של מצאן דקים להל לחול' שאין דרך הגזול מדדה רחוק מן
 היסובף ויתבע לחמשים אמה יואם כן אינו מן השוכך אלא
 המעלא אמיסאחר שנפל ממנו ונתייאש שהרי אין לו בו סימן
 ואם מצאן בטביל של כרמים אפי' חוץ לחמשים אמה היו של
 בעל השוכך שעל ידי הכרמים היא מדדה מכרם לכרם ללקט
 מאכלה ויצא אפי' חוץ לחמשים אמה מן השוכך ואם נמצא
 בין שני שוכפין וכלל אחד מהם היא חוץ חמשים אפי' חוץ
 לחמשים מכל אחד ואחד ומצאן בטביל של כרמים נוהגין
 לאותו שהוא קרוב לו יותר מחצה על מחצה יחלקו כדא
 כשהיו יוני שהיו השוככות טוין במניין אבל אם היו יוני אחד
 רבים על האדר הליכין אחר הרוב ונותנין לו אפילו הוא רחוק
 זכל זה לא מירי אלא בעוד שהם מרדים ועדיין אינו יכולין
 לפרוח אבל אם יכולין לפרוח בכל ענין הן של מצאן דאוליגן
 בטרחהב דעלמא ואיסור מעלמא אתי :

ט כל המצא אבירה בין שם בה סימן בין שאין בה סימן
 אם מצא דרך החמה אסור ליגע בה שאין זה אבירה
 שמהחייב בהשבתה כיון שהנחיה שם מדעת לפיכך אסור
 ליגע בה דטמא בעליה הנחיה עד שיחזרו וישלוח ואם ישלנה
 הוא יובאז הבעלים לישלה ולא ימצאה אם היה דבר שאין בו
 סימן חרי איבר שמון הכירו שחרי אין לוכה סימן להחזיר בו
 ואם היה דבר שיש בו סימן הרי זה השריתן לרדוף אחריה לית
 סומנים לפיכך אסור לו שיגע בה עד שיצאנה דרך נפילה
 ואפילו אם יסתפק לו הדבר שלא ידע אם הדבר זה מונח או
 אבוד הרי זה לא יגע בו ואם עבר ונטלו לכיתו אסור לו
 להחזיר ולסם שיקול להיות שיאברנו בידם דטמא בין כך בא
 הבעל יחפש זלתי מצאנו ולא יחזור ענה לבקשו פה יובאז
 אחרים וישלוח זה הדין הוא מאבדה בידים לפיכך אם היה דבר
 שאין בו סימן הרי זה באזניג חייב להחזיר והדאי נתייאש
 כיון שאין בו סימן זכל דבר שיש בו סימן כיון מצא בספק
 הניח בין בודאי בדרך נפילה בין ברשות הרבים בין ברשות
 החזיר חייב להכריז :

י כיצד מצא סליה או קורדס בצד הנדר הרי זה לא יגע
 בהם בדרך היטח הוא ואין זה אבירה שכן דרך עובדי
 ארמה לחת שם כלי מלאכתן וס' לבושהו והוא להם שם
 בחקת ששתמר ואין זו אבירה שהיב בהשבתה בסטיא
 ופלטא גדולה שהם מקימת שאינו משתמר כלי ונודאי דרך
 נפילה בא לכאן והרי יש בתן סימן הרי זו אבירה שחייב
 ליטפל בה ולהשיבה לפיכך נוטל ומכריז מצא נזולות מקושרין
 בכנפיהן ומדרין אתר הנדר או אחר הנפה או בטבילין
 שבמרום חרי אילו אין בהם סימן ויש להסתפק בהם שמא
 בעליהם הניחום שם כרי לחזור ולטמל לפיכך לא יגע בהם
 ואם נטלם זכה בהם והרי הם שלו כיון שאין בהם סימן ובא
 ולא מצאן דאי נתייאש מהם ונס' המקום אין כאן סימן חייב
 שיכולין לחדות אמרינן בכר דרדו ממקומן הראשון אף שגב
 דקורס יאוש באו לידויביון שאינו זדע למי יחזירם זכה בהם
 דאין סבא' לומר כאילו שיתחו עד שיכא אליהו ואם היו
 קשרים קשרי שחוא סימן חייב להכריז וכן אם מצאן קבועין
 במקומן ואינן מדרין חייב להכריז שהמקום הן סימן ושמא
 יבא בעליהם ויהן סימן במקום וכל דברי סני הסעיפים הללו
 הם דעת הרמב"ם אבל יש חולקין אסביר להו שגלשה חריקים
 וש

לשלאו שהוא טמנו שם כיון שעשאו פומדק לטלשה מים
 תלינן בשל נים :

י ואובן הרת עם שמעון בביתו ומעלה לו שכר קיימא לן
 שכירות ליומיה ממכר ואם כן הוי בית זה כמו חצר
 השותפין לפיכך אם תתצבי שכור או נזול שלא פרחו נכנסין
 לתוך הבית הרי אילו של שניהם דשניהם זכו בהן בבית אחת
 דחציר דקנתה להם כמו בחצר השותפין אבל אם קנה אחד
 מהם שחוק הכית מצאה ממנו הרי הוא שלי' לבדו ואין
 לחבירו זכות בה שאין זה דבר הפקר רשיך לומר כיה חצירן
 קינה לתן שהרי היתה כיר הנגב ולא הפקר :

יא המצא פעות כתנות בין התיבה לחנווני הרי הם של
 חנווני שדרך החנווני לשאת ולתת עם בעמי המכירה
 גמנותין לו וסמנו נפל ואם מצאם על התיבה ואין צריך לומר
 דמן התיבה ולתון הרי הם של מצאן שדרך רבים נכנסים
 אשם ופיון סרבים נכנסים ודאי נתייאש מהם דמאי יחבעם
 ולפיכך אפילו אם יש בהן סימן הרי הם של מצאן ויש אומרי'
 דעל התיבה של חנווני הם שהרי חנווני יושב עליה תמיד
 ונטל ממנה ונתן לפניו ומכרם מעות שנותני' לו נותן לחולה
 ואין נפל שם שום דבר אלא מן החנווני ואינו מתייאש מהם
 עכ' ענינו מצי עליהם לאותה שלא יקחו ואם מצא מעות
 בכתנות של שולחניבין קסא לשולחני הרי אילו של שולחני
 ושריו כל משאו ומתנו סם ואם מצאן על השולחן הרי
 זהא של מצאן ואפי' לפי היש אומרים דלעיל דסבירא ליה
 דעל התיבה הוא של חנווני השולחן מודה דהוא של מצאן
 דגבי חנות אין דרך הכאים לקנות ליתן חציהם על התיבה
 לפיכך ודאי של חנווני הוא אבל בשולחני דרך הכאים להחליף
 ליתן מעותיהן גם כן על השולחן לפיכך אפי' מצא על השולחן
 זאין צריך לומר לפני השולחן לצר חוץ ואפילו היו צורוין
 ומנחיס הר הם של מצאן דתולין כרבים הנכנסים שטוהא
 שיהיו רוב נים שאם לא כן חייב להכריז שכיון שהם צורוין
 יש בהם סימן ואין אדם מתייאש מהן כיון שיכול ליתן בהם
 סימן לכך חייב להכריז שמא יבא ישראל ויתן בהם סימן :

יב המצא קציעות בדרך הרי הן מותגים ולו יליקחם אפילו
 אם מצאן אצל סדה שיש בו קציעות שהדבה מראה שהם
 שמו וכן המצא תאנים אפילו יחתה דמאנה הנופה על
 הדרך ובודאי שהם ממנו נפלו אפילו הכי הם מותרים לו
 ליקחם מהבעלים מתייאשים מהם מעיקרא לפי שידועים
 הם שרורכן לנטר מן האילן ומיה בכנפיהם הם נמאסין
 לפיכך מפקר להו אבל הרוכב וזהים בכהא נונא אסורים
 שאינם נמאסים בכנפיהם ואינו מפקר להו ותמרים שהרוח
 מסור אותם אף על פי שגם כן אינם נמאסים בכנפיהם מותרים
 שהבעלים ודאי מתייאשים בהם מפני שהבהמות והחיות
 אוכלים אותם מחמת מהיקוחם לפיכך סחלוס גם כן לכל אדם
 ואם היו של יתופים קטנים שאינם בני מחילה אסורים וכן
 אם הקפיד בעל השדה והקיף טקום האילנות או תיקן המקום
 שפלו בו הנמולות עד שילקחם הרי אילו אסורים שהרי גילה
 דעתו שלא סחל :

יג מצא פירות מפורזות במקום הגרפות שדשין אותם שם
 גטמא העיקר לביתו ומותרו אילו שיערו חכמים זל אם
 חזר בשוקב בארבע אמות או ביתו על ארבע אמות הרי אילו
 של מצאן מפני שמורח על הבעלים באיספתם ומתייאשים
 מהם ואין כונתם עוד לטרוח ולאוספם הוי מפורזין בפחות
 מארבע אמות שאין בלן כך טורח באיספתם לא יגע בהם
 דטמא הבעלים הניחום שם ויבואו וישלום וכן הדין ביותר
 מקב בארבע אמות בשעה או ביתו הוי כמו חציר קב בשני
 אמות או קביים בשמנה אמות או טהיה הקב משום זשול' ש
 שים כנגד תמיים ושומסמין ככל אילו מבעיא בנמרא אם
 יתקלים מתייאשים מהם מפני שרמם או לא ולא אפשישא

* למוש עיר שושן הלכות אבידה ומציאה *

ב וזוהי דעה בדרך הוא דלא תוי אבידה אבל אם היא רצה בדרך אם אל המזכר או אל השרה פניה הוי אבידה ואם פניה לעיר לא הוי אבידה דאל ביהא היא חצה ואם היא, כיון הכרמים ומפסדה הכרמים אם הכרם של ישראל חייב להוציאה משם משום השבחה אבידה קרקע ובעל הכרם שלא תפסידנו זכונו דמיטל עליו להוציאה משם והוא כבר נקטא לה נגרא כרייתא חייב להחזירה לבעלה ואם הנדום של נוי אינה אבידה ואינו חייב להחזיר ואם יש חשש שיהרג הנוי מפני שמפסדה כרמו אין לך אבידה גדולה מזו חייב לטפל בה להשיבה לבעליה לפיכך נוטל ומכריו וכן הדין במקום שמתחייבין אותו קנס וממסכנין אותה כשבחכמה הלען בשדות אחריה שחייב להצילה מן הקנס :

ג מצא פרה ברשות הרבים אם היא עומדת אבידה הוא וחייב להחזירה היה רועה בעשבים או שהיה ברפת שאינה משהמרת ונס אינה מאבדת לא יענה בה שאין זו אבידה ויא שאם הרפת חוץ לחקום הריוז מאבדת וחייב להחזירה והכל לפי העניין :

ד המאכר ממנו לדעת אין נוקקין לו שנאמר אשר תאכר ממנו פרס למאכר לדעתו כיצד הניח פרתו ברפת שאין להדלה ולא קשרה והלך לו או השליך כיסו ברשת רבים והלך לו הרי זה איבד ממנו לדעתו ואף על פי שהרואה דבר זה אסור לו ליטלו לעצמו דאף על גב שאיבדו אינו טפלו מכל מקום אינו חייב להחזיר מדכתיב אשר תאכר ממנו פרס למאכר לדעתו ויא דאפילו הפקר נמי הוי ופותר לו ליטלו לעצמו וכל הקודם זוכה :

יש בדבר הצדק שאם הרבר משתמר כגון סלית או קירדום בצד הנדר בין אם ידוע אם בעליו הניחם שם או שהנס ספק אם הניחם שם אם לא הרי זה לא יענה בו בין יש בו סימן בין אין בו סימן שאין זה אבידה שמהחייב בהשבתה כיון שהניחם שם מדעת ואם עבר ונטלם והוליכן לביתו אם יש בו סימן יכריו ויבאו הבעלים ויתנו סימן בגוף האבידה או במקום ואם אין בו סימן היא מונח עד שיבא אליהו ולא אמרין שזכה בה כיון שיש בו סימן והיא קודם ואוש בא לידו וחייב בהשבה ונס לא יחזירנו למקומה הראשון דדילמ' בעוד שהוליכו לביתו באו הבעלים והפשו ולא מצאו ולא יחפשו עוד בה ואם הזיוז ממקום אף ע"פ שנשלחו לידו יחזירנו למקומו דלא מירי עכיד שכיון שאין אבידה אינו חייב בהנבחה ובשמירתה ' הב' ובמקום שאינו משתמר כלל אפילו אם ודאי הונח שם אם אין בו סימן לא בגוף החפץ ונס לא במקום כגון שהוא דבר משהגלגל בגלגל אדם וכרגלי בהמה הרי הוא של מוצאו ראפרין בעליו הניחם שם להקל משאם ולשחוס שמה ונתיראשו כיון שאין בהם סימן לא בחפץ ולא במקום ואם יש בו סימן נוטל ומכריו . הג' ובמקום שמשתמר קצת כגון כבילים שכסדות בין אם ידוע שהבעלים הניחם שם בין אם הוא ספק אם יש בו סימן בין בגופו בין במקום נוטל ומכריו כיון שאינו נשמר שם היטב הריוז אבידה שחייב לטפל בה ואם אין סימן כגופו אם הוא דבר שיש לחלות שהונח שם מדעת הריוז סימן במקום כגון אלוטות גדולות שאינם מתגלגלים ברגלי אדם וברגלי בהמה וכיוצא בזה נוטל ומכריו ואם נס במקום אין סימן כגון אלוטות קטנות שמתגלגלות ברגלי אדם כ' או גדולות מדדן איבא למיטר שנדרו לשם ולא יטול הניכא למיטר שמא הונח שם ויבאו הבעלים ויקחים ואם נשלחו יפסידנו, שהרי אין בו סימן ואם נשלחו והנביתו כידו אפילו לא היו ממקומו כבר נתחייב בהשבה מעליהם ולא יחזירנו למקומו אלא היא מונח עד שיבא אליהו וכחב מורי ז' לוכן כל עיקר :

רסב על איזה דבר חייב להכריו ואיזה דבר שהוא של מוצאו וכו' כ'א סעיפים :

א כתיב כן מעשה לכל אבידה אחיב אשר תאכר ממנו ומצאתה ואז' אשר תאכר ממנו משכע דבר שהוא חשוב בעיני פרס לאבידה שאין בה שוה פרוטה שאין נחשב בעיניו לכלום שאין בה דין אבידה וכן ומצאת משכע דבר שנחשב בעיני המוצא למציאה דהיינו שהיא לפחות סוטה פרוטה אבל דבר שאין בה שוה פרוטה אינה נחשב לכלום בעיני המוצא ואין בה דין מציאה . מכאן אמרו ז' כל אבידה שאינה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה אינו חייב להכריו עליה אפי' היתה שוה פרוטה בשעת אבידה והוללה קידם שמצאה שיש כאן אשר תאכר אבל ומצאתה אין כאן או שלא היתה שוה פרוטה בשעת אבידה והוקרו והיתה שוה פרוטה בשעת מציאה שיש כאן ומצאה אבל אשר תאכר אין כאן אינו חייב להכריו דתרווייהו בעיני אשר תאכר ומצאת כלומר שתהא כרי אצורה בשעת אבידה וכדי מציאה בשעת מציאה ואם היתה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה אפילו הוללה כמאצע חייב וכן אם היתה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה והוללה אחר מציאה כיון שחלה עליו דין אבידה טוב לא פקעה וחייב להכריו :

א מצא כאשפה כלים גדולים והם מכוסים לא יענה בהם דודאי מדעת השמינים שם ואין זו אבידה שהיא מוזרר עליה בלא תוכל להתעלם במה דברים אמורים כאשפה שאינה עשויה להפנות כלל אבל אם מתחלה עשויה ליפנות המטמין בה דבר אבידה מדעת היא שהיה לולחיש שמא יפנה פתאום ויטלנה נוי או יחזיראל חסד אלא ודאי הפקירה והרי היא של מוצאה ואם מתחילה לא היתה עשויה לפנות ונמלכו עליה לפנותה אף על פי שמצאו מכוסה נוטל ומכריו שהשמינים שם לא ידע שנמלכו עליה לפנותה לפיכך פצוה זה עליה בלא תוכל להתעלם במה דברים אמורים בכלים גדולים אבל בכלים קטנים כגון סכין ושפור וכיוצא בהן ככל ענין שתהא האשפה שהן נמצאין בה ואפילו הם מכוסים כאשפה הקבוע נוטל ומכריו שאי אפשר שהושלכו על ידו כיבוד שקיבדו הבית :

רסג דין המוצא במקום שניכר שאינה אבידה וכו' ד' סעיפים :

ב אפילו אבידה ששוה הרבה אם היא של שותפין הרבה שאין מניעה לכל אחד שוה פרוטה אינו חייב להחזירה דאף על גב דומצאתה איכא אשר תאכר לכל אחד לויכא במת דכיים אמורי שידוע שהם שותפין בה אבל בסתם טראתהפין או משכע שנפל משלשה ואינו שוה אלא שתי פרוטות חייב להחזיר דאף על גב דשותפין הם בו שמא אחד מהם מלך חלקו להכריו והרי יש בו שוה שתי פרוטות פרוטה לכל אחד ואם נדע אה"כ שלא מחלו אחד להכריו הרי הוא של אחד אפילו בא לידו קודם שנודעה דהא סוף סוף לויכא אשר תאכר לכל אחד אחר ואם היה שוה פתח משתי פרוטות דהי הוא של דל' חיישינן

המוצא דבר שניכר שאינו אבוד מבעליו כגון פרה או חמור רועים בדרך כיום אפי' כמה ימים זה אחר זה אין צריך לטפל בחן אבל אם מצאן בלילה או חמור וכליו הפוכין אפילו ביום אז ודאי היא אבידה וצריך להחזירם לבעלים ואם מצא הפרה והחמור רועים בדרך כבקר השכם או סמוך לפנות ערב נ' ימים זה אחר זה הוי אבידה שאין צורך להניחם כך נ' ימים זה אחר זה ונוטל ומכריו פתח סכאן לא הוי אבידה דאמרין אחרמיו אתרמי לה ונפקא :

* לבוש עיר יושן הלכות אבידה ומציאה * קמ"ט

דרך נפילה הרי אילו שלו דלא שייך למימר מקום הוי סימן דבורך נפילה מה יודע היכן נפלו ממנו ואם מצאן דרך הנחה חייב להכריז שאף על פי שאין בהן סימן מקום הנחתן הוי סי' אבל אם מצא אלומתו שבכדים הס ואם מתגלגלין ברנלי אדם וברנלי בהמה בין ברשות היחיד בין ברשות הרבי נוסל ומכרז שמקומן הוי סי' ומיהו במקו' שהכל נוהגין שם כגון חבית נשפת הכרז אינו סי' כיון שהכל פורקין שם חביותיהן שמא של אחר הוא המוצא חביות של זין ושל סמן ונרונרות ותבוא קודם שנפתחו האוצרות חייב להכריז שיש סימן פ' ברשימתן פירש שכל בעל בית עושה רשימה בחביתו משהיה משל הבירו אבל לאחר שנפתחו האוצרות לא היו רשימתן סי' שהרי בעל בית אחד מוכר לחנונים הרבה וכולן רשומין בעניין אחד לפיכך אינו חייב להכרז ודוקא אם כל החביות שזין והם מלאין שכל מדתן שוות אבל אם אינן שוות או הם חסריים סימן במדה כמה יש בהן :

ה המוצא ציבורי פירות או פירות בכלי או כלי כמות שהוא חייב להכריז שודאי הונחו שם ומקומן הוי סימן אף על פי שהוא ברשות הרבי אינן מהגלגלין ברנלי כדאדם וברנלי בהמה :

ו מצא מעות מפורזים הרי אילו שלו כדכתיבנא טעמא לעיל פשיט' ואפילו הוי מקצה מטבעות זה על גב זה הרי הם כמפורזים אבל אם מצא ציבור מעות חייב להכריז שודאי הונחו שם ויש סימן במקום או במניין :

ז וכן אם מצא שלשה מטבעות זו על גב זו עשוין כגדל התחתון רחב מהאמצעי והאמצעי רחב מן העליון שודאי כך הונחו שם הרי זה יטול ויכריז מטבעות מציאתי וזה יבא ויאמר שלשה הן ואין צריך לומר שהיו עשוין כמגדל דעשוין כמגדל אינו סימן אלא שמוכיח שהונחו שם דרך הנחה וכשיאמ' שלשה הן הוי מניין סימן וכן המוצא אחד מכאן ואחד מכאן ואחר על גביהו זה הוי גם כן סימן שהונחו כן שם וכן אם עשוין כסולם רוכסל אמצעי על גבי חתהון ורובו של על ון על גבי אמצעי הוי סימן ונוסל ומכרז כדלעיל אבל אם מצא שנים אפילו עשוין כמגדל ויבא ויתן סימן פ' במניין שנים אינו זה סימן דהא מטבעות הכרזו וסיעוש מטבעות שנים וכן אפילו שלשה ואינן עשוין כמגדל אלא מניחין זה על גב זה וכולן שזין ברחוב או שלחופי משהיפי פירש מקצתו של זה על גב זה ומקצתו של זה על גב קרקע הרי זה שלו דאמרינן דנפול ואחרמיו הוא דאיתרמו הכי וכבר ידע ונתייאש כמו במעות מפורזין אבל אם מצאן כשר פירוש מיטלין בעונג או כסורה באורך זה אצל זה או בחצובה פירש בשלש רגלי קנקן בכלון מבעית בגמרא ולא איפשיטא ונקטאו בספק לפיכך לא יטול ויש אמרים דאזלינן לחומרא באיסורא דהשכחה ונוסל ומכרז :

ח במה דברים אמורים בסתם אבל אם יודע שנתייאשו הבעלים ממנו כגון שאמרנו לחסרון כיס אפילו יש לו סי' הרי הוא של מוצאו וזכה בו מן ההפקר אחר שנתייאשו בעליו ממנו וכן המוצא דבר שמכירה בו שיש זמן רב שנאבד בעליו ודאי נתייאשו הבעלים והרי הוא של מוצאו אפילו יש סימן בגופו או במקומו :

ט לפיכך המוציא מעות מפורזים ועיגולי דבילה וכברתן של נחתום ומחרות של דגים שאין בהם סימן לא מקשרים ולא במנינים וחתיכות של כשר שאין בהם סימן ולשונות של ארגמן וניזי צמר שאינן צבועי' ואניצי פשתן דהיינו שלו שבכל אילו הרנישו הבעלי' בנפילתם ונתייאשו מהם מר קודם שמצאן מעות אדם ממש' ככיסו בכל שעה וכן לשונות דארגמן חשיבו ועיגולי דבילה וככרות ומחרות מדי דמיכל הוא וחשוב ומשמש' כותמדי וניזי צמר ואניצי פשתן מחמת כובדן מרגיש בנפילתן וכיון שאין בהם סימן נתייאש מיד שנס' במקומן אינו סי' שכל אילו אין דרך להניח על גבי קרקע ודרך נפילה באי שם ואין מקומן יודע לבעליהם והא דאמרינן דכשאר וי לחסרון כיס הוי יאוש היינו כאכירה וכיצא כזה אבל מי שיש לו חוב אצלנוי ומסתמא ידנו יאוש אף על פי שאמ' לחסרון כיס לא הוי יאוש והואיל וכל אשראי ספק אתא או לא אתא מספיקא אמר כך ולא גמר ומיאש :

י מצא פירות מפורזין אם דרך הנח' לא יגע בהן ואם דרך נפילה הרי הם שלו ומעמא כדכתיבין לעיל גבי עיגולי דבילה וכברתן כו' כיון דמידי דמיכל הוא :

יא אבל המוצא ככרות של בעל הבית וניזי צמר הצבועים וחתיכות כשר או דג שיש בהן סימן וכן כל דבר שיש בו סימן חייב להכריז :

יב מצא חתיכות קטנות של שבלים כר' בין בדרך הנחה בין בדרך נפילה הרי אילו שלו שחרי אין בהם סי' ומקום לא הוי סימן שמתגלגלין ברנלי אדם וברנלי בהמה ואינה מציאת במקום שנפלה תחלה ואם מצאן ברשות היחיד אם

דחיישנין דילמא שנים מחלו לגבי אחר :
א אין המוצא מציאה חייב להכריז אלא בדבר שיש בו סימן בגופו או שראוי ליתן סימן במקומו כגון שיכריו אכרה פלוגית מציאה וזה יבא ויאמר במקום פלוני מציאתה אותה או ותן סימן בקשריו או במניניו או במדתו או במשקלו דכיון שיש בו סימן לא נתייאשו הבעלים שאומרים אתן סי' ואקחנו אבל אם אין בו סימן בגופו ולא במקומו כגון שניכר שלא הונח שם בכונה אלא דרך נפילה בא שם אם הוא דבר שיש לחלות שבעליו הרנישו בו מיד כשנפל ממנו או מחמת כוכרו או מחמת חשיבותו והסדר היה שמשמש בו ומרגיש כשנפול הוי הוא של מוצאו שהרי נתייאש מיד כשידע שנפל כיון שאין בו סימן וכל לידו בהיתר כיון שנתייאשו בעליו ואם לאו צריך להחזיר אף על פי שנתייאש אחר כך כיון שבא לירו קודם יאוש :

ב ואין צריך לומר אם הדברים מוכיחים שלא נתייאשו הבעלים שצריך להחזיר כיצד כגון הרואה חפץ שנפול ששנים שודאי אינו מתייאש שאומ' לא היה כאן עמרי אלא זה ודאי הוא עולה והיום או למחר אחפש משלו כגננו ואפי' רואה שנפל משלשה דאיכא למימר ודאי מתייאש שאומ' למי מהם אחבע כל אחר מהם יאמר חברי לקחה אפי' הכי חייב להחזיר דאיכא למימר שלשה הן שוחפין באותו חפץ ואין אחיהם חושד להכירו ולא מייאשי וצריך להחזיר אפי' אם אין בו סימן שאם ראה מסי נפל יחזירו לו ואם לא ראה מסי נפל אם יש לו סימן יכריז ביניהם ויבא בעליו ויתן סימן ואם אין בו סימן יבא בירו עד שיבא אליהו וזכור לטוב ואפי' אינו סוה אלא שני פרושות יחזירו בדכתיבנא בסעיף כ' :

ג במה דברים אמורים בסתם אבל אם יודע שנתייאשו הבעלים ממנו כגון שאמרנו לחסרון כיס אפילו יש לו סי' הרי הוא של מוצאו וזכה בו מן ההפקר אחר שנתייאשו בעליו ממנו וכן המוצא דבר שמכירה בו שיש זמן רב שנאבד בעליו ודאי נתייאשו הבעלים והרי הוא של מוצאו אפילו יש סימן בגופו או במקומו :

ד לפיכך המוציא מעות מפורזים ועיגולי דבילה וכברתן של נחתום ומחרות של דגים שאין בהם סימן לא מקשרים ולא במנינים וחתיכות של כשר שאין בהם סימן ולשונות של ארגמן וניזי צמר שאינן צבועי' ואניצי פשתן דהיינו שלו שבכל אילו הרנישו הבעלי' בנפילתם ונתייאשו מהם מר קודם שמצאן מעות אדם ממש' ככיסו בכל שעה וכן לשונות דארגמן חשיבו ועיגולי דבילה וככרות ומחרות מדי דמיכל הוא וחשוב ומשמש' כותמדי וניזי צמר ואניצי פשתן מחמת כובדן מרגיש בנפילתן וכיון שאין בהם סימן נתייאש מיד שנס' במקומן אינו סי' שכל אילו אין דרך להניח על גבי קרקע ודרך נפילה באי שם ואין מקומן יודע לבעליהם והא דאמרינן דכשאר וי לחסרון כיס הוי יאוש היינו כאכירה וכיצא כזה אבל מי שיש לו חוב אצלנוי ומסתמא ידנו יאוש אף על פי שאמ' לחסרון כיס לא הוי יאוש והואיל וכל אשראי ספק אתא או לא אתא מספיקא אמר כך ולא גמר ומיאש :

ה מצא פירות מפורזין אם דרך הנח' לא יגע בהן ואם דרך נפילה הרי הם שלו ומעמא כדכתיבין לעיל גבי עיגולי דבילה וכברתן כו' כיון דמידי דמיכל הוא :

ו אבל המוצא ככרות של בעל הבית וניזי צמר הצבועים וחתיכות כשר או דג שיש בהן סימן וכן כל דבר שיש בו סימן חייב להכריז :

ז מצא חתיכות קטנות של שבלים כר' בין בדרך הנחה בין בדרך נפילה הרי אילו שלו שחרי אין בהם סי' ומקום לא הוי סימן שמתגלגלין ברנלי אדם וברנלי בהמה ואינה מציאת במקום שנפלה תחלה ואם מצאן ברשות היחיד אם

דחיישנין דילמא שנים מחלו לגבי אחר :
א אין המוצא מציאה חייב להכריז אלא בדבר שיש בו סימן בגופו או שראוי ליתן סימן במקומו כגון שיכריו אכרה פלוגית מציאה וזה יבא ויאמר במקום פלוני מציאתה אותה או ותן סימן בקשריו או במניניו או במדתו או במשקלו דכיון שיש בו סימן לא נתייאשו הבעלים שאומרים אתן סי' ואקחנו אבל אם אין בו סימן בגופו ולא במקומו כגון שניכר שלא הונח שם בכונה אלא דרך נפילה בא שם אם הוא דבר שיש לחלות שבעליו הרנישו בו מיד כשנפל ממנו או מחמת כוכרו או מחמת חשיבותו והסדר היה שמשמש בו ומרגיש כשנפול הוי הוא של מוצאו שהרי נתייאש מיד כשידע שנפל כיון שאין בו סימן וכל לידו בהיתר כיון שנתייאשו בעליו ואם לאו צריך להחזיר אף על פי שנתייאש אחר כך כיון שבא לירו קודם יאוש :

ב ואין צריך לומר אם הדברים מוכיחים שלא נתייאשו הבעלים שצריך להחזיר כיצד כגון הרואה חפץ שנפול ששנים שודאי אינו מתייאש שאומ' לא היה כאן עמרי אלא זה ודאי הוא עולה והיום או למחר אחפש משלו כגננו ואפי' רואה שנפל משלשה דאיכא למימר ודאי מתייאש שאומ' למי מהם אחבע כל אחר מהם יאמר חברי לקחה אפי' הכי חייב להחזיר דאיכא למימר שלשה הן שוחפין באותו חפץ ואין אחיהם חושד להכירו ולא מייאשי וצריך להחזיר אפי' אם אין בו סימן שאם ראה מסי נפל יחזירו לו ואם לא ראה מסי נפל אם יש לו סימן יכריז ביניהם ויבא בעליו ויתן סימן ואם אין בו סימן יבא בירו עד שיבא אליהו וזכור לטוב ואפי' אינו סוה אלא שני פרושות יחזירו בדכתיבנא בסעיף כ' :

ג במה דברים אמורים בסתם אבל אם יודע שנתייאשו הבעלים ממנו כגון שאמרנו לחסרון כיס אפילו יש לו סי' הרי הוא של מוצאו וזכה בו מן ההפקר אחר שנתייאשו בעליו ממנו וכן המוצא דבר שמכירה בו שיש זמן רב שנאבד בעליו ודאי נתייאשו הבעלים והרי הוא של מוצאו אפילו יש סימן בגופו או במקומו :

ד לפיכך המוציא מעות מפורזים ועיגולי דבילה וכברתן של נחתום ומחרות של דגים שאין בהם סימן לא מקשרים ולא במנינים וחתיכות של כשר שאין בהם סימן ולשונות של ארגמן וניזי צמר שאינן צבועי' ואניצי פשתן דהיינו שלו שבכל אילו הרנישו הבעלי' בנפילתם ונתייאשו מהם מר קודם שמצאן מעות אדם ממש' ככיסו בכל שעה וכן לשונות דארגמן חשיבו ועיגולי דבילה וככרות ומחרות מדי דמיכל הוא וחשוב ומשמש' כותמדי וניזי צמר ואניצי פשתן מחמת כובדן מרגיש בנפילתן וכיון שאין בהם סימן נתייאש מיד שנס' במקומן אינו סי' שכל אילו אין דרך להניח על גבי קרקע ודרך נפילה באי שם ואין מקומן יודע לבעליהם והא דאמרינן דכשאר וי לחסרון כיס הוי יאוש היינו כאכירה וכיצא כזה אבל מי שיש לו חוב אצלנוי ומסתמא ידנו יאוש אף על פי שאמ' לחסרון כיס לא הוי יאוש והואיל וכל אשראי ספק אתא או לא אתא מספיקא אמר כך ולא גמר ומיאש :

ה מצא פירות מפורזין אם דרך הנח' לא יגע בהן ואם דרך נפילה הרי הם שלו ומעמא כדכתיבין לעיל גבי עיגולי דבילה וכברתן כו' כיון דמידי דמיכל הוא :

ו אבל המוצא ככרות של בעל הבית וניזי צמר הצבועים וחתיכות כשר או דג שיש בהן סימן וכן כל דבר שיש בו סימן חייב להכריז :

ז מצא חתיכות קטנות של שבלים כר' בין בדרך הנחה בין בדרך נפילה הרי אילו שלו שחרי אין בהם סי' ומקום לא הוי סימן שמתגלגלין ברנלי אדם וברנלי בהמה ואינה מציאת במקום שנפלה תחלה ואם מצאן ברשות היחיד אם

דחיישנין דילמא שנים מחלו לגבי אחר :
א אין המוצא מציאה חייב להכריז אלא בדבר שיש בו סימן בגופו או שראוי ליתן סימן במקומו כגון שיכריו אכרה פלוגית מציאה וזה יבא ויאמר במקום פלוני מציאתה אותה או ותן סימן בקשריו או במניניו או במדתו או במשקלו דכיון שיש בו סימן לא נתייאשו הבעלים שאומרים אתן סי' ואקחנו אבל אם אין בו סימן בגופו ולא במקומו כגון שניכר שלא הונח שם בכונה אלא דרך נפילה בא שם אם הוא דבר שיש לחלות שבעליו הרנישו בו מיד כשנפל ממנו או מחמת כוכרו או מחמת חשיבותו והסדר היה שמשמש בו ומרגיש כשנפול הוי הוא של מוצאו שהרי נתייאש מיד כשידע שנפל כיון שאין בו סימן וכל לידו בהיתר כיון שנתייאשו בעליו ואם לאו צריך להחזיר אף על פי שנתייאש אחר כך כיון שבא לירו קודם יאוש :

לפוש עיר שושן הלכות אבידה ומוציאה

החפירות המגוננות / פירוש בדברים אילו מותר לשנות בשביל
 הסלום כיצד טעשה שלם בין איש לחבירו והוסף או נקץ
 כדי לחככן זה לזה . במסכתא כיצד שהיה עוסק במסכתא זו
 כגון בנדה ויאמ' באחרת אני שונה כדי שלא ישאלו לו שאלות
 בעניין נדה . כפוריא כיצד שישן במטה זו ואומר באחרת אני
 ישן שטא ומצאו שם קרי . באושפיזא כיצד שנתארת צאי
 שמעין ואמר אצל אחר אני מתארת כדי שלא יטריח עליה
 שנתארת אצלו / מקפיד על חלוקו כפשוטו / ואדוקא שמצאו
 במקום שתלמידו חכמים מצויין שם כגון בבית המדרש שצו
 לא נתיאשו הבעלים שאמורים המוצאו במקום שתלמידו
 חכמים יושבים חושב שהוא טל ה' וזונטל ומכירו ומשיב' לו
 אבי' במקום אחר אינו חייב להכריז / וכל תלמיד חכם הוא
 בחזקה שאינו מטנה בודרים הנזכרים עד שיביא המציא
 ראיית שזה אינו נזהר .

אחתו לסימן ויש חולקין אבל מצא חתיכת בשר שהוא משוכ'
 בחיתוכו או רג נשוק וכן כל כיוצא באלו הואיל ויש בהם
 שינוי חניב להכריז שלא עשאם בעליהם אלא לסימן אבל
 חתיכת בשר שאינו מטנה בחיתוכו הרי אילו שלו שאפי' יבין
 זה ויאמר מהירד הוא או מהצואר אינו סימן .
סז כבר אמרנו פעמים המכין מטקל הדבר או מרתו או
 קשריו או מניינו במקום שאין רגילין לעשות וכל
 הקשרים והמנינים בטוחו היו סימן / לפיכך המוצא מחטים
 וצינורות ומספרים וכיוצא בהם אם מצאן אחד א' הרי הן שלו
 שהרי אין בהן סימן ואפילו הרבה מחטין בבת אחת הן שלו
 שאין מנינם סימן לפי שרגילין לעשות כל הברים מנין שה
 אבל אם מצא שני ברין יכחז ויאמר מחטין מצאתי וזה יבא
 ויאמר שני ברין הן וכן אם מצא מחטין הרבה בלא בר יכריז
 וזהו הן סימן במנינים :

רסג המוציא אבידה שכתבייש להשיבה וכו' נ' סעיפים :

א כדכתיב וההעלימת דרשו' ול פעמים שאחה מהעלים
 כיצד המוכר דבר שהוא מתיבייש להחזירו אם הוא
 בעניין שאילו היה שלו היה מחזירו חייב לטפל בו ולרחומו
 גם לחבירו ואם לא היה מחזירו כסלו גם בשל חבירו אינו
 חייב לטפל בו שעל זה נאמר וההעלימה לפעמים מותר לך
 להתעלם כיצד מצא טק או קופה אם היה חכם או זקן מכוון
 שאין דברו ליפול כלום אילו בידו אינו חייב לטפל בהם
 ואומדן דעמו אילו היה שלו היה מחזירו לעצמו כך חייב
 לרחומו של חבירו ואם לא היה מחזיר על כבודו אפי' היו שלו
 כך אינו חייב להחזיר בשל חבירו :

ב היה דרכו להחזיר כלום באילו כשדה ואין דרכו לרחומו
 בעיר אם מצאן כעיר אינו חייב לרחומו מצאן כשדה רחי
 חל עליו מצות לא תוכל להתעלם בין שדרכו להחזיר בשדה
 ובין שחלה עליו ההחלה הכזוה חייב אף לנסורה וחייב
 להחזירה עד שיגיענה לרשו' הבעלים ואע"פ שהרי יכנס בעיר
 ואין דרכו ככך אפי' חייב לנסור' וכן אם מצא בהמה זהכישו
 אע"פ שאילו היה שלו לא היה מטפל בה כיון שהחיל במסורה
 שהביטת חייב לטפל בה לרחומו עד לרשות בעליה ויא
 דכבליים שאין דרכו להחזיר בעיר ומצאן כשדה אין חייב
 להחזיר אלא אם הגדה לעירו ואז יגיהם ואין צריך יותר כיון
 שהגליכם למקום חמשתמר יחר מן השרה :

ג ההולך בדרך השוב והישר ודרכו לעשות לפנים משורה
 הדין והחזיר גם אבידה בכל מקום ואף על פי שאינה לפי
 כבודו ויש חילקין ואמרים נשאר לפנים משורה הדין דמטו
 חבירו לא יז' נכבדו ואדרכה אישורא הוא לנביה דביה
 שלא יזלל בכבוד חרה במקום שאינו חייב ואם בא לעשות
 לפנים משורה הדין יאחר ממנו ויעש' כמו טעשה הישמעאל
 כר יוסי דפגע בהוא נכרא דחי דרי פהא דאופי אמר ליה
 דלי לי אמר כמה שרן אמר ליה פלגא דחי יתיב ליה פלגא
 דווי ואפקרה ואף על נב דרבי ישמעאל זקן ואינה לפי כבודו
 וההולא היה צריך גם לדלות לו עבדי לפנים משורה הדין
 בממנא ויחייב ליה פלגא דחזא אבל בנופו לא יעשה לפנים
 משורת הדין עטוס כבוד חרה :

אן הלוקח פירות מחבירו או ששגם לי חבירו ומצא בהן
 כעמח אם צוריהן הן חייב להכריז שהקשר הרי סימן
 ואם הם בפזירין הרי הן שלו בדא' בלוקח מתגר לפי שלוקח
 מאנשים הרבה ואינו יודע משל מי הם והבעלים מתייאשים
 וכן הדין כשהחגר בעצמו מצאן שהן שלו והוא ששהו כירו
 בכדי שיוכל יעריבם עם פירותיו ואפי' יודע של מי הן הן שלו
 דכבר נתיאשו הבעלים משנו כיון שיעו שמכרום לחגר אבל
 אחר הירוקח פתעל הכוחה ייב להתזרם לו והוא שדט' בעל
 הבית בעצמו או על ידי עבדיו ושפחוהו הכנעניים אבראם
 דשם על ידי פועלים אין צריך להחזיר דשטא משל
 פועלים הם :

ד מצא חמור ועליו אוכף הנגהן סימנין באוכף מחזירין לו
 גם החמור דהכי לפינן מקרא דפרש הכתוב וכן הענינה
 לחמור ופקשן נן והא חמור בביל לכל אביד' אחך היה ולמה
 פירשו אלא לרבות בא דחמור אפילו אין לו סימנים מגופו אריא
 באוכף שעליו יש לו סימן חייב להחזיר החמור עם האוכף ולא
 אמרין שטא באוכף של אחר וחמור של אחר :

ה וכיון שדבתה התורה אוכף לגבי חמור לומר שעל ידי
 האוכף ניכר החמור אחז' דה' האם מצא כלי ופירות
 בהוכו וכישו מעות בתוכו כותרין הפירות אנכ' הכלי והמעות
 אנכ' הכיס אפילו אם אין כלו בתוכו אלא מקצתן ומקצתן על
 גבי קרקע הוכר מוכה שגם אילו הם של בעל הכלי או הבית
 אבל אם אין טהם כלום בתוך הכלי אף מחורי הכלי הוא כנגד
 הפירות מראין הדברים שאין אילו הפירות מזה הכלי לפיכך
 הפירות הם שלו שאין בהם סימן והכלי נוטל ומכרו דסתמא
 יש בו סימן ואם פני הכלי נגד הפירות הוא אף אם יש לכלי
 אוננים אז הפירות גם כן של מוצאן דודאי אינם מזה הפלי
 שפילו היו בכלי לא היו נפלין בולן מתוכן שהאוננים היו
 מעבדין אהזן או קנה מהם ואם אין לו אוננים אז מחזירין
 הפירות אנכ' הכלי דודאי יסוכו נפלו :

ו וכן הדין בכיס ומעות כיצד מצא כיס ולפניו מעות
 מפזרין הרי אילו שלו שאין דרך שיפלו מן הכיס כשהוא
 פונח על גבי קרקע ואם הדברים מראין שהכיס והמעות הם
 של אדם אחד ומהכיס נפלו חייב להכריז :

זא המוצא דבר שאין בו סימן כבר אמרנו פעמים שאינו
 חייב להכריז לפיכך המוצא כלי מכלים שאורח כולם
 שוה אם כלי חדש הוא שלא שבעתו העין ואין מי שיכול
 להכירו בשביעת עין הרי הוא שלו שהרי אין בו סימן ואם היא
 כלי שאיפשר שיכירנו בעלי בשביעת העין חייב להכריז שאם
 יבא ה' ויאמר אע"פ שאינו יכול ליתן לו בכלי זה סימן יש לו
 בו שביעת עין חייב להחזירו לו אם חבירו ואומר שלי הוא
 מחזירין אותו לו כמה דברים אמורים בתלמיד ותיק שאינו
 מטנה בריבונו כלל אלא כדברי שלום או כמסכתא או כפוריא
 כי באושפיזא ושקפיד על חלוקו להופכו בעניין שלא יראו

רסד אבדתו קודמת לכל אדם אבידת רבו ואבדת אביו של מי קודמת נבות סעיפים :

א מי שאבדה לו אבידה ופגע באביו או באביו אבידתו אביו
 וכול

לבוש עיר שושן הלכות אבירה ומציאה * קנ

ו היה זה בא ככד של דבש וזה בא בקנקנים רקנים ונסדק הכד של דבש ואמר לו בעל הקנקנים איני מציל לך דבשך בקנקני אלא א"כ תתן לי חציו או שליטו או כך וכך דינרים וקבל עליו בעל הדבש ואמר לו הן הרי זה שחק בו ואינו נוהן לו אלא שכר הראוי לו שהרי לא הפסידו כלום :

ז וכן מי שכר מכות האסורים והיה מעברה לפניו ואמר לו העבירני ואני נוהן לך דינר והעבירו שחק בו ואין לו אלא שכרו הראוי לו ואם היה זה ציד וא"ל בסל מפורק והעבירני נוהן לו כל מה שהתנה עמו כיון שיש לו הפסד צידו שהיה צד דגים בדינר וכן כל כיוצא בזה לא הא דאין לו אלא שכרו היינו בדבר שאין רגילות ליתן עליו שכר הרבה שיכול לומר משטה הייתי כך אבל בדבר שדורך ליתן שכר הרבה כגון השבעת שדים או רפואה חייב ליתן לו כל מה שהתנה עמו ואינו יכול לומר משטה הייתי כך ובשכר שדכנה נ"כ אע"פ שרתנה עמו לתת לו הרבה אין צריך ליתן לו אלא שכרו דשכרנו מצוין ליה ואין צורך לפסוק עליו הרבה יותר משה טרנגיל ומשתינו :

ח במה דברים אמורים בשלא נתן לו אבל אם נתן לו בכל אילו הדברים אינו יכול לחזור להוציא סידו :

רסה אין ליטול שכר על השבת האבירה וכו' סעיף אחד :

א וכיון שצוה התורה להשיב אבירה לבעליה וראוי כל אדם חייב לקיים המצוה בתורת שהיא מצוה עליו ולהשיבה לבעליה כחנם ואין צריך ליתן לו שכר מ' אם הוא בעל מלאכה ומתבטל ממלאכתו ע"י ההשב' צריך ליתן לו שכר שלא הייבחו התורה להפסיד שלו ולהשיב של חבירו מיהו אין צריך ליתן לו כל מה שיחבטל בגונן אם היה מלאכתו שוה דינר והחזיר א אביר' ששוא אפי' מאה דינרין לא יאמ' ליתן לו דינר שהפסדו י שהוא אומר לו אם עשית מלאכתך הייתי מרבה שורה עכשו מה שטרחת טול ולא יתן לו אלא שכרו כפועל בשכר כומר שיבטל מצותה מלאכה שהיה עוסק בה כגון שהיה עוסק במלאכה כבירה והיה משתכר בה סלע ואם היו נוהגין לו דינר להקל עליו ושיחבטל ממלאכתו הבכירה וילך בטל היה נוטלו אין אמרים שיה' לו סלע שהפסיד במלאכתו הבכירה אלא נוהן לו דינר שהיה נוטל והולך בטל ויהיה לו שרתו בהטבתו למצות השבת ויא' כפועל בטל כפי מה שרוצ' לבטל ולהתעסק בהשבת' כגון שהיה עוסק במלאכ' שנוהגין עליו ארבע דינרין ואם היה בטל לגמרי היה נוטל דינר ולהתעסק בהשבתה היה נוטל שני דינרין צריך ליתן לו שני דינרין אע"פ שמוניע לו דינר בשכר ההשבת מ' הא מפסיד במלאכתו וכיון שלא הייבחו התורה להניח שיו' ולהתעסק בהשבת יכול לישול שכר ההשבת אפי' ער כדי אבירה כגון שאינה שוה אלא שני דינרין ואם שכר ההשבת הוא יותר מכרי מלאכתו אין צריך ליתן לו רק כדי שכר מלאכתו כגון שעל מלאכתו היה נוטל דינר ועל ההשבת שני דינרין אין לו אלא דינר דלגבו המותר הוי כמי שאין לו מלאכה דמי ובאין לו מלאכה הא אמרינן שצריך להשיב בחנ' והוא דמותר ליקח שכר ההשבת היינו כשאין הבעלי' שם ועשה הוא מעצמו והשיב אבל אם הבעלים שם ולא התנה איהו דאפסיד אנפשי' ואין לו אלא כפועל בטל לגמרי ולא מה שהיה נוטל בשורת השבתה ואם התנה עס הבעלי' או שהיו שם שלשה והתנה בפניה' שישול מה שיפסיד והרשותו הרי זה נוטל כל מה שרתנה ולא יוכלו למי' משטה היינו כיון שיש לזה הפס' וכיון שרוצין לטייל לו רמי הפסידו מחייבין אותה לשרות ולהשי' ונס' הם מחייבין ליתן לו כל מה שפסקו עמו אפי' אם פסקו לו יותר מהראוי ואם אין שם בעלי' ולא בר' שלו קודם כדבתיבנ' לעיל כפי' הקודם סעיף א' :

רסו דין

יכול להחזיר שנתם חייב להחזיר וא"ל לאו יחזיר את שלו שאביתו קודמת אפילו לאביתו אביו ורבו כדרדשינן מאפס כי לא יהי' כך אביון שפירשו והזר בעצמך שלא הביא עצמך ליד עניות ומיהו אף על גב שלא הייבחו תורה אין לו לאדם לדקדק הרבה ולומר אקדים את שלי אלא יעשה לפניו משורת הדין אם לא בפסידה דמכת ואם ידקדק הפסד בכך הרי פורק מפני עול גמילות חסדים וכופו לכא ליד עניות שיצטרך גם הוא לכריות מדה כנגד מדה :

ב פגע באביתו אביו ואביתו רבו אם היה אביו שקול בחכמה כנגד רבו של אביו קודם' דאית בה תרתי ואם לאו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו מביאו לעולם הבא והוא שיהיה רבו מוכהק שרוכ חכמתו של תורה למ' ממנו וע"ל בלבוש ע"ז סימן רמ"ב סעיף ל"ד :

ג הניח אבירה והחזיר של חבירו אין לו אלא שכר הראוי לו כיוצא שפך נהר חמורו וחמור חבירו שלו שוה מאה ושל חבירו שוה מאתים והניח שלו והציל של חבירו אין לא אלא שכרו כמה דברי' אמורים שהיה בעל החמור שם וזה לו התנה דאמרינן כיון שהיה הבעל שם ולא התנה עמו מחל לו אבל אם לא היה שם אע"פ שלא התנה או שהיה שם וזה התנ' עמו ואמר לו אציל את שלך ואתה תתן לי דמי חמורי או שהתנה כך בפני שלשה חייב לו דמי החמור שלו ואפילו עלה חמור שלו מאיליו וזה כמה שהתנה עמו שהרי כשהתנה נתייאש זה מחמורו ונתן דעתו על הנאו ועכשו טעלה סן שמיא הוא דרחימו עליה מיהו כיון שנתניאש הפקר הוא וכל הקודם בו וזה בו וע"ל סימן רס"ה :

ד ירד להציל ולא הציל אין לו אלא שכרו הראוי לו לשון מורי' ז' ודוקא שהתנה עם הבעלים שיחגו לו שכרו אף ע"פ שלא יציל אבל אם לא התנה עם הבעלי' וירד להציל ולא הציל אפי' שכרו אין לו דהא לא הועיל לו וכן אם עלה החמור מאיליו אם לא התנה אפי' שכרו אין לו אבל אם הציל לא יוכל בעל החמור לומר מחמורי היה עולה בלעדי הצלתך אלא חייב ליתן לו שכרו דהא הצילו' וכן הדין בטנים שנתפסו והוציא האחד הוצאות אם השני יצא מן המאסר בלא השתדלו' חבירו אינו חייב ליתן לחבירו כלום הואיל ולא התנה עמו ואם לא יצא רק על ידי השתדלות האחד לא יוכל לומר לא הייתי צריך להשתדלותך כי ירי חקפה אף על פי שהאמת אתו אפילו הכי חייב ליתן לו כפי מה שנתנה לפי ראות כ"ד ואם נר' לב' שלא הצריך להרכות בהוצאות השתדלות בשבילו דאפילו בשביל עצמו לבדו היה צריך לכל ההוצאות הללו אינו חייב ליתן לו כלום דזה נהנ' וזה אינו חסר' לכן יש מי שפסק על מי שהציל ספריו וספריו חבירו אם לא הוצרך להרכות הוצאות בשביל חבירו אין חבירו חייב לשלם לו כלום וכל דוקא שירד החיה להציל שלו אלא שהציל ג' של חבירו עמו אבל אם ירד על דעת שניהם חייב ליתן לו מה שנתנה מאחר שהציל גם של חבירו עם שלו כן נ"ל / וכן כל אדם שעו' עם חבירו פעולה או טובה לא יוכל לומר כחנם עשית עמדי שהרי לא צויתך אלא צריך ליתן לו שכרו עכ"ל :

ה וכן שנים שפגעו זה בזה זה יסכידו חבית של יין וזה יש כידו של דבש ונסדק הכד של דבש וקדם זה ושפך את יינו והציל את הדבש לחוד החבית שלו אין לו אלא שכרו הראוי לו ואם אמר לא אטפוך את ייני להציל את דבשך עד שתתן לי דמי יינו או שאמר כך בפני שלשה שהם כב' חייב ליתן לו דמי יינו ואם הוא בעניין שאם לא היה מציל הדבש היה נשפך לארץ ונפסד אז הוי כמו הפקר שהרי נתייאש וכל המציל הציל לעצמו וכתב מורי' ז' וה' בכל כיוצא בזה כגון שיתנה שריפה בעיר ובריתו היהודים מן העיר סתרו הדליקה ונא אחר והציל מה שהציל הוא שלו דהו' כוזבה מן ההפקר ער כאן לשונו :

לבוש עיר שושן הלכות אבידה ומציאה

דסד דין אבידת עוברי עבירה וכו' הסעיפים:

א אבידה עובדי ע"ז מותרת טעם לכל אבידת אה"ך לאח"ך אתה מחוי' ואי אהה פהזיר לנוי שאינו אח"ך ולא מבעיא כל זמן שלא הגיע לידו שאין חייב להחזיק אחריה ולהשיב אלא אפילו אם באתה לידו מותרת ע"כ ומצאת' כלום אפי' מצאחה ובאה לידך לאח"ך אתה משיב ואי אתה משיב לנוי דלא עוד אלא שיש איסור בקרב אם מחזירין לו שהוא מחזיק דיו עוברי עבירה ואסמכה אקרא ואסרו המחזיר אבידה לנוי עליו הכתיב אומר למען ספות הרה את הצמאה ופירושו רע"י כשהחזיר אבידה לנוי השהו וחבר נויס לישראל וסרא' בעצמו שהשבה אבידה אינה חשיבה לו מצות בוראו שאף לנוי הוא עושה כן שלא נצטוו עליהם רוח אומות העולם שטבעים ואינם צמאים ליוצרים צמאה זו כנסת ישראל שצמאה וחאבה ליראת יוצרה ולקיים מצותיו ואם החזירה לקדש את השם כדיו שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונת הרי זה משוכח ובמקום שיש חילול השם אם לא יחזיר כגון שצמאה במקום רוב ישראל שיחשוב הגוי ודאי ישראל נכונה או אבידתו אסורה וחייב לשפול בה אפילו לא אהאי לידו ולהחזירה ובכל מקום מכניסם כליהם טפני הנגבים בשל ישראל מפני דרכי שלום :

ב אבל אבידה של ישראל חייב להחזיר אפילו היה בעל האבידה רשע אוכל נבילות לחיאבין מכל מקום אח"ך הוא זכתיב לכל אבידת אח"ך וכו' ודרשין לכל אבידה ולכל אח"ך לכל אבידה לרבות אבידת קרקע כגון אם רואה מיס באין לסטוף שדרו חייב להחזיר בפניהם כדי להציל ולכל אח"ך אפי' רשע אוכל נבילות לחיאבין אבל אוכל נבילות להבעים הרי זה מין וק"ל סיני ואציקורוסין וע"ז ומחללי שבת' בפרהסיא מוריד ז' ואין כע"ז על בלבוש ע"ז ס' קצ"ח כ"ש שאין מחזירין להן אבידתן ואסור להחזירה לו שלא יחזיק ידו :

ג דין המנדר הנאה מחכירו לענין חחורת אבידה ככר נחבאר בלבוש ע"ז סימן רב"א :

ד חתול רע שהזיק לקטנים אין צריך להשיבו לבעליו אלא כל המוצאו הורנו וזוכה בעורו :

ה אסור לו אכילת אל החזיר את האבידה הרי זה לא ישמע לו מוצאו ואכילתו חייב עליה :

טו טעם מכריו וכיבוד מטפל בה בעודה בידו וכו' כ"ז סעיפים :

א כתיב השב תשיבם כיצד מצות השבה אם הוא מביר את רבעל וטפל בה עד שניענה לידו לא הגיעה לידו אלא כהנהגה לנינו או לחורבתו יצא אע"פ שלא ידעו הבעלים דרכות החזירה לומר תשיבם ממא' מקום כל היכא שהשיבה להשוה ובלבד שתהא משתמרת שם דאם לא כן לא עשה ולא כלום לפיכך אם החזירה למקום שאינה משתמרת כגון גינה והחובה פרוצה מאין נדר ונאבדה מסם חייב הוא באחריות ו אם החזיר את האבידה שהרית למקום שהבעלים נכנסים ומצאים שם כשהרית אע"פ שאינו מקום המשחמר אינו חייב עוד לשפול בה שהרי הבעלים רואים אותה ו אבל בעלי חיים דנקטי להו נניא ברייתא וצריכה נשיחת יחידה לעולם חייב לשפול בה עד שיכניסנו לרשת הבעל' במקום המשחמר מירו אין צריך דעם בעלים דאם בהמה שברחה מן הדיר והחזירה למקומה הרי זה קיים המצוה ואינו צריך דעת בעלים :

ב החזירה וברחה אפילו טאה פעמים חייב להחזיר עצמו השב תשיבם השב אפילו טאה פעמים משמע :

ג ואם אינו מבי' את בעלה מכרו עליה כדי שיוודע הדבר לבעלות אלו וכן ויברר ע' עדים אע"י סימני' שהיא שלו

והחזיר' לו וחניא ב' אשונה כל מי שמצא אבידה מכרו עליה ג' הגלים ואחר הרגל האחרון טבעת ימים כן תקנו חכמים שכאותן החרות מפני שברגלים היו מצויין כל ישראל יחד מסחרב בית המקדש חקיקין שיהו מכריון כבתי כנסיות ובבתי מדרשות משרבו האנסין שאסרו ככל מי שמוצא אבידה היא למלך החקיקו שיהא מודיע לסכניו ומודיעו ודו והכא דליכא למיחש להאי אונס' צריך להכרין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות :

ד וכיצד מכרו מזכיר שם האבידה לום' חפץ פלוני מצאתי ואינו חושש להמאס לומר שבקל יוצאו סימן כיון שמזכיר שם האבידה שהרי אין מחזירין אלא בסימן :

ה בא בעל האבידה ונתן סימנים שאינה מברקס אין מחזירין לו ואם מנישין בו שהוא רמאי אע"פ שאמר סימנים מ בהקיס אין מחזירין לו עד שיבוא עדים שהוא שלו שנ' עד ררוש אח"ך עד שתדרוש את אח"ך אם רמאי הוא אם אינו רמאי :

ו כראשונה כל מי שאבד לו אבידה וכו' ונתן סימנים היו מחזירין אות' לו אלא אם כן החזיק רמאי דמסתמא לא הוירמאי משרבו הרמאין החקיקו כ"ד שיהו אומרים לודבא עדים שאין אהה רמאי וטול דמסתמא מחזיקין אותו לרמאי י"א כסימן מוכהק מחזירין אפילו בזמן הזה ואין צריך לעדים שאינו רמאי :

ז המדה או המשקל או המניין או מקום האבידה סימנים מוכהקים הם דאין לך סימן גדול מזה :

ח בא שני' זה נתן סימני' האבידה וזה נתן ג' אותן סימני' שנתן האחד לא נתן לא לזה ולא לזה אלא ההא מנתת עד שידה האחד לחבירו או יעשו פשרה ביניהם או שיבא האחד עדים הביאו זה עדים וזה יודים וסימנים סימנים במקום עדים לאו כלום הוא ויהא מונה כו' :

ט נתן האחד סימנים והשני הביא עדים י"ג לבעל העדים אפילו אין מעידים שנפדה ממנו ארא מעידים שהם מכירים שהוא שלו מחזיקין לה בחזקתו ולא אמרינן שמכרה ומאחר נפל :

י נתן זה סימנים וזה נתן סימנים ועד אחד העד אחר כמנו שאינו ויניה וי"א שזה שכנגד העד צריך לישבע דשלו וי"א לבש רכיו העד ואע"פ אין נותני' לו כיון שאינו בידו שכנגד יש לו ג' סימני' ואם אינו רוצה לישבע נותנין לבעל העד י"א מצא שמלה וכיוצא בה וזה הביא עדי אריגה שארניהו לו וזה הביא עדי נפילה שנפלו ממנו ונתן למבי' עדי נפילה דשמא האחד מכרה לזה :

יב זה נתן מדה ארכה וזה נתן מדה רחבה ונתן למי שנתן מדה ארכה למדת רחבה אפי' רשעו כשהיה בעלות מהכס' בה ושמא רמאי הוא הנותן מדה רחב אבל מדה ארכה אינו יכול לשאר :

יג זה נתן מדה ארכה ורחבה והשני נותן מדה משקלה ונתן לבעל המשקל שאין דרך לשקול השלית לפיכך הוי משקל סימן כוכהק יותר מסימן ארכה ורחבה :

יד זה אימר כך ארכה וכך רחבה וזה אומר ארכה ורחבה יהו כך וכך אבל אינו יודע כמה באות לבדו וכמה ברחב לבדו ינתן למי שאומר כך ארכה וכך רחבה :

טו הכרוז ולא באו הבערים ההא המציאה מונחת אצלו עד שיבא אליהו שנ' ואם לא קרוב אליך אח"ך ולא ידעתו ואספתו אל הוך כיהך וכו' :

טז וכל זמן שהאביד' היא בידו הרי הוא בשומר שכת' עליה קהרי צריך לשפול בה כמו שיחבא' בסעיף חספת' בע"ה וכל זמן שהיא מטפל בה הוא עוסק במצוה ופטור מן המצוה כלומר

* לבוש עיר שושן הלכות אבידה ומציאה *

שחניע לידו או לרשותו אבל אם ראה את המציאה אפילו נפל עליה וכא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה ודוקא ברשות הרבים שאין ד' אמותיו קונות לו אבל במקום שארבע קונות לו קנה זה שנפל עליה תחלה דמשום רנפל לא אמרו דנרע כלומר שהריגלה דעתו שלא כיון שיקנו לו ד' אמותיו דאל"כ למאי נפל עליה לא אמרו הכי אלא אפילו ידע וכיון שד' אמותיו יקנו לו משום דאדם בחול על המסין נפל עליה לנטיחת יתירת' שלא יקחנה אחרים •

ב כד' א' שלא קנה עד שהגיע לידו או לרשותו הם ברה אבל בשאר מקומות תקנו חז"ל שיהו ארבע אמותיו של אדם שהוא עומד בצדו קנו' לו כי הכי דלא יהיה לאינצוי לפיכך אם הגיע המציא' לתוך ד' אמותיו שלו זכה בה מדברי חכמים שחקנו כן כד' א' שלא ירכיבו הסוצאים זה עם זה כד' א' בס' מ' או כצ"ר ר' ה' שאין הרבים דוחקין שם או בטדה שאין לה בעלים שהקנו לו חכמי' ד' אמותיו שיהו כחצירו שקונה לו אבל ברה או בתוך שדה חבריו אין ארבע אמותיו קונה לו כרה שמפני סרבים דוחקים שם אין שייך לומר ד' אמות שלו קונות לו שהרי צמה ד' אמות של הרבה בני אדם מובלעים אילו בתוך אילוני ואינו מהם יקנה בתוך שדה חבריו היאך יקנו לו ד' אמותיו שה' עומד בצדו שיהיו כחצירו והם של חבריו לפיכך אינו קונה שם עד שהגיע המציא' לידו וכמק' ד' אמות קונות שני' שבאו כאל' לתוך ד' אמות או שעמד' שניהם ונפלה מציאה בתוך ד' אמותיהן קנו וחולקין :

ג ככר אמרנו פעמים דילפי' מקראי שחצירו של אדם קונה לו אפילו שלא מדעתו לפיכך אם נפל מציאה לחצר הרי היא של בעל החצר כד' א' בחצר המשתמרת אבל בחצר שאינ' משתמרת כגון בשדה וגינתו וכיוצא בהן אם היה עומד בצד שדהו ואמר זכתה לי שרי זכה בהם ואם אינו עומד שם אע"פ ששמע ואמר זכה לי שרי או שהיה עומד שם ולא אמר זכה לי שרי כל הקוד זכה לו' א' דבעומד שם בצד שדהו לתוך סג' אע"פ שלא אמר יזכ' לי שרי דהא משתמרת לדעתו הוא ועל ס' מ' ה' • והא דחצירו המשתמרת קונה לו' ה' מבידע כמציאה כלומר ביודע שהבא מציאה לחצירו או דאסיק אדעתיה שהבא אבל בדבר שאינו רגיל לבא אין חצירו קונה לו אע"פ שבאה מציאה לסם וכא אחר ונפלה משם זכה הואיל ולא ידע בעל החצר במציא' ששם קודם שזכה השני ועל ס' מ' ר' ל' ס' ע' י' ח' ואם סיחר אחר הביא סחורה בזול לתוך חצרו של שמעון ובה שמעון ואמר חקנה לו חצרו ואחר כך בא ראובן ולקחה סן הסוחר י' א' דראובן זכה כיון שאינה מציאה נמורה שהרי היא עדיין ביד הסוחר ובעל החציר צריך לעסובה קניין לא זכה לו חצירו אע"פ שאמר תקנה לי חצירי וי' א' כיון שאמר הקנ' לי חצירי קנא ואם אה' כ' א' סחורה לחצירו של ראובן ואמר ראובן הקנ' לי חצירי ובה שמעון וקנא ובה ראובן וקח' ביד שמעון שלא ליק' הסחור' משם כי הוא כבר קנא' במה שאמ' הקנ' לי חצירי ושמעון סמ' נ' תן לי הסחורה הראשונה שקנית' כבר בביתו ואני כבר אפרתי שתקנ' לי חצירי או תן לי הסחור' של עבש' כי לא יועיל' לך ג' מה שאמרת הקנה לי חצירי אם כבר נפסק הדין על המעש' הראשון זכה הזוכ' ע' פ' הדין ונשאר המעש' השני לחוד והמעש' דהא אפילו רכרבתא בדין זה אבל אם לא נפס' הדין בראשני' ע' פ' ע' נ' גם מעשה השני צרי' ראובן ליתן לשמעון אחת מן הסחורה כמה נפשך :

ד ראה אחרים רצים אחר המציאה שהיא בשדה והרי היא צבי שבור או נזולות שלא פרחו אם היה עומד בצד שדהו שהם בתוכ' ואילו היה רץ אחריהן היה מגיען ואמר זכתה לי שרי כיון שהיה יכול להגיען הרי הן כמשתמר לדעתו ונס' אמר שתזכה לו שדהו וזכ' לו סד' הוליא' דלעיל אפ' לא אמר חקנ' לי חצירי ואם אינו יכול להגיען הרי אילו כצבי שהוא רץ ו דרכו וכנזלו המפריח' אע"פ שאמ' תזכה לי שרי לא אמ' כלום

שהרי אינו כלום לתקנתו אלא כל הקורפ בהם וזה ואם נתקנו לו אחרים במתנה והרי הם מתנלים בתוך שדהו אפ' לא היה יכול להגיען הועיל ודעת אחרים הקנה לו קנתה לו שדהו ואם היה צבירך כדרכו ונזולות מפריחין לא קנתה לו שדהו ה' כבר ידעת דקטנה יש לה יד לקבל גישה דכתיב ונתן בידה כפו שמבואר במקומו וכיון שיש לה יד יש לה חצר שקונה לה מציאה דחצר גבי קטנה משום ידה איהרביא דרשי' ונתן מ' מוכיון שיש לה חצר תקנו לה ג' כ' ד' אמות קונות לה דהא ד' אמות תקנו משום חצר אבל קטן אין לו חצר שאין חצירו קונה לו כלום וכ' ש' שאין ד' אמות קונו לו וס' ע' דהצר דנכרא משום שליחות אחרביא וקטן כיון שאין לו שליחות אין לו הורח חצרו כיון שאין לו הורח חצר לא תקנו לו ד' אמות שיקנו לו •

רס"ו

המנביה מציא' לחבירו ואם הגביהו חרש ופקח וכו' ו' פעמים :

א המנביה מציאה לחבירו אף על פי שלא אמר לו הבית להנביה לו זכה בה חבירו שהנבחהו הקנה לו וזכה בהנבחהו :

ב שנים שהנביהו מציאה כאחד או אפי' הנביה אחד ואם האחד החילה וכא השני והנביה ראש השני קנאוה שניהם •

ג הנביהוה לו חרש או שיטה או קטן לא קנה הפקח לפי שאין בהם דעת להקנות :

ד ואם הנבירו' חרש ופקח כאחד הפקח ודאי לא קנה שהרי הוצ' לא הנביה אלא צר אחר ורצד השני שמנביה החרש לא מהניא ליה לקנות והוי כאילו הוא עדיין מונחת ע' קרקע

ו' קנה וכיון שהפקח לא קנ' גם החרש לא קנה אע"פ דהחרש היה לו לקנות דהא חצר שהוא בעצמו נוכח קנה מכה דרבי שלום כמ' שכתב' בסמוך ומה שרפקח נוסר לו הרג' הרי הוא מקנה לו חלקי' מ' מ' מהוד שהפקח לא קנה גם החרש לא קנה • ואם בא אחר וחטפה מידם קנה וליכא להקוני הבא

שיקנה החרש דלא ליתו לנצוי דמימר אחר הרי הפקח לא קנה אלא אקני בתמיה ולא יבא לאינצוי מיהו מה שביד כל אחד קונה והרי הוא שלו והמותר קנה החוטף ואם היו שניהם המנביהים חרשים תקנו חכמים שיקנו ולא יוכל אחד לתפס' מידם מפני דרכי שלום שלא יבא להתקוטט עמו :

ח שלית שמינת חציה על גבי עמוד שהוא גבוה ג' טפחים וחציה על גב קרקע וכא אחד והנביה ראש האחר של גבי הקרקע וניתק ראש השני שעל גבי העמוד ונפל על גבי קרקע קנאה כיון שראש האחד עדיין בידו וראש השני היה מונבה מכחו ג' טפחים מן הארץ מיד כשנשמש מעל העמוד קודם שנפל לארץ וררי עשה הנבחה נמורה ק' ד' שנפל לארץ

וצף על גב שצחר כך נפל לארץ הרי כבר קנאו ודוקא שהיה עדיין ראש האחד עונה בידו כשנשמש ראש השני מן העמוד אבל אם לא היה ראש האחד בידו כשנשמש ראש השני מן העמוד העמוד בעוד שהיה הסלית עדיין באויר לא קנאה אף על פי שהיה מונבה מכחו ג' טפחים מן הארץ כיון שעשה כולה כצ' וכן אפילו אם ראש האחד בידו ולא ניתק ראש השני מעל גבי העמוד הוי כאילו לא הנביהו ולא קנאו אף על פי שאילו ניתק ניתקו הוי מונבה מכחו דהא מ' מ' לא נתקו ואם הסלית נפלה על גב דף והכה ברף ועלה הסלית מכחו ג' טפחים קנאו אבל אם לא עליה למעלה מכח הבאהו אלא נפל לארץ אף על פי שהרף הוא גבוה ג' טפחים מן הקרקע לא קנה דהא לא הונבה מכחו :

י ראה את המציאה ואמר לחבירו זכה לי כה והלך ה' והנביה כיון שהנביה לצרכו של זה שאמר לו אע"פ שלא הגיע לידו קנאה שהרי מיד שהנביה זכה זה בתוכו ואין המנביה

המנביה

לבוש עיר שושן הלכות פריקה וטעינה קנה

על כל גדותיו והוליד עמו דנים וכשחוזר הנדר לאחור נשאר הדנים על פני השדה ושכרו ללקט הדנים הנמצאים באנס שהם של הפקר וכמצא דמי או אפילו מצא כיס מלאה דינרים גם הוא לבעל רבית דהא ללקט מצאות שכרו ויא דאפילו שכרו סתם וסראה לו אחר כך ללקט מצאות כגון דנים כל מצאותיו לבעל חבית דמיקר אסתעבר למאי דבעי בעיה :

דעא מצאות בהמה ושח ושוכרו נמ אשה וכו' ה' :

א שני טראונמל או חמ' של מציא וקדמו שניה ונהנהו או משכרו או שדה א' מנה ג' וא' מושך שניהם קנו ברא בחמור אבל נמל אם היה א' מנה ג' וא' מושך הפושך קנה שכן דרכו ולא המנהיג :

ד בהמת מצואה שקדם אחד ואתו במוסירה לא קנה עד שימושך או ינהיג וכן בנכסי הגר אבל קנה המוסירה לבדה שהרי היא בידו :

ג היה אחר רוכב ואחר אוהז במוסירה הרכב קנה הבהמה ובמוסירה מה שהוא על לחיי הבהמה בלבד וזה שאחז המוסירה קנה ממנה מה שאחז בידו ושאר המוסירה לא קנה שום אחד מהם היו שנים ורכבין קנו שניהם וכן היה אחר רוכב ואחד מנהיג שניהם קנו וחלקו :

ד דין מציא שטרות ושוכר' נחבאר כמיסן ס' ה' :
ה דין מציא נש נהבאר בלבוש הבוץ וארמזן סימן קלב וסימן קלג :

הלכות פריקה וטעינה ודך חולכי הרבים

דעא דין בהמות או ספינות שפגעו זה בזה וכו' י"ח סעי'

א כתיב כפרשת משפטים או הפגע שור אויביך או חמורו תועה השב השיבנו לו כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו ותחלת מעוזב לו עוזב העוזב עמו * זה מצות פריקה שחייב מן ההורה לעזור לחבירו לפרוק משא רחמיר כשהוא רובץ תחת משאו כמו שיתבאר לפנינו בעה וכתוב כפרשת כי תצא לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך ק והתעלמת מהם הקם הקים עמו * זהו מצות שעונה שחייב מן ההורה לעזור לו להטעין משאו שנפל מעליו כמו שיתבאר בעה ואומרים חכמים זל פריקה חייב לעזור בחנם וטעינה אינו חייב לעזור בחנם אלא כשבר דאי ס' תרווייהו מצותן ששה ודינ' כשאר מצות לעשות תרווייהו בהנש מסוס מצות בוראוי' לכתוב רחמנה טעינה ולא בעי פריקה ואנא אמינא מה טעינה רלית בה צער בעל חיים כל זמן שיניח ולא יטעון וגם לית פה חסרון כים כל זמן שלא יטעון אפילו הכי חייב פריקה דאית בה צער בעלי חיים לחמור כל זמן שלא יפרוק המשאו מסוס וגם אית בה חסרון כים לבעליה שהבהמה נשברת תחת משאה כל שכן דחייב אלא למאי הלכתא כחבית דהמנא לויטר פריקה בחנם טעינה בשכר כמו שיתבאר בעה * וכיצד היא מצות פריקה מי שפגע בחבירו בדרך ובחסמו רובצת תחת משאה בין שהיה עליו משאה הרצוי לה בין שהיה עליה ויהר ממשאה הרי זה מצול לפרוק מעליה שנ' עוזב העוזב עמו * ואם היה דרך הבהמה לרבוץ המיד תחת משאה או שהיא עומדת תחת משאה ולא רובצת אינו חייב לעזוב דכתיב רובץ ולא עומד * וכן רובץ משמע

המנכה נאמן לומר אפילו בעורה בירו לצרכי הנהגתיה כיון ששחק וחלך ונכה בשליחתו של זה * אכל אם אמר לו הרואה הנולד ונשלה ואמר אני זכיתי בה קנאה לעצמו בין אם אמר זכיתי בה החלה לצרכי בין אם אמר הנהגתיה תחלה לצורך ועלתי אצלה לזכות בה זכ' כיון דכיון שאמר לו חנה לו יא אמר זכה אחת לו בהנהגתה נמצא שלא עשאו שליח לקנותה לו בהנהגת' עד שעה נחיתה והרי קודם נתינה חזר זה שליחתו לפיכך אם נתנה ליה הרואה ואחר כך אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום * וה' נמי אם הנכיה מעצמו לצורך חבירו נעסה שלוחו ונכה בשבילו ואינו יכול לחזור בו דהא זכין לאדם שלא מדעתו אלא שנאמן לומר אה' לצורך עצמי הנהגתו כל זמן שהיא בירו ומה שאמרתי כן ששטה הייתי כך מה שאין כן כשאומר לו הרואה זכה לו שאפילו אם הנכיה סתם אינו נאמן אחר כך לומר לצרכי הנהגתיה אפילו פגיעה בירו כמו שכתבתו ראובן שאמר לשמעון קנו לנו ביחד סוחת פליגית ותלך שמעון וקנאה ואח' כ' בא ואמר שקנאה לעצמי יא שצריך לחלו'עם ראובן רהל כמנכיה מציא לחבירו ויא דווקא שאם לא היו לשמעון דמים וקנה בלא דמים זכה ראובן במה שקנה בלא דמים ואם נתרצה לקנות לשניהם הל' כאלו זכה לשניהם :

דעא מציא חשו ובנו ובתו ועברו ולפחתו ואשתו ופועלו וכו' סעיפים *

א מצאות חרט טוטה וקמן אין בהם משום נזל שהם לא קנו שיטין בהם דעת לקנא' אלא מפני דרכי שלום שביניהם לפיכך אם עבר א' ונזלה מידם אין מוציאין אותה מירו ודווקא מצואה שאיך דעת אחרת ספק' לו אבל שכיר' של קטן וכיוצא בו שחייב הצטר להקנותו לו מוציאין אפי' בדינין ;

ב מצואת בנו ובתו הסמוכים על שלחנו אפילו הם גדולים תקנו חז"ל טו' האם של האב משו' איבה כלומר שלא יטיל על הש איבה אם לא יתנו לו ולא יפרנסם עוד ומצואת בתו קטנה או אפילו נערה אפי' אינה סמוכה על שלחנו הרי היא ג' של אב שזקנו ג' משום איב' שלא יקדשנ' למנוול ולמפות שחין שהרי יש בירו לקדשה למי שרצה וכן מצואת עבדו ופחתו הכנענים ומצואת אשתו הן שלו דמה שקנה העבד והפחה והאשה קנה הפעל * אבל מצואת בנו שאינו סמוך על שלחנו אע"פ שהוא קטן וכן מצואת עבדו ושפחה העברים דלא שייך באילו איבה דקטן אינו סמוך על שלחנו ועבדו ופחתו העברים אף על פי שאוכלים על שלחנו בשכרם הם אוכלי' ומה להן ולא יכתו לפיכך חיה שלהן וכן מצואת אשתו שגרטה אפילו כספק נירוטין אף על גב שחייב עדיין לזונה מצואתה שלה דפירי הוא טעמא דמצואת אשה לבעלה אלא משום איבה הוא אית לה איבה ואיבה דהא רוצה לגרשת ובסמיכין על שרתחן אביהם דאמרן דמצואת לאביהם נמי משום איבה לא אמרן אלא דווקא בבנו ובבתו שדרך האב לזונה תמיד ואם לא יפרנסם האב לא יפרנסם אחרים אבל אדם אחר מעלמא הסמוך על שלחן חבירו חנם כגון יהוס וכיוצא בו הרי מצואתו לעצמו דלא תקני הכא משום איבה שאם לא יפרנסנו הוא יפרנסנו אחרים והנותן מתנה לקטן הסמוך על שלחן אביו הרי היא של אביו דמסתמא לאביו נתן אבל הנותן מתנה לבן גדול אפי' סמוך על שלחן אביו הרי היא של ה' דלא שייך כאן לחקן משום איב' שזה אין הוצ' להקנו' אלא להבן :

ג מצואת פועל לעצמו אף על פי שאמר לו סתם עשה עמי מלאכה היום לא שכרו אלא למלאכתו ולא למצואתו ואין צל' אם א' עורר עמי היום או נכש עמי היום שלא שכרו אלא לעשות מלאכה אבל אם שכרו ללקט מצואות כגון שטטף נדר

* לבוש עיר שושן חלכות פריקה וטעוץ *

או שהבעל הלך וישג' לו ואמר לו פרוק ה' פטור מצד פריק' וכן בבהמה ומשאו של גוים משו' צער ב"ח מיהא חי' ונפקא מינה במקו' שפטור משו' דין פריקה וחייב משו' צער ב"ח לחוד אס' ויצה זה ליהן לו שכר רשאי לקבלו :

הפוגע בטנים אחד רובץ החתה משאו וצריך פריקה ואחד פרק מעליו וצריך טענה מצו' לפרוק החילה משום צער בעלי חיים ואחר כך טוען בל"א כשהיו שניהם שוין אצלו או שניהם שונאים או שניה' אורבים אבל אם היה אחר שונא ואחד אורב מצוה לטעון עם השונא החילה כדי לכיף את יצרו הרע ודוקא בשונא בעלמא דלא עכיד השונא איסורא ואדרבה הוא לאו שפיר עביר במה ששונאו לכך יכוף את יצרו הרע אבל אם שונאו משו' דעכיד איסורא ועובר עכירה אין צרי' לטעון עמו החילה כדי לכוף את יצרו דהא שפיר עכיד במה ששונאו :

יא ושונא שנאמ' בתורה בל' פריקה כי תראה חמור שונאך ונולא בשונא מאוכזח העולם משתעי קרא אלא בשונא שהוא ישראל מדבר וכו' והיאך יהיה שונא לישראל והכהוב אומר לא השנא את אחיך בלבדך אמרו הזל בנזן שראוה לבדו שעבר עכירה והתרה בו ולא חזר הרי זה מצו' לשנאוהו עד שיעשה חסובה וישוב מרשעתו ואף ע"פ שערדין לא עשה השוקה אם מצאו נכהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות שמא ישהה בשביל מסגנו ויבא לידי סכנת והתור' הקפיד על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאת' שהם נלויס אל ה' ומאמינים בעיקר הדת שנ' אמר אליהם חי אני נאם ה' אלקים אם אחפזן במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה :

יב חמורים רבים שהולכים יחד ורגליו של אחד מהם רעועות אין חבירו רשאי להקדים ולעקר מעליו שזה גם כן ככלל עויב העוזיב עמו הוא אבל אם נפלו קטה הוא להקטו בין שיגל ורעועות רשאי לעבור מעליו שהם אינם מחוייבים לישראל שם בכבולו בין שקטה לאם להקימו הוא פטור בעצמו שהיה לו לזוהר ודין זה אסכנו אקרא דכתיב צדק צדק ה' ודף וכתוב בצדק תשפטו ויגמר אחד לדין ואחד 4 לפי שה' ודין זה כמו פשרה הוא שדבר נכון הוא כן שבעור שרא נפל ימהינו עליו וכסנפל שוב אין צריכין יוהר :

יג וכן שני חמירי' שפגעו זה את זה והיה אחד טעון משאו ואחד רכוב יהרדך צר ואין שניה' יכולין לעבור דבר נכון הוא שמעבירין את הרכוב מפני הטעון וכ"ש אחד ריקן ואחד טעון שמעבירין את הריקן מפני הטעון שניה' טעונים שניהם רוכבים שניה' ריקנים עושין פשרה ביניהם ונהני' שכר לאחד שימהין עד שיעבור חבירו :

יד וכן ב' ספינות שפוגעות זו בזו בנהר אם שתיהן עוברות שתיהן טובעו' ואם בזו אחר זו שתיהן עוברות וכן שני גמלים העולי' בסעלה נכוהה ופגעו זה בזה אם עוברי' שניהם בבת א' נפלים ואם בזה אח' זה עולים כיצד הם צושים טעוני' ושאינה טעונה תדחה שאינה טעונה ותחזור לאחוריה מפני הטעונה קרובה ורחוקה תדחה קרובה מפני שאינה קרובה שתיהן רחוקות או שתיהן קרובות או שתיהן טעונות הואיל וכולן ברוחק אחד הטל פשרה ביניהם והם מעלין שכר זה לז' אוהו שתחזור לאחוריה ותמתין על חברת' עד שתעבור וכה וכיוצא בו נאמר בצדק תשפטו עמיהך :

טו טיורא שחנח כמדבר ועמד עליה גוים לבחזה ולשלול ממנוס ופסקו מסון עם הגוים ונתנו להן ז' זשכין לפי ממנוס ואין מחשבין לפי נפשו שהרי לא באו על עסקי נפשות ואם שכרו הייר לנחיתם הדרך שלא יסהכנו מפני החיות והלפטים הרי אלו יטילו חצי שכר התיר לפי נפשו והציו לפי מסון דהתיר להצלת שניה' הצלת נפשו והצלת ממון והצרכו לו

משמע שעכשויו הוא רובץ במקרה מחמת המשאו שעליו ולא רבצן כלו' שדרכו בכך וכשהוא פסייע לפרוק לא יפרוק ויניחנו נכהל ויולך לו אלא יקום עמו ויחזי' ויטעון משאו עלי' שג' הקס הקי' עמו ואם הניחו ולא פיק ולא טען ביטול מצו' עשה דעזב העוזיב ועבר על מצוה לא העשה דלא תראה חמור אחיך וגו' :

ב היה כהן והכהמה רובצת בבית הקברות אינו מטמא לה דמצוה פריקה אינ' דוחה כל הלאווין הנאמרים בכהונה שלא לשמא :

ג וכן אם היה זקן שאין דרכו לפרוק ולטעון הואיל וצינו לפי כבודו פטור שנ' והתעלמת פעמים שאח' מתעלים בו' כמו שנתבאר לעיל בהשכת אבידה זה הכלל כל שאלו היה שולו היה פרוק וטוען הרי חייב ג' לטעון ולפרוק בשל חבירו ואם היה חסיד ועושה הרבה דברים לפניו משירת הדין אפי' היה הנשיא הגדול וראה בהמה חבירו רובצת החת משאה של חכן או של קנים וכיוצא בהן פורקן וטוען עמו : רש חולקין בזה כמו שנתבאר לעיל סוף ס' רס"ג :

ד פיק וטען וחזר ונפלה חייב לטעון ולפרוק פעם אחת אפי' מאה פעמים שנאמר עוב תעזיב הקס הקים לפיכך אחז' צריך לרדות עמו עד פרסה שמא יחזור ויפול אלא א"כ אומר לו בעל הטמא אינו צריך לך ועל בסעיף ו' :

ה כתיב כי תפגע ונול' וכתוב כי תראה ונול' ואחז' ל כי תראה יכול אפילו מרחוק תל' כי תפגע אי כי תפגע יכול אינו חייב אלא כפגיעה שמש' קרוב לו תל' כי תראה ראייה שהיא דרך פגיע' לפיכך אחז' למימתי חייב אדם לפרוק עמו ולטעון משיראהו ראייה שהי' כפגיעה וכמה שיערו חז"ל שיהו ביניהם רס' אמה ושני שלישי אמה שהוא א' מטבעה ומהצה כמיל היה רחוק ממנו יותר מזה אינו זקוק לו :

ו כבר אמרנו דלפרוק היא עליו מצוה מן החורה לעשות בחנם ורינה כמו כאבידה שנתבאר לעיל בסיום רס"ה אבל לטעון אע"פ שהוא מצוה אינו צריך לעשות' בחנם אלא יכול לומר לו אם תהן לי שכר אעזור לך ונטל שכרו הראוי לו אפי' אס' הוא איש בשל ממלאכה וכן בשעה שמדדה עמו עד פרסה שאמרנו בסעי' אינו צריך אלא כשהיה לו שכרו הראוי לו ואפי' אם הצריך להחנות עמו ביותר משכרו הראוי לו אין לו אלא שכרו הראוי לו דמסתמא לא התירה התורה להעלות כמו שירצה ליטול יותר מן הראוי לו :

ז מצא בהמת חבירו רבוצה החת משאה אף על פי שאין הבעלים עשה מצוה לפרוק מעליה ולטעון עליה שנ' עזיב תעזיב הקס הקים מ' מ' אם כן לכה נאמר עמו שאם היה בעל הכהמה שם והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו הואיל ועליך מצוה אם הרצה לפרוק לכך פרוק הרי זה פטור שנאמ' עמו ואם היה בעל הכהמה זקן או חולה הרי הוא כמאן דליתיה וחייב הפוגע לטעון ולפרוק לבדו :

ח אין חיוב טענה ופריקה אלא בכהמה של ישראל ומשויו של ישראל אבל לא בגויה דהא אחיך כתיב אלא שחכמים אמרו בבהמת גוי אם הגוי שם צריך לטעון עמו משום אינה ואפריקה חייב אפי' אין הגוי שם משום צער ב' ח' דבהמה ואם היתה הבהמה של גוי והמשא של ישראל אם בגויה מהמא' אחר בהמתו אינו זקוק לה' משום דין פריקה וטעונה אלא משום איב' או צער ב' ח' כמו שנתבאר ואם אין הגוי שם אלא הישראל חייב לפרוק ולטעון משום צער של הישראל :

ט וכן אם היה הכהמ' של ישראל והמשויו של גוי אינו חייב משום דין דשעינ' ופריקה אבל חייב לפרוק ולטעון משו' צערו כל ישראל שהוא עומד שם אצל בהמה ורואה הפסידו וצער בהמתו והנשמות אבל כהמת גוי ומשאו של גוי אינו חייב להשפך אלא משום איבה וי' דליפרוק חייב אפי' אין הגוי שם אפי' בבהמה של גוי משום צער ב' ח' דהוי דאורייתא וכן בכל מקום שפטור לפרוק כגון בחמור שהוא רבצן או שהוא עומד

לבוש עיר שוישך

הלכות הפקר ונכסי חצר

הצג

לו יהיו אל ישנו ממנה החמרים אם והגו כבר מנהג ביניהם
ילכו אחרי :

טו רשאים החמרים להתנות ביניהם כל מי שתאבד ממנו חמור מבני השיירא יעמידו לו חמור אחרת ואם פשע הוא ואבד אין חייבים להעמיד לו אחר אבד חמורו ואמר הנו לי רמיה ואינו רוצה ליקח חמור אחר והריני שומר עמכם כבתחלה אין שומעין לו אלא מעטדין לו. חמור אחרת כפי שיזדו יותר וישמור בהסתו ואפילו היה לו עוד בהמה אחרת כשיירא שבטבילה צריך להזדו ולשמור מ"מ מוסר נפשו לשמור יותר על שנים מעל אחר :

יז ספינה שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לשובעה וצריכין להקל ממשא' כדי שלא תטבע מחשבין לפי כשאוי ואין מחשבין לפי מסון והטביע' אינה תולה במסון אלא במשאוי ואל ישנו ממנה הספנים :

יח רשאים הספנים להתנות ביניהם כל מי שתאבד לו ספינה יעמידו לו ספינה אחרת ואם פשע בה ואבדה או שפיר' למקום שאין דרכה להלך שם באות' זמן אף ע"פ שכזמן אחר דרך ההל' שם כגון ביומי תשרי דרכו להלך במקום אחר וכיומי גיס' במקו' אחר והוא הולך ביומי גיס' בדרך תשרי או אפ"כ אפ"ה ה"ל פשיעה ואין חייבין להעמיד לו אחרת :

הלכות הפקר ונכסי חצר

דעג דין הווכה מן הפקר והפקד כיצד וכמה וכו' וז' סעיפים :

א כל דבר של הפקר סבירה הוא שכל הקודם בו זכה בין שהוא דבר מופקר ועומר שלא היו לו בעלי מעולם בין שהיו לו בעלים והפקירוהו :

ב והמפקיר את שלו אע"פ שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו :

ג ומה הוא הפקר שיאמר אדם נכסי הרי הם הפקר לכל בין במטלטלין בין בקרקעות :

ד וכיצד דין מה שהוא הפקר כל הקוד' זוכה בו קנהו לעצמו ונעשה שלו ואפ"ה שהפקירו דינו בו בדין כל שאר בני אדם ואם קדם זכה בו קנהו :

ה המפקיר את שלו אינו נקרא הפקר עד שיפקירוהו לכל לעניים ולעשירים כשמטה דרבתה התורה גבי שמטה ונכסיה לומר כל נטישות יהיו כשמט' זה הפקר ואם הפקירוהו לעניים ולא לעשירים אין דין הפקר עליו ואם נטלוהו עניים חייבים לתת ממנו מעט שאם זכו בו מן הפקר :

ו המפקיר עבדיו הגדולים הרי הם קנו את עצמם שהרי שוב אין להם בעלים וזכו בעצמם אבל מפקיר עבדיו הקטנים שאין להם לזכות אפילו בעצמם כל הקוד' והחזיק בהם זכה בהם וכן המפקיר את הקרקע כל הקודם והחזיק בה זכה בה :

ז דין תורה הפקר אכילו בפני אחר הרי זה הפקר ואם הוא דבר המתעשר נכשר מן המעשרות והפקד פטור מעשר כמבואר במקומו מכל מקום כיון שאין כאן אלא אחד שהפקיר בפניו ויכול זה לכפור ולחזור בו ולא יתנו עליו עדים אמרו חכמים ז"ל שלא יהא הפקר נכור וחייב במעשר מדרבנן עד שיפקיר בפני שלשה כדי שיהיה אחד זוכה אם ירצה והשנים מעידים ויש אומרים דמין התורה הוא הפקר אפילו הפקירו בניו לבין עצמו ונ"מ אם השאיל בהמתו לגוי ולא החזירה לו קודם השבת שיפקירה בניו לבין עצמו ודיו וע"ל בלבוש החור סימן רמ"ו סעיף ג' :

ח האומר הרי זה הפקר זה מספקא לן בנמרא אם ישיר להפקר כמו לגדר או לא ולא אפשר לומר לפיכך השני הו'

ספק הפקר דמספקא לן בלוישניה אם ר"ל הרי זה הפקר וגם זה הפקר או שמא היה כוונתו לומר זה יהיה כך וכך ולא הפקר אלא שלא סיים דיבורו לכך לא הוי אלא ספק הפקר אבל אם אמר זה כמו זה או שאמר וגם זה הרי התפיש השני כראשון וכבר אמרנו זה הפקר דין נדר יש לו והווי השני הפקר ודאי כמו התפיש נבי נדר :

ט המפקיר שדרו ולא זכה בה אדם כל ג' ימים הראשונים אם חזר בו הוי חזרתו תורה והרי הוא שלו לאחר שרעה ימים הרי החזק בהפקר ואין חזרתו מעילה לו שיהא שלו אלא א"כ קדם זכה בה שאז הוא זוכה מן הפקר שהוא ואז שוין בו שכל הקודם זכה :

י האומר שדה זו כופקרת ליום אחד לאחר אהר לשנ' אחד לשבוע אחת כל זמן שלא זכה בו הוא או אחר וחזר בו חזרתו תורה והרי היא שלו ומשוכה בה בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו והפקר לזמן הוי הפקר נמור כמו שמיטה שאינה אלא לזמן :

יא דבר שהוא מופקר ובא אחד ושמרו והיה מביט בו שלא יטלנו אדם לא זכה בו בהכחה עד שיגיבהנו אם הוא מטלטל או יחזיק בו אם הוא קרקע כדרך חזקה שקינה בה הלוקח :

יב המדברות והימים והנהרות והנחלים כל מה שבהם הפקד הפקר וכל הקוד' בהם זכה כגון העשירי והעצום והפירו' של אילנות של יער וכיוצא בהם :

יג הצד דגים מהימים ומהנהרות או שצד עופות או מיני חיות הואיל ואין להם בעלים זכה ובלבד שלא יציד כשרה חקירו ואם צד שם קנה שלא זכה בהם בעל השדה כיון שאינו משתמר שם כדכתובנא לעיל ואם היו הדגים בבבירים של בעלים וכן היה ועוף שכבבירים אף ע"פ שהוא ביכר גדול והוא כחוסר צידה הרי זה של בעל הביכור' שהרי משתמר שם ולא יוכל להמלט לפיכך הצד משם הרי הוא נזק' הלוקח דגים מתוך מצודתו שפרס חבירו כשהוא בתוך הים או שלקח ממצודת חבירו כשה' פרוסה כמדבר אף על פי שחבירו עדיין לא זכה בה מ"מ הרי זה אסור כדברי סופרי ואם היה המצודה כלי ולקח מתוך המצודה הרי זה גזול נמור שקנאן לו כליו :

יד הפורס מצודה בשדה חבירו וצד בה חיה או אף על פי שאין לו רשות לעשות דבר זה קנה דהא מ"מ הפקר הוא ואם היה עומד בעל השדה בתוך שדרו ואמר זכתה לי שרי קנה בעל השדה ואין לבעל המצודה כלום אע"פ שהוא כפריסת מצודתו גרם להיותו ניצודין שאם לא פרס המצודה לא היו באין לכאן אפ"ה כיון שאמר בעל השדה זכתה לי שרי זכה ואין לבעל המצודה כלום וע"ל ס"ר מה היה אם דחגה משתמר אע"פ שלא עמד בצד שדרו קנה בעל החצר :

טו דגים שקפצו לתוך הספינה קנה בעל הספינה שהספינה כחצר המשתמרת הוא ואינה חצר המהלכת דגים חצר המהלכת אינו קונה שאין הספינה הולכת מחסה עימה אלא עומדת היא והמים הם שמולכין אותה :

טז עני המנקה בראש האילן ומשיר פירותיה ונפלו לארץ אם באו ליד העני קודם שנפלו לארץ קנאם ואם נשלך אחר שנפלו מידו לארץ מוציאין מידו אבל אם לא בא ליד החלה אין בהם משום גזל להוליכם מיד הנוטל אבל לבתלה אכור לו ליטלם מדברי סופרים :

יז שחלים הגדלים בשדה פשתן כותר לכל אדם ליטלם מפני שספרמא הם הפקר שרדי מפסידין הפשתן וכל הנוטלין עביר ניה' לבעל הפשתן ואם עמדו על המיצר אינם מפסידין הפשתן ואסור ליטלם וכן אם כבר גדלו כל צרכן אפ"ה הם בין הפשתן בתוך השדה אסור ליטלן דמאי דאפסיד אפסיד ואין הבעל

לבוש עיר שושן הלכות הפקר וגבסי הגר

הבעל מפקירין עכשיו :

יח שדה שיש בה כלאים אם יש בו אחד מכלל מין אחר הוא הבר קונסין בעל השרה ומפקירין כל השדה :

יעד

עוד יש דברים המותרים מסל חבירו אף על פי שאינם הפקר ובו סעיף א' :

א עשרה תנאים החנה יהושע כשהכניס ישראל לארץ שיוותרו זה לזה ולא יקפידו וינהגין אף בחל' במקו' שיש לישראל שדות וכרם' ומפני שאינ' טכיהין עכשיו לא כתבה' ומי שרוצה לידע אותם יעיין בס' זה כשור בפנים מי שהיה לו נחיל של דבורים וכרחו וישבו על אילן של חבירו ויא' שיכול בעל הנחיל לקוף הענף כדי להציל נחילו ונותן דמי ענף לבעל האילן ויש חולקין ונוי שמכ' שדה לישראל וקבל הרמ"ם ולא כתב לו השטר הרי הוא כהפקר וכל הקוד' בה זכה ונתכאר זה כבר בס' קצו' :

יעה

דן הזוכה בגבסי הגר סמת בלא יורשים ובו ל'א סעיפים :

א כבר ידעת דגר שנחנייר בקטן שגולד דמי ואפי' באחים או אב ובנו שנחניירו אינם נחשבים קרובי' זה לזה ואינ' יורשי' זה את זה אלא בני' שגולדו לו אחר שנחנייר והי' הורתן ולידתן בקדוש' הם נקראו בניו ויורשי' אותו כמו שנכתבאר בלבוש ע"ז ס' ד' פ"ב ל"א ולא הניח בן שהורתו ולידתו בקדושה אע"פ שיש לו בנים שהיה הורתם שלא בקדוש' ולידת' בקדוש' כל נכסיו הם הפקר וכל הקודם בהם זכה :

ב גר סמת בלא יורשי' ובזבזו ישראל כל נכסיו אין הזוכין בנכסיו חייבים בקבורתו יותר משאר כל ישראל שהרי אין שיעבוד הקבורה חלה אלא לאחר מיתה ואחר מיתה מיד הופקרו הנכסים ואין שיעבוד הקבורה חלה עליהם שאינ' שלו **ג** והיה לגר שדה מסויימת בסצירה בארבע רוהותיה כיון שהביש בה אפי' בסכיס אחד קנה כולה אינה מסויימת במצריה קנה ממנה באותו מבוש עד כדי שילך הצמר בשעת חרישה ויחזור :

ד ואם יש דברים מפזקין בשדה לא קנה אלא עד הדבר המפסיק ומה הם הדברים המפסיקים המיצר והחצב שמתחמין בו החימין מפסיקין בגבסי הגר וכל המתחיק בשד' לא קנה אלא עד המיצר והחצב :

ה וכל המפסיק לפיאה מפסיק בגבסי הגר כיצד היה שם נחל או אמת המים לא קנה אלא עד הנחל או עד האמה וכל המפסיק בריש' הריבוס מפסיק בגבסי הגר כגון שהיה בין שתי השדות רשות היחיד או כרמלית ואפי' היה ביניהם רשות שהולק לגטי' מפסיק :

ו וכל דבר המפסיק לשומאה מפסיק בגבסי הגר כיצד כגון שנכנס אדם לבקעה זו ושומאה בבקעה בצדה האח' ואינו יודע אם הניע למקום השומא' אם לא כל מקו' שמחויקין אותו לשומאה הרי הוא כמקום אח' מוחלק בפני עצמו :

ז בקעה גדולה שיש בה שדות רבות וכולם של גר אחד ולא היה ביניה' לא מצר ולא חצב ולא דבר מדברי' המפסיקים ובא אחר והחזיק חזקה נמורה במקצת הקע' לקנות את כו' ה' בל הנקרא על שם אותו הגר קונה אותו ויא' דווקא בשדה בית השלחין שדרך להשקות' מבוז' או היה רגיל להשקות' כל אותה הבקעה מאות' הכור החזיק במקצת קנה כולם אבל בשדה בית הבעל אם פיר' לקנות כולם קנה כולם אבל אם החזיק בשדה סתם ולא פיר' לקנות כולם לא קנה אלא ממקום שהחזיק מלא מענה לארכו ולרוחבו וכמו שהוא שיעור מענה באותן השדות קנה אותה באורך וברוחב סרובע' ביצד כגון אם המענה הוא

מאה אמה והוא החזק' באמצע השרה קנה מלא מענה לכל ה' רוחותיה מימינו ומשמאלו ומלפניו ומלאחוריו דהיינו כאתים אמה על כאתים אמה מרובעים ואם החזיק בגבול השדה לא קנה אלא מענה מימינו ומלא מענה משמאלו ומלא מענה מלפניו הוד' השדה דהיינו כאתים על אמה' ואם הוא שדה שיש לו מצר לא קנה אלא מה שהוא בתוך המצר :

ח היו לו ב' שדות חלוקות ומצר אח' ביניהם והחזיק באחד לקנותה קנאה לקנות אותה ואת חבירתה אותה קנה וחבירתה לא קנה שהרי המצר מפסיק ביניהם לקנות לחברת' אף אותה לא קנה דהא לא חשב לקנותה וכ' שחבירתה דלא קנה בחזקה זו :

ט החזיק בה לקנות אותה ואת המצר ואת חבירתה או שהחזיק' במצר לקנות את שתי' מבעיא בגמרא אם קנאה או לא ולא אפשיט' לפיכך אם בא אח' והחזיק בה כראוי כדי לקנותה זכה האחרון :

י וכן שני בהים זה לפני' מזה שהחזיק באחד מהם לקנות אות' ואת השני לא קנה אלא זה שהחזיק בו בלבד החזיק באחד מהם כדי לקנות את השני אף זה שהחזיק בו לא קנה ויש אומרים שאם החזיק בפנימי כדי לקנות אותו ואת החיצון קנה שניהם דכיון דחיצון שמועבר לפנימי לדריסה הרגל הוא בטל לגבי הפנימי להיו' נקנה בחזקתו כל שנכתוין לקנות גם אותו :

יא המחזיק בשטר מנכסי הגר כדי לקנות הק' יקע הכתובה באותו השטר לא קנה אלא השטר בלבד לצוד על פי צלוחיתו שאין הקרקע בטלה אצל השטר :

יב נכסי גר שאינ' לו יורשי' ושאר נכסי הפקר ושד' שמכרה הגוי לישראל ועדיין לא החזיק' בה כולם דינם שוה יכל המחזיק בהם בדרך מדרכי החזקה שנתכארו בהלכות מצילה קנה חזין מאכילת פירות לבלוקח הוי חזקה ובכל אילו לא הוי חזקה כיצד הלוקח קרקע מחבירו והחזיק בה באכילת פירותיו קנה כמו שנתבאר בס' קצ"ב אבל בגבסי הגר' אין נכסי הפקר אפי' אבל פירות האילן כמה שנים לא קנה גוף האילן ולא גוף הקרקע עד שיעשה מעשה בגוף הארץ או יעבד עבודה בגוף האילן' ומעמ' דמסתבר הוא לגבי לוקח לא הוי אכילת הפירות חזקה אלא ראייה מוכחת שמכר והקנה לו השרה או האילן דאל לכ למה הניחו לאכול הפירו' אבל בגבסי הגר ובאילו צריך לעשות חזקה וקניין בגוף הקרקע ובאכילת הפירו' אינו מתקן כלום בגוף הקרקע :

יג וישנ' דברים יריבוס שאם הקדיק בהם הלוקח לא קנה שאינם דרך קניין של מקח ומסכר ואם החזיק באחד מהם בגבסי הגר או נכסי הפקר קנה מפני שהם מראין שהחזיק בגופן' של הנכסים והרי הם שלו מן ההפקר כיצד המוצ' פלטרין גדולי' כגוניים בגבסי הגר או בגבסי הפקר וסויד בהם סויד אחד או כייד בהם כייד אחד שכדברים אילו עשה מעשה חשוב בגוף הנכסים וקנה אותם והוא שעשה אותם בכנון אמה על אמה או יותר כנגד הפתח דשם נראה יותר שעשאו לנוי ויפוי הבית כאחד שמיפהא את ביהו נפירש סויד שטח בסיד וכיור ציורין מחוקין על הקיר שעשה מעשה בגוף הכותל לכך קנאו :

יד וכן אפילו לא צר בהן אלא צורה אחת של חיה או עוף קנה כיון דעשה מעש' חשיב אבל אם לא עשה אלא ציור מעשה פרחים בעלמא לא חשיב ולא קנה :

טו וכן הציע מצעו' בגבסי הגר כיון שייפה הקרק' בהצעתן קנה ויא' דווקא ששכב על המצעות דהואיל ונהגה מנוף הקרקע וגם הציע אותן קנה אבל אם מצאן מצעות ושכב עליהן או שכב בבית' בלא מצעות לא קנה וערך שם שלחן ואכל עליו' א דקנה :

טז הגר

לבוש עיר שושן הלכות הפקר ונכסי הגר קנה

כד המחזיק בנכסי הגר ובהפקר ואין דעתו לקנות אף פי
פי שגדר ובנה לא קנה שהרי לא היה דעתו לקנות כלום •
כה היה גודר ופורץ בנכסי הגר ובסכור שהם שלו אפי'
 שכיון לתקן שדהו לא קנה שלא כיון גם כן לקנות •
כו שדר בנכסי גר זה ובסכור שהם של גר אחר הואיל
 ונחכיון במעשיו אילו לזכות מההפקר הרי זה קנה •
כז מסכנו של ישראל ביד הגר ומת הגר ובא ישראל אחר
 והחזיק בו מוציאין אותו מידו שכיון שמת הגר פקע
 שיעבודו וחזר המשכון לחזקת ז' עליו והוא הדין נמי אם היו
 משכונות קרקע של ישראל מוחזקת ביד הגר ומת חוזרת
 קרקע לבעליה •

כח משכנו של גר ממושכן לישראל ומת הגר נבא ישראל
 אחר והחזיק בו הראשון קנה כנגד מעותיו והשני קנה
 המות' כר"א שלא היה המשכון בחצירו של הראשון אבל אם
 הוא בחצירו של הא' ומשה' מיד שמת הגר קניא לו חצירו אפי'
 שלא מדעתו ואין לזה האחרון כלום וכן הדין כפקרון של גר
 שביד ישראל מיהו דווקא' פקדון שיד' לו שיש לו בכיתו אבל אם
 הוא דבר דלא הל' לידע לבעל החצר יותר מאחר' לא קנה כיצד
 כגון מי שמת גר בכיתו והיה לו זהב ובסף באכנטו והוא לא
 ידע ובא אחר והחזיק בזה' ובסף שבאכנטו הא' זכה ולא קנאו
 בעל הכית מטעם חצירו שאין חצירו קונה לו דב' שלא היה לו
 לידע יותר מסאר בני אדם ועל סיר' ח' היה הגר חייב
 לישראל [כשטר או בעדים אין שום אדם יכול להחזיק בנכסי
 הגר בשיעור מה שהוא כנגד החוב דלא פקע שיעבודו דישראל'
 מנכסי הגר במיתת הגר והמחזיק בנכסי הגר יש לו דין יורש
 והבא ליפרע ממנו דינו כבא ליפרע מן היורשין •

כט גר שמת והניח עבדים גדולים הם זכו בעצמם וקנו
 עצמם בני חורין עבדים קטנים כל הקודם ומחזיק בהם
 זכה בהם שהרי אין להיד לזכות בעצמם •

ל גר ששמעו עליו שמת וכאו ישראל' ובזבו נכסיו ואחר כך
 באו ואמרו שלא מת או אמרו שמת והניח בן שהיתה הורתו
 וילידתו בקדושה או שהניח אשתו מעוברת הרי כולם חייבים
 להחזיר ואם החזירו ואחר כך שמעו ונודע ששמעה הראשונה
 היתה אמת שכראשונה מת או שמת בנו קודם שמת הוא או
 הפילה אשתו קודם שמת וחזרו ובאו אחר' ובזבו נכסיו שנית
 כל מי שהחזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה דאף על פי
 שמתחלה בדין החזיקו כיון שהחזירו על ידי השמועה השנייה
 כבר סלקו ידיהם ופקע' חזקתן וחזרו הנכסים להפקרן הראשון
 לפיכך מי שקדם אחר כך בשמועה שלישיית זכה קנה •

לא גר שמת ובזבו ישראל נכסיו והיו עליו 'חובו' כל מלה
 שניגבות מן היורשים ומן הלקוחות נכבית גם 'אילו
 שזכו בהם ואין גובין מהם אלא בשבת היו רבי' שהחזיקו בהם
 כל א' יכול לומר לבעל חוב הנחתי לך מקום לגבו ממנו לפיכך
 אחרון נפס' אין לו גובין מן הפני' אין לו גובין משלפני פניו כו' •

הלכות נחלות

דען סדר נחלות כיצד הוא ובו' סעיפים:

א כתיב איש כי ימות וכן אין לו והעברה' את נחלתו לבתו
 ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו
 אחיו ונתתם את נחלתו לאחי אביו ואם אין אחים לאביו ונתת'
 את נחלתו לטארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה וגומר
 כדאמר הכתוב וכן אין לו והעברתם וגומר ש"מ האיש לו בן
 הוא יורשו נמצא הבן הוא קודם לכל אדם ומדכתי' וכן אין לו
 אין ב' יד ולא כתיב אין לו בלא יור' כמו דכתיב מאן יבני' וגומר
 דרשו אין לו עיין עליו כלומר שאם אין כאן בן הקור' ועיין עליו
 הימנ' אם אין כאן שום זרע מן הן בן הן בת או בן הבן או
 בן

ב הניר את השדה בנכסי הגר הרי זה תקין השדה וקנה:
ג המפצל זמורות הנפץ או שרני אילנות וכפוח תמרים
 בנכסי' הגר אם דעתו לעבודה האילן קנה ואם דעתו
 להאכיל העצים לבהמה לא קנה כיצד היה כורת סכאן ומכאן
 חזקתו שנחכיון לעבודת האילן היה כורת מרוח אחת אינו
 מחכיון אלא לעצים שהרי אינו חס' לתקן האילן •

ד וכן המלקט עצים ואבנים מן השדה אם דעתו לתקן
 הארץ ששהא נקי נראים לו זריעה קנה ואם דעתו
 לעצים לא קנה כיצד לקט הגס והרק הרי זה בחזקת שנחכיון
 לנקות ולתקן הארץ • לקט הגס ולא הרק הרי זה בחזקת
 שנחכיון לעצים ואפי' אמר שמכיון לתקנה לא קנה דבעינן
 שיהיו מעשיו מוכיחין שמכיון לתקן הקרקע •

ה וכן המשוה פני הארץ אם דעתו לתקן הארץ לזריעה
 קנה ואם דעתו אינה אלא להשוותה להעמיד שם גורן
 לא קנה כיצד אם היה לוקח עפר ממקום גבוה ונתנו למקום
 נמוך הרי זה מתקן הארץ לזריעה וקנה ואם אינו מקפיד על
 זה משליך העפר והצרות ככל מקום שלא הקפיד הרי זה
 בחזקה שאינו מתכוין אלא להשוות הארץ לעשות מקו' לרוש
 בו ולעשות שם גורן •

ו וכן הפותח מים לתוך הקרקע אם לתקן הקרקע להשקות'
 קנה ואם לצוד דגים לא קנה כיצד עשה מקום שיכנסו בו
 המים בלבד וישארו שם הרי זה מתכוין לתקן הארץ שיתפשטו
 על פני כולה וישקיה אבל אם עשה שני פתחי' למים א' להכני'
 ואחר להוציא הרי זה מתכוין לצוד דגים •

ז הכונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחר והעמיד
 להם דלתות הראשין לא קנה שהרי לא עשה כלום בגוף
 הקרקע שהרי לא הועיל בכניין זה כלום לקרקע מעיקרא
 עיילו בה בריוחה והשתא נמי עיילו לה ברווחא ולא היו אלא
 כמי שעושה גל של אבנים על גבי הארץ שאינו קונה והשני
 שהעמיד דלתות קנה שהרי הועיל להיות נשאר מה שבתוכה
 וכגון שעשה' גילת ונעלה וה' אפי' עשה הראשון גם הדלת'
 ולא נעל' ובא השני ונעל שקנ' השני שהראשון לא הועיל כלום
 והשני הועיל ויש אומרים שכל זה מירי בבני' הראשון בעצם
 ואבני' שאינם שלו כגון שכנה בעצם ואבנים שהיו נכ' של גר
 ולא כיון הראשון לזכות בהם אלא על ידי הבניין והרי הבניין
 לא קנה או שבנה ע' פועלים והפועלים לא כוונו לזכות לו
 בעצי' ואבני' הלכך קנה האחרון אח"כ הכל ביחד והראשון לא
 קנה כלום אבל אם היו הלבנים משל ראשון או של גר וכיון
 הראשון לקנות' בהנפתחה קודם שקב' לבניין לא קנה לא זה
 ולא זה הראשון לא קנה הקרקע בדפירשנ' והשני נמי לא קנה
 דהא ק' הירד לתוך חורבת חבירו שלא ברשות וכנא' שיכול
 לומר עצי' ואבני' אני נוטל ואם כן כשעמיד האחרון הדלת'
 ונועל ורוצה לקנות יכול הראשון לומר עצים ואבני' אני נוטל
 נמצא הדלתות לא יועילו כלו' שאם ישול הראשון עציו ואבניו
 יטארו הדלתות לבדן ומה יועילו הלכך אם יבא הראשון ויקדו'
 ויסלק דלתותיו של האחרון ויעמיד דלתות אחרות מדידה
 הוא יקנה ואי לא היו דינ' הכי דשקיל קמא לביני' דידי' והאחרון
 דלתות וידיה וארעא הוי הפקר כדמעיקרא ואח"כ כל הקודם
 להחזיק בקרקע זכה •

ח מלא שדה הגר חרושה וזריעה ולא כיסה אחר הזריעה
 וצמחה ואכלה לא קנה דבשעה שזריעה לא השביח
 הקרקע כלום ובעת שצמח והשביח שבה הבא ממילא ואינו
 קונה • אכילתו אחר כך לא קנה דאכילת פירות אינו קונת
 בנכסי הגר כדכתיבנא לעיל סעיף יב •

ט היתח מחיצה בנויה בנכסי הגר ובא זה להחזיק בה
 ועשה מחיצה אחרת על גבה לא קנה ואפי' נכלעת מחיצת
 התחתונה ונשארו העליונו' קיימות שבשעה שכנה לא הועיל
 ובשעה שהועיל בא המעשה ממילא •

לבוש עיר שושן

הלכות נחלות

וכן אחין מן האם אין לרשוין זה את זה אלא כל אחד ואחד משפחת אביו יורש אותו ואפילו שהוקי שאין לו יורשים מן האב אין משפחת אביו יורשין אותו אלא הרי הוא כגד ונכסיו הפק'. אבל האישי יורש את אמו וכן הבת את אמה אם אין לה בן טרינס בנכסי האם כמו בנכסי האב שגיהם יורשין אותו אלא שהבן וזרעו קודמין לבת וכל זה ילפי' מקראי והכי ילפינן לה כתיב וכל בת יורשת נחלה ממשות בני ישראל וגומר. ומדכתי' ממשות משמע שבת אחת מקבלת נחלה משני משות והיאך בת אחת יורשת שני משות אלא בנון שאביה משכב אחד ואמה משכב אחר ומתו ולא הניחו אלא בת זו והיו לאביה נכסי' שישו' ש' אביו שהיה משכב ראובן ולאמה היו נ' נכסים שירשה מאביה שהיה משכב שמעון ובה זו היחידה יורשת שניהם אביה ואמה הרי יורשת נחלה משני משות ומשע מינת שהבת יורשת את אמה ואמרי' אין לו אלא בת כן מניין שירש את אמו בלומר דאיכא דמיטר בהכי קפיד קרא שהבן יורש את האב והבת יורשת את האם ומתריצין אמרת קל וחומר ומה בת שהורע כחה בנכסי האב רצה לומר שהרי הבן קוד' לה : יופה כחה בנכסי דאם רצה לומר שירשת את האם בן שיפיה כחו בנכסי האב אינו דין שיפיה כחו בנכסי האם בלומ' שירש אותה הרי לכדנו שהבן והבת יורשים את אבם אבל עדיין לא למדנו שיקדום הבן להבת כמו גבי ירושת אב ושמא כירושת האם שווין הם ושניהם יורשים יחד על זה אמרו ז"ל מדלא כתי' משני משות בני ישראל ונ' זכחב ממשות בני ישראל כלל שני המשות' כתיב' אחת להקישן ול' הקיש משה האם למטת האב מה משה האב בן קוד' לבת אף משה האם בן קוד' לבת : ה' אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאהיו מהאב כיצד אם מת הבן בחייו אמו ואחר כך מתה האם אין אומרים אילו היה עודנו חי היה יורשה ואם היה מת בלא בניס היה מוריש הנכסים לאחיו מן האב עכשיו גם כן נאמר אם אין לנו זרע אחיו מאביו יעמוד במקומו לירש אותה אין אומרים כן שאין אומרים שהיורש עומד במקום המוריש אלא בזרעו ולא בשאר יורש' לפיכך כתיב כאילו לא היה להבן והחזיר ירושת' למשפחה בית אביה כיון שאין לבנה זרע אבל אם מתה האם בחייו ואחר כך מת הוא אפילו היה קטן בן יומיו הואיל וחיי ב' אהריה אפילו שעה אחת יורשה ומנחיל הירושה לאחיו או ליורשיו שהם משפחת אביו ודווקא שגולד קודם סמת אלא שהיה קטן אפילו בן יומ' אבל עובר אינו יורש אמו אם מתה כשהיא מעברת להנחיל יורשיו מאביו אפילו יצא אחר כך חי לאויר העולם ומה ולא נעשה בר קיימא :

ב' כל הקרובים אפילו בעבירה יורשין ככשרים וכלות קרובים הם ועוד הא כתיב גבי ירושה' אין לו עיין עליו ככל מקום שהמצא אחד מקרובים אלו ירשנו אפילו פסולים כיצד היה לו את או בן טמור הרי זה יורש ככשר וכן כל שאני היורשים אבל בן משפחה או מגויה אינו בן לדבר מן הדברים ואינו יורש כלל שאינו מתייחס אחריו בן השפחה דכתיב האשה וילדיה ההיה לאדוניה וכן הגויה מדכתיב כיוסור את בנה בן בתך הבא מן הגוי קרוי בנה ולא בנה מן הגויה קרויה בנה : אין היורש' יוכל לירש אלא דבר שיש בו ממש אבל דבר שאין בו ממש או שוכת הנאה בעלמא לא שייך כירושה :

דע הבכור נוטל פי שנים ואיזה הוא בכור לנחלה וספק בכור ובנו סעיפים :

א' הבכור נוטל פי שנים בנכסי אביו כדכתיב את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים ואז' יוכל פי שנים בנכסים כלו' שיטול ב' שליט' בנכסים בין אם לא הניח אלא ב' בנים אחד בכור ואחד פשוט' בין אם הניח הרכה בנים אפי' עשרה לעולם ישול הבכור שני שליט' הנכסים והאחי' שליט' יחד

בת הבן או בן הבת או בת הבת וכן לעולם האם תמצ' שיש כאן זרע מן הבן אוהו הורע הוא קודם לכל וכן דרשו בכל אין שבפרש' או באם אין לו בת ובאם אין לו אחים וכן ככולם נמצא סדר נחלות כך הוא מי שמת בנו יורשו לא נמצא לו בן רואין וחוקרין אם יש לבן זרע בין זכר בין נקבה עד סוף כל הדורות עומד במקומו יורש הכל לא נמצא לו בן ולא זרע כמנו אם יש לו בת תירשנו לא נמצא לו בת רואין וחוקרין אם יש לה זרע בין זכר בין נקבה עד סוף כל הדורות הוא יורש הכל לא נמצ' לו בת ולא זרע תחזור הירושה לאביו כל מה שאע"פ שהכהוב לא הזכירו לא הוצרכה להזכיר' אדא' דהא חזינן כי הירושת היא בשלשלה הורע כיוצא' חלציו לא בצדדין אם כן מה' ס' שאמר ונתחם אותה לאחיו משמוש נחלה הא' שהאב יורש בקבר וכמנו הבא לאחים' ועוד לא יצתה ההורה להזכיר ולומר אם אין לו בת ונתחם את נחלתו לאביו כי ההורה דרך ברכה הדבר ולא בכנרתיה ואם תחזור הירושה מן הבן לאב הרי זה דרך כלה שזרעו נכרת בחייו מכל מקום אפילו שרבהת אותה ההורה בפסוק באמיו ונתחם את נחלתו לשאריו הקרוב אליו משפחתו ואמרו שארו זה האב מלמד שהאב קוד' לאחיו יכול יהא קודם אפילו לבן תלמוד לומר לומר הקרוב קרוב קרוב קודם יורע שהבן קרוב לאדם יותר מכל אפילו מאביו שכן מציינו שקם הבן החת אביו במקומו ליעוד ולשדה אחוזה ולא מציינו בשום מקום שקם האב החת הבן ובמקומו ואם כן מה שאמר הכתיב קרוב קרוב קודם רצה לומר האב הוא קרוב יותר מן האחים ועוד אמרו ומצאו דשארו זה האב דכתיב שאר אביך הו' וכת' האנמי כתיב שאר אבך הוא אין זה קישיא דאמר הכתיב משפחתו יורש אותה ומשפחת אב קרויה משפחה משפחה אם אינה קרויה משפחה דכתיב למשפחתם לבית אביה' ואם אין אביו קיים תחזור הירושה לזרעו שהם אחי המת אם יש לו את יורש הכל לא נמצא לו את רואין וחוקרין אם הניח זרע עד סוף כל הדורות עומד במקומו לירש לא נמצא לו את ולא זרע ממנו תחזור הירושה לאחיות המת או לזרעה עד סוף כל הדורות לא נמצא לא אחות ולא זרע ממנה תחזור הירושה לאביו אביו של מת ואם אינו קיים חזור לזרעו שהם אחי אביו המת אם יש לו אחים או לזרעם עד סוף כל הדורות ואם אין אחים לאבי המת ולא זרע מהם תחזור לאחות אבי המת או לזרעה עד סוף כל הדורות ואם אין אחיות לאבי המת ולא זרע ממנה תחזור לאביו אביו של מת ואם אינו קיים חזור לאחות אביו של מת או לזרעה עד סוף כל הדורות ועל זה הדרך נחלה ממשמשת נ ועולה למעלה עד ראובן בן יעקב וכן לכל השבטים ולעולם כשאין האב ולא זרעו ממשמשת דור אחד למעלה והזכרים וזרעם עד עולם קודמין לנקבות בנון בנות אחי המת לאחות המת ובנות אחי אבי המת לזרעה אבי המת לזרעה אבי המת :

ב' לפיכך מי שמת והנח' בתו ובה רבן ואפי' בת בת הבן עד סוף כמה דורות היא קדמת לירש הכל ואין לבת כלום והוא הרין לבת האם עם האחיות ולבת בן אחי אביו עם אחות אביו וכן כל כיוצא בזה :

ג' מי שהיו לו שני בנים ומתו שניהם בחייו והניח האחד שליטה בנים והשני לא הניח אלא בת אחת ואחר כך מת הזקן בת הבן יורשת חצי הנכס' ושלש' בני הבן האחר יורש' החצי האחר שאנו רואין כאילו הבני' קיימין ויורשין בשוה וכל אחד מוריש לבניו חלקו ועל דרך זה הולקין בני האחים ובני אחי האב עד ראש הדורות שכל מי שמוריש נכסיו ואין היורש קיים אלא יורשו היורש ולאחר מכניו יורשים רבים ולשני אין לו אלא בן אחד או אפי' בת אחת נוטלת חלק בחלק המרוכז : ד' כבר אמרנו דילפינן מקרא' משפחת האם אינה קרויה משפחה לפיכך אין האם יורשת את בנה ולא את בתה

לבוש עיר שוטן הלכות נחלות קנה

ראשית אונו לו משפט הבכורה והאילו ואב קאי לומר לו משפט הבכורה ולא לה לפיכך אם אין לאב בנים ונושא אשה אפ"י יש לה כבר כמה בנים מאיש אח' וילדה לו הוא בכל הנחלה לתת לו פי שנים אבל אם היו לו בנים ונושא אשה שלא ילדה כבר וילדה לו אינו בכור לנחלה ;

ג נוי שהיה לו בנים בניוהו ונתגדיר ונולדו לו בנים אין לו בכור לנחלה דבנים שהיו לו בניוהו איה להו חיים אחריו דכתיב כלאדן בן בלאדן לפיכך אין הכא אחריו בניוהו נקרא ראשית אונו אבל ישראל שהיה לו בן מהשפחה או מהנויה הואיל ואינו קרוי בנו הכא לו אחריו מן הישראלית הוא נקרא ראשית אונו ונוטל פי שנים ;

ד היה הבכור ממזר אפ"י הכי נוטל פי שנים שנאמר כי את הבכור בן השנואה יכיר שפירשו אפילו שנואה בנישואיה כלומר אפ"י עשה איסור בנישואה שלא היה לו לישאנה מחמת איסור כגון אחת מכל הערוות והולידה לו בן אפילו הכי יכיר אותה לתת לו פי שנים ואין צריך לומר אם היה בן גרושה או בן הוצהה ;

ה סדכתיב והיה הבן הבכור אחז"ל דמשמע שירא בן בכור ודאי ולא ספק בכור לפיכך אמרו מי שנשפח לנו אס הוא בכור או פשוט כגון שילדו שתי נשוי כחד ואין ידוע איזה ילדה החלה אם היכרו בשעת ילדהוהו ליה בגור ודאי כאורה שעה ולבסוף נחערנו ואין סכריזן איזה הוא בכור כור בין הרשאה זה לזה ותובע את האחים אם אני הבכור תנודי הרק בכורתי ואם אחי בכור תנו לי גם כן שהרי נתן לי חלקוהם חולקין יחד חלק בכורה ואם נהערכו מיד ולא הוכרו מעולם לא מרני להו הרשאה זה לזה שהפסוק מעשם מלתה להם חלק בכורה דבכור ודאי אמר רחמנא ולא בכור ספק שלא נודע מעולם אשה שלא שהתה אחר מיתת בעלה ג' חדשי' ונסאת לאחר וילדה לוסף שבעה חדשים ואין ידוע אם הוא בן חסעת חדשים לראשון או בן שבעה לאחרון אין לו כלום בנחירות שניהם ואפילו כפשוט אונו נוטל שכל אחד ידהו אותו אצל השני לומר לאו אהינו את והמוציא מהביתו עליו דראיי והנולד אחריו נוטל בנכסי שני כפשוט אבל הרק בכורה אין לו אפילו יכתבו הרשאה זה לזה דהא לא נהבדר טעולם איזה מהן בכור והתורה מעש ודומר בכור ודאי ולא בכור ספק ;

ו אחז"ל שלשה נאמנים לומר שהוא בכור היה אמו ואביו היה נאמנת מיד אחר שנולד לומר זה יצא ראשון ומסי' מתחת ידה שוב אינה נאמנת אמו נאמנת עליו כל שבעה שעהוין אין אביו מכיר בו שלא יצא מההה ידי אמו יבנים לבית ככאן ואילך מוטל על אביו להכניסו בבירה ומאז והלאה הוא נאמן עליו לעולם דכתיב יכיר יכירני לאחרים התורה האמינתו עליו לומר זה בני בכור ואפ"י אמר האב על מי שלא הוחזק שהוא בנו ואמ' עליו בני הוא ובכור דוא נאמן ונוטל פי שנים וכן אם אמר על המזה פ' לנו שהוא בכורו ס שאינו בכור נאמן מיהו אם אמר פעם אחת על אחר שהוא בכור לא יוכל אחר כך לומר על אחר שהוא בכור דכל היבני שהתורה האמינתו אפ"י דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כמו בעדים ;

ז שמעו ערים סאמר פלוני בני בכורו הוא נוטל פי שנים פלוני בני בכור הוא אינו נוטל פי שנים שמי בכור דהיינו הוא דקאמר ואם אמר דברים שמוכיחים שנהבין לומר שהוא בכור לאב נוטל פי שני' כגון סאם פ'ו בני בכור הו'והו מרפ' חולי העינים הרי זה בכור לאב קאמר דנמינו דרוק של בכור לאב מרפא ולא רוק של בכור לאם והוא הדין אם מת רבכור והזכיר עליו בהספדו הוי על בני בכור העניין נס כז מוכיח דבכור לאב קאמר ונוטל פי שנים ככנסו אביו ;

ח האב שנשהתק בודקין אותו כדרך שבדקין ריג' ע"ל בלבוש הבוין סימן קכ"א אם רמז או כתב סוד בכורו נוטל

אחר כמו בפשוט אחר ה' והיה ביום ו' ונחילו את בניו ודומר רבחה התורה נחלה אצל אחיו לומר שאינו נוטל אלא פי שנים כא' מהם כיצד הניח חמשה בנים ואחד מהם בכור מחשכין הבכור כשנים ועוסין ססה חלקים מן הנכסים ונוטל הבכור שני חלקים והיינו שלישי הממון וכל אחד מן הארבע' שששים נוטל שנתו וכן אם הניח חסעה בנים מהשכין הבכור לשנים ודאי הם עשרה בנים וחולקין הנכסים לעשרה חלקים ונוטל הבכור שני חלקים שהם חמשת הנכסים וכל אחד מהששנה שששים נוטל עשרית הממון וכן על דרך חלוקה זאת חולקין לעולם ;

ב ואילו שני החלקים השוכין לו כחלק אחד שזהו חלקו וצריכין ליחסם לו שניהם ביחד בפצר אחר ועל סימן קע"ד קע"ב ;

ג אין הבכור נוטל פי שנים אלא כשנולד בחיי האב שנא' יכיר כלומר צריכים שהאב יכירנו והיינו שראהו בחיו אבל אם נולד אחר מיתת האב כגון סמה והניח אשתו מעוברת וילדה האומים אחד בכיר ואחד פשוט או שהיו לו שתי נשים ומת והניחן מעוברת אין הבכור נוטל פי שנים שהרי לא הכירו אביו מיהו לא דוקא שראהו והכירה אלא אפילו לא הכירה וק שהיה ראוי להכירו אין הכירא מעבבת בו דהא ק'ל בכל התורה כל הראוי לבילה אין בילה מעבבת בו לפ' אם יצא רוב פדחתו בחיי האב הרי הוא כילוד ונוטל פי שנים אע"פ שלא יצא כל ראשו לאויר העולם עד לאחר מיתת האב שהרי היה ראוי להכירו יא' שאם נולד כשהוא נוסס אין זה נקרא ראוי להכירו ואינו נוטל פי שנים ;

ד בכור שנולד שומטום ואחר כך נקרע נמצא חר אינו נוטל פי שנים דבעיני שירא זכר משעת לידה דלתיב והיה הבן הבכור שיהא בן משעת דויה והיינו משעת לידה וכן המומטום אינו ממעש כחלק בכורה שנ' וילדו לו בנים שיהיו בנים משעת לידה כיצד אינו ממעש כחלק בכורה הרי שהיה לו בן בכור ושני' שששים וזה הש' שששים שנקרע נמצא זכר הרי יש כאן ארבע בנים כשעת מיתה אין אומרים יטול הבכור שני חמישות הממון כיון שיש כאן ג' בנים בלא הוא אלא נוטל הבכור תחילה רביעית הממון כחלק הבכור שלו כאילו לא היו עמו אלא ב' פשוטים בלבד ואח"כ השלשה רביעים הנשארים חולקין אותו לארבע חלקים ונוטל הבכור חלק אחד כעד חלק פשיטותו וכן כולם שני הפשוטים עם המומטום הנקרע כל אחד חלק אחר בשוה עם הבכור וכ"כ בן הנולד לאחר מיתת האב שאינו ממעש כחלק בכור דילדו לו בנים בעי' הא ליה ;

ה קטן בן יום א' ממעש כחלק הבכור אבל לא העובר דהא וילדו לו בנים כתיב שנולדו לו בחיו משמע ;

ו בכור שילדה אמו נפל תחלה אפילו יצא רוב הנפל חי לאור העינים כגון שהיו האומים כבשנה אחר נפלו וא' כלולו חדשיו והוציא הנפל ראשו חי והחזירו ובה חבירו וקדמו ויצא זה האחרון הוא בכור לנחלה דראשון לא הפסידו אף על גב דראשו שהוציא חסיד לידה מעליא אפ"ה הוי השני בכור לנחלה מ' דנבי נחלה כתיב רשעית אונו סי' ט"ב אביו דזה עליו אם מת יצא נפל שהוציא ראשו ראשון אע"ג דהוי כילוד לאו בר קיימא הוא ואין לבו דוח עליו ואינו בכור אלא השני הבא אחריו וכן בן מ' שיצא ראשו מת והחזירו ויצא אחיו הבא אחריו הוא בכור לנחלה דהא ראשון לא חסיד שאין הלב דוח עליו אבל בן חסעה הששים שיצא ראשו חי הבא אחריו אינו בכור לנחלה שהרי לב אביו דוח על הראשון שהיה בן ט"ז ;

ז יוצא דופן והבא אחריו שניהם אינה בכורים הראשון לפי שא' נולד ממקום לידה והבא אחר וילדו לו בני' ממקום לידה והשני אינו בכור שהרי קדמו אחר שהיה לב אביו דוח עליו ואין השני ראשית אונו ;

ח הבכורה ככתב תלוייה רחמנא ולא באם כדכתיב כי הוא

* * * לבוש עיר שושן * * *

הלבנות גחלת

נוטל פי שנים :

טו פי שחיה לי שני בנים בכור ופשוט ומחו שניהם כחיו והגיהו בנים הבכור הניח בת והפשוט הניח בן כל אחד עומד במקום אביו והרי בן הבן השוטף יורש בכנסי הזקן שלישי שהוא חלק אביו ובת הבכור יורשת שני שלישי שהוא חלק אביה שהיורש עומד במקום המוריש אפי' לחלק הבכורה ולמדו דבר זה מנ"ש שהיתה קבלה בידם נאמר מטפס לנכי בכורה לו משפט הבכור ונא' משפט נכי יורשת חלק פשוט' והיתה לכם לחקת משפט מה משפ' האמו' נכי יורשת פשוט' אתה רואה הבן כאילו אביו קיים ליטול חלק פשוט' אביו אף משפט הנאמ' גבי בכורה אתה רואה את הבן כאילו אביו קיים ליטול חלק בכורה אביו :

דעה

אין הבכור נוטל פי שנים לא כמלוא ולא בשבח ואם סבר חלק בכורה וכו' י"ד מעינים :

א כבר אמרנו כספן הקודם סיעין ח' דבכורה נאם הלייה רחמנא לפיכך אין הבכור נוטל פי שנים אלא בכנסי האב אבל לא בכנסי האם ואפילו אם הוא בכור לאב ולאם ומתה אמו והגיהו נכסים הוא והפשוט חולקין שוה בכנסים :

ב פי טמה והגיהו בנים ואלמנה ומהה האלמנה קודם ב שנשבעה על כבודה כל הנכסים בחוקה הירשי ואין להאלמנה בהם כלום ונוטל בהם הבכור פי שנים :

ג אין הבכור נוטל פי שנים אלא במה שהיא כוחק בכיהו אביו בשעה שמת שנאמר לתה לו פי שנים בכל אשר ימצא לו והיינו בכל מה שה' מיחזק בידו אבל לא במה שראוי לכא לו אחר מ'חזק כגון אם מת יעקב בחי אביו יצחק ואח"כ מת יצחק ובני יעקב יורשין אותו אין ראובן הבכור נוטל פי שנים בכנסי יצחק כיון שלא היה מיחזק ביד יעקב בשעת מלא היה ראוי לכא לו אחר כך וכך אם היה מלוא ליעקב ביד אחרים אינה נקראת מיחזק בה דחופר' גובינא ואין הבכור נוטל בה פי שנים :

ד וכן אין נוטל פי שנים בשבח ששכחו נכסים אחר מיחת אביהם דהוי נמי ראוי שהרי לא היה מיחזק בידו בשעה שמת מיהו דוקא בשבח שכא על ידי שורח והוצאה עד שרא' קצת שינוי בכנסים מהמת שבא להן פניס' דבטוח באורו שבח אינו נוטל פי שנים אבל שבח דמילא ולא איסתגאנו אטיב כראוי ונוטל פי שנים לפיכך אם הניח להם אביהם פרה משרתה או כוכרה ב' דאח' יואין סזונותה על הירשים והרי החכיות והשכירות בא להם מסילא בלא שורח ושינוי בפיה או שהיתה הפרה רועה באפר יולדה נוטל הבכור פי שנים בשכירות ובה וק' לדה ולא משכינז הולד עצמו לשינוי דמעיקרו עובר והשתא ולר' דשאני עובר דירך אמו הוא והיה ליה כלא אשחני' הניח להם עבר או בהמה שסאה שאוכל ועושה נוטל בהם הבכור פי שנים והפשוט ח'ק אחר והיינו שעוברים לבכור שני ימים ולפשוט יום אחד וכן לעולם :

ה שחש אחר סכניו אביו בהמה בחיי אביהם ודרכו לתת המנהג לאביהם ואחר כך מת אביהם קודם שהורכו המתנות נוטל הבכור פי שנים במתנות של אותה בהמה דמתנות שלא הודמו כפי שהורמו דמי והיו באילו באו לר' אביהם כחיו :

ו כבר אמרנו שאין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששכחו נכסים לאחר מיחת אביו כ' סתקנו חול בשבאים לחלוק נוטל הבכור שני חלקים מן הנכס' כמו שה' עם שבחן ואח"כ

טמן שכח היחר שגמל וזוהו לאחיו דמיס בעד יחר השבח סגמל עם חלק הבכורה ודוקא בשבח דאיהנו הנכסים כגון כרמל שנעשו שביים ובפניות שנעשו המרים אבל אם שבח הנכסים מחמ' עצמן ולא נשתנו כגון אילו קטן שנולד ונתעבה וארץ שעלתה טרמון מאליה הרי זה נוטל פי שני' בשבח כזה ואם מחמת הוצאה אינו נוטל בכה דברים אמורים שלא מיהח בהן אבל אם מיהח הבכור בפשוטים ואמר להם אל השבעו הנכסי' בהוצאה עד שנתחילוק ולא שמעו לו והוה שבח'וים אם לא עשו כהם שינוי כגון שהיו ענפי' שחוכרים ובצרים שאין בהם שינוי אלא שבח בצירויש בהם נוטל פי שנים בשבח בציריה ואם עשו בהם שינוי כגון שדרכום קנאום כשינוי ואינו נוטל פי שנים בשבח דריכה וגם לא בהפסד שאם נשפך היין או נתקלקלו הענבים שאינן היין כמו שהיו שיון בשחו ענבים משלימין דמי הענבים כשעת הגזלה דהיינו כמו שהיו שיון קידום הבציר וכן אם לא שינו כגון שבצרים ונתקלקלו אין לו חלק בהפסד אף על פי שיטלו חלק בשבח כיון שמהה ביד ידו על העליונה :

ז כבר אמרנו שאין הבכור נוטל פי שנים במלוא שהיה לאביהם ביד אחרים ואפילו כמלוא בשטר אינו נוטל ל'ס נבי קרקע לא כנא נבי מעו' כולהו ראוי מיקרי שהרי היו פהוקרי גובינא במה דברים אמורים במלוא בלא משכונ אבל אם היה משכון בידו שהלוח עריו לישראל אפי' משכנו בשעה הלוואתו קרוי מוחזק ונוטל ממנו פי שנים דהא קיימא לן בעל חוב קונה משכון וכדרידה דסיא אבל במשכון של נים דק'ל אינו קונה משכון ראוי מיקרי ואינו נוטל ממנו פי שנים במה דברים אמורים במשכון של נוי שעיין לא הגיע זמנו לפדות אבל במשכון של נוי שכבר נחלס ברנא דמלכותא הרי הוא נחשב מוחזק ביד האב ונוטל ממנו פי שנים ואם המלוא על משכונא של קרקע באהרא דלא מסלקי שקיל בה פי שנים והוא דלא משו' זמנא בחיי אבורהו שביון שלא היה יכול לפרק בחיו קרוי לו מיחזק ונוטל ממנו בכורו של מלוא פי שני' וגם כיון שבגלות הזקן יוכל להיות לסלקו קרוי נמי מוחזק לנכי לוח ובכור הלוה נוטל גם כן ממנו פי שנים כשחזר להם ואם היה לאב מלוא ביד הבכור הרי זה סבך אם יטול בה פי שנים אם לא דמספקא לן אם נאמר כגון דא וודאי הבכור רוצה לשיעבוד נכסיו לאביו לנכרו ובעין יפה גמר וסמני נכסיו ו לאביו כדי שיהא אביו קרוי מוחזק ביד מלוא וישול בה פי שנים או דילמא לא טנא משאר מלוא ואם כן הוה ליה מסון המוטל בספק וחולקין כלומר נוטל במלוא זו חצי חלק בכורה וזם היה לאב שחפזות ביד אחרים אפילו בעיר אחרת קרוי מוחזק ונוטל ממנו פי שנים ואם השאחף הלוה עסק השוטפני על משכונו דינו עמהם כדון משכון שבידו שכתבו הן של ישראל הן של גוים :

ח חלק בכורה מתנה קרייה רחמנא דבתו' להת לו פי שנים והנחמן מתנה ומזכה לו ע' אמר אין מקבל מתנה זוכה במתנה עד שיטמע ויתר' בה שאילו כשטמע צוות לא זכה לפיכך חלק בכורה נמי ש'א במתנה לא זכה בה בכור עד שיכין לזכה בה ואילו אמר אינו רוצה בה אבד זכותו מיד וזו היא שאמרו שאם אמר אינו נוטל ואינו נותן רשאי כמו שיתבאר בסעיף י' בע'ה בשם שאמרו באקבל מתנה ס'אם צוות בשעה שטמע לא קנה ומשמע זה גס כן אמרנו כל סבת שהשביחו נכסים בהוצאה כל זמן שלא גלה ברעתו שהיא רוצה לזכות בה אפי' כרברים ולא אשהנו הנכסים הרי ת' סל אחיו ומיד שנלה דעתו ומיתה ואמר שהוא רוצ' לזכות בה זכה נשלו השביח כמו שכתבו בסעי' ו' ומשמע זה נ'כ בכור שסבר חלק בכורה שלו קודם חלוקה פסקרו קיים שכיון שנלה דעתו שהוא חפץ במתנתו זאת היא שלו ויכול לסוכרה אפילו קודם חלוקה

לבוש עיר שושן

הלכות נהלות

חנו

ה'קה ולפיכך גם אם חילק עם אחי במקצת נכסים בין במקרקעי בין במש'שלין ונטל חלק כפשוטו גיל'כדעהו שסחל ע' ח'ק בכורהו ואבר בכורהו ככל הנכסים אפי' בגילוי דעת בעלמא כיון דמתנה קרייה רחמנא ואינו נוסל גם בשאר אלא כפשוטו :

ט במה דברים אמורים שלא מיחה אבל אם מיחה ואמר בפני שנים עניינים אילו שאני חולק עם אחי בשוה לא מפני שמחלתי חלק בכורה הרי זו סחאה ולא יותר בטאר גכסים ואפי' מיחה בענבים כשהם מחוברים ובערום וחלקום בשוה לא יותר בשאר נכסים כיון שמיחה וחלק בשוה מיד בעוד שלא נעשה בהם שינוי גדול אבל אם מיחה ועשו שינוי גדול שהמתין עד שארכוס וחלק עמהם בשוה ביין ולא מיחה בהם משנעשה יין ויתר גם בשאר נכס'הא למה זה דומה למי שמיחה בענבים וחלק עמהם בשוה בזתים שהרי יותר בכל וכן כל כיוצא בזה :

י יצא עליה שטר חוב ככו'פורע בו פי שנים ואם אינו רוצה ליטול פי שני ולא לפרוע פי שנים רשאי ברכתיכנא טעמ' לעיל מתנה קרייה רחמנא ואין נותנין לאדם מתנה בעל כרחו וכי תימא מאי נפקא מינה במה שאמר אינו נוסל פי שנים ואינו פורע פי שנים יש נפקות בדבר שאם שאר הירושי'קטני' או אם אינן כאן שאין בעל חוב יכול לגבו ממנו אלא כפי חלק הפשיטות שרוצה ליטול ויש מי שאומר שאם אחר כך רוצה לחזור בו שוב אינו יכול שמיר סחל זכו הירושים בחלקו ל ודוקא בחלק הבכור דמתנה קרייה רחמנא דמיד שאמר אי אפשריבה דבריו קיימין הילכך מבי אמר אינו נוסל לא מצי אדר ביה אבל בחלק פטושות אי אמר לא יריתנא ולא פרענא ובי פרעו אחי בזוהי הדר ואמר הבו לי מנתי ואפ' לכו זוזי מצי הדר דמבי מיית אכיה זכה בחלק פטושות וכי אמר לא יריתנא ולא פרענא דיבור בעלמא הוא ואין כאן לא זבני ולא מהנה ולא הפקר ולמה לא יחזור בו היו לאביהם קרקעות משועבד' לאחרים מיקרי אוחזקים ונוטל בהם הבכור פי שנים אבל אם חזיב'ם למלך ודר'המלך ליקח קרקע בעד המס הרי הקרקע מחזקת ביד המלך שהמלך נקרא מחזק בכל הקרקע' והשועבדים בעד מס והרי הוא ראוי לגבי אביהם ואין הבכור נוטל פי שנים אבל במקום שאין דרך המלך ליטול הקרקע מיקרי מוחזק ונוטל הבכור פי שנים היה לאביהם קרקע המוכרת בלו מאחרים מהיום ולאחר מיחה או שהיה לו קרקע שגולוה ממנו וק'ל קרקע אינה נגזלה וכן אם נגנבו לו ספרים מסתמא אין דרכו להתייאש מהם כל אילו נקראו מחזקים ונוטל הבכור פי שנים מהם :

דע דין האומר זה בני או אחי או עבדי וחוזר ואומר אינא וכו' ו' סעיפים :

לומר מן דאם לא כן קרא למה לו :

ב ודוקא לתת לו ירושה אמרו' בשאר קרובים שהאמינת ההורה אבל ליטול ממנו ירושה לא אמרו' שהאמינת התורה בשאר קרובים לפיכך אם היינו מוחזקין באחד שהוא אחי או בן אחי או בן דוד ואמר עליו אינו אחי וכן אחי או אינו בן דוד וכדי שלא יירשנו אינו נאמן אע"ג שיש כאן גם כן מינו שהיה יכול להעביר ממנו הנהלה ולתתה לאחרים מכל מקום לא מצינו שהאמינתו ההורה והוי כאילו אמר אחי הוא ולא יירשנו שאין זה בידו כמו שיתבאר אבל נאמן הוא על מי שהוא מוחזק לבנו לומר עליו שאינו בנו כפי שלא יירשנו דגבי בנו מצינו שהאמינתו אפילו לסלקו מן הירושה דהיינו שיכול להכיר אפילו בן בין הבנים לומר זהו בכורו ואפילו הוא מוחזק בן שני או בן שלישי שלו וא"כ הראשונים אינן בניו אלא מכזרים אפילו הכי נאמן כמו שנתבאר בלבוש הבין ואינמן ואפילו היו לבן בנים גם כן נאמן עליו לסלקו מן הירושה ואף ע"פ שאינו נאמן עליו לומר אינו בנו לענין יחוס ואין מחזיקין אותו ממזר על פיו כשיש לו בנים כשה שנתבאר בלבוש הביץ ס"ג נאמן הוא עליו לענין שלא יירשנו הוא ובניו מיהו דוקא בעוד שהבן חי האמינתו התורה עליו בין להתלו בין ליטול ממנו אבל אם מת הבן ואמר על בני בניו אין אילו בני בני כי אביהם לא היה בני אינו נאמן אף על הירושה כיון שאין הבן קיים דהוה ליה לגבי בני בניו כאילו אמר זה אינו אחי שאינו נאמן שלא האמינתו התורה אלא לגבי בנו כשהוא קיים :

ג האומר זה בני וחזר ואמר עבדי אינו נאמן במה שאמר עבדי וע"פ שנוטל להרץ ובריו ולומר האי דקרי לית סתחילה בני משום דאזהבו כבנו דחזקה הוא שאין אדם קורא לעבדו בנו וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד' אבל אם אמר עבדי וחזר ואמר בני נאמן שאין זה חזיר מדיבורו אלא פירש שמה שקראהו עבדו רצה לומר שהו משמשו עבד אבל הוא בנו ונאמן אפילו אינו משמשו כתשמיש של עבד מכל מקום מפני אהבהו אמר כן שמקובל עליו תשמישו אפילו היא קלה כתשמישי עבדות' אבל אם אמר עבדי זה שוה כך וכך או כיוצא בזה דברים שאין אומרים אורן' אלא לעבד וחזר ואמר בני אינו נאמן אפ' משמשו עבד שאם היה בנו לא היה אומר עליו כך :

ד היה עובר עליבית המכס ואמר בני הוא זה וחזר ואמר עבדי נאמן שלא אמר תחלה בני אלא לפוטרו מן המכס אבל אם אמר בבית המכס עבדי הוא וחזר ואמר בני אינו נאמן דאם כן למאי קראו מהחלה עבדי בבית המכס והא דמהימן בבית המכס כי אמר עבדי הוא הני מילי דלא אר חזק' אמיה בכת ישראל אבל אי אחזקה אמיה בבית ישראל לאו כל כמיניה למימר עליה עבדי הוא דכי מהימניה רחמנא אבריה כיון דאמר בני זה מסזר הוא דאיכא למימר אוליד ליה סתיבי כריתות אי נמי דידוע דבר איתתיה הוא ואם' עליה דלאו בריה הוא דהוי ליה מסזר ממילא אבל אע"ג שא"ל סתיבין למימר מסזר הוא אי עבד הוא לפיכך האי נמי כיון דאחזק דזו איתתיה היא והיא אתחזקת בבית ישראל לאו כל כמיניה לאחזקה כשפחה :

ה לא יקרא אדם לעבד אבא פלו' או לשפחה אימא פלונית שלא יבא מתרבו' הקלה שיאמר זה הוא דבין ונפנס לפי' אם היו עבדים וספחות חשוב' ביותר ויש להם קול וכל הקהל מכירים אותם ואת בניהם ועבדי אדוניהם כיון עבדי הנשיא הרי אילו מותר לקרות להם אבא ואימא :

ו מי שהיתה לו שפח' והוליד ממנה כנהן וזה היה נוהג כו'מנהג בנים או שאמר בני הוא ומסוחררת היא אמר' עם הלמוד חכם הוא או אדם כשר שהוא נדון בדיקדוקי מצות הרי זה יירשנו דלגבי מסון אזלי' בטר חזקה דחזקה שלא עשה בעילתו בעילת זנות ותלינן לומר דאי שחררה קודם שנא עליה ובא עליה עליה :

א כשם שהאמינת התורה לאב להכיר את שהוא מוחזק שהוא בנו לומר עליו שהוא בכורו לתת לו חלק בכורהו דכתיב את הבכור יכיר' בן נאמר ה' שיהא נאמן לומר על אחר שאין מוחזק לבנו לומר עליו שהוא בני לו ירושתו והוא הדין על אחר לומר עליו שהוא אחי' משאר קרובי הראוי לירש אוהו לירשוד' ש'לפיכך האומר זה בני או זה אחי או אבי או שאר הירושים שירש אותו אף ע"פ שהם אנשים שאינם מוחזקים שהם קרוביו הרי זה נאמן וירשנו בין שאמר כן כשהוא בריא בין שאמר כן כשהוא שכיב מרע או אפ' שסתתק וכתב ככתב דזו שזה יורש בודקין אותו בדרך שבדוקין לגיטין ויירשנו ולא שבעיא קרא שהוא נאמן לומר על נכסים שהם בידו בשעה שאמר כך דפשיט' הוא דנאמן ממנו דאי בעי יהיב לי' כל אטר לו בשתנה אלא אפי' על נכסים ש'פלו לו כשהיא ניסב דבאותו עת ליכא האי מינו שאינו יכול לדבר אפילו הכי נאמן עכשו :

הנחילו את בני התורה נחנה רשות לאב להנחיל לבניו לכל אחד מה שרצה והוא הדין לשאר יורשין ב'ר' שאמר בן בעל מה אבל אם כתב להם בכתב בשאר יורשין גם כן דבריו קיימין שאין דרך בשאר יורשין לעשות אחר מהם אפסורפא על האחרים אבל בבניו דווקא בעל פה דבריו קיימין אבל בכתב אם כתב כל נכסיו לאחר מבניו קים להו להול' שלא עשאו אלא אפסורפס דלכך מרח וכתב לופר שאינו מורישו הכל אלא עושה אותו אפסורפוס ועל' ספן רס' סעיף ר' :

ב אמר פלוני בני יורש חצי נכסיו ושאר בני חצי או אפילו שאמר פלוני בני יורש הכל ולא יותר דבריו קיימין שהרי לא עקר בדבריו ירושה מאחרים וכתוב והיה כיום הנחילו ונ' אבל אם אמר פלוני בני לא יורש אלא כך וכך או שאמר ראובן בני יורש חלקו וחלק שמעון או שאמר לא יורש שמעון בכל אילו הלשונות הרי הוא עיקר ירושה מירוש אחד והוי מתנה על מה שכתוב בתורה ולא אמר כלום וכן היכא דתליא ירושה דראובן בלא יורש שמעון כגון שאמר לא יורש שמעון אלא ראובן לא אמר כלום דהא מ'ס עיקר נחלה אבל אם אמר ראובן בני יורשני או יורש כל נכסיו ולא יורש שמעון כיון דלא תליא לירושה ראובן בלא יורש שמעון דבריו קיימין דמיר' שאמר ראובן בני יורש קנה ודקאמר אחר כך שמעון לא יורש שפת יתר הוא וכמאן דלתייה דמי :

ד בר'א בפסושים אבל אם יש בכור ביניהם אינו יכול בשום פנים להעביר ולמעט מחלק בכורתו כלום לתורס לשום אדם אפי' לאחד מן האחין בין אמר לא יורש פי שנים בין אמר לא ישול פי שנים בין אמר יורש כפשוט לא אמר כלום דבפירוש כתבה התורה גבי בכור לא יוכל לבכר את בן האהובה ואפי' במקום שנהגו שאין הבכור נוטל פי שנים יש לבטלו ואין לילך אחר המנהג הואיל והוא נגד דין הורה ד' בר'א שיכול האב להוסיף ולגרוע לאחר מן היורשין או לבן בין הבנים בלשון ירושה כש'פ דעליה שמע דקאי ביום הנחילו את בניו אבל בפריא לא קרינן ביום הנחילו את בניו שיום הנחילו עדיין לא בא לפיכך אינו יכול לא להנסיף ולא לגרוע הירושה כלשון ירושה לשום אחד מהם בין לבכור בין לאחר מ'סאר היורשין :

ו והיכא שיש לו בכור ופסושים וריבה לאחר בלשון ירושה כגון שאמר פלוני בני יורש חכל או יורש כך וכך או שהש' להם הבכור כטס שדבריו בטלים אצל הבכור כמו שאמרנו בסעיף ר' כך הם בטלים אצל הפסושים אלא חולקין הבכר בשוה כאילו לא אמר כלום שהרי אותן צריכה להם צריכין למלאות לבכור פי שנים מאותו הריכו שריכה להן נמצא טכסלה הצוואה שהרי נפתח' להם ספה שצוה וכיון שבטלה טכללה תורה הירושה לעיקר הדין שיטול הבכור פי שנים והשאר יחולקו בשוה וי'א שחלוקה הפשוטי' קיימת וסתקבצי' מכולם כפי חסבון ומס'לימין לבכור לפי שהבכור עם האחין כזה כדון כ'ח שיש לו חלק בכורתו אצל כולם מחוב אביהם שזכתה לו התורה מסנו ונוטל מהם כפי חסבון מה שנתן להם אביהם :

ז אין כל הדברים הללו אמורים אלא כשאמר בלשון ירוש' טפתנה על מה שכתוב בתורה שכתבה בכל קרוב קרוב קודם וירש אותה אבל אם אמר בלשון טתנה דבריו קיימים לפיכך המתלק נכסיו על פיו במתנה כשהוא שכיב מרע וריבה לאחר טמיעם לאחר והשוה להם הבכור או שנתן למי שאינו ראוי ליורשו דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מהנה אף ע'פ שהזכיר לשון ירושה בתחלה ובסוף קאי לשון מהנה לכאן ולכאן דבריו קיימין כיצד נתתן טרה פלוני לפלוני בני יורשנה או שאמר יורשנה ונתתן לו או שאמר' ירשנה ונתתן לו ויירשנה הואיל ויש שם לשון מתנה אע'פ שהזכיר לשון ירושה בתחלה

האב שאין הבן יורש את אמו בקבר להחזיל לאחיו מאכיו יש אומרים והבא נמי הנכסים בחזקת האב כיון שהחזקה הנחלה באותו שכט כמו בסעיף הקודם וכן הדין אם נשבה האב ומת בשביה ומת בן בתו כאן או שנשבה בן בתו ומת בשביה ומת אבי אמו כאן ואין ידוע איזה מת קודם שהנכסים בחזקת האב ויש אומרים דגבי אילו הוי דינא דיהלוקו יורשי האב עם יורשי בן הבת דפריא ליה דלא דמי להא דלעיל כשנפל הבית על הבן ועל האם דהתם אם מה הבן תחלה נאמר כך האם באו הנכסים מיד ליד קרוביה ולכן מעמידין כל

הנכסים מיד לחזקתן אבל נפל הבית עליו ועל בן בתו ונפל הנשבה ופת בשביה ובן בתו מת כאן או איכא מ'מ'נ הנחלה שמשמשת בתחלה נקבר לבת שהיא קרובה וראשונה אל האב אלא שהס'פ' הוא אם מה האב תחלה ונפלה הנחלה לבת בקבר מטנה תחזור ותמשמש למעלה לאחי אביה או בני אחי אביה לקרוב קרוב קודם ולא למטה לבנה דהא אמרינן שאין הגי' יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מאכיו הלכך הואיל ועל כרחק מ'מ'נ צריכה הנחלה לשמש בתחלה ליורש אחד ומסנו לקרובים ואינה כאה מיר' לחזקת פי שתי'סאר כידו אף על פי שהיא עדיין בחזקת אותו שכט הואיל ויצאה מיד מי שהיתה ער היום וספק אם תמירינה למטה או תעלנה למעלה יחולקו :

ב נפל הבית עליו ועל אכיו או על אחר מרישיו והיה על הכן שטר חוב או כתובה ואין לו לפרוע אלא מאילו הנכסים שראוי היה לירש יורשי האב אומרים הבן מה תחלה ולא יורש כלום ולא יגבו רכתובה או הבעלי חובות מה הנכסים שהיה ראוי לירש ולא יורש והאשה ובעלי החובות אומרים האב מה תחלה והנכסים שחזקת יורשי אב וננכה מהם את חובותינו על בעלי החובות והאשה להביא ראיה שהאב מה תחלה ואם לא יביאו ראיה לא ישלו כלום שהנכסים בחזקת יורשי האב הם שהרי הם יורשים ודאי אז מן האב או ל'ן הבן וכמוחזקים דמי שחרי האב היה מחזק בנכסיו ואילו באים מכתוב' וכתובה ספק ואין ספק מוציא מידי דאי ראובן ואשתו וארבע בנותיו הוי בכיה ונפל עליהם הבית ומתו יורשי ראובן אומרים שמא ראובן אואחת מבנותיו סתו באחרונה והרי אנו יורשים הכל שהרי רוב הממנים היו קרובינו מורישנו חוץ מן האשה אפילו הכי חולקין הכתובה עם יורשי האשה דקיימא לן כל קבוע כמתצה על סחצה דמי אבל אם היו הבנות נטואות ובה בעל טל כל אחת ומבקש חלקי חולקין הממון על ששה חלקים ארבע חלקים לבעלי הכנות וחלק אחד ליורשי האשה וחלק אחד ליורשי ראובן :

דפ'א המעביר נכסיו מבניו ליחנם לאחר וכו' י' סעיפים :

א כבר ידעת שאין אדם יכול להתנות על מה שכתוב בתורה דלאו כל כמיניה לבטל מה שצוהה התורה והנה התורה כבר וכתה הירושה לקרובים קרוב קרוב קודם כמו שהם מסודרים בפסוק ואיש כי ימות ונ'סר לפיכך אין אדם יכול להוריש למי שאינו ראוי ליורשו ולא לעקור הירושה שהיורש בין שצוה והוא בריא בין שהיה שכיב מרע בין על פה בין בכתב לפיכך האומר איש פלוני בכורי לא ישול פי שנים איש פלוני בני לא יורש עם אחיו לא אמר כלום וכן אם אמר איש פלוני ירשני ואפילו הוא אחיו במקום שיש לו בת או פתי תירשנה במקום שיש לו בן לא אמר כלום שהרי מתנה על מה שכתוב בתור' וכן כל כיוצא בזה אבל אם היו לו יורשי' דכים כגון כנים רבים או אחים רבים או בנות רבות ואמר כשהוא שכיב מרע פלוני בני יורשני מכלל בני או פלוני אחי ירשני מכלל אחי או בתו פלוני תירשני מכלל בנותיו או שריבה לאחר וטיעש לאחר דבריו קיימין דכתוב והיה ביום

לבוש עיר שושן הלבנה נחלת

נכסיו לאחרים ואח"כ בא בני דמתנהו בטלה הבא נמי נימא
 אומד דעהו היתה שלא יירש האח נכסיהו דלא רמי דכל היבא
 דאזלינן בהר אוקמנא אנו מכסלין הסעשה שעשה ונשאה
 הענין כמו שהיה בהחלה כמוכני שמע שמו בנו ב' ב
 שהעשה בשל והבן יורש בבתחלה אבל בנרוז והאף כן
 ידוע שבונו להבירחמן האח הרי לא עשו דבר שיש בו
 הבירחא ורברים שכלב לא סעיקר נחלה דאורייתא לפיכך
 יורש האח מיד שהמות איזו כהן בלא זרע ואם לא היו המהני
 מעכשו אלא מהיום ושעה אחת קודם למיחזן אין האת
 שכי אם אחר מיחח האחינה שררי מיד כשמהה אחת
 נפלו נכסיה לאחיותיה במתנה ואין האח יורש ער שהמות
 האחינה בלא זרע ברא שנחנו סחם כל אחת לאחיותיה
 ורא פירושו איזו נתנה ראשון ואיזו נתנה אחרון אבל אם כהוב
 בשטר שזנתה ראשון לנ' אחיותיה ואח"כ נתנה השנית
 ואחר כך השלישית ואח"כ הרביעית הרי כל הקודמת בנחיתה
 חזרה וזכהה בנכסים שהזרז ונתנה לה אחיותיה וישתנה הדין
 לפי החשבון כיצד כגון ד' אחיו מחלה נועה חלה מלכה והיה
 להן מסון יחד סך הכל ק"ח זהובים לכל אחת כ"ז זהובים ונתנה
 חחלה מחלה כל מסונה לאחיותיה נמצא לא נשאר בידה
 מאומה וביד כל אחת מן השלש האחרות יש ל' זהובים ואחר
 כך נתנה נועה כל אשר לה לאחיותיה הרי לא נשאר בידה
 מאומה והרי ליד מחלה כמסונה י"ב זהובים וביד חלה ומלכה
 יש לכל אחת מ' זהובים ואח"כ נתנה חלה כל אשר לה
 לאחיותיה הרי לא נשאר לה מאומה וחזרו ליד מחלה עור ט"ז
 זהובים הרי יש בידה כ"ח זהובים וליד נועה הזרז ט"ז זהובים
 וביד חלה כ"ז זהובים אה"כ נתנה מלכה כל אשר לה
 לאחיותיה הרי חזרו ליד מחלה עוד כ"א זהובים ושליש ויש
 בידה מ"ט זהובים ושליש וביד נועה ל' זהובים ושליש
 וביד חלה כ"א זהובים ושליש וביד מלכה לא נשאר כלום ואפי'
 נכח כל זה בשטר אחר הרי ריבא הבי אם מתו שלש האחיות
 הראשונות ונשארה הרביעית אובה שנשנהה באחרונה יורש
 האח כל רכסו שררי לרביעית לא נשארה לה מאומה וכל
 המסון היה של שלש האחיות שמתו כבר והרי יורש אחיהם
 ואם אותה שנחנה באחרונה כחה ונשארה אחת מן האחרות
 יירש האח חלק שחיס האחרות שמתו ואותה שראי חיה עדין
 ושאר לה חלקה כפי חשבון המפורט למעלה אם היא ראשונה
 או שנייה או שלישית כמו שנתבאר :

ובסוף דבריו קיימין וכן אם היו שלש שדות לשלשה יורשים
 ואמר יורש פלוני שדה פלוני ותנחן לפלוני שדה פלונית ויורש
 פלוני שדה פלוני קנו אע"פ שזה שאמר לו בלשון ירושה אינו
 זה שאמר לו בלשון מתנה לשון מתנה קאי לכאן ולכאן והוא
 שלא ישתה בין אמירה לאמיר כרי דיבור דהוי באילו אמר ל'
 מתנה לכל אחד קצוי למעלה ולמטה אבל אם שהה צריך
 שיהיה לשון המתנה מעורב בשלשון בלא בשלש שדות
 לשלשה בני אדם אבל אם נתנו לאדם אחד או שדה אחת לנ'
 בני אדם יחד אפילו לאחר כרי דיבור מהני דכשם ששהפס
 בסדה ערבם כולם בלשון יאדוקא שאמר ותנחן בניו אבל
 אם אמר תנחן בלא וי' לא מהני לשון ירושה דלפניו ותנחן
 שאחר כך ס' לח' באפי' נפשיהו הכותב לבתו שתקח לאחר
 מותו כחצי חלק זכר דינו כירושה בעלמא דפשיטא הוא שלא
 עולה כחה יותר מן הזכרים אלא לא כיקסוק לעשוהה כחצי
 זכר וכחה כוכח הזכר בחלקו ובעל חיוב וכתובה קודמין
 למתנה זו וכן עשיר נכסי הבת וכן כל ימי חי' הנותן יכול
 למבור הנכסים אע"פ שכתב לה כהיום ולצה' פיתה ואין רבת
 נוטלת אלא כנכסים שהיו לי בשעת נתינה אבל לא אחר כך
 שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם וכתב טורי
 מהרמ"א ז"ל וזה לשונו מידו נראה לידמה שנהנין עכשו
 לכחוב שטר חיוב לבתו ולהתנו' שאם יתן היורש לבתו חלק
 כחצי זכר יפטר מן החוב הוא עיקר ולכן צריך לקיים תנאו או
 ישלם לה חובו וכן המתנה ע"כ כתב לבתו שטר חצי זכר וכת'
 לה ליוצאי חלציה כל בניה ובנותיה נוטלים בשנה דכולהו
 יוצאי חלציה הם אלא אם כן כתב ירושה יוצאי חלציה שאז
 פירושו יוצאי חלציה ואזיה מיוצאו חלציה הראויים לירש
 אותה מן התורה דהיינו הזכרים ואם אין לה זכרים אז ישלם
 בנותיה כדון חורה נתנה שלא יהא חלק ירכו בספרים והלוח
 על ספרים כבר כתבנו בסמ"ע רע"ח סעיף ז' דק"ל הבעל חוב
 קונה המשכון ואם כן אין לבת חלק אפילו בספרים שהלות
 עליהם נראה ליה מהני על מרי' ז"ל שכתב כאן שנוטלת
 ולעולה סכמ' דב"ח קונה משכון וצריך עיון :

ח אם אמר לשון יחזיק כגון פלוני יחזיק בנכסיו וכן לשון
 יחלוק שאמר פלוני יחזיק יחלוק בנכסיו הוי כבט לשון
 מתנה ודבריו קיימין אפילו אמר גם כן לשון ירושה באותו
 מאמר כגון פלוני יירש ויחזיק כמו בשתנת :

ט ואע"פ שלא שיר לירש כלום זבירוי קיימין שהרי לא
 בעי' שיר במתנת שכיב סרע היבא שבת מחך אותו
 חילי דדבריו ככהובים וכסמורין דמו :

י מי שהיו לו בני אחיות וכן אחותן מתנה לבן האח וכתב
 וצוה שבאיתה סנהה סלק אח בן האח סכל חלק וזכות
 שיש לו בירושה ואחיו בן מת ובאין בני האחיות ורוצים
 לירש ושוענין מאחר שסילק את בן האח הרי נפלה שאר כל
 הירושה להם אין בדבריהם כלום אלא בן הצה נוטלת את
 הכל טב לשון זה שכתב שהוא סלק את בן האח מירושהו הוי
 כמתנה על מה שכתוב בתורה דהיאך מסלקו נהחורה אמרה
 שירש וכל שפן כאן שאין לו יורש אחר מי ייבטנו אלא
 היא כל זמן שלא נתן נכסיו לאחרים לפיכך נוטל בן האח הכל
 וכני האחיות כנברים נחשבו כן זמן שכן הצה קיים ארבע
 אחיות שהיה להן אח שאינו נוהג כשורה ויצו להבירח
 ירושהו כמנו שלא יירש אותה אותה האח וכתבו שטר שכל
 אחת מהם נוטתה כל נכסיה מעכשו לשלשה אחיותיה אין
 פאן מתנ' כלל שהרי חו' כל המסון כל חלק על מקומו הראשון
 והרי הוא של ארבעתן יחד כשמתו בבתחלה ולא עשו כלום
 והאח יירש אותן ולא אמרינן ניזיל במר אומדנא ואומר דעהו
 הוא שדעהו היתה שלא יירש האח נכסיהו אלא ישצרו ביד
 האחיות כמו דאמרינן גבי מי ששמע שמת בנו ועמד וכתב

דבר שלא להעביר נחלה כמי שראו לירש וכו' סעיף אחר :

א כיון שהקפידה התורה כל כך בסדר הנחלות לקרוב
 קרוב קודם אמרו חכמי' ז"ל שלא יעביר שום אדם נחלתו
 לאחרים במקום שיש לו יורשים וכל הנותן נכסיו לאחרים
 והניח יורשים אף על פי שבה שעשה עשו' וזכה המקבל
 המתנה ס' מ' אין רוח חכמים נוחה מן הנותן שתעביר את
 הנחלה אפילו אם אין היורשין נוהגין כשורה דלא ידע מצי
 זרעא נפיק מיניה לפיכך מדת חסידות הוא שלא יעיד שום
 אדם ולא יהיה כוס אדם חסוב בצוואתו כשמעבירין
 הירושה מהיורש אפי' מצי שאין נוהג כשורה למי שהוא חכם
 ונוהג כשורה מי קצוה בעת מותו לעשות כנכסיו השיב
 שאי אפשר לעשות בהן יתנוהו לירשו שאין טוב וישר סמנו
 שהרי התורה זכתה לו :

דבר דין ירושה גוי וגרו ישראל כשומר וכו' ג' סעיפים :

א הגוי יורש את אביו הגוי ודבר תורה דכתיב ולבני לוח
 נחתי את עיר ירושה והנר אינו יורש את אביו הגוי שהרי
 הגר

רפד אין צריך עדות לירוש שהוא קרוב וצריך עדות. שמת וכו' סעיפים :

א הירושים יורשין בחזקה אע"פ שאין עדות נמורה שהוא יורש אלא שהעירו עדים שהוחזק להם שזה הוא בן פלוני או אחי פלוני הרי הוא יורש אע"פ שאינן עדי יחוס ולא יודעין אמיתות וחסוניה כשאר יורשין מי שהוא כוחוק שהוא קרוב המת ואין אנו יודעין קרוב יותר ממנו הרי זה יורשו ולא חיישינן שמא יש קרוב יותר ממנו כל זמן שלא יהברר ועל סימנין סעי' ו' ואין מורדין קרוב לירוסה על פי עד א' :

ב אין הירושים יורדין לנחלה עד שיביאו ראיה שמ' מורישין אבל אם שמעו בו שמת או שבאו גוים מסיחין לפי תוכנם אף על פי שמשיאן אשתו על פיהם ונוטלת כהוברה היינו משום עיגונה ומשום חוסרה שהסירו עליה בסופה הקילו בנחלה כמו שנתבאר במקומו אבל הירושים אינם נכנסים לנחלה על פיה הגוים מסיחין לפי הוסם שאין מוציאין ממון מספק מחזקה המוחזק בו וכן אשה שכמה ואמר כה בעלי אף על פי שהיא נאמנות גם כן מטעמא דלעיל אין הירושין נכנסין לנחלה על פיה :

ג אשה שאמרה פת בעלי ונתיבסה הריבמה נכנס לנחלה על פיה שנאמר יקום על שם אחיו המת והרי קם מי ששבע במים שאין לחם סוף ובאו עדים ששבע בפניהם ואבר וכו' אף על פי שאין משיאין את אשתו לנחלה הירושין נוהלין על פיהם וכן אם באו עדים שנפל לנוכח אריות ונמר' או שראוהו צלוב והעוף אוכל בו או שנדקק במלחמה ומת או נהרג ולא הכירו פניו אבל אם היה לו סימנים מובהקים כגופו והבירו באותם סימנים בכל אילו הדברים וכיוצא בהם אם אבר זכרו אחר כך יורדין לנחלה בעדות זואף על פי שאין משיאין את אשתו שלא החסירו בדברים אילו אלא מפני איסור כרת שפא ניצל ולא פת ויש כאן איסור כרת אבל לענין מסון שיטנו בחזרה אם העירו עדים שחזקתן למיתה והעירו שראו אותם הדברים ואבר זכרו הרי אילו נוהלים על פיהם :

רפח שכנו שכרה והיוצא לדעת מה יעשו בנכסיו וכו' סעיפים :

א שכנו שנשכרה ונשבע שמת וירדו יורשיו לנחלה וחלקו אותה אין מוציאין אותה מידם וכן הבורח מחמת סכנה סאילו יצאו מובהלין מנכסיהם ולא היה להם פנאי לצוה וגם אנוסיהם שאינם יכולין לחזור ושפא האמת הו' כך שמת כמו ששמעו והרי בדין חלקו ולמה נוציא אותה מידם אבל היוצא לדעת ששמעו בו שמת אפילו ירדו יורשיו לנכסיו וחלקום מוציאין מידם עד שיביאו ראיה שמת מורישן דסבא לא מת ואין לו פנאי לבא ואם היה רוצה שירדו קרוביו לנכסיו היה יכול לצוות שהרי יצא לדעת ועל סעיף זה :

ב וסן השעם שבבבנו שכנו שנשכרה ובורח מחמת סכנות נפשות חייבין בית דין גם כן להתעסק בנכסיהם שלא פסידו שהבית דין מצווין לפקח בעסקי כל העם וכיצד עושין כל המטלטלין יהיו שופקדין ביד נאמן על פי בית דין ואם יש קרקעות מורדין להם להיות כארשים קרובים הראויין לירש כרי שיעבדו דרקקו ויתעסקו בהם כראוי דאילו שאר בני אדם שאינם קרובים אם נעמידם לארשים לא יכונו אלא להרבות פירות להנאת' שהרי יש להם חלק בהם כארס' ולא יתושו להפסדה קרקע להכחישה מה שלא יעשו כן הקרובים הראויין לירש שהם וראי ישכחו הגבמ' דשמא ימותו הבעלים כשביה יהיו הנפשים כולם שלהם ואף אם יחזרו וישול כארס ואם היו כאן יורשים הרבה קצתן הן עובדי אדמה וקצתן אינן

הגר כקמן שנולד דמי ואין לו יחס עכא"ש אדם אפילו אם בניו הנולד' לו קודם שנתגייר כמו שכתבנו פעמים מ' מאמר חז' ל' שהא הגר יורש את אביו הגוי מדבריהם כדי שלא יחזור לסורו בעבור הירושה וכיון שאין גר יורש את אביו גוי מן התורה וסן התורה אין לו שום זכות בנכסיו אלא מדברי סופרים לפיכך גוי וגר שירשו אביהם גוי יכול הגר לומר לגוי שול אחת עבודה זרה ויין נסך ואני מעות שכל זמן שלא באו לרשותו אין לו זכות בהן ולא היו נהנה מעבודה זרה ואם ששכאו לרשותו הרי זכה ואסור אחר כך להחליפן דהוי ליה הגאה מעבודה זרה ויין נסך ואין הגוי יורש את אביו הגר לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים דליכא למיתש למירי וכן נר את הגר אב וכו' אינו יורש אחר את השני לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אפי' היה לו כן טילדתו בקרושה מאחר שהזוהו היתה שלא בקרושה אינו יורשו את אביו ולא אביו יורשו ישראל שהיה חייב לגוי ומת הגוי אם ידוע הוא לגוים חייב לפורעו משום קידוש הסם ואם אין גוים יודעים מזה אינו חייב לפרוע לירשו וראה יותר גוים כתיב :

ב ישראל שהמיר יורש את קרוביו הישראלים מן התורה דהא ק"ל אע"ג דחשא ישראל הוא דכתיב חשא ישראל ונוסר ועוד כתיב כי ירושה לעטו נחתי את הר שעייר ועשו ישראל משוסד היה יורש והוריש לבניו ואם ראו בית דין לאבד לו את ממנו ולקנסו שלא יירש כדי שלא להחליק ידי הרשע הרשות בידם דהפקר בית דין הפקר ואם יש לו בנים בישראל תנתן ירושה אביהם המסומר להם :

ואפי' כתב המשומד ונתן הנכסים לאחיהם אין במהנתו כלום דמי דמת מורישו של המשומר נפלו הנכסים קמי בניו ואין לו בכה בהם דקנסוהו ויש אומרים שמניחין הירושה ביד בית בן אולי יחזור בהכובה ואז יחננו לו ישראל יורש קרובו המשוכר אפילו היה מסון המשומד שופקר כג' ישראלים אחרים נותנין לקרוביו הראויים לירשו כישראל אפילו היו לו בנים בניו מירושאליה אבל אם הנפקד שלח יד בממון הפקדון של המשומד בחיי המשומד קנאו הנפקד בשליחות יד שעשה דשוכ אינו סומר עוד עליו אלא כגזלן שלקחו ממנו בכח וקנאו בחיי המשומר שהרי מותר לגזולו וכן אם חבשו המשומר ובקש ממנו ממנו ולא רצה ליהנו לו אם יש לו עדים על זה לנפקד זכה כמה שכירו ואין יורשי המשומר יכולין להוציא מיד הנפקד הן בחיי המשומר הן לאחר מותו שכל המוחזק בנכסיו יכול לזכות בהן כל זמן שהוא חי דהוה ממנו בחייו ואם לא החזק בהן בחייו גם נפלו מיד קמי יורשיו וצריך לתת לירשו ישראל משומד שמתה לו אמו ויש לו קרובים מן האב אם המשומר גדול שראוי לקניסו בירושתו גם יורשיו אינם יורשין ממנו וכסא' הרובה לירשי האם ואם המשומר קטן שאינו ראוי לקנוס יורשין מן האב יורשין את אמו דמיד שמתה נפלו הנכסים קמי המשומר והם יורשין אותו וכן בעל יורש במקום אשתו המשומרת אף על פי שמת אביה לאחי שנשכרה ומתה היא אח"כ הבעל יורש אוהה אף על נב שהיא גדולה לא שייך קנס לנבי דידה הואיל וידו כידה נפלו הנכסים מיד לידו :

ג לאה נשביה ואמה קבצה מעות לפדיונה ואחר כך קודם שפדאוה נשתמדה לאה ונשפאמה בין הגוים אם היה אפשר להחזיר המעות לכל אחד ואחד היה הנכון והיושר שהרי לא התנדכו אלא ע"מ לפדות' ולא יצא המעות מירשותם עד שהפדה וכל זמן שלא הפדה הוא שלהם אבל אם אי אפשר להחזיר לכל אחת את שלו יעשו בו צרכי רבים והיותר טוב שמחויקים לצורך פדיון שבויים ואם באולי יחכן שבאחרית הדמים ויכלו לפדות בהם אותה שבוייה עצמה הפדה בהם ועל בעז' סימן רנ"ג סיף ו' :

* לבוש עיר שושן הלכות נחלגת *

שמה חזיק בהן והכריז אחר זה חלקיהם נמיע לה נאמרה
 שהרי החזיקו בו כמנהג שנים שהקטן אינו יודע שיכחך
 לצד כנון שהיו שני אחים אחד גדול ואחד קטן וכסבה הקטן
 או ברח מחמת סכנה אין מודיעין אהיו הגדול להו שדרו מכל
 שהקטן איכידוע שימחה אפילו במקום שהוא כדון מלא
 להסבאך במקום ושמה לאח שנים יחזור ויאמר זה האח
 היקר שהיה עלי לבידושתיו וכבר החזקתי ואפילו בן אחיו של
 הקטן שנשבע אין מודיעין אותו לנכסיו שמה ואמר מחמת אב
 ירשתי חלק זה !

ז ואפי' אם החזיק קרוב מחמת קרוב אם יש בו צד ישיבה
 להחזיק כדן פסוק ירושה אין מודיעין אותו לצד כל
 שהקטן שנכסבה יש לו אח מאם ואותו האח יש לו אח מאב
 והוא נכרי אצל הקטן אפי' אין מודיעין אותו שמה ימא אחו
 מן האם של קטן ויאמר זה האח מאבני שהיה אצמו יודע על
 נכסי הקטן אילו הנכסים אהתה יודוהו של אם אחי שהיה
 נכ אם הקטן ומתה אמם וירשו שניה את אמם ואילו הנכסים
 נפלו לחלק אחי מאבני ואני ירשו ולא עוד אלא אפי' קרן
 מאם שאינו דאור לירשו אם יש ברשותו צד שיכול להחזיק
 מודיעין כיצד כנון שאם הקטן שנכסבה היתה נשאלה לאבני
 חיישינן שמה יאמר אילו הנכסים היו של אם הקטן שהיה
 אשת אבי והי' כחה בחיי אבי ואני יורשתי אילו הנכסים מאבני
 אפי' עשו בניהם שטר חלוקה שיש לו קול בין בבהיבין
 בשדות או שאמר זה שרצין להוריד כחו על שטר אישיות
 אפי' אין מודיעין דחיישינן שמה יאבדוהו השטרות ואלו
 חיישים ויבא הדבר לירי שכתה וישען ויאמר שזה חלק ירושה
 בא לי דמלתו או שפחת מוריש וכל זה שאמרנו שאין מודיעין
 קרוב לנכסיו קטן טיורי בשבכר אינן סמוכין על שיהיו אחי
 וכבר חלקו שיכול לומר הרי כבר חלקנו וזה נפל לחלק אבני
 אם לא חלקו מאחז עריין וסמוכין על שולחן אחד מעמידן
 קרוב לנכסיו קטן ירא עוד הא דאין מודיעין קרוב לנכסיו קטן
 חיישינן כשמודיעין אותו יאמרו שאוכל נכ' וכן הפירות אכל
 באצטרופוס בעולם שאין לו הנאה מן הנכס' מאחז אבני
 למען ירושה שיחזיק וכן אם לא היה הנכסים מידושה הקטן
 אלא שבו לו פסקים אחר מותר להוריד הקרוב שלא יוכל
 לכא בשענה ירושה :

ח הא דאין מודיעין קרוב לנכסיו קטן דוקא במקרקעי דרשין
 בהו טענת חזקה אבל מעות של קטן פסקו מעות עילום אפי'
 קרוב ועדיף שפי קרוב מדאוק טכין שהיה נאמן והוא ישיבה
 עליה יותר מדאוק להאעסק עמה ביהור' לכן אמר שכל קרוב
 ודאוק ושיעיהם נאמנים בשוה הקרוב קודם ומעמידן אותו
 אבל אם הקרוב אינו נאמן מעמידן רחוק הנאמן וכן קטן
 שיש לו מסון מאבני אמרנו ממקום אחר ואביחיו אין מודיעין
 האב לנכסיו שהיו אין מודיעין קרן לנכסיו קטן אלא כד
 מעמידן לואפטרופוס ואם הם משלחין ואביחיהו ראו
 ונאמן להיות אפטרופוס מעמידן אותו זי' דקטן שיש לו אב
 אין בית דין נוקק' לו כלל להעמי' לו אפטרופוס אפי' בקרקע
 אלא א"כ אבי צמחוק שאינו הולך בדרך טובים :

ט מעשה באשה אחת שהיו לה שלושה בנות ונשכית הוקנה
 זבת אחת עמה ואח' סתה בת שנייה והניחה כן קטן ואמרו
 הנכסין אין מודיעין זאת הבת הנשא' לנכס' שמה כההוקנה
 ונמצאו שלוש נכסים אילו לקטן ואין מודיעין קרן לנכסיו קטן
 וכן אין מודיעין את הקטן לנכסיו דשמה עדיין חזקת
 ואין מודיעין קטן לנכס' שני אלא כיצד עשין מחוק שיהיו
 להעמיד אפטרופוס לחלק של קטן מעמידן האפטרופוס צד
 נכסיו חזקת אחר זמן ששעמו סתמה הוקנה ולא נודעה נעשה
 ככה רשכית ואפי' חלמים תרד הבת לשלוש נכסים שמה
 חלק רשית יורד הקטן ל' שהוא חלקו ונכסיו חזקת רה' של
 הבת השכונה השני מעמידן לה אפטרופוס אין מיתון לירד

עבדי אדמה כעסדין העובדי אדמה שאם ידעין לעקב בהם
 ויהי וכשכמו השבו או הגורא שמסן לאילוה הקרובים שהוריו
 מה שעשו ומה שאכלו כסנהו כל הארמים אשר באות מדינת
 ויצה לאיעמדו בית דין אפטרופוס' בין במשלה בין
 במקרקעי' עד שיבואו הבעלים או עד שיהו עבדו' למתן לצי
 שלא ימצאוהו דכשלא יתקן יצא דשם לבית דין ויהיה צה
 להיות אפטרופוס' להם' דמצוה קעבד' אבל לנדול' לא יעשו
 דלא חשבי' לה' למצוה לעיכך אפי' אפטרופוס' ליריקני
 לא מקט' מיתוה' היה כאנטי שרצ' להיות אפטרופוס' להקטן
 השני מעמידן אותו ואין תקנה גדולה מושיהו יש-אזמרים
 שהיה' יכול למחות שיכול לומר כיון שאין דרכם של בני אדם
 לשחוק כנכס' גדול' חיישינן שמאלה הפסיד הנכס' שיהיה רוצה
 ויש חולקין שיטה הוא קטן ומעמידן לו אפטרופוס' ומצוה
 לפקח בנכסיו כמרבקטן :

י נסבה השבו וזכרה חסדן וזהו חלק קטן לעצמו ועלבים
 לכצו המים לנדור' ח' למשוק בית דין מודיעין לנכסיו
 ומעמידן להם אפטרופוס' וקוצר וכו' ונוד' ומסק' וסוכר
 חזירות ומה דמיה' ע' אלא המטללים בבית דין ואחר כך
 מודיעין הקרוב לנכסיו שאם ירד החלה שמה יתלוש אילו
 חפציהם שהם נחלושים ויאלץ אותם וכן הדין בחצירות ד'
 ופונדקאות וחניות חשיות להשכור' ואינן צריכים עבודה
 ולא שירות ואין דרך ליתן אותם בארסות שאין התפטר מצד
 בהם אין מודיעין להם והורש שמה ינכה השטר ויאכלנו אלא
 כיצד עושין בית דין מעמידן להם נכאי ויהיה השטר מיתן
 מכית דין על שכיבא ראייה טפה או עד שיבא וישל את סרו
 ואין מודיעין קרוב לעולם אלא שרחה וננות ונרמ' וכו'
 בהם שיהירכבם באדם כד' שלא יפסידו נמצאו הנכסים
 בורים ונשמים :

יא כדא' בבירה מחמת נפשות שמה כשבו שהוא נכהל
 לכיח ואין לו פנאי לצוה אבל היוצא לדעת וסניח נכסים
 ואין ידוע להלכו חלד' ונכ' לא ימא אודע לו אין מודיעין קרוב
 לנכסיו וכו' וזהו חלק קטן לצוה דלא צוה שמה א"ת דוצה
 שהוריו קרוב' וכו' וכו' אפילו אם ירד מסלקין אותו
 ואין בית דין צריכין להטפל בו ולהעמיד לו אפטרופוס לא
 עלמקע ולא למשלחין האיל ודעתו יצא וסניח נכסיו וכו'
 יהיה דין זה משלשלי ונחונ ביד מי שהם החת ירו עד שיבא זה
 ויהבע או עד שימתו ויהבעו הורשים ומקרקעי מי שהניחו
 שוכן בהם אין לוקחין ממנו שכר ומה' או כרם שהיה כדן
 ארס יסארו כמו שהניחו' עד שיבאו שדה או כרם שגזיחם
 בורים ישאר נחיש שהדי ברצונו הוא איבד ממנו אכרה
 לדעת היא ואין אנו מצוין להחזיר מיהו אם אחר יציאהו
 דעת נפלו לו נכס' ככאן שלא ידע כהו דינו כנכס' שבו
 וכן אם הלך שלא למקום סכנה וחשב לחזור ולהחזיר החכמי
 שיצא שלא לדעת סכין שיצא עלי' לנת לחזור' אלא דעתו
 לצוה וכו' שלא חזר דמי אירע לו דבר אונס שלא יוכל לחז'
 והרי הוא כמי שיצא שלא לדעת ולא היה צמאי לצוה :
יב שמעו בו שמת דינו כדון שבו ובורה שלא טענו בו שמת
 והרי כד' מציאין כל המשלחין סיד מי שה' בלדו ומניחין
 אותם אצל נאמן להם ולא ליר' קרוב' כשנכתב מעמא
 לעיל שהרי עדיק' לא נתברר וראי שמת ודוקא כהו' קרובה
 אין ניתין משלחין לידו אבל לאפטרופוס' והק' הוא כמו
 אח' וע' סימן זה סוף ח' לקמן סימן ר' וליש' וכו' כדמס'
 לעולם מודיעין הקרוב בארס' עד שיבא ראייה ברה' שמה
 או עד שיבא כמו שנכתב מעמא לעיל סוף ב' כשבר' ובדח'
 כשמודיעין קרוב לנכס' שני או בורה לנכס' והוצ'
 לדעת ושעמו בו שם לא יודיע קטן פנאי שאינו יודע לעבד'
 את האדמה ושמה יפסיד את הנכסים וכשמעידן אפטרופוס'
 על נכס' קטן אין מודיעין קרוב שאין לירשעמו על ח' וכו'

לבוש עיר שושן הלכות בחלות קנט

בואחותה שהיא כנאן דשמא מתה נס השבויה אחותה ויש לקטן חצי אותה השלוש בירושה מסנהואין מעטירין אפטרופוס לנכסי קטן וכן כל ביוצא כזה :

שבויה שהמירה ונשאת לגוים לא אמרינן דיניה הוא כמשומר אוכל נבילות להכעיס שמרודין ולא מעלין ויהיו כל נכסיה להפקר לתתם לעניי' או ליטלם לקהל דשאני משומר אוכל נבילות להכעיס שהיה יכול לאכול של היתר נאכל של איסור כדי למרוד בקונו אבל זו שמהחלה נשבת לאונסה וכל מה שעושה עכשיו הוא להנאתה ולא להכעיס לפיכך מתנהגים בנכסיה כדון נכסי שבוי שלא המיר :

דפן יתומים גדולים וקטנים היאך נונית מנכסיהם וכו' ה' סעיפים :

א מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים או בנות גדולות וקטנות והגדולות צריכים להוציא יותר מהקטנות במלבושים והקטנים צריכים להוציא יותר מהגדולים כמונו' אין נזונין ולובשין מן האמצע אלא יחלקו הנכסים בשה וכל אחד ילבס ויזין משלו ורווקא כששחיו דכחא מהני אפי' כולן גדולים אבל בשתם נזונין ומתפרנס' אילו עם אילו דסתמן שותפין נינהו ומחלקין זה לזה ויש מי שחלק כזה :

ב כדא שאין הועלת לקטנים כמה שילובשים הגדולים אבל גדול האחין הנושא ונותן בנכסים ויש מועלת לקטנים כמה שהוא מלוכש יפה כדי שיהיה דבריו נשמעין שגוטאים ונותנין עמו הרי זה לובש מתצ' הבית ואם מיהו בידו הרשות בידם :

ג נשא נדולים לאחר מיתת אביהם מהאמצע יסאונס הקטנים מכלל הנכסים ואח' יחלקו נשא הגדולים בחיי אביהם ואמרו הקטנים לא' מיתת אביהם הרי אנו נוטאים בדרך שנשאתם אתם אין שומעין להן אלא מה שנהן להם אביהם נתן אבל מי שפדאו אכיו מן התפיסה מנכ' לו אח' מחלק ירושתו ולא אמרינן שאביו נתן לו במתנה רק הלה לו אא"כ יש אומדן דעתא שהאב נתן לו במתנה ומי ששידך את בנו וקצב ליתן לו נדוני ומת קודם שנכנס לחופה אין נוטל הנדוניא אלא מחלקו שהרי לא זכה בה בחיי האב ואע"פ שהאב נתקשר אין הורשין צריכין לקיים :

ד הטיא האב את בנו ועשה לו משתה והיתה הוצא' משל אב ונשתלחה שושבינו' לזה הבן בחיי האב כשהיא תחרת לאחר מיתת האב חזרת מן האמצע שמה ששלחו לא שלחו אלא לכבוד האב ולהעלתו ועליו לטלם אבל אם הוצי' הבן במשת' משלו אינו חוזר' אלא משל בן שנשתלחו' בלכד ה' האב ששלח שושבינו בשם אחד מבני כשהחזור השושבינות לאותו הבן הרי היא שלו שהרי האב זיכה לו אבל אם שלחה האב בשם בניו סתם כשהחזור החזור לאמצע ואין זה שנשתלחה לו חייב להחזירה עד שיטמחו בו גולם שבבולם שושבינים שהרו בשם כולם נשתלחה לפיכך אם טמח במקצתם מחזיר חלק זה שטמח עמו בלכד וחלק האחרים אינו חייב להחזיר כיון שלא טמחו עמו מ'ס זה החלק שהוא מחזיר כיון ששלח האב מתחילה את הכל בשם גולם ולא יחד לשום אחד הלכו לפיכך כל מה שיחזור מסנו נשאר בטוחות והרי הוא לאמצע :

דפן מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים וכו' ג' סעיפים :

א מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים כל השבח לאמצע מפני שהם כשהפ' לכל' דבר אבל מ'ס שבר עולם לא ישלו דבזה לא דמו לשאר שוחף דאמרינן נוטל כדון אריס משום דשוחפות לא מחלו אהרדי אבל אחיו מחלו אהרדי ואם אמרו דאז מה שהניח לנו אבא דהרי אנו עושים ואוכלים חסכה של משיבא שהרי נילת

דעה קודם שהשביח שאינו רוצה להיות עוד שוחף ושותף חולק שלא לדעת והוא סתיה הטבח מחמה הוצאה שהוציא המטבח אבל מה ששבתו הנכסים כחמת עצמן הטבח לאמצע כן הדון אם היתה אשתו של מה היא יורשת מכלל אחיותיה כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ולא היו לו בנים לשמעון אלא בנות וראובן שנשאה אין לו יורש וסת' שמעון ואח' כסת' ראובן ונפלה יורשתה לפני בנות שמעון אחיו ונמצאת אשתו יורשתה נכסיו עם שאר אחיותיה ועמדה אשת ראובן והשביחה הנכסים הטבח לאמצע ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת והשביחה הנכסים מחמת הוצאה שהוציא' הטבח שלה זהו דעת הרמב"ם לברו ולא מצינו לו חכר אבל דעת כל שאר פוסקים הוא כך שזה שאמרנו ברישא שאם השביחו הגדולים את הנכסים חשביהו לאמצע היינו דווקא כששבתו הנכסים מחמת עצמן והיינו ששכרו פועלים ממזון הפיש הבית דאע"פ ששרהו לשכור פועלי' כיון שאין בו אלא ריבוי טורח הטבח לאמצע וכן אם טרחו בשכירות הבת' או שנשא ונשאו בסחור' השבח לאמצע אבל אם השביחו ע' שהוציא' הוציא' משלהם או שטרחו בגופן להפוך ולכנות וכיוצא באלה המלאכות שאין אדם טורח ומתל לאהרים הטבח לעצמן ואם השביחו בדבר שאם היה טוריעים איתו לקטני' היו גם הם יכולין לעשותו כגון לשמור וכיוצא' בהטבח לאמצע אע"פ ששרהו כגופן כיון שלא הודיעו' תחלה ואם אמרו ראובן שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ואוכלי' כל השבח שהשביחו בכל הנכסים אפי' בחלק האחין ואפי' השביחו מחמת נכסים הרי הוא של עצמן ואע"פ דשאר שוחף אין לו בשבח אלא כשאר אריס אפי' אמר לעצמי אני עושה שאני הכא דכיון שהן אחין ולא נשתתפו מחל' ארעה' להרויח אלא ע' היורש' נשתתפו הואיל ושהקו כשאמרנו להם לעצמנו אנו עושים וראי מחלו' וכל השבח שלהם ולענין זה אין חילוק בין לגדולי' בין לקטנים אלא שאם האחים גדולים אין צריך לאומרו ככ' דרק בפני עדים רכזין דשתקו מחלו אבל אם יש בהם יחומי' קטנים דלאו בני מחילה נינהו צריך שיאמר אותנו בפני כ' דכיון שאמר בפני כ' ולא חששו כ' דלחלק והניחו להם להשביח כל הנכסים וראי דאז כ' שיש העול' ליתומים בדבר וכל זה באחין שיוזנין יחד מתפיש' הבית דכיון דניזונין יחד מתפישת הבית חשבי כשותפין והיורד ומשביח כל הנכסים הוי כיוור' דרשות אבל אין נזונין יחד מהפישת הבית אלא חלוקין הם בעימתן לא הוי יורדין ברשות ואפילו השביחו ע' הוצאות שלהן או טורח גופן אינו נוטל רק כשאר יורד לנכסי חבירו שלא ברשו' דידו על התחנהגה א' מן האחין שחיו לו הרבה בנים והשביחו בניו את הנכסים אינו יכול לומר תנו לי מה שהשביח בני דידם כידי ואין לו אלא כאילו השביח הוא וכן האחר' אינה יכולים לומר חן לנו מה שאכלו בניך אלא כל מה שאכלו' הוא מן האמצע הואיל ושתקו מחלו וכן אחד מן האחין שנתן פתנה לאהרים וראו האחין ושתקו הוי מחילה :

ב אחר מן האחין שלקח מעוה ועשה בהם פחורה עם היה ה' גדול שאינו מניח חורתו שעה אהת הרי השכר שלו דסתמא שאין זה מניח חורתו ופתעסק לצורך אחיו לפיכך הוי כאילו פירש ואמר לעצמי אני משביח והרי הוא שלי :

ג מי שמת אביו יורד לנכסיו והשביחן בהקת שהוא קבור שאין לו אח ואח' כ' בלאו אה שלא היה יורע בו אם זה שבט קטן הוא כל השבח לאמצע אפי' אם הוציא משלו והשביח' דהא אין מרודין קרוב לנכסי קטן והרי שלא ברשו' ירד לחוכן ואם הוא גדול כיון שזה לא היה יודע בו לא אמרינן כיון דבסת' השביח מחל לאחיו חלקו והיה לאמצע' שהרי לא ידע בו שלא יתק חלק בחצי של אחיו כשא' אריס העי' אבל אח או קר' שצדק

לצורך הקבור' מפני עתים רוצים לקחת אותו כנגד מה שלקחו
האחרים הדין עמהם ויבאו לחשבון וכל אחר שן האחים
יתן חלקו המגיע לו לצורך הקבורה :

לנכסי קטן שירע בו אין שמין לו כארים אלא השבח לאמצע
הואיל וירע ויירד מחל :

הלכות אפטרופוס

רפח הואך שמין מה שעל בניהם ובנותיהם
כשחולקין ובו ב' סעיפים :

רז דין אפטרופא מי ימנה אותו וכיצד יתנהג
וכל משפטיו ובו כ' סעיפים :

א מי שמת והניח יורשים קטנים או שאשתו מעוברת או
שהניח קטנים ונדולים וצריך מורישם לפנות להם
אפטרופוס שיהעסק בשביל הקטנים עד שיגדלו ואם לא
פינהו המירש חייבים כ"ד להעמיד להם אפטרופוס עד
שיגדלו ככ"ד אביהם של יתומים הוא ואם הכ"ד בעצמם
רוצים להעסק בצרכי היתומים הרשות כירם מיהו אם
צריכין לחלוק או לטעון עם אחרים מתמת היתומים י"א
שצריכין להעמיד אפטרופוס שלא יהיו נראין בעורכי הדיני'
ועל סעיף ה' והא דאמרינן כ"ד אביה' של יתומי' היינו יתומים
קטנים וכ"ד הממונ' בעירו או גדולי הדור אבל אין כח ביד כל
שלישה בעלמה שיעשו עצמן כ"ד על היתומים אחד שאמר
לש"מ רוצנך טאהיה שלש בנכסך ואמר לו הן הרי זה לשון
אפטרופוס והרי מינהו אפטרופא מי שהיה לו אפטרופ' על
נכסיו בחייו ומת אין צריכין להני' אותו אפטרופ' על היתומים
שאין זה בכלל מינהו אבי יתומי' אלא כשמינהו כסוד למיתת
וטעמא לפי דמצוי הוא שאדם סאמין נכסיו לאחר ואינו ירא
שיעשה לו עול לפי שירע שירא ממנו אבל יכול להיות שאינו
נאמן בעיני' להשליטו על ממון יורשיו לפיכך סעמידין כ"ד
אפטרופ' הראוי ואין מניחין לאדם שאינו ראוי להי' אפטרופ'
אע"פ שמחזק בנכסיו עד שיביא ראיה שמינהו אבי יתומי' אם
צוה המירש סינתן חלק' הקטן לקטן ויעשה בו מה שירצה
הרשות בידו וכן אם מנ' המירש אפטרופו' על הקטני' קטן או
אשה או עבד הרשו בידו ואין הכ"ד מוחין דמצו' ליי' דבר חסות
ב אבל כ"ד אין סמנים אפטרופוס לא אשה מפני שאין
דרכה לצאת ולבא ולטרוח ולא עבד דסתם עבד אינו
נאמן ולא קטן שאינו בן דעה ולא עם הארץ שהוא בחזק' חשו'
על העבירות אלא כדוקין אדם נאמן ואיש חיל וירע להפך
בזכות היתומים וטוען טענתם ויש לו כח בעסקי העולם כדי
לשמור הנכסים ולהרויח בהם ומעמידין אותו על הקטני' בין
שהיה רחוק בין שהיה קרוב לקטן אלא שאם היה קרוב לא
ירד לקרקעות מן הטעם שנחבאר בסיון רכ"ה :

א האחין שבאין לחלוק שמין מה שעליהם מה שקנו
מהפי' הבית ועדיין לא בלו ושמין אותן כפי מה ששוין
עחה בסעת חלוקה ואם בלה לגמרי או נאבד אין מנכין להן
פחלקן כנגדו דמעיקרא סחלי' אהרדי כה"ג שלא יקפידו זה
על זה אלא בדבר הנראה לעינים כד"א קטנו בסתם אבל
סחלה יכולין למחות שלא יקנה שום אחד מהם מהפי' ש
חבית אם לא שיחשו' אותו מחלקו ומה שעל בניהם ובנותיהן
אע"פ שקנו מהפי' הבית אין שמין מפני שמהכיישין להביאן
לב"ד וסחלי' אהרדי לפיכך דווקא בגדי חול אין שמין אבל
בגדי שב' ויש שמין שיוכלו להביא הכנדים לב"ד וי"א דבגדול
חאחין אפי' מה שעליו אין שמין דמעיקרא ניחא להו דלבוש
וכסיה ביה כי היכי דלשחמעי' מיליה וכו' דסתחלה הוה
ניחא להו שטעמא הריהם שלו אפי' גם עכשיו כשבאין לדי
חלוקה דמחלו ליה מעיקרא ס"מ לכתחילה יכולין לימחות בו
וכל זמן שלא מיהו אמרינן ניחא להו :

ב הצב שצוה ליתן לפלוני שדה פלונית או אילן פלוני
וחלקו ולא נתנו לו החלוקה כבלה ויתן לפלוני מה שצוה
הצב ויחזרו ויחלקו ככהלה ויש אחד שהם ירצה לקיים
החלוקה וליתן לו מה שצוה האב מסלו שנפל לחלקו וחבירו
יתן לו הסעית הרשות בידו :

רפס אחים גדולים וקטנים ורוצים לחלוקו
ה' סעיפים :

א מי שהניח יתומים מקצתן גדולים ומקצתן קטנים ורוצו
הגדולים לחלוק כנכסי אביהם לישול חלקים בידם
לשמרם ולעבדם בית דין בעמידין אפטרופוס לקטנים חוקין
בטומת כ"ד ובוררין לקטנים החלק היפה בלבוש שיהו נזהרים
שלא יגרע חלקם דלאו בני פחילה נינהו וי"א דצריכין לחלוק
בטרל ואם הגדול אינם יכולים למחות שהרועל פי כ"ד
חיקוס כד"א ושלא טעו ואם טעו כ"ד כשימא ופיחהו שחית
יכולים למחות חוזרים וחולק' ס' חלוקה אחרת אחר שהגדילו
ואפי' אפטרופוס שמיניהו אבי היתומי' אינו יכול לחלוק בלא
כ"ד אא"כ נתמנה בפירוט לכך ואין לב"ד רשות לחלוק בדבר
דשייך ביה גזר או איגוד ויש חולקין ומתירין כד"א שמעמידין
אפטרופוס לחלוק כנכסים שהיו מקצתן גדולים ומקצתן
קטנים שיכולין הגדולים לומר אנו רוצים לעבוד ולשמר
חלקן ואין אנו רוצים שיהיה אפטרופוס ממנה על חלקינו
עד שיגדלו הקטני' אבל אם היו כולמ' קטנים אין חולקין להם
עד שיגדלו אלא א"כ נראה לב"ד שיש להן תועלת בחלוקה
וכל שהגיעו הקטנים לו ג' שנה יכולין לחלוק בעצמן דחלוקת
לא הוי כמכר :

ב לא היו כאן כל האחין ואוחזן שבכאן מבקשין לחלוק או
שחלקו ובא אח או כעל חוב ונשל חלק של אחד מהם
נהבאר בסיון קע"ה :

ג אמר מן האחין שירח לאומנות או חלה או רצה לילך
ללמוד נחבאר בסיון קע"ז :

ד אחר מן האחין שהיו שטרות וצאין על פשו' ושוען שלי
הם נחבאר בסיון ס"ב :

ה יורשים שלקחו קצתם מנכסי מורישם בלא חלוקה
וקצתם לא לקחו כלום ויש ביד אח' שאינו מן היורשים
מנכסי הפת וצריכים מעות לצרכי הקבורה אם אותן שלא
לקחו כלום מערערין לומר שלא ישול משה שיש ביד האחר

ועתה יתומים לאנשים שאינם בשח' ו' היה לו להלוות להם כד מצאין אותו מיד הלוה ומחזירים ליתומים שכיון שיכולין לסלק אפי' האפטרופוס כ"ש שישלכו הלוה הבא מתחתו : והוא הדין נמי כל אפטרופוס בין מינוהו בית דין בין מינוהו אבי יתומי' היתה שמועתו טובה בסעה שמינוהו בית דין או בשעת שמת אביהן והיה טוב וישר ורודף מצות וחזר להיות זולל וסוכא והולך בדרכי חושך או שפורץ כנדרים ובאבק וגזל שחייבין בית דין לסלקו ולהשביעו ולמנות להן אפטרופא כשר ומל הדברים הם נפי' מה שיראה לדין שכל ב"ד ובית דין אביהם של יתומים הם :

וכשמעמידין בית דין אפטרופוס ליתומים מוסרין לו כל נכסי הקטן סקרקי ומשלשלי שלא נפכרו והוא מוציא ומכניס ובונה ומותר ושוכר ונוטה חורע ועושה כפי מה שיראה לו טוב ליתומים ומאכיל ומשקן ומלביש ונותן להן כל הוצאותיה' לפי המסון וכפי הראוי להן ולא יריו' להם יותר מדאי ולא יצמצם עליהם יותר מדאי :

והווקא בקרקעות ומשלשלין של יתומים צריכין בית דין למנות אפטרופוס אבל מעות של יתומים שהניח להם אביהם אינם צריכים אפטרופוס אלא ביצע עושי' בהן בודקין מי שיש לו נכסים שיש להן אחריות והיו עדיה ויאה איש נאמן וטוב דברי הורה ומעולם לא קיבל עליו נידוי ונותנין לו המעות של יתומי' ב"ד קרוב לשכר ורחוק להפסד ולא היישו' משום ריבית והיא קרוב לשכר ורחוק להפסד אינו ריבית אלא מדרבנן ובמעות של יתומים הקילו בו והתירוהו ועל בלבוש עז סימן ק"ט ונמצאו היתומים מתפרנסים משכר המעות וכן אם אין לו קרקע ונתן להם משכונ של זהב מטוב שאין בו סימן נותנין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד ודוק משכונ שאין לו סימן כגון זהב משובר אבל כלים אפילו של זהב לא יקחו למשכונ דמ' של אחרים הם ויבאו ויתנו סימן וישלחו אחר מותו אם יראה הדיין שזה לא היה אמוד והירמופקדין בודו . וכמה יפ'קו לו בשכר כפי מה שיראו הדיינים או שלישי השכר או חציו או אפילו רביעי השכר ליתומים אם יראו שזו חקנה ליתומים עושי' לא מצאו אדם שיחננו לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד הרי אילו מוציאין סן המעות למזנות מעט מעט עד שיקנו להם במעות קרקע ומוסרין אותה ביד אפטרופוס שיעמידו להן ואם ירצו ב"ד למנות אפטרופא ונס המעות הרשות בידם ויתנם האפטרופוס ליד איש נאמן קרוב לשכר ורחוק להפס' כמו שאמרנו וכשיתנים לו יתנום לו כפני בית דין כי היכי דתהוי אמתא דבי דינא עליה ויש אומרים כמו שהאפטרופוס יכול ליתנם לאחרים כך יכול לקבל המעות לעצמו קרוב לשכר ורחוק להפסד וליתן הרווח שהיה נוהן אחר ובלבד שיעשה זה בפני בית דין כדי להשיר מעצמו לזות סתמים :

כל מי שיש בידו משלשלין של יתומים לא ישומו אותן ולא ימכרו אותן אלא על פי בית דין שהם אביהם ודוקא שלא יתמנה באפטרופוס אבל אפטרופוס עושה בלא בית דין כל מה שנראה בעיניו טובת היתומים ומי שהיו בידו מעות היתומים והלוה אותן על משכונות של נשים ואחר כך בא אפטרופוס של יתומים ואמר להוליכן עמו למקום שדירים שם היתומי' כי יוכל למכר' שם ביוקר והסלה אומר שמתירא שם פעליות של נשים ורוצה ליתן בעדם מה שיון במקומו ככאן הדין עם היתומים שאינה צריכים להחזיל בשביל חששתו ואם היה מקום השוק קרוב למדינ' מוליכין משלשלין יתומי' לשם עמ שאר משלשלין וסחורו' שהם של הבעלי כחיים ויצרפו דמיהם עם המעות של יתומים דסני אם יעשו בשל היתומים כמו בשלהן כיון שמקום השו' הוא קרוב אבל למקום רחוק שיש סכנת דרכים יותר אף ע"פ שהם הנלכים בשלהם ואינה חיישים לסכנה לא יעשו כן בשל יתומי' :

וכשמעמידין בית דין אפטרופוס ליתומים מוסרין לו כל נכסי הקטן סקרקי ומשלשלי שלא נפכרו והוא מוציא ומכניס ובונה ומותר ושוכר ונוטה חורע ועושה כפי מה שיראה לו טוב ליתומים ומאכיל ומשקן ומלביש ונותן להן כל הוצאותיה' לפי המסון וכפי הראוי להן ולא יריו' להם יותר מדאי ולא יצמצם עליהם יותר מדאי :

והווקא בקרקעות ומשלשלין של יתומים צריכין בית דין למנות אפטרופוס אבל מעות של יתומים שהניח להם אביהם אינם צריכים אפטרופוס אלא ביצע עושי' בהן בודקין מי שיש לו נכסים שיש להן אחריות והיו עדיה ויאה איש נאמן וטוב דברי הורה ומעולם לא קיבל עליו נידוי ונותנין לו המעות של יתומי' ב"ד קרוב לשכר ורחוק להפסד ולא היישו' משום ריבית והיא קרוב לשכר ורחוק להפסד אינו ריבית אלא מדרבנן ובמעות של יתומים הקילו בו והתירוהו ועל בלבוש עז סימן ק"ט ונמצאו היתומים מתפרנסים משכר המעות וכן אם אין לו קרקע ונתן להם משכונ של זהב מטוב שאין בו סימן נותנין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד ודוק משכונ שאין לו סימן כגון זהב משובר אבל כלים אפילו של זהב לא יקחו למשכונ דמ' של אחרים הם ויבאו ויתנו סימן וישלחו אחר מותו אם יראה הדיין שזה לא היה אמוד והירמופקדין בודו . וכמה יפ'קו לו בשכר כפי מה שיראו הדיינים או שלישי השכר או חציו או אפילו רביעי השכר ליתומים אם יראו שזו חקנה ליתומים עושי' לא מצאו אדם שיחננו לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד הרי אילו מוציאין סן המעות למזנות מעט מעט עד שיקנו להם במעות קרקע ומוסרין אותה ביד אפטרופוס שיעמידו להן ואם ירצו ב"ד למנות אפטרופא ונס המעות הרשות בידם ויתנם האפטרופוס ליד איש נאמן קרוב לשכר ורחוק להפס' כמו שאמרנו וכשיתנים לו יתנום לו כפני בית דין כי היכי דתהוי אמתא דבי דינא עליה ויש אומרים כמו שהאפטרופוס יכול ליתנם לאחרים כך יכול לקבל המעות לעצמו קרוב לשכר ורחוק להפסד וליתן הרווח שהיה נוהן אחר ובלבד שיעשה זה בפני בית דין כדי להשיר מעצמו לזות סתמים :

בית דין לא יצמצם עליהם יותר מדאי : והווקא בקרקעות ומשלשלין של יתומים צריכין בית דין למנות אפטרופוס אבל מעות של יתומים שהניח להם אביהם אינם צריכים אפטרופוס אלא ביצע עושי' בהן בודקין מי שיש לו נכסים שיש להן אחריות והיו עדיה ויאה איש נאמן וטוב דברי הורה ומעולם לא קיבל עליו נידוי ונותנין לו המעות של יתומי' ב"ד קרוב לשכר ורחוק להפסד ולא היישו' משום ריבית והיא קרוב לשכר ורחוק להפסד אינו ריבית אלא מדרבנן ובמעות של יתומים הקילו בו והתירוהו ועל בלבוש עז סימן ק"ט ונמצאו היתומים מתפרנסים משכר המעות וכן אם אין לו קרקע ונתן להם משכונ של זהב מטוב שאין בו סימן נותנין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד ודוק משכונ שאין לו סימן כגון זהב משובר אבל כלים אפילו של זהב לא יקחו למשכונ דמ' של אחרים הם ויבאו ויתנו סימן וישלחו אחר מותו אם יראה הדיין שזה לא היה אמוד והירמופקדין בודו . וכמה יפ'קו לו בשכר כפי מה שיראו הדיינים או שלישי השכר או חציו או אפילו רביעי השכר ליתומים אם יראו שזו חקנה ליתומים עושי' לא מצאו אדם שיחננו לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד הרי אילו מוציאין סן המעות למזנות מעט מעט עד שיקנו להם במעות קרקע ומוסרין אותה ביד אפטרופוס שיעמידו להן ואם ירצו ב"ד למנות אפטרופא ונס המעות הרשות בידם ויתנם האפטרופוס ליד איש נאמן קרוב לשכר ורחוק להפס' כמו שאמרנו וכשיתנים לו יתנום לו כפני בית דין כי היכי דתהוי אמתא דבי דינא עליה ויש אומרים כמו שהאפטרופוס יכול ליתנם לאחרים כך יכול לקבל המעות לעצמו קרוב לשכר ורחוק להפסד וליתן הרווח שהיה נוהן אחר ובלבד שיעשה זה בפני בית דין כדי להשיר מעצמו לזות סתמים :

אין האפטרופוסים ראשון להוציא עבדים לחירות ואפי' ליקח דמים מן העבדים כדי שיצאו לחירות כגון שנתנו להם אחרים מעות ע"מ שלא יהא ליתומים רשות בו והם רוצים לפרות עצמן בהן אפ"ה אין ראשון האפטרופו' לשחררן שהרי אין נופן קנוי להם ואין הכל יודעין שפדה העבר עצמו בכסף ויבא לשחרר עבדים אפילו טעינן שלהן אבל מוכרים אותם לאחרים לתקנת היתומים כגון להאכילם או ליקח שרות ו לוקחין מהם הדמים ע"מ שיצאו ויהיו אותם האחרים לחירות ואותם האחרים הם שמשחררים אותם שהרי נופן קנוי להם בכסף שנתנו בעדם וכל זה לא מייירי אלא בלא רשות בית דין אבל אם נשל רשות מ"ד יכול לעשות כל מה שירצה שהוא למובת היתומים :

אין האפטרופשין חורמין ומעשרין נכסי היתומים דלא נרעו משלוחים והם שלוחי בית דין שהם אביהם של יתומים לפיכך חורמין ומעשרין כדי להאכילם שאין מאכילין את היתומין

* לבוש עיר שושן * הלכות אפורופוס *

אלא כשומר חנם שפלאר מניבה ואכידה וחיוב בפשיעה
אפורופוס ששען בכ"ד מה שלא היה לו לטעון וע' יטענהו
באה שבועה לזה שכנגד היתומי' ואילו ששען כהוגז היתה באה
השבועה ליתומים לא פיקרי פושע דמי יומר רמשתבע ולא
פיקרי פשיעה אלא א"כ ע' טענתו נוטל זה בלא שבועה ואילו
ששען כהוגז היו נוטלים היתומים בלא שבועה :

כא אפורופוס של יתומים שקנה להם שור ולא היו לו
שנים ונתנו לרועה והרועה נתנו עם שאר שוורים
לרעות ולא ידע שלא היה יכול לאכול חמט שאין לו שנים
אין זה פשיעה לאפורופוס שלא ידע ולא היה ליה לאפוקי
אדעתא ופשוט וממי משתלמים היתומים נתבאר בס' רל"ב
סעיף י"ח :

כב דין אפורופא שלה לוצרך היתומים נתבאר בס' ק"י
סעיף ח' :

כג אפורופוס בין מינהו אבי יתומים בין מינהו כ"ד ער
שלא רחוק עדיין בנכסי היתומי' ולא נתעסק עדיין בצרכיה'
יכול לחזור בו משהחזיק בנכסי היתומים או התחיל להתעסק
בצרכיהם אינו יכול לחזור בו והוא שיאמר בעור אבל אם רצה
לגלוך מן העיר כביא הנכסים לב"ד והם ממנים אחר כי טוב
להם ליתומים שיהיה שלהם בתוך העיר שהם שם :

כד יתומים קטנים שסמכו אצל בעל הבית שהם מעצמם
נתחכרו אליו ולא שנתמנה עליהם אפורופוס ונשהרל
בצלהם יש לו כל דין אפורופוס לכל דבר אפי' סמכו אצל
אשה כיון שנתעסקה וזרחה עמהן הרי היא אפורופוסות
שלהן יש אומרים דאפורופא כזה יש לו דין מנהו אבי יתומים
ואין צריך י' שבע כי היכי דלא מימנע ולא שמשביעין אותו
מטום דאיכא למיחש לארס שאינו הגון שימשיך היתומים
אליו ויכלה ממונם אם ידע שלא יצטרך לישבע דבשלמ' אינהו
אבי יתומים או כ"ד איכא למימר דילמא מימנע ולא יעשרת
כשבילם להסתדל באפורופוס' אם יש לו לישבע אבל יתומי'
קטנים שסמכו מי בקש זאת מידו דניס' ביה יולמא אימנע
בשביל השבועה אם אינו הגון ימנע וימנע ואם ארס הגון הוא
ועושה זה ליטע שמים ימרחם עליהם מטום שרואה שאין
להם עוזר וסומך לא ימנע בשביל השבועה וקטן שסמך
אצל אמו וראו כ"ד להחמי' עליה שתתן חשבון או שאר חזוקי'
הרשת בידן דליכא לפיחש דממנע ולא עכרי דודאי אמו דעת'
קייב' אצל בנה ולא המנע מטום זה :

כה יתומי' שסמכו אצל בעל הבית וזן אותן משלו לא הניח
מעותיו על קרן הצבי וה' אחר שהלה ליתומים
לצורך שחייבים לטלם אבל אם פרנסם בחורת גמילות חסדי'
פטורים וע' כלבוש ע'ז סימן רנ"ג סעיף ה' :

כו קטן שהגדיל אפי' היה אוכל ושותה יותר מדאי ובפסיד
והולך בדרך רעה אין בית דין מונעין ממנו סמונו ואין
מעמידין לו עור אפורופוס א"כ צוה מורישיו שלא יתנו לו
אלא אם היה כשר ומצליח או שלא יתנו לו עד זמן פלוני פ' ש'
מוכיחין אותו ומלמדין אותו ללכת בדרך ישרה ואורחי' צדיקים
מי שמנה אפורופוס לבניו תגדלוים יכולין לומר אין אנן
צריכינן אפורופוס א"כ יש בו מטום מצוה לקיים דברי הגמ'
וע' סימן רנ"ב :

כז החרש והשוטה הם קטנים ומעמידין להם אפורופוס
דמצוה הוא כמו בקטן :

כח אפורופוס שמת והוציא בנו פנקס אביו שכתוב בו
שהוציא בפניסת היתומין מנה אין מוציאין מהיתומים ככר
דשטא נתפרע אביו ולא נמחק אצל בעודו חי נאמן על גל
מה שאומן שהלה להן ונוטל בשבועה :

דחומין דבר האסור אבל לא יעשרו ולא יתרמו כדי להניח
פירות מהוקנים שמה שיחסרו יחסר גם פן המעשר או יכירו
אותם שכל ויעשרו הלוקחים :

כט האפורופוסין עושין לקטני' לולב וסוכה וציצית ושופר
וכ' ותפילין ומזוזות ומגילה כללו של דבר כל מצות
עשה שיש לה קצבה בין שהיא מרבית תורה בין שהיא מרבית
סופרים אע"פ שאינה חייבים במצו' מכל אילו המצות עושין
להן ומחנכין אותן בהן אבל אין פוסקין עליהם צדקה אפילו
לפריון שביום מפני שמצוות אין להם קצבה ויבאו לכלות קרנ'
מיהו אם פסק עליהם צדקה לאחשוכינהו כדי שיצא עליהם
טעם טוב והם אמרוים לכך שפיר דמי וע' ל' סימן קס"ג סעיף ד'
אבל מי שנשטה' או שנתהרש פוסקין עליו צדקה אם היה
ראוי כיון שהוא כר חיובא אם ישהה או יתפקח מיד :

ל וכאשר יגדלו היתומים נותן להם ממון מורישן ואינו
צריך לעשות להם חשבונ' מה הכניס ומה הוציא אלא
אומר להם זה הוא הנשאר ונשבע בנקיטת הפ' שלא נזל
משלהם כלום בלא כשמינהו כ"ד אבל אפורופוס שמינהו
אבי היתומים או שאר המורישן אינו נשבע על טענת ספק
וטעמא מסיים דכשמינהו כ"ד בההיא הנאה נקא נפיק עליה
קלא דאיניש שהימי הוא דהא סמך עליה כ"ד מיאם שיטילו
עליו טבוע בסוף לא אתי לאימונעי לקבל עליו האפורופוסות
שהחלה אבל אם מינהו אבי היתומים מילתא בעלמא הוא
פעבוד להרדי כלומר הא דמקבל עליו טו'ת האפורופוסות
אינו אלא מטום אהבה בעלמא ורעות היה ביניהם ולא הנאת
מנון לפי'א רמית עליה שבועה לבסוף אתי לפוסנע מהה"ה
שלא לקבל עליו האפורופוסות לכך אמרו מינהו אבי היתומי'
לא ישבע וי"א הואיל ואינו נשבע צריך ליתן השכונ וכת' מורי
והכי יש לנהוג ומחרימין סתם על כל מי שלקח משל יתומים
כל' אבל נשבע על טענת דמי וכן אם אבד דבר ידוע מנכסי
היתומים נשבע שבועת השימרי' ואם יש לאפורופוסות
חלק בריוח אפי' מינהו אבי היתומים ונשבע אפילו על טענת
ספק שהיה הוא מחקי' ויש עליו שבועת השותפין ולאתי
לאימונעי ליכא למיחש כיון שיש לו חלק בו ראו'בן שאמר
שיש לו בידו מעות של טעמין שמת ואומר שצוהו לתת לבניו
אם רוצה לתת לכל בניו בשלח' אינן יכולין להשביעו דה"ל
כאפורופוס שמינהו אבי יתומים אבל אם רוצה ליתן לקצתן
ולא לכולן אם כן לפי דבריו אינו אפורופוס על אותן שאינו
רוצה לתת לו כלום ויכולין להשביעו שלא עכב כלום לעצמו
ואם הם קטנים בית דין מעמידין להם אפורופוס ומשביעין
אותו :

לא אפי' על פי שאין האפורופוס צריך לעשות חשבון כמו
שנתבאר צריך לחשוב בינו לבין עצמו דרקק ולהרהר
זריבה מאביה' של היתומי' שהוא אבינו שבשמים והוא רוכב
ערכות יצאמר סולו לרוכב כערבוק נגמ' וכתיב בתריה אבי
יתומים ודיין אלמנות ונגמ' אפורופוס שנתמנה על פי
ערכאות של גוים צריך ליתן חשבון דהא הכי הוא בדיניהם
ועל פי דיניהם נתמנה :

לב אין כ"ד יכולין לפנות אפורופא לחאמינו בלא שבועה
אלא אם כן צינם מוציאין ארס הגון שירצה להיות אפורופא
אם לא יאמינהו בלא שבועה :

לג אין משביעין את האפורופוס שבועת המשנה אלא א"כ
יטענהו כ"ד או יתומים אפילו בטענת שטא שתי כסף
ופיטה ויפיר בטיי כסף ויודה כפרופ' בעין שבועה דאוריית'
דכל כאי דתיקון רבנן בעין דאוריית' תיקון אבל אם לא היתה
דישענה או כפירה והוראת בשיעור זה אם טענין אותו טענת
נדאי אינו נשבע אלא היסת ומגלגלין עליו שבועה
האפורופוסות שלא עכב משלהם כלום :

לד אפורופוס בין מינהו כ"ד בין מינהו אבי יתומים אינו

הלכות בקדוץ

שומר חנם מאימת החייב בשמירה וכיצד היא השמירה וכו' כח סעיפים :

טנס בסנון זה צריך שיאמר הנח לפני ובלאו הכי פטור : בקס מחבירו שיתן לרשותו להכניס בהמתו או פירותיו לחצירו ונתן לו רשות ולא פירש לו דברים : בשמירתו אינו חייב מלל משמירתו כיון שלא קיבל עליו מלום :

ד ואפילו בשקבל עליו לשמור אינו חייב אלא מפי שווי החפץ שקבל עליו לשמורו כיצד כגון שנתן לו לשמור דינר והבואט לו הזהר בו של כסף חוש ופישע בו ונאמר אינו חייב אלא בשל כסף שיאמר לו לא קבלתי עלי אלא שמירת דינר כסף וכן כל כיוצא בזה : אבל אם הפסיד בידים משלם של זהב שיאמר לו המפקיד מאי היה לך למעבוד נביה שהפסדתו בידים : שמעון קבל ספרי פראוון להוליכו למקו אחר ונלקחו במכס ואם שראובן פישע טאמר לו טאין נותנין מכס מהטפרים ואם לא היה כן לא היה מקבל עליו השמיר כי לא היה רצוני לחרוץ בדבר המכס הדין עם שמעון דהא סמיה המכס לא קבל עליו :

ה יש מי שאומ' שהשומר הזה מיר בשקבל עליו לשמור אי טאמר הנח לפני ונסתלקו הבעלים משמירתם חייב עליו השומר אם פישע אע"פ שלא משך ויש מי שאומר שאינו חייב עד שימשיך ובייבוקם שהשמיכה קונה :

ו ש'ד שפישע ולא שמיר כראוי לאותו דבר אע"פ שלכסף לא נאבד מחמת אותה הפשיעה אלא נאבד ע"י אונס בעניין אחר חשוב פושע וחייב לשלם כיצד כהנהו מעשה בא שהפקיד מעות אצל חברו והנחם כפחיצה של קנים והיה טמנות באותו מחיצה שהיה שמיר מעולה לגבי נכב' טאין דרך של נכבי לחפש מעות בפחיצה של קנים מפני טאין דרך הבעלי בתים לשומנם סם אבל לא היה שמירה זאת שמיר מעולה לגבי אט רשמה הצא אש וישרפנו והיה הוא לגבי אט פושע שהיה לו לשומנו בקרקע או בכוחל אכניס ולכסוף באו נכבים ונכבים ואמר חזון רע"ג דלגבי נכבים היה אונס טאין דרך נכבים לחפש בכאן כיון דלגבי אש הי פשיעה חייב לשלם דתחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב וכן כל כיוצא בזה :

ז המפקיד אצל חברו בין כלי בין מעות ואמר תן לי פקדוני ואמר לו השומר אתי יודע אנה הנחתי פיקדון זה או באיזה מקום קבדתי הכשפים המתן לי עד שאבקש ואמציא ואחזירנו לך ריז זה פושע וחייב לשלם מיר דהל' לתת דעתו עליו :

ח באו עליו נכבים ונעצבו הפקדון ואלו היה צוות היו באים בני אדם להציל חייב דכיון דלא צוות פישע ואפי' אם באו אנשי צריך לצעוק ולבקש אנשים שתעזריהו לעמיר כנגד ואם היה לו אפשר לעשות כן ולא עשה חייב דחוק בחנם אבל אם לא היה מוצא למי שיבא לעזור אלא בשכר פטור שאינו צריך להוציא הוצא' והוא עצמו שומר חנם :

ט פישע השומר ולא שמר הבהמה כראוי ויצאה לאנס ופתח שם כדרכה פטור אע"פ שהיתה תחילה בפשיעה לענין זכבים ונכבים ואם שרפה שם זאב או שננבה משם היה חייב עכשו שמתה כדרכה פטור והא התורה פטרה שכורה ומהה נבי שח ואע"ג דאמר' לעול סעוף דקל תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב ה"ם במחיצה של קנים שהיה תחלתו בפשיעה לגבי אש דע"י פשיעה זו שלא שגד כראוי שלא הפסיד כקרק' או בכוחל של אבנים בא"כ האונס שננבו שאם שמרם כראוי והסמינס בקרקע או בכוחל של אבנים לא היו ננכבים ג"כ אבל הכא נם אס' כראוי בביתו היה יכול להיות ג"כ שמתה בבית דמלאך המות מה ליה צא ומה לי ה"ם ויצאתה לאנס לא נרמה המתה אבל אם ננבה נכב מן האנס וממתה כדרכה בבית הגנב הרי השומר חייב אע"פ שראו שומר חנם שהרי אפי' לא מתה הרי היא אבידה כיד הגנב והרי יצאתה לאנס שפשה לנכה נרמה לה להגנב שאילו שמרה בביתו לא היתה ננכבת וכן כל כיוצא בזה :

י העלת הבהמה לדגש דהרי ופניה ומתה הרי הפשיעה וחייב

א שליטה פריצוח נצמדו בתורה סמוכות זו לזו פרש' ראשונה בניחן איש אל רעהו כסף או צללים לשמור ונומ' שנייה בניחן איש אל רעהו חמור או סוד או שהונומ' שליטת וכי ישאל איש מעם רעהו ונשכר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם ונומ' : ואחזל ראשונה נאמרה בשומר חנם ולפיכך פטור כח על הגנבה דכתיב ונוכח מכית האיש שטוען שננבה חייבו ונקדש בעל הבית אל האלקים ופירושו לשכונה ה שיכניענו הדין שכן הוא ונפטר וכן פטר כח על האבידה דכתיב על כל אבידה אשר יאמר ונומר ואין צ"ל שפטור מכל האונסין הגדולים מהם כגון שבורה ומתה ולא חייב בה אלא א"כ פישע בשמירתם וננכבו או נאבדו בפשיעהו ולכך פירוש זה כסף או כלי' סודך לשימרם בחנם לפי טאין טורח פשמירתן שבקל יוכל לשומרם שלא ינבדו ואפ"ה פטרהו פריטה שנייה נאמר בשומר שכר ופטור בה אונסין כגון שבורה ומתה דכתיב ומתאו נשכר או נשכח שבועות ה' היה ונומר חייב בה על גניבה ואבידה דכתיב אם נוכח ונכב ישלם ונאמר ינבד לרבות אבידה ועוד ק"ו הוא ומה גניבה שקרובה לאונס פשע אבידה שקרובה לפשיעה לא כ"ש ואצ"ל שחייב על הפשיעה ולכך פירש כח חמור או סוד או שה לפי שיט טורת פשמירתן ואין דרך לשומן בחנם ונס משמיענו אף ע"פ שיש טורח בשמירתן וא"ל לשומן שלא ינכבו אלא בטורח אפ"ה חייב עליהם אבל לענין הדין אין חילוק בין כסף או כלים לכהמה לא טנה בשומר חנם ולא טנא בשומר שכר כמו שיכתב בע"ה ופרישה שלישה נאמרה בשואל וחייב בה עפי' אונסין דכתב ונשכר או מה ונומר ואינו פטור א"כ מתה נחמת סלאכתו דלהכי שיליה כמו שהבאר בע"ז עוד רמז בה בסוף פרט' שלישה לדין רביע דהיינו לשוכר בהמה או כלים לעשות בהם נ"אכתו דכתיב אש שכיר הוא כע בשכרו ופירש ואם אינו שואל אלא שכיר שגא בשכרו ליד השוכר הזה ולא בשאלה ואין כל הנאה שלו שהרי ע"י שכרו נשתמש ואין לו פשע שאל' להחייב באונסין ולא פי' מה דתו אי כ"ש חזר מ"ש ונחלקו בו החמים דאיכא מאן דאמר דינו כש"ח ואיכא מאן דאמ' דינו כש"ש והכי ק"ל דהכי מסהבר טפי כיון דאפקי' ששואל קאי ארין רשומי שכר שלפניו ולא ארין דס"ח דלפני פניו נ"ל מעמא והנה הם ספורשים לפניך כסדר חיוכס ש"ח וש"ס ושואל ונקד' שוכר לשואל מפני שדינו כש"ש :

ב שומר חנם הוא שהפקידו אצלו כסף או כלים או בהמה או כל דבר לשמור והוא מקבל עליו לשמור או אפי' אינו מקבל עליו ישאכרו בפירוש אלא אמר לו הנח לפני הרי הוא שומר חנם אבל אם אמר ליה הנח לפניך או הנח סתם או שאמר ליה הרי הבית לפניך אפי' שומר חנם לא הוי רתיב נטר לך קאמר ליה ואינו חייב שכונה כלל שלא פישע אבל יבול להחרי' סתם על מי שלקח פקדון שלו ולא יחזירנו לבעליה ומ"ם מי שהיה מהלך בדרך ואמר לו חברי הולך עמך אילו המגעלים וכיוצא בו ואם לו הניתם כאן על החמור והניתם שם על החמ' ולא קבלם הנפקד לידו אלא כמו שהנתיב הספקיד על החמור כך הולכים ולא קשרם והלך לו הנפקד מן הצד להמך את רגליו להנתיב החמור על אם הדרך ונאבדו המנעלי' הרי זה שומר חנם על המנעלי' והוה ליה פושע במה שהנתיב כך בלתי קשורים על החמ' והפליג משנו והכניחו לבדו על אם הדרך דאע"ג דלא אמר ליה אלא הניתם כאן סתם לא אמרינן דהנח סתם אינו אפי' שומר חנם אלא כשרוא במקום השומר דהנח וטור לך קאמר ליה אבל בדרך וכיוצא בו ודאי תת ויאסינו לך קאמרי ליה שכן דרך כל חמיר שומר חמורו נעצמו שאם לא ישמרם ודאי יאבדו ויש תולקין וכיבדו ליה

ג שומר חנם הוא שהפקידו אצלו כסף או כלים או בהמה או כל דבר לשמור והוא מקבל עליו לשמור או אפי' אינו מקבל עליו ישאכרו בפירוש אלא אמר לו הנח לפני הרי הוא שומר חנם אבל אם אמר ליה הנח לפניך או הנח סתם או שאמר ליה הרי הבית לפניך אפי' שומר חנם לא הוי רתיב נטר לך קאמר ליה ואינו חייב שכונה כלל שלא פישע אבל יבול להחרי' סתם על מי שלקח פקדון שלו ולא יחזירנו לבעליה ומ"ם מי שהיה מהלך בדרך ואמר לו חברי הולך עמך אילו המגעלים וכיוצא בו ואם לו הניתם כאן על החמור והניתם שם על החמ' ולא קבלם הנפקד לידו אלא כמו שהנתיב הספקיד על החמור כך הולכים ולא קשרם והלך לו הנפקד מן הצד להמך את רגליו להנתיב החמור על אם הדרך ונאבדו המנעלי' הרי זה שומר חנם על המנעלי' והוה ליה פושע במה שהנתיב כך בלתי קשורים על החמ' והפליג משנו והכניחו לבדו על אם הדרך דאע"ג דלא אמר ליה אלא הניתם כאן סתם לא אמרינן דהנח סתם אינו אפי' שומר חנם אלא כשרוא במקום השומר דהנח וטור לך קאמר ליה אבל בדרך וכיוצא בו ודאי תת ויאסינו לך קאמרי ליה שכן דרך כל חמיר שומר חמורו נעצמו שאם לא ישמרם ודאי יאבדו ויש תולקין וכיבדו ליה

לבוש עיר שושן הלכות פקדון

שהנכס מצויים ומשנים רמאים שסחפשים אחיהם אבל במקום דליבא כל הני אין צריך לכסותם בקרקע אלא מנחתם כמקום שמניה מעותיו ובמקום השמותר כפי דרך המקנה וכפי הזמן שהוא מפקיד :

יט ואפי' במקו' שגנבים מצויים לא אמרו אין להם שטירה אלא בקרקע אלא במקד' סתם אצל חבירו לשומרת אבל המפקיד מעות אצל חבירו כדי להתעסק בהם ויריות פשיטא דהוי כמו אמר לו בפי' שאינו מצריכו לקוברו בקרקע דאמרו בכל פעם שירצה להתעסק ולעשו' בהם סתורה יצטרך מרא' וחצינא כדי להוציאם מן הקרקע פשיטא דכל דיוק דדאון כה'ג לאו דינא הוא :

ך הפקיד כספי' אצל חבירו בדרך להוליכו לביתו או ששלת עמו מעות מסקים למקום צריכים שהיו צוריו ומונחים בידו או קטורים לו כראוי על גשנו מכנגד פניו בענין שדין עיניו עליהם הפיד עד שיגיע לביתו ויקברם כראוי ועם לא קשרם בדרך הזאת אפילו נאנסו חייב לשלם שהרי תחלתו בפשיעה :

כא כל המפקיד אצל בעל הבית בין בלויס בין מעות על אשה ובניו ובני ביתו הוא מפקיד לפיכך אם נתן הנפקד הפקדון ביד בניו או בנותיו הגדולות או ביד אשה ושמו בראו ונאכד או נגנב פטור דעל דעת זה מסרו לו שהא' לרשות למיסרו להם ונאמנים לו ות'ה אם החזיר הנפקד את הפקדון לאשת המפקיד פטור ועל סימן ש'ס סעיף ה' אבל אם מסרו הנפקד לבניו ובני ביתו הקטנים או לעבדיו בין גדולים בין קטנים דסהם עבדים אינם נאמנים ולא על דעתם הפקדו אלא אחד מקרובי שאינם שרויים עמו בבית ואין סומכין על שולחנו ואין צריך לוטר אם מסרו לאחר הרי זה פושע וחייב לשלם אלא א"כ הביא השומר השני ראיה בעדים שלא פשע ואם לא יביא ראיה יתבאר לקמן סעיף כ"ו וכן אם דניח אחרים ליבנם במקום שהפקדון מונח שם אע"פ שאינם בחזקת נגבוס אם נגנב חייב לשלם דהוי פשיעה כמו שומר שמסר לשומר ג' חייב כמו שיחבאר לפנינו בע"ה סעיף כ"ו :

כב היכא שידוע שאין דרך הנפקד לשמור הפקדון בעצמו אלא דו'בו שכל פקדון שמפקדין בידו הוא מסוד ליד אחר שהוא תחתיו אף על פי שאינו שרוי בביתו ואינו סמוך על שולחנו הוי דינא כמוסרו לבני ביהודא גס על דעת זה הפקדו בידו :

כג פשעה באחד שהפקיד מעות אצל חבירו ונתנם השומר לאמו והיא נתנה לתוך תיבת' ולא שמנה אות' בקרקע כדי' ונגנבו ואפרו חז'ל שאין הנפק' חייב לשלם מפני שגנב' לאמו והוי סיכר שמסר לשומר כמו שכבר אמרנו כל המפקיד על דעת בניו ובני ביתו הוא מפקיד ואף על פי שהוא לא הוריעה שהיו של פקדון כדי שהמסנם בקרקע שיכול השא' לשעון ולומר סכור הייתי שיותר חזרה בהם לשומרם היסב כשהיא סביר' שהם שלי וכן אין אמו חייבת לשלם שהרי לא אמר לה שהם פקדון ואמרו חכמי' דל ישבע הבן שאשת המעות עצמם הם שנתן לאמו ויפטר והאם חסבע שנתן לחוד' חייבת' ונגנבו ויפטרו שניהם אבל אינה צריכה ליטבע שלא הודיעה הבן שהיו של פקדון אף על פי שאם היה מודיע אורה היתה חייבת הואיל ולא טמנם בקרקע כמו שהיה החיוב מפי' חכמי' החלימוד מפני שאין המפקיד יכול לשעון עליה שענתו ואי' שכנה הודיעה שהם של פקדון והרי הוא שמעת ודיא שלא אמר לה לכך אינו יכול להסביעה בשעת ספק וחצ' מהצריכו לכן שישבע משום דזווי הוו ולא רבר פשוים הוא האם בעצמה לא היה יודעת אם אלו השעות שנתן לה פנה חד' פעות של פקדון לפיכך הצריכוהו לישבע שהם הם אבל בדבר מסוי' כגון כלי וכסות וביצא באילנ' סגי שנשבע השג' לברו

חייב שלא היה לו להעלות ואם מתה שם כדרכ' פטור דה'ג אין זה החלתו בפשיעה וסופו באונס דאפי' לא העלת' לראש ההר היתה מתה בכית דמלאך המות מח לי הכל' ומה לי התם .
יא לא העלה הוא אלא היא עלתה מעצמה לא מבעיא אם עלתה בעל כרחו שלא היה יכול לחוקקה ועלתה ונפלה ומתה שהוא פטור דכולה אונס הוא אלא אפי' לא עלתה בעל כרחו אלא היא עלתה מאליה אין זה פשיעה שעת' מאליה אלא דומה לנגיבה וסוכר חנם פטור בה :

יב שומר חנם שחנית הכהמה ונכנס לעיר וכא' אריודרסה זאב ושרפה אין אומרים אילו היה שם היה מציל וחייב לשלם אלא רואי' אם נכנס כשעה סדרך בני אדם ליכנ' פטור אפי' היה יכול להציל אילו היה שם דהא נט' בדגשתי אינשי ואם נכנס בשעת שאין דרך בני אדם ליכנס רואין אם תנה שם זה היה יכול להציל הרי זה פשיעה שלא היה ליכנס וחייב ואם לאו פטור אע"פ דהוי כמו החלתו בפשיעה וסופו באונס דק'ל דחייב אין זה האונס בא' מתמת הפשיעה דהא אפילו אם לא פשע שלא היה נכנס לעיר היה אירע זה האונס שהיו באין הזאב והאריודרהו הוא לא היה יכול להציל ועל ס' ט'ג סעיף ו'
יג כיצד דרך השומרים הכל לפי הפקדון יש פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית סער כגון קורות ואבנים ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו כחצר כגון חבילו' פשתן הגדול' וכיצא בהן ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית כגון שמה וסלית ויש פקדון שדרך שמירתו להניחו בתיבה או בארנו ועל עליו כגון בניו משי וכלי כסף וכלי זהב וכיוצא בהם י'א דסתם תיבות חמורות הן אצל עכברים ואין התיבת שמירה מעולה לבגדים אלא צריך להשים הכנדים וכדומת להם על נס ולא להניחה בתיבה והכל לפי הענין :

יד שומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו שאינו ששהמר שם ויפה ונגנב משם או אכד' או אפילו נאנס משם כגון שנפלה דליקה וישרף כל הבית הרי זה פושע וחייב לשלם דק'ל החלתו בפשיעה וסופו באונס חייב כדלעיל ואף על פי שהניח הפקדון עם שלו אם הוא מקום שראוי לשמירה פטור ואם אין המקום ראוי לשמירה חייב דכשלו רשאי אדם לעשות מה שירצה אבל בשל אחרים אינו רשאי והוי פושע אע"פ שגם שיו נרשף :

טו כספים ודינרים ולשוונות של זהב ושל כסף ואבני' טובות אין להם שמירה אלא בקרקע ולא יקברם עמו בקרקע פשו' שיש רמאי' שמנשטין בקרק' ומטריין אם יש חלל החתנו לכך לא יתן עליהם אלא עובי טפה עפר שאין החלל ניכר שם או יטמינם בכותל בטפה החתנו סמוך לקרקע או בטפה הסמוך לקור' טנם שם אין החלל ניכר ואפי' לא יתנם באמצע עובי הכותל רק שיכנס טפה בחוכו אבל לא באמצע הכותל שפא' יהפזו הנכסין ויגנבו שכן דרכם לחפור שם ואם לא הטמינם בראוי אפי' נתנם בתיבה ונעל בפניהם כראוי ונגנבו או נאכדו הוי פושע וחייב לשלם :

טז המפקיד אצל חבירו כספי' ערב שבת סמך לבין השמשו' לא הטריוהו בו רבנן לקוברם מיד מפני שהו' טרוד בכבוד שבת ואינו חייב לקובר' עד מוצאי שבת ובמוצאי' שבת צריך לשומנם מיד ואם נתאחר למוצאי' שבת כרי לקוברם ולא קברם ונגנבו או נאנסו חייב ואם המפקיד הוא ח'ח אינו חייב לקובר' עד שישהא אחר שיכדיל כדי לקובר' דכיון דח'ח הוא חיר על מצו' הכדלה לפי' ימתין דלמ' סבעי לי' זווי לאבדלת' ויש אומרים דהוא הדין אם תנפך ת'ח שיכול לשחול' מלקובר' ער שיעור שיכדיל :

יז אם החנה הנפקד על כנת שלא אטמנם בקרקע וכן כל דבר ודבר שאינו כספים והתנה שיניחנו עם שלו הכל לפי תנאו :

יח בד'א שהכספים אין להם שמירה אלא בקרקע בשעת

לבנו שזהו שמסר לו והוא הננוב ממנו אצטרו שניוהם וכן כל כיוצא בזה :

כד סכאן אתה למד שהשומר שמסר הפקדון לאשתו ובני ביתו והודיעם שהוא פקדון ולא שמרו כדרך השומרים שהם חייבים לשלם לבעל הפקדון ובעל הבית פטור שכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד ואם אין להם לשלם לא רבעי הבית חייב לשלם דאי לא תימ' הכי כל פקדון שהיה מופקד ביד אדם יאכלו אשתו ובניו ויפטר ויש חילוקין דהואיל ועל דעתם הפקיד הוי כאילו הוא מסר הפקדון בידם ולמט יטלם בעל הבית כעדם :

כה מעשה כחוד שהפקיד כשות אצל חברו והיו לו לשומר ג' כשות אחרים ואמר לו לטמשוך לך וטול מזה הכשות והשליך אותו לתוך הסכר והלך הטמשו והשליך מכשות של פקדון ואצרו חכמים ז"ל הטמשו פטור שהרי לא אמר לי מזה השליך וזהו אל השליך והוא היה סבור ששניהם שלי לא שמראה מקום הוא לו ואינו מפקיד על זה שיטול דווקא מזה ומה לא יטול לפיכך פטור השומר בעל הבית פטור שהרי אמר לשמשו מזה השליך ומה פשע הוא שהשמשו השליך מן האחר ואינו צריך לשלם רק מה שנהנה בלבד לפיכך אם נעשה הסכר חומץ פטור משלם דהא לא אהנהו כלום ארבי' טמא כשותו גרמ' להיות השכר חסין והפסידו מיהו בין כך ובין כך חייב השומר בשביעה שכך ארע ולא פשע לצוות לו שיטול מזה או שמא לא אמר לשמשו כלו' אלא אמר לו סחם טול כשות והשליך לשכר דהוי נמי פשיעה וכן כל כיוצא בזה ולפי' היה כשות הפקדון רחוק ממקום השלח שכר ושלו קרוב ושהה השליח לבא והיה שם בעל הבית ולא אמ' לו רבר חייב לפי שבשראה אותו שהיה היה לו להעלות על דעתו קודם שישיבנו לתוך הסכר שמסקו' רחוק הכיאו בדא' בשימ' חנם אבל אם היה שומר שכר יש מי שאומר שבין כך ובין כך חייב אפי' החמין השכר שלא נהנה כלום ממנו חייב דכיון שהוא שימר שכר צריך לדרקק ויחר שהרי חייבתו התורה על גניבה ואברהו וה' ה' לפרש מזה תשליך ומהו אל תשליך וכיון שלא פירש הוה דומיא דגניבה ולא תליגן שהחמין השכר מן הכשות וחייב :

כו שומר שמסר לשומר אם מסרו לו בפני המפקיד ולא מיחה בו פטור אבל אם מסרו לו שלא בפני המפקיד חייב ל' ש"ט שומר לש"ח דגורעו נרע לשמירתו דחייב אלא אפילו שימר חנם שמסר לשימר שכר דעליו עלייה לשמירהו שסוסר נפשו יותר לשומר אפי' חייב ואפילו נאנס כיד שומר השני דאמר ליה אם מהימן לי בשביעה איהו לא מהימן לי בשביעה ואפי' אם ידוע לבל ששני טוב וכשר יותר מן הראשון לפיכך אם דרך רבעלים להפקיד המיד דבר גזה אצל השומר השני הרי השימר הראשון פטור משלם ונשבע שומר השני ונפטר דהשת' לא יוכל לשעון איהו לא מהימן לי בשביעה דהא הוא ג'כ סאמינו המיד והוא שלא ימעט בשמירתו אבל אם טיעט בסמירתו כגון שהראשון היה שומר שכר והשני שומר חנם או שהראשון שואל והשני ש"ט פושע הוא הראשון ומשלם אע"פ ששאל או שכר כבעלים אפי' חייב אע"פ דכבעלי' פטור אפילו בפשיעה כמו שיהבאר בסעיף כ"ח היינו בשמחה הבהמה או נאברה בפשיעתו ברשותו של השומר הראשון אבל כשמסר' לשני אין הראשון מתחייב אלא באותה שעה שמהה הבהמה ברשות השני ואין שאלה כבעלים פושט' אלא לאוהו שומר ששאל מן הבעלים אבל לא לשומר שני שלא שאל מן הבעלי' והראשון אינו מתחייב אלא על רשות השני ואם יש עדים ששפר השני כראוי דהשתא נם כן לא יוכל לשעון איהו לא מהימן לי דהא יש עדים ונפטר השימר הראשון ואם לא היו שם עדים אם השומר הראשון כעצמו ראה שהיה שם אינס ויבול הוא לישבע הרי זה ג'שבע ונפטר והוא שהיה האונס

שלא בא ע"י פשיעתו שמסרו לזה שאף אם לא מסרו לו היה אירע זה האונס כגון סתה כדרכה דאמרינן מלאך המות מה לו הכא ומה לי החס וע"ל סימן ע"ב סעיף ל' :

כז בדא' שאין ש"ח חייב אלא בפשיעה שנתנו לו לשמוד בסתם אבל אם התנה שיחייב אף באונסין חייב אף בדבריו בלא קניין דבההוא הנאה דנפק ליה קלא דאיניש מהימנא הוא גמר ומשעבר נפשיה בלא קניין :

כח המפקיד אצל חברו בין בתנם בין בשכר בין הטאילו או השכיר לו אם היה המפקיד עושה לו שום מלאכה לנפקד בין בתנם בין בשכר הרי השומר פטר מכלום אפי' אם פשע בדבר שמסר ואכר מחמת הפשיעה הרי זה פטור דחייב גבי שואל אם בעליו עמו לא יטלם פי' אם רבעל עם השואל במלאכתו בשעה שהשאלו לא יטלם וכ"ש בשאר שומרים שאינה חייבים באונסים שאם בעליו עמו לא יטלם ועוד וכי יטאל כתיב וי'ו' מוס'ף על ענין ראשון בדא' כששאל רבעלי' או שכרן בעת שנשל החפץ או שהיו שאולים עמו או שכורים אצלו מקודם לכן ומשכה שאלהם ושכירהם עד ששאל או שכר להם בהמתו או חפציו שכיון שהיו עמו במלאכתו בשעה שנשל אף על פי שלא היו עמו במלאכתו בשעה שנאבר פטור דמשמעות דאם בעליו עמו לא יטלם אוכי ישאל רחיד קאי אבל אם שאל החפץ ונשל ונעשה עליו שומר תחלה ואחר כך שכר את הבעלי' או שאלם אע"פ שהיו הבעלים עמו במלאכתו בעת שנאכר חייב :

רצב שלא לשלוח יד בפקדון ואם שלח בו יד ובו כ"ב סעיפים :

א כתיב ומת או נשבר או נשכה שביעות ה' היתה בין שניהם אם לא שלח ידו וגו' משמע הא אם שלח ידו אין השכונה פוטרתו אפילו משבירה ומהה שמיד שטלה בה יד קאי ברשותיה לחייב עליה אפילו באונסין כמילא ש"מ שאין הנפקד רשאי לשלוח יד בפקדון ואם שלח בו יד אפילו אינו מכיון לגזולו אלא להשתמש בו קם ליה ברשותיה וחייב כ באונסין אע"פ שעדיין לא נשתמש בו דשליחיה יד אפילו בלא חסרה משמע הוה שליחותיה המחייבתו קאי שגיבניה כרי להשתמש בו השמיש שכחסרו או חייב כאילו חסרה אבל אם הנכיהו לעשות בו השמיש שאינו מחסרו אינו חייב משעת הגבהה אלא משעת השליש ולא משים שליחות יד שאין זה נקרא שולח יד כיון שאינו מחסרו אלא משום שהוא שואל שלא מדעת וק'ל שואל שלא מדעת נזל הוי וקאי כרשהו לפיכך אם החזירה למקו' שנשלה מטם חזר דינו להיות כשום' הואיל ומתהל' לא היה עליו רק שואל בעלמא אלא שהיה שואל שלא מדע' דיו שיחזירה למקו' שנשלה מהם ואינו צריך להשיב לבית הבעלי' או להחזיר' למקומה מדעת כעלים וכמעות ככי הא יונא חייב באונסין וע"ל סי' ז' :

ב השה את התכית ונטל ממנו רביעית ונטברה אחר כך באונס אינו חייב אלא ברביעית כיון שלא הגביהה לא קנה אותה להתחייב באונסין ואינו חייב אלא מה שנטל אכל אם הגביהה כדי ליטול ממנה רביעית קנה כולה כ בהגבהה' להתחייב באונסין כיון שהגביהה לשליח בה יד לחסרה וזאת כ נשברה חייב ככילה אפילו לא נטל ממנ' כלום ודווקא בחבית שליין או דבש או כה' שכולו נוף אח' שבשעת שמנביהו ליטול קצת ממנו ניח' ליה דתהוי ככילה חבית בסיס למה שיטול ממנו שלא יחמין דיין אינו משהמר אלא ככילי מלא לכך קנאו כולו להתחייב באונסין ככילו דנעטה שואל על כל מה שבחב' להשהמר שם מה שהוא רוצה ליטול אבל אם היה הפקדון כיס של מעית והגביה את הכיס ליטול ממנו דינו וכיוצא בו מן הכיס מדברים שאינם נוף אחר ואין זח משהמר

המיד למעות ורווקא בלעז'מטש אבל נכסא של כסף לא שאין
 דרך להוציא כך ומיהו הכל לפי העניין ואם הרווח כמעות בין
 היה לורשות להשתמש בהן בין לא היה לו רשות אין צריך
 לחת מן הרווח לבעל הפקדון אלא מחזיר לו פקדונו ואם בא
 בעל הפקדון ואמר חן לי פקדוני ואני ארווח בהן בעצמי והלה
 מעכב כידו חייב ליתן לו הרווח מכאן ולהבא אבל אם אמר לו
 תפקד הוצאתי בעסק אם תרצה קבל עליך העסק בין לשטר
 בין להפסד הדין עם הנפקד הואיל וברשות הוציא ואם נהעסק
 בהן לצורך בעל הפקדון הרווח שלו שהרי לצורכו העסק
 זכרו לו מיד שקבלו ואם נלה דעתו מעסק לצורכו או אם הוא
 בענין שאסור להשתמש בהן דאמרינן מסתמא עסק בהן
 לצורך בעל הפקדון אינו נאמן לומר אה"כ אפילו בשבועה לומר
 לעצמי עסקתי אה"כ אמר כפירו' בפני עדים קודם שהתעסק
 בהן לעצמי אני מהעסק בהן דאע"פ שהוא גזול עליהם הרווח
 שלו והקדן נעשה עליו מלוה מיהו אם רוצה ליתן אה"כ הרווח
 כדי שלא יהיו גזולין לפרע הרשות כידו ואין בו משום ריבוי'
 שאין זה אגד נטר ש"ח לא הלוהו כלום ;

ח המפקד אצל חברו מנון או כלים חשובים ובאו עליו
 גנבים על נפקד וקדם ונהג להם הפקדון כדי להציל את
 עצמו אם היה הנפקד עצמו איש אמוד שהיה בעל מנון חייב
 שתזקקו שכללו בא הגנבים ונמצא זה מציל עצמו כמנון
 חברו ואם אינו אמוד הזקקו שלא באו אלא בגלל הפקדון ואין
 הנפקד חייב למסור עצמו בשביל פקדונו של זה ;

ט הופקר אצלו מנון של פדיון שבויים ובאו עליו אנשים
 ונהנו להם כדי להציל את עצמו אם לא היה מצוי אצלו שם
 מנון אחר לפרות עצמו ב'פסור שאין לא פדיון שבויים גדול
 מזה שאע"פ שיש לו מנון הרבה במקום אחר עכשיו הוא כבוד
 שבוי שאין לו כלום כיון שאין בידו ודווקא שהיה המפקד של
 פדיון שבויים פתח אבל אם היה של שבויים ידועים שגבו
 לפדותה אות'כו חייב לשלם שאסור לשנותו ;

י הופקדו אצלו פירות לא יערכם עם פירותיו אלא יניחם
 לבדם ואז יכול לומר לו בחזרה הרי שלך לפניך עבר וערכם
 עם שלו יחשוב כמה היו שלו וכמה היו הפקדון ויראה כמה
 חסרו ויחשוב על כל אחד החסרון לפי פירותיו אחר שיטבע
 שכן וכך היא החסרון וכן אם נתן לו מעות להלוכו על
 אחרותיו של המפקד ונתנן עם מעותיו ונאבדו מקצת המעות
 ההפסד מכל אחד לפי ערך המעות ודווקא מעות וכיוצא בו
 שאינו דבר מסויים אבל אם נתן לו להלוך שבועות וכיוצא בו
 דבר שהיה מסויים וערבו עם שלו ונאבד אחד מהם יכול
 המזקק לומר לטאינו מזהוק דלמא שלך נאבד והמותר הוא
 שלי והמט'ה ואם המפקד'ה הם שנים שהפקדו אצל אחד
 ונאבד או נגנב אחד מהן ברבר דנייד גזון בהסות אזלינן בתר
 רובא ואפרי' דאותו שנאבד מן הרוב נאבד דכל דפריש מרובא
 קפריש ואם הוא דבר קבוע לכל קביע כמחצה על מחצה רפי
 וההפסד על שניהם יחד ;

יא ובצירות שערבם עם שלו אם נהפסק מהם ולא ידע כמה
 נהפסק יחשוב תחלה החסרון שראוי להחסר וינכה לו
 ואז ידע כמה נסתפק מתן וישלם לפי ערך הפירות כיצד לחטי'
 ולאורז קלויף ינכה ד' קביס ומחצה לכל כור לשעורים ולדוחן
 פ' קבין לכל כור לכוסמין ולגר'פתחן בנבעוליו ולאורז שאינו
 קלויף נ' סאין לכל כור ובמדה זו לכל שנה ושנה ;

יב כמה דברים אמורים שאמד לו כימות הגורן והחזיר לו
 בימות הגורן אבל אם הופקדו אצלו בימות הגורן והחזיר
 לו בימות הנשמים אינו מנכה לו כלום בשביל החסרון ספני
 . תופחת ומתירות כשיעור החסרון .

יג ואם הופקד אותו יין וערבו עם שלו ונסתפק ממנו מנכה
 לו שתוח היין ולשמן מנכה לו שלשה לונין לכל מצח לונין
 לונ ומחצה בשביל השמים ולונ ומחצה בשביל פליעת חמלה
 לפיכך

בשטרם כחמת זה הרי זה נשאר כנסרא בספק אם נהחייב
 בכל הכיס סחמת דכיס מלא מעות יותר נראה הוא וססתמר
 ואינו נוח להיות נאבד כדניר יחיד והוי כזה דומה קצת ליון
 וחייב בכלו או לא נחתייב אלא כדניר בלבד ;

ג אכל אס' הטה החבית ונטל ממנה רביעית והחמיצה
 חייב בכלה דניר ודידה נרמי להחמיץ סחמת'שחטרה
 ד חמיצה ברא בחבית טל יין שדרכו להחמיץ כשהוא חסר
 אכל שאר פירות ששלח יד במקצתן ולא הנביות והרקבו
 האחרים או נפסדו ככה'ג אינו מחתייב אלא כפי מה שנטל
 שאין ההפסד בא להם סחמת שהסרם ;

ד החייב לשלוח יד בפקדון אפי' אם אמר בפני עדי' שרוצ'
 לשלוח יד בפקדון של פלוני שהוא כידו אינו חייב ;

ה אבל האומר לשליחו אשליח יד בפקדון שאצלו והלך
 השליח ועשה מאמרו חייב המשלח ככל מה שהיה מחתייב
 אם היה בעצמו שרוח ביד דרכה התורה על כל דבר פשע
 לרבות אפילו שליח עדי' ויכורו לשליחו שיעשה מאמרו שהוא
 חייב בשלוח יד בעצמו ודין שולחני הוי ברין גזיל' מיד שליח
 כידו ומכלם כדון הגלגלים שיתבאר בהלכות גזילה ;

ו היה חבית' מופקד' בידו ושליח בה'די קנון ששלטלה
 במקומו לצרכו לחסר ממנה דבר בין שייחד לה המקו'מהחלה
 בין שלא ייחד לה המקו' ונטבירה בין קודם שהחזירה למקומה
 בין אחר שהחזירה למקומה שייחדו לה חייב לשלם דמחמת
 ששליח בה'די ושלטלה מקופה ע"מ לחסר' קנא' להתחייב
 באונסין ואם שלטלה לצרכה כגון שהיתה במקום התורפה
 וקרוכ להשטבר ושלטלה משם להצילה בין שנשברת חמת
 ידו בין שנשכרה אחר שהניחה במקום אחר פטור דאנוס הוא
 ולא פשע ואם שלטלה לצורך מקומה אפילו ייחד לה המקום
 עדיין לאו גזול' הוא עליה דלא ביקט אוהה כלל אלא מקומה
 ואינו עליה אלא שומר וחייב בפשיעה ופטור באונסין ודווקא
 שלא אירע האונס מחמת שינוי המקום אבל אם אירע האונס
 מחמת שינוי המקום אם שינה מקום שייחדו לה הבעלים
 חייב אפי' נשברה משהניח' דהוי התלמו בפשיעה וסופו באונס
 ואם לא ייחדו לו המקום אף ע"פ שאירע האונס מחמת שינוי
 המקום כיון שלא פשע מעיקרא כמה ששלטלה ממקום' שהרי
 היה לו רשות לשלטה ממקומה דלא דווקא זה המקו' השאיל
 לה פטור בשנאנס לאחר שגזיחה דבע'ה בידו פשיט' דחייב
 דאוקה כידים ;

ז היה הנפקד שולחני או חנוני והופקד אצלו פצות אם
 אינם גזומים ולא קטרים קשר משינה אף על פי שהם
 צדודי' כדרך שכל אדם קוטר מעותיו מותר לו להשתמש בהן
 ובהריא הנאה שמוהר לו להשתמש בהן אם היה צריך להם
 להריות בהם בסחורה נעשה עליה כשומר שבר וחייב בגניבה
 ואכירה אפי' קורם שנשתמש בהן ואם נאנסו פטור ואם כבר
 נשתמש בהן נעשה עליהם בלוה וחל'ב עליהם באונסין אפי'
 אחר שהחזירם למקום ער שיחזירם לבעליהם אע"ג דבכלים
 אמרי' לעיל סעיף א' דאפי' בשואל שלא מדעת אמרינן דסני
 שיחזיר' למקום שנשלחו כ'ש הכא דבהיתר נשתמש בהן שאני
 סעות שנשתמש בהם והרווח בהם ועוד מצפה ליהנות אם
 תזדמן לו מחורה הוה ליה סמס וצריך השכה מעליהא ליד
 המליה וער' שלא באו ליד המלוה חייב אפי' באונסין ואם היו
 המעות צדודים ותחמיס' צו קשורם קשר משונה לא יסתמש
 בהן לפיכך אם אבדו או נגנבו אינו חייב באחריותו' ודווקא
 שולחני או חנוני דסהמ' הן צריכין למעות אמרינן נסי' סהמא
 המפקד אצלו מעות שאינם תחמיס' או צדודים דעתו שיהא
 לורשות להשתמש בהן אבל אם הופקדו אצל בעל חבית אפי'
 אינו חתומין או קשורים לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו או
 נגנבו אינו חייב באחריותו' והיא שיטמ' בקרקע כמו שנחבאר
 ובעל הבית שרוכ' עסקיו כוויבית דינו בשולחני לפי שצרי' נ'כ

לפיכך אם היה השמן צלול ומזוקק אצנו מכלולו כלום בשביל השמרים ואם היה הכלי ישן שגבר שבע מבלועה אינו מנכה לו כלום בשביל בלועה הקלו :

יד המפקד אצל חבירו פירות שאינם סדורים וערכן הנפקד עם פירותיו ולא סדון הרי זה פושע ואם אמר המפקד כך וכך הו' והנפקד אומר איני יודע וישים בלא טבועה שהרי חייב עצמו בתשלומין ואינו יודע כמה הוא חייב ונמצ' מהחייב טבועה ומתוך שאינו יכול לישבע מטלם אבל יכול להתירם על מי שנזמל ממנו וית' ממה שטניעו :

טו לא ערבם עם פירותיו וחסרו אפי' שחסרו' ומהמעטין והולכין בכל יום לא יגע בהם גסה דברים אמורים כשחסרו חסרון הראוי להם בכל שנה אבל אם חסרו ויה' מכדי חסרונו אם בעל הפקדון בעיר יודיענו ויעשה בהם מה שלבנו חפץ ואם אינו בעי' מוכרין בבית דין משום השבת אכירה שיפסדו ויתר מראי אם לא יסכרם :

טז וכן אם הופקד אחריו והחמין רבש והדביש וירא ש' שמא יפסיד גם הכלי יכול למוכרין כדו שלא יפסיד הכל :

יז וכן אם הופקד אהו חמין והגיע זמן הפסח לא ימכרנו עד שעה חמישית בערב פסח דעדין סוהר לאכילה הוא ושמא בא הבעל וישלם אבל מכאן ואילך יוצא ומוכר בשוק לשעתו מפני השבת אכירה לבעלים קודם שיאסר להנאה :

יח ודווקא משום הפסד שבנוף הפקדון יכול למוכרין אבל פקדון שחושש בו שיזול אפילו יודע כדראי שיזול דזמן פלו' או יאנוס אוהו השלך לא יגע בו ש' אבא בעליהן קודם וישלוהו ממנו :

יט כל המוכר פקדון על פי ביה דין הרי זה מוכר לאחרים ואינו מוכר לעצמו מפני דחשד והדמים יהיו מונחים אצלו וישלו רשות להשתמש בהם לפיכך הרי הוא עליהם שומר. א' שכר אפי' שלא נשתמש בהן :

ך המפקד ספר תורה אצל : ב' יזוגללו פעם אחת לכניס עטר חורש ואם בשעה שזוגללו צנחחו וקורא בו מותר אבל לא יפתח בגלל עצמו ויקראבו ש' יקדענו ויפסדנו והרי הדין לשאר ספרים שלא יקרא בהם ואם פתחו וגללו בגלל עצמו חשוב שולח יד בפקדון והייב באונסין וכ'ס' ז' שאסור לקרות ממנו כך אסור להעתיק ממנו אפילו אות אח' והני מילי בעם הארץ אבל הבר והלמיד חכם מותר לקרות בו ומותר להעתיק ממנו אפילו לכתחילה והוא שאין לו כיוצא בו ד' אז אמר' וודאי כשהפקדו אצלו ארעהא דהכי הפקדו אצלו ולא עוד אלא במקום כישול שאין ספרים נמצאים יכולין בית דין לכוף לאחר להשאיל ספריו ללמוד מהם כדראהא בכד'יש משלי על פסוק לא יבזו לנגכ'י יגנוב שאין לבזות מי שנגנב ד' ותעתיקו ובלבד שישלכו לו מה שיתקלקרו הספרים : כ' הפקדו אצלו בסות מנערה כענין שנתמאר גסימן רס' :

כב כמה דברים אמורים בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים אבל אם היו עמו באוהו הארץ הרי זה דא יגע ש' אף על פי שאבד שאינו כחייב להשיב אכירה כשהבעל יודע שיאבד ואינו סצילו :

כג מתי ניתן הפקדון ליהבע ואם יכול לחזירה וכו' ד' סעיפים :

א אין המפקד יכול לתבוע הפקדון אלא במקום שהפקדו לשם שאם הפקדו אצלו בטכריא אינו יכול לחובעו כציפתי אבל הנפקד יכול לחזירו בכל מקום שירצה וצריך המפקד לקבל ממנו ואפילו נתנו לו בעל כרחו חשיבה השבה

ופטור ודוקא שנתנו לו לידו אבל אם אמר לו המפקד להביא לו והלך לו חייב הנפקד אם הפקדו אצלו זמן ידוע אינו יכול להביתו לקבל ממנו להוד' הזמן כיון שכבר קבל עליו לשימרו כל הזמן הקצוב :

ב כמה דברים אמורים שהנפקד יכול לחזירו בכל מקום דווקא ביישוב אבל אם הפקדו אצלו ביישוב והביא לו פקדונו במדבר אינו צריך לקבלו ממנו אלא יכול לומר לו הרי הוא באחיוותך עד שרהזננו לי ביישוב כד' שהפקדתי אצלך בישו' ואם כשהפקדו אצלו א' לו אני רוצה לצאת למדבר והשיב הנפקד'ס אני רוצה לילך למדב' כיון שנלה לו שנס הוא רוצה לילך למדבר ואף ע'פ' כן הפקדו אצלו הוי כאילו פירש לו ש'ע'ס קן מקבלו ממנו לשומרו שאם ירצה יחזירנו לו במדבר וכ' שיחזור לו במדבר צריך לקבלו ממנו :

ג המפקד אצל חבירו והלך בעל הפקדון לס' ואחר כך רוצה הנפקד לפרש בים או לצאת כשיירא אם בא והביא הפקדון לב' נפטר מאחריות שמירתו שאין אסורין את זה כמדינה מפני פקדונו טל זה שהלך לו ואין אומרים לנפקד שיול'כנו עמו ש'מא יארע לו אונס ויהיה חייב באחריותו שלא היה לו רשו' להוליכו שם והוי החליטו בצ'ט'וסינו באונס שחיל' אלא כ'ד' מפקדין אוהו ביד אדם נאמן אצלם מפני השב'אכיד' לבעלים ואם לא היה יכול להביחו ביישו' והוצרך להוליכו עמו במדבר מכה סכנה או מכה שומר ש'מסר לשימר כלומר שלא היה שם בית דין והיה צריך הוא למוסרו לשומר אחר הנאמן אצלו וה'ל הוא שומר ש'מסר לשימר שחייב ולפיכך היה צריך להוליכו עמו ונאנס מירו' לא נפטר הנפקד :

ד שלח לו פקדונו על ידי אחר בין שאמר לו הולך לו אותון לופקדונו חייב באחריותו עד שיגיע ליד הבעלים כיון שהבעל הפקדון לא עשאו שליח לזה להביאו לו לפיכך אם אם בא לחזור וליטול מיד השליח רשאי וחיל' השליח להחזירו לו כמה דברים אמורים שלא הוחזק הנפקד כפרין אבל אם הוחזק כפרין זכה השליח מיד בשביל המפקד רניחא ליה למפקד שיצא מתחת יד הנפקד שלא יכפור בו ואין הנפקד יכול לחזור וליטלו מידו ואף על פי כן חייב הנפקד באחריותו עד שיגיע ליד המפקד כיון שהמפקד לא עשאו שליח לזה וע'ל סימן רצ"א סעיף כ"א אם החזירו לאשה המפקד :

ויש אומרים הוא הדין גמי אפילו לא הוחזקו הנפקד כפרין אלא שזיה רגיל בעל הפקדון להפקידוהו שהופקר אצלו עתה באחרונה וכן נמי אי ש'דר ליה המפקד פלגיא גברא מהימנא הו' אף על גב שלא עשאו שליח להביאו ונהני הנפקד לידו אין הנפקד יכול לחזור בו ונשאר באחריותו עד שיגיע ליד המפקד :

רצ

היפך בפקדון או שצ'עון נגנב וכו' סעיפים :

א תבעו הפקדון וכפר בו כיון שהוא ברשותו וכופ' בו וקנאו מ'הונעשה על ג'זול' וחייב באונסין ופסול לעדו ולשכנע כשאר גזול' כד'א' שיש עדים ש'שע' שכפר בו היה ברשות והרי היתה כונתו לגזלו אבל אם אין עדים שהיתה ברשות לא נעיש' גזול' דש'מא נאבד ממנו ואמר אכפור בו ואדחננו עד שאבקשנו ואמצאנו ואז אחזירנו לו :

ב לא כפר בו אלא טען נגנב אינאבד אם אמר שאירע הדבר במקום שיש עדים מצויים יביא ראיה לדבריו בעדים ויפטר אפילו משכנעה שלא פשע בה דכתיב אין רואה שכנעה ה' תהיה בין שניהם הא ישרואה יביא ראיה שנאנס ויפטר משכנעה שלא פשע ואם לא יביא ראיה במקום שיש ריאה כלומר במקום שעדים מצויים חייב לשלם ואם הוא במקום שאין עדים מצויין ישבע

דבר שכל מינו שלא זמני בשוק לקנות כמוהו כגון פירות או יריעות של צמר או של פשתן השוות כבר עניינים או קורות שאינם מצויות וכל כיוצא בהם הרי זה משרס ואינו נשבע דסכרא הוא דודאי הוא אינו ברשותו שאם הוא ברשותו כה דוחקו שרוצה לשלם למה לא יחזירנו ויקח לו אה' מן השוק אבל אם היה הפקדון כג' מצויסאו כלי מהוקן או דבר שאינו מצוי לקנות במתו בשוק חוששין שסא עינו נתן בו לכך מטביעין אותו בנקיפות חפץ שאינו ברשותו ואחר כך משלם והוא הדין לשאר השומרים כגון השואל שאמר מחה או נגנבה ושופר שבר ושוכר שאמר נגנבה או נאבדה אף על פי שהם חייבים לשלם מטביעין אותם שבועה שאינם ברשותם ואחר כך משלימים דמי הבהמה או החפץ שאנו חוששין שסא עינו נתן בה ואם אמרו הבעלי שהפקדון היה שוה יותר על מה שרוצה ליתן לו כולל בשבועתו שאינו שיה אלא כך וכך .

ב נמצא לפי מה שאמרנו שכל שומר יטשכעיס שבועה השומרים כולל בשבועתו שלשה ז דברים אחד שבועה שאינו ברשותו ב' שבועה ששמרתי כדרך השומרים ולא פשעתי בה ואירע בה כך וכך שלשה ושלש שלחתי בה יד קודם שאירע המאורע הפוסד אוהו ואם רוצה לשלם נשבע שאינו ברשותו וכולל בשבועתו שכך וכך היה שוה ולא יחזר ומשלים לו ואם שלם ולא רצה ליטבע ואחר כך הוכר הנגב קנה השומר כל שבח דאתי מעלמא כגון אם הוכר הפקדון הרי הוא שלו אבל לא שבח דמנפא כגון נזיות וולדות דאמרינן מסכתא שבח דאתי מעלמא אינו מקפיד עליו הבעל ומקנהו לו כהנלאתו שמשלם לו ושבח דנפא אינו מקנה לו .

ג יש מי שאומר שאפילו לא היה הוצר הפופקר או המושכר או השואל אלא פרוטה אחת הרי השימר נשבע עליו ואין אחד מן השומרים צריך להודאה במקצת ולא לכפירה במקצת אלא אפילו רוצה לפטור עצמו בשענתו מכל וכל חייב בשבועה שהטילה התורה על אותו השומר הן שומר חנם הן שומר שכר או שואל שסוס דסכריא ליה דכי כתיב כסף או כלים וכן כי הוא זה דילפינן מיניה מדה מקצת אמלוח הוא הוא דכתיב ועיהב יש כאן ורכו החולקים עליהם בזה ואומרים דגם השומרים צריכי כפירה שתי כסף וכל זה הלוי בפלוגתא לעירוב פרוטות כתיב כאן אם לא ולפי שאין כל כך נפקותא מזה בשבועות הנהוגות כינונו עכשיו לא אאריך בזה :

דיו

המפקיד בעדים וטועז המפקיד נגנב או להרס ובו שמנת סעיפים :

א אין חילוק בין המפקיד אצל חבירו בעדים או שלא בעדים אלא אחד המפקיד או המטאיל או המשכיר את חבירו בעדי'או שלא בעדים דין אחד יש להם לעניין השבועה מן חתורה שכיון שהודה שהפקידו אצלו או השכיר לשומר בשכר אנה שאילו לו הרי היה שומר וצריך ליטבע שבועת השומרים ולא פטרינן ליה משבועה דאורייתא כמי'ג שהיה יכול לומר לא הפקדת אצלי

שהוא דכבריו ומגלגליו עליו בשבועתו שלא פשע בשמירתו אלא ששמרו כדרך השוכרים ואף על פי כן אירע לו האונס שטועז . ושלם שלח ביד בפקדונו קודם לכן שאם שלח בו יד קודם לכן להיות ממונו נהחייב אפילו באונסין ויש אומרים דאפילו איכא

עדים שנגנב או נאבד צריך ליטבע שלא פשע ומגלגליו עליו שלא שלח בה יד ושבועה זו שלא שלח בה יד אינו צרי' ליטבע אלא ע' גלגול דגלגול הוא דאורייתא וכל מה שאפשר להיות יגלוין לגלגלו אבל בלא גלגול כגון שיש עדים שנגנבה או נאבד' ושלם פשע בה ואין כאן בית מיחוש לחייבו אלא שסא שלח בה יד מהיכתיסק ארעחן שנחשדנו לומ' שסא שלח בה יד דא"ב ה' לרשע ואחזוקי אינשי ברשיעי' לא מחזקי להשביעו לומר היטבע דלא רשע את דבשלם' שבועה שנגנבה או שלא פשע אינה מטוס חשד רשע אלא שכן דרך כל שומר מחפש עולה לפטור עצמו בפענת נגנבה או שלא פשע ולא משום שמשקר אלא שמורה לו היתר לומר כזה הוא נגיבה או כזה לא פשעתי וכי האי גוונא וכשמשליו עליו שבועה הוא מדקדק ביותר ואינו נשבע אם לא שהוא ברי לו כך וכך לכן הטולה עליו התורה שבועה ואנב גלגלה שבועה שלא שלח בה יד אבל שלא שלח בה יד לבדה אין סברה שהטילה עליו דאחזוקי ברשיעי לא מחזקינן :

ז וזה שאמרנו שבמקום שיש עדים מצויים אם לא הביא עדים שיעידו דכבריו ושלם ה"מ במידי דשלמא ביה עינא כגון מעביר חבית בשוק וכיוצא בו שהוא דבר שיש לו פרהסיא ואם היה האמה אתו היו עדים רואי' אותו אבל מילתא דעבד דמתרמי דלא שלמא ביה עינא כגון מאן דנקי' חפצה בידו שאיפשר שאע"פ שריבים מצויים שם אירע האונס שטועז ולא ראהו ולא הרגישו בו אז הוי דינו כמקום שאין עדי' מצויין ט'נשבע ונפטר :

ד כי שהפקידו אצלו גלימא וטועז שנאנסה והביא עדים שנאנס לו גלימא אע"פ יודעי' שאין העדים אם זה הוא גלימא המפקיד אם לא פטור כיון שאילו היתה הגלימא בידו והמפקיד היה אומר לא זו היא והנפקד היה אומר זו היא נאמן בשבועת היסח' ואם המפקיד אומר שסא והנפקד אומר ברי אפי' הוסיף לויכח והכא כיון דהמפקיד לא יודע האי גלימא דאתינן או דירה היא אי לא פטרינפקד מהימן בלא שבועה :

ה אם התגח הנפקד שיהא פטור מן השבועה פטור דכל חנאי שבכסות קיים .

ו נגנב הפקדון באונס אף על גב דבין שומר חנם בין שומך שכר פטורין בו ואחר כך הוכר הנגב השומרי בין ש' בין ש"ח עושה דין עם הנגב ואינם נשבעים אלא מחוייבי' לטרוח ולדון ולהוציא מן הנגב ואין הבעל חייב לטרוח ולדון עמו ואם קדמו ונשבעו ואח"כ הוכר הנגב אם ש"ח הוא רצה עומר בשבועתו ונפטר' והבעל יטריח וידון עי' הנגב רצה עושה הוא דין עם הנגב ואין הנגב יכול לומר לו לאו בעל דברים דירי את שכר נפטרות מן הבעלים דהוה רוצה ליקום בהמנותיה ואם ש"ש הוא צריך הוא לטרוח ולדון עם הנגב אע"פ שכבר נשבע ונפטר' דכיון שכבר קבל שכר צריך לטרוח יותר מ'ש"ח . ראוין המציא חוב בשות' ישמעון וקבל שכר על הסיסרות ואח"כ נתקלקל החוב וצריך להשתדל עם הטר בעד החוב ורוצה שפעון שראובן יטריח אותה טרוחה הואיל וקבל שכר מן החוב י'א שהדין עם שמעון שזה דומה להוכר הנגב :

רצה

שלם הנפקד כיצד מטביעין אותו וכו' ג סעיפים :

א שומ' חנם שאמ' הריני משלם ואיני נשכ' אם היה הפקדון

מלשם וכן מהנה בעל הפקדון על ט"ח וש"ס ושוכר להיות חייבים בכל כשאל שכל הנאי שבמסון או בשבע מסון קיים ואין צריך לא קניין ולא עדים :

ו מינן הפקדון שהיה שם הנאי שהתנה עמו להתחייב בכל והשומר אומר לא היה שם הנאי נשבע השומר שבועת השימרים ומגלגלן בה שלא היה שם שום הנאי :

ז מענו שהפקדון אצלו וזה אומר לא אצרתו אלא הנח לפניך ולא נעשיתי לך שומר נשכ' היות שלא קבלו עליו אלא בררך זו והרי לא נעשה עליו שומר לעולם ממ' מגלגל עליו שכתוב בשבועתו שלא שיה' בה יד ושלא אצרכו בידו ולא נרס לו נרס שיאכד כענין שהיה חייב לשלם אם היה גורם כן :

ח הוד' השומ' שפשיעו ומען הנאי היה בינינו שלא אצטרך לשומרו כדרך השומרי' והפקדון אומר לא היה שם הנאי אע"פ שהפקדון אצלו בעדים שפערים שדבר זה פקדון הוא אצל זה אבל לא ידענו אם היה בהנאי אם לא השימ' נאמן מתו' שהיה יכול לומר שמרתי כדרך השימרים ונאנשהו נאמן לומר שהיה ביניה' הנאי לפיכ' שכל' שלא שיה' בו יד ושאינו ברשותו ושהיה ביניהם הנאי ואם הביא הפקדון עדים שפשיע השימ' ושוען הנאי היה בינינו שלא אצטרך לשימרו כראוי אינו נאמן וחייב לשלם כיון שיש עדי' שהיה דבר זה פקדון אצלו מזה הפקדון הרי אין כאן שום מנו שהרי מענה להר"ם א"א שהרי יש עדים שהוא פקדון אע"פ שאין יודעין שהיה הנאי אם לא שהרי מענ' מנו שהיה יכול לומר שמרתי כראוי נמי לכת' האיש עדים שפשיע לפיכך חייב לשלם ודיקא שיש עדי' שהיה פקדון אצלו כראמון אבל אם אין עדי' שהוא פקדון אע"פ שיש עדי' שפשיע נאמן לו' הנאי היה בינינו כול' כמנו שהיה יכול לומר לא נעשיתי שומר עליו מעולם א"א אצרתו הא ביתא קצך ונשכ' היס' ונפטר

רצו

הכופר בפקדון אפילו נתן הפקדון סימן וכו' סעיף אחר :

א המפקדון אצל חברו שלא בעד' נאמן לומר בשבועת היסת להר"ם אע"פ שאין הנפקד אומר שיה' לו הפי' כזה והמפקדון נתן בו סי' איפטר שראוהו כבר אצלו ואפי' הפקדון אצלו בעדים אם לא ראוהו עתה בידו נאמן לומר החזרתיו לך אי' נתחילי במתנה במינו דהחזרתיו לך ואפילו אם מענו הפקדתי בידך חטים וזה אומר החזרתיו לך והלה אומר והרי כך וכך היו ונתת' בהנהי' פלוגית ונמצא כדבריו אפי' נאמן הנפקד לומר החזרתיו לך את שלך ואלו אחרת' הם אפי' הפקדון אצלו בעדים אבל אם עדים מעידים שהפקדון בידו זה החפץ וראים אותה עתה בידו אינו נאמן לומר החזרתיו לך או נתתי לי בסתנה ולא מכעיא אם ת"ת' שישמוציאין אותו מידו אלא אפילו אם מת' מוציאין אותו מן הידים אפילו בלא שבועת ולא מכעיא אם העדים מכזיבין החפץ וראוהו עתה בידו אלא אפילו מי שבא ושען על היתומים כך וכך הפקדתי אצל אביכם איש לו עדים על זה שהפקדון ונהו' סימנים מוכהקים צייכין היתומים להראותו ואם נמצא הפקדון כמי שאמר והיה יודע הדין שלא היה המסת' אסוד שזה הפקדון היה שלו רשאי הדין להוציא מיד היתומים לתתו לזה שנתן סימניו אף על דלגבי אביהן בעדותי כה"ג היה נאמן לומר לקוח הוא בידו כמינו דהחזרתיו לך כל זמן שלא ראו אותו העדים בידו והכירוהו לנכח יתומי' לא מעני' לתו' הכי כיון דלא שכיח צריכין להראותו לעדים שהפקדון בפניהם ואם יכירוהו שזה הוא רחפין הל' כעדים שראוהו עכשיו ומוציאין אותו מידם ואף על פי שאם היתומים בעצמה שוענין אבינו אמר לנו שהוא שלו היו נאמנים בשבועת כל זמן שלא ראו אותו העדים ממש אצל לא מענינן להו' מילתא דלא שכיח ומוציאין אותו מידם ומהדרין לפקדון והוא שלא היה המפקדון רגיל ליהנות אצל זה שמנ

או לא השכרתני או לא השאלתני וכלל שומר לא בא ואין עליו שבועת כלל מן התורה דהל' כיפר בכל דלא אמרין פנו להפטר משבועת אלא לפוטרו מלשלם וכל מעשה משלם' ל' בשאר טוען לפטור עצמו מסבון בטענותיו הוא כמחשבתו מקבל עליו כל חמירות שבועות שבעולם כדי להתחייב דבריו שיאמינו לו בטענותיו וא"כ אין זה הסגור מוכ' דני' א"א היה רוצ' היה טוען מענו הפוטרו אפי' משיבועת ארובה ברצון הוא טוען טענה זו לחייב עצמו בשבועת כדי שיאמינו לו לפטורו ו' בשבועתו כחייב מסון ואנו הוצא נפטרותו משבועת מטעם סגור הוא עצמו לא חישב להפטר מש"כ במנו דמסון מפטור לפטור זה נ"ל סבת האומרים שאין אומרים שום מגו לפטור משבועת ויא' דבעלמא וודאי אמרי' מנו לפטור משבועת כמו מנו דכמסון והכ' היינו טעמא דלא אמרי' מנו משום שאין מנו טוב הוא זה דהוה מינו דהעזה שאין אדם מעי' פניו לפטור דבר ולומר להר"ם בדבר שהכירו יודע בבירור שהוא ששקר : **ב** ומיהו נהינמי דלא מהסנינן ליכ' טענה אהר' כמנו דרעין חך טענה אבל אם הוא טוען חך טענה לא הפקדתי בידי מאומה ולא השכרתני ולא השאלתני או שאומר אמת השאלתני או הפקדתי בידי או השכרתני אבל החזרתיו לך נשכ' היסת ונפטר כשאר כופר בכל' ואפי' הפקדון בידו בשמר אהשאלו או השכירו כשטר נאמן לומר החזרתיו לך במנו שהי' יכול לומר נגנב אם הוא שומר חנם ונאנס אם הוא ט"ש ומת' מחמת מלאכה אם הוא שואל ולפי שאינו נפטר אלא מטעם חך מנו אף על פי שהוא כיפר בכל צריך לישבע על טענה זו שבועת דאורייתא בנקיטות חפץ אצלו היה נשבע אם היה טוען אלו הטענות :

ג ברא' כשהיה השומר יכול לשוען נאנס ולא היה צריך להביא ראיה אבל אם היה צריך להביא ראיה על טענותיו כגון במקו' שעדים מצויין שהוא בענין שא"א שאירע האונס אם לא שיוודע הדבר להבי' שהם מצויים שם אינו נאמן לומר נ"כ ההדתי שהרי אין לו מנו וכיון שיש עליו שטר אינו נאמן אפילו כשבע' כיון שאין לו מנו דאם כן שטרך בידו מאי בעי כראמרי' נכ' מלוח חברו בשט' ואל' פרעתיך ה"ג הבא לא שהי' מני' ליה אלא אמרו ליה לישמר שישלם ואם מענו השומר ישבע לו בנקיטת חפץ של החזרתו לו הד' על פניו ונשבע לו אם לא טען לא טען לא טעני' ליה :

ד בא להחזיר לו פקדונו ומען הפקדון אין זה פקדונו אלא א"הוא או היה שלם ושבתו או הרש היה ושמשה בו או פאה שאין הפקדתי לך ואין אילו אלא נ' והנפקד אומר זהו שהפקדת בעצמך ומה שנחת' אמה נוצל הטומ' נשבע היסת ולא שבועת דאורי' שאין זה מודה מקצת שרני' שהוא נותן לו כפר של המפקדון והרי זה הילך ועל השאר הרי כופר בכל וכן בב' שער הטענות אינו אלא כופר בכל ואין עליו אלא היסת כשאר כל הנשבעין בטענת כופ' בכל אבל שבועת שומרי' אינו צריך לישבע שאין השימרי' נשבעין שבועת השומרי' האמורה בתורה אלא בזמן שמורה הנפקד בעצמו בפקדון כסו ששוענו המפקד' אלא לטוען טענה או אבר או נשכר או נשבה או מת' כדי לפטור עצמו מתשלומין' אבל זה שאמר זהו שהשאלתני או שהשכרתני או שנטלתני שבר על שמירתו והבעלים אומרי' אינו ע"ה אלא אחר או נשתנה בממות שהיה הרי הוא על עיקר הפקדון כופר בכל וזה שסוד הירך הוא ואינו נשבע אלא היסת ואם הודה במקצת נשבע שבועת התורה כיצד ק' פאה הפקדתי אצרך והנפקד אומר לא הפקדתי אצלי אלא נ' נשבע שבועת התורה מפני שהוד' במקצת לא מס' שבועת השימרים ק' כורין של חטים הפקדתי אצרך והוא אומר לא הפקדתי אצלי אלא כורין של שעורים אינו נשבע אלא היסת כשאר כל הנשבעים בטענה זו על סימן פ"ה :

ה מתנה ש"ה להיות פטור משבועת והשואל להיות פטור

לבוש עיר שנישן הלכות מקדון

דשטא של אחר הוא והכיר הסימנים שבו לפיכך אם הנפקד אמר או דלא יהיב ביה המפקד סימנים מהבקים או שהוא רגיל ליכנס לבית הנפקד אין מוציאין מן היתומים אלא הרי הוא כהזקת היתומים ויכולין למכרו אם ירצו באו עדי'הו עירו לדין שאין זה אמיד אין מוציאין אותו מיד היתומים בעדותן שאין זה ראיה ברורה ונס אומדן דעתן של אילו העדים אינו אמוד דעתו על הדין ואין לו לדין אלא מה שעניו וזאת ודעתו סומכת עליו ומשכרו בתי דינים שאינם הנונים ואפילו יהיו הנונים במעטיהם אינם הכמים כראוי ואינם בעלי בינה כראוי הסכימו רוב בתי דיני ישראל שאין להוציא מן יהומים שיש דבר כעומד דעתו של דיין אם לא בראייה ברורה / מי שהחזיר פקדון ע'פ בית דין ונדע אחר כך ששעו הבית דין פטור הנפקד :

מפני שה' צטע שהיה לו לכהוב שם של כל אחד על כים שלו כד'א כשהם הובעו אותו אבל אם הם אינם הובעים אותו כל אחד בכריא אלא הוא אומר להם שניכם הפקדתי אצלי אחר ק' ואחר ר' ואינו יודע של מי המנה ושל מי הר' בדיני אדם אינו נתון אלא לכל אחד מנה והמנה הנ' היא מונה עד שיהברר של מי הוא ומ' אם רוצה לצאת ידי שמים ית'ר לכל אחד כד'א כשהפקדו אצלו כל א' לברוזה ק' וזה ר' דה'ל למידק מי נתן לו ק' ומ' ר' אבל אם שניהם הפקדו לו זה בפני זה בכרך אחד ש' אף על גב שיאמרו לו בעת שנתנו לו של פלוני ק' ושל פלוני ר' וכאן והכעוהו בכרא כל אחד אומר הר' שלי נתן ק' לזה וק' לזה ושאר יהא מונה עד שיודה אחד כהם או לעולם או עד שיהברר של מי הוא מפני שיכול לומר להם כיון א' ששניכם הפקדת' אחד בכרך אחד ראיתי שאינכם מקפידים זה על זה וכל אחד נאמן על הבירו ואינו חושדו שמה יתבע הוא מאי'נ' אני לא הטרח עצמי לידע ולזכות המיד מי הוא בעל המאה ומי הוא בעל המאת' ואפי' מלצא' ידי שמים פטור יש מהמדין גם בזה כשמוענין כריא שחייב לצאת ידי שמי' אבל אם אינם הובעין בכריא אלא הוא אומר להם שהם הפקדת' לי בכרך אחר זה מנה וזה מאתיים ואינו יודע איזה מנה ואיזה מאתיים אפי' לצאת ידי שמים אינו צריך ליתן אלא מנה לכל אחד והל' ושי' יהא מונח ובכל מק' דאמר' יהא מונח ר' יהא מונח ביד הנפקד ור' יהא מונח ביד כ'ר :

רצח נפקד אמר אינו יודע כמה אני חייב והמפקד טוען כריא וכו' בסעיפים :

א כל שומר שנתחייב לשלם ואמ' אינו יודע כמה דמים אני חייב לשלם והבעלים אומרים אנו יודעים שכך וכך היה שוה כיצד כנו שהפקד אצלו כים מלא זהובים ופשע בו ו' הבעלים אומרים מאה דינרים היו בו והשומר אומר אמת הוא שהיו בו דינרים אבל אינו יודע כמה היו נמצא זה הוי כטוען אותו ק' זהובים וזה הודה לו במקצת ועל השאר אקר אינו יודע דהוה דינא שהוא מחייב שבעה ואינו יכול לישבע ומשלים ולפיכך הבעלים נוטלי' בלא שבעיה והוא שיטענו דבר שהם אמורים בו ויש לשים להחרים על מי שלקח ממנו ית' מהראוי לו' ועל ס' צ' סעיף י' שיש חולקין :

ב וכן אם שנים הפקדו אצלו ב' כלים א' גדול וא' קטן וכל א' אומר אני הוא בעל הגדול ושבען שניהם ואמ' הם נוט' הגדול ולשני ית' דמי הגדול והקטן ישא' כ'יו ואם הכיאו' בכרך א'כאחד נול'ן הקטן לאחד ודמי הקטן לשני והשאר יהא מונח עד שיודה האחד לחבירו או עד לעולם עד שיתברר הדבר :

ג וכן מי שתבעוהו שנים כל אחד אומר אני הפקדתי אצרך מנה והוא אומר אמכם הפקד אצלו מנה ואינו יודע איז' מהם וישבעו שניהם וישלם לכל אחד מנה דפושע הוא דה'ל לדקדק ולשום על לבו מי הוא המפקד אצלו ואם הם' אינם הובעין אזהב בכריא אלא הוא אומר אחד משניכם הפקד אצלי מנה ואינו יודע איזהו פטור אפי' לצאת ידי שמי' כיון שאפי' דמפקד א' נוטעין בריא הר' המפקד' לא דק כ'ש איהו דלא ה'ל למידק לפיכך כטור אפי' לצאת ידי שמי' אבל אם הוא אמ' אביכם של אמכם הפקד אצלי מנה ואינו יודע איזה מכם חיי'בא לצאת ידי שמים לה' לכל אחד מנה דה'ל למידק דאמר' אילו היה אביכם הי' שטא היה כל אחד הובע בריא :

ב ואם נס המפקד' שטענו שטא כנון שמת אביו והניח לו שק צדור והפקדו אצל חבירו ופשע בו המפקד אומר אינו יודע כה היהבו שטא מלא מרגליות היה וכן השומר אומר ג'כ אינו יודע כמה אני חייב לשלם שטא זכוכי' היה מלא כיון שנס המפקד טוען שטא ישבע השומ' מתקנת חכמ' שאינו ברשותו ויכול כל שבועתו שאינו יודע בודאי שהיה בו יותר על שוה כך וכך וישלם לו מה שמודה צ' לפחות מפקד שומר ננכב לי מן הפקדון והשומר אומר אינו יודע אם ננכב ממנו כלום אם לא הרי מה שהחזיר לו הוא הולך ושאר הוי כמו כופר בכל שטוען אינו יודע בכל לפיכך נשבע שאינו יודע ופטור :

ד וכן רוצה שהפקדו אצלו שני' כל א' בהסתיומתה אחת כהן ואינו יודע של מי היהה חייב ליתן לכל אחד ואחד שלו ואפי' שהפקדו זה בפני זה השיב כפושע דה'ל למידק מי הוא הבעל של כל בהמה ובהמה כדי שידע למי יחזינה ככל פעם ואם נהנו הברמות בעדרו שלא מדעתו מניח הנשאר' כיניהם ומסתלק וההא מונחה עד שיודה אחד מהם לחבירו או עד שיורצו לחלוק אותה :

רצח שנים שהפקדו ביד אחד ואחד מהם בא לתבעו וכו' סעיף אחר :

א שנים שהפקדו יחד אחד ובא אחד מהם ליטול את שלו אין שיטעין עד שיבא חבירו שיאמר לו הנפקד שניכ' הייתה יחד כשהפקדתם אצ' אינו ראשי ליתן כלום לאחד מכם עד שתבאו שניכם / כד'א כשאין השני בעיר אבל אם הוא בעיר יודע שתבעו חבירו ולא בא ודאי ניחא ליה במאי דעביד חכריה וטליהותיה קעביד ופרטי דין זה נתבאר בס'מ' קע'ז ובסימ' קכ"ב / ואם אחד הפקד אצל שנים הוה כהלוה לשנים ועל' סימ' ע'ז :

טו דין השומרים בעבדים וקרקעות וכהקדשות ובשל עניים וכו' בסעיפים :

א כל הדינים שנאמרו בתורה בד' שומרים לא נאמרו אלא בכ' שלשין אבל לא בקרקעות ולא בעבדו' ולא בשטרות ולא בנכסי גוי ולא בהקדשות הן של מזבח הן של בדיק הבית בין לעניין שבעוהו כמו שנתבאר לעיל בס'מ' צ"ה סעיף א'בין לעניין השלומין שאם הופקדו אצלו אח' מכל אילו וננכב או מאבד או נאנס אינו חייב לשלם דכ'יהן איש אל רעהו כסף או כלים וגומר דולפינן מנה כלל ופרש שנתבאר לעיל בס'מ' צ"ה אכולה מילת' קאי אשבע' שומר'ונס' על ריני שמירת' שאינו חייב כהם לשלם אפי' אם לא שמרם כראוי ואפילו מפשיעה פטורין :

טו שנים שהפקדו אצל אחד ק' ואחר ר'וכל אחד תובע ר' וכו' ד' סעיפים :

א שנים שהפקדו אצל אחד זה ק'זה ר'וכאו שניה'תובע' וכל אחד אומר אני הוא שהפקדתי הר' והשומר אומר אינו יודע איזה סכה יש לו אצלי ק' ואיזה יש לו ר'אע'נ' שהוא טוען בריא שאינו חייב לשניהם יותר מנ' מאות וישבע כל אחד מהם שהפקדו אצלו ר'יהן לזה ר'ולזה ר' ונמצא מפסיד ק' פביתו

לבוש עיר שושן הלכות שומר שבר * * * קסה

שב דין שומרים אחר האיש ואחר האשה טוין ובו שני סעיפים :

- א** א' האיש וא' האש' בדיני השומרי' בין שהיה הדבר השמור של האשה בין שהיה ביד האש' דהושתה אשה לאיש לכל דינין שבחורה דכתי' ואלה המשפטי' אשר תשים לפני' כולם במשמע אהר אנשים ואחר נשים ;
- ב** קטן שהפקיד או השאיל לגדול נשבעים שבוע' השומרי' על מענתו דכיון דאפי' בגדול אין משיעין את השומר משום מענהו דהא אפי' על מענת שמה פשע או שמה שלח בה יד המילה התורה שבועה על השומ' אפי' אין המפקיד טוען ברי לפיכך גם כשהמפקיד הוא קטן הרי הוא שומר והמילה עליו ההור' שביעת השומרים כלא טענה הקטן כלומר אף ע"ג שאין טענהו כלום ויש חולקין ועל סיפן צ"ו סעיף ג' ;

הלכות שומר שבר

שג שומר שבר באיזה דבר הייב או פטור ומתי חייב ובו סעיפים :

- א** שומר שבר שנתונים לו בהמה או כסף או כלים לסמור בשכר גם הוא אינו מהחייב שמורו עד שימטוין במקום שריו למשוך כמו שנתבאר בס' רצ"א בשומר חנם יש יוצרים אדם השולח לחבירו שום דבר להוליכו למקום אחר והודך כך שלח לו דרוזן והוא מקבלו הוי שומר שבר . ראובן שאבד לפסעוין יש לך חפץ פלו' לטכור' אשכרהך ואבכרנו ושמעון אומר הניהו בכך וכך ומותר יהא שלך נעשה ראובן שומר שבר עליו אע"פ ששחק כשקבלו ;
- ב** כבר אמרנו דפרשה שניה שחייב בה על הגנב' ואבירה נאמר' בשומר שבר שפגמו שהוא נוטל שבר על שמ' והו צריך לשמור שמינה מעולה וחייב על הנגיבה ועל האבירה שאפי' שמר כראוי ונגנב או נאבד חייב ואפילו נזן דכספים החה הקרקע בעומק מאה אמה שא"א לגונבם מטם אם לא ע"י כחילות אונס בעידנא דנימי אינשו ונגנב או קפץ עליו חוליו ולא יכול לטמנם וכל כיוצא בזה חייב אף ע"ג שזה אונס הוא אין האונס בנזף והפקדון ואפילו הקיפו עליו חוסה של ברזל ואפי' טאנו משערי' אילו היה שם לא היה יכול' הצ' אפ"ת חייב כנגיבה ואבירה דשמה אם היה שם לא היה בא לכלל זה ואינו פטור אמ"כ היה שם ולא היה יכול להציל שזה ה' אונס נמור שהתורה לא פטרו אלא מאונס נמור שנעשה בנזף ; הפקדון בנזף שכורה ומהה ;
- ג** ליוסטים מזויין שבר עליו ונטלו הרי זה נקר' אונס ופטור' שזהו נשבה הנאמר' בתורה שנפטרו ואפי' גם הרועה הוא מזויין שחליטתום מוסר נפטור והר' . אם נפלה דליקה בעיר ונשרפו ההפצים שהיה ש"ט עליהם הוי אונס והוא שלא היה יכול להציל לא ע"י עצמו ולא ע"י אחרים אפילו בשכר ודיוקא עיודע שנשרפו אבל אם אינו יודע ככירור רק שהיו בבית כשנשרף אינו יכול לישבע שנשרפו דדילמא גוים נכנסו ונגנבו אותן ולכן חייב לשלם אלא אם כן הגוים הנכנסים הם לסמים מזוינים שאז יכול לישבע שנשרפו או נגנבו ביוסטים מזוינים ופטור .
- ד** רועה שכאו עליו זאבים ושרפו ממנו אם היה זאב אחד אינו אונס אפילו בשעת משלחה הזאבים ואם היו ב' זאבים הרי זה אונס אפילו בלא משלחה ב' כלבים אינו אונס אפילו באו משתי רוחות היו יתאר על שנים הרי זה אונס ;

- ה** פטורין והבי קל ומ"ם הש"ט מפסיד לכו שזאין הבעל צריך לשים לו שברו עד שישכ' שומר כראוי וכל אילו פטורין אפי' משבועה שאינו ברשותו חוץ מן ההקדשות שהקנו בהם חכמי' שצריך לישבע שבועה זו שאינ' ברשותו כדי שלא יבאו לזלזל בהקדשות ועל פי"ס' ו' שומר שמסר לשום כדברים אילו חייב דנרע מפשיע' ולא מהמעט כדון שומרים דהא לא שומר הוא שהרי לא שמר ויש חולקין . הכואל בית ונשרף פטור לשלם דהא קרקעות הוא ;
- ו** והא דאין נשבעין על אלו ה"ם כפ"ש עצמן אבל ע"י גלגול נשבעין על כל דבר ;
- ז** אע"פ שאמרו שאין נשבעין על אילו הני מילי מדאוריית' שהתורה מיעט' אבל אם היתה שם טענת ודאי נשבעין עליהן שביעת היסת שהיא מדרבנן .
- ח** אע"ג דק"ל מהנה ש"ח להיות אפי' כשואל ואפי' בלא קניין משתעבד דכהניא הנאה דקא מהימין לי גמר ומשעבר נפשיה אפי' ברברים בעלמא ה"ם שומר שכללו התורה בדין השומרים לפיכך יכול לקבל עליו שמירה מעולה שבה אפי' ברברי בעלמ' אבל שומר ברברים אילו טאנו בכלל שומרים הנאמר' בתור' אפי' קיבל עריו להיות כשואל לא משתעבד ברברים בעלמא אלא בקניין אבל בקניין מיהא משתעבד להתחיי' באחריותן כשקנו מירו ;
- ט** המוכר לחבירו לשמור דבר המחובר לקרקע דינו כקרקע אפי' ענבים העומדות ליבצר ועל סיפן ג' ;
- י** הופקדו אותו מעל של עניים או של פדיון שבויים ופשע בהם ונגנבו אף על פי שאינ' הקדש שאין בהם קדושה במעות עניים או של פדיון שבויים אפילו הבי פאור משום שנ' כ"י יהו איש וגומ' לשמור ודרש' שנתנם לו שישמר לו עד שיחזיר וקחם כסנו ולא שנתנם לו שיחלקום לעניים דכיון שאמר ליה חלקוהו תו לאו דמפקיד ניהו ומאן קא תבע ליה עני' לא מצו תבעי ליה דבכל הד וחד מצי אמ' ליה לאו לרודך יהבינא אלא אחרוני לפיכך אין עליו דין שומרי במה דברים אמורים דהוה ליה מסון שאין לו תוכעין כשאין זה הסמן שופקד לעני' מקום ידועים או לשבויים ידועים אבל אם היה גבוי ומפקד לעניים אילו ולשבויים אילו והרי הוא קצוץ ; להם שקצוב לכל אחר לכל שבת מה יחננו הרי זה מסון שיש לו תובעין וישלם אם פשע או יושבע שלא פשע אלא שמר כדרך השומרים ;
- יא** הופקדו אותו מעות פדיון שבוי' וכאו עליו אנשים לוקחנו ממנו וקדם הוא ונחנן להם והציל עצמו במס' שבויים אם הוא פטור נהבאר בס' סיפן רצ"ב סעיף ט' ;
- יב** מעות של יתימים אין דנין כדון הקדש אלא הרי הן כדון מעות של שאר כל אדם ואסור להשהמש בהן כבשאר ממון של פקדון שאינם כמעות של אבירה שמתר דהשהמש בהן כמו שנתבאר לעיל ;
- יג** הפקיד לו דבר של הקדש ואחר כך פדהו והרינע' חולין ביד השומרי או שהשאילו או שהפקידו אצלו חולין והח"פ הקדשו והרי הוא ביד השומר וכך הנוי שהפקיד ואח"כ נחנייר והרי הוא ביד ישראל השומר כל אילו אין בהם דין שומרים עד שהיו החילתן וסופן נכסי הדיוש דכתוב כי יתן איש אל דעהו וגו' וכתוב ישלם שנים לרעהו וגומ' כלומר דנענין רעהו בשעת נתינה וכשיעת השלוסין לאפקי אם היה של הקדש כנתינה או בתשלומין או של גוי כנתינה או בתשלומין שאינו רעהו פטור ;
- יד** אין השומר חייב אלא אם כן נתנו לו בחורת שמירה אבל אם נתנו לו לאבד בידים פטור דדרשינן נמי לשמור ולא לקרוע לשמור ולא לאבדו בידים וה"ם דאתא לידיה מעיקרא בחורת קריע' איבוד אבל אי אחא לידיה מעיקרא בחורת שמירה יתאר מ' לקרע חייב דקרע ושלם קאמר ליה לפיכך אי אל ע"פ לפטור פטור ;

* לכוש עיר שושן הלכות שומר שטר * * * *

והרי פשע בשמירתו גזחילה שלא העבירם אחת אחת אלא העבירים כולן כאחאף ע"פ שלבסוף נאנס שנפלה באונס הל' תחלתו בפשיעה וסופו באונס שבא בחמת הפשיעה וחיוב : יב מטה כדרכה פטור סגפה ומתה כנון שהעמידה בחמה או בצנינה אפילו לא מטה מיד חייב דכיון דסגפה תלינן שמאותה טעה החחילה להתקלקל אף ע"נ דלכסוף מטה נס בשביל דבר אחר הל' כסו החלהו בפשיעה דלא הל' לסגפה וחיוב :

יג תקפתו ועלתה לראשי צוקין ותקפתו ונפל הרי זה אונס ופטור :

יד העלה לראשי צוקין או שעלתה ממלוה והוא היה יכול למונעה ולא טנעה אף על פי שלבסוף תקפתו ונפלה ומתה או נשכרה חייב שכל שהחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב :

טז העלה לראש ההר ומתה שם כדרכה או שפשע בה ולא טמרה כראוי ויצאה לאנס ומת' שם כדרכ' פטור ר"ע ג שמתחל' פשע כמה שהעלה לראש ההר שם' תפול וכן בשלא שטרה כראוי ויצאה לאנס הוי פשיעה שטא ינכוחו שם או זאבים יאכלוהו וסופו באונס שמתה אין זה האונס בא מחמת הפשיעה דמלאך המות מה לי הכא ומה לי התם והת' נשי הוה מטה לכך פטור אבל אם נגנבה מהאנס ומתה בבית הנג' חייב דאע"ג דמתה כדרכה לא אמרי' הא אי הוה בבית השומר נמי הוה מתה דמלאך המות מה לי הכא ומה לי התם מ"ט דהכא משעת נגיבה היא אבודה מן הבעלים דאי נמי שבקה מראך המות ביננב הוה קיימא הילכך החיוב בא לו משעת נגיבה :

טז המעביר חבית ממקום למקום ונשבר פתי חייב וכו' סעיפים *

א המעביר חבית ממקום למקום בשכר ונשברה כידו שבירת החבית אינו אונס גדול שהיה יכול לזהר בה ביותר כדי שלא תישבר והרי אונס השבירה היא דומיא ז' אונס דנניכה ואכירה שהש"ט חייב בה וכן הדין היה חיוב לשלם אבל מ"ט תקנו חז"ל שאפי' ש"ט ישבע שלא פשע בה ויפטר שאם אחת אומר ישלם אין לך אונס שיעבור חבית לחבירו שיתידא שלא וכשל' ותישבר לעיך עטו בו שבירת החבית' כמיתת הבהמת ושבירה ויפטר :

ב ועוד תקנו ברב' זה שאם נשאו אותה שצ"י במוט ונשברת משלימים חצי הרמי' הואיל והמשאוי גדול לאוקל לגבי שנים לא היה להם להתחבר שניהם אלא כל אחד ישא משא שיכול להעבירו לבדו וכיון שמשוי זה כבר אצל כל אחד מהם איפשר לומר שכל א' סמך על חבירו להקל מעליו משאו והרי פשע והיה בדין שישלמו הכל וכיון שהוא קל לשניה' היה בדין שיהיו פטורין דוראי אונס הוא והל' כאונ' ואינו אונס ומשלסין מחצה אם יש עדים שלא פשעו שניהם בה והוא במקום שיש עדים מצויין :

ג ואם נשברה במקום שאין עדים מצויים נשבעים שלא שברוה בפשיעה ומשלסין חצי דמיה *

ד מכאן אתה למד שאחד שהעביר חבית גדולה שאין דרך הסבלים להעבירה ביחיד מפני כבדותה פושע הוא ואם נשברה כידו משלם הכל וי"א כל כה"ג משא שהוא כבד לא' וקל לשני' ונשא אותו א' ושברו אינו משלם אלא מחצה רס"ל כיון שהוא כבד לא' לא היה לו להטעינו לבדו ופשע הו' והוא חייב לשלמו כולו וכיון שאינו ואינו לשני משאות דרך בני אדם להתחזק ולטעינו בא' הילכך דמי נמי לאונס והו' פטור לגמרי והרי הוא אונס ואינו אונס ומשלם מחצה :

ה הסכל ששבר חבית של יין לתנוני וחייבוהו לשלם והחבית הוא שוה ביו השוק ר' וכשאר ימים אינו שוה אלא

ה יש מי שאומר דכל מה שאמרנו דלא הוה אונס דווקא בשלא שהחל להציל אבל אם התהלך להציל לא יכול אין לך אונס גדול כזה ונשב' על זה ונפטר אפילו היה אלא זאב א' או כלב א' *

ו דארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אילו אונסין נכורין ברא' בזמן שבאו מאליהם אבל אם הולכין למקום גדורי חיה ולמסין אין אילו אונסין וחיוב לשלם שלא היה להוליכם שם והרי פשע :

ז רוצה שהחל להחנרות בגנבים להראותן שאינו חושש מהם ואמר להם הרי אנו במקום פלו' וכך רועים ו אנחנו וכך וכך כלי מלחמה יש לנו ואין אנו חוששין מכם ועי' כך באו עליו הגנבים ולקחום הרי כאילו הוליכם למקום גדורי חיה ולמסין :

ח רוצה שהיה יכול להציל השרי' או השכניה ברועי' אחרי' ובמקלות שאם היה קורא אות' היו עוזרים אותו ומצילין והוא לא קרא רועים אחרים ולא הביא מקלות להציל הרי זה חייב אחר ש"ח וא' ש"ט אלא שש"ח קורא רועים וכביא מקלות בהננס ואם לא מצא בהננס פטור אבל ש"ט חייב לשכור רועים ולהביא מקלות עד כדי דמי הבהמה כדי להציל וחוזר וליקח כל מה שהוצי' מבעל בית ואם לא עשה כן והיה מוצא לשכור ולא שכר הרי זה פושע וחיוב ושמין כמה שוה הבהמה יותר ממה שהיה צריך ליתן לרועי' שסייעוהו ואותו מותר חייב הוא לשלם לבעל הבית שהזיקו בו ואם היה צרי' לחת להם כל דמי הבהמה צריך לשלם לבעל הבית דמי שירחא שצריך לטרוח ולקנות בהמה אחרת :

ט רוצה שטוען הצליח עי' רועים בשכר נשבע ונושל מה שטען שהוציא כמנו שהיה יכול לומר נשפרה ואינו יכול לטעון אלא עד כדי דמיה וישבע בגניקות חפץ כל הנשבעין ונושלין ועוד שהרי גם אם היה טוען נשפר' היה צריך לישבע שבועת דאורייתא *

י רוצה שנושל שכר על שמירתו והניח עדרו וכא לעיר בין נכנס בשעה שדרך הרועים ליכנס בין נכנס בשעה שאין דרך הרועים ליכנס וכא זאב ושרף ארי ודרס אין אומרים אלו היה שם מציל וחיוב לשלם אלא אומדין אוהו אם היה יכול להציל עי' רועים ומקלות חייב לשלם מה שבא הניזק על ידי בניסחו כנון אם היה ליתן לו שכר מנכין לו ומוותר ישלם דאף על גב דנכנס בשעה שדרך הרועי' ליקנס ולא פשע נדו דלאו פשיעה הוא וחס' פטור בו כדנחבי' לעיל סימן רצ"א סעיף י"ב מ"ט אונס נמור נמי לא הוה לפטור בו את השומר שכר שלא פטרה ההורה שומר שכר מאונס אלא האונס נמור דומיא דשכורה ומת' אבל אונס כזה לאו אונס נמור הוא דיכול למי' ליה הג' להביא יחיב לך אנרא לנטורי לניסירות יתירה' שלא ליכנס כלל ואונס זה הוא דומה לאינס אכירה שחייבה ההורה הש"ט כיון שאילו היה שם היה יכול להציל ואם לא היה יכול להציל' פטור אפי' פשע מתחל' שנכנס בשעה שאין דרך הרועים ליכנס אין זה החלילה בפשיעה וסופו באונס אלא כילו אונס שהרי לא בא האונס מחמת הפשיעה ועל סימן רצ"א סעיף י"ב ואם אין הדבר ידוע אם היה יכול להציל עי' רועי' ומקלות חייב לשלם דמן הסתם אמרי' ודאי הו' יכול להציל על ידי רועים ומקלות אם לא היה מוצא בהננס היה מוצא בשכר לפיכך עליו להביא ראיה שלא היה יכול להציל וכל זמן שלא הבי' ראיה חייב לשלם וכל בש"ט אמרי' הבי' אבל בש"ט אפי' אין הדבר ידוע פטור דמי יימר שהיה מוצ' עוזרי' בהננס ועל הכ' להביא ראיה כ"ל :

יא רוצה ש' שהעבירה בחמת על הנשר ודחפה אחת מהן לחבירת' והפילה לנהר הרי זה חייב שכיון שאנושל שכר צריך לספור שמי' מעולה והיה לו להעבירם אחת אחת

לו חשיב כמו שמור לו ואשמור לך במה דברים אמורים שאל
 שמור לו עכשיו ואשמור לך גם אני עכשיו אבל אל שמור לו
 היום ואני אשמור לך למחר השאילני היום ואני אשאילך
 למחר שמור לי היום ואשאילך למחר השאילני היום ואשמור
 לך למחר אין אחר מהם במלאכתו של שני בעה שמירחו אלא
 כול' נעשה שומרי שבר זה לזה דסחר ישלם לו שברו בשמירחו
 או בהשאילו לו ויש אומרים דשמור לי ואשאילך או השאילני
 ואשמור לך אפי' בתר יומא לא הוי שמירה בבעלים דשמור לי
 ואשאילך אין המפקיד שהו' המשאיל עם הנפקד שהו' השואל
 במלאכתו אלא כליו שאולין לו ואין זה נקרא בעליו עמו
 ובהשאילני ואשמור לך אין המשאיל שהוא המפקד עם
 השואל שהוא הנפקד במלאכתו כלל לא הוא ולא כליו לפיכך
 אינו אלא שומר שבר שמשאילו בשכר השמירה והשאלה :
 אמר לחבירו השאילני גלימא שלך שהיא קלה וטובל אהה
 שלי שהיא כבירה ואתה חזק ממנו לנושאו וכאו לסטים
 ונטלו האחת הנשארת היא בבעלה הראשון דהא הוי ליה
 השאילני ואשאילך ככת אחת דהוי שאלה בבעלים מיהו אם
 אין הרברים השאולים ביד הטואלים אלא ביד אחרים כגון
 שמעון שחייב ללוי וראובן השאיל מכתוב והניחו ליד לוי כעד
 שמעון ושמעון השאיל דבר לראובן אין זה כמו השאילני
 ואשאילך ולא מיקרי שאלה בבעלים דהא שמעון אינו שומר
 לראובן בכלום דמכתוב שהשאל לו הוא ביד לוי והוי שומרי
 שבר זה לזה שכל אחד השאיל לחבירו בשכר שהוא השאיל
 לו :

הלכות אומנים

שן האומנים שומרי שכר ואם קלקלו ושכח שנבל וכו' ח' סעיפים :

א כל האומנים שנוהגין להם להקן בקבילות הם כשומרי
 שכר לההחייב בניביה ואכירה שהיו שרגן שמשכרו
 כמה שנותנין להם לתקן וליוטול שכרו כולם שאמרו לבעלים
 טול את שלך והבא מעות או שאמר לו האומן נמרתו ולא באו
 הבעלים ולקחו הכלי משם ואילך הרי האומן שומר חנם אבל
 אם אמר האוכר הבא מעות וטול את שלך לטין זה משמע
 שמעכבו על שכרו הרי עדיין שומר שכר הוא כמו שהיה ואם
 אמר טול את שלך ואיני שומרו עוד הרי הוא פטור ואפי' שח'
 לא הוי שהרי סילק עצמו משמירחו לגמרי :

ב כל האומנים שנתנו להם לתקן וקלקלו חייבים לשלם
 כיצד נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לקבוע בהם ממסר
 ושברו או נתן לו עצים לעשות מהם שידה תיבה ומגדל ועשה
 מהם שדה תיבה ומגדל ונשכרו אחר שנעשו משלם לו דמי
 שידה תיבה ומגדל ואין האומן קונה כשבת כלי שהו' של בעל
 הבית בנאי שקבל עליו אחרות הכותל ושכר האבנים אין הזיק
 חייב לשלם היה כותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם מחמת
 המכה חייב :

ג נתן צמר לצבע והקדוחו יורה בלומר שנישרף ונתקלקל
 נותן לו דמי צמרו צבעו כעור או נהנו לו לצובעו אדום
 וצבעו שחור שחור וצבעו ארום או נתן עצים לחרש לעשות
 מהם כסא נאה ועשה כסא רע או ספסל ועשה לו ספסל יד
 בעל הבית על העלומה שאם השבח יתר על הדינא נותן
 בעל הכלי את ההוצאה ואם ההוצאה יתר על השבח נותן לו
 את השבח בלבד כיצד נתן לו צמר וסמננין שוקן וקנה לו
 שכר וואילו צבעו כמו שאמר לו היה שותף לו אין לו צבע
 כלום אלא אם כן שיה עכשיו יותר משו' שאיה ה' דיננין
 שהיה משיבחן אם צבעו כמו שאמר לו הם בכלל הק'
 לפיכך אם השבח יתר על ההוצאה כגון שהשבח ב' והכר'
 נתן

אלא ג' אם החזירו ביום השוק חייב להחזיר לו חבית של יין או
 ישלם לו ארבע דהא היום הוא שוק ארבע והוא שלא היה לו
 לחנוני יין אהר' למכור ביום השוק שהרי היה יושב ומתעסק
 ביון זה למכרו והיה מקבל בו ארבע אבל אם היה לו יין אחר
 למכור ביום השוק ולא מכרו אין צריך להחזיר לו אלא שלשה
 שהרי היה לו יין אחר ולא מכרו אג' זה לא היה נמכר לו
 ביום השוק וכן אם מחזירו לו בשאר ימים אינו צריך להחזיר
 לו אלא שלשה דהא אם היה רוצה להחזיר לו יין היה צריך
 לקבלו והרי לא היה שוק רק שלשה גם בשמחזור לו דמים אין
 צריך לתת לו רק כה ששעה בשעת חזרה דהיינו ביום השוק
 ד' ובשאר הימים שלשה וכשמחזור לו דמים מנכה לו בכל וס'
 שכר השורח שהיה צריך לחנוני לטרוח במכירתה גם מנכה
 לו פנס הנקב שהיה ניקב החבית וכן כל כיוצא בזה' זהו
 דעת הרמב"ם אבל רוב המפרשים חולקין עליו וסבירא להו
 להפך דלעולם אזלינן בתר שעת השבירה שאם שכרו בשאר
 הימים לעולם אינו משלם אלא שלשה כשעת הנזק ואם שכרו
 ביום השוק אפי' אם בא לפורעו בשאר הימים צריך ליתן לו ד'
 כמו שהיה בשעת השבירה ואינו נפטור אם היה רוצה ליתן לו
 חבית אחר של יין שיאמר לו אילו לא שברת הייתי מוכרו ביו'
 ששכרת והוי מעותי עתה בידו ואינו יכול לומר לו קח החבית
 וספרו עד יום השוק ותמכור שיאמר לו למעותי אני צריך אבל
 אם פורע לו ביום השוק אפי' עכרו כמה ימי השוק ששעה
 שטובר החבית נפטור בחבית של יין שהרי יכול למכרו עתה
 והוא שאין לו לחנוני יין אחר למכרו בו ביום השוק שישב
 בחנות וימפור' את זה אבל אם יש לו יין אחר למכרו אינו צריך
 לזה למוכרו והרי יום זה אצלנו בשאר הימים וצריך ליתן לו
 דמים שהיה שוק בשעת השבירה ולא נפטור בחזרת החבית
 ד'אל אם לא שברת הייתי מוכרה בו באותו יום :

שה שומר שבפר או שוען נאנס או נגנב וכו' ז' סעיפים :

א שומר שכר דינו כשומר חנם לענין אם בופראו טעות
 אחרות שביניה' כגון שאומר לו נשתמש' בחפץ וקלקלתו
 וכיוצא בזה נשבע היסת ונפטור ואם השומר שוען שאנסה
 אם במקום שערס מצויין יביא עדים ויפטור או ישלם ואם אין
 עדי' מצויין ישבע שהו' כרבינו ויכולל בשבועתו שלא שלח בה
 יד ושאניה ברשותו ואם שוען נגנבה או אפילו שאמר פשעתי
 בה והריני משלם משיבעין אותו שאניה ברשותו :

ב נגנבה בלסטים שזויין והוגר הנגב צריך לפרוע לבעל
 הבית והוא יעמיד הנגב בדין ואפי' אם נשבע כבר ונפטור
 קודם והוכר הנגב כיון שהוא שומר שכר אף על גב דכבר
 נפטור בשבועתו חואיל והוכר הגנב צריך להעמידו בדין והוא
 יפרע לבעל הבית :

ג היו הבעלים עמו במלאכתו בשעה שמשך החפץ לשמור
 פטור אף מפשיעה כמו שנתבאר בדיני שח' בסיומ' רצ"א
 סעיף כ"ח :

ד קבל עליו שומר שכר להתחייב אף כאונסין או שהחנה
 ליפטור מניביה ואכירה ומשבועה הכל לפי תנאו ואם
 אמר סתם ע"ם שלא אתחייב באחריותו פטור אף מפשיעה על'
 כס' הגל סעיף כ"ז :

ה שומר שכר שסמך לטומר אחר נתבאר בדיני כס' בסי'
 רצ"א סעיף כ"ז :

ו האומר לחבירו שמור לי ואשמור לך וי"א דה"ה השאילני
 ואשאילך הרי זה ששעה בבעלים שהרי בעליו של הפץ
 זה טננב במלאכתו של שומר הוה שאף הוא היה משמר לו
 עליו אף על גב דהשאילני ואשאילך ההפצים שאולים להם
 להנאתם ואינו שומר לבעל הכלי מ"ם כיון שגם הוא השאיל

הלכות שובר

שן דיני השוכר והיובופטויו ואם השאיל או השכירו בכו' סעיפים :

- א. השוכר מחבירו בה' או כלי' כבר אמרנו שדינו כשומר שבר לפטור מאונסין ולהחייב בגניבה ואבירה
- ב. ואין נעשה שומר שבר עליה להתחייב בגניבה ואבירה עד שימשיך במקו' הראוי לסטיכה או שיעשה קניין אחר הקונה בלוקח דלא עדיף הוא לקנות יותר מלוקח לפיכך בין המשיכר בין השוכר יכולין לחזור בהם עד שימשיך או עד שיעשה אחד מרובי הקניין וכן אינו חייב בגניבה ואבירה עד שיעשה אחד מרובי הקנייה וי' אף על גב' ש'מל לחזור בו עד שימשיך או עד שיעשה אחד מרובי הקניין לענין שמירת להתחייב עליהם בגניבה ואבירה חייב מיד כשסלקו הבעלים שמירתם מעליה מדעת השומר כיון שסילקו הבעלים שמירתם מעליה מדעת השומר סבא הוא לקמה לה טעם ברשות שומר שבר
- ג. ראובן שבר בית משעון ונתן חטה באוצר העשוי לכך ומחטה שעמרה החשים ימים רבים נהלקלו כותלי העליקה ונרא' לשכנים לקלוק העליה וזהו בו שילק החטח ולא סלקה ונפלו כותלי העליה ונפלו כותלים אחרים שהיו סמוכים על אותו עליה ובאו שסעון ושכניו והכעו את ראובן שהזיקן והפסידן ושען ראובן שלא פשע שהיה נותן החיטה באותו האוצר העשוי לכך ומסיד הזו נגילין ליהן שם יותר משהניחיהווא לכס הוא דינא כיון שהיה ניכר וידוע לקלוק הכותלים וזהו בו השכנים לסילק החטה ולא סלקה פושע הוא וחייב לשלם כל ההזיקות שעשה לבעל הבית ולשכנים דהוי גרי דיליה שהכביר משא על כותלים רעועים שלא היו יכולין לסבול והפלים
- ד. הסיכר את הבתמה או מטלטלין אינו י' שאי להשכיר לאחר ואם השכיר לאחר דיני כדון שומר שבר שסמסר לשומר אחר שהי' אפילו באונסין אלא אם כן יש לשני ראיות שיפטר בה הראשון כמו שנהבאר לעיל בסיומן רצ' א :
- ה. השוכר פ'ה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה או נאנסה כיון שהשני חייב לשלם שהרי הוא שואל להתחזק לבעלים הראשונים אע"פ שהשוכר פטור מאונסין כגוד יעשה הוא סחורה בפירתו של חבירו ואפילו אם המשיכיר יודע שמתה כדרכה ביד השואל אפ'ה חייב לשלם למשיכיר מיהו אם אמר לשוכר אם חרצה תשאילנה ויהיה דינך עם השואל וחזק' יהיה ליה עמך אזי שלם השואל לשוכר :
- ו. השוכר פרה מחבירו ונולדה בה מכה בפשיעת השוכר שלא מחמת מלאכה כגון ששינה י'א שהוא פטור מלשלם כיון שסופה' להתרפאות מאוהה מכה לא הוי אלא שבת ואין שבת בבתמה לפיכך אפ'י אם מתבטלת כמה ימים פטור כיון שסופת להתרפאות ויש מחייבים דסבירא ליה דדווקא גבי אדם לא מחשיבין מכה שסופה להתרפאות אלא שבה לפי שאינו עומד לימכר הילכך לא אפחית מכספיה אבל בתמה שכל טעה עומדת לימכר ואם יבא למכרה ודאי לא תשוה מה שהיה שיהי' בלא מכה זו וה' לזק והחייב וכחכ' סוף מדרמאי ז' והסבירה ראשונה נר' עיקר עב' לז' שהכל לפי העניין שהרי לפעמים יבא הניזק לירי הזיק רב וברי הזיקה נחמת שתהעכב מלאכהו על ידי מכה זו שכמה ויש לחייבו מטום דיני דגרמי כל ועל סי' ט"מ :
- ז. אין אדם רשאי לדוש כפרתו ערבית ולהשכירה סחריית שמחלישה ומפעה את השוכר שלא תוכל לעשות מלאכתו :

צוהן לו' ודהיינו הוצאה ואם היציאה יתירה על השבת כגון שאינו סוה אלא כד' נותן לו על השבת דהיינו ט'ו ואם אינו סוה אלא ט'ו לא יתן לו כלום אמר בעל הבית אינו רוצה בתקנה זו אלא יתן לו דמי הצמר אודמי העצים שנחתו לו אין שומעין לו וכיון ותקנה זו דאם השבת יתר על היציאה נותן לו היציאה או יציאה יתירה על השבת תקנה לשניהם אין אחד מהם יכול לשנות לפיכך אם אמר האוסן הא לך דמי צמר או דמי עצך ולך אין שומעין לו שאין האוסן קונה בשבת כלי שעשה :

ד. המוליד השין לטחון ולא לתחון ועשאין סובין או מורסן או נהן קמח לנתחום ועשאו נתיפולין בשבר חייבים לשלם דמיהם נתן בהמה לטבח לטחיט ונבלה אם אינו מומחה אפילו שהש' בהנם חייב לשלם פושע הוא שלא היה לו לשהוט ואם הוא מומחה בהנם פטור שאין זה פשיעה נכיה דהא מומחה הוא יחטיב אגנס בשבר חייב דלא עדיף האי אונס מאונס דגניבה דש' חייב והמכה' ש'לוקחין הכרבתו' מן הכשרות והו' שבר שלהם ואם נבלו חייבים לשלם ואע"פ שאין הטרפות אינם לוקחים כלום כן טעם לא נטרפה היה נוטל נמצא זה שברו ועוד הכרבתות שנהנין לו מן הכשרות הן הן שברו גם על הטרפות :

ה. בר'א שהטבח ש'כל חייב לשלם כשנבלה ודאי כלומר שהיא ודאי נכילה אבל אם עשה בה טרפות הפוסלה מספק כגון שהיה במיעוש סימנים פטור וכן אם מצא הסבין פגום והוא בדקו מהתלה כיון דאיכא למימר בעצם ספקת נפנמה אף על גב' דמחזירין לעניין איסור וחיישנין שמא בעור נכנסה וכטרפין אורה היינו מטום חמרא איסור אבל לענין לשלם כפי' לא מפקינן מספק אבל שברו ודאי הפסיד דרלמא בסבין פגום שחט :

ו. המראה דינר לטולחני ואמר לו יפה הוא ונמצא רע אם בשבר ראהו חייב לשלם אף על פי שהוא בקי ואינו צריך להתלמד דלא עדיף מאונס דגניבה ואבירה ואם בהנם ראהו פטור והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד שאינו פושע כמה שראהו אבל אם אינו בקי חייב לשלם אף על פי שהוא כהנם דפשע שלא היה לו לראוהו לו ורוא' שאמר לטולחני עליך אני סוכך או שיהיו הרבוי מראים שהוא סוכך על ראיתו כגון שלא הראהו גם לאחרים הרי הדבר' מוכיחים ססמך עליו :

ז. טבח שעשה בתנם וניבל וכן של' חזי שאמריפה ונמצאו רע וכן כל כיוצא בזה עליהם להביא ראיה שחם מומח' ואם לא הביאו ראיה משלמין :

ח. שתל הנוטע אילנות לבני המדינה וכן טבח של בני העיר שנבל הבהמות והמקין דם שחבל והסופר שטעה בטטרות ומלמד הינוקה שפשע בהינוקיה ולא לכד עמהם אפ'רקים או יומים או למד עסמס' גטעות דשבשתא כיון דעל על פסידא דלא הדר ה'וכל כיוצא באילו וכן האומנים שהפסידו בדבר שאי אפטר שיהיו ההפסד שהפסידו מסלקין אותה בלא התראה מפני שכל אילו הם נכותרים ועומדי' עד שישהדלו במלאכהו הואיל והעמידו אותו הציבור עליהם ויש אומרים אפ'י של יחיד נמי הוי דינא הכי וי'א אף על פי שאין צריבין התראה מכל מקו' בעינן חזקה דעד שיהיו מוחזקים בכך לא מסלקינן להו בלא התראה הנותן מעות לחבירו לכתוב לו ספר הורה ונמצאו ש'עיות עד שצריך לשכור אחר שיגיה אותם אם הם ש'עיות שהם דרך סופרים לשענות בכך אין הסופר חייב כלום אבל אם טעה בדברים שאין דרך הסופר לשענות בכך חייב ומ' אולינן בהר' אמהנה אם מנהג המקום שחיבבו ספרים מגיהים אף הוא צריך להגיה ובסתם המקומות שאין על הסופר להגיה אם עמד והגיה מעצמו חייבים הבעלים לשלם לו :

השוכר בהמה לרכיב עליה בשה יטעון עליה ובו ז' סעפים :

א השוכר בהמה לרכיב עליה איש לא ירכיב עליה אשה דרכיב מטא האשה בכירה על הבהמה יותר מרכיב מטא האי' והוא הדין שלא ירכיב עליה נוי שהנו אינו חס על פסונו של ישראל ויכבד עליה ויעניה ברכיבה יותר מראי פיהו'א דווקא לכתחלה לא ירכיב עליה אשה אבל אם עבר והרכיב עליה אשה אע"פ שנוזקה הבהמה אינו חייב לשלם ויש חולקין אבל לכולנו עלמא אם סנהג המקום להתייקר ברכיבת הנשים צריך להוסיף לו כפי הסנהג שכרה לרכיב עליה אשה יכול להרכיב עליה איש :

ב שכרה לרכיב עליה אשה מרכיב עליה כל אשה שירצה אפי' היא גדולה מאוד ואפי' היא מעוברת ומניקה : ו השוכר את החמור לרכיב עליה יכול להניח עליה כסותו ולגנינותו ומזונות' של אותו הדרך לפי שאין דרך השוכר לחזור בכל מלון ומלון לקנות לו מזונות יתר על זה יכול בעל החמור לעכב עליו וכן יכול בעל החמור להניח עליה שעור' ותכן ומזונותיו של אותו היום יותר על זה השוכר מעכב עליו מפני שאיפשר לו לקנות בכל מלון ומלון לפיכך אם אין שם בדרך מצוי לקנות מניח עליו מזונותיו ומזונות בהמתו של כל אותו הדרך וכל אילו הדברים בשוכר סתם ובמקום שאין סנהג ידוע אבל במקום שיש מנהג הכל לפי הסנהג :

ד השוכר את הבהמה להביא עליה ק"ק לישרון של חטים והביא עליה ק"ק לישרון של שעורין ומתה חייב מפני שהנפת קטה למשוי והשעורים יש להם נפח יותר : וכן אם שכרה להביא מבואת והביא במסקלה חנן אבל אם שכרה להביא עליה שעורין והביא במסקלן חטין ומתה פטור וכן כל כיוצא בזה :

ה השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע והוסיף על משגש שעורין חז'ל שאם הוסיף חלק משלשים על השעור שפסק עמו חייב שכיון שזה לא שכר בהמתו למסקל יותר מזה ודאי הוא מפני שידע זה נפש בהמתו שלא תוכל לשאת יותר מזה המשקל אע"פ שבהמות אחרות נושאות יותר מזה וקיים להו לחז'ל שכל מי שמשעינין אותו יותר ממה שיכול לשאת בחלק שלשים הן אדם הן בהמה הרי הוא מקלקל אותה ואינ' יכולה לסבול לפיכך אם הוסיף עליה חלק שלשים ממה שפסק ומתה חייב פחות מבאן פטור אבל נותן הוא שכר התוספות ועל מ' שלה סעף א' :

ו שכר אותה סתם לשאת עליה משאוי אינו נושא עליה אלא משקל הידוע בסדרנה לאותה בהמה ואם הוסיף עליה חלק משלשים כגון שדרכה לשאת שלשים וטען עליה טלשים ואחר ומתה או נשברה חייב :

ז הבהף שהוסיף לו הבעל כית וטענו יותר על משאו קב אחר והזק במטא זה בה חייב בנקיו אע"פ שהוא בן דעת והרגיש בכובד המטא כשהטעינו לא אמרינן הרי הוא פטע בעצמו שהיה לו להשליכו ממנו כשהרגיש שהוא כבד ממנו אלא אמרינן הוא סבר חולשא הוא הנקט ליה ולא ידע שזה הטעינו יותר ממשאו וע"כ לא השליכו לפיכך חייב המטעין : הלוקח חמורו של חבירו מדרך ביתו שלא מדעתו ועושה בו מלאכה אע"פ שכונתו ליתן לו שכרו הרי כסועל שלא מדעת שהוא נזלן וחייב באונסין ואם החמור עופר להשכיר לא הוי נזלן . ומיהו אם אשתו או בני ביתו של בעל החמור שיחו בוואמרו לו שהבעל בעצמו צריך לחמורו הוי כשלא מדעתו והוי נזלן להתחייב באונסין ואם לקחו להציל את שלו שהיה נפסד ממנו . ורוצה ליתן לבעל החמור מה שהוא מפסיד ע"י שנטלו לא הוי נזלן דתנאי ב"ד הוא ברעיל סיר'ס' סעף ה' ועל מ' ס'ס' סעף ה' מדיניס אילו :

השוכר את הבהמה לילך למקום ידוע והולכת למקום אחר ובה' סעפים :

א השוכר את הבהמה להוליכה לפקוד' ידוע והוליכה למקום אחר אם אייר המקו' שהוליכה לשם משונה מאויר המקו' ששכרה לילך שם ומתהאו שנחשים מצויין שם והכישה נחש חייב אפילו שהדרך קצר מהדרך שפסק עמו אבל אם אין האויר משונה שם ואין נחשים מצויין שם בדרך שהוליכה פטור אם שכרה להוליכה בהר והולכת בבקעה אם החלקה פטור שכל שכן אילו הוליכה בהר שהיה מחלקת ואם הוחמה חייב שאין צורך בבקעה הוחמה :

ב ואם שכרה להוליכה בהר אם החלקה חייב שהחלקות הוי'והר בהר שבבקעה ואם הוחמה אחר שהעלה אותה לראש ההר פטור שבבקעה יש חסימו' יותר מכהר מפני הרוח שמשנשבת בראש ההרים ואם כחמת שורח העלייה הוחמה חייב וכן כל כיוצא בזה ואם פחמת שנתייגעה מתה בין אם שינה מהר לבקעה בין מבקעה להר חייב שאם שכרה להוליכה בבקעה והוליכה בהר אמרינן משויח העלייה נתייגעה ואפילו לא סתה מיד עד שבאח למישור אנו הולין אותה בטובח העלייה ואילו היה מוליכה בבקעה לא היה נתייגעה ואם שכרה להוליכה בהר והוליכה בבקעה אמרינן אם היה מוליכה בהר היה האויר שורש בה ולא היה נתייגעה :

ג ראובן השכיר בהמתו לשמעון לילך עליה למקום פלוני ולהחזירה ליום בחר והלך שמעון עליה למקום הרוא בו ביום וגם החזירה בו ביום ונתהעס ראובן לזקני העיר על אשר הוליכת והביאה ביום אחר ואמרו לו הזקנים שיקבלו ויחזלו ברפואתה ועשה כן ומתה לסיף ח' ימים ושמעון טיען לא נתקלקלה מהמתו אלא ראובן המיהו בכסמנין ובמאכל ובמשתה הדין עם ראובן וחייב שמעון לשלם אותה דהואיל והוא פשע בה והוליכה מהלך שני ימים ביו' אחר עליו להביא ראייה שראובן המיהו ואע"ג ששאר בהמות יכולות לזכת ולחזור מהלך זה ביום אחד אמרינן ראובן ידע הולשות בהמתו שלא היתה יכולה לזכת ולחזור מהלך זה ביום אחד ולכך לא השכירה אלא לשני ימים למהלך זה ושמעון פטע בה וחייב מהו ראובן צריך ליטבע שלא פשע בה כנתינת מאכרת ומשקה רק שנחן לה מאכל ומשקה אותה כדרך שהיה נוהג לה כבר ושלא רכב עלה לצרמו ואם רכב עליו כדי להשקותה אין זו פשיעה אבל לצרמו הוי פשיעה השוכר את החמור ונעשה פיסח בדרך ולא חטלה והניח עליו כסאו ונתקלקל הוי פשיעה דלא הוה לוי להניח עליו משאו אבל אם היה נהיין לרדמו ולא היה מוצא לשכור לו חמור אחר אין זה פשיעה דאנוס הוא ופטור :

ד השוכר את הפרה לחרוש בהר ושכרה עם כלי מחרישת שעליה שרם כל בעל הפרה וגם הנערים ההורשים הם של בעל הפרה וחרש בבקעה ונשברה הקנקן והוא הכלי שחורשין בו הרי השוכר פטור שהוא לא פשע בכרום דלעולם נוה לחרוש בבקעה מבהר שיש בו אבנים וצונמא וטרשיט ודין בעל הפרה עם נעריו שחרשו אם פטעו בשבירת הקנקן וכן אם לא שינה השוכר על דעת הבעלים ונשבר הקנקן דין בעל הפרה עם הנערי שכרה לחרוש בבקעה וחרש בהר ונשבר הקנקן חייב שפשע לחרוש בהר ודינו של שוכר עם הנערים וי'א כיון שהבעלים שכרוים כמעל הפרה הרי הם פטורים בן השוכר הואיל ושינה ומסתמא המטכיר שבר' דנערים ירכונו עם ריחו לעשות מלאכת השוכר ויכולין הנערים לומר לו אינו חרשתה בבקע' כאשר התניתה עמו לא נשבר ואנהנו ר'א קבלנו עלינו שמירת הקנקן אלא שלא ישיבר בבקעה ויצ' ע'ד אלא גם המטכיר צריך ליתן להם שכרם ולא אמרו' כיון שרם עברו

עברו על דעת המשיבוי ופסידו שכרם כגון שאם אין לשוכר שלם שיפסידו הם שכר פעולהם שהם יאמרו למשכיר היינו סבורים שלא הקפיד עם השוכר וכיון שאמרת לנו לך עם השוכר לעשות מלאכתו מסתמא היה דעתך שנעשה ככל אשר יצונו ובשקום שאמרט שהרין עם הנערים וכששכרו בעת החרישה משלמים מהו דינם מי מהם מעלה אותה ויתר הכלי בעת החרישה וכשמעמיקו בארץ או שעויות אותו ויתר מדאי בעת החרישה ואם היתה השדה מעולה מעלות שניהם חייבים המנהיג את הפרה בשלם והאוחז את הכלים שבכעש עיונה בהנהגת הפרה או עיונות הכלי ניה להיטבר ויצא ההיזק מבוטל שניהם היו דבר המוטל בספק שניהם משלמין :

ח שכרה לדוש בתבואה ורשה בקשתיה והוחלקה חייב שהקשתית מחלקת / לרוש בקשתית ודש בתבואה והוחלק פטור דבש אילו היה דש בקשתית שהחלק :

יג השוכר את החמור ונסתמא או סת או נשכר ובו נ' סעיפים :

א השוכר את החמור ונסתמא או התלוי רגליו או נשתחית או חילו אחר כיוצא בזה שראוי עדיין לבלאסה אלא א שנתחבף או שורה לשוכר לויטרו לויך בדרך אם שכרו למשוי שאפשר להסליכו ממנו בכל מקום בלא הקפדה שאינו בזק לויכול המשכיר לומר לו אף מזלך נרמה ואפי' אמר לו חמור סתם אישר לו הרי החמור לפניך שבוין שראוי עוד למלאכה יאמר לו פרה וישר אותה לרכיב וצריך ליתן לו שכרו משלם אבל אם שכרו לרכיב עליו שיש להיש שמא הפול החמור בגשר או חשליכו באחת הפתחות וכן אם שכרו לשאת עליו כלי זכוכית וכיוצא בזה שיטכרם או יפול החמור אם שכר לו חמור סתם חייב ליתן לו חמור אחר דהא לאו דווקא שכר לו מה זה אבל אם אמר לו חמור זה אינו צריך ליתן לו חמור אחר שיאמר לו אף מזלך נרמה וכהמור סתם דאמרינן שחייב להעמיד לו חמור אחר אם לא העמיד לו יחזור לו השכר ויחשוב עמו שכר כמה שהלך בה וינכה לו ואם נלקח החמור לעבוד המיך אם בדרך הליכתו נשלו אין צריך ליתן לו חמור אחר אפי' באנרניא שאינה חוזרת פירושו שישן מחזירין מעצמן אם לא שילכו אחיהם ואם אין בהירין אותו כלל צריך ליתן לו חמור אחר וכן שיש לו חמור סתם אבל עם אשר לו חמור זה אע"פ שאינו בדרך הליכתו אין צריך ליתן לו חמור אחר ודרך הליכתו לא פירושו שיש לו לשכיר לויך באותו דרך אע"פ שאין דרכן להחזיר הכרמה עד שיהוו אחריהן אישר לו מזלך נרמה ולך עמהם עד שיבצאו בהם אחרת ויחזירו לך זאת כי כן דרכם / ויא' פירך הליכתו שפגעו בו דרך הליכתו ואם לא שפגעו בו לא היו מחפזין בכרה' אחריו ליטלו הילכך אומר לו מזלך נרמה שאם הייתה בקצם הזה כבית לא היו נוטלים ממך אבל אם חפזו אחריו עד שפגעו ולקחו חייב ליתן לו אחר * ואם סתם הבהמה או נשברה שאינה ראויה עוד למלאכה בין ששכרה לשאת משהו בין ששכרה לרכיב עליו אם אמר לו חמור סתם אני משכיר לך חייב להעמיד לו בהמה אחרת ואם לא העמיד יכול השוכר למכור בהמה ולקוח בה בהמה אחרת ואם אין בדשים ליקח בהמה אחרת שוכר באוהן דמים בהמה אחרת עד שיגיע למקום ששפק עמו :

ב ואם אמר לו חמור זה אני משכיר לך אם שכרו לרכיב עליו או לכלי זכוכית ומתה בחצי הדרך אם יש ברמיו ליקח אחרת יקח ואם אין ברמיו ליקח שכר אפילו ברמיו כולו עד שיגיע למקום ששפק עמו שהרי חמור זה נשתעבר לו ואם אין ברמיו לא ליקח ולא לשכור ניתן לו שכרו המניע על הדרך שהולכו ואינו לו עליו אלא הרעומות ואם שכרו למשא הואיל ואמר לו חמור זה ומת בחצי הדרך אינו חייב להעמיד

לו אחר אלא ניתן לו שכרו של חצי הדרך ומנית לו נבלתו ויש חולקין ואומרים דאפילו שכרו למשא דינו כשוכרו לרכיבה דאין סבירא לחיק בחמור זה ומת בין שכרו לרכיבה בין שכרו למשא דמ'ס והא דאמרינן דניתן לו שכרו המניע על הדרך שהולכו היינו דווקא בשמוצא לשכור אחר במקום שמהה זה או אפילו אינו יכול לשכור אבל יכול למכור סחירתו במעט ריוח לכך צריך ליתן לו שכרו המניע ע"כ אע"פ שאילו לא מת והיה מוליד סחורתו למקום שרצה לויך היה סיכור יותר ביוקר אין זה אלא הרעומות אבל אם אינו מוצא לשכור חמור אחר ונס אינו יכול למכור סחורתו בכאן בשום ריוח אינו ניתן לו כיום בשכרו דהא לא אהני ליה מדידובל הכא שחייב לו להעמיד חמור אחר כגון דאל חמור סתם או חמור זה ויש ברמיו לשכור אם מת בחצי הדרך ואינו מוצא לשכור אלא ביוקר גדול צריך המשכיר לשכור לו ואינו יכול לומר לו אחרת לך מעותיך ולא אקח כלום אפי' מהחצי הדרך שהלכתה וכן אם ימצא השוכר לשכור כזול לא יוכל לומר אשכור לעצמי ואתן לך שכר חצי הדרך שהלכתי עמך אלא כל זמן שיש בידה לשכור הרי היא כאילו היא עדיין קיימת ואין אחד מהם יכול לחזור בו ב'א כשיש בדמיה לשכור אבל אם אמר לו חמור זה ואין הנכילה שוה כלום צריך ליתן לו שכר חצי הדרך אפי' אם אינו מוצא לשכור בכאן אלא ביוקר שאינו יכול לשכור בחצי הנשאר כי דואינו יכול לעכב מסכר החצי שהלך כדי שיהיה לו חמור מושכר לפי מה ששכר חחלה שלא שעכד לו מנכסיו כלום אלא זה החמור אבל לא שיתן לו סביתו כלום לפיכך כיון שמת ואינו שוה כלום אין לזה על זה כלום אלא שצריך לשלם חצי הדרך שהביאו ואם הנכילה שוה קצת נס משכר חצי הדרך הנשאר ואינו מוצא לשכור אלא ביוקר אינו יכול לומר קח שכירותך והעמד לי חמור או אקח אני הנכילה שזה החמור נשתעבר לי ואשלו עליה בחצי השכר שעתה צריך בידו לשכור לו חמור שלא נשתעבר לו אלא עד כדי דמי הנכילה ולהוסיף עליה עד כדי חצי השכירות וצו מה שהיה בשעה ששכר אבל אם אינו מוצא אלא ביוקר לזה לא נשתעבר לו להוסיף לו סביתו כיון שאין הנכילה שוה כל כך :

ג ראובן השכיר בהמתו לסמעון לסניימים לויך ולהחזיר ובחזרתו לביתו שני גדל הנהר מסי נשמים עד שהוצרך לעכב יום אחד וסוען ראובן שיתן לו שכירות נס סיו השלושי וסמעון סוען אדרבה שכירות פשיטא לא אתן לך דאנוס הייתי ואדרבה הוא חובע מראובן שיתן לו סוגנות של הסוס מאותו היום הכי דינינן להו אם שכרה לימים פשיטא שצריך ליתן לו שכירות של כל יום ויו' דהא לימים שכרה ואם שכרה ללכת למקום פלוני ולחזור או ששכרה לשני ימים והזכיר המקום שרצה לויך לסמ וידוע שהוא מהלך שני ימים ולא יותר ועכבו הנהר אם לא היה הנהר רגיל להתנדל אונס הוא לשוכר ופסידה לבעל הבהמה הוא ואם היה רגיל להתנדל והשוכר היה מכיר עניין הנהר ולא המשכיר פסידא דשוכר היא שהיה לו לחתנות כיון שידע והמשכיר לא ידע איהו דאפסיד אנפטיה שלא התנה ואם שניהם יודעים פסיד דבעל הבהמה הוא כיון שגם הוא ידע והוא רוצה שישלם לו עליו היה להתנות סוגנות והשכירו דין א' להם :

שי"א

השוכר את הספינה והוסיף על משאה א' משלשם שדרכה לשאת ומכעה חייב השוכר לשלם דמיה :

ב השוכר את הספינה להוליך בה יין למקום פלוני ושכרה בחצי הדרך אם אמר לו ספינה זו אני משכיר לך ושכרה השוכר להוליך בה יין סתם אע"פ שנתן לו כל השכר יתח' פל' חש"פ

השוכר את החמור ונסתמא או סת או נשכר ובו נ' סעיפים :

א השוכר את החמור ונסתמא או התלוי רגליו או נשתחית או חילו אחר כיוצא בזה שראוי עדיין לבלאסה אלא א שנתחבף או שורה לשוכר לויטרו לויך בדרך אם שכרו למשוי שאפשר להסליכו ממנו בכל מקום בלא הקפדה שאינו בזק לויכול המשכיר לומר לו אף מזלך נרמה ואפי' אמר לו חמור סתם אישר לו הרי החמור לפניך שבוין שראוי עוד למלאכה יאמר לו פרה וישר אותה לרכיב וצריך ליתן לו שכרו משלם אבל אם שכרו לרכיב עליו שיש להיש שמא הפול החמור בגשר או חשליכו באחת הפתחות וכן אם שכרו לשאת עליו כלי זכוכית וכיוצא בזה שיטכרם או יפול החמור אם שכר לו חמור סתם חייב ליתן לו חמור אחר דהא לאו דווקא שכר לו מה זה אבל אם אמר לו חמור זה אינו צריך ליתן לו חמור אחר שיאמר לו אף מזלך נרמה וכהמור סתם דאמרינן שחייב להעמיד לו חמור אחר אם לא העמיד לו יחזור לו השכר ויחשוב עמו שכר כמה שהלך בה וינכה לו ואם נלקח החמור לעבוד המיך אם בדרך הליכתו נשלו אין צריך ליתן לו חמור אחר אפי' באנרניא שאינה חוזרת פירושו שישן מחזירין מעצמן אם לא שילכו אחיהם ואם אין בהירין אותו כלל צריך ליתן לו חמור אחר וכן שיש לו חמור סתם אבל עם אשר לו חמור זה אע"פ שאינו בדרך הליכתו אין צריך ליתן לו חמור אחר ודרך הליכתו לא פירושו שיש לו לשכיר לויך באותו דרך אע"פ שאין דרכן להחזיר הכרמה עד שיהוו אחריהן אישר לו מזלך נרמה ולך עמהם עד שיבצאו בהם אחרת ויחזירו לך זאת כי כן דרכם / ויא' פירך הליכתו שפגעו בו דרך הליכתו ואם לא שפגעו בו לא היו מחפזין בכרה' אחריו ליטלו הילכך אומר לו מזלך נרמה שאם הייתה בקצם הזה כבית לא היו נוטלים ממך אבל אם חפזו אחריו עד שפגעו ולקחו חייב ליתן לו אחר * ואם סתם הבהמה או נשברה שאינה ראויה עוד למלאכה בין ששכרה לשאת משהו בין ששכרה לרכיב עליו אם אמר לו חמור סתם אני משכיר לך חייב להעמיד לו בהמה אחרת ואם לא העמיד יכול השוכר למכור בהמה ולקוח בה בהמה אחרת ואם אין בדשים ליקח בהמה אחרת שוכר באוהן דמים בהמה אחרת עד שיגיע למקום ששפק עמו :

ב ואם אמר לו חמור זה אני משכיר לך אם שכרו לרכיב עליו או לכלי זכוכית ומתה בחצי הדרך אם יש ברמיו ליקח אחרת יקח ואם אין ברמיו ליקח שכר אפילו ברמיו כולו עד שיגיע למקום ששפק עמו שהרי חמור זה נשתעבר לו ואם אין ברמיו לא ליקח ולא לשכור ניתן לו שכרו המניע על הדרך שהולכו ואינו לו עליו אלא הרעומות ואם שכרו למשא הואיל ואמר לו חמור זה ומת בחצי הדרך אינו חייב להעמיד

לו שנינו דעת שצריך לסבול דעת איש אחד שלא הורגל עמו אין לו עליו אלא הרעום ואם מבר הראשון סחורה שלו שהיא בספינה לאיש אחר ויצא הוא ממנה ונכנס השני במקומו ללכת עם בעל הספינה עד מקום שפסק נוטל שכר חצי הדרך מן הראשון ושכר חצי הדרך מן האחרון ועל שנינו הדעת שצריך לסבול דעת איש אחד שלא הורגל עמו אין לו עליו אלא תרעומת וכן כל ביוצא בזה :

שיב

המשכיר בית לחכירו לזמן קצוב או סתם וכו' סעיפים :

א המשכיר לחכירו בית או חצר או מרחץ או חנות לזמן קצוב הרי הוא כמכרו לו דשכירות דיומיה סמכר הוא ואינו יכול לחזור בו להוציאו הוד וזמנו אפי' נפל ביתו של משכיר ואין לו מקולדור בו או אפי' העני וצריך למכרו לאחר משכיל דוחקי אין הלוקה יכול להוציאו והמקח קיים וצריך הלוקה להניחו ביד השוכר עד שישל' זמנו ואם השכירו לו סתם ורא קצב לו זמן יכול להוציאו בכל עת שרצח ואם הקד' לו מעות בשכרו אפי' בכרי זמן מרובה קנה עד כדי מעותיו ואינו יכול להוציאו עד שיכלה זמן כנגד כל השכירו שהקד' לו ואם היה מושכר בעניין שלא היה יכול לפדותו לעצמו לעולם אם לא שסכרו יכול למכרו אסתיה שרצה ולהוציא מיד ואם התנה עמו שיכול להוציאו לצרכו ומכרו אין הלוקה יכול להוציאו דהא לצרכו התנה עמו וילא לרוקה המשיכיר בית לחכירו ובהוד הזמן רוצה רבנותו אינו יכול לכופו לצ' בהוד זמנו אפי' לבית שיפה ממנו שיכול לומר הא בית סתדר די ואפי' פעילים אינו יכול להכניס לבית לבנותו וישאר הוא בהיכו זהו פריגה מיהו מבקשין מן השוכר לעשות לפני' משורת הדין :

ב אם אחר שהשכירו לזה חזר והשכירו או מכרו לגוי או אנס שהפקיע שכירות הראשון הרי זה חייב להשכיר לו בית אחר כמותו וכן כל ביוצא בזה :

ג אם משכנו לו לשנים יהוים בכך וכך לכל שנה ושנ' כל זמן שלא יפרנו וחזר ומכרו לאחר אין הלוקה יכול ליקחו מיד המלוה חוד השנה דסתם משכנת' לשנה היא אבל לאחר כלות השנה יכול ליקחנו ויכשיכלה זמן הקצוב להוציא יכול להוציא כמו השכיר בעצמו שהבאר בסעיף ה' :

ד השכירו לו לליכ' סתמא אין פחות מיר' לשביתה פתחת אין פחות משני ימים לנישואין סתמא אין פחות מל' יום :

ה המשכיר בית לחכרו סתם בכך וכך לחוד ולא קצב עמו לכמה שנים או לכמה חדשים אינו יכול להוציאו אלא כ הודיעו שלשים יום מקודם כדי שיבקש לו מקו' ולא יהא מושלך בדרך ולבסוף השלשים יצא ברא' בימות החמת שבתים מצויין לטכור אבל בימות הגשמים דרך העולם מי ששוכר בית לדור בהוכו שוכרו לכל ימות הגשמים סתהוד ימות הגשמים קשה על האדם לשלשל לצאת מבית זה לבית זה ואין במים מצויין לטכור לפיכך אפי' המשכיר סתם אינו יכול להוציא השוכר מכיתו מרחק עד הפסח דסתמא ע'ס כן הניח לדור שם לכתחילה :

ו ואם הודיעו לפני החג שיצא לסוף שלשי' י' צייכ' להיות שלשי' יום שלמים לפני החג אבל אם לא נשלמו כל ה' יום לפני החג אפי' לא נשאר מהם רק יום אחד כגון שהודיעו כ' ימים לפני החג אינו יכול להוציאו כל ימות הגשמים עד מוצאי פסח מ' נס אפי' כשיגיע הפסח אינו יכול להוציאו אלא א' הודיעו נ' מקודם לכן שלשים יום דהיינו מ' באדר ברא' בעיירות אבל בכרכוס שהם מקום שוקים שיבים נמשכים לגור שם והבתים אינם מצויין לשכור אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים צריך להודיעו י' ב חג' מקודם וחנות בין בכרכוס בין בעיירות צריך להודיעו מקודם י' ב חדש ושעמא מהם שהחגוני מקיף הקפות למכירים וסתי' מלשלם

השכיר שזה יכול לומר לו הבא לי אותה הספינה עצמה ששכרתי כי הקפדה גדולה יש בספינה זו שיכול לומר לכך שכרתי מפני שהיא בטוח לחלוף בה יותר משאר ספינות וכה' ואני אביא יין מ' ואוליך בה שהרי יין סתם אסרתי וכל זמן שלא העמוד לי אותה הספינה אין אני חייב לך שום שכר ואם איפשר להוציא הספינה מן המים ולהשכיר ספינה אחרת ברטיו או כל מה ששייך לספינה צריך לשכור שכולה משחעברה לו כמו שנתבאר לעיל ס' ל' לענין חמור :

ז אמר ליה ספינה סתם אני משכיר לך ושכרה השוכר להוליך בהיין זה ושכרה בחצי הדרך אע"פ שלא נתן לו גלום מהשכר חייב ליתן לו כל השכר שיכול לומר לו הבא לי היין עצמו ונל' לה' שעמא דבה יש בהקפדה שכול לו' גם כן הקפדה היה לו ביין זה שידעתיו שזה קל מיון אחר מפני שהיה צלול ולא היו בה שמרים כל כך אי נמי החבית שהיה פתח דיוקלים או קטנים משאר חביות וכה' נל' ואז כשתביא לי זה היין אני אביא לך ספינה מכל מקום שהרי ספינה סתם אסרתי לך ואוליכנו אבל צריך לנכות לו כדי שכר השירח של חצי הדרך שאינו דומה המספל בהולכת הספינה לויטבו בשל וי' שאינו נותן לו אלא שכירות סתמי הדרך שהלך :

ח אמר המשכיר ספינה זו אני משכיר לך והשוכר אמר יין זה אני מוליך בה ושכרה בחצי הדרך כיון שאין אחד מהם יכול לקיים הנאכל ס' שמחוק דיו על העליונה' שאם קבל המשכיר אפי' כל השכירות אין צריך להחזירו שצמר לו העמיד לו יינך ואוליכנו ואם לא נתן לו השוכר כלום אין צריך ליתן לו כלום שיאשר לו לית לך גבאי ולא מידו העמיד לי הספינה ששכרתי ואי מסוס שהולכת ייני עד כאן. וזה לא אהנית לו ולא מידו הוליכנו באותו ספינה ששכרתי עד המקו' שהתניתו ע'ך ואתן לך שכרך שאין שכירות משלמת אלא לבסוף :

ה אמר המסור ספינה סתם וגם השוכר אמר יין סתם ושכרה כג' הדרך ועדיין כל אחד יכול לקיים הנאו אם

המשכיר מביא ספינה אחרת ואין השוכר מביא יין אחר צריך ליתן לו שכרו ואם השכיר מביא יין אחר ואין המשכיר מביא ספינה אחרת אפי' שקבל בכר' ככל השכר צריך להחזירו וכל זמן שלא יביא לא זה ולא זה נותן לו חצי השכר אע"פ שהוא מחזק לא יוכל לומר' לו לא אתן לך עד שתביא את שלך ואח"כ אביא אני את שלי רמצי א' אידך כל זמן שלא תביא את שלך אין לי להביא את שלי שאיני מאמינך שהביאת שלך ונסצמתי שורה ומפסיד מעותי בחנם וכן אפי' אם קבל כל השכר חייב להחזיר החצי דכמו ממון המושל בספק היא ותולקין והקפרו' הללו שאמרנו שזה יכול לומר דווקא ספינה זו ששכרתי אני הצה' ולא אחרת וכן האחר יכול להקפיד ולומר דווקא יין זה שהשכרתי אני מוליך ולא אחר לא אמרו אלא בכונן זה שצמצא המחזק מענה שחחול הקפדתו עליה ומשום שהיה לכל אחד חיזק מה ע' שכירותו זאת ומכאן ואילך רוצה כל אחד שחזיק בשלו אבל בשאר דברים כגון השוכר ספינה או חסור למשא ידוע לא נתנו מקום להקפדות חלושית בעלה וכל אחר יכול לשמח בדבר שכמותו דמה לי זה שהתנה או דבר אחר הדומה לו במשא ובנפח וכה' דבר שידוע שאין חילוק במשא בין זה ובין הדבר שהשכיר לו :

ו השוכר את הספינה להוליך בה סחורה למקום פלוני ופרק' בחצי הדרך אם אין מוצא אחר שישיכרנה מסנו צריך ליתן לו שכר כל הדרך אלא שינכה לו מה שאין הספינה נפחתה כ' כ' מפני שאינו דומה הבא טעון לבא ריקן ואם מוצא השוכר אחר שישכור אותה ממנו עד המקום שפסק עם בעל הספינה ששכרו לו אבל הראשון צריך ליתן לבעל הספינה יתר על שכירותו מה שהספינה נפסדת ומתרועתה מחמת הוצאת הסחורה הראשונה והבנת הסחורה האחרונה ואע"פ שגורם

לביש עיר שושן

חלכות שוכר

אילו יכול להוציאנוסם אהה לא תוכל להוציאני :
 ע מקום סנהגין טיש להם ראשי כנים קבועי לשכירות
 בתים וראוכן שכר בית מסמיען לשנה אחת וזאת
 שכלהה השנה נסאר שמעון בבית חדש אחר ולא דברו זה עס
 זה כלום בשכירות שנה רבאה ורצה ראוכן לצאת מן הבית
 ושמעון מעבב על ידו טילא לצאת עד תשליס שנה שנייה או
 שיתן לו שכרו מכל השנה מפני שכבר נשכרו כל הבתי ולא
 ימצא שוכרים והיה לו להודיעו טילא ורצה לדור עוד כו' וכן
 חדש זה וכו'ן טילא הודיעו סמך עליו. ידור בו כל השנה
 כסנהג השוכרים ששוכרים לשנה ולכך רוצה כל שכירות
 מסנהג הדין עס שמעון . שנים שהיו יורים בבית אחר והיו
 חולקין על הבית ואחר כך נהחייב אחר בדין צריך לצאת מפילו
 כאמצע החורף אף על פי טילא הודיעו חבירו מקודם שהרי לא
 היה יכול להודיעו טילא ידע שיזכה בדין :

טו המשכיר בית לחבירו לשנה בסכום ידוע ונהעברה
 השנה נהעברה לשוכרו ואין צריך להוסיף לו כלום
 בטביל חדש העיבור דשנה סתם שנה כמו שהוא משמע בין
 פאוש בין מעובר השכירו לו לחדשים צרי' להוסיף לו בשביל
 חדש העיבור דהא לחדשים קאמר כל חדש וחדש כמו שהוא
 יתן לו שכר כך וכך מטעם דזכור לו חדשים ושנה בין שאמר
 לו דינר לחודש י' דינרין לשנ' בין שאמר לו י' דינרין לשנה
 דינר לכל חדש חדש העיבור הוא של המשכיר וצריך להוסיף
 לו בטביל חדש העיבור ושעמא משום דמספקא לן אי הפיס
 לשון ראשון או לשון אחרון וקרקע בחזקת בעליה עומדת
 והיה ליה רמשכיר מוחזק והשוכר מוציא ואין מוציאין מספק
 דהמוציא מחבירו עליו הראייה ואפילו לא בא המשכיר לבטול
 שכירתו עד סוף החדש שכבר דר בו השוכר חדש העיבור
 צריך ליתן לו השכירות והטעם אף על גב טעכשיו השוכר
 הוא סיחוק בשכירתו מכל מקום הספק לא נולד עכשיו אלא
 מתחלת החדש נולד והקרקע בחזקת בעליה עומדת ונמצא
 שדר בשל חבירו וצריך להעלות לו שכר לטובך מי ששכר
 מלמד לבנו ואמר לו שני לשנות כאילו והמלכד למד עמו
 חדש העיבור ורוצה שזה ישלם לו חדש העיבור אין צריך
 לשלם לו חדש העיבור דהשתא הוי השוכר מוחזק והמלמד
 המוציא והמ'עה :

טז ומטעם שאמרנו קרקע בחזקת בעליה עומדת אם
 המשכיר הפית אומר לזמן זה השכרתיו לך וצא כי בלה
 זמן השכירות והשוכר אומר לא השכרתני אלא סתם ולא
 הודעתני בזמנו או אופר לזמן ארוך שכרתיו על השוכ' להביא
 ראיה והוא לא הביא ראיה נשבע בעל הבית הוסה ומוציא
 מן הבית דהא הבית בחזקתו הוא וכן הדין בכל ספק שנפל
 בין הדר בבית חבירו ובין חבירו טבעל הבית חסוב מוחזק
 אם לא טאכלה זה שני חזקה דאז נאמן השוכ' במגו ולקחתי
 ועל סי' שטו סעיף ג :

יז המשכיר בית לחבירו לזמן ורוצה לסותרו בתוך הזמן
 השוכר יכול לעכב עליו כמו שכבר אמרנו פעמים
 דשכירות ליומיה מסכר הוא לפיכך אם עבר וסותרו בהוד' הזמן
 חייב להעמיד לו בית אחר או ישכיר לו כמותו ואם מעצמו
 נפל אם אמר לו בית זה אני משכיר לך אינו חייב לבנותו דהא
 בית זה אינו בעולם ומזלו נרמה שגפלו ואפילו אם כבר כנאו
 המשכיר יכול לומר טילא ינתנו לו לדור בו דבית אחר הוא זה
 אלא מחשב עמו מה טעשתמשכו ומחזיר לו מזהר השכירות
 שנשל ואפילו אמר השוכר אני אבנני משלי אין כומעין לו
 ואפילו דאם יש בעציו וכאבנני כרי ליקח אחר או לשכור אינו
 צריך ליקח אחר ואף על גב דלעיל סימן שי' סעיף כ' גמי חסור
 זה ומת אמרינן אם יש ברמיו ליקח אחרת יקח ואם אין ברמיו
 ליקח ישכור בו' לא דמי בית לחסור דחסור עומד למכור
 ברמים ולכך יכול למכור וליקח אחר או לשכור אחר . אמל

מלסלם לו ימים רבים וכטמביאין לו מעותיו כאין על פהח
 החנות שהקיפו שם ואם הלך למקום אחר אינם יודעים אנה
 ימצאוהו לפיכך צריך להודיעו י' בחדש מקודם שכתוך כך
 יסתלמו לו ההקפות שהקיף עד עכשיו וסכאן ואילך אם יקיף
 הוא יודיע לטי שמקיף לו טילא ימצאנו פה ואם לא יודיענו
 איהו ראפסיר אנפטיה ובחנות של נחתומין וצבעין שהקיפן
 לזמן ארוך צריך להודיעו שלש שנים מקודם :

יח וכשם שהמשכיר חייב להודיעו כך הסינו חייב להודיע
 למשכיר כרי סיבקס מ' ידור בביתו בעינות שלשים
 יום מקודם ובכרכים י' בחדש מקודם ואם לא הודיעו אינו יכול
 לצאת אלא יתן לו השכר או יעמיד לו אחר במקומו ואם
 רוצה להעמיד אדם שאינו הגון אין המשכיר צריך לקבלו
 ועל סימן טו' :

יט אם שכרו לזמן קצוב כיון שכלה הזמן יכול להוציא פיך
 בלא הודעה תחלה ואפי' כלה הזמן באמצע יומה הנשמי'
 צריך לצאת דהא על דעת כן שכרו :

כ כשם שאין המשכיר יכול להוציא ולא השוכר וכל לצאת
 כשסכרה כסתה עד יודיענו כקודם בזמנים הקצובים
 הנזכרים כן אינו יכול להוסיף עליו בשכירתה אם לא יאמר לו
 מקודם בזמני הקצובים הנזכרים בר' בטלא נהקירו שכירות
 הכתים אבל אם נתייקרו שכירות הבתי יכול המשכיר להוסיף
 עליו בדמים אע"פ טעב זמן ההודעה ולומר לו לשוכר או שכור
 לי בשוויה עכשיו כפי מה שנתתיקרו או תצא וכן אם החלו
 הכתים יכול השוכר לפתח מהשכר ולו' לו למשכיר או השכר
 לי בשעה של עכשיו או אצא והרי ביהך לפניך מיהו דווקא
 דאחנה הכי קודם ההחלה הזמן האחר ואף על פי שעבר זמן
 ההודעה אבל אם הגיע הזמן האחרועמדו כסתם טילא אכר
 זה לזה כלום להוסיף או לגרוע אע"פ שנתתיקרו ססתם דעהם
 היה על השכר הראשון :

כא וכן הדין אם שכרו לזמן קצוב אף על פי שנתתיקרו רבנים
 או הוולו והגיע הזמן האחר ועמדו כסתם אין אחר
 סתם יכול לסנות רק יעמוד כפי מה שהחנו . מי שהשכיר
 ביתו לחבירו בשעה שחיה אזהרה ונגעשה טונאו אינו יכול
 להוציא מן הבית משום שנאמר ואם אמר לו מהחלה שאינו
 מסכיר לו רק בטביל שהוא אזהרה ונגעש טונאו יכול להוציא
 דהוח כמי שהחנה :

כב נפל בית המשכיר שהיה דר בו הרי זה יכול להוציא
 אחר השוכר מביתו אף על פי טילא הודיעו טיאכר לו
 סאי אית לך עלי טילא הודעתך ואתה אינד מוצא בית לשכור
 אף אני לא היה לי להודיעך טילא ידעתי שיפול ביתי ואני אינו
 מוצא בית לשכור תעתה אינו בדין שתהיה אהה נישב בכיתי
 עד שתמצא מקום ואני אהא מוסיף בדרך שאין אהה בעל
 זכות בכית זה יותר ממני וכל זה דווקא בשוכר סתם אבל
 בטוכר לזמן ידוע אינו יכול להוציא הוד' זמנו דשכירו ליומיה
 מסכר הוא :

כג נתן המשכיר אחר מהכתים לבנו לישא כו אשה בין
 נתן הבית שהוא דר בו לבנו לישא בו אשה והוא
 רוצה לדור בבית זה המוטכר בין נתן הבת המושכר לבנו
 לישא בו אשה אם היה יודע שכנו נעטה חתן בזמן פלוני
 שהיה איפשר לו להודיעו מקודם ולא הודיעו אינו יכול
 להוציא השכר ואם עכשיו נדמנה לו אשה לבנו והרי הוא
 נוטאה מיד הרי זה יכול להוציא אף על פי טילא הודיעו שאינו
 בדין שיהא זה יושב בביתו ובעל הבית ישכור בית שיעשה בו
 חתונה לבנו :

כד וכן אם מכר המשכיר אחד מהכתים או נהנו או הודיעו
 אין השני יכול להוציא השוכר ממנו עד שיודיענו מקודם
 בדין הודעה בשכיר עצמו שהרי השוכר יכול לומר לו לא
 עיף נאך בכית זה סכח זה שכירתה בו סמנו וכשם שהוא

שזחת העלייה ונשאר העלייה קיים על נבי קונדיטין אין צריך להעמיד לו בית אחר :

עיר המשכיר בית לחבירו בכירה גדולה באיזה מקום רשאי להשתמש ובר' סעיפים :

א המשכיר בית לחבירו בכירה גדולה פי' בירה שהוא בית ארוך מאד וחלוק בחוכו להרבה חדרים וקישוניות והשכיר לזה אחד מהם יש לו רשות להשתמש בכותל שחוף לבית באורך הכתל ובזיוין עד ארבע אמות אפילו שלא כנגד ביהובן משתמש בנינה שבחצר וברחבה שאחורי הבית ובמקום שחוא משתמש בשלו על עובי הכותל ושתמש גם השוכר על עובי הכותל כגון אם השכיר לו בת העלייה ובכל אילו הדברים הולכים אחר מנהג המדינה והשמות הודועים להם :

ב המשכיר לחבירו חצר סתם לא השכיר לו הרפת שבת שאין רפת בכלל חצר :

ג השכיר לו בית בחצר אין לשכיר בחצר כלום אלא דריסת הרגל והזבל המתקבץ בו משאר הבהמות של המשכיר אע"פ שאינם של המשכיר דהא החצר שלו וסתם גללים בעלים אפקירי ספקיר להוא וקניא ליה חצירו למשכיר אבל זבל המתקבץ מבהמות השוכר או מה שמוציאו מביתו להצר כיון שיש לו רשות להשתמש סתם הרי הוא שלו ואפילו המתקבץ משאר הבהמות אם קלטו השוכר בכלי מן האוויר ולא נזכר חצר הרי הוא שלו אף ע"ג האוויר הוא של המשכיר אינו קונה לו דאוויר שאין סופו לניח לאו כמנוח דמי :

ד ואם השכיר לו חנוך וכירה האפר היוצא מהם הוא של השוכר ואפילו באו אחרים ואפי' בשלו בחנוך וכירה כיון שהוא שכר לו גם האפר של השוכר :

עיר מה הם הדברים שעל המשכיר לעשות או על השוכר וכו' סעיפים :

א המשכיר בית לחבירו חייב להעמיד לו דלתות ולפתוח לו החלונות שנתקלקלו ולחזק את התקרה ולסמך את הקורה שנשברה ולעשות נגר ומנעול ובן אם נפתח המעובה והתקרה בארבע טפחים חייב לתקנה שכל אילו הם צריכין הרבה למי שרר בבית שהם עיקר גדול כישיבת הבתים והם מעשה אומן שצריך אומן לתקנם והרי הוא בית לדירה השכיר לו לכך צריך לתקנם לו קודם שיכנס לשם ולא עוד אלא שנגנס השוכר לשם ולא היו מהוקנים לא אמרינן כיון שראה אותו בלתי מתוקנים ויגנס לשם ודאי נהפייס אלא צריך המשכיר לתקנם עוד ואם תקן המשכיר דברים אילו וחרזו ונשכרו תוך ימי השכירות אם אמ' לו בית זה אין צריך להעמי' לו אחר אמר לו בית סתם צריך לחזור ולתקנו כלי ימי השכירות ועיין לעיל סימן שי"ב סעיף י' :

ב השוכר חייב לעשות סעקה ומוזה ולתקן מקום המזוזה משלו שאילו מצוה' המוסלת על דרבו הם וכן אם רצה לעשות סולם או מרוב או להשי' נגו הרי זה עושה משלו שאילו מעשה הדיוט הם ואין צריכין אומן לכך אם הוא צריך להן יעשה בעצמו וכן כל דבר שאינו מעשה אומן ובכל אילו העניינים הולכים אחר מנהג המדינה :

שטר דין המשכיר בית על תנאי וכו' סעיפים :

בית אין עומד למכור אלא להוסיף ע"ו ולבנותו כבהחלה וביון שאמר בית זה נפל אין צריך למכרו וגם לא קבל עליו להוסיף יציאה בכניין בית זה אלא ב"ת זה כמו שהיא השכיר לו לדור בו כל זמן שיוכל וכי נפל אזדא :

יש מי שאומר דווקא כשנפל כולו כהא אמרינן כיון דנפל אזדא ליה אבל אם הוא קיים אלא סס' שנתקלקל עד שהוא סבנה לדור בו חייב המשכיר לתקנו דהשתא לא שייך למיכר אזדא ליה דמסתמא הוא עומד לתקן שעדיין נקרא בית אלא שהוא מסוכין לדור בו לפיכך חייב המשכיר לתקנו אם יש בידו שכירות מקודם ואם אמר לו בית סתם אני משכיר לך ונפל חייב לבנותו או לתן לו בית אחר מיהו ויכול הוא לשנותו ולעשותו קטן מדראשין או יהן לו בית אחר אפילו הוא קטן שזה שנפל שהרי סתם בית אומר לי ובלבד טיהא נקרא בית אבל כל זמן שלא נפל הראשון אינו יכול להוציאו וליתן לו בית קטן סוה ואם אמר לו בית כזה אני משכיר לך אינו יכול לשנותו אלא צריך לעשותו במקדח ארכו ורחבו של ראשון שראוהו מתחלה ואינו יכול לומר לו לא אמרתי לך בזה אלא שיהא קרוב לגרה או למרחץ או לטוק כמו זה אלא חייב להעמי' לו בית כפרתו וכצורתו לפיכך אם היה קטן לא יעשנו גדול גדול לא יעשנו קטן אחד לא יעשנו שנים שני לא יעשנו אחד ולא יפחות מהחלונות שהיו בו ולא יוסיף עליה אלא מדעת שניהם מיהו אינו צריך שהא נאה בכנינו ובקי אטו כראשון נשרף הבית דינו כנפל ואם נשרף כל העיר היו מכת מדינה ואפילו אמר לו בית סתם אני משכיר לך אינו חייב לבנותו או ליתן לו אחר אלא מנכה לו משכירותו מה שלא דר בו בין הקדים לו שכרו בין לא הקדים לו ולא אמר' כיון שלא הקד' לו שכרו ועדיין כולו הוא ביד השוכר ויכול לשכור לו בית אחר אפילו בעד כל השכר שכירו דכיון דמכת מדינה הוא למה יפסיד המשכיר מח שדר בו עד עכשיו המשכיר בית לחבירו והוא נפל ודאי אדעתה דלבנות הוא מוגיר לית דאם לא כן יצאה השכירו לו וצריך לבנותו לו :

יח מי שיש לו בית ועלייה על נביו והשכיר לחבירו את העלייה ואמר לו עלייה זו אני משכיר לך ונפלה אין צריך ליתן לו עלייה אחרת דהא זו קאס' ליה ונתן לו השכיר' כפי הזמן שרר בו אמר לו עלייה סתם חייב לחזור ולבנותה לו או לתן לו עלייה אחרת אבל אם אמר לו עלייה זו שעל נבי בית זה אני משכיר לך הרי שעבר הבית לעלייה לפיכך אם נפתחה העלייה בארבע טפחים או יותר חייב המשכיר לתקן לו ואם לא יתקנו יורד השוכר לבית ודר עם בעל הבית ונכנס ויוצא דרך פתח הבית עד שיחקן לו את העלייה אבל אם נפל הבית והעלייה אין צריך לבנות לו אחר כיון שאמר לו בית זה :

יט היו לו שהי עליות זו על גב זו והשכיר לו את העליונה ונפתחה יורד ודר בתחתונה השכיר לו את התחתונה ונפתחה מבעיא כגמרא אם יכול לכופ' את המשכיר שידור כמו למטה בבית אם לא אלא שאמר לו בעל הבית דור בעלייה העליונה מי אמרינן דאמר ליה שם עלייה קבילת עלך וצריך לדור בעליונה או דילמא יכול לומר לו חד עלייה קבלתי עלי לעלות שתי עליות לא קבילי עלי לפיכך אדור למטה בבית ולא אפטישא לכך לא ידור בבית ואם דר אין מוציאין אותו משם מעשה באחד שאמר לחבירו דלית זו שעל נבי אפרסק הוה אני משכיר לך ונעקר אילן האפרסק ממקומו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו לו חייב אתה להעמיד לו הפרסק כל זמן שהדלית קיימת דהא נשתעבר הפרסק לדלית ובן כל כיוצא בזה ודווקא ככי האי גוונא שהפרסק עדיין בעולם אלא שנעקר ממקומו אבל אם נקצץ הפרסק אינו מחוייב להעמיד לו פרסק אחר שזה שעבר לו ולא אחר וכן לעיל נבי אמר לית עלייה זו שעל נבי בתיא אני משכיר לך אם נפל הבית :

* לבוש עיר שוטן הלכות שומר *

ויש שהיא בעל קטט' ק'יש שאינו נאכז לו לפיכך חלקו בין אם שיר לעצמו חלק מסויים או שיר לעצמו דירה סהם ואמר שאם שיר לעצמו חלק מסויים כגון חצי הבית אז חזל למכרו לאחר שהרי יכול לחלק אבל אם שיר לעצמו חלק שעינו מסויים אינו יכול למכרו או להשכיר וכו' וזהו לאחד כתב מורי ז"ל מי שנתן דירה נביתו לאחר ואין המקבל צריך לאותה דירה יכול להשכיר או למכר לאחר מי שאין בני ביתו מרובין מסנו דהא קיים' לן נוהן בעין יפה נוהן ולא נרע כח המקבל מנה. מכח השיר לעצמו :

ב שנים ששכרו בית בטוחות לדור בו יחד אין אחד מהן השותפין יכול להושיב אחר במקומו אפילו יש לו דירון פתחין ממנו שיכול לומר לו אוהך אני וכול לקבל אבל אחד אינו יכול לקבל ואפילו למאן דאמר דבני משכיר ביה ואין לו עליו תרעומות אין זה דומה למשכיר שרוך המשכיר להשכיר לכל מי שיבא ויכור אבל מי שרוצה לדור בשותפות יחד מרקוק החלה עם מי הוא חפץ לדור לפיכך אותו שקבל דור עמו אינו יכול להושיב אחר במקומו ועוד המשכיר אם אינו רוצה לדור עם האחר יכול לחלוק לו דירה בפני עצמו אבל שוהפ' בשכירות אין יכולין לכיף זה את זה לחלוק שהרי הבית אינו שלהם אלא הוא שכור להם לזמן ויש חולקין על' סימן קע"א סעיף ט' :

ג ראובן משכן ביתו לזמן בכניחא והחנה עמו שאם יכלה הזמן ורא יפדנו יהיה רשות לפלוה לדור בו יותר הוא וסיעתו או למשכנו או להשכירו למי שירצה יש מי שאומר כיון שאפי' בלא הנאי ואפי' בתוך הזמן היה רשאי להשכירו או למשכנו מי שבני ביהו אינן מרובין משלו עכשוו שהחנה עמו רשאי להשכיר ולמשכן אפילו למי שישלו סיעה גדולה מסיעתו דאם לא כן מה יועיל לו ההנאי שאמר שישכירונו למי שירצה שאין לפרש ההנאי שאמר מי שירצה רצה לומר לראובן או לשכעו ובלבד שלא יהיו מרובין מכני ביתו דמה היה צריך לזה מה איכפת ליה מי סדר בו ראובן או שמעון' כיון שאינו דר עמהם ליכא מטום שינוי דעת אלא על כרחך למי שירצה רצה לומר אפילו למי שהיה סיעתו גדולה מסיעתו :

ש"ד

דין השוכר אוכר פרעהי שכר הבית והמשכיר אומר לא פרעה וכו' ד' סעיפים :

א ק'ל דשכירות אינו משחמם אלא לכסף דהיינו לאחר שכלו כל מי השכירות למחרתו חייב לשלם ויפנין לה מקרא דכתיב כשכיר שנה בשנה ודקדקו הו"ה מאי שנה בשנה שנה הלל ודרשו בו דה"פ שכירות של שנה זו אינה משחמם עד שתחיל שנה אחרת לפיכך השוכר שאפי' נתתי שכר הבית שנתחייבתי בו והמשכיר אומר עדין לא נשלתי בן שהיה השכירות בעדים ובשטר בין שהיתה השכירות בלא עדים ושטר אם תובעו בתוך הזמן השכירות כגון ששכרו לשלשים יום ותובעו תוך שלשים' על השוכר לרביא ראייה דחזקה אין אדם פורע חובו הך זמנו לפיכך עליו להביא ראייה ואם לא יביא ראייה יחזן הדמים ויתרים על מי שיקח ממנו שלא כדון או אם ירצה ישעון עליו לאחרי שפרעו הבעיה בפני עצמה בעד אותן הדמים שאומר שנתן לו החיה וישיבענו שבועה היסת ואם תובעו חששך לאחר שכלה הזמן או אפי' בו ביום שנשלם הזמן על המשכיר לרבי' ראייה ואם לא יביא ראייה ישבע השוכר היסת שפרעו ופטר ואף על נב דק'ל חזקה אין אדם פורע חובו זמנו וכבר אמרנו שכן ההורה אינו חייב לשלם עד למהרה השלום הזמן היינו כשהובעו בבית דין שאין הב' מחייבין אותו לשלם עד למהרה השלום זמנו אבל קיים לחול ביום רשלים הזמן דרך העולם

א כבר אמרנו פעמים דשכירות ליומיה ממכר הוא לפיכך בכל הדרכי' שהקרקע נקנית בהן בקניין בשקונה אותה כהכירו כן נקנית גם כן בהן כשכירות כששוכר אותה ש מחזירו וכסם שאין אונאה לקרקעות במכירה כך אין אונאה בהן בשכירות :

ב וכסם שמהנה אדם כל תנאי שירצה במקח כך מהנה בשכירות וכל ששכרו מכר בכסו כן שכירותו שכירות וכל שאין לו למכור כך אין לו להשכיר אלא אם כן יש לו פירות בלבד באותו קרקע יש לו להשכיר אבל אינו סוכר :
ג השוכר ביה כחכירו ושווען ששכרו על תנאי שהוא לו רשות להכניס עמו דירון אחרים והמשכיר אומר שלא השכירו לו אלא שידור כו הוא וכני ביתו לבדו ישבע המשכיר כדבירי ואין השוכר יכול להכניס עמו דירון אחרים אלא יודר בו הוא וכני ביתו לבדו דהא קרקע בחזקה בעלה עומדת ועל השוכר להביא ראייה בשים שהנהגה בפירוש עמו שיכול להכניס בו דירון אחרים וכל זמן שלא מביא ראייה מסתמא לא שכרו לו אלא לו ולכני ביתו שכן דרך השוכרים וה' רכל מענות שכירותם הקרקע במקח בעלה עומדת' ועל' סימן ט"ב סעיף יורקסן סי' שו"ה ע"פ ב' :

ד ראובן שכר ג' ער רשאי וזמנו שבעון לסמוך עליו לשלם לו כל מה שיפסיד כל זמן היות הנער נב הו"ה ע"פ ש"א היה קניין בוד' חייב לשלם שכל תנאי שר שכירו' אינו צריך קניין שכננין השכירו' נקטו כל התנאים שצריכים לקיים :

ש"ה

המשכיר בית להכירו לזמן קצוב ורצה השוכר להשכיר לאחיים וכו' ג' סעי' :

א המשכיר בית להכירו לזמן קצוב ורצה השוכר להשכיר הבית לאחר משכירו עד סוף זמנו ואין למשכיר עליו אפילו תרעומות לומר אין רצוני להסבול שינוי רעת איש אחר שלא הורגתו עמו שלא אמרו שיש למשכיר תרעומות אלא נכו ספינה שצריך בעל הספינה לדור עם השוכר ולסבול דעתו כמו שנתבאר לעיל סימן ש"א ע"פ א' אבל בבית אפילו תרעומות אין לו שהרי אינו דר עמו בבית והוא שלא יהיו בני הבית יחד שמשכירו לו יותר מבני ביתו של השוכר הראשון ולא אחז' שאין השואל רשאי להסבול ולא השוכר רשאי להשכיר אלא כמשלשין שהוא אומ' אין רצוני שיהא פקדוני כיד אחר שמה לא ישמרנו יפה או יפסידנו אבל בקרקע הרי בעלה עמה בכל יום וישמר עצמו שלא יקלקלה האחר ואם יקלקל ויזקק וישלם שאין נבי קרקע כל כך הוזק מצוי שאמר בו אין רצוני שיהא פקדוני כיד אחר ל'הו אם אמר לו המשכיר דמה חשית ותשכיר ביתי לאחיים אם לא תרצה לעמוד בו צא והנחתו והריני פוטר אותך מכאן ואילך משכירתו שומעין לו ועל' סימן ט"ב סעיף ו' ואם השוכר רוצה לצאת מן הבית ולהניח' כך בלא דירון ורצה לשלם למשכיר ש שכירותו יכול המשכיר להשכירו לאחרים מסו' וביהה מיהבה יתוב וראייה יזכה שער ומפל מקום אוהו דאשכר שקבל המשכיר ינכה לו לשוכר נראה לי מי שנתן ביהו לאחראו השכירו לו שיר נח לעצמו ששירצה לדור עם המקבל מהנה או עם השוכר לא יוכל למחוק בו ויכול למכור אותו הנח לאחר ובלבד שלא יהיו בני אותו האחר מרובין מפני ביתו ואי ששים שינוי דעה כבר אמרנו שאין לו עליו אלא תרעומות בלבד ויש אומרים דשינוי רעת בבית קשה יותר משינוי דעת דספינה שאין יכולין לקבל כל אדם בשיה יש מפני חשיבותו שאדם בוט מפניו ויש מפני גריעותו שאדם בוט לדור עמו

שהטעהו עד שהכניס פירוהו והניחם והלך לו אח"ל מדינה רשאי הכל כיה למכור מאותם הפירות כדי לשכור פועלים טיטילוכי אהם לטוק ואפילו אם הוא חצר דקיימא לאגרא שיכול לומר אינו רוצה להשכירו לרביזן שהטעני דבי עלי כאריה אוב אבל אמרו מכל מקום מרת חסידות הוא שזודיע לבית דין שיטכירו ממקצה דפיהם מקום משים השבת אבידה לבעלים אף על פי שלא עשה כהונן :

הלכות חבירות וקבלנות

שך מקבל או חוכר מחבירו היאך יתנהגו זת עם זה וזו ב' סעיפים :

א אחד השוכר מחבירו שדה לזורעה או כרם לאכול פירותיו ברמים שיחן לו מעות קצובים כך וכך בכל שנח ואחר ששכר ממנו שדה או כרם בפירות שיתן לו פירות קצובים כך וכך בכל שנה דין אחד יש להם אלא שהם חלוקים כשמהם שהשוכר ברמים נקרא שכר והשוכר בפירות נקרא חוכר :

ב והמקבל שדה או פירס של חבירו כדי לעבוד אותו ולהוציא עליו יציאות ויהן לבעל הקרקע חלק ידוע פן היוצא השדה שנה שנה כמו שהוא הדרך בעיר שלישי ל התבואות או רביע כפי מה שנהגו ביניהם זה נקרא קבלנות חה דינו חלוק משוכר במקצה דברים כמו שיהבאר לפנינו בע"ה ובבבלם בין בחוכר בין בשוכר בין כמקבל אע"פ שכבר התנו ביניהם לקבל את השדה אין כוהבין את השכר אלא מדעת שניהם שכל זמן שלא כרבו יכולין שניהם לחזור בהם ומשבחבו אינם יכולים שניהם לחזור בהם ואם התנו שישרם לו כלום משנכתבו קנו והיה ליה כמלוה בשטר והמקבל נוהג שכר מכתבת השטר אפי' כשצריך להובירה שנה או שנתיים כמנהגם עליו לשלם שכר הכתיבה :

ג במקבל או בחוכר כל דבר שהוא לצורך היתקן עבודת הקרקע או שאין השדה נשמר וזולתו בעל הקרקע חייב בו שהיה נוף הקרקע חיא שלו וכל דבר שהוא משו' כדי להקל טורח עבודת הקרקע או שהוא משום שמירה ויהיה דחוכר או המקבל חייב בו לפיכך הקודם שחופרין בו הארץ והכלים שנוטאים בהם העפך והדלי והכר וכיוצא בהם שרולין בהם המ"ס וכ"ש הסייג שסביב השדה ואין השדה נשמר וזולתו והחפירה שסביב השדה על בעל הקרקע ותפירת היאורים הקטנים שמקבצין בהן המים סיהיו סוכני' לו חמיד להשקות אינם עשויים אלא להקל העבודה והטורח וכל שמירה יהיה על החוכר או המקבל מטעם הזה שאינו עושה אלא כדי להקל מעליו שלא יצטרך לשמור כלל אבל בשוכר אין לבעל השדה עסק בצרכי השדה כל' דשכירות ברמים ממכר הו"ל דחוכר דינו כשוכר דכיון שהוא נותן דבר קצוב בכל שנה פירות כך וכך הן יוציא השדה פירות רב או מעט הל' כשוכר משש צאי' לבעל השדה עסק בצרכי השדה כלל וכן עיקר :

ד בין חוכר בין מקבל כקום שנהגו לקצור החבואה אינו רשאי לעקור לעקור אינו רשאי לקצור ואיזה מהם שכא לשנות חבירו מעכב עליו וטעמא דבמקום שנהגו לקצור אינו רשאי לעקור משום שבעל הקרקע יכול לומר לו אי אפסי שחעקור דבעינן דתיהבו ארעי כלומר שישארו בה מן הקשין ויהיו לה לזבל לזריעתו לשנה הבאה . ואם בעל הקרקע יאמר לו עקור מצי האי לסימר ליה לא מצינא לבישרח **ה** שהקציר היא נוחה מן העקור ובמק' שנהגו לעקור אינו רשאי לקצור משום שיכול לומר לו בעל הקרקע בעי' דתינקר ארעאי כלומר רצוני שתהא קרקעי נקייה שאינה צריכה לזבל ועם בעל הקרקע יאמר לו קצור יכול המקבל לומר לו צריך אני הבן **כט ב ז** לכהנתו

בעולם שאינם חושבין אותו לתוך זמנו והרכס לסלם בו כיום לפיכך אם ישעון השוכר שפרע כיום האחרון נסבע היסת ונפטר וכן אם שכרו ממנו להרב' שנים והנהנה שיתן לו השכר שנה בשנה אם בא המשכיר והוכעו בחוך השנה בעד שכר של אותו השנה ואומר השוכר פרעתי עליו להביא ראיה ואם מבועו לאחר השנה בעד השכירות של שנה שעבר ואפילו כיוון אחרון של השנה על המשכיר להביא ראיה ועל סימן ע"ח סעיף נ"ד :

ב כבר אמרנו פעמי' דקרקע לעולם בחזקת בעליה עומדת לפיכך המשכיר כ' לחבירו בשטר ל' שנים ולא כחוב כזמן אימתי החזילו אותו ה' שנים והשוכר אומר עדיין לא עבר מומן השטר אלא שנה אחת והמשכיר אומר כבר עברו ושלמו שני השכיר' וכבר שנכתב בו כל ה' שנים הרי המשכיר הוא מוחזק בקרקעי ועל השוכר להביא ראיה ואם לא הביא ראיה ישבע המשכיר היסת ויוציאנו וזה ככל טענו שכניה' חמטכיר הו"ל מוחזק מיהו"ל אלא הוא לאחר זמן השכירות שיכול השוכר לומר פרעתי או אם הוא באופן שיכול לומר לא שכרתי בית זה מעולם ונפלו טענות בין המשכיר והשוכר אף על פי שהקרקע בחזקת בעליה עומדת נאמן השוכר בסינו דפרעתי או בסינו שלא שכרתי מעולם :

ג שטר שכתוב בו ראובן השכיר ביתו לשמעון כך וכך ושנים סתם ולא החכר בו לכמה שנים המשכיר אומר לסתי שנים השכרתי לך בסך זה וקד' השוכר ודר בו שלש שני' אין מוציאין מידו עד שיביא המשכיר ראיה אף ע"ג דקרקע בחזקת בעלה עומדת חיישין שמה היום או למחר יביא השוכר עד' שהוא כדבריו והיינו צריכין להחזיר לו ואשרוחי בו דינא הרי זמני לא מטיחין לפיכך יש מי שאומר אם מהו העדים ונשתכח הדבר מפי אחר' עד שיראה לבית דין שלא יוכל השוכר לביר עוד דבריו והוא באופן דלית ליה סגנו כנון שלא יוכל לשעון פרעתי או לה"ס מוציאין מיד השוכר לשלם למשני' לזה שורר בו מטעם דקרקע בחזקת בעליה עומדת :

ד ואם דרכו השוכר כבר שלש שנים וכבש חסטר וטוען לחמש שנים שכרתי והמשכיר אומר לא השכרתי לך אלא שלשה שנים ואמר לו הבא שטרך וטוען השוכר שנאבר ואין סם עדים שהיא פושכת לו ונס המשכיר לא פויה בו חוך השלש שנים נאמן השוכר בסביעת היסת במנו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי שהרי תחזיק בה שלשת שנים חה לא טיחת בו :

ש"ח השוכר ריחים מחבירו ושוב לא נצטרך להובו סעיף אחד :

א השוכר ריחים מחבירו שיטחון לו עשרים סאה בכל חדש בשכרה לצורך מאכל ביתו והעשיר בעל הריחים וקנה ריחים אחרת לעצמו בעניין שאין צריך עוד שיטחון לו השוכר ומבקש ממנו שיחן לו דמים כדי הטחינה אם ימצא השוכר הרבה לטחון לאחרים או לעצמו בעניין שלא יפסיד בדבר מופין אותו שיתן למשכיר דמי טחינת העשרים סאה שהדי' זו היא מרת סדום אם לא יעשה וקיימא לן דכופין על מרת סדום ואם אינו מוצא אין צריך ליהן לו דמים אלא אומר לו אני אטחון לך כמו ששכרתי ואם אין אתה צריך שכור לאחרים :

ש"ט מי שהטעה חבירו עד שהכניס פירותיו לביתו וכו' סעיף אחד :

א מי שהכניס פירותיו לבית חבירו שלא מדעתו או

לבוש עיר שושן הלכות חבירות וקבלנות

החורש זורע הלימוד הוא חפזות ויש חולקי אבל כמו שכתבתי נ"ל דמורי זל עיקר :

ב היה עומד בחוץ השדה ואמר לו בית השלחין הזה אני משכיר לך או בית האילן זה אני משכיר לך אפי' אם יבש המעיין או נקצץ האילן מנכה לו מחכירו שהרי הוא עומד בתוכו ובין שאם זה מה היה צריך להזכיר כי השלחין או בית האילן לא היה צריך לומר אלא שרה זה אני משכיר לך אלא ה"ק לו כמות שהוא עתה אני משכירו לך ולא ירע ואם יפחת הריני מעמיד לך אחר / ויש אומרים דווקא שנקצצו כל האילנות שלא נשארו ממטע עשרה לבית סאה רבש המעיין כולו אבל אם נשארו מטע עשרה לבית סאה או שלא יבש המעיין כולו כגון שהיה עמוק מתחלה עד הים שתי אמות ועתה הוא עמוק שאין הים מגיע עד שלש אמות יכול לומר לו שרש ויטפיק לך ואינו מנכה לו מחכירתו כלום ואם היה עומד בהוכה ולא אמר לו בית השלחין אלא אמר שרה זה אני משכיר לך או לא היה עומד בתוכה ואמר ליה סתם בית - השלחין אני משכיר לך או בית האילן אני משכיר לך ויבש המעיין או נקצץ האילן אינו מנכה לו מחכירתו שלא קבל עליו אחריות להעמיד לו אחר אם יפחת זה / ויש אומרים דווקא סתם ליה כן מחכיר לחוכר אינו מנכה לו מחכירתו דשם שרה בעלמא שבר או חבר לו אבל אם אמר ליה הובר למחכיר בית השלחין אני חוכר מסך בדווקא קאמר ובתנאי הוא מנכה לו אע"פ שאינו עומד בתוכה :

עבב
המקבל שרה מחכירו ואכלה חגב או גשרפה וכו' ב' סעיפים :

א דחוכר או השוכר שרה מחכירו ואכלה חגב או גשרפה אם אירע דבר זה ליהוב השדום של אותה הבקעה הרינו פכה מדינה שנזרה המכה על המשכיר והמחכיר כמו על השוכר והחוכר לפיכך מנכה לו משכירתו אר"ל מחכירתו לפי ערך ההפסד שאירעו וכ"ש בקבלנות שאינו נותן לו אלא לפי מה שהוציא הקרקע ואם לא פטטה ביוכ השדות של אותה בקעה הרינו מול רע של השוכר והחוכר גרמה ואינו מנכה לו משכירתו או מחכירתו כלום אף על פי שנשדפו גם כל שאר השדות של בעל הקרקע לא אמרינן כיון שנשדפו גם כל שאר שדותיו של מחכירו מולו גרמה על כול לוב המחכיר או הוה משום מולא דידיהוה מסתיר לי פורתא שבין היא שדותיו של הקדוש ברוך הוא שהוא ברחמי משיר מעט אפילו בעת זעמו דכתיבי נשארו מעט מהרבה לכך אני אומר זהו המיחלך נשאר לי שהרי הוא שלי ומזלך גרמה שנשדפו אכל אם נשדפו גם כל שאר השדות של השוכר או החוכר אף על פי ששטחה המכה ברוב השדות של אותה הבקעה אינו מנכה לו משכירתו או מחכירתו כלום דתלי דמזל רע של השוכר או החוכר גרם לו שהרי נשדפו גם כל שאר שדותיו ולא יוכל השוכר לומר לו ג' א' הוה מולא דידיהוה הוה משיר לי פורתא דהוה מקיים בי כי נשארו מעט מהרבה / משום דאמר ליה המחכיר שרה הריני היה מתוה כנגדך מאד דאי היה חזי לאשתדור לך מידי מדנפשך הוה משיר לך :

ב ואם התנה עליו בעל הקרקע שזיענה חטים ושניה ורעה שעורים ואכלה חגב או נשדפה אפי' הוב אותה הבקעה שהוא מכה מדינה אינו מנכה לו כלום שיכול לומר לו בעל הקרקע אי זרעתי חטי הוה מקיים ביה תנאו ואמר ויקס לך כלומר מה שתקס מן היוצר ועשה ואני לא בקשתי כחחילת השנה מן השמים שיצליחני בשעורים אלא בחיטים וחרי מזלך גרמה / וכן אם לא זרעה כלל אף על פי שנשדפו כל שאר השדות והוי מכה מדינה גם כן אינו מנכה לו שיכול לומר לו אילו זרעתי הוה מקיים בי לא יבשו בעת זרעה

לבהמתו ואי אפשי שתישאר בקרקע / ובמקום שנהגו לחרוש אחר הקצירה פי' שח'רשן אחר הקצירה או אחר העקירה כדי להפך שרש' של עשבים הרעים שנו וסתו ולא יחזור ויצמחו לבשהזרע צריך הוא גם כן לחרוש ואפי' במקום שאין מנכשין העשבים הרעים מפני שסומכין על החרישה שימיהם בה זהו איכש אותם ועקר ממנה העשבי' הרעי' בעוד שהבואה מחוברת אינו יכול לומר ניכשתי אותם על דעת זה כדי שלא מצטרף לחלוש אחר הקצירה אלא צריך להזור ולחרוש מפני שבעל הקרקע יכול לומר לו שם לא אחר מבין בעוד החבואה ודחה קיימת בה חזרו וגדלו קצת מהן שכן דרבו לגדל וצריכין להמית ע"י חרישה ואם פירש בשעה הניכש שעושה זה כדי שלא יחרוש ושמע בעל הקרקע וסתק נלי דעתיה דניח' ליה ואין צריך לחרוש ואם נהגו לנכש ולא לחרוש והמקבל אינו רוצה לנכש אפילו אם יאמר שרוצה לחרוש אחר הקציר כדי לעקור העשבים אין שימעיין לו שבעל הקרקע יכול לומר ניכוש עדיפא לי שיעקר העשבי' הרעים עם שרשם והוא טוב לי יותר ואינו חרש' לשמא יגדלו אחרים אחר הניכוש :

ד אם נהגין בעיר שהחוכר שרה סתם נוטל חלק באילנות שבו יש לו חלק כרם אפי' אם הוסיף בעל השדה לחלק החוכר כגון שכל החוכרים ניתנין לבעל השדה השליש מן החבואה שהוציא הארץ ובעל הבית זה חכרו לו שלא יתן לו אלא רביע מן החבואה אינו יכול לומר לחוכר לכך הוספתי לך כחלקך כדי שלא תקח באילנות דה"ל לפרושי וכן אם נהגו שלא ליטול החוכר חלק באילנות אז הם של בעל השדה אפי' אם הוסיף החוכר בחלק של בעל השדה אינו יכול לו לבעל השדה לכך הוספתי לך כדי שתחתן לי באילנות דה"ל לפרושי ומדלא פירש סתם' לא יחבי' ליה אלא מחמת החבואה שהיא כענינו מוכה יותר וכן לעיל החוכר היה טוב לבעל יותר מאחר :

שבא
המקבל בית השלחין ושרה האילן ויבשו וכו' ב' סעיפים :

א החוכר או המקבל שרה מחכירו והוא בית השלחין שה' קרקע יבישה ולא די לה בשי' נשמי' ומשקי' אותם ממעיין שכה או שהיא בית האילן ובטביל האילן היא חביבה על המקבל או על החוכר שנוטל חלק בפירות בלא שורח ויבש המעיין שכביח השלחין אבל הנהר הגדול לא פסק ועדיין איפשר להביא ממנו מים בדלי או שנקצץ האילן שכביח האילנות והרי יש בידו לנטע אחר במקומו אינו מנכה לו מחכירתו דבמעין יכול לומר לו שרה ונטע לך אילן בדוולא וכן בנקצץ האילן יכול לומר לו שרה ונטע לך אילן אחר ואם הוא מכה מדינה כגון שיבש הנהר הגדול החכירות קיימת ומנכה לו מחכירתו / וכן הדין בכל כיוצא בזה בכל סקום שנפסד העניין לגמרי הוי מכה מדינה וצריך לנכות לו משכירתו ואם איפשר לו הקנו אפי' ע"י שורה והתכולות אינו מנכה לו משכירתו וכל פקום שמנכה לו אין חילוק במה שעבר או להבא רצה לומר שהשרה לעולם ישאר ביד החוכר עד סוף זמנו ואינו נותן לו כל החכירות שהכיר עמו אלא מנכה לו מה שצרי' שורה יותר מחמת פסיקה הנהר ואין בעל השדה יכול לומר אחזור בי ולא אחכרנו עוד אחר שנפסק הנהר וכן פסק מהר"ם על שלמד שגזר המוטל שלא ילמוד עוד דהוי מכה מדינה וכל ההפסד הוא על בעל הבית ולא יופל הכעל הבית לחזור בו ולום' לא משכר עוד שלמד לבני הואיל והמושל נוח שלא ללמוד ואין זה דומה לשוכר חסור וק"מ בחצי הדרך דל ויל סימן שי' דההם אין החסור בעולם אבל הכא הא הנער יל משכר בפנינו כמו בחוכר שהשדה והחוכר הם לפנינו כי הנער הוא כמו קשרה הנחרש וגזרע והמלמד הוא כמו הקובר

* לבוש עיר שושן חלבות חבירות וקבלנות * קמא

אם עלו במקו' שאין ראוי לזריעה כמו על המיצר הרי הם של בעל השדה ואין למקבל כלום בהם שררי אינם מוקים לו דבלאו הכי לא היה זורע כסקים זה ואם עלו במקום שראוי לזריעה והרי מדקין אותו שכונעים אותו מלזרוע שם אם הוא אומר שחפץ במה שעלו בה האילנות ואם לא היו עולין הית הוא נוטען הרי האילנות הם שלו דמזלו גרמה שעלו מעצמן וכשיצאו מן השדה בכללות החכירות או השכירות שמיין לו האילנות כאילו הוא נטען שהרי הם שלו ונותן לו בעל השדה שווין / אבל אם אמר שיותר היה חפץ לזרוע במקו' האילנות פמה שחפץ באילנות דואין את האילנות אם הם בעניין שאם יעקרו אותן יהיו ראויין ליטע כמקום אחר צריך בעל השדה ליתן לו בשבילם דמי נטיעות העומדים ליטע ואם אינן ראויין ליטע במקום אחר מפני שהיו מתיים אם היו עוקרין אינו נוהן לו אלא דמי עצים שהרי גם אם היה עוקרן לא היו שווין אלא דמי עצים ובכולן אין מניחין אותו לעקור מפני שמכחיש את הקרקע ועל פיסן שעה :

דעה ובימי רעבון ישבעו וכן אם זרעה ללא צמחה ולא זרעה פעם אחרת ונשתדפו כל שאר השדות אינו מנכה לו כלום שיכול לומר לו אילו זרעתיה פעם אחרת היה מקיים כי לא גבושו בעת רע' וגו' ועד מתי חייב לטפל ולזרוע פעם אחרת אם לא צמחה כל זמן שראוי לזריעה כאותו מקום ודוקא צ בקבלנות חייב לטפל ולזרעה אולי תצמח ויתן לבעל השדה חלקו פמה שהוציא הארץ אבל בחכירות אינו מחוייב לזרוע אלא יכול לקנות לו פירות מן השוק ולתת לו חכירתו :

שבג המקבל שדה מחבירו ולקת' בעומריה ובו סעיף אחד :

א החוכר שדה מחבירו בעשרה כורין חסין נלקחה אפילו לא לקתה במחבור אלא שלקו העומרים בשדה אחר שנקצרו עד שהיו חסין ורעות נותן לו העשרה לרין מהוד אותן החסין ואין צריך לקנות לו פירות וכן אם היו חסין פיות אינו יכול לומר לו אקח לך חסין כן השוק אלא לעולם צריך ליתן לו מתוכה בעיפות בין רעות כמה דברים אמורים שלא שניה אבל אם שינה כנון שהתנה עמו לזרעה חסין ויתן לו בחכירתו כך וכך שעורין זרעה שיעורין ולקתה בשעורין רעות אינו יכול לומר אתן לך מהוכה כמו שהן אלא צריך לקנות לו שעורין טובות מן השוק חבר ממנו כרם בעשרה סלי ענבים והקריסו פיר' שהתליעו בערן ככרם אפי' אחר שנבצרו נותנת לו כמו שהן אבל חכרו בעשרה כדריין והחמין בחכית צריך לקנו' וליתן לו יין טוב ולא דמי לחוכר שדה בכך וכך חסין או כרם בכך וכך ענבים שנוהן לו אפי' התליעו דהתש לא עברא ארעא שליחותה לפיכ' מה שגדלה הארץ יתן לו אבל הבא הא עברא ארעא שליחותה ואחר שכאו לרשות החכר ולקח ולא אמרי' סחמת שעיקר זרעה היה לכך החמין אלא טוב היה וכזלו גרמה שלקה דק' חמרא אבהאפא דגברא טורר כלום זה קונהו טוב זמיר שבא לרשותו מזלו גרם שהחמין :

שבג המקבל שדה לזרעה מין ידוע וכו' לשנותה ובו סעיף אחד :

א החוכר שדה מחבירו על מנה לזרעה שעורים לא יזרענה חסין מפני שהחמין מכחישין את הקרקע יות' מה שעורים חכרה לזרעה חסין יכול לזרעה שעורים חכרה לזרעה קטנית לא יזרענה תבואה שהתבואה מכחישת יותר מקטנית תבואה יזרענה קטנית / ויש אומרים בהפך תבואה לא יזרענה קטנית קטנית יזרענה תבואה : יש אומרים שכל זה דיוקא בחכירות אבל בקבלנות יכול המקבל לשנות אפילו לדבר המכחיש אם הוא טוב יותר שהרי בעל הקרקע נהנה בשינוי זה ויש אומרים אדרבה דבקבלנות אימי יכול לשנות אפילו מדבר המכחיש לדבר שאינו מכחיש שזה יאמר לו אני רוצה בדבר זה שהתנתי עמך ולא לדבר אחר ועיקר' וכל זה באי' אבל כבבל וכיוצא בה שהארץ היא לחה ואין דרך להקפיד בהכחשתה יכול לשנות לאיזה מין שירצה :

שבג המקבל שדה מחבירו אם רשאי לזרעה פשתן ובו סעיף אחד :

א המקבל שדה מחבירו לשינים מועטות לא יזרענה פשתן משם שזרע פשתן מכחיש בארץ הרבה ואינה חזרת ליושנה עד שנים רבות וכן אין לו כלום בקורת שקמה והם אילני סרק שקוצצין אותן לקורות חבניין ואם יקצצם אינם חזות עד שנים הרבה וכן כל כיוצא בזה שלא על דעת זה השכירו לו : קבל אשדה לזרעה וצמחו בה אילנות מאלהן

שבג המקבל שדה לזרעה שמשמין וזרעה חסין ובו סעיף אחד :

א שומשמין מכחישין הקרקע יותר מחסין וגם דמיהם יקרים יותר מזרע חסין ואחז' ל קבל' מחבירו שד' לזרוע' שומשמין וזרעה חסין והצליח ועשה חסין עד ששוין כמו שהיתה ראוי לעשות מהשמשמין או יוהראין המקבל יכול לומר אילו זרעתי שומשמין היה נכחש הקרקע יותר וגם לא היה מצליח בזריעה דחשין אם לא ששרחתי בה הרבה לפיכ' אנכה לך פחלק מה שהריחתי שלא נכחש הקרקע וגם אקח היתרון ששוין החסין יותר על השומשמין אלא יחלקו לפי הנאם בין בקבלנות בין בחכירות בין בשכירות דעל מענת המקבל שהריח בעל השדה במה שלא נכחש הקרקע יאמר לו בעל השדה לא הייתי חושש את הית' הקרק' נכחשת דאמרי' אנשי דניכחוש ארעא ולא ליכחוש מרה' ועל מענת שרחתי בה הרבה יאמר אטון את אשכחת ארעא לא אשכחת' ואם עשתה פחות ממה שהייתה ראוייה לעשות מהשמשמין משלם לו המקבל כמו שהיא ראוייה לעשות מהשומשמין מטעם דתיבאיש ארעא ולא ליכחוש מרה' :

שבג דין מקבל שבא להסתלק ועדיין לא נגמרו הזרעים ובו ב' סעיפים :

א מקבל שדה שהניע זמנו להסתלק ויש בשד' זרעי' שעדיין לא נגמרו או אפילו נגמרו ולא הניע יום השוק שיכול למכרם שמיין אותן כמה הן שווין עתה ונותן לו בעל השדה דמיהן וייצא המקבל מן השדה :
 ב וכשחולקין המקבלים בעל השדה לפי הקבלנות כשליש או ברביע כשם שחולקין בתבוא' כך חולקין בהבן ובקט' שהרי התנה לתת לו כך וכך בכל מה שתוציא הארץ וכן כסם שחולקין ביין כך חולקין בזמור' אבל הקנים שמעמידין החת הנפנים אם קנו אותן בשתפות הרי אילו חולקין בהם ואם הם משל אחר מהם הרי זה שקנ' אותה הרי הם שלו שהרי לא יצאו מקרקע זו וכן כל כיוצא בזה :

שבג דין מקבל שרוצה להסתלק מפני רעות השדה ובו ב' סעי' :

א המקבל שדה מחבירו וזרעה לא עשתה ורוצה להסתלק ממנה מפני רעותה איש' בה כדי להוציא ממנה סאתים וזר על הרוצאה חייב המקבל לישפל בה ישן דרך לקהוף כט' ג' ג' כט' ג' בשמות

* לבוש עיר שושן הלכות שבירות ופועלים *

החצי בנפנים שהזקינו דהוי כמו שאר זמורות הנפז דכית' דאורחיהו בהי' אדעהא דרבי נחות אבל אם שפזן נהר או עקן הרוח וכמו לחלוק בעצים אין לו בהן אלא השקות :

ה' שעה הארים שהנהנה שיטול רחצי ובעל הכדה טען שלא דהנה אלא ליתן לו השליש הלבים אחר סנהג המדיני :

בשטרות אנא איקום ואזיע כו' ואעמיד כרי לפניך ותטול חיקך כו' ושערו חכמים ז"ל שזהו נקרא כרי ואפילו לא כתב כמאן דכתב דמי ואם לאו יכול להסתלק במה דברים אמורים בקבלנות שנוהג לו דוקא ממה שתוציא הארץ אבל בחכירות וב"ש בשכירות אפילו אינה עושה כלום צריך ליתן לו שכירותו כפי הנאו :

הלכות שבירות ופועלים

שלא השוכר פועלים ינהג עמהם כמנהג הכריתה ובנו' סעיפים :

א השוכר את הפועלים סהם ולא הנהג עמהם כשעה ששפזן כלם והוא במקום שיש מנהג ידוע אינו יכול אח"כ לשנע' עיה' ממנהגם שם שאם נהגו שם שלא להשכיר ושלא להעריב אינו יכול לכופס להשכים ולהעריב אפי' הסיף על שטרן לא יוכל לומר מה שהוספתי על שטרם לא הוספתי אלא כדי שתשכימו או תעריבו עמדי אלא הם יכולין לומר מה שהוספתי לנו לא הוספתי אלא בשביל שלעשה עמך מלאכה טובה ומעילה הוספתה וכל זה שטרם מהחלה סהם אבל אם הנהג מעקרא הכל לפי הנאו' כשהדברים אמורים במקום שיש מנהג ידוע אבל במקום שאין מנהג ידוע או אפילו יש מנהג שלא להשכים ושלא להעריב והוא אמר להם אני שוכר אתכם כרין חורה חייבין לצאת מביהם בזריחת השמש ולעשה' מלאכה עד צאת הכוכבים דהכי כתוב קרא תחת השך וידד לילה בו תרמוש כל חיתו יער וגו' וזרע השמש יאספון וגומד וזו מיד בזריחת השמש יצא אדם לפעלו ולעבודתו עד ערב ש"מ ופעילה האד' מזריחת השמש עד דערב' דהיינו שהשך כשהדברים אמורים בחול אבל בע"ש יכול להקדים עצמו רבייה בכדי שיוכל למלאוה לו חניה של מים ולצלוח לות קצו ולהדליק את הנר ואם לא היה מנהג בעיר אבל רוב אנשי העיר באין לבאן המקום שיש שם מנהג אזלינן בחר מנהג העיר שבאו מ"ס הלך במקו' שנהגו להשכים ולהעריב למקו' שנהגו שלא להשכיר ושלא להעריב או איפכ' אזלינן בחר דמקו' ששכר שם הפועלים ודואו על דעה זה נשכרו לו' ואין קרוי מקום שנהגו כך וכך אלא בדבר שנעשה כן הרכה פעמים עד שנעשו מונגלים ושכית' בדבר ההוא אבל דבר שאינו נעשה רק פעם אחד או שני פעמים אינו קרוי מנהג :

ב לא עברה אלא הבירה בין כולם בין מקצת' טמין אותה כמה היתה ראויה לעשות אם עכדה ונותן לו חלקו כפי הנאו שהיה מניע לו שכונתו לו ואם אוביר ולא אעביר אטלס במישמא ואפילו לא כתב ככתוב דמי דהוי כמו הנאו בית דין דבין שדרך להתנות כך ויש חולקין ואומרים שאם לא כר ב' לוכך פסור ולא הוי א"א מבטל כישושל חבירו דפסור אלא כשיש הנאו שהנהג וכחכ' לו אם אוביר ולא אעביר אטלס מחייבין ליה מבטל מקום אם כתב לו אם אוביר ולא אעביר אטלס לך אלפי זוזי אין צריך לשלם אלפא זוזי דזי אסמכתא היא כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ז בדני אסמכתא אלא נוחן לו כפי מה שהיה ראוי לעשות בלבד :

שבט המקבל שדה לזמן ומת והניח כן ובנו סעיף אהד :

א המקבל שדה מחכירו לזמן ידוע ומת והניח בין קבלנות זה אינו מסון שיורישנו לבנו לפיכך בעל השדה לא יוכל לומר לבן הסתלק יתן לי מה שאכל אביך הואיל ולא נמר הקבלנות וכן הבן לא יוכל לומר תן לי מה שעשה אבי ויהא בידו עד נמר זמן הקבלנות אלא בטל הקבלנות ושמן מה שעשה עד יום מותו ונותן לו אפי' התנה עמו לזמן קבוע :

של המקבל שדה ליטע כמה אילנות ובנו סעיפים :

א המקבל שדה מחכירו ליטע הרי בעל השדה מקבל עליו עשר בורות לסאה ו"א לסאה ואם יש בהן יותר על זח מגלגלין עליו את הכל פי' המקבל ליטע שדה חכירו כשיעור שיכולים ליטע באותו השדה כגון ממסע' לביה סאה מקבל עליו בעל השדה עשרה בורות לסאה שאם יש עשרה אילנות שאין עושין פירו לא יצטרך המקבל לנשע אחרי החתיזה דהכי אורחיהו דאילנות להיות בהן כל כך בורות וכחיל' ואם יש בהם יותר מכן כגון י"א לסאה מגלגלין עליו שיטע כל ה"א אילנות תחתיהם דהשתא ליכא מחילה כלל :

ב כקו' שנהגו שיהיה הנוטע נוטל חצי השבח ובעל הקרקע רחצי ונטע והשכית ואחר כך נטע והפסיד מחשבין לו חצי השבח שיטע לו כבר ומנכין לו מנאו מה שהפסיד ונוטל השאר ומסתלק ואפילו החנה עש' על עצמו שאם יפסיד לא ישול כלום אפילו ממותר השבח טעל ההפסד אין זה אלא אסמכתא ואין מנכין לו אלא מה שהפסיד :

ג שחל שנעשה והשכית ורצה להסתלק שנמצא שצרי' בעל הקרקע להודיע משם ואילך ארים לחך הקרקע אין השתלמ' אבל להסתלק אלא באופן שלא יפסיד בעל הקרקע כלום בהסתלקותו כיצד אם היה המנהג בניניהם שבעל הקרקע נוטל חצי השבח והשתל החצי ועכשיו שרצה השתל להסתלק צריך בעל הקרקע להודיע ארים אחר במקומו ג' המנהג הוא שהארים הורד' לשדה נטועה נוטל השליש הר' יתן מנאו ואילך בעל הקרקע החצי כמו שנשל כבר והארים נוטל השליש והשתל הראשון אינו נוטל אלא השתל הנשאר והאיל ושלק עצמו מרצונו מיהו לא יוכל השתל להסתלק אם לא ברשותו בעל הקרקע :

ד כל שחל שנוטל החצי כמו שנוטל החצי בשירות כך נוטל

ב מקום שנהגו לזון לזון ולספק כנרונות או בהמדי' וכיצא ברין יספק הכל כמנהג המדינה :

ג השכיר את הפועל ואמ' לו אני נוהג לך כבחד או כשנים כבני העיר מחשבין השכירות היתר שדרך ליתן בעיר והפחות שבשכירות שדרך בעיר ליתן ומה שביניה נהגן רחצי כגון אם היתר בשש והפחות בארבע נהגן לו חמש :

שלב דין האומר לשלוהו צא ושכור לי פועלים ושכרן יותר כמה שאמר לו ובנו סעיפים :

א אמ' לשלוהו צא ושכור לי פועלי בשלשה ג' זוזי ליום והלך השלוח ושכרן כארבע ארבע זוזי ליום או ביותר אם אמר להם השליח לפועלי שכרם עלי נהגן להם כמו ששכרם ואינו נוטל מבעל הבית אלא שלשה ומפסיד אחד מביניהם דבין שלא אמר ליה כ"ה לאנורי אלא בנ"ל הוא ליה לסיגר' כמפוי ואפי' ידוע שאין הפועלים שכרין כפחות מארבע לא הות ליה לשנות מדברי ב"ה וכיון דסני בשלוחותיה ונקט שכירות' עליה איתו דאפסיד אנפשיה ויש אומרים דלעולם צריך הבית ליתן מה שהתנו ופירש מה שהנהגו היינו כמו ששכרין הפועלים בעיר כגון דאמר לית שכור לי פועלים כנ"ל ולא מתיר

לבוש עיר ששן הלכות שבירות ופועלים * קצב

מחגי פועלים בעיר בכציר מג' וחצי או בכציר מארבעה והלך השליח ושכר אוחז ביותר מג' וחצי או יותר מארבע צריך ליתן הב' כפי מה שנשכרים הפועלים בעיר דאע"נ שלא אמר לו אלא כג' הא ידע שאינם נשכרים כג' אלא כג' וחצי או בארבע והיאך אסיק אדעתיה שיהיו נשכרי לו בפחות מכל הפועלים וכ"כ שהיה שכור השליח יתן המותר משלו אטו בשופטני עסקינן ואי תימצא משום שחשב שישלח איתו הנאה מזה מן הפועלים ורוצה גם הוא חלק ליהנות בו מה לו ולהנאות השליח כיצד הוא עושה סחורה כפרות של חכירו וזהו נ"ל ג"כ בונה השור בכאן טסיום על דברי הר"מ שלא יהא עושה סחורה בפרתו של חכירו ולא כדברי רבינו יוסף קארו ז"ל ע"ש ויהיה א"כ פירות מה שהנהגו היינו מה שהיה צריך ליתן הב' לפועלים אם היה שוכרן הוא בעצמו ומה ששכרם השליח יותר מזה ואמר שכרכם עלי איהו דאפסידאנפשיה ואם אמר להם שכרכם על בעל הבית חזינן היכי מחגי פועלים כהווא דוכתא אי בארבע יהיב להו ב"ה ד' ואי בנ' יהיב להו נ' דכיון דשני שליח בשליחותיה בשלה לה שליחותיה וה"ל כמאן דעבדי ליה סתמא בלא קצוץ שכר דינא הוא דשקלו כמנהג המדינה ואי איכא כהווא דוכתא מאן דמיתגר בתלמא ואיכא גמי' מאן דמתגר בארבע לא שקל אלא שלשה דדעתא דאיניש למיתגר ארתעא דזילא ועלייהו רמי לגלווי לב'ה למיגר ליה לא מתגרנין לך אלא בארבע לפיכך אין צריך ב"ה ליתן אלא שלשה ויש להם הרעומת על השליח דאמרי ליה אילו הוה ידענו שלא יתן אלא שלשה לא הוה מתגרנין לך כמה דברים אמורים בשאין מלאכתן ניכרת שהיא שוה ארבע אבל אם אמר היתה מלאכתן ניכרת שהיא שוה ארבע נתת להם כ"ה ארבע שאילו לא אמר להם שלוחו ארבע לא הוה שרדו לעשות שלאכה טובה ששוה ארבע / ואי לא ידעה עבידתיהו מה דשיא כנון ריפק' דמלו מיהא ואינין אמרי דשויה עבידתיהו ארבע לא שקלו אלא תלמא אבל אית להו עוד תרעומות יותר עליה דשליח דאמרי ליה אי לאו דאמר לך לא יהינא טרחינ' כולי האי :

אמר הבעל הבית לשלוחו שכור לי פועלים בארבע ארבע זוזי והלך השליח ושכר בשלשה שלשה אף על פי שמלאכתן שוה ד' אין להם אלא שלש בין אמר להם שכרכם עלי ביצאמר להם שכרכם על בעל הבית שהרי קבלו על עצמם למחול גביה אבל יש להם תרעומות על השליח דאמרי ליה כיון שאמר לך בעל הבית לשוכר כד' לא היה לך לפחות לנו וכי לית לך אל המנע טוב מבעליו :

אמר לו בעל הבית לשלוחו צא ושכור לי פועלים בשלשה ואיכא דמתגרי בנ' ואיכא דמתגרי בד' והלך השליח ואמר לד' ושכרכם על ב"ה ואמרי הפועלים הריני כמו שאמר ב"ה ודאי לא היה דעתם לפחות ממה שאמר להם השליח אלא כוננתה לומר כיון שאתה אומר לך בד' הרי אני מאמינים לך שאמר לך בד' ואין אנו משכירין בפחות מד' אלא אנו סופכים טמא יתן לנו יותר ולא אמרינן הואיל ושנה השליח משליחותו כשלה השליחות והואיל אמר שכרכם על ב"ה יחזור הרבר על הב' ויחזן להם שלשה כמו שאמר לשליח אלא אמרינן הואיל ואמרו הריני כמו שאמר ב"ה לא היה דעתם לפחות כו' וגם השליחות בטל וטמין מה שעשו אם הוא שוה ארבע נשולים ד' מעבר הבית אפי' כל שאר הפועלים נשכרי' בנ' בין שעשו מלאכה מעולה ואם אינו שוה ד' או שאינו ידוע אם שוה ד' אין להם אלא ג' כמו שאמר הב' הואיל ואמר השליח ושכרכם על ב"ה ואם אמר השליח שכרכם עלי ככל ענין נתן להם השליח ד' וחזור ונוטל מבעל הבית כרלעיל בריש סעיף א' וכן אם לא היו פועלים נשכרים רק בארבע הרי דעא ג"כ כדכתיבנא לעיל :

שלג השוכר את הפועל וכו' הפועל לחזור קורם שהתחיל או אחרי כן ובת' סעי'

א השוכר את הפועל לעשות עמו מלאכה איהו מהם שבא לחזור בין הפועל בין הב'ה הרשות בידו ויכול הכעל בית לומר לפועל השכר עצמך במקום אחר וגם הפועל אומר לב'ה צא ושכר לך פועל אחר וכתביעת מסון ליכא דהא דברים בעלמ' נינהו אלא שיש על החזור הרעפות בשביל שיהו צריך לחזור זה אחר פועלים וזה אחר שוכרים כמה דברים אמורים שיכולין לחזור כגון בשלא הלכו הפועלים לעשות מלאכתם אבל

אמר לו בעל הבית לשליח שכור לי פועלים בארבע והלך השליח ואמר להם בשלש ואמרו לו הם כמו שאמר ב"ה אע"פ שמלאכתן שוה ארבע אין להם אלא ג' שהרי שמעו שלשה הקבלו עליהם ב"ה שאמר לפועלים עשו עמי מלאכה בארבע כמו שעשו חכריכם ואמרו לו בסו' שעשו חכרינו כן נעשה ואשחכך דיהיב להו יותר צריך ליתן לאילו כמו שנתן לחכיריהם שלא היה דעתם במה שאמרו כמו שעשו חכירינא אלא לעילוייפ שאם לחכיריהם הוסיף יוסף גם להם ובעל בית שהטעה את הפועלים ואמך להם עשו עמי בארבע כמו שנשכרים שאר רוב הפועלים ונמצא ששאר רוב הפועלים נשכרים ביותר וכן פועלים שהטעו את הבעל הבית כפי האו נוונא שאמרו רוב פועלים אינם נשכרים בפחות מעשרה ונמצא שרובן נשכרים בחמשה זוזו כאילו לא שכרו זה את זה כלל ונתן להם בפחות שבפועלים טאם הבעל הבית הטעה אותם הרי נהבטל הנאם והוי לזא פועל בלא קצוץ שנוטלים בפחות שבפועלים דרעתה דאינא ארתעא זילא וכשהפועלים השעול לב'ה שכירות בטעות היתה ואין להם אלא ה' ב"ה ששכר פועל וא"ל ליתן לו הפץ אחד בשכירותו דברירה ביד בעל הבית אח"כ ליתן לו החפץ או רמיו דהואיל ולא משך החפץ לא קנאו :

אמר הבעל הבית לשלוחו שכור לי פועלים בארבע ארבע זוזי והלך השליח ושכר בשלשה שלשה אף על פי שמלאכתן שוה ד' אין להם אלא שלש בין אמר להם שכרכם עלי ביצאמר להם שכרכם על בעל הבית שהרי קבלו על עצמם למחול גביה אבל יש להם תרעומות על השליח דאמרי ליה כיון שאמר לך בעל הבית לשוכר כד' לא היה לך לפחות לנו וכי לית לך אל המנע טוב מבעליו :

אמר לו בעל הבית לשלוחו צא ושכור לי פועלים בשלשה ואיכא דמתגרי בנ' ואיכא דמתגרי בד' והלך השליח ואמר לד' ושכרכם על ב"ה ואמרי הפועלים הריני כמו שאמר ב"ה ודאי לא היה דעתם לפחות ממה שאמר להם השליח אלא כוננתה לומר כיון שאתה אומר לך בד' הרי אני מאמינים לך שאמר לך בד' ואין אנו משכירין בפחות מד' אלא אנו סופכים טמא יתן לנו יותר ולא אמרינן הואיל ושנה השליח משליחותו כשלה השליחות והואיל אמר שכרכם על ב"ה יחזור הרבר על הב' ויחזן להם שלשה כמו שאמר לשליח אלא אמרינן הואיל ואמרו הריני כמו שאמר ב"ה לא היה דעתם לפחות כו' וגם השליחות בטל וטמין מה שעשו אם הוא שוה ארבע נשולים ד' מעבר הבית אפי' כל שאר הפועלים נשכרי' בנ' בין שעשו מלאכה מעולה ואם אינו שוה ד' או שאינו ידוע אם שוה ד' אין להם אלא ג' כמו שאמר הב' הואיל ואמר השליח ושכרכם על ב"ה ואם אמר השליח שכרכם עלי ככל ענין נתן להם השליח ד' וחזור ונוטל מבעל הבית כרלעיל בריש סעיף א' וכן אם לא היו פועלים נשכרים רק בארבע הרי דעא ג"כ כדכתיבנא לעיל :

* לְבוֹשׁ עֵר שׁוֹשֵׁן הַלְבוּת שְׂבִירוֹת וּפְעִילִים * * * *

עבודת עבד עברי ואינה אלא לשלש שנים וכתוב נבי עבר עברי כי משנה ששכיר עבדך שששנים וכתוב כי עשה מקצה שלש שנים בשני שכיר ונזכר שם דהם שכיר הוא לשלש שנים ואמרין כגמרא פק דקדושין מהאי קרא דעבר עברי שחלה נ' ועברג' אינו חייב להשלים שכרו יצא ידי עבודתו שם מאן דמסכיר עצמו לשלש שנים הוא בעבד עברי ונבי עבר נרצע אמרינן דטעם דגרצה הוא משום שעבר על ל בני ישראל עבדים עבדי הם ולא עבדים לעבדים כמו שפי' רש"י שם בפרשת משפטים און ששם עבר סיני כ' וא"כ פועל אוסלמר ששכיר עצמו לשלש שנים עובר על בני לי בני ישראל עבדים ונזכר :

ד הא ראמרין בשחזור בו אפי' בחצי היו' ידו על העליונה כיצד שמו' כמה שיהיה שעה מה שעשה ונושל אפי' אם נתיוקר' חמלא'כ' שאין הבעל הבית יכול לנסרה כחצי השכר הנשאר בידו כנון ששכרו כשפנה דינרם ליום ועשה עמו חצי היום נתן לו ד' דינרין ואפי' אם נתיוקרה המלאכה שצריך בעל הבית ליתן לפועל אחר כחצי היום הנשאר ששה דינרין צפה צריך ליתן לראשון ד' דינרין בחצי יום שעשה ולא אמלנן לא יתן לו אלא שני דינרין כדי שתגמר מלאכת היום כשפנה דינרם כפי מה שהנהנה' נמי אם חוולה שיכול לגמור חצי היום הנשאר ב' דינרין צריך ליתן לו ששה דינרם ואינו מעכב עליו אלא שני דינר' כדי שתגמר מלאכת היום כפי מה שהנחנה' ודוקא שחזור בו פקס דאמרין שחזור בו משום שאינו רוצה להיות עור עבד היום ונפטר משום עבדי הם אבל אם חזר שפחה שנתיוקרה המלאכה ורוצה להוסיף ל' על שכירתו או ישכיר עצמו אצל אחרים אין סומעין לו ולא אמרו שפועל אפי' אחר שהתחיל יכול לחזור בו ואפילו בחצי המלאכה משום עבדי הם כו' אלא בשכירות או חרש או שנה וכה'ג' שהיה דומה בזה לעבד עברי אבל קבלן שקבל עליו לעשות כל המלאכה בכך וכך אין זה רוסה לעבד שזה אינו עבד אלא לעצמו כמו שאר כל בעלי מלאכות שעליו להשכיר' כמלאכתו לפיכך גם הו' כשהתחיל במלאכתו אינו יכול לחזור בו כמו הב' וצ"ע הזכר בו ידו על ההנהנה ששם לו מה שעתידי לעשות כפי מה שצריך לנפור את המלאכה כיצד כנון שקבל לעשות כל המלאכה כשפנה דינרם ועשה חצייה והזכר בו נתיוקרה המלאכה ע"ד שאז אפטר לבה לנסמה אלא בששה דינרין לא יתן לו אלא שנים כרי שחגמר' מלאכתו בשמנה כמו שהנחנה ואם אינו יכול לנסרה בפתח משפנה דינרם אינו נותן לו כלום סיהואם נתיוקרה הרבה שצריך הב' ליתן עליה לנסרה ויהר מסה שפסק עמו אין צריך לשלם פכיסו כלום ואם חוולה המלאכה נתזר בו הקבלן אחר שעשה חצייה והב' יכול לגמור חצי השני בשני דינרם אפי' אינו נותן לו אלא ארבע דינרם וכן הדין בבעל הבית שחזר בו שידועל ההנהנה עצם חוולה המלאכה ויכול לנסרה בשני דינרם צריך ליתן לו ד' דינרם על מה שעשה ולא ישאיר לו אלא ב' דינר' שיוכל לגמור בהן בלכתו כפי תנאו ואם הוקרה צריך ליתן לו ד' דינרם :

ה בד"א שפועל יכול לחזור בו יותר מקבלן בדבר שאינו אכזר שיכול כ"ה להמתין עד שיודע לו פועל אחר לגמור מלאכתו אבל בדבר האבוד כנון העלות פסחנו מן המסירה שנפסד אם לא יעלנו או ששכר חסור להביא חלולין למת או לכלה שצריכין לשענה ואינו יכולין להשהות וכן עבד או משרתת כני' בה שחזור בהן שיקורו דבר האבוד שבעל הבית לא יוכל לעשות מלאכתו בעצמו ועי' כך נאכר שלופין כל כיוצא בזה כנון מלמד או סופר שקבל עליו לכתוב ספר אחר מקורו דבר האבוד ואחר פועל ואחר קבלן אינו יכול לחזור בו אלא א"כ היה אנוס כנון שחלה הוא או אשתו או כניו או ששם שפת לו מת וכה'ג' יכולין לחזור בהן והואיל ואנוס

אבל אם הלכו כנון ששכר חרשים להביא לו חנואה ממקום אחר והלכו חרשים ולא מצאו תביאה או שכר פועלים לעורר בשרתו והלכו ומצאו השדה לחה ואינה ראויה לעיור או ששכרם להשקית השדה ומצאוהו שנתמלא מים ואינה צריכה השקא' בכל אילו אם בקר בעל הבית מלאכתו כמערכ ומצאה שצריכה פועלים ושכרם ולסחר מצא שאינו צריך להם הרי זה אנוס ומה בידועות ופטור אבל אם לא בקר מלאכתו כמערכ ושכר הפועלים ואיפטר שאפילו בשעת ששכרם לא היה צריך להם הרי נרם להם הזיק ופטע בהם שאם לא שברם הוא הו' הם נשכרם לאחרים הרי זה חייב בדיניה דנרמי ונותן להם שכרם כפועל בשל אבל לא כל שכרם כמו ששכרם שאינו רוסה כה טעם לבא ריקן ועושה מלאכה ליושב במד' לא סאף אם לא הלכו הפועלים אם מסך הבעל הבית כלי אומנתו של הפועל טעושה מלאכתו אין הב' יכול לחזור בו ונס הפועל אם הוא קבלן אינו יכול לחזר בו אבל אם הוא שכיר יוס יכול לחזור בו משום עבדי הם ולא עבדים לעבדי' כמו שנבאר בע"ה בסעיף נ' ביהו יוכל הכ' לעכב כלי האומנות שישכור בעדם פועלים אחרים כמו שיתבאר בע"ה :

ב כמה דברים אמורים ששחזור הב' בעוד שלא הלכו הפועלים שאין לפועלי' עליו אלא תרעומת היינו דווקא בשנים לא היו יכולים להשכיר עצמן אמש כששכרם ב' זהו שלא הזיק להם כלום עי' שכירתו אבל היו יכולים להשכיר עצמן אמש לאחרים אם לא היה שוכן ב' זהו ועכשיו אינם מוצאים להשכיר הרי זה הזיקם שעבד להם שכרם מיום זה והרי זה חייב לשלם להם מדינא דנרמי ונותן להם שכרם בפועל כשל כמו שנתבאר בסעיף הקודם ואם יכולין להשכיר בפחות ממה ששכרם אינו משלם להם אלא הפחת אבל אם הלכו ולא מצאו נק' השכיר' ואפי' נ' לא היו מוצאין להשכיר' עצמם אמש צריך ליתן להם שכרם בפועל בשל והוא שהלכו עצמם אבל לא כשהלכו שלוחם ולא מצאו נ' כשהלכו עצמם שאמרנו שנותן להם בפועל בשל דווקא כשעכשו אינם מוצאים להיות נשכרם כלל אבל אם מוצאים מי שישכירם בשכירותו אין להם עליו אלא תרעומת ואם אינם מוצאין להיות נשכרם אלא בפחות אינו משלם להם אלא הפחת וכל אילו דינרם נ' כשלא בקר הכ' מלאכתו כמערכ דפשיעתו נרמה לו אבל אם לא היה פשיע' ב' נ' דבר כלל חרי זה אנוס ונפטר כמו שנתבאר ועל ס' טל' ד' לא דהא דאמרין בשמוצאין להשכיר עצמן אינו משלם להם אלא הפחת היינו בשמוצאין מלאכה שהיא כו' אבל אם אינם מוצאים אלא מלאכה כבירה כזו אינ' צריכים להשכיר עצמן ונותן להם כל שכרם בפועל בשל ויש חולקין דאפי' במלאכה כבירה מו' אינו נותן להם אלא הפחת :

ג בד"א שיכול ב' לחזור בו כשלא נרם להם הפסד ולא הלכו ולא מסך כלי אומנותם היינו דווקא כשלא התחילו במלאכה אבל אם החתילו במלאכה אפי' לא נרם להם הפסד אינו יכול לחזור בו ואם חזור נותן להם שכרם כפועל בשל ו הפועל אם הוא שכיר יוס יכול לחזור בו אפי' בחצי היום ואפי' קבל ככר דמי שכירתו ואין בידו לשלם לבה' יכולם לחזור בו והמעות חוב עליו שנאמר כלי בנים ישראל עבדים אמר הש"י עבדי הם ולא עבדים לעבדים ושחזור בו ידועל העליונה כמו שיתבאר בסעיף הסמוך . מלמד שהשכיר עצמו לשתיים או שלש שנים מיד שהתחיל מלאכתו כשנה ראשונה בקרי החלה נ' לשנה שנייה ושלישית דהכל שכירות אחת היא וה' לכל פועל אבל אמרו חז"ל ששם פועל ומשרת ואפי' מלמד או סופר אסור לו להשכיר עצמו להיות כבית בעל הבית אחר בקבע שלש שנים ומעמא מש' דהשכיר עצמו לשלש שנים הוא כמו עבד עברי דאק

לביש עיה שושן הלכות שבידות ופועלים * קצת

הוא צריך ה'ה' לשלם לו מה שעש' כלון מי שידו על העליונה שנחבאר לעיל ואם לא נאנס וחוזר בו אז אם היה ה'ה' מוצא פועלי' אחר' לשכור בטעה ששכר את אילו ועכשיו אינו מוצא בין שוכר בין קבלן שוכר עליהם או מטעם אפי' אם עדיין לא החזירו במלאכה הוואל ואינם אנוסים כיצד מטען אומר להם שלע קצתה לכה בואו ושלו שת' כדי שנגמרו מלאכתן ולאחר שגמרו מלאכתן לא יתן להם אלא מה שפסק מהחלה ואפילו נתן להם שמים צדיקין להחזיר התוספות ב' כמה דברים אמור' שיכול להטעותן בזמן שאינו מוצא פועלים אחרים לשכור אבל אם מצא פועלים אחרים והטעה את אילו צריך ליתן להם כפי מה שפסק עמהם באחרונה :

ו' ואם אינו יכול להטעותן שוכר עליהם שיגמרו מלאכתו שלא תאכר וכל מה שיוסיף לאילו הפועלים האחרים יתר על מה שפסק לראשונים נוטל מהראשונים ועד כמה פוסק עליהם עד כדי שכרן של ראשונים והיינו שנותן לאילו כפי מה שהיה לו ליתן לראשונים ונוטל התוספות זה מן הראשונים דמסתמא הכי פסקי דעתיהו מעיקרא ואם היה בידו איזה ממון שהוא של הראשונים יכול להחפשו ולשכור פועלים אפי' עד ארבע' וחמשים דינר' בכל יום לכל פועל כדי שיגמרו מלאכתם שלא תאכר ואע"פ שלא שכר הראשונים אלא בשלשה או ארבע דינר' ליום מוסיף לאחרונים מה שירצה הוואל והוא חפוש משלה ומיהו אם לא שכר עליהם והפסיד מלאכתו עלי' המחנתו אין הפועלים צריכי' לשלם לו הזיקו שלא קבלו עליהם רק לעשות המלאכה ולא להיות עליה שומרים לפיכך אע"ג שפשעו פטורים ובכל זה אין חילוק בין פועל לקבלן י"א דהא דשכר עליהם עד מ' או נ' ז"ל היינו דווקא שחפס כלי אומנתה דוואי על זה סמכי דעתיהו אבל טאר דברי' לא דווקא בדבר האבוד דבר שאינו ממון כגון מלמד או כדומה לו אבל בדבר האבוד של ממון קצוב צריך לשלם לו כל מה שזיקו :

שלד

השוכר את הפועל להשקות השרה והשוכר מלמ' לבנו וחלה בנו ובן ד' סעי'

א' השוכר את הפועל להשקות לו שדהו מזה הנהר ופסק דגהר בחצייום אם אין דרך הנהר להפסיק פשוטא רפסירא דפועל הוא דהא בעל בית אנוס הוא אלא אפי' אם דרכו להפסיק' והפועל יודע דרך הנהר שכן הוא דרכו להפסיק אע"ג שנס ב' ה' יודע דרך הנהר שדרכו להפסיק פסידא דפועל הוא דכיון דהרובייהו ירעי הפועל איבעי ליה לאסוקי אדעתיה וה' להתנות שלא יזיק לו פסיקת הנה' שהוא טובהו אבל אם אין הפועל יודע דרך הנהר כגון שהוא מעור אחרת ובעל הבית יודע כעל הברי' ה' לאסוקי אדעתיה ולהתנות וכיון שלא התנ' איהו דאפסיד אנפשיה שלא התנה וניתן לו שכרו כפועל בטל וכן הדין בכל אונס שאירע לפועל אם שניהם יודעין שדרך האונס לבא או ששניהם אינם יודעין הוי פסידא דפועל דאיהו ה' להתנות והמע' הוא ה'ה' יודע והפועל אינו יודע הוי פסיד' דב' והוא ישמכת מרינא על ס' שכ' א' מי ששכר בית לדור בו ומה בהודן זמן השכירות אין היורשין צדיקין לשלם רק מה שדר בו דהא הו' שניהם אינם יודעין וב' הוא כפועל שהשוכר שכר אותו להקלו לו בית והוה ליה להתנות ויש חולקין ומדמין את הדר לפועלי' כגופר כאילו הבעל הבית שכ' לשמ' לו ביהו ואין כאן הכרעה והוי פסיקא דינא לפיכך אם עדיין לא נתן המעות הוי דינא כמו שאמרנו דהמע' ואם כבר קבל הב' כל שכרו אין צריך להחזיר לו כלום נ' מטעמא דהמע' השוכר את הפועל או המלמד ויצא דבר בעיר ב' שצריכין לברוח הוי נ' בשניהם אינם יודעין והוי פסידא דפועל או דמלמד :

ב' שכרו להשקות לו שדהו ובא מטר בלילה בעניין שאינו צריך עוד השק' מולא דב'ה' נרים ואינו נוהן כלל לפועל וכן אם בא המטר בחצי היום אינו נוהן לו מחצי היום ואילך כלום אבל אם עלה הנהר והשק' את השדה מן השמי' נסתייעו לפועל ונותן לו הבעל הבית כל שכרו דאמרין ה'ה' הכיר שדהו והיה לו להתנות שאם יעלה הנהר וישקנה שלא יתן לו כלום ואפילו אם הפועל הוא מן בני העיר מסתמא הוא אינו פביר דרך שדה של זה ועל כ' להתנות שכר פועלים לתפיר שדרו ובא מטר בלילה בעניין שאינו יכולין לח' אם ראו הפועלים

הוא צריך ה'ה' לשלם לו מה שעש' כלון מי שידו על העליונה שנחבאר לעיל ואם לא נאנס וחוזר בו אז אם היה ה'ה' מוצא פועלי' אחר' לשכור בטעה ששכר את אילו ועכשיו אינו מוצא בין שוכר בין קבלן שוכר עליהם או מטעם אפי' אם עדיין לא החזירו במלאכה הוואל ואינם אנוסים כיצד מטען אומר להם שלע קצתה לכה בואו ושלו שת' כדי שנגמרו מלאכתן ולאחר שגמרו מלאכתן לא יתן להם אלא מה שפסק מהחלה ואפילו נתן להם שמים צדיקין להחזיר התוספות ב' כמה דברים אמור' שיכול להטעותן בזמן שאינו מוצא פועלים אחרים לשכור אבל אם מצא פועלים אחרים והטעה את אילו צריך ליתן להם כפי מה שפסק עמהם באחרונה :

ו' ואם אינו יכול להטעותן שוכר עליהם שיגמרו מלאכתו שלא תאכר וכל מה שיוסיף לאילו הפועלים האחרים יתר על מה שפסק לראשונים נוטל מהראשונים ועד כמה פוסק עליהם עד כדי שכרן של ראשונים והיינו שנותן לאילו כפי מה שהיה לו ליתן לראשונים ונוטל התוספות זה מן הראשונים דמסתמא הכי פסקי דעתיהו מעיקרא ואם היה בידו איזה ממון שהוא של הראשונים יכול להחפשו ולשכור פועלים אפי' עד ארבע' וחמשים דינר' בכל יום לכל פועל כדי שיגמרו מלאכתם שלא תאכר ואע"פ שלא שכר הראשונים אלא בשלשה או ארבע דינר' ליום מוסיף לאחרונים מה שירצה הוואל והוא חפוש משלה ומיהו אם לא שכר עליהם והפסיד מלאכתו עלי' המחנתו אין הפועלים צריכי' לשלם לו הזיקו שלא קבלו עליהם רק לעשות המלאכה ולא להיות עליה שומרים לפיכך אע"ג שפשעו פטורים ובכל זה אין חילוק בין פועל לקבלן י"א דהא דשכר עליהם עד מ' או נ' ז"ל היינו דווקא שחפס כלי אומנתה דוואי על זה סמכי דעתיהו אבל טאר דברי' לא דווקא בדבר האבוד דבר שאינו ממון כגון מלמד או כדומה לו אבל בדבר האבוד של ממון קצוב צריך לשלם לו כל מה שזיקו :

ז' בד'א ששוכר עליהם כשאינו מוצא עתה פועלים אחרים לשכור בשכרם להשלים המלאכה אבל אם מוצא פועלים לשכור בשכרם ואומר לו צא ושכר פועלים אחרים לנגור מלאכתך שלא תאכר בין שכר בין קבלן אין לו עליה אלא תרעומות ולשכיר יום שדינו שידוע על העליונה שפ' שישלם לו מה שעשה ולקבלן שדינו שידוע על החתונה שמיין לנכות לו מה שעתיך לעשות כמו שנתבאר שבידו או קבלן שנאנס ויחזר שעבר האונס חזר ה'ה' וקבלו סחם לגמור מלאכתו ועשי עמו ונמרוה צריך לשלם להם כל שכרם זאינו מנכה להם כלום דמסתמא מחל להם הוואל וקבלם סחם אבל אם לא רצה לקבלם אלא בכיכוי זמן האונס יכול לנכות להם אע"פ שלא חזר בו הפועל וכן הדין כמלמד שחלה שמנכה לו ימי חליו מיהו אם כבר קבל הפועל או המלמד שכרו י"א שאין צריך להחזירו דכבר זכה בו ומזל רע רב'ה' גרם חליו מלמדים דינס כשאר פועלים לכל דבר ולמנהגם להשכים או להעריב וכד' ג' פ' שנחבאר ס' שלא ואסור למלמד לעשות מלאכתו בטעה שלומר עם הנערים ולא ינעור בלילה יותר מדאי שלא יוכל אח' ביום ללמד כראוי עם הנערים מחפת שיאחזנו השינה כיון שלא ישן בלילה וכן לא ימקש ולא ירבה במאכל או כשסתה שפצערו ולא יוכל ללמוד כראוי וכן בכל דבר שסשנח ידו על החתונה ומעכרינן ליה מלמד ששכר עצמו לזמן דינו כשכיר אבל אם השכיר עצמו ללמוד ספר אחר או חצי ספר יש לו דין קבלן ועל סימן של' ושל' פ' פ' שעישה עם כ'ה' בתנס יכול לחזור אפילו בדבר האבוד ופשוט הוא :

ח' ראובן האומר לאדם עשה לי דבר פלוני ואקחנו ממך ועשאו האוסן ואח' אין ראובן רוצה לקחתו מפני שאמ' אינו

* לביש עיר שושן הרכות שבירות ופועלים *

תמלה וראה שלא היה לה מלאכתיו של סולא החנה עמו
 אינו נותן לו כלום לאחר ששלמה כחצי היום כמו שנתבאר
 בסמך הקודם שכל ששניהם יודעים שלפועל להתנות
 ודוקא ששכרו למלאכה ידועה בנזן שפיר לו שסאכר לניכוש
 או לעיזור אבל אם שכרו סתם למלאכה יום א והמחיל לתת
 לוקלה יכול לשטותו אהב לכבוד דהא אפי' אם היה רוצה
 מרחלה לתת לו בכונה היה צריך לעשות שררי שכרו סתם
 מלמד שחלה לו התלמיד כבר נהבאר בסי' אר' דבמקו' שהיא
 פסיד דב'ה שצריך ליתן לו שכרו משלם ולא כפועל בשל פג'ו
 דמלמד תורה לבו שס' יותר בלמדו עם אחרים דפקודי ה'
 יסרים בשבחי לב ואם אינה עושים מלאכתו יעפוי וינעו ודמי
 לאוכלי דמחוזאי דאי לא עבדי חלשי ואפי' יש לו חלמרים
 אחר' שלמד עמה' צריך לשלם לו שכרו משלם דדיבור לאחד
 דיבור למאה והיה יכול לשמע ההלכה בכלל האחרים ואפילו
 לפי כנהניו שלום'ם כל נער בפני עצמו שעה שלו אין הכ'ה
 יכול לומר לו הרי הרווחת אותה שעה שלא למדת עמו דהא
 אמרינן שהבטלה קשה לו ואין הב' יכול לומר לו אהן לך נער
 אחר במקומו שחלמוד עמו דהא שררי המלמד בעצמו יכול
 ליקח נערים ללמוד עמהם כמו שירצה וא"כ מה פריה בזה
 שרוצה ליתן לו נער אחר תנוד שלימד התורה אינה כשאר
 מלאכו' שיעמד לו נער אחר כי ישלמו' מבין וקל ללמדו ויש
 תלמיד וטורח ללמדו לפיכ' יא' סאם נותן לו נער אחר שידוע
 שהוא מבין וחריף כראשון וקל ללמוד עמו כמו עם הראשון
 יכול ליתנו לו וכן ראוי לתורתו והא שצריכין ליתן למלמד
 שכרו משלם היינו דוקא שנראה לכ' שנהנה מלימודו יותר
 מביטולו אבל אם נראה לכ' שנוה' לו בכיבוד אינו נותן לו
 אלא כפועל בשל' המלמד עם בן חברו שלא מדעת האב' יא'
 שחיי' לשלם לו כרין חיורד לתוך סדה של חבירו שלא ברשו'
 שיהבאר לקמן סי' ע' ה' יש חולקין ואם אחד אומר למלמד
 לבוד עם בני ולא קצב עמו בשבירות צריך ליתן לו כמו שיהנו
 לו אחרים כ'ה ששכ' מלמד ואמר שלך אצל פ' וכו' שינסט
 אם יוכל ללמוד עם נער ולא הלך ולמד עם הנער ואחר שלמד
 עמו אמר לו הב' העדיין ינסמועד אחד מעיד שלא ינע' ללמד'
 עמו בטעת שלמד עמו ואנו רואין שעכשו הוא יודע הדין עם
 המלמד דאחר שעכשו הוא יודע סוקטינן ליה אחזק' שנש
 בבר ידע ונשכ' נגד העד ונוטל שכרו ואע"ג סכה' מוחזק במש'
 ויש לו עד המטייע חזקת הידיעה עדיפא ועוד רחוק' הוא שלא
 היה טורח כהנס ללמוד עמו אם לא ידע כעצמו שיכול לפיכך
 נשבע ונוטל רב שהיה רב בעיר כמה סני' והורה לקהל
 ואח' קצנו עמו שכר להב' לא יוכל להבוע סה' שעבר רודאי
 מחל להם פועל שקבל עליו כל אונסים וכא' אונס דלא שכיח
 פטור דאונסי כי האי דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ולא קבלי
 עליו כלל אחד ששכר סוס על ה' ימים לילך למקום אחר
 וכאשר הלך ב' ימים נמלך למקומו יכול השוכר לעשות עם
 הסוס בשאר ה' ימים מה שירצה ויכול להטכירו בעיד להביא
 עצים או שאר מלאכות המיוחדת לסוסים באות העיר אע"פ
 שזו המלאכה כבירה מן הראשונה דאנן סהרי דניחא ליה
 לאדם שתהא כהמחו בעירו אע"פ שעושה בה מלאכה כבירה
 פמה שהלך למקום רחוק ;

הפועלים הקרקע מבערב פסידא דפועלים הוא שכונן שראוח
 והכירו סאם ירד עליה מטר לא תקיה ראוי לחפור היה להם
 להתנות ואם לא ראו את הקרקע מבערב פסיד' דכ'ה רהל'
 להתנות שהרי הוא ידע' וי'א דאם נקר ב'ה המלאכ' מבערב
 וראה שצריכה פועלים פטור בכל עניין ועל סי' של'ג מעיף
 א' וכ' י'א הא דאמרינן ראם אירע אונס הוי פסידא דפועלים
 היינו ששכרם למלאכה ידועה אבל אם שכרו סתם יכול
 הפועלים לומר סתם שברתני הן לי מלאכה אחרת מאן יומר
 לי דלמלאכה זו שברתני ;

ג כר'א שכששכרו להסקולו סרהו וכא' מטר בעניין שאינו
 צריך השקאה שאינו נותן לו כלום דוקא בשוכר את
 הפועל אבל מי שפסק עם ארסו סאם ישקה שר' ז'ד' פעמי'
 ביום יסול הצי הפירות וכל שאר הארסים שהם בעיר אינם
 משקים אלא שני פעמי' ביום ואינם נוטלין אלא רביע הפירות
 וכא' מטר ולא תוצרך ללחוז ולהשקוחא סרינן מזוליה דאריס
 גריס ומן השמים סיעורו ונוטל חצי הפירות כמו שפסק עמו
 דלא דמי ארס לפועל דהא פועל צריכין לתת לו שבת אפילו
 בפסדת כל הקרקע ופעמא לפי שהוא עשה שליחותו ונוטל
 שכרו לפיכך גם בשכר מסרואין ב'ה צריך לשלוחותו לפי
 אהן לו שכר אבל הארס הוא כשוחף ולא שליח דה' אם
 דיתה הקרקע נפסדת אינו נוטל כלום לפיכך מיד שקבל עליו
 ללחוז ד' פעמים ביום קנה הסדה לחצי פירותיו ואם יבא
 אחר כך מטר לא אפסיד בשביל זה חלקו בסדה שהוא שלו
 לחצי פירותיו דמלו גרים ;

ד מי ששכר מלמד לבנו ומת הנער או חלה בחולו שאין
 גביל הנער לתלות בחולו זה הרי זה פסידא דמלמד
 דהב' האונס הוא דמה היה לו לעשות וכן הדין אפי' אם חלה
 הנער בחולי ששל' בו והמלמד הוא מבני העיר והביר בעיר
 שדרכו כזה החילוי אם חלה בו פסיד' דמלמד הוא דכיון שהכיר
 בו וידע דרך הנער הוה ליה להתנות וכיון דלא התנה איהו
 דאפסיד אנפשיה אבל אם חלה הנער בחולי שרגיל בו והמלמד
 לא הכיר בו כנתן שאינו מבני העיר וחלה בו הנער באותו חולי
 פסידא דב'ח הוא שהו' ידע והיה לו לגלותו למלמד ולהתנות
 יעמו וכיון שלא התנה צריך לשלם למלמד כל שכרו משלם
 ולא סגי אם נותן לו כפועל בשל דלומדי תורה אינם כשאר
 פועלים שהבטיחה ניחה להו אבל המלמדים דמו לאוכלסי
 דמחוזאי שיהבאר בסי' שאחר זה דאי לא עבדי חלשו ה'נ' לומדי
 תורה כשאין לומדי' הבטלה קשה להם שיתנו' נוח להם ללמד
 מליך בשל לכך צריך לשלם לו כל שכרו ועל סי' שלה
 סעי' א' וסי' פ'א סעיף א' וסעיף ז' וסי' של' במקומו אילו
 חסצא דיניה הרהה סדיני מלמד ובעז' סי' רס'ה ורפ"ח ;

שלה

ה השוכר את הפועל למלאכה סתם או
 למלאכה ידועה וכו' סעיפים ;

א השוכר את הפועל לעשות לו מלאכה ידועה כגון לעד
 או לנכס וההחיל בה' ונשלמה בחצי היום אם יש לו מלאכה
 כמותה או קלה ממנה צריך לעשותה לו להשלים שכירות יומו
 ואפילו אם אין לו ויש לחבירו ורוצה ליקח ממנו ולהת לפועל
 זה הרישת בידו וצריך הפועל לעשותה ואם אין לו נותן לו
 שכרו סחצי הים ואיך כפועל בשל שאינו דומה כא' מעון
 לכא ריקן וענשה מלאכ' ליושב נבטל ואינו יכול לכופו ולעשות
 מלאכה כבירה פמה ששכרו לה ואם הוא ארס שהבטלה
 קשה לו כגון שהוא סחופרי קרקע או מעבדי ארסה וכיוצא
 בהם כגון אוכלסי דסחוזאי שהיו נושאים משאות ככרות
 המיד וכשיושבים בטלים הוא קשה להם ולפעמים יתלו
 כשהלכים בשל נותן להם כל שכרם משלם כר'א שלא הראה
 לו המלאכה ששכר אותו לעשותו תחלה אבל אם הראה אותה

לבוש עיר נשויץ הלכות שבתות ופועלים * קער

כתיב בכנסם בכרם בשדה בביאה כל דהו משמע דמקרי' פעל בכל מ' רעביד עמו ויהבאל נס כן שאינו אוכל אלא מאהו מאכל שהוא עושה עמו לפיכך אמרו כל פועל שעושה מלאכה לבה' ברבר טל מאכל דרי זה אוכל ממה שהוא עושה אפילו אינו עושה לא כידיו ולא כרגליו רק שנושא על כרעו ונאמר מן החורה 'לחם טל שלא יאכל שהרי החורה אמרה ואכלת סיהו אס חסמו פטור מסלקות ולא אמרינן ק' א הוא משור ומה שיר שאי אתה מצוו' לרחוהו אהה מצווה על החימהו ואס חסמו חייב מסלק' דכתיב לא החסום שור בדישו וסמוך ליה אס בן הכות ונמר אדם שאהה מצווה לרחוהו אינו דין שאהה מצווה על חסימהו ואס החסמו נתחיי' מיקה ואין בזה משום אין מזהירין ומלקין מן הרין דאיסור חסימה כבר נאמרה בואכלת וק' למלקות אתה לאו מילתא היא דקאמר קרא כנפשוך שהוא מותר רה' לל ואכלת ענבים בטבעך אלא להכי אתה לומר כנפשוך של בה' כן תהא נפשו של פועל מה נפשוך אס חסמו עצבך פטור אף נפשו של פועל אס חסמו פטור ממלק' לפיכך אס חסמו מלקו לא לקו אבל שומי צריך לשלם לו מה שהיה אוכל אס לא חסמו :

ב מה שאמרנו דפסוקים אילו אינם מדברים אלא בפועל וילפינן דה מנירה טיה נאמר כאן כי הבא ונאמר להרין לא הבא עליו השמש פה להרין בפועל הנהי' מדבר אף כאן בפועל הכתיב מדבר ודייקא פועל שעשה אצל בעה' בשכר יכול לאכול כמה שהוא עושה כמו שהבאר אבל פועל העונה מעצמו אצל בה' כהנס אינו אוכל ורא' אמרינן ק' הוא נוטל שכר אמרה חירה שיאכל עושה נחנס רה' כ' שדא' כ' לא יבא ורא' אמרינן דעשה מלאכה בשדה או בכרם זה כדי שיאכל ואס כן לא שלקת חיי לכר בדיחה ונס הפועל בשכר אינו אוכל אלא כשהוא עושה כדבר שהוא מאכל טל גידולי קרקע דכתי' כי הבא בכרם רעך ואכלה וככרם נמי אינו אוכל אלא בשעת גמר מלאכה חובין מרכיב ואל כליך לא התן דמשמע אבל אתה נותן לתוך כליו של בה' כמילא שפענין אימתי אתה אוכל בזמן שאתה נותן לחיך כליו של בה' דהיינו בשעה נמר מלאכת חבורן ואמרינן בגמרא האי כרם בניין יבה א ולומר מן מנו מה כרם הוא דבר שהו' גידולו מן הקרקע אתה איבול מסנו בשע' גמר מלאכה חבורן אף גל דבר שהו' גידולו מן הקרקע אתה אוכל מסנו בשע' גמר מלאכה חבורן ופרכי' מה דבר' שפועל אוכל ממנו סכן חייב נכ' בעולו' אב' שאר דברים של גידולי קרקע מכל' תל' כיהבא בקמח רעך וקטפת' מלילות בידוך ונימר שאף הוא גידולי קרקע ואינו חייב בעולו' אף כל שהוא גידולי קרקע וכו' ופרכי' מה לקט' סכן חייב בהלה כנין קמת מין דגן מנלו' דקמה מין דגן הוא דכתיב פתחל חרמש בקמה והתם בקמה דחייב בחלה מידי אבל זיה לא כרם יוכיח מה לכרם סכן חייב בעולו' לוח קמה היכיח וההר הרין לא ראי' זה כראי' קולא ראי' זה כראי' זה הצד השלשה שבהן שהו' גידולי קרקע ובטעה גמר מלאכה פעל אוכל בו אף כל דבר שהו' גידולי קרקע ובטעה גמר מלאכה פועל אוכל בו ונתרכו כל גידולי קרקע ופרכינן מה להצד השני בכרם וקמה סכן יש בהן צד מזבחין לנסכים וסולת למנחות ולא אתרבת אלא זיה שיש בו נכ' צד מזבח רשמו למנחות אבל קשנית שאין בהן צד מזבח לא חל חרמש ונו' שהוא מותר דצי' ללמד בשעת חרמש שהוא שעת גמר מלאכה אוכל טלג בשעת חרמש לא היכול אחא ההוא מואל כליך לא התן נפקא כדאמרין לעיל אלא לרבו' כל בעל חרמש אחא דהיינו לרבות כל מיני קשנית וכל' תינתן דבר חרמש כנין קשנית אבל דלאו בר חרמש כנין אילנות המוסק בוהים והנורר ברמרים מכל' תל' קמה לרבות כל בעלי קומה כיומר דרשתא על כרחך קמה לאו למידי דחייב בחלה קמת' דהא מחימש אתרבי כל דבר חרמש ואפילו קשנית וא' על כרחך אתה קמה לרבות :

היה הסליחות שהיה לו להביא דבר כג' מנכה לו שאינו דומה בא טעון לכא ריקן אלא א'כ הוא מאוהס אנשים שדרכם לשרוח ולא חיישי למשא באוכלסי דמהוזאי סאז אינו מנכ'רו כלום זאס טלח שליח עם איגרת ולא כצא אהו שנסיהו אליו וחזר אין שליח כלום שהיה לו להמתין עליו עד שיבא או שהיה לו להגנות שהרי הוא דבר שטניה' לא ידע והוי פסידא דפועל א'כ הוא עניין דהוי לכה' לידע ולא לשליח דזהו פסידא דכה' ועל' סימן טל' סעיף א' :

ג וכן אס שכרו להביא הפחים לחולה והרך והביא ומצאו שמת או שהכריא ואין צריך להם אינו יכול לומר לו טול מה שהבאת בשכרך אלא נותן לו כל שכרו שהרי עשה שליח שליחותו משלם וכן כל כיוצא בזה :

שלד

א השיכר את הפועל לעשות בשלו וראוהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחזרו נוטל בחבירו מה שרנהו דאע"ג שלא ברשותו שכרו הוא מ' ש' ש' הרנאה והמותר מפסיד השיכר מכיסו ואין השוכר יכול לומר לפועל טול מה שעשית בשכרך אפי' לא אמר שכרך עלי אלא שכרך סהם דסהם שכיחא אינו בשכר אלא בעל' פעוה' מיזמינס אבל אס שכרו לעשות בשל חבירו סהם שניהם יוכלין לרדח את הפועל בה' יכול לו' אונילא שכרתך והשוכר יאמר שהרי גליתו לך שאין אני שוכרך לעצמי אלא לחבירי ולא אמרה שכרך עלי לפיכך יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך אבל אס אמרו לו שכרך עלי אע"פ ששכרו לעשות בשל חבירו צריך לשלם לו מכיסו ואין יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך ואס שכרו בפני חבירו וחבירו עמד ושמעו שתק שהיקה בהודאה דמיא וחייב לתת כל השכר לפועל וכן הרין בשוכר מלמד לבן חבירו ושם זה ושהק חייב לשלם :

ב החוכר את הפועל לעשות בשלו או לקטט לו דבר של הפקר אינו יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך אלא צריך לשלם לו שגירותו ואס אח' ששכרו נהרצה הפועל לשלו בשכרו ואחר כך חזר בו אין שומעין לו והוא שעשה בו משיב' או הנבחה שכר קנהו אבל אס לא משך או נכה לא קנו ויכול לחזור בו אבל ודאי אי קאי ברשותיה דפועל אי נמי נקיש ל' אכהפיה לא בעי משיכה אחריה ואינו יוכל לחזור בו ואס שכר לטמור לו דבר של הפקר יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך אפי' יש לו לבה' לשלם לו יכול לרחוהו ולומר לו טול מה שעשית בשכרך שהרי עדיין לא זכה בו בה' ולא אמר לו שכרך עלי לכך יכול לומר אני עדיין לא זכיתו בו לשלם רך ממנו זיל אתחזבי בה' :

ד השוכר את הפועל ואחזרהו נבאי המלך לאננריא לעבוד עבודת המלך אינו יכול לומר לו הרניני לפניך עשה עמדי מה ששכרתני ותן לי שכרי משלם דאדרבה זה יאמר לו עשה עמי ואחזן לך לפיכך אינו נותן לו אלא מה שעשה עמו :

שלד דין אכילת פועל בשעת מלאכה כמה אוכל אומת' אוכל וכו' בסעיפים :

א כתיב כי הבא בכרם רעך ואכלה ענבים כנפשוך שבטעך ואל כליך לא התן כיהבא בקמת דיעך וקטפת' מלילות בידך וחרמש לא חניף עלי קמת רעך' בסמוך ואחבאר לפנינו בעיה דפסוקים אילו לא נאמרו אלא בפועל ויתבאר נכ' טי' נאמרו אפילו בפועל אלא בשעושה' עם כה' ברבר שהוא מאכל של גידולי קרק' סיהו בכל מ' אכנת דכ' מאכל של גידולי קרקע שהיה עושה אפילו במלאכה כל דהו שאינו מוין לא ידיו ולא גליו למלאכה אלא נושא כתיב' מותר לו לאכול דכי התא :

* לביש עיר שושן הלכות שבתות ומוצאים *

בהם ער סיגמר מלאכתן לחלה דהיינו עד הלישה מסתין בהם מים ויגלגל שאזחל עליה חובה חלה אכל משם ואילך שצריך עוד ללוש ולשוף בנולכעושו בהרבה וצריך עוד קיטוף שעורך וטח פניה ונס צריך אפייה לאילו המלאכות שפעטין בהן אחר הגילגול שכבר נגמרה מלאכתו לחלה אין הפועל אוכל בהם :

ד הכוול כתמרים רעים שאין דרכן להתבטל באילן אוכל בהם ספני שעדיין לא נגמרו מלאכתן למעשר שאינן חייבין עד שנתנין אותן בסל שמתרכבין שם עד שיהי ראויין לאכילה :

ה נחפתחו חביתיהו ושכרו לכוחמן או נחפרטו עיגולין ושכרו לחזור ולדורסן לא יאכל בהן שכבר נחתיבו במעשר קודם שנפתחו או נחפרטו בד"א שיועדו הפועל שכבר נחתיבו במעשר טמכו' טוה חזילת עשייתן ודריסתן הרי זה השען שהו' היה סבור שיאכל סמגו שעדיין לא נגמרו לפיכך חייב למעשר ולהאכילן :

ו אין הפועל אוכל אלא כשעושה מעשה ונושא על כתפיו ג' עושה מעשה מיקרי כמו שכתבאר סעיף א' אבל אם אינו עושה מעשה אלא יושב ומשמר אפילו במחומר בסע' גמר מלאכה אינו אוכל שאינו נקרא פועל ואצ"ל השוכר במחומר שלא בשעה גמר מלאכה שאינו אוכל ואפילו מהלכו' מדינה' אינו אוכל אבל השומר בהלוש קודם שנגמרה מלאכתו למעשר א"ע שאינו אוכל מן החורה אוכל מרלכות מדינה שנהגו בן :

ז יכול הפועל לאכול אפי' יותר משכרו כגון שכל שכר אינו צלוא דינר יכול לאכול קישות או כותבות אפי' שהוא שיה סלע ומ' מלמדיו אותו שלא לעשות כן כדי שלא ימנעו מלשכרו בד"א כששכרו לכל היום שאז א"ע שאוכל יותר משכרו ישאר לתת ג' הנשא' לכליו של ב"ה ויקוי' בזמן שאת' נוהג לכליו של ב"ה אחת אוכל וכו' אבל אם לא שכרו אלא ללק' קישות א' לא יאכלנו שהרי אינו נוהג כלום לתוף כליו של ב"ה והיאך יאכל הוא ומהאי טעמ' ג' אפי' אם שכרו לכל היום לא יאכל קישות והראשון או כותבות הראשון שלקט שהרי עדיין לא נתן כלום לתוף כליו של ב"ה ואין כאן בזמן שאתה נוהג כו' אלא יתן החלה לכליו של ב"ה ואח"כ יאכל הוא :

ח היה משמר איבעו או חמשה ערימות של חמשה בני אדם טאמרנו סעיף ו' דשומר אוכל מהלכות מדינת לא ימלא כריסו משל א' מהם אלא יאכל מכולם לפי חשבון :

ט אין הפועל אוכל אלא מסין שהוניהן לתוף כליו של ב"ה שכן משמעו ואל בליד לא התן בזמן שאת' כות' לתוף כליו של ב"ה ומסין שאתה נתת לתוף כליו של ב"ה לפיכך אם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים אפילו שכרו לעשות בשניה' בזמן שהוא עושה בתאנים לא יאכל בענבים אבל סוגע הוא אם עצמו מלאכול עד שיגיע למקום היפות או עד שיגיע לעשות בענבים ויאכלו מהאי טעמא גס' כן הפועלים עד שלא הלכו בנת שתי וערב אוכלים ענבים ואינם שותין תירוש דאף על גב שהפועלי העושים בענבים דרכן להטיל ענבים תוך הגת ודורכין בגליוהם על הגת עד שיוזב מרן תירוש ואם כן השוכר את הפועל לעשות בענבים הוי כאילו שכר אוהו גס' כן לעשות בתירוש מ' כל זמן שלא הלכו בנת שתי וערב עדיין תהיו' אינו זב מהם ולא ניכר מלאכתם גס' בתירוש ואין גר' עיקר מלאכתם אלא בענבים לפיכך יאכלו ענבים ולא ישתי תירוש שאינו מסין שאתה נתת לכליו של ב"ה וה' לעושה בסין זה ואכל מסין אחר דענבי' ויין שני מיניהם אבל משחלכו בנת שתי וערב הרי עושים בשניהם בענבים ותירוש שמיד שלוקטין הענבים דורכין אותן פנת ועושים תירוש לפיכך אוכלין בענבים ושותין תירוש מאיזה שירצו או פסנייהם יחד כמו שרצו :

ו מפסקינן

לרבות כל בעלי קופה ואינו בר חרמט כגון אילנות העומדים במקומה וקטפן והכל בכלל ואיצטרך קפה ואיצטריך חרמט דאי כתב קפה ה' א קפה המחייבה בחל' קאמר כדלעיל לכך בתב חרמט ואי כתב חרמט ה' א כל דבר חרמט ולא אילנות לכך כתב קפה לרבות כל בעל קופה דהיינו אילנות כגון קוסק כזתים וגודר בהמרים ופרכינג השתא בין דסוף סוף אתרכי מחיט שוקט' כל דבר כי הבא בכרס רעיד למה לי כבר אחז'ל נגמרה דאתא בוליה להלכותיו כמו שיתבאר לפנינו בע"ה כל תיבה חייבה מפסוק זה כפני עצמו למאי אחא כל אחד ואחד במקומו ועוד למרו חז'ל מקרא דלא תהסוס טור בדישו שאפילו בדבר חלוש מהקרקע קודם שיגמור סוף מלאכתו האדם אוכל בו סוכת' לא תהסוס טור כדושו מכו' כל הבהמו' איתניהו בחסימה דילפינן טור טור מסכת בנ"ש והתם כתיב כל בהמהך וכיון דטור לאו דווקא למה לי דכתבי' רחמנא ליכתוב לא הרוש בחסימה טור דכתב רחמנא לכה לי לאקושי חוסס לנחמס ונחמס לחוסס מה חיסס אוכל במחומר כדאמרן אף נחמס אוכל במחומר וכה נחמס אוכל בתלוש דכתיב כדושו אף חוסס אוכל בתלוש מיהו גס' בתלוש אינו אוכל אלא בשעה גמר מלאכה דומיא דדיש מ פה דיש מיוחד שהוא דבר שבשעה גמר מלאכה וטור הפועל בו אוכל בו אף בל שהוא בשעה גמר מלאכה פועל אוכל בו והשתא סכל זה למדנו שמה שאמרנו שפועל שעושה מלאכה לכה בדבר של מאכל שאוכל כמה שהוא עושה כמה דברים אמורים כשהוא עושה כגדולו קרקע במחומר בשעת גמר מלאכה כגון כשגר בענבים ומוסק כזתים ואורה בתאנים וגודר בתמרים ונס בתלוש מהקרקע קודם שיגמור סוף מלאכתו דהחייב אותו כמכוש האחרון לענין גמר מלאכה פועל אוכל בו אבל העושה בדבר שאין גידולי קרקע כגון התלב והמנבן והמחבין אינו אוכל שאין אילו גידולי קרקע וכן העושה במחומר שלא בשעת גמר מלאכה כגון העידר בגפנים או סכסה שרשי אילנות ואפילו המנכש בכצלים ושופים כגון שעוקר את הקטנים כן הגדולים כדי שיהא ריח לגדולים שיזכרו ליגדל יותר לא יאכל מהם ואף על פי שהיא גמר מלאכת הקטנים שהרי עוקרן לאוכלן והיה דומיא דואל בליד לא התן וכו' בשעה שנתן לכליו של בעל הכית מכל מקום כיון שעיקר מלאכה זו אינה אלא לצורך הגדולים להרחיב להם שיגדלו ועדיין לא נגמרה מלאכתן לא הוי דומיא דדיש ואין הפועל אוכל בו :

י עוד למרו חז'ל מרייש מה דיש מיוחד שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה הפועל אוכל בו אף כל שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו כלומר למעשר או לחלה והכי פירושו כל דבר שחייב מעשר חלה נוהג בו וכול הפועל לאכול בו עד גמר החיוב האחרון שבו דהיינו עוף שנגמר מלאכתו לחלה וכל זמן שהפועל עומק בו קודם גמר מלאכתו לחלה אוכל בו אף ע' פי שכבר נגמרה מלאכתו למעשר וכל דבר שאין בו אלא חיוב מעשר לחודה ולאחר שנתעשר אין בו עוד חיוב אחר אינו אוכל אלא עד שנגמרה מלאכתו למעשר לפיכך אמרו פועל העושה בחלוש לאחר שנגמרה מלאכתו למעשר בדבר שאין בו עוד חיוב אחר כגון הבידל בתמרים ובגרונרת שדרכו לזו ומבדילן במגרופה והתאנים והענבים כבר נגמרה מלאכתן ונחתיבו במעשר קודם שדרכו יתה הואיל ושוב אין בהם חיוב אחר אין הפועל אוכל מהם ואפילו האדנא שאין לנו חיוב מעשר כיון שנגמרה מלאכתו למעשר במקום שיש חיוב מעשר לא ואכל בו א' אבל הפועל בחטים ושעורים לעשות מהם פת שחייבת בחלה אף על פי שמעשר מירוש נגמרה מלאכתו למעשר כיון שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה הפועל בהם אחר המירוח כגון בהרקדה או בשתוחת עדיין הפועל אוכל

* * * **לבוש עיר שושן הלכות שכירות ומועדים** * * *

השכירות ואחד שכר ארץ או בהמת וכלים כולם דנים שוח לעבור עליו דכתי' אשר בארצך כל שבארצך ועל שכר קרקע יש מי שאומר שאינו עובר משום דכתיב אשר בארצך ודשי' כל אשר בארצך ולא כל ארצך :

ב וכל הכובש שכר כאלו נוטל נשמתו דכתיב ואלתי הוא נושא את נפשו כלומר נשמתו שהיא נפשו תלוי בשכירתו ועובר בהמשה לאוין ועשה והם לאו ידלא הגזול שהוא מיוחד דאי בגזל ממש מלאו דריבית וצונאה נפקא אלא לכובש שכר שכיר הוא דהא ומשום לא תעשוק שכר שכיר ומשום לא תעשוק את רעך ומשום לא הלוי ומשום לא הבא עליו השמש הרי ה' לאוין ועשה דביומו תתן שכרו : והף ע"ז דקצתם כתוב כיממא וקצתם כלילה כמו שנתבאר בסמוך מכל מקום שם שכירות הך הוא וכל הטובש כיום או כלילה עובר ככולם :

ג איזה זמנו שכיר יום יש לו זמן ליתנו כל הלילה ואם לא נהנו כבקר עובר משום לא הלוי פעולת שכיר אהך עד בקר ושכיר לילה זמנו ליתנו לו כל היום ואם לא נהנו כערב עובר עליו משום ביימי התן שכרו ולא הבא עליו השמש שנתב' חורה זמן לב' אחר השלפת פעולה הפועל י"ב שעות לבקש מעות לשלם השכירות ואין לפרט איפכא דלא תלוי שכיר בשכיר לילה ולא הבא כשכיר יום וצורה החורה לשלם שכירותו מיר שהשלים מלאכתו ולא נהנה לו שום זמן דהא ילפי' מקראי דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף כל' לאת' שהתלוס מלאכתו מדכתיב כשכיר שנה בשנה שכירות שנת זו אינה משתלמת אלא לשנה אחרת כל' בתחלת שנה אחרת אלמא לא משתעבד ליה לשכיר יום עד שהשקעה החסת וכי כתיב לא הבא עליו השמש על כרחך בשכיר לילה חוקמיה שנשעה עבד לו לבקר משללחה שכירתו ונתנה לו החורה זמן עד הערב וכן לא תלוי פעולת שכיר אהך עד בקר על כרחך בשכיר יום מירי ולא בשכיר לילה דהא לא משתעבד ליה לשכיר לילה עד הבקר וכי כתיב לא תלוי ונמרעל כרחך כשכיר יום חוקמיה שנשעה עבד לו אחר שקיעה רחמא משכית' שכירתו ונתנה לו החורה זמן עד הבקר י"א הפועלים ריזו שאין עושין מלאכה עד הלילה ומהלחה ארעה דרכי' אגרי להו חייב לשלם מיר קודם שקיעה ההמה ואם איני משלם עובר משום ביומו תתן שכרו לא הבא עליו השמש ואם שהה כשלאכתו עד הלילה לא תלוי תלוי כפי זמן הלילה ויש לו זמן כל הלילה עד הבקר אף על גב דמתחלה לאו ארעה דהבי אגריה :

ד שכיר שעות ביום שכלת פעולתו בחצי היום יש לו תשלום כל אותו היום דהא חלה תשלומין מיר שהשלי מלאכתו וקרינן עליו כיומו תתן שכרו ולא הבא עליו השמש וכן שכיר שעות כלילה שכלתה מלאכתו בחצי הלילה יש לו זמן תשלום כל אותו הלילה וקרינן עליו לא תלוי פעולת שכיר אהך עד הבקר :

ה וכן שכיר שבת שכיר חרש שכיר שנה שכיר שבת אם יצא ביום גובה שכירתו כל אותו היום יצא כלילח גובה שכירתו כל אותו הלילה :

ו קבלנית שקבל עליו האומן לעשו מלאכה כולה בכך וכך ולא שכר לימים הרי הוא כשאר שכירות ימים ועובר עליו משעה שנותנה לו ביצר נתן טלירה לאומן להקנו בקבלנות ומרה כל זמן שהשליית ביר האומן אפי' אחר שנמרו אינו עוב' עליו כיון שאין האומן נוהג לו מוחל לו על תשלום שכירתו כל זמן שהוא בידו ואם נותנו לו אפילו בחצי היום חייב מיר בתשלומיו ואם שקעה עליו חמה עובר עליו :

ז האומר לשלוהו צא ושכור לי פועלים ושכרם ואמר להם שכרם על ב' איך שאם א' מהם עובר משום על כל תלוי הב' הא לא שכרו ואינו שכיר והשוכ' לא קרינן ביה לא תלוי פעולת שכיר

דמשמע שלא ישתה יין כדי שיעד להבחין בין עבודה קדושה לסחוללת ואי שתה ועייל הא מ"ס טיבורהוא ולא ידע להבד' אלא מה הח' בשעת ביה לא הוא שכיר ה' בשע' דיתה לא תהא הסימ' ואפי' חסמה בקל שנער בה ומנע' מלאכול לוק' אף ע"ג דק'ל על לאו שאין בו מעש אין לוקין עקים שפתיו להוצי' הקול הוי מעט ולוקה עליו :

ד שכר בהמה וחמסה ודש בה לוקה על החסמה ומשלם לבעל הבהמסה שהיה לאוכלה ושיערו חכמי שיתן לכל' יום שלם ד' קבין לפרה ונ' קבין לחמור ואע"ג דק'ל שאין לוקין ומשלמין ה"מ כשחיו התשלומין והמלקו באין כאחד אבל הכא חיוב התשלומין חל עליו משעה משיבה הבהמה שפחחייב [במזונותיה ומלקות אינו חייב עד שידוש בחסימה :

ה לא תחוסם שור בדיושו כתיב לא הקפידה התורה אלא שהישראל לא יחוסם השור בשעת דושה בין שהשור שלו בין שאינו שלו לפיכך ישראל הדש בפרתן של גוי אפילו הדישה של גוי עובר משום לא תחוסם וגוי שדש בפרתו של ישראל אפילו הדישה של ישראל ודש בה הגוי מעצמו שלא אמר לו דישראל כלום ועשאו שלא בפניו אין בו איסור' משו לא תחוסם דלדידיה אפרה התורה לחוסמה ולא כשיחוסם הגוי פרתו ודש הגוי בה :

ו אבל אסור לומר לגוי חוסם פרתו ודוש בה דאמירה לגוי אסור אבל איסורין כמו בשבת לא תחוסם אינו משמע פשוטו אלא שלא יעשה מעשה בנפך הבהמ' כדי שלא תאכל אכל' אם יש לה קוץ בפיה מעצם עד שאיני יכולה לאכול או שפירס' עור על גב הדייש כדי שלא תאכל או שהארי הולך כנגד' ומפחדת' ואינה אוכלת או שהעמיד בנה מכווץ או שהיה צמאה ואינה יכולה לאכול מחמת צמאה כבולץ מבעיא כנמר אם לוקה אם לאולא אפשיטא לפיכך אינו לוקה מספק אבל איסודא איכא דהא בספק מלקות קאי :

ז היה לה לפר' חולי מעים וקשה לה שתאכל הרב' הדישה או אינה חולה אלא שהדבר שהיא עושק בה הוא רע לבני מעיה ואם תאכל התריו ממנה מותר למנועה שלא הקפידה התורה אלא על הנאתה והרי זו אינה נהנית כי רע הוא לה : **ח** פרות המהלכות על החבוא לפי שירש הדרך לנגדן ואין כוונת' לרוש' אינו עובר אם חוסמ' שעורין שהושרו במים ומייבשין אותה בהנור ואחר כך דשין אותן כפרות להסיר קליפותיהן אין בהן משום כל תחוסם שירב גתחייבו כמעט' מ"מ משום מראית העין שלא יאמרו שהיחסם פרתו יביא מעט מאותו מין ויחלה בצוארה שתאכל ממנו :

ט ככר אמרנו בסימן הקודם פעיף טו שיכול הפועל להקן את נופו כדי שיאכל הרבה כו' ה' גבי בהמה דחוקש נחסם לחוסם לפיכך רשאי השוכר להאכילו פקיע עמיר כדי שלא תאכל הרבה מהדייש וכן רשאי בעל הפרה להרעיב' כדי שתאכל הרבה מה' ש' :

ש"ט

לחת שכר אדם בהמה וכלים בזמנו ומתי זמנו וכו' א סעיפים :

א מצות עשה לחת שכר שכיר בזמנו דכתיב לא תעשוק שכר עני ואכיתו פאחך או מנרך אשר בארצך בשעריך ביומו תתן שכרו ואם אהפו עובר בלאווין דכתיב בה כמו שיתבאר לפנינו כע' כתיב לא תבא עליו השמש וכתיב לא תלוי פעולת שכיר אהך עד בקר חד בשכיר יום וחד בשכיר לילה לא תבא עליו מדבר בשכיר לילה שהשלמת פעולתו משיעלה עמוד הסחר לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום ולא תלוי פעולת שכיר אהך מדבר בשכיר יום שהשלמת פעולתו מששקעה החמה לפיכך זמן גבוי שכרו כל הילה לפי שנתנה תורה לב' זמן עונה שהוא י"ב שעות לבקש פעות לשלם

לבוש עיר שושן הלכות שאלה

קע

ונשבר או מה בעליו אין עמו שלם ישלם לפיכך השואל בהמת או מטלטלין ונאנסו כידו כנון שמתה או נשבר או נשבה חייב ואצל טחייב בגניב ואכירה אבל כל קלוקל שאירע כה מחמת מלאכה ששאלה בשכירה לא מביעיא הוכחה כחמת אותה מלאכה שהוא פטור אלא אפילו מתה מחמת אותה מלאכה פטור' ההא לאו לאוקמה בכירת' שאלה והוא שלא ישנה לעשו' בה דבר אחר. חוץ מהמלאכה ששאלה בשכירה שאם שינת ועשה בה מלאכה אחרת חוץ מן המלאכה ששאלה בשכירה אפי' הוא קרה ממנו תלינן דמחמת אותה מלאכה עצמה ששינת בה מתה וחייב נס אפי' מהך באינה מלאכה עצמה ששאלה לה אם שנה בה כנון ששאל' לחרוץ בה וחי' שבה ביו' וכלילה הרי זה סינוי טעמה בה שלא כדרך הארץ וחייב ודבר פשוט הוא ודווקא שאירע האונס מכח השואל אבל אם אירע שרא מחמת השואל כנון השואל ביה מחבירו ונשרף כאונס אינו חייב רשילמו וכל שכן אם אירע האונס מכח המשאל שפטור ומטעם זה הכח פטור' מהרמאי' ז"ל פי שיש לו משכון אצל גוי זה שאילו לחבירו שיקח עליו גם מאותו הגוי עוד מעות יתיר על מה שהלוה לו ונשרף המשכון ביד אותו הגוי פטור השואל דהא בלאו הכי תרג' שרף ביד הגוי פכה המשאל שנתנו לית החלק' השואל את החמור שגרכוב עליו שלוחו וסחה בדרך והדבר ספק אם מתה מחמת מלאכה פטור דקל שאין השואל חייב עליה עד טעם אונס והרי זה כאומר איני יודע אם הלויה היא לא אבל השואל חמור לרכוב עליו הוא בעצמו ומתנה לטותו וסחה והדבר ספק אם מתה מחמת מלאכה חייב דפושע הוא שהרי אין השואל רסאי להשאל והוא פרחייב משעת פשיעה והרי זה כאומר הלויה היא איני יודע אם פרחייב שהוא חייב ;

פעולת שכיר אהך דהא אינה אתו אמהו' ביה עובר על דברי קבלה דכתי' אל תאמר לרעך לך וטוב ופחד אתן והוא שאינו שרוד אלא שפכוין לרחותו שאם הוא שרוד במלאכה אחרת אפי' בעל האמר לרעך וכו' אינו עובר דאנוס הוא ואם לא אמר השלח שרכס על ביה אפי' לא אמר להם שרכס עלי אלא שרכס סתם הרי הוא חייב בשרכס לפיכך הוא עובר משום כל הלין דהא פעולתה אתו הוא כד' כשמכרס סתם שהוא חייב בשרכס כשהפעול אינו יודע שאין המלאכה של השליח אבל אם הפועל יודע שאין המלאכה של השליח אפי' שכרו סתם אין השליח חייב כשכרו ואינו עובר משום כל הלין ; דקרקו חז'ל ממשמע שנ' לא תלין פעול' שכיר אהך איני יודע שער בקר הוא מה ת'ל עד בקר מלמד שאינו עובר בלאו אלא עד בקר ראשון הלבד ומיד שעבר בקר ראשון עבר בלאו וחייב ומשם ואילך אפי' משהח' הרב' אינו עובר יות' ומ' חייב ליתן לו מ'ד וכל עת שישהה יותר עובר על לאו של דברי קבלה שנ' אל תאמר לרעך לך וטוב וכו' ;

ט שכיר שמכר כב'ה שאין רכבו להיות בידו פעית אלא ביו' השוק אינו עוב' ככל הלין אפי' יש לו מעו' דכסתם' ארעתא דהכי איהג' ליה שלא ליפרע ממנו אלא ער יום השוק וכיון רמיו' קמא לא עבר תו לא עבר ברמ' ליע' שאינו עוב' אלא בקר ראשון לפיכך מ'ה השוק ואילך אם אינו נותן לו אינו עובר משום ככל הלין אבל משום אל תאמר לרעך לך וטוב עובר וכן הדין כהני בעלי בתים שאין דרכן לפרוע חכף עד שיפיעה חשבון עם הפועל' ממה שהוא ח' ליהן אפי' יתבעוהו קודם חשבון אינו עובר ואפי' לא יתבעו ממנו אלא דבר טיעט שידוע שכלל הפחית חייב לו כך אפי' בלא חשבון אפי' אינו עובר דכיון שדרכו להשוב כסתמא ארעתא דהכי איהג' ליה טר' לפרע כלום עד שישוב עמו ;

כ השואל את הפירה והוכחה אצלו כחשה דלא הדר חייב לשלם מה שפחתה ברמים ואם היה הכחש' מחמת מלאכה פטור וישבע שב' עת השוכרים שפחתה המלאכה כחשה ואם נכחש הכשר כחשה דהדר אפי' ע' פשיעתו כנון ששינה בה ועלה בה מנה כרגליה על ידי פשיעתו והוכחה ממנ' לסופה להתרפאות ולחזו' לבריאותה פחזירה ופטור מלשלם שאין זה נקרא נזק אלא שבת ולא חייבה התורה בשבת אלא בנזקי אדם ולא בכרמה שהזקק וסופה לחזור אבל אם הוכחה פאליה ואחר כך קודם שחזרה לבריאותה מלה והרי הוא חייב לשלם צרי' לשלם כשו שהיית בשעת שאלה דכיון שאינה בעין לרחזור אמרינן כחישותא החתלת מיתתה היה ומאותה שעה נהחייב לשלם ;

ג השואל בהמה מחבירו לרכוב עליה למקום יודע ובעו עליו לספין באותה דרך או תיות רעות ואנסוה ממנו חשיב שפיר מהה מחמת מלאכה כיון שפחתה הדרך ששאר לילך בה והוליכה סם נאנסו ויש חולקין וסבירה להו שאין זה נקרא מחמת מלאכה ששאלה לה משה שהרי אף ברא הייכת הדרך אפ' שר שיבא לה אונס כזה ואין נקרא מתה מחמת מלאכה אלא שבא לה האונס מחמת המלאכה עצמת כנון המשאל שגרא לחבירו לרדיף בה עכברים ואכילה ע העכברים זהו נקרא מתה מחמת מלאכה וכל כיוצא בזה וכן המשאל בליזין לחבירו להלחם עם האויבים ויצאוני חם ונברו עליו האויבים ולקחו ממנו הכלי' זיין זהו נקרא גם כן מתה מחמת מלאכה דהא להכי שאלה ליה ופשי' וכן בהמת שנתיינעה במלאכתה ונתחמסה ומתה אפילו אחר שנשרא דמלאכה או שהוליכה בדרך ונכשלה בדרך ונפלה וסחה זח גם כן מיקרי מתה מחמת מלאכה ודווקא שהרגיש בה בעודת במלאכה שנתיינעה מחמת המלאכה ונתחמסה אבל אם לא הרגיש בה מיד לא יוכל ליטבע שמתה מחמת מלאכה דולמא בלאו הכי גמי היתה מתחממת וסחה ומחוק שאינו יכול ליטבע משלים ;

ד דקרקו חז'ל כתי' לא תלין פעולת שכיר יכול אפי' לא יתבעו ת'ל אהך לרעךך פרשי' שלא מדעתו ור'ל שיא מדעת הפועל כול' נשאתה אלינן לרעךך ושרא מעתה הפועל שהבעד ולא תתן לו אתה ע' ב' משום לא תלין עוד דקרקו יכול אפילו אין לו לשלם ת'ל אהך שיט אהך יכול אפילו הסתחו אצל ח' וזני ואצ' שאלתו ת'ל אהך ולא שהמחה אצל חנוני ואצל שולחני לפיכך אמרו שאין הבעל בית עובר לשלם כל תלין' אפי' הבעו השכיר ואם לא הבעו או שחבעו ולא היה למעות ליתן לו או שהמחהו אצל חנוני או אצל שולחני ליתן לו ; וקבלו עליהם ליתן לו אין ב'ה עובר אפילו אין לו לב'ה ביד השולחני או חנוני כול' ומ' אם רצה השכיר לחזור כו' שלא לקבל מהשולחני או שהחנוני אלא רוצ' לחזור על ב'ה כשאין לב'ה ביד החנוני או השולחני כלום אלא נתרצו להקף לב'ה מאז השולחני והחנוני יכולין לחזור פשיט' שגם הפועל יכול לחזור בו כשהם חוזרין בהם שהרי אין כאן דין מעמד שלשהו כיון שאין לבעל הבית בידם כלום ולא בשופטני עסיקנן שהשולחני והחנוני אם ירצה יחזרו בהן והם יפטרו לבעל הבית ופסידו את שכרן ואפילו מחל לב'ה כהילה בשעת הוא אלא אפילו החנוני והשולחני אינם חוזרים בהם הרשות ביד הפועל לחזור כו' כל זמן שלא קנו מידו אבל אם קנו מידו אינו יכול לחזור בו ;

ה דיני שכיר שנשבע וניטל נהבאר בהימן פ'ט ;

הלכות שאלה

ש השואל חייב כאונס ובהמה שפחה מחמת מלאכה ואם שלחה על יד בנו או עבדו וכו' ח' סעיפים ;

א פרטה שליטת של שוכרים הנאמרה בחורה כשואל חייב בה אפילו כאונסין דכתיב בה וכו' וישאל איש מעם רעהו

לבוש עיר שושן

הלכות שאלה

משיני ימים טכנ מסמך לטון שבית לנישואין אין פחות ליום
 / סאל חילוק מחבירו ללכת בו לבית האבל אין פחות ככרי
 שילך ויחזור שאלו לבית המשחה כל אותו היום שאלו לעטר
 בו פשהה שלו אין פחות משבעה ימים ויא דשאלה ללכת
 בו לבית האבל אינו רשאי לישלו עה שיצארמי חבביות
 זכרנל ער שיצאו ימי הרגל וכמשהה עד שיצאו ימי הבשתת
 ועל כעז סימן שם :

הניח להם אביהם פרה שאלה משתמשים בה כל ימי
 שאלהה אבל אינם חייבים באונסיה שלא קברו עליהם
 שמירה אונסין אפילו נשתמשו בה ואפילו הניח להן אביהן
 אחריו נכסים אינם חייבי לשלם אם מתה כדרכה דקל השואל
 אין עליו טיעבוד נכסים להתחייב עד שעת פשיעה או עד
 שעת האונס לפיכך הכא לא חל שיעבוד האונסין על נכסיו
 בחייו והשתא דאתניה ומתה ליתה לשואל ונכסים נפלו קמי
 יורשין והם לא קבלו עליהו סדי לפיכך פטורין מאונסי מיהו
 בין שנהנין שכולין להשתמ' בהלא נרעי מש' לה החייב
 בגניבה ואכירה ויש מי שאומר דהיינו דוקא בסהם כלומר
 ששתק המשאל והניחה אצלם סתם צחר מיהת השאל אבל
 אם אמר המשאל לתומים פרה זו השאלתי לאכיב החזירות
 לי או קבלו עליכם אונסין כדון שוא הדין עם המשאל דמסתמ'
 ארעת' דהכי השאלה יאכיהם שיהיו אונסי עליו ולמה יניחם
 להשתמש בה בלא קבלת אונסים :

היו סבורין שהיא של אביהם שלא ידעו ששאלו ומכחיה
 ואכלוה אינם חייבים לשלם אותה כל מה שהיתה שות
 דאי הווי ידעו דבעי שלומי לא הוו אכלי כשרמכל כק' צריך
 לשלם דמי הגבר בזול דהיינו שני שלישים מה שהיה שות
 שבו דרך בני האדם אם מוצאין לקנות בשך בזול פחות שלישי
 מסווינו קונים אותה ואכלו אפילו אי נלאו הכי ... הלא אכלים
 בשך והעיר יחזירה או ישלמו כל שיהי ואם הניח להם אביהם
 נכסים ומבחו לאכלו משלמין כל דמים מנכסיו דאף על נכ
 דלא נשתעבדו נכסיו מסעת שאל מטעם פשיעה הוציא שרעבדו
 והכא פטע אביהם במה שלא הודיעם שאינה שלו שמתק
 כך אבלוה והרי בשעת פשיעה אשתעבדו הנכס
 בחייו .

השואל כלי מחבירו לעשות בו מלאכה פליגיה כגון
 שואל קורדס לבקע בו עצים כיון שמשך השואל את
 הכלי אין המסאל יכול להחזירו מחמת ידו עד שיעשה בו
 אותה מלאכה וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקו פלוגי
 ומשנה או מסרה לו אינו יכול להחזירה סיד השואל עד שילך
 בה לשם ויחזור :

השואל כלי מחבירו להשתמש בו ואמר לו השאלני כלי
 פלוגי בטובתך מסמעי לשוזה הוא כאלו אמר השאלני
 אבל אין אחה משאלני דבר זה כדרך כל המשאלין שמקפדין
 על זמן השאלה אלא כפי טובת לבך ונדבוקה שאינך מקפיד
 על הזמן ואף על פי שאיך והשאליו כן על דבריו אלא אם קנו
 סיד המשאל על זה הרי השואל משתמש בו לעולם דהא
 בלא זמן השאליו לו וכוננהו עד שיתבטל הכלי מלעשות
 מלאכתו ואז יחזיר לו שכריו או כיריו ואין השואל רשאי להחזיר
 ולחקן את הכלי או לעשותו פעם אחרת לעשו' בו עוד מלאכה
 דמסתמא לא השאליו לו אלא כל זמן שכליזה קיים .
 שהאומר לחבירו השאלני כלי זה כשוכו וקנה סידו על זה
 הרי שאלו הוא לו לעולם דכשוכו משמע כל זמן שהוא טוב
 ואפילו החזירו למשאל חוזר ונוטלו ממנו כשיצטרך לו דהא
 הקנה לו הכלי כל זמן שהוא טוב ודוקא שקנו סן המשאל
 בקניין או חוזר ונוטלו ממנו אבל אם לא קנו סן המסאל בקנין
 מבי אהרירה פעם ראשונה למשאל בלהה לה קנייה דמשימ' .
 ראשון ושוב אינו נוטלו ממנו כשהחזירו וכן אם נשכר פחזיר
 לו שכריו ואינו יכול לחקנו לעשת

השואל את הבהמה חייב כמזונותיה מטעה שמטעה עד
 סוף ימי שאלתה ויא אפי' בעוד שלא משכה סיד שנשהלקק
 הבעלי משמיר' נכנסה סמיר' ליד השואל להתחייב באונסין
 וכמזונותיה ואע"פ שעדיין יכולין הבעלי לחזור בהן עד שעת
 משיכה או שעשה בה אחד מן הדרכים הקונים בסתק כמו
 שנחבאר לעיל דיט סימן רצ"א וש"ז :

השואל פרה מחבירו ושלחה לו חמשיאל ביד בנו או ביד
 שלוחו או ביד עבדו או אפילו שלחה לו ביד בנו או ביד
 עבדו או ביד שלוחו של שואל ומתה קוד' שתכנס לרשו' השואל
 הרי זה פטור כיון שעדיין לא הגיע לרשותו אינו חייב באחריו'
 ואם אמ' לו השואל שלח לי ביד בני או ביד עבדי או ביד שלוחי
 או אפילו אמר שלחה לי ביד בנך או ביד עבדך העברי או ביה
 שלוחך או שאמ' לו המשאל הריני משלח' לך ביד בנך או ביד
 עבדך או ביד שלוחך או ביד בני או ביד עבדי העברי או ביד
 שלוחי ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה בדרך הרי זה חייב
 דמיד שבאת' ליד השליח יצאת מרשות המשאל ונכנסה ליד
 השואל דיד שלוחו כידו דמי וחייב :

כל היכא דמשלחה ביד עבדו של שואל שאמרנו שהשואל
 חייב אין חילוק בין אם הוא עבד עברי או עבד כנעני דיד
 עבד כנעני כיד רבו דמי אבל היכא דאמרינן כשמשלחה ביד
 עבדו של משאל שהשואל חייב בה היינו כשמשלח' המשאל
 ביד עבדו העברי וכיון שקבלו עליו השואל להיות שלוחו ד
 נעטי' ידו שד שואל אבל אם שלחה המשאל ביד עבדו הכנעני
 אע"פ שאמר לו השואל שלח ומתה בדרך פטור השואל דעדיין
 לא יצאה מרשות המשאל בעוד שהוא ביד העבד דיד עבד
 כנעני ביד רבו דמי :

אומר לו השואל הכישה במקל והיא חבא מאליה ועשה
 המשאל כך אין השואל חייב בה עד שתכנס לרשותו וכל זמן
 שלא באת לרשותו ומתה פטור' מבהכשת המשאל לא קנאה :
 וכן הדין כשעה שמחזיר השואל לבעלי' אם שלחה ביד
 אחר מאילו ומתה קודם שתגיע לרשות המשאל הרי זה
 חייב שעדיין רוא באחריות השואל ויא דה"ה אפי' אם החזיר'
 ליד אשת המשאל ונאנסה עדיין היא ברשות השואל וחייב
 על סי' רצ"ג סעיף כ"א ואם שלחה השואל סדעת המשאל
 עי' אחר מאילו ומתה פטור שלחה ביד עבדו הכנעני אף על פי
 שאמר לו המשאל שלח אם פתה בדרך חייב סיד העכר ביד
 רבו ועדיין לא יצאה מרשות השואל בר'א שהשואל חייב בה
 עד שתבא ליה המשאל כשהחזירה תוך ימי שאלת' שאל'
 השאלני עד זמן פלו' והחזירה בתו' הזמן דהת' אכתי לא כלה'
 לה שאלה עד דאתי ליד בעלה אבל אם החזירה לאחר ימי'
 שאלהה או אפי' היא עדיין בביתו של שואל כשכלו ימי השאלה
 שוב אינו שואל עליה להחזיר באונסין אלא נעשה עליה
 ש' שהשואל ונהנה סג' והוי כש' וחייב בגניב' אבדיה ועל
 סי' ש"ג ואם אמר לו שלח ועד שלא הפתיק לשלוח סת אורו
 שאמר שלח שוב לא ישלח אלא בידעת היתומים דהא נפלה
 קמי יתמי ואם ישלח עומ' כספק בדינ' דאחריו אי סהני אמורת
 אביהם לגבי היתומים :

שמיא

השואל מחבירו חפץ סתם או לזמן קצוב
 וכו' ח' סעיפים .

השואל מחבירו כלי או בהמה סתם הרי המשאל יכול
 לתובעו שיחזירו לו ככלעת שרצה ואפי' בו גיום שאלו
 לזמן קצוב סיד שמשכו וזכה אין הבעלים יכולים לתובעו
 שיחזירו להם עד סוף ימי השאלה ואפי' מת השואל היוורשים
 משתמשים בה עד סוף הזמן כמו שיתבאר בסעיף ג' :
 אמרו חז"ל רקים להו בדרך לישנא בני אדם דהשואל
 פונדק מחבירו ללינה אין פחות מיום אחד לשביתה אין פחות

לעשות בו עוד מלאכה שלא השאילו לו אלא כל זמן שהוא בטובו וראוי למלאכה ולא כסתנה נחנה לו :

האומר לחבירו השאילני קודם לערור בו הפרדס הזה עיר בו אותו הפרדס בלבד ואינו רשאי לערור בו פרדס אחר אפי' הוא כמותו והוא פרדס זה קאמר ליה אמר לו פרדס סתם עירר בו פרדס אחד איזה שירצה אפי' אינו שלו שאלו לעדור פרדסים הרבה שלו עירר בו כל פרדסים שלו ואפי' נשחת כל הברזל בעדירה היו כמתה מחמת מלאכה ומחזיר לו הנצב לו של עץ ויש מי שאמר דרוק' באותה שנה דמסתמא לא השאילו אלא לאותה שנה אבל לא לסנה אחרת :

האומר לחבירו השאילני שוקת זה ונפל אינו יכול לחזו' ולבנותו להשקיה ממנו עוד דהא זה קאמר אמר לו סתם השאילני שוקת ונפל חוזר ובונה עד שישקה כל שדותיו אמר לו השאילני מקום שוקת הרי זה בונה בכל מקום שירצה בקרקעו של המשאיל ובניה מקום חסוק' סייסיפיק לו להשקו' במנה כל שדותיו או כל בהמתו לפי מה שהתנ' עם המשאיל ובר זה גם כן דוקא שלקח ממנו בקניניו על זה אבל בלא קניין אינו בונה שיכול לחזור בו :

שמב : אין השואל רשאי להשאיל וכו' סעיף אחד

אין השואל רשאי להשאיל לאהרים מה ששאילו לו דמסתמא אין רצונו של משאיל לנמול חסד ולעש' שובה דטאלה אלא עמו ואפי' שאל סת' טעושה מצוה בטאלחו אינו רשאי להשאילה לאחר' בלא רשות המשאיל והנ' השאילה לאחר' בלא רשותו אפי' נתקלללה מחמת המלאכה ששאילה בשכילה חייב לשלם אלא א"ב יש לו רצויה שיכול ליפטר בה אילו היה בירו כמו שנתבאר בסיון רצ' ויא' שלא אצרו אין הסוכר רשאי להשכיר ואין השואל רשאי להשאיל אלא במשלטין סאי' ריבן על בני אדם להשתכר ולהשאיל עמהם מפני א' שאפשר להצדוקתו ואינו רוצ' שיהיו משלטין אצל אחרי' אבל משלטין שאינן עשונ' להנחיה שדרכן של בעלים להשתכר וההשאיל עמהם כגון ספינה וכן בית מותר להשאיל ולהשכיר לגתים ועל שיש' ס' :

שמג : דין השואל אחר כלות זמן השאלה וכו' ב' סעיפים :

א השואל חפץ או כל דבר לזמן מיד כשיכלה הזמן חוזר הדין השואל לרשות המשאיל להפטר השוא' מאונסין אפי' הוא עדיין בחייו וס' הואיל ונהנה ממנה נשאר עליה שיש וחייב בנביכה ואכירה ואם ש'חה לו כחור זמן השאלה ביד עבדו או ביד שלוחו של משאיל או של שואל כבר נתכבא' בסיון ג' :

ב וכן הדין בס' דומן מיד שיכלה זמנו כלתה לה שמידתו של ש'ס ואפי' היא עדיין בחייו ואינו עליה אלא סת' :

שמד : מען סתה מחמת מלאכה או רוצת לסלם או ליטבע וכו' סעיפים :

א מען השואל סתה מחמת מלאכה אם הוא במקום שיש עדים מצויין אינו נפטר עד שיבא ערים שהוא כדבריו ושלא ידענה בה מדכתוב אם אין רואה וגו' הא יש רואה חייב ואם הוא במקום שאין עדים מצויין יטבע כמו שנתבאר לעיל סימן רצ"א ואם התנה שלא יטבע או שלא יטלם אם נגנבה או נאנסה הכל לפי תנאי ואפי' לא קנו קניין על כך דכל הנאי של סומרים קיים אפי' בלא קניין וחיא שהותנה התנאי קודם שכ' השכירה לידו שעל סנת כן נתקבלה השמ' אבל לאחר

ששעבר נפשיה לשומר שייב לא מצי לתתנו ברברים בעלמא אם לא עי' קניין :

ב כשיש'ם השואל שמן לו השכרים כיצד אם שאל כלי ונשכר שמין השכרים ככה היו שוין בשעה השכירה ונותנין אותו לבעלי' גדולכי' מוהמת יהיה לו סלמד שהבע' יל' כשפלים בנבילה וככלים שכירתן זו היא מיתתן ואח'כ מסלים השואל עליהם מה שהיתה שוין קוד' שנטכרה ואם הוזלה בין שכירי' לשעת העמדה ברין שמין אותה כמה היו שוין בשעת שכירתה דהא כאותה שעה חלה עליו חייב התשלומין וכן אם שאל בהמה ומתה שמין הנבלה כמה היתה שוה בשעת מיתה ונותנין לו כרכת' והמת יהיה לו ומשלים לו עליה ואם אמר לו השואל למשאיל שול שכרים ש'ך או הספל בנבילה ש'ך ונאנסו לאחר מכאן לממרי' הוי כאילו נאנסו בירשה המשאיל אין השואל חיי' כלום אלא כדמי' מה שהזיקו מהחלה דהא כלתה שאלתה מיד שנשכר או מתה ואין עליו עוד דין שואל מיהו דין ש' ש' עדיין יש עליו הואיל ונהנה לפיכך אם נגנבו או נאבדו השכרים או הנבלה חייב השואל לסלם :

ג ראובן השפיל הפין לשמעון והפסידו אמר שמעון לראובן השבע כמה היה שוה ואפי' ענו לך והש'ראי'כן השבע אהה והפטר הדין עם שמעון שישבע ראובן ויפדע לו שמעון על פי שבעתו ואם לא יטבע ש' שמעון צריך לפרוע ואין זה נקרא מחייב שכונה ואינו יכול ליטבע שמשלם אע"י שיש כאן נ'כ שבעות השומרים שהיא שבעות התורה כמו שכתבאר מעמא בסיון ש'ה בע'ה :

ד השואל צרה מחבירו שאלה חצי הוי' שכרה חצי היום או שאלה היום ושכרה למחר או שהיו לו למשאיל כ' פרות וטאל אחת זשכרי' אחת ומתה אחת מהן המשאיל אומר כ' אולת סתה ואתה חייב באונסיה ונבי' שאלה היום ושכרה למחר ז' אומר המשאיל ביו' שתי'ה' השאולה מתה ונבי' שאלה חצי היום ושכרה חצי היום אומר המשאיל שאלה מתה והשימר אומר איני יודע או שאמר השומר צ' שכרה מתה ביו' שדית' שכרה סתה בשעה שהיה שכור מתה נדרכה ואני פטור משלם והמשאיל אומר איני יודע או ששניהם צ' מרים איני יודע ה'כ לא אמרינן נבי' שאל מתוך שאינו יכול ל'טבע משלם כדבעי' למכתב טעמא כסי'טס'ה לפיכך המצוי' בירו עליו הראייה ואם לא ח'פה סם ראייה בזמן שרש'טאי' נ' וענו וודאי שאלה מתה ומורה או שמאמיני' שסתה באונס אלא שאומר אהה חייב באונסין ישבע השומר הוסת ששכורה סתה אם מען צרי' או שאינו יודע עם מען שטא שהרי צ' נ' צריך ליטבע שבעות השומרים שהיא שבעות התורה הוי' ל שהמשאיל מורה או מאמיני' סתה באונס ואין כאן נילול וכזכ' שהמשאיל אומר דאי שאלה מתה צבל אינו יודע : ס מתה כדרכה ולפי' דבר'ך שאהה אומר שכורה היא שכו' היתה פטור או שטא משעת כמיתתה ואפי' לפי' דבר'ך הי' ב אהה לשלם לו ישבע השומר שבעות השומרים סתה כדרכה ולא פטע בה שהיא הסכונה שהחילה עליו התורה ועל י' נ' גילגול צריך ליטבע נ'ס כן ששכורה סתה אם מען כרי' או שאינו יודע עם מען שטא : וה' אם זה אומר שאלה סתה ופטעה בה וזה אומר שכורה סתה ולא פשעתי בה או זה אומר איני יודע איזה סתה זה אומר איני יודע איזה סתה ומען המשאיל ברי' לי שפשעתה ועל כל פנים אתה חייב לי ואפי' שהשומר מען איני יודע עם שכורה מהה אם שאלה סתה מ'ס צריך ליטבע שלא פטע בה ומגלגלי' עליו שאינו יודע עם מען שטא או ששכור כ'ת' אם מען כרי' שטא נ'ס כפשעת מען אינו יודע פשיטא שזה הוי' מחייב שבעות התורה ואינו יכול ליטבע ומשלם ודוקא ככל אילו השע'נט'טענת המשאיל היא ברי' שזה חייב לו יש עליו דין גלגול כמו שאמרנו אבל אם מען המשאיל אינו יודע כלום עם שאלה מתה או שכורת

* לבוש עיר שושן הלכות שאלה * * * *

אם המשאי' טוען על אוחה שמת' ברו' לי שפשעה' כה והשואל טוען אינו יודע ה' השואל גם כן מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ומה שאמרתי למעלה וה' אם זה כו' ואילך ומגלגלין עליה כו' דין נלגול קאמינא אבל אינו נשבע בטענת טמא אלא מתוך שאינו יכול לישבע משלם :

ב וכן אם מסר לו' פרוח' ג' סאולות ואחת שכורה הכיטאיל ואמר שחיים השאילות הן כמהו והשואל אומר אחה ודאי השאלה היא שמתה אבל השני' שמת' אינו יודע אם השאלה הייתה או השכירה הייתה הוי נפי מחוייב שבועה דמוד' כקצת שאומר על אחת ודאי השאלה מתה וחייב לשים אותה ועל השנייה הוי כחוק שאינו יכול לישבע משלם ;

שמו דין פטור שאלה בבעלים עם כל דיניו זבעל בנכסי אשה וכו' י' סעיפים ;

א כבר אמרנו דילפינן מקרא דואם בעליו עמו לא ישלם טמא היה הסאיל עם השואל במלאכתו כשהוא פטור בהיות הרכ' השואל והוא שהיה עמו במלאכתו בשעה שמרחל' השאלה דהיינו בשעה שמשך אותו הרכ' השואל כגון משכעו' דקרא דאם בעליו עמו לא ישלם או כי שאל קאי דכשבע עם היה עמו דשעת שאלה אפי' נגנב או נאבד אפילו בפשיעה לא ישלם ל' היה עמו בשאלה כגון שהשואל את עצמו לו לעשות מלאכה ל' היה עמו בשכירות שהשכיר עצמו לו ל' היה עמו במלאכתו מלאכה של הדבר השואל ל' בשמלאכה אחרת אפילו אמר לו השכירי מים והשקתו והשואל לו פרתו בעוד שהוא כשקתו הוי שאלה כבעל' אבל אם משך תהלה ואח"כ השקתו אין זה שאלה כבעלים ;

ב ל' אם באה שאלת הבעל עם שאלת הפרה כאחד ל' היה הוא שכור לו או שואל לו תחלה ואח"כ בעוד שהוא שואל או שכור לו השאיל לו פרתו פטור אפילו לא היה עמו בשעת שכירה ומהה' אבל לא היה עמו בטענת שאלת ואח"כ שאל את הבעלים או השכירם אין זה שאלה כבעלים אף ע"פ שהיה עמו כשעת שכירה ומהה' ;

ג ומיהו אם שאל את הבעל ונתרצה להיות שואל לו אע"פ שלא התחיל במלאכת השואל בטענת משיכת הפרה אלא מזמין ומכונן עצמו ללכת למלאכת השואל השוכן שפיר עמו במלאכתו אבל כאמירה שאומר להיות שואל לו ולא הכי' עצמו למלאכתו לא הוי שאלה כבעל' שאין זה עמו במלאכתו השואל לו כהמהו או השכירה לו למשוי' והלך עמו לסעדה ולהטעינה המשווי' הוי שאלה כבעלים אע"פ שבעצמו נשאל לו ואם לא הלך שם לסעדה אלא לראות שלא יוסיף עליה המשווי' אע"פ שפייע עמו אין זה שאלה כבעלים דלהנאה ועסה שלא יכביר משוועל בהנחתו ולא לסייע השיכ' וכן אם חפשו לו השסע' נרג כשעלה עליה לרכוב לא הוי סייע לשוב' אלא לתקן בהסתו להקל עלי' שלא ילדי עוור ולא מקרי שאלה כבעלים ;

ד אמר לו שמור לי ואשמור לך' או שמור לי היום ואשמור לך' לכתר נהבאר כבר בסימן ט"ה ;

ו האומר לשיחתי צא והשא' אם פרתו אינה שאלה כבעל' שנא' אם בעליו עמו הבעלים ולא השליח ואם אמר לעבדו רכנעני צא והשאל עם פרתו הוי זה שאלה כבעל' שד' כעב' כיד רבו דמי' וי' אפי' סלוהו בר חורין ואינו עבדו הוא כמותו ושאלה כבעל' מקרי אפי' בשלוחו שאינו עבד אבל אם נשאל לו אפילו העבד כנעני בלא דעת רבו לא מקרי שאלה כבעלים שאין כח לעבד בלא דעת רבו כלום ;

ז האומר להבירו השאיליני היום ואשאיך למחר אין זה שאלה כבעלים דהא כשעת שהשאל לו זה היום לא היה זה נשאל לו ;

פתח' ומה שכורה מתה שמה פשעה' בה אע"ג דבטענ' זו צריך השו' ל' לישבע שבועה השימור' שמתה כדרכ' ולא פשע שהי' השבוע' שהשאלה עליו התורה אפה' אין עליו דין נלגול לישכ' ששכורה מתה אם טוען ברו' או שאינו יודע אם טוען טמא כדאמר לעיל סירצ'ר סעי' ב' שעל טענה ספק של התובע אין מגלגלין אלא א' כי רגלים לדבר שדומה שטענ' התובע היא קצת אמת כגון אריסין ושוחטין דמורי קצת היתירה ליהנות מטמון חכיריהם וכגון נילגול שבועה דטוסה שרגלים לדבר שהיא זונה שהרי קינא לה ונסתרה ולבך יש לחוש טמא זינת' אף באריסין אע"פ שאז לא היה רגלים לדבר כי הוכוח סופה על התל' אבל הכא הא אין רגלים לדבר שמתה השאלה וזהו מן השכירה הילכך מספקא אינו יכול נלגול עליו לישבע ששכורה מתה וכל זה הוא כוננת בעל הש' עם נדקרק מ' בלשונו אלא שהוא כגונסם ל' דדוקא נילגול שבוע' אין כאן שד' שבועה דאורית אבל היסתמיהא צריך ל' ואע"ג דבשאר טענת טמא של התובע אין משביעין הוי' אלא מחריסין הכא צריך היסת דאף ע"ג דלענין נילגול אמר' שאין כאן רגלים לדבר כמו שאמרנו היינו מטוס שאינו דשיא דטוסה אבל לענין היסת שפיר' יש רגלים לדבר להשביעו דטמא כורה היתיר' לומר כיון שבשעה אחת נטלתי וכתביעה אחת וטענה אחת הוא בא עלי' חל' לומר טו' שאלה וזו שכורה אפי' אנה או יאמר כבר נשלם זמן השאלה והתחיל זמן השכירה או יאמר מאן יימר שזו פשיעה היא הרי עשייה מה שעלי לעשותה וכה' הרבה היתירים שמור' לו לכך הטילו עליו שבוע' היסת שידקרק בעניינו קודם שיסבע שלא יסבע לשקר מה שלא יעשה כן בקבלת חים נל' .

שמה דין השואל פרה ושכר אחרת וכו' ב' סעיפים ;

א שאל שתי פרות טהיהם חצי היום בשאלה וחצי היום בשכירת ומחו שתייהם המסאיל אומר בזמן השאלה מתו וחתי' באונסין והלה אומר אחת מתה בזמן השאלה והאחר אינו יודע הרי האחת שמודה בה שמתה בזמן השאלה חייב לשלם וה' מודה מקצת עליה ועל השני' שטוען אינו יודע הוה ליה מחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומתוך שאינו יכול לישבע בשלם שתייהן ולא דמי להא דלעיל כסעף הקודם גבי שתי פרות אחת שאלה ואחת שכורה ואומר דאומר אינו יודע איזה מתה כדרכה שנשבע שאינו יודע ופטור ולא אמרינן פתוך שאינו יכול לישבע משלם דהתם לא הוי' על' הקיימת מודה מקצת דהא קיימת היא ומחזירה בעין ה' הילך שפטור ג' משבועה דמודה מקצת דהא הוי כמו כופר בכל ואין להקשות כי הוה נפי כופר בכל וכן בכל הנך דלעיל כסעף הקודם אע"ג דהוה כופר בכל מ' כשהשואל טוען אינו יודע הא הוי מחויי' שבועה מן התורה שלא נגנבה ול' פסע' בה אלא שמתה כדרכה ויגלגל עליו המסאיל שיסבע ששכרה מתה או ביום שהיתה שכורה מתה או בשעה שהיתה שכורה מתה ואינו יכול לישבע דהא טוען אינו יודע ומתוך שאינו יכול לישבע ישלם דהא ק' נלגול שבועה מן התורה הוא דלא דמי דהתם כיון שעיקר הבעיה שישלו לישבע עליה הוא שטמא למסאיל שהרי אינו טוען הפכה בברי לפיכך אף ע"ג שהגילגול שהוא מלגל' וטוען שאלה מתה או ביום שהיתה שאלה מתה או בשעה שהיתה שאלה מתה הוא טוען כן בכריא כשהשואל טוען שאינו יודע לא אמר' ביה מתוך שאינו יכול לישבע משלם כיון שעיקר השבועה ע' טענת טמא באה אלא נשבע שאינו יודע ונפטר טאין זה דומה לטוען מנה ומודה כחמסים ועל חמסים אמ' לא ידענא דאמר' מתוך שאינו יכול לישכ' משלם דהתם החמסי' המביאים אות' לידו שבועה טוען עליו התובע ברי כן תירצו הראשונים ז' ול' זה נראה גם בשעת דלעיל

דבש עיר שושן הלכות שאלה קעח

המסכתא שלא מדעת התלמידים ולא התלמידים בלא דעת הרב אז אינם שאלים זה לזה כלל . ולפני המועדים שדרך לדרוש לעם הלכות המועד הוא נשאל להם שהרי הוא צריך לדרוש להם דוגא בהלכות המועד וכן הדין בש"צ עם קהל שלו שאם הקהל אינם יכולין להשמט ממנו הרי הם כשאלו' לו ואם טאל מהם בשעה ההיא הוי שמירה בבעלים ואם הוא אינו יכול להשמט מהם הוא נשאל להם ואם השאל להם והם פטורים :

ד שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים פיר' בשעת שאלה היו הבעלים עמו במלאכה ונטלמו ימי השאלה וקודם שהחזירה חזר ושכרה מסנו ובשעת השכירות לא היו הבעלים עמו במלאכה ונגנבה או אכדה בימי השכירות פטור דאע"ג דבשעת שכירות לא היו הבעלים עמו כיון דבשעת שאלה היו עמו שכירות בשאלה מיטך שייכא דהא חיוב דגניבה ואבידה שריה חייב בה משעת שאלה עזיזין גמטך הוך השכירות וסחמת משיכה ראשונה בא לו חיוב זה דגניבה ואבידה וההוא בבעלים הוי' והוי כאילו היו עמו בשעת השכירות ופטור אבל אם שכרה בבעלים ונטלם זמן השכירות וקודם שהחזירה חזר ושאלה שלא בבעלים ומתה כדרכה כהא מבעיא לן בגמ' אי גימא כיון דחיוב זה דאונסין לא סחמת משיכה ראשונה בא עליה דהא חיוב דשאלה להתחייב באונסין לא שייכא בשכירות אלא שניתוקף עליו חיוב דשאלה אה"כ באמירה בעלמא שנתרצה להשאלה לו והיא עומדת באותה שעה בחציו וקני' ליה תציו והרי זה קנין אחר הוא ולא סחמת משיכה ראשונה בא לו והיה ליה שאלה שלא בבעלים או דילמא כיון דסחמת משיכה ראשונה יש עליו חיוב במקצת דהיינו דגניבה ואבידה עכשיו שנתחייב גם כאונסין יש לתרות הכל במשיכה ראשונה והוי השאלה ג"כ כאילו היו בבעלים ופטור אף כאונסין . עוד מבעיא לן בגמרא אם שאלה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים מהו וכן שכרה בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים מהו הדר שאלה בתרייהא או שכירות בתרייהא שהיו טלא בבעלים לדובתא קמיהא דהו א בבעלים או נימא הואיל ואיפסיק שאלה או שכירות בניניהוא לא שייכי זה לזה ונשארו כולתו בתיקו לפיהו כל אילו בספק שמירה בבעלים ואין מוציאין מהם ואי חפסי לא ספקין . ויא שאם שכרה בבעלי וחזר ושאלה שלא בכעליה הוי שמירה בבעלי דשאלה בשכירות גם כן מיטך שייכא :

טז שכרה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלי' כהא פשיטא לן כיון דשניהם בשכירות הוי שנייה בבעלים כמו הראשונה אבל אם הראשונה שלא בבעלים ושנייה בבעלים לא אמרינן דראשונה תגורר לשנייה להיות גם היא שלא בבעלים דגזירות הכתוב הוא להקל על השומרים דכל היכא דאיכא בעלים קו' בראשונה או בשנייה פטור :

טז בעל בנכסי מלוג טל אשחא אפי' פשע בהם ונאכדו פטור דהוי פשיעה בבעלי' שהרי היא הדין עמו במלאכה ואפילו היו שאלו' או שכרו' בידו טלא בבעלים קודם שנשאה ואחר כך נשאה מאוחה שעה שמשאה ואילך חשוב שכירות או שאלה כבעלים ואחא שאלה או שכירו' בהרייהא שהיא בבעלים ומפקעת שאלה או שכירות הראשון שהיה טלא בבעלים ופטור :

יז אשה ששאלה מאתרי' טלא בבעלים ואה"כ נשאת לבעל הבעל זכה להשתמש בשאלה כל ימי שאלתה אבל אינו עליה אלא כלוקח ואין לו דין שומר דבעל בנכסי אשה לוקח הוי לפיכך אם הדבר השאלו' נגנב או נאנס ממנו פטור אע"ג שכל הנאה קלו' שהרי הוא משהמט בה כל ימי שאלת אפי' פטור ואפי' פשע בה פטור מפני שהוא עליו כלוקח אבל האשה חייב לשל' לכשיהיו לה מעות בגן שתהאלמן או שתהגרטאן

ח שותפין ששאל אחד מהם פת"ירו הוי שאלה בבעלים דהא חבירו מושאל עמו בעסק השותפות וכן בעל השאל מאשה פרת מלוג שלה הוי שאלה בבעלים דהא היא עמו חריר במלאכתו ועל סעיף ט"ז :

ט אחד ששאל מאשה אחת פרת נכסי מלוג שלה ונשאל לו בעל האשה עמה או אשה ששאלה פרה מאחר לצורך נכסי מלוג שלה ובעל הפרה נשאל לבעלה אין זה שאלה בבעלים אע"ג שיט' לבעל הפירות בנכסי מלוג קל' אשתו קניין הפירות לאו בקניין הנוף דמי :

י שאל פרה לרבעה מבעי' בגמרא מקרי' שואל והוי' בפלל וכי ישאל איש ונומר או לא מי אמרינן וכי שאל כדשילי איניש בעינין ואין זה בכלל שאר שואל או דילמ' מעמ' דשואל הוא מטום הנאה דאית ליה ממנה והיא גמי אית ליה הנאה ויש לו כל דין שאל' . עוד מבעיא בגמרא שאלה ליראות בה שיהא נראה עשיר וחסוד כדי שלא ימשיכו בעלי בתים ויהם ממנו להקיפו מהו ממנו בעינין והאיכא או דלמא ממנו' דאית ליה ממנוא מיניה בעינין והא ליכא עוד מבעיא בגמרא שאלה לעשות בה פתות מטום פרוטה מהו ממון סחמת ממון בעינין והאיכא אודלמא כל פחות משהו פרוטה לאו כלום הוא .

שאל ב' פרות לעשות בהן שוה פרוטה מהו מי אמרינן זיל בתר שואל וסמאיל ואיכא ממנוא פרוטה או דלמא קיל בתר פרות וכל הדא ונדא ליכא ממנוא כל זה מבעיא בגמרא ולא איפשיטא לן ונשארו בספק שואל אם נתחייבו באונסין ואין מוציאין מידן ואם הפש לא מפקינן מיניה :

יא שאל מטני שותפין ונשאל לו אחר מהן מבעי' בגמרא אי היה בחלק טל אותו שנשאל לו שאלה בבעלים או לא כולו בעלין עמו בעינין והא ליכא או דילמא מההיא פלגא דדידה מיהא מ' פטור וכן שותפין ששאלו ונשאל המשאל לאחד מהם מבעי' לן או הוה לאותו השואל שאלה בבעלים או לא כולו שואל בעינין והא ליכא או דילמא בההיא פלגא דשיליה שיהא סיפטר ולא איפשיטו ונשארו בספק אי הוה שאלה בבעלים אי לא לפיכך אם מהו אינו משלים ואם הפשו הבעלי' אין מוציאין מידם ואם פשע בהם השומר דהוי פשיעה בבעלים יש אומרים אף על גב דפשיעה בבעלים פטור וכדין זה הרבר ספק אם הוא בבעלים אם לא מ' כיון שפושע הוא הוי כמזיק בידים והואילואין שם ראיה ברורה לפיטורו חייב לקלם זיש פוטרים דהואיל וספק הוא אין מוציאין מידו ואי הפש זה לא מפקינן מיניה :

יב מלמד תינוקות והנוטע לבני המדינה והסקיו להם דם וחסופר שלהם כל אילו וכיוצא שהם שכורים לכל בני העיר לעשות מלאכתם י' דווקא ביום שהוא יושב בו לעשות מלאכתו אם השאל או השכיר לאחד מבני העיר שהוא עוסק במלאכתם הרי זה שמירה בבעלים שהרי הוא פושט להם ואפי' פשע בה השומר פטור אבל הוא ששאל או ששכר מהם חייב שהם אינם שאלים או שכורים לו . ויא שאפי' אין עוסק במלאכתם בו ביום אלא שהוא זמן הראוי לו לעשות מלאכתם שאם היו שולחים לו באותה שעה טיבא לעשו' מלאכתם היה צריך לבא ולא יוכל להשמט הוי לגבייהו שאלה בבעלי' ואפי' אם צריכים להת לו שכר מ' סוכר הוא לעשות לו מלאכתו רשכר נותן לו מידו דהוה אשותפין ששכרו שכיר חודש או שנה דבכל שעה הוי שאלה בבעלים לכל אחד מהם :

יג הרב השונה לתלמידים אם הם צריכים לפטור עמו בכל מסכתא שירצה הוא ואף אם התחילו כבר מסכתא אחת יכול לשנויה לאחר' אז הוי הם כשאלו' לו שהם עמו במלאכתו ואם שאל מהם הוי שאלה בבעלי' אם הוא צריך ללמוד עמהם בכל מקו' שירצו אז הוא נשאל להם אפי' שלא בשעת הלימוד כיון שצריך ללמוד עמהם בכל עת שירצו ואם הדבר הלוי פשיעה שהם סבתא שהתחילו ונמרו ואין הרב יכול לשנות

נגיבת מסון לפיכך כל הנוגב אפי' סוה פרוטה עובר על לאו דלא הנגובו וחייב לשלם וכבר ידעת דק"ל שכל איסורו כמון הנאמרים בהורה כגון נגיבה וגזל ואונאה ודיביה וזביצא בהן יש להם שיעור שאין עובר עליהם בלאו אלא על שוה פרוט' אבל בפחות מט"פ אינו לוקה מפני שסתם בני ישראל דחפני דם ועוברים על מדהם ומוחלין על דבר קל כזה סוה דווקא פליקו ליה בפחות משהו פרוטה אבל איסורא דאורייתא סוה איכא דממו דגבי שיעורא דאיסורי מאכלות ילפי' בקראי דחצי שיעורא אוריית' כמו שכתבתי בלבוש הכלה וחור בהלב' וב סימן הרי"ב סעיף ה' נגבי שיעור דממונה הוי חצי שיעור דהיינו פחות מש"פ דאורייתא לפיכך אמרו ז"ל אסור לו לאדם לנגוב משל ישראל אפילו פס"פ מדין הזרה עוד אמרו שאסור לנגוב אפי' דרך שחוק ואפילו ע"ס להחזיר או ע"ס לשלם לו כפל שרוצה להרנותו ויודע בו שלא יקבל לכך נוגב ממנו כדי שיהנה ממנו שיכלם לו כפל או ע"ס לצערו הכל אסור כדי שלא ירגיל עצמו בכך וכל זה ילפיה בקר' שדקדקו לא ליכתוב דחטנא לאו כנגיבה ונילף מבניין אב סאנאה דפה אונאה דבשעה שאינהו לא היה ידע האי טאינה אורה דנימא דמחיל ואח"כ כשנודע לו צריך להחזירו לו אף נגיבה כן ואם כן לא הנגובו למה לי אלא ללמד לא הנגוב ע"ס למקט פי' לצעה לא הגעיה ע"ס לטלם לו השלומי כפל וכל הני דאמרן נייקו סוהורא דקרא זה שאסורין דשקולים זביאו כולם :

ב אחר הנוגב ש"פ מדין של ישראל בין מנחול בין מקטן ואחד הנוגב כמון כל נויס אסור אלא דבישראל עובר בלאו דלא הנגובו והנוגב מן הגוי אע"ג שאינו עובר בלאו עובר מדאורייתא דכתי' נבי עבד עברי הנמכר לגוי אחרי נמכר גאולה היה לו בלומר הנאלני ממנו ולא תוציאנו ממנו בעל כרחו דהוי גזילה ועוד כתיב ואכלת אה"כל העמים אשר ה' אלהיך נתן לך בזמן שהם מסורי בידך ולא כזמן שאינה מסורין ביד יוש"ם דגזילה גוי אסור והוה נגיבה אבל שע"ז כגון להטעמו בחשבון או להפקיע הלוואה מותר ובלבד שלא יודע לו לדיבא חיול השם וי"א אפילו הטעמו אסור והוי נמי בכלל גזילה אלא א"כ שעה מעצמו דאיהו אשעי אנפשיה ואין כאן גזילה או נגיבה :

ג זאחה נגב ואיזה גזלן נגבזה הלוקח בסתר ואפי' דואין אוחו כגון שוכן בחורשין ונוגב בהמות כיון שבמסין עצמו בפני רביות בכלל נגב יחשבי' ונזילן זה הלוקח בגלוי ובחוק כדכתי' בנגיבה בן יהודעי ויגזול את החנות מיר המצדו : ד זכאיסתי נקרא נגב להחייב עליה משעה שמשך דנגיבה כקנאה כמטיבה בד"א עמשכה חין ברשות הכעלים אבל כל זמן שהיה ברשות הכעלים אינו חייב עד שנגיבהנה שקנאה בהגדה אפילו ברשות הכעלים ואם הכניס לרשותו אפילו לגנו חצי דוקרפיפו אם היא משתמרת חייב דילפינן מיתורא דקרא דאם המצא המצא הנגבה בידו לרבות גנו חצי דוקרפיפו המשתמרת שקונה לו להחייב עליה אפי' לא משך ולא הגבי' אלא שעמד בפניה עד שנכנסה לשם וכת מטלם דנגב כפל דכתיב אם המצא חמצא בירו הנגבה שנים ישלם ומדכתיב על כל דבר פשע על שור על חסור על שיה ועל שלמה על כל אבידה וגו' מרבינן שעל כל דבר שינגוב חייב עליו כפל ומספח עליהם שור ושה שאם נגבה ושכחם או שכרם משלם ד' חחת השה זה החת השוד סכן כתי' בפירוש כי ינגוב איש שור או שה ושכחו או מכר חמשה בקר ישלם החת השוד וארבע צאן החת השה בד"א שבאו עדים סנגב ושכח ומכר אבל אם מודה מעצמו אינו משלם אלא הקרן דכתיב אשר ירשיעון אלקים ישלם שנים פרט למרשיע את עצמו ואפילו מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ולא אמרינן הא זהודה משום שהיה יודע שיבאו עליו עדים שראו שנגב לכן הקדים וחזרה כדי לפטור עצמו מן הכפל אפי' התורה פוטרנו מאשר ורשיעון

שיש לה נכסי מלוג שהתב' למכרה בשוכת. הגאה כופין אותה למכור ויחלם ואם הוריעה את בעלה שהיה שכורה או שאולה ואינה שלה הרי זה נכנס תחתיה לשלם דכיון שהוא כלוק' יודע שאין שלה לא יפה כמו מכחה שהרי הוא כמכתה ולא עדיף סינה והוא שנסתמשה בה אחר שהודיעה אותו או שקבל עליו להיות הוא השואל :

יח והא דאמינן טאם הדבר השואל לאשה ננגב או נאנס מן הכעל דפטור מטעם דבעל בנכסי אשה לוקה הוי ולא מטעם שמירה בכעלים אע"ג דגבי אשה ליו נפקא מינה מדין דהא נם מטעם שמירה בכעלים היה פטור דהאמ"ם נפקא מינה גזלן שהפקידו או שהשאלו דבר הנזיל לאחר אע"פ שהיה הנזיל כמלאכת השואל חייב השואל כאונסין ולא מיקרי שאלה בכעלים אלא בכעל החפץ בעצמו דאי הוה פטרינן הכעל מטעם שמירה בכעלים היה שואל מנזיל נ"כ פטור שהרי הא נ"כ אין בעל החפץ לפיכך לא פטרינן ליה אלא מטעם לוקח הלוקח בהמה לשלמים יום לא מיקרי שואל ולא שוכר דהא בלשון מקח לקחה מכל מקום כיון לאחר השלמים צריך להחזירה הוי עליה שומר חנם דחייב בפשיעה בתוך הל' :

יט כל אילו החילוקים שאמרנו בשואל שהם שאלה בכעלים נוהגין נ"כ בכל הר' שומרי' וילפינן לה מדכתי' וכי ישאל ר"ן מוסף על ענין ראשון וילמוד עליון מתחתן פי' שדין כל שאר הטומיים כתיבם למעלה משואל וילפינן להו משואל מה שואל פטור בכעלים דבפירוש כתיב ביה אם בעליו עמו לא ישלם אף בל שאר הטומיים פטורי' בכעלים :

שמו דין הזיק שור של שואל לשל' משאל או איפבא וכו' סעיף אהד :

א שאל שור בסתם והזיק שורו של שואל את שור הנשאל אפילו אם הוא הם משלם נזק שלם שהרי המשאל יוכל לומר לו אם הזיק שורי מסור דעלמא לית צריך לשלם לו בוליה דהא שמירתו שלא יזיק קבלת עיך שהרי מסתמא צריך לקבל עליו שלא יזיק ושל' יזוק השה דשור דירך אזקיה חצי נזק בעיה שלימי ליה בתמיאם קבל עליו שמירתו שלא יזיק אבל לא שלא יזוק והזיק שורו של שואל לשור הנשאל הם משלם חצי נזק ומוזר נזק חלם לא עדיף מאילו הזיק שור דעלמא דאע"ג דלא קבל עליו שלא יזוק כשכיל זה אין לו רשות להזיקו ואי הזיק תורא דמשאל לתורא דעלמא והשאלה היתה בסתם בין היה חם או מועד שואל בעי לשלמי דהא מסתמא קביל עליה שלא יזוק ושל' יזיק לפיכך אם הזיק שור המשאל את ש"פ של שואל בין הם בין מועד פטור שה' לו לשוכרו שלא יזיקנו ואם קבל עליו לסוכרו שלא יזוק אבל לא שלא יזיק והזיק לשורו של שואל נ"כ אם לו המשאל הם חצי נזק ומועד נזק שלם וכ"כ אם הזיק שור דעלמ' שהמשאל חייב בדנינה בהם ובמועד :

הלכות גניבה

שמוח איסור נגיבה ומי נקרא נגב ואיזה שעה מתחייב וכו' ח' סעיפים :

א אמרו חז"ל לא הנגוב האסור בעסירה הדבר' אינו מרבר כנוגב ממון אלא בנגב נפשות דאית ביה סיחח כיה דין ודבר הלומד מעניינו הוא סכל הלאויין הנאמרים ב' הדברות יש בהן איסור סיחח בית דין ה' לאו דלא הנגוב מיירי בלאו דאיסור סיחח ב' דלא הנגוב הנאמר בפרשת קרושים מרבר

ולא יכלה שאתם וכוין שלא יכלה להוציאם משם אם לא שטייעה לה ה'ל בצילו הוציאם הוא ויגבה ראובן מטי שרצת דהא שניהם ננכו לפיכך אם ירצה גובה מכלתו טורית שתם ברשותה. ואם ירצה יגבה משמעון שטייע לה. וכן הדין אם ראובן ננכ והטפין הגניבה כמקום טסון והוצרך לצאת מן העיר עד שאינו יכול לחברות הגניבה מן העיר ושלח אחר כך איש אחד להביא לו הגניבה ונלה לו שנגבה השליח חייב לשלם שהוא עיקר הננכ מאחר שירע שהיא גניבה. המראת את חבריו לנגוב או שלחו לנגוב ק'ל אין שליח לדבר עבירה כמבואר בכמה מקומות ואין המראת או המשלח חייב. מהו יש אומרים אם השליח אינו בר חיובה המשלח חייב דמירי הוא טעמא דאין שליח לדבר עבירה והשליח חייב והמשלח פטור אלא משום דאמרין דברי הרב ודברי התלמוד דברי פי טומעין וזה אין שייך לומר כשאין השליח בר חיובה. אשה שסברה או שסבגה והבעל אומר שנכזה ממנו עיין בלבוש הכוזב וארנסן סיפן פ'ו :

טמט

דין אשה ועבד וקטן שנגבו וכו' ה' כעופים :

א ככר אסרנו פעמים דהקשה אשה לאיש לכל משפטים שכתורה לפיכך אחר האי ואחר האשה שנגבו חייבים לשלם אלא שאשה שהיא אשת איש ונגבה אין לה לשלם משלה אם הקרן או הליפין בעין מחזירין אותו לבעלים ואם אינו בעין מסתינין עד שתתאלמן או שתתגרש ויתבענה :
ב אשת ראובן הטאילה לאשת שמעון כלי כסף וכלי זהב ויצא קול בעיר שנגבדו החפצים ושאלה אשת ראובן תפציה ושענה אשת שמעון אין לי משה לשלם שהכל של בעלי ושמעון בעלה אמר נ'כ לא אשלים לך כלום שלא נתת לי כלום ואשת ראובן טוענת נ'כ על שמעון עצמו שידרמה נעשה בהן ושמא עריין ברשותו שמורה שמעון שבאו החפצין לרשותו אלא שאינו יודע מה נעשה בהם בהא מילתא הוי דינא פטיטא טאין שמעון חייב לשלם מה שילמה ר אשתו אמנם אחר שהורה שכאן אילו החפצים לכיתו צריך לישבע שאינם ברשותו ושלא שלח בהן יד ועל פשע כמה שננכדו ונס האשה חטבע שאינה ברשותה ויכתבו עליה פסק דין שחייבת לשלם לה החפצים לכשתתאלמן או תתגרש :

ג קטן שנגב פטור מהכפל דאיש כתיב כפרישה דהקרן אם הוא בעין מחזירין לבעלים דאף על נכ דאיש כתיב אין סכרא שחפצנו התור' מלהחזירו כשהו' בעין ואם אינו בעין פטור נס מהקרן אפי' לאחר שיגדיל כיון שהתורה פוטרנו בקטנותו מאין יבא עליו החיוב כגדלותו ולא דמי לאשה שכשתתאלמן או תתגרש חייבת לשלם קרתם האשה בת חיובא הוא אפילו בעורה תחת בעלה אלא שאין לה לשלם לפיכך כשתתאלמן או תתגרש צריך לשלם מה שנחתיב' ככר אבל הקטן בקטנותו מיעוטו התורה שלא ישלם אפי' יש לו נכסים וכיון שבקטנותו לא חל עליו חיוב השלומין נס כשיגדיל אינו חייב לשלם :

ד עבד כנעני דינו כאשה כדלפינן לה מאשה לפיכך אם ננכ אם הקרן בעין מחזירו לבעלים וכפל אין לו לשלם דהא כל מה שקנה עבד קנה רבו' נס בעליו אינו חייב לשלם בשבילו כמו בהמה שהזיקה דכיון שהוא כן דעת אין בעליו יכול לשמרו שלא יזיק לאחריו ואם היינו מחייב הבעל לשלם בשבילו כשזיק אם קנישנו רבו' ילך וידליק גדישו של חבירו ונמצא מחייב רבו' מנה בכל יום אלא אם ישחזור חייב לשלם מה שנחתיב' ככר כמו באשה :

ה ראוי לכית דין להכות הקטנים על הגניבה כפי כחה של קטן כדי שלא יהו רגילין לנגב וכן אם הזיקו שאר נזקים תראויין

ירשעון אלקים וגו' ובלבד שחייב עצמו בהודאתו בקרן כגון שהורה שנגב ושכח או סבר שנמצא שבהודאתו חייב עצמו בקרן ואח'כ באו עדים שנגב ושבת וסכר הואיל וחייב עצמו בהודאתו בקרן של הגניבה הרי הודאתו הודאה גמורה היא ופטור מן הקנס אף על גב שלבסוף באו עדים אבל אם מתחילה אמר לא ננכתי וכאו עדים שנגב והרי נתחייב בקרן ובכפל ואחר כך בא והודה שנגב ושכח וסכר והרי בהודאתו זו לא חייב עצמו בכלום אלא טעי' הודאה רצה לפטור עצמו מחיוב ד' וה' של טביתה ומכירה והאח'כ באו עדי' על המכירה ומכירה שהוא טבחה ומכרה חייב תשלומי ד' וה' ואין הודאתו פועלת לו כלום כיון שבהודאתו לא חייב עצמו בכלום אמר' משום שירע שהמורה בקנס פטור הודה ולא הודה אלא מיראת העדים שירע שיכאו ויחייבוהו ובלצו הבי לא היה מודה ואין זה הודאה גמורה בכל לבושהו אין מודה בקנס פטור אלא דווק' בפני ב' ד שהם נ' מוסחים ובמקום ב' ד אבל אם הורה בפני שנים אפילו במקום ב' ד או אפי' בפני נ' וחזן למקום ב' ד הודה אינו מועיל להפטר מקנס לפי' האירנה שאין לנו בית דין הראויין לדון דיני קנסות ומוסחין בעיני דאלק' כתיב בפרט' ואין עכשיו מוסחין אין מועיל שום הודאה ליפטר מקנס וגם קנס אין רנין ונפקא מינה אם תפס אי ספקינן סיגיה ועל סעיף ה' :

ה ואילו חתשלושין כיון קרן בין כפל אם יש לו טלשלין גובין מהן ואם אין לו מטלשלין אלא קרקע יורדין להן ונבין מעידית שלו כשאר ניוקין דכתיב כהו מוטב שדחו ומיטב כרמו ישרם ואם אין לו סקרעקי או מטלשלי בזמן שהיובל נוהג דבר תורה מוכר את עצמו ומשלם לזמאת הקרן אבל בזמן הזה אינו נמכר שאין תורה עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כמו שכתבתי טעמא בלבוש ע'ו ס' רס"ז סעיף י' :

ו ננכ שנגב והגביה את חנני' ככר אמרנו שקנא' בהגבחה להחתי' עליות לפיכך אם בא אחר וסיע עם הננכ להוליכה משם אין לבעלים על השני כלום דלאו בעל דברים דידיה הוא אלא עם הננכ :

ז ראובן שראה שמעון שנכנס לבית לוי ולקח חפץ אחר ואמר משום שיש לו טענה על לוי הוא לוקחו ואחר כך בא אותו חפץ ליד ראובן והחזירו לשמעון אין לוי יכול להוציאו מיד ראובן כדון דלא רמו לשומר אבירה שצריך להשיבה ליד בעלים כיון ששמעון טוען טסן הדין נטלו מבית לוי פחמת תבעה שיש לו עליו ואם היה ראובן מחזירו ללוי היה שמעון עוין עליו כל ימיו ואם היה שמעון אחר כך הופש דבר משל ראובן לא היה צריך להחזירו לו עד שראובן היה משלם לו מה שלוי חייב לו לפי דבריו וא'כ אין ראובן חייב להציל מסון של לוי כממונו : ודווקא ששמעון יש לו שם טענה על לוי כמו שטוען רמ'ה לקחו ממנו אבל אם אין לו טענה על לוי אלא בתורה נגיבה לקחו מיד שכא ליד ראובן והוא ידע שנגוב הוא אצל שמעון חייב הוא להחזיר ללוי משום משיב אבירה ואם החזירו ליד שמעון הננכ חייב ראובן לשלם ללוי כדון שומר אבירה שפסע :

ח ראובן תבע לשמעון שנכנס להדרו ונגב ספריו והוציאה מרשותו והשיב שמעון אסת הוא שהוצאתים אבל כך היה המעשה שבקשה ממנו קרובת' כלתך להוציאם כי לא יכלה שאתם ולא ידעתי של מהיו שלה או שלך וגם לא לקחתים ולא הגבתים ממקום אך היא הגביהתם ונתנתם לי ושרחתו בשבילה ונתתי לאביה הדין הוא ששמעון חייב להחזיר הספרים לראובן כי מה היה לו ליכנס להדרו ולהוציא' הספר' שלא מרצונו כי כל המונח בכיתו של אדם הוא בחזקת שלו וגם ניכר הדבר שבין לסייע לקרובתו לגזול חמיה ומה שטוען שהיא תביחה ונתנתם לומ' הרי טוען שהיו כבדים

הלבנת גניבה

לבוש עיר שושן

שיר בו וחייב ונשאלתיקו ופן מבעיש נגב ומכרה חזן פל
 זום שיעש' בו מלאכתו או חזן ממלאכתו סתם ולא אפשיטא
 ולהרמב"ם אי תפס אין מוציאין מידו' בכל ספיקא דדינא
 ולהרא"ש מוציאין דכיון דקנס הוא אי אפטר לזכות בו. אלא
 ע"י פסק הב"ד וכל זמן שכו"ל לא פסקו אין לו זכות בו שותפין
 שנגנבו אם טבח ומכר אחד מהם לרעת חבריו הרי נעשה
 סלוחו של חבריו על חלקו וזכר אמרנו דבטביחה ומכיר' רבת'
 התורה דיש שליח כל לפיכך חייבים לשלם ד' זה בין שניהם
 זאם טבח ומכר שלא לרעת חבריו פטור אף על חלקו דבטחיחה
 פלגא דחבריה לא נעשה שליח והוא ליה כטובח ומכר אחר
 הנגב שפטור כמו שיתבאר ועל חלקו נמי פטור הואיל וליכא
 וטבח ומכרו כולו בחיובא ואע"ג דקיימא לן חמשה בקר ואפי'
 ה' חצאי בקר כדאמרין לעיל נבי נגב שור של שותפין וטבח
 ומכרו כ' שאני התם דמשום שהודה לא' מהם על חלקו פטור
 אבל בשעה שביחה הואי כוליה בחיובא ותחייב בכליה אלא
 שהוראתו פטרתו מן החצי והחצי הנשאר חייב לשלם אפילו
 ה' חצאי בקר אבל הכא בשעת טביחה ליכא חיובה בכליה.
 נגב ועמד כרין ואמר הדיין צאה לן ואחר כך הלך ושבת
 ומכר פטור מד' וה' שכיון שאמר הלו הדיין צא חן לו ה'ל
 נמר דין שח"כ לרחמייה ואינו נקמא עליה עוד נגב וכשטובח
 ומכר אחר' ה'ל נזיל עליה ונזיל אינו משלם ד' וה' אלא נגב
 אבל אם אמר לו הדיין חייב אתה ליתן לו ל' זהו נמר דין הדין
 עדיין הוא נגב עליה ואם אחר כך טבח ומכר קודם שנגמך
 הדין חייב בד' ה' שחטה הנגב ונהנבלה בידו פטור דליכא
 וטבח כולו וכן הנותר או המעקיר פטור דליכא וטבח כלל
 אבל הסותם לרפואה או לכלבים או שנמצאת טריפה חייב
 דהא ה"מ טבחה כולה אלא שנאסיה סגד אחר נגב השוחט
 את הכלאים חייב דרבא דהתורה ולא כהב"ב וזה אלא
 שור או שה ודרשו בו או לרבות את הכלאים / נגב ברשות
 הבעלים מיד שהוציא מרשות הבעלים קנאו ונעשה עליו נגב
 ואחר כך טבח או מכר חזן מרשוהו או שננבאין מרשותו
 שמשכו ונעשה עליו נגב וטבח או מכר אחר' אפי' כרשיתא
 שנגב וטבח ומכר חזן מרשותם חייב בד' וה' אבל נגב וטבח
 ומכר הכל ברשותם פטור שלא נעשה עליו נגב כל זמן שלא
 הוציאה חזן מרשות בעליה וכיון שנגיבה אין צאן אינו חייב
 על הטביחה ומכירה / היה העדר ביער והלך הנגב ביער
 כדי לנגוב מן העדר מיד שהביט בהמה והרטיניה בין
 האילנות נעשה עליה נגב כיון דקמיטר מאישי ואם טבחה
 שם חייב בד' וה' נגב ומכר בשבת או מכרה לע"ז חייב
 דליכא משום קים ליה בדרכה מיניה שאין כאן חיוב מיתה
 אבל אם נעשה המכירה כאיסור כגון שזקקה המוכר מרשותו
 הרבים להציר הלוקח ואמר ללוקח לא תקנה לך הנגיבה עד
 שתנחם כחצרך דאיסור שבת שהוציא פרה לרה"י ואיסור
 הנגיבה שנקניה לו באיזן כאחד בעת שתנחם על הקרקע וכן
 אם אמר הלוקח למוכר קיץ האנה פתאנה והקנת לי בה
 נגיבתך דה' בעת שהוא קיץ התאנה שעושה מלאכה ביובת
 נקנית לבעל התאנה הנגיבה וררי איסור שבת ואיסור נגיבה
 באיזן כאחד פטור מד' וה' דקיס ליה בדרכה מיניה דהיינו
 במיתה משום איסור שבת שעבר באותה שעה / וכן הטובח
 בשבת או שוכח לע"ז פטור מד' וה' דאיסור מיתה וחייב הר' וה'
 באיזן כאחד וק"ל בדרכה מיניה ואפי' לא התרו בו משום שבת
 וע"ז כיון שיש בו חיוב מיתה אילו התרו בו פטור דהכי ילפינן
 מקרא דכתיב סכה אדם ומכה בהמה הוקשו להדדי מה מכה
 בהמה לא חלקתה בו בין שונג למויק לחייבו ממון אף מכה
 אדם לא חלקתה בו בין שונג לפוטור כמון משעם דקיס
 ליה בדרכה מיניה ואפילו היחה נגובה לו קודם שכבר נתלויב
 קרן וכפ"ל קודם שבת וכשטובח בשבת לא בע עליה בשבת
 אלא חיובא דד' וה' שהוא כולו קנס ואין בתוכו יטוש קרן ל' /

הראויין לייסרה ולהכות וכן העכדים אם מוקיין סכין אוהה
 מכה רבה שלא יהו משולחים להזיק :

שך קצת דיני ד' וה' ונגב שנגב חלב של חבית ובו סעיף א' :

א' מפני שאין דיני עתה דיני קנסות אין אנו צריכין להאריך
 בדיני כפל ותשלום ד' וה' מכל מקום כיון דק"ל דאי
 הפש לא מפקינן מיניה ולא אמרינן דבי עכדי ליה רבנן הקנה
 לכיוק דלא ליפסד קרנא שניזק בו אבל שפי מכדי נזקיה כגון
 כפל ור' וה' לאריותו ממונא דחבריה לא עבדי ליה הקנהא
 ואפילו אי הפש מפקינן מיניה דס"ל דהא דלא מפקינן מיניה
 שיהפיש לא משום תקנחא הוא אלא דינא הו' כיון דסן התורה
 מחייב אלא שאין לנו כבבל מי שיכפנו ליתן דאין דיני דיני
 קנסות בבבל וכל כי האי נוונא עבדי אינש דינא לנפשיה ולא
 שפקינן מיניה עד דיהיב ליה כל מאי דמחייב ליה מדאורייתא
 וע"ל בסימן א' על כן נכתוב מהם מעט בדרך קצרה ודינו
 כפל קצת הזכרנו כבר ומעתה נכתוב קצת דיני השלום ד' וה'
 בדרך קצרה / נגב שטבח ומכר ל' לפני יאוש ול' ש' לאחר
 יאוש חייב ד' הח' והש' וה' החת השור דסתם וטבח או מכר
 כתיב בין לפני יאוש בין לאחר יאוש טיטע היו מעידין אוהו
 שנגב בין שאותה העדים מעידים עליו שטבח ומכר בין
 שהעידו בו אחרי שטבח ומכר לא אמרינן דכל כה וכת מעידים
 על חצי דבר דהא לא כתיב ד' וה' אלא בצירוף כל הכיות
 שכל אות דבר שלום היא כעידה דהא מחייב על הנגיבה כפל
 בלא עדי טביחה ומכירה מחייב לשלם ד' וה' על פי ערו טביחה
 ומכירה היו שני עדים על הנגיבה ואם על השחיטה אלא עד
 אחד או שהודה מה מעצמו משלם כפל ואינו משלם ד' וה'
 דמורה כנס פטור ואם לא הודה עד אחד מחייבו / נגב שור
 של שותפין וטבח או מכרו והורה לאחד מהן וכפר לשני ואחר'
 כך באו עדים שטבח ומכר משלם לזה שכפר ה' חצאי בקר'
 ולכני שהורה לו כבר פטור דהא אמרינן כודה בקנס פטור ואף
 על גב דאמרינן מודה כד' וה' ואחר כך באו עדים חייב היינו
 חייבא שלא חייב עצמו כהודאתו בקרן אבל הכא דא הי' עצמו
 בהצי הקרן כהודאתו נגב ונרן לאחר במתנה או שהקף לו או
 שפרע בחובו או שהחליפו באהר או שיתו כסכילנות לבית
 חמיו חייב וכל אילו בכלל מכירה הם עשה שליח שיכפרנה
 או שיטכנה ומכרה או טבחה סלוחו רמשה חייב אף על גב
 דקיימא לן בכל התורה כולה אין שליח לרבר עבירה והשליח
 פטור משום דברי הרב ודברי בתלמיד כו' הכא רבא התורה
 וכתב חד דהתיתירה דכתיב חתה השור החת השנה ודרישו בו
 לרבות השליח נגב ומכר לאחר והתנה עמו שלא תהא קנויית
 לו לאחר ל' יום ובתוך ל' הוכר הנגב אינו משרס ד' וה' שעדיין
 אין המכר חל ולא קרינן כאן ומכרו אג"א משלם הכפל /
 מכרה חזן מחלק אחד ממאה שבו או חזן מידה או חזן מרגלה
 או ששייר לו רבר הניתר עמה בשחיטה אינו משלם ד' וה'
 דומברו כולו משמע והרי לא מכרה כולו אבל אם שיר דבר
 שאינו ניהר עמה בשחיט כגון קרנא ונזיחא אין זה שיר וחייב
 ד' וה' ע"ש חולקין / נגב קטעה או סומא או טריפה חייב דמה
 שנגב חא פכר כולו נגב מה שותפין ומכרה חייב דאף על גב
 שלא שבר כל בהמה של אחד מהם כפל מקו' מה שנגב לכל
 אחד הא מכר כו' אבל אם היה לו שותפות בה ונגבה ומכרה
 פטור מד' וה' דלא קרינן ביה ומכרו כולו באיסור ולפיכך נגב
 משל אביו ואחר כך פת אביו ואחר כך טבח או מכר פטור מד'
 וה' שהרי בשעת טביחה ומכירה יש לו בה חלק ירושתו
 אבל אם טבח ומכר כחיי אביו חייב דכולי באיסור טבח ומכר
 נגב שליחא וקטע ממנה אבר ומכרה מבעיא כגמר' אי אמרינן
 מה שנגב הא לא פכר כולו ופטור אי גיטא מה שמכר הא לא

אמרינן הואיל והקנס חידוש הוא ליחייב אפילו במקום
 מהו כמו שאמר ר' מאיר במסנה דאין היקט לחצאין ולכלו
 מילתא איהקט דהיבא דקיס ליה במיתה פטור ממון ואין
 צ"ל היבא שנים חיה תקרו בא בשכת כנון שהיה שאלה בידו
 ושכחה בשכת לשם גניבה דחייב קרו וכפל ור' וה' באין כאחד
 דפטור מן הכל דהא בקרו פשיטא דפטור לכ"ע וכיון שפטור
 מן הקרו לא מחייב במיתה בכל ר' וה' דתשלומי ד' וה' אמרה
 דחשנה ולא תשלומי ג' וה' השוכה כיום כפורים וההרו בו
 פטור דהא איסורי יום כיפור זדונו כרת ואם לא התרו בו חייב
 דק"ל חייבי מלקיות שונגין חייבין במסון שעמהן דלא סיקרי
 קיס ליה כדרכה מיניה עשה שליח לשחוש לו הנגיבה
 בשבת ושחטה השליות בשבת לא שהננג חייב בד' וה' שהרי
 אין בו חיוב מיתה לנגב אלא לשליח דלענין איסור שבת אין
 שליח דלבר עבירה ולענין חייב ד' וה' כבר אפרנו דרבחה
 התורה לחייב הננגב אפי' ע"י שליח ויא דאפ"ה הננגב פטור
 מ'טום דהל' שחיטה שאינה ראויה דמלאכת שבת אע"פ
 בדכתבין בלבוש התכלת והחור בהלכות שבת ס"ש"ח ולא
 קרינן ביה ושכחו דלאו טמה טביחה ננגב שנגב מן הננגב
 אפי' אחר שנתייאשו הבעלים אינו חייב בכלל ולא בד' וה'
 דק"ל אע"ג שנתייאשו הבעלים לא קנאו הננגב הראשון דיאוש
 כדו לא קני וא"כ כשנגבו הננגב השני מבית הנגב הראשון
 קרינן ב' ונגוב מבית האיש ולא מבית הנגב ואם נגס טכחו
 הננגב הראשון הרי קנה הנגיבה בשינוי מעשה ובא אח' ונגבו
 ממנו אחר הטביחה הראשון משלם לבעלים ד' וה' שהרי ננגב
 ושכח ומכר והשני משלם כפל לראשון שקנאו בשינוי מעשה
 וק"ל שינוי מעשה כדו קנה נגב ומכרו ובא אחר ונגבו מן
 הליקח נגב הראשון משלם לבעלים ד' וה' דהא נגב לו ומכרו
 נגב השני אם נגבו מן הליקח אח' שנתייאשו הבעלי הראשונים
 חייב בכלל לליקח דהליקח קנאו ביאוש ושינוי רשות וקרינן
 ביה ונגוב מבית האיש ואם נגבו מן הליקח קודם שנתייאשו
 הבעלי הראשונים פטור מן הכפל השינוי רש"ב לא יאויש לא קני
 ואין זה ונגוב מבית האיש : הננגב עבדו ושטר וקרעו פטור
 מן הכפל וכן הננגב מן הגוי ומן ההקדש אינו משלם את הכפל
 אלא הקרו ודבר זה למדו מכלל ופרש וכלל והכי דרשו כתיב
 גבי כפל על כל דבר דבר פטע כלל על שור על חמור על
 ועל שלמה פרש על כל אבידה אשר יאמר וגו' חזר וכלל כלל
 ופרש וכלל אי אחא דן אלא בעין הפרט מה הפרט מפורש דבר
 הממשלל ונגופו ממון אף כל דבר הממשלל ונגופו ממון יצאו
 קרקעות שאינה ממשללין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות
 דכתיב והתנחלחם אותם ונג' יצאו שטרות שאע"פ שמשללין
 אין נופז ממון יצא הקדש דרעהו כתיב ואין הקדש רעהו וכן
 דגוי אינו בכלל רעהו : ננגב פטור חמור אפי' קודם שנפרד
 משלם כפל אע"פ שעכשיא אינו שלו ראוי להיות שלו הוא
 אחר שיפרד ובכלל רעהו הוא הננגב חלבו של חבירו ואכלו
 משלם קרו וכפל דאע"ג דמתחייב כרת באכילתו כבר נהתייב
 בגניבה קודם שבט' לידי איסור חלב :

ש"ב דין טוען טענת נגב בפקדון וכו' סעיף א'

בתיב כתיב איש אל רעהו כסף או כל' לשמור ונגב
 מבית האיש אם ימצא הננגב ישלם שנים ואם לא ימצא
 הננגב ונקרב ב"ה אל האלוקי' אם לא ש"ח יד במלאכת רעהו
 ונומר אשר ירשיעון אלקי' ישלם שנים לרעהו ודקדקו חז"ל
 דפשי' דהאי קרא דאם לא ימצא הנגב על כרחך בטוען טענת
 נגב משתעי בנגב עצמו מאי קאמר אם לא ימצא הננגב ונומר
 אשר ירשיעון אלוקים ישלם שנים ונומר מי ישלם שנים אם
 לא ימצא הננגב לפי קנסה התורה אם אין כאן נגב אלא על
 כרחך הכי פירושו דפרשה זו ביותן איש ונומר ונגב מבית
 האיש כלומר שטוען הנפקד שנגבב שכנו הפקדון אם ימצא
 הננגב כמו שטען אז ישלם הננגב שנים ואם לא ימצא הננגב
 כמו שטען אלא הפקדון שטען עליו שנגבב עדיין הוא בידו
 נברשאו ונקרב בעל הבית עמו אל הארקים וישביענו אם לא
 שלח ידו ונומר אז על כל דבר פטע כלומר שימצא שפטע
 והיה שקרו בשבועתו שיעידו עדים שהו' עצמו נגבו וירשיעוהו
 על פי אותן העדים אז ישלם הוא שנים לרעהו שכיון שטען
 שנגבב ממנו והוא עדיין אצלו הרי עשה עצמו כנגב ויש עליו
 דין נגב לשלם כפל והוקא שנשבע קודם שבאו העדים אבל
 אם לא נשבע אף על נכ טכאו עדים ששקר טען והפקדון
 עדיין בידו אינו חייב כפל דבתב' ונקרב בעל הבית אל האלקי'
 שפירושו לשבועה אתה אומר לטבועה או אינו אלא לרין
 שכיון שבא לדין וכפר לומר נגבבה מיד נתחייב כפל אם באו
 עדים שהוא בידו אי אפשר לומר כן שיש כירינו קבלה ג'ש
 נאמר כאן כש"ח שליחות יד אם לא שלח ידו ונומר ונאמר
 למטה בש"ש שליחות יד שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא
 שלח ידו וגו' מה להלן שבועה דבפ' כתיב בה אף כאן טכועה
 והרי למדנו שהטוען על פקדון שבכיתו שנגבב ונשבע על זה
 ואח"כ באו עדים שנשבע לשקר ושהיה הפקדון בידו בשעה
 שנשבע דינו כנגב וחייב בכלל ואם טכח או סכר משלם ד'
 וה' כרין נגב ממש אבל אם לא נשבע קודם טכאו עדים לא
 ורוקא טוען טענת נגב ונשבע ובאו עדים חייב כפל טכז
 משמע ונגוב וגו' ואם לא ימצא הננגב אלא ה' עצמו הננגב ישלם
 שנים שעשה בטענתו את עצמו נגב אבל טוען טענת אבד
 ונשבע ובאו עדי' לא חייבתו התורה כפל ואם טען טענת אבד
 ונשבע על זה ונפטר והורה ששקר נשבע שאבד וחזר וטען
 ננגב ובא בפני ב"ד אחר שלא ידעו שנשבע כבר וחיבוהו
 שבועה ונשבע ואח"כ באו עדים והכחיתוהו פטור מכפל דכיון
 שכבר נפטר מן הבעלי' בשבועת ראשונה שנשבע שאבד ואע"ג

כשנאבד והרי באה איסור שבת קודם חיוב התשלומין וכל זמן
 שהוא עדיין בעין לעולם צריך להחזירו דברשות דמריה רוא :
 וכן הבא במחלת נגב כלים ושברן פטור שקנאן בדמי' טבל
 המוצא את הנגב בטעה שחותר את הבית לנגוב מותר להורגו
 דכתי' אם במחלת ימצא הנגב שחותר הבית לנגוב ופמצ' טס
 והופת אין לו דמי' כלום אין זו רציחה שהרי הוא כמת מעיקרו
 שהרי זה להורגך בא שאדם יודע שאין אדם מעמי' עצמו ורוקא
 שנוטלין ממינו ושחוק וא"כ ודאי ע"מ כן בא שאם יעמוד בעל
 הממון כנגדו יהרגנו ואמר תורה הבא להורגך היטבם להורגו
 לפיכך כל דבר שהוא עושה שיש בו חיוב ממון כנון שהיו את
 חבירו או שטבח ומכר פטור ורוק' שאין הכלי שנגב בעין כנון
 ששברו אבל אם הו' בעין צריך להחזירו דברשות' דמריה קאי
 ורוק' שטכרם בעודו כמחלת' אבל אם שברם אח"כ חייב לשלם
 דברשות' דמריהו הוי עד שעת שקורת ובהיא טענה לאו חיוב
 פיתה איבא ויש בא במחלת' שחייב לשלם כנון אב שחותר
 על בנו שאותו אין בו חיו' מיתה דקי"לן שלא בא להרוג שרשמי
 האב על הבן כאשר יתכאר לקמן בע"ה בדיני נפשות :

ש"ב דין טוען טענת נגב בפקדון וכו' סעיף א'

א' יש נגב שפטור מ'שלם ואי' זה טכא לו עם חו'תתשלומין
 חיוב מיתה כנון הננגב כיוס בשבת ולא הנגיבה ברשות
 יבעלים אלא היה מנדרו ומוציאו מרשות הבעלים לרשו' הרבים
 וחבר ידולמפתן הבית תוך שלש טפחים סמוך לארץ והפילו
 לתוכה שאיסור שבת ואיסור גניבה כאין' כאחד ונאכדו שם
 מיד כנון דשידניהו לנהרא הרי זה פטור מתשלומין דקיס ליה
 בדיכה מיניה אבל אם נגב כיוס בשפת והנגיבה שם ברשות
 היתד ואח"כ הוציאו לרשות הרבי' והשליכו לנהר חייב לשלם
 שהרי איסור גניבה כאח' קודם שנתייבב כאיסור סקילה וכן
 גל כיצא בזה וכן אפי' כששניהם באין כאחד ולא נאבד מיד
 אלא אחר זמן שחייב לשלם דלא באה חיוב התשלומין אלא

ש"ב דין הננגב בים בשבת וכו' סעיף א'

א' יש נגב שפטור מ'שלם ואי' זה טכא לו עם חו'תתשלומין
 חיוב מיתה כנון הננגב כיוס בשבת ולא הנגיבה ברשות
 יבעלים אלא היה מנדרו ומוציאו מרשות הבעלים לרשו' הרבים
 וחבר ידולמפתן הבית תוך שלש טפחים סמוך לארץ והפילו
 לתוכה שאיסור שבת ואיסור גניבה כאין' כאחד ונאכדו שם
 מיד כנון דשידניהו לנהרא הרי זה פטור מתשלומין דקיס ליה
 בדיכה מיניה אבל אם נגב כיוס בשפת והנגיבה שם ברשות
 היתד ואח"כ הוציאו לרשות הרבי' והשליכו לנהר חייב לשלם
 שהרי איסור גניבה כאח' קודם שנתייבב כאיסור סקילה וכן
 גל כיצא בזה וכן אפי' כששניהם באין כאחד ולא נאבד מיד
 אלא אחר זמן שחייב לשלם דלא באה חיוב התשלומין אלא

דעבסא מודה שלשקר נשבע במה שאמר שאבד אלא שאומר
 נגנב נאסגבלא שכועה לומר שנגנב אלא שהב' שלא ידעו
 שנשבע כבר שאינה ברשותו אלא שנאברה הסביעויה שנגנב
 שבע' ע' האחרונה לאו שבועת הדיינין היא לחייבו כפל דכיון
 דנשבע כהחלה טוב לא היה מחוייב שביעה זו לבעלי' והיתה
 השבועה האחרונה כשבועת חנם ושבועת כזו אינה מביאו
 לירי כפל' א' שאם שלח ביד החלה ואח"כ טען שענת נגב
 מע"פ שנשבע ובאו עדים פטור דכיון ששלח ביד נעשה עליו
 גזלן וחייב באונסין וא"כ כשטוען אח"כ שנגנב ממנו ונשבע
 לא פטר עצמו בשבועתו מכלום דאפי' היה האמה כן שנגנב
 לא היה נשאל שישלם שהרי חייב באונסין לפיכך גם השבועה
 שנשבע על זה לשקר הו' כשבועת חנם ואינה מביאתו לירי
 כפל ומפרסים לקרא נ"כ הבי ונקרב בעל הבית אל האלקים
 להשביעו אם לא שלח ויונו' ואז אם נשבע לשקר על
 הגניבה ישלם שני' אבל אם שלח ויונו' א"פ שנשבע לשקר
 לא ישלם שנים וי"א אע"פ דשלח ביד החלה ונחתי באונסין
 א"פ אם נשבע אח"כ לשקר שנגנב ובאו עדים חייב כפל וה"ק
 קרא ונקרב בעל הבית אל האלקים ליטבע שנגנב ונס צריך
 לישבע שלא שלח ביד והוקיש הכתיב השבועה דשלא שלח
 בה יד לשבועה שנשבע שנגנבה ממנו מה שבועה שנגנבה
 אם נהגלה אח"כ שיא נגנבה אלא הוא עצמו נגבה ישלם
 שנים אף שבועה שלא שלח בה יד אפילו אם נהגלה אחר כך
 ששלח בה יד תחלה אף על נכ דמשהיחות יד ואילך קאי עליה
 באונסין א"פ צריך לשלם שני' ב' שביל שבועת שקר שנשבע
 שנגנבה ואם מתחלה טען שענת נגב ונשבע ובאו עדים
 וחזר וטען שענת נגב ונשבע ובאו עדים וכן אפ"כמה פעמים
 זה אחר זה חייב כפל על כל שבועה ושבועה שאם כבר ונשבע
 ה' פעמים מטלם הקרן וה' פעמים כפל על ה' שבועת שכן מצינו
 בחי' ש' יבית' הגורר חמישיה הרבה לקרן אחד שנשבע
 עליו והודה וחזר וכפר ונשבע והורה דחייב וחמשה יוסף
 עליו וקרין ח' אסורין בקמץ תחת הגזו ומסיק שפירושו
 חמישיה הרבה הג' ה' לכל' הפקד לשנים ושענו
 נגנב ונשבעו שניהם והורה אחר שנשבע לשקר והרוי חייב
 עצמו בחוסש ועל השני באו עדים שלשקר נשבע הקרן
 משלימין בין שניהם ובכפל כמע' ל' כגמרא מי אמרין דהא
 דאמר התורה בטען שענת נגב ובאו עדים שחייב כפל על
 הגניבה ולא חייבהו גם בחוסש משום השבועת שקר כמו
 שחייבה חומש בכל הנשבע לשקר היינו כהר נברא שלא
 דצח' התורה לחייב חוסש וכפל על ממון אחד לאיש אחד אבל
 בתרי נברי כגון הכא האחד מטלם חומש על הוראתו והשני
 מטלם כפל על חלקו שבאו עדים או נימא התורה הקפידת
 שלא לשלם חוסש וכפל על ממון אחד והכא כיון שהאחד
 שהורה פטור ככפל וחייב בחומש גם השני אין צריך לשלם
 כפל במקום חומש של השני וחומש נאציטא שלא ישלם השני
 דהא חומש כפרת הוא וזה אינו חפץ בכפרה דהא לא הורה
 ונאמר בחיקו וכבה הרמב"ם לפיכך אין שחייבין אותו כפל ואם
 הפ' לא מקינ' מינה ורבינו עקב בעל השורים ורבינו נהב
 דלישנא דגמרא לא משמע הכי אלא משמע דבכפל פשיטא
 דמחייב אותו שכאו עליו עדים ולא מבעיא ליה אלא בחי' ש'
 משום דנכי חומש כתיב בראשי וחמשה הקיס החומש לראש
 שאר הקרן לומר ממון חמשה' כראש דהיינו שאינו מטלם
 אלא הקרן שהוא נקרא ראש מסיף חומש אבל ממון שאין
 מטלם כראש כלומר אלא דאיכא כפל בהדיה אינו צריך
 לשלם חוסש ומבעיא ליה ממון המחייבו כפל פטורו מן
 החומש או דילמא שבועה המחייבו כפל פוטרתו מן החומש
 כלומר בהפקד אצל שנים ונשבעו ואחר הורה והשני באו
 עליו עדים באותו שבאו עליו עדים פשיטא ליה דמטלם כפל
 אינו מטלם חומש בראשן דממון שאינו מטלם כראש הוא

ולא מבעיא ליה אלא א"ל אותו שהורה מטלם חומש אם לא
 מי נימא ממון דאיכא כפל בהדיה אינו מסיף חומש וה"ג נ"ב
 האי ממונא שא"כ כפל בהדיה ואין צריך להוסיף חומש או
 דילמא שבועה המחייבו כפל פוטרתו מן חומש וה"ג דפטור
 מחומש היכא דאיכא כפל כהר נברא אבל כתיב נברי דהאי
 שלא באו עליו עדים אינו מטלם כפל צריך להוסיף חומש
 ולא אפשיטא הבע המפקד פקדונו לנפקד ונשבע שנגנב
 והוכר הנגב והבע הנפקד לנגב והורה שנגבו ואח"כ הבעו
 המפקד לנגב וכפר ונשבע ובאו עדים אם באמת נשבע
 הנפקד כשנשבע שנגנבה ונמצא שהוא כן נמצא שברין היה
 כושל עריו להכוע הנגב שאף על פי שכבר יצא מירי בעלים
 כשבועהו מכל מקום עליו מוטל להחזיר אהדיה להודיע
 שנשבע באמה ונס כשנחברר שנשבע באמת כשהמא ניחא
 ליה למפקד דחיהו בידה דהיאך דהא נמצא שח' איש נאמן
 ואם כן ה' לרוא כבעל וכשהורה לו הנגב נפטר מן הכפל ואין
 לו לנגב עוד עסק קס המפקד לפיכך כשהבעה המפקד לא
 היה צריך להיבי לו דלאו בעל דכרי דידה הוה וכפירתו שנפר
 לו אינה כלום ולא הירצויד לישבע וכשהשביעוהו ה' כסו
 שבועת חנם שאינה מביאה לירי כפל ומטלם הנגב הקרן
 ואם יסקר נשבע הנפקד כגון שטען נאנסה או נגנבה באונס
 ומצא אונסיה כפשיעתי כיון דכנלי סילא דשקרן הוא אגן
 סהרי דלא ניהא ליה למרה דלדויה האי הו שוכר עליה הרי
 אינו כבעל והכיערה שחכע לנגב לאו הבעה היא וגם הוראתו
 דו אינה הודאה וכשמבעו אחר כך המפקד לנגב וכפר ונשבע
 מטלם הנגב קרן וכפל למפקד וי"א שהנפקד אע"פ שלשקר
 נשבע כיון שיש להסתפק בו שכא היה סחחרס והיה מטלם
 למפקד ושמא עויזן בעל זופקדון סיקרי לפיכך הבעלים אין
 מוציאין הכפל מיד הנגב ואם הפטור אין מוציאין מידם רבש
 המפקד לנפקד ושלם ואח"כ הוכר רנגב תכועו הנפקד והודת
 לו פשיטא שפשיטא מן הכפל שהיה הוא הבעל שכבר שלם
 למפקד אבל אם הבעו המפקד החלה והודה ל' שנגב ואחר
 כך הבעו הנפקד וכפר ונשבע ובאו עדים שנגב ותבעו הנפקד
 בעד קרן וכפר בהא מבעיא לן אם ההודאה כהודא למפקד
 פוטרתו מן הכפל או לא מי כצואמר ליה שומר לבעלי' זהו
 כיון דשקליהו דמי אסתלקוהו לכו מהכא ואין ההודאה שהורה
 לכס פוטרתו או דילכא בעלים מצו אמרי ליה כי הכי דאת
 עבדת לן מילחא כלומר הואיל ועשיה עפני טובה ששלמת
 לנו לפני משרה הדין עלן דידן נמי רטיא למיעבד לך מילחא
 דטיבוחא לאהרורי בהר נגבא ולמתבעיה ותבעיהן חביעה
 ואם כן גם הודאתו הודאה ופוטרתו מן הכפל ולא אפשיטא
 לפיכך אין מוציאין הכפל מיד הנגב ואם הפ' הנפקד אין
 מוציאין מידו הטוען שענת נגב בפקדון של קטן פטור
 דכתיב כי יהן איש ואין נתינת קטן כלום לפיכך גם אין
 שבועתו מביאתו לירי כפל ולא מבעיא נהנו לו כשהוא קטן
 והבעו כשהוא קטן שפטור אלא אפי' נהנו לו כשהוא קטן
 והבעו כשהוא גדול נמי פטור דכתיב כי יהן איש וגומר עד
 האלקים יבא דבר שניהם שהא הנתינתו החביעה כשהוא
 איש הטוען שענת נגב כאכירה שמצא אכירה וטען
 נגנבה ונשבע ואחר כך באו עדים שהיה ככיהו ריע
 כטוען שענת נגב בפקדון להחייב בכפל וד' וק' דכתיב
 בפרשה זו על כל אבד' אשר יאמר וגומר אשר ירשעון אלקין
 ושלם שנים :

נשתנית הגניבה ביד הנגב או שנתיישא
 בעליה ממנו ובוד' סעיפים :

שנב

א כתיב אם המצא המצא בידו הנניב' וגו' חיים שנים ישרים ודקרו דל אפאי קאמר רחמנא חיים כגניבה אלא הק אחיי לקרן בעין שנכב כלומר בעד הגניבה ישרים ב' כמו שהיתה שוה בחיים כשנכב אותם ואע"ג שעבשו היא מהה ואינה שוה ב' כ' כמו שהיתה שוה בחיים כשנכב לפיכך אמרו נכב בהמה או כלי וכיוצא בזה שהיתה שוה בשעת הגניבה ארבע ועבשו בשע' העמרה ברין אינו שוה אלא סני' ושחמה או מכרה או שבר הכלי בידים אונשבר מאליו משלם קרן כשעת גניבה וזהו החיוב לקרן כדון שנכב וכפל וד' וה' כשעת העמרה ברין שכן משמע קרא וכפל אשר ירשיעון אלקים ישרים שני' בשעה שמרשיעו הדיין דהשן במסר הדין חל עליו חיוב השנים שהוא הכפל וה' בד' וה' שהם קנס אבל שבר הכלי בידים שהוא הקרן אע"ג דהזול קודם ששברו משלם כשעת הגניבה שאל"כ יהא חוטא גשבר' ואם היה שוה בשעת גניבה שנים זבשעת העמרה ברין ד' אם שבת אי מכר או שבר הכלי או אבדו בידים משלם קרן כשעת הגניבה וכפל וד' וה' כשעת העמרה ברין . ואם מתה הברמה מאליה ואבד הכלי מאליו משלם הכל קרן וכפל וד' וה' כשעת הגניבה כיון שאינה בעין בשעת העמרה ברין שאם היה בעין הוק' כחז' כמו שהיא אפי' הוקרה ועל סימן סס"ב סעיף י' :

ד נכב וכחשה או פסמה או נחטחה או הפסמה מאליה היו דינא כמו ביוקרא וזולא ואם שבת או מכר משלם קרן כשעת הגניבה וכפל וד' וה' כשעת העמרה ברין . אבל אם הוציא עליה הוצאה והשמינה בין קרן בין כפל וד' וה' אינו משלם אלא כשעת גניבה וכן אם הכחישה בידים משלם הכל הקרן והכפל וד' וה' כשעת הגניבה דאם השמינה מצי למימר לבעליה אנה פסומנא ואת שקלת ואם הכחישה הבעל אומר לו מה לי קטלת כולה מה לי קטלת פלגא :

ה נכב כלי ושברו או פחתו בידים או נשברו או נפחת מאליו אין אומרים יתן השברים לבעלים ויטלים עליהם מה שפחת אלא הוא ישול את הסברים ויתן לבעלים כלי שלם או דמיו וכן הדין בגזול ולא דמי לשלם נזקין דשמן להן השבר' אי בעית אימא קרא ואכ"א סברא אי בעית אימא קרא נבי נכב כתיב חיים שנים ישרים חיים ולא מהים וכגזול כתיב אשר נזל בעין שגזל יחזיר לאפקי שברים אבל כשאר נזקין כתיב והמת יהיה לו מלמד שהבעלים מספלין בגבילה . אבל סברא והיינו שעמא נכב וגזול מיד שהוציאו הגניב' את הגזילה מרשות בעלי' קנה אותה והיא שלהם ונשבר או נפחת בר' שח נשבר ונפחת והם צריכים לשלם מה שנכבו וגזלו אבל כז' לא קנה הרבר הגזול ואינו חייב לשלם אלא כה שהזיק לפיכך אם הבעלי רוצים ליטול הכלי ושהנכב והגזול יטלו עליהם מה שנפחת שומעין להם דלא אמרו שחייבים ליתן כלי שלם או דמיו אלא משים הקנת הבעלים ואם הם אינם רוצים בהקנת הרשות בידם ושומעין להם מהיה כל זה דווקא אם יש להם מעות לשלם אבל אם אין להם מעות לא גריעו שברים אילו משאר מסלמלין ושמן אותה לבעלים :

ו נכב או גזל ולא נתייאסו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו לא הנכב והגזול ולא הבעלי הנכב והגזול לא שהרי אינו שלהם ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו והבעלים לפי דעתנו ברשותם ואיש כי יקדיש ביהו קדש אמר רחמנא מה יקדישו ברשותו אף כל שברשותו אפי' יש להם עדי גזילה ונכב' שיכולים להוציאם כדנינים אפילו הכי אינו קדש שהרי עדיין אינו ברשותו דמחוסר גובינ' במה דברים אמורים במסלמלין אבל במקרקע אסי' לבעלים עדים שיכולים להוציאם כדנינים יכולים הבעלים להקדישו דקרקע אינה גזולה וכל דיכא דאיהא ברשותה דמרה איהא ואינה

מחוסר גובינא :

לא א ז זי שנה נכב

א כתיב והשיב את הגזילה אשר גזל והאי אשר נזל פתור הוא בזה שיש את הגזילה סני ודרשו בו שאם היא בעין שגזל בגניבה לפיכך אמרו אם נשתנה שם הגניבה ביד הנכב כגון שנכב שלהונעש' איל עגל וניעשה שור קנא' בשינוי השם ואין צריך להחזיר אלא דמיה ומשלם כפל וקרן כמו שהיתה שוה בשעת הגניבה לפיכך אם שבתו או מכרו אחר כך פטור סד' וה' דשלו הוא פטור' דשלו הוא מוכר שכבר קנאו בשינוי השם וכן כל שינוי ביוצא בזה שאינו חוזר לברייתו קונה ואין צריך להחזיר אלא הדמים אבל שינוי החוזר לברייתו אינו נקרא שינוי ואינו קונה אפילו שדרבנן וכסי' ש"ס יתבאר בע"ה איזה נקרא שינוי החוזר :

ב יאוש אינו קונה מן החורה דכתיב קרבנו ודרשינן ולא הגזול שאם נזל בהמת חולין והקדיש' לקרבן אינו עולה לו לרצון ופרכינן אימת אי לפני יאוש פשיט' אלא לאחר יאוש ואי יאוש קני הוי שלו ואמאי אינה עולה לרצון אלא ש"ס יאוש לא קני וצריך להחזירה מהו אם יש עם היאוש שינוי השם אפי' הוא גרוע שחוזר לברייתו יש אומרים שקונה מן החורה ואינו צריך להחזיר לו אלא הדמים :

ג ואם יש עם היאוש שינוי רשות כגון שמכרו הנכב לאחר שנתייאסו הבעלים קנאו הלוהק וי' א בין שנתייאסו הבעלים ואחר כך מכרו הנכב בין שמכר הנכב ואחר כך נתייאשו קנה לענין שאין הקונה צריך להחזיר נוף הגניבה אבל מחזיר את הדמים אם לקח מנגב מפורסם ואם לא היה נכב מפורסם אינו שינוי נותן כלום לא חפץ ולא דמים מפני תק' השוק וי' א אפי' כנגב מפורסם אינו נותן כלום ועל סימן שנו' :

ד אין נקרא שינוי רשעה אלא במוכר או נותן אבל אם מת והורישו לנכב' איהו שינוי רשות דרשות יורש לאו כרשות לוקח דמי אלא עדיין ברשות המוריש עצמו הוא ועל סי' שס"א ושם יתבאר עוד איזה נקרא שינוי רשות :

שני

השביחה הגניבה ביד הנכב וכו' סעיפים :

א היתה הגניבה ביד הגניב והשביחה מאליה כגון כבשה שהיתה מעוברת כשעת גניבה וילדה וצו שהיתה טעונה בשעת גניבה וגזזה משלם אותה ואת גזוזתיה ואת ילדותיה שאין זה שינוי וברשות דמרה אשבח והוא עדיין לא נתייאש אבל אם לאחר יאוש ילדה וגזזה משלם כשעת הגניבה דאע"ג דיאוש בדי לא קנה מ"מ השבח שהשביח אף ע"פ שבא מאליו תקנו חכמים ז"ל שהיא של הנכב מפני תקנת הסבי' ואם הוציא עליה הוצאה והשביחה כגון שפסמה הרי השבח של נכב אפי' לפני יאוש דהא פהוצא' שלו השביחה ואין סברא שיקח אותו הנזול וי' א דאפי' שבח הבא מאליו כגון מעוברת וילדה טעונה וגזזה הוא של הנכב ואפילו קורס יאוש שקנאן בשינוי שאין לך שינוי גדול מזה דהא הוי מעיקרא גופא מליא וחשאת גופא סריקא וה' אם נכב כבשה ריקנית ונתעברה אצלו או רחל וגזזה ונטענ' אצלו שהשבח של הנכב אף על נב שחכעותו הבעלים בעורו עליה' וכ"ש אם נכבה ריקנית ונתעברה וילדה או גזזה ונטענה וגזזה שהגזזה והולדות של הנכב :

ב כתיב והשיב את הגזילה לפיכך כל זמן שהגניבה עצמה היא ביד הנכב ולא נשתנית חוזר לבעלים בין לפני יאוש בין לאחר יאוש אלא שלאחר יאוש השבח לנגב מפני תקנת הסבי' כמו שנתבאר אבל אם נשתני' הגניב' ביד הנכב קנאה דכתיב אשר נזל אם היא בעין שגזל יחזיר' ואם אינה בעין שגזל קנא' וקנה שבתה אפי' לפני יאוש ואינו משלם אלא דמים מה שהיה' שוה בשעת הגניבה ועל כסי' ס"ב עוד מדינים אלו :

* לבוש עיר שושן הלבוש גניבת * * * *

שנה

נגב שהחזיר הגניב' שלא מדעת בעליה
וכונ' סעיפים :

א הנוגב חפץ מבית חבירו והחזירו למקומו ולא ידעו הבעלי' שהחזירו אם ידעו הבעלים קודם שהחזירו שנגנב מהם אע"פ שהחזירו הנגב אחר לחוך בית הבעלים לא הוי הטבה מעליא ולא נפטר הנגב דכיון שידע הבעל שנגנבה נתיאש מלשמורו עוד ועכשיו שהחזירו לא ידע שיטמרנו והוא באחריו הנגב עד שידעו הבעלי' שהחזירו כגון שמנה את הפציו ומצאן שלימים מיהו כסמנא ומנאם שלימים נפטר הנגב אף על פי שלא ידעו הבעלים בשעה שהחזירו לפיכך אם נגב לו מעות א והבליעם לו בחשבון ונהנם לחוך כיסו שישובו כבר מעות שלו יצא דקימאלן אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה וכיון שישוב מעות כבר משהא משמש בו כבר וידע כמה היו בו ולאחר שהחזיר הנגב נס הנגיבה להיך הכיס אף על פי שלא ידע הבעל בחזרה מ"מ משהא מיד אחר שהחזיר הנגב חזר ומנה המעות שבכיס שהרי אדם עשוי למשמש בכיסו בכל עת ונדע לו שיש לו מהיר בכיסו וכיון שנודע לו יצא הנגב ידי הטבה אבל אם זרקם הנגב לכיס של רבעל שאין בו כלום לא יצא דכיון שאין לבעל בכיס זה מעות אינו עשוי למשמש בו וחיוב הנגב באחריו הנגיבה או הנזילה עד שידועני לבעל שהחזיר כך וכך לכיס פלו' ואם לא נודע לבעלי קודם שהחזיר הנגב שנגנב מהם מיד כשהחזירם הנגב לבקוקן יצא אע"פ שלא מנאם הבעלים דהא לא נתייאשו הבעלים בעולם כשהחזירם ומשהא יטמרוהו :

ב בר"א בדבר שאין בו רוה חיים שאינו זד' למקום שמניחו שם כשכחו וראבל הנגב טלה מן העדר וידעו הבעלי' שנגנב והחזירו הנגב לעדר שלא מדעת הבעלים ומת או נגנב קודם שנודע לבעל וגם לא בנה את הצאן חיי' הנגב באחריותו אבל אם מנה הבעל את הצאן ומצאן שלימים פשור ואם לא ידעו הבעלי' לא בגניבתו ויא' נהרתו אע"פ שמנה הבעל את הצאן אחר החזרה ומצאן שלימים אפ"ה חיוב הנגב באחריותו עד שידוע את הבעלים שיטמרו את הטלה שהרי על ידי גניבתו שהולכו לנגבו למר טלה זה דרך אחר' חץ מדרך שאר הצאן שבעדר זה הבעל לא ידע שיטמרנו מזה לפיכך וידוענו הנגב שיטמרו שמינה מעולה :

ג בר"א שנפטר בשמחורו למקיננו בנגב הנוגב מבית הבעלי' אבל שימר שנגב מרשית עצמו כגון שהופקד אותו כים או ט"ה ויש עדים שנגבו ממקום שהניחו שם אע"פ שיש עדים שהחזירו למקומו חייב באחריותו עד שידוע לבעלים שמיד שנגב אינו נאמן עוד לבעל להיות שומר עליו וכלתה ליה שמינה והרי הוא כאילו לא החזירו עד שידוע לבעלים :

שנה

אמור לקנות שום דבר מן הנגב והקונה
ממנו ודין מפורסם או אינו מפורסם ובו
סעיפים :

א אמור לקנו' מן הנגב דבר שיש לחיש שנגבו והקונה עון גדול הוא שמחזיק ידי עוברי עברה שגורם לו לגניב פסול אחר' שאם לא היה מוצא מי שקונ' ממנו לא היה נוגב כדאמרי אינשי לאן עכברא נגב אלא חורא נגב לפיכך אסור לסייע לנגב כשום דבר הלכיו' לנגוב כגון ההיא איתת' דאמר' לנפח שיעשה לה במסתר שתי מפהחות וקנאה ממנו ביוקר ואמרו שהנפח ראוי ליענש דכיון שעשא' במסתר ושלמה ביוקר היה לו להרניש שכונתה היה כדי לנגוב מנכסי בעלה ולא היה לו לסייע לה דלא עכברא נגב בו' וכן כל כיוצא בזה :

ב הקונה נגיבה מן הנגב קודם שנתייאשו הבעלים ואח"כ הוכר הנגב ובאו עדים ואמרו שזה החפץ שמכר לפלוני נגבו הוא בפנינו צריך להחזירו לבעלים אבל הבעלים צריכין ליתן ללוקח המעות שנתן לנגב אע"פ שהוכר הנגב והיה יכול הלוקח להובעו שיחזירו לו מעותיו אפ"ה הקנו חז' שאינו צרי' להחזירו לבעליו אלא עד שיתן לו מעותיו מפני תקנת השוק שא"כ אין אדם יכול לקנות שום דבר בשוק שמה נגוב הוא ויפסיד מעותיו ואצ"ל כשלא הוכר הנגב שצריך ליתן ללוקח מעותיו ולא יפסיד הלוקח מעותיו מפני הק' השוק כד' א בנגב שאינו מפורסם שאין הלוקח פושע דמנין היה לו לירע שנגוב הוא אבל בנגב מפורס' לא עשו בו תקנת השוק וצריך להחזירו לבעלים בלא מעות שיהא היה לו לקנהו ממנו והוא יוציא מעותיו מהנגב ויא' דאף בנגב מפורסם עשו תקנת השוק וצרי' להחזיר ללוקח מעותיו אלא א"כ ידע הלוקח שזה הרבר שקנה הוא נגוב אחרו ואע"פ קנהו כסנו שאז צריך להחזיר בלא דמי' ואפי' לא רוצה הנגב להחזיר לו מעותיו אין כפיין אותו דאמרי' היאיל וידע שהוא נגוב המעות שנתן לשם סחנה נחנה וקנא' הנגב' מיהו אם אמר הלוקח לטובה נחמנוני כי אמרתיו פן יקנהו אינשי דלא מעלי ולא יחזירוהו נאמן וצריך הבעל בית' להחזיר לו מעותיו אפילו בנגב מפורסם לכו' והוא יתבע את הנגב :

ג ואם נתייאשו בעלים מהנגיבה בין שנתייאשו ואחר כך מכרו הנגב בין שנתייאשו אחר שמכרו קנאו לוקח ביאוש ושינוי רשות מיהו' דיאוש ושינוי רשות אין קונין לגמרי אלא לענין שאינו צריך להחזיר נוף הנגיבה עצמה לבעליה אבל צריך ליתן להם דמי הגניב' אם קנאה מגנב מפורסם לפי הדעת שכחתי דנגב מפורסם לא עשו בו תקנת השוק אלא לפי דמי' דאף בנגב מפורסם עשו בו תקנת השוק או בנגב שאינו מפורסם דלכו' עשו בו תקנת השוק אינו נוהג לבעלי' כלום לא דחפץ ולא הדמים מפני תקנת השוק ולפי זה כיון דמן הדיון היה צריך להחזיר לו דמי הנגיבה אלא שפני תקנת השוק אינו מחזירו אם היתה הנגיבה שזה יותר ממה שקנאה צריך הלוקח לשלם המותר לבעליו' ד' דיאוש ושינוי רשות קונין לגמרי ופ' הדיון אין צריך ליתן להם כלום לבעלים ואפילו המותר אין משלמים מהו ככר כהבתי כסי' שנ' סעיף ג' ש"א שאין יאוש ושינוי רשות קנין אלא שנתייאשו הבעלי' קודם שמכרו הנגב אבל אם לא נתייאשו עד אחר שמכרו הנגב לא קנה וכתב מורי מהר"א ז"ל וכן נ"ל להורות :

ד היכא שאמרנו שהבעלים צריכין ליתן דמים ללוקח אם אין ללוקח עדים בכמה לקחו נשבע הלוקח בנקיטת חפץ ונוטל שהרי הוא מוחזק בכלי טיקח :

ה והיכא שאמרנו שהלוקח צריך להחזירו לבעלים כחנם והוא יתבע מעותיו מן הנגב אם הלוקח אום בכך וכך לקחהו סמך והנגב אומר לא מכרתיו לך אלא בפחות מזה הלוקח נאמן לומר בכמה לקחו ונשבע בנקיטת חפץ ונוטל אבל אין הנגב נאמן לפטור עצמו אפי' בנקיטת חפץ מפני שחשוד הוא על השבועה דהא נגב הוא :

ו נגב ופרע למלוה שלו בחיבו נגב ופרע בו לחנוני בהקיפן שהקיף ממנו לא עשו בו תקנת השוק אלא הבעלי' נישלח הנגיבה מן המלוה או מן החנוני וישאר החוב על הנגב כמו שהיה דגבי אילו לא שייך לתקן להם כלום דכשלא נכי לוקח שנהן מעותיו בעד זה החפץ ולא ידע שנגב תקנו לו שלא יפסיד מעותיו שנתן בעד זה רחפץ אבל המלוה ורחנוני לא נתנו לנגב כלום מחמת זה החפץ ולמה יתקנו להם :

ז משבן הנגב את הנגיבה בין טיקח עליה מעות כשויה או יותר משויה או פחות משויה עשו בו תקנת השוק כמו מכר שיתכאף בסעיף הסמוך וצריך הבעל לתת למלוה את הדמים :

לבוש עיר שושן הלכות גניבה קפ"ב

עשו בו תקנה השוק היינו ששום דלא איכעו ליה לזכך מננב מפורסם וכיון דזכין סיניטאיהו דאפסיד אנפטיה וחייב לסרס ללוקח ממנו את דפיו ואם אין עדים שמננב מפורסם קנאץ לא עשו בו תקנה השוק ולא יחזיר ללוקח את דפיו שיאמר לו שהגוי דבר שוא הוא ושלא כרין תפשו ויפסיד הלוקח ממנו :

שנ"ג הכבד כליו וספריו ויצא בו שם גניבה בעיר וכו' ג' סעיפים :

א ב"ה שאינו עשוי למכור את כליו ויצא לו שם גניבה בעיר ואמרו שנננבו כליו וספריו וחביר כליו וספריו ביד אחרים או שהיה עשוי למכור והיו כליו אילו שהכיר מכל ס העשויים להשאיל ולהשכיר אם באו עדו' שאילו הם כליו של זה האויל ויצא לו שם גניבה בעיר ונס הוא אינו עשוי למכור כליו ס מאמינים לו שאילו הם שנננבו מפניו ולא חיישין שם מכרם לאחרים ואתם האחרים מכרם לזה הלוקח . וכן אפילו אם הוא עשוי למכור כליו הואיל ודרך אילו הכלים להשאיל ולהשכיר והיה יכול למען ללוקח זה השאלתים או השכרת' לך והוא אינו פועל כן אלא נננבו מפניו ונס מכר יצא לו שם גניבה בעיר מאמינים לזכך כן שאילו הם שנננבו מפניו ולא אמרינן שם מכרם לאחרים ואתם האחרים מכרם ללוקח ונס היא עדיין לא נתיישבנו שהיה מידף אחרים חביר לפיכך צריך הלוקח להחזירם לו מ"ס עשו בהתקנת השוק שיטבע זה הלוקח שהם בידו בנק' שת חפץ כמ' לקח אותם ויטול מבעל הכית ויחזיר לו כליו ואתו ליה מה שיצא לו שם גניב' בעיר ג' שאין צריך לישבע שנננבו ממנו אלא מחזור' לו בלא שכונה והוא נוהג דמיה ואם היה הבעל בית עכו' למכור את כליו ונס לא היו אילו הכלים הנמצאים ביד הלוקח מן הכלים העשויין להשאיל ולהשכיר אף על פי שיצא לו שם גניבה בעיר והוכרו כליו או ספריו ביד אחרים ויש לו עדים שאילו הם כליו אין מאמינים לו שאילו הם שנננבו ממנו ואין הלוקחות צריכים להחזיר לו דשם הוא סכרן לאחרים שהיה עשוי למכור ומה שיצא לו שם גניבה בעיר שם עילה מצא שהיה כוש שיאמרו מוכר כליו הוא או שם כלם אחר' נננבו ממנו ואינם אילו שהוכרו אפ' אם יצא לו שם הגניבה בעיר בסיבה שבאו בני אדם ולנו בתוך ביתו ועמד הוא חקק כלילה נננבו כליו וספריו וכו' בני העיר ומצאו מחהרת החורו וכו' אדם שלנו בתוך ביתו יוצאים וחכילות של כלים על כתפיהם והכל אימרים הללו כליו וספריו של פלוני אלא טעכשו אף על גב שיש עדים שאילו הכלים הם שלו אינם יודעים אם אייו הכלים הם הם שנננבו לו ככרי לא ראו אותם כבר אלא בתוך ההכילות היו כיון שישנם שם כל ההנאים הללו מאמיני' לכה' שחם הם שנננבו ממנו וישבע זה שהכלים בידו בנק' חפץ כמה נהג בהם ויטול מבעל הגניבה ויחזיר לו כליו :

ב דין מי שנכנס לבית חבירו והוציא כלית תחת בגדיו נחבאר בסימ' צ' :

ג ראובן שנננבו לו כליו או נאבדו או נשלם ליסמים וכאן ליד גוי וקנאם ישראל אחר מיד הניו כפחות מסווי וכאן הבעלים וחבכו מיד זה שקנאם נחבאר בסימ' ס"ח :

דמים שהלוה לננב כמו במכר שיתבאר בסעי' הסמוך ואע"ג דגבי משכון בהלוה לו יותר משוויה ליכא למי' אורח' דמילת' למזבן לפעמים בדמים יקיים כמו במכר דהתם אמרינן הכי ששום שורה חפץ בחפץ זה לקחו ביותר משוויו מה שאין לומר כן גבי הלוה עליו מ"ס איכא למימר שלא לקחו אלא לזכרון דברים שהלוהו על משכון זה אף על פי שהלוהו יותר משוויו ולא דמי להא דבעינן למכתב בסעיף ט' היה הננב חייב כו' דהא טאני דהא לא הוציא המעות מידו עד שהביא לו המסכון אלא כל סמך שלו לא היה אלא על המשכון והיו כמכר אומן שנתחנן לו כליו לתקן והשכינס צריכין הבעלי ליתן לו מעותיו למלוא אבל לא הריבית שעלה עליהם שלא עשו הקנת השוק על הריבית ואפ' למ' אומן קונה כשכח כליו לא נאמר הרי הוא של אומן ולא של הבעלים רמ"ס צריך להחזירו לבעלים שכת דינא דמלכותא דנהיג הכי עכשו ומצריכין להחזיר כל גניבה אפילו לאחר יאוש ושינוי רשות דהבי דינא דמלכותא עבמקום דנהיג ליתן ג' הריבית צריך ליתן לזכך הריב' ת זע"ל סימ' ס"ח :

ד חלוקה מננב שאינו מפורסם ולפי ה"א דלעיל בסעיף ב' אפי' נננב מפורסם בין שלקח ממנו שוה מאה במאה ס או שוה מאתים במאה הריזה נוטל הדמים מבעל הכיה ואח"כ פחזיר הגניבה מפני תקנת השוק ובשוה מאה בכאמים לא אמרינן כי הריב' דמאה היתירים וראי מהנה הם שנהן לננב דאל"כ למה נהנן לו כך המאה דשויה נמי מתנה הם ובמאהים במאה לא אמרינן כיון שמכר כוול כוכחא מילתא דננוב הוא אתו ולא היה לו לקנותו דאורחא דמילתא הוא למזבן לפעמים בדמים יקיים ולפעמים ארס מחזיל חבין לפי שהוא צרי' למען לפיכך עשו כבולוהו תקנת השוק :

ה היה הננב חייב ללוקח ק' וזו והביא לו הגניבה ונתנה לו ונתן לו עוד ק' זו אין אומרים ק' הראשונים הוה ליה ננב ופרע בחובו ואין צריך ליתנם לו אבל ק' האחרונים הוה כמסכן הגניבה ויתן אלא צריך להחזיר הגניבה בתנאי' ויתן לו הבעל כלום אפילו ק' האחרונים לא יתן שוכל לומר לו כמו שהאמנתו במאה הראשונים כך האמנתו במאה האחרוני' ולא נתחם לו כשביל הגניבה במה דברים אמורים כשנתן לו החפץ בסחם והוא נתן לו המעות אבל אם פ' ואמר הלויני על חפץ זה מאה וראי זו היא משכונ' טעשו בו תקנת השוק רק מהרימין סחם טכך היה :

ו ראובן שקנה גניבה מננב שאינו מפורסם ולפי ה"א אפי' נננב מפורסם נמי אם קנה ממנו כק' וחזר ומכר' לשמעון בק' והזכיר הננב הבעלים נותני' לשמעון הק' משום תקנת השוק ולוקחין הגניבה וחוזרין ונוטלין מראובן ג' שהרווח ומהננב ק' ולפי הדעת הראשון דסעיף א' דלא עשו תקנת השוק מננב מפורסם אם קנה ראובן מננב מפורסם כק' ומכרה 4 לשמעון בק' והזכיר הננב הבעלים נוהגין לשמעון הק' דער גא' לא אמרינן שלא עשו תקנת השוק מננב מפורסם אלא בלוקח מן הננב דווקא מפני שלא הנה לו ללוקח' אבל ללוקח שני שאינו יודע ממי קנאו התגר שקנאו הוא מפני ודאי עשו הק' השוק ונתן לו הבעל דפיו ואת' תזור הבעל על ראובן שקנה מן הננב וצריך ליתן לו כל מה שנתן לשמעון והולך ראובן וחובע מן הננב הק' של קרן שנתן לו וה"ה אם מכר השני לשלישי והשלישי רביעי אפי' ק' שהוא נוטל מכל א' וא' מה שהרויח והק' נתן הננב וכל הדברים האילו נאמרים בלפני יאוש כמו שנתבאר . ישראל שלקח כלים וספר' מננב מפורסם ישראל או גוי ומכרן לישראל אחר ובה גוי והוציא מן הלוקח בריניהם שאמר שלי הם שנננבו ממני' אם יש עדים שמננב מפורסם קנאם הישראל הראשון חייב להחזיר דפיו ללוקח השני ולא מצי אמר ליה הניו שהוציא מלך שקרן הוא ולא שלז' חזר דמה שאמרו חכמים אם הוא ננב מפורסם לא

שנ"ח דברים האסורים לקנות מדרועים ומסוסרי פירות ומבעלי אוננות וכו' י"ב סעיפים :

א בלדבר שתזקתו שהוא ננוב אסור ליקח אותו שלא להחזיק ירי עוברי עברה כמו שאמרנו למעלה וכן אם זקתו שרוק אותו והוכר הוא נננב אין לוקחין אותו לפיכך אין לוקחין מן לא ב' & ז' הרועים

הלכות גזילה

שנתי

איסור גזילה אפילו על מנת להחזיר
ומה נקרא גזילה ואיסור לא תחמוך
יולא תתאוה וכו' יבסעיפים :

א כבר כתבתי בסימן שם ה' דחצי שיעורין דאורייתא לפיכך
אסרו שאסור לגזול או לעשוק אפילו כל שהוא מיהו אינו
אסור סף התורה אלא דוקא כשישבו שיעור מאי דקפדי בה
קצת מן האנשים אבל בדבר דליכ' מאן דקפדי בה כגון ליטול
מן התבילה או מן הנדר לחצות בו שינוי שרי ואף ביה אסור
בירושלמי משום סדת חסידות שאם כל אחד ואחד היה עושה
כן נמצאת החבילה כולה כלה והגדר כולגנהרס וכיון מישראל
וכיון מגוי אסור כמו שכתבתי טעמא לעיל גבי גנב סימן שם ה'
סעיף ב' :

ב כבר כתבתי בסימן שם ה' דלא הגנובו פירושו אפילו על
מנת לשלם וה' גזילה ועוד גבי גזילה כהדיא כתיב
חבול ישיב רשע גזילה ישלם ופירושו אף על ג' שגזילה ישלם
רשע הוא לפיכך אסור לגזול אפי' על מנת לשלם ואפי'
דבר יפה ממנו יש ואסורים דהיינו דוקא אם אין ההשלומין
בעין אלא שמצפה שיבא לידו דבר יפה ורוצה לגזול מזה דבר
עם לשלם לו אותו הדבר היפה הרי זה אסור כיון שהתשלומין
עדיין אינו בידו אבל אם הן בעין כיון שהן יפין מהדב' שרוצה
לגזול מזה כוונתו דזכות הוא להם לבעלים ואפילו אינם
בכאן זכין לאדם שלא מדעתו יזכ' אותו הדבר היפה לבעלים
על ידי אחר :

ג וכל הגזול את חבירו אפילו היה פרושה הרי הוא כאילו
נוטל נפשו שנאמר וקבע את קובציהם נפש :

ד וכוין שהוא כאילו נוטל נפשו אסור לגזול ממנו על דעת
שלא לשלם אפי' אם הוא בסכנת מות וצריך לגזול את חבירו
כאילו הציל נפשו דמאי חזית דמך סומק מפני ג' אלא אם
יצה להציל נפשו בו יקחנו ממנו על דעת לשלם :

ה ואפי' הלוקח דבר מחבירו בחומת סאלה להחזיר לו בעין
ונטלה שלא מדעת הבעלים הרי זה נקרא גזלן :

ו החושף משכנו מיד הלוח שלא ברשות בית דין הרי זה
גזלן אף על פי שהוא חייב לו ואין צורך לומר אם נכנס
לתוך בית חבירו ומשכנו שהרי התורה אוסרתו עליו לא חכא
אל ביתו לעבוס ונומר :

ז כשם שאסור לגזול כך אסור לעשוק דהא שניהם בהדיא
כתיבי בתור' לא הגזול ולא תעשוק ואיזה גזל ואיזה עושק
גזל זה הלוקח את של חבירו בחזקה כגון שחושף מה שבדיה
כרכיב ויגזול את החנית מיד המצוי כן הנכנס לבית חבירו
שלא ברשו ונוטל משלו או חוקף בעבדיו או בבהמות ומשהם'
כחם או נכנס לתוך שדהו ואוכל פירותיו :

ח ועושק זה שבא ממנו חבירו לידו כרצון חבירו כגון כ
בהלואה או בפקדון או שכירות וכשכא לתובעו אינו
מחזירו ומחזיק בו בחזקה ובאלמות :

ט הלפיה את חבירו למכור לו את שלו ונותן לו רמיו שלא
מירצונו אסור אבל לזה אין לו דין גזלן ליפסל מדאורייתא שאינו
עובר על לאו דאורייתא אלא מדרבנן סתוה גזלן הוה כיון שעשא
בבה וחזקה ואילנות ואסור וזה היא שקראוהו חמסן :

י כל החומר יעבד או אמתו או ביתו אי כליים של חבירו או
כל דבר שאיפשר שיקנהו ממנו ברמי' והכביד עליו רעים
והפציר בו עד שלקחו ממנו הרי זה עובר בלא החמור וכל
הסתאוה בלבו ובמחשבתו ביתו או אשתו או בליו של חבירו
וכן כל כיוצא בזה כיון שחשב בלבו איך יקנה דבר זה ונפתה
בלבו דבר עופר בלא תעשה של לא התאוה וגו' שאין האות
אלא בלב בלבד :

הדועים צמר דמתם רעים נזונים הם והולשין צמר מן צאן
בעלי בתים שהם רעין ומוכרין אותם זכין חלב אין קונין מהם
שחולבין בהמת של בעלי בתים שהם רעין וכן שלאים ונרי'
אין לוקחין מהם שהם גונבים אותם מן העדר שלהם ומכרין
אותם ואומרים לבעלי בתים שמתאו נאבד ודווקא ביישוב
אין לוקחין אבל במדבר לוקחין מפני שסורח הוא לב' להביאו
ליישוב וסניחו וסנחלו לו הרועה וסותר ליקח מן הרועה ארבע
צאן או ד' גזיות של צמר מעד' קצת או ה' מעד' גדול שאין
חוקתו שהוא גנוב דכיון שהוא כל כך הרבה מרתת הרועה
לגנוב שסא ירגיש הכה ודאי שלו הן כללו של דבר כל
שהרוע' מוכרו אפי' אם היה ב' הרגיש בו מותר ולוקחו ואם
לאו אסור :

ב אין לוקחין עצים או פירות שישמרו פירות או עצים אלא
בזמן שהם יושבים בפניהם על פתח הגינה והמלים והמשקל
לפניהם בדרך כל אדם בשלו שאין זה דרך גניבה אבל אם
מוכרין אחרות הגינה בדרך גניבה הוא אסור :

ג וכולן שאסרו ללוקחין שימטינו הדבר שמוכרין אסור
בכל ענין :

ד ומותר ליקח מהארים לפי שיש לו חלק בפירות ומשלו הוא
מוכר בד' כהם דחליגין לומ' שכבר חלקו ומחלקו מוכר אבל
אם ידוע לנו שלא חלק אסור ליקח ממנו ואין אנו תולק לומר
ודאי ומכור אילו ויקח לב' אחרי' כנגדו שנהשרין דמורו היתר
לומר שאני עושה שמירה מעליהם ובה' :

ה אין לוקחין מן הנשים ומן העבדים ומן הקטנים אלא
דברים שחזקהו שהן שלהם מדעת הבעלי כגון בגליל לוקחין
מהם כלי פשתן שמצני שרוב עסקן בששתן הליגין שמרצון
בעלה מוכרתו וכן עגלי' בשרזון וכן בכל מקו' ומקום לפי ענינו
ולוקחין כצים והרגנולים בכל מקום בכל אדם וכולם שאסרו'
הטמן אסור מעשה באש' אחת ש'חזיק' בשל יחסי' ונזרו שלא
יטא אוהה שום אדם כרי' שלא להחזיק ירי עוכרי עכירה :

ו לוקחין מחבדין זתים במדה ששמן במדה אבל לא זיתים
מועשים וסמן מעשק שחזקתו נגיבים גכן כל כיוצא בזה :
ז מוכין שהפסוק מוצא כשרתוק' כגד אין דרך ב' להקפיד
עליהן והן שלו אבל אותן שהסורק מוציא בשסורק הבגד
בקוצים הן הרבה וכו' מקפיד עליהם ועסור לקנות ממנו :
ח דרך אורגי בגדים לצרוב בשפת הבגד נ' חושין והן של
הנוכס כי דרכו לישלן ואם הן יוח ממ' מוק' לב' ואם הם ממין
אח' כגון שחור על גבי לבן אפי' הן יותה מנ' הן של הנוכס :
ט החייש ששיר מחחוש כרי משיב' כחש וכן אם שיר מן
המטלית בשותהבין אותו להשתנות' אצבעות על שלש
אצבעות הן של ב' פחות מכאן הוא שלו :

י ניסורת שהחיש מוציא כמעצד וכן היוצא מחחת השקדח
ומחתת הרהיטני והנגדד כמגורה הוא שלו ומה שמוצי' ככשיל
וכן הנפסק כמגורה הוא של ב' דווקא שקבל' לעשות בביתו
או מותר לו דברים קטנים כאלה מפני ששדה לב' להביאם
ולנושאם לתוך ביתו אבל אם עושה בבית ב' הכל לב' וכן
בכל שאר המלאכה כל טכ' מקפיד עליו הוא של ב' והשאינו
מקפיד עליו הוא של פועל :

יא ובכל הדברים הולכים אחר סנה' המדינה :

יב כל אומן שמכר דבר מהדברי' שאינו שלו בהלבו' מדינה
כגון מוכין שמוכרן הסורק במקום שנהגו שיהיה של ב' ה'
אסור ליקח ממנו אבל לוקחין ממנו כר מלא מוכין מ' ט'
דקנינהו בשינוי ואף על דקל שינוי דהוור לברייתו אינו שינוי
הכא שאנו שאין זה גזל ודאי אלא מס' אמת' לאוסרו וכיו'
שכן כשיעוי כל שהוא מותר וכן כל כיוצא בזה מותר ואם
פכר האומן דברים שהם שלו בהלכות מדינה לוקחין ממנו
ובכולם אם אמר לקונה הטמן אסור דהדברים אילו מוכיחים
שגנוב הוא אתו :

* לבוש עיר שושן הלכות גזילה * קפג

במסמרים ועשה מהם תיבה אינו שנוי שהרי איפשר לפרק הכלי ויחזור העצים לכמות שהיו וכן גזל עפר ועשה ממנו לבנה לא קנה שאיפשר שידוק הלבנה ותחזור העפר לכמות שהיה וכן גזל לשון טל מתכת ועסאה מצבע לא קנה טאם יתוך המטבע יחזור להיות לשון של מחבת כמות שהיה וכת והריל לא תחזור לשון כמט כמו שהיה באורכ' ועוביו או ריבועת וכה' אין ארס מקפיד על ריבועת ותיקונה אלא שתהא חתיכה בעלמא ואין זה שינוי וכן כל כיוצא בזה :

ז אבל הגזל עצים ושיפן וקצצן עד שנשתנה שמם קצמת השינוי כגון שעשה מהם מכתש לכתיש בו או שעשה מהם נסרים או קורות וכיוצא בזה שנשתנה שמם נחמת מעשו כגון שחקק בהם ועשה מהם כלי וכן גזל צמר וצבעו או נפלאו לבנו או עשאו לבדים או שנזל לבנה ועשאו עפר קנאו שאין לומר יחזור ויעשה ממנה לבנה שאי איפשר **ח** לצמצם בה גדולה או קטנ' ואם כן לא זו היא הלבנ' הראשונ' אלא לבנה אחרת היא שחצרך תיקון וגיבול בפני עצמה ופנים חדשות באו לכאן' וכן גזל אבנים וסיהחן או מעות והתיכן הרי זה שינוי כירו וקנאן טאם יעשה סההיתוך מעות אחרות אי איפשר לצמצם ופנים חדשות באו לכאן וכן כל כיוצא בזה :

ז גזל מעות ישנות ושיפן וחדשן לא קנה שהרי מתיישבין והולכין וחוזרין לכמו שהיו גזל מעות חדשים וישנן קנה טאם יחזור ויחדש אותה הרי הם פנים חדשים :

ח גזל דקל מחובר וקצצו לא קנה אפילו תהכו לחתיכות קטנות דחתיכו דקל קרי לרו ואין כאן שינוי האם עשאו קורות קנאו דשינוי השם יש כאן :

ט גזל קורות גדולות ועשאו קטנות לא קנה דעריין טם קורות עליהן אבל אם קצצו ועשה מהם לוחות קנה דשינוי השם יש כאן :

י גזל לולב והפריד עליו טן השדרה קנה דמעיקרא מיקרי לוליבא והשת' מקרי הוצי פירוש עליו' גזל העליון כשהן פרודין והפריד כל עלה מנבלו לטנים קנה דמעיקרא מיקרי הוציא והשתא מיקרי חופיא חלק התיומת קנה דכיון דלענין פסול לולב מיפס' שינוי הוא ומיקנא נמי קני גזל טלה ונעטק איל עגל ונעשה שור נעשה שינוי טם כירו וקנאו וטשלם כשעת הגזילה וכן בכל הני דאמרינן קנה טשלם דמיה בשע' הגזילה :

שסא

דין יאוש אם יש עמו שינוי חשם או שינוי רשות וכו' ח' סעיפים :

א כבר כתבנו למעלה בהלכות גניבה דיאוש לחוד לא קנה לפיכך כל זמן ש'א נשהנית הנגיבה או הגזילה צריך להחזירה עצמה אע"פ שנתיאשו הבעלים :

ב אבל יאוש טם שינוי בטם אפילו השינוי השם הוא גרוע שחזור לברייתויט אומרים טקונה ואינו צריך להחזיר אלא דמיה :

ג כד'א כירוע שנתיאשו הבעלים אבל טתם גזילה לא הוי יאוש בעלים דאמרי היום או למחר אתבענו לדין דהא מכירו שהרי ראה אותו כשגזלו :

ד ויאוש טם שינוי רשות קנה וכבר נתבאר דינוי בסימן טנ' :

ה לא הוי שינוי רשות אלא א"כ מכרו הגזלן או נהנו לאחרי שנעשה שינוי הרשות ברצונו אבל אם בא אחר ונטלו מבית הגזלן' שלא מרצונו הוי כאילו נטלו מבית הבעלים והרי הוא כאילו טניהם נטלוהו מביתו ויכול לתבוע מאיזה טתם שידצח אם ירצה הגזלן נכה הכל מהראשון ואם ירצה נובת לא **א** **ב** **ג** **ד** **ה**

יא התאווה מביאה לידו חיסוד והחיסוד מביא לידו גזל טאם לא ירצה הבעל למוכרו לו ברמים והוא הרבה לו ברמים והפציר עליו רעים יבא לידו גזל כלומ' יבא שיקחנו ממנו ככה והזקה ובלא דמים שנאמר וחפרו בתים וגזלו והגזל מביאו לידו שפיות דמים כי כשהבעל ירצה להציל ממנו מן הגזלן יבא לידו שפיות דמים צא ולמד ממעשה דאחאב ונכות :

יב הא למדת שהסתאוו עובר בלאו והקונה הדבר שסתאוו בו כהפצ'ר שמפציר בבעלים על ידו רעים או בכקשה מהם עובר בשני לאוין לכך נאמר לא החסוד ולא תתאוו שבשיבא לעבור בלא החסוד מסתמא לא תתאוו הוא בכלל שסתלח התאוו ואחר כך חמד ואם גזל עובר בשלשה לאוין :

שס מצוה על הגזלן להשיב הגזילה ואם אין ביה שוה פרוטה או נשתנית וכו' סעיפים

א מצוה עשה על הגזלן להשיב הגזילה דכתיב והשיב את הגזילה אשר גזל והיא אשר גזל מיותר הוא ודרשו בו דבר תורה אם הוא בעין שגזל שלא נשתנית יחזור' בעין ואפי' גזל קורה ובנאה בבירה גדולה הואיל ולא נשתנית דין תורה הוא שיהרוס את הבירה ויחזור הקורה לבעלי' ואם אינה בעין אלא אברה או נשתנית כיון שהורה מפי עצמו כיון שבאו עליו עדים שגזל משלם דמיה אבל חז' הקנו מפני הקנת השבים שאפי' אם הגזילה בעין אם כנאה בבירה לא יהרוס את הבירה אלא יטלם דמיה ולא יפסיד הבנין ואפי' גזל קורה ועשאה כסוכת החג ובא בעל הקורה למוכעה בחוך החג אינו צריך להרוס אפילו בניין הסוכה אלא נותן לו דמיה דמצוה משיבא לסוכה כל שבעה בבנין ~~קנה~~ אבל אחר החג הואיל ולא נשתנית ולא חברה בטיט צריך להחזיר את הקורה בעצמה : גזל קרקע ונכה עליה אפילו בניינים גדולים צריך לשחור כל הבניינים ולהשיב הקרקע לבעליה שלא עשו הקנת השבים בקרקע דשעמא מאי עשו הקנת השבים כרי שלא יעלים הגזלן שגזל ולא יעשה חשוכה ובקרקע לא שייך זה דאי אופס' להעלים' :

ב הגזל פחות משה פרוטה אע"פ שעשה איסור כדכתיב' לעיל מכל מקום אינו בדין השבת כדכתבינא טעמא לעיל סימן ט' סעיף א' :

ג גזל שלש אנדרות שוות ג' פרוטות והזולו עד ששלשתן אינן שוות אלא שתי פרוטות והחזיר לו שתיים חייב להחזיר גם השלישית ואפילו בית דין מחייבים אותו על כך טאע"פ שצין בית דין נזקקין לפחות מש' ועבשו' הא אינה שוה פרוטה אפילו הכי נזקקין לו כיון שסתחילה היתה שוה פרוטה :

ד גזל שתי אנדרות שוות פרוטה אחת ותחזיר לו אנדרה אחת אע"פ שמה שהוא מעכב כירו אינה גזילה חשוכת שיחייבוהו כ'ד בהשכ' שהרי לא היה בו שוה פרוט' לא בתחלה ולא עכשו ואין כ'ד נזקקין לפחות מש' ה'ם כתורת לדין דיני סמינות אין נזקקין לדין בפחות מט'פ' מתחלה אבל הבא הא מתחלה חלה עליו מצוה השבה וכשהחזיר באחת לא קיים מצוה השבה שהרי לא הטיב דבר שיש בו שוה פרוטה לפיכך נזקקין לו הבית דין לכופ' אותו לקיים מצוה עשה של השבה וכינין אותו עד שתצא נפשו או קיים ההשבת :

ה נשתנית הגזילה אע"פ שלא נתיאשו הבעלים אין צריך להחזור אלא דמיה כמי שהיתה שוה בשעת גזילה והוא שלא יהא שינוי החזור לברייתו אבל שינוי החזור לברייתו אינו קנה כיצד גזל עצים מצופים לעשות מהם כלי ודקס **ו**

רשות ואינה חוזרת בעצמ' מיד הלוקח שקנאה הלוקח בראש וסינוי רשות' ועל סימן שנה :

ד גזל והשביחה ביד הגזלן לפני יאוש חזרת בעיניה דכל דינא דאתא לפני יאוש כרשות דמרה אשכחא ואם השביח ומכר או הוריש לפני יאוש מה שהשביח הוריש ומה שהשביח מכר וקנה הלוקח או הוריש את השבח דהקנה תקינו ליה רבנן ליהוי וללוקח ונושל דמי השבח מהגזל ומחזיר לו את הגזילה וחדר הגזל ונושל דמי השבח מהגזל שהרי לא נהי'אש וכל שכן אם הלוקח או הוריש השביחה שתקנו לו רבנן שלא יפסיד ונושלין השבח מן הגזל אכל כל שאז אין הגזל חוזר על הגזלן שהרי לא הושבחה בידו כל :

ה מכרה הגזלן לגוי והשביחה הגוי חוזר השבח לבעלים דלגוי לא עשו רבנן הקנתא :

ו חזר ומכרה הגוי לישראל אחר שהשביחה זהו מביעא בנמ' מי אמרינן כיון דמעיקרי ישראל והדר ישראל עבדי רבנן הקנתא או דלמא כיון דאיכא גוי באמצע לא עבדי ליה רבנן הקנתא ונשאר בהיקו לפיכך אזלינן לחומרא ואמרינן הואיל והגזלן ישראל זה שבידו הוא גם כן ישראל אע"פ שהיה גוי באמצע קנה ישראל השני את השבח דהואיל ונשאר בנמרא כספק אמרינן אם תפש הגזל אין מוציאן מידו :

ז כמי נתבאר שהגזילה שהשביחה אחר יאוש או אחר שנשחנת השבח לגזלן אע"פ שהשביחה מאליה כיצד גזל פרה ונתעבר' אצלו כיון שילדהו קודם שחבכו בדין בין שעדיין לא ילדה גזל רחל ונטענ' אצלו בין שנזזה קודם שחבכו בדין בין שעדיין לא נזזה הואיל ונתייאשו הבעלים משלם כשעת הגזילה והשבח של הגזלן לפיכך אם ילדה גזל הגזילה הולך של גזלן ומחזיר הבהמה ואם עדיין לא ילדה גזל גזלה שמין לו ונושל את השבח מהגזלן והחזיר את הבהמה כמות ששאה :

ח גזל פרה מעוברת ונתייאשו הבעלים ואח"כ ילדה רחל מעונה ונתייאשו הבעלים ואח"כ נזזה משליח דמי פרה העוסדה לילד ודמי רחל העומד' ליגזו דאף על גב דיאוש כדי לא קנה השבח שהשביח אע"פ שבא סאליו קנה ספני תקנת השבים ועל סימן שנ' סעיף א' ואם לפני יאוש ילדה או נזזה הרי הגזילה והולדות של בעלים ואפילו גזלה ריקנית ונטענה או נתעבר' ביד הגזלן הואיל ולא נתייאשו הבעלים ולא נשתני' הגזילה אף על גב שהגזלן חייב באונסיה עדיין היא ברשות הבעלים וברשעה דמרה אשכח כל זה הוא דעת הרמב"ם ועל דיש סימן שנ' ושג' שיש חולקין וס'ל דאפילו סינוי החוזר לכרייתו כגון עפר ועטאן לכנים או עצים מטופים ועטאן כלים אע"פ דלענין סינוי גוף הגזילה לא קנה כדלעיל בסימן ש"ס שבח מיהא קנה ומחזיר לו את הגזילה ושמן' לנשאלם לגזלן את השבח :

ט כמה דברים אמורים בשבח הבא מאליו כגון גזוח ולדו' אכל אם היה כחושת והוציא עליה הוצאה ופסמה אפי' לפני יאוש נושל מהגזלן שכח הפיסס וכן כל כיוצא בזה משבח שיש בה הוצאה שהוא של גזלן :

י גזילה שלא נשתנית ולא נשתבחה אלא שהוקרה אף ע"פ שנתייאשו הבעלים ממנה הרי היא חוזרת לבעלים ואין לגזלן בה כלום דברשות דמרה הוקרה ולא תקנו לגזלן את השבח של אחר יאוש אלא כגון שבח גזוח וולדות אבל שבח של היקר אם מחזיר הגזילה בעיניה אינו זוכה בו לפי הגזל חביה של יין שחבירו והיה בשעת הגזילה שנה דינר והוקרה אצלו ועמדה בארבעה ושברה בירוס או שחאה או מכרה או נתנה במתנה לאחר ששלם ארבע כמו שהיתה שוה בשעת שהוציא' מן העולם שהרי אילו דניח' ולא הוציא' מן העול' היה צריך להחזיר' כמו שהיא והרי באות' שעה עדיין ברשו' בעליה קיים' והרי' שעת דיקא תבר לה או דקא שהי לה הוא דגזיל מיני' וכבר ידעתא דדינא הוא שכל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה ואם

אכל מהשני ואם ירצה ינכה חצי מזה וחצי מזה ואם פרעו השני לראשון או שהגזלן הראשון מחל לשני אינו כלום כי אין צדן של שני אלא עם הבעלים לא שנה ידע השני שהוא היה גזול ביד הראשון ל'ש לא ידע ואפילו אם אכלו השני ואינו בעולם חייב לשלם לבעלים :

יב דא' שלא נתייאשו הבעלים דכל כמה דלא נתייאשו הבעלים ברשות דמרה קאי אבל אם נתייאשו הבעלים זאה' כ' בא אחר ואכלו פשור דנהי שאם היה בעין היה חייב להתחזיר דיאוש אחד וסינוי רשות שלא מרצון הגזלן לא קנה עמה שאכלו אחר היאוש קנאו ופטור מלשלם :

יג סת הגזלן והוריש הגזילה לבניו לא הוי סינוי רשות דיורשי' כרעי דאבוהון הוו כאילו אביהם קיים שאם היא בעין ולא נשתנית צדיבין להתחזיר אפילו נתייאשו הבעלים ואם נשתנית היא קיימת נותנים דמיה אבל אם אכלוה בין בחיי האב בין אחר מותו אם קוד' יאוש אכלוה חייבין לשלם לאחר יאוש פטורין דא' כשלא הניח להם אביהם אחריות נכסים אבל אם הניח להם אביהם אחריות נכסים אפי' אכלוה לאחר יאוש חייבי' לשלם דאשתעביד נכסי דאבוהון לגזל מחיים. וכן אם מכרה האב או נתנה לאחר אם הניח להם אחריות נכסים חייבין הורשים לשלם והאשתעבוד נכסיו מחיים והאידנא דתקנו דמסלולי דיתמי משתעבדי לב' אפילו לא הניח להם אלא מסלולין חייבין לשלם ממה שהניח להם אביהם ואין חילוק בזה בין גדולים לקטנים דאפי' בגדולי' אם אכלוה לאחר יאוש פטורים ואפי' בקטנים אם היא קיימת אפי' לאחר יאוש חייבים ואם אמרו הגדולים יודעים אנו שאבינו עשה עמך חשבון ולא נשאר לך כלום בידו נאמנים אפילו יש עדים שאביהם גזלה אפי' נאמנים במנו שהיו יכולין לו' אנו החזרנו לך וי' הא דנאמני' דווק' כשאין עדים שאביה' גזלה אלא הם בעצמן הורו שאביה' גזלה ואימי' שעשו עמו חשבון ולא נשאר בידו כלום. דאז הוו נאמנים במנו שהיו יכולין לומר לא גזלה ממך אבל אם יש עדים שאביהם גזלה אינם נאמני' במנו דאנו החזרנו שאין זה כמנו שייב דהחזרנו הוי העצה ביותר' ולא הוי יכולין לשועמו ועוד דניחא להו לשעמו שאביהם עשה חשבון בחייו מפני כבוד אביהם שיש בה השביחה בחייו ונכה לו ביחשבינו כל :

יד הנחל את חבירו בעדים י' שאינו צריך להחזיר לו בעדי' ונאמן לומר החזירתי ולא שאינו נאמן לומר החזרתי אלא צריך להחזיר כיון שהוא גזלן עליה :

שסב השביחה הגזילה כמילה ביד הגזלן וכו' ג' סעיפים :

א גזילה שלא נשתנית אלא היא כמו שהיתה אף על פי שנתייאשו הבעלים ממנה ואע"פ שמת הגזלן והרי היא ביד בניו כבר אמרנו דרשו' יורש כרשעה האב דמיא ולא מקרי סינוי רשות יאוש אחד לא קני וחזי היא חזרת לבעליה בעצמה ואם נשתנית ביד הגזלן אף ע"פ שעדיין לא נתייאשו הבעלים ממנה קנאה כשינוי ואינו מחזירה אלא משלם דמיה כשעת הגזילה :

ב נתייאשו הבעלים ממנה ולא נשתנית אלא השביחה הגזלן ושבח אינו סינוי נהי דגוף הגזילה לא קנה דיאוש לאוד אינו קונה השבח מיהא קנה הגזלן ספני תקנת השבים ואינו משלם אלא כשעת הגזילה וכשמחזיר לו הגזילה שמין לו השבח לגזלן ונשלו מן הגזלן :

ג מכרה הגזלן או נתנה במתנה אחר שנתייאשו הבעלים אף על פי שלא נשתנית הגזילה הרי יש כאן יאוש וסינוי

* * * לבוש עיר שושן הרבות גזילה * * *

קבר
 הפסידה ולא הכחישה זכבר אמרנו כל הגזלנים אינן משלמין
 אלא כשעת הגזילה ואם אדם זה הוחזק לגזול או לעשות
 פעמים כאילו הרבה פעמים קונסיד אותו אפילו בחוצה לארץ
 ושמן השכר או השבח שהטביח לעצמו ע"י בהמה זו ומשלם
 לגזול דרך קנס :

ד החוקף עבדו של חביתו ועשהו מלאכה ולא במלץ
 ממלאכה אחרת פשור שנוה לו לאדם שלא ילמד עבדו
 דרכי הכסלה ואם במלכו ממלאכה אחרת שהיה לו לעשות
 לרבו כאותו פעם משלם לו כפועל ואף על גב דגבי בהמה
 פשור הכא חייב דעבדו כמקרקעי דמי ואינה נגזלת וליכא
 לשיפר גביה משלם בשעת הגזילה וכל מה שקנה העבד ככל
 מקום שהוא קנה רבו :

ה החוקף ספינהו של חבירו או שאר מטלטלין ועשה בה
 מלאכה וקלקלה אם אינן עומדין להשכיר אפי"ס נשלן
 על דעת שיתן מהן שכר דינו כגזול ביוון שאין דעת בעלים
 להשכירו הוי כמו שואל שלא מדע דק"ל שהוא גזול ואינו
 משלם לו אלא מה שקלקלה אפי"ס השכר דיה יותר אם היה
 משכירו שכל הגזלנים אינן משלמין אלא כשעת הגזילה ואם
 עומדין להשכיר וכשלו זה שלא מדעת בעלים על דעת ליתן
 שכר אז הלוי ברצון הבעלים וירם על העליונה רצו נוטלים
 שכרו רצו נוטלין מה שקלקלה לא נטלה על דעת ליתן שכר
 אלא על דעת טאלה להשחמש בהכנסת דינו כגזול דשואל
 לא מדעת גזול הוי ואינו משלם אלא מה שקלקלה וכ"ש אם
 נטלה על דעת לגזול שאינו משלם אלא בשעת הגזילה ברא
 שעשה בה הגזול מלאכה הוא בעצמו אבל אם השכירו לאחר
 אפילו שנכנס לה בהורה גזלנו כיון דקיימא לאגרה השוכר
 מן הגזול צריך ליתן בטכירות לבעלים שהרי עדיין לא קנאה
 הגזול קניין גמור אלא להתחייב באינסים נמצא כשנטל
 הגזול השכר מן השוכר כמון הגזול הוא נוטל וצריך להחזיר
 לו דאם לא כן נמצא לפעמים הגזול חוטא ונשכר ולקחה
 מדת הדין ומה שהקשה כאן רבינו יוסף קארו בעל הבית
 יוסף ז"ל וז"ל ובעיני יפלה פסק דין זה דכיון דק"ל כל הגזלנים
 משלמין כשעת הגזילה מה לי עשה בה מלאכה בעצמו מה
 לי השכירה לאחר ואדרבה השכירה לאחר

ו עדיף משום דאי בה שינוי רשות דשכירות ליומיה
 ממכר הוא ומה שאמר החכם המרשי' דלקח' מדת הדין אינה
 טענה דהא עדיפה מנתיא אשכחן שבח גזילה דגזול הוי עכ"ל
 ג"ל דלא דמי שכירות לשבח גזילה דשבח גזילה כגופה היא
 וע"י טורח הגזול אשכח ואיפשר לומר אם היה ברשות הגזול
 לא הוי משביחם כלל לפיכך הואיל וקנה הגזול הגזילה
 שהיא ברשותיה לאונסין ה"ה נמי כאי דאשכח הגזילה וזהו
 מה שהקנהה לו התורה כמה שאמר הוה שכיב בעין שגזל אבל
 השכירות מעלמא אתי ולא ע"י טורח הגזול וכול לומר שבא
 השוכר ושכרה מן הגזול אם היה ביד הגזול היה בא אליו
 השוכר ג"כ ושכרה ממנו או שהיה משכירו לאחרים וא"כ כמה
 יקנה הגזול השכירות כיון שעדיין לא קנה הספינה קניין גמור
 ודעת הגזול ג"כ להשכירו בכל מקום שהוא ומה שאמר הב"י
 דהשכיר עדיף משום דאי בה שינוי רשות אינו טעם דמה
 כועיל שינוי רשות אם אין כאן יאוש לפיכך אמר המרשי' ד
 דלקחה מדת הדין אם לא יחזירו והכי כסהברא וכן ג"ל :

ז הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אם אמר לא צא ולא יצא
 חייב ליתן לו ככל שכרו משלם אפילו בחצר דלא קיימא
 לאגרא ונברא דלא עביד למיגר שהרי גילה לוגמין רצונו
 שיורו בחוכו כלל ואפילו בחנם לפיכך שכרו מיהא צריך ליתן
 לו אם דר בו ואם דר בו סתם וזה לא אמר לו צא אם אותה
 חצר אינה עשויה לשכר אינו צריך להעלות לו שכר אף על פי
 שהוציא את בעל הבית מן הבית בעל כרחו והוא דר בו אפ"ה
 פשור דה"ל זה נהנת וזה אינו חסר ואפילו היה צריך להשכירו
 כבר

ואם נשכרה מעצמה או נשכרה אינו משלם אלא דינר דהא
 השתא לא עביד ולא מירי אמאי קמחייב ליה אהיה שעתה
 דגולה והריא שעתה לא היתה שוה אלא דינר !
 ואם היתה שוה בשעת הגזילה ארבע ובשעת התצאה
 מן העולם אינה שוה אלא דינר בין נשכרה מאילה או
 נאכרה בין ששתאה או שכרה בירי משלם ארבע כמו שהיחה
 שוה בשעת גזילה כדלפינן לעיל סימן ט"ד סעיף ג' אמר
 קרא גביה וחיים שנים ישלם אחייב לקרן כעין שנגב ע"ש
 וכן כל כיוצא בזה :

יב הגזול אשכול של תמרים וכו' חמשים תמרים ואם ימכרו
 כולם ביחד אינו שוה אלא מ"ט פרושות ואם ימכרו כל
 אחד בפני עצמה ישו חמשים אינו משלם לו אלא ס"ט ואין
 הגזול יכול לומר אני הייתי מוכרם אחד אחד דהא גזול כאחד
 וכל הגזלנים אינה משלמין אלא בשעת הגזילה :

יג הגזול כלי וסכרו אין אומרים יתן השברים וישלם
 עליהם אלא צריך ליתן לו כלי שלם או דמיו והשברים
 הם שלו ואם ירצו הבעלים לקבל השברים וישלם לו
 עליהם שומעין לו כמו שכתב' טעמא לעיל סי' ט"ד סעיף א' :

ש"ט הגזול בהמה או עבדים והזקינה והדר בחצר חבירו שלא מדעתו וכו' יא' סעיף

א גזל בהמה והזקינה אצלו הרי נפחתה אצלו פחה שאינו
 חוזר לקרמותו שהרי לא חובל לחזור להיות ילדה וכן
 אם כחשה כחש שאינו יכול לחזור לקרמותו כגון חלצים שאין
 להם רפוא' חלה או שגזל מסבב ונסדק שאינו יוצא ברצועה
 שחמת סדקו גם הוי בטק שניכר או שפסלו המלך שאינה
 יוצאה בכל מדינותיו והרי ג' כסו מינכר הזיקין או שגזל
 פירות והרקיבו כולם או שגזליין והחמיץ שנטתנה טעמו
 וריחו כל אלו אינה חוזרים לברייתו ויש בהם שינוי דמינכר
 והוי כמו שגזל כלי ושכרו ומשלם כשעת הגזילה אבל אם גזל
 בהמה וכחשה כחש שאיפשר לחזור לברייתו או שגזל מסבב
 ונפסל במדינה זו והרי היא יוצאה במדינה אחרת שהיא חלה
 משלם מלך זה או שגזל פירות והרקיבו מ' צחצחן או תרומה
 ונטמאה הרי אין הזיקה זה ניכר בה וכן גזל חמץ ועבר עליה
 הפכה או בהמה ונעברה בה עבירה אונפסלה ליקרב לגבו
 מוצח כגון רובע ונרבע או שהיתה יוצאת ליסקל כל אילו אין
 הזיקין ניכר כגופם ואומר לו הרי שלך לפניך ומחזיר אותה
 בעצמה ונפטר גזל עבד והזקין אומר לו הרי שלך לפניך
 ומחזיר אותו בעצמה ונפטר אע"ג דלגבי בהמה והזקינה
 אמרינן שמשלם כשעת הגזילה לא דמי בהמה מטלטלין היא
 וקנאה הגזול וכרשות גזול הזקינה לפיכך משלם כשעת
 הגזילה אבל עבדי כמקרקעי דמי דהוקשו לקרקעות כו'
 והתנחלת' אותם ונו' וא"כ בכל מקום שהוא ברשותו דמרי'
 קיים דקרקע אינה נגזלת וברשות דמריה הזקין לפיכך ואומר
 לו הרי שלך לפניך וי"א מסבב אפילו פסלו המלך בכל
 מדינותיו אומר לו הרי שלך לפניך מפני שיכול להוליכו או
 לשלחו למלכות אחרת להוציא שם :

ב במה דברים אמורים כשהחזיר הגזילה עצמה שיש כאן
 והשיב את הגזילה בעין שגזל אבל אם נשרפה הגזילה
 או אכרה אפילו אחר שנאסרה בהנאה כיון שאינו בעין לא
 יוכל לקיים בהוה שיב את הגזילה בעין לגזול הרי זה חייב
 להחזיר דמיה כשעת הגזילה :

ג הגזול בהמה חבירו ועשה בה מלאכה כגון נשא עליה
 משא או רכב עליה או רש בה וכיוצא בזה מלאכה שאי'ה
 מפחיתה אף על פי שעבר בלא תעשה דלא הגזול דזה נמי
 גזול הוא אינו חייב לשלם לו כלום ואפילו היה לרבה כאותו
 זמן לעשות בה מלאכתו ובשל ממלאכתו פשור שהרי לא

לבוש עיר שושן תלכות גדולה

נמי מקח טעות הוא וכמאן דלא אונר דמי דכיון דכני אגר לאו
 פסאן דאית ליה זכות בניהו אגר לא משחעבר סכח האי
 שכירות לחר מיניהו ואפי' אם נחז השכירות לזה ששכרו
 פסגו כיון שנהכרר דמשעות יתיב ליה חייב להתחייב דמחילה
 בטעות הוא ולא הוא מחילה :

י' א' שזה שאמרנו בחצר העשויה להסכ' חייב להעלות לו
 שכר אפי' אם שכרו מצאובן ונתן לו השכר ונמצא שאינו
 שלו אלא הוא של שמעון צריך ליתן לשמעון שכרו והוא יחזו'
 ויהיב מראובן מה שנתן לו ואפילו שכרו מראובן כפתו מכדי
 דמי' אינו יכול לומר לא נכנסתי בו אלא על דעת שלא ליתן
 שכר יותר מזה אלא צריך ליתן לשמעון כל שכרו הראוי לו
 ויחזור ויחכע מראובן מה שנתן לו : ואם שכרו מראובן
 ברמיס וקרים ונמצא הב' תאינו שלו אלא של שמעון אינו
 צריך לשלם לשמעון אלא כפי מה ששוכרים אחרים בית זה
 דהא שכירות טעמה עם ראובן כטעמו היה גתכסל וה'ל באילן
 לא שכרו מעולם ולא נשהעבר באותו שכירות לשום אדם
 ואפי' אם נתן כבר דמי אותו שכירות לראובן אין שמעון נוטל
 אלא כפי מה ששוכרים אחרים ופיהו אם כבר באו הרמיס
 ליר שמעון והוא טוען שגם הוא לא היה משכירה בפחות
 פספיק לא מפקינן פנייה' חסוכר בית מחבירו בזול והשכירו
 לאחרים כיותר ממה ששכרו הוא אם היה לו רשות להשכירו
 לאחרים בעניין שנהבאר לעיל סי' ס"ו המותר הוא שרואים
 לא היה לו רשות להשכירו המיתר לבעלים האומר לחבירו
 דור בחצירו מהם מסתם כחנם קאמר ואין צריך ליתן לו שכר
 • שנים שיש להם בבית כשהפוח והשכיר אח' מן השוחפין
 את כל הבית שלא מדעת שאחפו אין הסוכר צריך לשלם כל
 השכר לאחיו שהשכירו לו אלא נותן לו החציו וצריך לתת גם
 לשוחף השני חלקו ואם נתן כל השכירות להראשון השני
 מוציא כל חלקו מהשוכר והוא יחזור על הראשון ויחכע מסג'
 חצי מה שנתן לו אבל אם לא שכר כל הבית רק חלק השוחף
 ששכירו לו לבדו ואין צריך ליתן לשני כלום שהרי לא שכר
 בחלקו כלום :

יא' כבר ירעת טמה שכתבנו פעמים שהנזלן קונה
 הגזילה גשניו מעשה לפיכך אם נזל טימני שאובעים
 בהן ודקינהו ושרינהו וצבע בהן קנאה בשינוי ופסלם דמיה'
 שהיו שוין כשעת הגזילה ואם נזל סמני שריוין וצבע בהן
 צמר או דבר אחר שהו' שלו אין זה נקרא שינוי שהצבע הוא
 לפניו מנחה על הצמר ואע"פ כך צריך לשרם לו דמי הסימני'
 שריו הפסידן ולא יוכל להעביר הצבע מעל גבי הדבר
 הצבוע בו להשיבה ללאיבור אלא אם מעבירה ואם נזל צמר
 וסמנים שריוס פאריס אחד וצבע אותה הצמר באותה סמנים
 דעכשיו יכול לעשות השכה מעליה שיחזור הצמר כך כמו
 שהיה צבוע והרי ממילא נתיקרה הצמר בשביל הצבע
 שעליה ונתפרע הנגזל הצמר והסימני' בהשכת הצמר הצבוע
 וסכע' לן בנמרה אם הוזל הצמר הצבוע בעניין שאינו שות
 אלא כמו שהיה שוה בהיותו לבנואם כן כשיחזור הצמר
 אפי' צבוע לא השיב אלא דמי הצמר שגזל כשהיה לבן
 והנגזל תובע דמי הסמנין שאומר אם הייתה כחציר לי הצמר
 בפני עצמה והסמנין בפני עצמן היתי מוכר הצמר בשווייה
 כמו שהיא שוה עכשיו והסמנין היתי מוכר גם כן
 בפני עצמן או היתי צובע בהן כנד וכנד צבוע הוא נמכר
 ביוקר ועכשיו הפסדתני דהא לא אשכיה' בצמר ומיבעי לן מי
 אמרינן יש שכח הסמנין על גבי הצמר דחזות' מילחא דיש
 וחרי השיב הסמנין עם הצמר או דילמא אין שכח הסמנין
 על גבי הצמר דחזות' לאו מילת' היא אלא נמי בעלמא הוא ואע"ג
 שהשיב לו צמר צבועה לאו היא השכה וצריך לשלם לו דמי
 הסמנין בפני עצמן שהרי הפסידן ולא אפוטט לפיכך אין
 מוציא

צבוי ועכשיו דוד' שלא היה רוצה להשכירו בחר האי שעתא
 אפילו ולא מכעיא אם אין דרבו דרכו לשכר הג' לז' לא
 גנהה והלא חסר אלא אפילו שזה הדר כודרכו לשכר מקום
 לעצמו לזר בו פסור שזה נהנה זה האינו חסר פסור מיהו
 דיוקן שכבר דר בו אבל לא יוכל לכופו למחלה שניחנו לדור
 בו אע"ג ל' רכפין על מנת טעום במקום שזה נהנה וזה
 אינו חסר ה' בדבר דאי כעיה ליהנות בעצמו לא יוכל
 ליהנות וזה האחר יוכל ליהנות בו דהרי
 לא יזיקנו ליה לפיכך כופו כגון יהוי שכרת פעריו ולקח חסר
 ביתו והשאל ליהודי אחר וכן הכורח והכע השכירות מאיתו
 היהודי והשאלו ליהודי אחר וכן הבורח ותכע השכירו מאיתו
 היהודי שדר בו זה היה מעטה ופסורוהו אפילו להבא דאע"ג
 דהוי ההוא נכרא דעביר למער הרי חצר זה לא קיימא
 לאנרא שאם יצא היהודי ממנו וטאילנו השר לגוי ונמצא זה
 פנהה וזה אינו חסר בכנון זה כופין אבל ככה' דאי בעי בעל
 החצר ליהנות ולהרויח להשכיר חצירו היה יכול אלא שאינו
 רוצה ליהנות בעצמו אין מפין אותו לעשותו לחבירו כחנם
 ואם החצר עשויה להשכיר אע"פ שזה הדר בו אין צריך
 להעלות לו שכר שהרי חסרון וסכון ואף על גב שזה לא
 נהנה שהיה מוצא דירה אחרת כחנם ואין זה אלא כמו נרמא
 שגם לחבירו שלא היה יכול להשכירו לאחרים ולא דמי זה
 לנרמא דאין נקרא נרמא אלא כנון נועל ביתו של חבירו ולא
 דר בו שלא בא לירי כלום מחסרון של חבירו אבל הכא אע"ג
 שלא נהנה מ' השתא פיהו אבל מה שחבירו נפסד והוי
 כאילו נזלו ממנו אבל אם לא היה דר בו אלא שגזלו ממנו פשו'
 מלשלם את השכירות דא' ענ' שהפסידו את ממנו הא זה לא
 נהפסד ואינו אלא נרמא בעלמא ופסור מלשלם השכירות
 זכוסן הזה ק' לדסתם כל הכמים קיימין לאנרה שכן דרך כל
 חכעלי בתים בומן הזה להשכיר בתיהם ואע"ג שעדיין לא
 השכירו כב' מעולם אמרינן עכשיו היה משכירו :

ג' והא דאמרינן כשאין החצר עומד לשכר שאינו צריך
 להעלות לו שכר ה' שלא חסרו כל' אבל אם חסרו אפי' דבר
 מעט כגון שהיה הבית הרס ולכן וזה השחירו וחסרו בטה
 שהשתדו אף על פי שאין הפסד אותו שחוריות אלא דבר
 מועט מנגלגין על ידו לשלם את כל השכר כפי מה שנהנת' א'
 דווקא אם היה דרכו לשכור וי' אפילו אין דרכו לשכור וחסרו
 מעט צריך לשלם הכל לפיכך אח' שיש לו בית כמו חורבה
 והסוחרים נוטים שם אהלים לסחורין ונותנים לו דבר מועט
 לשכירו חייב אחר ובנה שם בניין ואין יד בעל החורב' משנת
 לפרוע לו בניינו אין אומרים שיתן לו מה שהיו נותנים לו
 הסחרים שכן חסרו אלא צריך ליתן לו כל מה שנהנה דהיינו
 במה יתן אדם אחר בחורב' כזאת לבנו עליה ומ' ביד בעל
 החורב' אם יצאה שיסתור אותו הכניין חייב לסתור אותו שלא
 עשו חקנת השבים בקרקע וגם חכמה אם לא ירצה ליתן
 יכול לסתור אותו :

ה' י' א' דהא דאמרינן דכשהחצר אינו עומד לשכר
 אינו צריך להעלות לו שכר דהיינו דווקא שלא נילה הדר
 כזאת דעתו שהיה רצונו לית לו שכר אם לא הית מניתו
 לדור בו בחצר אבל אם נילה בדעתו שאם לא הניחו לדור בו
 כחנם הית נותן לו שכר קודם שהיה יוצא ממנו צריך ליתן לו
 שכרו משלם :

ו' י' א' דהא דאמרינן דכשהחצר אינו עומד לשכר אינו צריך
 להעלות לו שכר אפי' אם שכרו מאחר שחיה סכור
 שהוא שלו ונמצא שאינו שלו אינו צריך שיתן לו שכר וא' ענ'
 שנתנם לחובו על דעת ליתן שכר מ' ה' זה נהנה וזה אינו
 חסר פסור ומה ששכרו הוי שכירות של טעום כיון ששכרו
 ממי שאינו שלו דמי היבו דנבי פשכירי מקח טעות הוא ולא
 מתייב למתב לית מידי שחזר גתבר שאינו שלו לגבי שוכר

לבוש עיר שושן הלכות גדולה קפח

אלא עשרה גאונים אשר הדין שלי יצא להחזיר אותה העשרה
פניו שהוא מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ואע"פ שכת
טוען כפך אפילו על אילו העשרה מ"חייב שבועה מפני
העדר העד חסיד ודאראבל על השאר אין צריך לישבע
אפי' היסת מפני שאין יכול לשעזן לא העד ולא הבה על
הגזלן פענת ודאי שהוא נשלן ואין לו עליו אלא חרם סהם ;
ח השוען את חבירו גזלה מאה דירנין והוא אומר לא
גזלתך כלום נשבע היסת כדון כל הנתבע וכופר בכל
ואם הודה שנשל חסידים משלם חסידים ונשבע שבועה
דאורייתא על השאר כדון כל מודה מקצת ולא אשירנין כיון
שהוא מודה שגזל חסידים הרי הוא גזלן ופסול לישבעה
ושכנרדו צטבע ונטל כיון שלא הוזק גזלן בעדים אשירנין
אדם מסיים עצמו רשע ופליגין לריבירה שחייב לשלם מה
שהודה ועל מה שאומר שהוא גזלן אין אנו צריכין להאמין לו
ומשבענין ליה על השאר ;

ט וכן הטוען לחבירו שכנס לביתו וגזל ממנו כלים והוא
אומר דרך משכון לקחתים בחוב שיש לי עליך וכ"ה אומ'
אין לך ביד כלום אע"פ שהודה שמשכנו שלא ברשות הואיל
ואין שם עדים שנגזל הרי זה נשבע שיש לו חוב עליו ונזכה
חובו מן המשכון שהיה שאסור הוא הפה שהחזיר דאי בעי
הוא אמר מעולם לא לקחתים ממך כלום • סתירה כיון שהוא נזכ'
חובו במשכון זה היו כנשבע ונטל וצריך לישבע כנקיטת
חפץ כדון כל נשבע ונטל ועל ס' פ"ט וצ"א ;

שסה הגזול ואינו יודע כמי גזל וכו' כ' סעיפים :

א הגזול לצדד סחמשה ואינו יודע לאיזה מהם גזל וכל א'
מהם אומר אותו גזול אפילו אין כאן עדים שגזל הייב
לשלם לכל אחד ואחד שהרי צריך לעשות השב' ואם לא
ישלם הכל לצדד שמא אותו הוא הגזול ולא עשה השבועה
מידו כל אחד צריך לישבע כדון כל הנוטל מעות מחבירו על
פי דיבורו שנשבע ונטל וכן נמי אם גזל משנים מאחד מנה
ומאחד מאתים ואינו יודע של מי המאתים וכל אחד מהן אומר
מאתים שלי היו כל אחד נשבע ונטל מאתים ;

ב כד' כשהוא מעיד אחר אבל אם אין תובעין אותו אלא
הוא בעצמו אומר גזלתי לאח' כסם מנה ואינו יודע לאיזה
או של מי היו המאתים אין כ' מחייבין אותו לתת לכל אחד
ואחד כיון שאינה תובעין אותו אלא מניה מנה כיניהם והם
חולקין מ' אם בא לצד' ידי שמים חייב לשלם כל הנזילה
לכל אחד ואחד אמר לאח' גזלתיך ואינו יודע אם אחזרת לך
אין כ' מחייבין אותו כיון שזה אינו תובע מ' אם בא לצאת
ידי שמים צריך ליתת' לו אבל אם אמר ואינו יודע אם גזלתיך
אם לאו פטור אף לצאת ידי שמים ;

שסו גזלן שבאלעשות תשובה אם מקבלין ממנו דבר סעיפים :

א גזלן או נזכ' מפורסם שעסקיו כפך שגזל ונזכ' הרכה
שתשובתו קשה שהרי אין לו תשובה עד שישוב הגזילה
או ישלם אותה ואם מקבלים ממנו הרי צריך להחזיר רוב מה
שישלו והיה נמנע מעשות תשובה אם אין הגזילה קיימת
שצריך לשלם משלו ובה לעשות תשובה מעצמו אה"ל שלא
יקבלו ממנו כד' שלא ימנע עצמו מעשות תשובה והמקבל
ממנו אין רוח חכמים נוהה הימנו ומ' אם אומר שרוצה
לצאת ידי שמים אין מוחין ביד המקבל אלקבילו ויכול הוא
לקבלו ואם לא בא לעשות תשובה מעצמו אלא הגזול היה
צריך לחובעו בכ' אפי' גזלן אנונב • מפורסם וסורגל ככך
מחייבין אותו להחזיר ומשלם מכל מה שיש לו אפי' אכנסו
וכן

מצאין סן הגזלן מספק ואם תפשה גזול לא מפקיד מיניה
מספק דה' ע"ה ;

שסז הנכנס בבית פלוני והוציא כלים או חטף מדו והוביס וכו' סעיפים :

א כבר אמרנו למעלה בס' צ' דגזול נשבע ונטל ומי
שהעידו עליו שנכנס לביתו של פלוני בפניו ונטל כלים
ואין יודע כמה נטל נתבאר משפטי ג' כ' שם ;

ב אבל דאיהו עדים שנכנס לביתו של חבירו שלא בפניו
כ' והנטל משם כלים אע"פ שהוציאם מפניו ואף על פי
שהבעל הבית הזה עשוי לסכור כליו אם בא ושען • ואמר דרך
גזלן לקחם ממני והלה אומר ברשותך באתי ולקחתים שאחת
מכנתם לי או נתתם לי או בחוב שיש לי אצלך הפסתי אינו
נאמן אפי' בשבועת שכל מה שהוא בכיתו של אדם הוא
בחזקת שלו ואין אדם יכול להוציא מהם אלא בדאיה' ומי
שנכנס שם שלא בפני כ' והנטל כלים משם והוציאם בפני
עדים הרי זה בחזקת גזלן לפיכך מחזיר הכלים לכ' והוא כאן
אפי' עסק שבועה שהרי העדים ראויים שגזל ואתר שיחזירם
אם יש לו דין על בעל הבית יהבע אותו בכל מה שיטעון עליו
יהיה הדין ביניהם ;

ג וכן אם היה כס' עד אחד בלבד וכ' טוען שגזלו ממנו
והלה אומר לוקח הוא כד' או בחוב נכיתו ממך או שלי
היה ופקדון היה אצלך הרי זה חייב להחזיר הכלי לבעליו
בלא שבועה כמו שכבר אמרנו למעלה כל ששני עדים
מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבוע' והכא אינ' היה שני
עדים היו מחייבין אותו להחזיר כמו שכתבנו בסעיף הקודם
והרי עד אחד מחייבו שגזעה וכשהוא נשבע צריך להכחיש
את העד וכאן הוא אינו מכחישו וכיון שאינו מכחישו אינו יכול
לישבע וה' מחייב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם
לפיכך אם כפר ואמר לא נכנסתי או נכנסתי ולא נטלתי כלום
הואיל ואין שם אלא עד אחד והוא הכחישו הרי זה נשבע
שבועה הנזכרה שלא לקח מכיתו כלום ונפטור ועל ס' ס' ע"ה
סעיף ג' ו' ;

ד וכן אם חטף לשון סר כסף מיד חבירו בפני עד אה' ואמר
אין חטפתי וירידי חטפתי ה' מחייב שבועה ואינו יכול
לישבע שהרי אינו מכחיש העד וחייב להחזיר ;

ה חטף ממנו והוביס בפני עד אחד והוא אומר אין חטפתי
וירידי חטפתי ועשרים היו והנחסף מודה שלא היו יותר
מעשרים הרי זה משלם העשרים שהודה אף על פי שאין
העד יודע כמה חטף מ' מה יודע שהוביס חטף ונסצא
שהוא מחייב שבועה שאינו יכול לישבע שהרי אינו מכחיש
העד ומשלם ;

ו אמר החוטף עשרים חטפתי ושלי הם והגזול אומר מאה
חטף ממני העשרים שמודה משלם כדכתי' שעמא
כסעיף הקודם ועל השאר אינו נשבע אלא היסת ולא שבועת
החורה של מודה מקצת שהרי הוא לא הודה כלום אלא שאמר
דדי חטפתי ויאל' דאמרינן לעיל ס' ע"ה סעיף ד' וסעיף ה'
שאם כפר בכל ונהחייב במקצת על פי עדים שהעידו עליו
במקצת או ע' שענתו שחייב שבועת התורה שיל' להא' דהכא
דהתם מחייב ודאי על פי העדים או על ידי שענתו וה'ל
כמדה מקצת משם אבל הכא אינו מתחייב ודאי דשמא האמת
אחו במה שאמר ירדי חטפתי אלא שהחורה חייבתו לשלם
המקצת משם שחייב שבוע' ואינו יכול לישבע ואין זה נקרא
מודה כלל שאין כאן חייב ודאי ;

ז נכנס לביתו של חבירו שלא בפניו ונטל כלי' משם בפני
עד אחד ואין העד יודע כמה וככ' אומר עשרים כלים
ה' לי בביתו ולא כצאתי אחד מהם והגזול אומר לא נטלתי

לבוש עיר טושך הלכות גזילה

זכאם הנזילה קיימת אפי' בא לעשות השבחה מעצמו שהיבין אותו להחזיר הכל וכן הנזול באקראי דלכא למיחש ביה שימנע מלעשות השבחה ואת שוכנת קלה אפי' כאלעבות השוכה מעצמו פחייבין אותו להחזיר הכל :

ב הרועים והגנבים והמכסני השוכות קשה מפני שגזילין הרכים ואין יודעים למי יחזירו לפיכך יעשו בהם צרכי הרבים כגון ברות שיחין ומערות להכניס בהן מים לשתות דהוי דבר הצריך לכל והנה מהם גם הנגזל' ואם עשה השוכ' והחזיר הנזילה לרשות הבעלים אם צריך דעת בעלים דינו כמו כנגב שנתבאר לעיל סי' שנה :

ג היה כלי ביד בנו של חבירו או ביד עבדו של חבירו וכא אחר ולקחו מידו וגשתמש בו הרי זה שואל שלא מדעת בעלים דהוי עליו גזלן ונתחייב באומסין עד שחזירו ליד הבעלים לפיכך אם החזיר ליד הכן שהיה בידו והוא קמץ ואבר או נשבר חייב לשלם דהרי הקמץ לאו בר שימור הוא והשבחה לידו לאו השבחה היא :

ד הנזול את שוכה ביישוב וכא להחזיר לו במדבר לא יצא שאין זה השבחה ואם ירצה הנזול אין צריך ליקחנה מידו ולקבל עליו אחריות הדרך מיהא אם נטלו מקנה סתם הוי השכ' ונפס' הנזלן ואחריותו על הבעל אבל אם החזירו לו ביישוב אפי' אינו באותו מקום שנזול יצא :

שסז

גזלן שבא להחזיר את הנזילה והנזול אם אביו ובוו' סעיפים :

א הנזול את חבירו שזה פרוטה ונשבע לו על שקר וצ"כ הורה שנשבע לשקר צריך להניעו ליד הנזול עצמו אפי' אם הוא כתייבס ורחוק ממנו הרכה דהואיל ונשבע על שקר אינו יצא ידי הסב' עד שיניענו לידו כתיב לא שר הוא לו יתננו ביום אשמתו והאי קרא נכי נשבע' לשקר בת' שהוא יום אשמתו כלומר יום שחשאו ונשבע לשקר אם אה' יורה יתננו ליד הנזול עצמו אכרכל זה אין שלא נשבע אפי' כפר בו וחזר והודה אינו חייב לרדוף אחריו להחזיר לו אלא אם בא להחזיר יודיע לבעלים כך וכך גזלה סמך באוקחה ותהיה הנזילה בידו עד שיבא ויקחנה וכו' יצא ידי הטיב את הנזול' דמלא חייב החזרה לרדוף אחר הנזול ולחנה לאשר הוא לו לידו אלא ביום אשמתו דהיינו שחשאו ונשבע ש'ם רדוקם לכן אינו צריך לרדוף אחריו :

ב כל זמן שיש בידו גזל שזה פרוטה ונשבע עליו אפי' החזיר לו כל הנזילה חוץ משה פרוט' שנשאר בידו חייב להוליכה אחריו ליחנה לידו בעצמו ולא יתן אפילו לבנו ולא לשלוחו שישאו בלא עדים אלא א"כ עשאו שליח בעדים דשלוחו שישאו בעדים חרי הוא צמותו ומסתם תקנת השבים תקנו חז'ל שאם עשו כ"ר שליח בעדים ונתן לו ואין צריך לומר צם גתן ליד ביה דין עצמו שיצא כ"ר שלא נחייב זה להוציא מנה בהוצאת הדרך :

ג החזיר לו כל הנזילה או שמתלו על עליה חוץ ספחית פשו' פרוטה אינו צריך להוליך אחריו אלא יכע הנזול וישול השאר ואע"פ שהנזילה עצמה קיימת ולא חיישינן שמא תתייקר ותחיה סוה פרוטה ואם לסוף נתייקר'א הואיל ונפטר מהליכה אחריו שזה אין צריך עור להוליכה אחריו אפי' נתייקר'ויש חולקין :

ד כבר יודעת שבכל מקום הירוש' במקום מורישו עומד לפיכך אם מת הנזול כשבא הנזלן לעשות השוכה אם הנזילה בעין צריך להחזירה ליורש' כפ' שהיה צריך להחזירה למוריש ואם אפ' בעין יחזיר ליורש' רמיה בסו' שהיה סחור' למוריש :

א הנזול את אביו ונשבע לו ומת האב וכא לעשות השבחה ביצע יעשה שיקיים מצות הטב' שאם יחזיק הנזילה בידו כחורת יורשתו אין זה השבחה אלא צריך להוציא הנזילה מפתח ידו ליד שאר היורשים דאז הוא השבחה לפיכך יצא שאם הנזילה קיימת מתן הנזילה בעצמה לאחיו וצ"ל ידי השבחה ואם אינו רוצה ליתור חלקו נוטל משאר הנכסים כנגד מה שהיה מגיע לחלקו ס' הנזילה ואם אין הנזילה קיימת או נשתנית משלם לאחיו הקרן משלו ועשה חשכון עם אה' כשאר הנכסים ונוטל משאר הנכסים מה שהיה מגיע לחלקו מן הנזילה ויצא בזה ידי השבחה ולא שאינו נוטל ביום כנג' הנזילה ולא הרי השבחה אם יפול כנגדו ואם הוא עני ולא יוכל לוותר דהקוליה מאהרי' הם בציט' זכרעים מחלקו ואם אין לו אחים שנמצא זה הנזול לבדו הוא יורש את אביו אם יאילו בניו לנזלן מוציא הנזילה מהמת ידו ונמנה לבניו והיותו השכח לאביו לפי שנחשיב אותו כאילו הוא מת כיון שאינו נראו לירש את הנזול' שהרי צריך להוציא מפתח ידו ודורו בניו יורשין אבי אביו אכיהם וכשכני הבנים יורשים אבי אכיהם אינם באים מכה אכיהם אלא נחשבים כאילו היה הם בני הזקן כדאמרין לעיל בהלכות נחלות סימן רע"א לפיכך לה מקרא ואם כן יצא כזה ידי השבחה בשנותו לבניו ואם אין בנים לנזלן נותנה לבעל חובו כהלוואתו או לצדקה והואיל ויצא הנזלה עצמה מתחת ידו יצא ידי השבחה אף על פי שנחנה מתנה או פרעה בחובו' והוא שיריע למי שנתנו לו ויאמר לו זה גזל שנחלה' מאבא ויש חולקין וצומרי' שאם אין לנזלן בניו נותנה לאחיו אביו :

ב הנזול את הגר ונשבע לו ומת הגר כלא יורשים אפילו הודתלגר בחייו וזקפו עליו כמלוה דהשתא כבר זכה הנזילה בחייה הגר ונעשית נכסי הגר והיה כמלו' שבידו אפילו הכי צריך להוציא הנזלה מידו ולקיים מצות השבחה וליתנו לצדקה שזו עיקר השבחה בגזל הגר כזמן הזה דבזמן המקדש היה לכהנים דכתיב ואם אין לאיש נואל וגומר ואסרו חכמים זכרונם לברכה וכי יש לך אדם בישראל שאין לו נואלים פירש יורשים את אביו או אביו שאר קרובים למעלה עד עקב אבינו אלא בגזל הגר הכתוב מדבר שאין לו נואל' בישראל אם זה גזלו ומת מה כתב אחריו אטס המושב לה' לכהן וגומר' ובזמן הזה הוא לצדקה :

שסח דין המציל מיד הלסטים ישראל

א המציל מיד לסטין ישראל הרי אילו שלו דמסתמא נתייאשו הבעלים ממנו ואם יודע שלא נתייאשו חייב להחזיר אבל המציל מיד לסטין נוי או מוכס נוי חייב להחזיר שסתם הדבר שלא נתייאשו הבעלים ואם יודע שנתיאשו הרי אילו שלו ומפני מה אמרו סתם לסטנים ישראל נתייאשו הבעלים סתם נוי לא נתייאשו הבעלים מפני שהבעלים יודעים שהנשים מוציין מיד הנזלן אף על פי שאין סס עדים שגזל אלא בראיות רעועות ובאומד הדעת לפיכך אינם מתייאשין שאומרי' היום או למחר אתבענו בידניהם ואוציאים ממנו אבל בגזלן ישראל שצריך להכוע אותו בדינינו צריך עדות נמורה וראייה ברורה שגזלנוה קשה להביא לפיכך מתייאס ממנו מיד ולא יתבענו אבל סתם גניבה הוי יאוש אפילו בגוי דכיון דנעב בסתר ואין רואה מתייאשין הבעלים מיד שאינו יודע פי נכבולפי זה הקונה ס' הנגב לא חיה צריך להחזיר הנגבה אלא אם כן ידענו שלא נתייאש שהרי קנאה ביאוש ושינוי רשות כמו שנבאר לעיל סימן שנג' מיהו עכשו נהנו להחזיר כל גניבה ומנהג יש לו סמוך מן התורה שאין לשנותו שכן אמרו חכמים זכרונם לברכה בגלן דפגהגא :

ממנו ויחזירנו להם בחנם :

במה דברים אמורים שהמכס ננזל בזמן שהמכס גוי או אפילו ישראל והוא מוכס העומד מאליו או אפי' עומד מחמת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח מכל אדם מה שירצה אבל אם פסק המלך ליקח קצבה ידוע מכל אדם ואפי' צוה שישראל יתן יותר מנוי כ"מ מקרי דבר קצוב לכל איש והעמוד מוכס ישראל לנכותו למלך אם ידוע שאדם זה נאסף ואינו מוסיף ליקח יותר על מה שזר המלך אין זה בחזק גזלן משום דדינא דמלכותא דינה ולא עוד אלא שהמכירה ממכס זה עובר על לאו דלא הגזול מפני שהוא נזול את המלך בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך גוי שהרי קי מצ' לז' דגזל הגוי אסור וכן אם ישראל קנה המכס מהמלך המכירה עצמו הרי זה נזול את ישראל שקנהו ויש אומרים אפילו ידוע שהישראל לוקח יותר מן הקצבה שקצב המלך מכל מקום אסור להכירה ממנו אותו דבר שהוא קצוב לו דהוי כגזלמסן הגזלן דאסור דאסור מפני שהוא עושה שלא כדין ולגזול גזל בני אדם חוקו היינו דאמרינן אינשי בתר נכבא ננוכ וטעמא טעמים אבל אם קנאו גוי מתיר דהוי כהפקעת הלואאתו דשרי במקום דליכא חיזול השם כגון שהיה חייב לאביו ושוען ליורש נתינו לאביך קודם שמת דלא ידע הגוי כהדיא דמשקר שרי הכי נמי הוי הכרת המכס שמכריוהו כלא ידעוהו ויש אומרים דאפילו במכס ישראל אם לא קנאו לעצמורק הוא גובה למלך אף על גב דאסור להכירה מכס דינא דמלכותא דינא מכל מקום אם אחד מכירה המוכס הממונה מן המלך לא יכופ אוחו ליתן דהוי כהפקעת הלואאתו דשרי מיהו אם יש כזה משום יראת המלך ודאי יכול לכיף אורו :

ז מלך ששם מס על בני העיר או על כל איש ואיש דב' קצוב משנה לשנה או על כל שדה ושדה דבר קצוב או שנוז שכל מי שיעבור על דבר זה ולקחו כל נכסיו למלך אוכל מי שימצ' בשרה בשעת הגזול הוא יתן המס שעליה בין שיהיה הוא בעל השדה בין שאינו בעל השדה וכל כיוצא בדברים האלו אינו נזל וחזור זה וניכח מכל אחד את המגיע עליו בחלק המלך וישראל שגבה אותם למלך אינו בחזקת גזלן והרי הוא כשר והוא שלא יוסיף ליקח ולא ישנה ולא ליקח לעצמו כרוס ואם גוי הוא מותר לקנות ממנו :

ח וכן מלך שכעס על אחד מעבדיו ושמשו מבני המדינה ולקח שררה או חצירו אינה נזיל ומותר ליהנות בה והלוקחה מהמלך הרי היא שלו ואין הכעלים מוציאין או יוס מידו שזה דין המלכים כולם ליקח ממנו שמשיהם כשכועס עליהם והרי המלך הפקיע שיעבורה ונעשים חצר זה או שרה זו כהפקר וכל הקונה אוחה מן המלך זכה בה אבל מלך שלקח שדה או חצר של אחד מכני המדינה שלא כדינים שחקק הרי זה גזלן והלוקח ממנו הכעלים מוציאין מידו דקרקע אינה נגזלת ולעולם כרשות בעלים הם כליו של דבר כל דין שחקק אוחו המלך לכל ולא יהיה לאדם אחד בפני עצמו אינו נזל כולם שיקח מאיש זה כלב ש' כרת דודוע לכל אלא חסם אם זה הרי זה נזל ואם חקק דבר לבעל אומנות אחת או לבעלי מסא ומחז' אחר כגון שהקק למיו דיבית איזה דבר יש אומרים דלא אמרי כיה דינא דמלכותא דינא הואיל ואינו חקוק לכל יש אומרים דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא במסים ובמסכים התלוין בקרקע שאין למלך אלא הארץ שיכול המלך לומר לא יעבור אדם זה בארצי או לא ידור זה וזה בארצי אבל בשאר דברים לא יש חולקין וסבירא להו דבגל דבר אמרינן דינא דמלכותא דינא והכי פסתבר שהרי הוא יכול לעשות בכל ארצו מה שירצח וכן הוא דינא דמלכותא ועל ס' שנו' סעיף ז' :

ט נבאי המלך ושטריו סמוכין שדות כשביל המס הקצוב שעל השדות סמכרם סמכר שנוף השדה היא של

דמנהג מילתא היא שנאמר אל חסינ' אבל רעיד אשר נבלו ראשונים לפיכך אין לשנות סן המנהג וכי' כנהבאר לעיל ס' ס' שג' ואין חילוק בזה בין גב לנזלן דבכל עניין מחזיר לו דמי ונושל את שלו כן נראה למורי וכן נהגו ועל ס' רל' דין הקונה קרקע גזולה :

שטט

אסור לקנות מגזלן ולישמים וליהנות מממנם ודינא דמלכותא כיצד וכו' א' סעיפים :

א אסור לקנות שום דבר מהגזלן ואסור לסעודו על שינויו כרי שיקנהו שכל העושה דברים אילו וכיוצא בהם שחזיק די עוברי עבירה שיתאמץ למסור עצמו לגזול יותר ביון שיועד מי שיקנה ממנו והרי זה עובר על ולפני עור לא תתן מכשול והלוקח ממנו משלשין דינו בלוקח מהגנב לענין ספורסם או שאינו מפורסם כמו שנבאר לעיל בס' ט"ב אסור ליהנות ברבר הגזול ואפי' לאחר יאוש דיאוש' כדי לא קני כדאמרינן לעיל והוא שידע ביראי שרכ זה הוא הגזול עצמו כיצד ידע שהבמה ז' נזול' אסור לרכוב עלי' או לחרוש בה גזל בית או שדה אסור לעבור כתוב או ליכנס בה בחמה מפני החמה ובנשמים מפני הנשמים ואם יר בה חייב להעלות שכר לבעלים אם היה עשויה לשכר גזל דקלים ועשה מהם גשר אסור לעבור עליו וכן כל כיוצא בזה להרחיק מהם משום לפני עור נג' ועוד שלא יהיה לנו עסק עם הגזלנים ויהיה זה סבה שהם בעצמם יפרישו מן העבירה אבל מלך שכרת אילנות של בעלי בתים ועשה מהם גשר מותר לעבור עליו וזהו חוק למלך ואפילו עשויה המלך לעבדיו לברות מכל אחר ואחד דבר ידוע והלכו עבדיו וכרתו הבל מאחר מותר ליהנות מלכות' הכי הוא שאין העבד צריך לטרוח לגבות מעט מעט מכל אחד דעבד מלך ואין צריך לשרות ואינה דאפסידו אנפשייהו דאבעי להו למינקט מכולה בגי ומשקל ד' וזה שנטל ממנו גבה מכל אחד חלקו וכן אם הרס בתים ועשה דרך או חומה מותר ליהנות בה וכן כל כיוצא בזה שדין המלך דין וכאזיה מלך אסור עיין בסוף הס' אבל מושל אחר טעשה כן הרי הוא גזלן ובעל זרוע ס' מהו אם מסרו לרבים מותר ליהנות ממנו דהא' הוי יאושעם שינוי רשית :

ב מי שהוחזק שהוא גזלן וממנו בא לו כגזילה אסור ליהנו' ואם ידוע לנו שיש לו מסון שאינו נזול אפילו הוא מיעוט פסח שיש לו אף על פי שרכ ממנו נזול מותר ליהנות ממנו דכיון דאיסור זה אינו אלא מדרבנן אזלינן ביה לקולא וחלינן ואמרינן האי מידי דיהיב ליה מאותו מיעוט שהוא דידיה הוא עד שיוודע כודאי שרכ זה שהוא נוהג לו הוא נזול בירו :

ג הגני אדם שחזקתם שהם גזלנים וחזקת כל ממנם נזול מפני שמלאכתם מלאכת גזלנים כגון המוכסים והליסטוסם אסור ליהנות מהם שחזקת מלאכה זו שהוא נזול ואין סחלפין דינרין מהחובה שלהם שהכל בחזקת גזילה אבל ממה שיש לו בבית או בשוק שלא בתעבת המוכס' מותר להחליף מהם ואפילו שתיבתו אם הוא חייב לתת לו חצי דינר ואין לו אלא דינר נותנו לו ולוקח ממנו חצי דינר אפי' שתיבת המוכס מפני שהוא כמציל מירו :

ד נטלו מוכסין את חמורו או כסותו ונתנו לו חמור או כסות אחר הרי אילו שלו מפני שאף אם נזול מאחרים מסחמא שהבעלים מתייאשין מהם ונס אינו יודע כודאי שהוא נזול אצלו ועוד שררי אינו נוטלו ממנו בחנם שררי הוא כמוכרה לו בעד שלו לפיכך מותר לישלו ממנו מכל מקום אם תלמיד חכם ותיק הוא ורוצה לרחמיר על עצמו שלא ליהנות ממנו דשמא כמסון נזול הוא יטלנו ויחזירנו לבעלים הראשונים ולא למוכס ואם ידוע לו שלא נתיאש הבעלים

* * * לבוש עיר שושן הלכות גדולות * * *

שכל הנוצח את ח"ו באורו שחוק יקח כך וכך וכן
המשחקים כבהם או חיה או בעופות ועושים שכל שתנצח
בהמה או הרוץ ייחד יקח מחבירו וכך וכן כל כוונת כזה
בדברים אילו הכל אסור מדבריהם ונול מדבריהם הוא שאין
השחק אלא אסמכתא ולא זכה בפה שנוטל יוש בו משום
נול מדבריהם :

ג ולפי שהשחקים שמשחק בקוביא טעמו טעמא הוא
שמום שהוא אסמכתא ואסור משום נול מדבריהם יש
אופרים אפילו יש לו אומנות אחרת פסול הוא שכל מקום
בשמשחק נול הוא מדבריהם ומהאי טעמא נמי אמרו
שהמשחק בקוביא עם רגוי אינו פסול שהרי אין בו משום
נול וכל מקום יש בו אישור משום שעומק בדברים בשלים
שאין ראוי לאדם לעסוק בלי יסור אלא בדבר חכמה ובישועה
עולם אבל אינו פסול ערות משום זה ויש אומרים מה שאסור
ופסלו משחק בקוביא לא אסרו משום נול כלל שאין בו
אסמכתא כמו שכתבנו לעיל סי' ר'ז ולא פסלו אלא כשאין
לו אומנו' אחרת אלא זו שאינו עוסק ביישובו של עולם שבין
שאינו עוסק ביישובו של עולם אינו יודע כמה תורת האדם
אחר חסמו ונקל בעיניו להעיד שקר כמו שכתבנו לעיל סימן
ל'ד סעיף ט' אבל אם יש לו אומנות אחרת אפילו משחק עם
ישראל אינו פסול שהרי אין בו משום נול שאינו אסמכתא
ואם אין לו אומנות אחרת אפילו אפילו משחק עם גוים פסול
זכר פשט המנהג בסברא האחרונה לשחק בקוביא אפילו
ישראלים זה עמוה ואינו פסול אלא מי שאין לו אומנות
אחרת אלא הוא ואם שחק עמו באמנה אם חייב לשלם על
סימן ר'ז :

ד הפרש מצודה וצד חיה או עוף או דגים אם יש למצודה
בית קיבול שעשויה ככלי אז קרה לדבריו והנשלו ממנו
הרי הוא נזל נכור דאורייתא ומוציאין מידו ואם אינה עשויה
ככלי אין על הנשול ממנה דין נזל דאורייתא ואין מוציאין
אותו מידו אבל נזל מדרבנן מיהא הוי :

ה עני המנקה פירות של סכחה פן האילין ונפלו לארץ אם
לא באו ליד העני קודם שהגיעו לארץ אין בהן נזל דאורייתא
ואין מוציאין אותן מידו אבל הוא אסור מדרבנן :

ו הדברים אינם ברשותו של אדם כמו אחויו ותרגומים
ומכל מקום יש להם לבעלים קניין בהם מדבריהם
לפיכך משיצא לנחיל של דבורים שלו מרשותו לרשות
חבירו יכול בעל הנחיל ליכנס כהוד שדהו של חפירו ליקח
נחילו ואם מנעו בעל השדה ליכנס לרשותו כדי שיחזיק הוא
בדבורים הרי זה נזל מדבריהם ולא נזל נמור שהדבורים הם
כמו הפקר דמעלמאנתו ואין לבעליהם קניין בהם אלא
מדבריהם :

ז כל נזל דאורייתא יוצא בדיונים וכל מי שיש בידו נזל
מדבריהם אינו יוצא בדיונים :

שעא קרקע אינה גזילת ואפלו נתייאשו הפעלים ובוד' סעיפים :

א קרקע אין דינה כמטלטלין וכמטלטלין שייך בהו יאוש
ושינוי רשות ואם נתייאשו הבעלים מהם ואח"כ קנאם
הלוקח קנאם ביאוש ושינוי רשות יאוש כדי לא קנה כמו
שאמרנו לעיל אבל קרקע לא שייך בה שינוי רשות ובכל מקום
שהיא ברשות בעליה היא עופדה שהיא עצמה רשות לפיכך
אינה נגזלת לעולם כלומר אין בה דין נזילה. שחאה קנייה
לאדם אחר הקונה אותה מן הנזל אלא אפילו נתייאשו
הבעלים קודם שמכרה הנזל בש הנזל ונשלה מיד הלוקח
כלא דמים כמו מן הנזל עצמו והלוקח ישול דמיו מן הנזל
שמכר לו ואפילו נמכרה אלף פעמים זה לזה וזה לאחר לעולם
ובא

של המלך אבל המס הקצוב שעל נולגות כל אדם אינו מוטל
אלא על נוף האדם עצמו ואם נשלו לו השדה ומנורה בשביל
המס שעל הנולגות הרי זה אינו מסכר אלא א"כ חקק המלך
חדת להיות כן בכל ארצו ועל סימן ס' ח' ס' ח' ס' ח' ס' ח' ס' ח'
סימן ק"ז סעיף ב' :

א מלך שהיו דיניו שכל שלא יחזק המס שעל השדה היתה
השדה לנותן המס וברת בעל שדה אחר מפני המס ובא
אחר ונתן מס שעליה למלך ואכל פירותיה אין זה נזל אלא
אוכל הפירות ונותן המס עד שיחזירו הבעלים דחבי דינא
דמלכותא דינא כדאמרן :

א וכן מלך שגזר שכל מי שיהן ויפרע מס הקצוב בשביל
חבירו ישעבר בחבירו שלא נתן המס יבא ישראל ונתן
מס בשביל עני אחר הרי זה עובר בו כאותה עני משום דינא
דמלכותא דינא וכאילו היה עבדו שכיון שהוא נתן המס בערו
היה הוא כאילו הוא מכיר אצלו מעבר עברי שנמכר לו בבית
דין לפיכך יש לו דין עבד עברי שאסור לעבוד בו עבודה עבד
לננו שולח אחריו כליו לבית המרחץ או לחוץ מנעליו
ישראל שהיה חייב לגוי והגוי מכר השטר לישראל אחר אע"פ
שאסור לו לרוץ עמו בפני גוים מכל מקום כיון דאתי פנחני
דיני ישראל יפסקו לו נ"כ לישראל זה מה שהיה הגוי מרוח
בו בפני דיניו גוי' והואיל לישראל זה בא מכחו הרי הוא כמותו
בכל מה שהיה יכול לזכות בפני דיני גוים שהוא דינא
דמלכותא והכלוה על המשבן לישראל יכול למכרה בכלות
השנה משום דחבי דינא דמלכותא לא אמרינן דינא דמלכותא
אלא בדבר שיש לו הנאה למלך או שהוא להיקון בני מדינתו
בענייני משא ומתן שבניהם אבל שאר דינים דיני חורה
המפורסם בינינו כגון שהם מכשירים עד אחד ואפילו הוא
קרוב או פסול ואפי' אב על בנו ואח על אחיזבטר ביניהם
וכיוצא בדברים אילו דיני פרטיים שבין ישראל לחבירו פשיט'
שלא נזון בהם כמותם דאם לא כן בשלו ח"ו כל דיני חורה
ישראל וכן חנושא אשה בפקד' שנין בדיני גוים ומחה אשתו
לא יוכל אבי אשתו או שאר חרטה לומר כל חנושא אשה על
דעת מנהג המקום הוא נישא ונזון חרבר בדיני גוים כגון אם
מתה בעלה יורשה או אינו יורשה וכהאי גוונא דליכא כזה
משום דינא דמלכותא דהא פשוט בינינו הבעל יורש את אשתו
דבר תורה ח"ו מנהג ראשונה ושניה מתקנת קהלוח שום
וכהאי גוונא דלא אמרינן בהא דינא דמלכותא ונס לא אמרינן
דינא דמלכותא אלא במלך שמשכעו יוצא כמותן הארצות
והסכימו עליו שהוא אדוניהם והם לו עבדים אבל אם אינו
מלך כזה הרי הוא כגזלן ובעל זרוע לכל דבר הוא ועבריו ואין
דיניו דין :

שע דברים שהם גזל מדבריהם כגון מפריחי יונים והמשחקים בקוביא וכו' סעיפים :

א יש דברים רבים שאינם נזל מן התורה אבל חכמים
שאסרוהו משום שהם קרוכים לנזל והעובר עליהם הרי
הוא כגזלן מדבריהם ופסול לעדות מדרבנן כגון מפריחי יונים
ומשחקים בקוביא מפריחי יונים כיצד כגון שמשלה יונה זכר
שלו ביישוב של שכניו יונים להביא עמו נקב' משם או משלה
נקבה שחביא עשה זכר ונמצא נזל מאחריים ואין זה נזל נמור
שנס בעל השוקב לא זכה בהם קניין נמור דמילא קא אתו
להחסורבו לשם מכל מקום חכמים אסרוהו משום שהוא
קרוב לנזל ולא ביונים לכד אמרו אלא הוא הדין בכל שאר
עופות או חיה או בהמה שעושה. כן הרי הוא נזלן מדבריהם
ועד היכן מניע איסורו על בדיני הרחקת ניקין מי קנה' :
ב משחקי קוביא כיצד כגון אילו שמשחקים בעצים או
באבוחות או בעצמות וכיוצא בהם ועושים הנאי ביניהם

לבוש עיר שושן הלכות גדולה קפז

אם השבן יוהד מההוצ' סברא הוא שנטפל הלוקח כל ההוצאה מהנגזל שהרי השב"ח שדוהו והוא נהנה ממנו לא אפילו לא היתה השדה עכשיו טובה יותר מבשעה שהיתה בשעה שנזלה אלא שהנזל הכסופה יחזר הלוקח והשב"ח עם שהיתה כך טובה כמו שהיתה בשעה שנזלה הנזל אפ"ה נוטל הלוקח הוצאה דהא על כל פנים נמצא נהנה מהוצאת הלוקח לכך מחזירו לו וכותר השב"ט נוטל הלוקח מן הנזל שהרי קבל עליו אחריות ונכה פבני תורי שאינו אלא כמלוה על פה ואם ההוצאה יתירה על השב"ח אין לו ללוקח אלא הוצאה שיעור שבח מן הנזל ומהרר ההוצאה הוא מפסיד ואינו נכה לא מהנגזל ולא מן הנזל הנגזל פשיטא דפטר' דסה לו מהוצאות לוקח והנזל לא הוא אלא גרמא נכיה בהוצאותיו ואע"פ שחייב באחריות לא קבל אחריות אלא כגוף השדה לא על ההוצאות ואם הוא שכחא דמכילא כגון דיקרא ואלים ארעא ואסקא שירמון נוטלו הנגזל ואינו נוהן ללוקח כלום דארעא דנגזל הוא דאשבח שהרי שלו היתה בכל מקום שהיא והלוק' יחזור ויטול מן הנזל מכוני חזרי ואם ידע הלוקח עס שהיא נזולה ואע"פ כ לקחה כשכח הנגזל לשורפה שורפה עס שכחה בין בשב"ח דמכילא בין בשב"ח דע"י הוצאה בין הוצאה יתירה על השב"ח בין השב"ח יתר על הוצאה ואינו נוהן ללוקח כלום והלוקח יחזור ויטול מהנזל רק קרנא ולא שבחה ונוטל הקרן פנכסים משועבדים ובשב"ח לא יטול כלום דכיון דירע דגרולה היתה פסתמא לא נתן הדמים כשבילה בתורת מקח אלא בתורת הלואה ואם היה נוטל יותר מסה שנתן לו היה מקוי כריבית ולא אפי' ידע שהיא נזילה אם השכחה ע"י יצאותיו אם השכחה יתר על הוציא' נוטל הוצאה מן הנזל ואם הוצאה יתירה על השב"ח נוטל יצאה כשיעור שבח ואין זה ריבית כיון שאינו נוטל אלא הוצאותיו ב בפירות שאכל הלוקח בעוון שהיתה בידו צריך לשלם אותה לנגזל ודינו בה' עם הנזל כגינו של שכח שאם לא ידע שהוא נזולה נוכה אות' מן הנזל שהרי קבל עליו אחריות ונכה אותה מנכסים בני תורין שאינו אלא כמלוה על פה ואם ידע שהיתה נזולה משלם כל הפירות שאכל' לנגזל ואינו מנכה לו כלום וגם אינו נוטל כלום מהנזל ;

שערי מצרה הגזל וחזרו וקנאה מן הנגזל און נתנה לו במתנה וכו' סעי'

א נזל שדה ומכרה או נתנה לאחר שאין מעשיו כלום שהרי נגזל יכול' לשורפה סיד הלוקח או מן המקבל מתנה כפושנתבאר אם אחר שסברה הגזל קודם שטרפה הנגזל הלך הנזל וקנאה מן הנגזל נחקיים הסבר ביד הלוקח או המתנה ביד המקבל דשהסבר ראשון לסני כל זכות שתבא לידו ולא אפרינו שקנה הנזל כחו של נגזל וכמו שהנגזל היה יכול להוציא סיד הלוקח או המקבל כן יכול גם הנזל להוציא פהם ויחזיר להם מעותיו דאמרינן אדרבה משום הכי קנאה הנזל כדי שיעמיד בנאמנותו ותיסאר ביד הלוקח או המקבל המהנה לפיכך אם לא קנאו הנזל עד שתבע אותו הלוקח בדיון שמכרו לו שרת שאינו שלוחי יבואו ב'ד לשלם לו והתחילו ב'ד להכריז על נכסיו להנכות מהם לשלם ללוקח ואחר כך הלך הנזל וקנאה מן הנגזל אז לא אמרינן שנוקיימה ביד לוקח שקנאו כדי לעמוד בנאמנותו שהרי ראינו שלח חשש לעמוד בנאמנותו שאם הית חושש לנאמנותו למה המתין עד עכשיו מלקנותו ויכול אפילו לב א א 32 הנזל

וכא הגזל ונשלה בלא דמי' מיד מ' שמוצאה בידו וכל לוקח נוטל דמי' סמי' שסברה לו עד הלוקח הלוקחה מן הנזל והוא נוטל דמי' מן הנזל עצמו ועל ס' רל' ואם לקח' מני מה דינו ב לפיכך אם אירע בה קלקול אם הוא קלקול הכא מאליו נגזל שטמפה נהר אין אחריות ההפסד על הנזל שהרי בחזקת בעליה היא עושרת ואומר לו הרי שלך לפניך אבל אם הפסדה הנזל בידו בגזן שחפר בה בורות שיחין וצער' או שקצץ את האילנות או שחח את המעינות או הרס את הבניינים שעליה חייב להעמיד לו בית או שדה כמו שהיו בשעת נזילה או שלם לו דמי' מה שהפסיד שהרי הזיק בידים וכשם שהקרקע הנזלה היא בחזקת הנגזל לחובתו שיוכל לו לו הרי שלך לפניך אם נתקלקלה כך היא ברשותו לפיכך דאע"ג דנב' שטרשלין אינו משלם אלא כשעת הגזילה נבי קרקע אינו כן אלא אם נשתמש בה ואבל פיהו צריך לשלם מה שנהנה ממנה ;

ג נזל שדה תפלה מסיקין מן הנזל או שנשלה פמנה כנח המלך אם מכה פדינה היא הנגזל ג' כ שדות צדיות וכן המלך לקח שדות משל אחרים ואמר לו הרי שלך לפניך דסלו גרמהו אם מתחם הנזל בלקחה שלא נוטל שדות של אחרים חייב להעמיד לו שדה אחרת ;

ד אנס המלך את הנזל ואמר לו שיראה לו כל שדותיו והראה לו שדה זו שנזל בכלל שדותיו ונטלה המלך חייב להעמיד לנגזל שדה אחרת כמותה או שלם לו דמיה שלא היה לגמר למלך שהיא שלו טאם היה אומר לו שאינה שלו לא היה המלך נוטלה שלא בקש המלך ליטול אלא שרותא ;

שערי גזל שהפסיד השדה ואכל פירות כיצר נוכה אותה הנגזל וכו' סעיפים

א נזל קרקע והפסידה בידו או שאכל פירותיה כשיבא הנגזל ליפיע מן הנזל מה שהפסיד לו בקרק' או בפירו' שאכל אינו נוכה אלא מבני חזרי מפני שהיא כמלוה על פה בד'א בטלא עמד ברין אכל אם עמד ברין ונתחייב לו לשלם ההפסד והפירות ואחר כך מכו גרבה פנכחים משועבדים דכיון שעמ' ברין ופסקו לו לשלם יש לוקול והל' כמלוה בשטר בעדים ואם לא עמד ברין על שניהם רק על אחד מהם אינו נוכה פמשעבדו רק בעד אורה האחד' שעמד עליו ברין על אסרינו כיון שעמד ברין על האחד ריש לו קול נס השני יש לו קול אנבה והל' על שניהם כמלוה בשטר שאין הקול יוצא אלא במה שפסקו הדיינים ;

ב וכן הרין נמי אם נזלה מנזל מחמתו דאמרינן שחייב להעמיד לו שדה אחרת אם עמד ברין ואי' סבר נוכה הנגזל כמה שסבר בין שעמד ברין קודם שסברו ;

ג נזל והשביתה בידים והנגזל בא לשורפה ששין לו השב"ח ויד הנזל על התחנתנה אם השב"ח יתר מההוצאה אינו נוטל מהנגזל אלא ההוצאה ואם ההוצאה יתירה על השב"ח אין לו לנגזל אלא ההוצאה כשיעור שבח והמתיר הוא שפסיד שהרי שלא ברשות הוציא ;

שערי דין סברה הגזל והשב"ח הלוקח מה דינו של לוקח עם הנזל וכו' סעיפים

א סבר הנזל את הקרקע ולא ידע הלוקח שהיא נזולה וחשכחה כשבע הנגזל לשורפה שורף אותה סיד הלוקח כמו שהיא עם שכח' בין אם השב"ח הוא בהוצאתו בין בשב"ח דמכילא והקרן חוזר הלוקח ונכה אותו מן הנזל פנכסים משועבדים אפי' לא כת' לו אחריות דאחריות מעות פופר הוא וכשבא יש חילוק כיצר אם השב"ח הלוקח בהוצאתו ;

לבוש עיר שושן הלכות גדולה

הגזלן בעצמו או יורשיו להחזיר מעותיו ללוקח ולהוציא מידו כמו הנגזל שהרי קנאה מסנו :

ב וכן אם אחר שמכרה הנגזל ללוקח ראשון קודם שלקחה מן הבעלים חזר הנגזל ומכרה לאיש אחר לבר מן הראשון או הוריסה לאחד מבניו או יתכה כמתנה וא"כ קנאה מן הבעלים האי דאי אגלא דעתיה דלאו לאוקמי קמי לוקח ראשון בעי ולא נחא ליה למיק' בהמנות' נבי לוקח ראשון שלא אמרינן לקיימא ביד השני לקחה והשני מוציאה מיד הראשון והנגזל מחזיר לו מעותיו וי"א דה' נמי אם קנאה הגזלן מהנגזל קודם שמכרה או נתנה לאחר ואחר שקנאה מיד מכרה ונתנה לאחר ראשון נמי שלא כיון לקיימא ביד הראשון ולא אמרינן דהא מיד שקנאה זנמ' המקח נחקיימא ביד הלוקח הראשון ולא יוכל הנגזל למכרה אה"כ דלא אמרי' שלקחה כי היכי דליקום בהימנות' אלא היכא דלא זכנה או אורת' מיד בתר הכי אבל אי זכינה או אורת' מיד אחר שלקחה גליה דעתיה דלאו לאוקמי קמי לוקח ראשון לקחה. א"נ אפי' לא זכנה או אורת' מיד אלא זמן ארוך אח"כ אפי' לא אמרינן לקיימא ביד לוקח ראשון לקחה דהא ראשון דניחא ליה דליקו' בהימנותיה או כדן דעת' בעלמא הוא וכל היכא דזכנה או יתכה כמתנה בתר הכי אפי' זמן ארוך הא גלי דעתיה דלית' לאימון דעתה דיון וכיון שהוא מוחזק בקניין השרה שבעליו לוקח ראשון שרצה להוציאה מהזקתו עליו הראייה זו היא סכרת ה"א אבל דבריה' כל המוה' ואינס' נראים כולל דהא לפי דבריהם אפי' לא מכרה או לא נתנה אלא שהיא עצמו בא לערער להוציאה מיד הלוקח וסיעון של עצמו קנאה ולא כי היכי דליקו' בהימנותיה רשאי כמו שסיימו דבריהם כן בפי' ואם כדבריהם מה התירבו לאפלוני בה במרא ואסיקנא ה"כ' שנחקיים המכר ביד הלוקח כמו שכתבנו בסוף הראשון הא האי דינא דלא פסיקא הוא דהא ברצון הנגזל תליא מילתא אם יאמר דליבסק' בהימנותיה קנאה אם לא אלא מחזור כמכרה הראשונה דרוק' כשמכרה הנגזל לאיש אחר קודם שלקחה מן הבעלים קלין דלאו לאוקמי קמי לוקח ראשון בעי אבל אם קנא' קודם שמכרה לאחר נחקיימא ביד הלוקח ראשון ואינו יכול למכרה עיר לאחר' ל' זכנה לא שירי אלא כשלא הביר בת הלוקח שהיא גזולה אבל אם הכיר בה הלוקח שהיא גזולה לא שייך למיט' בה למיקם בהימנותיה בעי ולא קנאה הלוקח נפלה לפני הנגזל בידה מן הנגזל אחר שמכרה או נתנה לאחר אין כאן הוכחה לקיום המכר והסתנה שהרי לא טרח אחריה דמילא נפל לו ויכול להוציא מיד הלוקח או מיד המקבל הסתנה נכאה הנגזל מהנגזל בחונו. אם היה לנגזל קרקע שהיה יכול לנכות חובו מסנה ולא רצה אלא זאת ודאי נתמיו להעמידה ביד הלוקח או מקבל סנה ואם אין לנגזל קרקע אחר לנכות מסנה חובו אלא זו אין כאן הוכחה לקיום המכר והסתנה ויכול להוציאה מהם :

ד נתנה הנגזל לנגזל במתנה י"א שקנאה הלוקח דאמרינן אילו לא היה טורח ומפייס לבעלים שיהנה לו לא היו נותנים לו וזה כודאי טרח כרי שזכה בה ויעמוד בהאמנתו נגד הלוקח שמתקיים כיוונו שחולקין וס' ל' דלא בירא לן דטרח למיקם בהימנותיה דשם הבעלים נתנה לו מעצמן והוא היה כיוושה לפיכך על הלוקח להביא ראיה שכיון שטרח להעמידה כיוונו מוציא מיד הנגזל מספק שהרי הוא כמחזק בה שיעמד במקום הבעלים והמעה :

ה דין נגזלן שסב' עדים שלקח השרה מהנגזל על סי' קנא' ו נוי שאנס שדה מישראל ומכר לישראל אתה על סי' רל"ו

א היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ונטעה אם היה שדה העשויה ליטע פי' שהוא יותר טוב ליטענה מלזרעה ואין בעל השרה מרא' דעתו אם נחא ליה כמעשיו אם לא נחא ליה אלא באו לדין מהמא והדברים נראין א"נ דאיפשר דלא נחא ליה שננטעה ואם לא נטעה לא היה הוא נוטע ויותר היה רוצה שלא נטעה מהשטעה וק הואיל וכבר נמטע' הוא רוצה לקיימה אומדן כמה אדם רוצה ליתן שיטעו לו שדה זו וכך נותן לו ואם אינה עשויה ליטע סמין לו וידו של היורד על החתונה ויד בעל השרה על העליונה שאם השבח יתר על היציאה אינו נותן לו אלא היציאה ואם ההוצא' יתירה על השבח אינו נותן לו אלא ההוצא' שיעור שנה וסחם כרם עשויה ליטע הוא יעושה לחבירו שיבה שלא ברשות על סימן רס"ד וכן הלומד עש כן חבירו בלא דעת האב סימן שר"ד :

ב ואם אמר לו בעל השרה ליורד עקור אילנך ולך דלא נחא ליה בנטעותך דלרדי נח' ליטע' בשדה לבן או אני איני רוצה ליטענה על זה האופן או הייתי נוטע' בנטעו' אחרות בין כשדה העשויה ליטע בין בשדה שאינה עשויה ליטע שומעין לו הואיל ויורד בה שלא כרשות אבל אם הניטע אומר הריני עוקר אילני ואין הבעל השרה רוצה טעקורו אין שומעין לנוטע מפני שמכחיש את הקרקע בעקירת האילנות :

ג ואם כשכבא בעל השרה רפץ בנטעותיו או אפילו אומר שאינו חפץ בהן ואח"כ עשה מעשה המיכח שחפץ בהן כגון שנדר סביבם או ששפר הנטיעות וכיוצא בזה דבר שמראש שדערו נוטה למה שעשה זה וכרצינו בא הדבר אפילו כשדה שאינה עשויה ליטע הרי זה בהן מירושב אינו יכול לומר לו שול עיך ובבנך ונטיעהך אלא אע"פ שירד בה שלא ברשות שמין לו וידו של היורד על העליונה דהיינו אם השבח יתר על היציאה נותן לו בשבח כשאר ארסי העיר ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו היציאה הואיל ונחא ליה כמעשיו אפדינן דעת' הואיל וגלי דעתיה שנס הוא היה מוציא כן חכה בהן וצריך לשלם לו הוצאותיו ואם אמר לו בעל השרה מהחלה אינני חפץ בהן יעקור אילנך ולך יכול בעל האילנות לעשות ולעקור אילנותיו ואע"פ שאמר כך חזרנו בעל השרה אינו יכול למתו בידו לעיקרן שכבר מחלו לו א"נ דמכחיש ארעיה : ד ואם ירד בה הנוטע ברשות בעל השרה אפילו נטע שדה שאינה עשויה ליטע שסין לו וידועל העליונה כמו שכתבתי בסעיף הקודם ואם בעל השרה בעצמו הוא ארסי ודרכו לעבוד שהיה בעצמו הרי אינו צריך לאחר שיעבוד לו שדותיו ונעשו כל שדותיו אפילו העשוין ליטע כאילו אינן עשוין ליטע ודין היורד לתוך שדותיו אפילו בעשוין ליטע כמו שהרין באחר באינן עשוין ליטע מ"ס שסין מה שכתבתי הוא נוח' שלא יצטרך לטרוח בעצמו וכך נותן לו :

ה בעל בנכסי סלון של אשהו קטנה והשוחף בשדה שישי' לו חלק בה כיווד ברשותו ונשמן להן וידועל העליונה :

ו היורד לתוך חורבתו של חבירו שלא ברשות וכנאה דינו כירד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ונטעה כיצד אם לא גלה דעתו דנחא ליה בכנינו של זה אלא אמר הואיל וכבר בנה אני רוצה לקיימו ואם לא היה בנוי לא הייתי בונה אותה אם הוא חורבה חעמרת לבנות אומדן כמה אדם רוצה ליתן לאחרים שיבנו לו בניין כזה וכך יתן לו ואם היא חורבה שאינה עומדת לבנות סמין לו וידו של הבונה על החתונה ויד בעל החורבה על העליונה כמו שכתבתי בסעיף אחר ואם אמר בעל החורבה שול את שבניתה בין עומדת לבנות בין אינה עומדת לבנות שומעין

שעה היורד לתוך שדה חבירו או לתוך חורבתו ונטעו או בנו וכו' סעיפים :

שימעי' לו סיכול לומר לו אע"פ שעומדת לבונה שאין רצוני לבנותה על זה האופקין באופן אחר או אין רצוני לבנותה עכשיו כלל וכהאי גוונא וצריך זה לשחור בניינו שאין כופין את האדם שיש לו חורבה לבנות בית כשהוא אינו. רוצה לבנותו ואם זה רוצה בקיום הבניין ובעל הבניין אומר עצי ואבני אני נוטל הרשות בידו ואין הבעל החורבה יכול למחות כבודו דבזה אינו דומה לשרה רבשרה יכול למחות משום דמכחיש הקרקע והכא לא. שייך האי טעמא ואם גילה דעתו דניחא ליה בבניין זה זכה בו מיד דזשחה לו חצירו ושוב אין בעל הבניין יכול לומר אכניוע עצי אני נוטל שכבר זכחני בעל הקרקע וגם בעל הקרקע אינו יכול לומר טוב טול עצי דאכנגד אלא שמי' לו וידו על העליונה ואפי' אמר מתחלה שאינו חפץ בו ואחר כך עשה מעשה שגילה דעתו דניחא ליה כגון שהשלים הבניין או נדרו וכו' צא כדבר שמגלה דעתו דניחא ליה בבניין זה אפילו באינה עומדת לבנות שמי' לו וידו של הבונה על העליונה כמו שכתבתי בסעיף ג' וכל בכל מקום שאמרתי בין שדה בין בחריבה שצריך בעל הקרקע ליתן מעות ליורד ונישע או כונה בקרקע ואם אין ידו של בעל הקרקע משנת ואומר ליורד ישמול לי הקרקע מה שהיא שנה בפני עצמה ותן לי דמיה שימעי' לו שלא אמרו ז"ל שהוא יתן דמים ליורד אלא כשהוא רוצה בקרקע ואינו רוצה למכרה אבל אם רוצה למכרה צריך היורד ליתן לו דמיה ואם גם היורד אין ידו משנת שמי' הכל יחד ומוכרין אותו לאחרים ואחר כך שמי' הקרקע בפני עצמה מה שהיה שוה בפני עצמה ובכך יטול בעל הקרקע והמתיר וטול היורד דאם לא כן כל מי שהיה לו קרקע ירדו אחרים לתוכה ויבטלו או ישעו את לא יהיה לזה ללקו יצטרך להגיחה ביד זה עד שתשיג ידו או יצטרך לשכור קרקעו בזול כך אם מה שעליה ופשוט הוא אצלו דזה וזה אינו שפוט אמת אלא גזל נראה לי :

שעו דין מסין גבול רעהו וכו' סעיף א' :

א המסין גבול רעהו וחכמים מתחום רעהו להודי החומצו אפילו שלא אצבע אם כחוק עשה הרי זה גזלן ואם בסתר הסין הרי זה נגב ואם בא' הסין הנכול הרי זה עובר בשני לאויין בלאו דנניכה אודגולה וגם בלאו דלא תפני גבול רעד וגו' שלא נאמר לאו זה אלא בא' וכהוב ביה בנחלתך אשר תנחל בארץ וגומר. אם מורה לאדם ליקח מערופיא של חכירו עיין לעיל סימן קנ"ו :

שעו מי שדרך הרבים עובר בתוך שדהו וכו' סעיף אחד :

א מי שרצה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו ונטלה ונהג להם דרך אחר מן הצד הדרך שנחל להם הוא שלהם רמזר שהחזיקו בו רבים כרשות וידעת הבעלים אסור לקלקלו רכיון שנחטנו להם כידו ודאי מחלו להם והקנהו להם אבל גם הדרך הראשון היא נשאר להם ולא יוכל לכונועו מהם דאע"פ שנחל להם דרך אחר בעדו אין כולם מתרצים בחילוף וקצתם מוחלין וקצתם אינם מחלים לפיכך מה שנחל נתן ושלו לא הגיעו :

הלכות זדיקין

שעה אסור להזיק ממון חבירו ולא לגרום לו שום הזיק וכו' ח' סעיפים :

א מדחייבה החמורה בכמה מקומו את האדם הזדיק ממון חבירו לשלם כפוי שחייבה כגול וגונב ממון חבירו לשלם כדכתיב מכה בהמת ישרלמנה וכן כשאר נזקין שמזיק חבירו ש' כשם שאסור לגנוב ולגזול ממון חבירו כך אסור להזיק ממון שלו אלא דבגונב ונחל החסירה לעבור עליו גם בלאו להלקותו אבל צ' מזיק אינו אלא איסור דאוריית ולא סלקות ואין לומר דאפי' איסור נמי ליכא אלא שאם הזיק חייב לשלם וכות' להזיק על מנת לשלם ועל הכתבה החמורה כל דינו נזיקין שישלם הא מילתא דפשיטא הוא ועוד דהא אסרה הורה בכל חסותיה אפי' בסמון עצמו קל וחומר בשל חבירו ואפי' לגרום נזק לחבירו אסור אלא שיש צד נדום שחייב לשי' ויש צד נדום שפמור כאשר יתבאר בעזרת השם אכל איסורא מיהא בכלויה איכא לפיכך המזיק ממון חבירו אפי' שאינו נהנה הוא ממנו כיון שמזיקו בין במזיד בין כשונג חייב לשלם ובלבד שלא יהא אנוס דהא אנוס רחמנא פטריה בכל מקום אפילו באיסורים גדולים כדציחה כמו שיהב' על שכן כממון ודוקא שיהא אנוס נמור אבל אם אינו אנוס נמי חייב לשלם נזק שלם כיצד מפל מן חננ ושכר את הכלים או שנחלק כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושכר חייב לשלם נזק שלם שאין זה אנוס נמור אלא קרוב לפשיע' הוא שהיה לו לזהר שלא יפול :

שימעי' לו סיכול לומר לו אע"פ שעומדת לבונה שאין רצוני לבנותה על זה האופקין באופן אחר או אין רצוני לבנותה עכשיו כלל וכהאי גוונא וצריך זה לשחור בניינו שאין כופין את האדם שיש לו חורבה לבנות בית כשהוא אינו. רוצה לבנותו ואם זה רוצה בקיום הבניין ובעל הבניין אומר עצי ואבני אני נוטל הרשות בידו ואין הבעל החורבה יכול למחות כבודו דבזה אינו דומה לשרה רבשרה יכול למחות משום דמכחיש הקרקע והכא לא. שייך האי טעמא ואם גילה דעתו דניחא ליה בבניין זה זכה בו מיד דזשחה לו חצירו ושוב אין בעל הבניין יכול לומר אכניוע עצי אני נוטל שכבר זכחני בעל הקרקע וגם בעל הקרקע אינו יכול לומר טוב טול עצי דאכנגד אלא שמי' לו וידו על העליונה ואפי' אמר מתחלה שאינו חפץ בו ואחר כך עשה מעשה שגילה דעתו דניחא ליה כגון שהשלים הבניין או נדרו וכו' צא כדבר שמגלה דעתו דניחא ליה בבניין זה אפילו באינה עומדת לבנות שמי' לו וידו של הבונה על העליונה כמו שכתבתי בסעיף ג' וכל בכל מקום שאמרתי בין שדה בין בחריבה שצריך בעל הקרקע ליתן מעות ליורד ונישע או כונה בקרקע ואם אין ידו של בעל הקרקע משנת ואומר ליורד ישמול לי הקרקע מה שהיא שנה בפני עצמה ותן לי דמיה שימעי' לו שלא אמרו ז"ל שהוא יתן דמים ליורד אלא כשהוא רוצה בקרקע ואינו רוצה למכרה אבל אם רוצה למכרה צריך היורד ליתן לו דמיה ואם גם היורד אין ידו משנת שמי' הכל יחד ומוכרין אותו לאחרים ואחר כך שמי' הקרקע בפני עצמה מה שהיה שוה בפני עצמה ובכך יטול בעל הקרקע והמתיר וטול היורד דאם לא כן כל מי שהיה לו קרקע ירדו אחרים לתוכה ויבטלו או ישעו את לא יהיה לזה ללקו יצטרך להגיחה ביד זה עד שתשיג ידו או יצטרך לשכור קרקעו בזול כך אם מה שעליה ופשוט הוא אצלו דזה וזה אינו שפוט אמת אלא גזל נראה לי :

ז החצירות סתמן הן עומדין לבנותן ולהוסיף בהן בתים ועליות לפיכך הבונה בחצר חבירו שלא ברשות הרי זה כנוסע שרה העשויה ליטע ושמין לו כמה אדם רוצה ליתן שיכנו לו בניין זה והוא שכנה בניין המועיל הראוי לאותו חצר כמנהג אותו המקום וכיון דסתמא עומדין לבניין זכה בו זה ואין הבונה יכול לומר בנייני אני נוטל. הבונה בניין ברשות אחרים והסכירה וקבל סכר מנכין לו מחוצאותיו אף על גב דלא עבד למיגר מדרכי יוסי דאסור כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו. ואם דר בו הבונה עצמו אם חסר בו דבר שועש' לבעל הקרקע צריך ליתן לו כל מה ששנהה כמו שנתבאר לעיל סימן שס"ג ראובן שהיה לו בית רעוע שהיה יוצא מן העיר ובה שמעון ודר בו והוציא הוצאות להציל הבית מן הנפילה וגם סיירו וכיירו כל מה שהוציא לצורך שלא יפול הבית צריך ראובן להחזיר לשמעון שהרי עשה לו טובה ותכא עליו ברב' אבל מה שסיידו וכיירו שאינו צריך זו לחזוק הבית לא עשה אלא לצורך הנאת עצמו ואין ראובן חייב להחזיר לו אלא יוכל לומר לו איני רוצה להוציא מעותי כיון שהבית יכול להתקיים בלא אותו הבניין לפיכך טול עצך ואבנג וכשתן ראובן לשמעון מה שצריך ליתן לו אציא מן הבית :

ח כל מי ששמין לו בון שהיתה ידועל העליונה ובין שהיתה ידועל התחתונה אינו נוטל כלום עד שישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא דזה פשוט שלא יאמינו לו בלא שבועה ואם יאמר יבאו הכנאים וישטמו ההוצאות והרי היא גלויה לעינים וישערו העצים והאבנים ותסיד ושכר האומנים כפחות שבשערים שומעין לו ויטול בלא שבועה. וכן זה שנטל השכב בלבד והיתה ידו על העליונה אין צריך שבועה שהרי לא שפני' אנו חייג' אלא נוטל מה ששמין :

ט כל ששמין לו ונוטל שמעון בעל השרה ואמר נתתי

לבוש עיר שושן הלכות נזיקין

ב כחמה סלאכה שפסור מיהו אם נראה לבית דין לעשות סניג ונדר לזה הרשות כיום :

שגט דינ זה בא בחביתו וזה בא בקורתו ונשבר החבית וכו' סעיפים :

א שנים שהיו המחליכים ברשות הרבים זה בא חביתו זה בא בקורתו שעל בחפיו ופגעו זה בזה ונשברה החבית בקורה פסור שהרי להלך רשות להלך ולזה רשות להלך והיה לו לבעל החבית להזהר בעצמו :

ב היה בעל קורה ראשון ובעל החבית אחרון ונשבר החבית בקורה פסור שהרי זה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת ופגע בעצמו אבל אם עמד בעל הקורה לנוח מכובד משאו ובעל החבית הלך כדרכו ונשבר החבית בקורה חייב שאין ר"ה עשויה לנוח עם באמצע הדרך וזה נח שלא ברשות ואפי' אין הקורה ממלא את כל הדרך חייב שהיה לו להזהיר שלא ימהר אחריו או שישה לצדו ואם אמר לו בעל הקורה לבעל החבית עמוד ולא עמד פסור שהרי אנוס היה שהוצרך לנוח מפני כובד המסאוי והיה לו לעמוד ואם עמד בעל הקורה לתקן מסאואף על פי שלא הזהיר את בעל החבית פסור שזה דרך היא לעשות ברשות הרבים וזה טרוד והוא לא היה יכול להזהיר :

ג היה בעל החבית ראשון ובעל הקורה אחרון ונשבר החבית בקורה חייב שלא היה למהר ללכת כל כך ואם עמד בעל החבית לנוח פסור כדרכו טעמא בסעיף הקודם שאין רשות הרבים עשויה לנוח שם והרי שינהואם הזהיר לבעל הקורה שיעמוד חייב כדרכו טעמא בפסור בעל הקורה שהיה לו לעמוד כיון שהזהיר את בעל החבית לתקן משאו חייב בעל הקורה אף על פי שלא הזהיר בעל החבית שטרוד היה ולא היה יכול להזהיר וכיון שרשות הרבים עשויה לכך שעומדין ומתקנין עם משאותיהן היה לו לבעל הקורה לראות על בעל החבית שלפניו שמא יעמוד כדי לתקן וכן הדין בזה בא בכרו זה בא בפשתנו :

ד מי שמילא חצר חבירו כדי יין ושמן אפי' הכניסן ברשות הואיל ולא קבל עליו בעל החצר לשומן הרי זה נכנס ויוצא כדרכו וכל מה שיסתבר מהכרים בכניסתו וביציאתו כדרכו הרי הוא פסור עליהם שאף על פי שנתן לגרשות להכניסם לא נותן לו רשות להעמידה ברד שייעכבו בכניסתו ויציאתו מיהו דוקא שנתשברו ממילא בדרך כניסתו ויציאתו אבל אם שכרם בכונה אפילו הכניסה בעל הכרים שלא ברשות הרי זה חייב שהיה לו לומר שיסלקם ולא ישברם בכונה :

שפ האומר לחבירו קרע כסותי או של חבירי או רודף אנרדף ששברו כלימוכו ד' סעיפים :

א האומר לחבירו קרע את כסותי שכר את כדי על מנת שאתה תהא פטור הרי זה פסור ולא אמרינן מה שאמר לו שיהא פסור דרך שחוק אמר לו אלא בדוקא אמר לו ומתל לו וי' אפילו לא אמר ליה בפירוש על מנת שאתה פסור אלא שאמר לו דברים שמטמע כך כגון שאמר ליה הניזק שבור כדי ואמר ליה המזיק על מנת שאהיה פסור אהא אומר לי כן והשיב לו הניזק לא ואפילו אם נראה דבריו קצת דבניחותא אמר ליה לא ומשמעו שאינו נזהר לרשות על מנת שיהא פסור אפילו הכי כיון שנוכל להביט נס כדבחסיה קאמר ליה לא כלומר והיאך לא ותא פסור פסיקא :

ב נפל מן הגג והזיק בין שנפל ברוח מצויה בין שנפל ברוח שאינה מצויה חייב לשלם נזק שלם דלא מיקרי אנוס נמור :

ג היה עולה כסולם ונשמטה שליכה מהחתי ונפל והזיק אם לא היתה חוקה מהחוקת חייב שלא היה לו לעלות עליה ואם היתה חוקה ומהחוקת ונשמטה או שהיתה מתלעת ולא ידע הרי זה פסור שזו אנוס גמור הוא ומכה בידו שמים היא וכן כל כיוצא בזה :

ד וכל הדברים האילו אינם חייבים אלא שנכנס המזיק לרשות הניזק והזיק טעם אבל אם בא הניזק לרשות המזיק והזיקו טעם פסור אם לא שיתכוין להזיק כמו שיהבצר בע"ה :

ה ואפי' בראייה אם יש בו הזיק לחבירו אסור להסתכל בו לפיכך את' ול אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שהוא עומדת בקמותיה מפני שמפסידו בעין הרע :

ו סכל מקום שמוזק חייב לשלם כיון ברשות הרבים בין ברשות הניזק ואפילו ברשות המזיק והכנס בו הניזק ממנו שלא ברשות והזיקו ל' כגופו ל' כממנו חייב לשלם דנתי שיש לו רשות להוציא אין לו רשות להזיק ודוקא שהזיקו במזד אבל אם הזיקו טעם בשונג פסור בעל הבית ואם בעל הבית הוזק בכנס אפי' בשונג חייב הנכנס כיון שנכנס שלא ברשות אין ב' צריך להיות נשטר ממנו ויש מי שאומר דדוקא בשלא ידע ב' שנכנס אבל אם ראהו שנכנס אם הוזק בו פסור שהיה לו להשמר ממנו כיון שידע :

ז היו שניהם ברשות כגון כרה או בהצר הסותפין או שנתן ב' לשניהם רשות ליכנס או שהיו שניהם שלא ברשות כגון שהיו שניהם רצים ברשות הרבי' ואין לאדם רשות לרוץ ברשות הרבים שמתוך שהוא רץ לא יוכל לזוזר וזיק את הפוגעים בו אם הוזקו זה בזה בין בנופם בין בממנם אם לא ידעו זה בזה פשוט דאנוסי הם אבל אם ראו זה את זה אפי' שלא כיוונתו חייבים דכיון שאינו זה את זה היה להם לזהר וקריב לפגיעה הוא לפיכך שנים שהיו רצים ברשות הרבים או שהיו שניהם מהלכים והזיקו זה בזה פטורים הזיקו זה את זה כיריס אפי' שלא במתכוין חייבים :

ח אחד ברשות ואחד שלא ברשות כגון אחר רץ ואחד מהלך והזיק המהלך ברץ חייב שלא היה לו לרוץ ברשות הרבים שמתוך הריצה לא יוכל להזהר כ' א' כדל' אבל בע"ט בין השמשות פסור מפני שברשות הוא רץ בידו שלא הכנס שבת והוא אינו פנוי ודוקא בסתם חלינן דמשים צורך שבת הוא רץ אבל אם ידוע דאינו רץ אלא לשאר חפציו ולא שייכי ביה צורך שבת חייב כמו בחול וכן דוקא משים דרך למצות שבת הוא פסור שאין לו שהות אבל לשאר מצות כגון להרץ לבית הכנסת או לבית המדרש דיש לו פנאי אם רזק חייב :

ט אחד רוכב על סוסו אחרי חבירו אפנע צ' מוס שחבירו הרוכב לפניו רוכב בו והכה אותו הסוס חייב לשלם כל מה שיטמו הבית דין שנפחת צ' מוס המכה מחמת הכא' זו שלא היה לו לרוץ כל כך אחרי חבירו מיהו אם הסוס שמוכה הוא של ניו והגוי מעליל וצריך הניזק לשלם לנו יותר מסת שנפחת חדמי הסוס מחמת ההכאה אין המזיק חייב לשלם לזה יותר ממה שיטמו בית דין הפחת ואין המזיק חייב כמה שהגוי מעכיר עליו את הדרך על הניזק הואיל ולא כיון להזיק בחורים הרוכבים לקראת חתן וכלה והזיקו זה את זה כממנו דרך שחוק וסמחה וכן בשאר דברים של שמחה הואיל ונהנו כן פשוטין ואם היה אוחז הכתר שהזק שאול לו מישראל אחר יודע המשאיל של צורך זה הוא שואלו יש אומרים שנס הוא אינו צריך לשלם לו דאף על נכ דשואל הוא חייב ו' באונסין כיון שידע המשאיל שלם זה שאלו הנה ליה כמתה

* לבוש עיר שושן הלכות נזקין * קב"ט

לכך שישב עליו כל הנכנס להצרוואין בעליו מקפיד על זה וה' ל כשואל בהמה ומחה סחמה מלאכה ודווקא סתם בני אדם אבל אם נהקבצו אנשים גדולים ושמינים משונים מסתם בני אדם שאין סתם ספסל ראוי לסובלן וישב עליו אם ישבו כולם כאחד כולם חייבים ואם ישבו זה אחר זה או רואין אם לא היה נשבר אם לא ישב שם האחרון אז הוא לבדו חייב שהם יקליין לומר אי לאו את היינו עומדין והולכין ולא נשבר ואם היה נשבר מיד אף אם לא ישב עליו הוא אז הוא פטור ואם העניין כך שבזולתו היה מתקיים טעה וע'י' שישב עליו הוא נשבר מיד אם כשישב עליו הוא נשען עליהם ומנען מלעמוד הוא לבדו חייב ואם לאו כולן חייבין :

ש"ב הקוצץ אילן של חבריו והמונע חבריו מלעשות מצוה ובו סעיף א :

א שור שהוא עומד להריגה מפני שחוא מניח את הבריות ואילן העומד לקצצה מפני שהוא כנחה להזיק את הרבים כגון שנוטה ליפול ויראים שמא יפול על האדם וימות וקדם אחר ושחט שור זה או קצץ אילן זה שלא מדעת הבעלים ובאו הבעלים וחבעוהו ומוכרים שהם בעצמם היו רוצים לעות מצוה זו חייב לשלם לבעלים כפי מה שיראו הדיינים הואיל והפקיעם מלעשות המצוה ואם טען זה ואמר אתה אסרת לי להורגו או לקוצצו הרי זה נאמן ופטור דאמרינן הואיל ועמד לכך לא הקפידו הבעלים לומר לזה שחטוהו או קצצוהו ושכחיה דמילתא ולא רמיא עליה דאיניש הוא הואיל ולא קפדי לפיכך נאמן ונשבע היסת ונפטר אבל שאר כל מניין המניע אתה הרשיתני על מנת לפטור אינו נאמן אפילו בהסת ואפ' יש לו מנו שהיה יכול לומר לא הזקתי כגון דליכא עדים שהזיקו אינו נאמן והיו כמנו במקום חזקה דחוקה הוא שאין אדם נותן רשות לאחר שיסחית את ממונו ואין זה מנו' אבל אם טוען לא הזקתו ואין כאן עדים שהזיק פשיטא דנאמן ונשבע היסת ונפטר אפילו אין לו מנו כיוצא בזה מי ששחט חיה ועוף וכא אחר וכיסה הדם שלא מדעת השיחט חייב ליתן כפי מה שיראו הדיינים שהפקיע ממנו מצות כיסוי הדם ויש מי שהורה שנוחן לו הקנס הקצוב בנמרא ש שהוא עשרה זהובים וכן הורו שכל המניע הבעלים מלעשות מצוה עשה שחיה עזיהם לעשות וקדם אחר ועשאה ששלם לבעלים עשרה זהובים כגון אם היה לו כן למול וכא אחר ומלו חייב לתת לו עשרה זהובים ודווקא שהיה האב בעצמו רוצה לימול שהוא חייב בה מן ההורה אבל נתנו האב לאחר לימול וכא אחר ומלו פטור מן האב וכן המוהל מן האב פטור שהרי לא מנע ממנו המצוה וכן המוהל פטור דבמה זכת במצוה זו דבמה הקנה אותה לו האב אפילו הקנה לו בקניין אינו כלום שאינו אלא קניין דברים גם מסיבך החינוק אינו מועיל שאין החינוק נקנה במשיכה לפיכך לעולם הוא פטור מן המוהל וכל זה הוא דין הנמרא אבל בזמן הזה אין מנכין אותו כלל אבל אם תפס לא מפקינן מיניה ועיין לעיל בלבוש ע"ז סימן כח' סעיף ה' :

ש"ט ליפטר אסרת לך לקרוע מפרשינן ליה הכי ופטרינן ליה כיון דמתחלה אסר ליה קרע והכוזיא מחבירו עליו הראיה ואם לא אסר לו ולא קרע את כסותי או שבר את כרי ולא יותר ארי זה חייב דמפתמא אף על פי שהרטהו להשחית על מנת לשלם אסר ליה כן במה דברים אמורים כשבאו הכלי' לידו של מנין בתחלה בחורח שמירה כגון שהיו טאולים בידו או מתקדים אצלו או אסרינן מסתמא לא פטרו ער שיטכס לו אכל אם לא באו לידו בתחלה בחורח שמירה אלא אמר לו זה קח כלי זה ושברו או כגון זה וקרעו ועשה כן הרי זה פטור אף על פי שלא אסר לו ע"מ שאתה פטור שזה החורח פוטרתו דכתוב כיהן אישאל רעדו כסף או כלים לשמור ונסמך ודרשינן לשמור ולא לקרוע לשמור ולא לאבר כלומר ש כשנותנו לו מתחלה לשמור הרי זה חייב לשלם אע"פ שיאמר לו אחרי כן קרע או שבר אבל כשנותנו לו מתחלה לשבר או לקרוע אינו חייב לשלם ועל ס' ט"ב עור קרינים אילן זה אסר לחבירו זרוק מנה לים ואחתייב אני לך י"א דחייב מדין ערב וי"א דפטור ולא אשתעב' בכך שאין זה דומה לערב והאומר לחבירו שבר כליו של פלוני על מנת שחאה פטור ושברו הרי המזיק חייב לשלם לניזוק וזה שאמר לו פטור לכ' דהא לא אמר לו על מנת שאחתייב אני מ"ט זה האומר לו הוא שותפו של המזיק בעון ורשע שר' י הכשל את העור והזהו קידי עוברי עברה :

ג רודף שהיה רודף אחר חבריו להורגו או אחר אחת מן העריות ולאנסה בין חייבי כריתות בין חייבי מיתות בית דין או אחר הזכר לרבעו ושבר הרודף כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי הוא מתחייב בנפשו שכיון שרודף התיר עצמו למיתה ונותר לכל אדם להורגו להציל את הנרדף אם אינו יכול להצילו באופן אחר וכיון שחייב מיתה כדריפה זו פטור מן התשלומין ואם הנרדף שבר כלים של רודף פטור שלא יהא ממונו חמור מגופו שהרי אותו עצמו היה מותר להורגו כ"ש כליו שמתר לשברם ואם היו של אדם אחר חייב שהמציל עצמו בממון חבריו חייב ועל סימן שג"ט סעיף ד' . ואחר שרדף אחר הרודף להציל את הנרדף ושבר כלים בין של רודף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין אלא משום תקנת כרי שלא ימנעו מלהציל את הנרדף :

ד ספינה שחשבה לחיטבר ולטבעו מכובד המשווי שבו ועמד אחר מהם להקל במשאו והשליך בים פטור שהמטא שבו הוא כמו רודף אחריהם להורגם ומצוה רבת עשה שהשליך לים והושעים וי"א דווקא שטעונה יותר מדאי רהוי המטא כרודף אבל אם אינה טעונה יותר מדאי ובא נחשול לטבעו חייבין לשלם מה ששקטליכין ממנו לים וכ"ש שלמין מחשבין לפי המשווי ולא לפי הממון ואע"פ שלא ידעו לזרק משווי של אחד משלמין כולן / הכנים אחר חמור בספינה והחמור קופץ בספינה ובקש לטבעו וכא אחר והשליך החמור לנהרי"א אם אין דרך להכניס חמורים בספינה אז מקרי החמור רודף והמשליכו פטור ואם דרך להכניס חמורים בספינה המשליכו חייב ויש חולקין :

ש"ב דין' שיטבו על ספסל א' ובו סעיף אחד :

א חמשה שיטבו על ספסל אחד ולא נשבר ובא אחר ונסמך עליהם ולא הניחם לעמו' ונשבר אע"פ שהיה ראוי לישבר בהם אפילו לא יטב זה ונסמך עליהם אלא שזה קורב שכירתו הוא חייב שהרי אומרים לו אילו לא נסמכת עלינו היינו עומדים קודם שיטבר ואם ישבו כולם כאחד ונשבר כולם חייבים שכולם נרמו שבירתו יחד וכן כל כיוצא בזה וי"א דסתם בניו אדם מיושבים על ספסל ונשבר החתיהם פטורין ל' שיטב כאחד ל' ש בזה אחר זה דסתם ספסל עשוי

ש"ב דין אדם המזיק לבהמת חבריו וכו' סעיפים :

א נלסם שחייב על נקי שאר ממון חבריו כך חייב על נזקי בהמתו לפיכך אם הניח נחלה על לב שור של חבריו ונשרף או שדחפו לים חייב כאילו עשה כן לפגז חבריו ופגמח' גחלת על לב הטו' אינו חייב אלא שהיה השור כפולא היה יכול לנערה

לבוש עיר שושן הלכות ציזקין

שפה דין היוק שאינו ניכר כגון מנסך יינו של חבריו וכו' כ' סעיפים :

א לא מצינו בחורה שחייבה על הנזקים אלא בהזיקה דסינכרה כגון קרן ושן ורגל ובור אבל היוק שאינו ניכר כגון המטמא שהרותיו של חבריו או המערב יין נסך ביינו של חבריו לא חייבה התורה אבל חכמים קנסוהו לשלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו כדן כל מזיק כרי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא שהרותיו של חבריו או מערב יין נסך ביינו ה' ואומר פטור אני לפיכך אם מת המזיק קודם שישלם אין קונסין כנו אחריו לשלם וכן אם היה שונג או אונס פטור שלא קנסו אלא מזיד :

ב הפנסך יין של חבריו לע' לא נאמר שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו ואם היה לו בו שותפות או שהיה משומד שהרי הוא כנו או שההרו בו וקבל ההתראה והרי הוא משומד הרי זה אוסר היין כמו גוי וחייב לשלם אע"פ דקים ליה בדרכה מיניה שמתחייב בנפשו מפני שמשעה שהנכיה נתחייב לשלם ונפשו אינו מתחייב עד שינסך ועל בלבוש ע"ז סימן ד' סעיף ד' וכסימן קמ"ה סעיף ה' :

שפה חילוק שבין גרמי בנזקין לדיני גרמא והזרק כלי מראש הגבוה ד' סעיפים :

א יש צד במזיק פסון חבריו שאינו עושה בו שום מעשה אלא שבגרמא בא הנזק לחבירו ולפעמים בא הנזק לניזק ע"י גלמת המזיק בחזק ובגרם קרוב וכאילו עשאו תפיק כמעט בידים וזהו שקראוהו כגמרא גרמי בפתח תחת הג' וכידו כסוף וחירוק תחת המ' ולפעמים שנעשה הנזק על ידי המזיקו ברפיון ובגרם רחוק שנתגלגל הדבר מרחוק עד שבסבת המזיק אירע היוק לניזק מרחוק וזהו שקראוהו בגמרא גרמא בציזק באלף בסוף ובשבא תחת הג' ובקמץ תחת ה' והמס וגל בטעם לשונות הללו על דרך הדיקדוק כמו שיש חילוק בלשון הקדש בין קל לכבד כגון בין סלת בקמץ תחת השין שהוא סבנין פעל הקל וכין שלח בחיריק תחת השין שהוא מפעל הכבד וכן שבר ושיבר ואמרו חכמי הדיקדוק שאין חילוק בין זה לזה אלא שקל מורה על פעולה רפה שאינה חזקה והכבד מורה על פעולה שנעשית בחזקה כגון ושלח בקמץ פירושו ששלח את השליח שליך יחזור אליו ושלח בחיריק פירושו שמשלחו שלא יחזור אליו עוד כמו ושלח את אשרו שמשלח ממנו שלא תחזור אליו עוד וכן וישלח את העורב וישלח את היונה דנח כמו שפרש"י ס"ס וכן מלת שבר כשהוא מן הקל מורה על שבר קטן שיש בכלי וכשהוא מן הכבד מורה ששבר בחזקה לחתיכות הרבה וזה פשוט בחכמת הדיקדוק ה' נ"ל במלה זו דגרם שנסתמש בו בתלמוד הרכה כגון דברה הורם למסון גורם לשכינה שתסתלק וכה"נ או גרמא בנזקין או דיני גרמי בגשהמשו בו בעניין שנעשה גרם ההיזק בחזק ובסבה קרובה קרבוהו גרמי שהוא מן הכבד שהרי הפתח שתחת הג' היא תנועה קטנה ותהיה ה' שאינה מודגשת כידוע במלאכת הדיקדוק וכסנעשה ההיזק על ידי המזיק בחולשה ברפיון ובסבה רחוקה קראוהו גרמא בשבא תחת הג' וקמץ תחת ה' ויש והמס שהוא מן הקל כמו בשלח ושלח נ"ל ועל פי היסוד הזה תמצא מבואר מה שאמרו ז"ל בגמרא דק' גרמא בנזקין פטור ואמרו ז"ל נס כן דק' כ"ר' דדאין דינו גרמי שגובה כוננתם ומכל מקום אין הדבר מסור לכל אדם לשער איזה הוא בכלל גרמי ואיזה בכלל גרמא אלא שיערום בעצמם וכאילו אמרו שהם בכלל גרמי וחייבים הדוחף מטבע

לנערה ממנו אבל אם לא היה השור כפות אינו חייב שהיה סבור שינערה ממנו שכן דרכו ומזלה דניזק גרם שלא ניערה אבל בדחיפתו לים חייב אפי' אינו כפות דמה היה לו לשור לעשות וכו' ת"ח יחבאר אם הניח גחלת על לב חבריו ונשרף מה דינו :

ב שור שעלה על גב שור להורגו ברשות הניזק שהוא בעל החתון בין שהיה חסבין שהיה מועד וכא בעל החתון ושמט את שורו להצילו ונפל העליון ומת הרי זה פטור דהפול לעליון ומתה אם היה יכול לשוטט ולא שמטו הרי זה חייב ואם לא היה יכול לשיטטו הרי זה פטור וכן ראובן שלקח בלוי של שמעון וסמך בו חביתו של יין שלא יפול ובה שמעון ונשל כלי שלו ונסבר החבית של יין שמעון חייב שהיה לו לסימכו בדבר אחר :

ג שנים שהמיתו את הבהמה כאחד או שברו את הבלי כאחד משלמין כיניהם :

ד חמשה שניחו חמשה מבילות על הבהמה ולא מת וכא זה האהרון והניח גם הוא חבילתו עליה ופתה אם היתח מהלכת תחת אותם החבילות ומשהיטף זה חבילתו עמדה ולא הלכה האהרון חייב ואם מתה לא היתה מהלכות האהרון פטור ואם אין ידוע כולם משלמין בשוה :

ה בהמט חבריו שהיתה במים וכבש עליה שלא תעלה ומתה במים או שהיתה בהמה וצמצם עליה המקום כרי שלא תמצא צל עד שהרגתה החמה הרי זה חייב מדיני גרמי ודוקא שאחזה כידו הי דיני גרמי אבל אם סגר עליה הדלת שלא היתה יכולה לצאת לא שאין זה גרמי אלא גרמא בנזקין שאמרו מדיני אדם :

שפה דין אדם המזיק שלא בגופו וכו' ד' סעי' :

א כבר ידעת שהאדם הוא אחר מר' אבות נזיקין שחייבה עליו התורה ככתבנו בריש סימן סע' לפיכך אדם המזיק בן בירו בין בשאר גופו או בכחו כגון שורק אבן או שירה חץ והזיק בו או שפטר מים על חבריו או על הכלים והזיק או שרק נגע והזיק בכוחו או בניעו בעת שהלכו מכוה הרי זה כמזיק בירו והם חולדות של אדם ודין האביש להם אבל אם רק הרוק או הניעוהם על הארץ ואחר כך נהקל בהם אדם הרי זה חייב משום בורו ודין בור יצ' להם שכל תקלה תולדה דבור הוא כמו שיתבאר בריני בור כע"ה :

ב היה מכה בפטיש ויצא נץ מתחת הפטיש והזיק הרי זה חייב דכחו הוא :

ג בנאי שקבל עליו לסתור את הכותל וסתר ושבר את האבנים חייב שהרי מקלקל האבנים וכן אם הזיק על ידי סתירת הכותל חייב שהיה לו ליתר היה סותר מצד זה ונפל הכותל מצד אחר פטור דלא פסא נפל ואם סתמת ההכאה נפל חייב דכחו הוא :

ד החצב שחצב אבן ממקורו ונתנו לסתת והזיק בו הסתת חייב מסרו הסתת לחסר החסר חייב מסרו חסר לכחף הכחף חייב מסרו הכחף לבנאי הבנאי חייב פסרו הבנאי למסדר המסדרו על שיות הבניין המסדר חייב דאף על גב דכולן שותפין הן במלאכה כמו שיתבאר כל מי שהאבן פסורה בידוכחו הוא שהזיק והוא לבדו חייב אבל אם אחר פסרו המסדר על שורת הבניין נפל והזיק הרי אין כאן גירי דמסדר שכבר יצא מתחת ידו לפיכך אם הם קבלנים כולם הם שותפין במלאכה ועל כולם מוטל לטמור שהיא האבן מסודר ומיושב ופה כתוד החופה וכיון שנפל האבן אחר שיצא מיד המסדר כולל חייבי' בהזיקו ואם שכירי ווס הם אינן שותפין במלאכה והאחרון חייב וכולם פטורין :

שזה נחייק וכמה הנבלה שזה עכשיו או כמה היה מבלי שזה כשהיה שלם וכמה הוא שזה עתה ויקח הניזק השברים או הנבלה ופה שגפחת ממה שהיה שזה כבר ישלם לו המזיק מן העידית שבכנסיו כמו שתבאר דין זה בע"ה בסמ"ח הל' ברי' שורו שהזיק וילפינן להו מקרא עיי' שם :

הלכות מאבד ממונ' חברו בידים ומוסר ומלשין

שפח דין גניקו שבע ונטול וכו' מ' סעיפים :

א' כמו שתקנו חז"ל לנגזל שיטבע ויטול כמו שכתבתי מעמ' לעיל סימן נ' כך חיקנו ז"ל לניזק שיטבע ויטול מאותו טעם עצמו דקנס הוא שקנסוהו שיזהר שלא יזיק את חברו כיצד לקח כיס של חברו והשליכו למים או לאש או שספרו ליר אנס ואבד הניזק אומר וזהובים היה מלא והמזיק אומ' איני יודע מה היה בו שמא עפר או הכן היה מלא הרי הניזק נשבע שבועת המשנה בנקיטת הפ' ונטול והוא שיטעון דברי' שהוא אמור בהם שהם שלו או שהוא איש שדרכו להו' בילו פקדונו' וגם שיהיו דברים שדרכן להניחן בכיס וכיוצא בו אבל אם אין דרכן להניחן בכלי זה הוא פשע בעצמו דלא הוי למזיק לאסוקי אדעתיה שיש בו כלים חשובין כל כך ופסור כיצד הרי שחשף חמת או פל מלאים ומחופים והשליכם לים או שרפז וטען הניזק שסרגליות היו בתוכם אינו נאס' שאין דרך להניח מרגליות בחמת או בסל ואם תפש הניזק אין מוציאין מידו וישבע שמרגליות היו בתוכם ונטול ממה שחפש בידו וכן כל כיוצא בזה ויא' דאפילו אם יש עדים שחיו שם מרגליות פסור המזיק מן הטעם שכתבתי דלא הוה ליה למזיק לאסוקי אדעת' ואיהו דאפסיד אנפשיה ואם חשף ממנו שק ויש בו ארנקי נ"כ פסור שאין דרך להניח ארנקי בשק ואם הוא שבת וי"ט חייב דדרך להניח בו ארנקי בשבת י"ט וכן כל כיוצא בזה ואם ידע המזיק שהיו בו זהובים בכיס אבל אינו יודע כמה היו והניזק אומר אלף נוסל אלף לא בלא שבועה שהרי המזיק ה"ל מחוייב שבועה שמורה פקעת שהיו בו זהובים ואינו יכול לישבע כמה ומשלם והוא שהיה הניזק אמור בכך ר"א שגם בזה צריך הניזק לישבע ויטול ואין זה הוראה במקצת נמוך וכתב מורי ז"ל שכן עיקר :

ב' המזסר ממון חברו ביד אנס כין אנס נוי בין אנס ישראל חייב לשלם מהי' שבכנסיו כל מה שלקח האנס מדינא דגרמי שגרם לו הפסד ממנו ודינו כישאר מזיק לכל דבר אף על פי שלא נשא המוסר ונתן ליד האנס אלא הרגילו לכא והראו לו שאילו נכסי פלוני ולקחו האנס חייב ואם מה נובין מיורשין כשאר כל המ' קין ולא משום קנס דניס' לא קנסו בני אחריו אלא מדינא נובין גם מכנו בד'א כשהראה המוסר מעצמו בלי אונס שאנשורו להראות שלו והראת שלו ושל חברו או שיסרו אותו ולא אמרו על מה והראת' ממון חברו ונפטר בו ככך חייב אבל אם אנסו האנס ביסורין בין גוי בין ישראל שיראה לו ממון פלוני והראתו הרי זה פסור מתשלומין ודווקא שאנשורו בייסורין בלא בקשת ממון אבל אם אמרו הראה לנו ממון פלוני או חז' לנו משלך אף על פי שייסרוהו חייב שהיה לו ליתן את שלו וכן אם נטלו בידו ונחטו ליד האנס אפילו אנסו גם על הגטילה שיטלנו ויתפנו לו כיון שעשה מעשה חייב והא קל המציל עצמו כממון חברו חייב וכשאנשורו ליטול של חברו היה לו ליתן את שלו כיצד הרי שגזר המלך להביא לויין או חבין וכיוצא בדברים אלו ועמד מוסר ואמר הריניש לפלוני אוצריין או חבין במקום פלגני והלכו ולקחהו חייב לשלם מדיני דגרמי שהיו לו ליתן או לקנות משלו י"ט אומרים

של חברו עד שירד לתוך היס חייב לסלמו אף על פי שלא הנכירו ולא קנאו שזהו גרמי בניזקין וכן הפוחס מטבע של חברו והעביר צורתו חייב אף על פי שלא חסרו כלומר שהכה עליו בקורנס ולא שפיה בשופינא ראילו שפיה בשופינ' בלא דינא דגרמי היה חייב לשלם מדינא שהרי חסרו וכן המוכר אשר חוב לחבירו וחזר ומחלו דק"ל שהוא מחול צריך לשלם ללוקח מדיני דגרמי כמו שנתבאר כפי' סי' :

ג' וכן השורף שטר חוב של חברו חייב לשלם כל החוב שהיה בטטר אף על פי שאין גוף השטר ממון הרי גרם כידים לאבד ממון ובלבד שיאמין לו המזיק ששטר מקויים היה כך וכך היה כתוב בו ומפחת שטרפו הוא אינו יכול לגבות החוב דאי בלא הכי לא היה יכול לגבותו מה הזיקו אבל אם לא האמינו אינו צריך לשלם לו אלא דמי הנייר בלבד שטרפו ואם בעל השטר אמר מנה היה כתוב בו והשורף אומר לא כי אלא חמשים היה כתוב בו וישבע כדון מודה מקצת ואם מודה במקצת ועל השאר אומר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם ואם אינו מודה שטרפו משתבע היסת. וכל זה מיידי שאין עדים שידעו כמה היה כתוב בו שאם היו עדי' שידעו כמה היה כתוב בו אינו חייב לשלם לו כלום שהם יעשו לו שטר אחר כמו שנתבאר בסמ"ח ס' א :

ד' וכן הזורק כלי שלו מראש הגג והיו חתתיו כריח וכסחות שאם היה נופל עליהם לא היה נשבר ואחר שיצא הכלי מתחת ידי הזורק בעור שהוא באויר קדם אחר וסילק הברים ונחכש הכלי בארץ ונשבר חייב המסלק וכן כל כיוצא בזה ויא' שזה הוא בכלל גרמא בניזקין שפסור הואיל ולא עשה שום מעשה בגוף הכלי וכן ברוחף מטבע של חברו לים או פוחס צורת' פוטרי דלא הוי אלא גרמא בניזקין ואמרו עוד אפי' זרק כלי של חברו מראש הגג והיו חתתיו כרים וכסחות וקדם הוא בעצמו וסלקן פסור דעל שעת הזריקה אינו חייב דהא באותה שעה לא היו ראויין להיטבר ועל שעת הנפילה לארץ אינו חייב דמה שסלק הברים אינו אלא גרמא בעלמא דפסור : סופר שכתב שטר וכתב מנה במקום מאתים או המזיק לחבירו בעצתו טען לו או שוליש שהתזיר שטר שלא היה לו להתזיר כולם פטורים דלא הוי אלא גרמא בניזקין דפקודין מיהו שמשמתינן להו עד דמסלק הזיקה וכן בכל גרמא בניזקין :

יא' דבכל גרמ' בניזקין אם הוא דבר דשניח ורגיל חייב לשלם משום קנס ולכן יש מי שכתב דראובן שטבר מקח לגוי ובא שמעון ואמר ליה לגוי שאינו שוה כל כך כמו שפכרו לו וחזר הגוי חז' לשלם לו דדבר ברי הוא כשיאמרו לגוי שקנה ביוקר שיחזיר בו וכתב מורי ז"ל דבי האי גוונ' בכלל מסור הוא דחייב בדלקמן סימן שפ' ח' ראובן שהולוה מעות לגוי על משכנות ובא שמעון ואמר לגוי להלוות לו בפחות נהחזיר הגוי לראובן שעתה אין זה אלא גרמא ופטור דאע"ג דברי הוא שיחזיר הגוי המעות לראובן אינו הזיק ברי דשמא יובל ראובן לחזור להלוותם טיר לאחרים כריבית כמורה לפיכ' אין לו על שמעון אלא ספק תביעה ופטור מיהו מקרי שמעון רשע ועל סיק' קנ' סעיף ה' המבטל כיסו של חברו על ס' רצ"ב סעיף ו' :

ד' הזורק כלי בין שלו בין של חברו מרא' הגג ואין תחתיהם כרים וכסחות ובעודם באויר טרם יגיע לארץ בא אחר ושברם במקל הזורק חייב והמשכר פטור דחשבינן להו כשכורים משעה שזורקו וכלים שכורים שבור :

שפח שאין השברים לניזק ומשלם לו עליה וכו' סעיף אהר :

א' כשישלם המזיק לניזק אע"פ שעשה הנזק בידו שמיין לניזק השברים כדרך שמיין לו אם הזיק ממנו כיצד הרי שדרג בהמת חברו או שבר כליו שמיין כמה היתה הכרמה

* לְבוּשׁ עֵד שְׂטֵן חֲלוּצָה מֵאֵבֶד מִמִּזְוֵת חֲבִירוֹ * * לְבוּשׁ עֵד שְׂטֵן חֲלוּצָה מֵאֵבֶד מִמִּזְוֵת חֲבִירוֹ *

בספק אין מוציאין מן המסור אלא מה שמורה או מה שיש לו
ראייה לכבד ונשבע על השאר ונפטר ואם הפש הנמסר אין
מוציאין גם כן מירו ואפילו הפש בעדים אלא נשבע בנקיטת
חפץ וזכה כמה שהפש / ויש אומרי ביון דאינא ספיקא דרינא
לא מחני חפשיה / ואם הכוסר אומר איני יודע כמה הפסדת
על ידי שמי שאומר שישבע הנמסר ויטול / ואם אין עדים
שמסרו וזה טוענו מסרחני והוא כופר או אומר איני יודע ישבע
הסת ונפטר כשאר כופר בכל או טוען איני יודע אם אני חייב
לך / ויש אומרי שצריך לנקות עצמו ולישבע בפני השר שזה
טוענו שמסרו לו שלא מסרו אבל אין צריך נקיטת זו אלא אם
יש עד שמעיד שמסרו והוא כופר מכחיש העד בבירי אבל אין
גוים נאמני בכך להביאו לידי נקיטת זו / וכל זה במסור ממון
אבל במסור נופו של חבריו הנמסר נשבע ונטול מה שהפסידו
וכן אם נרם לו חפשיה הוה במזיק בידים וצריך לשלם לו כל
הזיקו ונשבע עליו / שניה שמסרו ביחד כל אחד משלם
החצי / ואם בזה אחר זה האחרון נפטר וכל זמן שלא נפטר
מפסידה הראשון הנזק בא מן הראשון והאחרון גברא קטילא
קטיל וכן אם השר בעצמו ראה כבר או גוים הגידו אין האחרון
עושה כלום / יש אומרים אדם המוכה מחבירו יכול לילך
ולקבול לפני גוים אע"פ שיגרום למכה הזיק גדול אין בכך כלום
שהתורה התירו מכתב והיה כי יחס לבכו וגו' אפי' בנפשו
כ"ש בממון :

ז הא דאמרינן לעיל כשיש עדים שמסר ואין העדי יודעים
כמה והנמסר אומר כך וכך והמסר מכחיש שנשבע על
השאר ה"ס שאנסוהו להראות או להביא ונטא ונתן ביד ראף
על פי שחייב לשלם אינו רשע ובר השלומין הוא ומשכענין
ליה כשאר הכשרים אבל אם הראה מעצמו שפסיעין אותו
לא שבועה דאורייתא ולא שבועה דרבנן מפני שהוא רשע ואין
לך פסול יותר מזה ואפילו לא פסרו עדיין רק שאומר אלך
ואמסור אם אומר כך כפרהסיא מדחציף כוליה האי ידאי גוים
ועביר ונפסל לעדות ויש חולקין אלא אם כן מוחזק בכך מיהו
אפילו אינו מוחזק מכל מקום יכול זה שכנגדו לעמוד ולהציל
עצמו ע"י גוים אע"פ שנייע נזק לזה אין זה צריך להמתין עד
שיעשה נזימו ואם הודה מעצמו שמסר את חבריו ואין עדים
בכך אינו נפסל לעדות בהודאת עצמו שאין אדם משם עצמו
רשע מכל פקום חייב לשלם מה שמורה שהזיקו :

ט אמרו רבותינו ז"ל המסורות אין להם חלק לעולם הבא
כמו המינין והמשומרים שביין שיש בו כל כך אכזריות
לכ שמוסר את ישראל בין בנופו בין בממונו ביד גוי ואינו
חושש לסכנה הגדולה שעומד בה הנמסר שעליו נאמר שהוא
נחוא למכר כל הנפול בידם אין מרחמין עליהם והרי הוא
כאילו מסרו הוא לידם להורגו דשמא יעלילו עליו עלילה כל
כך שלא יוכל לפדות עצמו ויפיתוהו בחפשיה והרי המוס' הוא
רווף לפיכך אמרי דאיזה המוסר אין בו שום אמנה במוציאו
אלוה משעל ובהשגחתו כמו המינין או המשומר לכן אמרו למסור
ישראל ביד גוי כין בנופו בין בממונו ואפילו חיה רשע ובעל
עבירות ואפילו היה יציר לו ומצערו לא ימסרו שכן היה
פתפאר דוד עליו השלום בסימן ל"ט אשמרה דרכי מחשבות
בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי פירו' אף על פי
שהרשע כנגדי ומריב עשירי ומקניטני אשמרה לפי מחסום
אלא ושים תקותו באלקים וישנים ועיריב לבית המדרשו והוא
יכלה מאילו שכן אמר דוד ע"ה במזמור ל' דום לה' והתחלל
לו ואל תתחרנו' באיש עושה מציפות כי ה' ית' יפילם חללים
חללים / ודוקא שמיצר אותו בדברים בעלמא אבל אם פסיע
בנופו או בממונו מותר לחזור ולמוסרו שהרי מותר אפי' להורג
דודוך הוא כמו שיתבאר בסעיף הסמוך

הא דאמרינן אם מח נוכין מירשו ה"ס שעמד בדין ונעשה ממון
אצל מורישם אבל אם לא עמד בדין אין הירשים חייבים
לשלם אשה ששפחה משמתינן לה ואם יש לה מסון שאין
לבעלה רשות בה משלמת ואם יש לה נכסי פלוג הבעל אוכל
פירות כל ימי חיית ואחר שמתה חייב הבעל לשלם לנמסר
מנכסיה וכן לשאר נזיקין שהזיקה בחייה שאין הבעל לעניין
זה אלא אירש שותף רבנן שחייב לשלם מי שהיה רואה נזק
בא עליו מותר להציל עצמו בכל מה שיוכל אע"פ סעי' הצלתו
בא הנזק לאחר אינו כלום כיון שהוא לא הרא' ולא עשה כלום
בממון חבריו אלא שממילא בא הזיק על ירו לחבירו :

ג כבר אמרנו שאונס נופו אינו מחייבו לפיכך אם אנסו
המלך למוסר זה עד שיראם לו ממון חבריו שהוא בורח
מלפניו ורדאה לו מפני האונס הרי זה פטור שלא בקש המלך
אלא ממון חבריו ואם לא הראה לו הנהו או המיתוהו :
ד נשא ממון וחבירו בידו והביאו לאנס חייב לשלם שהרי
עשה מעשה בידים כגוף הממון לפיכך אף על פי שהמלך
אנסו להביא חייב כד"ה שלא ידע האנס שיש לפלוני ממון או
שלא הניע הממון לרשות האנס שיוכל לשלוט בו עד שהוא
גילהו לו או הביאו לידו אף על פי שאנס היה חייב אבל אנס
שידע שיש ממון לחבירו או שאנס את ישראל עד שהראהו
והעמיד' אהו על ממון חבריו ונעשה ברשותו שהיה האנס
יכול לשלוט בו וליטלו כמו שירצה ואנס את ישראל
שהראהו שישלנו ויוליכנו לו למקום אחר ונטלו זה המוסר
שהראהו לו והוליכה לו למקום אחר פטור שביין טכבר עמר
האנס בצד האוצר כבר הוא כאבד ונשרף כל מה שבאוצר
ביון שחיה האנס יכול ליטלו אע"פ שהוא העמידו לשם הלא
באונס היה על מה מחייבנו על שנטלו בידו והוליכו למקום
שרצה האנס אוצר שרף ושרף ואין בזה חייב עליו : שני
שותפין שהיה להם חייב ביחד ואנס השר לאחד שפטור את
החוב פשו' דזה לא מקרי נשא ונתן ביד :

ה שנים שהיו שריבין על דבר אחד הן על מקרקע הן על
מטלטלין זה אומר שלי הוא זה אומר שלי הוא ועמד אחד
מחן ומסרה ביד גרם סגדין אוהו עד שיחזור הדבר לכמות
שהיה ויפלק יד האנס מעליו ויעשו ביניהם רין ישראל מכל
מקום אין לודין מסור דלא סיקרי מסור בכך אף על פי שבא
חבירו על ידי זה לירי הפסד מרוב' כגון שהעלילו עליו ולקח
יותר ממנו או שהענישוהו וקנסוהו על ידי כך אין לו דין משום
דלא נקרא מסור אלא כשמתכוין להזיקו אבל זה להוציא את
שלא נחכוין / ויש חולקין וסבירא ליה אם לא היה חבריו
סדכן וכל שכן אם התרו בו חתילה שלא יודינו בפני גוים ועבר
שיש לו דין מסור וחייב לשלם לו כל הזיקו :

ו ראובן שהיה חייב מעות לגוי ואנס הגוי את שמעון עד
שפרע בשביל ראובן אין ראובן חייב לישראל שמעון מת
שלקח ממנו האנס ושמעא עיין לעיל ס"ט כ"ה סעיף ב' ואין
לך מי שנתפס על חבריו ויהיה חבריו חייב לשלם חוץ מהנחפס
מכני המס הקצוב על כל איש ואיש בכל שנה או הנתפס על
התשורה שנותן כל איש למלך בעבירו עליהם הוא צו חילוחיו
הרי זה חייב לשלם מרינא דמלכותא דחק המלך הוא למשכן
איש על חבריו ודברים אלו וא"כ אינו בדין שיפסיד זה והוא
שיקחו ממנו בפירוש בכל פלוני ובפני עדים / ונתבאר עוד
דין זה בסימן קכ"ה :

ז מכעא לן בנמ' אם עשו חזל תקנת נזיל במסור בלומי
שיהא הנמסר נשבע ונטול כמו הנזיל אולא ולא אפשיטא
לפיכך מי שיש לו עדים על חבריו שמסרו ממנו לגוי כגון
שהראה מעצמו או שנאנס ונשא ונתן ביד ואלו העדים יודעים
במה הפסידו במסרתו והנמסר אומר כך וכך הפסידני והמסר
מכחישו בבירי ואומר שלא הפסידו כל כך כיון שנשאר כנפרא

הלכות נזקי ממוז

שבת דין ממון האדם שהזיק וחילוק שבין חס למוער ובאיזה מקום חייב קרן ושורגל וכו' כ' קעיפים :

א כתיב כי ינח שור את איש או כי ינוף שור את איש ונקמר חייב לשלם ש"מ כשם שאסור לאדם שזיק את חברו ואם הזיק חייב לשלם כמו שכתבנו למעלה בן צריך לשמור סמונו שלא יזיק ואם הזיק חייב לשלם לא שנא יש בו רוח חיים לא שנא אין בו רוח חיים יש בו רוח חיים דאף ע"ג דכתיב שור לא דוקא שור אלא הוא הדיון כל בהמה חיה ועוף וכל דבר חי שאין בו דעת ולא דבר הכתוב אלא בהמה שכבר רבחה ההוה כסף ושיב לבקליו לרבות בין במזיק בין בניזק כל שיש לו בעלים חייבים בו שכיון שאין בהם דעת חייבה התורה לבעליה לטורמוס ונס הואיל ויש בו כח לטורמוס אבל סמונו שיש בו רוח חיים וישנו בן דעת כנון עבר לא חייבהו התורה שאין כח ביד בעליו לטורמוס שלא יזיק שאם היה חייב על נזקיו אם יקניטנו רבוי לך וזיק אחרים כדי לחייב את רבולך פסרתו התורה לרבו ובממונו שאין בו רוח חיים גם כן חייבה התורה בנזק בור ואש ותולדותיהן כמו שיתבאר בע"ה :

ב ואין הדיון בבעלי חיו' שהבכולם כייט שמועדין לבחלת בכל מה שעשו ויש שיש בהן דברים שמועדין בהן משהחלתן ויש דברים שהם תמין בו מתחלתן ואחר כך נעשו מועדין ודין המועד ששלם נזק שלם בכל מה שזיק והם אינו משלם אלא חצי נזק שכן כתוב בפירוש בתורה לפיכך דבר שהוא חס מתחלתו ונעשה מועד בעוד שהוא חס משיח חצי נזק ולאחר שנעשה מועד משלם נזק שלם ועוד יש חילוק בין חס למועד מועד שהזיק חייב לשלם הנזק ההוא כל ההזיק מנכסיו ומהיפה שכנכסים דכתיב מ"ט ש"ב שרדו וסייב כרמו ישלם והם אין החייב על נכסיו בעליו אלא על גוף הדבר הנזק דכתיב ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגו' הכתוב מדבר בשני השוורים הנזק והמזיק שווים אבל אם המזיק אינו שור הרבה והניזק שור הרבה אפילו שור ששיהדינו שהיה שור ששה אלף דינרין אין בעל המזיק משלם מנכסיו כיום אלא נוטל את השור המזיק בעד הנזק ואם מת השור המזיק ואין הנבלח שור כלום נפסיד הנזק הכל וכן אם השור המזיק שה הרבה והניזק אינו שור הרבה אינו משלם מנוף המזיק אלא חצי שווי הנזק :

ג כיצד אם הזיק בדברים שדרכה לעשות המיד כמנהג ברייתא כנון בהמה שאכלה הבן או עמיד או הזיקה ברמליה או בדרך הילוב חייב לשלם נזק שלם מהיפה שבנכסיו אבל אם סינה ועשה מעשו' שאין דרכה לעשות המיד והזיקה בהם כנון שור שננת או שך זהו חס וח"ו יב לשלם חצי נזק מנוף המזיק עצמו כיצד שור שור מנה שננת לשור שור עשרים והמיתו והרי הנבלח שור ארבע והו' של הנזק והרי הנזק אינו אלא ששה עשר בעל השור המזיק אינו חייב לשלם אלא שמנה שנעמר וגם את המת יחצו ואותם השמנה אינו חייב לשלם אלא מנוף השור שהזיק שנ' ומכרו את השור החי' ואם המית שור שור עשרים לשור שור מאתיים והנבלח שור מנה אין בעל הנבלח יכול לומר לבעל החי' הן לי חמשים אלא אומר לו הרישור שהזיק לפניך קתוהו לך אפילו אינו שור אלא דינר וכן כל כיצא בזה :

ד העושה מעשה שדרכו לעשותו חסיד כמנהג ברייתו הוא הנקרא מועד והמטנה ועשה מעשה שאין דרך כל מינו לעשותו כן חסיד כמנהג ברייתו כנון שננת או נשך הוא הנקרא חס וזה המטנה גם הרגיל בו בשנינו שרשה פעמים נעשה

סהם מסור רודף רוא כמו שבארנו לפיכך מותר להורגו בכל מקום אפילו בזמן הזה כדי שיציל את הנרדף שלא ימסרו והינין קודם שספרו אלא מיד בשאומר הריני מוסר פלוני כגופו או בממונו אפילו במזון קל הרי הריע עצמו למיתה ומתירין בו ואומרים לו אל תמסור אם העין פניו ואומר לא כי אלא אלך ואמסרנו מצוה להורגו וכל הקוד' להורגו וזה ואם אין פנאי להתרות בו מותר להורגו אפילו בלא התראה ו' י' א' שאין להורג את המסור אלא אם כן אי אפשר להנצל ממנו באתר מאבריו אבל אם אפשר להנצל ממנו באחד מאבריו כגון לחתוך לשונו או לכמות עינו אסור להורגו שהרי לא גרע זה משאר רודף :

ה עשה המוסר אשר זמס ומסר אחד טוב לא מקרי רודף ואסור להורגו כמו נבי רודף שלא התירה התורה אלא בשעת רדיפתו ואחר שהרג דנין אותו בדיינים ועדים ואינו מותר להורגו בלא עדים ודייני' ה' מסור אחד שעשה המסירה דנין עמו בדיינים ואין כותר לכל אדם להורגו אלא אם כן הוחזק למסור ויש לחוש שמא יחזיר ומסרנו לוח או לאחרים דעדין רודף הוא :

ו כל המוסר ציבור ומצערן בדברים מותר למסור בו ג' נים להזכירו וליימר ולאוסרו ולקנסו אבל מפני צער יחיד אסור למסורו כדלפינן לעיל פקד' שכל'שון יחיד שנים שספרו זה את זה כל מי שהפסיד חכירותו חייב לשלם המותר בנזק שלם מי שעוסק ביופים וכדומה ויש לחוש שיכאור רבים ליד הזיק על ידו מתרין בו שלא יעשה עוד ואם אינו משגיח יכולין למסורו לומר שאין אחר ממנו מתעסק בו אלא זה בלבד' מי שרוצה לרבות מחבת חיובו שאינו רוצה לשלם לגויס מה שחייב להם ועמד אחד ונילה הדבר לגויס אין לו דין מסור שהרי לא הפסידו בשלדו רק שמצריכו לשלם מה שחייב כבר מכל מקו' רעה גדולה עשה והוי כמש"ב אברה לגוי ואם גרם לו הזיק יותר ממה שחייב חייב לשלם לו מה שגרם לו הפסד :

ז אף ע"פ שמתר לאבד גופו של מסור אסור לאבד ממונו שהרי סמונו ראוי לזרשין וכתוב יבין רשע וצדיק ילבש ו' א' אף ע"פ שאסור לאבדו מותר כל אדם ליטול ממונו לעצמו שקו' דגופו דאם גופו הפקר שמתר להרגו קו' סמונו שהוא חפקר אלא דלאבדו אסורוהו משום נכין רשע וגו' וליפול לעצמו לא אסורוהו דעדין יורשו לא יגבו :

ח מסור אין צריך לקבל העדות שעליו בפניו שכיון שהוא מסור שמא ימסור גם את העדים ואת הב' לך מקבלין אותו שלא בפניו ונמרין דינו שלא בפניו וגם אין צריכין לכוון העדות לכ' דקל הוא שהקילו נבי מסור לרוב רשעו :

ט מי שמוחזק להיות מסור ג' פעמי' שפטר את ישראל בין בגופם בין בממונם ביד גויס אף ע"פ שאין עכשו דיני להורגו כנון שהוא אחר מעשה מבקשין עליו עצה ותחבולה אפילו על ידי גרמא לבערו מן העולם לקיים מה שנא' ובערת חרע מקרבך' מי שמדבר בפני קהל ועדה גויס ויהודי' ענייני דברי מסירות ונשמע על ידי זה לשר וגרם הזיק לישראל אף על פי שאין לזה דין מסור כיון שהוא אינו המגיד להשר בכל מקום מענישין אותו לפי עיני ראות הדיינים מי ששלח שליח למסור את הוחזק השליח לעשות שליחו' כאלה חייב המסלתו ואין אומרי' כגון אין שליח לדבר עבירה הואיל והשליח הוחזק ככך ובדי הזיקו הוה ליה המשלח בדין דגרמי וכן מי שיש לו שטר פרוע ומסרו לגוי וירוע שיחטנו לשר ויכופ את ישראל לשלם שנית חייב לשלם :

י הוצאות שעשו לבעל מסור כל הדרי' בעיר חייבין לפרע חלק אפילו אוהם שפורעין המס במקום אחר מפני שהא תקנת העיר :

לבוש עיר שושן הלכות נזקי ממונ

להניח שם פירות ביון שיש למזיק גם כן רשות להכניס שם פירות ובהמות הוה ליה כמו רשות הרבים כיון שדרך הכנסה להלך לכאן ולכאן ולאכול כדרכה ולטבך בדרך. הילוכה לאן שדה אחר הוא נפסד ואם בקרן וחולדותיה היוקה כגון נגחה או נגפה או רצבה או בעשה או נשכה דיסין כל אילו גם כן לרשות הרבי' לפיכך אם תמה דאמסלם חצי נזק ואם פועדת מסלם נזק שלם :

יב ואם היה החצר של שניהם ומיוחדת להם לפירות ולא להכניס בה בהמה והכניס שם אחד מן השותפין בהמה והיוקה לחבירו חייב אפילו על השן ועל הרגל דלגבי שן ורגל שרה אחר הוא דהא כלא רשות הכניס שם בהמתו :

יג וכן אם היה מיוחדת לשניהם לבהמ' והיה רשות לאחד מהם בלבד לרבנים לה פירות והיוקה בהמתו של זה את פירותיו של זה אף על פ' ששור המזיק נכנס שם ברשות קרינן ביה חצר הניזק וחייב אף על השן ועל הרגל דלגבי שן ורגל הויא ליה חצר הניזק כיון שלמזיק אין רשות להניח שם פירות אלא לניזק הל' שדה אחר דלגבי שן ורגל ולגבי קרן הל' רשות הרבים שהרי ברשות הכניס לטמ שוורו כמו לרה' וחייב גם על הקרן תם ח' ומעוד נזק שלם :

יד ואם היא של אחד מהם לפירות ולא לשוורים ולסני לסוורים ולא לפירות והיוקה בהמתו של אותו שמיחד לו לשוורים ולא לפירות לאותו שפיוחדת לו לפירות בשן ורגל חייב דלגבייהו הל' חצר הניזק בקרן פטור דלגבי ידידה הוה ליה חצר המזיק. ואם היוקה בהמתו של אותו שמיחד לו לפירות לאותו שמיחדת לו לשוורים בקרן חייב דלגבי ידידה הל' חצר הניזק בשן ורגל פטור דלגבייהו הוי חצר המזיק :

טו כבר אמרנו דשן ורגל אינן חייבין אלא אם היוקה ברש' המזיק אבל ברה' פטורים ואין צריך לומר ברשות המזיק כמו שכתבנו טעמא בסעיף י' מיהו אם התז אבנים כרה נהלכו והיוקה ברשות הניזק או עץ ארוך סקצחו ברה' ומקצתו ברשות הניזק ודרסה עליו ברשות הרבים ושברה כלים ברשות הניזק חייב דאע"ג דגבי דרסה על הכלי ונחלגל למקום אחר ונשבר ק' דבתר מעיקרא אזלי הכא לא אזלינן בתר מעיקרא אלא אחר המקום שנעשה בו הנזק דגלי קרא ברגל זביעור בשדה אחר והרי הביעור היה בחצר הניזק :

טז ראובן שהכניס פירות לחצר שמעון שלא ברשות שמעון ונכנס שוורו על לוי טמ פטור והיוקה כמו שכתבתי בסעי' יא אבל אם הכניס ראובן פירותיו ברשות שמעון ונכנס שוורו של לוי שלא ברשות חייב לכיון שהכניס ראובן ברשות הוה ליה שוורו של לוי נביה וביעור בשדה אחר ממסדה רשותו של ראובן הוא ששמעון השאיל לו רשותו :

יז חצר שהיא של שניהם לשוורים ולאחר מהם לשאר דברים והכניס בה זה שליחו וחבירו שפיוחדת לו לסוורים הכניס בה שוורו והיוקה השוור לשלית ונס הפלית חזיק לשוור אין אומרים כיון שיש לזה רשות להכניס שם שוורו ולזה יש לו רשות להכניס שם שליחו יצא זה בזה שהיה לכל אחד להשמר עצמו שלא יחזק אלא טמין הניזקין בבית דין וכל מי שהזיק יותר ויטלם דק'ל על המזיק להרחיק עצמו ולהזהר שלא יזיק את אחרי' וכאן שיש לשניהם רשות מוטל על כל אחד לשמור שלא יזיק :

יח שלשה אבות נזיקין הם בשוור ולהן תולדות ונקראו אולין אבות מפני שהם כחובים כפסוק ונקראו האזרי' תולדות שכל דבר הרומל לאילו האבות נקרא תולדה ודינו כמדתו והן פנוק צורות פשוטות בארבע' :

יט כיצד שור האמור בתורה הוא שינח בקרן וסתם שור אם דרכו בכך אלא דרך פקדה ובהזקקה אין לו הנאה ואמרינן זהו האב וכל הדומה לו דינו כמותו כגון שננפה כנפה או שנשכה בשיניה או בעשה ברגליה או רצבה על הכלים

בפשה מעוד לאותו דבר שהרגיל בו שנאמ' או נודעקי שור נגח הוא מחטול שלשים ונו' :

י חמשה מעשים חמים יש בבהמה ואם הועדה לאח' מהם נעשית מועדת לאותו מעשה ואילו הם' הבהמה אינה מועדת שתחלה לא לינח ולא ליגוף ולא ליטוף ולא לרבוץ על כלים גדולים ולא לבעוט ואם הועדה לאחר מהם הרי זה פוערת אבל השן מועדת שתחלה לאכול את הראוי לה והרגל מועדת שתחלה לטבך בדרך הילוכה :

יא ולרבוץ על כלים קטנים יא שחיא מועדת שתחלה לרבוץ עליהם ולמעוד אותם ויש חולקין :

יב חמשה מיני חיה הם מוערים מחת' ברייתן להזיק ככל מיני הזיקות מפני שורכן להזיק כבולן אפי' הם בני תרבות לפיכך אם היוקה או השיחו כנגחה או בנשיכה או ברדיסה וכיצא בהם חייבים בעליהם לשלם נזק שלם ואילו הם הזאב והארי והדוב והגמטרה ברדלים וכן הנחש שנשך אף על ששן נהנה שנשיכתו כיון דאורחיה כהכי חרי זה מעוד ואפילו היה בין תרבות יש אומרים דאוקא הנחש מעוד לכל מיני הזיק אבל האחרים אינן מועדים לכתחלה אלא כמה שדרכן בכך כגון ארי לדרוס וזאב לטרוף אבל איפכא לא :

יג כבר כתבתי שההורה חייבה בפירוש שהמועד ישלם נזק שלם שהיפה שבנכסים וכל תם מסלם חצי נזק מגופו : כמה דברים אמורים כשנכנסה הבהמה לרשות הניזק והיוקהו שם אבל אם נכנס הניזק לרשות המזיק והיוקהו בהמתו של בעל הכית פטור מכל וטעמא דמסתבר הוא שיאמר לו המזיק אילו לא נכנסת לרשותו לא היה שווי פזיקך ולכן דטעמא דפטור ברשות המזיק הכי הוא אינו פטור אלא כשנכנס לרשות המזיק שלא ברשות אבל אם נכנס ברשות כגון פועלים הנכסים לתבוע סכרם ונגחן שוורו של בעל הכית חייב ולא אמרינן לא היה לו לפתול ליכנס בו היה לו להסתין עד שימאא את העל בית בשוק ויתבעני טבומז זה כרוב פעמים אין לארס מצוי מעות אצלו בשוק וידכו לדחותו לומר בא לתוך ביתי ואתן לך לפיכך אפילו אם הבעל הכית רגיל להיות בשוק יכול הפועל ליכנס ביוק ביתו לתבוע סכרו :

יד קרן חייבה התורה פהם כי ינחוגו ומשמעו בכל מקום שינח אפילו ברשות הרבים וכל שבן ברשות הניזק :

ועוד ריבת' התורה וכתבה יחזון יתירה דנתיב ומכרו את השור תחיו וחצו את כספו ונס את המט יחצון דהא יחצון סמיה הוא דלא הוה ליה לכתוב אלא ונס את המט והוה קאי על וחצו הקודם לו בפסוק אלא אחא לחייבו אפילו בהשות הרבים הם ח' ומיעד ל' שושן ורגל הוקסו להררי דנתיב וישלח את בעיר' וביעור בטדה אחר ודרשו ז' וישלח זה הרגל דנתיב משלחי רגל השור והחמור ובישר זה השן דנתיב כאשר יבער הגלל עד המון גלל חיינו הרעי הבא ע' השל' שחשן כמעל המאכל ונעשה גלל גללי ארס ונללי בהמה ונתיב בשדה אחר פירוש בשדה של ניזק וש' דשן ורגל אינן חייבים אלא אם כן היוקה ברשות הניזק אבל ברשות הרבים פטורין וכל סכן ברשות המזיק כדכתבנו טעמא בסעיף הקודם לפיכך אם היוקה הבהמה ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם טמין חלק בה לא למזיק ולא לניזק או בחצר שהיא של שניהם והיא מיוחדת לשניהם להניח בה פירות ולהכניס לה בהמה כגון הכקעה וכיצא בה או שחיא של שניהם להכניס בה בהמה ואין טמין אחר מהם רשאי להכניס בה פירות אם בשן ורגל היוקה כדרכה הרי זה פטור דככל אילו לא קרינן בהו בשדה אחר דבאינה של שניהם טמין לשום אחד מהם חלק בה כגון ראובן שהכניס פירותיו לחצר שמעון שלא באיעת שמעון ונכנס שוורו של לוי ונכלחן פשישא שפטור דלאו בטדה אחר טמין אלא אפי' כשחיא של שניהם אף על גב דיש לניזק רשות

* לבוש עיר שושן הלכות נזקי ממון * קצב *

מינה הצי דחפש ואם הפש נוף המזיק אינו מסלם לו אלא חצי נזק שעשה לו ברשות הניזק ועל הנזק שברשות הרבים יאמר לו שמא רגל הוא ופצור עריו :

ג ככל התולדות קיימא לן שדיניהם כמו באבות שלהם חוץ מברגל שיש בו תולדה אחת שאינה כמוה ואיזו זו נזק צורות ופירו' צורות כל מה שמזיק בכחה ולא בעוף קרי צורות ויש לנו בה קבלה הלכה למשה מסיני דאע"ג דאורחת הוא כמו הרגל אינו משרם אלא חצי נזק כיצד בהמה שהלכה ברשות הרבים והחיה כרגליה אבנים או צורות ושברה כלים הרי זה תולדה דרגל דאורחת הוא ופטורה ברשות הרבים כמו רגל ואפילו הכי אינה חייבת ברשות הניזק אלא חצי נזק ואוהו חצי נזק מטלמח מן העלייה דודאי תולדה דרגל הוא אלא שהלכה למשה מסיני הוא שלא תשלם ברשות הניזק אלא חצי נזק וכן הדין בכל מה שהוא אורחא ובא ההיזק בכחה ולא מענפה חייב חצי נזק :

ד ואם היתה מהלכת ברשות הרבים ונהוו צורות מהחם רגליה לרשות הניזק ושברו את הכלים משלם גם כן חצי נזק אף על גב דהתיזה הצורות ברשות הרבי' ורגל ברשות הרבים פטורה הני מילי כשנעשה הנזק ברשות הרבים אבל הכא הא נעשה הנזק ברשות היחיד ובשדה אחר קרינן ביה וכן הדין בתרנגולים שהדסו והעלו עפר או צורות ושברו כלי' וכן חזיר שהיה נובר באשפה והחזי צורות הרי זה גם כן בכלל צורות הוא וצורות דשן הוא דמכחו הוא בא ואם הניזק משלם חצי נזק :

ה דרסה על הכלי ברשות הניזק ושברת ונפל על כלי אחר ושברו על הראשון משלם נזק שלם דרגל הוא ועל השני משלם חצי נזק דכחו הוא וצורות הן ויש מי שאומ' דהוא הדין כח כחו בכלל צורות הוא ומשלם חצי נזק כגון אם נהו שבר מן הכלי שנשבר על ידי התזה על כלי אחר ושברו חייב חצי נזק גם על אותו הכלי האחר ואם דרסג של כלי אחר ולא נשבר רחמיה מיד מן הדריסה אלא נתגלגל הכלי למקום אחר ונשבר שם אין זה צורות אלא בגופה עשהה נזק זה וחשבינן ליה כאילו שברתו בשעה שדרסה עליו דבחר מעיקרא אזלינן וחייבה נזק שלם :

ו כיון דקיימא לן דנזק הבא על ידי צורות הלכה למשה מסיני הוא שאינו משלם אלא חצי נזק וכבר אמרנו בס' הקודם כעף יט' דברכה שבעשה ברגליה וחזיקה תולדה דקרבן הוא דשינוי הוא ולא דרכה בכך וכל שינוי תולדה דקרבן הוא לפיכך מבעיא לן בגמרא צורות הכאות על ידי שינוי כגון בהמה שהיה מהלכת ברשות הרבים ובעשה והתיזה צורות על ידי הבעיטה והזיקה ברשות הרבים אי הוה תולדה דקרבן וחייבה ברשות הרבים או תולדה דרגל כשאר צורות ופטורה ברשות הרבים ולא איפשיטא לפיכ' אם חזיק בצורות' על ידי בעיטה ברשות הרבים פטורה מספק דשמה תולדה דרגל הוא ופטורה ברשות הרבים ואם תפש הניזק נובה רביע חזק ולא יותר דהא אם תולדה דרגל הוא פטורה לנמרי ואם תולדה דקרבן הוא אינו משלם אלא החצי מסמ' שהיה משלם אם הזיקה בגוף הכעיטה בלא צורות' והיינו רביע והוא שהפש נוף המזיק שאם תפש דבר אחר אינו נובה כלום דהם אינו משלם אלא מנופו ועל סעף ב' :

ז בעטה בארץ ברשות הניזק והתיזה צורות מחמת הבעיט' והזיקו שם אינו משלם אלא רביע נזק דשמה תולדה דקרבן הוא וצורות דקרבן משלמין החצי כמה שהיה משלם אם היה מזיק בגוף הקרבן שהוא החצי בתם כמו שאמרנו וזהו בזמן שדנין דינו קנסו' אבל האידינא אינו נובה כלום דכס' קרבן הוא וקרבן קנס' ולא ואין דנין דיני קנסות ואם תפש הניזק אפי' עד חצי נזק אין מוציאין מידו ואפי' לא תפש נוף המזיק אלא דבר אחר

הכלים ושברתן וכן אם אכלה דבר שאין דרכה לאכול כגון כסות או כלים דינה כקרבן שהרי אין לה הנאה מאכילה זו ואינו משלם בהחלה אלא חצי נזק כג' ברה בין ברשות הניזק כמו בקרבן ועוד יש נזק שמזק' כרגלה או בפיה ודינה כקרבן ויחבארו בס' מין ט"ז כ"ה :

ד פיה שרכצה ברשות הרבי' ופיה אחרת הלכה דרך עליה ובעטה בה חייבת אף על פי שזאת שרכצה שינת' שאין דרך בהמה לרכוז ברשות הרבים הבעיטה חייבת שאין לשהלכת רשות לבעוש ברבוצה אבל אם הזיקה דרך הוליכה פטורה שהרי היא הלכה ברשות וזו שרכצה שלא ברשות רבוצה ושינתה :

שז

נזקי רגל ותולדותיו ודיני צורות וכלב ותרגול שקפצו וכו' י"ב סעיפים *

א רגל הוא אב דושלח את בעירה דכתיב בקרא' פירוש בפשוטו הוא שהבהמה הולכת ברגליה וחזיקה בדרך הלוכה והוא דבר שדרכה בכך ואין לה בו הנאה וכל הדומה לדרכים הללו הוא תולדותיו כיצד כגון שהזיקה בגופה דרך הלוכה בשערה שנרכבו בהם כלי' וגוררתן ושברתן או בשליף שעליה או בפרוסביא שבפיה או בזנב שבצוארה או במשני שעליה והתנגולים שהיו פורחים מסקום למקום ושברו כלים ככנפיה' או שהיו מרקדן על גבי עיסה או פירות ומנפוס או נקרו בהם כחישטיהם וכן אם הזיק' דבר המחובר בגופה כגון ענלה המושב' בקרבן והוליכתו על גבי כלים ושברתו כל אילו תולדות הרגל הם ודינם כמוהו :

ב כשכשה כוננה בדרך כל הבהמות זהו ובאי אורחא הוא ותולדה דרגל הוא שפטור ברשו' הרבי' אבל אם שכששה בזנבה כשכוש רב שאין דרכה לעשות חסיד מבעיא בגמרא אי הוי נמקי תולדה דרגל דאורחיה ופטור מרשות הרבים או אי הוי שינוי כיון דלאו אורחיה הוא ותולדה דקרבן הוא וחייב ברשות הרבים להראש' איפשיטא דרגל הוא ופטורה מדינא ולהרפ' כס' לא איפשיטא ונשאר בספק אם היא רגל אי קרבן וכן אם שכששה בניד סלה גם כן מבעיא בגמרא אי קרי אורחא ותולדה דרגל הוא או אי קרי לאו אורחא ותולדה דקרבן הוא ולא איפשיטא וכיון דספק הוא אם הזיקה ברשות הרבים פטור דשמה רגל הוא והמוציא מחבירו עליו הראיה ואם הפש הניזק את נוף המזיק אין מוציאין מידו דשמה קרבן הוא ונובה חצי נזק מנופו ואם תפש דבר אחר מוציאין מידו שאם רגל הוא הא פטור ברשות הרבים ואם קרבן הוא הא אינו משלם אלא מנופו ואם הלכה ברשות הניזק והזיקה בין שחפש נוף המזיק בין שהפש דבר אחר נובה מסנו נזק שלם דשמה רגל הא וכו' אין שחפס לא מפקינן מינה וישאומרים דבכל ספק דינא לא מחייפיס ואפילו אם תפש נפו מפקינו מינה אם הזיק ברשות הרבים דשמה רגל הוא ואם הזיק ברשות הניזק בין אם הוא קרבן בין אם הוא רגל חייב אלא שאם הוא קרבן חס אינו משלם אלא חצי נזק ומנופו ואם הוא רגל חייב נזק שלם אפילו מן העלייה לפיכך אם תפש דבר אחר שהוא של פזיק מפקינן מינה דשמה קרבן הוא ואינו משלם מן העלייה ואם תפש נוף המזיק מנבין לו ממנו חצי נזק משה נפשך דאם קרבן חס הוא הרי נובה חצי נזק מנופו וכל שכך אם הוא רגל שששלתם פטור ומכל מקום אינו משלם אלא החצי דשמה קרבן הוא ואפילו אם הזיק לאדם אחר ברשות הרבים וברשות הניזק הוי דינא חבי ולא יוכל לומר לו סמ' אתה חייב לו אם הוא קרבן תשלם לי החצי שברשות הרבים וברשות הניזק ואם הוא רגל תשלם לי כולי נזק שברשות הניזק ולעולם אם תפש דבר אחר ואמר לו קרבן הוא ואינו משלם אלא מנופו ומפקינן

* * * הלכות נזקי ימים * * *

אחר נוכה חצי נזק ספה שחפש דהא ספק דצדירות הגל הס
 צנוכה חצי נזק מן העלייה וכיון שהפס אין מוציאין מאדו - ולפי
 דעת ה"א שכחתי בסעיף ב' דחפיסה לא מהני בספיקא דיני'
 בין ברה בין ברה"י אם חפש דבר אחר מוציאין מידו דסמא
 קרו הוא וקרן אינו נוכה אלא מנופואם מפש גוף המזיק אינו
 נוכה אלא רביעי נזק שיאמר לו המזיק שמא קרן הוא וצדירות
 דקרן רביעי נזק הוא דמשלם - ואפי' אם הלכה בהמה במקום
 שאי אפשר לה שתלך ולא תתן ובעטה והתירה סבעיא לן נ"ב
 בנמרא כיון דאי אפשר לה לילך בלא התזה הוי לה אורחא
 וצדירות דגל הוא ומשלם פלגא או גאמר כיון דמ"ס סחמת
 בעישה מתירה הצדירות ובעישה שנייה הוא וצדירות דקרן הוא
 ואינו משלם אלא רביע ולא איפשיטא והוי דינא כמו בסחם
 צדורות על ידי בעישה שכחבנו :

ח בהמה שהתירה גללים לעישה וקלקלה היינו צדורות והוא
 דדחיק ליה עלמא שלא היה לה לנטות אנה ואנה והוי לה
 גללים אורחא ותולדה דגלגל הוא ואי לא הכי הוי שינוי שאין
 דרך בהמה להפיל גללים לעישה ותולדה דקרן הוא :

ט כשם שחייב על כח שישי בו ממש כגון סוס טענף והמור
 שנוע ושכרו כלים בבח קולם וחרנגול ששכר כלים כרוח כנפיו
 או שהשיט ראשו לאויר כלי וכו' ותקע בו ושברו מכת
 הקול בלאילו רומין לצדורות ומשלמין חצי נזק כדא שחייב
 בשתקע חרנגול בכלי וכו' דהויא דוקא שישי בו זרעונים דהכי
 אורחיה כשיש בזניו בכלי מכניס ראשו לאכול ואורחיה נמי
 לצעיק בתוכו והוי צדורות דשן שמשלים על הזרעוני' כ"ש ועל
 הכלי חצי נזק אבל אם אין בו זרעונים שינוי הוא ותולדה דקרן
 הוא שהוא קנס ולא דינינין ליה השתא ואם הפש גוף המזיק
 נוכין מסגורביע כדלעיל :

י התרנגולים סועדים להך בדרך ולשכר כלים לפיכך
 תרנגול שהיה הולך ושכר כלים דרך הילוכו אורחיה
 הוא ומשלם נזק שלם היה חוט או רצועה קשור ברגליו ושבר
 בה את הכלים אם נרם ושכרם דרך הילוכו בין הם של בעל
 התרנגול בין הם של הפקר משלם נזק שלם דכיון דמחוברים
 בי ובנייה דרך הילוכו שברים הוי כנופו ורגל הוא ומשלם נ"ש
 אבל אם זרקן ושכר בה את הכלים אם החוט אי הרצועה הם
 של הפקר ונקשרו בו מאלוה הוי צדורות וחצי נזק הוא דמשלם
 אבל אם הם של בעל התרנגול ולא הצניעו אף על פי שנקשרו
 ברגל התרנגול מאלוהם חייב נזק שלם אף על פי דבוריקה
 שברן אין זה צדורות דחלפתא דחצי נזק צדורות אינה אלא
 קהתיזה צדורות של הפקר אבל אם התירה דברשיט לו בעלים
 ולא הצניעו חייב נזק שלם דאורחיה הוא שהיה לו לשמור
 חקלותיו שלא יזיק לאחר' ואם הצניעו הבעל ונקשר בתרנגול
 מאלוה הרי אנוס הוא דהא הצניעו והוי כמו הפקר ואינו משלם
 אלא חצי נזק - ואם היה התרנגול של הפקר והחוט של אחרים
 שלא הצניעוהו ונקשר ברגל התרנגול אע"פ שנקשר בו מאלוה
 בין הזיק התרנגולים בו דרך גרירה או דרך זריקה בעל החוט
 חייב לשלם שהיה לו לשמור חקלותיו ולהצניעם ואם גם
 התרנגול יש לו בעלים אם הזיק בו דרך גרירה שניהם משלפ'
 ביחד ואם דרך זריקה הזיק ה' צדורות לגבי בעל התרנגול
 ואם היה הוא לכרו כגון צדורות של הפקר היה משלם חצי נזק
 ועכשו שישי לו סחף כהזקו אינו משלם אלא רביעי נזק ובעל
 החוט משלם ה' חלק' דהיכא דליכא להשתלם מזה משלם
 מזה ואם הזיק החוט אחר שנה יש לו דין כור שיתבאר לקמן
 סימנ ת"א בע"ה לפיכך אם אין לחוט בעלים כגון שהוא של
 הפקר או שישי לו בעל' והצניעוהו בעל התרנגול פטור דהאי
 גר התרנגול כרהו וכתיב כי יכרה איש בו ודרשין איש בור
 ולא שור בור אבל אם יש לחוט בעלים ולא הצניעוהו פטור
 בעל התרנגול מטעמ' דאיש בור ולא שור בור ובעל החוט חיי'

הכל שהיה לו להצניעו אע"פ שנס לתרנגול ישלו בעלים הא
 אמרינן דק"ל היכא דליכא להשתלם מהאי משתלם כהאי וכל
 זה כנקשר החוט מאלוה אבל אם קשר אדם החוט ברגל
 התרנגול הקושר חייב ככל ל' שישי לו בעלים ורא הצניעוהו
 ול"ש אם הוא של הפקר אף על פי שלא נתכוין לזכות בו חייב
 הקושר שלא היה לו לקושרו שהרי ידוע שדרך התרנגול לילך
 כדרכו ולהזיק בו - וכן הדין אם היה החוט מונח במקו' כוצנע
 ולקחו אדם והניחו במקום החרפה פי' במקום מנוחה וע"י זה
 נקשר ברגל התרנגול הוי כאילו קשרו בידים ואם הזיק חייב :
יא תרנגול שהיה מחטש כחבל דלי ונפסק החבל ונשבר
 הרלי עט עישה דבוקה כחבל דהשתא אורחיה הוא או
 אפי' אין בו עישה והוא כלוי שדרכו ליפסק ע"י חטישת התרנגול
 זה גם כן אורחיה הוא וחייב בין על החבל בין על הדלי נזק
 שיש דכנופה הזיקה כאורח ואם החבל חרשו אין עושה דבוקה
 בו אין זה אורחיה לחטש בו וכשונה הוא והולדה דקרן הוא
 ואינו חייב אלא חצי נזק בין על החבל בין על הדלי ואם
 התרנגול הולך אחר הדלי ודוחפו ומגלגלו עד המקום שנשבר
 שם הרי זה נ"ב אורחיה הוא ובגופו הזיק וחייב נזק שלם :

יב הכלב והגדי שקפצו מראש הגג סמעה למטה בין
 בקפיצה בין בסריכה ושברו את הכלים הרי זה אורחיהו
 שדרכם לקלג מלמעלה למטה ותולדה דגלגל הוא ומשלמין נזק
 שלם וכן אפילו אם נפלו מלמעלה למטה והזיקו משלמין נזק
 שלם אף על נב דלגבי נפילה אנוסים הם עליותן פשיעה הוא
 שהיה על הבעלים לשומרן שלא יעלו שהיה לו להעלות על
 דעהו כשיעלו יקפצו למטה שכך דרכו והוי החילתו בפשיעה
 וכל שחילתו בפשיעה וסופו באונס קיימא לן דחייב - וממטה
 למעלה דרך הכלב לעלות בסריכה פירוש לנעוץ ציפורניו
 בכוחל ועלותו והגדי דרכו לרלג בקפיצה ממטה למעלה כמו
 סמעה למטה לפיכך אם קפצו ממטה למעלה ושינו דרכיהם
 שדלג הכלב בקפיצה והגדי בסריכה והזיקו בדרך עליותן הרי
 זה משונה ותולדה דקרן הוא ומשלמין חצי נזק - אבל אם
 הכלב נסרך והגדי דלג וקפץ הכי אורחיה ובין מלמעלה למטה
 בין מלמטה למעלה חייבים נזק שלם - וכן התרנגול שדלג
 בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה והזיק אורחיה הוא
 כך ומשלם נזק שלם - וכן האדם בין מלמעלה למטה בין
 מלמטה למעלה דרכו לרלג ונפג' שניה מי שמשכר ביתו לחבירת
 לזכרו והוי בו חשף צריך לשמורם שלא ידלגו בין מלמעלה
 למטה בין מלמטה למעלה ויש אומרים הא דגבי קפצו מראש
 הגג חייב דוקא שקפצו כדרכם דהיינו הכלב בסריכה והגדי
 בקפיצה ודילוג אבל אם הכלב קפץ בדילוג והגדי נסרך דהוי
 שינוי גבירהו אין משלמים אלא חצי נזק אפי' מלמעלה למטה
 ובכדרכם נמי אף היו הכלים כסוכים לכותל דלגבי קפיצה
 אינם ראויים לטכר שהקופץ קופץ מרחוק ולגבי נפילה ראויים
 לטכר שהנופל מן הכותל נופל כסמוך לכותל אם נפלו ושברו
 את הכלים פטורים דאנוס הוא דלא הוה ליה לאסיק ארעתיה
 שמא יפלו ואם הכלי ארוך וראשו אחר קרוב לכותל וראש השני
 רחוק בענין שראוי לטכר על ידי קפיצה ולא קפצו ונפלו קרוב
 לכותל ושברו הכלים חייב דאף על נב דלגבי נפילה אנוס הוא
 לגבי קפיצה פושע הוא והוי החלתו בפשיעה וסופו באונס
 חייב - ואם הכותל צר אפילו הם קרובים לכותל ואינם ראויים
 לטכר על ידי קפיצה ונפלו חייב דכיון שהכותל צר הוה ליה
 פשיעה אפילו לגבי נפילה :

טזא

ישן באיזה מקום ובאיזה אכילה משלם
 מה שהזיקה או מה שנתנית וכו' יב'
 סעיפים :

לבוש עיר שושן הלכות נזקי מימון קצצה

להשתלם מן המושיט היה הוא חייב ובעל הפרה פטור :
ה אע"פ שהתורה לא חייבה על השן ברשות הרבים לא
 פטח אלא משלם נזק שלם אבל מזה שנהנית אין סברא
 לפוטרו דהא מ"מ נהנה הבעל שאין צריך להאכילה כנגד מה
 שאכלה ולמה לא ישלם לפיכך אפרו ז' ל שן שהזיקה כרשות
 הרבים משלמת מה שנהנית כיצד אינה צריכה לשלם כל מח
 שטוה אותו הדבר שאכלה אלא מה שהיה בעלה מאכילה כגון
 אם אכלה שעורים וכול בעלה לומר אני לא הייתי מאכילה
 שעורים אלא חבן או קשים ואינו משלם אלא דמים שהיה
 צריך ליתן בעד חבן או קשין להאכילה וי"א שצריך לשלם
 שעורים בזול דהיינו שליש פחות ממה ששיה שעורים שאכל
 ומשלם שני שלישים וכיון שאינה משלם אלא מה שנהנית
 אם אכלה דברים הרעים לה כגון חישין פטורה דלא נהנית
 אלא מזיקין לה :

ו ציודי רחבה חשובה לכל אחד מה שהוא כנגד פתח בית
 בשלו ורשות היו"ד חשיב שכל אחד יש לו רשות להניח
 פירותיו כנגד פתח ביתו בציודי הרחבה לפיכך אם היו הפירות
 מונחים בציודי הרחבה והפירה עומדת בתוך הרחבה אף על פי
 שאינה יכולה ליטול הפירות אלא אם כן תחזור ראשה לציודי
 הרחבת והחזירה ראשה ונופלתם ואכלה ברחבה בין דרך
 הילוכתה בין שעמדה סס ואכלתם אינה משלם אלא מה
 שנהני' דהא גופה ברה הוא והל' שן ברה אבל אם יצא מן
 הרתב לציודי רחבה ואכלה שם היו כולת כחצר הניזק ומשלמת
 מה שהזיקה פתח החנות והן תריסי החנויות שמניחין אותן
 לפני החנות וכשפותחין אותן נותנין שם פירות והן חשיבי
 ברשות הרבים שהכל באין לשם לקנות אם אכלה משם אינה
 משלמת אלא מה שנהנית מתוך החנות משלם מה שהזיקה :

ז הקצה מקום פרשותו לרשות הרבים והניחה שם פירותיה
 ואכלם שם חשוב כרשות הרבים :

ח היתה מהלכת ברשות הרבים ופגשה צואר ואכלת
 הפירות מעל גבי חביתה חשוב כרשות הרבים ה
 ואפילו עמדה ואכלה אינה משלמת אלא מה שנהנית שכן
 דרך הבחמות לאכול זו מעל גב זו והיו הפירות המניחים על
 גבי חביתה לגבה כיון שהכול להניעה בלא קפיצה כמנחה'
 על גבי קרקע אבל אם אינה יכולה להגיע ולקח הצירות
 מעל גבי חביתה אלא א"כ תקפצין עליה ותקחם אז חשובים
 הפירות מעל גבי חביתה כמנחה' כחצר הניזק שאין לה רשות
 לקפצין עליה ולאכול ואם קפצה ואכלה בעודת עליה היו
 כנכנסה לחצר הניזק ואכלה שם ומשלם נזק שלם וכן כל
 כיוצא בזה כגון שהיו הפירות מונחין ברשות הרבים במקום
 שאי אפשר לה ליטולם אלא תקפצין חשוב כחצר הניזק ואם
 איפשר לה ליטולם בלא קפיצה חשוב כרשות הרבים אף על פי
 שקפצ' עליה ואכלה על גבה וי"א אפי' איפשר לה ליטולם בלא
 קפיצה כיון שקפצ' ועמדה על גבה ואכלה היא כנכנסה לחצר
 הניזק ואכלה שם וחייבת נזק שלם דגבה של חביתה חשוב
 כחצר הניזק וכן הדין אם קפתו של חברו מפולשט לאחריו
 ברה ופגשה צוארה ואכלה פירות שבקופה פטורה דאע"ג
 דקפתו חצר הניזק הוא כיון שיכולה לאכול ממנו דרך הילוכה
 בלא קפיצה היו הפירות כמו שמנחים על גבי קרקע ברשות
 הרבים ופטורה ואם קפצה עליה ואכלה שם היא כנכנסה
 לחצר הניזק ואכלה שם שמחייבת נזק שלם :

ט מה שכחבתי בסעיף ז' שאם לקחה ברשות הרבים ואכלה
 ברשות הניזק שחייבה נזק שרם הוא רעת הרמב"ם אבל
 לשאר הפוסקים ס' ל דבין לקחה ברשות הניזק והוציא לרשות
 הרבים ואכלה שם בין לקחה ברשות הרבים והלניסה לרשות
 הניזק ואכלה שם מבעיא בנמרא אי כתר לקחה אזלינן אי
 בתר

א כבר אמרנו בתחלת סימן ט"ז דעפסיה דקרא דושלת
 את בערה והו' מיירי ברנל מ"מ בלישנא דובער שהיא
 פלסון כששריבער הגלל וגו' דרסו דמיירי ג' כשן ואיצטריך
 למכתב רגל ואצטריך למכתב שן דאי כתב רחמנא ידגל הוה
 אפי' משום דהזיקו מצוי חייב רחמנא אבל שן לא ואי כתב
 רחמנא שן הוה אמינא משום דש הנאה להזיקו אכל רגל לא
 לכך כתב שניה' והרי שן שהוא כתיב בתור' הוא אב והדומין
 לו הן תולדותיו כיצד בהמה שאכלה פירות חברו דברים
 הרצויין לה לאכילה שנהנית כאילו הן הרי זה עיקר שן הנאמ'
 בתור' וחייב נזק שלם ומדהקיש הכתוב שן לרגל ולפינן דלאו
 חוקא שאכלן והפסידתן לנפרי שחייב משום שן כדרך א
 אכיל' אלא דומי' דרגל דמה רגל לא הפסידן לנפרי אלא דרס'
 עליהם דעפסיה' חייב נמי שן אפילו לא אכלתן והפסידתן
 לנפרי' אלא הפסידתן להנאתה ולא כלתן לנפרי חייב לפי
 שכל מה שהיא מוקת ברבר שהיא נהנית כגון נחחככ' ככותל
 להנאתה והזיקה או שטיינפה כלים ופירות להנאתה כגון
 שנתגלגלה עליהן חייבת משום שן :

ב בדא שאכלת דברי הראוי לה לאכילה אבל אכלה דבר
 שאין ראוי לה כגון כסות וכלים שינוי הוא ותולדה דקרא
 הוא ואינו משלם אלא חצי נזק בין שאכלה אותה בחצר
 הניזק בין שאכלה אותה ברה כמו בקרא :

ג אכלה דבר שאין צדקה לאכול אלא ע"י הרחק כגון פרה
 שאכלה שעורים וחמור שאכל כרשין וכל שילקא את
 השמן וחזיר שאכל חתיכת בשר ותתול שאכל המריש חשיב
 שפי' אכילה כי אורח' ומשלם נזק שלם אבל בהמה שאכלה
 בשר או חכשיל לאו אורחא הוא ותולדה דקרא הוא ומשלם
 חצי נזק אכלה פת היו אורחא דחוקא בהמה אצל חיה לאו
 אורח' לא בפת ולא בחכשיל :

ד בהמה שראתה לחם בסל וסברה הסל ואכלה הלחם
 משלם נזק שלם גם על הסל שכן דרכה לסבר הסל כדי
 לאכול הלחם אבל אם אם אכלה הלחם החלה שכבר כלה
 הזיק דשן ואחר כך שברה הסל הרי זה משאנה ואינו משלם
 על הסל אלא חצי נזק דהוי קרן ואינו משלם אלא מגופו :
ה וכן ראתה אוכלת ע"פ החבית ונסתככה בחשית לעלות
 כדי לאכול האוכלין ושברתו משלם גם על החבית נזק לשם
 שכן דרכה לעלות כדי לאכול האוכלים :

ו היה שטרפה בהמה ואכלתה או שאילה כשר חי אורחה
 הוא ומשלם נזק שלם אבל כלב שהמית כשב ואכלו
 ותתול שהמית תרגולים גדולים ואכלן משאנה הוא ואינו
 משלם אלא חצי נזק ורווקא כפחת שפחתה המיתה משלם
 חצי נזק טזה הוא השינוי שאין דרכה להמית אבל דפי הנביל'
 שאכלה משלם ברשות הניזק נזק שלם זכר הטה שנהנית
 ברין שן שהאכילה אינו שינוי שאין דרכו לאכול כבילות אפי'
 של בהמות גדולות :

ז אין השן חייב לשלם נזק שלם אם אכלה ברשו' הנזק
 דכתיב וכער כשרה אחר שירא הביעור שחוא האכילה
 בשרה אחר אבל אם לקחה בחצירו של ניזק ולא אכלו שם
 אלא הוציאה משם ואכלה ברה' או בחצר של אחר פטור
 שלשלם נזק שלם דהא הביעור לאו כשרה אחר הוה אבל מה
 שנהנית מיהא משלמת כמו שיחבאר בסעיף הסמוך ואם
 לקחה ברשות הרבים והלכה ואכלה ברשות הניזק יש מחייבי'
 לשלם נזק שלם דזה נ"כ ובער כשרה אחר קרינן ביה ק' ל
 דפי פרה הסוקת כחצר הניזק דמי ונפקא מיניה שאפי' במקום
 שאין להייבה על הנטילה כגון שהיו הפירות מונחים בחצר
 הניזק במקום שצי אפשר לפרה ליטולם משם ונכנסה הפרה
 לחצר הניזק שדעא שמעון וכא ראוון והושיט פירות של
 שמעון שבחצר שמעון לפי פרת לוי חייב לוי אם המושיט
 חרש או שומה או קטן או שאין לו לשלם' שאם היה איפשר

לבוש עיר שושן **הלבנות נזקו ממוז**

שנפ'ו שהחלקה בן מ' מתו של בעל החצר והזקק אבל אם אכלתן בהמתו של בעל החצר והזקקה באכילתן בעל הפירות פטור מפני שהיה להשאל האכל :

ג ואם הכניס הפירות ברשות בעל החצר שנתן לו בעל החצר סתם רשות להכניס ולא קבל עליו לשמור הפירות אם המכניס עושה סמך דבר של צניעותו שצריך בעל החצר להסתלק משם ונסתלק בעל החצר והני' אתה לבדו בחצר וכאם בהשתו של בעל החצר ואכלה את הפירות אפילו הזקק באכילתן בעל הפירות חייב שכיון שהוצרך בעל החצר להסתלק ונסתלק והניחו לבדו היה לו לשמור את הבהמה שלא האכל עד שהזיק לה האכילה כהוא פעשה באמת אחת שנכנסת לבית שכנתה ללוש ולאפית שם והוצרך כלה להסתלק שלא יסתכל בה בעודה בלישתה ואפייתה נכא עזו של ב' הבית ואכלה אח הבצק ומחה מחמת אכילת הבצק וחייבה חכמים לישלם דמי העזובין כל כיוצא בזה ואם אינו עושה דבר של צניעותו אע"פ שהלך לו בעל הבית ונשא זה לבדו בבית וכאם בהמתו של בעל הבית ואכלה פירותיו והזקקה באכילה פטור בעל הפירות שאע"פ שבגב' ברשות לא קבל עליו לשמור בהסתג של בעל הב' ולא היה לו לבעל הבית להסתלק ועל סי' שצ"ח וכן המנדיש כחוק שדהו של אביו שלא ברשו ואכלתה בהמתו של בעל השרה פטור ואם נגפה או החלקה בהם והזקקה בעל הפירות חייב ואם אכלתן והזקקה באכילתן פטור שהיה לה שלא האכל ואם המנדיש ברשו שומר השרה אע"פ שכעל השרה לא ידע ה'ל כאילו ידע בעל השרה נחתן לורשות ופטור המנדיש מנזיק בעל השרה והשומר חייב בנזיק פירות המנדיש אע"פ שלא אמר לו שומר השרה הנדש ואשמך לך אלא אמר לו סתם הנדש חייב שכונן דרך השומר בנרות יבין שאמר לו הנדש בכאן גמ' שאמר לו הנדש והשומר לך חשיב

שצד

במה שגפלה לגנה והזקקה וכיצד משערין היותו וכו' סעיפים :

א בהמה שהלכה במקום שיש לה רשות להלך והחלקה באכילת או במימי רגליה ונפלה לגנת חבירו ונחכמה על גבי פירות ונקות הרי זה נפילה אונס כיון שהחלקה לפיכך אם הפסידה הפירות אנהיקות ששיקענתן בקרקע על ידי נפילה אע"פ שהיא בהנית כחמת שגפלה על הפיר' והיקות שהם רכים והצילות שלא נחבשה ככה ולא נתרסקו אבריה אינה משלמת אלא מזה שנתינה ולא מלמה שהיקה כיון שבאונס נפלה ואפי' אם אכלה שם פירות ואפי' הלכה בעצמה לערוגה ונשארה שם כנינה כל היום כולו ואכלה אפילו נדע לבעל ולא העלה משם אינה משלמת אלא מה שנחבשה ולא מה שהזקקה כיון שהזקקת ירדתה לשם באונס נפילה הייתה אבל אם ירדה בגובה ואכלה משלם מה שהזקקה בדגן שג' המזיק ואפי' שנפה שם פירות במי לידה אע"פ שזה אונס פלגמה מה שהיק' דכיון שירדה כדרכה ה'ל החליטו פשיעה שהיה לו לשומרה שלא תירדוקל תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב וכן אם לא ירדה בזרע אלא שחברותיה דחפזה עד שנפלה לשם משלמת מה שהזיקה דזהו נמי תחלתו בפשיעה וסופו באונס שחללתו היחה בפשיעה שהיה לו להעבירן אחת אחת לבדו שלא ירדחו זו את זו ויש חולקין ולא חשיבו דחיתת הברותיה פשיעה שכן דרך להעביר בהתמדת זו אצל זו וזהו לולגשות שדחפזה :

ב וכשנפלה לגנה ויצאה והוא ידע אע"פ שנפילה מתחלתה היחה באונס ויצאה והוא ידע ושמרה בשמירה פחותה ופרצת וחזרה לגנה אע"פ שחזר שלא לדעת בעלי' משלם מה שהזיקה מפני שה' לו לשומר שמירה מעולה שלא חזור דאע"פ שיש בהמה בשמירה פחותה סני לה כשן ורגל במו שיחבאר לקמן סי' שצ"ו הבא וברב ידוע כיון שלפרה ודרך לגינה זו הרי הניח

בחר אכילה אזליגן ולא איפשיטא ונשא' בספק לפיכך בין אם הבהמה עומדת ברשות הרבים ונטלה האוכל מרשות הנותק ואכלה ברשות הרבים בין שהייתה עומדת ברשות הניזק והולשה פירות מרשות הרבים ואכלתן ברשות הניזק הוי הדבר ספק ואינה משלמת אלא מה שנהנית דהמע' והאם הפש הניזק נכנר מה שהזיקה אין מוציאין אותו מידו וכבר גתבאר ג' בס' ס' ש' שיש חולקין וס' ל' דבספקא דדינא לא מהני הפיס' ואפי' אם הפש הנזק מוציאין מידה מידו דזקקא בכי האי גוונ' שהיה המאכל כולו סגור ברשות אחר והבהמה נלגלה המאכל לרשות האחר מספקין אבל אם המאכל הוא דבר ארוך ומכנת סקצתו כפני' ומקצתו בחנין והבהמה עומדת בצד אחד מבפנים או מבחוץ וכשהיא פושבת ראש אחד מן המאכל ראש השני ננרר מתירה לקול' שהיא עומדת ומתחלת למושכו עד שננרר המאכל כו' לחוך פיה חסבינן ליה כאילו היה כולו סם במקו' שהתחילה למושכו בין כרה' בין גרה' :

שצב

דין כלב שנשלח הררה ואכל חזרתה והדליק את הגדיש וכו' סעיף אחד :

כלב שנשלח את החזרה והחלת דבוקה בה והלך לגדיש של בער החזרה ואכל את החזרה והדליק את הגדיש משלם על החזרה נזק שלם דשן הוא דהאגטלו ברשות הניזק ואכלו ברשות הניזק ועל הגדיש משלם חצי נזק כיון צרורות שהשליכת כמו צרורות היא ואם הניח החזרה עם הנחלת על הגדיש משלם נס על מקום הנחלת נזק שלם שאותו הניזק עשה הכלב בנופו ואורחיה הוא ועל שאר הגדיש שהלך השליכת מאליה ודלק משלם חצי נזק משום צרורות ואם זקק הנחלת על הגדיש משלם על כל גדיש חצי נזק אפי' על מקום שאר הנחלת שנס במקו' הנחלת א"ל אלא צרורות כר'א כששמר בעל הנחלת את גפלתו שכנה הדלת בפניה אלא שכא הכלב וחזר' כדלת ונטל את החזרה פעל האש עם הנחלת אבל אם פשע בעל הנחלת ולא סגר את אטו בעל הנחלת חייב על שרופת הגדיש ובעל הכלב חייב על אכילת החזרה ועל מקום הנחלת שעשה כיריס שהציגה ש' וי'א שאם לא שמר בעל הנחלת את אטו אז על מקו' הנחלת משלם כל אחר החצי בעל הכלב החצי ובעל הנחלת החצי דהא שניהם ביחד עשו אותו ההזקק זה כלבן וזה אטו ועל שאר הגדיש בעל הבלב נותן רביע דהא צרורות הוא ואם לא היה לו שותף כגון ששימר זה את נחלתו או שהיה הנחלת של בעל הכלב לא היה משלם אלא החצי כטוס צרורות והשתא שיש לו שותף שלא שומר בעל הנחלת את נחלתו אין בעל הכלב משלם אלא רביע ובעל הנחלת משלם חלקים דקיימא לן כרכינחן היכא דליבא להשתלם מהאי משתלם מהאי ואם זקקה על הגדיש או אין משלם בעל הכלב אלא רביע אפי' על מקום הנחלת ועל הנחלת משלם כל פותר מדרבין נהן :

שצג

הכניס פירות לחצר חבירו שלא ברשות והזקק בעל החצר אם חייב וכו' סעיפים :

א הכניס פירותיו לחצר חבירו שלא ברשו' ואכלתן פרצתו של בעל החצר פטור ואפי' הבעל חצר הוא שוחן בשכר ונכנס זה עם כהמתו שעונה חיסין להביא לשחון שבעל החצר משתכר בכניסתו אפילו הכי חשיב שלא ברשות והיה לו לשמור חסיו בעצמו ואם הזקקה בהן בהמתו של בעל החצר כגון שנפלה או שהחלקה בהן והזקקה בעל הפירות חייב ואם הכניס ברשות פטור ויש חולקין ועל פי' ס' שצ"ח :

ב כשה דברים אמורים שכשהכניס פירותיו שלא ברשות והזקקה בהמתו של בעל החצר שחייב בעל הפירות דזקקא

לבוש עיר שושן הלכות נזקי ממוץ

ולא התירו הם את הקטר אלא שהותר פאליו וחתרה ויצא והזיק הבעלים חייבים לשלם דה' לחילתו כפשיעה נכי החרתה הקטר סופו כאונס שהוא הקטר וחתרה והרי בא האונס סחפת פשיעה דחתרה הקטר וכבר אמרנו דקיימא לן החילתו בפשיעתו וסופו כאונס חי' ב :

ג מסר שורו לחמשה בני ארץ לשומר ופוטע בו א' סחם ויצא והזיקו אם אינו בשחמך אלא בכלוך זה שפישע בשמירתו תיב והשאר פטורים דאנוסים הם שלא היו יכולין לשומר בלא הוא אם משחמך בשאר כולן חייבים וישמי שאומר דה' רבולן חייבין כשאמר לזה שפישע כיון שאינך דוגה לשומר גם אנו מסולקין משמירתו והרי געשו כולם פושעים נגד הבעל וכולם חייבים אבל אם לא גסחלקו הנשארם משמרתו והוא יכולין לשומר בלא הוא הרי הם חייבים שהרי הם קבלו שמירתו עליהם שהבעל מסר שורו להם לכל מי שיכול לשומר וכיון שנתחלק הוא נמנעו הם לשומר בלא הוא לפיכך הם חייבים והוא פטור :

ה מסר שורו לאחד מן הדי' שומרים לש' או לשומר שפר או לשואל או לנושא שבר מסתמא קבל עליו השומר שלא יזיק ושל א' יחזק ברא' בשור סחם אבל אם מכיר בו שהוא נגחן אינו מקבל עליו מסתמא אלא שלא יזיק אבל לא שלא יזיק דסתמא רמילתא שור נגחן כי מקבל איניש נטוחתיה עליה למה שהוא מחזק מקבל עליה דלא נזיק לאחרינו אבל דלא לזקוה אחרינו לא מסיק ארעמיה שהרי אין שור מתיצב לנגדו ופחדו ואם לא שמרתו השומרים כלל ויצא והזיק נכנסו תחת הבעלים והזיבין לשלם חס חצי נזק וסועה נזק שלם והבעלים פטורים ואם אחר גסחזיק תחת כרשיתו של שומר אומר לבעלים הרי שלך לפניך לא אמר כלום שהרי הבית דין לוקחין אותו להשחלם לניזק פגופו ואם שחזוהו השומרים שמירה פחותה אם שומר חסם לוא ויצא והזיק בקרן אם הם הוא השומר פטור תחת כלתה לית שמירתו דשומר חסם אינתי' ב' אלא כפשיעה וזיבן ששמרתו בשמירה פחותה והיינו בדת שזכוחה לשומר בפני רוח מצוייה אין עליו להתחזק יותר בשמירתו ודי בכך דלא פשיעה הוא הילכך הוא פטור ותבעלים חייבים כמו שכבר אמרנו בסעיף א' שהם צריך שמירה מעולה ולא סני ליה בשמירה פחותה ואם מועד הוא או שהזיק בשן ורגל גם הבעלים פטורי שהרי כבר אמרנו דמיעדים סני להו בשמירה פחותה ואם שומר שבר יאו שוכר או שואל הוא הם לא סני להו כשמינה פחותה שהיה להם להתחזק יותר בשמירתו שהם מסר לבעליו ושמירה פחותה לנבייהו פשיעה היא מדי רוח אנוכי' ואבידה לפיכך הם חייבי' אפילו אם הזיק אחרים הם חייבים אע"ג שאם היה השור נבי בעליו וסחזוהו שמירה פחותה היה פטור נבי שאר השומרים חזין מש' כיון דשמירה פחותה הוא פשיע' נבייהו לנבי בעליו' הוי נמי פשיעה לנבי נזיק והבעלים פטורים אפי' אפי' לשומר לשלם אבל אם שמרה שמירה מעולה אפי' הם פטורי' ואפילו הסואל פטור ואע"ג דשואל חייב כאונסין הני פילי לנבי הבעל חיבא דהזיקה הבהמה שהוא שואל עליה אבל לענין יצתה והזיקה גם השואל פטור בשמירה מעולה :

ו מסרו השומר לשומר אחר והזיק חייב דשומר שמשר לשומר אפי' שומר חסם סמס לשומר שבר חייב כדכתיבין מעט לעיל סי' צ"א סעיף כ"ו דא' לאת מהימן לי כשבויע' האזן לא מהימן לי כשבועה לפיכך אם הזיק לאחר חייב ג' השומ' הראשון לשלם לניזק וילך הוא ויעשה דין עם השני ואף על גב דבעל הבית סמס בהמתו לשומר והזיק לאחר לא מחייבין את הבעל הבית ואין לניזק דין עם שאני הקחם שכל אחר יס לו רשות למסור בהמתו לטמור לסי שירצה לפיכך כיון שהוא לא פשע כמה שמסרה לשומר אין לניזק דין אלא עם השומר אבל שומר שמסר לשומר שאין לו רשות למסור הבהמה לאחר

כמו שאמרנו שיכול בעל הבהמה לומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר כו' את מהימן לי כו' וכיון דחשיב פשיע נגד בעל הבהמה גם חשופשיעה לנגד הניזק שיכול לומר לו למה לא שמרת אתה וסמרו לאחר' שלם לי אתה ויעשה דין עם השני ואף על גב דנבי שואל אמרינן בסעי' הסמוך שאם שפר שמירה מעולה והזיק אחריו פטור ואע"ג דנבי בעל חיי' אפי' באונסי' והרי שמירתו אפי' מעולה חשיבה פשיע' לנבי בעלים ואפי' הכי לא חשיב פשיעה נגד הניזק שאני התם שלא חייבתו התורה כאונסי' משום שפשע בשמירתו אלא משום שכל הנאה שלו דינא הוא שחייב אפי' כאונסין אבל חיוב דשומר שמסר לשומ' משום פשיעה בשמירתו הוא לפיכך הוי פשיעה אפילו לנבי נזיק ג' ל' ס' אם ירצה הניזק לתכו' את השני ג' כ' הרשות בידו ואם מסרה השומר הראשון לבנו או לבן ביתו או לפסעודו הם נכנסו תחת השומר וחייבי' ואין לניזק דין עם השומ' דכמו שבעל הבהמ' אינו יכול לומר נבי אילו אין רצוני כו' שכל המפקד' על דעת אשתו ובניו הוא מפקד כמו שנכתב לעיל סי' רצ"א ה' הניזק אין לו דין אלא עמהם והם חייבים ולא השומר הראשון :

ז אם הזיק שורו של שואל לשורו של משאל או איפכא כבר נבאר בס' שמו :

שצד

א מי שבהמתו רגילה ליכנס לתוך שדה חבית ובהמה הקצנים סמוקתו כו' סעיפים :

ב מי שבהמתו רגילה ליכנס לשד' חבירו ומזיקתו יכול בעל השדה להרהר ולמחות בבעל הבהמה שיטמור בהמתו שלא חכנסו לשדהו וצריך אז לשומרה ואם לא שמרה והזיקה חייב לשלם הזיקו ואין בעל הבהמה יכול לומר לבעל השדה נדרו שדך כדי שלא חכנס בו דהא ק' על שלל המזיק להרחיק את עצמו שלא יזיק וכל אדם חייב לשמור בהמתו דין חורה :

ג הקצב' שיש להם בהמות לשחוט ביום השוק אם סזיקו אפי' כרשות הרבים מתירין בבעלים שלשה פעמים שיטמור ואם לא שמרו רשאי הניזק לשוחטם שחז' כשרה ואוסדים לבעליו באו ופכרו הבשר שלכם אע"פ שעדיין לא הגיע יום השוק :

שצה

א הבנים שורו חבירו שלא ברשות ונגח שורו של בעל החצר פטור וכן אם הזיקו בעל החצר פטור שיכול לומר כיון שדכניסו שלא לדעתו לא ידעתי בו עד ששניתו בו ומיהו אם רזיקו לדעת חייב לשלם נזק שלם שאף על פי שיש לו רשות להזיזו מרשותו אין לו רשות להזיקו :

ב הזיק שור זה את שורו של בעל החצראו שור אחר שנכנס לזה החצר אע"פ שנסחזא נכנס שלא ברשות דינו כשולו הזיקו ברשות הרבי' ושלם חס חצי נזק וסועד נזק שלם דלנבי קרן לא תלקה ההורה בין רשות הרבים או רשות חניזק קלקל זה השור את החצר כנון שחפר בו בורות שיחין ומערות בעל השור חייב כנוקי בעל החצר ובעל החצר חייב כנוקי רביר מפני שהיה לו לסוהמו :

ד נפל שור זה לכור שבחצ' והבאיש את פימו אם הבאישו מיד בשעת נפילה הוי כמו מזיק בירים וחייב כנוקי המים ואם הבאיש' לאחר נפילה נעשה זה השור בעצמו כמו שאר הקלה שחשיב כבור והוה ליה זה השור כשאר הקלה שהוא בור והמים חשופים כמלים שהם פטוללים ולא חזיבה התר' על נגקי הכלים כבור כמו שכתבנו לקמן דיני בור בעיה :

ה ואם הכניס זה את השור ברשות בעל החצר כעל השור פטור כנוקי בעל החצר ואם הזיק שור של בעל המא' את שור אחר שנכנס ברשות אע"ג דנבישו' נכנס פטור בעל החצר

* לבוש עיר שושן הלכות צוקי מימון * קנה

שנתבאר פעמים שאין נשבעין היסת אלא על טענת ודאי ועל דבר שלם היה מודה היה מהחייב כמזוג אגל הבא אם היה מודה היה פטור ונאלי והוא קנס :

ב היו שנים שוורים רודפים אחד אחד וערים מעדי' שראה שאחד מהם ננחו ואינם יודע' איזה מהם הוא הניגח זה

אומר שלי לא הוּק אלא השני וזה אומר שלי לא הוּק אלא

השני שניהם פטורים שכל אחד יכול לדחותו עד שיביא ראיה איזה משניה' הוּק ואם שניהם של איש אחד אם הם חכיהרי זה נוטל ממנ' חצי נזק סנוף הקטן שבשניהם ואם הם סועדי'

משלם נזק שלם מנכסיו דהא על כל פנים א' משרויו המועדים הוּקו בד' בשני השוורים הם בפנינו אבל אם מת אחד מהם

או נאכד אם הם חסים פטור אע"פ ששניה' של איש א' שיאמר לו הבא ראיה שזה החי הוא שהוּק ואשלים לך חצי נזק מנופני

ג היו שנים הרודפי' אחד גדול ואחד קטן והיו שניה' חסים הניזק אומר הגדול הוּק והמזיק אומר קטן הוּק או שהיה

אחד חס ואחד מועד הניזק אומר מועד הוּק והזיק אומר חס הוּק המע' ומשלם המזיק חצי נזק מנופני של קטן או מנופני

של חס כמו שמורה בד' כשהניזק טוען שמה הגדול הוּק או שמה מועד הוּק והמזיק טוען קטן הוּק או הם רזיק

משלם מה שהוא מודה דכיון שטוען הנזק שמה הגדול הוּק כ' לא שייך לומר שאם יחבר שהקטן הוּק מחל לו עליו כמו

בטעני חטין והודה לו בשעור' לפיכך צריך המזיק לשלם מה שמורה אבל אם הניזק טוען ברי שהגדול הוּק או שהמע'

הזיק והמזיק אומר הקטן הוּק או שהם הוּק נשבע היסת ונפטר אף מן הקטן והחם כמו בטעני חטין והודה לו בשעורין

שנתבאר דינו לעיל סימן פ"ח סעיף י"ב :

ד היו חניזקין שנים אחד גדול ואחד קטן והמזיקים שנים אחד גדול ואחד קטן ושניהם חסים הניזק אומר גדול

הזיק את הגדול וקטן הוּק את הקטן והמזיק אומר לא כי אלא הקטן הוּק את הגדול וגדול הוּק את הקטן או שהיה אחד

מהם חס ואחר מהם מועד הניזק אומר מועד הוּק את הגדול וחם את הקטן והמזיק אומר הם הוּק את הגדול ומועד את

הקטן הפע' ואם לא הביא ראיה כדורה פטור המזיק דהוי ליה נ"כ בטעני חטין וחורה לו בשעורין שנשבע שכונעת היסת

ופטור אף מרמי טעורים ומכל מקום יש חילוק בין שבטע' זה ודין שלמעלה בטעני' הקודם זה וצדדין שלמעלה אפי' אם

הפיש הניזק בפני טעמים את החם או את הקטן לא מרני ליה הפישה ומוציאין מידו ופטור הניזק לנשרי וברזין זה אם הפיש

הניזק הרי זה משתלם לגדול מן הקטן ולקטן מן הגדול כמו שאומר המזיק דכדון שלמעלה כיון שאין התביעה אלא על

אחד מהם ועל השני אין לו תביעה שהרי פתל עליו לפיכך אפי' תפישה לא מהני אבל בדין דבטעני' זה כיון דמכל מקום

יש לו תביעה על שניהם מרני ליה תפישה להשתלם לפחות כמו שהורה המזיק ואפי' הפיש בפני ערים נוטל כמו שאומר

המזיק אבל אינו נוטל כפי דבריו כיון שהפיש בפני ערים אבל אם הפיש שלא בפני ערים שיש לו מנו דלא היה דבר' מעולם

מהני אפילו בדין שלמעלה ונוטל כמו שאומר הוא וכל זה דווקא שחפשי קורס שכא לבית דין אבל לאחר כא לכך

לא מהני ליה תפישה אפילו ליטול כדבריו המזיק ועל סימן פ"ח סעיף י"ב :

דאף על נב דהרשהו כנוס ושמרהו' קאמר ליה ואינו חייב עד שיקבל עליו בעל החצר בפירוש לשומרו וי' אדכיון שנתן לו רשות ליכנס הוי כאילו קבל עליו שמירתו ודווקא בניזקין

* שצט * פרה שהזיקה ניבה מולדה ושור שננת פרה מעוברת כיצד שמין אותה וכו' סעיפים :

א אף על נב דקיימא לן שהתם אינו משלם אלא מניפו פרה מעוברת שהזיקה ניבה את החצי נזק ממנה מולדה

בפני שהוא כנופה ואפילו ליחא לפרה משתלם כל חצי הנזק מן הוולד שהוא כנופה אבל הרנגולת שהזיקה אין גובין

שביצחה לפי שאינה כנופה אלא מברלת ונפרשת ממנה טיהואם הביצה עדיין אנורה כנופה יש אומרים שגובין ממנה

דחרא גופא היא :

ב פרה מעוברת שננתה ונמצא עיברה כצדה ואין ידוע אם קודם נגיחה ילדה ואז לא היה הולד מסייע בנגיחה ואין

לו להשתלם מן הוולד כלום שהרי חס אינו משלם אלא מנופני שהוא הפרה או לאחר נגיחה יולד' והיה הולד בתוכה כשננתה

וסייע בנגיחה ואז היה לו להשתלם נ"כ מן הוולד שהרי היה כנופה בעת הנגיחה ונכנסו אס אין הפרה בפנינו יכול

בעל הוולד לדחותו ולומר הפרה לכדה ננתה אחר שילדה ואין לך להשתלם מן הולד כלום עד שיביא עדים שננתה קודם שילדה דהמע' :

ג וכן שור שננתה את הפרה ונמצא עיברה סת' צד' ואין ידוע אם מחמה נגיחה הפילה וחיוב בעל השור לשלמו או אם

הפילה קודם הנגיחה ואז אין בעל השור חייב לשלמו הפ' ג' ו' ואפי' שהניזק טוען כרי לי דאח' נגיחה ילדה וחיוב לשלם לו

המזיק טוען שמה קודם נגיחה ילדה ואינו חייב לשלם הולד ואפילו א' המזיק מוחזק כגון שהשור עומד באגם אפילו הכי

פטור המזיק מן הולד דמוקמינן ליה השור כרשות' כמו שהיה עד עכשיו והוה ליה הניזק מוציא ועליו הראייה ואם לא יביא

ראייה פטור אפי' מסטועה דלא רמינן שכונעת ע"יה דנחבע אלא כי הכי דלדרי אבל הבא דקנסא הוא דהא קיימא לן חצי

נזק קנס הוא ואי הוה מודה הוה מ' פ' אכפיר' נמי לא מחייבינן ליה שבועה מיהו אס הפיש הניזק וטוען ברי אס הפיש בלא

עדים שיש לו מנו דלח' מ' נאמן בשבוע' דקודם שילדה ננתה וחיוב לשלם לו הולד :

ד שור שננתה פרה מעוברת והפילה אין שמין פחתה הפ' בפני עצמה ופחת הולד בפני עצמה שאם כן אתה מפסיד את

המזיק שה' צריך לשלם הרבה אלא שמין הכל ביח' כמה חית' הפרה שוה קודם נגיחה וכמה היה שיה עתה היא והנפל שלה

ושלם הפחת כולו אם הוא מועד או חציו אם הוא חס :

ה חיתה הפרה לאחר והולד לאחר מה שנפחתה מחמת חיסרון שומנה שאינה שמינ' עכשיו ככהחלה הוא לבעל

הפרה לברו דהא וולד לא אתי מחמתיה שומנ' אבל מה שנפחת' שחמת שמתחלה היתה נראית גדולה ממה שהיא עתה שאתו

הנפח בא לה מחמת הולד לפיכך שכח אותו הנפח הוא של שניהם והנפל הוא לבעל הולד לברו :

* ת * שור שהיה רודף אחר חכירו או שנים רודפים או שנים נרדפים וכו' סעיפים :

א שור שהיה רודף אחר שור אחר והזיק זה אומ' שורך הוּק זה אומר לא כי אלא ב' סלע לקה המע' ואפי' ניזק טוען ברי ומזיק טוען שמה ואם טען הניזק אתה יודע ששורך הוּק

נשבע המזיק היסת שאינו יודע כ' א' כמועד שהתשלומין הוא מן תרוין אבל בתם שהתשלומין הוא קנס פטור אף מהים' כמו

* ת * שור שננתה וחזר וננתה ואם תפשוניזק וחזר וננתה וכו' סעיפים :

א כבר ידעה ד' דין שור חס שננתה משתלם מנופו לפיכך מיד שננתה זעם ראשון נעשו הניזק והמזיק שוהפין בו ואם

חזר אחר כך וננתה שור אחר כלאחד מפסוד לפי חלקו כיצד שור שוה מאהים ואין הנבילה יפה כלום הריש לניזק כו' ק

ל' ג' ג' ובעל

* לביש עיר שושן הדבות נזק ממוז * * * *

והוא יקח לו השברים אלא שמן כמה נפחתו דמיו כשכיל
הסבירה ויקח הנזק השברים והמזיק ישרים עליהם :
ב וכן אם המט שור אין אומרים יתן לו שור אחר די תחתיו
אלא שמין את הנבילה כמה היה שוה כשעת פיתה
ותישא לניזק ומח שנפחת' מחמת פיתה ישרם לו ואם נפחתה
משעת פיתה עד שעת העמדה בדין כגון שור טוה מאתים
שננחתו ומח ודרי הנבילה טוה בשעת פיתה טאה ובשעת
העמד' בדין נפחתה ואינת טוה אלא פ' אותו ההפסד על הנזק
ואין המזיק מסלם אלא המסים אם היה הם ואם הוא מועד
אינו משלם אלא מאה ודין זה למדו מקרא דכתיב והמת יהיה
לו שהו' מותר שהיה לו לכתוב שור תחת שור ולישתוק והמת
יהיה לו למח' לי לומר שהמת יהיה לו לניזק ואמרו בגמרא
מאי אתא לאשמעינן אי לומר ששמן הנבילה לניזק **ב**
סוכף ישיב לבעליו נפקא דהשתא אפילו אוי הוא ליה למוזיק
אפי' כמה נבילות וסריפות הוה יהיב ליה דהא אפלו סוכף
יכול לתת' לו דדייה כבעיא ומירצו לא נצרכה והמת יהיה לו
אלא לפחת נבילה כלומר שיתא הנזק מספלי בנבילה והכי
קאמר קרא והמת יהיה לו דמשעת פיתה קאי ברשותיה דניזק
ואם הסריה נפחתה דמים משעת פיתה עד שעת העמדה בדין
פסיד' דניזק הוא ופעמא משום שהיה לו ליטפל בה מיד שמחת
ולא היה לו להשתוחח עד שתפסד לפיכך דווקא שנודע לו
לניזק כשעת פיתה אבל אם לא נודע לו מיד כלי הפחת על
המזיק עד שיוודע לניזק שכל זמן שלא ידע מה היה לו
לעשות וכן אם הוללה משעה שנודע לניזק עד שעת העמדה
בדין שמין מה שהיתה שוה בשעת שנודע לו ולא בשעת
העמדה בדין' א' דכזולא אינו חולה ברדעת הנזק אלא אפי'
לא נודע לא היה של ניזק דבשיל' פחת ברדייה תליא כשודע
שיטפל בה אבל כזולא דמאי נ'ם בידלתו ומטה שנעמד ונ'ם
את הבת והצונ' דמסע שהנבילה היא של שניהם הצדיה של
הניזק והצדיה של המזיק דרשוהו על השבח על ידי שתיקרה
שאם נתייקרה הנבילה מסעה שנודע לניזק עד שעת העמדה
בדין יהיה השבח שעי' וקרא של שניה' כגון דבשעה שנודע
לו היה שוה טאה ובשעת העמדה בדין שוה ק"ב חולקין ואם
הוא מועד משלם צ' ואם הם משלם ס' האע"ג דלעיל סימן
פ"ט סעיף י"א מסקינן ממילת והצונ' לרבות ר"ה היינו מסוים
דסלת והצונ' יתירה היא דדינא דהבא טוחצו את השור דחי
ונ'ם את המת נמי היה שמעינן ליה בלא סלת יחצון נ"ל מהג'
אם נתייקר כל כך עד שאם ישול המזיק חלק בשבח שעי'
ויקרא ועלה הסבת יתר מהזיקו כגון שור שוה חסמה סלעים
שננח שור שוה חסמה סלעים ונתייקרה הנבילה ע"י שהיה
טוה סלטים וזוואם ישול המזיק חצי השבח ירוח בהא ודאי
לא שקיל שבחא דלסתמא שאין לו להריות שהתורה אמרה
שלם ישרים המזיק משלם ולא שיטול :

דבעל השורק' ואם חזר אחר כך וננח שור אחר ששוה מאתים
ואין הנבילה יפה כלום האחרון נוטל טאה והנזק' שלפניו
והבעלים כל אחר נוטל חמשים חזר וננח שור אחר ששוה ר'
ואין הנבילה יפה כלום האחרון נוטל טאה והנזק' שלפניו
חמשים והנזק הראשון ע"ש הבעלים כל אחד נוטל עשרים
והמטה וכן על זה הדרך חולקים והולכים שכל אחד מפיסד
בכל נתיחת תמות החצי שיש לו בו :
ב כ"א שלא הפשו אחר מן הנזקין אבל אם תפשו אחר
מן הנזקין לדבות ממנו חצי נזקו מנופו בלתיא הנאה
שנעשה בטוח שיגבה חצי נזקו ולא יפסדנו ואפי' אם ידח'
המזיק לא יפטר בהודאתו כיון שמוחק בו נעשה עליו שומר
שכר לניזקין ואם יצא והזיק אותו הנזק שחפשו חייב והבעלי'
פטורים שהיה לא היו יכולין לשומרו שלא היה ברשות' כיצד
שור טוה מאתים שננח והפסיד מאתים והצניו הנזק לדבות
ממנו מאה חצי נזקו מנופו וחזר וננח והפסיד ק"ס הרי הנזק
האחרון משלם חצי הנזק ע' והנזק הראשון שחפשו
מסהלם מותר נזקו שהיה לו בו הוא שלשים והבעלם
נוטלים מאה שלהם וכן כל כיוצא בזה :

הב שני שוורים שחבלו זה בזה והם תמים או מוערים ובו סעיף א' :

א שני שוורים תמים שחבלו זה בזה משלמין במחר חצי
נזק כיצד כגון אם אחד הזיק בחיורו שוה טאה והשני
הזיק בו שוה חמשים אין אומרים זה ישרם לזה חמשים מנופו
זה ישרם לזה עשרים וחמשה מנופו רצופי משרת' למה לו
אלא אומרים חמשים שוה ניזק יצאו בחישים שוה ניזק
והמסים שהזק זה יותר משלם לו זה הציים מנופו ואפילו
נאבד אחד מהם לא אמרין יגבה בעל' האמור כל חצי נזקו
זה שני אין לוכמה לדבות שהיה אינו משתלם אל מנופו של
מזיק לא אמרין הכי דמד' שננח זה את זה זכה כל א' בסלו
כנגד חצי נזקו ומכ' לחיורו ודווקא שיכול א' דמי מה שהזיק'
אבל אם אינו שוה כל כך אינו מנכה לו רוק מה שיובל לדבות
מנופו דהא חס אינו משלם אלא מנופואם שניהם מוערים
משלמין בטוח' נזק שלם ואם היה אחד תם ואחד מועד מועד
להם יותר מטה שהזיקו ישרם במקור' נזק **ב**
שלם כגון אם הזיק מועד בתם מאה והתם לא הזיקו אלא
חמשים משלם לו ע"ה חס כמועד ישרם לו חצי נזק כגון
שהזיק חס כמועד טאה והמועד לא הזיקו אלא כ"ה ינכה לו
כ"ה ומשלם לו כ"ה יש אומרי' שכל זה מירי דווקא כשהתחילו
לננוח בבת אחת וננחוהו עם זה קודם שנפרדו שניזק
אחר מתוך הנתיחה שהתחילו ככת אחת ונפרדו : אחר כך חזר
השני וחבל בראשו אבל אם אח' התחילו לננוח את השני ועמ'
השני כנגדו והזיקו בין בתוך אחת נתיחה בין אח' המתחיל
פטרם והשני פטרם שכל המשנה נובא אחר ושינה בו פטר
ועל סימן כ"א סעיף י"ג בענין שני אנשים שחבלו זה בזה :

הג' שמין השברים לניזק ואם פחתו או הותירו וכו' סעיפים :

א כתיב בדין המזיק ממון חברו כסף ישיב לבעליו אמרו
הז'ל דיישיב רבייא הוא דהא כבר כתיב ישרם וכו' לרבו'
אפי' שוה כסף ואפילו סוכין הוה תלומין מעליא וכיון דאפילו
סוכין הוה תלומין כ"ש השכרים מאתו פלי עצמו ששבר
שיכול לשום אותם לו בתלומין לפיכך אם שכר השור כלי
אין אומרים יתן לו המזיק כלי שלם לניזק בעד הכלי ששבר

ג אע"פ שתניזק מספל בנבילה מכל מקום על המז' לפרות
בנבילה עד שפמציא אותה לניזק כצד כגון סנפל השור לבור
ומח' מעלה המזיק הנבילה מן הבור וניחנה לניזק ואח"כ שמין
לו פחת הנבילה מה שהיה שוה למעלה על הכור שנאמ' כסף
ישיב לבעליו והמת כלומר שישו בו שלם לניזק הכסף מה
שנפחתה בהמה מחמת סמתה כנפילתה לבור ונס' הפת
ישיכנו לו ואו' יהיה סלו לניזק מה שיפחת משם ואילך כמג'
סאמרנו :

הד' שור שחבל בשור או השכיח או פנס וכו' סעיפים

א מה שאמרנו בס' הקודם סעיף ב' מונס את המת והצונ'
שיש לניזק חצי חלק בשבח הנבילה ה'ם בשבח שעי' ויקרא
שאין לניזק טום טעל' נגד המזיק לו' אילו י שנתו שור' הרי'
שוה יותר אבל כשב' ששחב' הנזק ממש כגון שננחו ולא מת
ונתפש' הנזק בין ממיל' בין ע"י פישום אין לו למזיק כל' בשבח
דאדרבה

* לביש עיר שושן הלכות נזקי מימון * קצו

טראה השי' שכל חאומי לא קיימו את החורה ואפי' שבע מצות בני נח לא קיימו עמד והופיע מסונן לישראל כלום החיר מסונן לישראל ושמעין סינה דכל היכא דמעט גוים בישראל לא מעטם אלא להחמיר עליהם לפיכך ה' דמעטם מישראל במלה רעהו אמרי' מעטם להחמיר עליהם דשור של ישראל שננח שורם פסור מכל וכל דלאו רעהו הוא ושורם שננח של ישראל לעולם הוא חייב ג' אפי' חס כחומר שבישר אל במועד

ב שור של הפקר שננח מקודם שהפס אותו הניזק קדם אחר וזכה בו פסור דכתיב כי ינח שור איש וגו' כלומר שיש לו בעל וזה בשעת נגיחה לא היה לו בעל :

ג ולא עוד אלא אפילו היו לו בעלים בשעת נגיחה והפקירו קודם שעבר בדין פסור דכתיב ורועדו בעליו והמיה איש וגו' השור יסקל עד שיהא פיתה והעמרה בדין ונמר הדין כאחר כלומר בעל אחד ולא כשהפקירו אחר נגיחה קודם נמר דין פיה דוקא אם זכה בו אחר אבל אם חזר וזא וזכה בו אחר

• שהפקירו חייב דהא בעל אחד הוא :

ה וכן אם ננח ואח"כ מכר או הוריש חייב שהוריש והלוקח מכחו באין יחד בעל חשיבי :

ד שור של פקה שננח שור של חשו חייב דאע"ג דחשו הם רעהו קרינן ביה דהא מבני ישראל המה ושל חשו שננח שור של פקה פטורי' דאע"ג דמרינ' חייבי' דהא בכלל רעהו הם חשו חכמים למסנוס דלא לכלי' קרנא ואמרו שלא להעמיד להם אפוטרופוס לחובות' לשלם מהם ניזקין וכן הדין בשור שהלכו בעליו למדינה הם שננח אין מעסידין עליו אפוטרופוס לשלם לניזקין שחשו למסנוס הואיל ואינו כאן שיכול לשומרו הדי הוא רומה לחשו בוה :

ה שור שננח ומכרו מניקאן ניזק וביד' מעי' :

א שור הם שהזיק שדינו שמשלם מנופו אם מכרו המזיק אפילו עד שלא עמד בדין אע"פ שלא מכרו ויכול הלוקח לחרוש בו מ"מ כה הניזק ונזכה נזקו ממנו וחוזר הלוקח ונזכה מהמזיק שמכרו שכיון שננח קול יש לו ולא היה לו ללוקח ליקח אותו עד שינכה הניזק נזקו ואם פסור ניזק הרי מכור וכשיהפשוטנו יקחנה הלוקח •

ב טחשו המזיק נזכה מכשרו ויא' שצריך לשלם נס פחת שחשו וכן אם נסה משבו חייב ליתן לניזק שכירות נהנו במתנה מה שעשה עשוי לעניין לחרושו בו מ"מ יכא ונזכה הניזק ממנו :

ג ברא' כשסכר או נתן קודם שעמד בדין אבל אם עמד בדין ואח"כ מכרו או נהנו במתנה לא עשה ולא כלום שכבר זכה בו הניזק בהעמדתו בדין :

ד היה המזיק חייב לבעל חוב אפילו חל שיעבודו קודם וקדם הב"ח והפס קודם לניזק אינו בלויס ויכול הניזק ליקחנו מידו דהא ניזק מסתים מניפו ויא' ה"מ דיוקא היכא שיכול הב"ח לנכות חיכו ממקום אחר אבל אם היה השור אפוטריקי מפויש לבעל חוב סכתב לו לא יהא לך פרעין אלא מהוקדם החוב לניזק בעל חוב קודם דהא הוא נמי אינו יכול לנכות אלא מנופו :

ה אין דנין דיני' נזקקין אלא בעדות ברורה ובו ב' סעיפים :

א אין הניזקין משהלמין אלא בראייה ברורה ובעדות נשיה קלא האמר הואיל ואין סצרי באריות הסוסים ובנדרות הצאן אלא העכדים והרועים וכיוצא בהם ואם הם העידו ששור זה ננח או הזיק לאדם שזכעין להם אין הדבר כן אלא לעולם אין מחייבי טפון אלא על פי עדים כשרים שעמדו

וארבה הניזק ויכול לומר אילו יז'נחה שננחו שורך היה מחפזם יותר לפיכך צריך לעולם המזיק לשלם בשעת הניזק אפילו השכיח הניזק הרבה קודם שעמד בדין כיצד שור שזה סאתי' שחבל בשור שזה מאתים והפחיתו' נ' ושכח הניזק עד ששעה בשעת העמדה בדין ת' אין המזיק יכול לומר לא ג' הפסדתיך כלום שהרי הוא שור עכשו יותר ממה שהיה שור החילה ולא אשלם לך כלום ואדרכא יכול הניזק לומר לו אילמלא שננח שורך היה משביח יותר עד שהיה שור ת"ח ואם כן הניזקתני הרבה לפיכך מנכין המענות זו כנגד זו ומשלם לו בשעת הניזק ואין למזיק בשבח כלום בין בשבח רע' פישום בין בשבח דמטילא :

ב כיחש מחמת הנגיחה עד שבשעת העמדה בדין אינו שור אלא ק' שפין הפחה שבשעת העמדה בדין וכונן שלא כיחש מחמת מלאכה אלא אומר לו פשוט דקרנא דתורך קבירא ביה כחשואם השכיח המזיק בין נגיחה להעמדה בדין אם השכיח מעצמו נוטל הניזק חלק בשבח שהרי בשעת נגיחה מיד נחלש שור המזיק לניזק בעד נזקו וברשותו השכיח זכין אם כיחש ברשותו כיחש ואם מחמת ההוצא' שהוציא עליו המזיק השכיח אם ההוצאה יתירה על השבח אין לו לניזק בשבח כלום אלא נוטל כפי מה שמגיעו בשעת הניזק ואם השבח יתר על ההוצאה נוטל המזיק הוצאתו ושכר שרתו ועמלו כדין הניזק בתוך שדה חכירו ונטעה ברשו' וביתר השבח נוטל הניזק חלקו :

ה שור שחבל באדם או שננח אשה או שפחה וכו' סעיפים :

א בשור המועד שפחה את האדם כתיב כמשפס הזה יעשה לו ודרש חז"ל דקאי על כל הפרשה כלום' על כל הידנים הנאמרין בשור שהזיק שור דחם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם כ"ף הדין בשור שהזיק אדם אם הם הוא משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם ואפילו לא נתכוין להזיק את האדם אלא נתכוין לבהמה והזיק את האדם חייב כיון שדחה כיוונתו להזיק ופטור מצער ודיפוי' ושבח וכסת שלא חייבה החורה בארבעה דברים אילו אלא את האדם דכתיב איש כי יתן פום בעמיתו ונמר איש כעמיתו ולא שור בעמיתו :

ב שור שחבל באביו ובאמו או שהרלוק נדיש בשבח חייב ב' נזקין אע"פ שאילו עשאו הוא היה פטור על מעשה שורו חייב דמה שהוא פטור לפי שמה חייב בנפשו וקיס ליה ברובה מיני' אבל על שורו חייב דהא לא קיס ליה ברובה מיניה :

ג שור שננח אשה ויצאו ילדיה פטור ממי ולדות אף על פי שהיא מועד לנגוח דלא חייבה ההורה ג' מי ולדות אלא אדם דכתיב גבי דמי ולדות כי יצאו אנשים ונפנו ונומר אנשים ולא שומרים ומהו אם ננח שפחה ויצאו ילדיה חייב בדמי וולדות שאילו ננח בהמה מעוברת מ' ש חמרת בעלם הוא דאזיק דאמר קרא שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור לפיכך שמי' אותה כמה היתה שור מחללה וכמה נפחת דמיה ומשלם הם חצי נזק ומועד נזק שלם :

ה שור של נכרי או של הפקר או של חרש שוטה וקטן ובו ה' סעיפים :

א שור של ישראל אפי' מועד שננח שור של נכרי פטור דכתי' פי ינח שור איש את שור רעהו ונכרי לאו רעהו ושל נכרי שננח שור של ישראל בין חס בין מועד משלם ג' ש' דליכא למי' ג' כ' שיהא פטור מכל וכל כיון דישאל לאו רעהו הוא ונמעטו נמי פרעהו שיפטר מכל וכל אפי' מועד דכתיב הופיע מהר פארן פי' הופיע לאומות מהר פארן ורקדקו מאי ראה והופיע ודרשו כיון

לביש עיר שושן הלכות נזקי מנוח

שיעורו בכ"ד ואין מקבלין את העדים אלא בפני בעל דין כמו בשאר דיני ממנות :

ב שור שהיה רועה ונמצא שר הרג בצדו אע"פ שזה מנוח זה מועד לנח זה מנושך זה מועד לנשך אין אומרים בירוע שזה נגחו או נשכו ואפ"ל נמל האחר בין הנמלים ונמצא הרג בצדו אין אומרים שזה הרגו ותייב לשלם אלא א"כ יאסרו עדים כשרים שראו שזה הרגו אונתו :

הט אין מגדלין בהמה דקה ביישוב וחזיר וכלב רע בכל מקום וכו' ד' סעיפים :

א מפני שהבהמה דרכה לרעות בשדו' אחרות והזיקה מצוי הקנו חז"ל שיא ינדלנה שום אדם במקום שדות וכרמים אלא ביעור ואפילו בבית אסור ואפילו שאגנה שלו לא אמרינן חזקה שאין אדם חוטא ולא לוי ובוראי ישמרנה והחמירו בה חכמים כדי שירחיק האדם שלא יזיק חבירו ושאסור לאשם שזיק את חבירו ומיהו עיקר הקנה זה לא נתקנה אלא בא"י משום ישוב א"י אבל אמרו שמגדלין בסוריא ובמדרבות שבא"י וכ"ש בשאר מקומות בח"ל והארנא שאין מצוי שיהיו לישראל שדות בא"י אפ"י בא"י שרי :

ב אסרו חז"ל לא יגדל ישראל חזירין בכל מקום אפי' למשוח בהן עורות ואין צריך לומר לסחורה ושעמא סגזרו חכמי' ז"ל וקילו על זה שסו' פעשה שהיה כשצרו בני חשמונאי זה על זה שהיו שני אחים הורקנוס ואריסטובלוס שהיו מריבין על השלכה בירושלים היה הורקנוס מבפנים ואריסטובלוס בחוץ וככל יום היו אותן שבצנים פורדין דינדין להן מעל החיטה סחוסת הלישכה בקופה לאותן שכחוץ לקנות לרין תמידין וה מעלין להם אותם שכחוץ את התמידין היה שם זקן א' אמר להם כל זמן שעיסקין בעבודה אין נמסרין בידכם למחר הורידו דינדין בקופה והעלו להם חזיר באותה שעה אמרו ארור האיש שגדל חזירין בכל מקום ועל כרחך הגזירה היתה שלא לגדלן אפי' למשוה בהן עירות דאילו למוכרן לניסם אף פראוריתא אסור בדכתיבין שעמא בלבוש עשרת זהב סימן ק"ז :

ג ואסור לגדל כלב רע אלא א"כ הוא אסור בשלשאות של ברזל וקשור בהן ששים דכתיב לא תשים רמים בכיתך וכסאינו קשור הוא נושך ומנבא ואשה שבאה לביתו מפלת מיראהו מיהו בעיר הסמוכה לספר אפרו שמתר לגדלו שהוא שופר הבית אבל קושרו ביום ומתירו כלילה י"א דהשת' שאנו שרויין בין הגוים ככל עניינן שרי שצריכין לנו נ"כ לשמור הבית כמו בעיר הסמוכה לספר ופוק חזי מאי עשא דבר מיהו אם הוא ידוע לכלב רע שיש לחוש שזיק בני אדם פשיטא שאסור נ"כ לגדלו אלא א"כ הוא קשור בשלשאות של ברזל :

ד מי שנפל לו כלבים וחזירים כירקשה אין מחייבין אותו לפוכך ביחד מפני שיש לו הזיק מזה שצריך לפוכך בזול אלא מוכרן מעט מעט :

ה כור באיזה מקום חיובו וכמה שיעורו וכל משפטי בור ובול'ת סעיפים :

א בור הוא מאבות נזיקת דכתיב בייכרה איש לזר ונזר טמא אחר שחפרו הוא נחתיב כנזקין כיון שעשה דבר המדק ברה'ו והוה מסוני שמוק במקו' טעמא שאינו זו ממקומו אלא עומד במקומו והעובר עליו נזוק וזהו האב' ותולדתו הוא כל הדומה לו שהוא מסוני וסונח במקומו וזיק ליש אם הוא בעומק או בגובה או אפילו לא זה ולא זה אלא ששך פיס ברה'ו והוחלק בהן שור או חסור וייב :

ב כתיב כי יפרה איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסה

ונפל שמה שור או חמור בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו מדכתיב יפהח ויכרה ש"ס אחד הכורה בור ואחד הפותח בור שכרוהו אחר וכסרו כראוי וכא זה ונלהו חייב :

ג חפר אחר בור וכסהו זה שכסרו חזר ונלילו ונפל שמה ונטר בעל הבור שחפרו חייב וזה האחרון פשור שחרי האחרון לא עשה כלום ואם פתחו בעפר וחזר והוציא את כל העפר זה האחרון חייב שכיון שסחמו בעפר נסתלק פעשה ראשון ונעשה הוא בעל התקלה :

ד אחד החופר בור או הלוקח בור או שניהם לו בור במתנה חייב ט"ג בעל הבור ישלם בור שיש לו בעלים ש"ס ובין אם נחפר בור ברשותו אפילו או שחפרו בהמה וחיה ברשותו אף ע"ג דכתיב איש בור ולא שור בור כדכתיבן לסימר כסעוף שאחר זה ס"ס הואיל והוא ברשותו חייב לכסותו או למלאותו בעפר ולא עשה הרי כאילו הוא חפרו וחייב כנזקין וכאם כרה אחר בור ברשותו ונודע לבעל החצר חייב בעל החצר לכסותו ואם לא כסה הוי כאילו חפרה הוא בעצמו וחייב על נזקיה והכורה חייב לשלם לו נזקי חצירו :

ה ודווקא שחפרו בעצמו כרה או שחפרו אחר ויש עליו לכסותו ולא כסרו חייב אבל שורו או ממנו שחפרו כנזק שחפר חפרה בר'הו נגלגל סם אבן וכשלו בו פטור בעל השור ט"ג כי יכרה איש בור ולא שור בור :

ו אחד החופר בור ברה'ו או שחופר בור ברשותו ופתחו לרשות הרבי או חפר ברשותו ופתחו לרשות חבירו ונפל בו בהמת חבירו או שחפר בור ברשותו ופתחו לרשותו והפקיר רשותו ולא אפקיר בורו שכיון שהפקיר רשותו ונתן לכל רשות' להלוק' סכוד לבור וזהו לו לכסותו לפיכ' חייב כנזקין אבל אם הפקיר רשותו ובורו או שהפקיר בורו שכסרוהו ולא הפקיר רשותו הרי זה פשור שנאמר בעל הבור ישלם פטור שיש לו בעלים והוא על מה ישלם אם על שעה נפילה דרי אין לו בעל'י דהא הפקר הוא ואם על שעת חפירה הרי ברשות חפר דרשותו היה בשעת חפירה לפיכך פטור :

ז החופר בור ברה'ו לצורך רבים לשהות ממנו או להשקת ממנה בהמיו יסטר להם ניסיו או הודיעו לכ"ד שמוצא להסתלק ממנו ושהם יתעסקו בו לכסותו פשור והוא שחפרו בכקום שיש לו רשות לחפור סם :

ח האומר לחבירו לחפור בור ברה'ו והלך וחפרו החופר חייב והמשרה פטור החופר בור כרה'ו איסורו קעביר וק'ל אין שליח דרבר עביר דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ולא היה לו לחפור :

ט הבונה סמוך לרה'ו וצריך לחפור ליסוד רשאי לחפור שכן נהגו שיש לכל אחד רשות לחפור לצורך יסוד של חבנייה ואפילו להרחיבו לצו' רה'ו ואם הוזקו בו פשור הואיל וברשות חפר :

י אחד החופר בור או שיה או שיה או פערת או חריץ חייב פ"ל כרה'ו הוא עגול' שיה ארוכה וקצרה מערה מרובעת ומכוסה בקירוי אלא שיש לה פה' חריץ דחב ומרובעת כמערה ואינו פקודה אלא כל פיו פחות' ולמה נאמר כור משום דסתם בור הוא עמוק' טפחים והודיע אותנו ההורה ד' טפחים יש בהן כדי להמית שיר או הסור והרי הוא ברזין אב' כה בור שיש בו כדי להמית דהיינו' טפחים אף כל אילו אינם חייבים אלא א"כ יש בהן עשרה טפחי' אבל אם היו פחותים ס' ונפל לתוכו שור או שאר בהמה היה ועוף ומתו פשור שהרי לא היה בהן כדי להמית ולא פחת הכור מהו אלא מחסת דבר אחד ואנוס הוא' ואם הווקי בעל התקלה חייב נוק שלם דאע"ג שאין בו כדי להמית יש בו כדי להזיק :

יא היה עופק הבור ט' טפחים ומהם שפת אחד מים חייב דקים להו לחז'ל שטפת אחד שליפים כהנד' דור השע' חשוב כעופק ב' טפחים רקים בחלל שאין מים ס' וב ואם

לבוש עיר ששון חלבות נזקי מימוז קצו

וראם היה עמוק ח' ומהם שני שפתי מים או שהיה עמוק
 שבעה טפחים ומהם ג' טפחים מים ונפל לתוכו שור
 וכיוצא בו ומה פקעי' להו כנמרא או הוי נמי חשיב כל טפח מ'
 כשני טפחים רקים או לא אפי' טשא לפיכך אין בחיובים
 אותו לשלם דספק לא ספקינן סמונא ואם חפש אין פוצינן
 מירו ועל סי' שפ"ח סעיף ב' שיש חולקים :

יג חפר אחר ח' טפחים ונא חכירו וחפר עוד טפח שניהם
 חייבים בניזקין כל אחד לפי מה שחפר דכת שניהם
 הזיק בו :

יד וכן אם חפר אחר עשרה שהוא שיעור כדי להמית ונא
 אחר והשלימו לעשרים ונא אחר והשלימו לשלשים
 כולם חייבים בין למיתה בין לניזקין כל אחד לפי מה שחפר :
טו אבל אם חפר אחד ט' או מעט יותר שישבו שיעור כדי
 להזיק ולא להמית ונא אחר והשלימו לעשרה שהוא
 שיעור כדי להמית זה אינו דומה לחפר אחד ט' ונא חכירו
 וחפר עוד טפח וכן לחפר אחר עשרה ונא אחר והשלימו
 לעשרים בו' והתם שניהם עשומדה אחת או סדת נזקין או
 סדה מיתה אבל הכא הראשון עשה סדת נזקין והאחרון עשה
 סדה מיתה לפיכך האחרון חייב על הכל בין מיתה בין נזקין
 ל"ש חפר הראשון ט' והאחרון חפר להעמיק עד עשר' וכשנפל
 שמה שור צא בהמה וסת דבהכלא רדיה מת ל"ש לא העמיק
 אלא נתן אבנים על שפרו עד שחזר להיות עמוק' שנעשה
 ההבל עשרה אבל הניזק לא בהכלא רדיה מת לעולם האחרון
 חייב בכל' ואם חזר השני וסחם אח"כ הטפח או הסיר האבני'
 שהוסיף מבע' כנמרא אי' אמרינן מאי דעביד שקליה ופטור
 או דלמא כיון שחעמיקו ממדת נזקין למדת מיתה נסתלקו
 מעשה ראשון ושוב קשה ליה כולי' ברסותיה וחייב אף על פי
 שהסיר האבנים או ספס הטפח ונשאר בחיקו לפיכך אין ס'
 פחייבין אותו לשלם כו' כדכתבינן בסעיף י"ב :

טז חפר הראשון בור עמוק עשרה ונא האחרון והרחיבה
 עבה מחיבה בכל הקיפה ונפל לתוכו שור ומתה הצחורן
 חייב דאע"ג דמיטע הכלא דבבור רחב אין בו כל כך הכל כמו
 בבור קצר הא קירב הזיק הבור שאם לא הרחיבה שמה לא
 היה הטור הולך כל כך קרוב לבור עד שנפל שמה . ואם מצד
 אחד הרחיבה ונפל שמה שור אם בצד שהרחיבה נפל האחרון
 חייב דהא קירב הדקה ואם בצד האחר נפל האחרון פטור
 והראשון חייב דהאחרון לא סייע כלום ההזיק זה דבלא הוא
 היה ג' נופל השרומת :

יז בור שחייבה עליו חורה אפילו לא סתה הבהמה אלא
 מהכל הבור חייב וכו' ואם מת מחבט' שהוא עשאו בידים
 ואם היה עומק הבור כרחבו אין לו הכל אלא חבט לפיכך אם
 נפל שם שור ומת וידוע שלא סן החבט נא בגון שהיו בו הרב'
 ספוגין ונפל על הספוגין פטור היה עומקו יותר על רחבו ויש
 לו הכל ואם נפל שמה שור ומת אע"ג דידוע שלא נחבט חייב
 דמחמת ההבל מת :

יח עשה תל נבוה כ"ה והרי אין כאן הבל אלא חבט
 ונחבטה בו הבהמה ומתה אם היה נכוה עשרה טפחים
 חייב לשלם ואם היה פחות מעשרה פטור על מיתת הבהמה
 אבל אם הווקה בלבד חייב לשלם נזק שלם ואפילו בתל נבוה
 כל שהוא או בחפירה כל שהוא שהנזק בכל שהוא רב מצוי
 וידוע אבל מית' בפחות מ' אינה מצויה והרי הוא כמו אונס :
יט וכן אינו חייב על מיתת בהמה או על חבטת בתל אלא
 א"כ היתה הבהמה קטנה או חרשת או שומתה או סומא
 או שנפלה בלילה שלא היתה יכולה להזהר אבל אם היתה
 פקחת ונפלה ביום ומתה פטור שזה כפשוטו אונס מפני שדרך
 הבהמה הפקחות לראות ולסור מן המכשלות :

כ כתוב ונפל ששה שור או חסור ואחל אחד השור ואחד
 פל בחמה שוין לתויב נפלתן בבגור כשור וילפלה

מרכתיב כסף ישיב לבעליו כל דאית ליה בעלים ישלם משמע
 אבל על אדם וכלים פטור וילפי לה מרכתיב שור וחמור דכיון
 דחייבה על כל דבר בבגור שור וחמור למה לי ואמרו שור
 למעוטי אדם וחמור למעוטי כלים שאפילו נפל בו השור עם
 כלים ומת השור ונשתברו הכלים חייב על השור ופטור על
 הכלים מיהו לא נתמעט האדם אלא ממה דקרא דנפילת
 הבור במיתה משתעי דכתיב בקרא ההוא והמת יהיה לו אבל
 בנזק האדם חייב בעל הבור ולא מיעטיה קרא אלא מכיפר
 וכבר אמרנו דאפי' על מיתת בהמה אינו חייב אם היא פקחת
 אלא אם כן נפלה בו בלילה וחרשה או סומא ואפילו נפלה בו
 ביום ודכוות' נתמעט באדם שאם נפל להוכה אדם ומת אפילו
 היה סומא או שנפל בלילה כיון שהיה כן חרין או עבר פטור
 ואם הווק בו האדם אפילו ביום חייב שאין דרכן של בני אדם
 להתבונן בדרכי' ושעשא לפי שבשהאדם מהלך עניו למעלה
 ואינו מסתכל המיר לפני רגליו למטה לפיכך לא איבעי ליה
 לעיוני והיה לו לזהר שלא לעשות הקלה ברשות הרבים
 שמה יכשל בה אדם וכשור פקח שהווק בו ביום יש שמחייבין
 ג' בעל הבור שנס השור אינו מתבונן; שלא יזקק סמכשול
 מיתה הוא נזהר ויש פוסרין ביום אפילו מנזקי בהמה פקחים
 משום דבהמה עיניה לטטה ודרכה להתבונן שלא תווק כלל :

כא ועל הכלי שנפלו בבגור פטור על הכל בין נשברו לבגרי
 בין תווק דהא מיתה פטרה רחמנ' באותו פטור ובכלים
 שבירתן אפילו כל שהוא זו היא מיתתן :

כב כיסהו כראוי אע"פ שהתליע מחובו ונפל לתוכו שור או
 חמור ומת פטור שנאמ' ולא יכסנו הא אם כסהו פטור
 ואין צריך למלאוהו בעפר לשמטמו :

כג כסהו בדבר שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד
 בפני נמלים והלכו עליו נמליו ולא נפלו בו אלא נתרועע
 הכיסוי ואחר כך הלכו עליו שוורים ונפלו בו אם אין נמלים
 מצויים באותו מקום הרי זה פטור על השוורים מפני שזה אונס
 ולא אסיק אדעתיה שיכאו נמלים ויערעה ויכאו אח"כ שוורים
 ויפלו בו מיהו אם נפל לתוכו נמל חייב דלעניין זה הוה ליה
 לאסוקי אדעתיה ואפילו על נמל פקה חייב דהואיל וראו
 מכוסה לא נזהר בו ועבר עליו ואם דרך שיכאו שם ג' נמלים
 אפילו לפיקים רחוקים חייב אף על השוורים שנפלו בו אח"כ
 דהוי ליה החילה בפשיע' גבי נמלים דהוה לאסוקי אך עתה
 שמה יבואו ויערעהו וסופו באונס גבי שוורים וחייב דאונס זה
 כחמת פשיעתו בא דמהוך שפישע בו נבי נמלים שבאו וערעהו
 נפל לתוכו שור זה :

כד כסהו כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול
 לעמוד בפני נמלים והתליע מחובו ונפלו בו שוורים
 ולא נמלים אף על פי שנמלים מצויין שם המיר והרי
 הוא פושע גבי נמליות אפילו הכי פטור על השוורים דאונס הוא
 דלא הוה לאסוקי אדעתיה שיתליע ולא אמרינן ביה תחלהו
 בפשיעה גבי נמלים וסופו באונס חייב דהא לא מחמת חפשיע'
 נפל אלא מחמת הרתלעה שהיא אונס והוה תחלהו וסופו
 באונס' ויש מחלקי' ואוסרים הא דפטור בכסהו כיסוי שיכול
 לעמוד בפני השוורים ואינו יכול לעמוד בפני נמלים והתליע
 מחובו כו' היינו שכסהו בעניין שאינו יכול לעמוד כלל בפני
 נמלים אלא שאם יעברו עליו נמלים יפלו מיד וכפני שוורים
 יכול לעמוד ושכתי' נמלים ולא עברו עליו אלא התליע מחובו
 ונפל לתוכו שור ומת אז פטור דאף על פי שפישע לעניין נמלים
 לעניין שור לא פישע טריה אם יעברו עליו שור לא יפול ואם
 יעברו עליו נמלים יפילה מיד וישאר פתוח ואז לא יעברו
 עליו שוורים פקחים ביום טריה וראו שאינו מכוסה הילכך אם
 נפל שם שור פיקח פטור שאין זה תחלתו בפשיעה לגבי נמלים
 וסופו

לבוש עיר שושן הלכות נזקי מימון

בכונה שאם היה בכונה היה בעל הכור פטור אבל שלא בכונה שלשחם חייבים ואם השור מעז פשלים ביניה ואם הוא תם משלם השחוח שהוא חצי נזק שעשת הוא והמתר ישלמו ביניהם האדם ובעל הכור :

לח ואם אדם ושור דחפו אשה לבור ויצאו ילדיה הצרם לבדו חייב בכל דשור ובור פטורים מדהי ולדות השור פטור דגבי דמי ולדות כתיב אנשים ולא שוורים ובעל הבור פטור דשור ולא אדם כתיב וכיון שאי אפשר לאישתלומי מהני משתלם מהאי :

לו ואם דחפו בו אדם והיוק שלשחם חייבים בנזק והאדם לבדו חייב בשאר הד' דברים דלא חייב החורה בד' דברים אלא האדם דאיש בעמיתו כתיב וכיון דליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי . ואם דחפו בו כלים ונטכרו האדם ובעל השור חייבים ובעל הבור פטור דחמור ולא כלים אמרה תורה וכיון דליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי :

לז יש מי שאומר דהוא הדין לטנים שהזיקו ושניהם כני חייבים אלא שהאחד ברח או אפילו שהוא כאן ואין לו לשלם משתלם מהאחד עד שיעור מאי שהיה הוא חייב על נזק זה אילו עשאו לבדו מטעם היכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי ויש חולקין ואומרים דלא אמרינן היכא דליכא לאשתלומי מחאי משתלם מהאי אלא היכא שזה פטור מדינא דכיון שהחורה פטרה אוחו שעטו הוי כאילו הוא עשה כל הנזק לבדו וצריך לשלם כולו אבל אם שוחפו מדינא בר חיובא הוא אלא שאין לו לשלם למה יפרע זה בשבילו ולפי זה שור שדחף בהמה לבור האידנא אין בעל הבור משלם אלא ג' חלקים אף על פי שהשור פטור אף מהרביע שהרי אין דנין דיני קנסות אין בעל הבור משלם אוחו בשבילו דהא גם השור בר חיוב הוא אלא שאין דנין אותו והוי כמל' בורח או אין לו לשלם :

לח החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו הרי בעל השור פטור דהא השור אנוס הוא ולא עוד אלא אפי' מה השור כחמת נפילתו לבור נוטל בעל השור דמי שור שפורש בעל הכור :

תיא תולדות הכור כגון אבנו סבינו ומשא שהזיקו וכו' סעיפים :

א כבר אמרנו דבור הואיל וכתיבה בהורה אב נזיקין הוא ותולדותיה הם אבני סבינו ומשא שהניחן ברשות הרבים והזיקו במקומ' בין שלפקידים או לא הפקידים או שהניחו בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו במקום אחר שנתן אז הם דומין לבור שהוא ממנו שמזיק במקום שמונח שם כמו הכור לפיכך יש לו כל דין בור לחייב נזק שלם אפילו בפעם ראשון על מיהה בהמחאו הזיק ועל נכסי אדם . בין נתקל באבן והזיק באבן בין נתקל בקרקע והזיק באבן דהא בכל מקום הנזק נעשה באבן שהוא הכור . אבל אם נתקל באבן והזיק בקרקע אין זה אלא גרמא ופטור בו מסיבת אדם ונזקי כלים כמו בבור וכך אם הגיחם כרשאו והפקיד רשותו ולא הפקידים ונתקל בקרקע ונזיק בהקלה זו והזיק בעל הקלה חייב :

ב ואם נפלו ברוח שאינה מצויה והזיקו בטעת נפילה או אפי' לאחר נפילה כל זמן שלא היה לו פנאי לסלקם פטור דאנוס הוא כיון שנתפלו ברוח שאינה מצויה אבל לאחר סכאן חייב ואי אפשרינהו פטור אפילו לאחר סכאן כמו בפקיד בור דלעיל . איזה שעה היתה פתיבו או אשעת כרייה שהוא שעה נפילה . אנוס הוא ואי אשעת חזיקא ה' ל בור שאין לה בעלים :

וסופו באונס לשורים אבל אם כסרו בעניין שכשיעבור עליו גמל לא יפול מיד אלא יתקלקל בעניין שכשיעבור עליו שור אחר כך יפול שם ושכחי נמלים והתליע מהתכוונפל בו שור חייב ראמר' מינו שפסע לענין שור זה עצמו שנפל שהיה ראוי ליפול בו אחרי שיעברו עליו נמלים ויקלקלוהו פסע נמי לנבי היכא שנפל בו אחר שהתליע פתוכו :

בה כור של שני שותפין הרי שניהם מחייבין לכסוחו ועבר עליו הראשון ולא כיסהו השני ולא כיסהו שניה חייבים עד שימסור הראשון לשני את כסוי שיכסנו והלך לו אז נפטור הראשון ונחתיב השני לכסוהו :

כו כסהו הראשון ובה השני ומצאו מגולה ולא כסהו השני חייב ועד מתי יהיה השני לבדו חייב עד שידע הראשון שהבור מגולה וכדי שיסבור פעלים ויכרות ארזים ויכסנו וכל הקלה שאירע בו בתוך זה הזמן השני לבדו חייב שהוא פשע שלא שימר וכל תקלה שאירע בו אחר זמן זה שניהם חייבים לסלם שהרי שניהם פשעו בו ויש אומרים שגם לשני כשמצאו מגולה נוחזין זמן עד שיסבור פעלים ויכרות ארזים אלא שאינו צריך הורעה :

כז יש מי שאומר שאם אינו מוצא לקנות ארזים מיד אלא ביוקר נוחזין לו זמן עד שימצא לקנות בשוויים :

כח כל הנזיק' אם הוא דבר שאין דרך הסיק בעצמו לסלקו אין מחייבין אותו לסלקו עד שיסבור פעלים והני מילי דאני' כגון בור שביסהו כראוי והתלי' אבל בור שהניחו מגולה פושע הוא ולא להרהר חייב בנזקין :

כט המבס' בורו בכיסויו של חברו ובא בעל הכיסוי ונטל את כיסוי בעל הבור חייב ואין בעל הכיסוי צריך להודיעו מצטלו דרשאי בל א' לוקח את שלו והוא היה לו לטמור את בורו :

ל הפוסר בורו לטמור השומר חייב בנזקין ואם מסרו לחריש שוטה וקטן אף על פי שהיה מכוסה הכעלים חייבים מפני שהבור עשוי להתנלות ואילו אין בהם דעת לסמך שלא יהנהגו או אפי' אם הם עצמם יגלוהו הכעל חייב שלא שפרו כראוי :

לא בור שכרו ועוסר ונכנס בו אדם להרחיבו או להעמיקו ועמד שור על ספהו שטעק קול הפשטיש ונבע' ונפל לתוכו בין סלפניו בין מלאזריו חייב בעל הבית כמו שכבר אמרנו דגרי שחייבה עליו תורה בין להכלו בין לחבטו חייב ואם מלפניו נפל הרי מת מן ההכל שנכנס לפיו ואם מלאחוריו נפל הרי מת מן החבט לפיכך בעל הבור לעולם חייב אפילו השור פג' ונכנס דאמרנו לעיל דאבעי ליה לעיונו ומחל הכא חייב בעל הבית בעתה ויכחשת כיעתותה לא היה יכול לעיוני וכן הדין באמצע הנזק הכור בעל הבור חייב והכור פטור ומה שכתבתי בקול הכרייה גרם שנפל אינו אלא גרמא בעלמא ומה שכתבתי בפניו וכיון שאי אפשר להזתלם ממנו ישתלם אשתלומי הכור אבל אם נכעת השור מקול הכרייה ונתקל בבור ונפל לאחוריו הכור שניהם פטורים דשניהם אינן אלא גרמא :

לב שור שדחף בהמת לתוך הכור ומת אם מועד הוא בעל הכור משלם מחצה ובעל השור משלם מחצה ואם הם הוא בעל השור משלם רביע סגופו ובעל הבור משלם ג' חלקי' מהי' שכנסו שבעד הנכילה יכול לומר לבעל הכור פחת נכילה זו יש לי אצ'ך שהרי נמצאת בבורך אף על פי שהיא גדולה ופקחים היתה כיון שנדחפה הרי זה כמי שנפלה כלילה כל פח שאני יכול להוציא מבעל השור אני מוציא והשאר אמה חייב לשלמו :

לג וכן המניח אבן על פי הבור ונתקל בה השור ונפל לבור ומת המניח את האבן משלם מחצה ובעל הכור מחצה :

לד אם אדם נשרז חמו שור אחד לבור והיה האדם שלא

* לבוש עיר שזיזן הלכות זקני מינוח * קצח

ג ואם הניחם ברשות הרבים לא הזיקו במקומם אלא נתלגלו למקום אחר ע"י רגלי אדם אורגלי בהמת אדם הזיקו דרך הילוכן אם נתלגלו מינולי אדם המגלגל חייב בכל דפושע הוא זה שלא היה לו לגלגלו אע"פ דאמרינן לעיל אין דרכן של בני אדם להתכונן ברבים היינו לענין זה שאם שבר כלי שהיה מונח ברשות הרבי לפניו בלא התכוננות פטור אבל כולי האי אין לו להשתגע בהליכתו שיחזיק הכלי פסקומו וזיק דרך הליכה ופושע הוא בהזיק זה ובעל התקלה פטור :

ד ואם נלגלם רגלי בהמה והזיקו בהילוכ' חייב בעל הבהמ' החצי ובעל התקלה החצי דבא ליכא למיסר הבהמה פסעה ביותר שנשתגע בהליכתה שנלגלה התקלה עד שהזיק דרך הוליכו ויהא בעל התקלה פטור דבהמ' לאו בת דעת היא ובלא דעת נלגלה לכך אינה משלמת אלא התצי אכל אדם בר דעת הוא ופושע הוא בשנגלגל בתזקו וזיק לפיכך הוא חייב ובעל התקלה פטור :

ה ואם התירו הבהמה והזיקו דרך הוליכה כשאינה ניתנת בתקלה הרי זה צדויות שאפי' כשעשה לכה אינה משלמ' אלא מחצה והשפא טיש לה שוהף אינה משלמת אלא רביע פשלים בעל הבהמה רביע ובעל התקלה שלשה חלקי' כראמרי' דהיכא דליכא לעושה לומי מהאי משחלים מהאי :

ו ואם לאחר שנתן מלגלגים הזיקו הוה ליה כור וחייב בעל התקלה הכל :

ז הכנים שורו לחצר חביוו שלא ברשות והטילה בו גליון ואחר שנפלו על הארץ ונטפו בהן כליו של בעל החצר פטור בעל השור דאילו בשעת התלה כבר נתבאר לעיל סימן ש"ז סעיף ח' אבל אחר נפילה הוגלו הנך גללים כור וכבר אמרנו דבור פטור ככלים וחוקא כליו אבל אם הוא עצמו הזיק בתוך בעל השור חייב ולא פטרינן ליה משום איש כור ולא שור כור דכל מידי דהוה דידיה בשעת נפילה כגון גללים וכגון שנפלה גמלו ולא העמידה דמחייבין ליה משום כור ואע"פ דאיהו לא כרייה אלא הגמל כרהו כיון דבשעת נפילה דידיה תנא ועליה לסוקי כמו דכרייה איהו דמי ואף על"ג דמפק' ליה כתר שעתא ולא דמי לטורו שחפר כור ברשות הרבים דחפירה לאו דידיה הוא וכן לדליל הנקשר בתגל בתרגול מאליו לא דמי דליל לאו דידיה הוא :

התרה המניח את הכר ברה ונתקל בו אחר או טיזון כד ונתקל ונשכר והשופך מים דרה והזיק וכו' סעיפים :

א המניח את הכר ברשות הרבים ובה אחר ונתקל בו ושברו פטור מפני שאין דרך בני אדם להתכונן כדרכי' כדבתבי' שפ"ט לעיל סי' ת"ו סעיף כ' ולפיכך אם הזוק בו בעל הכר חייב שלא היח לו להעמיד הקלה ברה ואפילו אם הפקיר את הכר שכל המפקיר נזקיו כדבר שאין לו רשות לעשות פתחלה חייב :

ב ואם הניח את הכר במקו' שיש לו רשות להניח כגון במקו' פניו שלפני בית הכר שדרך לפעמים כשבית הכר סלא וכיוצא בו גניחין שם כדון וכו' אחר ונתקל בו ושברו חייב כיון דברשו' הניחו שם לפיכך אם הזוק בו המהלך בעל הכר פטור שהיה לו להסתכל לפניו ואם הוא במקום אפילה שאינה יכול להסתכל לפניו ונתקל בה ושכרה פטור דאנוס הוא ואם הזוק בה בעל דכר חייב אע"פ שהניחו ברשות היה לו לשימרו שלא זיקו ואם טילא כל הדרך כרים עד שאי אפשר לעבור אפי' שלא במקום אפילה ואפי' שכרו בידים פטור דאע"פ שיש לו רשות להעמיד שם אין לו רשות למלאות כל הדרך עד שאי אפשר לבני אדם לעבור לפיכך הרוצה לעבור דרך שם יכול לשכר ולילך לפנות לו דרך ומיהו אם בשעת ששכרה הזוק בחריסה פטור אף ע"פ שטילא זה כל הדרך דאיהו דאזיק אנפשיה שהיה יכול לילך ולא שזיק את עצמו :

ג ודווקא אדם אין דרכו להסתכל ברבים משום שענינו למעלה כדכתבנו אבל בהמה שענינה למטה דרכת לעיין אנה חלך לפיכך אם נהקלה והחקה ככד המנח ברשות הרבים פטור בעל הכר ואם שכרו דרך הילוכ' היו רגל ברשות הרב' ופטורה ואם דרך כיעוס הוה ליה קרוח חייב :

ד מי שדיה מעוק כד ונתקל ונשבר הכד והזיק לאחר' בשעת נפילה פטור דנתקל לאו פושע הוא לפיכך אם לאחר שנתן שברי הכד בארץ הזוק בהם אדם או שהחליק בטיס שנשפכו פן הכד פטור מדיני אדם דהוה ליה מפקי' נזקיו לאחר נפילת אונס וחייב דיניי שמיט' אם היה לו פנאי לסלק' דמ"ס חיה לו לסלקם ואם מתכוין לזכות בשכרו החסר חייב בנזקין שזיקו אה"כ דהשת' הל' כור ופטור בה על הכלי' ואם פשע בנפילתו ונשבר הכד חייב בין על מה שזיק בשעת נפילה בין על מה שזיק אחר שנתן השברים אפי' אפקריננו :

ה השופך מים לרשות הרבים ונטפו בהן כליו של חבירו פטור ודוה ליה כור ופטור כו אה הכלים כין אם הפקירם או לא הפקירם אבל אם הוחלק בהם אדם ונפל לארץ והזוק בקרקע עולם חייב וכל שכן אם נבלעו השים בארץ ונעשו רפשי ושיס והזיקו דהשת' הוה להו המים עצמם הכור והזוק שנעשה נעשה בהם עצמם ולא בקרקע עולם שחייב אפי' הוא בימות הגשמי' שיש רשות לכל אדם לפתוח בביב שלו להיות מקרא ברשות הרבים אפי' הכי אם הזיק חייב לשלם וכל שכן בימות החמה דחייב ביון שהוא שלא ברשות שאין לאדם רשות לפתוח בביבו לרשות הרבים בימות הגשם :

התרה דין הקדשים שהולכין זה את זה ונתקלו ונפלו וכו' סעיפים :

א שני קדוין שהיו מהלכין זה את זה ונתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון אם היה הראשון יכול לעמוד ולא עמד חייב הראשון בנזקי שני שאע"פ שהוא אנוס בשעת נפילה אינו אנוס בהיותו מוטל בדרך שהרי היה יכול לעמוד ואם לא היה יכול לעמוד פטור אע"פ שהיה לו פנאי לקזור את השני שלא יבשל בו ולא הזהירו פטור דאמרי' דמתוך שהיה טרוד לנפילה לא היה יכול להזהיר ויש אומרים שאם היה לו פנאי להזהיר ולא הזהיר שחייב ולא אמרינן מחוך שדוח שחיד לא היה וכלל להזהיר ברא' שהראשון חייב בנזקו שני כשהזוק נופו של שני אפילו במשאו של ראשון וכל שכן כשהזוק נופו של שני בנזקו של ראשון אבל אם הזוק כליו של שני אפי' בנזקו של ראשון פטור דכל תקלה תולדה דבור הוא כמו שנכתבנו ובור פטור בו התורה כלים כמו שנכתבנו :

ב ואם היו הקדוין והונגין שהיו מהלכין זה את זה ונתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון והשלישי פשני וכל אח' מהם היה יכול לעמוד ולא עמד . הראשון חייב בנזקו נופו של שני בין שהזוק כנופו של ראשון המוטל לארץ בין שהזוק כמשאו דכיון שהוא נפל החלה וגם היה יכול לעמוד ולא עמד חשבינן אפילו משאו לבור שכרה הוא וחייב על הזיק נופו של שני שהזוק במשאו אבל השני אינו חייב בנזקיו של שלישי אלא כשהזוק נופו של שלישי בנזפו של שני דחשבינן נופו של שני לבור כיון שהיה יכול לעמוד ולא עמד ואינו חייב על כליו של שלישי אפילו הזוק כנופו של שני דכור הוא ופטור בו את הכלים אבל אם הזוק השלישי במשאו של שני אפי' הזוק נופו של שלישי במשאו של שני פטור שיכול השני לומר לו כור זה שהוא פשאי אין אני הכור אותה שהרי הראשון הפילני עס משאי ולא היה יליי לסלקו פיהו גם הראשון פטור מזה שלא גרדה בפשיעה דהא קיימא לן נתקל לאו פושע הוא . ואם הזהירו זה את זה בולס פטורים :

לבוש עיר שושן הלבית נזקי מימיו

והמצניע פשור דלא ה' לאסוקי אדעתיה שיבא זה ויסתרונו
 ושמי ידעה הוא שהבעלי לא יסתרוהו ועל פי' שצ' :
 וסרת חסידות הוא שיצניע אדם קוצין וחכמיותו וסאר
 כל דברי המזיק במקום שלא יבא סרס תקלהבגן שיטליכס
 לנהר או ישרפס :

התז

הכותל והאילן שהיו רעועי' ונפלו והזיקו
 וכו סעיף אחר :

א כותל ואילן שהן רעועין וההרוו בבעלים לסלקו כדי שלא
 יפלו ויזיקו ונחטו להם זמן ונפלו לאחר הזמן שנחטו להם
 והזיקו בין בשעת נפילה בין לאחר נפילה יש להם דין כור כן
 שהפקידו הבעלים בין שלא הפקידו שאין זה מפקיד נזקיו
 אחר נפילה אונס דפושע הוא כשהוא קצצו תוך הזמן שנחטו
 לו והוא ראוינן כשהזיקו בשעת נפילה שיש להן דין כור ולא
 אמרינן שיטלה דין אש כמו דאמרי' נביאפנו וסכיננו ומשאנו
 שנפלו קראש הנג ברוח מצויה דלא רמי לשכנו סכיננו ומשאנו
 שהנחין בראשנו ונפלו ברוח מצויה והזיקו דרך הילוכן
 דהנך נפלו ע' כח אחרים דהיינו הרוח והונו כמו אש שהזיק
 וסורף ולא מעצמו הוה אלא ע' כח אחר כגון הרוח או דברי'
 המינחים אילו אכל הכותל והאילן מחמת ריעות' של עצמן
 נפלו שלא היו יכולין לעמוד יותר ולכך דההירו הבר' לבעלים
 לסוהרן ואי מטוס דהולכין ומזיקין ואינן דומין לבור שהבור
 מזיקה במקומם לא גריעו כחכת זה וכ' ש' ריש לחייבו יותר
 בטכיל זה שאין יכולין לזהר כפניהם מס' כבור ואם לא
 התרו בו לסוהרן ונפל או שהתרו בו ונחטו לו זמן ונפל בתוך
 הזמן והזיקו ל' בשעת נפילה ל' לאחר נפילה כל זמן שלא
 נודע לבעלים שנפלו פשוטין דאנוס הוא וכן אפילו אם נודע
 להם שנפלו אם לא היה להם פנאי לסלקם נס כן אנוס הוא
 ופשוטים וכן אם הפקידים פשוטים אפי' היה להם פנאי לסלקו
 דה' ל' מפקיד נזקיו אחר נפילה אונס אבל אם לא הפקידים ונס
 היה להם פנאי לסלקם חייבים דה' ממונו שהזיק דהמניח
 כליו כר' במקום שיכולין להזיק חייב בעל הכלי לסלקו ואם
 לא סלקו פושע וחייב כנזקין . והוא דמהני התרו בו לחייבו
 דזיקא התרו בו ביה דין אבל אחר לא אף על פי שהתרו בו
 הביריו א' נו כלום והזמן שנחטו הוא לשליש יום ה' סהס
 אבל אם נראה לבית דין שהדבר נחוץ ויש לח' ש' שזיק פתאום
 אין נחטו לו זמן אלא כופין אותו לסלקו מיד וכל זה שבנעת
 מחתלה כראוי אבל אם לא כנאה כראוי ונפלה איהו דאפסד
 אנפסד וחייב לשלם אפילו הוה בשעת נפילה . ואם הוא
 חזר תחת הכותל ונגס להפילו היה חצונו וחייב אפילו
 בשעת נפילה :

התז כל דבר הזיק אין מוציאין אותו לר' וס'
 ז' סעיפים :

א לא יסקל אדם אבנים או דברי אחר לר' שלא יכשלו מי
 רבים ואין עושין חלל תחת ר' הולא כוונה ולא שיחזין
 ומעירות ויפ' על כיפת אבנים הזקה מאד עד שהעגלה טעונה
 פליאה אבנים יכולה להלוך על גביהן אסור שמא הפחת
 מלמטה שלא מדעתו וע' ד' דמקבל עליו כל הזיקות דאתין
 מחמתה אין רצונם של בני אדם לזיק ואח' לירד לדין על
 ממונ' . ויש אומרים דודאי הכי דינא מכל מקום כבר נהגו
 לעשו כבינן וסרפהו תחת חלל ר' וכן מוציאין זיון לר' ה' ודרך
 הכל למחול על כך הואיל וכן נהגו . ועוד שהרי דשחת
 חרכים הם של מוסלי העיר וכל מה שנחטו המוסלים רשנת
 אולינן לפי ענין הפנת' :

2 ואם פחת הראשון נפלו חייב על נזקי כולם כיצד
 כגון שהיה הראשון מוטל לרוחב הדרך ונתקל אחר
 בראשו ואחר ברגליו ואחר בבטנו הרי הוא חייב בנזקי כולם
 הוואיל והיה לו לעמוד ולא עמד ויש אומרים שאם הראשון
 מוטל לרוחב הדרך אינו חייב בנזקי שלישי שהיה לו לזוהר זה
 כשרא' השני שנפל והיכי משכחת דהראשון חייב בנזקי כולם
 כגון שהיה מוטל באלכסון שכיון שמוטל באלכסון כשנתקל
 הראשון בראשו והשני נתקל אחר כך ברגליו ובש' השלישי ולא
 רעה אותם שנים שנפלו אלא אחר מהם ואומר אולי בקרה הוא
 ולא ידע להזהר :

התז אימתי אדם רשאי להציא זבלים לר' וכו'
 ב' סעיפים :

א אין אדם רשאי להציא זבלו לרשות הרבים שלא בשעת
 הוצאת זבלים כדי להניחם שם אלא מיד כשיוציאם
 ויוליכם משם אבל בשעת הוצאת זבלים יש לו רשות להציאם
 את זבלו והגלגל לרשות הרבים ולצוברן כל שלשים יום כדי
 שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה לזבל בהם שדותיו
 שחנאי זה התנה יהושע כשכניסם לארץ ענחלים אותה
 שלא יקפידו על זה ואע' פ' כן אם הזיק תייב לשלם שלא נתן
 להם רשות להוציא אלא א"כ מטמנו שלא יזיק אחרים ואסור
 לאחר לזכו' כוונת זכיה בו אחר יט בו מכוס גלויש אומרים
 שאם הזיק לאחר שהזיק כל הקודם בזכיה :

ב ברא' כזבל ונפל שאין בו כל כך הזיק לרבים אבל חבן
 וקט' שחם מזיקים יותר לפי שהם ארוכים וגם מחליקין
 אדם ובהמה אין לורטו' להוציאם ואם הוציאם קנסוהו חכמי'
 שיהיו בהפקדו וכל הקודם בהן זכה ב' בעיקר ו' זמן והקט' בין
 כמה שהשכית דקנסוהו נופו משום שבהתהווא שזכה בהן
 מעצמו ולא טעל אבל אם בא לטאול' אם יש לו רשות לזכות
 בהן אין מורין לו כן בנוף' אבל בשבת צדונו ל' שישלנו ואם
 התרו בבעלים ולא סלקו מפקידו אותו לכל וכל זה לא אמרו
 אלא כשזכה בהם אחר לאחר שהשכיתו אבל אם זכה בהן קוד'
 שהשכיתו מפעיא כנס' אם קנסוהו אם לא ולא אפשיש' לזכות
 אם זכה בהן אחר אין מוציאין אותו מידו מפסק' . ולא כיון
 דכפיקא דרינא הוא אפי' תפשו מוציאין אותו מידו ראוי תפשיה
 מהני בספיקא דרינא ועל ס' ס' שצ' : ואף על פי שאמרנו
 שקנסוהו שיהיו בהפקר עדין הם ברשותו לענין שאם הזיק
 בהם אדם או בהמה הרי המוציא חייב לשלם :

התז הגודר גדרו בקוצים והזק בהן אחר והמצניע
 קוצים בכותל חבירו וכו' ג' סעיפים :

א המצניע את הקיץ והחוכיות אל הגודר גדרו בקוצים
 הפריחו אפי' מעט לרשות הרבים והזק בהן אחר חייב בנזקן
 לשלם נזק שלם ואם עשאו כצמצום בתוך רשותו ולא הפריחו
 כלל להזק רשו' הרבים אע' פ' שהן כסוכין לה פשור לפי שאין
 דרכו של בני אדם להרחיך כבתלים :

ב המצניע קוציו וחוכיותיו בתוך כותלו של חבירו ובכ' בעל
 הכותל וסתר כותלו ונפלו לר' והזיקו אם הכותל רעוע
 הוא המצניע חייב שכיון שראה המצניע שהכותל הוא רעוע
 ה' לאסוקי אדעתיה שמהל זה עומד לסוהרן וטמא הבעלים
 וסתרוהו ולא היה לו להניח' פה ואם הכותל בריא בעל הכותל
 חייב דה' לא מצנועיהו כשסת' כותלו ואם הזיק בטע' נפלה
 דא בעל הכותל חייב בכל ענין אפילו בכותל רעוע דהא כחו
 אזיק ואם נפל הכותל מצליו אם היה כריא שניהם פשוטים
 דאנוס הם ואם היה רעוע המצניע חייב מן הסעס שכתבתי
 ואם סתר איניש דעלפא הסותר חייב אף על פי שהוא רעוע

* • לבוש עיר שושן הלכות נזקי ממוץ • *

דכתיב יטלם המבעיר משמע שהוא עצמו הבעיר אלא ש'ט' אטו משום חציו חייבים לפיכך המדליק את האש בהוך שלן והלכה והזיק' כרוח מצויה הרי הוא כאילו יורה חץ ואם שרף אדם חייב מיתה על ידו ואם הזוק חייב כד' דברים יתר על הנזק דאיש בעמיתו כתיב וזה נמי איש בעמיתו הוא רכחו הוא ואי הא אטו משום מסונו לבדו כמו שיר וכו' וכן ורנל היה פטיר פארם ומד' דברים ברא' כשהאש ראוי להניע שם למקום שהזיק כשעה שהדליק אבל אם לא היה ראוי להניע שם כגון שהיה גדר ביניהם ונפל שלא מחמת האש אפילו אם היה איפשר לו לגודרה כבר כלו חציו ויש לו אדרין מסונו שהזיק אדם שאינו חייב אלא כנזק בלבד ופטור מד' דברים :

יח הניח לחכירו נחלה על לבו ונשרף פטור אפילו התרו בו שלא היה סבור שלא יסלקנו שאין דרך שיניה אד' עצמו לשרוף כדי שיהרג חבירו אבל אם הניח נחלה על כנפו של חבירו ולשרף חייב שזה אינו חושש לסלקה כיון שזה יהא חייב לשלם לו ועבדו כגופו שאם הניח לו נחלה על לבו פטור כשע' שיטתו בעצמו וסורו ככנפו • תולדות האש כבר אמרנו פ' צמים שהם אבנו וסכינו ומשאוי שהניחו בראש גנו ונפרו ברוח מצויה והזיקו דרך הילוכן חייב משו' אשו אבל אם נפלו ברוח שאינה מצויה פטור :

ג כתיב כי חצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או קמה ורשע ז'ל דהאי קרא מיותר הוא מדכתיב קוצי' וגדיש גילף כל דבר כשה הצד ונימא אי כתב רחמנא קוצים הא' קוצים הוא דחייב רחמנא משום דכתיב אש נבייהו ושכיה דפטע פירש דכתיב אש נבייהו שאין בני אדם מזוהרין בהם דלכך עומדין הילכך איבא לפיכך דפטע בהו וחייב אבל גדיש דלא שכיח אש נבייהו ולא שכיח דפטע ואיבא למיט' דאגוס הוא צימא לא חייבו רחמנא לכך כתב גדיש ואי כתב רחמנא גדיש הא' גדיש חייב רחמנא משום דהפסד מרובה הוא אבל קוצים דהפסד מועט הוא אימא לא חייבה ההורה לכך כתב רחמנא קוצים וא' כ' אם לא כתבה התורה רק אילו השני' היה סני דגילף מינייהו כל דבר ואם כן קמה למה ליתירצו ואמרו דכתיבה רחמנא לומר מה קמה בגלוי אף כל שבגלוי חייב לאפוקי טמון באש לא חייבה עליו הורה כיצד שאם הדליק גדיש חבירו אפילו היו טמונין בו מורינין וכלי בקר שדרך להטמין בגדיש פטור ולא אמרינן דהל' לאסוקי אדעתיה שהם טמונים בגדיש והוה המדליק פוסע לנבייהו דרחמנא פשריה שכל טמון ומ' אין גרויעם מהגדיש עצמו דחייב על כל הגדיש ורואין סקום שהכלים טמונין שם כאלו היה שם שעורין או חטין כפי מה שהוא הגדיש וכל נזקו ישלם לו מהו אחז' דלא פטרה ההורה טמון באש אלא במה שהוא משמעות פשיטו של קרא דכתיב כי חצא אש וגומר דמשמע שהצא האש מרשות בעליו ומצאה קוצים וגומר לפיכך אמר ברא' דפטור על טמון במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בשל חבירו אבל אם הדליק בתוך בשל חבירו חייב בדבר שדרנו להטמין בגדיש כגון מורינין וכלי הבקר דהל' לאסוקי אדעתיה כמו שנתבאר וגם במדליק בהוך שלו לא אמרינן דפטור אלא היבא דכלו לו חציו כגון שהיה גדר ביניהם וקל הנדר שביניהם שלא מחמת הדליקה והוה איפשר לו לגדור ולא נדר דאמרינן לעיל סעיף ג' שחייב אינו חייב אלא על דבר גלוי ולא על דבר טמון • אבל אם לא כלו ליה חציו כגון שנפל הנדר מחמת הדליקה אפילו הדליק בתוך שלו חייב אפילו על הטמון במה שדרנו להטמין בגדיש כגון מורינין וכלי הבקר וע'ל סי' צ' וכתיב חייב על כל דבר שהרי דרך בני אדם להניח בכיה כל כליהם וכל הציהם ולא עוד אלא שעשו חז' תקנה שעל כל מה שיטעון ג' ה' שהיה לו בכיה ישבע בנקיטות חפץ וישלם מן המדליק וכלבר שיטעון דברים שהוא אסוד בהם שהם שלו או שהו דגילף להפקד בירו וע'ל סי' צ' :

יד • המסאיל פקום להבירו להגדיש בו והגדיש והטמון בו כלום ועטה המסאיל אש בתוך שלו ויצאה והדליקה את הגדיש והכלים שבתוכה אינו משלם אלא דמי הגדיש בלבד דהא בשלו הדליק :

טו ואם השאילו פקום להגדיש ב' חטים והגדיש שעורין או להגדיש שעורין והגדיש חטין אצטנהגדיש חטין וחופן בשעורין או שהגדיש שעורין וחופן בחטים לעולם אינו משלם לו אלא דמי שעורין בלבד דסעי' רין והגדיש חטין אע"פ שראה חטין הרי לא קבל עליו אלא נשירות דשעורין והטין וחופן בשעורין אע"פ שנתן לו רשות לחטין יכול לומר לו לא ראיתי אלא שעורים לפיכך לא נזחרתי בהם :

טז אחד שרא' דליקה שמתקרבת לקמת חבירו והלך וכסה אותה הקמה אע"פ שגם לו הפסד שהיה עשה טמון וגם לו שנפטר המבעיר פטור מיני אדם דהא לא עשה כלום בידים וחייב בדיני שמים מיני דנרכא •

יז אש שחייבה עליו התורה אע"פ דמסונו הוא ויש לו דין מסונו שהזיק ק'ל דחייבו נ'כ' משום ש' הוא חציו חייב' רחמנא כלו כאילו יורה חץ כידו להזיק דכיון משמע באש דקרא דפתח הכתוב בנזקי מסונו דכתיב כי חצא אש משמע מעצמו ופיס' בגזקי גופו כל' דכתיבה קרא כאילו עשה ההזיק כגופו

ח יט כיצד נפרעין לניזקין מהמזיק ומיורשין וכו' ג' סעיפים :

א כתיב בנזיקין מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ומשמעות פסטיה דקרא משמע דהיאך דקא' שרים דהיינו המזיק וטלם מיטב שדהו שיש לו וכיון שאמרה התורה לתת לניזק מן המוטב שבנכסי המזיק אחז'ל דאי בעי הניזק מטלטלי צריך המזיק ליתן לו דכל סיד דמקרב לזוויטפי וניחאליה לניזק צריך ליתן לו והיינו פטלשלים דמטלטלי מיטב הוא דאי לא מזדבן כהאי מתא מזדבן במתא אחריתי מה שאין כן בקרקע לפיכך כשהביח דין נזקין להגבות לניזק מנכסי המזיק רואין אם יש לו מטלטלין אין יורדין לנכסיו למכור קרקעותיו אלא יתן לו פטלשלין ואם לא היו לו פטלשלין כלל או שלא היו לו מטלטלין כנגד כל הנזק נזכין השאר מן הקרקע מן המעולה שבנכסי המזיק דמיטב שדהו כתיב וכל זמן שימצא מטלטלין ואפילו סוכין אין נזקין לקרקע מיהו במטלטלי אפילו יש לו מטלטלי של כסף יכול לפרועו אפילו כסוכין במטלטלי כל סילי מיטב הוא וטמין אותו כמו שיכול למוכרן מיד וכמקומו • וכשמשלם לו מן הקרקע אפילו היחה זיבורית של מזיק טובה כעדיה של ניזק אינו מקבל מממ' הזיבורית אלא סגבין לו מעורית שבנכסי המזיק :

ב אם יש למזיק סני עירית אין הניזק יכול לומר לו תן לו מעורית פלוני אלא זה תלוי ברצון המזיק לתת לו איזה שירצה שיכול לומר זו חביבה עלי ואינו רוצה למכרה אבל אם המזיק חפץ ליתן לו עירית שבקש אלא שהיא עתה כוול וממתין עד שתתייקר ואומר אם תרצה אותה קח אותה מה שהיא עתידה להתייקר אין שומעין לו אלא ציון שגילה דעתו שאינו חפץ להעמידה לעצמו אלא דעתו למכרה גם כן צריך ליהנה לו כפי מה שהיא שיה עתה כן הוא לשתן המזיק והשלחן עורך ונראה לי שלא נאמרו דברים הללו אלא כשיש למזיק עירית ובינונית ואומר הניזק תן לי בינונית שפי פורחא אם המזיק רוצה להעמידה לעצמו יכול לומר בינונית זו חביבה עלי ואינו רוצה למכרה ואם גילה דעתו שרוצה למכרה רק שיאמר לניזק

אי שקלת עירית בדינך שקול ואם תרצה בנינות שקול ביוקר דלקציה בהא אמרינן כיון שגילה דעתו שאינו רוצ' להעמידה לעצמו צריך ליתנה לו כזולא דהשתא דכיון שהתורה ייפה כחו דניזק למשקל מעירית כזולא דהשתא כל שבן שיופה כחו בכנינוני למשקל כזולא דהשתא כיון שגלה דעתו שרוצ' לזכרה אבל כשגילה עירית אפ"ם גלה דעתו שאינו רוצ' להעמידה לעצמו אותה עירית שביקש הניזק אינו צריך ליתנה לו אלא כיוקרא דלקמיה או ישול הניזק את האחר כזולא דהשתא דמה שנא זה מכשיש לו כסף וסובין דאמר' בסעיף א' שיכול ליתן לו סובין מטום דמשלטלי כל מילי מיטב הוא ויכול ליתן לו איז' שירצה ה' הא שניהם היטב הן ויכול ליתן לו איז' שירצה ג' ולהתמסא שהטור גם רבינו יוסף ז"ל בשלחן ערוך לא דקדקו בזה וצ"ע :

ג מת המזיק קודם שיפיע מנכין לניזק מהמשלטין של היתומים שרשו מאביהם רק"ל האורנא מתקנת הנאונ' מטלטלי דיהמי משעבדי לבעל ח' והוא הדין לניזקין ואם לא הניח מטלטלים מנכין לו מזיבורית שנכנסים שהשח להם אביהם רק"ל דמהק' חכמים גם כן כל הכא ליפרע מנכמי יתומים לא יפרע אלא מהזיבורית :

הלכות החובל בחבירו

ת"ר החובל בחבירו חייב בחמשה דברים וכיצד משערינן אותה והמכויש בדברים ת"ח או ע"ה וכו' מ"ד סעיפים :

א אסיר לאדם שיכתב את חבירו ואם הכהו עובר בלאו ש' פניוסף להכיתו וכל מקום שנ' פן הוא לא תעשה ואם הקפידה התורה בהלאה רשע קו' בהכאת צדיק וחמרים יד על חבירו להכיתו אף על פי שלא הכהו נקרא רשע שנ' רשע למה תכה רעך למה תכית לא נאמר אלא למה תכה מטמע אע"פ שלא הכהו אלא שהרעים ידו עליו להכותו ואפ"ה קראו רשע ועל ס' הכ' סעיף י"ג ודן רבא איש לאשתו עיני בלבוש הבין ואראנן בס' ק"ד ו'א שיש חרס קדמוני באדם המכה לחבירו וצריך להתירו כדי לצרפו לפניו י' מיד שמקבל עליו לעשות דין סתירין לו אע"פ שאין המלכה סתרה ו' ומי שראה את חבירו עושה עבירה רשאי להכותו ולייסרו כדי להפרישו מן העבירה ואין צריך להביא לכ"ד מדכתיב הוכיח וכו' :

ב וכיון שיש בו בלאו המכה את חבירו מכה שאין בה הזיק שיה פיושה כיון שאין בו חייב ממון עכר על הלאו וליקון אותו ואפילו היכה עכר כנעני לוקה הוא דאחך הוא במצות שהרי חייב בכל המצו' שהנשים חייבין בהן והרי הוא כאשת ויפראלית להאכה :

ג אכל החיבל בחבירו סכ' שיש בה שיה פרוט' חייב בחמש' דברים כמו שיהבאר לפיכך אף ע"פ שעבר על הלאו אינו לוקה דק"ל שאין אדם נענש בטחום דהיינו לוקה ומשלים על ענין אחד דכרי רשעתו כתי' כדי רשעה אחת אתה סתיבו ואי אתה סתיבו סתי רשעותי' והחמשה דברי' שצריך לשטום נזק וצער ורפוי וסבת וכישת וכולהו ילפי' מקרצו נזק דכתיב כאשר יתן מום באדם כן יתן בו ורשינן קרא יתירה דמכרי כתיב כבר ואיש כי יתן מום בעמיחו כאשר עשה כן יעשה לו כן יתן בו למה לי אלא בא למר שאם עשה מום בחבירו לא נחזור ונעשה בזה ג' מום ממש כמשמעות פשטי' דקרא רבן יעשה לו אלא יתן בו ממון דבממין שייך לשון נתינ' מיד ליד ו'ה א"כ לכה החליל האי קרא כאשר יתן ומייתי כמום ממש איירי דבעי למיכתב כן יתן בו החליל ג' לומר כאשר יתן וגו' צער בכקום שיש נזק אע"פ שמשלם לו הנזק צריך לשלם

לו הצער ג' וילפ"ה מקרא יתירה דכתי' פצע תחה פצ' שהוא מיותר דהא כבר כתיב כויה ההת כויה שאין שם אלא צער וצריך ל'שלם לו וצ"כ פצע תחה פצע ט"כ אין שם אלא צער למה לי אלא בא לרבוה שי'שים צער אפ"כ במקום שכשי'ם נזק דרפוי במקום נזק דכתיב ורפא ירפא ולא כתיב רפא רפא או ירפא ירפא מאי ורפא ירפא לרבוה ליתן רפואה כמק סנזק דכל סינר לשון כה"ג ריבוי הוא / י'א קצריך ליתן לו גם כן חוספות הסונו' הצריכין לו בחוליו ממה שהיה אוכל כשהיה בריא והוא ג' ככלל ורפוי יחשב שבה במקום נזק שגם הוא בכלל נזק דילפינן ג' כמין יתן בו שהרי גם בזה הזיקו כמו שיהבאר בוסת דכתיב והחזיקה במבוטוין וקצתה את כפה ופיה שהיה ג' ממון רחמ' שביישה אותו ולמדוהו כג' ש' דנא' כצן לא תחום ונאמר להלן בעדים וזמין לא תחום מה להלן ממון אף כאן ממון / לפיכך החובל בחבירו הבריה בענין שיש כאן כל דחמט דכרי משלם כולן ואם אין בהאלא ארכ' מ'שים ארבע ועם שלשה שלפ' / ואם שנים שנים / ואם אחד אחד / כיצד קשע ידו או רג'ו או אצבע א' או שחפרו אחד ככל אבריו נותן לו כל החמשה דברים :

ה הכהו על דו צנה' וסופה לרזור או הכהו על עינו וסרדת וסופה לחזור אין כאן נזק ונותן לו שאר ארבע דברים :

ו הכהו על ראשו וצכה אין כאן נזק וסבת ונותן לו שאר השלשה דברים :

ז הכהו במקום שאינו נראה כגון על ברכיו ולא ראהו שום אדם אינו נותן לו אלא צער ורפוי :

ח הכהו במשכח שכירו או בשכס וכי'צ' כזה אין כאן אלא בוסת י'א שהוא חוקא במקום שיש רואין אבל אם אין כאן רואין אפ"כ בוסת אין :

ט כואו כשצד על צפדו במקום שאינו עושה הכורח ואינו מעכבו ממלאכה אינו נותן לו אלא צער דכתיב כויה תחה כויה וחוקא במקום שאין רואין אבר במקום שיש רואין חייב גם בבושת :

י השקהו סם או שסכו בסם סינהו למרא' עורו אינו משל' אלא רפוי בלבד שצריך שירפאהו שיחזור למראהו :

יא הכניסו נהדר וסגר דלה עליו וכשלו ממלאכה אינו נותן לו אלא שבת בלבד וחוקא הכניסו וסגר הדלת כעשה מעשה בגופו אבל אם היה כבר בחדר וסגר עליו הדלת שלא יוכל לצאת לא אלא הוי גרמא וסגר' סריני אדם :

יב גילה שער ראשו אינו נותן לו אלא בוסת שסופו לחזור סבו כסם עד שאין השער סופו לחזור חייב בכל הת' דברים שהרי הוא מצטער כן הסם ושנת כגון אם יוד' לרקף בראשו ולגדנד שער ראשו כריקורו ונמצא שכשלו ממלאכתו וכשת אין לך בשת גדול מזה שהקריחו :

יג אבל הבחסר את חבירו אבר שאינו חזר חייב בכל הת' דברים ואפ"כ הפיל את שיני חייב בכל שאי אפטר סילא וחלה כפיו טעה אחת ויש כאן קצת סבת ואע"פ שהשן אין לו רפואה כשצד השינים צריך רפואה :

יד אפילו לא חסרו אלא בשעורה סעור בשרו חייב בכל הת' דברים שהעור אינו חוזר כמו שהיה אלא נשאר בו ח' צלקה לפיכך החיבל בחבירו וקיע העור ויצא ממנו דם חייב בחמשה דברים פירש צלקת שחיתה המכה והורשם ניכר לעולם :

טו וכיצד משערינן החמשה דברים נזק אם חסרו אבר או חבל בו חכורה שאין סופה לחזור שמין אורו כאילו היה עבד נמכר בשוק כמה היה שיה קודם שחבל רג' וכמה נפתחו דפיו אחר החבל וכן יתן לו ושמן הגוק לכל אדם כפי מלאכתו כגון אם היה עבד לר' נזק 43

* לבוש עיר טושה הלכות חובל בחבירו * * לבוש עיר טושה הלכות חובל בחבירו *

שצריך שכל הנהיגה יוכל לאכול ויקח ודנים ועתה אינו יכול לאכול אלא בצום ותרנגולים גם הוא צריך לחת לו ככלל רפוי וכל זה שמין ביחד ונותן לו סיד ואין מחייבין אותו לחת דבה יום ביומו עד שיתרפא ואם שקב היה זה מתגלגל ומתנונה כחליו והלך וארך החליו וה' על מה שאמרוהו אינו מוסף לו פלום וכן אם הבריא אפי' מיד אין פוחחין לו ממה שאמרוהו וכן הרין בשבת שאומרין אותו ונותן לו מיד ודבר זה הקנ"ה שחקנה רבנן למזיק לטובתו שאם יתן לו שבתו ורפוי דבר ויום ביומו עד שיתרפא היה זה יכול להמשיך בחליו זמן רב יותר ממה שראוי והיה הפסד למזיק לפיכך תקנו שהם שאפירו אם הבריא לא יפחות שלא לתת דבריהם לשיעורים :

יג וכיון שדבר זה שאין להיביין אהנו לתת לו דבר יו"ב יום כל ימי פטרו חליו אינו אלא לתקנת המזיק אם אמר הכזיק אי אפשי כחקנה זו אלא אתן לו דמי שכתו ורפואתו דבר יום ביומו שמעין לו ואם אמר הכזיקן ושמעו לו ולא אמרוהו אלא נחן לו דמי ביומו ועלו בו צמחם סחמת המכ"א שנסחטה המכה אחר שחייבה חייב לרפואתו ולתת לו דמי שכתו עד שיתרפא גם כזה עליו בו צמחם שלא כחמת המכה אינו חייב לרפואתו ולא לתת לו דמי שכתו דמיש רחמנא וכו' ונבי שבת רק שכתו ונ"ל למעט עליו בו צמחם שלא כחמת המכה שאינו צריך לתת לו דמי שכתו וכיון דמיש קרא שבת ה"ה דרפוי שאינו צריך לתת לו כשעלו בו צמחם שלא כחמת המכה דשבת ורפוי הוקטו להדרי דכתוביק שבחזוהו ורפא ונזכר לומר כל מקום שתן לו שבת ניתן לו רפוי וכשאינו נוהגין לו שבת גם רפוי אינו ניתן לו :

ד הקשיבנטרא שלא כחמת המכה בעי קרא כרמיה כלימרי דכשעלו בו צמחם שלא כחמת המכה פשיטא דפטרוהו קרא דרק למה לו ותירצו מאי שלא כחמת המכה כנון שבער ער דברי הרפא ואכל דברים שקשים הם למכה לו הכניד עליו חליו אע"פ דראי מחמת המכה הוא נא שהרי אם לא היה המכה לא עלו בו צמחם מחמת אכילה זו אפי' הפטרוהו רחמנא שאין המכ"א רמה לו לבא אלא פשיעהו בעצמו שאכל מלשלא היה לו לאכול נרמה לו ושלא כחמת המכה קרינן ביה כ"א וצריך לשכור לו רופא שירפאנו ואם אמר לו החיבל אני בעצמי ארפאך אין שוב עין לו שיאמר לו הנחבל דמית עלי כצריה ארבא וכן אם אמר החובל יש לי רופא שירפאך בהנחם אין שומעין לו שיאמר הנחבל כשאין הרופא מצפה לקיבו' שכר אינו מעיין כל כך בענין החולי לפיכך צריך רופא אומן שמרפא כשכר :

בב ואם יאמר החובל אביא לך רופא מקמי דחוק שיקח שכר מעט יוכל הנחבל לומר לו רופא שהו' במקומו מדקדק ווהר שלא יפסיד המחמתו :

בג ואם יאמר הנחבל הן לי שכר הרופא ואני ארפא את עצמי אין שומעין לו שיכול החובל לומר לו שמי' לא תרפא עמך יפה וכשיראו כך רושם החבלה יאמרו אני חבלתי ויקראוני מזיק לעולם :

כד בישת כיצר מטערין הכל לפי הסבי' והמתכייש שיותר הוא נושט המתכייש מאדם סוולל מהמכייש מאיש נכבד וגם המתכייש לפי מה שבחזוהו גדול בושתו מרובה :

כה הקע באזנו והרשו פטור מדיני אדם דכיון שלא אהז בו כירו איהו דאבעית אנפשיה ואינו אלא נרמה מ"ס חייב בדיני שמים דקריב להיזק בידים הוא ובכלל נרמה הוא אבל אם אחזו וחקק באזנו וחי' או שהכהו באזנו וחרשו הרי הזיקו כמש כידים ונותן לו דמי כולו דכיון שנעשה חרש אינו ראוי לשום מלאכה לפיכך נוהגין לו דמי כולו אם אינו בעל אומניות ועם הוא בעל אומנות וראוי תדיין לאותו אומנות רואין כמה גפחתו דם ונותן לו ובלבד שלא יפסיד בשביל אומנותו ; ועל סעיף פ"ט :

נוקב מרגליות וקטע ידו הוא דבר מרובה יותר מקטע ידו של סתם עבר מיהו שומע זו דלפי מלאכתו היא דווקא להוסיף בשימתו כנון בשום קטע ידו של נוקב מרגליות כמו שאמרנו אבל אם היה שיכתי כפי מלאכתו נרעון אצלו משא' עבדים כנון שקטע רגלו של עבד נוקב מרגליו אם היו שמין אותו כפי מלאכתו היתה שומתו פחות משומת רגל של סתם עבר העומ' לטימוש ולעשות מה שיצוה רבו מפני שהעבד הנוקב מרגליות אין רבו מקפיד כל כך על חסרונו רגלו שראוי הוא למלאכתו ראשונה ואורכה יהיה יותר קבוע כמלאכתו לפיכך אין שמין אותו מה שנפחת שונו מחמת חסרונו רגלו אם היו מוכרין אותו לעבד ניקב מרגליות אלא שמין אותו כסתם עבד כאילו לא הוה נוקב מרגליות שאין סברה שיפסיד בשיבול אומנתו שהרי אם ירצה לא יעשה אומנות זה ויהיה בשאר כל אדם הנמכ' לכל מיני חסמיט :

טז צער כיצד אם קטע ידו אע"פ שכבר שמו לו את הנזק ונסתהם מידו עד שצריך להניח לקוטעה לו מ"ס היו יכולין לקוטעה לו באופן שלא היה לו כ"כ צער גדול לפיכך אומרין מי שנכתבה ידו למלכות לקוטעה בסיוף כמה היה רוצה ליתן שיחזקנה לו כסם בעניין שלא היה מצטער כ"כ ודמ"ס כאילו יתן לו על שצעריו אבל אין לשים כמו שנכתבת ידו למלכות יחיהכה בשם כמה ירצה ליקח שיחזקנה בסיוף שונו החומר למזיק שאין אדם לוקח ממנו הרבה כרו לקבל צער אבל זה כבר נצטער וכן היכא שכואו בשפור על ציפ"נו שאין שם אלא צער בלבד שמין נ"ב במי שחייב מלכו' ליבוות בשפור על ציפורנו כמה היה נוהג שלא ימוהו להנצל כן הצער :

עז שבת כיצד מסערין אותו אם לא חסרו אבר אבל חלה ונפ"ל למשכב או שצבתה ידו וסופו לחזור ניתן לו דמי שכתו שבכל יום ויום כפועל בטל של אותה מלאכה לבטל מינה רהיניו שרואין כמה היה רוצה ליקח והיה יושב וכטל וזה תלוי כפי מה שרוא' מלאכתו שיש מלאכה כבדה ושכרה מעט שהיה לוקח מעט שיטב בטל ויש מלאכה קלה ושכרה הרבה וצריכין לתת לו הרבה שיטב בטל ואם חסרו אבר והרי כבר נתן לו נזק שהוא דמי האבר כנון אם קטע ידו כבר נתן לו מה שט"פחות כחמת שאינו יכול לעשות מלאכה ב' דו אבל ראוי הוא עדיין לכשתרפא לטמור קישואין והרי כל משך ימי חליו אינו יכול לשכור אפי' קישואין לפיכך נוהגין לו כל ימי מטך חליו בכל יום ויום כמו שנתחנן לשומר קישואין וכן אם שבר רגלו אהז עדיין ראוי לשמור קישואין לכשתרפא אע"פ שהוא חגר לפיכך נוהגין לו כל משך ימי חליו כמו שנתחנן לשומר קישואין ואם שבר שני רגליו אינו ראוי לשמו' קישואין אפי' לכשתרפא דמי קישואין צריך לילך לכל צד לטמור לכל הצדדין אבל ראוי הוא לייטב במקום אחד לשמור הפתח אם לא היה נופל למשכב לפיכך נוהגין לו כל ימי חליו כמו שנתחנן לשמו' הפתח סימא את עינו עדיין היא רגלי למלאכתו ראשונה סימא שתי עיניו אינו ראוי אפי' אחר שיתרפא אלא לשחזן כיהיים וכן יתן לו כל משך ימי חליו וכל זה מירי בסתם בני אדם שאינם בני אומנות אבל אם הוא בעל מלאכה שמין אותו לאותה מלאכה שיכול לעשות אחר שיתרפא כנון אם הוא סלמ'ה נוקת וקטע את ידו ושכר את רגלו אפי' לאחר שיתרפא הוא ראוי למלאכתו וכן אם הוא נוקב מרגליות ושכר את רגלו אע"פ כן לכשתרפא הוא ראוי למלאכתו ולמה א"כ ישנון לו בימי חליו כאילו הוא שומר קישואין אלא ניתן לו כפי אותה מלאכה שיכול לעשות אם לא היה חולה ובטל הימנה :

יח ריפוי כיצד משערין אימדין בכמה ימים הוא ראוי להתרפאות מחליו זה וכבר נכתבו בסעיף ג' דהוספות מזני :

לבוש עיר שושן הלכות חובל בחבירו

א לא הזיק אלא מחמת משקלו קאינו מחודד כלל אומדין אותו כשאר אברים :

ב הזויק אהן ולאחר שיצא מהחתי ידו הוציא הלה את ראשו מן החלוק וקבירה והזיקו פטור מכולם שנוצצא את רעהו פרט למצוצא את עצמו :

ג מי שדרכו שחבל בעצמו אפי' שאינו רשאי אם אחרים חבלו בו חייבים ולא יפטרו בטענה שהרו דרכו של זה להחבול בעצמו :

ד המבעית את חבירו אף על פי שחלה מן הגחד פטוח פריני אדם והייב בדיני שמים והוא שלא נגע בו כגון שצעק לו מאחורו או שנראה לו באפילה עד שהבעיתו וכיוצא בהלכה אם צעק לו באזנו וחרשו פטור מדיני אדם והוי כדיני שמים אחריו וקעקע לו באזנו וחרשו או שנגע בו והרפו בשעת שהבעיה או סאחו בכגדו חייב בתשלומין וע"י סעיף כה :

ה אם הנחבל אנס נחרשתי אונסמי עיני ואיני רואה ואינו שומע אינו נאצל שאין אנו מכירין הדבר ושמיא יערים ואינו נופל הנזק עד שיבדוק זמן טרובה והיה כוהוק שאנך פאור עינו או נהרש ואה"כ ישרים זה :

ו המבייש את הערום פטור טכיון שאין מקפיד לילך ערום בפני בני אדם אינו כר בושה ואפי' ביישו בבית המרחץ שהכל עומדים עם עומי פטור מן שיני' מהבייש זה מזה לילך ערום אינם בני בושה סם י"פ דודאי מי שבייש את חבירו כשהוא ערום או למי שהוא ערום בבית המרחץ כשאר דברים כגון שפגרו או רקק בו חייב בכנישת והא דקאמרי בנמרא הסבייש את הערים או מי שהוא כבי' הארהץ פטור ה"ק המבייש את חבירו בערפופות שמלחו והערים בבית המרחץ פטור דלאו הכי בני אדם עוקרי' שם ערומים אבל האכלה שלא בבית המרחץ אפי' נשבה כי הרוח והנבי' בגדו ונראה לערו' ובא אחר והוסיף בהפסטה חייב בכנישת ומ' אין בושה של זה מריבה גמ' המבייש את שאינו ערום כלל וכן אם הנביה בגדו לירד לנהר או שעלה מנהר וביישו חייב ומ' אינו כל כך בושת כמו שבייש הסר כש :

ז ליה ביישו כשהוא ישן ומה מתוך שנתו ולא הרגיש בכנישתו ככעיא בנמרא אם הטעם החייבה הורה בבפת ששום כיסופא דידיו הוא כלומר מפני שהוא ככלם וחפו פניו חייבתו והבא הא לא נודע לו מעולם שנכלם וא"כ פטור המבייש או שטום בושה משפחתו חייבתו התורה והבא גם כן הא איכא בושה שפפחה וחייב ולא איפשיטא לפיכ' אין נוכח אורו ואם הפשו יורשו אין מוציאם מידם מספק ויא' שהוא פטור אפילו תפשו מוציאין מידם :

ח ישן שבייש פטור שאין חייבים בבשת אלא כשמיזין לבייש דהבי' משמע קרא דהתחיקה במבושיו שפכוונת לביישו :

ט לו המבייש את השושה פטור שאינו נכלם ואינו מצטער כשכביישים אורו שאינו מרגיש בדבר אבל המבייש את החרש הוא מרגיש בכנישתו ונכלם ומצטער בכך וכן המבייש את הקטן הנכלם כשביישין אותו חייב ונר ועבר נ' כ' כשרגל הם דרעהו במצות הם והמבייש אותם חייב ש' אינו הוכה המבייש את הקטן למבייש את הגדול ולא המבייש את הגדול לפיכ' כן חורין ולא המבייש את החרש למבייש שפקת :

י לח רקק בנופו של חבירו חייב אבל כגדו של חבירו אין שביישו בדברים פטור מ' יס' ל'כ' בכל מק' ויכול ז' ל' לנדוד כפי כה שיראו דלפעמים יש יוחר כושט כדברי' מכות של חבלה כדנתיבי יש בושה כמדקרה חרב ואין לך דבר נוול כלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חבירו יא' שפגרו את המבייש עד שיפייס את המברש ויא' שפגרו אורו מכה מרדות

כ כי סיטא את עינו ולא אמדוהו וקטע את ידו ולא אמדוהו ושכר את רגלו ולא אמדוהו ואח"כ חרשו הואיל ולא אמדוהו בין כל נזק ונזק נוהן לו דמי כולו כפי מה שיאמרוהו בפעם אחת ואם אמרוהו לכל נזק ונזק ואח"כ חרשו מבעיא בנמרא מ' אמרי' כיון דאמרוהו כל חדא והרא בעי למיהב ליה או דילמא כיון דלא שלים יהיב דמי כוליה כפי מה ש' אמדוהו בבת אחת אחר שחרשו דדין הוא שנותן לו דמי כולו ונשא בתיקו ולענין נזק ושבת אין חילוק בין חד אומדנא ובין אומדנא דכל אבר ואבר לגר שהרי בכל סומ' טמין כמה נחסנו דמי' בשביל אורו אבר עד שיצטרפו כל איבריו יחד וגם שבת שבין הכאה להכאה פשיטא שנותן לו כי עדין היה ראוי למלאכה אם היה נתרפא כל זמן שלא חרשו ואין חילוק אלא לענין צער ורפויי ובושת של כל מכה ופכה בפני עצמ' אלא שיהיה ועלו כשישמו כל סכומכה בפני עצמ' שיעלו כשישמו כאילו עשאו כולו כאחד ואין ביניהם אלא דבר מעט וזהו דמבעי ליה אם נותן לו כשומת כל מכה ומכ' בפני עצמה או כשישם כאלו עשאו כולן כאחד אבל כגון שבת כשנעשו כולם וצריך לתת לו דמי כולו כשחרשו אפי' חילק מונע אין ביניה' בשומת כולם יחד או בשומת אבר ואבר בפני עצמו דכיון דנותן לו דמי כולו מחמת שחרשו כפי' דקטליה דמי וכאי שבת טיך כאן וכיון שנשא כתיקו אין נזקין ממנו אלא דמי אומר כול' בבת אחת ואם חפש הניזק כד' שומת כל אבר ואבר ושומת דמי כולו אין מוציאין ממנו כדי' כל ספיקא דממונא דהמעה וזהו דעת הרמב"ם וכבר כתבנו לעיל סי' שפ"ה דכל מה שהוא ספיקא דדינא לא מהני הפי' ומוציאין מידו :

כא כיסבית דין מנבין לנחבל ארבע דברים אין נוהנין בהם שים זמן לחובל ברא בארבע דברים שיש בהם חסרון פסון לנחבל כגון נזק ורפויי ושבת אבל אם לא חסרוטמין אלא שביישו נוהנין לו זמן כיון שלא חסרו מנין וזה' במקום שיש צעק לבדו כמו שכתבנו לעיל סעיף ט' אבל במקום שיש דבר אחר מזה' דברים עם הכנישת או אם הצער כיון ששכין אותו דבר מיד ונותן לו שמתן לו נ"כ הבושת והצער מיד ונותן לו כל :

כב כתיב בהורג אדם כאבן אשר ימות אה הכהו ואשר יסות משמע שאומדין אותו האבן אם הוא כדי שימת בו אז חייב הרוצח מיתה ואם לאו פטור ואמר' חז"ל כשם שיש אומד למיתה כך יש אומד לניזקין ודרשוהו מכותיב באגרוף ואול' מה אגרוף מיוחד לעד ולעדי' עד פתי יגיע כח הזיקו אף כל דבר צריך שיה' ידוע לעדה ולעדים שיאמרו אותו הרב' עד מה יגיע הזיקו לפיכך מי שהכה את חבירו בצרור קטן שאין בו כדי להזיק או בקיסם של עין קטן וחבל בו גבלה שאין חפץ זוראוי לעשוהה הרוי זה פטור שנאמר באבן או באגרוף דבר שראוי להזיק אבל חייב הוא בבשת בלבד רבושה אין צריך אומר שאפי' רקק בנופו של חבירו חייב בושה לפיכך צריך קין העדים לירע כמה הזיק ופביאין התצץ שהזיק כי לבית דין עד שאומדין אותו ורגין עליו ואם אבר ההפץ ועמר החובל לא היה בו כדי להזיק והנחבל אומר היה בו כדי להזיק ישבע ו הנחבל וישול דהקנה הוא שתקנו חכמים לניזקין שישבו וישול כמו שנהבאר לעיל סימן צ' :

כג וכרזל אינו צריך אומד שאפילו מחס קשנה ראוייה הוא להמית ואין צריך לופל להזיק שכן כהוב נכירוצח ואם בכלי ברזל הכהו וימת רוצח הוא וגומר ולא כתיב כאן אשר ימות בו כמו שנא' כאותה פרטה בשאר דברים שהמית בהם באבן אשר ימות בה בכלי עץ אשר ימות בו וגומר מפני' שגלו וידוע לפני הקב"ה שהברזל ממת בכל שהוא אפי' שחט קטנה לפיכך לא נתנה בתורה שיעור לכתוב בו אשר ימות בו' מה דרוקא אם הוא בעין מחס שהיא חדה אבל אם

לבגש עיר שושן הלבנה אנאה חובל בחבירו

מ כרא במכובד אבל עי' שהוא מכונה ואינו מקפיד בכל אלו הדברים וכיוצא בהן אינו נוטל אלא כפי מה שראו הדיונים שראוי לישול *

מ כיצד מנבין האירנא אילמהחבלו והקנפות כבר נתבאר בסעיף א' :

תבא

המבייש חבירו שלא בכונה והחובל בחבירו שלא בכונה וכו' ד' סעיפים :

א כבר אמרנו שלא חייב התורה בכש'אלא כשםכוין לביישו דומי' דוהחזיק'במכושיו והמבייש חבירו שלא בכונ' פטור לפיכך ישן שכיוש פטור שהרי לא נהכיון לכך ומכאן אמרו הקובל על חבירו ששסרו או שננבג לו וכיוצא בזה אע"פ שלא יוכל לבררו עליו מ"מ פטור הוא דהא לא כיון לביישו :

ב והמכוין לבייש את הקטן ובייש את הגדול נותן לנדול דמי בושתו של קטן דהא לבשת קטן היה מכיון החתורה חייב לשלם בושת מה שהיה מהכוין לו וכן אם נתכוין לבייש את העבד וכישי את בן חורין נותן לבן חורין דמי בושתו של עבד דהא ס"מ לדמי בושת עבד היה מכיון וכך ישלם :

ג ורוקא בושת אינו חייב אלא במתכוין מרכתיב והחזק בו' אבל צער ורפיו ושבת חייב אפי' שלא בכונה ובלב' שלא יהא אנוס אלא סונג קרוב למזיד דוקא דמי וריבון אנשים דהתם קרוב לכזוד הוא ושם בפרשת' חייב רפיו ושבת וה"ה צער ובשת אבל בנזק חייב אפילו אנוס וילפיני לה מיתורא דקרא דכתיב פצע חתח פצע ולא פצע בפצע אלא בא רבות לחייבו על הניזק בין שנג בין סזיר בין אונ' בין רצון לפי' אמרו אר' מועד לעול' בין שנג בין פ' בין ער בין ישן :

ד כדא' שישן חיי' כשיטנו שניהם כפ'ד ונתהפך אח' מהם על חבירו והזיקו או קרע בגדיו שהיה לו לכל א' לעשות לו ענין אזהרה קודם שנשחק בשניה שלא יבא להזיק את חבירו ואין זה אנוס גמור אבל אם היה אחר' וישן ונא' חבירו ושבב' גצירו אם הזיק זה שבא באחרונ' את הראשון חייב אבל אם הראשון היה קופצור שזה האנוס גדול הוא דמה ידע שיכש' וישלם אפילו מ'רע לזהה וכן אם הניח אחד כליו בצד אחר שישי' ונתהפך' ונ' עליהם ושבב' פטור שזה שהניחה בצד פשע' כמה שהיה צדו והוא אינו גמור הוא שלא ידע כלל לזהה וכן ה"ה בכל אנוס נרוד כזה שפטור הסזיק :

ה אנוס שנתאבק' ונא' חבירו והפיל האחד את חבירו לארץ ונפיל עליו ונא' אה' ע' פטור ואע"ג דאמר' אדם מועד לעולם אפילו אנוס כ'הא אמרו' היכא דהוי אנוס גמור פטור וה"ג כיון שהתאבקו זה עם זה סדעת שניה' הזיקו זה את זה שלא בכונ' והוי כמו אנוס גמור כ' הדבר ידוע כששניהם מתאבקין יחד עוקר כוונתם שיפ' א' את חבירו ואי אפשר לאדם לצמצ' ולכוין שיפילהו בנהה ולא יזיק כי בכל כחם הם מתאבקין ועוד' כיון שכל אחד מהם מכיון להפיל חבירו ודאי מחלו זה לזה כל מה שיוק וארעתא דהכא אבקין יחד :

ו ככל מקום שחובל בחבירו בכונה חייב בה דברים אפילו נכנס חבירו לרשותו שלא ברשות וחבל בו והוציא חייב דנהי טיש לו רשות להוציא אין לו לחבל בו אבל אם הוא מסרב בו ואינו רוצה לצאת יש אומרים זיש לו רשות אפילו לחבל בו כדי להוציאו וכן מי שיש לו מסרת וחושש שיגנוב לו שיוכל להוציאו קודם זמנו של שכירותו ואם מסרב יכול להכותו עד שיצא דהבי' אמרינן בעבד עברי' שכלו ימיו ורכנ' מסירהכו לצאת וחבל בו הרב בעבד ועשה בו חבורה פניין שהוא פטור תלמוד' לומר לא תקחו כופר לסוב וגו' ודרשינן בית לא תקחו כופר לשב פירט מי שדניו להיות שב אל משפחתו ואינו רוצה לא תקחו לצרכו שום סמון בשביל חבלתו ושפע מינה שהרשות ניתנה לאדם להיות שורר בביתו להוציא

והמוציא שם רע על חבירו אף על שהוא כיוש דברים עונשו גדול המקנשר את חבירו ואם' לו אני אינו מומר או איני גמור או איני עבריין ואע"פ שלא דבר יותר הרי זה כאילו אמר אבל אתה מומר ואתה מסור או אתה עבריין ויש לו דין ככולן כאילו אמרו בפ' והאומר לחבירו הרי אתה עושה כמו סמור או אתה כממז'א' שאינו כלום י'א' סאם אומ' אתה כממז' הרי זה כאילו קראו ממז' אבל אם או' לו אתה סמור כמו ממז' עד שתכר' דבר כך וכך או כיוצא בזה שהשיל הנאו בדבר אינו כלום האומר לחבירו פטור עדות אתה י'א' שיוכל לתרץ דבריו ולומר שפטור ששם קורבה קא' זאין זה ביוש ויש חולקין' המדבר רע על שכני עפר צריך לקבל עליו הענין ותשובה ועונש ממון כפי דאות' כ'ד' ואם הם קבירים בסמך לו חייב לילך על קבריהם ולקשט מהם כחילה ואם הם רחוקים יש שם שלוחו שילך על קבר ויבקש מחילה כשבילו ואם תבעוהו שבייש והוא כופר אם הוא ביוש של שכני עפ' ישילו חרם בכה' על עדות ודוקא משום כבוד הסתי' התירו שהם קבלו עונש' שהרו אבל מחמת כיושים של אחרים לא התירו מ"מ הכל לפי דאות' הדיין ועל ס' פ'ד סעיף כ'ה הקורא לחבירו שהוא רשע בן צדיק וקראו רשע בן רשע וכן אם הוא מלשין וקראו מלשין בן מלשין פטור שכן מציינו בקראי' שקורא רשע בן רשע אף ע"פ שהאב היה צדיק הקורא לחבירו עב' או מסור אם הוא אמת' פטור' אבל אם לא יוכל לבר' דבריו אע"ג שיכרר ששמע כך מאחר' שכבר דברוהו עליו אינו נפטור בכך שאע"פ ששמע כך מאחר' שמת שקרו ולא היה לו להוציא דבהם על פיהם בי' הם עצמם חייבים בעונש :

לפ' אע"פ שהמכיי' חבירו דבריו סן הדין אינו בר' תשלומין ס"מ עין גדול הוא ואין המחרך וסנדף לעם ופביישן שלא שוטה רשע וגם רוח ואמרו חכמים הראשונים' כל המלביין פני חבירו שהוא אדם כשר מישראל ברבים אין להזיק לע' הב' והרי הוא כאילו שופך דמי' דהא אזיל סומקו ואתי חיוור' והכונ' שם רע על חבירו ונמז' ק' רוצ' זה לפייסו וזה אינו רוצ' לקבלו אע"פ שכבר אחז' לו אליה המוחל אכזרי כו' בהוצאת שם רע אין אימור בדבר ואין צריך למחול לו ויכול לנטר לו אזהרה כדכתב' טעמא כלבוש החור בהלכות יב' ס' ה"ר סעיף א' :

מ דין המכיי' ת' כדברים נהבא' בע' ס' ס' סעיף ג' :

טא יש הכאות רבות שיש בהן צער ובזיון מעט ואין בהן נזק ופסקו להן חכמים דמים קצובים שכל המכה את חבירו הבאה אחת מהן ישלם אותו המסון שקצבו לה וכללו באחת קצבת הקנס שראוי לקנוס אותו המכה ואמר שיתן הצער ק' והבושת והרפיו והשבת בין צריך לרפוא' בין אינו צריך לרפואה לעולם כזה הוא משלם ואילו הן' הבעש בחבירו כרגל' שהוא בזיון גדול אמרו שישלם ה' סלעים הכהו בארכובתו אינו ננאי' כ' משלם ג' סלעים קכ' אצבעותיו כמו אונ' אגודה והכהו בידו כך כשהיא אגודה יש כאן ננאי' וגם סכה בתזיק משלם י' סלעים תקע את חבירו בכפו משלם סלע שטרו על פניו הוא ננאי' גדול' וצער משלם ג' סלעים שטרו באחוריו ידו משלם ק' סלעים וכן אם צרם באזנו או תלש בשערותו רקק והגיע בו הדוק משלם מא' סלעים וכזה הוא משלם על כל מעשה ומעשה מהן כיצד כנון שבעש בחבירו ר' בעישו אפילו אחר זו משלם ד' פעמים ה' סלעים ואם שטרו על פניו שתי סטירו משלם כ' פעמים ג' סלעים וכן ככולן י'א' שאלו הדמים הקצובים אינן אלא בשביל הבושת והצער מפני שב' הדברים האילו ישנם ברוב ה'זק' שאדם עושה לחבירו אבל אם יש רפוי ושבת הכל לפי העניין כי בזה לא שייך לעשות קצב' טעמים הם רב מצוד ויש ללכת בכל כיוצא בזה' אח' המנהג :

סב כל הסלעים שאמרנו בשיעורים הנזכרים אינן סלעים צור' אלא סלעי' מדינ' שאין בו כסף אלא שמיני' שבכסף צור' והם ג' מעין שכל מעה יש בו משקל' וישעיר' בכסף ארוף

* לבוש עיר שושן הלכות חובל בחבירו * דף

אפה חייב שיש לנו לפרש דבריו דבתיב קאמר הן כלומר והיאם אני אומר לך דבר זה שתיפטר והרי אין אדם מוחל בו ולכך חייב החובל אבל אם אמר לו בפ' ע"מ לפטור פטור יג שנים שחבלו זה בזה אם חבל אחד בחבירו ויהיה משה שחבל בו הוא משלם לו כמתר נזק שלם והווקא שההחילו שניהם כאחד או לאחר שחבל זה בחבירו חזר נס הוא מיר וחבל בו אבל אם האחר התחיל ועמד השני כנגדו כדי להציל את עצמו השני פטור שיש רשות לכל אדם להציל את עצמו אפילו שיחבול בחבירו שהרי אפילו אחרים חייבים להצילו וכדכתיב לא תעמוד על דם רעך כ"ש הוא עצמו וכן הדין לענין גידופין וביוש"ה המתחיל ראוי לקנוס והשני פטור ומילאו בחבלה צריך אומדן אם היה יכול להציל עצמו בחבלת פועטת והוא חבל בו הרבה חייב מידי דהוה איהו יכול להציל עצמו באחד מאבריו והרגו והוקא ענין חבלה שמשלם לו ד' דברים והוי כאדם המזיק כשנגא אבל פטור על הבושה דהא לא כיון לבייש לכן חסמה את חכירו וחבירו קראו ממזר פטור שנ' והיה כיהם לבכוננו' וכן אם קרא אחד לחבירו נגב והוא אומר לו אתה מכונן כממזר או אפי' קראו ממזר ממש פטור מהאי טעמא דהויה כיהם לבכוננו' וכן הדין באדם הרואה א' מישראל מכה חבירו ואינו יכול להצילו אם לא שיכת המכה אף על פי שאינו מכהו סכת נפש יכול הרואה להכות את המכה לאפרושים מאיסורה וכמו שעשה ראשונה אדון הנביאים ע"ה וכן מי שעושה דבר עבירה ויש לו בוח להכותו לאפרושו מאיסורא רשאי להכותו ולויתרו כדי לאפרושי מאיסורא ואין צריך להביאו לבית דין וכענין שנאמר הוכיח

להוציא מביתו מי שירצ' ואפי' ע"חבלה אם לא יוכל להוציאו באופן אחר :
ז נכנס לחצר חבירו שלא ברשות ולא ידע ב"ה שנכנס והזיקה ב"ה שלא ככוונתו פטור כמו שאמרנו שכל איש שורר בביתו ואין צריך לזהר שלא יזיק בביתו לאחריו שיכנסו שלא ברשות ואם הזיק ב"ה חייב כיון שנכנס שלא ברשות ודווקא כשלא ידע בו ב"ה ולא ראהו שנכנס אבל אם ראהו פטור שהיה לו לזהר ואיהו דאזיק אנפשיה .
ח היו שניהם ברשו' והזיקו זה מזה פטורין שכיון ששניהם ברשות היה לכל אחד לזהר מחבירו שלא יזיק מסנו' וכן הדין אם שניהם שלא ברשות והזיקו זה מזה שפטורין כיון שהניזק שלא ברשות נכנס איהו דאזיק אנפשיה אבל הזיקו זה את זה ככוונה בין שניהם ברשות בין שניהם שלא ברשות חייבים ועל ס' ט"ח :
ט המבקע עצים ברשות הרבים ופרח עין מהם והזיק ברשות היחיד או שבקע ברשות היחיד והזיק, ברשות הרבים או ברשות היחיד אחר או שנכנס לחנותו של נגר בין ברשות בין שלא ברשות ונתזה בקעת מחמת ירי הנגר וספחה לו על פניו חייב בד' דברים ופטור מן הבשת כמו שכבר אפרנו פעמים דעל הבושת אינו חייב עד שיהא מתכוין :
י היה אבן פוגעת לו בחיקו בין הכיר בה ושפחה בין לא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה מחיקו והזיקה פטור מד' דברים דשכח' כו' לאו פשיעה הוא וכ"ש לא הכיר בה מעולם דאנוס הוא אבל בנזק חייב אע"פ שהוא אנוס דאדם מועד לעולם כל' וכן הדין אם נתכוין לזרוק שתים זרק ארבע או ד' זרק ח' והזיק או שהזיק כשהוא יושן פטור' סג' דברים וחייב בנזק :

יד שנים שחבלו באחד באחד שניהם חייבים ומשלמים כיניהם היה האחד מתכוין והשני לא כיון השני פטור מבושת :

יא מי שנפל מן הגג כרוח מצוייה חייב בד' דברים דשונג קרוב למיד הוא שלא היה לו לעלות לגג שאין לו סעקה כיון שיכול ליפול כרוח מצוייה ופטור מבשת הואיל ולא כיון ואם נתהפך דרך נפילתו כדי שיפול על האר' להנחתו כדי שלא חבט בקרקע חייב גם על הבושת שכל המתכוין להזיק אע"פ שלא נתכוין לבייש חייב בכשת דהא ס"מ כיון לעשות מעשה זה ואם נפל כרוח שאינה מצוייה אינו חייב אלא בנזק אע"פ שהוא אנוס :

חבב צריך החובל לפייס האנחבל שימחול לו וכו' ב' סעיפים :

א החובל בחבירו אף על פי שנתון לו ה' דברים אינו מתכפר לו מן הצער והבשת שביישו עד שיפייסנו שימחול לו שנ' ועתה השב אשת האיש ויתפלל בעדך כל' השב לו אשתו ופייסהו על עצמו ובושתו שהיה לו על ידך ויתפלל בעדך ואז יתכפל לך וזולת זה לא תכופ' עונך וכשיפייסנו אסור לנהכל להיות אכזרי מלמחול לו וכל שהו' אכזרי מלמחול אין זה מדרך זרע ישראל אלא כיון שבקש מסנו החובל נתחנן לו פעם ראשונה ושנייה ויודע שהוא טב מחטאו וניחם מרעהו ימחול לו וכל המסמהר למחול הרי זה משובח ורוב חכמים נוחה הימנו שכן עשה אברהם אע"ה שנ' ויתפלל ואברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך ועיין בלבוש דחבלת ס' חר"ו :

יב הזורק אבן ולאחר שיצא האבן סתחת ידו הוציא הלה את ראשו וקבלה פטור מד' דברית דאנוס הוא שלא ידע שיצא זה ראשו אבל חייב בנזק אע"פ דאנוס הוא דהתורה רבחה בנזק אנוס כרצון כמו שאמרנו לעיל וי"א דפטור לגמרי ואפילו שנתק דאף על נב דשאר אונס חייב בנזק הכא פטרו' דחמנא דכתבה גבי גלות ומצא פרש למציא את עצמו וס"ל דגזירה הכתוב הוא דמעטו לגמרי אפילו' מנזק * המזיק לאשתו כחשמיש המטה חייב בד' דברים דקירוב לפשיעה הוא דאף על נב דאית ליה רשות לשמש ה' לעיוני ופטור מבשת דהא לא כיון להזיק האימר לחבירו קטע את ידי או סמא את עיני אפילו אמר לו ע"מ שאחה פטור אפ"ה חייב בכל' הה' דברים דאף על נב דאמר לו תהא פטור לא היה לו לזה לסמוך על דבריו דהדבר ידוע שאין אדם מוחל על ראשי אברים שלו לקוטעין לו ואף על פי שאמר לו כן שיהא פטור' הוי כמו מחילה בטעות שסבור היח לשבול ואינו יכול לשבול וי"א שאם הגחכל אמר לו בפירושו ע"מ שתיפטר ודאי שפטור אלא מה שאמרנו במרא שחייב לא מיירי שאמר לו בפ' ע"מ שתיפטר אלא שמתוך שמשמעות לשונו משמע שאמר פטור לא שפטור החובל בכך דמסתמא לא היתה כוונתו לפוטרו משמעם שאין אדם מוחל על ראשי אברים שלו כיצד אמר לו הגחכל קטע ידי סמא את עיני סתם וסמא איהו החובל אתה אומר לי כן ע"מ שתיפטר והשיב לו הגחכל הן אע"פ שמשמע לשונו נראה כפי שאמר הן בניתוחא דמשמע שנתון לו רשות ע"מ שתיפטר

ב דין נחבל נשבע ונוקל נחבאר בסומן צ' :

חבג גנף אשה ויצאו ילדיה וביעד שמין דמי ולדות וכו' ד' סעיפים :

א הגונף את האשה הרה ויצאו ילדיה אע"פ שלא נתכוין אליה חייב לשלם דמי וולדותי לבעל שכן כתיב וכו' ויצאו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאה ילדיה ולא יהיה אסון עונש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפלילים . הרי מדכתיב הוי נצו וגו' משמע שלא כווננו לאשת אלא נצו וכווננו להבות זה את זה ונגפו אשה וגו' כשלא יהיה אסון באשה שאין כאן חיוב מיתה עונש יענש כמזמן מחס' הולדות לפי'תן עונש המזמן כאשר ישית עליו בעל האשה ונאמר כל' :

הוא מוחל על ראשי אברים שלו כיצד אמר לו הגחכל קטע ידי סמא את עיני סתם וסמא איהו החובל אתה אומר לי כן ע"מ שתיפטר והשיב לו הגחכל הן אע"פ שמשמע לשונו נראה כפי שאמר הן בניתוחא דמשמע שנתון לו רשות ע"מ שתיפטר

* לבוש עיר שושן * הלכות חובל בחבירו *

הכר החובל באמו או החובל בניו או החובל בחבירו בשבת וביו"ט סעיפים

א החובל באמו ואמו ולא הוציא מהם דם חייב בה' דברים ולא קיים לו בדרבה מיניה כיון שלא הוציא דם אבל אם הוציא מהם דם חייב מיתה דכתיב מכה אביו ואמו מות ימות לפיכך פטור מן ההשלושין אפי' הוא שונג מרתני דבי חזק' התנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה פיי' כתיב מכה נפש בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת הרי הוקשו להדדי וילפו להו מהדדי מה פכה בהמה לא חלקת בה בין שונג לפטור לפטורו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא החלוק בו בין שונג לבזיר לחיובו ממון אלא לפטורו ממון פיי' מה מכה בהמה לעולם משלם ואפי' בשונג כדאמרין אדם פועל לעולם אף מכה אדם ופשיעה קרא מהשלושין דכתיב יומת ולא ישלם לעולם פטור ואפי' בשונג תימאיל ובסודי שייכה מיתה לפיכך לא יק' וכן לבזיר ולא הוציא לו קין סכסרו ולא יפעה לו מורסא שמא יבא לרוצא ממנו וכן נהבאר כל זה בלבוש ע"ז ס' רכ"א :

ב החובל בחבירו בשבת פטור מתשלומין אפי' הוא שונג כיון שיש בו פשיעה ב' אבל החובל בחבירו ביום הכפורים אפי' כמד' דחייב ר' טלם לו הוציא ולא קאי במיתה ואיג' דאי לאתרו כיה מסוס י"ה הוי ביה מלקות ואיכא למ' דכ' הויכ דאיכא מלקות וממון מקרי קלי ומפני לא משלם טאני החובר וכפייס ריבבה התורה שהחובל בחבירו אע"פ שהתרו בו יטלים ממון דכתיב בן נתנו בהו והיינו דבר שיש בו נתינה שהוא ממון דכתיב לעיל ואע"ג דסתם חובל עבר בלאו דפני ויסיף להכיהו ויחייב מלקות לפיכך אמרינן בכל החובל אפי' בכקום שיש בו שאר מלקות קגון הכא ישלם ככזו :

ג החובל בעבד כעני שלו פטור והוא נפו קניו לו וחבל שלו חכלו בו אחרים נזק וצער ובזושה ושבת לארזן וריפוי יתרפא בו העבד ואם אמדו וז' להתרפאות לשלש ימים ונתן לו החובל הריכוי לשלש ימים כבו סאמ' וז' ולעשה לו כס חריף ותרפא לו למני ימי אותו היתרון הוא לארזן אע"פ שהעבד מצטרף יותר ע"ד כס חריף הכל הוא לארזן :

ד מי שה' הצאו עבד וחציו בן זורין שהכירו אדם או שנתנו סור נהבאר מטפשו בלבוש ע"ז ס' רס"ו סעיף ס"ב :

ה עבדי שצא רחוקים מתחת יד רבו אלא שעדיין צריך ג' שיחזור להתירו בכת חורין והנש שיחזור לא הניע עדיין לירו וזכלו בו אחרים פטורים שהעבד אינו יכול להוציא מהם לעצמו כיון שעדיין לא נמר שיחורו והארזן אינו יכול להוציא מהם כיון שאין לו בו עור סוס קניו"א שכותבין הרשאה זה וזה ועיבין אותו :

ו החובל בעבד עבדו שלו חייב בד' דברים נזק וצער ריפוי וכוסת דעכר עבדו אין נפוקנו לו אבל שבת אין צריך לתקן לעבד דהא טובת סמלאכה ואם חכלו בו אחרים הצנזר והבשת והדיפוי יתנו לעבד והנזק והשכר ילקח בהם קרקע והרכ אובל הפירות דהא אותו האבר שנקטע היה משועבד לרב לפיכך אובל הפירות ממנו בעד מה ששוכת סלאכתו וכשצא לחירו ילקח העבד קרקע עמו ו"א דשבת גדולה דהיינו נזק שהוא דמי ידו ילקח בה' קרקע והנש יצבל הפירות שהרי הוא כפסיד ע"י קטיעת ידו מה שיש בין שאר מלאכו לשמירת קישואין אחר שיתרפא יבלו' שהרי אפי' אחר שיתרפא אם לא נקטעה ידו היה ראוי לעשות לו שאר מלאכות ועכשו לא יוכל לעשות לו מלאכה רק לשמור קישואין לכך כל זמן שהו' עבד ילקח בנזק זה קרקע ויאכל הרב הפירות וכשיוצא לחירות ישלנו עמו והרי יצא בדמי ידו משלם אבל שבת קשנה דהיינו שצריך ליתן לו בל יט' מסך החולי סכר כאילו היה שומר קישואין ששוכת ממנו זה הוא נלוו לרבו שהרי רבו שפסיק

כל דמי וולדות זכחה התורף לבעל אבל הנזק וצער הוא של האשה וכיצד מטערין דמי וולדות שמיין את האשה כקנה היהת יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה אם היהת יולדהו בלא נגיפה וכוהנים לבעל ואם מה הבעל נותנין ליורשיו ואם נגיפה אחר מיתה הבעל נותנין אף דמי הולדות לאשה לבעל זכחה ליה דחמנא דמי וולדות ולא ליורשיו דכתיב בעל האשה ופ"ה א' ב' ג' א' איתיה לבעל זכחה ליה דחמנא דמי וולדות ליהתיה לבעל לא זכחה דחמנא דמי וולדות לשום אדם ולדירה נמי לא ליתוב לאו הכי היא דמי היכי דאשכחן דוכי קרא לבעל דמי וולדות מדכתיב בעל האשה ה' אשכחן דוכה לה מדכתיב ויצאו ילדיה ולא כתי' ויצאו הילדים ועל כרחק אית לן לאוקפא בשבטל בה לאחר מיתה כעלה דכתיב בעלה דידיה הו' וציעקא דמסביר הוא דכשלא בטחכל בה בחיי הבעל זכה הנעל מיר דמי וולדות אע"פ שלא נכה וכיון שמת מוריש ליורשיו אבל כשהחבל בה אחר מיתה הבעל היאך בעל זה מוריש ליורשיו דבר שרא ברשותו הולך על כרחק של האשה דם דקרינהו קרא ילדיה ו"א דנותן ליורשיו רבל מאי דאית ליה לאיניש מוריש לבניו ואפילו אינו ברשותו וקרא ילדיהו לאו דקדוק הוא דאוריהו דקרא לשיכר הכי איש ובניו אשה וילדיה ונזק וצער כיון ש' כן מטערין כמה נפחתה ונחשה האשה יותר במה שילדה ל' הנגיפה משתיחה יולדה כדרכה בלא נגיפה וזו של האשה וסבת וריפוי רואין אם צריכה ריפוי או אם צריכה להחבטל יותר משאם היהת יולדת כדרכה ואם אינה צריכה ריפוי ולא להחבטל יותר פטור ובשבת אם הוא בכקום סמך לה ב' חלקים ולו חלק א' ואם הוא בלוי לה חלק א' ולו ב' חלקים ועל בלבוש הבין וארגמן ס' פ"ג :

ז היהת נשואה לגר וחבל בה בחיי הגר נותן דמי וולדות לגר שהרי הוא כעלה מה הגר פטור דכיון שחבל בה בחייה הגר נהחייב לגר וכיון שמת הגר נהרי אק' לו יורשים וכל נפשו הפקר השוכה בהן איהו מן הגר ואם חבל בה לאחר מיתה הגר למאנז' כבינן לע"ז דכ' אין לה בעל זכי לה דחמנא דמי ולד' ה' נ' נותן לאשה דלדירה זכי לה דחמנא ולי"א דלעיל דלא דייקו וילדיה ולא זכו דחמנא כלובין שאין לה בעל ולא יורשיו בעל פטור החובל לגבירי שדמי ולדות ולמי יתן :

ח היהת שפחה או גייה בשעת הריון וכשע' לנגיפה נשהחרה או נהייתה הרי היא כאין לה בעל דבשפחה גייה לא שייך למימר בעל האשה דבעורה שפחה או גייה הרי אין להן קידושין ואע"ג דאמר' גמרא התורה זכר הולדות לבעל ואק' בא עליה בזנות ה' באשה שיש לו כה קידושין הא לאו הכי לא זכ' באילו אין ולד' זה קרוי בנו לכל דבר וכ' שנסהחרה' או נתגייהה טמון לו בה שום קרבת אישות ואין לו דמי וולדות אלא דמי וולדות שלה לפי הדעת הראשון דלעיל ולפי ה"א הוא פטור לגמרי :

ט חנוף את האשה ויצאו ילדיה ומח' אע"פ שהוא שונג הרי זה פטור מן התשלומין ואינו משלם כלום שג' ולא יהיה אסון ענוש יענוש ומשבע ה' אם היה אסון שיש כאן חייב מיתה לנזוף לא יענוש כמסין ולא חלק הכרוב בין שונג לפטור דכבר שיש בו מיתה כ' לפטור מן התשלומין הואיל וקיים ליה כדרכה מיניה אי לא הוה שונג כמו שהבאר בסיפן הסמיך סעיף א' בד'א בשנתכוין לאשה אבל אם נחכוין לחבירו ונגף את האשה אע"פ שמת הואיל והיתה המיתה בלא כוונה הרי זה כדבר שאין בו מיתה כ' דנחכוין להרונ אח זה והרנא זה פטור ומשלם דמי וולדות ו"א דאפילו לא נחכוין לאשה פטור מתשלומין ששים דס'ל נחכוין להרונ את זה והרנ זה חייב והרי יש כאן חייב מיתה כ' כנגיפה זו ופטור מן התשלומין וזת תלוי בפלוגת' דחנאי דילפי לה מקראי ואין באן מקומו להאריך :

לבוש עיר שושן חלבות חובל בהבירו רח

זה כל ימי חוליו וכן עיקר החובל בבתו הקטנה או שחבלו בה אחרים צער ובשת וריפוי הוא שלה ואפילו עשו לה סם חרוף שמהרה להתרפאות הסותר הוא שלה 'שלא זכתה התורה לאב בבתו קטנה בפסוק כנעוריה בית אביה שפירושו כל שבח נעורים לאביה אלא מה שפחתה בדמיה כגון נזק אבל צער ובשת וריפוי לא מצינו שזכתה לו לפיכך נזק שפחתה בדמיה בשביל החבלה כגון שפצעו כפניה ואילו בא האב לקרשה או למוכרה היו נפחתין דמיה בשביל החבלה אז הוא של אב ואם אינו פוחדתה בדמיה כגון שאין החבלה כפניה אז הכל לעצמה ושבת י'א שאם הוא סמוכה על שלהן האב הרי הוא של האב שהרי מעשה ידיו הוא שאין ביון שהיא סמוכה על שלהן והשבת הוא במקום מעשה ידיו ויש אומרים אם חבלו בה אחרים אפילו היא סמוכה על שלהן האב השבת לעצמה בדמידי ראיה מעלמא לא קפיד לקחתו אעפ"י שהוא סמוכה על שלהן אבל אם חבל בה הוא פטור ואם אינ' סמוכה על שלהן אפילו חבל בה הוא חייב ליתן לה גם השבת מיהו אם יש בשבת מותר על מזונותיה הרי של אב ובכלל שבת נעורים הוא :

אשה שחבלה בעלה אם יש בחבלה כרי הכתובה המכרנה לבעלה ונפרעו בה רמי' החבלה ולא חיישין כיון שאין לה כתובה תהא קלה בעיניו להוציאה ולגרשה שאף אם לא המכרנה לו כשביל חיוב כתובהה לא ימנע מלהוציאה שהרי אינו צריך ליתן לה 'כתובהה כיון שחייבת לו בעד החבלה כנגד כתובהה אבל אם כתובהה מרובה מהחבלה אין אדם יס' למוכרה לו שלא תהא קלה בעיניו להוציאה שאלמלא המכה לא היה מוציאה כיון שכתובהה מרובה מהחבלה ורואין אם כתובהה מרובה שכתובה דאורייתא תעמידנה על כתובה דאורייתא ותמכור המותר והפר עהחבלה מהמותר ואם אינה יתירה על כתובה דאורייתא לא תמכור כלל שהרי אסור לאדם להשהות עם אשתו אפי' ש' אחת בלא כתובה אלא אם רצה הבעל' כותב עליה שטר בדמי החבלה אן מגרשה ונטל מכתובהה את הראוי לה :

יא דין אשת איש שחבלו בה אחרים או בעלה נתבאר בלבוש הבוץ וארמזן ס' פ"ג :

תבה חייב ליתות כ'ד היאך דנין אותם בזמן הזה וכו' ח' סעיפים :

ז החיבל בבניו או אחרים שחבלו בהן אם אינן סמוכין על שולחן אביהם הכל הוא שלהם בין הם גדולים בין הם קטני' ואם הם גדולי' נותנין להם הכל מיד ואם הם קטני' ילקח בהן קרקע והם אוכלין הפירות דלא ליכליא קרנא עד שיגדלו ויעטובה הם מה שירצו וי'א שקונין בהן ס'ת עד שיגדלו ואם יצאו סמוכין על שולחן אביהם אם חבל בהם הוא פטור בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים דמסתמא האב שחובל בבנו אונס יש בובר ואע"ג אדם מועד לעולם הואיל וסמוכין על שולחן מסתמא מחלי ליה ואם אחרים חבלו בהם גדולי' יהן להם מיד קטנים ילקחו בהם ס'ת או קרקע והואיל וסמוכי' על שולחן הוא אוכל הפירות עד שיגדלו וי'א אפילו סמוכין על שולחן וחבל בהן הוא אינו פטור אלא משבת אבל בשאר רברים חייב ודינו בהם כאילו חבלו בהן אחרים :

א כבר ידעתה דמצוה עשה מן התורה לדין דיני נפשות בחייבי מיתות כ'ד ושיגלה הרוצח לערי מקלט אבל עכשיו בזמן הזה אין בדינו להלקוהו או להנלותו או להורגו או אפילו לחבשו מ'מ מה שיש בדינו לעשות מצוה עלינו לעשותה והוא שמנרין אותו ומחרימין אותו ומבריזין אותו מכל קדושת ישראל וכל זה מצוה הדין שאין בדינו להורגו כדנינו אבל אם רואין כ'ד שהא צורך שעה ומיגדר מילתא יכולין לענוש ככל מה שירצו שיש כח בידם לעשות כמו שנתבאר לעיל ס' כ' ב'א בדינו נפשות שצריכין כ'ד ועדים בדין כזה אין דנין עכשיו אבל בדין הנהרגין בלא כ'ד דנין גם עהה כמו שיבאר ואלו הן הרודף אחר חברו להורגו מצוה על הרואה אותו שרודף שיהרגנו כדי להציל את הנרדף ודבר זה ילפינן לה מקרא והכי ילפי לה כתיב גבי נערה המאורסה כי צעקה הנערה המאורסה ואין מושיע לה משמע

ה הח' גל כתיש שושה וקטן חייב והם שחבלו באחרים פטורים אעפ"י שנתפקח החרש ונשפחה השט' והגדיל חקטן אינם חייבים לשלם כיון שכשעה שחבלו בהם לא היו בני דעת לאו בני חיובא ניחאו :

הא יש מושיע לה יכול להושיע לה בכל מה שיכול ואפי' להרוג את הרודף אחריה לאונסה וכתב באו"ח פרישה גבי הנערה המאורסה כי באשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הרב הזה ודרטור' ל וכי מה למדנו מרוצה על הנערה המאורסה כל'מרקאמר קרא אין לנערה חטא משגשג מות כי באשר יקום ונו' משמע שבא ללמד מרוצה כי היכי דההם אונס כשיר הג' היא פטורה ואיזה אונס איבא גבי רוצח דשייך לומר כשם דהתם פטור הג' פטור ויתרצו הרי זה בא ללמד דין על הנערה ונמצא למד כלומר שכתב בכאן כדי ללמד רוצח מנערה המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להצילה מן העבדות בנפשו של הרודף אחריה לאנס' כדילפינן מואין משיע לה אף רוצח ניתן להציל בנפשו פ' כשהוא רואה אחד רודף כרי להציל את הנרדף וכיון דברואה תלוי הדבר משמע כל' כי שרואהו יכול להורגו מיד אפי' בלא התראה בעדים לכיכר אפי' אם הרודף הוא קטן שרודף אחר קטן אחר להורגו אע"ג דלאו בר קבולי התראה הוא מיתר להריג את הרודף הקטן ימ'ס בין גדול בין קטן צריך להתוודע בינו לבינו ולומר לו ישראל הוא זה אל הדרגתו ודע שאם ההרגה יהרגך הוא עונשו רודף ואינו מקבל אזהרה כיון דעדין הוא הרף כל ישראל מצוים להורגו כדי להציל הנרדף כ'א שיכול הרואה להרוג הרודף אע"פ שעדין לא הריג כשאין יכול לכונן להציל את הנרדף אלא הורג את הרודף אבל אם יכול להצילו באחד מאבריו אקור להורגו וילפינן לה מקרא דכתיב כי ינצו אנשים יחדיו ונפנו אשה ונו' ואמר חול' דהא' ינצו בנצות שבמיתה הכתוב מדבר פירש שהם מריבין ומתכווין להורג זה

ט עכד ואשה החיבל בהם חייב והם שחבלו באחרים פטורי' מפני שאין להם משה לשלם שהרי כל מה שיש להם הוא של הבעל או הרב ואם נתגרשד האשה ונשהחרר העבד חייבים לשלם לפיכך שמיין כ'ד כל הה' דברים וכו' חייב ונתהנין ליד הנחבל ולכשתיהו להם נכסים משלמין ואם יש לאשה נכסי' מלוג או נכסי צאן ברזל כיפין אותה למיכרה בשבות הנאה פירושו שאם תהא'מן או התגרשד שיקחם הלוקח ואם תמות ישארו לבעל שיורשה ואותו מזבח הנאה שקבלה בהן תתנה לנחבל אבל לא חייובה למכור כתובהה לשלם לנחבל ושעמא משאם דק'ל המוכר שטר חייב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואם תמכור כתובהה בשבות הנאה הרי נרמי תמחול כהכותב לבעלה דכל לגבי בעלה ודאי מחלה לפיכך אם נכוף א'תה למוכרה לא תחרי' אחרת' כי דינא בכדי הוא דהא לא יקונה ואי משום שמא ימצא אחרים שיקנ' דלא אסיקו אדעתא שמא תמחול א"כ מפסדינן לקונה בידים ואין לכ'ד לעשות כן ואם נכוף א'תה למוכרה לנחבל שמא לא תמחול כיון דכל לגבי בעלה ודאי מחלה הרי זה נמי אשרוחי בי דינא בכדי ולא מטרחינן ואי לא סתכת מאן דוכין מינה גם נכסי מלוג וצאן ברזל בשבות הנאה וקא בעו נחבל למיזבן מינה בשבות הנאה כייפינן לה לזבונה ליה נכסי' מלוג בחלוחיה וכן כהלוחיה ואי הויא שובת הנאה טפי מחבליה או מהלוחתו לא מחייב נן ליה למיתב מיריהשתא אלא עד שעתא דקניא נפשה :

* לבוש עיר שושן הלכות חובל בחבירו * ד

ב מצות עשה לעשות אדם מִצְוַת לָנוּ שְׂנוֹעֵשִׂיחַ מֵעֻקְוֹ לִגְדָּךְ וְלֹא תִשִּׂים דַּפִּים בְּכִיתוֹךְ כִּי יִפּוֹל הַנוּפֵל מִמֶּנּוּ וְהוּל שִׁוְיָהּ בֵּית דִּירָה שִׁכְנֵי אֲדָם מְצוּיִין שָׁם וְיֵשׁ לְחֹשֶׁכַּן יִפּוּא הַנוּפֵל אֲבָל בֵּית אוֹצְרוֹת וּבֵית הַבֶּקֶר וְכִי יִצְבְּהוּ אֵינּוּ זָקוּק לוֹ :

ג כֹּל בֵּית שְׂאִין בּוֹ דְאִמּוֹת עַל אַרְבַּע אֲמוּת פְּטוּר מִמַּעֲקֵת שְׂאִינּוּ רֵצוּי לְדִירָה מִחֲסַת קוּטְנּוֹ :

ד בֵּית שֶׁל שְׁנֵי שׁוֹתְפִין חַיִּיכִים בְּמַעֲקֵה אֶעֱנֶה דַּחֲבִיב גִּנְךְ וְפִזְהִיךְ שֶׁהֵם לְשׁוֹן יְחִיד מִ'מֶּ כִּיּוֹן שְׂאֵמֶר הַחֶהוּב כִּי יִפּוֹל הַנוּפֵל מִמֶּנּוּ דְלֹא תֵלֵה הַחֲתוּכֹ אֲלֵא בְנוּפֵל אֵינִי חִלּוּק כְּבַעַל הַבֵּית אִם הוּא אַחֵר אוֹ שְׁנַיִם אִם כֵּן לְמָה נֶאֱמַר גִּנְךְ לְמַעֲוֵטִי בְּתֵי כְנֻסוֹת וּבְתֵי פִרְשׁוֹת לְפִי שְׂאִינֵה עֲשׂוּיִין לְדִירָה :

ה זֵהָה רְשׁוֹת הַרְבִּים גְּבוּהָ מִגֶּנּוּ אֵינּוּ זָקוּק לְמַעֲקֵה שְׂנוֹ כִּי יִפּוֹל מִמֶּנּוּ וְאֵינִי אֲדָם נּוּפֵל מִמֶּסָּה לְמַעֲלָה :

ו גּוּבַהּ הַמַּעֲקֵה לֹא יִהְיֶה בְּפִחוֹת מַעֲשֵׂרָה טַפְחִים כְּדִי שֶׁלֹּא יִפּוֹל מִמֶּנּוּ הַגּוּפֵל וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת הַמַּחֲצִיחַ חוֹקֵה כְּדִי שִׁישַׁעַן אִיִּם עֲלֵיהָ וְלֹא הַפּוֹל :

ז כֹּל זָמֵן שֶׁמְנִית גִּנּוּ בְּלֹא מַעֲקֵה בִּטְלֵל פְּצוֹ עֲשֵׂה וְגַם עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה שְׂנוֹ לֹא תִשִּׂים רַפִּים בְּכִיתוֹךְ :

ח אַחֵר הַגֶּנּוּ וְאֶחָד כֹּל רַבֵּר שִׁישׁ בּוֹ שִׁכְנֵת וְרֵאיוּ שִׁיכֵשֶׁר כּוֹ אֲדָם וְיִמּוֹת כְּנוֹן טְרוּהָה לּוֹ בְּאֵר כַּחֲצִירוֹ בִּין שִׁישׁ בּוֹ מִים בִּין שְׂאִין בּוֹ מִים חַיִּיב לַעֲשׂוֹת חוֹלִיא גְבוּהָ עֲשֵׂרָה טַפְחִים אוֹ לַעֲשׂוֹת לֵה כִּיסוֹי כְּדִי שֶׁלֹּא יִפּוֹל מֵהָ אֲדָם וְיִמּוֹת :

ט וְכֵן כֹּל מְכַשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ שִׁכְנֵת נִפְשׁוֹת מִצּוֹת עֲשֵׂה מֵהַחֲסִירוֹ וְלִהְשֵׁמֶר מִמֶּנּוּ וְלִהְזַהֵר כְּדִבְרֵי יִפֵּה יִפֵּה שֶׁנֶּאֱמַר הַשֹּׁמֵר לְךְ וְסִמּוֹר נִפְשְׁךְ וְגוֹמֵר וְאִם לֹא חֲסִיר וְהִנִּיחַ הַמְכַשׁוֹלוֹת הַמְכַיִּים לִירֵי שִׁכְנֵה בִּישׁל מִצּוֹת עֲשֵׂה וְעֵבֵר בְּלֹא תִשִּׂי וְגוֹ' :

י הַרְבֵּה דְבָרִים אֲסִרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי שִׁישׁ כֵּהֵם שִׁכְנֵת נִפְשׁוֹת וְהֵם בְּכֹלל הַשֹּׁמֵר לְךְ וְשִׁמֵּר נִפְשְׁךְ וְגוֹמֵר וְקִצְהֵם נִהְבָּאֵרוּ בְּלוּשׁ לְז' סִימָן ק"ו וְעוֹד יִשְׁרָבִים אַחֲרֵים וְאֵילוֹ הֵן לֹא יִנִּיחַ אֲדָם פִּיּוֹ עַל הַסִּילוֹן הַמַּקְלָה וְיִשְׁתַּהּ וְכֵן לֹא יִשְׁתַּהּ בְּלִילָה מִהַנְּדָרוֹת וְהַאֲנָמִים שֶׁמֵּא יִבֵּל עֲלוּקָה וְהוּא אֵינּוּ חוֹאֵה וְעֵינֵי בְּלוּשׁ עַל סִימָן ק"ו :

יא כֹּל הַעוֹבֵר עַל דְּבָרִים אֵילוֹ וְכִיּוֹצֵא כֵּהֵם וְאֹמֵר הִרִינִי מִסְכָּן בְּעַצְמִי וְמֵה לְאַחֲרֵים עָלֵי בִּכְךְ אוֹ אֵינִי פִקְפִיד בְּכֶךְ מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת טְרָדוֹת שֶׁהִרִיעַ עֵבֵר עַל אִיסוֹר דְּאוֹרֵייתָא דְכֶהוּב הַשֹּׁמֵר לְךְ וְשׁוֹמֵר נִפְשְׁךְ יִגְוֹ וְהִזְהָר כֵּהֵם חָבֵא עָלֵיו בְּרַכַּת טוֹב וְיִקְבַּל טוֹב מִטּוֹב :

גְּנִיךְ וְאֵי אֵמָן :

לְכִירֵשׁ סוּלָם כְּבוֹר שֶׁהִיָּה יוֹכֵל לַעֲלִית יִקְרִי אִיסְלַק אֶת הַסוּלָם וְיִאֲמַר הִרִינִי טְרוֹד לְהוֹרִיד בְּנֵי מֵן הַגֶּנּוּ וְאַחֲזִירֶנּוּ לְךְ וְכִיּוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵילוֹ שִׁיכְכֵה שֶׁלֹּא יוֹכֵל לַעֲלוֹת אֲבָל הַגּוֹיִם שְׂאִין כִּינֵינוּ וְכִינֵם מִלְּהַמָּה וְרוּעִים בְּהִלָּה דְקָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּמַקּוֹם שֶׁהִשְׁוֹת הֵם סְלִי יִשְׂרָאֵל וְפָרְעִין בְּשׁוֹדוֹתֵיהֶם וְגוֹזִילִים אוֹתָהּ וְכִיּוֹצֵא בָהֶם שְׁעוֹבִים עֲבִירוֹת חֲסִיד אֶף עַל פִּי שְׁעוֹשִׂין מִשׁוֹם הַנֶּאֱמָר מִשׁוֹם חֲסִדוֹת הַמִּסּוֹן כְּנוֹן הַרוּעִים שְׁרוּעִים בְּשִׁכְרֵי כִּיּוֹן שְׁעוֹשִׂין כֵּן חֲסִיד הִרִי אֵילוֹ אֵינִי מִסְכָּכִין מִיתָתָן אֲבָל אִם בָּאוּ לִירֵי שִׁכְנֵה כְּנוֹן שְׂרָאָה אַחַד מֵהֶם שֶׁנִּפְלַל לִיּוֹם אֵינִי מְצִילִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךְ וְהָאֵי לֹא רֵעֶךְ הוּא כְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּישְׂרָאֵל כְּעַל עֲבִירוֹת וְהוּא עוֹמֵר בְּרַשְׁעוֹ לְ וְטוֹנָה בְּאִילוֹתָהּ חֲסִיד כְּנוֹן דוּעָה כְּמָה דְקָה שֶׁפָּקְרוּ בְּגוֹל וְהֵם הוֹלְכִים בְּאִילוֹתָם אֲבָל יִשְׂרָאֵל כְּעַל עֲבִירוֹת שְׂאִינּוּ עוֹמֵר בְּרַשְׁעוֹ חֲסִיד אֲלֵא עוֹשֵׂה עֲבִירוֹת לְהַנֵּאֵה עַצְמוֹ כְּנוֹן אוֹכֵל נְבִילוֹת לְחִיטָבוֹן וְאִם יֵשׁ הִיתֵר לְפָנָיו לֹא שְׂבִיק הַתִּירָה וְאֹכֵל אִיסוּרָה הִרִי זֶה מַצּוּהָ לְהַצִּילוֹ וְאִיסוּרָה לַעֲמֹד עַל דַּמוֹ רֵעִידִין רֵעֶךְ הוּא וְשֶׁמֵּא יַעֲשֶׂה חֲשׁוּבָה אוֹ כְּעַל הַגְּמוּל הַשֶּׁלֶם יִתְיַשְׁלַם עוֹנְשׁוֹ בְּבֹא עָתוֹ וְעַל בְּלוּשׁ עַל סִימָן ק"ח :

תָּבוּ חַיִּיב אֲדָם לְהַצִּיל אֶת חֲבִירוֹ בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמַמּוֹנוֹ וְכֵן מִצּוֹת עֲשֵׂה לְהִיסֵר כֹּל מְכַשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ שִׁכְנֵת נִפְשׁוֹת וְעֲשִׂית מַעֲלָה לְגִנּוּ וְבוֹ יֵאָסְעִיפִים :

א הַרוּאָה אֶת חֲבִירוֹ טוֹבֵעַ בֵּים אוֹ לַסְטִים בְּאֵין עָלָיו אוֹ חִיָּה רַעָה כְּמָה עָלָיו וְיִכּוֹל לְהַצִּילוֹ הוֹ כְּעַצְמוֹ אוֹ שִׁישְׁכוֹר אַחֲרֵים הַצִּיל וְלֹא הַצִּיל אוֹ שִׁשְׁמַע גּוֹיִם אוֹ מוֹסִרִים מִחֲשָׁבִים עָלָיו רַעָה אוֹ מוֹמֵנִים לֹא פָח וְלֹא גִילָה אוֹזֵן חֲבִירוֹ וְהוֹדִיעֵנו אוֹ טִרְדַּע כְּנוֹי אוֹ כְּאִנֵּם שְׁחָא כְּהוֹקוּבַל עַל חֲבִירוֹ וְיִכּוֹל לְפִיִּסוֹ בְּגִלְרָה חֲבִירוֹ וְלִהְסִיר הַשִּׁטְנָה שֶׁבְּלָבוֹ וְלֹא פִיִּסוֹ וְכֹל כִּיּוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵת עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךְ וְהָא דְאִסְרִינֵן שְׂצוּרִיךְ אֶפְיָן שִׁישְׁכוֹר אַחֲרֵי לְהַצִּיל וְאִם לֹא הַצִּיל עוֹבֵר מִשׁוֹם לֹא תַעֲמֹד וְגוֹמֵר יִלְפִינֵן לֵה חֲבִי בְּנִשְׂרָא דְפִרִיךְ עַל הַלִּימּוֹד דְּלֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךְ טוֹבֵעַ כְּכַד כִּי הָא מִהְבֵּא נִפְקַ מִהֶהֱם נִפְקָא אֲבִידוֹת גּוּפוֹ מִנִּיּוֹן הַלִּסוֹד לּוֹמֵר וְהַשְׁבִּחוּ וּמְטַנִּינֵן אֵי מִהֶהֱם הָא הִנֵּי מִילֵי כְּנִפְשִׁיָּה אֲבָל מִ'סִּרַח מִ'גִּיר אֲגוּרֵי אִיסָא לֹא קָא מִסְמַע לֵן שְׁחִיב אֶפְילוֹ לְשִׁכּוֹר מִיָּהוּ אִם יֵשׁ לְנִיצֵל לְהַחֲזִיר לְמַצִּיל חַיִּיב לְהַחֲזִיר שְׂאִינּוּ חַיִּיב לְהַצִּיל נִפְשׁ חֲבִירוֹ כְּמַמּוֹנוֹ חֵיבָא דְאִית לִיה לְנִיצֵלוֹ וְכֹל הַמַּצִּיל נִפְשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל כְּאֵילוֹ קִיּוֹם עוֹלָם מֵיָא :

דְּבִישׁוֹלָם תָּבוּ תַּחֲלָה לְאֵל

פּוֹרְאָ עוֹלָם :

ד'ח סבת בשנת שלם לפ'ק : איום יום' בפרשת מקץ ובערב

בהיות פו ידוע כמה תלאות ופגיעות נשחרנו על צוארו של ר' יוסף סופר ס"ל מפוזנא טרם הביא לבית הרפוש
 ספרי לכוט מלכת בוטעוויתנה למסעיו לק"ק ויניציאה וסם לא הצליח עד אשר חזר ובא לאכסניא
 שלו ויכן ה' אליו אנשים אבריים מאצילי בני ישראל המה הראש שר ונגיד הקצין כמר משה בר סאיר ברנדיס הלוי
 בצירוף חתנו הנעלה הר"ר משה בר זכוריה מענדל אבריים ובנו החביב ידיד ה' יוסף י"ן חוש המשולש שנחננו אל לכס
 לעזור להוציא פלאכת הרפסת הספר הנ"ל לאורה בק"ק פראג עליהם הבא ברכה ויאמץ כחם המה בפריטיות הר"ר יוסף סיפר
 גרינלי אשר לא שקט זה כמה שנים עד שהוציא לאורה העלמות ספר לכוט מלכות אשר חפרתי ונעהרתי מסנו לצאת
 לעזרתו ובגבורים לגדר נדרים במצודת נח"ש לבלתי יערב לב איש או אשה קמץ או גדול להזיק לו בהרפסת ספר הנ"ל
 לטוב להרפיסם עד עשר שנים אם לא ברשותו ונדעתו ורצונו או ברשותו שלוחו בסוחו ולא ליעץ ולא להתפטר עם שום
 אדם יהיה מי שיהיה שידפיסם בערפה ותחבולה כהוך עשר שנים לקניהם אחר כך מסנו ואשר ידוע לי כמה יגיעות
 וטורח גדול שדיה לו להדרי' סופר שם נפשו בכפו מדי עזברו אורחית יסם סכנף הארץ עד אשר הכיא להרפיס ספרי הנ"ל
 בק"ק פראג ופדאנה פון יזרע ואקר יוכל אשר יקום חילולה להרפיס עיד הספר הלז בתוך עשר השנים הסמוכים
 אחרתי לגזור בגזירת נח"ש וכסלוא דלא עכעא דמא שלא יוכל שום אדם או שום נכרא בשום ערמה
 ופרמה שבעולם להרפיס הספר הנ"ל בשום מקום בעולם עד קץ זמן המביאר לעיל ואם ח"ו יעבור
 אחד לבלתי הת מקו לגזרתי זאת לעבור את פיה' הלא כה דברי נאש ארור מסני גבול רעהו
 להאכידו ולהטטירו וזכו פני ארץ ארור הוא ביום ארור הוא כלילה ארור הוא בשוכפו
 ארור הוא נקוטו לא יאבה הסלוח לו ואשר ילך בעיני הקורה נגד האיש
 ההוא אשר יעבור על גזרתי ישא ברכה מעתה וצדקת כאלקי ישעו
 על דבר אמת וצדק יקרא שמי נאם החותם בעצלתים
 בירם רפות ובעינים יפות : היום יום
 ו' בימי הפורים סס"ט לפ"ק פח
 בק"ק פוזנא העירת
 והמעיטרה :
 נא' מרדכי נקרא יפה בן א'מ אברהם זל ה"ה :

עלי ידי מושח בן מוהרר יוסף בצלאל בן זצל מחזקת

ע"חמעל במלאכת הקדש נאם יקותיאל בן הקדוש ר' דוד ה"ר זצל הנקרא זלמן ועציר בק"ק פראג הדר לע"ע בק"ק רודיניא

הלכות דינים

מיני השופטים בארץ ובחוצה לארץ
 ב'ד מנין ועונשין לצורך טעה
 בכמה דינים דנין
 כיצד אדם עושה דין לעצמו
 באיזה יום דנין ובאיזה זמן ביום
 על כמה דנין
 מי ראוי לדין
 שלא למנו' דין שאינו הגון ונדל שכר הדין ועונשו
 שלא ליקח שוחד והתרת שכר בטלה
 להיות סהוג בדין
 כיצד מזמינים לדין ועל פי מי
 דין שבאו לפניו רך וקשה וכל דיני פשרה
 כיצד בוררים הדיינים כשאין בעלי דיני מסכימין
 אם אחד מבעלי דינין אומר נלך לביה דין הגדול ודין
 האומר מאיזה טעם דנהוני
 איזה דין דנין תחילה ודין סמומה
 כמה זמן נוהגין להביא ראיה ודין הטלח חרם
 להשווה הבעלי דינין בכל דבר
 כיצד נושאין ונחנין ברבר ושהולכין אחר הרוב
 כיצד נוהגין בפסק וסדר כהיבהו
 עד מהי יכול להביא ראיה לסחיר הדין
 מי שקבל עליו להשלי' הדין ליום ידוע ונאנס
 מי שקבל עליו קרוב או פסול ודין שבועה והפוכה
 עד מתי נאסן הדין לומר לז' זכיתי
 שנזקקין לחובע החלה
 דין לטעה מתי חוזר ומטלס
 שלא לדין בדיני גוים
 שלא לקלל דין ולא לשום ברי ישראל

כי ראיתו רוב החועלת המניע אל הקורא כי ימצא
 מבוקשו והקל מעליו טורח ונטא החפוש אמרתי
 להציג לפניך לוח אשר לא נדפס בדפוסים הראשונים והוא
 לוח ההלכות ולוח סימני הדינים מספרי לבוש מלכות למען
 ירון הקורא למצוא כל דין ודין במקומו אשר יחפון אחר אשר
 יעיין בספר נכבד הזה :

לך סימני לבוש החמישי מספרי לבוש המלכות והוא
 לבוש הנקרא עיר שושן / והוא הכולל כל הדינים
 הכלולים בטור חשן המספס ומעמיהם :

הלכות	דיינים	ב	דף
הלכות	עדות	ב	דף
הלכות	שטרות	יב	דף
הלכות	הלוואות	כא	דף
הלכות	טען ונטען	מב	דף
הלכות	שבועה	סח	דף
הלכות	זכיית מלוה	נה	דף
הלכות	נביית חוב שהיתומים	סה	דף
הלכות	אפותיקי	ע	דף
הלכות	העושה שליח לגבות חובין	עז	דף
הלכות	הרשאה	עח	דף
הלכות	מעמד שלשהן	עט	דף
הלכות	ערב	פא	דף
הלכות	חזקה משלם יין	פג	דף
הלכות	חזקה קרקעות	פה	דף
הלכות	נזקי שכנים	פז	דף
הלכות	ש' פים בקרקע	צג	דף
הלכות	ד' וקת שותפות	צט	דף
הלכות	מזינות	קד	דף
הלכות	שוה פים	קו	דף
הלכות	שלוהין	קט	דף
הלכות	סקה ומסכר	קיב	דף
הלכות	אונאה ומסח טעות	קכ	דף
הלכות	מהנה ומחילה	קל	דף
הלכות	מחנה שכיב טרע	קלח	דף
הלכות	אבירה ומציאה	קמב	דף
הלכות	פריקה וטעינה ודין הולכי דרכים	קמז	דף
הלכות	הפקר ונכסי הגר	קנב	דף
הלכות	נחלות	קנז	דף
הלכות	אפטרופוס	קנכ	דף
הלכות	פקדון	קנד	דף
הלכות	שומר שכר	קה	דף
הלכות	אומנים	קס	דף
הלכות	שובר	קסא	דף
הלכות	חכירות וקבלנות	קסה	דף
הלכות	שכירות ופועלים	קכו	דף
הלכות	שאלה	קכז	דף
הלכות	גניבה	קכח	דף
הלכות	גזילה	קכט	דף
הלכות	נזקין	קל	דף
הלכות	מאכר ממון חברו בידים ומוכרו מלשין	קלח	דף
הלכות	ניזק ממון	קמ	דף
הלכות	הובל בחבירו	קמא	דף
		קמב	דף
		קמג	דף
		קמד	דף

הלכות עדות

כיצד מאייסין העדים ואין מקבלין שלא בכני
 בעל דין
 שלא יוכלו העדים לחזור
 אין עידי ממונות צריכין דרישה וחקירה וצריך להיות
 עדות שלם
 דין הרבה בהי עדות
 המודה בפני עדים ואמר מטעה אני כך
 פסולי עדות כחמת קריכה ועבר
 עדים הפסולים מחמת עבירה
 פסול סומא וחרש טוטה וקטף
 רבים שהעיד ונמצא אהר מהם קרוב או פסול
 הפסולים מהמת הנאה
 קצת דיני הזמה

הלכות ג' טרות

כותבין שש"י ללוה בלא מלוה ועל איזה כותבין
 דין הכחייב עצמו לחבירו
 דין מי שנכחק או אכד שטר חוב
 שכותבין חשטר בכל לטון ודין אם אין המטבע
 כפורש
 שצריך לכתוב זמן בשטר וכל דיני האיחור
 וה' דימה כפרושות
 דין חזרת השטר בשיטה אחרונה וכיצד טקיימן
 המחק והתלוו'

סימני הספר

דאוכן נושה בשכלין ושמעון בלוי מוציאין סלני	ג
ונחנין לראמן	ג
דיני שבועת היסה ושבועה דאורייתא	ג
דין כפירה והודאה ושלהא ממין השענה	ג
שהשכיר נשבע ונוטל	ג
הניזקין נשבעין ונוטלין דין המביא כלים סבית	ג
בעל הבה והוא אומר שאודים הם	ג
חנווני נשבע ונוטל ודין פנקסים	ג
דין החשוד על השבוע	ג
דין שבועות ספק ושבועת השותפין	ג
דין גלגול שביעה	ג
איזה שבועה נשבעין על הקרקעות ודין הקדש בזמן הזה	ג
הרש שוטה וקטן איזה שבועת נשבעין ונם אקת איש	ג

שהעדים צריכין לקלות השטר מקודם שיחתמו ודין	ג
שטר הבא על הנייר ועידו על הסחק	ג
עדים שאמרו קטנים היינו או פסולים היינו או שטר	ג
אמנה היה וכל דין קיום שטרות	ג
מי שטוען אמנה הוא או פרוע הוא	ג
שכוחין טיפסי שטרות	ג
שיכירו העידים סם הלוח והמלוה והדין שעות	ג
השמות והסכים	ג
שטר סתובב כי לוחי מסך מנה	ג
שטר שאין בו אלא עד אחד או אחד מהם פסול	ג
שטר שיש בו ריבית או קרוע	ג
שלא לשנות השטר	ג
דין אסמכתא ואם כותבין שוכר וכיצד כותבין אותו	ג
דין שלישיית	ג
אשת הנשואה והנותנת ברוך הבית	ג
דין שטר פרוע	ג
מי שהוציא שטר חוב על הכירו	ג
שטר מקויים והלוה טוען פרוע	ג
דין טעביר מסלמלי אנב מקרקעי ודין שעבוד דבר	ג
שלא בא לעולם	ג
כמה דינין מעניין השטרות	ג
דין אשה רנשאה והנותנת בהוד הבית	ג
מי שרועד עריו סכחור אחר זיוף	ג
נפקד שרצה לעכב כחייבו שטרות הפקדון	ג
דין שטרות שנמצאו ודין שוכר שנמצא ביד שלישי	ג
דין מכירה שטרות ואונאתן	ג
דיני שטטה ופרוסבל	ג
דין שטרות הטעוין בערכאות של גוים	ג
דין הוציא עלין כהבידו מקויים או בלהי מקויים ודין	ג
טענת פרעתי ובודח: סקצת	ג
דין מלוה על פה ואם אמר לו אל הפרעני אלא	ג
כפני עדים	ג
לוה שהאמין למלוה בעל פה לכה מועיל נאמנות	ג
דין מלוה על המטבח והרבה דינים משבועות	ג
כמה זמן סהם הלוואה וכמה פרטי דיני הלוואה	ג
באיזו מקום נתנה מלוה ליפרע וסדר הפגיעון	ג

הלכות גביית מלוה

להלוות לעניו ושלא לנוגשו והשבת העבוש ודין	ז
הס' דור	ז
סדר גביית החוב והמבקש זמן לפסול שטר ואם לא	ז
בא בזמנו	ז
כיצד משביעין ללוה אם יש לו וכתרימין מי שירוע	ז
לו נכסיו ואם הוא כשר או רכאי ואם נתן שלו	ז
בסתנה	ז
המבקש זמן לפרעון כמה זמן נותנים לו ואם לא	ז
בזמנו והמסרב צווי כ"ד	ז
מגבית לבעל חוב כעית או מטלמלין ואם מלה	ז
סעיתיו בניו ואם יש עריו חוכית לנשים	ז
מאיזה קרקע מגבית רחוב לבער חוב	ז
ממין קרקע של לוה ואם טעו בשומא	ז
דין בעל חוב מאחר שקדם ונבה או מטלמלי	ז
דין החולש רבעל חוב במקום שחב לאחרים	ז
דין הבא ליפרע שלא בפני בעל חובו	ז

הלכות טוען ונטען

אם המלוה והלוה צריכין לברר השענות וכל דיני	ע
המחוייב שבועתה: התורה או מרובכן ומי שאינו	ע
יכול לנטל: נבל שטוען החוס והנתבע כרי וסמא	ע
אחד שלוח מסנים בע"פ מזה מאהזמנה מאחים וכל	ע
אחד הובע מאחים	ע
דין טנים שלוח מאחר ודין שוהפים שלוח אחד לברו	ע
הטוען שפרע הוד הזמן	ע
דין האומר לא לוחי וחילוק שבין צא תן לו או חייב	ע
אמה ליה תלי	ע
באיזה עניין טוען והודו וטוען	ע
אם הודה פעצמו מתי יכול לומר מששה אני בכ	ע
דין שטר אמנה ופרוע או ריבית ודין חנאי השטר	ע
והשבועה	ע
דין מלוה שהודה בשטר שהוא מוגף	ע
הפוגם או פוחת שטר או עב אחד זעיר שהוא	ע
פרוע	ע
הוציא עליו שטר חוב והלה טוען שמכר לו שדח	ע

הלכות גביית חוב מן

היתומים

כופין את היתומים לפרוע חוב אביהם	ק
מאיזה עניין נפרע מלוה ומזרשו ואיזה שבועה	ק
מוריש לבניו	ק
מכריו: על נכסי יתומים	ק
אין נזקקין לנכסי קטן	ק
דין מלוה כשטר נובה ממשעדי וחמלוה	ק
על פה	ק
אין ב"ח שורף משה שקנה	ק
אין הכעל חוב שורף מסלמליים המשועכרים	ק
דין בעל חוב עם הלוקח אם יכול לדחות	ק
אצל הלוח	ק
דין הפירות והשבח כשורף מלוקח ויתומים	ק
כיצד כותבין לוה המירפא	ק

הלכות אפותיקו

קיו דין העושה שדהו או עכרו אפותיקי
 קיח הכותב ללוקח שני דין דברים אין לי עמך
 קיט המזכיר כל שדותיו ולוה שהתנה שינכה מן העידית
 קכ הזורק חובו פתם או בתורת גישן וזרקו ונאבד

הלכות העושה שליח לגבות חובו

קכא השולח חובו על ידי שליח

הלכות הרשאה

קכב אם'מח המלוה או שביטל השליחות או ההרשאה
 קכג הרשאה על מה נכתבת וכיצד נכתבת
 קכד נחבע אם יכול לעשות מרשעה
 קכה השולח חובו או פקדונו על ידי שליח

הלכות מעמד שלשתן

קכו הפורע חובו במעמד שלשתן
 קכז דין איש שלוה פאשתו וגרשה או מעבדו ושרהו
 והלוה מן הגר
 קכח דין הפורע חוב של חבירו או שמשכנו כשנצל חבירו

הלכות ערב

קכט דין הערב כשטר ועל פה ומתי נפרעין מן הערב
 קל דין עורב שפרע למלוה כיצד נפרע מן הלוה
 קלא מי שחזר אחר שנתרצה להיות ערב
 קלב עבד ואשה וקטן שגירבו ושנים נעשו ערבים בשביל
 אחד ואחד בטביל שנים

הלכות חזקת מטלטלין

קלג מי שמוחק במטלטלין הדינת לו לאחר
 קלד אופן ששיען בדבר שהוא אופן שקנאו מבעליו
 קלה דין המחזיק בבעלי חיים כנון בהמה ועכר
 קלו מי שנתחלפו כליו בבית האופן או בבית האכל או
 בבית המשתה
 קלז מי שלקח פירותיו של חבירו
 קלח דין שנים אוחזין בטלית וחוליקין עליו
 קלט דין שנים חלוקים בדבר ובא שלישי וחשפה
 קמ דין החזיק בקרקע של חבירו ודין חזקת הבתים
 וחנוניות
 קמא דין חזקת שדה הלכן והאילן
 קמב דיוסייע המערער למחזק בחזקתו ואם היה הסיוע
 בטעיות
 קמג דין המחזיק שלא בפני המערער והוא במדינה אחרת
 או ברה
 קמד שנים שהחזיקו בשדה אחת זה אכלה וזה אכלה
 קמה הביא המחזיק עדים ולא כיוונו עדותם בשנים

קמו פחאת מבטלת החזקה נבאיזה לשון ובמה ומתי
 קמז המערער על השרה והוא ער או דין
 קמח מי שאבדה לו דרך שדהו
 קמט אילו שאין להם חזקה השוחטין והאריסין
 והאפוטרופסין והגזלנין והאחזין וחרש שושה וקטן
 מי שירד לחוך שדה חבירו בתורת משכון וחזר ועשה
 שטר מבירה
 קנא דין אילו שאין אכלהין ראייה
 קנב דין אילו שאין להם חזקה מתי יש להם חזקה

הלכות נזקי שבנים

קנג הוצאות זין ומרכז והעפדת סולם ונעיצת קורות
 קנד חזקת חלונות וכמה צריך להתרחק מהן
 קנה דין הרחקת נזיקין
 קנז דין מי שירד לאמונתו של חבירו ופי שסביא סחורח
 לעיר אחרת

הלכות שותפין בקרקע

קנז שנים שהם שותפין בחצר ובאים לירי חלוקה כיצד
 יבנו הכותל
 קנח חלקו נינה או בקעה כיצד עושים הגדר
 קנש היוק ראייה שמנג לנג וכיצד יסירוהו
 קס גג הסמוך לחצר ושתי חצרות אחת גבוהה מחברתה
 דברים שבני החצר כופין זה את זה
 קסב דברים שבני מבוי כופין זה את זה
 קסג דברים שבני העיר כופין זה את זה
 קסד ביר עלייה של שנים ומה יש על כל אחד להקין
 קסה מי שיש לו נינה החת בר של חבירו
 קסו מי שנפל כוהל לו לגינה חבירו
 קסז שתי נינות אחת נכוח מחברתה
 קסח שטף נהר את זיתו והמזכיר זיתיו לעצים
 קסט מי שיש לו כור לפניו שכורו ונינה לפניו מנינתו
 קע גנות המספקות מים ממעיין אחד

הלכות הלוקח שותפות קרקע

קעא איזה דבר שהשותפין כופין זה את זה לחלוק וכל דיניה
 קעב בית או חצר אין נותנין לו ארבע אמות
 קעג שותפין או אחים שרצו לחלוק
 קעד אחים או שותפין או בכור שבאים לחלוק

הלכות מצרנות

קעה אחין שרצו לחלקה וכל דיניה דבר מצרוא

הלכות שותפין

קעז השיתוף כיצד מהקיים וכיצד נוהגין וכיצד נפרדין
 ואם מח אחד מהם
 קעז שותפין שאחד מהם ירד לאומנת המלך או חלה
 שותף שבקש מהמכס שימחול לו ומחל לו
 קעח שותפין אין להם חזקה זה על זה
 קעט שותפין בהצר שנדרו הבאה זה מזה
 קפ שיורא טעמד עליה ניים והציל אחד מהם
 קפא לה ב & 35 קפכ

הלכות שלוחין

קפב	כיצד נעשה שליח או טעה וקנה ביוקר ואם עבר על דעת משלחו
קפג	עשה שליח לקנות לו חטין וקנה לו שעורין
קפד	הקינה שדה על שם אחר ואח"כ אומר שקנה לעצמו ודין שליח שקנה לנ"ב ביחד
קפה	סרסור שכבר כפחות או ביותר מאה שאמר לנ"ב בעל הבית ושאר טענות שבינו לבין בעל הבית
קפז	הלוקה כלים מן האומן למוכרם
קפח	דין שליח שפועל שאירעו לו אונסים
קפח	אין שליחות לגוי ויש שליחות לעבד ואשה

רכא	מוכר שאמר במאמר זלוקה אומר במנה
רכב	סנים חלוקים על המקח ושאר טענות שבין המופר והלוקח
רכג	המחליף פרה בחמור ונולדה או מי שיש לו ב' עבדים או ב' שדות
רכד	המחליף פרה בחמור או שקנה ונמצא נקב בבית הכסות
רכה	אם קיבל עליו כל אונס שאירעא ההנה בפירוש שלא יהיה עליו אחריות
רכו	המוכר שדה שלא באחריות או יצא עליו קול ערעור

הלכות אונאה ומקח טעות

רכז	עד כמה יהי מחילה או חזרת האונאה ושליח שטעת ואחיס שחלקו וטעו
רכח	אסור להונות בדברים ולגנוב דעת הבריות ולרמות במקח וממכר
רכט	המוכר לחבירו חטים או שעורים או פירות כמה פסולת צריך לקבל הלוקח
רל	המוכר לחבירו מרהף של יין והלוקח יין והחטיף
רלא	שלא לרמאת במדה וכפשקל וכיצד יעשה אותם וכיצד ישקול וחייבים להעמיד פמונים על המדות ועל השערים
רלב	המכיר דבר במדה במשקל וטעה או שטעה כמניין הטעות ומוכר דבר ונמצא בו מום
רלג	המוכר מין זה ונמצא מין אחר או רע ונמצא יפה
רלד	המוכר דבר אסור ואכלו הלוקח
רלה	קטן וחרש ושוטה ושיכור מתי נזכרים כמטללים והקינה בשבת וביום טוב
רלו	גוי שאנס קרקע מישראל או בעליות דברים
רלז	המחזיר אחר דבר לקנות וקדם אחר וקנאו
רלח	כזהבין שטר למוכר ולא ללוקח
רלט	מי שכאומר אבר שטר קנייתי כיצד יתבין לו שטר אחר
רס	שני שטרין וכו' על שדה אחת מוזמן אחר

הלכות מתנה ומחילה

רמא	המתנה כמה תהקיים וכן המחילה והנותן דבר שאינו מסויים
רמב	דין מתנה באונס ומסירה מודעא ומתנה שמירתא
רמג	דין המזכה לחפצו ע"י אחר ורוצה הנותן או המקבל לחזור בו
רמד	האומר לשנים לכתוב שטר מתנה לפלוני
רמה	הנותן נתי שדה פלוני לפלוני והאומר נתי שדה פלוני לפלוני והוא אומר לא נתיתי לו
רמו	השומע שמת בנו וכתב נכסיו לאחר
רמז	השולח חפצים לבני ביתו ולא פירש היאך יחלקום
רמח	הנותן מתנה לחבירו ואמר ליה ואחריך לפלוני
רמט	הנותן מתנה לחבירו וחזר בו או הינתן לעבד ולאשה

הלכות מתנה שכיב מרע

רנ	דין מתנת שכיב מרע במקצה או בכלה בלא קניין ובקניין
רנא	דין מתנת ש"ס או בריא
רנב	מתנת ש"ס פוציאין משגל מוזן האשה והכנות
רנג	איזה לשון מועיל לשכיב מרע ואם אמר חנו מתנה לפלוני

הלכות מקח וממכר

קפס	דין אם הפקת ננסר בדברים
קץ	דין קניית קרקע בכסף
קצא	דין קניית קרקע בשטר
קצב	דין קניית קרקע בחזקה
קצג	המחזיר לקרקע דינו בקרקע
קצד	גוי שמכר קרקע לישראל וקבל כסף ולא כתב שטר
קצה	דין קניית קרקע או מטלטלין בחליפין
קצו	דין קניית עבד כנעני
קצז	דין קניית בהמה ודקה
קצח	דין קניית מטלטלין איזה במשיכה ואיזה במסירה ומה דינו במעות שביד
קצט	יש דרכים שמעות קונות ויש זמן שמעות קונות
ר	דין קניית מטלטלין על ידי חצרו וכיצד קונה כליו
רא	דין רשע על החבית והתוקע כפו להכירו
רב	דין קניית מטלטלין אגב קרקע או עבדים וקרקע או עבד ומטלטלין או בהמה וכלים שעליה
רג	כל מטלטלין נקנין בחליפין ומטבע אינה נקנה בחליפין
רד	אימתי מקבל החוזר בומי שפרע ומתי נקרא מחוסר אסנה
רה	דין מוכר מחמת אונס ומסר מודעא ובטלה
רו	דין כשאמכור אמכור לך כמאה ומכר לאחר ביותר או שאמר אמכרנה לך כמו שישאמו ונתנו בית דין
רי	המוכר נכסיו על הנאי אינו צעסכתא והמחייב עצמו בדבר שאינו חייב בו
רז	מקח שנעשה בצד איסור
רח	המקנה דבר שאינו מסויים או שלא בא לעולם
רי	המקנה לעובר שלו או לעובר לאחר
ריא	דין דבר שאינו ברשותו והכותב נכסיו לבנו לאחר מותו
ריב	דין מקנת דירת בית או חצירו או ל' ריש דבר שלא בא לעולם
ריג	פירות כוורת ופירות שובך באיזה עניין יקנה
ריד	המוכר בית מה שהם נכסו עמו
ריז	המוכר חצר ובית הבר ומרחץ ועירי מה מכר ככלל
רסו	המוכר שדה ואמר חוץ מקל פלו' או חוץ מן האילנות או קרקע לזה ואילנו לזה וכיצד יכתבו בשטר מכירה כדי להשתלקמן הערעורים
ריו	המוכר בתוך שדה אמת השלחים או דרך היחיד או דרך הרבים או מקום לעשות קבורה
ריח	המוכר בית כור עפר ויש בו סלעים ובקעים
ריט	כיצד מסיימן המצרים ואם לא סיים אותם
רך	המוכר את הספינה וקרין וצמד בקר ופרה וחמור ושפחה

חלבות אהטרופוס

רז דין אפטרופא מי ימנה אותו וכיצד יתנהג וכל פשעיו

חלבות פקדון

רצא שומר חנם פאימתי מתחייב בשמירה וכיצד חייב השמירה

רצב שלא לשלוח יד בפקדון ואם שלח בו יד

רצג מתי ניתן הפקדון ליחבוע ואם יכול להחזירם

רצד הכופר בפקדון או שטען נגבג

רצד שילם הנפקד כיצד מסכינין אותו

רצו הספקיד בעדים (טוען) הנפקד נגבג או להר"ס

רצז הכופר בפקדון אפילו נוחן הספקיד סימן

רצח נפקד אמר איני יודע כמה אני חייב והספקיד טוען בריא

רצט טנים שהפקידו ביד אחד ואחד מהם בא לחבוע

רצש שני שהפקידו אצל אחד ק' ואחד ר' וכל אחד חובע ר'

רצש דין השימרים בעברים וקרקעות ובהקדשות ובשקל עניים

רצש דיני שומרים אתר האי שואחד האשה שוין

חלבות שומרי שכר

רצש שומר שכר באיזה דבר חייב או פטור ומתי חייב

רצש המעביר חבית ממקום למקום ונ שכר מתי חייב

רצש שומר שכופר או טען נאנס או נגבג

חלבות אומנים

רצש האומנים שומרי שכר ואם רלקלו ושכח שנבל

רצש דיניה השוכר וחיובו ופטורו ואם השאיל או השכיר

רצש השוכר כמה לרכוב עליה כמה יטעון עליה

רצש השוכר את הבהמה לילך למקום ידוע והוליפה למקום אחר

רצש השוכר את החמור ונסחמה או מס או נשבה

רצש השוכר את הספינה ופרקה בחצי הדרך או סבעת בחצי הדרך

רצש המשכיר בית לחכירו לזמן קצוב או סתם

רצש המשכיר בית לחכירו בבירה גדולה באיזה מקור שאי להשתמש

רצש מה הם הרכרים שעל המשכיר לעשות או על השוכר

רצש דין המשכיר בית על הנאי

רצש המשכיר בית לחכירו לזמן קצוב ורצה השוכר להשכירו לאחרים

רצש השוכר אומר פיעתי שכר הבית ורמשכיר אומר לא פיעת

רצש השוכר ריחים מחכירו ושכר לא נצטרך לה

רצש מי שהטעה חכיר ועד שהכנסו פירותיו לבית

חלבות חבירות וקבלנות

רצש מקבל או תוכר מחכירו היאך יתנהגוה עם זה

רצש המקבל בית הטלחין ושרה האשין ויבשו

רצש המקבל שדה מחכירו ואכלה תגב או נשדפת

רצש המקבל שדה מחכירה ולקחה בעוסייה

רצש המקבל שדה לנהיטתה ידוע וכא לשטוחה

רצש המקבל עדה מחכירו אם רשאי לזרעה פשחן

שכו

לפלוגי ומאתים לפלוגי ש' לפלוגי

רנב שכיב מרע שביקש שיעשו קניין במחנה

רנה שכיב מרע שאמר יולי מנה ביד פלו או של פלו ביד

רנו גר שנתן מהנת שכיר מרע או ששחרר עבדו

רנז הכותב נכסיו לבנו או לאחר מהיום ולאחר מיתת

ומהנת כריא שכתבו בו מהיום ולאחר מיתת

רנח מתנה שכתוב בה לאחר מיתת אס ישי בו זמן

חלבות אבירה ומציאה

רנש השבת אבירה מאיזה מקום חייב להשיבה

רס המוצא דבר שמוכח שהונח טם

רסא דין המוצא כמקום שניכר שאינה אבירה

רסב על איזה דבר חייב להכריז ואיזה דבר טהו' של מוצאן

רסג המוציא אבירה שמתבייש להשיבה

רסד אבירתו קודמת לכל אדם אבירת רבו ואבירת אבתי מי של קודמת

רסה אין ליטול שכר על השבת האבירה

רסו דין אבירת עוכרי עבירה

רסז כיצד מכריז וכיצד משפל בה בעורה ביד

רסח דין קנייה כחצרנוכר' אמותי

רסט המנבית מציאה לחסירה ואם הנביתו זה שופקת

רע מציאות חסו' ובנו ובתו ועברו ושפחתו ואשתו ופועלו

רעא מציאות בהמה וט' ושובר נש אשה

חלבות פריקה וטעינה ודין

חולכי דרכים

רעב וק' בהמות או ספינות שפגעו זה בזה

חלבות הפקר וצבסי הגר

רעג דין הווכח מן ההפקר והפקר כיצד וכמה

רעד עדי ים דברים המתירים משל חבירו אע"פ שאינם הפקר

רעה דין הווכח בנכסי הגר שמת בלא יורשים

חלבות נחלות

רעו סדר נחלות כיצד הוא

רעז הכבוד נוטל פי שנים ואיזה הוא בכור לנחלת וספק בכור

רעה אין הכבוד נוטל פי שנים לא במלוח ולא בשכח ואם מבר חלק בכורה

רעט דין האומר זה בני או אחי או עבדי וחוזר ואומר איפכא

רפ אמר אחד זה אחי או שבצ אחד ואמר אני אחיך

רפא המעביר נכסיו מבניו ליתנם לאחר

רפב שלא להעיר נחלה מסי שראוי לירש

רפג דין ירושת גוי וגר וישראל שמוסד

רפד אין צריך עדות ליורש שהוא קרוב וצריך עדות שמת שכוי שברח והוציא לדעת מה יעשו בנכסיו

רפה יתומים גדולים וקטנים היאך יזונו' מנכסיהם

רפז מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים

רפח היאך שמיין מה שעל בניהם ובנותיהם בקטולקין

רפט אחים גדולים וקטנים ורוצים לחלוק

הלכות גזילה

שנש	איסור גזילה אפילו על סנת להחזירו מה נקרא גזילה ואיסור לא החמוד ולא תתאוה
שס	פצוה על הגזלן להשיב הגזילה ואם אין בה שוה פרוטה או נשתיית
שכא	דין יאוס אם יש עמו שינוי השם או שינוי רשות
שכב	השכיחה הגזילה ממילא ביד הגזלן
שסג	הגזלן בהמה או עבדים והזקינו והרר בחצר חברו שלא מדעתו
שסד	הנכנס בבית פלוני והוציא כלים או חטף פירו זהובים
שסה	הגזל ואינו יודע ממי גזל
שסו	גזלן שבא לעשות השבחה אם מקבלין ממנו
שסז	גזלן שבא להחזיר את הגזילה והגזלן את אביו
שסח	דין המציל מיד הלסטים ישראל או גוי
שסט	אסור לקנות מגזלן וליסטים ולהינות מממנם ודינם דמלכותא כיצד
שע	דברים שהם גזל מדבריהם כגון מפריחי יונים והמשחקים בקוביא
שעא	קרקע אינה נגזלת אפילו נתייאשו הבעלים
שעב	גזלן שהפסיד השדה ואכל פירות כיצד גובה אותה הגזל
שעג	דין מכה הגזלן והשכיחה הלוקח מה דינו של לוקח עץ הגזלן
שעד	מכה הגזלן וחזר וקנאה מן הגזל או נתנה לו במסחנה
שעה	היורד לתוך שדה חברו או לתוך חורבתו ונטעו או בכאן

דין ספיני גבול רעה
מי שדרך הרבים עובר בחוק שדה

הלכות בזיקה

שעה	אסור להזיק מלגן חֲבֵירו ולא לנרום לו שום הזיק
שעט	דין זה בא בחבירו וזה בא בקורו ונשבר החבית
שפ	האומר לחבירו קרעי כסותי או של חבירי או רודף או נרדף ששבדנכלים
שפא	דין ה' שיטבו על ספסל
שפב	הקוצץ אילן של חברו נהנה מחבירו פלעשות מצוה
שפג	דין הדם המזיק לכהמות חברו
שפד	דין ארס המזיק שלא בגופו
שפה	דין הזיק שאינו ניכר כגון מנסך ייגון של חברו
שפז	חילוק שבין גרמי בגזקין לדיני גרסא והזיק כלו מראש הנג
שפז	שמן השברים לגזק ומשלם לו עליה

הלכות מאמר ממוזק חבירו בידים ומזוסר ומלשין

שנו	המקבל שדה לזרעה שומשמן וזרעה חטין
שנז	דין מקבל שבא להסתלק ועריין לא ננמרו הזרעים
שנח	דין מקבל שרוצה להסתלק מפני רעת השדה
שכט	המקבל שדה לזמן וסת והניח בן
של	המקבל שדה לישע כמה אילנות

הלכות שבירות ופועלים

שלא	השוכר פועלים ינהג עמהם כמנהג המדינה
שלב	דין האומר לשלוחו צא ושכור לי פועלים וסירן יותר ממה שאמר לו
שלג	השוכר את הפועל ובא הפועל לחזור קודם שהחיל או אחרי כן
שלה	השוכר את הפועל להשקות השדה והשוכר מלמד לבנו וחלה בנו
שלה	השוכר את הפועל למלאכה סהם או למלאכה ידועה
שלז	השוכר את הפועל לעשות בשלו והראתו בשל חברו
שלו	דין אכילה פועל בשעת מלאכה ממה אוכל או מתי אוכל
שלא	דין אכילת בהמה בשעת מלאכה ואיסור חסימות
שלט	לתת שכר אדם בהמה וכלים בזמנו ומתי זמנו

הלכות שאלה

שמ	השואל חייב באונס ובהמה שמה מחמת מלאכה ואם שלחה על ידו כנו או עברו
שמא	השואל מחבירו חפץ סהם או לזמן קצוב
שמב	אין השואל רשאי להטיל
שמג	דין השואל אחר כלות זמן השאלה
שמד	שען שמתה מחמת מלאכה או רוצה לשלם או ישבע
שמה	דין השואל פרה ושכר אחרת
שמו	דין פסור שאלה בבעלים עם כל דינין ובעל בכבשי אשתו
שמו	דין הזיק שר של שואל לשל משאיל או אנפא

הלכות גניבה

שיר	איסור גניבה ומי נקרא נגב צמאיה שעה מתחייב
שסז	דין אשה ועבד וקטן שנגבו
שז	דין גניב דינו ד' וה' ונגב שנגב חלב של חברו
שנא	דין הגונב כיש בשבח
שנב	דין שוהן שנתגנב כפקודין
שנג	נשתייה הגניבה ביד הגנב או שנתיאשו בעליה ממנו
שנד	השכיחה הגניבה ביד הגנב
שנה	נגב שהחזיר הגניבה שלא מדעת בעליו
שנז	אסור לקנות שום דבר מן הגנב והקונה ממנו ודין לפורסם או אינו מפורסם
שנז	המכיר בליו וספריו ויצא בו שם גניבה בעיר
שנח	דברים האמורים לקנות מהרעים ומשומרי פירות ומבעלי אומנות

שפח דין נזק נשבע ונושל

הלכות נזקי נזמוז

שפח	דין ממון האדם שהזיק וחילוק שבין חם למועז ובאיזה מקום חייב קרן ושן ורנל
שין	נזקי רגל ותלדותיו ורילי צרות וכלב ותרגול שקפצו
שצא	שן באיזה מקום ובאיזה אכילה משלים מה שהזיקה או מה שנהנית
שצב	דין כלב שנשל חירה ואכל החיר והדלק את הנדיש
שצג	הכניס פירותיו לחצר חבירו שלא ברשות והזיק בהן בעל החצר אם חייב
שצד	ברמה שנפלה לנינה והזיקה וכיצד מטעין ההזיק
שצה	המטעה את הכלב בחבירו או בעצמו
שצו	כיצד שמירה תם ומועד או מסרן לשומר חנם או לשומר שבר
שצז	מי שבהמה רגילה ליבנס לחוך סדה חבירו ובהמת הקצבים שזיקת
שצח	הכניס טורח לחצר חבירו שלא ברשות או נתן לו רשות להכניסו
שצט	פיה שהזיקה טובה טולדה ושור שנגח פרה מעיבת כיצד שמיץ אותה
ת	שור שהיה רודף אחר חבירו או שנים רודפים או שנים נרדפים
תא	שור שנגח וחזר ונגח ואם תפשו נזק חזר ונגח
תב	שני טורים שחבלו זה בזה והם תמים או מועדים
תג	שמיץ השכרים לניזק ואם פחתו או הותירו
תד	שיר שחבל בשור או השכיח פגם
תה	שיר שחבל באדם או שנגח אשה או שפחה
תו	שי של נכרי או של הפקר או של חדש שומה וקטן

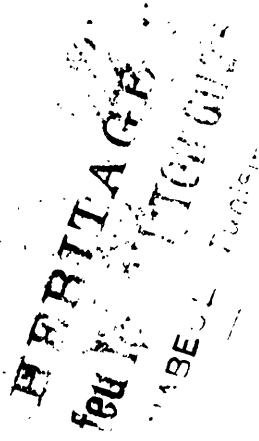
זז	שור שנגח ומוכרו מזיק או ניזק
זח	אין דנין דיני נזיקין אלא נאדות ברורה
זט	אין מגדלין בהמה דקה ביישוב וחזר וכלב דע בכל מקום
חי	בור באיזה מקום חויבו וכמה שיעורו וכל משפטי בור
היא	תולדות הבור כנון אכנו סכינו ומשאו שהזיקו
היב	הסניח את הכד ברה ונתקל בו אחר או שעין כד ונתקל ונשבר והשופך מים לרה והזיקו
היג	דין הקדרים שרולכין זה אחר זה ונתקלו ונפלו
היד	אימתי אדם רשאי להוציא זבלים לרשות הרבים
היז	הנודר נדרו בקוצים והזיק בהן אחר והמצניע קוצים בכותל חבירו
היח	הכותל והאילן שהיו רעועים ונפלו והזיקו
היט	כל דבר המזיק אין סוציאין אותו לרה
היך	נזקי האש פטורו וחויבו ושמוין באש וכל דיניו
היט	כיצד נפרעין לניזקין מהמזיק וסורטיו

הלכות החובל בחבירו

תך	חובל בחבירו חייב בחמשה דברים וכיצד משערין אותו והמבייש בדברים ת"ח או ע"ה
הכא	המבייש חבירו שלא בכונה והתכל בחבירו שלא בכונה
הכב	צריך החובל לפייס הנחבל שימחול לו
הכג	נגף אשה ויצאו ילדיה וכיצד ששין דמי ולדות
הכד	החובל כאביו ואמו או החובל כניו או החובל בחבירו בשבת
הכה	חייבו סיחות ב"ד היאך דנין אותם בזמן הזה
הכו	חייב אדם להציל את חבירו בין בגופו בין כסמוני וכן מצות עטה להסיר כל מבשול שיש בו סכנה נפשות ועשיית קעקה לגנו

בדין רהבונא דסייעין

HERBIA GR
de feu
NABEUL (Tunisie)

לבוש עיר שושן הלכות הרקעה

ד וכל אילו כשחזירין הקרקע צריך המערער ליטבע שלא מבר ולא נתן לו כלום ותחזור לו הקרקע ונס המחזיק יטבע שאינו חייב לוכלום מהפירות שאכל ויפטר ואם המערער טוען ששא כנוג בסימן הסמוך סוף ד' נשבע שזענת הירושין שלא פקדנו אבא ונושל דהל לזה לזוהר בשטרו נל :

ה הביא עדים ג' אחים על אחר מעיד על שנה אחת ואחר עמו היו עדות ולא נפסל מחמת האחין שכל עדות של האחים כל אחד עדות בפני עצמו לאותו שנה שאם לא החזיק לבסוף חזקה גמורה היה צריך לשלם הפירות על פי אלא טל בסוף מצרפין אותו לענין החזקה והיו חזקה לפיכך אם נמצאו זוסמן נחשכין ג' ל עדות אחת ופשלמין האחין החצי והאחד החצי :

ו כל המתחייב להחזיר הפירות שאכל אם לא היו יודעים כמה ואין הבית דין יכולין לשער אותם כשכר הבתים וכיוצא בהם שהוא ידועה אלא היו פירות שדה ואילן שאינם ידועין הואיל ואין כאן טענה ודאית ישלם פה שמוהו בו ומחרימין על מי שאכל יותר ולא ישלם :

ז כל המחזיר קרקע שהיתה תחת ידו אם השכירו לאחרים כשהיה מחזיק בו והיה השכור קיים מוצאין השכר ממנו פעם שנית ונותנים לבעל הקרקע שרד בהצירו ותזור השוכר ותובע המחזיק שהשכיר לו מקום שאינו שלו ונשל ממנו שכר שלא כדין :

קמו מתאהב מבטלת החזקה ובאיזה לשון וכמה ומתי ובוכ' סעיפים :

א כבר אמרנו בסימן ק' סוף ז' דטעמא דחזקה הוי ג' כ' משום שטענת התובע הוי טענה נדועה הואיל ושחק כל כך זמן לפיכך אמרו רמחמה מכסתל החזקה דהא לא שחק כלומר שאם מיחה המערער בתוך השלש שנים אפילו שלא בפני המחזיק ואפי' הוא כמרינה אחרת אם שירות מצויין ביניהם כסלה החזקה שעל ידי השיירות יודע למחזיק והיה לו לזוהר כשטרו ובלבד שתהיה המחאה בפני עדים ודיבפני שנים ואפי' זקנים או חולים אע"פ שאינם יכולין לילך ולהודיע הדבר למחזיק ק"ל חברא חביא אית ליה כלומר שהם יאמרו לאחרים ואחרים לאחרי' עד שיגיע הרבה למחזיק וידע לזוהר בשטרו ואם לא נזחר איהו דאפסיד אנפשיה :

ב אין מחאה כפחות משנים אבל באחד לא אפילו מיחה בפני המחזיק ואפי' שמודה המחזיק במחא' דהוהך שיכול לומר מחית' בי נאמן לומר ג' לקוחה היא בידו ואף ע"פ שער אחר מכחישו אין מן זה שייב שירא לופ' לא פחיתה בפני הער ששמע שמחה הבא טענת קרקע הוא ועד אחד בקרקע לאו כלום הוא ויש מי שחולק משום דלא שייך הבא מנו דהיה לו לזוהר בשטרו כיון שידע שזה פיתה :

ג אפי' אם יאמרו העדים שמיחה בפניהם לא הגדנו לטוס אדם אפי' הכי הוי מחאה לבטל החזקה כיון שהוא עשה את שלו שלא שחק ופיחה כראוי וסמך עליה' שיאמרו אותו לאחרים ואחרים יאמרו לו ואפי' שאמר לעדים כשמיחה בפניה' אל האמרו לו או שהם יאמרו מעצמם לא נצמרו לו הוי מחאה שהם יאמרו לאחרים ואחרים יאמרו לו ואפי' אמרו לא נוציא דבר זה מפני הוי מחאה דמילתא דלא רמי עליה דאיניש אמר ולאן ארעתייה אבל אם הוא אמר אל יצא דבר זה מפניכם אין בפחה זו כלום דהל' באילו לא מיחה :

ד כיצד לשון המחאה אומר בפני שנים פלוני משחמש כחציריאו בשרה גולן הוא ולעתיד אני תובע אוהו כדין ד'א שאין צריך לומר אתבע אותו כדון וכן אם אומר להם שכרתה היא בידו או שכונתה ואם יטעון עליו שמכרתה או

נתתי לו אני תובע אותו כדון וכן כל כיוצא בזה הרי זה מחאה אבל אם אמר להם פלוני משחמש בחצירי גולן הוא אין זו מחאה שהמחזיק יכול לומר כששמעתי אמרתי שמא חרף אותי בלבד ולא מחשח הקרקע אמר כן ולפיכך לא נזהרתי בשטרי ולא מהני אלא מחמת המערער שידוע שהקרק' היתה שלו אבל אם ניתנה לו הקרקע בסתר ולא נתגלה שהיא שלו אין מחאתו כלום שיאס' המחזיק לא חששתי למחאתו להיותי נזדר בשטרי כי לא ידעתי שהקרקע הוי שלי :

ה מחאה בפני שנים וכותבין אע"פ שלא אמר להם כחוכו דוראי כדי לכותבו וכדון אומר להם כן וזכין לאדם שלא פרעתו דתקנת חכמים הוא שיכתבו המחאה הנעשה בפניהם ויכתבו בלשון שליחות פלוני העידנו על עצמו לכתוב לו שימחה כו' אבל לא יכתבו טעמנו שמיחה שזה הוא לשון עדות והיו עדות מפי כתבם והתורה מפייהם ולא מפי כתבם אמרה וכיון שמיחה בשנה ראשונה אינו צריך לחזור ולמחות בכל שנה ושנה אבל צריך שלא יהא בין מחאה למחאה ג' שנים נמרות שאם טהה בין מחאה שלש שנים נמרות הרי החזיק' באותן ג' שנים ומחאתו טוב לאו כליום היא :

ו כמה דברים אמורים במחאה על פה שכוין שלא היתה אלא על פה צריך לחדש אותה ולעורר עליה בסוף כל ג' שנים אבל אם שכרה המערער לאחר בשטר חוד ג' שנים שוב אין צריך למחות עוד דכיון שמכרה אין לך מחאה גדולה מוז דשטר המכירה אית ליה קול והיה למחזיק להזהר בשטרו כל הימים עד זמנעו לשטרא דהאי לוקח אבל בשלשה שנים אחר השטר אין די :

ז ערער וחזר וערער אם מחמת טענה ראשונה ערער הרי פחאהו מחאה ואין לו חזקה ואם לאו יש לו חזקה כיצד אם כשמיחה בסוף שלש שנים הראשונים אמר נזולה היא בידו וכשמיחה אחר כך בסוף ג' השנים אמר משכונא היא בידו אין כאן מחאה והטעם הוזהר עכשיו שמחאה הראשונה שבסוף ג' הראשונים היתה שקר ואם כן חזקה ג' שנים הראשונים היתה בלא מחאה :

ח לא אמרו למחות בסוף כל שלש שולש אלא בשטרי בהוכה אותו הראשון מחלה ועד עתה אבל כשכרו הראשון לאחר כשמיחה פעם אחת בראשון שוב אין צריך למחות בלוקח שהרי הלוקח הוזהר אינו בא אלא מבח הראשון והרי כבר מיחה זה בראשון וללוקח יאמר מה לי למחות כך אתה אינך טוען שמכרתיה לך אלא מבח אותו שכבר לך והו' כבר מחיתי בו ולמה לי למחות כך ובמכר לא הוצרכתי למחות עוד שרתי אינה בידו וטענהו בזה טענה :

ט כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כיצד הוי שאכל פירות שדה אחת כמה שנים ובא מערער ואמר לו באין לך שדה זו שלי היא השיבו איני יודע שלימי היא אלא כיון שלא אמר לי אדם דבר יודעתי לתוכה אין זו חזקה שהרי לא טען שלקחה ולא שנחנר לו ולא שירשה ואע"פ אין מציאית אותה מידו עד שיביא זה המערער ראיה שהיא שלו דשכא נס' של זה המערער אינה הביא עדים שהיא שלו תחזור לו השד' ומוציאין ממנו כל הפירו' שאכל ואין פ' תחין לזה המחזיק תחלה לומר שמתא היה לך שטר ואבר דשכא ירניש שטענת זו תועיל לו ומתוך כך ילמוד לשקר ויאמר ודאי כן דוא שטר היה לי ואבד אבל אם יחזור מעצמו ויטעון שטר היה לי כו' שומעין לו ואין זה חזו' וטוען שאין זה מכח שטענ' הראשונ' ומה שלא טען כן פתחיל' שהי' ירא לומר שטר' היה לי ששא יאמרו לו הראה לנו והו' אכדו דלאו כל אדם בקי בדיני' שידע דחזקה במקו' שטר עומד אלא עכשיו שראו' שרצין להוציא מידו הו' מפקש כל זכותיו אולי ויעילו לו ואם אינו טוען מחזיק' הקרקע ופירותיו וכן האיכל' שני חזקה מחמת שהיה שטר' בידו ונמצ' השטר בשל כסלה נם החזקה שכחה מכוחו ותחזור לו

השדה על כל פירחיה ז' הב' י

השדה על כל פירחיה ז' הב' י

השדה על כל פירחיה ז' הב' י

השדה על כל פירחיה ז' הב' י

השדה על כל פירחיה ז' הב' י